IN SELECTAS SVMMORVM PONTIFICVM CONSTITVTIONES

Epitome, ac Theoremata.

Auctore P. IO. BAPTISTA SCORTIA *Genuenſi,*
Theologo Societatis IESV.

Opus ſanè non tantùm Confeſſariis, ſed etiam peritis vtriuſque Iuris, perutile.

Cum duplici Indice, altero ſcilicet Conſtitutionum, altero Rerum præcipuarum.

EDITIO PRIMA.

LVGDVNI,
Sumpt. LVDOVICI PROST, Hæredis ROVILLE.

M. DC. XXV.
CVM PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

13-29.6.36

Digitized by Google

ADMODVM REVERENDO
IN CHRISTO PATRI NOSTRO,

P. MVTIO VITELLESCO
PRÆPOSITO GENERALI
SOCIETATIS IESV,

IO. BAPTISTA SCORTIA
felicitatem.

MERVI hoc quadriennio in Iuriſconſultorum caſtris, admodum Reuerende in Chriſto Pater, ſub optimis ſane belli Ducibus, Bartolo, Baldo, Innocentio, Hoſtiēſi, Iaſone, Panormitano, Couarruuia, Felino, Menochio, aliiſque viris in huiuſmodi militia peritiſſimis; etſi ſæpe quoque, eorum bona cum venia, Theologos, veteres amicos meos, D. Thomam, Sotum, Franciſcum Suarium, Thomam Sanchez, Molinam, Valentiam, Leſſium, Azorium, & alios plures fortiſſimos anteſignanos, in proximis caſtris agentes, mihi fuerint in auxilium aduocandi. Fateor ingenuè hoſce exantlatos labores, & diuturniores, & grauiores ſæpe mihi viſos, quàm vt ſeptuagenaria prope ſenectus, & ægra, qua

 perpe

perpetuò vtor, valetudo, & virium mearum imbecillitas ferre poſſent: ſed Societatis noſtræ inſtitutum, commilitonum exemplum, deſiderium de Eccleſia Dei benemerendi, odium ocij, inertiæ fuga, labor improbus, Deo bene iuuante difficultates omnes peruicerunt. Quo verò prælij euentu, quáue felicitate pugnauerim, nõ meum, ſed tuum, vir ſapientiſſime, ac cæterorum illuſtrium virorum erit iudicium, cum nemo in propria cauſa ſit bonus iudex. Hoc autem quod conſecutus ſum caſtrenſe peculium, & qualiacumque ex bello, etſi nec ampla, nec opima, refero ſpolia, haud iuri meo peculiari adſcribi velim, ſed tibi Patri optimo, ac Societati dilectæ matri, defero, cum cæteris fratribus meis, æquo iure communicanda. Vale.

Genuæ, Idibus Septembris
anni 1622.

MVTIVS

Digitized by Google

MVTIVS VITELLESCVS
Societatis IESV *Præpoſitus Generalis.*

CVm Opus inſcriptum, *In Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones Epitome ac Theoremata*, P. IOAN. BAPTISTÆ SCORTIA, Societatis noſtræ, tres eiuſdem Societatis Theologi, quibus commiſimus, recognouerint; ac in lucem edi poſſe probauerint: facultatem concedimus, vt typis mandetur, ſi ita ijs ad quos pertinet, videbitur. In cuius rei fidem, has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Romæ 23. Octobris 1623.

MVTIVS VITELLESCVS.

Facultas R. P. Prouincialis in Prouincia Lugdunenſi.

EGO IOANNES FORERIVS Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi Præpoſitus Prouincialis iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis HENRICO III. 10. Maij, 1583. HENRICO IV. 20. Decembris, 1606. & LVDOVICO XIII. nunc regnante 14. Februarij, 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne Libros ab hominibus noſtræ Societatis compoſitos abſque Superiorum eius permiſſione imprimant, permitto LVDOVICO PROST, Hæredi ROVILLE, Lugdunenſi Bibliopolæ, vt Librum, qui inſcribitur, *In Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones Epitome ac Theoremata*, P. IOAN. BAPTISTÆ SCORTIA, Societatis noſtræ, ad ſex proximos annos imprimere, ac liberè diuendere poſſit. Datum Lugduni 3. Ianuar. 1625.

FORERIVS.

APPROBATIO.

IOANNES CLAVDIVS DE VILLE in ſacra Theologia Doctor, in S.Pauli Lugdunenſis Canonicus, & in hac Diœceſi à D.Dionyſio Simone de Marquemont Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Archiepiſcopo,in librorum cenſuram incumbere iuſſi : fidem facimus,nos *Epitomen ac Theoremata in Selectas ſummorum Pontificum Constitutiones, Auctore* P. IOANNE BAPTISTA SCORTIA *Societatis* IESV, vidiſſe,nec in eis aliquid contra Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Eccleſiæ ſanam doctrinam aut bonos mores inueniſſe. Kal.Decembr.1624.

DE VILLE.

Conſenſus Procuratoris Regij.

OPus hoc inſcriptum, *In Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones Epitome ac Theoremata* P. IOAN. BAPTISTÆ SCORTIA *Societatis* IESV, ego Conſiliarius & Procurator Regius typis mandari & in lucem exponi conſentio. Lugduni 6.Decembris 1624.

PVGET.

Permiſſio Locumtenentis Generalis.

OPus hoc R.P. IOANNIS BAPTISTÆ SCORTIA Societatis IESV in Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones à LVDOVICO PROST Hærede ROVILLE Bibliopola Lugdun. in lucem dari permittimus, ac ne quis, citra factam ei poteſtatem, denuo excudat interdicimus. Datum Lugduni die 6. menſis Decembris anno 1624.

DE CHAPONAY.

SELE

Digitized by Google

SELECTARVM SVMMORVM PONTIFICVM in hoc Opere comprehenſarum Conſtitutionum Elenchus.

Tempus. Anno	Initium.	
		D. LEONIS I.
447	*Occaſio.*	AGIT de non alienandis rebus Eccleſiæ. Epitome 1.
		LEONIS IX.
1051	*Quia auctore.*	Defunctorum Epiſcoporum bona non inuadenda. Epitome 2.
		HONORII II.
1130	*Chariſſimus.*	Non rapienda bona naufragorum, nec defunctorum coniugum. Epit.3.
		INNOCENTII III.
....	*His quæ.*	De hæreticorum pœnis. Epit.4.
....	*Ea eſt.*	Improbatur vulgaris Bibliorum verſio. Epit.5.
1212	*Ad noſtram.*	Damnantur ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam. Epitome 6.
		HONORII III.
1220	*Has leges.*	Pro libertate Eccleſiaſtica, Naufragis, Ruſticis, Peregrinis. Epitome 7.
		GREGORII IX.
1234	*Rex.*	Non alienanda Eccleſiæ bona. Epit.8.
1236	*Excommunicamus.*	Hæreticorum & ſociorum pœnæ. Epit.9.
		INNOCENTII IV.
1243	*Cũ aduerſus.*	Hæretici & complices puniendi. Epit.10.
1244	*Impia.*	Thalmudi libri proſcribuntur. Epit.11.
1250	*Ad extirpanda.*	Defenduntur Officiales Inquiſitionis, & abrogantur ſtatuta, hæreticis, filiis, ſociis, complicibus fauentia. Theoremate 171.172.
1252	*Cum fratres.*	Hæretici & complices banno ſubiiciuntur, &c. Epitome 12.

1254

1254	*Quia.*	Inquiſitorum ius. Epit.13.
1254	*Nouerit.*	Pœnæ in hæreticos & ſocios decretæ. Epit.14.

ALEXANDRI IV.

1257	*Implacida.*	Damnantur ſtatuta directè vel indirectè retardantia vel impedientia Inquiſitores in officio ſuo. Theoremate 171.
1261	*Conſuluit nos.*	In cauſa fidei, ſocio eſt adhibenda fides. Epit.15.

VRBANI IV.

1261	*Licet ex omnibus.*	Inquiſitores iuxta leges editas puniant hæreticos & complices, ac non fauentes ſtudioſè fidei negotio. Theor.171.

GREGORII X.

1263	*Turbato.*	Pœnæ à fide apoſtatantium, ac ſuadentium. Epit.16.

BONIFACII VIII.

1295	*Prouidè.*	Non ſupponantur loca interdicto pro pecuniario negotio. Epit.17.
1295	*Excommunicamus.*	Dantes, promittẽtes, & acceptãtes aliquid pro literis à Sede Apoſtolica impetrãdis puniuntur. Epit.18.

IOANNIS XXII.

1316	*Ex parte.*	Hæretici & Apoſtatæ à fide non gaudent Eccleſiaſtica immunitate. Epit.19.
1321	*Inter cætera.*	Alienationes locorum Eccleſiæ vt malè factæ reuocantur. Epitome 20.
1321	*Exigit Ordinis.*	Inquiſitores quidem habeant familiares armatos, ſed probos, & ſolum pro ſecuritate inquiſitionis. Theoremate 172.
1321	*Ad hoc.*	Armis non ſibi ius dicendum. Epit.21.
1325	*Ad noſtrum.*	Religioſi non tranſeant ad infideles abſque literis patentibus. Epit.22.
1325	*Cum nonnulli.*	Damnantur ineuntes fœdera, ligas, ſocietates cum hæreticis, eóſque receptantes, & ſibi inuicem præſtantes auxilia. Theor.52.num.9.
....	*Super illius.*	Euocantes & cõſulentes dæmones puniẽdi. Epit.23.
....	*Perlectis.*	Percuſſio clerici, quæ grauis ſit, quæ leuis. Epit.24.

BENEDICTI XII.

1335	*Regularem.*	Mendicantes tranſire non poſſunt ad Monachos nigros, & Ciſtercienſes. Theor.79.
1336	*Benedictus Deus.*	Sanctorum animas penitus purgatas ante reſurrectionem corporum Deum videre, & damnatorum animas cruciari. Theor.91.

1339

Digitized by Google

1339 *Quoniam.* Subeuntes examen pro aliis, & alium pro ſe ſupponentes puniuntur. Epit.25.

CLEMENTIS VI.

1346 *Etſi.* Pœnæ occupantium terras Eccleſiæ. Epit.26.

GREGORII XI.

1372 *Admodum.* Baptizati à fide recedentes coërcendi.Epit.27.

VRBANI VI.

1383 *Quia.* Pœnæ bannientium Eccleſiaſticos. Epit.28.

BONIFACII IX.

1392 *Iuſtis.* Leges pro immunitate & libertate Eccleſiaſtica. Epit.29.

MARTINI V.

1417 *Multa.* Contra Simoniacos. Theorem.84.85.

1418 *Viam.* Religioſi mendicantes nequeunt tranſire ad monachos. Epit.30.

1428 *Ad reprimendas.* Eccleſiaſtici non trahendi ad forum ſeculare. Epitome 31.

EVGENII IV.

1434 *Cũ deteſtabile.* Pœnæ Simoniacorum. Epit.32.

1439 *Latentur.* Concordia Eccleſiæ Græcæ cùm Latina. Epit.33.

1439 *Exultate.* Conciliatio Armenorum cum Latinis. Epit.34.

1440 *Fide.* Tempus communionis Paſchalis à dominica palmarum ad dominicam in Albis. Epit.35.

NICOLAI V.

1447 *Ad ſacram.* Concordatio ſuper collatione beneficiorum Sedis Apoſtolicæ cum Germanis. Theor.165.

1450 *Olim.* Arma Saracenis non miniſtranda. Epit.36.

1452 *Solicitudo.* Forma cenſus in Regno Siciliæ. Epit.37.

PII II.

1459 *Execrabilis.* Cenſuræ in appellantes à Papa ad futurum Concilium. Epit.38.

1461 *Cũ ex ſacrorũ.* Cenſuræ in malè ad ordines ad promotos. Epit.39.

PAVLI II.

1465 *Cũ in omnibus.* Vt ſe gerant Iudices Eccleſiaſtici in alienationibus bonorum Eccleſiæ. Epit.40.

1466 *Munera.* Gubernatores ſtatus Eccleſiaſtici non recipiant munera, nec vllus illis det. Epit.41.

1467 *Ambitioſæ.* Bona Eccleſiæ non alienanda vltra triennium. Epitom.42.

SIXTI IV.

1470 *Cum prouidè.* Lapides & ornamenta Eccleſiarum Vrbis Rom. non tollenda,nec alio transferenda. Epit.43.

INNOCENTII VIII.

1484 *Apoſtolicæ.* Soluendæ ſunt beneficiorum annatæ. Epit.44.

1487 *Cum ſicut.* Se in Apoſtolicis litteris aſſerentes qui non ſunt, puniendi. Epit.45.

1491 *Officij.* Impedientes litteras Apoſtolicas cenſuris coërcentur. Epit.46.

ALEXANDRI VI.

1493 *Inter.* Noui orbis partitio inter Hiſpanos & Luſitanos. Epit.47.

1497 *Cum ex.* Cenſus & regalia ſoluenda Cameræ Apoſtolicæ. Epit.48.

1502 *In eminenti.* Pœnę offendentiũ litigantes in Romana Curia. Epit.49.

IVLII II.

1505 *Cum tam diuino.* Pœnæ ſimoniacæ electionis Papæ. Epit.50.

1505 *Romani.* Litteræ beneficiorum intra annum expediendæ. Epit.51.

.... *Percepimus.* Cameræ Rom. miniſtri non participent in contractibus Cameralib. Epit.52.

LEONIS X.

1513 *Apoſtolici.* Anima rationalis lumine naturæ immortalis,informans, multiplex,&c. Epit.53.

1515 *Regimini.* Vt coërcendi exempti. Itémque violantes libertatem Eccleſiaſticam, &c. Epit.54.

1515 *Inter multiplices.* Pietatis montes liciti. Epit.55.

1515 *Inter ſolicitudines.* Libri non imprimendi abſque licentia. Epit.56.

1516 *Temerariorum.* Cardinalium ædes non violandæ. Epit.57.

1521 *Honeſtis.* Subiiciuntur Inquiſitionibus malefici, ſortilegi, Apoſtatæ. Epit.58.

1517 *Inhærendo.* Contra aſſerentes in Apoſtolicis litteris ſe tales, quales non ſunt, & officiales id fieri procurantes aut permittentes. Theor.124.

CLEMENTIS VII.

1530 *Ad Canonum.* Presbyterorum filij inhabiles ad parentum beneficia. Epit.59.

1533 *Romanus.* Impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum coërcentur. Epit.60.

1534 *Admonet.* Collationes beneficiorum Germanorum contra concordata cũ Sede Apoſtolica nullę.Epit.61.

PAVLI III.

1545 *Accepimus.* Damnatur rapina bonorũ naufragantiũ.Epit.62.

IVLII

IVLII III.

1550	*Cum meditatio.*	Libri prohibiti Inquiſitoribus conſignandi. Epit.63.
1550	*Cum ſicut.*	Beneficiorum fructus inexacti ſunt ſucceſſorum, &c. Epit.64.
1550	*Dudum 1.*	Quæ beneficiarij prædeceſſoris debita teneatur ſucceſſor ſoluere. Theor.170.
1551	*Dudum 2. alias Cum.*	Limitatur præcedens conſtitutio quo ad loca in quibus collectores ſpoliorum reſidere non ſolent. Theor.170.
1551	*Licet.*	Inquiſitores haud impediendi, &c. Epit.65.
1553	*Etſi ea.*	Alumina non accipiēda ab infidelibus. Epit.66.
1554	*Cum ſicut.*	Thalmudi libros tenētes iudæi, alióſque in quibus ſunt blaſphemiæ contra Chriſtianam religionem plectendi meritis pænis. Theor.41.

PAVLI IV.

1555	*Cum quorundam.*	Negantes Trinitatem perſonarum diuinarum, vnitatem diuinæ ſubſtantiæ, &c. cenſentur relapſi. Epit.67.
1556	*Incumbentia.*	Coërcentur occupantes terras, cenſus, & annatas Cameræ Apoſtolicæ. Epit.68.
1557	*Inter cæteras.*	Nemo ſupponat ſe pro aliis examini beneficiorum. Epit.69.
1558	*Cum ſecundum.*	Pœnæ ambientium Papatum. Epit.70.
1559	*Cũ ex Apoſtolatu.*	Hæreticorum & Sociorum pœnæ. Epit.71.
1659	*In ſacra.*	Regulares, Epiſcopi,&c.inhabiles ad religionis officia. Epit.72.

PII IV.

1560	*De ſalute.*	Reſidentia prælatorum.Epit.73.
1560	*Cum ſicut accep.*	Forma contractus ſocietatis officiorum.Epit.74.
1560	*Cupientes vnicuique.*	Iudices eorúmque affines ac familiares nequeũt impetrare beneficia quando eſt lis de priuatione. Epit.75.
1560	*Decens.*	Acquiſita ab Eccleſiaſticis contra canones, ſpectant tanquam ſpolia ad Apoſtolicam Cameram. Epit.76.
1561	*Cum ſicut.*	Pœnæ ſollicitantium ad libidinem in confeſſione. Epit.77.
1561	*Cupientes malitijs.*	Affectorum beneficiorum fructus cui debeantur. Epit.78.
1564	*Romanus Pontif.*	Græci Magnæ Græciæ Italis Ordinariis ſubduntur. Epit.79.
1564	*Dominici gregis.*	Approbatur Index librorũ prohibitorũ.Epit.80.
1564	*Rom. Pontif.*	Damnatur beneficiorum Confidentia. Epit.81.
1564	*Sanctiſſim. in Chriſto.*	Regulares electi ad dignitates non ſe ingerant adminiſtrationi niſi confirmati, & litteris expeditis intra ſex menſes. Epit.82.

1564	*In ſacroſancta.*	Electi ad lecturas & gradus ſtatuto tempore profiteantur fidem. Epit.83.
1564	*Iniunctum.*	Ad beneficia promoti intra duos menſes profiteantur fidem. Epit.84.
1564	*Sanctiſſimus.*	Clerico non reſidenti ratione ſtudij quid agendum. Epit.85.
1565	*In Principis.*	Reuocantur priuilegia contraria Concilio Tridentino. Epit.86.
1565	*Etſi Romanum.*	Nuncij Apoſtolici ne procurent fauores Principum. Epit.87.

PII V.

1566	*Supra gregem.*	Medici curent, vt æger intra triduum confiteatur. Epit.88.
1566	*Sanctiſſimus.*	Miſſæ quando celebrandæ. Epit.89.
1566	*Cum primum.*	Seruanda circa diuinum cultum. Epit.90.
1566	*Cum nobis nuper.*	Naufragi & nautæ vt habendi in ſtatu Eccleſiæ. Epitom.91.
1566	*Circa paſtoralis.*	Perpetua clauſura Monialibus ſeruanda. Epitome 92.
1566	*Sanctiſſimus.*	Qui gradus exprimendus in matrimonialibus diſpenſationibus. Epit.94.
1566	*Regularium.*	Fæminæ virorũ monaſteria nõ ingrediãtur. Epit.95.
1566	*Prouidentia.*	Sacerdotes Græci & Latini celebrent tantum iuxta ſuæ Eccleſiæ ritum Theor.199.
1567	*In conferendis.*	Quomodo conferendæ Eccleſiæ Parochiales. Epitome 96.
1567	*Admonet nos.*	Eccleſiæ feuda deuoluta incorporentur Cameræ Apoſt. Epit.97.
1567	*Romani Pont.*	Cui debeantur ornamenta & paramenta Capellarum Prælatorum. Epit.98.
1567	*De ſalute.*	Ferarum agitationes prohibentur. Epit.99.
1567	*Sanctiſſimus.*	Reſeruantur diſpoſitioni Papæ beneficia vacantia vacante ſede Epiſcopali. Epit.100.
1568	*Ad Romanũ.*	Impedimentum publicæ honeſtatis ex matr.rato extenditur vſque ad quartum gradum. Theor.133.
1568	*Quanta.*	Quæ reſignationes beneficiorum ſint admittendæ. Epit.101.
1568	*Cupientes.*	Præcipitur Parochorum reſidentia. Epit.102.
1568	*Cum de litteris.*	Habentes etiam legitimè Scripturas iurium Cameræ Apoſtolicæ reuelare tenentur. Theor.175.
1568	*Horrendum.*	Scelus Sodomiæ Eccleſiaſticorum ſeuere puniendum. Epit.103.
1568	*Cum onus.*	Forma contrahendi cenſus. Epit.104.
1569	*Decori.*	Caſus in quibus licet monialibus exire è monaſterio. Epit.93.
1569	*Si de protegendis.*	Pœnæ offendentium, & offendere tentantium Inquiſitores. Epit.106.

1569 *Ex debito.* Cambia etiam cum recurſa licent. Epit. 107.

1569 *In omnibus.* Officiales Pœnitentiariæ nihil etiam ſponte oblatum recipiant. Epit. 108.

1569 *Infelicis ſæculi.* Pœnæ perſequentium Cardinales. Epit. 109.

1570 *Etſi* Explicantur dubia circa cenſus. Epit. 105.

1570 *Durum.* In prouiſionibus beneficiorum nihil accipiendum. Epit. 110.

1570 *Super ſpecula.* Non diſputandum in popularibus concionibus de Conceptione B. Virginis. Epit. 111.

1571 *Quæ ordini.* Eccleſiaſtici de quibus poſſint licitè teſtari. Epit. 112.

1571 *Ad Romanū.* De Clericorum teſtamentis. Epit. 113.

1571 *In eam.* Cambia ſicca illicita. Epit. 114.

1571 *Romani.* Regulares ſecularium Confeſſiones audituri ab Ordinariis approbentur. Epit. 115.

1571 *Ex proximo.* Diurnum officium Eccleſiaſticis recitandū. Epit. 116.

1571 *Expoſcit.* Exemptorum Eccleſiæ viſitandæ ab Ordinariis, vt Sedis Apoſtolicæ delegatis. Epit. 117.

1571 *Licet omnibus.* Chriſtiani Turcis ſubditi non ſunt à Chriſtianis violandi vel captiuandi. Epit. 120.

1571 *Etſi Rom.* Pœnæ ambientium dignitates cum iuriſdictione. Epit. 118.

1572 *Cum nuper.* De iiſdem. Epit. 119.

1572 *Romani.* Libelli famoſi & Epiſtolæ vt vocant, d'auiſi, alienæ famæ læſionem continentes in ſtatu Eccleſiaſtico proſcribuntur. Epit. 121.

GREGORII XIII.

1572 *Omni certè.* Agnos Dei non eſſe miniandos. Epit. 122.

1572 *Ea eſt.* Contra Commentarios quos vocant d'auiſi. Theor. 326. in fine.

1572 *Illius qui.* Conceduntur Indulgentiæ docentibus Doctrinam Chriſtianam. Epit. 123.

1574 *Officij noſtri.* Contra fictos Sacerdotes celebrantes & confeſſiones audientes. Theor. 403.

1574 *Ad perpetuā.* Approbat cenſum Nicolai V. pro regno Siciliæ non obſtante Conſtitut. Pij V. cum onus. Theor. 105.

1574 *Ab ipſo.* Nihil promittendum aut dandum pro obtinenda iuſtitia aut gratia à Sede Apoſtolica. Epit. 125.

1575 *Vbi gratia.* Feminæ non ingrediantur monaſteria virorum. Epit. 126.

1576 *Sanctiſſimus.* Augentur Indulgentiæ docentibus Doctrinā Chriſtianam. Epit. 124.

1576 *Qua.* Quando intelligenda concordata Eccleſiæ Rom. cum Germanis circa beneficiorum collationes. Theor. 166.

1577 *Officij noſtri.* Regulares extra clauſtrum degentes teſtari ne poſſint. Epit. 128.

1577	*Volentes.*	Non extrahenda annona è ſtatu Eccleſiaſt. Epit.129.
1578	*Inter.*	Vetat Barones extrahere è ſtatu Eccleſiaſtico annonam abſque ſubſcripta licentia Papæ. Theor.342.
1580	*In Eccleſiis.*	Collationes beneficiorum perſonis prohibitis ob hæreſim,&c. ſunt nullæ. Epit.130.
1581	*Dubiis.*	Facultas ingrediendi monaſteria Monialiũ non niſi in neceſſariis vſurpanda. Epit.127.
1581	*Aliâs.*	Chriſtiani infirmi nõ curandi ab infidelib. Epit.131.
1581	*Antiqua.*	Iudæi errantes circa teſtamentum vetus puniendi. Epit.132.
1582	*Ad tollendũ.*	Prohibetur fieri aut ſpectari duellum etiam priuatum. Epit. 155.
1582	*Inter.*	Aboletur vetus Kalendarium & publicatur nouum. Epit.133.
1583	*Expoſcit.*	Abbatiſſæ officium in Italiá triennale. Epit.134.
1584	*Humano.*	Beneficiorum reſignationes & ceſſiones iurium quomodo faciendæ. Epit.135.
1584	*Sancta mater.*	Iudæi interſint ſtatis diebus lectioni ſacræ habendæ. Epit. 136.
1584.	*Inter Apoſtolicas.*	Illicita iurantes & iurare facientes puniuntur. Epit. 137.

SIXTI V.

1585	*Hoc noſtri.*	Proſcriptorum & fautorum pœnæ. Epit. 138.
1585	*Romanus.*	Apoſtolorum limina à Prælatis certis temporibus viſitanda. Epit.139.
1585	*Cœli & terræ.*	Damnatur Aſtrologia iudiciaria. Epit. 140.
1586	*Camera.*	Non ſoluentes annatas incidũt in Cẽſuras. Epit.141.
1586	*Pro ea.*	Superiores Capucinorum recipientes fratres de obſeruantia; & hi recepti abſque licentia Papæ excommunicãtur, priuantur dignitate, ſunt inhabiles ad quoſcunque actus legitimos, & receptio eſt nulla. Theor.80.
1586	*Deteſtabilis.*	Societates ſaluo capitali illicitæ. Epit. 142.
1587	*Cũ frequenter.*	Matrimonium ſpadonum nullum. Epit. 143.
1587	*Cum de omnibus.*	Qui & quomodo recipiendi Nouitij in religione. Epit. 144.
1588	*Ad Romanũ.*	Declarantur difficultates de eadem Nouitiorum receptione. Epit. 145.
1588	*Effrenatam.*	Scelus procurantium abortum vindicatur. Epit.146.
1588	*Sanctum.*	Malè promotorum & promouentium ad Ordines pœnæ. Epit.147.
1589	*Cũ ſacroſanct.*	Tonſura & habitus Eccleſiaſt. deferendus. Epit.148.
1589	*Paſtoralis.*	Declaratoria eiuſdem. Epit. 149.
1590	*die 7. Maij.*	Decretum Congregationis Illuſtriſſimorum iuſſu Sixti V. ne Regulares accedant ad Monaſteria monialiũ, ibidemq; ne comedant,&c. Theor.339.

GRE

GREGORII XIV.

1591	*Circumſpecta.*	Moderatur receptionis Nouitiorũ modũ. Epit.150.
1591	*Cogit nos.*	Sponſiones ſuper vita, & electione Papæ, & Cardinalium illicitæ. Epit.151.
1591	*Cum aliâs.*	Qui rei, & quomodo extrahi poſſint è ſacris locis. Epit.152.
1591	*Sedes.*	Moderatio pœnarũ abortum procurantiũ.Epit.153.

CLEMENTIS VIII.

1592	*Quæ ad.*	Moderatur Cenſus Ciuitatum ſtatus Eccleſiaſtici. Epit.154.
1592	*Illius vices.*	Duella, prouocationes, & chartulæ prohibitæ.Epit. 155.
1592	*Inter cætera.*	Præcedentia inter regulares. Epit.156.
1593	*Cum Hebræorum.*	Thalmudi, & Cabaliſtici libri proſcribuntur. Epit. 157.
1594	*Religioſæ.*	Religioſis interdicuntur munera. Epit.158.
1595	*Æquis.*	Sæculares Iudices in crimine Aſſaſſinij, vt ſe gerere debent, cum equitibus Ieroſymitanis. Epit.159.
1596	*Suſcepti.*	Clauſtrales ſcandaloſi à quibus puniendi. Epit.160.
1596	*Romanum.*	Moderatio Conſtitutionis 91. Sixti V. de malè promouentibus & promotis. Theor.378. 379.380.
1596	*Cum ſicut.*	Itali vt ſe gerant in terris Hæreticorum. Epit.161.
1601	*Etſi aliâs.*	Non presbyteri celebrantes, confeſſionéſve audientes puniendi vt relapſi. Epit.162.
1601	*Benche.*	In Italia banniti & ſimiles, itemque decoctores non ſunt in locis Eccleſiaſticis retinendi. Theor.357.
1601	*die 9. Ianuar.*	Editum eſt à Congregatione Illuſtriſſimorum iuſſu Clementis VIII. decretum, quo prohibiti ſunt Sacerdotes ſæculares & Regulares cuiuſcunque Ordinis, prætextu priuilegiorum hactenus conceſſorum in Italia, extra Vrbem, abſoluere à caſibus claris, aut dubiis, bullæ cœnæ, aut Sedi Apoſtol. quomodolibet reſeruatis, vel Ordinariis, nullo caſu etiam neceſſitatis aut impedimenti extra mortis articulum, ſub pœna ipſo facto excommunicationis, priuationis dignitatum, officiorum, beneficiorum & inhabilitatis ad illa, & confeſſiones audiendas Papæ reſeruatarum, abſque alia declaratione. Et abſolutio eſt nulla. Monet Ordinarios, vt ſolum paucos & graues caſus reſeruent.Theor.410. ſed alio decreto quod incipit, *edictum fuit.*
1602	*die 29. Nouembris.*	Ita in poſterum temperatum eſt, vt prohibitio abſoluendi hos tantum caſus comprehendat.Primò, Caſus bullæ cœnæ. Secundò, violatio Eccleſiaſticæ immunitatis iuxta bullam. *Cum aliâs.* Greg. XIV.

XIV. Tertiò, violatio clauſuræ monialium ad malum finem. Quartò, prouocantium & pugnantium in duello iuxta Concil. Tridentinum & bullam, *ad tollendum.* Greg. XIII. Quintò, iniicientium violentas manus in clericum iuxta c. *ſi quis ſuadente.* 17. quæſt. 4. & iuris diſpoſitionem. Sextò, Simoniæ realis ſcienter contractæ, atque Confidentiæ beneficialis. Septimò, caſus Ordinariorum. In cæteris caſibus in hac declaratione, non expreſſis, qui ante decretum habebant priuilegia abſoluendi concedit, vt nunc etiam vti poſſint, ſublata etiam pœna inhabilitatis audiendarum confeſſionum. habetur in nouo Bullario to. 3. p. 135. Theor. 392.

1602	*Sanctiſſimus.*	Non licet per litteras, aut internuncium ſacramentaliter confiteri. Epit. 163.

PAVLVS V.

1605	*Sanctiſſimus.*	Numerus religioſorum definiendus in ſingulis locis. Epit. 164.
1609	*Accepimus.*	Regulares ad Indos deſtinati rectà proficiſcantur. Epit. 165.
1610	*Paſtoralis.*	Proceſſus Bullæ Cœnæ. Epit. 166.
1616	*Regis Pacifici.*	Pœnæ diſputantium in publicis concionibus de Conceptione Beatiſſimæ V. Mariæ. Theor. 299.
1617	*Sanctiſſimus.*	Eiuſdem decretum die 31. Auguſti de eadem Conceptione. Theor. 300.

GREGORII XV.

1622 die 21. Iun.	*Sanctiſſimus.*	Decretum quo prohibetur non tantum publica, ſed etiam priuata aſſertio voce & ſcripto partis affirmatiuæ B. Virginem conceptam fuiſſe in peccato originali, Feſtumque die illo ſtatuitur celebrandum, non alio nomine, quàm Conceptionis prædictæ B. Virginis. Theor. 300.
1622 die 30. Aug.	*Vniuerſi.*	Contra Confeſſores quaſcunque perſonas in confeſſione ſeu occaſione & pretextu confeſſionis, in confeſſionario, ſeu loco ad audiendam confeſſionem electo, &c. ad luxuriam ſollicitantes. Theor. 197.

IN

IN SELECTAS SVMMORVM

PONTIFICVM CONSTITVTIONES

Epitome, & Theoremata.

Auctore P. IO. BAPTISTA SCORTIA *Genuenſi, Societatis* IESV.

PROPOSITVM AVCTORIS.

PERSIMILES omnino leges mihi eſſe videntur Pharis ad nauium curſum nocturno ac nubilo cęlo dirigendũ, in maris littore conſtitutis. Vt enim hi longè latéque ſplendore diffuſo errabundis nautis oſtendunt, quò ſe ſe ex alto ventis procellíſque agitato in tutam nauibus ſtationem, recipiant; ita illæ ex l. 1. & 2. ff. de leg. & l. 9. & 10. Cod. de leg. & Conſt. hominum vitam dirigunt, & præmio pænaque propoſita, quomodo ſit vnicuíque inſtituenda vita, quomodo cum cæteris ciuibus agendum, & ad quem finem actiones omnes dirigendæ, vt benè beatéque in ciuitate viuatur, ſuo quaſi ductu, nempè ex Modeſtini ſententia, l. legis virtus. ff. de leg. imperando, vetando, permittendo, puniendo probè demonſtrant. Id enim vnum ſpectant Ciuiles leges, vt Plato in Minoë libríſque de leg. & de repub. Ariſtoteles lib. 1. & 5. c. vlt. & M. Tullius lib. 1. de leg. teſtantur, vt ciues efficiant bonos, certóque ordine ac commodis medijs ad finem optimum (ciuilem tamẽ) perducant. Vnde meritò ſenſit S. Thom. 1. 2. quæſt. 90. nihil aliud legem eſſe, quàm rationis quandam ordinationem ad cõmune bonũ, ab eo, qui communitatis curam habet, promulgatam. Quæ ſi recte de ciuilibus legibus diſputantur, veriſſima etiã erunt in Eccleſiaſticis, à ſummis Pontificibus ad communem fidelium vtilitatem perſcriptis. quippè quæ non tantum ad ciuile & temporale bonum, verum etiam ſpirituale ac ſempiternum conſequendum, tanquam certiſſimæ rectiſſimæque regulæ nos informẽt. Sed cum plures ex ijs extra Canonici

nici Iuris textus incognitæ habeātur, etiam ijs, qui ſunt à fidelium confeſſionibus, non ſine magno animarum periculo, in Pontificijs Cōſtitutionibus ac Motibus proprijs, operæpretiū ſum arbitratus, ſi iuxta ſeriem temporis, quo ſancitæ & promulgatæ ſunt à ſingulis, vtiliſſimas, ac penè ſemper grauibus pœnis ac cenſuris communitaſ, in Epitomen ſeligerem, eiſque, vbi ſeſe daret occaſio, hiſce meis Theorematibus, lucem aliquam afferrem. Eas verò tantum ſelegi (dimiſſis cæteris, quæ vel abierunt in diſſuetudinem, vel per alias reuocatæ ſunt, vel ad ſolum temporale regimen ſtatus Eccleſiaſtici pertinent) quæ ad confeſſariorum cognitionē viſæ ſunt pertinere, duabus omiſſis, ſeptima ſcilicet Leonis X. quæ incipit, *Superna.* & octogeſima nona Gregorij XIII. quæ incipit. *Aſcendente.* quod in eos ſit excōmunicatio lata, qui in prædictas ſcholia ſeu declarationes ſcribunt. Quod ſi plures eadē de re editæ inuenientur, potiorem vnam, aut alteram, deligam, ex quarum cognitione poſſint intelligi cæteræ, quæ opportuno quoque loco allegabuntur.

D. LEONIS I.

Conſtitutionis prima edita anno 447. *quæ incipit.* Occaſio.

EPITOME I.

De non alienandis rebus Eccleſię. Ordinis & Communionis priuatio.

SINE *exceptione decernimus* (inquit D. Leo. §. 2.) *ne quis Epiſcopus de Eccleſiæ ſuæ rebus audeat quidquam vel donare, vel commutare, vel vendere, niſi fortè aliquid horum faciat vt meliora proſpiciat, & cum totius Cleri tractatu, atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ profuturum.* & §. 3. *Nam Presbyteri, vel Diaconi, vel cuiuſcunque ordinis clerici, qui conniuentia in Eccleſiæ damna miſcuerint, ſciant ſe & ordine, & communione priuandos.*

THEOREMA I.

AGitur in hac D. Leonis I. Cōſtitutione, de non alienādis eccleſiaſticis rebus. qua de re ſæpius, & in Iure Ciuili, vt Auth. 7. de non alien. aut permutand. rebus Eccl. Auth. 46. de Eccleſiaſticarum rerum immob. alien. Auth. 120. de alien. & emphyt. & in Iure Canonico, tit. 10. quæſt. 2. 12. q. 2. 17. quæſt. 4. In decretal. l. 3. tit. 13. l. 6. tit. 9. Clem. 1. tit. eodem in extrauag. Ambitioſæ. In Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 11. de refor. Quæ verò in præſenti conſtitutione D. Leonis habentur, referūtur etiam 12. quæſtione 2. cap. ſine exceptione. & tit. de ijs quæ fiunt à Prælatis. cap. cum Apoſtolica, & cap. tua nuper. Porro alienationis nomen in hac materia non ſolet accipi preſsè, ſcilicet vt ſolum ſignificat omnem actum per quem transfertur directum rei dominium, ſicut ſumitur l. 1. Cod. de fund. dot. & l. 1. Cod. de iure emphyt. Sed latiſſimè (licet hic D. Leo poſuerit tantum, commutare, vendere) ita vt ſit etiam prohibitum, cap. nulli liceat. de reb. eccl. alien. & extrauag. Ambitioſæ. in eiſdem Eccleſiæ rebus conſtitui vſumfructum, imponi ſeruitutem, dari pignori, ſubiici hypothecæ, in emphyteuſim,

ſim, concedi, infeudari, locari ad longum tempus, & alia, quæ ſpectant ad dominium vtile. vnde dixit Baldus l.fin. Cod. de reb.alien. non alien. prohibita alienatione, ſimpliciter, videri prohibitũ omnem actum per quem alteri quæritur ius aliquod in re. Eodémque modo ſumitur l. ſancimus.Cod.de rebus alien. non alien. & Auth. 7. de non alien. aut perm. rebus eccl. cap.1. Sic etiam accepit Gloſſa, & Panorm. cap. nulli. & Innocentius cap. epiſcopi.de reb. eccl.non alien. Sylu.V. alienatio.1. Rebuffus in comp. de alien. rerum eccl. num.3. & 6. Redoanus eodem tit. quæſt.2. cap.24. Couarr.lib.2.var. reſol. cap. 16. Molina de contr. d. 468. Iulius Clarus §. emphyteu. quæſt. 6. Nau. com. de alien. rerum eccl. num. 1. & 2. Rodericus in qq. regul. quæſt. 27. Vazquez opuſc. de redditibus cap.2. dub.8. & ſeq. Quaranta V. alienatio. & Azor p.2.l.9. cap.1.

THEOREMA 2.

AD legitimã rerum Eccl.alienationem duo neceſſariò requiruntur, quæ etiam in hac conſtitutione.§.2.& de reb.Eccleſ.non alien.lib.6. & Clemẽtina 1.eodem tit.tanguntur,& explicãtur à Gloſſa.12. quæſt.2. initio. Panor. cap. nulli. & cap. ad noſtram de rebus Eccleſ. non alien. Nau. loco cit. n.5. & com. de ſpoliis cler. §.2. & 6.Sylu.V.alienatio,Azor. loco cit. & cæteris iuris canonici interpretibus.nempe cauſa iuſta, & ſolẽnitas legitima. Cauſæ iuſtæ ad quas omnes reuocari poſſunt, numerãtur quatuor, ex Gloſſa, Panor.Syl. Nau. Azor. locis cit. Rebuffo vbi ſuprà num.9.Redoano.q.19.& 20. Couar.cap.16.& 17.Molina d.465. Prima eſt Neceſſitas, vt ſi vrgeant debita, nec aliunde ſit ſoluendo. 10.quæſt.2.§. hoc ius, & Clem.1. de reb. Eccleſ.non alien. Secunda Pietas, vt redemptio captiuorum, victus pauperum, fidelium ſepultura.cap.ſanctorum.cap.ſicut. cap. Apoſtolicos. cap. aurum.12. qu.2. Tertia Eccleſiæ vtilitas, & neceſſitas,vt notat Gloſſa in Clem.citata.Quid autẽ requiratur,vt alienatio dici poſſit facta in Eccleſię vtilitatem, explicat Menochius in addit. ad lib.2. de arbitr.caſu 172. num.22.Emanuel Rodericus tit.1. qq. regul. quæſt. 27. artic.8. Rota Rom.deciſ.65.Cardinalis Clem.1. de reb. Eccleſ.non alien. Caldericus conſil.5. de rerum permut. Iaſon.vol.1.conſil.54.num.20.Azor. tom.2.lib.9.cap.2.quæſt.8. Quarta Incommoditas, vt ſi res eſſet incommoda Eccleſ. aut etiam damnoſa, vt ſi tantumdem in ea colenda expenderetur,quantum perciperetur ex fructibus:vel nimium diſtaret. cap. terrulas.12. quæſt.2. cap. vt ſuper. de reb. Eccleſ. non alienandis.Panor.cap.nulli.eodem tit. Quid ſi Prælatus putauit cauſam legitimam eſſe ſed non fuit? alienatio valet quòd ea Eccleſiæ voluntas prçſumatur.Gloſſ.cap.ad noſtram.de reb. Eccleſ. non alien. Molina d.468. Vaſquez de redd. cap.2.§.2.dub.10. num.39. Couar. loc.cit.cap.17.num.20.

1
2
3
4

Solemnitas autem legitima,ſeu Iuris formula in his alienationibus ſeruanda, non eſt quam præſcribit caput. ea enim. §. hoc Ius.10. quæſt.2. vt putauit Turrecrem. vt notat Felinus cap.2. de reſcript. num.39. & Nau. com. de alien. rer. Eccleſ. num.5. cum illa Authentica ſit Ius Cæſareum, &

non Canonicum, nec approbetur ab auctore Iuris Canonici, licet à Gratiano tranſlata ſit in ſuum Decretum; ſed ex Panormitano citato.cap.nulli.& cap.1.& c. tua. de his, quæ fiũt à Prælatis,eſt,quæ traditur hoc loco à D.Leone, §.2. & cap.ſine exceptione.12.quæſt.2. & cap.1. de reb. Eccleſ. non alien. lib.6. Gloſſa, Io. And. Dominico
1 & Franco. vt ſcilicet, Primò præcedat ſaltem vnus tractatus,id eſt, tractetur, & conſultetur ſuper iu-
2 ſtitia cauſæ alienationis. Secundò, vt adſit Prælati ſeu Superioris auctoritas, qui in non exemptis eſt proprius Epiſcopus; in exemptis autem is, cui proximè pleno iure ſubiicitur illa, vt Abbas in Eccleſiis ei ſubiectis, Prępoſitus Prouincialis in Ordinibus Mendicantium, ex Cardinali,cap.ſtatuimus. de tranſlat.Syl.V.alienatio.num.3.
3 Tertiò, vt interueniat conſenſus Capituli, ſeu Collegij, ſi clerici faciunt collegium cui vnus præſit. cap. ea enim.§. hoc Ius. cap. ſi quis Epiſcoporum.cap. alienationes. cap. Abbatibus. cap. ſine exceptione.12.quæſt.2.niſi res eſſent minimi momenti, in quibus ex cap. terrulas.12.quæſt.2. conceditur Epiſcopo facultas alienandi ſine conſenſu fratrum. qua de re Panormit. cap.vlt. de Eccleſ. ædif. num.9. Num autem conſenſus, ſi ſingillatim, & non in communi habeatur, valeat nec ne diſputat Syl. V.alienatio. num.5. Vaſquez
4 loc.cit. dub.22. num.42. Quartò, ex cap.1.& c.tua.de his quæ fiunt à Prælatis.ſubſcriptio ſingulorum ſaltẽ manu Notarij.Hoc tamẽ non requiritur, niſi in caſibus expreſſis in Iure,ex Panorm.loco cit.Syl. V.alienatio. num.3. & 4. Rebuſſo num.9. & ſeq. & num.74.& ſeq. quia regulariter in qualibet diſpoſitione ſufficit conſenſus, nec requiritur ſcriptura, niſi vbi lex vel canon eam depoſcit. l.pacto.Cod. de pactis.

Sed iam iure nouo extrauag. Pauli 2. quæ incipit. Ambitioſæ, ſtylo Curiæ, & Gloſſa, cap.vt ſuper. de reb. Eccleſ. non alien. & cap.fin. de Eccleſ.ædif. & cap.2.de feud. Nauar. com. de alien. rerum Eccleſ. num.12. Franco. cap.1. de de reb. eccl. non alien.l.6. Rebuffo loco cit. num. 88. Menochio vbi ſupra, & Molina. d.468. prohibetur omnis alienatio etiam in caſu alioquin licito, & ſeruatis prædictis ſolemnitatibus, inconſulto Romano Pontifice. Et Prælati in promotionibus ſuis,vt conſtat ex Pontificali,fol. 81. & 120. iurant, etiam cum capituli conſenſu,ſe bona ſuarum eccleſiarum non alienaturos,ſummo Pontifice inconſulto.

Sed hic grauis eſt dubitatio, num ſcilicet ſicut Eccleſię res non poſſunt à Prælato alienari abſque prædictis ſolemnitatibus, itá nec poſſit ab eódem abſque iiſdem repudiari legatum, aut delata hæreditas? Et quidem Lambertinus lib. 3. de iurepatr. quæſt.9. art.1.num. 21.concl.5.Mincacha lib.3.de ſucceſſ. prærog. §.27.num.23. Angel. V. alienatio. n.16. Molina d.466. & alij,requirunt eaſdem ſolemnitates etiam in repudiatione, ob l. magis puto.§. ſi pupillus.V.fundum. ff. de rebus eorum. vbi dicitur: Fundũ aut legatum repudiare pupillus ſine prætoris autoritate non poteſt; eſſe enim & hanc alienationem, cum res ſit pupilli, nemo dubitet. Oppoſitum verius eſſe ſentit Bartolus l.iubemus nullum.num. 14. Cod. de ſacroſanct.

eccl.

eccl. Corneus conſ.11. num.2.l.3. Phanutius de lucro dotis, Gloſſ. 8. num. 17. 18. Io.Lupus rubr. de donat. §.47. num.5. Seraphinus de priuileg. iuram. priuil. 71. n. 32. Feder. conſil. 9. Abbas, cap. tua. num. 9. de his quæ fiunt à prælat. & c.1. num.22. de dol.& contum. Iaſon l. legatum ſeruo.num.20. ff. de leg. 1. Diaz, regula 219. Nau. cap. ſi quando. except. 6. num. 2. de reſcript. Antonius Gomez. t. 2. var. cap. 14. num. 14. Gloſſ. cap. fin. 16. quæſt.6. & cap.2. verbo. non debet. de donat. Roſella, Alienatio. num.9. Sylu.eodẽ q. 19. Tab.q.10. Sanchez lib. 6. de matr. d.4. n. 8. & ſeqq. quia huiuſmodi repudiatio non ſit alienatio, nec donatio, ſed non acquiſitio, vt expreſsè habetur l.qui autem.ff.de his, quæ in fraudem credit. & ob id vna reuocari non poteſt, altera verò poteſt, & ius tales conditiones & ſolemnitates ſolum exigat in alienationibus; non ſunt igitur eædem requirendæ etiam in repudiatione. Et ad l. magis puto, reſpõdet Gomez loco citato ibi minori non ſolum prohiberi alienationem & dilapidationem bonorum, ſed etiam lucri omiſſionem, quaſi etiam bonorum alienatio, licet non ſit propriè alienatio. quod non fit in rebus non acquirendis Eccleſiæ, ob id talis Prælatus non incurret cenſuras impoſitas alienantibus. quamuis ſi abſque legitima cauſa repudiet,& non acquirat, poſſit peccare, & obligari ad reſtitutionem. Non requiri autem eaſdem conditiones & ſolemnitates in alienanda re patrimoniali, ad cuius titulum clericus ordinatus eſt, docet Panormitanus in cap. tuis quæſtionibus.num. 8. de præb. & Petrus Gregor. Syntagmatum lib.24.cap.9. quidquid alij ſenſerint. Attamen vt etiam dicetur Theor.379.prohibetur à Concil. Tridentino ſeſſ. 21. cap. 2. ea alienari.

THEOREMA 3.

QVoad pœnas autem aliter alienantiũ prædictas res Eccleſiaſticas, habemus in hac cõſtitutione §.3.eos eſſe ſuſpenſionis & excommunicationis pœna plectendos. Cui conſonat cap. quicumque. 17. quæſt. 4. vbi dicitur, vt alienator ſui honoris amiſſione mulctetur. & extra tit. de rebus eccleſ. non alienandis,cap. ſi quis presbyterorum, vt alienator anathemate feriatur, niſi alienator,& qui accepit, celeri reſtitutione ſibi proſpexerint. ſed in extrauag. Ambitioſæ, Pauli 2. id præſumentes incidunt ipſo facto in excommunicationem, & alias pœnas ab eo & prædeceſſoribus latas, & alienatio ipſa eſt nulla, cum ex l. non dubium. Cod. de leg. & conſtit. quæ lege fieri prohibentur, ſi fuerint facta, non ſolum inutilia, ſed etiam pro infectis habeantur, licet legiſlator ſolum fieri prohibuerit. Videndus Nau. com. cit. num. 8. 9. 13. & ſeq. Azor tit. 2. l.9. cap.1. quæſt.8. Petrus Gregor. ſyntagm.l.24.cap.8. Vazquez loco cit.dub. 14. Suarez l.5. de leg.cap. 24. & tom. 5. d. 22.ſect.6. Farinac. in deciſ. 205.206. Rotæ. Sayrus l. 4. cap.12. Quaranta, V. alienatio. n. 49. Sẽque pœnas prædictas velle, ſi contra fecerint, incurrere, confirmant in forma iuramenti fidelitatis Epiſcopi & Abbates, qui conſecrantur vigore litterarum Apoſtolicarũ, de quibus in eadem Pauli 2. conſtitutione diſſeremus

infra epiſt. 42. Theorem. 115. & tribus ſeqq.

LEONIS IX.

Conſtitutionis editæ anno 1051. *incipientis.* Quia auctore.

EPITOME 2.

Non inuadenda defunctorum Epiſcoporum bona. Excommunicatio.

PONTIFEX aduerſus Auximanos inuadentes defunctorum Epiſcoporum bona, ſic. §. 3. ſtatuit. *Deprimatur ergo auſus illicitus, & nefarius diabolicæ inſtigationis cohibeatur exceſſus; abſtineat manus audax ab Eccleſiaſtico patrimonio, ne victus pauperũ pereat, ne quod ex oblatione fidelium iam Deo factum eſt ſacrificium, præda raptorum fiat.* §. 4. *Si quis autẽ huius noſtri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei Omnipotentis, & auctoritate BB. Apoſtolor. Petri & Pauli anathematizandum decernimus, & re vera, vt putridum membrum, excommunicationis ferro à S. Eccleſiæ corpore detruncamus; ſit igitur, niſi reſipiſcat, anathema.*

THEOREMA 4.

NEfarius exceſſus hic, & abuſus ſacrilegus non tantum in hac conſtitutione §. 3. damnatur, ſed etiam 12. quæſt. 2. cap. nulli. cap. de rebus. cap. de laicis. & cap. illud. extenſa etiam cenſura ad inuadentes bona presbyterorum, & cæterorum clericorum. Appellantur autẽ in iure bona huiuſmodi.
Tum res Chriſti, & Eccleſię patri- 1
monium. cap. ſecundum Apoſtolum de præb. & dig. & cap. cum
ex eo de elect. l. 6. Tum Chriſti pe- 2
cunia 12. quæſt. 2. cap. qui Chriſti.
& cap. qui abſtulerit. Tũ bona 3
Dei, diuiníque iuris, & non hominis alicuius, l. 1. ff. de rerum diuiſione, eo quod peculiari iure in dominio Chriſti ſponſi Eccleſiæ tranſierint, ex Maiore 4. ſent. d. 24. quæſt. 18. concl. 1. & 2. Nau. tract. de reddit. eccl. quæſt. 1. monit. 15. 21. 22. 23. Azor. t. 2. l. 9. cap. 1. quæſt. 4 Leſſio l. 2. cap. 4. dub. 6. num. 47. 48. Gloſſa. cap. conuenior. 23. quæſt. 8. Innoc. cap. cũ ſuper eo. de cauſ. poſſ. & prop. Abbate. c. cũ eſſes. de teſtam. num. 29. Decio. cap. conſtitutus. de reſcrip. num. 5. cum ob eius amorem, & animarum ſuarum ſalutem fideles Eccleſiæ ad diuinum cultum, & ad eius miniſtros, ac pauperes alendos, ea bona contulerint. Vnde, qui ea rapit, & furatur, ſacrilegus efficitur. Ita enim ſcribit Pius I. epiſt. 2. & habetur cap. prædia. 12. quæſt. 2. Prædia diuinis vſibus tradita, quidam humanis vſibus applicant, & Domino, cui tradita ſunt, ea ſubtrahunt, vt ſibi inſeruiant. Quapropter ab omnibus illius vſurpationis contumelia depellenda eſt, ne prædia vſibus ſecretorum cæleſtium dicata à quibuſdam irruentibus vexentur. quod ſi quiſquã præſumpſerit, vt ſacrilegus habeatur. Videatur & Conc. Aquiſgran. cap. 116. & epiſtola Nicolai Papæ ſcripta anno 866. ad Aquitanos, & incipit: *Dilectis omnibus nobilibus*. vbi petit vt propriæ ſaluti prouidentes ſolerter à tanta crudelitate ceſſent,

&

& quæ violenter aut quoquo modo ſine lege tulerũt, reddẽtes, tantum ſcelus corrigere curent. & cõtumaces priuat perceptione corporis & ſanguine Chriſti. Porrò effectu paria ſunt dicere, illa eſſe Dei, vel Ieſu Chriſti, vel Eccleſiæ, vt notauit etiam Caietan. 2. 2. quæſt. 43. art. 8. & Nau. tr. de redd. eccleſ. quæſt. 1. monit. 21. quippe cum ſint Eccleſiæ donata, vt diuinis vſibus, iuxta Chriſtianam religionem & fidem, in-
4 ſeruirent. Tum virtus pauperũ, ex præſenti conſtitut. §. 3. eo quòd ex his, quæ ſunt ſuperflua eccleſiaſticis, ſint alendi pauperes. cum vel
Act. 1. & 2. ipſis ſæcularibus perſcriptum ſit, *quod ſupereſt, date pauperibus*. & quæ deferebantur ad pedes Apoſtolorum, non tantum Eccleſiæ miniſtris, ſed etiam egentibus fidelibus ſeruirent. Quare S. Clemens l. 2. conſtit. cap. 29. ſcribit. Quæ ex decimis & primitiis ſecundum mandatum Dei dantur, rectè diſpenſet (Epiſcopus) orphanis, viduis, afflictis & peregrinis egentibus, vt qui habet Deum harum rerum rationem repoſcentem. Et iterum. Omnibus egentibus cũ iuſtitia diſtribuentes, ipſique his vtentes, ſed non abſumentes, comedentes de his, ſed non ſoli vorantes, egeníſque impertientes. Et D. Auguſtinus epiſt. 50. ad Bonifacium. Nõ ſunt illa noſtra, ſed pauperũ, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vſurpatione damnabili vendicamus. Et S. Thomas 2. 2. quæſt. 87. artic. 3. In noua lege decimæ dantur Clericis nõ ſolum ad ſuam ſuſtentationem, ſed vt ex eis ſubueniant pauperibus, & ita non ſuperfluunt.

Hanc ob cauſam olim factum eſt, vt ex redditibus Eccleſiæ quatuor partes fierent, quarum prima Epiſcopo, altera clericis, tertia pauperibus, quarta Eccleſiæ fabricæ deſeruiret. ita enim D. Gregorius, vt refertur 12. quæſt. 2. cap. mos. reſpondit Auguſtino Anglorũ Epiſcopo: Mos eſt Apoſtolicæ ſedis ordinatis Epiſcopis præceptum tradere, vt de omni ſtipendio quod accedit, quatuor fieri debeant portiones, vna videlicet Epiſcopo & familiæ eius propter hoſpitalitatem & ſuſceptionem, alia clero, tertia verò pauperibus, quarta Eccleſiis reparandis. Videatur etiã ibidem c. conceſſo. cap. quatuor. cap. de redditibus.

THOREMA 5.

Statuitur autem pœna delinquentium, §. 4. excommunicatio latæ ſententiæ, vt etiam factum eſt ab Innocent. II. & Concil. Lateran. cap. 4. verbis illis: Illud quod in ſacro Calcedonenſi Concilio conſtitutum eſt, irrefragabiliter conſeruari præcipimus, vt videlicet decedentium Epiſcoporum bona à nullo omnino hominum diripiantur, ſed ad opus Eccleſiæ & ſucceſſoris ſui in libera Oeconomi & clericorum permaneat poteſtate. Ceſſat igitur de V. Theorema 16.
cætero illa deteſtabilis & ſæua rapacitas. Si quis autem amodo hæc attẽtare præſumpſerit, excommunicationi ſubiaceat. qui verò morientium presbyterorum bona rapuerint, ſimili ſententiæ ſubiaceãt. Ab Vrbano quoque in Concilio Aluerniæ in eorumdem Epiſcoporum, & aliorum clericorum morientium, bonorum inuaſores, vt habetur 12. quæſt. 2. cap. de laicis. com

cõmune totius Cócilij anathema prolatũ eſt ipſo ſummo Pontifice ſic præeũte: Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem Epiſcoporum ſeu presbyterorum & aliorum clericorum res inuaſerit, vſque ad ſatisfactionem excommunicetur.

Cæterum dictum eſt hoc loco (*ex parte Dei omnipotentis, & auctoritate BB.* &c.) eo quod huiuſmodi cenſurarum & coërcitiuæ iuriſdictionis poteſtas ſit ſupernaturalis, à Chriſto Domino, B. Petro Apoſtoliſque conceſſa iuxta illud Matt. cap. 16. & 18. *Quodcumque ligaueris*, vel ligaueritis, *ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.* Vnde merito Chryſoſtomus hom. 4. in cap. 2. ad Hebr. Nemo (inquit) contemnat Eccleſiaſtica vincula, non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus, qui nobis hanc poteſtatem dedit, & dominos tanti honoris fecit homines. Nam cum Chriſtus Io. cap. 21. Eccleſiam Petro capiti ſummóque Paſtori regendam dedit, ſubiecit: Paſce oues meas, quod non ſolum tradendi ſubiectis ouibus pabuli doctrinæ poteſtatem ſignificat, ſed oues quoque regendi & ſi fuerit neceſſe coërcendi ius demonſtrat. Vnde D. Paulus eadem de re agens 1. Cor. 4. Quid (inquit) vultis in virga veniã ad vos, an in charitate & ſpiritu mãſuetudinis? & 2. ad Cor. 10. Nam & ſi amplius gloriatus fuero in poteſtate noſtra, quã dedit nobis Dominus in ædificationem & non in deſtructionem veſtram, *&c.* & cap. 13. Ideo abſens ſcribo, vt non præſens durius agã ſecundum poteſtatem quam Dominus dedit mihi. A D. autem Petro manauit ad alios Prælatos, vt docent ſcholaſtici 4. ſent d. 18. cum non fuerit in D. Petro extinguenda. Omnis namque reſpublica bene inſtituta indiget poteſtate iuriſdictionis tam directiua quàm coërcitiua, vt regi conuenienter poſſit. nam l. vltima ff. de eo cui mand. eſt iuriſd. iuriſdictio ſine modica coërcitione nulla eſt. & Innoc. III. cap. paſtoralis. de off. deleg. Iuriſdictio (inquit) nullius momenti eſſe videretur, ſi coërcitionem aliquam nõ haberet. quod etiam repetitur ſeq. capite. Additáque eſt auctoritas D. Pauli, quod D. Petri extiterit cooperator, & tandem Rom. Pontificis iuriſdictio, tamquam immediata cauſa, à qua excommunicationis ſententia procedit.

Vtitur autem hoc loco Pontifex ſimilitudine membri à reliquo corpore reſecti, vt facit etiam D. Auguſtinus tract. 27. in Io. affirmans nihil adeo Chriſtianum debere reformidare, quàm ſeparari à corpore Chriſti, quia ſi ſeparatur à corpore Chriſti, nõ eſt membrum eius; ſi non eſt membrum eius, non vegetatur ſpiritu eius; quiſquis autem ſpiritum Chriſti non habet, hic nõ eſt eius. & epiſt. 50. ad Bonifacium. Quemadmodum membrum ſi præcidatur ab hominis viui corpore, non poteſt tenere ſpiritum vitæ: ſic homo ſi præcidatur de Chriſti iuſti corpore, nullo modo poteſt tenere ſpiritum iuſtitiæ, etiã ſi figurã membri teneat, quam ſumpſit in corpore. D. Ambroſius dum in Pſalm. 118. ſcribit. Rectè, ait, ſacerdos vulnus ne latius ſerpat, à toto Eccleſiæ corpore, quaſi bonus medicus debet abſcindere. quod etiam repetit l. 2. de off. cap. 27. & denique D. Proſper l. 2. de vita contemp. cap. 7. Qui (inquit) diu portati,

tati, & ſalubriter obiurgati corrigi noluerint, tamquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abſcindi, ne ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa non fuerit, ſalutem reliquæ carnis putredinis ſuæ contagione corrumpit; ita iſti, qui emendari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtũt, ſi moribus deprauatis in Sanctorum ſocietate permanſerint, eos exemplo ſuæ perditionis inficiunt. Videri etiam poteſt hac de re S. Cyprian. l. 1. epiſt. 11. & S. Hieronym. relatus 24. q. 3. c. reſecandę. Aduertit autem Tertull. in Apol. c. 39 hanc diuinam cenſuram, cum quis ita deliquerit, vt à cõmunione orationis & conuentus, & omnis ſancti commercij relegetur, eſſe ſummũ futuri iudicij præiudiciũ.

Pontifex tandem adiecit, *Et niſi reſcipiſcat, Anathema.* requiritur enim ad huiuſmodi cẽſuram, contumacia ex communi ſententia, Soti 4. d. 22. q. 1. art. 2. Henriquez l. 13. c. 17. Sayr. l. 1. c. 9. n. 25. Vgolin. tab. 1. cap. 9. §. 5. Suarez d. 4. ſect. 5. num. 6. & cæterorum, cum ſit ferenda in rebelles, qui Eccleſię parere nolunt, iuxta illud Chriſti Domini, Matth. c. 18. Si Eccleſiam non audierit, &c. & non in alios. Quare S. Clemens l. 2. Conſt. c. 41. Ne igitur (inquit) facilis ſis & præproperus ad ſecandum, neque celeriter ad ſerram dentatam proſilias; quin potius vtere prius ſcalpello ad curandum apoſtema, vt cauſa morbi, quæ intus reſidet educta, corpus ſeruetur à dolore incolume. Vbi verò quẽ à pœnitẽtia alienum videris, & obduruiſſe, hunc tu cum mærore, vt inſanabilẽ eiice ex Eccleſia. Videatur hac etiã de re Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3.

HONORII II.

Conſtitutionis editæ anno 1130. *incipientis*. Chariſſimus.

EPITOME 5.

PONTIFEX primùm obſeruari iubet, quæ ad Dei honorem & ſalutem populi fuerant in Nannatenſi Concilio conſtituta, de inceſtis nuptiis, de ſpuriis ſacerdotum filiis, & quaſi hæreditaria ſucceſſione in beneficiis Eccleſiaſticis. Deinde §. 1. damnat duas impias conſuetudines illis verbis. Quarum vna fuit, quod mortuis maritis, vel vxoribus decedentibus, bona eorum mobilia à Poteſtate ſæculari diripiebãtur. Altera, qua illis qui naufragium euaſerant, etiam quę in portu poſtmodum inuenta erant, auferebantur. *Damnamus, & ne quis ea futuris temporibus renouare præſumat, auctoritate Apoſtolica interdicimus.* Et §. 2. *Piorum namque Imperatorum manauit auctoritas, vt etiam earum rerum, quæ in poteſtate maris leuandæ nauis cauſa eijciuntur, non amittatur dominium. Non enim aliquis eo animo abijcit, quod habere nolit, ſed quo periculum effugere poßit; & qui res ipſas lucrandi animo abſtulerit, furtum committit.* Prohibẽtur magiſtratus defunctorum coniugũ, & naufragantiũ bona diripere.

THOREMA 6.

MEritò dánat Honorius quoſdam Gallicos magiſtratus, quod barbarè, & per ſummum ſcelus à ſuperſtite coniuge & filiis defuncti cóparis & parentibus bona mobilia raperent, quibus compatiendum fuerat, & pia ſolicitudo impendenda, non autem addenda afflictio afflictis, vt rectè monet Lex. diuus, ff. de offic. præſid. Gregorius lib. 2. regiſtr. epiſt. 5. Gloſſa in cap. excommunicationi, de raptor. Paludanus 4. d. 18. q. 3. art. 4. Tabiena excomm. 5. caſu 25. n. 4. Caietanus excomm. cap. 23. in fin. & Nau. c. 27. n. 118. Vazquez c. 5. de reſtit. §. 4. Molin. d. 55. Paritérq; naufragium paſſis æquali ſæuitia, & crudelitate adimerent bona in mari, immò & portibus adinuenta. Quod etiam ſcelus fuit deinde in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. cap. 24. & habetur tit. de raptor. c. excommunicationi. vindicandum, niſi redderentur ablata, excommunicatione latæ ſententiæ. Sic enim, inquit, illi etiam, qui Chriſtianos naufragium patiétes, quibus ſecundú regulam fidei, auxilio eſſe tenentur, damnata cupiditate ſpoliant rebus ſuis, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe nouerint ſubiacere.

Matt. 22.

Quæ ſanè excommunicatio in duobus diuerſa eſt ab ea, quæ poſtea lata fuit in bulla Cœnæ §. 4. vt obſeruant etiam Suarez tom. 5. d. 21. ſect. 2. num. 26. & ſeq. & Sayrus l. 3. c. 8. n. 6. nempe quod hæc non reſeruetur, contra quam fiat in bulla Cœnæ, & quod ſola iniuſta acceptio non ſufficit ad hanc excommunicationem incurrendá, vt ſufficit ad contrahendam illam bullæ Cœnæ, ſed requiratur etiam mora reſtitutionis, vnde ſolum incurritur cum primum accipiens ſciens & volens omittit opportunitatem reſtitutionis faciendæ, rei acceptę. Damnat hoc idem Ius Ciuile, l. 1. ff. de incend. ruin. & naufr. Vbi Prætor ait. In eum, qui ex incendio, ruina, naufragio, rate, naue expugnata quid rapuiſſe, recepiſſe dolo malo, damnúve quid in his rebus dediſſe dicetur: in quadruplú in anno, quo primum de ea re experiundi poteſtas fuerit; poſt annum in ſimplum iudicium dabo. Et l. 4. §. 1. reſcripſit Antoninus Imperator. Contra bonorum inuaſores naufragantiú, liberos quidem fuſtibus cæſos in triennium relegabis, aut ſi ſordidiores erunt, in opus publicum eiuſdem temporis, dabis; ſeruos flagellis cæſos in metallum damnabis. Si nó magnæ pecuniæ res fuerint, liberos fuſtibus, ſeruos flagellis cæſos dimittere poteris. Et Caius lib. 5. ſi quis ex naufragio vel ex incendio ruináve ſeruatam rem, & alio loco poſitam ſubtraxerit aut rapuerit, furti ſcilicet, aut aliàs vi bonorum raptorum iudicio tenetur. Et l. 1. C. de naufr. lib. 11. ſic decernitur. Si quando naufragio nauis expulſa fuerit ad littus, vel ſi quando terram attigerit ad dominos pertineat, Fiſcus meus nó ſeſe interponat. Quod enim ius habet Fiſcus in aliena calamitate, vt de re tam luctuoſa compendium ſectetur? Videatur etiam l. in eum, & l. nauigia, Cod. de furtis, & Conſtitutio Federici II. Imper. §. 9. poſt libros feudorum, vbi (ſicut in bulla Cœnæ §. 4.) abrogatur omnis contraria conſuetudo, & delinquentes puniuntur publicatione bonorum.

Theor. 21. 167. 226.413. rum. Sed hac de re erit iterum ſermo in Honorij III. Conſtitutione, quæ incipit, *Has leges.* & Pauli III. Conſtitutione 42. quæ incipit, *Accepimus.* & in bullæ Cœnę Pauli V.

THEOREMA 7.

SOluit autem §.2. tacitam obiectionem ſeu excuſationem delinquentium, quod in naufragio proiiciens merces eas habeat pro derelictis, ideoque nullius hominis ſint, & conſequenter iure naturali concedantur occupantibus. Docet enim Pontifex id falſum eſſe, & ratione ipſa, cum iactantes merces in mare leuandæ nauis cauſa id non faciant, quaſi eas nolint habere in rebus ſuis, eo enim caſu accipere non eſſet malum, Inſtit. de rerum diuiſione, §. fin. ſed vt poſſint effugere periculum; cum ſit minus malum res quàm vitam rerum omnium chariſſimã amittere. Quare id non eſt ſimpliciter volitum, ſed ſolum ſecundũ quid. Et Imperatorum decretis, ſtatuentium eo iactu rerum dominium non amitti. l.2. ff. ad leg. Rodiam. de iactu, §.8. vbi dicitur: Res autem iacta domini manet, nec fit apprehendentis, quia pro derelicto non habetur. & l.8. qui leuandæ nauis gratia res aliquas proiiciunt, non hanc mentem habent, vt eas pro derelicto habeant, quippe ſi inuenerint, eas ablaturos, & ſi ſuſpicati fuerint, in quẽ locum eiectæ ſunt, requiſituros, vt proinde ſint, ac ſi quis onere preſſus in viã rem abiecerit, mox cum aliis reuerſurus, vt eamdem auferret. Et l. ne quid, ff. de incendio. Hadrianus edicto præcepit, vt hi qui iuxta littora maris poſſident, ſcirent, ſi quando nauis vel infiIcta, vel fracta intra fines agri cuiuſcumque fuerit, ne naufragia diripiant, in ipſos iudicia Præſides his, qui res ſuas direptas querũtur, reddituros, vt quicquid probauerint ademptum ſibi naufragio, id à poſſeſſoribus recipiant. De his autẽ quod diripuiſſe probatum ſit, Præſidem, vt de latronibus grauem ſententiam dicere. & l. vlt. ibid. licere cuique naufragium ſuum impune colligere, conſtat. Qui igitur huiuſmodi res accipit, furtum committit, l.1. ff. de furtis, cum eas inuito domino capiat. Neque excuſantur Principes ipſi eas accipientes, niſi intentionem habeant, eas veris dominis conſeruãdi, quandocumque comparuerint. Quibus non comparentibus in pios vſus, vel portus defenſionem, conſilio Epiſcopi diſtribuent, ex Paludano l.4. ſentent. d.18. q.3. art.4. Tabiena V. excommun.5. caſu 25. Io. Azor. 3. p. l.1. c.13. Leſſio l.2. c.14. dub.7.

INNOCENTII III.

Conſtitutionis 1. incipientis.
His quæ.

EPITOME 4.

APprobat Innocentius quod G. S. Mariæ in porticu Cardinalis Legatus in Lombardia contra hæreticos ſtatueret. Nempe, vt de cætero hæretici nullatenus admitterentur ad conſilia, & dignitates; nec eis conferretur arbitrium eligendi alios; nec in eligendis perſo- Hæretici vocẽ non habẽt in electionibus ad Dignitates actiuam vel paſſiuã. Excommunicatio & interdictũ.

nis ad eas vocē aliquam obtinere deberēt. Conſules autem & Communitates cogerentur in poſterum iurare, illos in poſterum non admiſſuros ad prædicta. Contumaces verò excommunicentur, & Ciuitates ſupponantur interdicto.

THEOREMA 8.

HÆreſis, à qua nomen ſortitur Hæreticus, ex D.Thom.2.2. q.11.art.1.& 2. Sanchez lib.2. decal.c.17. Turrecrem.lib.4.ſum.p.2. cap.1. Caſtro lib.1. de iuſta hæret. pun.cap.1. Couarr.lib.3.var.reſol. cap.1.num.2. Anton.2.p.tit.12.c.5. Valent. 2.2. d.1. q.11. p.1. Tolet. lib.4.c.3. Azor.p.1.l.8.c.9. Syl. V. hæreſis,num.4. Sayro lib.3.cap.4. n.9.& cæteris, *Eſt error intellectus in homine baptizato cum voluntaria pertinacia contra aliquam Catholicæ fidei veritatem.*

1 Et primò quidem dicitur *Error intellectus*, quia eſt aſſenſus falſus, ſicut è contra actus fidei, eſt eiuſdem aſſenſus verus & certus; & ideo cum hæreſis ſit ſpecies infidelitatis, erit etiam intellectu, ſicut in eo eſt fides. Ex quo infertur regula generalis: Vbi non eſt error in intellectu, nulla eſt hæreſis, quamuis dictum vel factum ſit cōtra fidem. Et ideo propter hęc poſſit quis exterius præſumi hæreticus, ex Alenſi p.2.tit.53.membr.2. Nauarr. cap.11.num.27. Tolet. in expl. bullæ Cœnæ.§.1. concluſ.2. Caſtro lib.1.aduerſus hæreſes, c.1. Tabiena V.Apoſtaſia, Claro §.hæreſis, num.3. Simanca tit.31. Canoniſtis in cap.dubius, & cap. firmiſſimè, de hæret. Sanchez, Turrecremata, Antonino & aliis.

Secundò, debet eſſe in baptizato, qui enim nondum per baptiſmum ſunt profeſſi fidem, vt Iudæi & Pagani circa fidem errantes, immo etiam Cathecumeni diſſentiētes ab aliquo articulo antea ab eis credito, cum nondum ſubdantur Eccleſiæ, non dicuntur hæretici, ſed ſolum infideles, ex S.Thom.2.2.q.10.art.5. & q.11.art.1. Suarez tom.5. d. 43. lect.1. Simanca t.31. Turrecrem. Claro, Tolet. Syl. Sayr. locis citatis. 2

Tertiò, requiritur *voluntatis pertinacia*, quod eſt veluti formale hęreſis, ex Innoc. in cap. firmiter. de ſumm.Trin.& fid.Cath. D.Thom. 2.2.q.11. art.2. Soto 4. ſent. d.22. q.2. Banne 2.2.q.11.art.1. Gabriele 3.d.23.q.2.art.3. Canoil.19.cap.9. Caiet. 2.2.q.11. art.2. Claro n.2. Valentia 2.2.d.1.q.11.p.1. Simanca num.3. Nauar.cap.12. num.22. Azor, Turrecrem. Antonino, Sayro locis citatis. Quare dixit D.Auguſtinus epiſt.162.& refertur 24.q.3. c. dixit. *Qui ſententiam ſuam quamuis falſam atque peruerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, præſertim cum non audacia ſuæ præſumptionis pepererunt, ſed à ſeductis atque in errorem lapſis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta ſolicitudine veritatem corrigi parati, cum inuenerint, nequamque ſunt inter hæreticos deputandi.* Idē docet lib 4. cōtra Donatiſtas cap.6. Quare ad hæreſim plus facit voluntatis pertinacia, quàm error intellectus. Nō requiritur verò ad pertinaciam certa mora, vel duratio tēporis, quicquid ſenſerit Syl- ueſter, verb.hæreſis 1.n.5. cum vno temporis momento quis poſſit eſſe hæreticus. Sufficit enim aſſenſus 3

rationis

rationis ex voluntatis electione profectus, contra id quod ſcit, credi & doceri ab Eccleſia ex Corduba lib. 1. q. 17. §. 7. Vazquez 1. 2. q. 76. art. 3. diſput. 126. cap. 3. num. 7. Sanchez lib. 2. decal. cap. 7. num. 7. Banne 2. 2. q. 11. art. 4. Petro Lorca 2. 2. q. 11. art. 2. diſp. 41. Caietano, Cano, Azore, Valentia locis citatis. Vt enim peccatum charitati contrarium, ſi adſit conſenſus, eam in vno inſtanti expellit, ita etiam peccatum contrarium fidei. Alioquin, vt arguméntatur Gabriel, poſſet quis ſimul eſſe fidelis & infidelis, quod implicat. Quare, qui inuitus patitur turpes hæreticáſque cogitationes, & blaſphemias contra Deum & Sanctos, quamuis ſibi videatur conſentire, non peccat. Id enim eſt dæmonis opera ad tráquillitatem conſcientiæ inquietádam, vt egregiè docet S. Bonauentura opuſc. de profectu religioſorum, cap. 3. Gerſon tract. de fœda tentatione Alphab. 62. litt. O. & Sanchez l. 2. decal. cap. 7. num. 13. & 14.

4 Quartò dicitur, *circa res fidei*. Eſt enim neceſſe, vt diſſenſus ſit circa res fidei, tamquam circa materiale ipſius hæreſis. Nam error, v. g. in phyſicis aut metaphyſicis, non eſt hæreſis, vt docet S. Thomas, Anton. Canus, Syl. Caiet. Tol. Valentia vbi ſupra.

5 Quintò dicitur, *veritatem aliquam*, non circa omnes. aliàs eſſet Apoſtaſia; & non tantum hæreſis, ex auctoribus præcitatis. Vtrum autem infidelitates hæ differant inter ſe ſpecie, an tantum ſecundum magis & minus, diſputant S. Thom. Canus, Valentia, Bannes locis citatis, Caiet. 2. 2. q. 10. ar. 5. & q. 11. art. 1. Turrecrem. l. 4. ſum. p. 2. cap. 13. Hoſt. cap. 1. de Apoſtatis. Syl. verb, Apoſtalia, num. 1. & 2. Azor p. 1. lib. 8. cap. 21. q. 3. Caſtro lib. 1. de iuſt. hær. pun. c, 17. Simanca tit. 7. n. 5. & tit. 31. n. 13. Sanchez lib. 2. cap. 7. n. 16. videtúrque probabilius differre tátum ſecundum magis & minus, vt alibi dicetur.

Ex his colligemus, quis ſit hæreticus. *Eſt enim is baptizatus, qui pertinaciter aſſentitur intellectu errori circa res fidei.* Illud tamen ſciendum eſt ob ſolam hæreſim mentalem non incurri excommunicationem aut alias pœnas in hæreticos ſtatutas, (quicquid ſenſerit Adrianus q. 8. art. 1. Alb. Peghius, Gloſſa in Clem. 1. de hæret. verb. eo ipſo incurrant) vt rectè docet Palud 4. d. 13. q. 3. Anton. 3. p. t. 24. c. 4. Caſtro lib. 2. de iuſt. hær. pun. c. 18. Ledeſma 2. 4. q. 16. art. 6. dub. 4. Caietan. verb. hæreſis. Driedo lib. 3. de lib. Soto 4. d. 22. q. 2. art. 3. Syl. excommun. 7. num. 4. Angel. hæreſis. n. 2. Valentia 2. 2. d. 1. q. 11. Azor t. 1. lib. 5. c. 10. l. 8. c. 10. tom. 2. l. 7. c. 16. Nauarr. cap. 11. num. 17. c. 27. n. 56. Sayrus lib. 3. c. 4. num. 21. Hoſtienſ. cap. mulieres, de ſentent. excomm. Simanca tit. 42. tum quia actus purè interni nequeunt ab humana poteſtate cognoſci, ergo neque iudicari. Videatur S. Thom. 1. 2. q. 91. art. 4. tum ex cap. cogitationis, de pœnit. d. 1. vbi dicitur, cogitationis pœnam pati neminé. & cap. ſicut tuis. & cap. tua nos, de ſimonia, habetur, Eccleſiam non iudicare de occultis. & cap. conſuluiſti, 2. q. 5. occulta & incognita Deo remittuntur. Incurretur tamen ſi quis verbo etiam nemine præſente vel audiente, ſcripto, nutu, ſigno internam hæreſim expreſſerit, ex Panorm. & Felino c. vlt. de hæret.

Zabarella Clem. 1. de hæret. Gloſſ. 24. quæſt. 1. initio, & Theologis citatis. Etſi enim occultum per ſe non iudicetur ab Eccleſia, quia nõ ſubeſt cognitioni ſenſitiuæ, ex qua incipit humana cognitio, ſecundum quam iudicat Eccleſia; occultum tamen per accidens, vt eſt in propoſito caſu, ſubiacet humanis ſenſibus, etiam ſi teſtibus probari nequeat. Ob id ſimilia occulta iudicantur ab Eccleſia, non autem purè intellectualia.

THEOREMA 9.

STatuitur igitur in præſenti Conſtitutione, vt hæretici in Eccleſiaſticis & profanis electionibus, paſſiua & actiua voce, ſiue ſoli, ſiue cum aliis careant: ita vt nec eligi, nec alios eligere poſſint ad dignitates, officia & publica conſilia. Quod congruit cum C. vt commiſſi. §. priuandi. de hæret. l. 6. & cap. 2. ibidem, & regula iuris. Infamibus. eodem lib. 6. & colligitur etiam ex cap. ſi Papa, d. 40. & c. qui contra Eccleſiæ pacem, 24. q. 1. & argum. cap. nulla officia, d. 54. vbi ſtatuitur, ne Iudæis publica iniungantur officia, ne poſſint fidelibus nocere. & Innoc. IV. bulla 1. & 18. confirmat leges latas Patauij à Federico II. Imper. in quibus §. 9. hæreticorum filij & nepotes priuantur officiis publicis & dignitatibus. ergo multo magis ipſimet hæretici.

Confirmatur, tum quia hæretici ſunt excõmunicati, & extra Eccleſiam. cap. cum Chriſtus, c. ſicut ait, cap. ad abolendam, cap. excommunicamus, extra de hæret. & cap. nouerit, de ſent. excom. Non poſſunt igitur cum aliis conuenire. cum ex c. paſtoralis, iuncta Gloſſa, de appell. in fine, qui eſt extra Eccleſiam, nihil poſſit Eccleſiæ nomine poſſidere. & 11. q. 3. cap. ſicut Apoſtoli, dicitur: Cum excommunicatis non eſt communicandum. Tum quia infames, ex lege 4. Federici II. Patauij edita, & confirmata ab Honorio III. de qua infra. Sunt igitur à publicis officiis & dignitatibus arcendi. Tum quia id non eſt conferendum ei, qui illius vſu caret, nec poteſt functiones exercere. cap. fin. de cler. excomm. miniſtr. prohibito enim aliquo, etiam omne id per quod ad illud peruenitur, cenſetur prohibitum, ex Panorm. eodem cap. fin. num. 3. & cap. poſtulaſti, num. 1. ibidem. at hæreticus cum ſit excommunicatus, caret vſu tam earum dignitatum, quæ ſunt Ordinis, quàm quæ iuriſdictionis, non igitur ſunt ei concedendæ. Tum quia non poteſt erga homines eſſe fidelis, qui Deo infidelis eſt, vt dicitur in Cõcilio Toletano 4. & à Theodoreto lib. 2. tripar. cap. 2. Nicephoro l. 16. cap. 35. Videndus hac etiam de re Vgolinus tabula 2. cap. 13.

THEOREMA 10.

MAndat tandem Pontifex, vt Conſules & Communitates iurent ſe in poſterum ad prædictas electiones non admiſſuros hæreticos, & vt particulares domini & perſonæ contrafacientes excommunicentur. Ciuitates verò ſeu Communitates interdicantur. Eodem modo Federicus II. Imper. Lege 5. ex datis Pataulj voluit Poteſtates, Conſules & Rectores iurare publicè bona fide curaturos, vt pro viribus hæretici exturbentur

tur è terris iuriſdictionis ſuæ. Vt etiam ſit in c. excommunicamus, §.moueantur, de hær.& Innocentius IV. Conſtitutione 9.§.2. magiſtratus, qui de obſeruandis legibus latis contra hæreticos nō præſtiterint iuramentum, aut à ſibi ſuccedentibus non exegerint, vult haberi pro periuris, perpetuo infamibus, ſuſpectis de fide, hæreticorum fautoribus, ſpoliatis regimine, inhabilibus ad publica officia & dignitates, & eorum acta in magiſtratu eſſe nulla; eóſque mulcta ducentarum marcharum plectendos.

Eiuſdem

INNOCENTII III.

Conſtitutionis quæ incipit.

Ea eſt.

EPITOME 5.

Improbatur Gallica Bibliorū verſio, temeraria prædicatio, & occulta conuēticula.

COERCERI mandat Pontifex quoſdam, qui in Metenſi diœceſi vernacula Gallicana lingua ſacram Scripturam tranſtulerant, eáque vtebantur. Occulta conuenticula celebrabant; & à nemine miſſi temere ſibi prędicationis officium vſurpabant.

THEOREMA 11.

HIs qui ſacram Scripturam in Gallicanam linguam trāſlatam legebant, & contumaces erāt Eccleſiæ Prælatis, ſimiles omnino ſunt hæretici noſtri temporis, qui eodem dęmonis æſtu perciti, idem in ſuis vernaculis faciendum pertinaciter affirmant. Quod etiam de liturgia ſentire diximus. l.2. de Miſſæ ſacrificio, cap.12. Cum tamen Innoc.III. hoc loco oppoſitum ſtatuat, & ſentiat Concilium Tridentinum in indice lib. prohibitorum regula 4. cauens, ne quis ſine facultate ſacra Biblia vernacula lingua conſcripta habere aut legere poſſit, aut percipere peccatorū abſolutionem, eis non delatis Ordinario, & ne Bibliopolę ea vēdere poſſint non habentibus facultatem legendi, aliàs amittant pretium librorum in pios vſus cōuertendum, aliiſque pœnis plectantur. Sed Clemens VIII. in indice nouo ſuſtulit Epiſcopis, Inquiſitoribus & Superioribus regularium omnem facultatem concedendi huiuſmodi licentias. Idem de bibliorū partibus intelligitur. Subdit enim Clemens (aut alias ſacræ Scripturæ tam noui, quàm veteris teſtamenti partes, quauis vulgari lingua editas.) Quin etiam prohibet quocumq; vulgari idiomate ſummaria & compendia, etiā hiſtorica, eorumdem librorum ſacræ Scripturæ. Solent tamen concedi epiſtolæ & Euangelia, quæ inter Miſſarum ſolemnia per annum leguntur, non quidem ſeorſim ac ſeparatim impreſſa, ſed edita cum expoſitionibus vel concionibus, aut meditationibus Catholicorum ad fidelium pietatem excitandam. Vt etiam permittuntur vulgari lingua ſententiæ in Catholicorum libris citatæ.

Sed inquies cur prohibentur ſacræ Scripturę libri in vernaculis linguis? Reſpondeo ex citata regula 4. Indicis, quòd experimento compertum ſit, ſi paſſim & ſine diſcrimine permittantur, ob vulgi teme

temeritatẽ inde plus damni, quàm vtilitatis percipi. Multa enim occurrunt, quę indoctis videntur inter ſe contraria. Vt Gen. cap. 1. & 9. *Creſcite & multiplicamini*, cum illo Matth. 19. *Sunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorũ.* & Matth. 15. dicitur: *Quod intrat in os, non coinquinat hominem.* cum tamen dicat D. Paulus: *ebrioſi regnum Dei nõ poſſidebunt.* Pſal. 1. dicitur: *Non reſurgunt impij in iudicio.* & nihilominus D. Paulus ait: *Omnes quidem reſurgemus.* Multa item ex quibus populus rudis occaſionem acciperet delinquẽdi, vt fornicatio Thamar, Mendacium Iudith, acceſſus Oſeæ ad Gomer. putaret enim vt cumque littera percepta, ſe quoq; intelligere myſteria, & alia ſimilia. Quare etiam Innocentius hoc loco factum ait, vt Metenſes huius Gallicanę tranſlationis occaſione, occultis conuenticulis multa inter ſe eructare de fide præſumerent, aſpernarentur, eamdem non recipientes, in peritia ſuæ tranſlationis confidentes, irriderent Parochos, in faciem reſiſterent preſbyteris, mandatis Apoſtolicis obedire recuſarent. Soli Deo obediendum dicerent, prædicationis officium ſibi temerè arrogarent. Habentur ſimilia in cap. cum ex iniuncto, de hæreticis, in bulla 3. quę incipit, *excommunicamus*, Gregorij IX. & in Innocentij IV. bulla 9. quæ incipit, *Ad extirpanda.*

Obiicienti olim ſacras litteras vernaculis linguis Latina, Græca, Hebraica fuiſſe conſcriptas, ergo idẽ in vernaculis noſtris eſſe præſtandum: Reſpondeo id tunc rectè factum eſſe, quòd cœperint diuinæ litteræ promulgari Gentilibus, ideoque his tribus vniuerſalibus linguis euulgari debuerũt, vt omnibus nationibus innoteſcerent, non autem aliis particularibus cuiuſque Prouinciæ. Quare neque nunc ſunt vertendæ in nouis vernaculis pro cuiuſque captu, ſed tãtum conſeruandæ verſiones vniuerſales in titulo Crucis Chriſti dedicatæ. Videatur hac de re Sixtus Senenſis l. 6. biblioth. cap. 263. Franciſcus noſter Turrianus lib. 1. pro Canon. Apoſt. cap. 24. Bellarminus l. 2. de Verbo Dei, c. 15. 16. Azor tom. 1. lib. 8. cap. 26. q. 3. & 4. Alphonſus Salmeron tom. 9. tractat. 32.

THEOREMA 12.

DAmnat etiam Innocentius, idque meritò, celebrãtes occulta conuenticula, vt fecit etiam c. cum ex iniuncto, extra de hæret. vt etiam præſtitit Nicolaus III. bulla 2. §. 20. & Gregorius IX. bulla 3. §. 7. vbi ſcientes has occultas coitiones, & non reuelãtes plectit excõmunicatione. & extra de hæreticis, cap. excommunicamus, 1. §. adiicimus. Vult ab Ordinario ciues poſſe cogi in Parochiis ad iurandum, an nouerint in Parochia celebrantes huiuſmodi conuenticula, vel à communi fidelium vita, conuerſatione & moribus diſſidentes, & eos qui noluerint iurare; vult eo ipſo tamquam hæreticos habendos. Quod etiam innouauit Innocentius IV. citata Conſtitutione 9. §. 31. & Conſtitutione 18. §. 3. reuera enim huiuſmodi conuenticula, hæreticæ prauitatis, vel certè conſpirationum ſuſpicionem generant. cap. ſi quis Papa, d. 79. & cap. conſpirationum, 11. quæſt. 1.

THEOREMA 13.

REprehendit denique illos, qui à Prælatis nō miſſi, ſibi temere aſſumebant officium, & munus prædicandi, quamuis eſſent laici, id eſt nullo Eccleſiaſtico ordine initiati. Quod etiam fit cap. ex iniuncto, & cap. excommunicamus, 1. §. Quia, de hæret. in bulla 3. Gregorij IX. & cap. ſicut in vno, de hæret. cap. quicumque, de hær. l. 6. necnon citatis bullis Nicolai III. & Innocentij IV. impoſita contumacibus excommunicationis pœna, & l. nemo. Cod. de ſum. Trinit. ne ſcilicet ſpecie pietatis palliaretur impietas; optimóque iure, cum Apoſtolus ad Rom. 10. dicat: *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Quare prædicatio dicitur officium priuilegiatum, cap. quod Dei timorem, de ſtatu Monach. & Gloſſa ibidem, cum nullus prædicare debeat, qui non ſit examinatus, & approbatus, c. oportet, 8. q. 1. & d. 43. c. 1. & Conc. Laterán. ſub Leone X. ſeſſ. 11. videatur hac de re S. Anton. p. 2. tit. 12. c. 1. §. 2. Nauar. c. 11. num. 27. Caiet. 2. 2. q. 18. art. 7. & in ſumm. verb. diſputatio, Angel. Syl. Armilla verb. diſputatió. Azor t. 1. l. 8. c. 26. q. 1. Simancas tit. 49. Pegna in direct. Inq. Sed recurret iterum ſermo in Gregorio IX. Conſtit. 3. & in Innocentio IV. Conſtit. 18.

Eiuſdem

INNOCENTII III.

Cōſtitutionis 10. edita anno 1212. incipientis. Ad noſtram.

EPITOME 6.

Dānatur ſtatutum prohibēs

DAMNAT Innocentius Conſtitutionem latam *Scortia.* ab Henrico Imperatore Cōſtantinopolitano cōtra libertatem Eccleſiaſticam, nempe, vt nullus in vita aut morte poſſet de poſſeſſionibus ſuis quicdquam Eccleſiæ largiri, ſicque N. N. N. præcipit: *Cum igitur Conſtitutio huiuſmodi tam diuinis quàm humanis ſit legibus inimica, Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mādamus, quatenus ipſam, auctoritate noſtra, decernatis friuolam, & inanem, & nullo modo ſeruandam.*

Eccleſiæ poſſeſſiones relinqui.

THEOREMA 14.

SImile ſtatutum fecerat etiam olim nempe anno 370. Valentinianus cum Valente & Gratiano Impp. l. 20. de Epiſc. & Cler. in Codice Theodoſiano, & Nicephorus Imper. Conſtantinop. anno 964. Sed illud fuit à Marciano Nouella tit. 5. de teſt. cler. reuocatum, cum in pœnam iniquæ legis, vrbs fuiſſet à Vandalis capta. Hoc autem abrogatum à Baſilio Imper. anno 987. tamquam Imperio damnoſiſſimum, vt docet Theodorus Balſamon. *Ex quo enim* (inquit Baſilius) *vigere cœpit, nihil penitus boni in illum vſque diem (nempe ſpatio annorum 23.) contigiſſe, ſed è contra, nullum omnino calamitatis genus ceſſaſſe, morte etiam acerbiſſima ipſi promulgatori allata.* Fuſiùs hac de re Curopalates, Cedrenus, Zonaras, Glicas. Meritò autem Innocētius impiū decretum damnat, tum quod ſit diuinæ legi inimicum, vt colligi poteſt ex Geneſi, cap. 47. vbi legitur Sacerdotes poſſeſſiones proprias poſſediſſe, liberalitate vtique

C   poſſe

offerentium. & Leuit. cap. 27. verſ. 28. Ioſ. 21. tum quod humanis legibus ſancitum fuerit, vt quilibet poſſit Eccleſiæ & piis locis ſua legare. l. 1. l. generali, l. iubemus, l. ſancimus, 2. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. & 23. q. 8. c. in qualibet. & cap. ſecundum. necnon Conſtitutione Caroli IV. edita anno 1377. §. 1. quæ confirmata eſt à Bonifacio IX. vt infra conſtabit: quinimò immobilia olim ablata ab Eccleſiis in perſecutione Diocletiani & Maximiani, edicta Conſtantini, & Licinij Impp. eiſdem reſtitui mandarũt. Vt conſtat ex Euſeb. lib. 10. cap. 5. Eiſdémque Eccleſiæ donationes inter viuos aliarum rerum fieri queunt, & abſque inſinuatione, licet fortè excedant quantitatem iure ciuili communiter taxatam, ex Hoſtienſi & Io. Andrea, cap. vlt. de ſolutio. Bartolo l. 1. C. de ſumm. Trinit. Panorm. cap. relatum, 1. de Caſtr. Syl. immunitas, 2. quæſt. 7. Azor p. 2. l. 9. cap. 10. q. 1. Roderico t. 1. q. 66. art. 4. Ideo Can. futuram, 12. q. 1. dicitur, Cum præuiderent Apoſtoli in Gentibus futuram Eccleſiã, non adeptos fuiſſe in Iudæa prædia, ſed tantummodo pretia ad fouendos egentes. At dilatata inter Gentes Eccleſia Conſtantinum Imperatorem conceſſiſſe facultatem, vt ſubditi non tantum Chriſtiani fierent, ſed etiã extruerent Eccleſias, & eis prædia (ſcilicet pro dote ad alendos miniſtros iuxta cap. nemo, de conſec. d. 1.) tribuerent; quin etiam Romam Imperialem ſedem B. Petro, & Succeſſoribus profuturam conceſſiſſe. Similia habet ſequens Canon Vrbani Papæ. Tum quòd Imperatorum legibus res religionem ingredẽtium, monaſteriis debentur, vt dicetur Theor. 340. Tum deniq; quòd naturali lege quiſque debeat poſſe rem ſuam offerre, & ſine impedimento conſecrare Deo bonorum omnium largitori. Meminit de huiuſmodi etiam iniquis legibus Hieronymus epiſt. 2. ad Nepotianum, & Ambr. ep. 31. Videri poteſt hac de re Petr. Greg. Syntag. l. 2. cap. 28. & Baronius in an. 370.

HONORII III.

Conſtitutionis edita anno 1220. incipientis. Has leges.

EPITOME 7.

CONFIRMAT Pontifex promulgatas à Federico II. Imp. Patauinas leges decem contra Hæreticos in fauorem Eccleſiaſticæ libertatis, naufragantium, ruſticorum, & peregrinorum. Quæ ſunt hæ: Prima. *Ad decus & honorem Imperij, & laudem Romani Principis nihil omnino magis videtur accedere, quàm, vt expurgatis quibuſdam erroribus, & iniquis quorumdam ſtatutis penitus deſtitutis, de cætero Eccleſia Dei plena quiete vigeat, & ſecura gaudeat libertate. Sanè adeo infidelium quorumdam & iniuſtorum iniquitas abundauit, vt non dubitent contra Apoſtolicam diſciplinam, & ſacros Canones, ſtatuta ſua cõfingere contra Eccleſiaſticas perſonas, & Eccleſia libertatẽ. Cum*

Confirmantur 10. leges à Federico II. Imp. pro Catholica fide, libertate Eccleſiaſtica, naufragis, ruſticis, peregrinis latæ.

ergo

ergo diſpoſitione diuina fauente, nihil velit Eccleſia, quæ nihil debet præter bonum appetere, quod nobis eodem concurſu, & eadem non placeat voluntate. Nos Federicus Rom. Imp. & ſemper Auguſtus hac edictali lege irritamus & irrita nunciamus omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ Ciuitates vel loca, Poteſtates, Conſules & quæcumque aliæ perſonæ contra libertatem Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticas perſonas edere vel ſeruare aduerſus canonicas vel imperiales ſanctiones præſumpſerint, & ea de capitularibus ſuis mandamus infra duos menſes, poſt huius publicationem edicti, penitus aboleri. Et ſi de cætero ſimilia attentauerint, iure ipſo decernimus eſſe nulla, & eos ſua iuriſdictione priuatos, ſuperiori protinus applicanda. Necnon locum, vbi deinceps talia præſumpta fuerint, banno mille marcarum præcipimus ſubiacere. Poteſtates verò, Conſules, Rectores, ſtatutarij & ſcriptores dictorum ſtatutorum, necnõ & Conſiliarij locorum ipſorum, qui ſecundum ſtatuta vel conſuetudines memoratas iudicauerint, ſunt ex tunc ipſo iure infames, quorum ſentẽtiæ & actus ipſos illegitimos præcipimus non tenere. Quod ſi per annum huius noſtræ Conſtitutionis inuenti fuerint contemptores, bona eorum per totum noſtrum Imperium mandamus impune ab omnibus occupari. Saluis nihilominus alijs pœnis contra tales in generali Concilio promulgatis.

Secunda. *Item nulla Poteſtas vel perſona publica vel priuata collectas vel exactiones, angarias vel perangarias Eccleſiis, vel alijs pijs locis, aut Eccleſiaſticis perſonis imponere, vel inuadere bona Eccleſiaſtica præſumat. Quod ſi fecerint, & requiſiti ab Eccleſia vel ab Imperio emẽdare cõtempſerint, triplum refundant, & nihilominus banno Imperiali ſubiaceant, quod abſque ſatisfactione debita nullatenus remittatur. Item quæcumque Communitas vel perſona per annum in excommunicatione facta propter libertatem Eccleſiæ perſtiterit, ipſo iure Imperiali banno ſubiaceat, à quo non extrahatur, niſi prius ab Eccleſia abſolutus fuerit.* 2

Tertia. *Item ſtatuimus, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione vel ciuili trahere ad iudiciũ ſæculare præſumat contra Conſtitutiones Imperiales, & Canonicas ſanctiones. Quod ſi fecerit, Actor ipſo iure cadat, & iudicatum non teneat, & Iudex ſit ex tunc iudicandi poteſtate priuatus. Statuimus etiam, vt ſi quis clericis vel perſonis Eccleſiaſticis iuſtitiam denegare præſumpſerit, tertio requiſitus ſuam iuriſdictionem amittat.* 3

4 Quarta. *Hæreticos omnes vtriuſque ſexus perpetua damnamus infamia, diſſidamus atque bannimus, præcipientes, vt bona talium confiſcentur, nec ad eos vlterius reuertantur: ita vt nec filij eorum ad ſucceſſiones poſſint peruenire. Cum multò grauius ſit æternam, quàm temporalem offendere Maieſtatem. Qui autem inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabiles (niſi ad mandatum Eccleſiæ ſuam innocentiam congrua purgatione monſtrauerint) tamquam infames & banniti ab omnibus habeãtur: & ſi ita permanſerint, per annum ſicut hæreticos condemnamus.*

5 Quinta. *Statuimus etiã hoc edicto in perpetuum valituro, vt Poteſtates, Conſules ſiue Rectores, quibuſcumque fungantur officijs, pro defenſione fidei præſtent publicè iuramentum, bona fide curaturos, vt hæretici omnes ab Eccleſia denotati, pro viribus exturbentur ex iuriſdictionis ſuæ terris ſubiectis, & teneantur in prædictam poteſtatem aſſumpti hoc Capitulum confirmare iuramento: alioquin nec pro Poteſtatibus aut Conſulibus habeantur, eorumq́; ſententiæ nullæ ſint, & inanes.*

6 Sexta. *Si verò Dominus temporalis requiſitus ab Eccleſia terram ſuam purgare neglexerit ab hæretica prauitate, poſt annum à tempore admonitionis elapſum, terram illius Catholicis occupandam exponimus, qui eam exterminatis hæreticis abſq; vlla contradictione poſſideant, & in fidei pietate conſeruent. Saluo iure domini principalis, dummodo ſuper hæc nullum præſtet obſtaculum, nec aliud apponat impedimentum; eaq́; nihilominus lege ſeruata contra eos, qui non habent dominos principales.*

Septima. *Credentes, receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum bannimus, firmiter ſtatuentes, vt ſi poſtquam quilibet talium fuerit ab Eccleſia excommunicatione notatus, ſatisfacere intra annum contempſerit, ex tunc ipſo iure ſit infamis, nec ad publica officia & conſilia, vel ad eligendum aliquos ad huiuſmodi aut teſtimonium admittatur, ſit ineligibilis, & priuatus facultate teſtandi, & inhabilis ad hæreditatis ſucceſſiones; nullus ei ſuper quocumque negotio teneatur reſpondere, ipſe verò teneatur alijs. Si Iudex extiterit, ſententiæ eius nullam habeant firmitatem, nec ad illius audientiam perferantur cauſæ. Si Aduocatus, non admittatur eius patrocinium. Si Tabellio, inſtrumenta nullius ſint momenti.* 7

Octaua. *Nauigia quocumque peruenerint ad terram etiam caſu rupta, & nauigantium bona illis integrè reſtituantur, ad quos ſpectabant, antequam nauigium pericu-* 8

periculum illud incurriſſet, ſublata omnium locorum penitus cõſuetudine, quæ huic ſanctioni aduerſatur, niſi talia nauigia ſint, quæ piraticam exerceant prauitatem, vel ſint nobis vel Chriſtiano nomini inimica. Transgreſſores verò huius noſtræ Conſtitutionis bonorum ſuorum publicatione mulctentur. Et ſi res exegerit, eorum audacia iuxta mandatum noſtrum alijs modis compeſcatur.

9 Nona. *Omnes peregrini & aduenæ liberè, vbi velint, hoſpitentur, & hoſpitati liberã habeãt facultatem teſtandi de ſuis rebus, eorumq́; ordinatio inconcuſſa ſeruetur. Si qui verò inteſtati deceſſerint, ad hoſpitem nihil perueniat, ſed bona ipſorum per manus Epiſcopi loci tradantur hæredibus (ſi fieri poteſt) vel erogentur in pias cauſas. Hoſpes verò, ſi aliquid de bonis talium contra hãc noſtram Conſtitutionem habuerit, triplum Epiſcopo reſtituat, cui viſum fuerit aſsignandum non obſtante ſtatuto aliquo aut conſuetudine, vel priuilegijs, quæ hactenus contrarium inducebãt. Contrarium verò præſumentibus interdicimus facultatem teſtandi de rebus ſuis, alijs etiam pœnis pro qualitate culpæ puniendis.*

10 Decima. *Agricultores & ruſtici dum villis inſident, dum agros colunt, ſecuri ſint quacumque parte terrarum: ita vt nullus tam audax inueniatur, qui perſonas vel boues, agrorum inſtrumẽta, aut aliud ad operam ruſticalem pertinens, inuadere, capere, aut violenter auferre præſumat. Contrarium verò præſumẽs in quadruplum reſtituat ablata, ſit ipſo iure infamis, & Imperiali admonitione puniendus. Quas leges (ait Honorius) pro vtilitate omnium Chriſtianorum editas laudamus & approbamus, tamquam in æternum valituras. Si quis autem auſu temerario, &c.*

THEOREMA 15.

IMperator rectè hoc loco ſupponit, duas eſſe in Eccleſia Vniuerſali dignitates maximas, vti in cœlis sũt duo magna luminaria, quorum alterum diei præeſt, alterum nocti, Pontificiam ſcilicet auctoritatẽ, & Imperialẽ ſeu Regalem, quarum cum illa ſpiritualia gubernet, hæc temporalia; per illam animarum ſalus, cum ad æternam ſalutem dirigat, per hanc reipub. pax conſeruetur, Authent. vt non luxurientur. & Authent. de Quæſtore in principio. Authent. quomodo oporteat Epiſcopos, &c. initio. & Authent. de non alien. aut permut. cap. 2. illa tanto maior & excelſior erit, quanto ſol præeminet lunæ, anima corpori, & cœleſtia terrenis. Qua de re pluribus agitur cap. lege Imperatorum, c. certũm, c. conſtitutiones, c. ſuſcipitis, c. quoniam, d. 10. & d. 96. c. dub, c. ſi Imperator, c. Conſtantinus, & extra. tit. de maiorit. & obed. c. ſolitæ, & extrauag. Viam, eod. tit.

Et conſtat, tum quia etiam Imperato 1

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

peratores & Reges Chriſtiani ſunt oues Chriſti,pertinéntque ad ouile Petro commiſſum, Io.21. ob id Innocentius I. excommunicauit Archadium Imper. quod conſenſiſſet electioni Io.Chryſoſtomi, &
2 alij alios. Tum quia poſt Carolum, ad quem à Græcis Pontifex Imperium tranſtulit,& ius eum eligendi Germanis conceſſit, Imperator auctoritate Pōtificis, creatur, examinatur cuius ſit meriti, approbatur, conſecratur, coronatur. c.venerabilem, extra tit. de electione, & Clementina de iureiurando, & ſi ſit opus,eidem abrogat imperiū. Vt fecit Gregorius VII. Henrico IV. Alexandro III.Federico I. Innocentius III.Othoni III.Gregorius IX.& Innocentius IV.huic eidem Federico II. Clemens VI. Ludouico IV. Nam ad Sacerdo-
Ieremi. 1. tem dictum eſt: *Ecce conſtitui te ſuper Gentes,& regna,vt euellas & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Vt notat Bonifacius VIII.in extrau.vnam; de maior. & obed. & Petro, *quodcumque ligaueris*, vt aduertit Innocentius c.ad Apoſtolicæ,de ſent.&
5 re iud.l.6. Tum ex fine,quia Imperator eligitur,vt ſit Eccleſiæ miniſter,tutor & protector contra hæreticos, ſchiſmaticos, & paganos Chriſti hoſtes. cap. Principes, 23. q.5. & conſtat ex eius iuramento. Nam auctore Vitichindo,Sigonio l.7.de reg.Ital.& Azor t.2.l.10.c.5. q.4. ad Confeſſionem D.Petri deductus Imperator, Pontifice celebrante,Diaconi vice functus offerebatur ab Archiepiſcopo Mediolan,perungebatur oleo ſacro, donabatur annulo, nudo enſe, aurea corona & ſceptro, & tactis ſacris Euangeliis ſacramento ſe Pontifici obligabat perpetuum & conſtantem futurum Rom.Eccl.& totius reipubl. Chriſtianæ defenſorem, iuxta iuramenti formam in Clementina de iureiurādo. Quem etiam ſe profeſſus eſt anno 801.in die Natiuitatis Domini Carolus Magnus à Leone III. Romano Pontifice conſtitutus Occidentis Imperator. Quare non mirum, ſi dixerit Abbas in cap.venerabilem, de electione. Aretinus conſil. 59. Bartolus in l. 1. ff. de requir. reis. Cardin. in c. cum ad verum. d.96. Felin.c.nouit,de iudiciis.Anton.3. p.t.22.cap.5.§.15. Syl. verb. Papa, q.10. Imperium à Rom. Pontifice eſſe & pendere.

Federicus igitur, cum nondum peſſimus euaſiſſet,irritauit,l.1.ſtatuta,& conſuetudines editas à Magiſtratibus ſæcularibus contra libertatem Eccleſiæ,& perſonas Eccleſiaſticas, eáſque mandat intra duos menſes deleri de Capitularibus, & deinceps in iudiciis non vſurpari. Vt etiam Honorius ipſe. extra de ſent. excomm. c. nouerit, contra talia præſumentes, ſic habet. Necnon (excommunicamus) qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita,& conſuetudines introductas contra Eccleſię libertatem, niſi ea de capitularibus ſuis infra duos menſes poſt huiuſmodi publicationem ſententiæ, fecerint amoueri. Item excommunicamus ſtatutarios & ſcriptores ſtatutorum ipſorum, necnon Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarios locorum,vbi de cætero huiuſmodi ſtatuta,& cōſuetudines editæ fuerint vel ſeruatæ: necnon & illos qui ſecundum ea præſumpſerint iudicare,vel in publicam formam ſcribere iudicata. Et ex Syl. Suarez & aliis, Pontificis ſenſus videtur

videtur hic: excõmunicamus eos, qui talia ſtatuta ſeruari fecerint;& eos qui de Capitularibus ſuis non amouerint: Itémque ſtatutarios, ſcriptores,&c. Similia habet idem Honorius ibidem,cap.grauem. videndum Theorema 424. 433.434.

Notat autem Sylu. excomm. 9. num.31. ex Panorm. eodem c.nouerit,& Bartolo in Authent. Caſſa. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. non vitare hanc ſententiam, qui non deletis ſtatutis ipſis contra Eccleſiaſticam libertatem,faceret ſtatutum, vt ſi quæ ſint ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam haberentur pro non ſcriptis. Quia per hoc non ſatisfit dictę Conſtitutioni præcipienti deleri ſtatuta de libris. Videatur etiam Suarez t. 5. d.21.ſect.2.n.81. & ſeq. qui etiam n. 89. & ſeq. explicat quid ſit Eccleſiaſtica libertas. Qua de re dicetur Theor.151.424.433.

THOREMA 16.

LEge ſecunda cauet, ne Eccleſiæ vel loca pia,aut etiam perſonæ Eccleſiaſticæ exactionibus grauentur, aut eorum bona inuadantur, vt etiam ſuis legibus ſtatuerat Conſtantius, Conſtãs,Gratianus, Valentinianus, Theodoſius,Iuſtinianus. de quibus 23.q.8. c.in quolibet. Ludouicus ibidem, c.ſecundum, & Carolus IV. anno 1377.leg.6.& 10.vt dicetur in Bonifacio IX. habetúrque hac de re cap. non minus, & cap. aduerſus, extr.tit.de immun.Eccl. vbi tranſgreſſores excommunicantur, & finito etiam regiminis tempore adhuc legati manent, & ſucceſſor in officio tenetur intra menſem ad ſatisfaciendum exactioni, aliàs & ipſe in excommunicationem incidit,cum ſuccedat in onere,qui ſubſtituitur in honore.

Porrò quantum Omnipotentis iram huiuſmodi exactionũ & direptionum rerum Eccleſiaſticarum prouocent, pluribus docent Patres Concilij Maldenſis, anno 846.cum huic vni pænè ſceleri acceptas clades in Gallia à Northmanis ſeu Danis,& Prouinciarum vaſtationes referunt,vt etiã Hincmarus, de tranſlatione ſancti Remigij. & Irodoardus lib. 3. hiſtoriæ Rhem. Quam multa autem ab Eccleſia fuiſſent ablata, coniici poteſt ex reſtitutione, facta à Carolo Francorum rege filio Ludouici Pij, Epiſcopatui Rhemenſi in gratiam Hincmari, quæ ſui aulici ſua permiſſione vſurpabant, cum diplomatibus à ſe conceſſis, ſub hac forma,reddidit. *In nomine,&c. Omnes igitur Dei ſerui,& noſtri ſciãt, quod hoc noſtro mandato,& auctoritatis noſtræ edicto, impræſentiarum omnia Epiſcopatus Rhemenſis bona in integrum reſtituimus, quæ magna quadam neceſſitate coacti, dum hic ſanctus Conuentus paſtore deſtituebatur, in commendam ad tempus noſtris ſubditis contulimus,vt nobis ſeruientes, aliquo ſubſidio temporali gauderent: nos inquam reſtituimus Hincmaro Spiritus ſancti gratia,diſpoſitione diuina,& noſtra electo & ordinato huius ſanctæ Sedis Archiepiſcopo, nimirum Eſperneũ, Iulium, Cormiacum, Capellam quam Rabanus presbyter poſſidebat,& omnia ſingula queq; bona, quæ de hoc Epiſcopatu Richuinus Comes,Odo,Pardulus, Algarda Abbatiſſa,Robertus, Amalbertus clericus, Altmarus,Io.Medicus, Rabanus paruus nanus, Rathboldus, Goderanus, Hereboldus, Donatus & Giluinus tenuerunt & adhuc tenent.*

Tunc

Tunc demum omnia ſiue à Clericis ſiue à Laicis occupata, quæ ad tempus in noſtra ditione, & à nobis dicto Hincmaro commendata fuerunt, & (vt paucas perſtringam) S. Remigij teſtamento in præſentia noſtrorum ſubditorum tam clericorum quàm laicorum à nobis viſo, hoc noſtro mandato nunc reddimus & in integrũ reſtituimus Eccleſiæ S. Mariæ Matris Dei, &c.

Hoc eodem ſacrilegio maximè factum eſt, teſte Curopalata, vt vitam cum imperio & gloria, ob primordia immortalitate digna, infeliciſſimè amiſerit Nicephorus Phoca Græcorũ Imperator, quippe qui conſueta dona præberi ſacris templis, vſurparet, malè aſſerens ab Epiſcopis pauperum pecuniam conſumi, milites verò inopes eſſe. Et quod grauiſſimum eſt, legem etiam tuliſſet: cui etiã adulatores Epiſcopi ſubſcripſerãt, non eſſe eligendum Epiſcopum ſine illius conſilio & iuſſu. Mortuóque Epiſcopo regium hominem mitteret, qui in funere præfinitos ſumptus faceret, ea verò quæ ſupererant, acciperet. Eſtque querela Epiſcopi Leucatenſis, in relatione Luitprandi Cremonenſis Epiſcopi, ſingulis annis Eccleſiam ſuam Nicephoro pro tributo pendere ſolitam ſupra centum aureos, aliàs plus, minúſve, ſecũdum vires ſuas. Videndum etiam Theorema 5. & 77. num. 6. & 427.

THEOREMA 17.

Quod etiam habetur lege tertia de non trahendis Eccleſiaſticis ad forum ſæculare, déque non neganda eis contra laicos agentibus, iuſtitia, conſonant cum iis, quæ habentur in Cod. Theodoſiano, tit. de Epiſc. aud. cap. vlt. vbi Valentin. Theod. & Arcadius ſic ſtatuerunt. Continua lege ſancimus, vt nullus Epiſcoporum vel eorum, qui Eccleſiæ neceſſitatibus ſeruiunt, ad iudicia ordinariorum ſiue extraordinariorum iudicum protrahatur. Habent illi ſuos iudices nec quidquam his publicis eſt commune cum legibus. Et in decreto Caij cap. nemo, 11. q. 1. & Concilij Agathẽſis cap. clericum, & Sylueſtri cap. nullus clericus, ibid. & cap. nullus iudicum, tit. de foro compet. vbi tranſgreſſores excommunicantur. & Vrbani VI. bulla 3. Bonifacij IX. bulla 4. Martini V. bulla 10. & in bulla Cœnæ, §. 15. vt dicetur Theoremate 424.

Si verò clericus clericum ad ſæculare iudicium trahat, excommunicatur, priuatur, & cauſam perdit, etiamſi pro eo lata ſit ſententia. cap. ſi diligenti, tit. de foro compet. Ipſi tamen, ſi ſunt actores contra laicos, ſequuntur forum rei. cap. ſi clericus, & cap. cum ſit, de foro compet. & iudices eis ius dicere tenentur, vt habetur in dicta lege Federici, alias incurrunt pœnam priuationis iuriſdictionis. Vt etiam viciſſim præcipitur Prælatis. cap. qualiter, de iudiciis. vt laicis conquerentibus de clericis, plenam faciant exhibere iuſtitiam, ne pro defectu iuſtitiæ, clerici trahantur à laicis ad ſæculare iudicium, quod omnino prohibetur fieri. Videatur etiam Theorema 76. 83. 424. 428. S. Ambr. epiſt. 32.

THEOREMA 18.

Hæretici quoque lege quarta perpetua damnãtur infamia, vt pariter fit. 2. q. 7. cap. alieni, & 6. q. 1.

q.1.cap.infames, & Authent. Gazaros C.de hæret. Et meritò, tum quia læſæ Maieſtatis rei ſimili pœna damnati ſunt ab Honorio & Arcadio Impp.l.5. ad leg.Iul. Maieſt.& cap.ſi quis,6.q.1. ergo multo magis damnandi fuerunt hæretici, cum rei ſint læſæ Maieſtatis diuinæ, & non tantum humanæ. Tum quia illorum fautores, niſi intra annum ſatisfaciant, ſunt pariter infames. cap. excommunicamus, de hæret. ergo multo fortius ipſimet hæretici. Tum quia hæreſis eſt publicum maximúmque crimen. Inſtit.de publ.iud.& Conſtitutione eiuſdem Federici, quæ incipit, *Inconſutilem*, §.1.

Porrò vt notat Gloſſa 6.q.1.c. omnes, Syl.verb.infamia, Vgolin. tabul.2.cap.24.§.1.infamia alia eſt facti, vt ſi deprehendatur mulier in adulterio,rectiúſque dicitur infamatio, & ſæpe aboleri poteſt purgatione. 15.q.5. cap. de crimine.Sæpe nulla,cap.presbyter,ibid. & 2.q.3.§.hinc colligitur,Vgolino loco citato. Panorm. cap. cum te, de ſentent.& re iudic.Bartolo in l. infamem, num.13.ff. de publ.iud. Alia iuris ciuilis, cuiuſmodi notantur,qui legibus ſæculi dicuntur infames.cap.omnes, 6.q.1.& ff.de his qui notantur infam. v.g.fures, & fugientes de publ.bellis. Quorum reſtitutio ad Principem pertinet. 2.q.3.§. hinc colligitur, & §. notandum. Panorm. citato c. cum te. Alia Iuris Canonici, quæ irrogatur ob quodlibet mortale peccatum,vt vult Gloſſa,Panor.& Vgolinus; vel certè ob peccatum dignum depoſitione,& ſuſpenſione. 6.q.1.cap.illi qui, & cap.infames. vnde hoc iure plures erunt infames, qui tales non erunt legibus ſæculi. Sicut nec omnes ſunt iure Canonico infames, qui ſunt legibus ſæculi.v.g.mulier, quæ nubit, intra tempus luctus. Quæ infamia per Rom. Pontificem poteſt aboleri.2.q.3.cap.Paulum.

Quærenti verò an pœnam infamiæ hæreticus contrahat ante iudicis ſententiam vel non? Reſpondeo Caſtrum l.2.de iuſt. hær. pun.cap.9. Peregrinum de iure fiſci, l.5.tit.1. num.172. Aragonam 2.2.q.11.art.4. affirmare, eo quod ſit ipſo iure irrogata. Eadémque ratio ſit de priuatione famæ,& pecuniarum. Cum igitur hæreticus ante vllam iudicis ſententiã amittat bonorum dominium, amittet pariter famam. Oppoſitum tenent Dynus in cap.infamibus,de regul. iur.l.6. Panorm.cap.teſtimonium, de teſtibus, cap. exceptionem, de except. Simancas t.9.n.205. Azor t.1.l.8.c.13.q.7.Sanchez l.2.decal. cap.36.n.1.& omnes illi,qui etiam in bonorum confiſcatione tenent requiri declaratoriam ſententiam, iuxta regulam illam Alexandri in l.ſi quis maior. Cod. de tranſact. Omnia iure mundi, quæ dicunt pœnam imponi ipſo iure, vel facto, debent intelligi, modo ſit ſecuta ſententia declaratoria,qua ſit declaratum, id commiſſum fuiſſe, cui impoſita eſt pœna, alioquin pœnam effectu carere,& executione. Probant, quia vt colligitur ex l. 1. ff. de his qui not.infam. non contrahitur infamia iuris ante cõdemnationem criminis. Nec ob aliud dicitur infamia iuris, niſi quia ſtatim ac per iudicis ſententiam crimen eſt declaratum, reus eſt infamis,nec eſt opus, vt iudex condemnet reum, vt infamem,ſed tantum vt crimen declaret. Sicut

Scortia. D. hæreti

hæreticorum bona, ipſo quidem iure ſunt confiſcata, ſed requiritur ad apprehenſionem ex cap. cum ſecundum, de hæret. l.6. vt poſtea dicemus, iudicis ſententia, qua declaretur crimen. Videatur Francus c.1. de homicid. lib.6.

Supponuntur hac eadẽ lege hæretici publico banno, vt factum eſt ab Innocentio IV. bulla 8. & 9. Idémque fit de ſuſpectis, niſi ad mandatum Eccleſiæ ſe purgarint, ibidem. Eorúmque bona fiſco adiudicantur, non amplius ad eos, aut eorum filios reuerſura. iuxta cap. vergentis, & cap. excommunicamus, §. damnati, de hæret. & 6. q.1. cap. ſi quis cum militibus, & cap. cum ſecundum, de hæret. l.6. & Authent. Gazaros Cod. de hæret. l. vlt. Cod. de bonis proſcript. Qua etiam de re dicetur in Conſtit. 8. Innocent. IV. ne ſcilicet ſint fomenta malorum, & metu coërceatur improborum audacia.

Numerantur inter bona etiam ſerui l. vlt. Cod. ad leg. Iul. Maieſt. Io. And. Gemin. Franco in cap. quicumque, §. vlt. de hæret. l.6. Mariano Socin. in cap. vlt. de hæret. cum ſerui nominentur, & recenſeantur in bonis & patrimonio dominorum. l. rem in bonis, ff. de acquir. rerum domin. & l. vlt. §. Cod. de verb. ſignific. Si tamen Chriſtiani ſerui eſſent dominorum impietatem deteſtati, fiunt ſui iuris. l. Manichæos, §. vlt. Cod. de hæret. videatur Directorium Inquiſitorum. 3. p. q. 119. Pegna comment. 168. Simancas t.61. Sanchez l.2. c.24. nu.9. & ſeqq. Azor t.1. l.8. cap.12. quæſt.7.

Notat tamen Emericus 3. part. q. 109. & Pegna comment. 151. ſi hæretici reſipiſcant ante ſententiam cõdemnationis, ſolere etiam ex miſericordia eis bona condonari, ex citato cap. vergentis. Sed lis grauis eſt, an ipſo iure ante vllam iudicis ſententiam, hæreticus ſit in foro conſcientiæ priuatus ſuorum bonorum dominio?

Negat Soto l.1. de iuſtitia, q.6. art.6. Victoria relect. de Ind. p.1. n.14. Archidiac. in cap. cum ſecundum leges. de hæret. l.6. Bannes 2. 2. q.62. art.3. concluſ.5. Henriquez l. 13. cap.56. Molina d. 95. §. dubium verò eſt. Emanuel Sà, verb. pœna, n.1. Sanchez l.2. c.22. n.3. Vazquez 1.2. q.96. art.5. diſp.170. cap.3. Steph. Auila de cenſuris, p.1. dub.7. eo quod delinquens, vi legis non aliter cenſeatur amiſiſſe bona, eorum dominio delato ad fiſcum, quàm in debito, & ſi feratur ſententia; ideo non amiſiſſe dominium, niſi ſecundum quid. Aliàs teneretur illa ſtatim tradere fiſco, cum inuito domino res retineri non poſſit. Quod nimis durum videtur, cum nullus teneatur exequi in ſe pœnam, ſed ſolum pati ſpoliationem, &c. Et iuxta hanc opinionem docet Bannes loco citato. Sanchez n. 50. 59. Vazquez d.171. & Molina, poſſe hæreticum ſua bona vendere. Si tamen dicat poſſe confiſcari, & titulo gratioſo inter viuos, & in morte in alios ſua bona transferre, donando, mutuando, permutando, dummodo non fiat in fraudem fiſci ex Victoria, Molina, Couarr. aliàs Catholici in Germania, teſtamento, aut aliis contractibus aliquid recipientes ab hæreticis, grauiter peccarent.

Affirmant verò Io. And. Dominicus de S. Geminiano, Ancharanus, Philippus Francus in cap. cum

ſecun

ſecundum leges, de hæret.l 6. Panorm.cap.excommunicamus,1.de hæret. Bartolus in Authent.de inceſtis nuptiis,num.11.Gloſſa ibid. verb.imminere, Caietan.2.2.q.62. art.3. Medina de reſtit. q.1.§. poſt rerum dominium, Conradus de contract. q.7. concluſ.2. Corduba l. 1. q. 36. Caſtro l. 2. de leg. pen. cap.10.11. l.2. de iuſt. hæret. pun. cap.6.Azor t.1.l.5.c.7.q.2.l.8.c.12. Sylu. verb. hæreſis, 1.n.12.13.14. Nauarr. in cap. accepta oppoſit.7. 8. Valentia t.2. d.7.q.5.punct.6.& t.3.d.1.q.9.punct.3. Pegna 3.p.direct. Schol. 151. Salon 2.2.q.62. art.3.Simancas t.9.n.126.Alciatus ibidem,Clarus § hęreſis,n.11.& in addit.Sayrus l.3.cap.9.n.30. & alij plures apud Sanchez l.2. c.22.n.2. tum ex cap. cum ſecundum leges, de hæret. l. 6. vbi eorum bona dicuntur ipſo iure confiſcata. Tum quia lata declaratoria ſententia in hæreticum, illa retrotrahitur vſque ad diem commiſſi criminis; ex Sylu. Valentia & aliis, ſicut in crimine læſæ Maieſtatis. l.ex iudiciorum,ff.de accuſat.& l.quiſquis, Cod. ad leg. Iul. Maieſt. Bartol. l. poſtea, ff. de donat. Sylu.verb.hæreſis,1.q.8. Soto loco citato, concluſ.4. Victoria & Molina locis citatis. Et reſpondent ad argumentum non teneri illa ſtatim fiſco tradere licet ſint priuati dominio, quia leges quidem eos deiiciunt à dominio,ſed non adimunt poſſeſſionem & adminiſtrationem ex citato c.cum ſecundum leges, quod vetat illa fiſcum capere ante ſententiam iudicis Eccleſiaſtici. Qua de re Simancas tit.9.n.157. & ſeq. Couar.in epit.l.4.p.2.c.6.§.8.n.10. vſúque receptum eſt, vt poſſit expectari ſententia iudicis,& executio, vt quis ipſo facto priuetur vſu & poſſeſſione bonorum ſuorum, licet ipſo iure eorum dominio priuatus eſſet.

Nec inferas, tunc non eſſet diſcrimen inter ipſas leges,quæ pœnam continent latam, & quæ ferendam: in illis enim iudex ſolum declarat reum commiſiſſe crimen contra legem, ideóque in pœnam ipſo iure latam eum incidiſſe: in his autem condemnat,& determinat pœnam. Itémque in illis declarato crimine,retrotrahitur ſententia iudicis, vt fiſcus bona nocentis à die commiſſi criminis,ſibi capiat, etiam ſi alienata in alios tranſierint, in iſtis autem minimè. Et tunc quoque valere alienationes factas ante ſententiam declaratoriam criminis, ſi nullum imminet periculum ei in quem fit alienatio, tenet Sanchez l.2. c.22. n.50.59.Azor t.1.l.5.c.7.q.7. Sylu. hæreſis 1.q.8.n.14.verſ.ſed limita. Angel. verb.pœna, q.3. non enim id infert fiſco damnum,cum ei integrum ius remaneat reuocandi alienationes,ſequuta ſententia, ac ſi factæ non eſſent. Vnde hinc nulla conſurget culpa; ſicut neque propter fiſci dominium in ea bona abſque cuius conſenſu fiet alienatio. Eſto enim reus amittat dominium, non amittit tamen adminiſtrationem, quæ ſatis eſt ad liberandas alienationes à culpa.

An autem ſit eadẽ ratio in aliis bonis non propriis, v.g. collatis à republica, vel relictis ſub certis conditionibus,beneficiis Eccleſiaſticis,officiis publicis,&c.alibi pro occaſione dicetur. Hæreticorum autem bona olim eorum filiis Catholicis relinquebantur. l. Manichæos, l. cognouimus, Authent.

 idem

idem eſt, Cod. de hæret. & C. Iudæi, 1. q. 4. Sed nunc confiſcantur. Authentica Gazaros, Cod. de hæret. & l. vlt. de bonis proſcript. & cap. vergentis, de hæret. in odium ſcilicet criminis, ſicut in crimine læſæ Maieſtatis. Nec id crudele eſt, cũ pater non minus habeat bonorum dominium, quàm ſi pater non eſſet, & ideo non minus puniendus, quàm ſi pater non eſſet. Accedit, quia illa ipſa bona pro libidine pater perdere poteſt, cõſumere, obligurire, ludere, ita vt non perueniant ad filios: quidni igitur, ob maximum crimen eadem queant publicari, ita vt ad filios & ſucceſſores hæreticorum non tranſeant?

THEOREMA 19.

QVæ dicuntur in lege 5. & 6. in hac conſtitutione habentur etiam recenſita. Cod. de Epiſc. audientia, l. ſtatuimus, & l. ſi vero, C. de hæret. & ab Innocentio III. in Concil. Lateran. cap. 2. & 3. & c. excommunicamus, 1. § moneantur, extra de hæret. & à Lucio III. cap. ad abolendam, ibidem. etiam ſub pœna excommunicationis interdicti, inhabilitatis, &c. eodémque pertinet cap. vt officium, §. vlt. cap. vt inquiſitionis initio, & §. prohibemus, de hæret. l. 6. Videndum repertorium Inquiſitorum, verb. iuramentum, Emericus in directorio 3. p. q. 32. Pegna ibidem, & Simancas tit. 23. Rectè autem dictum eſt ab Iſidoro l. 3. de ſummo bono, cap. 53. cognoſcant Principes ſæculi Deo debere ſe rationem reddere propter Eccleſiam quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt: nam ſiue augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſiue ſoluatur; ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit. & ab Origene homil. 20. in Num. Principes non ſolum pro ſuis propriis arguuntur delictis, ſed etiam pro peccatis populi coguntur rationem reddere. Ratio eſt quam attulit S. Leo epiſtol. 29. ad Pulcheriam. Quod humanæ res aliter tutæ eſſe non poſſunt, niſi quæ ad diuinam confeſſionem pertinent, & regia, & ſacerdotalis defendat auctoritas.

THEOREMA 20.

SAncita lege 7. leguntur etiam cap. excommunicamus, 1. §. credentes, extra de hæret. quia tamen hic nihil in ſpecie definiri potuit ab Imperatore, contra clericos, Pontifex prædicto §. credentes, hæc addidit. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo grauior eſt culpa, grauior exerceatur vindicta. déque omnibus ſubdidit: Si qui autem tales poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati euitare contempſerint, excommunicationis ſententia vſque ad ſatisfactionẽ idoneam percellantur: ſub eadem excommunicationis ſententia prohibet illos tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ. Plura verò de Credentibus, Receptatoribus, Defenſoribus & Fautoribus hæreticorum diſputant Archidiaconus, Io. Andr. Ancharanus, Geminianus, Francus & alij in cap. quicumque, de hæret. l. 6. Simancas tit. 15. Caſtro l. 2. de iuſt. hær. pun. cap. 17. Brunus l. 1. de hæret. cap. 4. Emericus p. 2. q. 50. 51. 52. Pegna ibid. cap. 75. & ſeqq. Sylu. verb. hæreſis, q. 7. Palud. 4. d. 13. q. 3. Turrecrem. 2. p. ſumm. de

Eccl.l.4.cap.21. Azor t.1.l.8.c.15. Sed de his iterum agendum erit in Gregorio IX. in Conſtitutione quæ incipit, *Excommunicamus*, & in bulla Cœnæ Domini Pauli V.

THEOREMA 21.

QVod vtatur lege 8. prohibetur etiam (non obſtante quacumque conſuetudine, quæ vt ait Paulus III. Conſtitutione 42. corruptela dicenda eſt, quocumque tempore ſit munita) in iure ciuili, ff. de incend. ruin. naufrag. l.1.3.5.7. & ff. ad leg. Rhod. de iactu, l.1. & 8. & Cod. de furtis, l.18.19. & in iure canonico, cap. excommunicationi. de raptor. §. illi etiam. Honorij II. Conſtitutione quæ incipit, *Chariſſimus*, vt ibidem diximus, Iulij II. bulla 20. Pauli III. n.42. & 57. & in bulla Cœnæ Domini, adiecta reſeruatione excommunicationis ſummo Pontifici. Repugnátque talis rapina etiam iuri diuino, & naturali, cum non ſit alteri faciendum, quod nobis ipſis fieri nolumus, neque aliena res ſit inuito domino vſurpanda. Hæc tamen locum non habent cum nauigia piraticam prauitatem exercẽt, vel inimica ſunt nomini Chriſtiano, vel Principi, vti erant, de quibus agit Ioannes Octauus 23.q.8. cap. præterea. idémque habetur in l. nauigia, Cod. de furtis.

Theor. 6.7.413.

THEOREMA 22.

IDem quod dicitur lege 9. de peregrinorum, & aduenarum decedentium ab inteſtato, bonis per Epiſcopũ tradendis legitimis hæredibus, ſi reperiantur, vel diſtribuendis in pias cauſas, docet Anthent. omnes peregrini, Cod. communia, de ſucceſſionibus. etſi l. 1. & ſeq. Cod. de bonis vacantibus, antea acquirerentur fiſco. Et ponitur inter cauſas pertinentes ad forum Eccleſiaſticum ab Hoſtienſi & Gloſſa in cap. licet; 1. de foro compet. Et meritò ne videlicet pietas neglecta iaceat, ſicut etiam fit cum peregrinis & aduenis res chariùs quàm ciuibus venduntur, cap. placuit, de empt. & vend. Gloſſa ibid. Innocentio & Baldo l. 1. de Epiſc. aud. poſſunt enim Epiſcopi id prohibere fieri etiam ſub excommunicatione. d.42.c.1. Quod autem hoſpitibus accipientibus ſibi aliquid ex prædictis interdicitur facultas teſtandi de rebus ſuis, accidit etiam in aliquibus aliis caſibus grauibus vt damnatis ob libellum famoſum. l. is cui, ff. de teſtam. ob crimen læſæ Maieſtatis. l. quiſquis, Cod. ad leg. Iul. Maieſt. ob hæreſim, in Conſtitutione Feder. II. Imper. quæ incipit, *Patarenorum*. ob præſtitum auxilium & fauorem hæreticis in bulla 3. Gregorij IX. & 18. Innocentij IV. & extra de hæręt. cap. excommunicamus, 1. §. credẽtes, & l. Manichęos, Cod. de hæret. ob vſuram. c. quemquam, de vſuris, l.6. de deportatis, l. eius cui, §. 1. ff. de teſtam. & aliis, de quibus Cod. qui teſtam. facere non poſſ. Videndi circa huiuſmodi legem etiam Azor. t.3. libr. 1. cap.13. Leſſius lib.2. cap.14. dub.7. Molina tom.1. diſp.53. Bannes 2.2.q.66. artic.5. Rebellus par.1. lib.1 quæſt.15. ſect.2. Vazquez de reſtitut. c.5.§.4.

THEOREMA 23.

QVoad legem 10. de Agricultoribus & Ruſticis habetur etiam cap. 2. tit. de treuga & pace. Innouamus vt presbyteri, monachi, conuerſi, peregrini, mercatores, ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia quibus arant, & ſemina portant ad agrum congrua ſecuritate lætentur. & lex Conſtantini Cod. de Agricolis & Cenſitis lib. 11. in hęc verba. Nunquam ſationibus vel colligendis frugibus inſiſtentes agricolæ ad extraordinaria onera trahantur: cum prouidentię ſit opportuno tempore his neceſſitatibus ſatisfacere. & l. 2. ſi quis prædium vendere voluerit vel donare, retinere ſibi transferendos ad alia loca colonos priuata pactione nō poſſit. Qui enim colonos vtiles credunt, aut cum prędiis eos tenere debent, aut profuturos aliis derelinquere, ſi ipſi prędium ſibi prodeſſe deſperant. Hæc enim & alia in hanc ſententiā cauerunt Impp. ne agrorum cultura detrimentum caperet, & penuriam pateretur Prouincia Videndus hac de re Pet. Greg. Syntag. l. 37. cap. 4.

GREGORII IX.

Conſtitutionis editæ anno 1234. *incipientis.* Rex.

EPITOME 8.

Prohibētur Eccl. loca abſque Cardinalium conſenſu alienari.

GRegorivs Symmacum imitatus prohibet abſque conſenſu Cardinalium alienationem locorum Sedis Apoſtolicæ. Vnde §. 2. ait: *Nos autem ſuper hoc illius veſtigijs inhærentes vnanimi fratrum deſiderio, ac petitione concordi, hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt de patrimonialibus ſine communi fratrum conſilio & aſſenſu alienatio nulla fiat, ſitq́ue vni facultas, quod ex cauſa legitima obſtaculum liberè contradictionis opponat. Quod ſi forte fuerit in alienatione proceſſum, factum ipſo iure non teneat per ſucceſſorem, quatenus prædeceſſor de facto proceſſerit, & eo ipſo quod ſic proceſſum fuerit, reuocandum de alienantis vita cōſentientium numero, & ſolemnitate ſcripturæ nullum adminiculum tali ſuſcipiente contractu.* Et in §. 3. numerantur in particulari loca quædam prohibita alienari.

THEOREMA 24.

CVm de modo quo faciendæ ſunt alienationes bonorum Eccleſiæ ab inferioribus prælatis antea ſtatuiſſet D. Leo, vt ſupra diximus, Gregorius IX. præſcribit modum ſeruādum à ſummis Pontificibus in alienandis locis Sedis Apoſtolicæ, vt ſcilicet accedat etiam communis conſenſus Cardinalium, alioquin alienationem per futurum Pontificem reuocandam. Valde enim verendum fuit ne ab Eccleſia ad Pontificum conſanguineos & affines loca transferrentur, magna cum diminutione auctoritatis dictæ Sedis Apoſtolicę, vt experientia ipſa perſæpe docuit. Theor. 2.

docuit. Sed à Pio V. anno 1567. in Conſtitutione 35. ſancitum fuit, ne quouis modo id amplius fieri liceat, & Cardinales iurant ſe nunquam conſenſum præſtituros, & ſi eligantur in ſumm. Pontificem, id non facturos, quod etiam ſinguli Pontifices poſt aſſumptionem iuramento cõfirmant, & iterum poſt ſuam incoronationem, & tractantes publicè vel priuatim de nouis infeudationibus petendis à Papa, vel mittendis Oratoribus pro hac re ſunt excommunicati, reſeruata abſolutione Papæ, rei criminis læſæ Maieſtatis, proditores, rebelles, priuati bonis, beneficiis, infames, &c. de quibus agetur infra Theoremate 239. & ſeq.

Eiuſdem

GREGORII IX.

Conſtitutionis 3. editæ anno 1236. incipientis. Excommunicamus.

EPITOME 9.

Hæretici & cõplices ſũt excõmunicati, infames, ad publica officia inhabiles, carent voce, nõ poſſũt teſtes eſſe nec teſtari, nec hæredes inſtitui, non eſſe iudices, aduocati, notarij; ſacramentis & Eccleſiaſtica ſepultura

EXCOMMVNICAMVS (inquit §. 1.) *hæreticos quoſcumque, quos etiam per Eccleſiam damnatos iudicio ſæculari debitis pœnis puniendos relinquimus, Clericos tamen à ſuis ordinibus degradatos. Volentes verò ad pœnitentiam redire poſtquam fuerint iam deprehenſi, ſunt adiudicandi perpetuo carceri.* §. 2. *Itemq́; excommunicantur eorumdem fautores, credentes (qui & ipſi hæretici cẽſentur) receptatores, defenſores, & niſi ſic excommunicati reſipiſcant, ſint ipſo iure infames, inhabiles ad publica officia, ſeu conſilia, careãt actiua voce eligendi alios, non poſſint admitti ad dicendum teſtimonium, ſint inteſtabiles, & incapaces ad hæreditatum ſucceſſiones. eis nullus ſuper quouis negotio, ſed ipſi aliȷ̃s reſpondere cogantur. Si fuerint iudices, illorum ſententiæ ſint nullæ, non deferantur ad eos cauſæ. Si aduocati, non admittatur eorum patrocinium. Si tabelliones, inſtrumenta nullius ſint momẽti. Idemq́; in ſimilibus. Si verò clerici, ab officiȷ̃s & beneficiȷ̃s deponantur. Sic excommunicati vitentur ab omnibus, ſub pœna excommunicationis.* §. 3. *Suſpecti quoque niſi propriam oſtenderint innocentiam, ſunt excommunicati, & ſi in ea per annum ſteterint, ex tũc velut hæretici condemnẽtur.* §. 4. *Non admittantur talium appellationes.* §. 5. *Iudices, aduocati, notarȷ̃, ſuum officium nulli eorum impendant, alioquin ſint ipſi in perpetuo priuati officio proprio. Clerici eos ad ſacramenta non admittant, nec illorum eleemoſynas recipiant, ſicut nec aliȷ̃ religioſi, alioquin ſuo priuentur officio, nec eos in Eccleſiis ſepeliant, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ à qua abſolui non poſſint, niſi eoſdem proprȷ̃s manibus extumulẽt publicè, & locus ille perpetua ſepultura careat.* §. 6. *Laici*

priuãtur; filij eorũ vſque ad ſecundam generatione ſunt inhabiles ad officia & beneficia Eccleſiaſtica. Laici de fide non diſputent. Cognoſcẽtes hæreticos & celebrantes occulta conuẽticula reuelent, ſub excommunicatione, &c.

ci de rebus fidei non diſputent, ſub pœna excommunicationis. §.7. Qui hæreticos nouerint, vel celebrantes occulta conuenticula, eos teneantur ſub excõmunicationis pœna manifeſtare. §.8. Filij hæreticorum, receptatorum, & defenſorum eorum vſque ad ſecundam generationem ad nullum Eccleſiaſticum officium aut beneficium admittantur, irritumq́ ſit quicquid in contrarium fuerit attentatum.

THEOREMA 25.

FErtur eadem excommunicatio in quoſcumque hæreticos, cap. excommunicamus, 1. extra de hæret. ab Innocentio III. & cap. excommunicamus, 2. ab eodem Gregorio IX. Gelaſio cap. Achatius, 24. q. 1. Alexandro II. cap. audiuimus. Lucio III. cap. ad abolendam, de hæret. & Honorio III. cap. nouerit, de ſentent. excomm. Indéque videtur fluxiſſe mos publicandi quotannis proceſſum bullæ Cœnę Domini. cum de eo meminerit titulo de crimine falſi, §. qualiter committatur, verb. porrò. Hoſtienſis, qui floruit ſub Innocentio IV. etſi tunc vocaretur proceſſus Curię, & non Cœnę Domini, eo quod non tantum in die Cœnę Domini, vt fit à tẽpore Martini V. ex S. Anton. 3. p. t. 25. cap. 72. ſed etiam in Aſcenſione Domini, & in die Dedicationis Baſilicæ D. Petri & Pauli die 18. Nouembris fieret, vt dicam Theoremate 408. paucioréſque caſus contineret. Quem deinde imitatus eſt Innoc. IV. bulla 18. nouerit. & Alexand. IV. bulla. Felicis, & alij, qui ſucceſſerũt. Sed olim excommunicatio non erat ſummo Pontifici reſeruata, vt eſt hodie.

Eſt tamen lis inter Doctores, an hæc excommunicatio ſit ſolius iuris humani, an etiam diuini. Quod eſt quærere, an hæretici ſint etiam iure diuino à nobis vitandi in rebus diuinis. Et quidem Almainus 4. d. 18. q. 1. Echius in Enchirid. locorum comm. & Latomus in Aſſertione Academiæ Louan. contra Lutherum affirmant, eo quod instante etiam mortis tempore, nemini liceat. cap. Arianos, 1. q. 1. & cap. ſi quem, cum duobus ſeqq. 24. q. 1. & S. Thoma 3. p. q. 82. art. 7. ad 2. Sacramenta ab hęretico ſuſcipere, vno excepto baptiſmo, quod eſt ſimpliciter ad ſalutem neceſſariũ. Negent verò (licet ſecundum omnes ius excommunicandi in Eccleſia ſit de iure diuino. Matth. 18.) Caſtro lib. 2. de iuſt. hæret. pun. c. 8. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. Azor t. 1. l. 8. cap. 10. q. 2. Sanchez l. 2. decal. cap. 9. num. 2. Valentia, & alij, volentes id tantum iure canonico prohiberi, poſſéque Pontificem concedere, vt non tantum baptiſmum, ſed alia quoque ſacramenta ſuſciperemus ab hæreticis intendentibus facere, quod Eccleſia facit. Licet enim priuati ſint iuriſdictione Eccleſiaſtica quòd fuerint ab Eccleſia ſegregati, poteſt tamen Pontifex illam concedere. Quamuis etiam tunc iure diuino eſſent vitandi, ſi ex huiuſmodi communicatione, orixetur ſcandalũ aliorum vel ſi nobis immineret periculum ſpiritualis exitij, aut ſi communicandum eſſet in crimine & impietate ob quam excommunicati eſſent, necnon ſi adeſſet Catholicæ religionis contemptus.

THEO

THEOREMA 26.

EOdem §. 1. Gregorius meritò ſtatuit hæreticos per Eccleſiã damnatos relinquendos ſæculari iudicio pœnis debitis puniendos, cum & diuinæ leges Deut. 13. *Propheta qui dixerit*, &c. & cap. 18. *Propheta qui arrogantia*, &c. Num. 25. *Tolle cunctos Principes*, &c. & Eccleſiaſticæ, cap. ad abolendam, c. vergentis, cap. excommunicamus, 1. de hæret. & alibi ſæpe, & ciuiles. l. ſacrilegij, l. ſacrilegi, ff. ad leg. Iul. peculat. Authent. Gazaros, Cod. de hæret. & alibi, impios & ſacrilegos ſeuerè puniant; & ſic ſcripſerit Iul. Paulus l. 5. recept. ſent. tit. de vaticinat. Qui nouas & vſu & ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moueantur, honeſtiores deportantur, humiliores capite plectuntur. Quinimò Plato l. 10. de legg. Impios non vna morte ſed pluribus dignos eſſe cenſuit. & M. Tullius l. 2. de leg. In omni (inquit) religione impij non ſolum vita cruciati atque dedecore, verum etiam ſepultura & iuſtis exequiis caruerũt. Cui concinit Plutarchus ſcribens in l. de ſuperſtit. negantes diuinam prouidentiã fuiſſe impietatis damnatos & lapidibus obrutos. Eadem de cauſa Protagoram & alios ſuppliciis affectos docet idem Plutarchus in vita Niciæ, Laërtius, Ioſephus l. 2. contra Apionem, Chryſoſtomus homil. 4. in epiſt. 1. ad Cor. & Cyrill. l. 4. in Iulianum: quare multo magis id fieri debuit contra delinquentes in Chriſtianam religionem omnino ſanctiſſimam, à Dei Filio promulgatam, & infinitis miraculis, oraculis diuinis, ac ſuo pretioſo ſanguine confirmatã.

Porrò tribus de cauſis facinoroſi puniuntur. Primò, ne ipſi iterum peccent, ſed redeant ad meliorem frugem, ex Galeno. l. quod mores animi ſeq. temp. corp. Stat enim ſententia Ariſtotelis l. vlt. eth. in fine, multitudo neceſſitati potius quàm rationi, & pœnis quàm honeſtati paret. Ob id D. Auguſtinus ep. 48. & 50. Phræneticus (inquit) ligandus & corripiendus eſt, ne præcipitetur, & qui ſomno lethargico tenetur, excitandi ſunt etiam flagellis. Deus quoque nos omnes flagellis corrigit, & pater filios, & paſtor gregem. Propterea pro hæreticis ſunt leges iſtæ pœnales, quę illis videntur aduerſæ, quãdo multi per illas conuerſi ſunt, & quotidie corriguntur. Moleſtus eſt & Medicus furenti phręnetico, & pater indiſciplinato filio, ille ligando, iſte cędendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, iſta manſuetudo falſa, crudelitas eſt. Multus eſt idẽ Auguſtinus in hac re ep. 266. & in lib. contra Parmenianum, contra Gaudentium, & contra epiſtolas Petiliani, & l. 2. retract. cap. 6. vbi ſe retractat, quod aliquando oppoſitum ſenſiſſet. Idémque exemplis probat D. Hieronymus cap. legi, 23. quæſt. 8. 1

Secundò, vt exemplo cæteri à ſimilibus patrandis deterreantur, iuxta illud Deut. 13. *Vt omnis Iſraël audiens timeat*. & cap. 21. *Et vniuerſus Iſraël*, &c. & Prouerb. 19. *Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit*. & l. 1. Cod. ad leg. Iul. repetund. Vt vnius pœna metus poſſit eſſe multorum. & Platonis l. 12. de legg. pœnis maligni vexantur vt & ipſi, & qui puniri iniquitates viderint, iniuſtitiam oderint, aut ſaltem mi- 2

nus in ſimili vitio peccent. Et in Gorgia. Conuenit omnem qui ab aliquo rectè punitur, vel ipſum fieri meliorem vtilitatémque percipere, vel cæteris exempla dare, vt alij pœnas eius conſpicientes meliores ob timorem efficiantur. Denique Cyprianus ſerm. de Lapſis. Exempla ſunt omnium, tormenta paucorum. Videatur idem in exhort. ad Martyr. cap. 5. Origenes homil. 9. in Num. & Galenus loco citato.

3 Tertiò, vt ſecuriores cæteri viuant; tutáque ſit inter improbos innocentia ex D. Auguſtino ep. 54. Lactantio libr. de ira Dei. Iſid. l. 5. etym. cap. 20. & refertur d. 4. c. factæ ſunt. & cap. non fruſtra, 23. q. 5. Ob id M. Tullius Philipp. 8. Clem. Alex. l. 1 ſtrom. & Galenus vbi ſupra, docent Medicorum exemplo perditos tamquam partẽ aliquam corporis immedicabilem à reliquo corpore ciuitatis reſecandos, ne totum corpus intereat. Quare rectè Seneca lib. de moribus. Bonis (inquit) nocet, qui malis parcit. Cui ſimile habetur apud Origenem homil. 7. in Ioſue, & refertur d. 45. cap. ſed illud. Has omnes punitionis cauſas paucis complexus eſt idem Seneca l. de Clementia. In iudicando (ait) ſiue corrigendo hanc legem Princeps quoque ſequi debet, vt aut eum, quem punit, emendet, aut pœna eius, cæteros meliores reddat, aut ſublatis malis ſecuriores cæteri viuant.

His igitur de cauſis meritò ſtatuit Innoc. III. cap. excommunicamus, 1. §. damnati, Gregorius IX. hic, §. 5. & cap. excommunicamus, 2. de hæret. & Innoc. IV. bulla 1. & 18. obſtinatos hæreticos omniũ hominum perditiſſimos, etſi fuerint Eccleſiaſtici, prius degradatos pœnis debitis puniendos, vltimo ſcilicet ſupplicio. Ita enim intulit Philo l. 1. de Monarchia exemplis diuinæ Scripturæ. Qui à pietate deficiunt plectendi ſunt pœna vltima, quòd tenebras præponant luci clariſſimæ, & data opera mentem excæcent, cum potuerint verum cernere. Videatur hac etiam de re l. Ariani, Cod. de hæret. & l. Manichæos, & l. quicumque, ibid. & in Cod. Theodoſiano l. 1. de Iudæis, & Leuit. cap. 20. 24. & Num. 25. vbi hęretici declinantes ad magos & blaſphemi vltimo plectuntur ſupplicio. Et pœnam iuſtiſſimam eſſe cenſuit D. Auguſtinus lib. 3. contra epiſtolam Parmeniani cap. 2. & ſi prius optaſſet cum aliis Patribus, quoad fieri poſſet, etiam circa indignós ſeruare manſuetudinem Chriſtianam.

Porrò in Flandria & locis inferioris Germaniæ huius criminis rei capite obtruncantur, in Geldria & Venetiis manibus ac pedibus ligatis in aquis ſubmerguntur, ſed conuenientiſſima pœna videtur combuſtio ignis, vt cenſuit Federicus II. Imp. in Conſtitutione, Inconſutilem, §. 2. Chaſſaneus ſuper Conſuetud. Burgund. Aretinus in l. cunctos populos, Cod. de ſum. Trin. num. 11. Grillandus lib. 1. de crim. quæſt. 3. num. 3. Carerius in pract. n. 132. Simancas t. 46. n. 45. Sylu. verb. hæreſis, nu. 14. verſ. 12. Caſtro l. 2. de iuſt. hær. pun. cap. 12. Alciatus in l. 1. Cod. de ſum. Trinit. Clarus §. hæreſis, num. 7. Brunus l. 5. de hæret. cap. 3. Hoſtienſis, Ancharanus, Abbas, Io. Andr. in cap. ad abolendam, de hær. Ioan. Roias p. 2. aſſert. 45. Couarr. l. 2. var. reſol. c. 10. Pegna in direct. Inq. com. 65.

Ignis

Ignis enim egreſſus à Domino interfecit impios, qui receſſerunt à Moyſe, Num. 16. idque factitatum eſt in Eccleſia, vt colligere licet ex Synodo Chalcedon. act. 1. Nicephoro l. 18. cap. 4. Gregorio l. 1. dialog. cap. 4. Anton. 3. p. tit. 21. c. 8. Blondo lib. 9. decad. 2. Platina in Clem. verb. Gaguino in Philippo Pulchro, Zonara in Alexio Comneno, Paulo Æmilio l. 6. Petro Crinito l. 1. de honeſta diſcipl. cap. 13. eámque in legibus primus omniũ ſtatuiſſe videtur Federicus II. Imp. in Conſtitutione quæ habetur in fine directorij Inquiſitorum. Argumenta autem Lutheranorum negantium ſummo ſupplicio afficiendos hæreticos ſoluit Azor t. 1. l. 8. cap. 13. §. vltima pœna, Petrus Lorca 2. 2. quæſt. 11. artic. 4. d. 43. & alij.

THEOREMA 27.

IN ſecundo autem Conſtitutionis huius §. ſicut, in cap. excommunicamus, 1. de hæret. & cap. nouerit, de ſent. excomm. vbi eadem excommunicatio fertur, nomine Credentium hæreticorum intelliguntur, teſte Palud. 4. d. 13. quęſt. 3. art. 1. Nauarr. cap. 27. num. 55. Suarez tom. 1. diſput. 21. ſect. 2. n. 6. & ſeq. Azor t. 1. l. 8. cap. 15. quæſt. 1. Simanca tit. 15. Caſtro l. 2. de iuſt. hæret. puni. cap. 17. Vincentio Lerinenſi l. aduerſus hæreſes. Tolet. l. 1. in expl. bullæ Cœnæ. Sayro l. 3. c. 5. Anton. 3. p. t. 25. cap. 4. Sanchez l. 2. cap. 10. num. 1. & 2. Sylu. verb. hæreſis, 1. quæſt. 7. Archidiac. & aliis Doctoribus in cap. quicumque, de hæret. l. 6. director. Inquiſit. part. 2. quæſt. 50. & ſeq. Pegna ibid. comm. 75. 76. Bruno l. 1. de hæret. cap. 4. illi qui implicitè credunt, quæ credunt diſtinctè ipſi hæretici, non autem explicitè, alioquin iam & ipſi hæretici dicerẽtur. Vt qui verbo vel facto (eſt enim neceſſe vt aliquo ſigno errorem manifeſtent, ad hoc vt incurrant excommunicationem) v. g. declarat Lutheranos eſſe viros bonos, nihil contra veritatem docere, vel qui vtitur communione rituum eorum ex Concilio Narbonenſi cap. 29. Director. Inquiſit. p. 2. quæſt. 50. Turrecremata l. 4. ſum. p. 2. cap. 12. Simanca tit. 15. Petro Lorca 2. 2. q. 11. art. 4. diſput. 48. num. 2. vt qui dicit ſe eorum opinioni credere, velle in eorum fide mori, eos conſulit, in infirmitate eos accerſit, ex cap. 3. de hæret. l. 6.

Fautores verò ex Emerico loco citato quæſt. 53. & Pegna com. 78. Zanchino de hæret. cap. 5. Turrecremata cap. 21. Sanchez cap. 10. citato num. 11. & auctoribus ſupra citatis, duplices ſunt, Omiſſione ſcilicet, & Commiſſione. Omiſſione dicũtur hæreticorum fautores, qui publica adminiſtratione fungentes negligunt damnatos ab Eccleſia lata ſententia hæreticos exterminare, capere, punire, iuxta c. ad abolendam, & cap. excommunicamus, de hæret. & 23. quæſt. 3. cap. qui poteſt, & quæſt. 5. cap. qui vitiis, & quæſt. 8. cap. præterea. & de ſent. excomm. cap. quantæ, Bartolo in l. quæ dotis, ff. ſolut. matr. Quare ſicut Saul regno priuatus eſt, quia Regi Agag pepercit. l. 1. reg. c. 15. ſic puniuntur, qui omittunt hæreticorum punitionem. c. vt Inquiſitionis, de hæref. l. 6. Nauarr l. 5 de hæret. conſil. 11. Commiſſione verò omnes ſiue ſint magiſtratus, ſiue perſonæ priuatæ, qui

ſcienter ſiue verbis ſiue factis hæreticos laudant, occultant, excuſant, liberant, ſæpius audiunt, inuiſunt, obſeruant, illíſque opem ferunt, alimenta, pecuniam, equos & ſimilia ſubminiſtrant, ex cap. 8. de hæret. lib. 6. Simplices ad eorum deuotioné inducunt, vt tales ſunt, vel talem profitentur doctrinam, & docent aut defendunt, vel quid ſimile. Qua de re Caiet. excomm. 1. Nauarr. cap. 27. num. 55. & l. 5. de hæret. conſil. 16. Azor t. 1. l. 8. c. 15. quæſt. 2. & 7. Simancas t. 15. Graffius p. 1. l. 4. cap. 18. num. 23. Sanchez l. 2. cap. 10. num. 4. Aragon. 2. 2. quæſt. 11. art. 3. Manuel in bulla Cruciatæ §. 3. num. 75. Palud. loco citato, concluſ. 3. & omnium optimè Suarez t. 5. d. 21. ſect. 2. num. 6. & 8. Illi enim homini, qui hæreticus eſt, alimenta vel quid ſimile præbere ad vitam ſuſtentandam, non videtur per ſe malum nec vllo canone vetitum, vt canit Gloſſa in cap. accuſatus, §. illi, de hæret. l. 6.

Receptatores quoq; in hoc eodem §. 1. & in cap. ſicut ait, & cap. excommunicamus, 1. de hæret. & cap. nouerit, de ſentent. excomm. & cap. quicumque, §. hæretici, de hæret. lib. 6. & l. 1. ff. de receptat. & l. congruit, ff. de off. Præſid. dicuntur non ſolum qui frequenter, verum etiam qui ſemel (ſcienter tamen recipiunt ex Gloſſa cap. accuſatus, §. ille, de hæret. l. 6.) recipiunt vel celant hæreticos, ex Palud. Anton. Syluestro, Azor, Sayro, Graffio, Sanchez locis citatis. Emerico quæſt. 51. Pegna comm. 76. Archid. & Doctoribus in cap. quicumque, de hæret. Iiſdémque ſubiiciuntur pœnis quibus defenſores hæreticorum, prædicti receptatores, hic & cap. excommunicamus. 1. de hæret. & in cap. 2. 5. 6. 8. 11. 12. de hæret. l. 6. & alibi ſæpe. eo quòd qui receptat, faueat etiam & defendat. & ex l. 44. de his qui ſuper relig. contendunt. in Cod. Theodoſiano incurrunt confiſcationem bonorum & pœnas hæreticis impoſitas, & Plato ipſe l. 12. de legg. ſic de receptatoribus conſtituit. Qui exulem ſeu quemuis huiuſcemodi fugienté ſuſceperit, moriatur. Quippe quem ciuitas amicum ſibi vel hoſtem decreuerit, eundem ſibi quiſq; ſimiliter exiſtimare debeat. Et ſanè meritò, vt enim notat Gloſſa in cap. excommunicamus, de hæret. ſine receptatoribus hæretici diu manere non poſſunt. vt etiam latronum receptatores, eadem plectuntur pœna, ex Iul. Paulo lib. 5. recept. ſent. tit. 3. dummodo tamen id non faciant ex ignorantia, vel vi, vel metu mortis coacti. l. 1. Cod. de deſert. & occult. Bald. in l. in delictis, ff. de nox. Bartol. l. 1. §. vlt. ff. de receptator. Aretin. conſil. 122. Bartol. Socin. to. 2. conſil. 126. Azor t. 1. l. 1. cap. 11. q. 1. l. 5. cap. 6. q. 6. l. 8. cap. 15. q. 6. Sot. l. 1. de iuſt. q. 6. art. 4. & l. 4. ſent. d. 22. q. 1. art. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 3. art. 3. Maiore 4. d. 14. q. 4. Mario Alterio l. 5. cap. 4. fine. Durando l. 2. can. 1. q. 29. num. 7. tunc enim non id faciunt, vt hæreticum recipiant, ſed vt propriam vitam tueantur. Leges autem humanæ non obligant cum certo vel probabili vitæ periculo. Sed quid in foro exteriori ſi pater filium hæreticum, aut frater fratrem, aut vxor maritum ſcienter recipiat? Gloſſa c. excommunicamus, §. credentes, de hæret. vult eum iuris pœnas incurrere. Simancas tit. 15. n. 21. Azor p. 1. l. 8. cap. 15. quæſt. 4. exiſtimant

vel

vel non puniendum, vel certè ſolum pœna leuiſſima. Quia iura naturæ non ſint hæreticis deneganda, nec facile exuere poſſimus affectum erga tales conſanguineos. Et fauet lex 2. ff. de receptator. vbi dicitur, eos apud quos affinis vel cognatus latro conſeruatus eſt, neque abſoluendus, neque ſeuerè admodum puniendus: non enim par eſt eorum delictum, & eorum qui nihil ad ſe pertinentes latrones recipiunt. In foro autem interiori Caiet. excommunicatio, 1. Nauarr. cap. 23. num. 55. Azor loco citato, quæſt. 2. & 3. Graff. nu. 34. 35. Sanchez l. 2. decal. cap. 10. num. 5. Sayrus l. 3. cap. 5. num. 3. Petrus Lorca 2. 2. q. 11. art. 4. diſp. 41. n. 6. Duardus l. 2. can. 1. q. 29. & alij exiſtimant, idem dicendum quod diximus de fautoribus ſi recipiant ob ſolam conſanguinitatem, amicitiámve, & neceſſitudinem magnã, eos ſcilicet non eſſe habendos pro receptatoribus, cum illos non recipiant, vt hæreticos, ſeu amore, & motiuo hæreſis, ſeu in fidei contemptum, cum apud doctos termini ſint intelligendi formaliter, & iura ex intentione & propoſito maleficia diſtinguant: ideoque non incurrere excommunicationem. Notat tamen Toletus l. 1. cap. 19. & Sayrus aliquem tali tempore & circumſtantia recipere poſſe, vt vix vnquam poſſit excuſari à crimine & excommunicatione.

Defenſores denique in iure dicuntur, vt etiã dicetur Theor. 410. qui quacumque ratione curant, vel ſtudent ſiue verbis, ſiue factis, vi, armis aut alio modo, ne hæretici, vt tales denuncientur, accuſentur, capiantur, iudicentur, puniantur, aut de manibus miniſtrorum iuſtitiæ fugiant, vel tutò viuant, vel qui ſcientes eos eſſe hæreticos pro eis aduocant, ſuſcipiunt patrocinium, inſtrumenta in cauſa & defenſione eorum conficiunt ex Paludano 4. d. 13. q. 3. art. 1. Viualdo in expoſit. bullæ Cœnæ, Sayro, Azor locis citatis. Simanca t. 15. nu. 9. & ſeqq. Zanchino cap. 5. Caſtro l. 2. de iuſt. hæret. pun. cap. 17. Sanchez l. 2. cap. 10. num. 18. Emerico p. 2. q. 52. Pegna com. 77. & cap. qui, 24. q. 3. defenſores dicuntur multo damnabiliores, iis, qui errant. Et cap. qui conſentit, 11. quæſt. 3. dicitur, *qui conſentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur correptione ſeueriſſima.* Et S. Baſilius ibidem, & apud Smeraldum in regula, cap. 69. *ſi quis peccantem defendit, acrius coërceatur, quàm qui peccauit.* Iiſdem conuenit quod habetur l. 2. Paralip. cap. 19. *impio præbes auxilium, & iis qui oderunt Dominum, amicitia coniungeris, idcirco iram Domini mereris.* & præter excommunicationem quam hoc loco incurrunt, & in cap. ad abolendam, & cap. excommunicamus, de hæret. & cap. nouerit, de ſent. excomm. & in bulla 1. §. 9. & bulla 18. §. 3. Innocentij IV. & in bulla Cœnæ, ſunt deuitandi, infames, digni depoſitione ab officiis & beneficiis, priuati voce actiua & paſſiua, inhabiles ad omnes actus legitimos, inteſtabiles, incapaces ſucceſſionum, nec poſſunt iudicare, aduocare, conficere inſtrumenta ex citatis iuribus, & l. Manichæos, & bulla Honorij III. Has leges, num. 7. Atque hæc irregularitatis pœna eſt vna ex præcipuis in hæreticos & eorum fautores & filios ſtatutis. de qua etiam cap. 2. de hæret. l. 6.

Innoc. I. epiſt. 22. cap. 1. Concil. Nicænum 2. act. 1. Chalced. actione 8. Num autem hęc irregularitas contrahatur etiam ſi crimen ſit occultum (licet non purè mentale) diſſentiunt auctores, affirmant Sylu. verb. crimen, num. 3. & verb. enorme, num. 2. Azor t. 1. l. 8. cap. 21. q. 8. & alij. Negant Henriquez l. 14. c. 4. §. 6. Corduba l. 1. q. 35. & c. 41. Sayrus l. 7. cap. 12. num. 14. & ſeq. Vgolinus de irregul. cap. 16. & alij. Sed dicetur hac de re in bulla 18. Innocentij IV. Theor. 52. num. 17.

THEOREMA 28.

QVę in 3. §. habentur, inueniūtur etiá ſtatuta ab Innoc. III. cap. excommunicamus, 1. §. qui autem, & §. adiicimus, extra de hæret. Honorio III. in bulla, Has leges, §. 7. Innocentio IV. bulla 18. §. 3. Lucio III. cap. ad abolendam, §. qui verò, de hæret. & Alexandro IV. cap cum contumacia, de hæret. l. 6. Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. de reform. §. in cantis quoque, Authent. Gazaros, Cod. de hæret. Eaque ex profeſſo tractant Archid. Io. Andr. Geminianus citato cap. cum contumacia, Panorm. & Felin. in citato cap. excommunicamus, Emericus 2. p. quæſt. 47. Pegna ibid. cap. 72. Zanchinus cap. 9. Locatus in opere iudiciali, verb. excommunicati. Repertorium Inquiſ. verb. excommunicare, §. ſi ſuſpectus. Vgolinus tab. 1. cap. 14. §. 3. num. 3. & ſeq. rectè enim dixit Ruffinus l. 1. inuect. eſſe quidem glorioſum iniurias, Chriſti exemplo patienter tolerare, at vnam hæreſeos notam, qui ferat, vel diſſimulat, Chriſtianum non eſſe. Ob id qui intra annum hæreſis ſuſpicione non ſe purgant, debita animaduerſione plectūtur. Vt fit etiam in clerico de fornicatione ſuſpecto, renuente ſe purgare, cap. tua, de cohabitat. cler. & mulier.

Eſt autem canonica purgatio, oſtenſio innocétiæ de crimine obiecto, ex 2. q. 5. per totam, & extra tit. de purgatione canonica. Alenſi 3. p. q. 45. m. 3, Sylu. verb. purgatio, Simanca tit. 56. num. 3. Locato in iudiciali Inq. verb. purgatio, Claro §. fin. q. 63. Et aliquando fit per iuramentum infamati rei, coràm ſuo iudice. Aliquando etiam per iuramentum teſtium compurgatorum, quorum numerus & dignitas in iure. 2. q. 5. cap. omnibus. & de purgat. canon. cap. inter, & cap. cum dilectus. eſt multiplex. Dicitur autem purgatio canonica ad differétiā purgationis vulgaris, ferri candentis, monomachiæ, & ſimilium, prohibitarum quaſi in eis tentetur Deus. extra. de purgatione vulgari. Videatur Theorema 52. num. 10.

THOREMA 29.

REiiciuntur §. 4. hæreticorum & complicum appellationes iuxta etiam ſtatuta in l. 8. Parauina Feder. II. Imper. approbata ab Innoc. IV. bulla 1. §. 8. & cap. inquiſitionis, de hær. l. 6. & l. 2. Cod. quorum appellatio non recip. cum cōfeſſi vel teſtibus fuerint conuicti. Nequeunt enim appellare à pœna legis impoſita, aliàs de legis iniuſtitia, non de iniquitate iudicis cōquererentur. vt notat Simancas tit. 6. Abbas cap. paſtoralis, de appellat. id enim fieri ſolet cauſa interponendæ moræ. ob id 2. queſt. 6. cap. quicumque dicitur. Quicumque non confidentiam iuſtæ cauſę,

ſed

ſed cauſa afferendæ moræ, ne contra eum ſententia proferatur, appellauerit, vel ſi de facto ſuo confeſſus ne addicatur, appellare voluerit, huiuſmodi appellationes non recipiantur. Qua de re ſcripſit Conrad. Brunus l.4. de hæret. c. vlt. Simancas t.6. & in Enchiridio tit. 105. Iacobus Eſprenus in malleo Maleficarum 3.p. q.35. Clarus l.5. q.94. Io. Andr. Archidiac. Geminianus Francus in cap. vt inquiſitionis, de hæret. l.6. Io. Roias ſingul.19. Zanchinus de hæret. c.29. Inquiſitorum enim definitiuæ ſententiæ nullam appellationem habent, cap. cum ſpeciali, de appellat. & cap. ad noſtram, ibidem. Si tamen res eſſet dubia, appellationi deferendum eſſet, cap. vt debitus, §. cum autem, iuncta Gloſſa, de appell. & l. defenſionis, de iure fiſci, Simanca tit. 6. num. 6. Ab ſententiis tamen interlocutoriis Inquiſitorum, ſi quis ſe grauari ſentiat, appellare licet, ex eodem Simanca num. 3. Zanchino cap. 29. num. 2. Emerico 3.p. cap. 117. quod tunc non appelletur à lege, ſed à iudicibus, qui arbitrio ſuo pronunciarunt, cum tamen non liqueat eum eſſe hæreticum. ex Archidiacono in cap. cum non ita, 2. q.6.

THEOREMA 30.

1 DE Iudicibus, Notariis, Aduocatiſque hæreticorum, Credentium & Complicum definita hic, §.5. habentur pariter in Conſtitutione 18. Innocentij IV. §.3. & cap. ſi aduerſus, de hæretic. vbi eis delinquentibus imponitur pœna ſuſpenſionis ab officio & perpetuę infamiæ, (qua de re Simancas tit. 15. num. 12. & Carerius de hæret. num. 114.) Cum enim hæretici excommunicati ſint, eis non eſt fauor, auxilium vel conſilium præſtandum, ſicut nec litigantibus ſub eis, eodem cap. ſi aduerſus, de hæret. facit ad hoc etiam cap. ſicut, eodem tit. vbi ſub anathemate prohibetur, ne quis eos in domo vel terra ſua tenere, vel fouere, aut cum eis negotiationem exercere præſumat, & ſi deceſſerit in hoc peccato, careat oblatione, & Eccleſiaſtica ſepultura. Neganti verò ſe hæreticum, quomodo illi patrocinandum ſit, ſi illi ab Inquiſitore aduocatus concedatur, ſcribit Simancas tit. 5. reo enim fatente crimen non eſt opus aduocato.

2 Quæ etiam de ſacramentis & ſepultura Eccleſiaſtica hoc eodem §. habentur, repetuntur etiam cap. excommunicamus, 1. §. credentes, de hæret. vbi Pontifex talium reſtitutionem ad officia reſeruat Apoſtolicæ Sedi. & cap. quicumque, de hæret. l.6. & bulla 18. Innoc. IV. vt dicetur Theor. 52. num. 14. quibus locis dicitur, vt, qui ſepelierũt propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant, ſi videlicet diſcerni poſſunt, ex Gloſſa ibidem, Simanca t.10. num.7. Azor t.1. l.8. cap. 13. q. 6. & exprimitur etiam cap. ſacris, extra de ſepulturis, & in Conc. Conſtantienſi ſeſſ.8. in condemnatione VVeclefi, vt fecit etiã Ioſias corporibus ſacerdotum Idolorum l.4. reg. c.23. num.16. & l.2. Paralip. c.34. num.5. & Irene Auguſta oſſibus ſoceri ſui hæretici ex Nicephoro l.17. cap.27. & de impiis ſtatuit Plato l.10. de legg. videri poteſt Bartolus l. 2. ff. de cadau. punit. & Alphonſus de Caſtro l.2. de iuſt. hæret. puñ. cap.18. Ratio eſt, tum quia non communicamus

poſt

poſt mortem, quibus non communicamus in vita. Ex D. Leone ep. 90. cap. 7. & refertur 24. q. 2. cap. 1. & 3. & extra. de ſepult. cap. ex parte, & cap. ſacris. Tum quia defuncti in ſacris locis ſunt ſepeliendi, vt fideles ingredientes pro eis orent, at qui orationis & ſuffragij capaces non ſunt, non eſt quod ibi tumulentur, cum ſacra loca non liberent eos, quos grauiora peccata deprimunt. ex D. Gregor. l. 4. dial. cap. 50. 51. 53. Auguſt. l. de cura pro mortuis, cap. 2. & vlt. Nicolao ad conſulta Bulgarorum, c. 99. Conc. Triburienſi, cap. 17. ex quibus colligere potes, in Eccleſia ſemper ſeruatum, vt non admittatur excommunicatus ad Eccleſiaſticam ſepulturam. Vide hac de re acta Concilij Lemouicenſis anni 1034. act. 2. apud Baronium tom. 11.

3 Oblationes (quæ ſcilicet ex S. Thom. 2. 2. q. 85. art. 3. in Miſſa ad Offertorium cum pacis precatione, vel ſuper altare offeruntur) recipiendas ab eis non eſſe, vt neque ab aliis excommunicatis, non tantum habemus in §. præſenti, ſed etiam præcitato, §. credentes, de hæret. & bulla 18. Innoc. IV. & cap. ſacris, de ſent. excomm. eáque de re diſſerit Abbas, Innoc. & Felinus in cap. cum voluntate, de ſent. excomm. Anchar. in cap. peccatum, num. 25. de regul. iur. l. 6. Vgolinus tab. 2. cap. 9. §. 4. Sylu. verb. decimæ, num. 8. & excommunicatio 3. n. 1. verſ. 20. Tabiena verb. oblatio, n. 4. Idémque fit inuaſori bonorum Eccleſiaſticorum, cap. de viro, 12. q. 2. diſſidentibus fidelibus, & pauperum oppreſſoribus. d. 90. cap. oblationes. Vſurario, Meretrici, & nonnullis aliis grauioribus vitiis contaminatis, de quibus Sylu. loco citato. Idem dicendum eſt etiam de eleemoſynis, (quicquid Innoc. citato c. cum voluntate, de ſent. excomm. & Mar. Socinus ſenior in cap. ſacris, nu. 150. de ſent. excom. ſenſerint) vt patet ex citatis locis in quibus ponentur expreſsè etiam eleemoſynæ, vt rectè ſentit etiam Vgolinus loco citato, num. 3. Excipitur tamen caſus neceſſitatis ex citato cap. cum voluntate, §. Prædicatores, & cap. quoniam multos, 11. q. 3.

THEOREMA 31.

NOn diſputandum laicis de rebus fidei, quod hic §. 6. vetatur, fuit conſtitutum etiam ab Innocentio III. cap. cum ex iniuncto, & cap. excommunicamus, §. quia verò, de hæret. Nicolao III. bulla 2. §. 20. Alexandro IV. cap. quicumque, §. inhibemus, de hær. l. 6. Concil. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 11. Concil. Trid. ſeſſ. 5. c. 2. de reform. & ſeſſ. 24. cap. 4. de reform. Tertulliano l. de præſ. hæret. & l. nemo, 4. de ſumm. Trinit. Cod. Theod. quæ tantum initiatis, &c. Lactantio l. 2. de origin. erroris, cap. 7. vt ſcribit Galen. l. 2. de differentiis pulſuum. Sicut neque Auguſtus ex Suetonio cap. 95. voluit religionis cauſas ſecretiores aperto foro diſputari, déque hoc pluribus diſputat S. Anton. 2. p. tit. 12. cap. 2. §. 2. Nauarr. cap. 11. num. 26. Sylu. Armil. Ang. verb. diſputatio, Conrad. l. 5. de hæret. cap. 4. Caiet. verb. diſputatio, & 2. 2. q. 10. art. 7. Valentia ibid. p. 4. Azor t. 1. l. 8. cap. 26. Emanuel Sà, verb. fides, Farinacius q. 178. n. 108. Emericus & Pegna in director. Inquiſit. pœna tamen excommunicationis hic impoſita, non eſt lata, ſed

ſed ferenda, vt patet ex verbis, & mones etiam Gloſſa in citato cap. quicumque. Archidiac. in cap. excommunicamus, 1. de hæret. Sanchez l.2.cap.1.num.8.& cap.6. Valentia, Azor, Emanuel Sà. Nomine autem laici non intelliguntur propriè illiterati, vt exiſtimat Gloſſa loco cit. ſed ex Valentia, Azore, Sanchez, Nauarr. Sylu. qui neque prima tonſura ſunt inſigniti. Leges enim humanæ feruntur de his quę frequenter fiunt, non de his quæ rarò. Frequenter autem accidit, vt laici ſint indocti, ob id etſi aliqui ſint docti, & è contra aliqui clerici indocti, ad omnes laicos extenditur lex, ne laici etiam rudes accipiant anſam diſputandi de fide.

Quid ſi honoris, vel exercitij gratia in circulis diſputet laicus? Reſpond. Caiet. Sylu. Ang. Bannes, Aragona, Ledeſma, Valent. Caſtro, Sanchez: canonem intelligendum formaliter, ita vt intendat veritatem ſuadere, alio autem modo diſputare eſt tantum materialiter diſputare. Quid ſi formaliter diſputet, peccabitne mortaliter? affirmat, ſi id ſibi vetitum ſciat, Caiet. Armilla, Sà, Sanchez l.2.cap.6.n.3. Albertinus de agnoſc. propoſ. q.13. num.2. Caſtro l.2. de iuſt. hær. pun. c.19. Aragona 2.2.q.10. art 7. Gloſſa, Dominicus Francus, in cap. quicumque l. 6. de hæret. Nauarr. l.5. de hęret. conſil. 17. quia id grauiter & ſub interminatione excommunicationis interdicitur, (quicquid Bannes 2.2.quæſt.10.art.7.& Petr. Ledeſma tom.2.ſum.tract.1.cap.5. ſentiant) excipiendus eſt caſus neceſſitatis, ſi non eſſet Eccleſiaſticus doctus, qui hæretico populos ſubuertente reſiſteret, ex Valentia, Aragona, Sanchez num.7.

THEOREMA 32.

SAncita §. 7. ſunt etiam conſtituta ab Innocentio III. cap. excommunicamus, 1. §. adiicimus, de hæret. Innocentio IV. bulla 9. §.31.& bulla 18.§.3. Nicolao III. bulla 2. num.20. & ſæpius in edictis Inquiſitorum, ad quorum ſimilitudinem in extrauag 1. de ſent. excom. excommunicantur ſcientes & non reuelãtes qui dant, promittunt, acceptant, recipiunt aliquid pro iuſtitia vel gratia obtinenda à Sede Apoſtol. & cap.2. de rebus Eccleſ. non alienandis, l. 6. Clericus non denuncians Prælatum in eo delinquentem. Multo rectius igitur id fiet in præſenti materia, de hæreſi, tum ex diuinis literis. Deut. c.13. n.6. *Si tibi voluerit perſuadere frater tuus, &c.* quo loco iubet Deus, ne ſimiles ſubuerſores occultentur, ſed indicentur iudicibus, qui eos lapidibus interfici iubeant. Sic etiam c.17.n.3. 1
& 4. Tum ex Patribus S. Ambro- 2
ſio l.2.off.c.4. aſſerente non eſſe leue peccatum in hac Dei cauſa diſſimulare. S. Leone, qui ſerm.4. de collectis, ait: *Manichæos vbicumque latentes veſtris presbyteris publicare. Magna eſt enim pietas prodere latebras impiorum, & ipſum in eis cui ſeruiunt diabolum debellare.* Et ſerm. 5. de Ieiunio decimi menſis. *Illud quoque dilectiſſimi obſecrans moneo, vt ſi cui veſtrum innotuerit, vbi habitent heretici, vbi doceant, quos frequentent, & in quorum ſocietate requieſcant, noſtra ſolicitudini indicetis, quia parum prodeſt vnicuique, quod protegente Spiritu ſancto ab iſtis ipſe non capitur, ſi cum alios capi intelligit, non mouetur. contra communes hoſtes, pro ſalute communi, vna communis debet eſſe vigilantia.* Tum 3

Scotia. F ex

ex Theologis & Iuris canonici peritis id monentibus. S. Thom. 2.2. q. 33. art. 7. Caiet. ibid. Soto l. de ratione tegendi ſecreti, m. 2. q 4. & de iuſt. l. 5. q. 1. art. 1. Palud. 4. d. 19. Caſtro l. 2. de iuſt. hæret. pun. c. 25. Petro Lorca 2. 2. q. 33. diſput. 47. Leſſio l. 2. cap. 30. dub. 2. Alber. Pighio, l. 1. c. 4. Simanca tit. 19. n. 10. Sylu. verb. denunciatio, Nau. c. 24. num. 14. Hoſtienſi in ſumm. tit. de hæret. Io. Roias ſingul. 5. vbi ſcribit, non reuelantem eſſe valde ſuſpectum de hæreſi.
4 Tum ratione, quia hic etiam in mora eſt cómune periculum, non ſecus ac in proditione reipubl. & peſte, ſi velimus tales corripere fraternè, cum hæreſis vt cancer ſerpat. 1. ad Tim. 2. *& non ſit emendationis ſpes.* Si enim Eccleſiæ ipſi non credunt ob deliberatam contumaciam, nec tibi priuato monēti credent, licet metu pœnæ ſe facile correctos ſimulent, cum vafri ſint & ſubdoli. Denique non indicarent complices, ideoque cum ſummo reipub. periculo perfidiæ venenũ diffundetur.

THEOREMA 33.

Tandem quæ dicuntur §. 8. de inhabilitate ad beneficia & officia publica filiorum hæreticorum, receptatorũ & defenſorum, ſunt etiam decreta in bulla 1. Innocentij IV. quæ incipit, *Cum aduerſus*, §. 9. & bulla 15. quæ incipit, *Cum negotium*, §. 2 & 5. & bulla 18. §. 3. in bulla 13. Clementis 4. §. 31. & cap. quicumque, §. hæretici, de
1 hæret. l. 6. Eáque valent in omnibus filiis, ſiue legitimis, ſiue naturalibus tantum, ſiue ſpuriis, ſiue ex adulterio, inceſtu, aut ſacrilegio natis. Ex Gloſſa, Ancharano, Archidiacono, Io. Andrea, Franco, in c. ſtatutum, 2. de hæret. l. 6. Simanca t. 29. num. 16. Couarr. l. 2. var. reſol. c. 8. Azor t. 1. l. 8. c. 13. q. 8. to. 2. l. 6 c. 4. Sanchez l. 2. c. 27. Menoch. de præſumpt. l. 5. c. 33. Suarez to. 5. diſput. 43. ſect. 3. num. 2. ne videlicet plus habeat luxuria, quàm caſtitas.

Sed controuerſum eſt, an ſolum illos, qui nati ſunt poſt delictum parentis, comprehendat hæc pœna, an etiam eos, qui antea. Io. And. Dominicus Francus in c. vt commiſſi, de hæret. l. 6. Caſtro l. 2. de iuſt. hæret. pun. c. vlt. & l. 1. de pot. leg. pœnal. c. 7. Couarr. l. 2. var. reſol. c. 8. num. 5. Menochius loco citato, Suarez d. 43. ſect. 3. n. 2. Azor vbi ſupra, Gigas l. 3. de crim. læſæ Maieſt. q. 5. Salycetus in l. quiſquis, ff. ad leg. Iul. Maieſt. Gloſſa in cap. ſi quis cum militibus, 6. q. 2. Pegna in direct. Inq. 3. p. q. 114. comment. 163. vbi plures citat, ſentiunt comprehendere omnes. tum ex praxi, de qua Simancas tit. 29. num. 22. & fusè Sanchez l. 2. c. 27. arg. 9. & 10. tum quia cap. filij, & c. 1. ſtatutum 2. de hęret. l. 6. non diſtinguũt. ob id cum ratio infligendi pœnas filiis ſit, quod in eis timeatur parentum imitatio, & vt in eis quaſi parte aliqua progenitorum puniãtur ipſi parentes, & vtraque hæc ratio militet in filiis ſiue ante ſiue poſt genitis, comprehendentur vtrique. Oppoſitum ſentiunt Sanchez loco citato, num. 14. vbi plures refert pro hac ſententia, Clarus §. hæreſis, num. 15. & §. læſæ Maieſt. num. 12. Cynus & Angelus in l. quiſquis, Cod. ad leg. Iul. Maieſt. Tiraquel. de iure primog. q. 31. n. 4. Alciatus conſil. 467. Calderin. tit. de hæret. conſ. 3. Gloſſa c. iam itaque,

itaque, 1.q.4.& in l.D.Marco, Cod. de quæſt. Simancas t.29. num.23. eo quòd ſit mitior opinio, parentum delicta non nocere filiis primonatis, ſed ſolum à linea iam rubigine infecta, naſcituris. Sicut nec filius genitus ante dignitatem patris conſequitur prærogatiuas & honores patris, ſed ij tantum qui naſcuntur poſtea, cit.l.D.Marco, & l.ſi quis Decurio, 3.& l.vlt. Cod. de Decurionibus, & fauet Conſtantinus l.2. Cod. de libertis & eorum liberis, teſte Bartol.ibid. ſtatuens, vt crimen patris noceat filiis, non illis, qui tempore commiſſi criminis nati aut concepti fuerant. Et in Concilio Toletano 13. cap. 1. Illi ſoli reſtitutione in priſtinam dignitatem egebant, qui nati erant poſt parentum lapſum in infidelitatem, & non qui ante.

3 Quærenti verò an ſicut filij prędictorum redduntur in futuro inhabiles ad beneficia Eccleſiaſtica, & officia publica, ſic priuentur quoque iam obtentis? Reſpond. Simancas t.29.num.20. Couar.loco cit.n.14. Menochius conſ.805. 808. Sanchez fusè l.2.cap.28.n.28. Pegna, Azor, Suarez locis citatis, non priuari, quicquid Io.Andr. & alij ſenſerint: quia c.2.de hęret.l.6. §.hæretici, dicuntur inhabiles ad beneficia & officia publica obtinenda, non igitur priuantur obtentis, ex Gloſſa Clem.1. verb.obtinenda, de pœnis. Cardinali ibid. Victo.ipſius nu.3.q.2.Imola n.18. & idem textus §.hæretici, & Gregorius IX.hoc loco dicit. Non admittātur. quod eſt futuri temporis.

4 Extenditur autem prædicta lex ex eodem cap ſtatutum, 2.de hæret. l. 6. & Gloſſa ibidem, ad primum & ſecundum gradum per lineam paternam, per maternam verò ad primum ſolummodo gradum, ſeu generationem. Iura enim præſumunt, vt dicetur inferiùs, fore vt filij parentum mores imitentur. l. quiſquis, §.filij, Cod.ad leg.Iul.Maieſt.& d.56.cap.ſi gens. eſt tamen frequentiſſimum ex Tiraquell.de nobilit.c.18 num.20 & l.7. connub.p.7. gloſſ.1. Niceta in orat.42.Nazianz.Chaſſaneo in catal. glor. mundi p.11.conſider.25. & Chryſoſtomo homil.45. in cap. 25.Matth.vt filij potius imitentur patres quàm matres. Ideoque meritò extenditur per paternam lineam vſque ad ſecundum gradum, & ad vnicum per maternam. Verbi gratia, Titius hæreticus vel Credens aut Receptor hæretici habet filium & filiam, vterque eſt inhabilis ad publica officia, & ſi filius filium ſuſcipiat, ipſe quoque nepos ex filio erit inhabilis. quod ſi filia filium genuerit, nepos ex filia non eſt inhabilis. Et pari modo. Si quæ fœmina incidat in hæreſim, & filios gignat, ipſa & filij ſunt inhabiles, ſed non ex filiis ſuſcepti nepotes, nam hi beneficia & publica officia habere poterunt. Theor. 162.

Porrò hac legis pœna non ligantur niſi deſcendentes illorum hæreticorum, credentium, fautorum, &c. qui pertinaces non redierunt in gratiam Eccleſiæ, non autem illorum quos conſtat fuiſſe ante obitum reconciliatos Eccleſiæ, ex eodem cap. ſtatutum, 2.de hæret.l.6. Suarez d.43. ſect.3.n.1. Et in hoc lex differentiam poſuit inter patrem, qui crimen commiſit & eius filios; nam ille poſt reconciliationem, niſi diſpenſetur, remanet irregularis, filius poſt cōuerſionem patris non manet.

Sed numquid ſaltem hæreticorum filij promoueri poſſint ad Ordines Eccleſiaſticos, cum hi non videantur officia, & beneficia? Reſpond. Azor t.2.l.6.cap.4.quæſt.3. §.ſi quæras, Nauarr.cap.27.n.205. Simancas tit.29.num.14. Sanchez loco citato, num.7. Ledeſma 2.4. q.26.art.2. Henriquez l.5.de irreg. cap.5.num.4. Valent.t.4.d.7.q.19. p.3. Suarez loco cit.num.1. Salcedo in pract. Diaz. cap.22.num.22. non poſſe, ſed eſſe irregulares & notari infamia. 6.q.1. cap. penult. & cap.2. de hæret.l.6. nec admitti ad honores etiam inferiores ex c. felicis, §.nulli, de pœn.l.6. & d.21. cap. clericos, & l. qui indignus, ff. de ſenatoribus. & declaratione Inquiſitorum in tertia inſtructione Hiſpalenſi. & quia ordines ſunt publica officia Eccleſiaſtica. Sed hac de re dicetur in bulla 18. Innocentij IV. Theoremate 52.n.17.

INNOCENTII IV.

Cōſtitutionis 1. editæ anno 1243. incipientis. Cum aduerſus.

EPITOME 10.

Hæretici & cōplices vltimo ſupplicio puniūtur, nō admittēda eorū appellatio, eorum poſteri vſque ad ſecundā generationē inhabiles ad officia publica, beneficia & honores non poteſt pro eis intercedi, crimen grauius læſæ Maieſtatis, &c.

APPROBAT & ipſe ſtatuta edita à Federico II. contra hæreticos, & ait: *Nos volentes ad robur fidei, & ſalutem fidelium obſeruari, vniuerſitati veſtri per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eas* (ordinationes ſeu leges) *quarum tenores vobis mittimus inſertos præſentibus, faciatis ſinguli in veſtris capitularibus annotari, contra hæreticos ſecta cuiuſlibet, ſecundum eas exacta diligentia proceſſuri, alioquin dilectis filijs Priori Prouinciali & fratribus Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis Ordinis Prædicatorū in Lombardia, Marchia Taruiſina, & Romandiola litteris noſtris iniungemus, vt vos ad id per excommunicationem in perſonas, & interdictum in terram appellatione remota compellant.*

Federici autem leges datæ Patauij 22. Febr. ſunt hæ, §.2. *Vt quicumque hæretici ab Eccleſia damnati, & ſæculari Curiæ aſſignati, debita animaduerſione puniantur.* §.3. *Si quis illorum redire voluerit ad fidem iuxta canonicas ſanctiones detrudatur in perpetuum carcerem ad agendam pænitentiam.* §.4. *Vt reperti ab habentibus ibidem iuriſdictionem capiantur, & inquiſitoribus conſignentur, donec ab Eccleſia damnati, vltimo afficiantur ſupplicio.* §.5. *Vt eadem pæna plectantur, illorū fautores.* §.6. *Itemq́ Transfugæ.* §.7. *Relapſi morti adiudicentur.* §.8. *Remoueatur ab hæreticis, eorum receptatoribus & fautoribus appellationis beneficium.* §.9. *Hæreticorum receptatorum, fautorum, aduocatorum, illorum hæredes, & poſteri vſque ad ſecundam progeniem cunctis beneficijs temporalibus, publicis officijs & honoribus auctoritate Imperiali priuentur.* §.10 *Niſi*

ſuorum

ſuorum patrum perfidiam reuelaſſerit. §.11. Vbique fauendum eſt Inquiſitoribus. §.12. Capti hæretici diligenter cuſtodiantur, donec poſt Eccleſiaſticam damnationem pœnam ſubeant.

Et in eiuſdē Federici Conſtitutione, quæ incipit: *Inconſutilem. §. 1. Vt hæreſis crimen numeretur inter publica crimina, indiceturq́, horribilius crimine læſæ Maieſtatis. §.2. Quicumque damnati hæretici morti adiudicentur. §. 3. Nemo pro talibus interuenire præſumat apud nos, alioquin in ipſum noſtræ indignationis aculeos non immeritò conuertemus.*

Et in altera illius incipiente, *Patarenorum*, eorumdem receptatores & complices, & quocumque nomine fautores publicatis bonis omnibus ſtatuit in perpetuum relegādos, priuat filios honoribus: ſi quis tamen detexerit fautorem aliquem Patarenorum in fidei præmium quā agnouit, priſtinæ famæ Imperiali clementia reſtitutionis in integrum beneficium conſequatur. Hæreticus poſſit per hæreticum conuinci. Domus Patarenorum receptatorum, defenſorum, & fautorum, vbi docuerint, vel manus aliis impoſuerint, deſtruātur, nullo vnquam tempore reædificandæ. Apoſtatæ à fide ſunt puniendi, ſpoliandiq; bonis; eiſq; ſucceſſiones & omne ius legitimū adimit Imperator.

THEOREMA 34.

Dicuntur §.2. & 12. hęretici ab Eccleſia damnati, puniendi à Curia ſæculari, quod hæreſis ſit crimen merè Eccleſiaſticum, id eſt tale, vt non niſi à iudicibus Eccleſiaſticis inquiri, cognoſci, & iudicari queat, vt docet Simancas tit. 36. num. 1. & 2. Clarus §. hæreſis, num. 4. 5. 6. & §. fin. q. 96. n. 7. Azor t. 1. l. 8. c. 18. q. 2. & tom. 2. l. 3. c. 43. q. 2. Petrus Lorca 2. 2. q. 11. art. 4. diſp. 49. Alciatus cap. 1. num. 73. de offic. ordin. Lupus de donat. inter virum & vxorem, num. 22. Bellarminus tom. 1. l. 3. de membr. Eccl. cap. 17. & ſeq. Abb. cap. cum ſit generale. de foro compet. Zanchinus cap. 8. & cæteri communiter. Tum 1
quia hoc crimen non poſſit diiudicari, niſi ex ſacris litteris, & canonibus Eccleſiaſticis. Tum quia 2
eſt aduerſus fidem & religionem Catholicā, cuius cura Petro commiſſa eſt. Quippe cum ei dictum ſit, *Tibi dabo claues, &c. Paſce oues meas. Quodcumq; ligaueris ſuper terram,* &c. Tum quia id ſtatutum ſit 3
iure canonico ſub pœna excommunicationis. c. vt inquiſitionis, de hæret. l. 6. & iure ciuili, l. 1. in Cod. Theodoſiano, tit. de relig.

Quod ſi Principes Catholici promulgarunt ciuiles leges contra hæreticos, id fecerunt poſtquam cognouerunt hæreſim eſſe ab Eccleſia damnatam, & tanquam Protectores Eccleſiæ, iuxta illud D. Leonis epiſt. 75. ad Leonem Auguſtum. Debet Imperator incunctanter aduertere regiam poteſta-

tem non ſibi ſolum ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, vt auſus temerarios comprimendo, & quæ bene ſtatuta ſunt defendat, & veram pacem his, quæ ſunt turbata reſtituat. Spectat igitur cognitio huius criminis, vt etiam dicemus Theoremate 171. & 387. ad iudicem Eccleſiaſticum, qui de communi iure canonico ordinarius iudex eſt Epiſcopus, cuius eſt lupos à ſuarum ouium caulis arcere, vt videre eſt in Concilio Mileuitano, cap. 25. in Tolet. 11. cap. 2. in Lateran. ſub Innoc. III. cap. 3. de regulis iuris, cap. 10. & cap. ad abolendam, de hæret. Simança tit. 29. Claro §. hæreſis, num. 5. Azor t. 1. l. 8. cap. 18. q. 2. vt etiam nunc fit in Gallia, Germania, Polonia, ſed in Italia & Hiſpania ſiue ob multiplices Epiſcoporum curas, ſiue abſentiam à ſuis reſidentiis, ſiue negligentiam, circa annum 1216. delegati iudices ſpeciali auctoritate Papæ conſtituti ſunt ſacri Inquiſitores, non abrogata tamen Epiſcopis auctoritate, ita vt vtrique poſſint ſimul vel ſeiunctim de hæreſi cognoſcere. c. per hoc, de hæret. & Clement. 1. §. propter quod, de hæret. Sed cum ſeorſim inquirunt, obſeruare debent præſcriptas à Sede Apoſtolica ordinationes, acta ſibi inuicem communicare, vt per vtroſque proferatur ſententia. citato cap per hoc, & cap. vt commiſſi, de hæretic. l. 6. & extrauag. comm. de hæret. cap. 1. quod ſi inter ſe non conſentiant, negotium defertur ad Sedem Apoſt. ex citato cap. per hoc, de hæret. & Simanca tit. 25. num 4.

Eccleſiaſticus tamen iudex non punit per ſe hæreticum, ſed poſt eius criminis declarationem, tradit vltimo ſupplicio puniendum iudici ſæculari, ex hoc §. 2. & 4. & bulla 18. eiuſdem & Gregor. IX. bulla 3. §. 1. & cap. ad abolendam, cap. excommunicamus, 1. §. damnati, cap. excommunicamus, 2. de hæret. cap. vt inquiſitionis, de hæret. lib 6. vnde D. Bernardus l. 4. de conſiderat. cap. 24. agens de gladio D. Petri ait: Tuus ergo & ipſe tuus, tuo nutu, & ſi non tua manu euaginandus. alioquin ſi nullo modo ad te pertineret, dicentibus Apoſtolis ecce duo gladij hic, non reſpondiſſet Dominus, ſatis eſt, ſed nimis eſt. Vterque ergo Eccleſiæ, ſpiritualis ſcilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro Eccleſia, ille verò & ab Eccleſia exercendus eſt, ille ſacerdotis, is militis manu, ſed nutu ſacerdotis, & iuſſu Imperatoris.

Quare iudex ſęcularis ex citato c. vt inquiſitionis, abſque mora & reuiſione proceſſus, vt alibi dicemus, hæreticum punire debet, ex communi ſententia, Baldi in Authent. clericus, Cod. de Epiſc. & cler. Salyceti in l. ea quidem, Cod. qui accuſ. nõ poteſt. Iaſonis & Decij in l. magiſtratibus, ff. de iuriſd. omn. iud. Imolæ & Alciati in c. 1. de offic. ordin. Abbatis & Ancharani cap. at ſi clerici, de iud. Bruni l. 4. de hæret. cap. 15. Albertini l. de agnoſc. aſſert. q. 25. num. 44. Clari §. hæreſis, & §. fin. quæſt. 96. num 7. (quicquid Bartolus in citata l. magiſtratibus, ſenſerit) & congruit cum diuina Scriptura Deuter. 13. *qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, ex ſententia iudicis moriatur.* Et ne periculum incurrendæ irregularitatis miniſtri ſacræ Inquiſitionis ab officio retardent

tardétur, Paulus 4.die 29.Apr. anni 1557. & Pius V. ex Direct.Inq. p.2.cap.2.Maiolo l.2.c.9. & Sayro l.6.cap.18.num.15. ſtatuerunt, vt Inquiſitores, Conſultores, & alij Inquiſitionis miniſtri, eſſent immunes ab omni irregularitate quantumcumque & quomodocumque ad hæreticorum condemnationem concurrant. Videatur etiam Simancas tit. 34. num. 47. vbi docet nulla proteſtatione opus eſſe in conſignandis hęreticis brachio ſæculari.

THEOREMA 35.

QVod ſpectat ad 3.§.Cum deprehenſis in hæreſi, volentibus redire ad Catholicam fidem mitius agitur. Facile enim ignoſcitur iis, qui ſe reuocare & corrigere volunt, iuxta illud Ouidij,

Sæpe leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,
Cum bene peccati pœnituiſſe vident.

& ſic ſumma medicina peccati, peccatum confiteri, & pœnitentiam profiteri ex Ariano l.7.de rebus geſtis ab Alexandro Magno. Itaque pœnitentes condonata vita perpetuo carceri (quòd ex Hoſtienſi l.5.t. de hæret. §. qua pœna feriatur, timeatur ſi liberum exitum habeant, ne alios corrumpãt) includuntur, ex præſenti §.3.& in eiuſdem bulla 18.§.1. & c.excommunicamus, 2.§.ſi qui, de hæret. cum videlicet conuicti ſunt, cum ſcilicet publicatis teſtimoniis cõfitentur errores. Nam antequam quis deprehendatur, id eſt, priuſquam teſtibus publicatis conuincatur, ſi duos fateatur errores, multo lenius punitur. Præſcribitur enim tempus arbitrio iudicis, cap. ad abolendam, de hæret. cap. tempore, cap. his qui, cap. pœnitentibus, cap. pro qualitate, c. hoc ſit, 26. quæſt.7. & de pœnit. d. 1. cap. menſuram. Et ex miſericordia relinquuntur etiam bona, cap. vergentis, de hæret. Simanca tit.47. Claro §.hæreſis, nu.7. Felino conſil. 10. Bruno l.5. de hæret. cap.6. Pegna 3.p.direct.comm.46.

Quin etiam, qui publicè hæreticus fuit, ſed aduerſum quem nondum quis dixit teſtimonium, ſi ad fidem redeat, & veniam ab Inquiſitoribus poſtulet, imponitur ſalutaris pœnitentia, & publicè abiurat, & non mancipatur carceri. Quod ſi omnino erat occultus, & à nemine indicatus, & ad Inquiſitores accedat, & errores plenè confiteatur, non imponitur ei pœnitentia publica, & ſecretò abſoluitur, vt docet Simancas tit. 16.num.17.& tit.47.num.28.

Porrò apud laicos magiſtratus vix eſt in vſu pœna perpetui carceceris, vt notat Clarus §.fin. q.70. num.4.ex Baldo conſil 443. in fin. lib.3. & Simancas tit.16. num.14. ex l.aut damnum, §.ſolet, & l.mandatis, de pœnis, l.incredibile, Cod. eodem tit.& l.1.de cuſtod.reorum. Solent enim iudices ſæculares pro criminibus grauioribus morti adiicere: Eccleſia verò mitius agens ſæpe eam imponit, vt cap.tuæ, de pœnis, & cap.quamuis, de pœnis, l.6. & cap. penult. de hæret. Dixi vix, quia etiam in pœnam perpetuus carcer ſtatutus reperitur apud Ciceronem Catilin. 3. & 4. Valer. Maximũ lib.6.c.3.& 8.Halicarnaſſeum l.1. vt notat Petr.Greg.Syntag.l.31.cap.10. vt nunc etiam Venetiis aliqui perpetuo carceri mãcipantur, vt notat Mantua, obſeruatione

uatione 96. Illud denique aduertit Simancas conſueuiſſe ſacros Inquiſitores ex ſola benignitate poſt ſeptem vel octo annos, & aliquibus etiam poſt trienium remittere pœnam perpetui carceris, ſi eo tempore humiles & verè pœnitentes fuerint. Fere iuxta Platonis ſenſum, qui lib. 10. de legg. impios ad meliorem frugem reuerſos poſt quinque annorum carcerem, cum cæteris habitare iuſſit.

THEOREMA 36.

Eamdem mortis pœnam in hęreticos impœnitentes in Gregor. IX. bulla 3 & in hac eadem Innoc. IV. §. 5. & ſeq. inflictam extendit ad hæreticorum fautores, tráſfugas & relapſos: cenſentur enim iſti quoque pertinaces & impœnitentes. Et quod pertinet ad fautores diximus Theoremate 27. nu. 2.

1 Quoad transfugas autem intelligi poſſunt, tum qui è carcere fugiunt: nam pro confeſſis & impœnitentibus habentur l. 1. ff. de effract. l. in eos, ff. de cuſtod. reorum, & capitis etiam pœna puniuntur, ex Simanca tit. 16. nu. 23. & tit. 57. num. 8. Felino in cap. nullus, de præſumpt. Claro §. fin. q. 21. n. 16. Zanchino c. 10. Boërio deciſ. 215. num. 9. Immò Archid. Io. And. Dominicus, & Ancharanus in cap. vt commiſſi, §. necnon, de hæret. l. 6. habent eos pro relapſis. Tum qui à Chriſtianis ſe ad hoſtes Ethnicos, ſcilicet Iudæos & Saracenos conferunt, & ſunt impij deſertores Catholicæ fidei, & magis digni ſunt morte, cum ex toto, & non tantum ex parte, à fide deficiant. De quibus infra Theoremate 40.

2 De relapſis quoque §. 7. intelliguntur illi, qui poſt abiurationem ante iudicem, de quibus ſolis ſermo eſt §. 7. in hæreſim denuo recidunt) conſtitutum eſt, vt ſine ſpe veniæ iudici ſæculari relinquantur vltimo ſupplicio plectendi, cap. ad abolendam, §. illos, de hæret. & cap. accuſatus, & cap. ſuper eo, de hęreticis, l. 6. eadémque de re Zanchinus c. 16. Simancas t. 57. n. 10. Caſtro l. 2. de iuſt. hæret. pun. c. 2. Emericus in direct. p. 2. q. 40. 55. Carerius de hæret. num. 54. Azor t. 1 l. 8. c. 14. Gloſſa in cap. ſuper eo. citato, vt etiam Plato l. 10. de legg. ſtatuit, vt impij pro priori lapſu damnarentur ad carcerem, quod ſi iterum impietatis damnarentur, ſine venia morte plecterentur. Non negatur tamen eis pœnitentiæ & Eccleſiæ ſacramentum, ſi denuo pœniteant, & cum eis mitius in eo agitur, quàm cum pertinacibus, quòd non exuruntur viui, vt illi, ſed prius ſtrangulantur. Ex Simanca ibid. num. 17. Azor q. 2.

Relapſi autem nomen ſumi poteſt primò, pro eo qui conuictus 1
in iudicio abiurauit, & iterum incidit. Secundò, pro eo, qui vt ve- 2
hementer ſuſpectus in eodem iudicio abiurauit, & denuò labitur. Tertiò, pro eo, qui vna infectus 3
hæreſi coram iudice ſimpliciter & generaliter abiurat omnem hæreſim, & deinde incidit in aliam longè diuerſam. Quartò, qui damna- 4
tus eam abiurat coram iudice, & deinde hæreticos alloquitur, inuiſit, veneratur, cũ eis exercet commercia, &c. cap. accuſatus, de hæret. l. 6. Emerico p. 2 q. 40. Pegna comment. 65. Sylu. verb. hæreſis, n. 15. Simanca, Azor locis citatis.

Sed cur, inquies, Eccleſia ſemel tantum indulget, cum Chriſtus

Domi

Dominus Matth. 18. dixerit dimittendũ eſſe petenti veniam ſeptuagies ſepties? Reſpond. S. Thom. 2. 2. quæſt. 11. art. 4. quia iure præſumunt priorem conuerſionem fuiſſe falſam, & iterum reuerſurum ad vomitum; ob id vt incorrigibiles tales damnantur vltimo ſupplicio. Eſt enim plus periculi in expectãdo nouam conuerſionem, quàm exequendo pœnam. Dictum verò Domini pertinet ad indulgentiam in foro animæ, & dimiſſionẽ iniuriarum, non ad executionem pœnæ in foro externo, maximè in crimine læſæ maieſtatis Diuinæ, quale eſt hæreſis. Quin etiam Paulus IV. Conſtitutione 4. voluit pro relapſo etiam haberi eum, qui tantum ſemel negat vnitatem diuinitatis, diuinarum perſonarum Trinitatem, Chriſti diuinitatem, conceptionem de Spiritu ſancto, mortem in Cruce & perpetuam B. Virginis Mariæ virginitatem.

V. Theo. 174.

THEOREMA 37.

IAm quæ ad §. 9 & 10. afferri poſſent, præmiſimus Theorem. 33. videnda tamen, quæ de publicis officiis & dignitatibus diſputat Pegna 3. p. direct. comment. 8. excipiuntur autem ab inhabilitate ad officia & beneficia, hac Imperiali & Pontificia lege, filij, qui non conniuentes delictis parentum, eos iudicibus detegũt. Quod etiam de infamia & aliis pœnis ſtatutis in hæreticorum filios, faciendum ſentit Alphonſus de Caſtro l. 2. de iuſt. hær. pun. cap. vlt. & Simancas tit. 29. nu. 47. Tum quia honore & præmio dignus eſt, qui ob religionis zelum, ne parenti quidem parcit, & non infamia & pœna. Tum quod in eo ceſſat ratio legis, quippe cum in eo non ſint metuenda paterni criminis exempla, quare etiam lex iam ceſſare debet. Tum quia Federicus II. in Conſtitutione quæ incipit, *Patarenorum*, famæ reſtituit, qui Patarenum aliquem detexerit. Diſſenſio tamen eſt inter auctores, num ad hoc idem faciendum teneatur filius, ſi pater ſit occultus? Alenſis enim 3. p. præcepto 4. q. 33. Caſtro loco cit. Caiet. in Deut. cap. 3. Nauar. cap. 14. num. 12. verſ. 7. & c. 25. num. 50. & cap. inter verba, 11. q. 3. concluſ. 6. affirmant, eo quod teneatur eumdem proditorem patriæ, indicare ex M. Tullio l. 3. officiorum, vel tentantem occidere Principem. Negat autem Abulenſis Deut. cap. 13. q. 3. quod id nimis videatur durum, & occulta Patris hæreſis non poſſit momento tantum damnum reipubl. importare, quantum proditio reip. aut Principis interitus.

THEOREMA 38.

PRæceptum §. 11. habetur pariter in eiuſdem Innocentij IV. bulla 9. quæ incipit, *Ad extirpanda*, §. 20. & bulla 16. quę incipit, *Quia*, vbi etiã plura Inquiſitoribus priuilegia concedit. Sic etiam in bulla 15. cuius initium, *Cum negotium*, volens non fauentes Inquiſitorum officio per eoſdem coërcendos; at fauentibus & illorum conciones de fide audientibus indulgentias largiendas. Fidei enim negotium à quibuſcumque fidelibus quam diligentiſſimè eſt promouẽdum, quod ſit Chriſtianæ religionis fundamentũ. Peruigilant enim ſacri fidei Cenſores tanquam in

ſpecula, ne animorum contagia in reipubl. perniciem ſerpant. Quorum veluti exemplum præceſſiſſe videmus in Arcadio, Honorio, & Theodoſio, qui l.6.de his,qui ſuper relig. contend. in Cod. Theodoſiano, ſanxerunt, vt fideliſſimi quique quaſi in ſpecula conſtituerentur, qui hæreticos inueſtigarent, & deprehenſos traderent ſeueriſſimè puniendos. Et in Carolo Magno, qui teſte Paulo Æmilio l.3. ſanctum arcanúmque delectiſſimorum virorum concilium ſine prouocatione inſtituit, qui cæteris ignaris regnum circuirent, notaréntque perditæ religionis homines: tum re in concilio agitata & ſtabilita, nihil ſuffragantibus dignitatibus, comprehenſos imperabat eos vltimo ſupplicio plecti, adeo vt ſæpe prius necati conſpicerétur, quàm intelligerentur rei.
Theor. 47. Sed de Inquiſitoribus inferius recurret ſermo.

THEOREMA 39.

IN eiuſdem Federici II. Conſtitutione, *Inconſutilem*. Hæreſis inter publica crimina ponitur. Delictorum enim quædam dicuntur priuata, quædam publica. Priuata ſunt ex Antonio Gomez c.1. delictorum, num.9.& Claro §.1.& §. fin. quæſt.17.n.1. ea quorum accuſatio vel proſequutio non permittitur regulariter, niſi parti læſæ, vt furtiua cæſio arborum, furtum, rapina, contumelia, permiſſio: dictúmque eſt regulariter, quia aliquando ratione publicæ vtilitatis lex permittit, vt etiam pro delicto priuato quilibet accuſare poſſit, vt in tutore ſuſpecto, §. conſequés, Inſtit. de ſuſpecto tutore. Quamquam in iure canonico etiam quędam delicta pro publicis habeantur, quæ in ciuili ſunt priuata, & & delicta diuidantur in priuata, publica & exempta, vt ſimoniæ, hæreſis, læſæ Maieſtatis. qua de re Gloſſa in cap.10. de accuſat.& Syl. verb. crimina.

Publica verò ſunt ea, quorum accuſatio & proſequutio cuilibet permiſſa eſt, ne maneât impunita, quòd publicam vtilitatem lædant, vt homicidij, parricidij, falſi teſtamenti, annonæ, repetundarum, læſæ Maieſtatis, & omne delictum, quod principaliter eſt in Dei offenſam. Pertinet enim ad omnium offenſam, cum ipſe ſit dominus omnium, & ſæpe propter illa, populi flagellis corripiantur, vt blaſphemia, deturpatio Eccleſiarum, vel imaginum, &c. l. Manichæos, Cod. de hæret. & communi opinione Antonij Gomez loco citato num.1. & 4. &c. & condemnatus de huiuſmodi criminibus efficitur infamis. l. infamem, ff. de publ. iud. Inter publica igitur crimina ex hoc Federici II. decreto connumerâtur hæreſis, ipſo etiam læſæ Maieſtatis humanæ facinore grauius & horribilius. Quare Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro cap.12. dixit impietatem eſſe grauiſſimũ animæ morbum. Et S. Auguſtinus tract. 18. in Ioan. hæreſes Orthodoxis eſſe dogmata peruerſitatis, illaqueantia animas, & præcipitantia in profundum. & l.6. contra Donatiſtas cap.41. Hęreticum hominem quouis Ethnico, quantumlibet malo, peiorem eſſe. Et Hieronymus in cap.16. Ezechielis, cunctis peccatis & fornicationibus peiorem eſſe doctrinam hęreticorum, cum Dei filios faciant filios

dæmo

dæmonum. Denique Vincentius Lerinenſis, l. aduerſus hæreſes, deſcribens hæreſis virus. Deuita (inquit) prophanas vocum nouitates & hęreſes, quaſi ſcorpionem, quaſi baſiliſcum, ne te, non ſolum tactu, ſed etiam viſu afflatúq; percutiant.

THEOREMA 40.

AT verò in illius Conſtitutione cuius initium eſt, *Patarenorum*,
1 primò imponitur pœna cōfiſcationis bonorum, & relegationis fautoribus: appellabantur autem Patareni, quod eſſent parati mortē pro ſua hæreſi pati, vt idem Federicus inſinuat in Conſtitutione, *Inconſutilem*, §. 2. qui etiam cum Credētibus & fautoribus excommunicantur. cap. ſicut, & cap. excommunicamus, 2. de hæreticis. Cæteríque ſub anathemate & priuatione ſepulturæ inter Chriſtianos, & oblationis pro eis, ſi in eo peccato deceſſerint; prohibentur in ſua domo aut terra, illos tenere, fouere, & cum eis negotiationem exercere. qua de re Caſtro l. 2. de iuſta hæret. pun. cap. 18.

2 Secundò, illorum filios priuat honoribus, vt etiam Alexander 4. cap. 2. de hæret. l. 6. Si tamen indicarent fautorem aliquem Patarenorum, reſtituit in integrum, iuxta definita Theoremate 35. & 37. videri poteſt Caſtro l. 2. de iuſta hæret. pun. cap. vlt. Simancas tit. 29. num. 46. 50. Tiraquell. de pœn. cauſa 18.

3 Tertiò, ſtatuit hæreticum in teſtem admittendum contra hæreticos, vt etiam fecit Alexander 4. cap. in fidei fauorem, de hæret. l. 6. & bulla 10. & 24. in bullario veteri, qui etiam cap. præſidentes, de hæret. l. 6. vniuerſaliter conſtituit contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorum, vt Præſidentes locorum, eorúmque officiales, licet excommunicati ſint, licitè poſſint exercere officium ſuū, ſi requiſiti fuerint ab Epiſcopis, Inquiſitoribus, vel eorum delegatis, & licitè ab illis inuocari, contra prædictos hæreticos, & complices eorum, non tamen in cæteris caſibus.

Quartò, pręcipit domos in quibus hæretici & complices ad docendum, & ritus ſuos celebrandos conueniebant, æquari ſolo, nullo vnquam tempore ręędificandas, vt habetur etiam in bulla 9. §. 21. 27. & 32. Innocentij IV. & bulla 2. Alexandri IV. vt etiam coniunctę habitationes, ſi fuerint eiuſdem domini. Idémque de Turribus faciendum, docet idem Innoc. IV. in Conſtitutione quę incipit, *Cum in.* Alexander IV. & Clemēs IV. Conſtitutione 13. & bona ibidem inuenta, publicantur, & fiunt capientium, niſi auferentes fuerint in officio conſtituti, vt dicitur in bulla 9. §. 3. eiuſdem Innocentij IV. & ligna, lapides, tegulæ earum diuidendæ ſunt, vt cæteræ res ibidem adinuentæ. Dominus autem domus, ſi eo ſciente & permittente hæretici in eam conueniebant, eſt perpetuo infamis, & mulctatur 50. libris Imper. ex bulla 9. Innoc. IV. §. 27. Si verò ignorante, deſtruitur quidem domus vel turris ad populi terrorem, iuxta Deut. 13. Ioſue 7. Num. 16. & 7. q. 1. cap. denique, §. turribula, pretio tamen ei ſoluto. Sin verò erat hæreticorum ipſorum publicata adiudicatur Eccleſiæ. l. 33. 42. 44. 47. 56. de his qui ſuper relig. contēd. in Cod. Theodoſia

doſiano,& l. Ariani, & l. quicumque, Cod. de hæreticis. Videndus Zanchinus cap. 39. 40.

Quintò denique à Catholica fide recedentes,& Apoſtatantes adiudicat morti, vt ſupra §. 6. bona eorum publicat, hæreditatum ſucceſſiones & omne ius legitimum eis tollit. Et contra eos, illorúmque fautores, defenſores & receptatores, ſicut contra hæreticos & complices procedendum eſt, ex cap contra Chriſtianos, de hæret. l. 6. ſunt infames. 2. q. 7. cap. 23. 24. 25. excommunicati & obnoxij cæteris pœnis, ex Sanchez l. 2. cap. 7. num. 18. Azor t. 1. l. 8. c. 21. Simanca t. 7. num. 6. Caiet. verb. Apoſtaſia. Valentia 2. 2. d. 1. q. 12. p. 1. Abbate, Io. And. & Hoſtienſi, cap. 1. de Apoſtatis. Et meritò, cùm vtrique recedãt à fide, quam profeſſi ſunt. Hi tamen ſunt illis notabiliter peiores, cum & à tota fide recedant, & Chriſtianitatis nomen abiiciãt, ad Iudaiſmum, Paganiſmum, aut Saraceniſmum accedentes, quod notabiliter auget criminis deformitatem, etſi ſpecies non mutetur ex Azor t. 1. l. 8. cap. 21. Sanchez l. 2. cap. 7. num. 16. 17. Valent. 2. 2. q. 11. p. 1. diffic. 1. & q. 12. p. 1. not. 1. Petr. Ledeſma tom. 2. ſum. tract. 1. cap. 7. Aragona 2. 2. q. 1. art. 1. Caſtro l. 1. aduerſus hæres. cap. 1. & l. 1. de iuſt. hær. pun. cap. 17. Suarez t. 5. d. 21. ſect. 2. num. 3. Banne 2. 2. q. 11. art. 1. Pegna in direct. quicquid ſenſerit Turrecrem. l. 4. ſum. p. 2. cap. 13. Canus l. 12. cap. 9. Simancas tit. 7. cap. 5. & Petrus Lorca 2. 2. q. 12. diſp. 50. Quare Theodoſius, Valentinianus & Arcadius l. ſi qui ſectam, Cod. de Apoſtatis, ſtatuerunt. Ne vnquam Apoſtatæ reuertentes, in ſtatum priſtinum reuertantur, aut eorum flagitium pœnitentia obliteretur: ſed capite plectantur, & ſi lapſis hæreticis pœnitentibus ſubueniatur, Eccleſia tamen iis quoque pœnitentibus ſubuenit. vt conſtat ex Concilio Elibentino cap. 46. & Aurelianenſi 1. cap. 23. Confirmauit hanc eamdem Innocentij Conſtitutionem Clemens IV. Conſtitutione 13. anno 1265. in Appendice bullarij noui tom. 3. pag. 7.

Eiuſdem
INNOCENTII IV.

Cõſtitutionis 2. editæ anno 1244. incipientis. Impia.

EPITOME 11.

HORTATVR Innocentius § 4. Regem Franciæ, vt ſicut iam cœpit, præcipiat per totum regnum vbicumque reperiri potuerint, igne cõburi volumina Thalmudi, quòd plena ſint blaſphemiis in Deum, in Chriſtũ, in B. Virginem, & inexplicabilibus fabulis, quas Iudæi filios docent, alienóſque reddunt à lege & Prophetis: & § 5. inhibet ne de cætero Iudæi Chriſtianos ſeruientes, vel nutrices habeant, ne filij liberæ, ancillæ filiis famulentur.

Thalmudi volumina cõburenda. Nutrices Chriſtianæ alij Iudæis non ſeruiant.

THEOREMA 41.

QVod Innocentius hoc loco ſtatuit de Thalmudi libris combu

comburendis ob blaſphemias & impietates contra Christianam religionem in eis contentas, decretum etiam fuit à Gregorio IX. & executioni mandatum à Pariſienſi Cancellario. Vt etiam anno 1553. auctoritate Iulij III. illuſtriſſimi Cardinales ſanctę Inquiſitionis prohibuerunt, ne quis tales libros, aut eorum partem retineret, aut in poſterum tranſcribi vel imprimi, aut ex infidelium terris ad Chriſtianorum Prouincias ferri curaret, ſub pœna publicationis bonorū. Et Iulius ipſe anno 1554. in Conſtitutione 24. quæ incipit, *Cum ſicut*, iuſſit eoſdem Thalmudi libros, aliósque ſimiles in quibus Saluatoris noſtri Ieſu nomen cum eum blaſphemia vel ignominia nominatur, in Synagogis & domibus Iudæorum, perquirendos & comburendos, eos verò retinētes, pœnis pecuniariis & confiſcatione bonorū puniendos: quin etiam contumaces vltimo ſupplicio. Extat etiam contra eoſdem bulla 3. Pauli IV. & Gregor. XIII. bulla 70. quæ incipit, *Antiqua*, in qua præcipitur Inquiſitoribus, vt procedant contra Iudæos, ſi Thalmudi aut alios Iudaicos, vel hæreticos libros tenuerint, cuſtodierint, diuulgauerint, aut in alia loca detulerint, vel ad eam rem ſuam operam accommodauerint. Quos pro culpæ grauitate puniri iubet, flagellis, remigio etiam perpetuo, publicatione bonorum, exiliis, aliíſque atrocibus pœnis. Quæ etiam approbauit Clemens VIII. bulla 20. quę incipit, *Cum Hebræorum*. videatur etiam Directorium Inquiſ. p. 2. q. 46. & Pegna comment. 71. Ex quibus videas quam grauiter errarit Petrus Galatinus l. 1. cap. 7. qui cenſuit Thalmudi libros in Chriſtianorum ſcholis explicandos.

THOREMA 42.

DEcretum §. 5. conditū etiam fuit ab Innocentio III. c. etſi Iudæos. & Alexandro III. c. ad hęc, extra. de Iudæis. Tum ne Chriſtiana religio ſubdita Iudæis polluatur, vt timet D. Gregorius l. 2. epiſtol. 37. & S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 9. 1
Tum ne filius liberæ ſeruiat, tamquam inferior, ancillæ filio, ex hoc eodem §. & ex citato cap. etſi Iudæos. 2
Tum ne contrahatur aſſidua aut frequens familiaritas cum Iudæis. citato cap. ad hæc. 3
Tum quod inaudita contra fidem noſtram committerent. 4
Faciebant enim ſuorum filiorum nutrices Chriſtianas, poſtquam cōmunicaſſent, per triduum lac in latrinas effundere, antequam eos lactarent, & alia plura in confuſionem noſtræ fidei, ex citato cap. etſi Iudæos. Quod ſi in nutricibus & famulis Chriſtianis dimittendis eſſent cōtumaces, ibidem vetuit Innocentius III. ſub excommunicationis pœna fidelibus, ne vllum cum eis mercimonium exerceant, cenſuítque præſumentes cum eis habitare, eſſe excommunicandos cap. Iudæi, 2. extra. de Iudæis.

Num verò liceat Chriſtianis extra illorum domos nutricis officium illorum filiis exhibere, authores diſſentiunt. Affirmat Zabarella citato cap. ad hęc, quòd dicit, *in eorum domibus*. Negant Io. Andr. Antonius de Butrio, Abbas, Hoſtienſis, ibidem Sanchez l. 2. c. 31. num. 19. Azor t. 1. l. 8. cap. 22. q. 9. Ang. Syl. Armil. Tabiena, verb. Iudæus. Tum ad cauendam eorum

familiaritatem, tum ne ſerui à Domino reprobati videantur ſuperiores iis, quos mors Chriſti liberos fecit. Idémque dicendum de famulis fidelibus, ex Gloſſa ibid. verb. aſſiduè. Abbate num. 1. Sanchez num. 20. Roſella, Angel. Sylu. Tab. loco citato, eiſdem de cauſis, etſi Hoſtienſis & Io. Andr. putauerint id licere, quod in d. cap. Iudæi, 2. dicatur: *neque ſub alendorum filiorum ſuorum obtentu, nec pro ſeruitio aut alia qualibet cauſa Chriſtiana mancipia in domibus ſuis permittantur habere.* Chriſtianus autem colonus abſente domino Iudæo poſſit illius agrum colere, ex cap. multorũ, de Iudæis, aut domum fabricare ſi Iudæus communiter non aſſiſtat, ex Abbate loco citato, Sanchez nu. 21. Roſella. Non autem Chriſtianus ſeruus ſeu mancipium eius, cum Iudæus eum habere non poſſit. cap. præſenti. ibidem, & d. 54. cap. mancipia Chriſtiana. Concilio Aurelian. 3. c. 10. & Aurelian. 4. cap. 18. & Tolerano 4. cap. 64. & in Cod. Theodoſiano tit. ne Chriſtiana mancip. Iud. hab. vbi Honorius & Theodoſius legem his verbis ſanxerunt: *Chriſtiana mancipia nemo audeat comparare, nephas enim exiſtimamus religioſiſſimos famulos impiiſſimorum emptorum inquinari dominio.*

Quæras, quis poſſit diſpenſare in caſu ſpeciali, vt Chriſtiana fœmina in domo Iudæi filiũ nutriat? Reſpondet Abbas citato c. ad hæc, Cardinalis, & Anania ibidem. Roſella, Iudæus 1. num. 6. Angel. n. 5. Sylu. q. 2. dicto 4. Armilla num. 8. Tab. quæſt. 5. num. 5: Sanchez l. 2. cap. 31. num. 27. ſolum ſum. Pontificem, cum ea prohibitio à iure Pontificio deſcendat, nulliq; eius diſpenſatio commiſſa reperiatur. Agemus etiam de Iudæis, Theoremate 54.

Eiuſdem INNOCENTII IV.

Cõſtitutionis 8. editæ anno 1252. incipientis. Cum fratres.

EPITOME 12.

PRÆCIPIT Innocẽtius Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Rectoribus, Conſulibus, &c. conſtitutis in Lombardia, Marchia Taruiſina, & Romandiola, vt cõfiſcatis bonis, publico banno ſupponant hæreticos, illorúmque fautores, defenſores, & receptatores, alioquiñ appellatione remota ad id compellantur per Eccleſiaſticas cenſuras. Magiſtratus, confiſcatis bonis, hæreticos, & cõplices ſupponãt báno publico.

THEOREMA 43.

QVæ hoc loco ſtatuit Innocentius de bonorum confiſcatione & banno hæreticorum & complicum, iam definita fuerant à Federico II. lege 4. & ab Honorio III. approbata, vt iam diximus, & repetuntur ab eodem Innocentio, bulla 9. incipiente, *Ad extirpanda*, §. 3. & confirmantur à Clemente IV. bulla 13. & ſunt ex grauioribus pœnis, quæ hæreticis & complicibus imponantur. Illorum enim bona omnia ipſo iure adiudicantur fiſco, vt etiam habetur cap. vergentis, & cap. excommunicamus,

camus, 2. de hæreticis,& cap.cum ſecundum leges, de hæret. l.6. Et quamuis non ſit textus, qui explicet,à quo tempore bona illa publicentur, omnium tamen conſenſus eſt, à die commiſſi criminis, ſicut in crimine læſæ Maieſtatis. ex l.fi. Cod. ad leg.Iul. Maieſt. Videndus Burſatus, qui plures citat conſ.43. vol.1.& conſ.289.vol.3.Et ſub publicatione bonorum hæreticorum includuntur bona mobilia,immobilia,& ſe mouentia,iura & actiones.quia cap.cum ſecundum leges. cit. ſit abſoluta publicatio bonorum hæreticorum,vt etiam in præſenti Conſtitutione 8. & 9. Innocentij IV. at omnia hæc ſunt bona eorum, quare omnia comprehendentur ex Sanchez,l.2.cap.14.n.2. & 5. Vazquez 1.2. quæſt.96.art.5. diſp.169.num.3.Azor t.1.l.5.cap.7. q. 8. Simanca tit.9. num.7. Porrò condemnati bona,quæ ad hæredes extraneos non tranſeunt,neque in fiſcum tranſire poſſunt,ex Bartolo in l.eum qui,ff.de interd. & releg. Peregrino de iure fiſci,l.5.t.1.n.68. Simanca t.9. n.95.96. Claro §.fin. quæſt.78. n.8. Azor t.1.l.8.cap.12. q.11. Sanchez loco citato,num.4. & 5.& cap.19.num.20.25.vbi plures citat; vt neque perſonalia iura condemnati.v.g.ius eligendi & ſimilia in fiſcum tranſire poſſunt,ex Sanchez n.6.& aliis ibid.relatis.

THEOREMA 44.

HViuſmodi autem confiſcatio bonorum,comprehendit ſolum bona præſentia, non autem etiam acquirenda in poſterum, ex Claro loco citato quæſt.78. n.23. Sanchez vbi ſupra, num.7. & cæteris communiter, ob cap.felicis, verſ.de poſtmodum acquiſitis, de pœnis,l.6.Num autem talis confiſcatio intelligatur ſolum de bonis habitis, dum perſeuerabat delictum,an etiam vſque ad commiſſi criminis declaratoriã ſententiam latam per iudicem,diſſentiunt auctores apud eundem Sanchez,n.9. 10. 20. Etenim publicari omnia vſque ad latam per iudicem ſententiam etiamſi iam pœnituerit, tenet Boſſius in ſua practica tit.de publicatione bonorum, num. 80. Clarus quæſt.78.num.84. Curſius ſenior conſil.59. num.13. Simancas tit.9.nu.61. Azor t. 1.l. 8.c.12. quæſt.11. Vazquez 1. 2. quæſt.96. art.5.diſput.169.cap.1. num.8. At verò ſolum publicari, quæ habuit tempore delicti,& dum in eo permanſit, & non, quæ poſt reditum ad fidem acquiſiuit, tenet Sanchez num.16. Burſatus vol.3.conſ.289. & vol.1.conſil.14.num.28.& conſil.23.num.4.Angelus in l.quoties, 14.fin.ff. de nouat. qui ex l.1.ff.de pœn.verſ.ſed eam cauſam ſuſtinere, bona eo puncto publicantur, quo committitur delictum. Iudex enim ſententiam pronuncians ſolum declarat delinquentem incurriſſe pœnam legis, ſola igitur bona poſſeſſa tempore delicti,lex publicat, & tunc fert condemnationis ſententiam, & ſi publicatio non ſortiatur effectum, niſi poſt declarationem iudicis, ob id huiuſmodi declaratoria,non inducit, ſed declarat iam inductam confiſcationem à lege, quando delinquens factus eſt criminis reus.

THEOREMA 45.

QVoad clericorum bona publicanda vel non publicãda.

Bona

Bona clericorum ſunt quadruplicia, vt docet Sanchez l. 2. cap. 20. nu. 1. Primò, ſunt bona ipſius Eccleſiæ, vt v.g. domus & prædia ex quibus beneficij fructus ſolent percipi. Secundò, ſunt quæ acquiruntur intuitu Eccleſiæ vt fructus beneficiorum, & quæ donantur intuitu Eccleſiæ. Tertiò, patrimonialia, ſcilicet ex patrimonio, vel propria induſtria, aut intuitu ſuæ perſonæ comparata. Quartò, habita ratione alicuius miniſterij Eccleſiaſtici, vt concionis, adminiſtrationis ſacramentorum, exequiarum, &c. quæ dicuntur quaſi patrimonialia.

Bona primi ordinis non poſſunt confiſcari ob clerici crimen à ſæculari aut Eccleſiaſtico fiſco, ſed relinquuntur Eccleſię cuius erant, ex Clementina 2. de hæret. verſic. Inquiſitoribus, & tam ipſorum, quàm Epiſcoporum, Gloſſa ibid. verb. Eccleſiarum, Imola ibidem num. 7. Cardinali verb. Inquiſitoribus, num. 2. q. 3. Suarez t. 5. d. 23. ſect. 5. num. 26. Sanchez num. 12. Anton. 3. p. t. 24. cap. 8. Syl. excommunicatio 9. caſu 42. Azor t. 1. l. 8. cap. 12. q. 14. Pegna p. 3. quæſt. 112. com. 161. *& tranſgreſſores excommunicantur.*

Hinc deducitur cum bona à religioſis acquiſita, vt libri, veſtes, &c. ſint Eccleſiæ ſeu monaſterio acquiſita, non poſſe ob crimen publicari. ita Simancas tit. 9. num. 88. Azor loco citato, Sanchez cap. 20. num. 14. etſi Azor exiſtimet excipienda bona fratrum Minorum. Cum enim hi incapaces ſint proprij, etiam in communi, bona illa non ſint Eccleſiæ vel monaſterij, ideoque ad fiſcum illa tranſire. Quod non placet Sanchez, quia cum illa bona non ſint fratrum Minorum ob incapacitatem, non ſit cur ob fratris crimen ſint publicanda.

Bona ſecundi ordinis de iure communi non publicantur. ex cap. excommunicamus, 1. §. damnati verò, de hæret. Gloſſa ibidem, verſ. ſtipendia, & Doctores, cap. relatum, 2. & cap. quia nos, & cap. requiſiti, de teſtam. vbi interdictum eſt clericis de his bonis teſtari, ſed ea cedere Eccleſiæ poſt mortem illorum (Epiſcoporum tamen & dignitatem habentium bona ſpectant ad Sedem Apoſt. tamquam ſpolia, quicquid alij ſenſerint.) Quare iuxta regulã datam Theor. 43. quæ ad extraneos non transferuntur, neque ad fiſcum tranſire, hęc publicari non poterunt. Idémque docet Sanchez num. 24. Couarr. l. 2. var. reſol. cap. 9. num. 11. fin. & cap. cum officiis, num. 6. de teſtam. vbi plures citat. Peregrinus l. 5. de iure fiſc. t. 1. num. 97. Quod ſi alicubi ſit conſuetudo legitimè præſcripta, vt dicitur eſſe in regno Caſtellæ, vt de his valeant clerici legitimè teſtari, & ſuccedant in ea quicumque hæredes, poterunt etiã à fiſco publicari, ex Simanca tit. 9. num. 90. Vazquez 1. 2. q. 96. art. 5. diſput. 169. cap. 2. num. 19. Azor loco citato. Sanchez num. 25. Couarr. in cap. cum in officiis, num. 9. de teſtam.

Tertij generis bona clericorum delinquentium confiſcantur ex Simanca num. 92. Sanchez num. 22. Couarr. n. 12. Pegna p. 3. com. 161. tum quod hęc null. bi excipiantur, textus enim qui habent clericorum bona applicari Eccleſiis: non de his tertiis, ſed de ſecundis bonis loquuntur. Tum quod de his

clerici

clerici teſtari permittantur, c. quia nos, de teſtament. & tranſeunt ad quoſcumque ſucceſſores clericorum ex Couarr. & citatis, quare etiam ad fiſcum.

Denique bona quarti generis publicari etiá poſſunt, quia etiam de his clerici teſtari poſſunt, & ad quoſcumque ſucceſſores tranſeũt ex Couar. cap. 1. de teſtam. num. 11. & Sanchez num. 23.

THEOREMA 46.

SEd cuinam fiſco hęc hæreticorum bona ſunt applicáda? Conſuetum fuit, vt hæretici ſæcularis bona fiſco Principum ſæcularium (extra loca ciuili iuriſdictione ſubiecta Romanæ Eccleſiæ) deferrentur, vt ex hac eadem Conſtitutione, & cap. cum ſecundum, de hæret. l. 6. cap. excommunicamus, 1. §. damnati, & cap. vergentis, extra de hæret. In terris verò iuriſdictioni temporali Eccleſiæ ſubiectis, deuoluerentur filio Eccleſiaſtico, ex citatis capp. Eccleſiaſticorum verò bona prædicta publicata, de iure deferrentur Eccleſiæ fiſco, vt contra alios probat Couarr. l. 2. var. reſolut. cap. 9. num. 12. Azor t. 1. l. 8. cap. 12. quæſt. 14. & Sanchez n. 26. præterquam in Caſtellæ, vbi ſæculari fiſco ápplicantur ex citatis.

Innocẽtius verò 4. bulla 9. §. 34. hæreticorum bona in tres partes diuidi iuſſit, quarum vnam Communi loci illius, alteram Officialibus Inquiſitionis, tertiam in fauorem fidei, & extirpationem hæreticorum conferri voluit. Sed iam mutatam fuiſſe praxim ob nouas Pontificias Conſtitutiones ſcribit Nauarr. conſil. 30. de hæret. Zanchinus cap. 26. Burſatus conſil. 43. Scortia.

quæ ſi vſu ſunt receptæ, obſeruandæ ſunt. Reliqua, quæ de bonorum confiſcatione dici poſſent, videnda ſunt apud Simancam tit. 9. Clarum q. 78. Peregrinum l. 5. de iure fiſci, Proſperum Farinacium to. 1. tit. de delictis, & pœnis, q. 25. Pegnam p. 3. direct. Caſtrum l. 2. de iuſta hæret. pun. Sanchez omnium optimè l. 2. à cap. 14. ad 24. Vazquez 1. 2. q. 96. Azor to. 1. l. 8. c. 12. Molinam de iuſtitia; Boſſium, & alios antiquiores.

Eiuſdem INNOCENTII IV.

Cõſtitutionis 16. editæ anno 1254. incipientis. Quia.

EPITOME 13.

CONCEDIT Pontifex Inquiſitoribus facultatem procedendi contra hæreticos, ſuſpectos, receptatores, defenſores & fautores illorum: & auctoritatem abſoluendi, volentes redire ad fidem. Itémque coërcendi non fauentes Inquiſitionis officio. Necnon concedendi indulgentias fauentibus dictis Inquiſitoribus, & audientibus eorum conciones.

Inquiſitorũ poteſtas in fauorem fidei, cõtra hęreticos & eorum fautores.

THEOREMA 47.

CVm antea iure ordinario Epiſcopi ipſi, vt ſupra dictum eſt, inquirerent in hęreticos, ideoque vſque ad annum 681. bis, deinde ſemel tantum quotannis fierent Conci

Concilia Prouincialia in quibus habebantur huiuſmodi inquiſitiones, vt conſtat ex cap. quoniam, d.18. cap. ad abolendam, cap. cum ex iniuncto, de hæret. cap. vt commiſſi, de hæret. l.6. Et Epiſcoporum negligentia, aut multitudine negotiorum, belliſve & rerumpubl. perturbationibus in dies hæreſes ſerperent, vt Albigenſium, Patarenorum, Catharorum & ſimilium. de quibus Guido Carmelita, Bernardus de Lucemburgo, Volateranus l.21. & alij, idque maximè in Vaſconiæ partibus, ex bulla Innocent. III. edita anno 1198. quæ incipit, *Inter.* factum tandem eſt, vt celebrato anno 1215. Concil. Later. ſub Innoc. III. ſit hoc fidei negotium piis doctiſque viris particularibus, tamquam Sedis Apoſt. delegatis demandatum, abſque tamen Ordinariorum derogatione. cap. per hoc, de hæret. l.6. & Clem. 1. §. propter, de hæret. & Alexandri IV. bulla 13. quæ incipit, *Exortis.* Et licet Hieronymus Romanus l.5. hiſt. id factum velit anno 1243. ab Innoc. IV. quando approbauit leges Federici II. Imp. de quibus egimus, veriſimilius tamen eſt id accidiſſe ſub Innocentio III. habito Concilio Later. ſiue id contigerit anno 1216. vt aliqui colligunt ex litteris hac de re datis ad S. Dominicum, de quibus lib. 1. hiſtor. Ordinis PP. Prędicatorum, cap. 17. Vid. epit. 4. ſiue vt vult Ignatius Lopez in practic. crim. cap. 114. non multo poſt. vnde Innocentius III. datis litteris quæ incipiunt *His quæ*, ad Archidiaconum Mediolanenſem ei auctoritatem delatam ab Apoſtolico legato confirmat, ita vt perſonas excommunicare & ciuitates Longobardiæ interdicere poſſit, niſi iurent ſe de cætero non admiſſuros hæreticos ad dignitates, electiones, concilia, &c. Etſi negandum non ſit Innocentium IV. plurimum prouexiſſe officium Inquiſitionis, vt cõſtat ex eius Conſtitutione 1. 9. 10. 15. 16. 18. delectis ad hoc munus viris doctis ex Ordine S. Dominici, & Minorum, quem Alexander IV. Vrbanus IV. & ſubſequentes Pontifices ſunt imitati.

THEOREMA 48.

IN fauorem eiuſdem officij Inquiſitionis ſunt plures indulgétiæ à ſummis Pontificibus per ſacros Inquiſitores conceſſæ, vt docet Emericus p.3. q.127. 129. & Pegna 176. 178. Et primò quidem 20. vel etiam 40. dierum omnibus cõfeſſis, qui concionibus Inquiſitorum adeſſent, vt patet ex Gregorij IX. Conſtitutione, *Ille*, edita anno 1238 & Innocentij IV. bulla edita anno 1252. quæ incipit, *Tunc potiſſimè*, & altera quæ incipit, *Malitia*, ab eodem edita anno 1254.

Secundò deinde annorum trium Inquiſitorũ ſociis, notariis & aliis collaborantibus Inquiſitoribus in negotio fidei, & cæteris perſonaliter aſſiſtentibus, vel auxilium, conſilium & fauorem Inquiſitoribus præſtantibus in expugnandis hæreticis, ex bulla IV. incipiente, *Firmiſſimè*, edita ab Alexandro IV. anno 1259. & alia cuius initium, *Præ cunctis*, edita ab Vrbano IV. anno 1261. item alia ſimiliter incipiente, *Præ cunctis*, edita à Clemẽte IV. anno 1265. Idque intelligitur toties quoties in quolibet actu perfecto, & ab alio diſtincto, ex Pegna com. 179. & Repertorio Inquiſit. verb.

verb. indulgentia. Itémque reue-
lantibus hæreticos diffamatos,ſeu
ſuſpectos de hæreſi, ipſis Inquiſi-
toribus, aut ferentibus de hoc te-
ſtimonium, vt ex citatis conſtitu-
tionibus colligunt idem Emeri-
cus & Pegná.

Tertiò denique plenariam pec-
catorum omnium morientibus in
proſequutione officij ſeu negotij
contra hęreticos,contritis & con-
feſſis, vt habetur in citata bulla.
Firmiſſimè. Alexandri IV. & bulla,
Licet. Vrbani IV. & citatis Cle-
mentis IV. & Gregorij IX. quas
etiam confirmauit Clemens VII.
bulla, *Cum ſicut,* edita anno 1530.
& Pius V. bulla,quæ incipit,*Sacro-
ſancta*,edita anno 1570.

Sed eſt aduertendum hoc loco,
1 primò, à ſummis Pontificibus hic
non ſumi nomen *Indulgentiæ* pro
permiſſione agendi aliquid contra
ius impune, ſicut accepit Quinti-
lianus cùm dixit l.1. mollem edu-
cationem & indulgentiam frange-
re mentis & corporis neruos,& ſi-
cut ſolemus accipere cum dicimus
aliquẽ indulgere genio,gulæ, &c.
Neque pro priuilegio,vt fit cap.1.
de reſcript.& cap.fin.de lite pend.
vt notant Nauarr.comm. de Iubi-
læo not.20. Tolet.l.6 cap.22. Sua-
rez t.4. d. 49. initio; ſed ſumi pro
relaxatione pœnæ debitæ pecca-
tis,iam quoad culpam remiſſis fa-
ctæ extra ſacramenta ab Eccleſiæ
paſtore habente ad hoc iuriſdi-
ctionis poteſtatem ex bonis ſpiri-
tualis Eccleſiæ theſauri, vt ſumit
Clemens VI. in extrauag. *Vnigeni-
tus*.de pœn.& rem. Leo X.in bulla
cõfutationis articulorum Luthe-
ri,& in decreto miſſo ad Caieta-
num legatum in Germania ab eo
relato 3.p.q.48.art.5. Conc. Trid.
ſeſſ.21.cap.9. & ſeſſ.25. in decreto
de indulgent. S.Thom.4.d.20.q.1.
art.3.Sotus 4.d.21.Nauarr.loc.cit.
Bellarm.l.1.de indulg.cap.5.Toler.
vbi ſupra. Valent.tom.4.d.7.q.20.
Azor t.2.l.3.cap.vlt, & l.5.cap.27.
q.4.Suarez t.4.d.49.50.& alij.

Et Pontifex Romanus ex Leo- 2
ne X. in decreto ad Caiet. poteſt
huiuſmodi indulgentias, non ſo-
lum viuis concedere eos directè
à pœnis abſoluẽdo cum eius iuriſ-
dictioni ſubſint,ſed etiam mortuis
exiſtentibus in purgatorio. non
quidem directè eos ſoluẽdo à pœ-
nis purgatorij, cum non ſint am-
plius de eius foro, ſed per modum
ſuffragij,eis extra Pontificis ditio-
nem ad forum Dei deductis, ex
bonis ipſius Eccleſiæ aliquid im-
pertiendo, tamquam eleemoſynæ
ſubſidium, quod pro pœnis debi-
tis ſoluatur, ac proinde redimatur;
ſicut ſi princeps aliquid ſol-
ueret pro reo in alterius Principis
poteſtate conſtituto,quo debitum
ipſius rei redimeret ex Azor t. 2.
l.4. cap.18. q.5. & l.5. cap.27. q.4.
Anton.3.p.tit.22.c.5. §.6. Sylueſt.
verb.Papa, q.6. Bellarm.l.1.de in-
dulgent.cap.5. Suarez d.49.ſect.3.
& 4.d.53.ſect.2.num.4.& aliis.

Et proſunt huiuſmodi indulgen- 3
tiæ per modum ſuffragij defunctis
ex probabiliori ſententia ex certa
& firma lege, ex Soto 4.d.21.q.1.
art.3. Azorio loco cit.l 5. cap.27.
Suarez d.53. ſect.3. num.3.4. Va-
lent p.5. Coninchus de pœn.d.10.
dub.7. num.58. ſi fiat opus iniun-
ctum & cętera requiſita.Tum quia
indulgentia pro defunctis verè eſt
actus clauium, & applicatur the-
ſaurus per modum ſuffragij pote-
ſtate clauium, atque auctoritate
Apoſtolica ex Leone X. loco cit.

& non per modum deprecationis aut alicuius impetrationis, vt propter Chriſti merita & Sanctorum liberentur, cum id alij etiam fideles poſſint hoc modo impetrare. Tum quia nihil eſt quod impediat, cum animæ illæ ſint in Dei gratia & charitate, vt etiam Eccleſia quæ offert, & ſatisfactiones Chriſti & Sanctorum, quæ applicantur in compenſationem pœnarum purgatorij, ſint pretium ſuperabundans, aliàs nec etiam viuis remitteretur Purgatorij pœna, quare effectus ſuffragij erit omnino infallibilis.

Aduertendum ſecundò, falſam & impiam eſſe opinionem VVicleſi, Io. Hus, Hieronymi de Praga, ex Conc. Conſtantienſi, ſeſſ. 8. 15. 19. & Lutheri in hæreſum prolapſi quod non fuiſſet ei demandata indulgētiarum promulgatio, ex qua plurimum ſperauerat vtilitatis, teſte Roffenſi art. 17. Echio loco 24. Hoſſio in inſtit. cap. 48. Lindano l. 4. Panopl. cap. 73. & aliis, aſſerentium indulgentias eſſe nouum inuentum, Eccleſiæ fraudes, & falſa præmia ad aliquid perſuadendum propoſita, ſicut cum mater prouocat filiolum ad ambulandum promiſſo pomo, quod nequit tribuere. Mentiuntur enim, cum indulgentiarum vſus ſit in Dei Eccleſia antiquus, & ab Apoſtolis à Chriſto inſtructis ad nos deuenerit per traditionem vt conſtat, tum
1 ex hac eadem 16. bulla & aliis Innocent. IV. Greg. IX. Alexand. IV.
2 Clementis IV. hic citatis, tum ex Bonifacij VIII. Extrauag. Antiquorum, de pœn. & rem. confirmantis indulgentias à Prædeceſſoribus conceſſas viſitantibus SS. Apoſt. limina, & concedentis in anno Iubilæi, 1300. & in quolibet alio ſequuturo quolibet centeſimo, pœnitentibus & confeſſis adeuntibus eadem limina pleniſſimam peccatorum omnium indulgentiam. Quod etiam fieri ſolitum à prædeceſſoribus teſtatur, qui tunc Cardinalis florebat Ioannes Monachus in prædictam Extrauag. Gloſſ. 9. Sicut etiam de precedenti Iubilæi anno 1200. docet apud Nauarrum loc. cit. not. 1. & 7. Iacobus S. Georgij in Velabro Cardinalis in lib. de Iubilæo. Vt etiam eodem ſæculo nempe 1215. Innoc. III. in Concil. Later. decreto vlt. Indulgentias indulſit Catholicis, qui Cruce ſignati ſe ad bellum accingerent contra hæreticos. Et Honorius III. confirmauit B. Franciſco indulgentias à Chriſto impetratas, ex Medin. de indulg. d. 4. cap. 13. Tum quod anno 1095. Vrbanus II. in Concil. Claramontano indulgentias reperiatur largitus iis, qui ſuper dexteram ſcapulam in veſtibus aſſumpto ſigno Crucis in bellum pro recuperanda terra Sancta proficiſcerentur, ex Baronio & Pet. Diacono in Chron. Caſſinenſi l. 4. cap. 11. Vt etiam indulgentias conceſſiſſe Gregor. VII. qui anno 1080. vixit, docet eiuſdem epiſt. ad Epiſcopos Britanniæ. Similiter anno 1071. Alexandrum II. cum profectus Caſſinum Eccleſiam B. Benedicto dedicauit conceſſa omnibus qui aderant indulgentia remiſſionis peccatorum, docet Leo Oſtiēſis l. 3. cap. 28. & Baronius. Sergium quoque II. multo ante nempe anno 847. conceſſiſſe indulgentiam trium annorum & totidem Quadragenarum viſitantibus Eccleſiam SS. Syluestri & Martini reſtaura

ſtauratam & in eam tranſlatis pluribus reliquiis, præter Anaſtaſium docet marmorea tabula, quæ adhuc extat. Eoſdem cœleſtes theſauros conceſſiſſe Leonem III. anno 804. teſtatur epiſtola S. Ludgeri Monaſterienſis Epiſcopi apud Surium die 5. Martij poſt vitam S. Suuiberti, cap. 9. & Baronius. Et duobus ante ſęculis D. Gregorium Magnum electum anno 590. largitum fuiſſe indulgentias euntibus ad ſtationes vrbis ſcribunt, S. Thom. 4. d. 20. q. 5. ar. 3. Altiſiod. l. 4. ſum. tract. 6. cap. 9. Archidiac. tract. de indulg. & Platina in eius vita. In magno quoque Concilio Nicæno anno 325. cap. 11. 12. ſtatutum reperimus, vt pro animi ardore quo quis cœpiſſet peragere iniunctam pœnitentiam, poſſet Epiſcopus præſtare indulgentiam.
4 Tum denique, quia cum vſus indulgentiarum inualuerit in vniuerſa Eccleſia, nec poſſit poſt Apoſtolos certus ac determinatus auctor vllus aſſignari, fateri neceſſe eſt iuxta regulam D. Auguſt. l. contra Donat. cap. 24. deſcendere ab Apoſtolis à Chriſto facultate accepta, & edoctis. Quod factũ fuiſſe Matth. 16. cum Chriſtus dixit: *quodcumque ligaueris*, &c. docent Theologi communi conſenſu. Soluendi enim poteſtas ibi Vicario Chriſti collata extenditur ad quodcumque impedimentum regni cælorum, & non fuit ad ſacramenta limitata. Temporalis autem pœna debita peccatis, vnum ex his vinculis remorantibus ab ingreſſu regni cælorum, cenſetur; quare etiam poteſtas hæc indulgentiarum eſt cenſenda, tunc Petro & Apoſtolis conceſſa. Eáque vſus videtur D. Paulus 2. Cor. 2. cum illo inceſtuoſo, iuxta illud: *ſi quid donaui vobis*, &c. cum partem pœnæ debitæ peccato extra ſacramenta remiſerit, iuxta explicationẽ Theodoreti, Oecumenij, Theophylacti, Ambr. Hieronymi, Lirani, Baronij in annum 57. num. 9. Meritò itaque definiuit Concil. Trident. ſeſſ. 25. poteſtatem concedendi indulgentias à Chriſto fuiſſe Apoſtolis conceſſam. Quare falſa eſt hæreticorum opinio, indulgentias eſſe nouum inuentum. Quin etiam eſt impia, cum repugnet perpetuę Eccleſiæ traditioni, doctrinæ Conciliorum & canonum eas in ſuis definitionibus ſupponentium, vel etiam docentium, vt Concilij Viennenſis, Clementinæ vnicæ, de reliqu. & ven. Sanct. Extrauagg. *Antiquorum. Vnigenitus. Quemadmodum.* de pœn. & rem. cap. cum ex eo, cap. noſtro, de pœn. & remiſ. cap. indulgentiæ, eodem tit. l. 6. Conc. Trid. anathemate damnantis dicentes indulgentias eſſe inutiles, aut non eſſe in Eccleſia poteſtatem eas concedendi. Quod etiam fecerat Leo X. locis citatis, & aliis pluribus ſummorum Pontif. bullis.

Aduertendũ tertiò circa indulgentiarũ quantitatem, indulgẽtias habere veluti analogiam ac proportionem ad canones pœnitentiales. de quibus Burchardus lib. 6. & Gratianus d. 50. & in fine decreti. Olim enim pro grauiori peccatò mortali imponebantur ſeptem, 5
decem & plurium annorum pœnitentiæ, prout exigebat ædificatio Eccleſiæ. Qua de re Suarez t. 4. d. 38. ſect. 4. quare dicitur cap. hoc ipſum, 33. q. 2. Eccleſiaſtica conſuetudine vſurpatum eſt vt maiorum criminum pœnitentia ſeptem

annorum ſpatio concludatur. Ob id in Concilio Eliberitano pro homicidio caſuali imponitur pœnitentia 5. annorum, pro voluntario vtpote mortali, ſeptem. & cap. 64. pro adulterio annorum decem. Sacerdoti fornicario d. 82. cap. preſbyter, annorum etiam decem, Sacerdoti habenti rem cum filia ſpirituali 32 q. 2. cap. ſi quis ſacerdos. peregrinatio 12. annorum, & poſt eam perpetua clauſura in monaſterio. Præſcribebantur etiã pœnitẽti opera pœnalia grauiora aut leuiora pro qualitate criminũ prudentis confeſſarij arbitrio. v.g. ieiunium ſingulis ſextis feriis, aut etiam frequentius, ſuſcipiendum toto pœnitentiæ tempore, peregrinatio, Pſalmorum recitatio, flagellum, eleemoſyna, præceptum ne veheretur equo, & ſimilia.

2 Veruntamen initio per dies quadraginta vel per duos aut tres menſes ſeuerior erat pœnitentia quàm reliquo tempore, vnde prędicto fornicario ſacerdoti cap. presbyter, d. 82. impoſita pœnitentia 10. annorum ſtatuitur, vt tribus prioribus menſibus à conuerſatione remotus ieiunet in pane & aqua, ei tamen conceſſis diebus feſtis leguminibus, piſciculis, & pauculo vino. Et cap. accuſaſti, de accuſat. dicitur *ſi hoc fecerit, quadraginta dies in pane & aqua* (quod *Carena* vocatur) *cum ſeptem ſequentibus annis pœniteat.* Similia habentur cap. 2. de ſponſa duorum. vbi notat Gloſſa dici Carenam per ſyncopen, quaſi Quarantenam, (alludendo ſcilicet ad Quadrageſimale ieiunium ante Paſcha) ſeu potius à carendis eſcis, & hominum conſortio. Ideo Carena ſeu Quarantena erat illa rigidior pœnitentia impoſita in principio temporis definiti ad pœnitendum, vtputa ſeptenæ ſi ſeptem annis pœnitendum erat, ex Suarez d. 50. ſect. 5. n. 14. Corduba l. 5. q. 9. Valentia tom. 4. d 7 q. 20. Bellarm. l. 1. de indulg. etiamſi Henriquez l. 7. cap. 15. putet ſeptenam eſſe ſolum pœnitentiam vnius ſeptimanæ.

Pontifices itaque aliquando concedunt indulgentiam plenariam tam de iniũctis, quàm iniungendis, qua rectè ſumpta fit remiſſio totius pœnę temporalis relictæ in foro Dei ex quibuſcumque peccatis, iam quoad culpam remiſſis (indulgentia enim vt ex dictis colligi poteſt, ſupponit hominem amicum Dei, & non facit, ex Nauarr. not. 10. n. 3. & not. 22. & 31. Suarez d. 49. ſect. 4. num. 13. & d. 50. ſect. 4. n. 17. Graffis p. 1. l. 4. cap. 15. n. 51. & cæteris, quia quamdiu manet culpa, tamdiu manet homo dignus pœna) ita vt pro eis neque in hoc mundo, neque in purgatorio remaneat vlla pœna ſoluẽda ex Tolet. l. 6. cap. 24. Suarez loc. cit. n. 3. Henriquez l. 7. c. 15. Soto 4. d. 21. q. 1. art. 3. Ledeſma q. 27. ar. 2. Cordub. l. 5. q. 11. Graffis n. 55. quicquid Palud. d. 20. q. 4. Supplem. Gabr. 4. d. 45. q. 3. & Nau. not. 9. ſibi velint, de plena & pleniſſima indulgentia cum ſolum tunc verè debitum dicatur plenè remitti, quãdo totum remittitur. Intelligitur autem indulgentia concedi plenaria quãdo aut clare exprimitur, vt ſi dicatur concedimus indulgentiam plenariam omnium peccatorũ, aut ſaltẽ indefinitè concedimus indulgentiam peccatorũ, quia in his formis indefinita æquiualet vniuerſali, ex Suarez n. 10 ſi prælatus habet plenam poteſtatem concedendi. Aliàs ſolum dant partialẽ, cum videlicet non

non abſolutè, ſed cum additione determinante remiſſionem ad partem tantum pœnæ, iuxta limitationem in indulgentia præſcripta, largiuntur. Poteſt enim pœna per partes remitti, & prælatus pro ſua voluntate remittere limitatè. Porrò indulgentia partialis dupliciter concedi ſolet. Primò limitando eã v. g. ad tertiam aut quartã partem pœnæ debitæ peccatis, quanta in conceſſione limitatur à concedẽte ex Tolet. c. 24. Suarez n. 22. Secundò dando illam limitati temporis, cum conceditur indulgentia mille annorum, aut tot quadragenarum vel ſeptenarum, &c. quo caſu non eſt id accipiendum de mille annis purgatorij, &c. vt putauit Viguerius c. 18. §. 6. ver. 22. cum ordinariè non videatur veriſimile fideles tãdiu pati purgatoriũ, nec in forma indulgentiarum dicatur *remittimus* ſeu *relaxamus* tot annos pœnę purgatorij, ſed pœnitentiæ. Verum id eſſe intelligendũ de tot annis vel diebus & Quarantenis pœnitentię Eccleſiaſticæ iniunctæ vel iniungendæ ſecundum rectam rationẽ, iuxta Canones pœnitentiales, ſi in hac vita tandiu prædicto antiquorũ modo oporteret pœnitere. Cui ſanè ſatisfactioni mille annorum huius vitæ, correſpõdebit remiſſio tantæ pœnæ in purgatorio quanta ſecundum Dei iuſtitiã computatis computandis, illi proportionata fuerit v. g. 20. annorum, vt monet Suar. d. 50. ſect. 5. n. 12. 13. 14. Sot. Tolet. Cord. Graff. Bellarm. loc. cit. Henriquez l. 7. c. 15. n. 4. Innoc. in cap. quod autem, de pœn. & rem. Nauar. not. 11. n. 8. Graff. lib. de indulg. cap. 7. Cætera quæ de indulg. poſſent diſputari, nunc non videntur facere ad rem noſtram.

Eiuſdem
INNOCENTII IV.

Cõſtitutionis 18. editæ anno 1254. incipientis. Nouerit.

EPITOME 14.

IMITATVS Gregorium IX. excommunicatione ferit hæreticos omnes, eorúmq; complices & fautores, & per Eccleſiã damnatos relinquit ſæculari iudicio debita animaduerſione puniẽdos. Quare ſic ait, §. 1. *Si quis ex deprehenſis redire ad pænitentiam voluerit, perpetuo carceri mancipetur.* §. 2. *Credẽtes omnibus hæreticorum, & ipſi hæretici cenſentur.* §. 3. *Receptatores, defenſores & fautores hæreticorum pariter excommunicantur, & niſi deſtiterint ipſo iure ſunt infames, inhabiles ad publica officia & conſilia, ad dicendum teſtimonium, ad teſtandum, ad ſucceſſiones hæreditatum. Nullus ei in quocumque negotio reſpondere in iudicio tenetur; ipſi tamen tenentur cæteris. Si fuerint Iudices, eorum ſententiæ ſunt nullæ. Cauſæ non ſunt ad eos deferendæ. Si aduocati, patrocinium eorum non admittatur. Si tabelliones, inſtrumenta nullius ſint momenti. Si clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & qui tales non vitant,* excom

Hæretici & complices ſunt excommunicati, infames, inhabiles ad officia publica, & quoſcumque actus legitimos, ſacramẽta & Eccleſiaſticam ſepulturã. Laici non diſputent de fide, Hæretici & complices reuelandi, filij incapaces vſque ad ſecundam generationem, officiorũ, dignitatũ. Emancipationes nullæ. Et damnati hęretici & complices puniendi.

excommunicantur & puniuntur. Sola ſuſpicione notabiles inuenti, niſi ſuam innocentiam congrua purgatione oſtenderint, feriantur anathemate, & ſi in ea per annum ſteterint, condemnentur vt hæretici. Non audiantur appellationes eorum. Nec Iudices, Aduocati, Notarij ſuum illis impendant officium, aliàs ſint eo in perpetuum priuati. Clerici non miniſtrent eis ſacramenta non recipiant ſicut nec hoſpitalarij, templarij aut regulares, eorum oblationes & eleemoſynas, aliàs ſuo priuantur officio. Si quis eos tradiderit eccleſiaſticæ ſepulturæ, excommunicatus eſt, nec abſoluendus niſi proprijs manibus publicè extumulet, & proijciat, & locus ille careat perpetua ſepultura. Laici ſub pæna excommunicationis publicè & priuatim de fide non diſputent. Et ſub eadem excõmunicationis pæna, qui norunt hæreticos & celebrantes occulta conuenticula reuelent ſaltem mediatè. Inquiſitoribus. Hæretici, receptatores, defenſores & fautores eorum, ipſorúmque filij vſque ad ſecundam generationem ad nullum eccleſiaſticum beneficium vel officium admittantur. Sit irritum quicquid in contrarium factum fuerit. Eccleſiaſtici verò, qui ad preces huiuſmodi peſtilentium perſonarum, dignitates, perſonatus, & eccleſiaſtica beneficia adepti ſunt, priuantur acquiſitis, & non admittuntur in poſterum ad alia vel ſimilia. Filiorum emãcipationes poſt quas conſtiterit, ante ipſas parentes à via veritatis declinaſſe, nullæ ſunt.

THEOREMA 49.

QVæ initio huius Conſtitutionis habentur, decreta etiã fuerunt, extra de hær. cap. excommunicamus, & in bulla 3. Gregorij IX. de qua Theoremate 26. Illud hic quæri poteſt circa hæreticorum & ſociorum animaduerſionem, cur in crimine hæreſis eadem pœna ſit omnibus conſtituta, cum tamen in cæteris criminibus alia pœna plectantur plebei & alia nobiles, vt pluribus docet Tiraquell. l. de nobilit. cap. 20. & l. de pœnis, cauſa 31. & conſtat ex l. moris, ff. de pœnis, §. 2. & Bartol. in l. capitalium, ibidem. An quod in nobilitate metienda maxime ſpectandi ſint animi moréſque ſingulorum ex D. Hieronymo epiſt. ad Celantiam, & D. Gregor. l. 6. epiſt. 29. & non hæc quæ tanti facit ambitio humana? An ex Honorij & Theodoſij lege in Cod. Theodoſiano, l. 49. t. 4. l. 16. vt qui cæteris pares ſunt in dogmatis peruerſitate, ſint etiam pares in pœnis, & quos par facinus inquinat, & æquat, vtroſque ſimilis pœna comitetur? An quod maiori reatu delinquat, qui potiori honore perfruitur, & grauiora vitia peccatorum ſublimitas peccantium faciat? 25. q. 1. cap. nulli, & 11. q. 3. cap. præcipit, & cap. cum quidam, extra. de iureiurand. & ff. de re milit. l. omne delictum, §. 2. Gloſſa in cit. cap. cum quidam.

Brunus

Brunus l.5.de ſeditioſis,cap.4. Tiraquellus loc.cit. Simancas tit.46. num.67.68.Ideoque cęteris adhuc grauiùs eſſent puniendi.

THEOREMA 50.

CIrca deprehenſos redeuntes ad pœnitentiam,de quibus in §.1.& in cap.excommunicamus,2. §.ſi qui,de hæret. & c.vt officium, de hæret. l. 6. & citata bulla Gregorij IX. Inquiſitores vna cum Pręlatis quorum iuriſdictioni ſubſunt,poſſunt pœnam hanc perpetui carceris mitigare,& mutare,ex decreto Bonifacij VIII. c.vt commiſſi, de hæret.l.6. vt etiam notat Carerius num. 62. & 133. Clarus § hæreſis,num.7.& q.96.num.7.& Azor t.1.l.8.c.14. num.7. niſi quis tamen eſſet relapſus,cap.ſuper eo. & cap.accuſatus,de hæret.l.6.tunc enim punitur vltimo ſupplicio.

Sed quęres quouſque admittendus ſit rediens ad pœnitentiam. Sunt qui putent nõ admittendum niſi continuò ac confeſtim & ſpõte ad Catholicam fidem recurrat, vt teſtatur Grillandus tract.de hæret. q. 5. affirmans eſſe ſententiam omnium Canoniſtarum, propter cap.ad abolendam,extra.de hæret. vbi Lucius Papa exigit, vt continuò,cõfeſtim,ſponte redeat, quos refutat Simancas tit. 47. num.30. Clarus §.hæreſis,num.7 dicens eſſe ſententiam falſam & crudelem, cum numquam Eccleſia quid tale decreuerit: nam quod quis altero etiam impellente facit, ſponte & ſuo iudicio & voluntate facit, vt etiam ex Cicer. in Oratore conſtat, cum non omnis coactio excludat voluntatem:maximè ſi reus fleuerit,ingemuerit,humilitatis & pœnitétię ſigna dederit.Continuò autem & confeſtim,cum temperamento ſumendæ ſunt pœnæ. Nec ſolet eſſe longum tempus à deprehẽſione,cum ſcilicet teſtibus conuictus eſt,vſque ad ſententiã. Qua de re Simancas num. 35. & ſeq. & Emericus 3.p.q.98. Alij in quibus Simancas n. 40. & Gerſon tract.2. de ſchiſmate, tenent non eſſe admittendum niſi vſque ad ſententiam definitiuam, eo quod iudex poſtquam ſemel ſententiam dixit, deſinit eſſe iudex,functúſque eſt ſuo officio, ideoque non ſit amplius veniæ & clementiæ locus, cap.ad abolendam, de hæret.& in Hiſpania ita ſeruari ſcribit Simancas.At Io. And. & Abbas in c. excommunicamus, 1. de hæret. & c.accuſatus,de hęret.in 6.Archidiac.in c.vt commiſſi,de hæret.in 6. Cardinalis & Hoſtienſis in cap.ad abolendam, de hæret. Iulius Clarus loco cit. Boërius deciſ. 343. Carerius num.159. Burſatus conſil.90. Boſſius tract.de hæret.nu.20. Ocham apud Gerſon. loc.cit. Decius conſil.137.Albertinus in cap.1.de hæret.l.6.q.12. Sylu. verb. hæreſis,1. q.12.Gloſſ.cap.excommunicamus, 2.de hæret.Azor tom.1.l.8.cap.14. q.8.Sentiunt hæreticum pœnitentem poſſe etiam iure recipi Eccleſiæ gremio poſt ſententiam definitiuam,donec tradatur Curiæ ſæculari. Tum quòd poſteriora iura noua.cap.vt officium,de hæret.l.6. 1
indiſtinctè dicant parcendum eſſe redeuntibus,& ſpem denegandam ſolum relapſis. Tum quia conſue- 2
tudo, quæ ius interpretatur, ſit in contrarium ex Cardinali in d.c.ad abolendam.Tum quod caput illud 3
loquatur de deprehenſione manifeſta,quæ non eſt niſi poſt plenam

probationem, inter quam & ſententiam nullus eſt actus medius. Vndè quoad indulgentiam non eſt minor ratio ſi redire velit, poſtquam eſt condemnatus, quàm ſolum conuictus, cum in eodem actu poſſit fieri probatio & ſententia.
4 Tum quod hæc ſententia ſit benignior ideoque cæteris preferenda, cum in pœnalibus conſtitutionibus fieri debeat in dubio benignior interpretatio. preſertim cum ratio indulgendi hæretico militet etiam poſt ſententiam, ſicut ante, nempe conuerſionis veritas, cum ſpe non relabendi.

THEOREMA 51.

QVæ habētur in §. 2. conſtitutionis huius, ponūtur etiam cap. penult. de hæret. §. ſi qui, & in Gregorij IX. Conſtitutione 3. vt vidimus Theoremate 27. Credentes enim hæreticis, ex quo in ſua mala credulitate habuerint pertinaciam, ita vt admoniti, illos eſſe hæreticos, in ſua nihilominus opinione perſiſtant, efficiuntur hæretici. Vt enim Catholicus eſt, qui Catholicam fidem vniuersè credit, & fatetur: ſic ſatis eſt vt quis ſit hæreticus, ſi è contra generaliter & implicitè teneat, eſſe vera quæ hæreticus explicitè & in particulari credit, ex Simanca tit. 15. num. 3. Sanchez l. 2. cap. 10. Emanuele Sà, verb. hæreſis, num. 11. & aliis allatis Theoremate 27. Vnde ſi id ſigno aliquo manifeſtent, pœnas hæreticorum incurrunt, vt docet Suarez t. 5. d. 4. ſect. 2. num. 10. Azor t. 1. l. 8. cap. 9. q. 10. ex cap. excommunicamus, 1. de hæret. §. credentes, & cap. excommunicamus, 2. §. qui, ibidem. ob id credentes hæreticorum accipiuntur formaliter pro iis, qui illis, quatenus hæreticis, credunt.

THEOREMA 52.

COntenta etiam in 3. §. ſtatuta quoque ſunt in cap. excommunicamus, 1. de hæret. & in bulla 3. Gregorij IX. vt ibidem vidimus, in l. 4. 5. 6. 7. Federici II. Imp. Patauij datis, & Cod. de hæret. l. Manichæos, & in confirmatione Honorij III. & Nicolai III. bulla 2. habentúrque ſimilia contra lædentes officiales in extrau. Io. 22. de pœn. Sunt autem 19. quæ in hæreticorum odium hoc §. 3 ſtatuuntur.

Prima. Excommunicatio latæ ſententiæ in hæreticorum ſocios, vt habetur etiam in cap. excommunicamus, 1. de hæret. & cap. nouerit. de ſententia excommunicationis, & bulla Cœnæ Domini.

Secunda. Eorumdem infamia ipſo iure, ſicut etiam hæreticorum ex Theoremate 18. vnde non afficiuntur niſi poſt declaratoriam iudicis ſententiam, ex Azor t. 1. l. 8. cap. 13. Sanchez l. 2. cap. 16. ſicut euenit in publicatione bonorum. Quod autem hic dicitur, niſi deſtiterint, in cap. excommunicamus, 1. & Conſtitutione Honorij lege 7. dicitur ſi intra annum ſatisfacere contempſerint.

Tertia. Inhabilitatio ad publica officia & conſilia, vt etiam in d. l. Federici, & cap. vt commiſſi, de hæret. l. 6. & bulla 2. Nicolai III. vt etiam de ipſis hæreticis ſtatuit Innoc. III. vt præmiſſum eſt Theoremate 9. & 27. fuitque ſimilis penè in vſu etiam antiquis, vt patet, ff. de pœnis, l. moris eſt, §. 8.

Quarta. Inualiditas teſtimonij, cum

eum in teſtes admitti non poſſint. Vt enim auctoritàs legalis ad teſtificandum,vt colligitur ex 4.q.2. & 3.& l.2.3.4.& ſeq.ff.de teſtibus, eſt quædam dignitas perſonæ, cui aliquid affirmanti meritò adhibetur fides,tamquam à mendacij ſuſpicione alieniſſimæ; ita è contra inhabilitas eſt dignitatis defectus in perſona,propter quem ei, aliquid dicenti, non adhibetur fides. In admittendis autem aut repellendis perſonis in teſtes leges humanæ ex Alenſi 3.p. q.43. m.1. & Simanca tit. 64. quinque conſiderarunt,ad quæ reducuntur,quę afferuntur à Sylu.verb.teſtis,num.1. Mores, naturam, fortunam, animum & ſtatum. Hæretici autem & ſocij de quibus agimus à ferendo teſtimonio repelluntur,ob mores. Tum quia ſunt infideles, tum quia ob malitiam ſunt excommunicati & infames, vt colligitur 3. q.4. ferè tota. & cap. decernimus, de ſent.excom.l.6.videatur Theorema 53

Quinta.Incapacitas teſtandi iure canonico. cap. excommunicamus,1.§ credentes,bulla 3.Gregorij IX. & alibi, vt initio huius Theorematis dixi. Etſi antea iure ciuili hæretici & ſocij teſtari poſſent, inſtituendo tamen hæredes Catholicos Authent.coll 8.tit.16. vt cum de appell. cognoſc. cap.3. §.14. Sed eſt difficultas,an hæc incapacitas ſit ſolum ſequuta declaratoria ſentētia criminis,an etiam non ſequuta. Sunt qui etiam ante ſententiam incapaces eſſe dicant, ideoq; conditum teſtamētum etiā tunc eſſe irritum, vt Peregrinus l.5.de iure fiſci,tit.1.n.172.Gregorius Lopez l.4.fin.t.26.opin.7. Pegna in direct.3.par.com.165. verſ. rurſus,Aragona 2.2.q.11.art.3.coroll.4. eo quòd tale teſtamentum fieret de bonis, iam pertinentibus ad fiſcum. Quod etiā diceret Couarr.in Clement. ſi furioſus, p.1. §.2.num.2.cum idem dicat, de Sodomita. Alij verò tenent ante declaratoriam ſententiam criminis licitè poſſe teſtari; cum nondum bonis priuati ſint, ſed ea ſequuta reuocari teſtamentum:ſicut reuocantur aliæ alienationes, vt Salicetus in pract. Bern. Diaz cap.86. verſ. punitur etiam. Molina t.1.de iuſtit.d.95. verſ.ſecūdum eſt. Vazquez 1.2.q.96. art.5. d.171. cap.1. num.11. Sanchez l.2.cap.24.nu.3. tum ob cit. §. credentes. vbi dicitur, *ſit inteſtabilis*: verbum autem futuri temporis importet ſententiam ferendam ex Tiraquello l. ſi vnquam, Cod.de reuocatione donationis. verb. reuertantur,n.182. 183. vbi plures citat. Tum quia etiam alienationes aliæ ab hæretico fieri prohibentur, & nihilominus factæ ante ſententiam declaratoriam criminis defenduntur,ita vt accipiens ſit in conſciētia tutus vſque ad illam, ex Sanchez l.2.cap.22.num.50. Vazquez 1.2. q.96. art.5. diſput.171. cap.2. Banne 2.2.q.12. art.2. ad 4. Azor t.1.l.5.c.7.q 7. fine. Molina t.1.de iuſt.d.95.verſ. licet autem hæreticus. Vnde cum dicitur non valere, intelligitur quatenus cedunt in præiudicium fiſci. Perinde enim poteſt eas retrotrahere, ac ſi factæ non fuiſſent. Cur igitur non dicamus idem in teſtamentis? Quin etiam teſtari poterunt poſt ſententiam de bonis non publicatis,cum prohibitio intelligatur de bonis quæ publicantur ex Sanchez n.4.

Sexta.Non datur eis acceſſus ad

hæreditates, quod non ſolum hic, ſed etiam l.fin.Cod. de hæret. & l. hi qui ſanctam, Cod.de Apoſt. & Authent.credentes,Cod.de hæret. & l.7.ex Patauinis Federici Imp.II. & Greg.I X. bulla 3.§.2.& cap.excommunicamus, 1.§.credentes,de hæret. habetur. Et eſt regula, vt *quicumque ob crimen eſt inteſtabilis actiuè, ſit etiam inteſtabilis paſſiuè*, id eſt,vt non poſſit capere ex teſtamento. vt docet Gloſſa in l. is cui, ff.qui teſtam. quam approbāt DD. vt docet Clarus q. 34. de teſtam. num.2.& Leſſius l.2.cap.19.dub.5. num.53. Ideo ſi credentes & ſocij hæreticorum teſtari non poſſunt, ex num.5.nec acceſſum habere poterunt ad hæreditates.quare ſi hæreditatem adeant, tenentur in cōſcientia ante omnem ſententiam reſtituere hæredibus aliis ſuccedentibus ab inteſtato.cum ipſi habeantur pro non ſcriptis.Ideo lex, quæ eos incapaces reddit, tranſmittit hæreditatem ad alios ſuccedentes ab inteſtato:non ſecus ac ſi hi non eſſent nominati. Eámque fiſcus capere non poteſt, vt ſanè faceret,ſi eſſent capaces: tūc enim hæreditas illis acquireretur, & ob id ſequuta ſententia in pœnam delicti tranſiret ad fiſcum. Conſtant hæc ex l.3.ff. de his quæ pro non ſcriptis habentur. & l.1.Cod. de hæred.inſtituend. cum dicitur, *ſed hæreditas eſt in ea cauſa, ac ſi hæredes ſcripti non fuiſſent.* Ratio eſt, quia incapax habetur pro mortuo. l. 1. §. ſed ſi patronus, ff de coniung. cum emancip. Bartolo l.hæreditas,num.3.Cod.de his,quibus vt indig. & ibidem Baldo num. 6. Couarr.l.4. decret. p.2. cap.8. §.5. num.9.fin. Menochio vol.1. conſil.101.num.36.& vol.2.conſ.186. num. 1. Farinacio in ſua practica in edit.nona, t.1.p.1.tit. de delict. & pœnis q. 25. num.139. & aliis pluribus apud Sanchez l.2.cap.14. num. 32. ideo cum hæreticorum credentes & ſocij de quibus agimus,ſint incapaces, habentur pro mortuis,& ob id hæreditas tranſit in alios ſuccedētes ab inteſtato aut euocatos, & non in fiſcum. Maior difficultas eſt, an hæretici ipſi ſint hæreditatum incapaces, cum non extat de his textus manifeſtus. Vt probat Sanchez loco citato n.31. ſi enim hæreticus ſit incapax ad delatam hæreditatem,vt ſentit Faber.§.legari,num.2 inſtit. de legat. Menochius conſil.185.num.14. & conſil.186. vol.2. Simancas tit 9. num.124.Vazquez 1.2.q.96.art.5. d.169.cap.3.num.32. Azor t.1.l.5. cap.8.q.1.& l.8.cap.12 q.8. & alij, inſtitutio occulti hæretici habebitur pro non ſcripta,nihílque ex teſtamento aut ab inteſtato; ab eo accipi poterit, quare neque poſt declarationem criminis eam fiſcus adire poterit,ſed ad ſubſtitutos aut proximiores conſanguineos hæreditas illa perueniet. Idémque de legato,donatione, fideicommiſſo. Sin verò ſit capax, vt tenet Imola cap.2. num.44. de teſtam. Leſſius l.2.cap.19.dub.5. num.52. Molina tom.3.d.658.n.19.& tom.1.d.154. Sanchez l.2.cap.14.num 34.& alij, quicquid obtinuerit antequam de hæreſi condemnaretur,aut ius habuerit ad illud, id totum à puncto commiſſi criminis, ſequuta ſentētia in pœnam delicti, deuoluitur ad fiſcum,qui ei ſuccedit.

Septima, non reſpondetur eis ſuper vllo negotio, ipſi tamen coguntur reſpondere aliis, vt etiam dicitur in 7. lege Patauina Federici

rici II.Imp. bulla Honorij III.bulla 3. Gregorij IX. & Innoc.III.§. credentes,c.13. de hæret. & l.credentes, Cod.de hæret. Qua etiam de re Simancas t.46.num.57. Non admittuntur eorum patrocinia, ſi ſint aduocati, ſicut nec ſententiæ ſi fuerint iudices,nec inſtrumenta per eos confecta ſi ſint tabelliones,omnia enim irritantur,eadem l.credentes, Cod.de hæret.& citatis Pontificiis iuribus. & Gloſſa §. credentes, extra de hæret.cap.13. Panorm.& Felino ibidem, Bruno l.5.cap.9. ratio eſt,quia ſunt infames, ideoque nullum legitimum officium gerere poſſunt.Habentur ſimiles leges apud antiquos, ff. de pœnis,l.moris eſt,§.3.4.5.7.

Octaua. Eccleſiaſtici deponuntur ab omni officio & beneficio ab Innoc.IV.hoc loco.Innoc.III.citato cap. excommunicamus, §. credentes,de hæret. bulla 3.§.2. Gregorij IX. vt in quo maior eſt culpa, grauior exerceatur vindicta, iuxta cap.quia tua, d.50.cum crimen augeatur dignitate. l. omne delictum, §.1.ff. de re militari, & d.40.cap.homo. Gloſſa ibidem. & in extrauag.de ſententia excomm. c.1. qua de re Diaz in pract. crim. cap.107. Porrò depoſitio eſt pœna,qua clericus,non ad tempus,vt in ſuſpenſione, ſed in perpetuum repellitur ab officio & beneficio, quam antiqui canones facilè peccantibus clericis irrogabant, teſte Abbate in cap.etſi clerici,de iudic. nunc verò rariùs ex Hoſtienſi, Io. Andr. Anton. de Butrio,Ancharano, ídque deducunt ex cap.tuæ,de pœnis,& cap.iniunctum,16.q.7.& ſolum ob crimen valde graue. Videndus Azor t.2.l.6.c.7.q.12.

Nona.Quoad vitandos aut credentes & ſocios hæreticorum excommunicatos, olim oportebat deuitare omnes excommunicatos, publicos quidem tum publicè,tum occultè; occultos verò ſecretè,ſed non publicè.Poſtea verò in Conc. Conſtantienſi decretum eſt, vt ſolum teneremur vitare nominatim excommunicatos & publicos percuſſores clericorum ex S. Antonino 3.p.t.25. cap.3. Angel. excommunicatio 8.num.3. Sylu. excommunicatio 9.quæſt.3. Caiet. verb. Abſolutionis impedimenta.Maiore 4.d.13.q.3.Soto 4.d.22.q.1.ar.1. Ledeſma 4. d.23. artic.1. Victoria ſum.de ſacram. tract. de excomm. Sanchez l.2.cap.9. num.3.4. Suarez t.3.in 3.p. S. Thom.diſput.18. ſect.1.not.3. Azor t.1.l.8.c.13.q.7. Vnde in Anglia,Gallia,Germania, etiamſi hæretici & credentes eorum ac ſocij notorij ſint, ſed non denunciati,poſſunt Catholici cum illis conuerſari.ex Nauarro de hæret.conſil.15.num.2.primæ edit.& conſ.16.Azor cap.11.q.1. Sanchez n.5.Porrò damnat etiam Io.XXII. in Conſtitutione *Cum nonnulli*,eos qui cum damnatis hæreticis faciũt confæderationes,ligas,ac ſocietates,ſibíque præſtant auxilia,conſilia & fauores; & iubet,vt Inquiſitores procedant contra tales,tamquam contra ſuſpectos de hæreſi.

Decima. Vt ſuſpecti de hæreſi probent congrua purgatione ſuam innocentiam, ſtatutum etiam eſt, cap.ad abolendam, §. qui verò,& cap.excommunicamus,1.§ qui autem,extra de hæret.& à Greg. IX. bulla 3.& alibi,vt dixi, Theor.28. Suſpicio autem ſeu præſumptio debet eſſe probabilis,aliàs non inducetur purgatio, vt notat Gloſſa in d.§. qui autem. & pro qualitate

infamiæ, & perſonæ debet indici purgatio d.c.ad abolendam, quod ni faciant, ſunt excommunicati & inſordeſcentes per annum condemnandi vt hæretici, ex citatis iuribus, & cap. cum contumacia, de hæret.l.6. quia vt ibidem notat Gloſſa,& Io.Andr.& Syluest.verb. hæreſis,1.num.11.ſpecifice vocati reſponſuri de fide, & ſe de tali ſuſpicione purgaturi, ſua contumacia,ſuſpicionem iam per informationes vehementem, quæ ex ſe ad condemnandum non ſufficit ex Gloſſ.,cap.accuſatus,de hæret.l.6. faciunt tranſire in præſumptionem violentam, ſufficientem ad condemnandum de crimine. Qua de re Archidiac.cap.accuſatus, de hæret.l.6. Emericus in direct.p.2. q.55.56.Bern.Diaz in pract.c.141. Quare D.Leo ep.10.ad Aquileienſem Epiſcopum ait: *Qui corruptos ſe videri volunt, ab omni ſuſpicione ſe purgent, & obediendo nobis probent ſe eſſe noſtros, quorum ſi quiſquam ſalubribus præceptis ſatisfacere detrectauerit, ab Eccleſiæ ſocietate pellatur: ne proditor animæ ſuæ saluti inſidietur alienæ.* Similia habet epiſt 84. Habetur etiam 11.q.3.c.rurſus ex Concil.Carthag.5.cap.12. & cap. quicumque ex Gelaſio etiam ob alia crimina excommunicatum,ſi intra annum reſponſurus de crimine, non venit, ſed ſtat per annum in excommunicatione, habetur pro conuicto,nec amplius auditur.qua de re Grillandus de hæret q.8 n.4. lib.1.& Menochius l.1. conſil.94. num 44.Vgolinus de cenſuris tab. c.14.§.3.num.2.

3 Vndecima. Non audiuntur appellantes,ex hoc loco, & bulla 1. eiuſdem Innocent.IV § 8. bulla 5. Gregor.IX.§ 4. & Bonif.VIII.c.vt Inquiſitionis,vbi etiam citatur lex Federici II. Imper. vt dictum eſt Theoremate 29.neque id nouum, vt patet ex tit.quorum appellationes non recipiuntur.lib.7.Cod.& ff.de appell.recip.vel non recip.& ff. à quibus appellari non licet. Nec patrocinio fouendi ſunt, à Notariis,Aduocatis,Iudicibus ſub pœna priuationis officiorum ſuorum,& infamię.ex cap.ſi aduerſus, de hæret.& Gregor.IX. bulla 3.§. 5.Simanca tit.15. Claro §.hæreſis, n.17. Afflicto ſuper 1.p. conſtitutionum Regni.rubr.1.n.43. Carerio & aliis. quod non eſt nouum, cum conſtet fieri etiam aliis de cauſis ex l.moris,ff.de pœnis. 2

Duodecima. Non ſunt eis ab Eccleſiaſticis miniſtranda ſacramenta, vt repetitur ab Innoc. III. cap. excommunicamus, 1. §. credentes,verſu, ſanè clerici, & Gregor.IX. bulla 3.num.5.iuxta dicta Theoremate 30. Ratio eſt, quia cum ſint excommunicati, abſque peccato ea participare non poſſunt. & quamuis Marolus l. 5. de irregularitate, cap. 46. num.7. & ſpeculator ibidem citatus tit. de diſpenſatione,§.iuxta, verſ.7. exiſtiment eis ſacramenta miniſtrantes fieri irregulares, verè tamen nulla ibi imponitur irregularitas, nec alibi, ſed ſolum priuatio officiorum & priuilegiorum, eáque non lata ſed ferenda, vt obſeruat Suarez tom.5.d.43. ſect.2.nu.6. & Sanchez l.2.cap.25.n.9. Videntur tamen fieri ſuſpecti de hæreſi, quando miniſtrāt ſacramenta hæretico non conuerſo, ſed perſeuerante adhuc in errore ſuo, immo videntur fauere illi tamquam hæretico, & non tantum vt excommunicato, quare ex citatis incurrent

rent irregularitatem fautorum hęretici. de qua infra num. 17.

Decimatertia. Reiiciendæ ſunt eorum oblationes & eleemoſynæ, non tantum ex hoc, §. ſed etiam ex cap. 14. §. credentes, extra de hæreticis, & Gregor. IX. bulla 3. §. 5. vt vidimus Theoremate 30. num. 3. & cap. ſacris, & cap. à nobis, de ſent. excomm.

Decimaquarta. Priuantur Eccleſiaſtica ſepultura non tantum hic, ſed etiam in citata bulla 3. §. 5. Gregor. IX. & cap. quicumque, de hęret. l. 6. cap. ſacris, de ſepult. Clement. 1. de ſepult. & c. conſuluiſti, de conſecr. Eccleſiæ vel altaris. vbi idem de omnibus excommunicatis habetur, iis ſcilicet quos tenemur vitare viuos. qua de re Sayrus l. 3. cap. 35. n. 6. Ledeſma 2. 4. q. 26. art. 2. Antoninus 3. p. t. 25. c. 5. Nauarr. cap. 27. n. 134. §. 28. Alberius diſp. 10. de nat. excomm. l. 1. cap. 6. Verum hoc tempore ob Extrauag. Martini V. apud Nauarr. cap. 27. num. 35. quæ incipit, *Ad euitanda*. intelligendum eſt de fautoribus denunciatis, quibus neque viuentibus communicare poſſumus, ex Victoria in ſum. q. 90. de Euchariſtia. Suarez t. 5. d. 12. ſect. 4. Vgolino tab. 2. cap. 9. §. 6. num. 2. Nauarr. cap. 27. num. 137. verſ. 3. & conſtat ex citato cap. quicumque de hær. l. 6. vbi dicitur, & proiicient huiuſmodi corpora damnatorum, & qui ſcienter tales ſepelit, excommunicatur, & non abſoluitur, niſi illos propriis manibus publicè exhumulet, & procul abiiciat. Vt etiam Theoremate 30. docuimus.

Porrò Eccleſiaſtica ſepultura ex 23. q. 2. cap. qui diuina, & cap. quæſitum, & q. 5. cap. placuit. duo includit, locum ſcilicet & ſacras cæremonias. Et quidem nomine loci venit tum templum conſecratum aut benedictum, tum etiam cæmeterium, quod pariter benedici ſolet, vel ſaltem auctoritate Epiſcopi eſt deputatum ad ſepeliendos fideles, ſiue ſit contiguum Eccleſiæ, ſiue non, ex cap. vnico, de conſecr. Eccleſ. vel altaris, lib. 6.

Quod autem addit Abbas d. c. ſacris, num. 3. nempe neque poſſe huiuſmodi corpora ſepeliri in locis prophanis vicinis templo aut cæmeterio, ſed ſolum in loco adeo diſtanti, vt ſacerdotes in templo cantantes aut ſacrificantes, nec videri, nec audiri poſſint, argum. cap. quod in te, de pœn. & remiſſ. cum dicatur in cap. ſacris, procul abiiciendum, non omnino conuincit, & oppoſitum docet Ancharanus in Clementina 1. de ſepult. num. 4. Gloſſa ibidem, verb. cæmeteriis. Sayrus l. 3. cap. 35. num. 11. Aſtenſis p. 2. l. 7. tit. 2. caſu 76. Anton. 3. p. t. 25. cap. 33. Nauarr. cap. 27. nu. 37. §. 34. Ledeſma 2. 4. q. 26. 2. Caietan. verb. excommunicatio, cap. 46. & Suarez loco cit. eo quod *procul* hîc ſignificet idem quod extra ſacrum locum, ſiue multum ſiue parum diſtet. & quod cap. quod in te, nihil probet, cum ibi ſit ſermo de excommunicato viuente, qui prohibetur diuinis intereſſe, etiam extra Eccleſiam in loco vicino, vnde illa videre aut audire poſſit. Locus autem in quo tale corpus damnatum ſepultum fuerit, perpetua ſepultura caret, ita vt non poſſit amplius reconciliari, ex citatis teſtibus initio huius n. 14. quod Suarez negat extendendum ad totum templum vel cæmeterium, ſed ſolum ad peculiare illud ſepulchrũ. Carent ſimiliter ſacris cęremoniis

fune

funebribus, fidelium pompa & honore ordinato ad ſepulturam Eccleſiaſticam, hymnis, luminibus, ſacrificiis, de quibus cap. placuit, 23.q.5.& cap.ſuper eo, de raptoribus. Tum quia ob excommunicationē in qua ille deceſſit, priuatur etiam poſt mortem communione fidelium, vt habetur 11.q.3.c.quicumque,& 24 q.2.cap.1. Tum quia hoc ſit conſequens ad illud: ideo eſſet valde indecens, vt cadauer illud ad ſepulturam cum beſtiis cōmunem deferretur, cum funebri pompa fidelium. Quod ſi quis id faciat, S. Anton.3.p.t.24.c.5. Angel. excomm.7.cap.28.& verb.hæreticus, n.19. Sylu.excom.9.n.58. putant comprehendi hac eadem excommunicatione. cap.2. de hæret. l.6. quod tamen negat Ledeſma 2.4.q.26.art.2. excommun.27. & Suarez d.12.ſect.4. nu.13. Tum quod pœnæ non ſint extendendæ. Tum quod ille textus non loquatur de ſepultura in loco prophano, ſed de deputato ad ſepulturam fidelium.

Cur autem fidelium defunctorum corpora ſint in Eccleſiis & cęmeteriis ſepelienda, docet Gloſſa in c.cum grauia, 13.q.2.& Concil.Moguntinum 1.cap.52.ſed non leuis eſt difficultas, quinam ſint dicendi ſepelire aliquem, cum ad hanc actionem concurrunt plures, vt fodientes terram, condentes tumulo, cruces & cereos ferentes, decantantes pſalmos, campanas pulſantes, defunctum baiulantes, funus comitantes: & quidem Io. Andr. & Gloſſa in Clement. 1. de ſepult. dubitant an comprehendātur omnes prædicti, & dicunt rem egere declaratione Pontificis. Calderinus tract. de Eccleſiaſtico interdicto, vult comprehendi omnes, quia in eo caſu ſunt omnes participes criminis, & quia conſtitutio ludibrio eſſet, ſi vnus tantum excommunicaretur, & cæteri eſſent immunes. Sayrus l.3.cap.35. num.12.13.& Vgolinus tab.2.c.9. §.6.n.3. ligari tantum volunt illos ſine quibus defunctus ſepultus nō fuiſſet, quod ab iis propriè aliquē ſepultum eſſe dicimus, ſine quorum opera ſepultus non eſſet: vel qui eas præſtant operas, quibus non præſtitis, non potuiſſet ſepeliri: excuſari verò ab excommunicatione cæteros, qui non præſtant neceſſaria ad ſepeliendum, vt cantantes pſalmos, ferentēs crucē, &c. Video tamen adhuc rem non conſtare, quod non ſit ſermo tantum de ſepultura ſimpliciter, ſed de ſepultura Eccleſiaſtica, vnde etiam crucem ferentes, cantantes pſalmos, aſpergentes aqua benedicta, &c. maximè videntur concurrere ad Eccleſiaſticam ſepulturam. Et video etiam ad horrorem additum *vt publicè ſuis manibus extumulent, & proyciant*, quaſi velint canones honoratiores comprehendere, & non tantum veſpillones, quorum eſt peculiare munus.

Decimaquinta. Reperitur prohibitio ne laici de fide diſputent, vt ſtatuerat etiam Innocentius III. cap.cum ex iniuncto, extra de hæret.& Gregorius IX. cap.ſicut, ibidem,& bulla 3. & alij, quos retulimus Theoremate 31.

Decimaſexta. Item iubet propalari Inquiſitoribus, hæreticos & ſuſpectos, vt etiā fecerat Innoc.III. cap. excommunicamus, §. adiicimus, extra de hæret. Gregorius IX. bulla 3.§.7. Innoc.ipſe IV.bulla 9. §.3.& alij, adducti Theorem.32.

Deci

Decimaſeptima. Prohibet quoque hæreticos, fautores & ſocios, necnon & filios eorum vſque ad ſecundam generationem admitti ad Eccleſiaſtica officia & beneficia, vt fecerat etiam bulla 1. §.9. bulla 9.§.30.bulla 15.§.2. & 3. ſed hac de re egimus Theor.33. Et ſanè Sanchez l.2.cap.28.num.35.36. extendit huiuſmodi prohibitionem vſque ad penſiones, ita vt ad eas quoque obtinendas ſint hæreticorum & fautorum filij inhabiles.quod etiam ſentit Nauarr.conſil. 11. num.2. edit.2. de hæret. & Gygas tract. de penſionibus,q.94. num. 7. eo quod cap. quicumque, §.hæretici, & cap. vt commiſſi,de hæret. l. 6. generaliſſimè dicatur, *quibuſcunque, & ad nullum beneficiũ,* quo caſu ſemper continentur etiã penſiones, ex ſententia Gloſſæ Clementina 2. de vita & honeſt. cler. verb. quodcumque. Felino c. poſtulaſti,num.8. de reſcriptis, & Rebuffo de pacificis poſſeſſoribus, num.114.

Illud quoque hic quæri poteſt, an occultæ quoque hæreſi(non tamen mentali)ſit per ſe annexa irregularitas? Et quidem Perez l.8.ordin. tit.4.l.3. Cordub.l.1. q.35. & caſu 41.Henriquez l.14.cap.4.n.6. & cap. 5. nu.2. Vgolin. de irregul. cap.36. Emanuel Sà,irregularitas, n.32.Saytus l.7.cap.12.n.16.Auila de cenſuris p.7.diſp.4.d.2. negant, ſentientes hæreticum vel Apoſtatam, tunc ſolum incurrere irregularitatem,quando ſunt notorij,vel accidentia facti, vel propria confeſſione in iudicio, vel ſententia iudicis.quæ irregularitas eſt communis ratione infamiæ omnibus criminibus enormibus notoriis. quod ex eo probant, eo quod non ſit inducenda noua irregularitas, quæ nullibi exprimitur in iure. At peculiarem irregularitatem prouenientem ex defectu animæ annexam eſſe affirmat Antoninus 3. p.t.28.cap.6.initio. Sylu. verb crimen,n.3. Azor tom.1.l.8.c.21.q.8. Suarez tom.5.d.43. ſect.1. num.4. Sanchez l.2. cap.25. n.2. Maiolus l.5.cap.46.n.1.Toletus l.1.cap.28. n.1.Pegna in direct.3.p.c.162.Valentia tom.4.d.7.q.19.p.3.in tertia ſpecie irregularitatis. Ledeſma 2. 4.q.26.ar.2. Nauarr.cap.27.n.205. verſ.3, & alij. Tum quia cap.ſalu- 1
berrimum,& cap.conuenientibus, 1.q.7.& c.nos conſuetudine,d.12. clerici ab hæreſi redeuntes non permittuntur vlterius aſcendere: etſi ex diſpenſatione permittantur in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. quod neque poterant abſque diſpenſatione, eo quod eſſent ſuſpẽſi. Cúmque hæc promotio ad ſuperiores ordines non interdicatur clericis, eo quod ſint clerici, ſed ratione criminis, comprehendentur etiam laici, etſi ibi non nominentur, eiuſdem criminis participes ex citatis auctoribus. Tum 2
quia Clemens VII.in bulla *Cum ſicut*, quam refert Pegna in Direct. in fine,concedit Inquiſitoribus facultatem diſpenſandi in irregularitate contracta ob hęreſim occultam. Supponit igitur ex ipſo delicto irregularitatem contrahi. Tum 3
quia irregularitas orta ex infamia ob notorium crimen, tollitur per publicam vitæ emendationem: at ex teſtibus citatis poſt emendam hæretici adhuc remanet irregularitas, cum non poſſint aſcendere. Eadem irregularitas extenditur etiam ad receptatores, & ſocios hæreticorum, non ſolum quando

ſunt notorij, aut per ſententiam damnati, vt volunt auctores primę ſententiæ ob infamiam, ſed peculiarem etiamſi occulti ſint, vt de hæreticis dictum eſt, contractam ex defectu animi, vt probat Suarez ſect. 2. num. 5. Sanchez num. 7. Valentia, Maiolus, Ledeſma, Nauarr. locis cit. ex c. 2. §. hæretici, de hær. l. 6. vbi, ſicut etiam hoc loco æquè hæretici, & eorum receptatores, fautores, defenſores redduntur inhabiles ad omne beneficium, & officium publicum: quo loco non tantum ſæcularia intelliguntur, ſed etiam Eccleſiaſtica, inter quæ officia, ſine dubio ordines computantur: nec refert quod addatur particula *publicum*, quippe cum etiam ordinum officium ſit publicū, vt obſeruat Sanchez & Suarez.

Itémque extenditur ad filios & nepotes eorumdem cap. 2. §. hæretici, de hæret. l. 6. vt declaratur cap. ſtatutum, eod. tit. in bulla 3. Gregor. IX. in bulla 1. Innoc. IV. §. 9. & 10. & in confirmatione Conſtitutionis Federici II. incipientis, *Patarenorum*, videndum Theor. 33. Tandem extenditur irregularitas ad ſuſpectos de hæreſi, ex Maiolo l. 3. cap. 17. nu. 12. Suarez t. 5. d. 43. ſect. 2. n. 8. 9. 10. Sanchez l. 2. c. 25. n. 10. & ſeq. ex d. 30. cap. vlt. & cap. inter ſolicitudines, de purg. can. Sed purgata ſuſpicione aufertur irregularitas, quæ non imponebatur per modum pœnæ, ſed per modum indecentiæ ortæ ex infamia: ideo hac per purgationem ſublata, tollitur & illa. qua de re Pegna 3. p. direct. com. 24. num. 109. Hinc fit, vt qui de hæreſi ſuſpecti, coacti ſunt ab Inquiſitoribus abiurare, de vehementi, ratione huius ſuſpicionis, & quidem notoriè nō cenſeantur irregulares nec inhabiles ad officia & beneficia, ex Nauarr. l. 5. conſil. tit. de hæret. 1. edit. conſil. 5. 6. 18. 19. Emanuele Sà 8. hæreſis, num. 5. Sanchez num. 12. quia non ſunt hæretici, etſi oppoſitum teneat Azor tom. 1. l. 8. cap. 21. q. 8. Qui verò compulſi ſunt abiurare tanquam veri hæretici, quod hæreſis fuerit probata, ſunt irregulares, & inhabiles ad officia & beneficia ex citatis. Solus autem Papa diſpenſat quoad promotionem in irregularitate hæretici & fautorum ex Valentia, Nauar. Ledeſma, Sanchez nu. 13. & ſeq. Angel. verb. irregularitas, num. 28. Sylu. eod. q. 5. n. 7. Suarez d. 43. ſect. 1. num. 6. Azor loco cit. Quin etiam Pegna 3. p. direct. com. 175. refert Pium V. anno 1567. inhibuiſſe etiam Generali Inquiſitori Hiſpaniæ ne hęreticos presbyteros habiles reddere poſſet ad ipſum celebrationis exercitium. Num autem cum occulto hæretico Epiſcopus poſſit virtute Cōcilij Tridentini ſeſſ. 24. cap. 6. diſpenſare, non ita conſtat. affirmat Sanchez num. 15. negat Suarez cum aliis citata ſect. 7. n. 7.

Decimaoctaua. Priuantur quoque Eccleſiaſtici, qui prædictorum opera adepti ſunt beneficia & officia, habitis, & ſi id factū eſt ipſis ſcientibus, inhabilitantur ad alia. Quod etiam ſtatutum legitur c. 2. §. ad hæc, de hæret. l. 6. quod ſpeciale eſſe dicit Gloſſ. eo quòd aliàs non referat per quem preces offerantur. l. vniuerſis, Cod. de precib. Imper. offer. Idémque Innocentius IV. bulla 15. quæ incipit, *Cum negotium*, fecit Inquiſitoribus poteſtatem puniendi filios & nepotes hæreticorum, credentium, fautorum & ſociorum quibuſcumque

dĩgni

dignitatibus, honoribus, beneficiis Eccleſiaſticis & officiis publicis. Itémque eos, qui illorum gratia, intuitu & opera ea ſunt aſſequuti. Videnda etiam bulla 12. Alex.4.§.12.

Decimanona. Quod tandẽ hoc loco Innocentius IV.ſtatuit de inualiditate emãcipationis filiorum poſt lapſum patrũ, habetur etiam cap.2.§.illorum, de hær.l.6.ídque meritò,quia per paternum crimen hæreſis à die commiſſi criminis liberantur filij à patria poteſtate, & ſui iuris efficiũtur. Qui enim ſunt in patria poteſtate, ſui iuris non ſunt, ſed patris ex inſtit. l.1.tit.de patria poteſtate, & ff. lib.1. tit.de his qui ſui vel alieni iuris, l.3. & lib.8.Cod. tit.47. & Ariſtot. lib.1. pol.cap.8.

Sunt autem ſeptem effectus patriæ poteſtatis, ex Gloſſa inſtit.de
patr. poteſt.§. ius autem, & Azor
1 t.2.l.2.cap.19. Primò, quicquid fi-
lius acquirit præter caſtrenſe vel
quaſi caſtrenſe peculium, pleno
iure patri acquiritur, ſeu numera-
tur in bonis patris,in cuius eſt po-
2 teſtate. Secundò,olim pater filium
in ſua poteſtate conſtitutum ven-
3 derę poterat. Tertiò, pater in fi-
lium ius & poteſtatem vitæ & ne-
4 cis habebat. Quartò,vt in iudicio
pater cum filio non poſſit agere,
niſi ex peculio caſtrenſi vel quaſi
5 caſtrenſi. Quintò,vt filius ſine cõ-
ſenſu patris contra alium in iudi-
cio agere non poſſit, nec reſpon-
dere aut teſtari, niſi moueretur lis
ſuper bonis caſtrenſibus aut quaſi
6 caſtrenſibus filij. Sextò, vt pater
inuito quoque filiofamiliâs habeat adminiſtrationem, & vſumfructũ in peculio aduentitio ipſius filij, inſtit. §.1. per quas perſonas
nobis acquiratur, &c. Septimò,vt 7
inter patrem & filium ciuilis obligatio eſſe non poſſit.inſtit.de inutilib.ſtipul.§.etiam inutilis. A die igitur commiſſi criminis hæreſis, pater amittit ius in filium,& filius ſui iuris efficitur,ex §.illorum,cap. quicumque, de hæreticis,l.6. Sanchez l.2.cap.24.num.6.Caſtro l.2. de iuſt.hær.pun.cap.7.Pegna com. 165.Molina t.1.de iuſt.d.9.& 229. Rebello p.1.l.2.q.7.ſect.2.num.23. Leſſio l.2.cap.3.dub.5.num.23. & cap.4.dub.3.num.11.& c.12.d.13. num.80. Vnde,vt notat Simancas t. 46. num. 74. priuatur hæreticus
etiam occultus tum dominio na- 1
turali, quod habebat in filios, ob id ſi publicantur patris bona & transferuntur in fiſcum, vſusfructus quem in aduentitiis bonis filij habebat, ad filium pertinet ex Simanca tit.9.nu.81. Ruino lib.5. conſil.24.Boërio deciſ.7.Azor t.2. l.2.c.20. & 22.q.6. Leſſio loco cit. cum enim filius ſui iuris efficiatur, vſusfructus cum proprietate ad eumdem pertinebit. Num autem vxor marito hæretico teneatur reddere debitum fusè diſputat Sanchez l. 10. de matrim. diſp.15.
16. quem potes conſulere. Tum 2
ciuili, quod habebat in ſeruos, eo
enim ipſo ſerui liberantur. Tum 3
politico, quod habent rerum domini in ſubiectos, cum illo quoque iure fidelitatis,ac omnis obſequij ac promiſſionis hæretici priuentur. cap. vlt. extra de hæret. & cap.2.§.vlt.& cap.cum ſecundum, eod.tit.l.6.ad quod etiam facit 15. q.6.cap. nos ſanctorum cum ſeqq. Menochio l.2.de arbitr. caſu 546. Hoc quod dictum eſt de patriæ poteſtatis,obligationis,fidelitatis, & obſequij omnis debitæ hæreti-

co liberatione, etiam ad filios receptatorum, defenſorum & fautorum hæreticorum extendi putauit Emericus 3. par. direct. q. 116. ſed Sanchez l. 2. cap. 24. nu. 6. & Pegna com. 165. oppoſitum docent, eo, quod in citatis locis nulla de eis fiat mentio.

ALEXANDRI IV.

Conſtitutionis 24. in bullario veteri, quæ incipit, Conſuluit nos, *edita anno 1262.*

EPITOME 15.

Fides adhibeatur in cauſa fidei excómunicato & criminis ſocio.

STATVIT Pontifex, vt in fauorẽ fidei excommunicati & ſocij criminis, poſſint contra hæreticos, eorúmq; receptatores & defenſores teſtificari quoties ex veriſimilibus cõiecturis præſumitur tales non dicere falſa, in defectu aliarum probationum.

THEOREMA 53.

EST apud Iuriſperitos regula, Hæreticos, Iudæos, Paganos teſtes eſſe non poſſe, vt colligitur l. credentes, l. quoniam, Cod. de hęret. l. quæ incipit, *Catharos,* in legg. Patauinis Federici II. in litteris Apoſt. poſt direct. Inquiſ. & c. decernimus, de ſenten. excomm. l. 6. cap. excommunicamus, 1. §. credentes, extra de hæret. & bulla 3. Gregor. IX. §. 2. bulla 18. Innoc. IV. & cap. non poteſt, cap. Pagani, cap. ſi hæreticus, 2. q. 7. cap. ipſa pietas, 23. q. 4. eò q̃uod ſint ſuſpecti de falſitate. Ex quo enim ſunt Deo infideles, non præſumuntur eſſe fideles hominibus, aliíſque de cauſis, de quibus Abbas cap. Iudæi, de teſtib. & c. 1. de hæret. Marquard. tract. de Iudæis, cap. 51. n. 9. & ſeq. Farinacius tract. de oppoſit. teſt. q. 56. art. 7. num. 205. 206. Alexander tamen IV. hoc loco, & bulla 10. quæ incipit, *Quod ſuper,* & c. in fidei, de hær. l. 6. voluit vt in fauorem fidei ad inquirendam hæreticam prauitatem, ipſi etiam hæretici, ſocij criminis, excommunicati & infames reciperentur, etſi in cęteris criminibus repellantur. Id enim fit ad inquiſitionem, & indicium & aliqualem tantum probationem, non quod credantur eſſe teſtes legitimi; ídque ſolum quando ex veriſimilibus coniecturis, ex numero teſtium, ex qualitate perſonarum & rerum aliíſq; circumſtantiis non præſumuntur dicere falſa. Videatur Farinacius loco cit. num. 206. 217. 218. Menochius l. 2. de arbitr. caſu 474. Maſcardus de probat. concl. 944. Simãcas tit. 51. Frãcus & Aretinus, c. vlt. de teſtib. Conradus Brunus l. 4. de hær. c. 9.

GREGORII X. ET CLEMENTIS IV.

Conſtitutionis, quæ incipit, Turbato, *editæ annis 1263. & 1267.*

EPITOME 16.

A fide recedentes vel alios auertẽtes hæreticorũ pœnis puniendi.

CHRISTIANOS ad ritum Iudæorum tranſeuntes, & Iudæos iam conuerſos ad eumdẽ redeuntes, aut

aut ad illum trahentes Chriſtianos, tamquam hæreticos, receptatores & fautores eorumdem, debitis pœnis puniri iubet.

THEOREMA 54.

Conſtitutionem hanc Emericus in direct. p. 2. q. 4. tribuit Nicolao IV. ſed eam eſſe Gregorij X. ſentit Io. Andr. in cap. contra Chriſtianos, de hæret. l. 6. Campeggius apud Zanchinum cap. 36. & Serephinus; totidémque verbis euulgauit anno 1267. Clemens IV. vt videre eſt in Appendice bullarij pag. 116. eadémque ſtatuta habentur à Bonifacio VIII. in c. contra Chriſtianos, de hæret. l. 6. vbi etiam Iudæi ad hoc crimen probandum in teſtes admittuntur. & à Gregor. XIII. bulla 70. §. 6. qui caſum extendit, ad opem, conſilium, auxilium & fauorem quomodocumque præſtantes. Quare vti Chriſtiani ad Iudaiſmum tranſeuntes, vel ſi ante baptiſmum Iudæi fuerunt, reuertentes, vt hæretici puniuntur; ſic talium fautores, receptatores & defenſores puniédi ſunt, vt puniuntur fautores, receptatores & defenſores hæreticorum. Idque meritò, cum enim negent iam Chriſtum adueniſſe, qui mittẽdus erat expectatio Gentium, à fidei profeſſione diſcedũt, & in hæreſim incidunt, & in eamdem inducunt alios, cum eos in Iudaicam ſuperſtitionem impellunt. Quin etiam errant contra vetus teſtamentum: quippe cum dictum ſit Geneſ. 49. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus eſt.* cum euidentia facti conſtet, iam à mille & ſexcẽtis annis & amplius defeciſſe ſceptrum de Iuda, vt docet S. Auguſt. l. 12. contra Fauſtum, & Danielis cap. 9. dictum ei fuerit à Gabriele Angelo: *Scito ergo & animaduerte ab exitu ſermonis, vt iterum ædificetur Ieruſalem, vſque ad Chriſtum ducem, hebdomade ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt, & rurſum ædificabitur platea & muri in anguſtia temporum; & poſt hebdomadas ſexaginta duas occidetur Chriſtus & non erit populus eius, qui eum negaturus eſt, & Ciuitatem & Sanctuariũ diſſipabit populus cum duce venturo, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.* Loquitur enim Angelus de tempore aduentus Meſſiæ, & ait ab edicto reſtaurationis Hieruſalem, quod factum eſt anno 20. Artaxerxis Longimani ex l. 2. Eſdræ c. 2. qui fuit annus quartus Olympiadis 83. (cum cœperit regnare initio Olymp. 79. ex Diodoro Siculo l. 11. Euſebio in Chronico, Hieronymo, Pererio, Sigonio in Sulpitium) vſque ad Olympiadem 202. anno 4. quando mortuus eſt Chriſtus, imperij Tiberij anno 18. futuras hebdomades 70. vt certè ſunt. interſunt enim anni ſolares 475. qui efficiunt annos lunares conſtantes diebus 355. de quibus prophetia loquitur, cum dicat (abbreuiatas) 490. qui ſunt hebdomades annorum 70. Cum igitur iam agatur decimumſeptimum ſæculum, poſt ſeptuaginta hebdomadas Danielis, neceſſe omnino eſt, iampridem Meſſiam adueniſſe, & non amplius expectandum, niſi ad vniuerſale iudicium. Et Aggæus cap. 2. *adhuc* (ait) *vnum modicum eſt, & veniet deſideratus Gentibus, & implebo domum iſtam gloria.*

magna erit gloria domus iſtius nouiſſimæ, pluſquam primæ. Et Michæas c. 5. *& tu Bethleem Ephrata,* &c. *ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael,* &c.

Cum itaque & templum illud nouiſſimum fuerit destructum in quod dicitur venturus Meſſias, itemq; funditus deleta Bethleem, in qua idem erat naſciturus, oportet iam dici veniſſe prænunciatum Meſſiam vti Chriſti fideles docēt. Rectè igitur à cognita veritate retrocedentes, & alios in eundem errorem inducentes cum fautoribus, receptatoribus & defenſoribus vti hæretici & eis fauentes ab Eccleſia puniuntur. Videndus Albertinus de agnoſc. aſſert. q. 23. num. 59. & q. 25. num. 14. Franciſc. Burſatus conſil. 90. & Simancas tit. 35.

Ne igitur occaſionem haberent peruertendi à fide alios Iudæi prędicti, factum eſt primò, vt ſeruum Chriſtianum habere non poſſint. cap. multorum, de Iudæis, l. Deo nobis, § his ita, Cod. de Epiſcop. & cler. Et ſi circumcidant Chriſtianum etiam mancipium vel cogant circumcidi, perpetuo exilio vel etiam pœna capitis plectuntur l. 1. Cod. *Ne Chriſtianū mancipium,* &c. & proſcriptione bonorum l. Iudęi, 2. Cod. de Iudæis. quare l. eum qui, Cod. de Apoſtatis, ſic præcipit: *Eum qui ſeruum, ſiue ingenuum inuitum, ſeu ſuaſione plectenda ex cultu Chriſtianæ religionis in nefandam ſectam ritúmve traduxerit, cum diſpendio fortunarum, capite puniendum cenſemus.* Secundò, vt ob periculum ſubuerſionis ſit eorum familiaritas Chriſtianis interdicta. c. nullus. & c. omnes, 28. q. 1. vide Pet. Greg. l. 12. ſyntag. c. 4. Tertiò, vt cap. in nonnullis, extra de Iudæis, ſtatutū ſit ab Innoc. III. vt tales vtriuſque ſexus in omni Chriſtianorum prouincia, & omni tempore (ſcilicet die & nocte) & publicè (non tantum occultè & ſub plica) diſtincto veſtimenti genere & ſigno ab aliis populis, vtantur: ne ſcilicet ſimulent ſe Chriſtianos & familiaritatem cum eis contrahant aut ſe illis adiungant. Porrò quibus ſignis & coniecturis colligi poſſit baptizatos ad Iudaiſmum defeciſſe ſcribit Menochius l. 2. de arbitr. caſu 547. De Chriſtianis autem tranſeuntibus ad Saracenos dicetur in bulla 2. Gregorij XI. Theorem. 74. 75.

BONIFACII VIII.

Conſtitutionis 1. editæ anno 1295. incipientis. Prouidè.

EPITOME 17.

STATVIT Pontifex ne auctoritate ordinariâ aut delegatâ, prouincia, ciuitas, caſtrum, villa, locus, territorium, diſtrictus, ſine ſpeciali licentia Papæ in ſcriptis ſupponatur Eccleſiaſtico interdicto pro debito pecuniario, vel eo quod Incolæ, vel Officiales non ſoluerint: & ſi fiat, ſit nullum, non obſtantibus quibuſcumque pactis & obligationibus. Nō ſuppōnātur loca interdicto Eccleſiaſtico pro negotio pecuniario.

THEOREMA 55.

HÆc Conſtitutio quę habetur in bullario veteri, omiſſa eſt in

in nouo, eo quod ſit redacta in corpore iuris canonici, nempe in extrauag. com. tit. de ſent. excomm. cap. 2. ibique à Gloſſa & Doctoribus explicata, ſicut etiam à Nauar. cap. 27. num. 168. Couarr. cap. alma mater, p. 2. §. 1. Panorm. cap. cum in partibus, de verb. ſignific. Gemſniano, Io. Andr. cap. præſenti, de ſent. excomm. l. 6. Felino cap. ſanè, de off. deleg. Vgolino tab. 5. cap. 1. §. 1. num. 2. Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 4. Anton. 3. p. tit. 27. cap. 3. §. & ſi pro pecuniario. Soto 4. d. 22. q. 3. art. 1. Henriquez l. 13. cap. 50. Tolet. l. 1. cap. 19. Suarez t. 5. d. 36. ſect. 3. Sayro l. 3. cap. 11. num. 17. Sylu. Ang. & aliis Summiſtis, verb. interdictum. Eámque confirmauit anno 1539. Clemens VII. in Conſtitutione quæ incipit, *Licet ea, quæ*.

Interdicti autem vox aliquando ſignificat decretum inter duos à iudice dictum, vt in Cod. & inſtit. de interdictis, & cap. paſtoralis, de cauſa poſſ. & propr. Aliquando prohibitionem, ſiue fiat à iudice ſæculari, vt inſtit. de interd. §. exhibitoria, ſiue eccleſiaſtico, c. miror, 17. q. 4. cap. ſignificaſti, de off. Archidiac. cap. cum illorum, de ſent. excomm. Aliquando tandem, vt hic & alibi ſæpè, ſignificat Eccleſiaſticam cenſuram iuris aut prælati prohibentis alicui diuina officia, aliqua ſacramenta, & ſepulturam Eccleſiaſticam in pœnam delicti, vel contumaciæ, éſtque vna ex tribus Eccleſiæ cenſuris, vt patet ex c. quærenti, de verb. ſignific. ita enim definitur interdictum à Nauarr. cap. 27. num. 164. Ledeſma 2. 4. q. 26. art. 2. Couarr. cap. alma mater, p. 2. §. 1. num. 2. Tolet. l. 1. cap. 18. Henriquez l. 13. c. 41. Alij paulo aliter, ſed omnes in idem recidunt. Videndus Suarez d. 32. ſect. 1. Sayrus l. 5. cap. 1.

Diuiditur autem interdictum in locale & perſonale, cap. præſenti, cap. ſi ſententia, cap. ſi ciuitas, de ſent. excomm. l. 6. ſic Sotus 4. d. 22. q. 3. art. 1. concl. 1. Couarr. loco cit. num. 6. Maiolus de irreg. l. 3. cap. 1. Henriquez §. 3. Vgolin. tab. 5. c. 5. Suarez loco cit. ſect. 2. Sayrus n. 10. & ſeq. & patet, quia hæc tria (alicubi) fieri prohiberi poſſunt: & hoc pertinet ad interdictum locale. Et ſuſcipi vel miniſtrari (ab aliquo) quod pertinet ad interdictum perſonale, tam actiuè, quàm paſſiuè. Vtrumque deinde ſubdiuiditur in generale, & ſpeciale, ex Palud. 4. d. 18. q. 8. §. circa quartum. Alenſi 2. p. l. 7. t. 16. art. 1. Nauarr. cap. 27. num. 166. Couarr. n. 9. Sayro n. 13. Suarez ſect. 2. num. 4. Henriquez & Ledeſma locis cit. & ſumitur ex cit. cap. præſenti, de ſent. excomm. l. 6. & c. cum in partibus, de verb. ſignif. & differunt ſecundum magis & minus, illud enim amplius eſt, hoc reſtrictius, ſiue locum ſiue perſonas ſpectes.

Agitur igitur in hac Conſtitutione tantum de interdicto locali generali, & non de ſpeciali: etenim ad huiuſmodi interdictum imponendum grauior cauſa requiritur, quàm ad particulare alicuius Eccleſiæ, licet huius etiam grauis eſſe debeat, ex Couarr. Nauarr. Henriquez, Suarez, Toleto & aliis; cum ſit pœna ex ſuo genere grauiſſima. vnde ferri non debet niſi ob proportionatam culpam; peccatum ſcilicet mortale, & aliquo modo publicum ex Sylu. interdictum 3. q. 5. Angel. num. 5. Nauarr. cap 27. num. 168. Couarr. cap. alma mater, p. 2. §. 1. n. 4. & 5. Soto 4. d. 22. q. 3. art. 1.

art.1. Suarez d.36. ſect.5. num.6. Sayro l.5.cap.9. vt peccatum regis aut domini, cap. non eſt nobis, de ſponſal. cap. ſi ſententia, de ſent. excom. l.6. cum delictum ſit quodammodo commune, aut ſi delictum à communitate procedat, vt Capitulo, Collegio, Senatu, quãuis non omnes particulares perſonæ talis congregationis conſentiant, dummodo totum corpus operetur. Eſt enim pœna quæ redundat in totam communitatem quam priuat publico diuino cultu, vt etiam in hac Conſtitutione, *Proinde*, & cap. alma mater, de ſent. excomm. l.6. recenſet Bonifacius. Creſcit enim indeuotio populi, pullulant hæreſes, ſubtrahuntur obſequia ab Eccleſiis, diuinæ laudes ſuſpenduntur, ſacramenta non adminiſtrantur, priuantur mortui ſuffragiis, multiplicantur pericula animarum, ſéque pœna extendit ad infantes, qui nullam dederunt interdicto cauſam. Quare non eſt viſum Summo Pontifici debitum pecuniariũ cuiuſcumque ſit quantitatis, quo teneantur locorum Domini, Incolæ aut particulares perſonæ, legitima interdicti cauſa, ideoque vetuit imponi ab ordinaria vel delegata poteſtate, niſi de ſpeciali & expreſſa, & patentibus litteris apparente licentia Sedis Apoſtolicæ: aliàs ſit irritum & inane.

Appellatur autem interdictum hoc generale locale, eo quod in aliquem locum quaſi generalem & plura veluti particularia loca complectentem, vt regnum, prouinciam, diœceſim, ciuitatem, caſtrum, aut villam: ex cap. cum in partibus, de verb. ſignific & Gloſſa ibidem, dirigatur. Et ſi enim vnum horum comparatione alterius ſit minus generale: omnia tamen ſunt generalia, quia ſeruant eamdem proportionem ad loca, ad quæ referuntur, & quæ reſpectu eorum dicuntur ſpecialia. v.g. hæc vel illa Eccleſia reſpectu huius ciuitatis aut caſtri, in quo ſunt etiam aliæ.

Ob id neceſſe non erat, vt Angelus interdictum 1. n.1. & 11. & interdictum 2. initio, Antoninus 3.p.t.27.cap.2. Philiarchus p.1.l.4. cap. 3. diuiderent interdictum in tria membra. In generale v.g. regni aut prouinciæ. Speciale v.g. huius ciuitatis aut caſtri: & ſingulare ſeu particulare v. g. huius Eccleſiæ: nam duo priora comprehenduntur ſub generali ex d. cap. cum in partibus, de verb. ſignific. & præſenti Extrauag. *Proinde.* Bonifacij VIII. Patum enim refert ex Panorm. d.c. cum in partibus, Gloſſa ibidem, Silu. eod q.3. Nicolao de Plouio tract. de interdicto, num.2. Soto 4.d.22.q.3. art.1. Tab. interdictum 1. nu.4. verſ.3. Sayro l.5. c.2. num.9. Suarez d.32. ſect.2. num.5. ad hoc vt interdictum dicatur generale, quod locus paruus ſit vel magnus. Si enim nulla pars loci excluditur, quæ non ſit interdicta, interdictum generale eſt, non ſpeciale.

Sed poteritne particulare interdictum imponi in aliqua Eccleſia ob huiuſmodi pecuniariã cauſam abſque licentia Papæ? Negat Couar. loco cit. eo quod ſint vbique iudices ſæculares qui quoſuis poſſunt cogere ad ſoluendum debitum, abſque tanto damno & periculo innocentium. Sed oppoſitum docet Panorm. cit. cap. cum in partibus, Nauarr. num.168. Sylu. interdictum 3. num.5. Suarez d.36.

ſect.5.

ſect.3. num. 8. Sayrus l.5. cap.11. num.19. Archidiac. & Calderinus, eo quod Bonifacius ſolum loquatur de interdicto generali locali. Quare neque textus eſt extendendus ad interdictum generale perſonale; vt conſtat ex textu,& docet Suarez & Sayrus n.21. licet de mente legiſlatoris oppoſitum ſenſerit Calderinus tr. de interd.m.1. n.22. Verum nobis non conſtat de huiuſmodi mente Pontificis, & pœnæ ſunt potius reſtringendæ quam ampliandæ.

Eiuſdem
BONIFACII VIII.
Conſtitutionis 1.editæ anno 1295. incipientis. Excommunicamus.

EPITOME 18.

Dantes, promittẽtes, acceptãtes aliquid pro conſequẽdis à Sede Apoſt. litteris iuſtitiæ vel gratię excommunicantur, vt etiam ſcientes & non reuelãtes intra triduũ; & etiã vtentes prædictis litteris; abſoluẽdi à Papa, poſtquam tantundem erogauerint in pauperes. Et iuſtitia & gratia nulla eſt.

EXCOMMVNICAT §.1. omnes religioſos, clericos, & laicos vtriuſque ſexus ſiue ſint familiares Curiæ, ſiue non; qui pacti fuerint, vel promiſerint magnũ aliquid vel paruum, vel acceptauerint promiſſionem, aut ex pacto ſiue promiſſione occultè vel manifeſtè, facta etiam generalibus, & non plenariè expreſſis apertè verbis quicquã dederint, vel receperint, vel promiſſionẽ de quacumque re vel vtilitate propter hoc conſequenda fecerint vel receperint, pro aliqua iuſtitia vel gratia, pro ſe vel alio, in cauſis vel iudiciis ſeu aliàs per litteras Apoſtolicas, & quibuſuis modis obtinenda apud Sedem Apoſtolicam. §.2. Scientes verò aliquem in hoc culpabilem per ſe vel alium intra triduum non reuelantes & ipſi in eamdem incurrunt excommunicationem. §.3. à Papa abſoluendi, idque poſtquam integrè tantumdem erogauerint in pauperes, quantum dederint vel receperint. §.4. Et iuſtitia vel gratia ſic obtenta nullius valoris eſt, roboris vel effectus. §.5. Iiſque litteris vtentes ſcienter, incurrunt pariter excommunicationem Papæ reſeruatam.

THEOREMA 56.

CONſtitutio hæc habetur pariter in extrauag.com. de ſent. excom.cap.1. & quamuis Paludanus 4.d.18.q.3. Angel.excommunicatio 7. num.35. Sylu.ibid.n.82. Caiet.poſt caſum 81. Nauarr.c.27. num. 106. verſ.23. & Calderinus, dicant fuiſſe reuocatam à Clemẽte VII. (contra quos tamen ſentit Io. And. & Antonius de Butrio apud Sylueſtrum) nunc tamen res difficultatem non habet, cum fuerit vna cum pœnis omnibus & cenſuris approbata & aucta anno 1574. à Gregorio XIII. bulla 24. aliàs 28.& peculiari commentario de datis & promiſſis explicata à Nauarro tom.2.

Et quidem circa §.1. aduertendum eſt, quoad quantitatem dati vel

vel promiſſi, vetari etiam res paruas ne dum magnas. ita tamen vt paruitas nòn ſit tanta, vt excuſet à mortali, ex Nau.in d.comment. nu.20. cum excommunicatio ſupponat peccatum mortale,vt etiam ſenſit Azor tom.3.l.12. c.23.q.3. Vbi etiam hanc Conſtitutionem explicat. Ea tamen non ligantur aduocati, procuratores & tabelliones ſua ſalaria petentes, vt docet Gloſſa in extrauag. citata, eo quòd ex cap.non licet, 11.q.3. etſi non liceat iudici vendere iuſtum iudicium, liceat tamen aduocato vendere iuſtum patrocinium, & Iuriſconſulto rectum conſilium. Circa modum verò promiſſionis nullum excludi, ſiue id occultè fiat, ſiue manifeſtè, verbis aut factis,& exprimatur plenariè aut ſolum ex parte, & in confuſo, vt ſi teſte Gloſſa ibidem dicatur v. g. non intendo eſſe tibi ingratus. vel decens eſt vt laborans pro alio, recognoſcatur. vel facta ſequentur, &c. Circa cenſuram denique dicitur, excommunicamus, & anathematizamus. Vocatur autẽ huiuſmodi cenſura excommunicatio quod extra Eccleſiæ communionem expellat,quæ ſacramentorum & Chriſti fidelium communio eſt cap.penult.de ſentent.excomm. & cap.Engeltrudam,3.q.4. Etſi olim acciperetur etiam pro quadã prohibitionẽ accipiendi ſacram Euchariſtiam,vel ingrediendi Eccleſiam,aut ſtandi ſimul cum aliis ad orandum, & ſimilium, vt patet ex cap.cum nõ ſecundum hominem, de iudic.& cit. cap. Engeltrudam, & cap.41.11. q.3. habentur plures huiuſmodi ſeparationes monachorũ in regula S. Benedicti c.23. 24.25.& docet Victoria in ſumm. tract.de excomm.num.1.& Suarez tom.5. d.24. ſect.1. Sed hoc loco ſermo eſt,de vera & propria excõmunicatione, eáque maiore, quæ ſolum fertur ob peccatum mortale,eadémque dicitur Anathema,vt ex præſenti Conſtitutione patet.

Eſt autem Anathema vox Græca non Hebræa ex probabiliori ſentẽtia D. Auguſtini ſuper Num. cap.40.41.& in Pſal.138.S.Thom. in cap.1.epiſt.ad Galat.& cap.9.ad Rom. Couarr. cap.fin.p.1.§.8.n.6. Vgolino tab.2.cap.vlt. §.vlt. facta ab ἀνὰ,& θέσις, quaſi ſurſum poſitio,ſeu ſeorſum poſitio.Ob id cum Num. 21. dictum eſſet: *vocauit nomen eius Horma,* quod eſt Hebræũ, additum eſt pro Græca interpretatione,*id eſt Anathema.* Etſi Alciatus in cap. cum non ab homine, n.106. Sotus 4. d.22. q.1. art.1. & alij eruditi, Hebraicam eſſe ſenſerint.

Eius autem ſignificatio varia eſt. Iuſtinus enim Martyr q.121.& Io.Chryſoſtomus tom.5.homil.de Anathemate, in bonam & in malam partem accipi poſſe ſcribunt: & ſit id quod ad communem vſum iam non ſumitur, ſed quod ſecretum & reconditum eſt Deo. & in bonam partem ſumunt Septuaginta Num. 18. nam vbi vulgata lectio habet: *omne quod ex voto reddiderint filij Iſrael, tuum erit:* legunt ipſi *omne anathematiſmenõ.*& Iudith 16.cum Domino obtuliſſet, & dedicaſſet quæ fuerant Holofernis, ne tantum Dei beneficium ex hominum memoria excideret, dicitur, *obtulit in Anathema obliuionis:* ea enim ſuſpendit monumentum ſempiternum accepti à Domino beneficij.

In malam autem partem ſumitur

tur

tur Num. cap. 21. vbi vulgata habet: *delebo vrbes eius.* Septuaginta legunt; *Anathematizabo ipſum, & ciuitates eius,* id eſt delebo illos tamquam Deo abominabiles, & execrabiles. Et Deut. 7. *Propterea quia abominatio eſt Domini Dei tui: nec inferas quippiam ex Idolo in domũ tuam, ne fias anathema.* Sicut & illud eſt, *quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, & veluti inquinamentum & ſordes abominationi habebit, quia anathema eſt.* Et Ioſue cap. 6. *Sitq́; ciuitas hac anathema.* quam paulò poſt ſuccenderunt. & cap. 7. *quia pollutus eſt anathemate.* Quare Richardus de media villa d. 18. art. 5. q. 8. in reſponſ. ad 1. ait anathema ſignificare deteſtationem, maledictionem, & execrationem. Et Budæus in comment. linguæ Latinæ ſcribit anathema dici hominem, cuius caput ſacratum dicatúmque erat inferorum Diis.

Nec ſanè mirum ſumi in bonam & malam partẽ: res enim aliquando ſeparatur in honorem, aliquando in execrationem. Ex hac igitur ſepoſitione, vt ait S. Thomas ad Galat. cap. 1. inoleuit in Eccleſia, vt qui excluduntur à communi ſocietate Eccleſiæ & ſacramentorum participatione, dicantur anathematizati. Atque ita peccantes in hanc Conſtitutionem excludũtur ab Eccleſia, maledicuntur, & addicuntur damnationi æternæ.

THEOREMA 57.

EXtenditur autem §. 2. cenſura hæc ad ſcientes & intra triduũ non reuelantes, vt etiam factũ videmus cap. 2. de reb. Eccleſ. non alien. l. 6. & cap. ſicut, & cap. quapropter, 2. q. 7 & in Conſt. 3. Gregor. IX. & XVIII. Innocent. IV. & extrauag. 2. de ſimonia. quanquam Nauarr. t. 2. conſil. 8. et. 52. de ſent. excom. exiſtimet Conſtitutionem hanc, quoad non denunciantes, non fuiſſe vſu receptam. Is autem aliquid dicitur ſcire, cap. hoc videtur, 22. q. 5. qui fuit teſtis, aut vidit, aut conſcius fuit, id eſt aliquo modo cognouit, aut oculis ſuis conſpexit, aut qui fecit illi indicauit. Iudici tamẽ denunciare nõ debet, qui probare non poteſt, c. plerumque; 2. q. 7. c. qualiter & quando, 1. de accuſ. verb. exceptis occultis, Gloſſa ibid. Suarez t. 5. d. 20. ſect. 3. num. 11. Menoch. de arbitr. cap. 355. n. 10. 11. Angel. verb. denunciatio, & verb. familia, §. 7. Syluest. excom. q. 8. S. Thom. q. 1. at. 16. & q. 14. art. 12. & l. 4. ſent. d. 14. Cagnolus in l. culpa caret, de reg. iur. Alciatus l. 4 de verb. oblig. Vide Theor. 134.

Quis autem in hoc & ſimilibus caſibus excuſetur à denunciatione explicat Suarez loco cit. Huiuſque cenſuræ abſolutionem extra mortis articulum Pontifex ſibi reſeruat, ad quam non admittatur delinquens, niſi prius quantum dedit aut recepit, plenè & integrè pauperibus largiatur. Vnde ſi id faciat tantum ex parte abſoluendus non erit ex doctrina Gloſſę in cap. quia ſæpe, de elect. l. 6. Archidiac. ibid. Vgolino tab. 5. c. 4. §. 2. n. 7. Sayro l. 4. c. 17. n. 6. Cum loquitur de ſuſpenſione.

Nec nouum eſt in iure, cum v. g. fiat etiam in bulla Nicolai V. quæ incipit, *Olim.* & Clement. 2. de hæret. & Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 12. de reform. & bulla 28. Clementis VIII. quæ eſt de largitione munerum. Id tamen intelligi debet, niſi excuſet impotentia commodę reſtitutionis, ex doctrina Gloſſæ

Clementinæ 2. de hæret. verb. ſatisfecerint, Imolæ ibidem, num. 7. Cardinalis in 1. oppoſ. num. 5. Anton. 3. p. t. 24. c. 8. Sylu. excomm. 9. cap. 42. num. 81. Nauarr. cap. 17. num. 56. 59. & cap. 27. num. 142. & in commentario in hanc eandem Cóſtitutionem de datis & promiſſ. num. 38. Molinæ t. 1. de iuſt. d. 92. col. 3. verſ. pœnæ. & tom. 3. d. 756. fine. Henriquez l. 13. c. 28. num. 1. litt. R. & 4. Sozæ in explicatione bullæ Clementis VIII. de largit. mun. Emanuelis Roderici tom. 1. ſumm. edit. nonę, c. 87. num. 8. Sanchez l. 2. decal. cap. 20. n. 19. Sayri l. 2. cap. 18. nu. 10. 11. ratio eſt, quia nemo tenetur ad impoſſibile, l. impoſſibilium, ff. de reg. iur. ad quod etiam facit cap. Odoardus, de ſolut. facienti enim quod in ſe eſt, pia mater Eccleſia non intendit negare abſolutionis beneficium.

Et §. 4. Pontifex irritat obtentam gratiam vel iuſtitiam, vt fit etiã extra de reſcript. c. cum adeo, & de ætat. & qualit. cap. cum bonę, & cap. 1. de reſcript. l. 6. Sicut neque nouum eſt quod §. 5. extendat excommunicationem reſeruatam ad vtentes illis litteris, & cæteras pœnas, cum & malè faciens, & ſcienter vtens malefactis ex Gloſſa conſimili pœna irretiri mereátur, vt fit etiam extra de immunit. Eccleſiæ, cap. aduerſus, & de crimine falſi, cap. ad falſariorum.

Quid ſit autem intelligendum nomine iuſtitiæ & gratiæ, explicat Nauarr. comment. de datis & promiſſis, num. 19. 26. 29. & Azor 3. p. lib. 12. cap. 23. quæſt. 6. Vt etiam quid intelligatur nomine Sedis Apoſtolicæ, quæ in hac Conſtitutione ponitur, ſcribit Nauarr. ibid. num. 29. & Azor quæſt. 7. de quibus etiam agemus nos inferiùs alia occaſione.

IOANNIS XXII.

Conſtitutionis 1. editæ anno 1316. incipientis, Ex parte.

EPITOME 19.

HÆRETICI, déque hęreſi accuſati, vel valde ſuſpecti, & Iudæi iam ad fidem conuerſi & ab ea poſtea apoſtatantes, confugientes ad templa, Eccleſiaſtica immunitate non gaudent. Ideoque Inquiſitores liberè debent exequi proprium officium, ac ſi ad ea non confugiſſent. Hæretici & Apoſtatæ nõ gaudent Eccleſiæ immunitate.

THEOREMA 58.

CVm inter malefactores confugientes ad Eccleſiam, tanquam ad aſylum, iuxta immunitatem ei conceſſam à Conſtantino Imper. & confirmatam anno 431. à Theodoſio iuniore, & anno 466. à Leone Imp. & aliis, & probatam in antiquis canonibus Eccleſiaſticis, vt Concil. Arauſicano 1. c. 5. Tolet. 12. c. 10. Aurelianenſi 1. c. 3. 4. 5. & 17. q. 4. cap. ſicut antiquitus, cap. reum, cap. frater, & extra. tit. de immunit. Eccleſ. & alibi, vt pluribus oſtendimus l. 2. de ſacrificio Miſſę, cap. 13. num. 14. ita vt primò inde vi abſtrahi iure non poſſint. Secundò, ſi ab Epiſcopo vel Abbate laicis iudicibus tradátur, non poſſint amplius ex eo delicto cõdemnari ad mortem, vel ad aliam pœ-

nam corporis afflictiuam, vnde iudici petenti non conceduntur, niſi dato ſacramento de indemnitate perſonæ (in his enim duobus conſiſtit immunitas Eccleſiaſtica ex Abbate de immunitate, cap. inter alia, Claro §. fin. q. 30. & Angelo verb. immunitas, num. 16.) vt conſtitutum eſt 17. q. 4. c. metuentes, cap. reum, cap. definiuit, c. id conſtituimus, & extra. de immun. Eccleſ. cap. inter alia, & l. præſenti, Cod. de his qui ad Eccleſ. confug. Alij verò ob criminum atrocitatem quibus ſunt obſtricti, minimè gaudeant tali immunitate, ſeu ab Eccleſia non defendantur, quare inde abripi & morte puniri queũt, qui excipiuntur. 17. q. 4. cap. ſicut antiquitus, & d. c. inter alia, de immun. Eccleſ. nempe publici latrones, id eſt qui palam & publicè prædantur, vel publicas vias obſident, vel caſtra tenent & tranſeuntes ſpoliant.

Item nocturni depopulatores agrorum, id eſt, ſecundum Innoc. qui noctu ſeu oculte agros populantur, & ſegetes vaſtant, vel ſecundum Panor. qui nocturnis inſidiis in agris & viis publicis prædantur. Et pariter qui excipiuntur. cap. immunitatem, extra. de immunit. Eccleſ. id eſt, qui in cœmeterio vel Eccleſia enorme delictum ſpe immunitatis Eccleſiaſticæ cõmittunt. Quæ ſanè ſpes ſemper adeſſe creditur ex Hoſtienſi, ſi non probetur contrarium, vt homicidium ex propoſito, mutilationes membrorum, &c. cum delinquentes in Eccleſia, contra Eccleſiam delinquant ex Couarr. l. 2. var. reſolut. cap. 20. num. 15. Claro §. fin. q. 30. num. 13. de quibus etiam cap. 1. de homicid. volunt. & cap. frater, 17. q. 4. Panorm. cap. fin. de immunit. Eccleſ. Nauarr. cap. 25. num. 20. & ſeq. Sylueſt. immunitas, 3. n. 2. Azor t. 2. l. 9. cap. 9. q. 9. Couarr. loco cit. Plaza l. 1. delict. c. 21. & alij Summiſtæ, verb. immunitas. In eo enim quilibet puniri debet, in quo peccauit: vnde fruſtra legis implorat auxilium, qui contra legem delinquit, nec debeat quis eum offendere, à quo ſperat auxiliũ, ex Gloſſa cap. fin. de immunit.

Alij etiam nonnulli, vt homicidæ, debitores æris publici, adulteri, raptores virginum excepti fuerant. Authent. de mandatis Principum, §. quod ſi delinquentes, verb. neque, quam tamen corrigit ius canonicum, & comprobat. l. præſenti, C. de his qui ad Eccleſ. confug. § ſanè. qua de re Azor t. 2. l. 9. c. 9. q. 9. §. item dubię. Inter eos igitur, qui non ſunt defendendi ab Eccleſia, quòd ſe eius auxilio faciant indignos, Pontifex in hac Conſtitutione numerat hęreticos, déque hæreſi accuſatos & valde ſuſpectos (de quibus etiam Gregor. XIV. bulla 7. §. 3. Simancas t. 46. n. 65. Couarr. l. 2. var. reſolut. cap. vlt. Boërius deciſ. 110. Remig. Gogni. de immunit. Eccleſ. fallentia 18.) necnon à fide apoſtatantes Iudæos, vtrique enim contra Eccleſiam delinquunt, & non minus per inſidias occidunt animas multorũ, quàm aſſaſſini & graſſatores corpora. Et ob id ſtatuit eſſe Inquiſitoribus contra tales etiam ad Eccleſiã cõfugientes procedendũ, non ſecus ac ſi non confugiſſent.

THEOREMA 59.

EX hac eadem Conſtitutione videtur colligi ſolutio diffi-

 cultatis

cultatis an Iudæus vel Paganus ad Eccleſiam cōfugiens, gaudeat immunitate? Etſi enim Gloſſa in l. 2. Cod. de his qui conf. ad Eccleſ. Panorm. cap. inter alia, extra de imm. Eccleſ. Nauarr. c. 25. n. 20. Boërius deciſ. 100. Clarus §. fin. q. 30. n. 16. Petr. Greg. l. 33. c. 22. n. 1. negent, niſi venerit amore fidei, & religionis; Innocentius tamen, Hoſtienſis, & Gloſſa, prædicto cap. inter alia, Syl. immunitas, 3. q. 3. & communior opinio teſte Couarr. l. 2. var. reſol. cap. 20. n. 11. verſ. 13. affirmant, quia in d. cap inter alia vniuerſè ſtatuitur, vt confugientes ad Eccleſiam defendantur. Vbi igitur ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Et in hac Io. XXII. Conſtitutione ex confugientibus ad Eccleſiam excipiuntur tantum hæretici & Iudæi apoſtatantes à fide, quam ſuſceperant, qui præſidio ſanctitatis loci, non defenduntur. qua de re recurret iterum ſermo in Conſtit. 7. Gregor. XIV.

Eiuſdem

IOANNIS XXII.

Conſtitutionis 8. olim 1. editæ anno 1321. incipientis.

Inter.

EPITOME 20.

Alienationes de terris Eccleſiæ factæ ab Officialibus nullæ.

REVOCAT Pontifex quaſcumque, & quomodocumque factas ab Officialibus & Baronibus alienationes de caſtris & terris Eccleſiæ, cum ſuper hoc nullam habuerint ab Eccleſia auctoritatem.

THEOREMA 60.

ROmana Eccleſia multis terris, caſtris, ciuitatibus, prouinciis & regnis in honoré B. Petri Chriſti Domini Vicarij donata eſt à Chriſtianis Principibus, vt Conſtantino Imper. vt legimus cap. Conſtantinus, 2. d. 96. & c. fundamenta, de elect. l. 6. & in actis B. Syluestri, de quibus meminit Leo IX. ep. 1. cap. 13. contra præſumptiones Michaëlis. Gelaſius diſt. 15. cap. ſancta. Adrianus ep. ad Conſtantinum Imper. & Irenem matrem in 7. Synodo act. 2. Theodorus Balſamon in Photij Monocanonem tit. 9. & extant exarata vetuſtiſſimis litteris in bibliotheca Vaticana, & Abbatia Nonantulæ in agro Mutinenſi, vbi ſcriptor dicit ſe ea tranſtuliſſe ex Græco Codice Euſebij Cæſareæ Paleſtinę Epiſcopi, qui ea in Eccleſiaſtica hiſtoria omiſit, quòd meminiſſet ſe ea retuliſſe in aliis operibus, vt habemus in notis ad d. c. Conſtantinus, 2. d. 96. editionis Gregorianæ: atque donationem authenticam ſe vidiſſe in arca S. Angeli Romæ teſtatur Pierius Valerianus l. 34. Hieroglyf. vbi agitur de Vmbilio. Itémque à Pepino, qui Exarchatum & Pentapolim ex Sigonio l. 3. de regno Italiæ conceſſit; à Carolo magno, qui dictam donationem confirmauit die 4. poſt eius in vrbem aduentum, pluribus aliis adiectis, vt regno Siciliæ, Corſicæ, Sardiniæ, ex Sigonio loco cit. Platina & Biundo. & non multis aliis ciuitatibus Italiæ; quas etiam donationes confirmauit Ludouicus Pius eorum ſucceſſor, vt conſtat ex cap. ego Ludouicus, d. 63. & ex Cōſtitutione eiuſdem, quæ adhuc

aſſeruatur in monumentis Vaticanis. Ab Henrico II. qui Beneuentanum ducatum dedit ex Ditmaro, Platina & Baronio; à Comitiſſa Matilde anno 1115. quæ eandem inſtituit hæredem, & aliis, vnde ab aliquibus dictum eſt, ſolam immenſitatem eſſe menſuram rerum donatarum Eccleſiæ. Hinc itaque factum eſt, vt Officiales, Rectores & Gubernatores ab Eccleſia conſtituti, variis occaſionibus contra ius & fas multa ex illis abalienauerint inſciis ſummis Pontificibus.

Cui malo volens Ioãnes XXII. occurrere, præſenti Conſtitutione dictas alienationes irritas & nullas declarat, vtpotè factas à non non habentibus auctoritatem. Eadémque de re habetur alia Conſtitutio eiuſdem in bulla 3. Clementis VI. quæ eandem confirmat, additis pluribus cenſuris, vt etiam poſtea in eadem materia fecerunt Innocent. VI. num. 1. Innoc. VII. num. 1. Alexander VI. num. 1. Iulius II. num. 6. Paulus III. num. 17. Paulus IV. num. 11. Pius V. n. 35. Gregorius XIII. num. 62. & Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 11. & nunc Cardinales & Põtifices poſt creationem bis iurent, ſe de prædictis terris poſthac nihil alienaturos. qua de re dicetur epitome 97. decuit enim maieſtatem Sedis Apoſtolicæ, iuriſdictio etiam temporalis, ne vileſceret Pontificalis apex, vt refertur cap. Conſtantinus, 2. d. 96.

Eiuſdem

IOANNIS XXII.

Cõſtitutionis 10 editæ anno 1321. incipientis. Ad hoc.

EPITOME 21.

PRÆCIPIT §. 2. Vniuerſis & ſingulis tam laicis, quàm clericis, cuiuſcumque ſtatus & dignitatis exiſtant; necnon Baronibus, Poteſtatibus, Capitaneis, Ciuitatibus, &c. in Marchia Anconitana, ne quis contra alium ius ſibi dicere, aut bellum vel exercitum ſeu caualcatam, niſi de licentia Rectoris Prouinciæ, per ſe vel alios facere vel mouere, aut per hoſtiles incurſus & violentiam inuadere, occupare aut retinere, ſeu de domo propria, caſtro, ciuitate vel loco aliquem expellere, capere, aut tenere, ſiue ad vindictam & vltionem proſilire quauis cauſa præſumat.

Ius ſibi cũ armis dicentes excõmunicãtur, & priuãtur priuilegiis, feudis, beneficiis Eccleſ. &c.

§. 3. Delinquentes in hoc, poſtquam ad eorũ notitiam hæc peruenerint, vel per eos ſteterit ne peruenirent, ipſo facto excommunicantur, & ſi fuerint clerici etiam ſuſpenduntur: illorúmque caſtra, terræ, loca, communitates, & vniuerſitates; & Eccleſiæ, ſi clerici fuerint, ſubiiciuntur interdicto. Omnéſque & ſinguli

guli prædicti priuantur omnibus priuilegiis, gratiis, libertatibus, bonis, iuribus, honoribus realibus, perſonalibus, feudis, locationibus, officiis, & quibuſcumque conceſſionibus, quæ à Rom. Eccleſia ac cæteris obtinent.

Inſuper ſingulos Barones, Comites, Nobiles, Capitaneos, Officiales, & Communitates prædictas contrafacientes mulctat mille marchis argenti & vnamquamque perſonarum ipſarum, quę contra horum inhibitionem facere præſumpſerit, pœna 200. florenorum auri punit; clericos verò prædictos priuat omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, dignitatibus, perſonatibus, officiis cum cura vel ſine cura, & reddit indignos & inhabiles ad illa & alia in poſterum obtinenda.

THEOREMA 61.

CONſtitutio hæc extenditur tantum ad ſtatutum Eccleſiaſticum, ſed ad totum ex declaratione Pauli III. bulla 17. quæ incipit, *Officij*. videriq; poteſt de eadem materia Alexander VI. n. 1. in bullario nouo, vbi abſolutioné reſeruat Papæ, Iulius II. num. 6. & Sixtus V. num. 75. & facientes huiuſmodi armatorum hominum vniones ſeu congregationes tenentur iure ciuili, lege Iulia, de vi publica, §. Item lex Iulia, Inſtit. de publ. iud. l. 3. §. eadem lege, l. qui ædes, ad legem Iul. maieſt. l. vnica, Cod. vt armorum vſus, & ibidem Gloſſa lib. 11.

Porrò Caualcatæ nomine non tantùm equitum turmæ, verùm etiam peditum militantium manus intelligitur. Ferebant enim infeliciſſima tempora, quibus Italia in Guelfas & Gibellinas factiones erat diuiſa, vt ſublato legum timore, quiſque ius ſibi dicere præſumeret: cum tamen nemo in propria cauſa ſit bonus iudex, & ſit cótra naturalem legem, vt in propria cauſa quis de alio ſumat pœnas, l. 1. Cod. ne quis in ſua cauſa iudicet. & l. ſi quis in tantam, Cod. vnde vi, & l. extat, ff. quod metus cauſa. Et ciues vnius factionis, alterius factionis ciues patria eiicerent, omniáque hoſtilitatis ſigna inuicem ederét. Vt videre eſt apud Neuizanũ in ſylua nupt. l. 4. n. 134. Alciatum l. 1. parerg. cap. 12. Decianum tom. 2. crimin. l. 7. c. 7. n. 11. Baldum in l. 2. num. 14. ff. de orig. iuris. Boërium in tract. de ſeditioſ. in princip. num. 10. Caccialup. in l. omnes populi, num. 13. ff. de iuſt. & iure. Ad horum igitur temeritatem & audaciam refrænandam, ſunt hæc prudenter à Pontifice ſancita.

Marchæ verò nomen de quo §. 2. recens & Germanicum eſt, ex Couarr. de collat. Numiſmatũ c. 2. num. 4. Budæo l. 2. de aſſe. Gregor. Agricola l. 1. de reſtit. ponderib. & Sigiſmundo Scauia tract. de commerciis, §. 2. gloſſ. 3. num. 28. & eſt ambiguum, aliquando enim ditionis nomen eſt, ſignificans regionem, ſeu regionis fines & limites, vt cum dicimus Marcham Anconitanam, vt hic §. 2. vel Taruiſinam, vt in bulla 8. Innocentij IV.

qua

qua de re Ioan. Garzias tract. de expenſis & melioramentis, c. 12: n.37. aliquando notam, & ſignum in re aliqua impreſſum, ſiue ſculptum ſit. v.g. in metallo, ſiue inuſtum igne, ſiue intextum, ſiue colore pictum, aut alio modo impreſſum in re quapiam, tamquam diſtinctiua nota quædam. vnde dixit ille de funeſto & infauſto cõdemnationis ſigno:

Perſ. Sat. 4. *Et potis es vitio nigrum præfigere Theta.*

Aliquando denique ſumitur pro auri vel argenti maſſa, certi ponderis, bonitatis, valoris. erat enim vnciarum octo libræ Romanæ ex Iaſone, §. omnes autem, num.7. inſtit. de act. & in l.2. §. ex his, n.16. ff. de verb. oblig. Albertino tract. de hæret. q.5. num.6. Sarnenſi in reg. Cancellar. de valore exprim. q. 9. & citatis. ita appellata à peculiari nota in ea impreſſa iuxta ſuperiorem acceptionem, vt conſtat ex materia de Cambiis apud Nauarr. cap.17. nu.296. Molina d.400.410. Hieronymum de Luca tr. de cambiis, vt dicetur Theoremate 292. & in hac ſignificatione fit mentio eius in hac Conſtitutione §.3. & in Conſtitutione Honorij III. de qua ſupra epitome 7. §.1. & cap. conſtitutus, de procur. & cap.2. de arbitr. c.4. de pactis, & ca. 6. de cenſibus.

THEOREMA 62.

EOdem §.2. & 3. dicitur domo, caſtro, ciuitate, &c. qua in re, ex ſententia Gloſſæ in cap. ſtatutum, de reſcript. & cap. ſi ciuitas, caſtrum aut villa de ſent. excomm. l.6 & aliorum, ea cenſetur *Domus* alicuius propria, quam quis particulariter cum ſua familia inhabitat. *Villa* autem dupliciter ſumitur. Primò, pro caſa & habitatione ruri ædificata, ad fructus & inſtrumenta ad colendum agrum reponenda, ſeu etiam ad animum relaxandum. Secundò, pro congregatione hominum habitantium in loco non vallato murorum ambitu, vti degere Agricolæ ſolent, de qua cap. non debet, d.80. *Caſtrum* verò denotat caſam arctam, & munitam, quę belli tempore non eget magna hominum cuſtodia nec victualibus ad ſeſe tuendum ab hoſtium incurſibus. *Oppidum* aut *Terra* magnum eſt & amplum Caſtrũ ſeu Caſtellum. cap. Epiſcopi, d.80. *Vrbs*, ſunt ędificia ipſa, & murorum ſtructura in quibus ciues habitant, ex Iſidoro l.15. etym. Archidiac. & Gloſſa. *Ciuitas* denique dicitur ciuium vnitas, ſeu ipſa ciuium congregatio vrbem inhabitantium, quam M. Tullius in ſom. Scip. Cõcilium cætúmque hominum iure ſociatos, dixit. quem ſequutus Iſidorus l.15. etym. ſcripſit. *Ciuitas* eſt hominũ multitudo ſocietatis vinculo adunata, dicta à ciuibus, id eſt ab ipſis incolis vrbis; quia plurimorum conſiſtat, & contineat vnitatem. Nec eſt de ratione ciuitatis, vt habeat Epiſcopum proprium, cum etiam ante Epiſcoporũ creationem, eſſent ciuitates. etſi in eis ſolis Epiſcopi ſtatuendi ſint. d.80. cap.1.2.3.4.5.

THEOREMA 63.

CEnſuræ §. 3. in delinquentes ſunt latæ ſententiæ, & non ferendæ, cum dicatur, *ipſo facto excommunicantur, ſuſpenduntur, ſubijciuntur interdicto*, &c. qua de re fusè Vgolinus inter cæteros, Tab.1. c.9. §.6.

§ 6. & Azor t. 1. l. 5. cap. 9. ea autem cenſura dicitur latæ ſententię, cum lex à iure vel ab homine conſulẽs in poſterum cenſuræ ſententiam iam tulit in eum, qui delinquet in legem: ita vt ſtatim ac quis legem tranſgreditur, abſque alia iudicis opera, aut re alia expectata, cenſura ligatus ſit. & ſolet cenſura ſententiæ latæ exprimi per *ipſo iure:* quia ipſum ius fert ſub illa conditione, ſi ei non obediatur. *Ipſo facto*, quia poſito facto ſeu inobedientia legis, incurritur, nulla alia expectata ſententia. Eo ipſo, quod idem valet, ac ipſo facto, & ſimilibus quibus indicatur, nil aliud requiri. ex Bartolo in l. 1. n. 4. ff. de his qui not. infam. Vgolino loco cit. Suarez tom. 5. d. 3. ſect. 3. Azor loc. cit. ſæpe etiam fertur per, ex tunc, vel ſtatim, aut confeſtim, ſeu illicò, mox, protinus, vt cap. quam ſit, de elect. l. 6. etſi non ſemper, vt notat Suarez. ideo de eis iudicandũ erit, prout exigent verba quibus adiungentur. vt ſi dicatur *ſtatim* vel *ex tunc excommunicetur*, non erit latæ ſententiæ: ſi ſtatim, aut ex tunc ſit excommunicatus, erit ſententiæ latæ.

Solent quoque huiuſmodi cenſuræ latæ ſentẽtiæ ferri in præſenti, modi indicatiui, vt *excommunicamus, interdicimus, ſuſpendimus*: & in paſſiuo, *excommunicatur, ſuſpenditur*, &c. vel per præteritum perfectum modi ſubiunctiui, ſit *excommunicatus, interdictus*, aut *ſubiaceat excommunicationi, interdicto, ſuſpenſioni*. qua de re Azor tom. 1. l. 5. cap. 9. §. quarta regula. Vel in infinito hoc modo, *decernimus*, vel *noueris te eſſe excommunicatum, interdictum*, &c. Secus eſt in cenſura ferenda in futuro, & nondum lata, in qua ſolet adhiberi tempus præſens modi imperatiui v. g. *excommunicetur, ſuſpendatur*. Id enim intelligitur faciendum per ſententiam ferendam ex Gloſſa de regul. iur. in 6. cap. in pœnis. Azor loco cit. § porrò, & Doctoribus in cap. dolentes, de celebr. Miſſ. & meritò. Nam quod imperatur faciendum, nondum fit. neque ſi dicatur ſolum *ſub pœna*, aut *interminatione excommunicationis, ſuſpenſionis*, &c. vt conſtat ex cap. clericus, extra. ne cler. vel monach. & cap. relatum, §. ad hoc, tit. de iurepatr. Gloſſa, Suarez, Azor, Vgolin. locis cit. Quod ſi videatur oppoſitum haberi, cap. 1. de eo qui fur. ord. ſuſcep. & cap. Salonitanæ, d. 63. reſp. Gloſſa loco cit. & cap. ſicut tuis, de ſimonia, & Suarez vbi ſupra, adiectũ aliquid fuiſſe comminationi vel interminationi anathematis v. g. ſtatim incurrendæ, vel cui mox ſubiaceat. aut vt contrafaciendo eſſet anathema aut excommunicatus.

Denique notat cum Gloſſa, Abbate, Felino, Azor loco cit. quoties de aliqua dictione poſita in lege pœnali prudenter ambigitur, num ſignificet cenſuram aut pœnam latam ipſo iure aut ferendam, iudicandum ſolum ferendam, ex regula iuris. Odia ſunt reſtringenda. Et. In pœnis mitiorẽ & benigniorem interpretationem faciendam eſſe.

Tandem quod ſpectat ad præſentem conſtitutionẽ licet in eam delinquẽtes abſolui poſſent, quod Ioan. XXII. excommunicationem & cenſuram non reſeruauerit, Alexander tamen VI. bulla 5. §. 3. eam approbans eius abſolutionem reſeruauit ſummo Pontifici, vt antea monuimus. Immo videtur comprehenſa,

prehenſa, §.20. bullæ cœnę Domini ex Caiet. excommunicatio, c.17. Nauarr. cap. 27. num.75. Suarez tom.5.d.21. ſect.2. num.105. quia ſimpliciter hoſtiliter inuadunt Papæ ciuitates, quamuis eas nolint à ſummo Pontifice alienare, vt etiam dicemus Theoremate 429. bullam cœnæ Domini explicãtes.

Eiuſdem

IOANNIS XXII.

Conſtitutionis editæ anno 1325. quæ incipit. Ad noſtrum.

EPITOME 22.

Religioſi non eant ad infideles ſine licentia & patentibus. *Excõmunicatio reſeruata.*

RELIGIOSI ſub pœna excõmunicationis Papæ reſeruatæ, prohibentur ſine ſuperiorum ſuorum licentia & patentibus litteris ſe transferre ad partes infidelium: & ſine illis reperti, ſunt tamquam Apoſtatæ capiendi. Neque illic à Prælatis ſunt admittendi ad prædicationem & diuinorum Officiorum celebrationem.

THEOREMA 64.

MVlti religionis habitum geſtantes, moribus corrupti & deprauati, ſermonibus & ſecretis collocutionibus ſuis, contra Eccleſiæ Romanæ conſtitutiones in infidelium partibus in ſimplicium Chriſtianorum cordibus ſcandala generabant, ſuſpectíque erant de hæreſi. quare Pontifex in præſenti Conſtitutione, quę in bullario nouo eſt omiſſa, eo quod iam habeatur in extrauag. comm. de regular. & tranſeunt. ad relig. cap. 2. obuiare volens periculis, vetat ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ Pontifici reſeruatæ, religioſos transmigrare in partes tranſmarinas, ſine ſuorum ſuperiorum licentia in patentibus litteris.

Superioribus autem (quippe qui ſubditorum mores perſpectos habent, vnde eis renuentibus, ſubditi ad ordines non promouentur, cap. ad aures, de temp. ordin.) iniungit, vt eam dumtaxat viris litteratis, prouidis & expertis impertiant. Sequutus in hoc Pontifex Clementem III. qui, extra. de Iudæis & Saracenis, c. quam ſit laudabile, licentia conceſſa Epiſcopo N. prædicaturo Euangelium Paganis in partibus vltramarinis, vt ſocios etiam haberet quemcũque religioſum & clericum idoneum ad fidem prædicandam, qui ei adhærere vellent, appoſuit clauſulam. (requiſita tamen & habita licentia prælatorum ſuorum.) vt etiam de conſecratione d. 5. can. 11. dicitur, non oportere miniſtros altaris vel quoſlibet clericos præter iuſſionem Epiſcopi (petitam ſcilicet & obtentam ex Gloſſa) ad peregrinandum proficiſci aut ſine canonicis, id eſt formatis litteris Epiſcopi, de quibus eſt etiam ſermo in Authent. de ſanctis Epiſcop. §. interdicimus.

Extat nunc quoque bulla 56. Pauli V. de miſſis ad prædicandam fidem ad Indos, vt rectà eò ſe trãsferant, nec morentur in itinere abſque ſuperiorum licentia, ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ. de qua in epit. 165.

Porrò tranſgreſſores primò incurrunt:

currunt excommunicationem reſeruatam. Secundò, habentur pro Apoſtatis à ſuis Ordinibus, & ſunt ab Ordinariis mancipandi carceri, donec conſtet de habita licentia illorum ſuperiorum, vt etiam de omnibus religioſis ſine ſuperiorũ patentibus litteris iter agentibus, ſtatuit Sixtus V. bulla 73. §. 7. quæ incipit, *Cum de omnibus.* Tertiò, ſi illic de Sede Apoſt. obloquantur, ſunt ab Ordinariis compeſcendi, non ſecus ac ſi eſſent illorum ſubditi. Quartò, non admittantur ad officiũ prædicationis, quippe cum nemo abſque licentia, ſibi poſſit aſſumere munus prędicandi, ex decreto Innocentij III. extra. de hæret. cap. 13. §. Quia. Concil. Lateranenſi, ſub Leone X. ſeſſ. 11. & Concil. Trid. ſeſſ. 5. c. 2. de reform. & ſeſſ. 24. cap. 4. Quintò, non permittantur celebrare, cum nõ conſtet de ordinatione, aut vitæ moribus, iuxta conſtituta à Syluestro Papa d. 98. cap. nullus. Alexand. III. extra. tit. de cler. peregrin. cap. tua, & Innocent. III. ibid. cap. inter, & cap. tuæ, & Concil. Trid. ſeſſ. 22. cap. de vitand. & ſeru. in celebr. & ſeſſ. 23. cap. 16.

Eiuſdem

IOANNIS XXII.

Conſtitutionis 13. quæ incipit.
Super.

EPITOME 23.

Euocantes, adorantes, alliganteſque in annulis & ſimilibus dæmones & tenentes vel legẽtes de his ſcripturas & diſcẽtes & docentes ſimilia, excommunicãtur, &c.

IMPIE dæmonibus Chriſtiani aliqui immolabant, adorationem exhibebant, imagines, annulos, ſpeculum, phialam ad eos ibi alligandos fabricabant, vt ad ſua praua deſideria adimplẽda ab illis reſponſa & auxilia acciperent. Præcipit igitur Pontifex, §. 1. ſub interminatione anathematis, vt nemo baptizatus audeat aliquod de prædictis, docere vel addiſcere, aut quouis modo vti. §. 2. In his delinquentes ipſo facto excommunicantur, & admoniti, niſi intra octo dies ſe correxerint, per competentes iudices aliis pœnis plectantur. §. 3. Nullúſque libellos & ſcripturas aliquid de prædictis erroribus continentes, habere, aut tenere, vel ſtudere præſumat, ſed intra octo dies, abolere & comburere teneatur, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, & aliis, cum conſtiterit, grauioribus infligendis, contemptoribus.

THEOREMA 65.

QVæ à Pontifice hoc loco cõtra ſortilegos, & diuinos, & vtentes eorum opera conſtituuntur, iam damnata fuerant, tum iure diuino Deuter. cap. 18. Leuit. 20. 1
vbi diuini interfici iubentur. Exod. cap. 22. Num. cap. 25. Eſaiæ 8. Eccleſ. 34. Tum lege ciuili, l. cuicumque, vbi ſtatuitur, vt liceat cuicũ- 2
que maleficum apprehendere, & illico ad iudices deferre, vt communis ſalutis hoſtem, & l. multi, vt magicis artibus deditos feralis peſtis, ſeu ſententia abſumat, l. nullus,

lus,Cod.de maleficis,in qua Conſtantinus, vt diuinantes; qui ad alienam domum accedunt, comburantur, & qui eos deuocarint, publicatis eorum bonis,deportentur. Et Platonis legg.l.11.ſtatuentis. *Quando quis nodis,inductionibus, cantibus, ſimilibuſq; veneficijs ad nocendum paratus deprehenſus eſt, ſi Aruſpex aut prodigiorum interpres ſit, occidatur: ſin verò non fuerit, iudex de ipſo quid dare patiue debeat,ſtatuat.*
3 Tum iure canonico: nam 26.q.1. cap.illos,prohibentur.& q.5.cap.ſi quis dicitur, *ſi quis ariolos,aruſpices, incantatores obſeruarit, aut phylacterijs eorum vſus fuerit, anathema ſit.* cap. non oportet, definitur: *vt clerici his ſuperſtitioſis artibus vtentes, de Eccleſia proyciantur.* cap. ſi quis Epiſcopus, *vt ſi Epiſcopus, presbyter, Diaconus, vel clericus magos, aruſpices, incantatores conſuluerit, deprehenſus deponatur ab honore dignitatis ſuæ.* cap. aliquanti, *vt ſiue clerici ſiue laici, qui diuinationis ſcientiam profeſſi fuerint, docuerint, conſuluerint, ab Eccleſia habeantur extranei.* cap.ſortes,ſub anathemate diuinationes fieri prohibetur.cap.ſi quis clericus, & c.auguriis, his incãtationibus ſeruientes iubentur ab Eccleſia ſeparari. & q.7.cap.admoneant. huiuſmodi artes & incantationes dicuntur inſidiæ & laquei diaboli, quibus nititur decipere humanum genus. & ſi clericus hæc exercuerit,vt degradetur; ſi laicus, excommunicetur.

Sed dubium graue eſt an in aliquo horum canonum excommunicatio ſit latæ ſententiæ, ita vt, qui diuinationes exercent, vel diuinos conſulunt,ſint excommunicati:præſertim in cap.ſi quis ariolos, vbi dicitur, *anathema ſit.* quæ ſolet eſſe formula latæ ſententiæ, ex Vgolino, Suarez & aliis, vt diximus Theoremate 64.Et quidem P.Martinus del Rio l.4. diſp. mag. cap.2.quæſt.7.ſect.4.affirmat.quod etiam non improbabile putat Suarez tom.1.de relig.l.2. de ſuperſtitione,cap.19 num.5. eo quòd huiuſmodi verba, *excommunicatus ſit,* aut *anathema ſit.* in Conciliis contineant ſententiam latam, & non ferendam.

Oppoſitum tamen docet Suarez ibidem num. 5. & 6. Sanchez l.2.decal.cap.38.num.91.Azor t.1. l.9. cap.26.q.3. Leſſius l.2. cap.34. dub.5.nu.29. Nauarr.cap.27.n.12. Sylu.verb.ſuperſtitio,q.vlt. Alenſ. 2.p.q.164. num.5. (niſi fortè huic facto ſit etiam coniuncta hæreſis, quo caſu excommunicatio eſſet lata)idque aliqui ſentiunt,eo quod ambigi poſſit an verbum, *ſit,* futuri temporis ſit modi optatiui, an verò præſentis ſubiunctiui, atque ob id in dubio iuris facienda ſit interpretatio in mitiorem partem, nempe in futuro, vt faciat ſenſum *anathemate feriatur,* ſicut cum de aliquo dicimus: *ſit exul, ſit extorris:* pro *eijciatur in exilium.* Ratio huius explicationis eſt, quia in reliquis citatis canonibus ſemper eſt ſermo de excommunicatione ferenda, & non de lata. Alij quod hoc nomen non ſemper ſignificet excommunicationem propriè dictã, vt diximus Theor.56.& poſſit generatim accipi pro valde execrabili, ſeu exitio deuoto. iuxta illud 1.Corinth.16. *Si quis non amat Dominum Ieſum Chriſtum, ſit anathema.* Videatur etiam Theorema 158.

THEOREMA 66.

CÆterum in huiuſmodi delictis grauiſſimum ſcelus committitur. 1 Tum quod frequenter intercedat idololatria, vt ex §. 1. huius conſtitutionis patet, cum diuinu honorem tráſferat in creaturam, vt notauit S.Thom. 2.2.q. 94.art.3.Caiet.ibid.q.93. Directorium Emerici, 2 p.quæſt.43.Pegna com.68. Valentia 2.2.d.6.q.11. & 12. Suarez tom 1. de relig.l.2.c.6. Leſſius l.2.cap.43.dub.2.Bannes 2. 2. q.11. art.4. Aragona 2. 2. q.12. Sanchez l.2.cap.37. Mart. del Rio l.4.diſp.mag.cap.2. Sayrus l.4.c.5. Vnde vniuerſaliter dixit Ioannes Gerſon tract.de erroribus circa artem magicam, dicto 3. Quod dare vel offerre vel promittere dæmonibus qualemcumque rem, vt adimpleant hominis deſiderium, aut in honorem eorum aliquid oſculari, vel portare, non ſit idololatria, error. 2 Tum quòd omne pactum ſiue expreſſum ſiue tacitum cum dæmone ſit prohibitum, vt optimè explicat Caietanus 2. 2. q.90. art.1. quia continet ſocietatem cum eo, ſicut in republica ſocietas & commercium cum hoſte eſt crimen læſæ Maieſtatis. quippe cum initio mundi Geneſ. 3. Deus inter homines & dæmones inimicitias indixerit, & prohibeatur huiuſmodi ſocietas Leuit. 19. Deuter. 18. Eccleſ. 34. 3 Tum quòd homo ſe exponat periculo Apoſtaſię, & dãnationis æternæ. Facilè enim diabolus hominem qui ipſius ſocietatem expoſcit, adeo ſibi ſuis artibus abſtringit, vt vix elabi poſſit. ideo dixit Caietanus 2.2.q.95. art 4. ſicut conſuetudo cum Angelis in hac vita eſt inchoatio quædam æternæ beatitudinis; ita commercium cum dęmonibus eſſe initium quoddam æternæ damnationis. 4 Tum quia ſolent etiam admiſceri alia grauiſſima crimina, vt abnegatio fidei, baptiſmi, Chriſti, blaſphemia in Deum & B. Virginem, hæreſis, Apoſtaſia, cum malefici diabolo perpetuò fidem ſpondeant, eique ſe totos dedant. Quare ſcripſit S. Cyprian. l.1. de dupl. martyr. *qui magicis artibus vtuntur, tacitè Chriſtum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus.* Videndus Simancas tit.30. Clarus §. hæreſis, num 33. Suarez t.1. de relig.l.2.de ſuperſtitione, cap. 8. à num.22.ad finem. Sanchez l.2.cap.38.num.26. Quapropter Clemens VIII. in decreto anni 1593. die 26. Maij inter caſus quorum abſolutionem ſuperiores religionum ſibi reſeruare poſſunt, vtpotè grauiſſimos, poſuit primo loco veneficia, incantationes, & ſortilegia.

THEOREMA 67.

NVlla vis hominibus ineſt ad alligandos dæmones in annulis, ſpeculis aut phyalis, aut etiã fugandos, quicquid ſcripſerit Ioſephus Iudæus l.8. de antiquit.c.2. de Eleazaro, cum nec homines, quippe natura & poteſtate lõgè inferiores, nec ſigna, verba, aut characteres naturaliter eam vim habeant in ſpiritus. Si enim dæmones ab homine cogi poſſent, non docerent eum modos, quia ob nullum lucrum eligerent ſubdi homini, & eſſe ei inferiores. Sed vt ab hominibus illiciantur, ipſi eos ſua calliditate ſeducũt, vt docet S. Auguſtinus l.21.de Ciuit.cap.6. inſpirando, vel docendo quibus rebus

aut

aut modis velint euocari ad aliquid efficiendum, cum certa verba, incantationes & veneficia intellexerint: quare fingunt ſe alligari & includi ac homini ſubdi, vt is magis ad veneficia afficiatur, & peccatorum vinculis alligatum pertrahāt ad barathrum. qua de re Ludouicus Carerius tract. de hæret. nu. 3. & Bartholomæus Sybilla in qq. pereg. decad. 3. cap. 8. q. 1.

Itaque dæmon ad hominem decipiendum vel ſua ſponte ſe alligat, vel includit pacto tacito vel expreſſo inito cum homine, vt docet Abulenſis cap. 19. in Matth. quæſt. 90. Victoria relect. de Magia n. 26. Simancas tit. 65. n. 30. 31. Pegna com. 68. Valent. 2. 2. d. 6. q. 13. Delrius l. 2. diſp. mag. q. 30. ſect. 3. Azor t. 1. l. 9. cap. 26. q. 1. Sanchez l. 2. decal. cap. 42. n. 11. Vel imperio & vi ſuperioris dæmonis per pactum initum à Mago cum dæmone ſuperiori. ex D. Auguſtino, loco cit. S. Thom. lib. 4. contra Gentes cap. 90. Victoria nu. 27. 30. Tolet. l. 4. cap. 14. Azor loco cit. Quod ſi Dauid à Saule Cythara, & piſcis iecur carbonibus impoſitum Tobiæ 6. compeſcuit dæmonem, id poteſtate & virtute Dei volentis per Dauid ſeruum ſuum, & per iecur quaſi ſacratum & exorcizatū, ex Azore, factum eſt, non quod hæc ſua natura id facere valeant.

THEOREMA 68.

SVb interminatione autem excommunicationis §. 1. & 2. vetatur ne quis baptizatus prædicta docere aut diſcere, aut vti eis quomodocumque audeat. quod etiam in l. culpa, Cod. de Maleficis. Valentinianus prohibuerat, & præſumentes quicquam horum facere, incidunt ipſo facto in excommunicationem, puniendi aliis pœnis (niſi admoniti, intra octo dies ſe correxerint) per iudices competentes. Porrò licet ſortilegis, diuinatoribus & maleficis de iure cōmuni l. 3. Cod. de Malefic. impoſita ſit pœna mortis, & confiſcationis bonorum, de conſuetudine tamen mitius puniuntur, vt fuſtigatione, exilio, &c. ex Claro verb. hæreſis, num. vlt.

Sunt autē qui dubitent, an hæc conſtitutio liget? Nam Sanchez l. 2. decal. cap. 38. n. 91. Suarez to. 1. de relig l. 2. de ſuperſt. cap. 19. n. 6. & alij apud Aragonam 2. 2. q. 12. ar. 1. concl. 2. tenent non fuiſſe vſu receptam, quod non videatur ſufficienter promulgata. Obligare tamen ſentit Tabiena excom. 5. caſu 4. n. 1. Azor to. 1. l. 9. cap. 26. q. 3. & 5. Direct. Inq. p. 2. q. 43. n. 9. Et ſanè ſi ex eo quod non fuerit in corpôre iuris inſerta, dicitur non ſufficienter promulgata, idem de multis aliis erit dicendum.

Sub eadem pœna excommunicationis latæ ſententiæ, §. 3. prohibentur fideles tenere aut legere ſcripturas continentes huiuſmodi errores: quas etiam mandat Pontifex intra octo dies comburendas: qua de re extat etiam decretum in Indice lib. prohib. Concil. Tridentini approbato à Pio IV. bulla 77. regula 9. & Sixti V. n. 17. aliàs 21. qui pœnas iudicis renouauit, & iuſſit, tranſgreſſores ab Inquiſitoribus puniri. ídque confirmauit Clemens VIII. in nouiſſimo Indice librorum prohibitorum circa 9. regulam. Et caſus olim erat in bulla Cœnæ Pij V. reſeruatus, ex Sanchez l. 2. cap. 10. nu. 32.

&

& Candelabro p.2. in 1. excomm. Cœnæ, num.13. Videndus etiam Azor loco cit. quæſt.5.

Eiuſdem

IOANNIS XXII.

Ex quorumdam opinione Conſtitutionis, quæ incipit.

Perlectis.

EPITOME 24.

Quæ cẽſenda ſit clerici percuſſio grauis, quæ leuis.

RESPONDEMVS (inquit Pontifex) *illam videlicet* (eſſe) *modicam percuſſionem aut impulſionem pugni, palmæ, manus, pedis, digiti aut baculi, vel lapidis, quæ ad liuorem, mutilationem membri, fractionem dentis, depilationem capillorum non modicam, vel effuſionem ſanguinis non peruenit. nec ſi tam leuiſſimi ictus aut pugni percuſſione ſanguis exiret, tranſire in atrocem iniuriam profitemur, vt propter hoc ſit ab abſolutione talium abſtinendum. Volumus tamen, vt non ſolum ipſum factum, verùm etiam facti qualitas percutiendiq́ modus, aut iniuriandi circa hoc diligentius attendatur, cum omnibus ſuis circumſtantijs, loci videlicet, perſonæ & alijs, vt quæ ſit leuis vel modica, grauis aut enormis iniuria, manifeſtius cognoſcatur; loci quidem vtrum in theatro vel in foro, coram rege, prælato, vel iudice, in Eccleſia coram multis, vel alio loco publico, alicui iniuria inferatur. Perſonæ, veluti ſi magiſter, aut iudex, aut & Magiſtratus, aut Prælatus, Pater, aut Patruus vel aliquis in dignitate vel perſonatu conſtitutus ab inferiori vel humili contra naturam iuris patiatur. Per hæc quidem graues videantur iniuriæ, & quæ ſint tales, aut modicæ ex oppoſito cognoſcantur. Sanè quia negotij natura non patitur, vt ad plenum omnia diſſerantur, iudicium talis enormis iniuriæ veſtro duximus arbitrio committẽdum: admonentes vt poteſtatem veſtram cum ad hæc proceſſeritis, ita temperetis, vt citra metas huiuſmodi potius, quàm vltra eas, circa abſolutionem talium procedatis; ne iniuriantes de vicina abſolutione confiſi, de facili in actiones prorumpant, percuſſiones vel iniurias, & ſententias Canonis iam periculoſius contemnentes in excommunicationis ſententias procliuius prolabantur. Tolerabilius eſt enim aliquos, qui per vos etiam poſſunt abſolui, nobis vel ſuperiori abſoluendos relinquere, quàm contra ſtatuta canonum imagine abſolutionis (quod non fit niſi grandi peccato) quemquam relinquere innodatum; cum vmbra quædam videatur in opere, veritas autem non ſubeat in effectu.*

THEOREMA 79.

CItatur hæc Conſtitutio à Nauarr. cap.27. nu.91. Sayro l.3. cap.28.

cap.28.num.8.Graffio p.1.l.2.c.49. num.51.Philiarcho l.3.de offic.ſacerd.cap.33.Molina t.4.d.59. Tolet.l.1.cap.32. Suarez tom.5.d.22. ſect.1.Ioanne Gutierez l.1.can.qq. cap.5.num.15.& in Compend.priuileg.ord.mend.& non mend.f.22. & ad verbum refertur à Stephano Quaranta verb.Abſolutio excommunicatorum ſub nomine Ioannis XXII. Re vera tamen non eſt illius, cum citetur ab Hoſtienſi, cap.peruenit, de ſentent.excomm. qui vixit ante Ioannem XXII. annis 65. nempe anno 1254.& ipſomet teſte, quæſiuit ab Innoc.IV. an ipſe Conſtitutionem edidiſſet, qui reſpondit negando. habetur de hac quoque materia,cap.peruenit,& cap. cum illorum, extra. de ſent.excomm.

Huius autem Conſtitutionis occaſio fuit Canon Innocent.II.in Concil.Lateran.cap.15.& 17.q.4. cap.ſi quis ſuadente. vbi ita ſtatutum eſt: *Si quis ſuadente diabolo huius ſacrilegij reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſoluere (niſi mortis vrgente periculo) donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum accipiat.* Quod etiam habetur ex Alexandro III. cap.ex tenore, & cap. non dubium, c.porrò, & Clem.3. cap.cum non ab homine, & c.tua nos,& aliis capp.extra.de ſent.excomm. Et quia caſus frequens eſt, conceſſit Clemens III. cap.peruenit, de ſent. excom. vt poſſet Epiſcopus abſoluere ob leuem percuſſionem. Etenim *percuſſio* alia grauis eſt ſeu enormis,alia mediocris, alia leuis ex citato cap. peruenit, & cap.cum illorum,de ſentent.excomm. vt notant Io. Andr. & Panorm. ibid. Alenſis 2.p.l.7. tit.13. art.4. Anton. 3.p. t.25. cap.1.§.5. nota.Sylu.abſolutio 4.initio, Caiet.excommunicatio, cap.10. Nauarr.cap.27.num.91. & tom.2.cõſil.39.de ſent.excom.Graff.1.p.l.2. cap.49. num.51. Suarez t.5. d.22. ſect.1.num.88. Sayrus l.3.cap.28. & colligitur etiam ex Inſtit.de iniuriis,§.atrox,& Gloſſa ibidem.

Conſultus igitur Pontifex quomodo hæc eſſent accipienda, reſpondet præſenti Conſtitutione rem ſpectandam. Primò,ex quantitate nocumenti. quod etiam dicitur cap.cum illorum, de ſentent. excomm. vbi pro exemplo ponitur mutilatio membri (quod Nauarr. Suarez,Graff.Sayrus, Sylueſter extendunt ad membrum quod redditum eſt inhabile ad ſuũ munus,licet non abſciſſum)& ſanguinis effuſio(in magna ſcilicet copia ex Gloſſa & communi ſententia, & ob læſioné magnam,non è naribus è quibus licet læſio ſit leuis, exit facilè ſanguis) vt ſi è vulnere capitis aut alterius partis efflueret. Idémque ſentiendum de percuſſione enormi his æquiualenti, etiamſi non efflueret ſanguis, vt ſi clericus diu in tetro carcere includeretur, vel flagellaretur cum magna contumelia & dolore. Vnde ex hoc capite erit leuis & nõ enormis percuſſio pedis aut palmæ quę non relinquit ſugillationem aut maculam carnis ſeu vibicis,expilatio paucorum capillorum,&c. 1

Secundò, ex dignitate perſonæ læſæ, vt etiam dicitur d.cap.cum illorum, vt ſi ſit Cardinalis, Epiſcopus, Legatus,aut proprius Abbas,Prælatus,Pater,Patruus.Secus ex hoc capite, ſi eſſet Abbas alie- 2

nus ex Gloſſa, & Suarez. Offenſio enim creſcit ex dignitate perſonæ offenſæ, vt etiam conſtat ex l. Prætor edixit, §. fin. de iniuriis, & §. Atrox, inſtit. eodem. vnde quædam percuſſio in puero erit leuis, quæ in viro erit grauis, & e contra ex Syluestro.
3 Tertiò, ex conditione perſonæ offendentis, vt ſi ſubditi, filij, liberti, laici & viles homúciones, cum etiam ex eo capite, quod in ſe non erit enormis iniuria, ſæpe cenſeatur enormis & grauis. ex citata l. Prætor edixit, & §. Atrox.
4 Quartò, ex modo lædendi, vt ſi cum magna irriſione, & irreuerentia, vel notorietate & ſcandalo; vt ſi percutiatur in conſpectu Prælati, aut iudicis enormis erit, quæ alioquin non fuiſſet. ex d. §. Atrox. Panorm. in cap. cum illorum, cit. num. 9. Innoc. ibidem. Alenſi p. 2. l. 7. tit. 13. art. 4. q 2. Antonino 3. p. t. 25. cap. 1. §. Quinto.
5 Quintò, item ex loco, vt ſi ad altare, vel in publica Eccleſia, vel foro; poterit enim eſſe enormis violentia, quæ abſque illa conditione non eſſet. ex hoc loco & cap. pro cauſa, de ſentent. excomm. & citato §. Atrox.
6 Sextò denique ex aliis circumſtantiis, v.g. enormis erit, ſi percutiatur leuiter ſacris indutus veſtibus, ſi tempore magnæ ſolemnitatis ex Anton. & Aſtenſi, & ſimilibus, quæ ſingula penſanda ſunt, vt integrum iudicium de enormitate iniuriæ ferri poſſit. Semper tamen, vt notat Suarez, requiritur proportionata quantitas læſionis ſeu percuſſionis, vt ex circumſtantia illa fiat enormis. vt etiam ſupponimus in his ſingulis percuſſionibus & violentiis, adeſſe peccatum mortale. neque enim percuſſio dicitur leuis, quia ſit ſolum peccatum veniale, ſed ipſa etiam eſt peccatum mortale, & ſolum dicitur leuis in comparatione maioris læſionis intra latitudinem earum, quæ continent peccatũ mortale, ex Syluest. Nauarr. Suarez & aliis.

Ex enormi igitur percuſſione facilè dignoſci poteſt, mediocris & leuis; ſi enim violentia ab ea multum diſtauerit, leuis erit, & Epiſcopus poterit abſoluere; ſi verò parum, cenſebitur percuſſio mediocris, nec poterit Epiſcopus abſoluere, niſi priuilegiatos. v.g. mulieres, ſenes, pueros, ſeruos, pauperes, filiosfamiliâs cum non ſint ſui iuris, ſicut nec mancipia, & alios habentes impedimenta legitima, ſeu à Canonibus approbata. de quibus Turrecremata in d. cap. ſi quis ſuadente, Felinus cap. quamuis, de ſentent. excomm. Molina t. 4. d. 64. num. 4. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 3. Rich. 4. d. 18. art. 13. Nauarr. cap. 27. nu. 88. Aſtenſ. 2. p. l. 7. t. 13. art. 3. Angel. excommunicatio 5. num. 49. Sylu. abſolutio 4. num. 3. Panorm. cap. cum illorum, citato. Anton. & Sayrus locis citat. Graff. num. 60. Suarez d. 22. ſect. 1. n 61. vſque ad 88. qui id colligunt ex cap. ſuper eo, cap. quamuis, c. peruenit, cap. mulieres, cap. monachi, cap. pueris, cap. ea noſcitur, cap. de cætero, cap. de monialibus, & aliis: extra. de ſent. excomm. ſed in aliquibus caſibus obligabitur abſoluendus tranſacto impedimento ſub iuramento ſe Apoſtolicæ Sedi præſentare ex prædictis. Quia tamen res eſt facti, ideoque tota pendet ex arbitrio prudentis, rectè hoc loco monet Pontifex, & Innoc. ac Panor. in cit. cap. cum illorum,

rum, nu. 11. in dubiis percuſſiones potius cenſendas graues, & enormes, quàm leues, ne ob facilitatem abſolutionis præbeatur occaſio lędendi perſonas Eccleſiaſticas. Id autem definire erit Epiſcopi, aut Abbatis reſpectu ſuorum ſubditorum ex Panor. loc. cit. ex quo enim in certis caſibus conceditur eis abſolutio, ipſi iudicare poſſunt, an eorum ſit iuriſdictio.

BENEDICTI XII.

Cōſtitutionis 7. editæ anno 1339. incipientis. Quoniam.

EPITOME 25.

Subeūtes examinā pro aliis, vel ſupponētes aliū pro ſe excōmunicā tur, priuātur beneficiis habitis & inhabilitātur in poſterū. & expeditiones ſunt nullæ.

CAVET §. 2. ne quis pro conſequendis beneficiis Eccleſiaſticis pro ſe alterum examini ſupponat, nec ſe eidem pro alio quis ſubſtituat, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. Ipſæq; expeditiones Apoſtolicæ per huiuſmodi fraudes obtentæ, & in poſterum obtinendæ, omniſque proceſſus ipſarum prætextu habitus, & habendus, caſſus, irritus, inanis, & nullius firmamenti eſt. Inſuper prædicti, qui ſibi falſa nomina imponunt, & pro aliis examen ſubeunt, eo ipſo priuantur omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, ſi quæ habent; ſi verò non habent, eo ipſo redduntur inhabiles ad illa.

THEOREMA 70.

ANtiqua omnino conſuetudo eſt in Eccleſia vt promouendi ad Ordines, & ad beneficia Eccleſiaſtica probentur examine; vt colligitur, tum ex D. Paulo 1. ad 1
Tim. 3. *oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, &c. & ad Tit. cap. 1. *oportet enim ſine crimine eſſe*, &c.
Tum ex cap. qui Epiſcopus, d. 23. 2
vbi Conc. Carthag. 4. iubet, vt, qui ordinādus eſt, antea probetur examine, ſi natura ſit prudens, ſi docilis, ſi moribus temperatus, ſi vita caſtus, &c. & d. 24. c. nullus. Concil. Carthag. 3. *nullus* (inquit) *ordinetur clericus, niſi probatus fuerit, vel Epiſcoporum examine, vel populi teſtimonio.* & cap. quando. Concil. Nannatenſe vult, Ordinandos feria 4. ante ordinationem ab Epiſcopo conuocari, & per triduum examinari, vt repulſis indignis, promoueantur, qui probati fuerint. idem probat cap. presbyteri, cap. Epiſcopus, cap. Epiſcopi, eadem, diſt. 24. ſi qui verò abſque præuio examine promoti inuenti fuiſſent, ex clero abiiciebantur. c. ſi quis preſbyter, ibidem, & d. 77. cap. monàchus præcipit, laicum aggregandum Eccleſiaſticis officiis diligenter examinari, an ſacris aptus eſſe poſſit ſeruitiis. Spectat huc etiam totus penè tit. extr. de elect. & electi poteſtate. pręſertim cap. 3. 7. 17. 19. 22. & tit. de ſcrutinio in ordin. fac. & tit. de ætat. & qual. ord. præfic. cap. 3. 4. 5. 14. 15. & Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. nullus, cap. Epiſcopi, cap. ſancta.

Iuxta igitur antiquorum Canonum decreta Pontifex in præſenti Conſtitutione prohibet alium pro alio ſubire examen. quod fecit etiā

poſtea Paulus IV. bulla 12. de qua epit. 69. aut pro ſe alium ſupponere. quod enim non licet in promotionibus ad gradus litterarios, aut alios etiam inferiores quarumcumque artium, neque id in arte artium, nempe animarum regimine, cap. cum ſit, extra de ætat. & qual. ordin. debuit tolerari. Rectæ enim rationi repugnat, vt quis onus aliquod ſuſcipiat, ad quod inhabilis eſt, vt cenſetur in caſu noſtro illiteratus, licet ſit probus. ſcripſit namque Gelaſius d. 36. cap. illiteratos, *litteris carens ſacris officiis aptus eſſe non poteſt, & vitioſum nihil prorſus Deo offerri legalia præcepta ſanxerunt.* Quare conſulit D. Gregorius l. 7. ep. 110. *Quiſquis ergo ſacerdotium, nō ad elationis pompam ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat, prius vires ſuas, cum hoc, quod eſt ſubiturus onere, metiatur, vt ſi impar eſt, abſtineat; & ad id cum metu etiam cui ſe ſufficere exiſtimat, accedat.*

Conſonant hæc cum iis, quæ ſtatuuntur in l. qua actione, §. 2. & l. idem iuris, §. 1. ff. ad leg. Aquiliam. Eſt autem huiuſmodi examinatio facienda circa ignotos. d. 47. cap. de Petro, & cap. mandata, extr. de præſumpt. Gloſſa c. qui Epiſcopus, d. 23. Ideo opus non eſt examinare notos. d. 94. cap. valde. & 35. q. 9. cap. veniam, Gloſſa cit. cap. de Petro. Bald. cap. conſtitutus, 2. de appellat. Geminiano, Turrecremata cap. nullus, d. 24. Niſi tamen examinatio eſſet de forma actus, vt in doctoratu: nam quando exigitur pro forma, prætermitti non poteſt, ex Bald. loc. cit. & Abbate ibid. cum forma det eſſe rei.

THEOREMA 61.

QVoad pœnas verò latas in tranſgreſſores cōſtitutionis huius, ſtatuit Benedictus primò, vt ſint eo ipſo excommunicati, vt fecit etiam Paulus IV. num. 12. Secundò, vt expeditiones nullæ ſint & irritæ: nam mendax precator, carere debet impetratis, ſuáque fraus nemini patrocinari, cap. ſedes, & cap. ſuper litteris, de reſcrip. & l. itaque fullo, ff. de furt. & l. etſi legibus, Cod. ſi contra ius vel vtil. publ. Ideoq; omni litterarū commodo priuari, cap. poſtulaſti, de reſcript. & Felin. ibidem. Tertiò falſa ſibi nomina imponentes, & pro aliis ſubeuntes examen, eo ipſo priuantur omnibus beneficiis, ſi quæ habent, ſi non habent, reddūtur ad habendum inhabiles. vt in quo quis peccat, in eodem puniatur. Etſi enim iuſta de cauſa mutatio nominis, prænominis & cognominis liceat, l. 1. Cod. de mutat. nom. ſicut etiam licet priuato à principio ſumere, niſi eſſet ſeruus (is enim vltimo ſupplicio punitur. l. 1. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de falſo, Menochio l. 2. de arbitr. caſu 318. nu. 19. 20. Farinacio t. 5. q. 150. num. 139.) in fraudem tamen & præiudicium aliorum, vt eſt in præſenti caſu, non licet, ſed mutans puniendus eſt crimine falſi. l. falſi, ff. ad leg. Cornel. de falſo. & Gloſſa ibidem. qua de re Petrus Greg. lib. 36. ſyntag. iuris, cap. 4. Farinac. & Menochius locis citatis. Ideo Bartolus in procem. ff. vet. §. nos verò, monet, vt quoties id faciendum eſt, fiat auctoritate Epiſcopi, vel Regis, aut Gubernatoris, vt euitetur periculum falſi. 1 2 3

CLE

CLEMENTIS VI.

Cōſtitutionis 3.olim 1.editæ anno 1346. incipientis. Et ſi.

EPITOME 26.

Occupātium terras Rom Eccleſ. & Complicum pœnæ.

EXCOMMVNICANTVR §. 2.5.6.quæcumque particulares perſonæ cuiuſcumque ſint dignitatis,& Vniuerſitates interdicuntur, dantes, acquirentes, inuadētes & occupantes iuriſdictiones,præeminentias,dominia terráſque Romanæ Eccleſię,corúmque fautores:omnibúſque bonis, honoribus, gratiis & indultis priuantur.Ipſæ verò Romanæ Eccleſię ciuitates & loca nulli ſe ſubiiciant, nec vtantur ſubmiſſionibus factis ſub eadem interdicti pœna, & priuationis bonorum, indultorum,& gratiarum. Occupantium verò terræ, §.3.5.6. vbicumque fuerint, eo ipſo ſubiiciuntur interdicto Eccleſiaſtico, & talium delinquentium ſucceſſores declarantur inhabiles ad officia & beneficia Eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus,feuda,iuriſdictiones, quæ ab Eccleſia vel imperio poſſiderent, vſque ad tertiam generationem.

THEOREMA 72.

INiuſta occupatio terrarum Eccleſ.Rom.hoc loco vetita, prohibita etiam fuerat; vt vidimus, à Io.XXII.bulla 10.& eos ſunt imitati Innoc. VI. VII. VIII. Alexander V I. Leo X. Paulus I V. & alij, éſtque caſus 20.bullæ cœnę,à tempore Gregor.XI.ex Tolet.l.1.c.18. & præter pœnas in tranſgreſſores hoc loco latas, nempe primò,excommunicationem in quaſcumq; particulares perſonas in hoc peccantes, earúmque fautores. & interdictū in loca,& ciuitates(quippe cum vniuerſitates non excommunicentur, vt docet Suarez t.5. d.36. ſect.3. num.4. Sotus 4.d.22. q.2. art.5. Couarr.l.2. var.reſolut. cap.8. num.9. & cap. alma mater, p.1.§.9. num.9. in fine. &.p.2.§.1. Nauarr. c.27. num.13. Sylueſt.excom.1.§.10. Richard.4.d.18.art.5. q.3.Palud.ibidem,q.2. S.Thom.in addit. ad 3.p. q. 22. art.4. & q.23. art.3.& conſtat ex cap.ſi habes,24. q.3.& ex cap.Romana,de ſentent. excomm. l.6. §.in Vniuerſitatem. vbi ab Innoc. I V. prohibetur, populum in vniuerſum excommunicari, quia tunc contingeret innoxios excommunicatione irretiri) vt etiam occupātes alia bona eiuſdem R.E.excommunicātur à Gregorio XII.Alexandro V.Pio II Iulio II.& aliis. 1

Secundò, priuationem bonorū, honorum & gratiarum indultarum eiſdem. Tertiò, interdicti & priuationis bonorum indultorum, & gratiarum pœnam latam in loca & ciuitates Rom.Eccl. ſe alteri ſubiicientes,& vtentes ſubmiſſionibus iam factis. Quartò, interdictum in terris ipſorummet delinquentium, vbicumq; fuerint,cum Pontifex in hoc habeat iuriſdictionem fori exterioris in omnes perſonas & loca Chriſtiani orbis, 2 3 4

 vt

vt rectè docet Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 4. §. quantum ad quintum. Syluest. interdictū, 3. q. 3. Tabiena interdictum, 2. n. 3. Henriquez l. 13. c. 51. §. 1. & colligitur ex cap. tanta, de excell. Prælat.
5 Quintò, ſucceſſorum vſque ad tertiam generationem inhabilitatem ad officia, beneficia, dignitates, feuda, &c. Additum fuit à Leone X. bulla 13. §. 5. Interdictum, in locis in quibus huiuſmodi excommunicati conſiſtunt, etiam triduò poſt ipſorum receſſum inde. & §. 8. eædem pœnæ impoſitæ recipientibus, in S. R. E. terris, milites, abſq; licentia Pontificis, ne hac occaſione indebitè occupentur.

GREGORII XI.

Cōſtitutionis 2 edita anno 1372. incipientis. Admodum.

EPITOME 27.

Saraceni iā baptizati à fide recedentes & ſollicitātes Chriſtianos ad defectionē, ipſique deficientes Chriſtiani ad eorū ſectam puniuntur tanquam hæretici.

PRÆCIPIT Pontifex §. 1. vt Saraceni conuerſi ad fidem, & poſtea iterum ad ſuam ſectam redeuntes, & Chriſtiani tranſeuntes ad illam, inquirantur & puniantur ab Inquiſitoribus, tamquam hæretici, eorúmque fautores, receptatores, & defenſores, non ſecus ac fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum. §. 2. vt Saraceni, qui ad ſuam ſectam Chriſtianos cuiuſuis ſexus trahunt, puniantur per eoſdem Inquiſitores, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis; & per Eccleſiaſticas cenſuras compeſcantur quicumque contradictores.

THEOREMA 73.

CONſtitutio hæc Gregorij XI. refertur etiam in Directorio Inquiſitorum, p. 2. q. 45. & in Repertorio Inquiſitorum, verb. *Remdaizantes.* Saracenorum autem nomen poſitum hoc loco, & extra & Clementina tit. de Iudæis & Saracenis non ſumitur pro nomine gentis Agarenæ, aut Iſmaëlitæ, vel à Sara, ita dictæ ad declinandam mendacio ignominiam denominationis Agarenorum ab Agar ancilla Abrahæ, vt putat Ioſephus l. 1. antiq. c. 20. Euſebius & alij, quos refert Couarr. l. 4. var. reſol. c. 9. vel rectius ex Stephano lib. de vrbib. à Saraca vrbe Arabiæ; aliàs ſi denominaretur ab vxore Abrahæ rectiùs Sarani, quam Saraceni dicerentur. Sed ſumitur latius pro Machometanæ impiæ & nefariæ ſectæ nomine, ſiue ſint Turcæ, ſiue Perſæ, ſiue Arabes, Mauri, Tartari, qui eam ſequuntur, in Arabia primùm auctore Machomete prædone, & impoſtore perditiſſimo poſt annum 600. exortæ, de qua pluribus diſputat Paulus Diaconus l. 18. Baptiſta Egnatius poſt vitam Heraclij, Armacanus l. 18. de erroribus Armenorum, Niceph. l. 7. c. 14. Pererius in Gen. c. 16.

Nec ſanè alio propagata eſt, quàm viuendi licentia, iuxta id, quod ſcripſerat Ariſtoteles, l. 6. pol. *Permiſſio viuendi, vt quiſque velit; magnam colligit fauentium multitudinem: nam vulgo diſſoluta grauior*

eſt

eſt quàm temperata vita. Tota enim lex illa carnalis eſt, obſcænitatibus plena, & contra bonos mores. vnde verò ab Auerroë & ipſo Machometano dictum eſt, Machometem ſectatoribus ſuis ſpurciſſimá legem tradidiſſe.

Non igitur mirum, ſi breui non ſolum Arabiam totam, Syriá, Perſidem, aliáſq; nobiliſſimas Orientis Prouincias, ſed Ægyptum quoque, Africam, Hiſpaniam, Sardiniam, Corſicam, partem Galliæ, & plures Italiæ ciuitates & loca occuparit. quare anno 915. coactus eſt Ioan. X. Pontifex contra Saracenos conſcribere exercitum, & dimicare, adeo tamen feliciter, vt ne vnus quidem ſuperfuerit, qui acceptæ cladis domum nuncium perferret, ex Sigonio l.6. de regno Italiæ, & Azor tom.2. l.5. c.44. vt etiam deinde anno 1015. fecit Benedictus VIII. apud Lunam, eodem euentu, vt conſtat ex Baronio in Annalibus.

THEOREMA 74.

Licet autem in iure expreſſum non ſit ab ordinariis & Inquiſitoribus inquirendũ eſſe in Chriſtianos redeuntes vel tranſeuntes ad Saracenos, ſed tantum ad Iudaicam perfidiam. c.contra Chriſtianos, de hæret. l.6. ex præſenti tamen bulla & alia Leonis X. quæ eſt 43. & ratione eadem citati cap. contra Chriſtianos, vt obſeruat etiam Directorium Inquiſit. p.2. q.45. prædicti ius habent inquirendi & animaduertendi in prædictos ad Saracenos redeuntes vel tranſeuntes, cum verè ſint hæretici, & à fide Apoſtatæ, ideoque meritò dictorum pœnis puniendis, ex hoc §.1. & ex l.1. & penult. Cod. de Apoſtatis. Caſtro l.1. cap.7. de iuſt. hæret. pun. Simanca tit. 7. & 39. Cano l.12. de locis, c.9. Azor t.1. lib.8. c.25. q.2. vt etiam fautores, receptatores & defenſores talium, puniendi ſunt tamquam fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum, vt patet ex hoc §. 1. & cap. contra Chriſtianos, §. ita ſicut, de hæret. l.6. & Oldrado conſil. 36.

THEOREMA 75.

Quæri etiam poteſt §. 2. An iudex Eccleſiaſticus punire poſſit Saracenos, qui conantur ad ſuam ſectam pertrahere Chriſtianos, eo quòd ij. qui foris ſunt, non ſubiiciantur Eccleſiæ, iuxta illud Apoſtoli: De his qui foris ſunt, nihil ad nos. Et reſpondendum eſt cum Nauarr. tit. de hæret. conſil. 7. poſſe. Tum ex hoc § 2. & bulla 70. 1
Gregorij XIII. cum eadem ſit ratio Saracenorum & Iudæorum. Tum 2
quia Eccleſia habet iuriſdictionẽ ad defendendam fidem, quare poterit procedere contra illius perturbatores ſicut iudex in aliqua cauſa poteſt etiam procedere contra impedientem proceſſum, c. 1. de offic. deleg. & Gloſſa ibid. Tum 3
exemplo D. Pauli Act cap.13. qui Elymam Magum conantem à fide auertere Proconſulem, cæcitate percuſſit. Tum quia licitè ſuſcipi- 4
tur bellum contra infideles impedientes prædicationem fidei infidelibus ſubditis, eo quòd auferant à nobis ius datum Marci vltim. & Matth. c.28. prædicandi Euangelium, & ius naturæ, quod quilibet habet docendi alios, quæ facere debet. vt ſentit S.Thom. 2.2. q.10. art.8. Caiet. ibidem, Auguſtinus de

Anco

Ancona de poteſt. Eccl. q. 23. art. 7. S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 5. §. 8. Sylu. verb. Papa, q. 7. Victor. de Ind. inſul. p. 2. num. 9. vſque ad 16. Sotus 4. d. 5. q. 1. art. 10. Valentia 2. 2. d. 1. q. 10. p. 6. Azor t. 1. l. 8. c. 24. q. 10. & t. 2. l. 4. c. 18. Couarr. reg. peccatum, p. 2. §. 10. num. 3. & alij, vt dicemus Theoremate 130.

Multò igitur magis reprimi & puniri poterũt auertentes à Chriſtiana fide ad nefariam ſectam fideles. Hi autem, qui foris ſunt, non iudicantur niſi pœna temporali in iis in quibus Eccleſiam offendunt, non autem ſpirituali pœna excómunicationis, &c. dictat enim recta ratio, vt Eccleſia vim vi repellere poſſit, ſéque ſuóſq; tueri contra impugnantes, cum & ipſi propter delictum efficiantur de foro Eccleſiæ. qua de re Felinus in cap. poſtulaſtis, de Iudæis. Gloſſa cap. ſæpe, 28. q. 1. & c. conſtituit, 17. q. 4. & c. poſt miſerabilem, extr. de vſuris, & Clementina vnica, de Iudęis & Saracenis. Et ad hunc effectum concedit quoque hoc loco Pontifex Inquiſitoribus, vt ſi opus ſit, inuocent auxilium brachij ſecularis, & contradictores (Chriſtianos ſcilicet) compeſcant Eccleſiaſticis cenſuris.

VRBANI VI.

Conſtitutionis 3. editæ anno 1383. incipientis. Quia.

EPITOME 28.

Eccleſiaſticos bãnıẽtes, relegantes, ſdq; mandantes, ratũ habẽtes, auxiliantes, &c. excõmunicãtur, & Vniuerſitas interdicitur, & abſolutio ac relaxatio reſeruatur Papę.

EXCOMMVNICAT Pontifex §. 1. omnes & ſingulos laicos, bannientes, relegantes, vel proſcribentes perſonas Eccleſiaſticas, vel id fieri mandantes, vel eorum nomine factum, ratum habentes, dantéſque auxilium, conſilium & fauorem, ſi fuerint perſonæ ſingulares, cuiuſuis ſint præeminentiæ & dignitatis, ſi verò Cõmunitates ſeu Vniuerſitates fuerint, omnes & ſingulos earumdem Vniuerſitatum Poteſtates, Capitaneos, Bailiuos, Aduocatos, Rectores, Iudices, Conſules, Officiales quocumq; nomine cenſeantur, & Conſiliarios, priuatáſque perſonas, quæ huius ſacrilegij patratores principales extiterint. Inſuper quamlibet earumdem Communitatum ſeu Vniuerſitatum, immò etiam ipſorum Principum, Marchionũ, Ducum & aliorum quorumcũque laicorum, & laicalium perſonarum talium præſumentium, in quibus talia fierent, ciuitates, terras, oppida, caſtra, & alia loca, ipſo facto ſubiicit Eccleſiaſtico interdicto. §. 2. Abſolutionem & relaxationem præterquam in articulo mortis, reſeruat Pontifici Romano.

THEOREMA 76.

AD defendendam immunitatem Eccleſiaſticam in cauſis criminalibus contra laicos ſacrilegè proſcribentes & relegantes Eccle

Eccleſiaſticos, edita eſt hæc Conſtitutio.qua etiam de re extat Sanctio Valentiniani, Theodoſij & Arcadij Impp. in Cod. Theod. lib. 16.tit.de Epiſc.aud. cap.vlt. & 11. q.1.c.continua.Itémq; Federici II. Patauina l. 3, vt dixi Theor.17. & habetur tit. de ſtatutis & conſuetud. poſt libros feud. l.4. Necnon & Caroli IV.lex edita anno 1377. & c.nullus,de foro compet. & 11. q.1.cap. nullus Epiſcopus.& bulla 10. Martini V. ac tandem in bulla cœnæ Domini,§.19.

Extendit autem Vrbanus excõmunicationem non tantum ad iudices,ſed etiam ad ſingulares perſonas, cuiuſcumque ſint dignitatis,id fieri mandantes, ratum habentes,dantes auxilium, conſiliũ, fauorem,& ad Communitatum in hoc peccantium Poteſtates,Capitaneos,Bailiuos (de quo verbo videri poteſt Pegna 3.p. direct.com. 4.) Iudices, Conſules, Officiales, quocumque nomine vocentur, & Conſiliarios, priuatáſque perſonas, quæ fuerint criminis huius principales patratores. Ciuitates autem & Vniuerſitates in hoc delinquentes ipſo facto interdicuntur,vt etiam Principum & aliarum perſonarum laicalium præſumentium talia,ciuitates,terræ, oppida, in quibus id factum fuerit.

Ex quo ſanè loco intelligimus Vniuerſitatem non ſolum pro ſuo proprio delicto & culpa,ſed etiam pro peccato alterius poſſe ſubiici interdicto. vt etiam obſeruauit Vgolinus tab.5. c.20.§.1. Couarr. c.alma mater,p.1.§.1.n.4. Felin.in c.ſanè,2.de offic.deleg Suarez t.5. d.36.ſect.1. & conſtat ex cap. non eſt vobis, de ſponſal.cap ſanè,2.de offic.deleg c.vbi periculum,§.præterea,de elect.l.6. & c.ſi ſententia, de ſent.excomm.l.6.

Debet tamen is cuius culpa & delicto interdictum fertur, eſſe Vniuerſitatis ipſius dominus, aut rector vel caput, ſeu habere in ea iuriſdictionem, ex citatis Doctoribus.& cap.felicis, §.fin. de pœn. l. 6. & extrauag. ſuper gentes, de conſuetudinibus,§. qui verò, non autem quæcumque perſona priuata, cum pœna debeat eſſe culpæ proportionata. qualis non eſſet, ſi imponeretur communis pœna,ob delictum vel contumaciam cuiuſcumque priuati. debet igitur delictum eſſe capitis. Atque ea caſu id meritò fit,tum quia ſubditorum 1 pœna in ipſos dominos & rectores redundat, ex Gloſſa in extrau. Ioannis XXII.dierum.de pœnis, verb. quomodolibet. Soto 4.d.22. q.3.art.4.ad 1.Suarez loc.cit.nu.5. ſicut pro peccato Dauidis interfectus eſt populus, pro peccato Cham, maledictus eſt Canaam eius filius, & ob delictum Giezi tranſmiſſa eſt lepra in poſteros, aliíſque ſimilibus allatis à Gratiano poſt c.Eccleſia,1.q.4.Tum quia 2 ſubditorum clamore citius & facilius ſuperiores expergiſcuntur ex Feliciano Epiſcopo Scalenſi in Enchirid. de cenſuris,cap.9.de interdicto.

Porrò vt alibi diximus, peccatum debet eſſe grauis contumacia, & delictum mortale ex praxi in c. felicis,§.fin.de pœnis,l.6.cap.1. de vſuris,l.6. Clementina ſi quis ſuadente, de pœnis, & ratione, quia cum ſit ex ſuo genere pœna grauiſſima,ferri non licet niſi ob proportionatam culpam, ex Conarr. c.alma mater,p.2.§.1. num 4 & 5. Sot.4 d.22.q.3.art.1. Sylueſt.verb. interdi

Theor. 55.

interdictum, 3. q. 5. Nauarr. cap. 27. num. 168. Suarez t. 5. d. 36. ſect. 3. Sed iterũ Theoremate 78. & 428. de his proſcribentibus Eccleſiaſticas perſonas contra Eccleſiæ immunitatem dicemus.

Hic illud vnum aduerto per articulum mortis de quo §. 2. non ſolum intelligi cum ægrotus agit animam (nam eſt periculum vitandum ne ſine abſolutione moriatur) ſed etiam cum peritorum iudicio quis breui moriturus putatur, ſiue ab intrinſeco, infirmitate, ſenio, &c. ſiue extrinſeco vt ſi probabiliter immineat naufragium, ſit futurus proximus conflictus, mulier ſit difficilis ad pariendum. Quare Nauarr. cap. 27. num. 271. Suarez t. 4. d. 26. ſect. 4. Tolet. l. 1. c. 15. Palud. 4. d. 17. q. 5. art. 2. d. 20. q. 1. art. 2. Adr. q. 3. de conf. Medin. Cod. de confeſſ. q. 16. Sanchez l. 2. cap. 13. Sylueſt. verb. Confeſſor. 1. q. 6. negant diſtinguendum inter periculum mortis, & articulum mortis. quicquid ſenſerit Sotus 4. d. 18. q. 4. art. 4. Canus releċt. 5. de pœnit. p. 5. Couarr. c. alma mater, p. 1. §. 11. num. 8. quia iura hæc duo pro eodem accipiant, vt conſtat ex c. eos qui, de ſent. excomm. l. 6. & c. ſi quis ſuadente, 17. q. 4. & c. non dubium, de ſent. excomm. Gloſſ. c. paſtoralis, §. præterea, de off. ordin. & c. quod in te, verb. pœnitentia, de pœn. & remiſſ. ratio eſt, quia in malis periculum morale exiſtimari debet & caueri, ſicut ipſemet euẽtus. Confirmatur, quia ob id in eo caſu obligat diuinum præceptũ de confitendo: & ideo periculum mortis exiſtimatur neceſſitas extrema. Si autem conualuerit, debebit ſe præſentare Superiori ex Tolet. loc. cit. & aliis.

BONIFACII IX.

Cõſtitutionis 4. editæ anno 1391. incipientis. Iuſtis.

EPITOME 29.

CONFIRMAT Pontifex §. 5. Conſtitutiones Federici II. Imp. (de quibus egimus in Honorio III. epit. 7. & Innoc. IV. epit. 10.) & Caroli IV. pro immunitate & iuriſdictione Eccleſiaſtica, his verbis: *Nos veſtigijs Honorij Papæ inhærentes diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, aut duo vel vnus veſtrum per vos ſeu alium vel alios conſtitutiones prædictas in præfatis ciuitatibus & diœceſibus, & in alijs locis circumuicinis, vbi & quando expedierit, auctoritate noſtra faciatis inuiolabiliter obſeruari. Tranſgreſſores & ſacrilegos prædictos, necnon contradictores quoſlibet, & rebelles per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione poſtpoſita compeſcendo, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis.* Confirmantur leges Federici Imper. & Caroli IV. regis pro immunitate Eccleſiaſtica.

Porrò Caroli IV. Conſtitutio edita anno 1377. hic à Bonifacio approbata ſummatim hæc continet. §. 1. Dolet Duces, Comites, & in aliis publicis officiis conſtitutos, motu proprio iniquas ordinationes contra perſonas, liberta

bertatem & priuilegia Eccle-
ſiaſtica condidiſſe, & vti, re-
pugnantibus eis legitimis ci-
uilibus,& Canonicis ſanctio-
1 nibus, vtputa. Vt nulla bona
temporalia conferãtur in po-
2 teſtatem Eccleſiaſticã. Néve
clerici in ſacris conſtituti ad-
mittantur ad agendum in ci-
uilibus,& teſtificandũ, etiam
3 in cauſis piis. Quod laici ex-
communicati, & publicè de-
nunciati, non repellantur à
4 foro ciuili. Quod occupent
5 & areſtent res clericorũ. Re-
ſtringant & imminuant fide-
6 lium oblationes. De bonis &
redditibus Eccleſiæ indebitè
exigant,& extorqueãt taleas.
7 Incendiis & rapinis poſſeſſio-
nes Eccleſiæ & perſonarum
Eccleſiaſticarum deuaſtent.
8 Contractus factos inter cleri-
cos & laicos legitimos in ci-
uitatum & locorum libris in-
ſcribere, & ſigillare recuſent.
9 Legata & donata ad Eccle-
ſiarum ſtructuram, & fabri-
cas contra Prælatorũ,& quo-
rum intereſt voluntatem, in
fraudem & odium clericorũ
contra iuſtitiã occupare præ-
10 ſumant. De bonis & rebus
clericorum, quas pro vſibus
propriis,& non negotiationis
cauſa ducunt,aut duci faciũt,
11 telonium exigant. Etiam ad
Eccleſias ac cœmeteria cõfu-
gientes cõtra imperiales ſanctiones, præſumãt extrahere.

§. 2. Omnia prædicta & quælibet inde ſecuta, contra canonicas & imperiales ſanctiones,tamquam in fraudem Eccleſiaſticæ libertatis præſumpta,de Principum conſilio,& certa ſcientia imperiali auctoritate caſſat,& irritat,& ſub banno imperiali præcipit cõſtitutis in officiis publicis, vt prædicta iniqua ſtatuta reuocent, de luce tollant, eíſq; non vtantur.

Item eadem imperiali auctoritate ſtatuit, vt quicumque & cuiuſcumque conditionis laicus auſu temerario ſacerdotem vel clericum ſecularem aut religioſum diffidauerit,vel captiuauerit,proſcripſerit, ſpoliauerit,occiderit,mutilauerit, in carcerem cõiecerit,aut huiuſmodi perpetrantes ſcienter receptauerit,aut auxilium vel fauorem præſtiterit,præter pœnas à ſacris imperialibus & canonicis ſanctionibus inflictas, ſit ipſo facto infamis, omníque honore priuatus;& ad placita & conſilia nobilium admitti non poſſit.

§ 3. Hortatur Prælatos Eccleſiaſticos, vt publicent & mandent executioni has leges, ne in præmiſſis delinquentes poſſint ſe per ſimulatam ignorantiam excuſare.

THEOREMA 77.

EAdem eſt materia huius Conſtitutionis, quæ fuit Conſtitutionis Honorij III. quæ incipit, *Has leges.* de qua epit. 7. & decreta hæc Caroli IV. coincidunt cum ll. 1. 2. 3. Federici Imp. II. in Nouellis, de Epiſcop. & cler. explicatis Theoremate 15. & ſequentib. vnde hic ſolum ſunt explicanda Caroli decreta. Is igitur §. 1. meritò
1 improbat. Primò, fuiſſe à Magiſtratibus vetitum, ne bona temporalia in Eccleſiaſticã poteſtatem transferantur; id enim magnum reipub. Chriſtianæ malum intuliſſe, & experientia docuit, & apertè teſtatus eſt Baſilius Imp. anno 987. vt dixi Theorem. 14. & conceſſa acquirendi facultas. l. generali, l. iubemus, l. ſancimus, 2. Cod. de ſacroſanctis Eccl. & l. 28. de Epiſc. in C. Theod. de quibus 23. q. 8. c. in qualibet, & c. ſecundum. quin etiam extra. de teſtam. c. 4. 10. 11. Pontifex contra l. hac cõſultiſſima, Cod. de teſtam. ſtatuit in relictis Eccleſiæ & ad pias cauſas, valere vltimas voluntates cum duobus tantum legitimis teſtibus. videnda, quæ de hac re diſputata etiam ſunt d. Theoremate 14.

2 Secundò, ius in iudicio denegari conſtitutis in ſacris, nec eorum teſtimonium admitti ad pias cauſas. qua etiam de re cauerat Federicus II. Imp. in citata l. 3. vbi adiecit cõtrafacientibus, priuationem iuriſdictionis. Ioãnes autem VIII. 23. q. 5. cap. adminiſtratores, vt niſi iudices ter admoniti ab Eccleſiaſticis, reſipiſcerent, vſque ad condignam ſatisfactionem, excommunicationis pœnam incurrerẽt. eadémque de cauſa cap. cum ſit, de foro compet. voluit Lucius Papa, etſi generalis ſit regula, vt accuſator ſequatur forum rei, quia tamen ſęculares iudices remiſſi erant in exhibenda iuſtitia Eccleſiaſticis, vt Eccleſiarum rectores contra raptores & inuaſores Eccleſiaſticarum rerum poſſent agere, non tantum coram iudice ſæculari, vèrum etiam Eccleſiaſtico. Quod etiam de teſtimonio ad pias cauſas dicitur, eſt contra cap. ſuper, & cap. quamquam, 14. q. 2. vbi ſacerdotum teſtimonium dicitur haberi credibilius, & eſt priuilegium eorum, quod non cogantur teſtificari coram quolibet iudice, ſed coram Epiſcopo, ſicut egregiæ perſonæ non coguntur teſtificari coram quolibet iudice, vt ff. de iureiurando, l. ad perſonas, & extra. c. ſi quis, de teſtibus & atteſtat.

Tertiò, non vitari in ciuilibus 3
publicè excommunicatos & denũciatos, contra ius antiquum. cap. multi, 2. q. 1. vbi D. Auguſtinus id oſtendit ex D. Paulo 1. Cor. 5. & addi poteſt c. 3. ad Theſſal. ſi quis nõ obedit verbo noſtro, &c. & 11. q. 3. c. ſicut Apoſtoli, c. excommunicatos, & ſeq. & c. ad menſam, & 24. q. 1. c. omnis, & contra ius nouum in extrau. Martini V. ad euitandum ſcandalum. de qua S. Anton. 3. p. tit. 25. c. 3. Driedo l. de lib. Chriſtiana. Adrianus IV. tract. de confeſſ. q. 9. Nauarr. c. 27. num. 35. Ideo Innocentius IV. cap. 1. de except. l. 6. ſtatuit vt iudex, etiam non opponente parte, ſuo officio huiuſmodi excommunicatos repellat ab agendo. & Alexander IV. c. decernimus, de ſentent. excommun. l. 6. vult à iudicibus Eccleſiaſticis etiam cenſuris eſſe compellendos iudices ſęculares, repellere eoſdem excom

excommunicatos ab agendo, & patrocinando, ac teſtificando in iudiciis,& curiis ſuis.

4 Quartò,res clericorum areſtari ſeu impediri ne ad Eccleſiaſticas perſonas perueniant. vel ſequeſtrari & occupari:cum tamen conſtet,id debitum.12.q.2. c.de laicis, vbi ſic ſtatuerat Vrbanus Papa cũ Concilio. Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem,Epiſcoporum,ſiue presbyterorum aut aliorum clericorum res inuaſerit, vſque ad ſatisfactionem excommunicetur. quod etiam habetur ſequenti cap.illud ex Innocentio II. quæ licet loquantur de rebus decedentium clericorum,tamẽ multo magis valent in vita eorũdem, cum adſit maior iniuria,& abſolutè ponitur caſus in bulla 7. aliàs 11.Leonis X.quæ incipit, *Superna.* §.39. ſed iam eſt caſus 17. bullæ cœnæ Domini. ſi id fiat auctoritatiuè,quomodo ſolẽt Domini vſurpare,& ſequeſtrare bona Eccleſiæ; ideoque fures & milites, qui hæc furantur,non incidunt in hunc canonem. ex Nauarr. Caiet.verb.excommunicatio, c.27. Sayro,Suarez,vt dicetur Theoremate 426.

5 Quintò,reſtringi & imminui fidelium oblationes,quod, vt ſacrilegum,cauendum eſt, cum Eccleſia non teneatur legibus ciuilibus, niſi quatenus vel iure naturali,vel diuino, vel canonico confirmantur,etiamſi fortè oblationes excedant taxatam per ſæculares leges quantitatem,ex Bartolo in l.illud, Cod.de ſacroſanctis Eccleſ.Felino in c.Eccleſia S.Mariæ, num.82. de conſtit. Iaſone conſ.169.li.3. Ripa lib.3.reſpon.c.11.n.10.Claro q.17. n.1.Azor t.3.55.c.6. & fiant etiam ſine inſinuatione. 23.q.8. c.23.24. l.ſancimus, 2. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. Panorm.in c.relatum,1.tit. de teſtament. Sciendum etenim eſt ſtatutum fuiſſe in l.ſancimus,C.de donat. ne donatio vlla ſine inſinuatione valeret, quæ quantitatem 300. ſolidorum excederet;ſed deinde aucta eſt quantitas vſque ad ſolidos 500.l.ſi quis pro redemptione,§.vlt.Cod.de donat.Quare iure communi neceſſe eſt, vt donatio inſinuatione comprobetur, quæ excedit quantitatem 500. ſolidorum. aliàs irrita eſt, & nulla. Eſt autem in donatione inſinuatio;cum iudex ſuo conſenſu & auctoritate, donationem approbat, idque publicis conſtat actibus ex Alberico in l.illud,C.de ſacroſanctis Eccleſ. Claro l.4 §. donatio, q.15. Couarr.l.1. var.reſol.c.11.& l.4.c.3.§.2.num.5. Menochio conſil. 261. Continebat autem Iuſtiniani & aliorum Imperatorum, poſt Conſtantinum,tempore quãdo factæ ſunt leges,ſolidus aureus Iulios Italicos ſeu regales argenteos Hiſpanicos,decem & ſeptem. ex Azor.t.3.l.11.c.6.& Claro.ideo quingenti ſolidi erant 8500.regales, qui efficiunt ſummam octingentorum ſcutatorum, vel ſi manis,vt diximus l.2.de Miſſæ ſacrif. c.14.nouæ editionis,ex Bartolo & aliis, ſolidi 72. efficiebant libram auri.ob id 500 ſolidi erant ſeptem auri libræ,minus tertia vnciæ parte. Obſeruant verò Gabriel Romanus de communibus opin.concluſ.1. num.58. Iaſon ad l. 2. §. ex his, de verb.oblig. Duennas de regul.iur.reg.224.limit.19.Rebellus l.18.q.6. num.5. Alexand. Caſtro, Felin. Decius & alij, auri valorem tempore quo leges ſunt conditæ, maiorem fuiſſe, quàm ſit nunc,

cum eius copia ſit maior, & è contra rerum venalium nunc valorem eſſe maiorem quàm fuerit eo tempore, ideo ſummam donationis iam non eſſe reſtringendam ad ſolidos 500. ſed v. g. futuram donationem validam etiamſi aſcendat ad 900. & fortè 1000. ſcutatos. horum enim valor proportione reſpondebit antiquis ſolidis 500.

6 Sextò, Eccleſiæ bona & redditus grauari taleis. quod præter ſuperiores Imperatores. l. placet, l. iubemus, l. priuilegia, l. ſancimus, C. de ſacroſanctis Eccleſ. & aliis. de quibus 23. q. 8. cap. in qualibet, & c. ſecundum, Federicus quoque II. vetuerat in l. caſſa, C. cit. & in Nouella. Item nulla. de Epiſc. & cler. ſub pœna banni imperialis, & refundendi triplum. damnatúmque eſt ab Alexand. IV. c. 1. de immun. Eccleſ. in 6. & ſub pœna excommunicationis; cit. cap. ſecundum, cap. non minus, cap. aduerſus, extr. de immunit. Eccl. cap. quamquam, de cenſib. l. 6. vbi excommunicatio eſt latæ ſententiæ. vt etiam interdictum reſpectu Vniuerſitatum, cum extentione ad exigentes & extorquentes talia per ſe vel aliũ, ſuo vel alieno nomine, & ad compellentes ſoluere. & ſic excommunicati ſunt denunciandi ex Clementina præſenti, de cenſibus. Immò cap. clericus, de immunit. l. 6. Bonifacius reſeruat abſolutionem Sedi Apoſtolicæ, ſed nunc factus eſt caſus 18. bullæ cœnæ. Et notandum eſt, tam in cap. quanquam, de cenſib. in 6. & bulla cœnæ, quàm in citata Conſtitutione Federici II. diſtingui bona Eccleſiarum, & bona perſonarum Eccleſiaſticarum, & de vtriſque immunitatem concedi, vt etiam notauit Leſſius l. 2. cap. 33. dub. 3. num. 19. Vgolinus cap. 18. §. 3. Suarez d. 25. ſect. 4. n. 21. Reginald. l. 11. n. 377. & ſeqq. Molin. d. 670. Tolet. l. 1. cap. 29. Sayrus l. 3. cap. 22. num. 9. quicquid ſenſerit Nauarr. cap. 27. num. 128. qui tamen c. 17. nu. 202. expreſsè affirmat incurrere cenſuram bullæ cœnæ eos qui à clericis pedagia exigunt. de rebus importatis & exportatis de eorum patrimoniis, vel prouentibus Eccleſiaſticis. qua etiã de re agetur Theoremate 427.

Porrò bona patrimonialia & alia ſæcularia, quæ de nouo ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticos deueniunt, non ſunt ex eodem Leſſio, Syluest. verb. immun. 1. nu. 19. Innocent. cap. non minus, de immun. Eccleſ. Ioan. Andr. in cap. 1. de immun. Eccleſ. l. 6. Bald. conſil. 148. Fel. in c. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit. num. 77. Panorm. in cap. fin. de vit. & hon. cler. Azore t. 1. l. 5. c. 13. q. 1. Angelo immun. num. 36. verſ. tertium. immunia, niſi à nouis, ſeu extraordinariis tributis imponendis, quandiu ſunt Eccleſiaſticorũ. vnde ſi antequam ad eos deuenirent, certum aliquod onus perpetuum, & inuariabile habebant annexum, v. g. ſeruitutem aliquam, vt reparandæ viæ, aut cenſum, &c. etiam ab Eccleſiaſtico pręſtandum erit; cum res qualibet cum ſuo onere tranſeat. cap. paſtoralis, de decimis, & cap. cum non ſit, ibid. & cap. ex litteris, de pignoribus. Clementina 1. de cenſib. cap. quicumque, 16. q. 1. & l. alienatio, ff. de contrah. empt. l. traditio, ff. de acq. rerum domin. & l. ſi diuina, C. de exact. tribut. Vendens enim rem obligatam & annexam oneri tributorum, intelligitur vendidiſſe

&

& conceſſiſſe ius ſolum quod habebat in re, cum non poſſit plus iuris transferre in alium, quàm ipſe haberet. Quòd ſi onus non eſt huius generis, ſed mutabile & extraordinarium, quemadmodum ſunt, quæ imponuntur facta æſtimatione bonorum cuiuſcumque, vt plus vel minus quis teneatur ſoluere iuxta impoſitionem collectæ, Eccleſiæ & clerici non tenentur ſoluere, ſed ſunt immunes ex Panor. cap. fin. de vit. & hon. cler. num. 12. & in cap non minus, de immunit. Eccleſ. num. 15. Iaſone in l. placet, 16. q. 1. in lect. 2. Io. And. & Archid. cap. 1. de immunit. Eccleſ. l. 6. Ancharan. Gemin. Philip. Franc. ibid. Syluest. Leſſio, Azor. & communi ſententia.

Dices Principes antequam prędia ad Eccleſiam veniant, habent ius imponendi eis vectigalia, non igitur ex eo quod ad Eccleſiam veniant, licitè eo iure ſpoliantur. Reſpondeo iam à tempore Conſtantini Magni in decreto ad Annulinum apud Euſeb. l. 10. cap. 7. Sozomen. l. 1. cap. 8. & Niceph. l. 7. c. 42. & 46. & Iuſtiniani l. ſancimus. in hoc Imperatores cõſentiſſe ad honorem Dei: at quod ſemel Deo donatum eſt, reuocari non poteſt, vt inter cæteros docet Leſſius loco cit. Couarr. in qq. pract. c. 31. nu. 4. & ad hoc facit cap. nouit, de iudiciis, vt omittam plures ſenſiſſe huiuſmodi immunitatem eſſe de iure diuino, vt dixi l. 2. de Miſſ. ſacrific. cap. 9. num. 3. qua de re Azor t. 1. l. 5. cap. 12. Henriquez l. 10. cap. 15. & Alterius p. 2. d. 16. l. 5. c. 2. Quin etiam ſummi Pontifices & Concilia Oecumenica habebant auctoritatem (etiam inuitis Chriſtianis Principibus) inducendi hanc Eccleſiaſticorum immunitatem à ſæcularium Principum iuriſdictione, vt probat Victoria relect. de poteſtate Eccleſ. q. vlt. Couarr. in qq. pract. cap. 31. num. 3. 4. Leſſius l. 2. cap. 33. dub. 4. num. 36. Innoc. cap. 2. de maiorit. & obed. cum habeant poteſtatem à Chriſto ſtatuendi id quod ad ſpirituale Eccleſiæ bonũ, & honorem Dei valde expediens, vel neceſſarium eſt, vt ſanè eſt hæc exemptio Eccleſiaſticorum à ſæcularibus Principibus. Tum quia periret libertas ſacerdotalis in laicis inſtituendis, & corrigendis. Tum quia Eccleſiaſtici à ſacris officiis facilè diſtraherentur, quam cauſam tangit etiã Conſtantinus loco citato, ſi apud ſæculares iudices conueniri poſſent; præterquam quod Principes ſunt ſubditi, ſicut oues Paſtori. Potuit igitur Pontifex à iuriſdictione ſubditorũ ſuorum aliquos eximere. & conſequenter cum tributa pendantur propter iuriſdictionem, ſi potuit eximere clericos à iuriſdictione & iudicio Principum Chriſtianorum, potuit etiã eximere à tributis. Sed hac de re erit iterum agendum in bulla 10. Martini V. Theoremate 82. 83.

Septimò, incendiis & rapinis Eccleſiaſticorum poſſeſſiones vaſtari. quod etiã dolet Martinus V. 7
bulla 10. quæ incipit, *Ad reprimendas*. ob id 12. q. 2. c. 3. dicitur: propter quod inexcuſabilis erit omnis, qui à Domino & Eccleſia cui competunt (ſiue homo, ſiue animal, ſiue ager) aufert, vaſtat, vel eripit, & vſque ad emendationem, & Eccleſiæ ſatisfactionem, vt ſacrilegus iudicetur. & ſi emendare noluerit, excommunicetur. & 17. q. 4. c. 13. attendendum eſt omnibus

Vide Theor. 131.

bus

bus ne prædia vſibus ſecretorum cæleſtium dedicata à quibuſdam irruentibus vexentur. quod ſi quis fecerit, poſt debitæ vltionis acrimoniam (quæ erga ſacrilegos meritò promenda eſt) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis vtatur. Confirmat autē Leo X. bulla 10. aliàs 8. quæ incipit, *Regimini*, §. 11. prædeceſſorum Conſtitutiones, & pœnas in raptores, violatores, incendiarios, Eccleſiarum & agrorum depopulatores conſtitutas. Quin etiam incendiarius etiam loci profani, & qui auxilium vel conſilium ſcienter dederit, caret Eccleſiaſtica ſepultura, & eſt excommunicādus, nec prius abſoluendus, quam ſatisfaciat, 23. q. 8. cap. ſi quis membrum, & ſeq. & ſi fuerit denunciatus excommunicatus, non poteſt abſolui, niſi à Papa. extra. de ſent. excom. c. tua. Nauarr. cap. 27. num. 94. Caiet. excommunicatio, cap. 22. Sayrus l. 3. cap. 29. n. 8. Suarez t. 5. d. 22. ſect. 2. num. 17. 18. 19. Panorm. cap. tua nos, de ſentent. excomm. Ledeſm. 2. 4. q. 26. art. 2. excom. 7. Anton. 3. p. t. 25. c. 11. Secundum leges verò ciuiles vel igni traditur, l. qui ædes, ff. de incend. ruin. naufr. vel capite plectitur, l. capitalium, §. nonnunquam, ff. de pœnis.

8 Octauò, improbat vim & firmitatem eleuari contractibus initis inter Eccleſiaſticos & laicos, dum non adſcribuntur conſuetis libris, nec ſigillantur, quod in graue præjudicium Eccleſiaſticorum vergebat. quippe qui in iudicio abſque legitimis tabulis cōtra laicos agere non poſſent. vnde manifeſte læderetur immunitas & libertas Eccleſiaſtica, & fierent Eccleſiaſtici deterioris conditionis, quàm cæteri, & facientes ſeruari talem cōſuetudinem in fraudem priuilegiorum Eccleſiaſticorum, inciderēt in excommunicationem latam ab Honorio III. cap. nouerit, de ſentent. excom. & Bonifacij VIII. cap. eos qui. de immun. Eccleſ. l. 6. & in legem Caſſam. Federici Imper. II. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. videatur etiam cap. quanto, extra. de priuileg. & ibidem Gloſſ. Nunc eſt caſus 15. bullæ cœnæ.

Nonò, itémque occupari legata & donata Eccleſiarum fabricis, quod etiam eſt inuadere bona Eccleſiæ, & contra legem Federici II. vt dictum eſt epit. 7. n. 2. & Theorem. 16. & contra totam pęnè cauſam. 12. p. 2. vt c. 1. 7. 8. 9. 10. 22. 24. 27. & 17. q. 4. cap. ſicut qui, & c. qui rapit. 9

Decimò, necnon exigi Gabellas de rebus clericorum, non pro negotiatione delatis, ſed ad ſolum vſum proprium. quod repugnat, cap. non minus, de immunit. Eccl. & cap. aduerſus, ibidem. hodie eſt in bulla cœnæ Domini §. 18. ſi enim pro negotiatione deferrentur, non immeritò exigerentur. ex c. quamquam, de cenſib. l. 6. quod Eccleſia conceſſit in odium negotiationis, quę maximè dedecet Eccleſiaſticos, vnde eis interdicta eſt. cap. conſequens, cap. negotiatorem, cap. fornicari, cap. eiiciens, d. 88. cap. vlt. de vit. & honeſt. cler. & cap. ſecundum, ne cler. vel Monach. vbi Alexander III. ſub interminatione anathematis prohibet clericos & Monachos negotiari, & ſi ter à ſuperiore moniti non deſiſtunt, perdunt priuilegium clericale, vt decreuit Honorius III. cap. ex litteris, de vit. & hon. cler. 10

quod

quod etiam comminatus fuerat Galaſius in citato cap. conſequens. d.88.

Eſt autem negotiatio, cum quis rem quampiam comparat eo animo, vt integram & non mutatam vendendo lucretur, ex D.Chryſoſtomo homil.38.in Matth. & cap. eiiciens, d.88. Sumitur autem vendere prout comprehendit etiam commutationem, cum apud pleroſque negotiatio permutatione fiat. Sed redibit hac de re iterum ſermo in Pio IV. bulla 19. cuius initium eſt: Decens. Theorem. 193. Num verò de rebus ad proprium vſum delatis, ſit necne ſoluenda gabella, præſertim cum ſub pœna capitis id prohibitum ſit. l. vniuerſi, Cod. de vectigal. tractant Caiet. ver. vectigal. Driedo l.2. de Chriſt. libertate, cap.5. Antonin.2. p.t.1. cap.13. §.9. Medina q.15. Sylu. gabella 3.q.5. Nauarr. cap.17.n.202. Tolet.l.5. cap.73. Leſſius l.2.c.33. dub.7.& 8. Angel. verb. Pedagium, num.3. Beia in caſibus Bononienſibus 1.Petr. Nauarr. l.3. cap.1. & ſeq. Aragona q.62.art.3.

11 Vndecimò, ſimiliter extrahi è ſacris locis, qui ad ea confugerũt, quod eſt etiam contra Eccleſiaſticam immunitatem. cap. inter alia. de immunit. & c. definiuit, & c. metuentes. 17.q.4. & l. præſenti, Cod. de his, qui ad Eccleſ. confug. vt notauimus Theorem. 58. quare in ſæcularem iudicem hanc immunitatem violantem in citata l. præſenti. & l.2. ibid. ſtatuitur, vt incurrat crimen læſæ maieſtatis, & puniatur vltimo ſupplicio. In iure verò canonico, vt excommunicetur, & mulctetur pœna pecuniaria, adigatur ad publicam pœnitentiam, nec admittatur ad communionẽ, niſi Eccleſiæ reſtituat, quem extraxit, cap. nullus, c. ſi quis contumax, cap. quiſquis, 17.q.4.

THEOREMA 78.

PRædicta autem omnia, & quælibet inde ſecuta. §.2. Carolus caſſat & irritat, tamquam facta in fraudem Eccleſiaſticæ libertatis, cum nihil ſit faciendum in fraudem legis, ff. S. C. Maced. l.3. §. is autem. & ſub banno imperiali Magiſtratibus præcipit, vt reuocent huiuſmodi iniqua ſtatuta. Neque enim licitè huiuſmodi immunitates Eccleſiaſticæ reuocari poſſunt. Tum quia abſolutè, & ex concedentium mente & intentione perpetuò conceſſæ ſunt: omnis autem donatio & exemptio facta communitati in perpetuum, irreuocabilis eſt. Tum quia conceſſa in remunerationem ſpiritualium beneficiorum, quæ ab Eccleſia in regna proueniunt, iuxta illud Conſtantij & Conſtantis. cap. in qualibet, 23. q.8. rempublicam augeri magis orationibus & officiis clericorum, quàm corporis ſudore & labore. Tum quia ſicut repetere agros & villas, quæ in Dei honorem Eccleſiis offeruntur, ſacrilegium eſt; ita etiam infringere immunitatem ob eiuſdem Dei honorem, Eccleſiis conceſſam. Tum quia Chriſtianus orbis à quo Principes Chriſtiani habent auctoritatem in eam conſenſit. vt igitur repeti à Principe non poteſt, quod ſemel conſenſu regni alienatum eſt, ita nec Eccleſiaſticorum immunitas, & exemptio. Tum quia Pontifices & Concilia vt præcedenti Theorem. n.6. dictum eſt, ſunt ſupra Chriſtianos Principes, illi autem eam confirmarunt.

1 2 3 4 5

marunt. Tum quia ſaltem ius naturale diuinum dictauit eſſe hanc immunitatem à Principibus concedendam Eccleſiaſticis, vt naturali lumine faciendum ſenſerunt reges Ægypti Geneſ. 47. & Artaxerxes l. 1. Eſdræ cap. 7. vnde meritò dixit Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 20. de reform. perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem, Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus eſſe conſtitutam. videatur etiam cap. quamquam, de cenſibus, l. 6. & cap non minus, extra. de immunit. Concil. Lateranenſe ſub Leone X. ſeſſ. 9. in bulla reformationis Curiæ, §. 40. & eiuſdem Leonis X. bulla 10. quæ incipit, *Regimini*, §. 11. Eodem §. 2. præter pœnas ab Imperialibus & Canonicis ſanctionibus ſtatutas in proſcribentes, & violantes perſonas Eccleſiaſticas. de quibus 11. q. 1. & 17. q. 4. cap. ſi quis ſuadente. & tit. de foro compet. & bulla 3. Vrbani VI. de qua Theorem. 76. & bulla cœnæ reddit eoſdem infames, inhabiles ad placita, & conſilia nobilium, & priuat ipſo facto omni honore, vt etiam eis auxilium in hoc præſtantes, & ſcienter receptantes. Plures verò pœnas diuinitus immiſſas in violantes Eccleſiaſticas perſonas retulimus. l. 2. de Miſſæ ſacrif. cap. 10. §. 5. nouæ præſertim editionis.

MARTINI V.

Conſtitutionis editæ anno 1418. incipientis. Viam.

EPITOME 30.

Mendicantes ſine ſpe-

PROHIBET Mendicãtes religioſos tranſire ad ordines monaſticos (excepto Carthuſienſi) ſub pœna excommunicationis latę ſententiæ, cuius abſolutio reſeruatur Papæ, tam reſpectu recipientiũ, quàm receptorum, niſi id ſit ex ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ.

ciali licẽtia Sedis Apoſtolicæ, non poſſunt ad ordines monaſticos, Carthuſienſi excepto, tranſire. *excõmunicatio reſeruata.*

THEOREMA 79.

CONſtitutio hæc Martini V. quem aliqui Quartum dicũt, omiſſa eſt in bullario nouo, eo quod ſit iam relata inter extrauag. tit. de regul. Finiſque illius fuit, vt conſuleretur religioſorum quieti, præcideretur via ad ambitionem, vitarentúrque ſcandala & diſſenſiones inter ordines ipſos, quorúm ſingulorum perfectio primariò ex fine ſpectatur, ſecundariò autem ex mediis, vt aſpero veſtitu, ieiuniis, vigiliis, ſolitudine, ſilentio, &c. vnde abſolutè illi ordines ſimpliciter perfectiores ſunt, qui finem intrinſecum ſeu functionem perfectiorem habent.

Ex triplici autem fine etiã quaſi triplex genus ordinum effluxit. Alij enim *Contemplatiui* ſunt, quippe qui præter obſeruantiam votorum eſſentialium, cuiuſque religionis, paupertatis, caſtitatis & obedientiæ perpetuæ, quibus concupiſcentia oculorum, concupiſcentia carnis, & ſuperbia vitæ coërcentur, magna, ad vitæ perfectionem conſequendam, impedimenta, contemplationi præcipuè ſunt addicti, vt ſunt ordines D. Baſilij, Antonij, Benedicti, &c. Alij *Actiui*, qui præter prædicta ſubſtantialia vota, charitatis opera corporalia maximè colunt, tamquam

quam ad perfectionem incitamenta, vt eſt curatio & ſeruitus infirmorum, redemptio captiuorum, ſuſceptio peregrinantium, militia pro fidei defenſione, magna ſanè charitatis opera. Alij *Mixti* qui perfectiſſimi ſunt, cum præter tria vota quibus vis & ſubſtantia religionis continetur, & contemplationem colunt, & vitæ actiuæ opera, ſpiritualia præſertim, quaſi in proximos transfundentes cótemplata, vt docendo, prædicando, cóſulendo, ſacramenta adminiſtrando, ægrotos conſolando, inuiſendo detentos in carcere, iuuando agentes animam, & huiuſmodi. Præſertim cum animus noſter fatiſcat, ſi diuina aſſiduè contempletur; ſitque etiam excellentiſſima charitas propter Deũ vacare proximo, quem viuẽdi modum Chriſtus ipſe, & Apoſtoli tenuerunt.

Sed audiamus D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. ita ſingulorum perfectionem definientem. *Sic ergo ſummum gradum in religione tenent, quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum, quæ & propinquiſſimæ ſunt perfectioni Epiſcoporum, ſicut & in alijs rerebus fines primorum coniunguntur principijs ſecundorum*, vt Dionyſius ait, c. 7. de diuin. nomin. *Secundum autem gradum tenent illæ, quæ ordinantur ad contemplationem. Tertius eſt earum, quæ occupantur circa exteriores actiones*, &c. videatur etiam Caietanus ibidem, Hieronymus Platus in lib. 1. de bono ſtat. rel. Azor to. 1. l. 12. Leſſius l. 2. cap. 41. dub. 2. Meminerunt autem Conſtitutionis huius Martini V. Antoninus 3. p. t. 25. cap. 71. Caietan. verb. excommunicatio cap. 74. Tabien. excommunicatio 7. caſu 11. Angel. excom. 5. caſu 33. Syluest. excom. 7. nu. 82. excom. 45. Nauarr. cap. 27. n. 106. §. 22. Saytus l. 3. cap. 30. n. 8. 9. Suarez d. 22. ſect. 4. Azor tom. 1. l. 12. c. 14. q. 12. ſub nomine Martini IV. Fecerat etiã Benedictus XII. anno 1335. non diſſimilem conſtitutionem, quæ incipit, *Regularem*, qua etiam prohibuit Mendicantes tranſire ad ordines Nigrorum & Ciſterſienſium ſine ſpeciali licentia Papæ faciente expreſſam mentionem de prædicta ſua Conſtitutione in qua etiam vetuit, ne Mendicantes intra ſpatium 140. cannarum propè Auguſtianorum, &c. Eccleſias noua loca ædificarent. canna autem ex eodem §. 4. continet palmos 8. Mendicantes verò dicuntur ex §. 3. Ordines illi, qui ſunt in paupertate fundati: ita vt ex regula, vel cóſtitutionibus ſuis, extra ſepta Eccleſiarũ, monaſteriorum ſuorum & clauſurarũ, nullas poſſeſſiones habere debeant. Hos ſequuti ſunt deinde Paulus III. n. 26. Paulus IV. n. 29. Pius IV. n. 8. Pius V. n. 91. aliàs 89. Greg. XIII. num. 74. Sixtus V. n. 20. aliàs 22. & Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 11. & ſeſſ. 25. cap. 19. de regular.

THEOREMA 80.

Itaque quamuis de iure communi liceat religioſo ex vna religione tranſire ad aliam, cap. ſtatuimus, cap. mandamus, 19. q. 3. c. ſignificatum, cap. licet, &c. de regul. vel ſtudio arctioris & durioris diſciplinæ & vitæ, ex Io. And. in c. ſanè, de regul. & Doctoribus c. licet, ibid. & cap. virgines, 2. q. 4. Angel. verb. religioſus, n. 35. Roſel. relig. 4. nu. 1. vel etiam ex D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. Palud. 3. d. 38. q. 3. ar. 1. Anton. 3. p. t. 16. c. 4. ad finem, Sylu.

releg. 4. q. 1. 6. 7. 8. Tabien. eodem q. 23. ſanctioris inſtituti & vitæ petita (aliàs enim reuocari poteſt, vt faciat, quod iure debet, ex Ioan. Andr. Hoſtienſi, Panorm. in citato cap. licet, Gloſſa cap. interdicimus, de ætate & qualit. & cap. mandamus, verb. lapſus, 19. q. 3. Roſel. releg. 4. num. 4. Nauarr. conſil. 10. & 59. de regul. quicquid Syluest. ſenſerit releg. 4. q. 1.) à ſuo ſuperiore licentia. cap. non eſt vobis, cap. ſanè, cap. licet. extra. de regular. & ibidem Innoc. Hoſtienſi, Io. Andr. Panorm. Id tamen laudabile non eſt, niſi ob notabilem vtilitatem aut neceſſitatem, vt ſi collapſa eſſet diſciplina regularis, vel vigerent odia & ſimultates, vel eſſet aliis exoſus, vel ob corporalem ægritudinem neceſſarium iudicaretur, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. Azor t. 1. l. 12. cap. 14. Leſſius l. 2. cap. 41. dub. 13. & alij. Tum ex 1. ad Cor. 7. vt quiſque in vocatione qua vocatus eſt permaneat. Tum quia religioſi qui deſeruntur, offenduntur. Tum quod facilius & commodius quis proficiat in religione in qua conſueuit, quàm in peregrina; ſitque apud Caſſianum collat. 14. cap. 5. Abbatis Neſteroſis ſententia: *Cuique vtile eſt, vt ſecundum propoſitum quod elegit, ſummo ſtudio ac diligentia, ad operis arrepti, perfectionem peruenire feſtinet, & nequaquam à ſua, quam ſemel elegit, profeſſione diſcedat.*

Vnde præſenti Conſtitutione Martinus V. religioſis ordinibus conſideratis vidénſque communiter religiones Mendicantium eſſe ſtrictioris obſeruantiæ, ac tutioris ſanctioriſque vitæ, vtilioréſque proximis, vetuit Mendicátes (profeſſos ſcilicet) ſine ſpeciali Apoſtolica auctoritate tranſire ad ordines non mendicantes (excepto Carthuſienſi) ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, & Papæ reſeruatæ, tam reſpectu tranſeuntis, quàm recipientium. Atque vt tranſitus fieret difficilior, in Clementina vt Profeſſores, de regul. ſtatuitur, vt Mendicantes ad non Mendicantes auctoritate Apoſtolica tranſeuntes, etiamſi curam animarum, Prioratum, & officia prius obtinerent, vocem & locum in Capitulo, quamuis ab aliis liberè concederetur, Prioratum, adminiſtrationem aut quæcumque in antea officia, etiam tamquam vicarij vel miniſtri aut locum tenentes habere non poſſint, irritúmque ſit, quicquid in contrarium attentetur. Ob id Mendicantes ad Carthuſianos, alióſque ordines non mendicantes tranſeuntes ſunt inhabiles ad omnes dignitates & beneficia intra vel extra ordinem obtinenda, ad curam animarum, officiáque omnia, vtputa prædicatoris, lectoris Theologiæ, &c. vt obſeruat etiam Leſſius loco citato dub. 13. Azor tom. 1. l. 12. cap. 14. q. 12. ex Gloſſa, & Imola in d. Clementina. Vt etiam Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 11. præcipit quoſuis tranſlatos ad aliam religionem etiam arctiorem, incapaces eſſe beneficiorum ſæcularium, & debere manere in perpetuo clauſtro ſub obedientia ſuperioris. Quod decreuit etiam Pius IV. bulla 69. quæ incipit, *In ſublimi*, §. non concedant.

Porrò notat Suarez d. 22. ſect. 4. num. 16. extendi etiam præſentem extrauag. Martini ad eos, qui poſt dictam Conſtitutionem ſunt Apoſtolica auctoritate in mendicantium

tium numerum adſcripti, vt religioſi S. Franciſci de Paula, & ſocietatis Ieſu iuxta declarationem Pij V. anni 1571. & Gregorij XIII. bulla 77. 79. Nihil verò in hac extrauag. Martini ſtatuitur, de tranſeuntibus ab ordine mendicante, ad ordinem mendicantem: vel de tranſeunte ab ordine non mendicante ad mendicantem. Nam in his neque tranſeuntes, neque eos recipientes, incurrunt hãc excommunicationem: poſſunt tamen incurrere alias ex conceſſionibus particularibus factis ſingulis religionibus, vt quam fecit ex Armilla excommunicatio 67. Clemens, de tranſitu & receptione Dominicanorum inter Minores. & quam fecit Paulus III. nu. 26. in bullario veteri, & Iulius III. num. 10. & Sixtus V. de tranſitu fratrum de Obſeruantia ad Capucinos, quæ incipit, *Pro ea.* & eſt 22. vbi §. 5. ſuperiores Capucinorum recipientes, & fratres de Obſeruantia contrafacientes excommunicantur, & priuantur quibuſcumque dignitatibus, adminiſtrationibus & officiis, & redduntur inhabiles in futuro: immò & ad quoſcũque actus legitimos, ſi abſque licentia Papæ recipiantur. & receptio eſt nulla. Et quam fecit Pius IV. Pius V. & Gregorius XIII. contra egredientes è ſocietate Ieſu poſt emiſſa vota, abſque licentia Generalis, & eos recipientes, Carthuſianis exceptis.

THEOREMA 81.

Excipitur autem in huiuſmodi tranſitu religio Carthuſianorum in quam (niſi priuilegiis impediantur) poſſunt prædicti Mendicantes, vt etiam non Mendicantes ex Nauarr. conſil. 68. petita licentia à ſuo ſuperiore ingredi, quippe quę omnium arctiſſima ſit, in ſolitudine, clauſura, ſilentio, & prolixitate diuinorum officiorum, etſi non arctior in omnibus. Nam Minimi v. g. vt notat etiam Nauar. conſil. 10. de regular. non vtuntur (excepta infirmitate) niſi Quadrageſimalibus cibis, cum Carthuſiani vtantur lacticiniis, etſi quoad carnes Minimi in infirmitate eis licitè veſci queant, Carthuſiani verò minimè. Ipſos verò Carthuſianos poſſe tranſire ad Mendicãtes, ſentit Nauarr. citato conſ. 68. de regul. Sylu. relig. 4. q. 6. Io. Dominicus, S. Anton. 3. p. tit. 16. cap. 4. §. 4. Palud. 4. d. 38. q. 3. art. 1. Azor t. 1. l. 12. cap. 14. Leſſius l. 2. cap. 41. dub. 13. Tum quia Pariſiis à Theologis & Iuris canonici Doctoribus iudicatum fuerit poſſe tranſire ad Dominicanos ſeruantes ad vnguẽ ſuas regulas & Conſtitutiones. & S. Bonauentura in opuſculo determinationum quęſtionum circa regulam S. Franciſci cap. 12. dicit ex quolibet ordine iure communi poſſe religioſos tranſire ad Franciſcanos. Tum quod religio Mendicantium, ſit ex fine perfectior, & fructuoſior non mendicãte, quippe quæ fuerit Chriſti & Apoſtolorum viuendi ratio; miſceátq; orationi & contemplationi procurationem ſalutis animarum, functionem nobiliſſimam, & Deo gratiſſimam. De tranſitu verò ad religionem laxiorem, de eiectis, apoſtatis, & ſimilibus, videndus eſt Leſſius loco citato dub. 13. 14. 15. & Azor t. 1. l. 12. cap. 14. 15. 16. 17. qui etiam reliquo & ſeq. libro pluribus diſputat de Monachis, Canonicis

nonicis regularibus, ordinibus mendicantibus, & militaribus, ſingulorúmque priuilegiis & inſtitutis.

Eiuſdem

MARTINI V.

Cōſtitutionis 10 editæ ann. 1428. incipientis. Ad reprimendas.

EPITOME 31.

Trahentes Eccleſiaſticos ad forū ſæculare in cauſa quā cognoſcit forū Eccleſiaſticū, excōmunicātur, & perdunt ius quod in re habent, priuātur beneficiis & inhabilitātur in futuro. abſolutio Papæ reſeruatur, & extenditur ad complices, &c.

STATVIT §. 3. vt quicumque Eccleſiaſticus ſæcularis vel regularis aliam perſonam Eccleſiaſticam, vel Collegium aut Conuentum in actione reali, perſonali, mixta, ciuili vel criminali, etiam occaſione cuiuſcumque ſubmiſſionis, etiam iuratæ, præſumpſerit trahere ad forum laicale directè vel indirectè in cauſa, quam cognoſcit forū Eccleſiaſticum de iure vel conſuetudine, aut quouis alio modo, amittat cauſam, & omne ius ei competens in petitorio vel poſſeſſorio, in re vel ad rem, & eſt excommunicatus, & niſi ſtatim obedierit, vna cum adhærentibus & inſeruientibus, priuatur omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, & inhabilitatur per iudicem in futuro. Capitula verò & Conuentus ſunt ipſo facto ſuſpenſa, & interdicta.

§. 4. Omnes autem iudices & executores laici, & auxiliantes, conſulentes & ratum habentes, poſtquam exceptum fuerit, de non iuriſdictione, aut euidenter apparuerit talem cognitionem de iure ad eos non ſpectare, ſi talia præſumpſerint, ſunt excommunicati, & abſolutio reſeruatur Papæ.

THEOREMA 82.

CVm laici iuriſdictionem in temporalibus exercentes, vel exerceri facientes, ad ſuum forum pertraherent Eccleſiaſticos, edictis, pœnis pecuniariis, vaſtatione agrorum, ſpoliatione rerum mobilium, & aliis modis, licet nulla in hoc ſit eis attributa poteſtas; quin etiam id eis eſſet expreſsè interdictum legibus Valentiniani, Theodoſij, & Arcadij in Cod. Theodoſiano, lib. 16. tit. de Epiſcop. cap. vltim. & 11. quæſt. 1. cap. continua. Itémque Iuſtiniani cap. ſi quis, 2. ibidem, & in leg. 3. Federici II. vt diximus epit. 7. & Theor. 17. Cauſæque ipſæ eſſent manifeſtè Eccleſiaſticæ. Et ſæpe ipſimet Eccleſiaſtici mallent in foro laico, quàm Eccleſiaſtico litigare, contra decretum Syluestri Papæ, cap. nullus clericus, 11. q. 1. & Gregorij lib. 11. ep. 54. vt habetur 11. q. 1. cap. de perſona. & libr. 9. ep. 32. vt refertur 11. q. 1. cap peruenit, & Concil. Calcedon. cap. 9. ibidem. ſi clericus, & Adriani ibidem, c. clericus, & c. in clericorum, coactus eſt Martinus cōtra vtroſq; præſentem edere Conſtitutionem.

Itaque

Itaque §. 3. ſtatuit actores Eccleſiaſticos id præſumétes in cauſa ciuili, incurrere in pœnas Concilij Mileuitani, ſeu rectius Toletani. 3. cap. 13. 11. q. 1. cap. inolita, & cap. ſi diligenti, extra. de foro compet. adeo vt, & cauſam perdat, & cedat in lucrum, Reo, quem protraxit. argumento ff. de calum. l. generaliter, §. illud, 11. q. 1. cap. inolita, & ſeq. & ſit excommunicatus, vt habetur quoque in Concil. Romano, ſub Sylu. 11. q. 1. cap. ſi quis clericus. & iam eſt caſus bullæ cœnæ §. 15. Conuentus autem & capitula ſunt ſuſpenſa, & interdicta, & cum fautoribus amittunt beneficia omnia cum inhabilitate in futuro. Si verò Eccleſiaſticus in cauſa criminali pulſatus trahat actorem ad iudicium ſæculare ex Concil. Carthag. 3. cap. 9. & 11. q. 1. cap. placuit, & de foro comp. cap. ſi diligenti; habetur pro conuicto, & eſt deponendus, 11. q. 1. cap. de diuerſis, & cap. placuit, ibid. & 21. q. 5. cap. placuit, cap. ſi quis à proprio, cap. ſi quis Epiſcopus, vbi dicitur ad nullam veniam peruenire poſſe. Præiudicatur enim Epiſcopo, ſine cuius conſenſu iurare non poteſt, nec ſibi alium iudicem conſtituere, c. clericum, 1. 11. q. 1. cum Epiſcopus clericorum cauſas iudicare debeat. 11. q. 1. cap. experientiæ, & cap. peruenit, necnon de foro compet. cap. 1. 12. 18.

Quæres, an ſi actorem pœniteat poſt vocationem ad forum ſæculare, ſed ante litis conteſtationem, cauſam quoque perdat? Reſpond. diſſenſionem eſſe inter Canonici iuris interpretes. cap. inolita, 11. q. 1. Affirmat enim Hugo, Goffredus, Vincentius & Turrecremata ibidem. Tum ob cap. placuit, 1. ibidem, in quo ex ſola porrectione libelli, cauſa perditur. Tum quod in hoc non ſit locus pœnitentiæ. ob cap. grauem, extra. de exceſſib. Prælat. vbi Archidiaconus, licet non fuerit litem conteſtatus, ob ſolam depoſitionem ſeu conuentionem in foro ſæculari ſuper rebus ſpiritualibus, cadit à iure ſuo. Negat autem Gloſſa d. cap. inolita, & cap. placuit, 1. ob l. amplius, ff. rem ratam hab. vbi habetur, non incidi in pœnam, ſi deſiſtatur ab agendo. Ratio eſt quod actus non ſit conſummatus, ſed ſolù attentatus, & citatur pro eadem opinione Bartolus, Baldus, Angel. Cynus, & Paulus de Caſtro in l. in criminali, Cod. de iuriſd. omn. iud.

Dubitabis etiam an perdat cauſam ipſo iure, an per ſententiam iudicis? Innocentius, Hoſtienſis, Turrecremata, & Gloſſa 11. q. 1. c. inolita dicunt, per ſententiam. Tum quia ibi dicitur: *Conuentus*, quæ tamen vox in manuſcriptis non inuenitur. Tum quia dicitur: *cauſam perdat*, non autem *perdit*, quaſi dicat, debere perdere, ſcilicet per ſententiam. Martinus tamen qui poſt Concil. Carthag. 3. & Toletanum 3. fecit hanc conſtitutionem, expreſsè hic dicit: *eo ipſo perdant penitus, & amittant, & ſingulares perſonæ excommunicationis, Capitula verò & conuentus ſuſpenſionis, & interdicti ſententias incurrant ipſo facto.* Quare ipſo iure cauſam perdunt, vt etiam ipſo iure excommunicantur, ſuſpenduntur, interdicuntur.

THEOREMA 83.

FErtur hic etiam excommunicatio reſeruata Papæ in laicos iudices,

iudices, executores, auxiliantes & conſulentes, ac ratum habentes, trahentes Eccleſiaſticas perſonas ad ſuum forum, & iam eſt caſus bullæ cœnæ. §. 14. & 15. de qua re Caiet. excommunicatio c. 29. 30. Nauarr. cap. 27. num. 69. Ledeſma 2. 4. quæſt. 26. art. 1. & 2. Suarez t. 5. d. 21. ſect. 2. num. 75. & ſeqq. Sayrus l. 5. cap. 18. 19. & id ſit etiam vetitum Imperatorum legibus, vt paulò ante diximus, & ſacris Canonibus, cap. relatum, cap. ſi quiſquam, cap peruenit, cap. fratris, 11. q. 1. & de foro compet. cap. 1. 2. 12. 18. cap. quamquam, de cenſib. l. 6. cap. qualiter, de iudic. cap. clerici, ibid. & ratione ipſa, quippe cum Eccleſiaſtici ſint Deo conſecrati, ideoque non tractandi, vt profani; & ſint ſæcularium Patres, ac ideo reuerendi, vt vidit etiam Conſtantinus Imp. cum in Concilio Nicæno dixit: *Sacerdotes veluti deos nobis datos eſſe, & ob id non eſſe à ſæcularibus hominibus iudicandos, ſed ſolius Dei iudicio reſeruari.* vt refert Ruffinus l. 10. hiſtor. cap. 2. & Gratianus 11. q. 1. c. continua, & 12. q. 1. cap. futuram.

Accedit poteſtatem ſpiritualem digniorem eſſe temporali, ſicut aurum plumbo ex S. Ambroſ. cap. duo, d. 96. & vita ſpiritualis terrena, & anima noſtra corpore, ex Hugone de S. Victore lib. de ſacram. p. 2. & Turrecremata 11. q. 1. cap. magnum, num. 1. non ergo debet illi eſſe ſubiecta, & ab ea diiudicari, aliiſque rationibus allatis Theorem. 78. communique Theologorum opinione, vt Victoriæ relect. 1. de poteſt. Eccleſ. q. vlt. Molin. tom. 1. de contr. tr. 2. d. 36. Driedonis de Chriſtiana libert. Couar. qq. pract. cap. 31. num. 3. Leſſij l. 2. cap. 33. dub. 4. & aliorum apud Alterium qui eadem de re pluribus diſſerit. d. 20. cap. 2. In legibus quoque Federici II. ab Honorio III. confirmatis, de quibus epit. 7. & in Concilio Conſtantienſi Actor trahens ad forum ſæculare Eccleſiaſticum, cadit à ſuo iure. & iudicatum non valet, & iudex ex tunc priuatur auctoritate iudicandi, vt dixi Theorem. 17.

EVGENII IV. *ET* PAVLI II.

Cõſtitutionis 7. editæ anno 1434. incipientis. Cum deteſtabile.

EPITOME 32.

PRÆDECESSORVM Romanorum Pontificum veſtigiis inhærendo. §. 1. omnes & ſingulas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias, cenſuras atque pœnas quomodolibet latas contra ſimoniacos & complices cuiuſcumque ſint dignitatis, ſtatus, & conditionis, tam manifeſtos quàm occultos confirmat, innouat, & de facto incurri definit; Apoſtolicaque auctoritate declarat omnes, qui ſimoniacè ordinati fuerint, eſſe ab ordinibus ſuſpenſos. Itémque per electiones, poſtulationes, cõfirmationes, prouiſiones, ſeu quaſuis alias diſpoſitiones ſimo

Simoniaci & cõplices excõmunicãtur, ſuſpendũtur ab ordinib. nullũ ius in beneficiis acquirunt, nõ faciũt fructus ſuos, abſolutio reſeruatur Papę, qui tales norunt, reuelare tenẽtur.

ſimoniacas nullum ius cuiquam in Eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, perſonatibus, officiis, beneficiis Eccleſiaſticis acquiri, cum viribus careant, nec inde quemquam facere fructus ſuos: ideoque ad illorum omnium, quæ perceperint, reſtitutionem ſub animæ ſuæ periculo adſtrictum eſſe. Atque vniuerſos & ſingulos qui quomodolibet dando vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quod illa fieret, mediatores extiterint, ſeu procurauerint, incurrere excommunicationis ſententiam reſeruatam Papæ. §. 2. Et in virtute S. Obedientiæ præcipit, vt qui ſciunt aliquem ſimoniam commiſiſſe, aut mediatores fuiſſe, per ſe vel alium, reuelent Pontifici Romano. quod ni fecerint, abſolui non debent cuiuſcumque ſint conditionis & gradus.

THEOREMA 84.

HÆc Cōſtitutio pauculis verbis mutatis, habetur ſub nomine Pauli II. nepotis ex ſorore Eugenij IV. in Extrauag. comm. tit. de ſimonia ſub data anni 1464. 9. Kalend. Decembr. Ab Eugenio autem edita eſt anno 1434. 13. Kal. Iunij. Clauſulæ tamen omnes eædem ſunt vtrobique. Quin etiam eadem penè promulgata habetur in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 43. à Martino V. quæ incipit, *Multa.* ſed cenſuræ ibi reſeruatæ non fuerant ſummo Pontifici, nec ſe extendebant ad mediatores, nec ad non reuelantes.

Meminit huius Conſtitutionis Eugenij IV. Sotus l. 9. de iuſtit. q. 8. art. 2. Damnatur autem eadem iniquitas. l. 3. reg. cap. 13. Act. cap. 8. 1. Petr. cap. 2. Concil. Tolet. 8. c. 3. 1. q. 1. cap. 16. 18. 21. & ab Hormiſda in epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ, Pio V. bulla 5. quæ incipit, *Cum primum.* §. 8. & 9.

Porrò quoad perſonas conſtitutio eſt vniuerſaliſſima, comprehendit enim quoſcumque in hoc peccantes etiam ſi ſint Cardinales & Reges. Quoad actiones verò ex Caiet. verb. excommunicatio, c. 72. Anton. 3. p. tit. 25. cap. 65. Angel. excomm. 5. caſu 34. Sylu. excom. 7. num. 80. 81. Nauarr. cap. 27. n. 106. §. 21. Sayro l. 3. cap. 30. n. 6. Thoma Zerula in ſua praxi Epiſcopali p. 1. verb. ſimonia, dub. 7. & ſeq. Suarez t. 5. d. 22. ſect. 5. num. 23. ſolum extenditur ad dare & recipere aliquid ſimoniacè, vel in hoc eſſe mediatorem vel procuratorem. Ex citatis tamen auctoribus conſtitutio non intelligitur de omni ſimonia, ſed de ea tantum quę committitur in ordinatione & beneficio, vt vſus & praxis confirmat, ex Suarez & Nauarro, quod etiam colligi videtur ex verbis conſtitutionis huius, & Martini V. dicta ſeſſ. 43. Conc. Conſtant.

Obiicienti verò non videri incurri excommunicationē, & cenſuram niſi ob ſimoniam in beneficio ſeu officio, & non in ordine, quòd ibi duplex pœna feratur, ſuſpenſionis & excommunicationis, & illa quidem videatur ferri in prima clauſula contra ſimoniacè ordi-

ordinatos, & in ea pœnam finiri: altera verò cenſura ferri videatur contra ſimoniacos in beneficio, ideoque ad eos tantum videantur poſſe referri verba tertiæ clauſulę. Reſpond. ex communi ſententia excommunicationem cadere in vtramque ſimoniam, ita vt dantes, & recipientes intelligantur, & in ordine, & in beneficio. Vnde in prima clauſula ſuſpenduntur ſimoniacè ordinati. in ſecunda ſuſpenduntur & priuantur officiis & beneficiis ac fructibus ſimoniaci in officio ſeu beneficio. eo quod nulla fuit collatio. poſtea fertur excommunicatio, quæ totam præcedentem materiam ſeu tranſgreſſores comprehendit. Nec prudenter verba illa (atque vniuerſos & ſingulos, qui quomodolibet dando vel recipiendo ſimoniam commiſerint. vel vt habet bulla Martini V. ſtatuentes inſuper, quod dantes & recipiétes ipſo facto ſententiá excómunicationis incurrant,) reſtringi poſſunt ad dantes & recipientes tantum in beneficio.

Sed nunquid ob quamlibet ſimoniam in ordine & beneficio incurrantur huiuſmodi pœnæ? Reſpond. cum Nauarr. loco citato, & cap. 23. num. 111. & cap. 25. n. 112. Caiet. Sayr. Suarez, Zerula, Angel. locis citatis, & Ludouic. Gomeſio q. 12. de triennali poſſeſſ. aſſerente ita deciſum à Rota in multis cauſis, & Leſſio l. 2. cap. 35. dub. 24. 25. minimè. Cum enim ſimonia in tria membra diuidatur, mentalem, conuentionalem & realem. quippe quæ aut mente tantum, aut pacto ſolo, aut re ipſa ſeu facto committatur, vt docet Nauarr. cap. 23. nu. 102. Sotus l. 9. de iuſt. q. 8. art. 1. Suarez de relig. tract. 3. l. 4. c. 41. 42. 43. & alij, non incurritur pœna, quando ſimonia eſt tantum intentionalis, ſeu mentalis, aut tantum conuentionalis, ſed dumtaxat quádo eſt realis, id eſt quæ vtrinque cómpleta eſt, ſeu aliquid datum & receptum. Vt conſtat, tum ex verbis illis huius conſtitutionis (*qui quomodolibet dando vel recipiendo*) & Martini V. (*quod dantes & recipientes*) & Concil. Trid. ſeſſ. 21. cap. 1. (*tam dantes, quàm recipientes.*) Tum quia leges pœnales punientes actum, intelligi debent, de actu perfecto & conſummato, in ſua ſpecie. cum ſint ſtrictè interpretandæ, quandiu legiſlator aliud non declarat, in præſenti verò ſola ſimonia realis eſt conſummata & perfecta in ſua ſpecie, vt notat etiá Couarr. regula, peccatum, p. 2. §. 8. num. 7. Sylu. verb. ſimonia q. 9. Nauarr. cap. 23. num. 111. verſ. 2. Suarez num. 26. Azor p. 3. l. 12. cap. 20. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 6. Leſſius l. 2. cap. 35. dub. 24. num. 135.

Nihil tamen refert ſiue crimen occultum ſit, ſiue publicum, cum id expreſsè habeatur in præſenti Conſtitutione, & in extrauag. cit. Pauli II. Rectéque addit Valentia 2. 2. d. 6. q. 16. p. 6. & Azor loco cit. q. 7. ſi ſimoniacus in ordine & beneficio ſit publicus, eſſe etiam ipſo iure infamem, eo quod ſimoniaca peſtis ſua magnitudine cæteros morbos vincat. cap. ſicut, tit. de ſimonia, ſítque crimen depoſitione dignum. cap. ſanè, 15. q. 3. & cap. inquiſitiones, de accuſat. & meritò, cum habeat adiunctam auaritiam malorum omnium radicem. & iniuſtitiam, cum vendat rem domini ſui, contra eius voluntatem Matt. 10. *Gratis accepiſtis, gratis date.* & ſacrilegium, cum iniuriam irroget

rebus

rebus ſacris, non præferens temporali pretio rem ſpiritualem. Act. cap. 8. quia *donum Dei existimaſti pecunia poſſideri.* & ſit contra charitatem, vt docet Gregor. l. 7. ep. 114. & habetur 1. q. 1. cap. fertur. ſed requiritur ad infamiam ſententia iudicis, vel euidentia facti ex Azor tom. 3. l. 12. c. 21. q. 7. Angel. ſimonia 6. num. 9. Roſella num. 13. Syluest. q. 12. Vt etiam eumdem publicum ſimoniacum in ordine vel beneficio irregularem eſſe docet Panorm. in cap. per litteras, 2. de ſimonia, num. 8. & cap. tanta, num. 5. Azor q. 5. idémque colligitur ex cap. accuſatus, & cap. quoties, de ſimonia, & d. 32. §. verum.

THEOREMA 85.

PORrò quoad pœnas ſimoniacæ ordinationis, ſic ordinatus eſt eo ipſo ab ordinibus ſuſpenſus, ex præſenti Conſtitutione & extrauag. *Cum deteſtabile*, tit. de ſimonia, & bulla citata Martini V. cùm dicatur: *declaramus quòd ordinati ſimoniacè ab executione ſuorum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi.* Bulla 5. Pij V. & 91. Sixti V. quæ incipit, *Sanctum ac ſalutare.* & Clementis VIII. bulla 40. quæ incipit, *Romanum.* Concil. Trid. ſeſſ. 21, c. 1. & 1. q. 1. cap. ſi quis Epiſcopus, cap. qui per pecunias, cap. ſanctorum, cap. qui ſtudet; cap. quicumque, c. eos qui, cap. ſtatuimus, 2. ibidem, & extra tit. de ſimonia, c. quotiens, c. ſicut, c. tanta, c. per tuas, c. ſi quis ordinauerit, cap ex tuæ. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 6. Panorm. cap. per litteras, 2. de ſimonia. Syluest. verb. ſuſpenſio, q. 7. Suarez de relig. tr. 3. l. 4. c. 56. & communi ſententia.

Quæres an ſit ſolum ſuſpenſus ab ordine ſimoniacè obtento, an verò etiam ab aliis antea legitimè ſuſceptis? Reſpond. ab omnibus ex Panorm. loco citato num. 5. Innocentio cap. tanta, ibidem. Angelo, ſimonia nu. 6. Sylu. ſuſpenſio, q. 7. Azor tom. 3. l. 12. c. 21. 22. Leſſio l. 2. cap. 35. dub. 24. num. 135. Auila p. 3. d. 5. dub. 9. Hēriquez l. 13. c. 37. n. 3. nā Martinus V. Eugenius IV. Paulus II. in citatis Cōſtitutionib. dicunt: *Simoniacè ordinati ab executione ſuorum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi.*

Quid ſi v. g. Caius dederit Ordinatori pecuniam, vt Titio ordines conferret? ſi Titius ſciuit, & non contradixit, ſuſpenſus eſt ab omnibus ordinibus, quia cum fuerit ſimoniæ conſcius & tacuerit, in ſimoniam conſenſit. Si eo neſciente, vel renuente, ſuſpenſus eſt ab ordine tunc ſuſcepto, ex Panorm. loco cit. Archidiac. in cap. ſi quis à ſimoniacis, Gloſſa ibidem, Innoc. cap. 1. de ſimonia, Syluest. ſuſpenſio q. 7. Azor vbi ſupr. ſumma confeſſ. lib. 1. tit. 1. q. 47. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. vltim. Aragona, ibidem. Auila 3. p. diſp. 5. dub. 9. idque colligi volunt, ex cap. ſi quis à ſimoniacis, 1. q. 1. quia ibi non diſtinguitur inter ordinatum à ſimoniaco occulto, & manifeſto ac notorio. & Felinus in cap. per tuas, de ſimonia, num. 3. dicit eſſe communem ſententiam. Sed Nauarr. c. 25. num. 68. qui citat Ægydium, Bellameram, cap. ſi quis à ſimoniacis, 1. q. 1. Cardinalem in cap. ſtatuimus, 2. ibidem, quos etiam ſequitur Leſſius nu. 136. tenent, nequaquam eſſe ab ordinis executione ſuſpenſum. Tum quia in iure id expreſſum non ſit: nam dicitur in citato cap. ſtatuimus, 2. & c. ſi quis. miſericorditer ſuſtinemus. & con-

trarium nimis durum videretur. & ad hoc facit c. per tuas litteras, de ſimonia. & c. de ſimoniacè ordinatis, ibidem. dicitur enim: *Cum quidam licet ſecundum quandam ſpeciem ſimoniæ, vtpotè ipſis ignorantibus ſimoniacè ordinentur, poſſunt (quia ſimoniaci non ſunt) in ſuis ordinibus remanere.* Tum quia æquum non videtur, vt per alterius iniquitatem ei prohibeatur vſus ordinationis validæ, cum non commeruerit, vt ei pœna hæc irrogetur. Tum quod non incurrat excommunicationem, aut ſuſpenſionem, ſi poſt ordinationem, id quod ſe inſcio datum eſt ab amico pro ordinatione, eidem reſtituat, aut cõpenſet. vt docet idem Nauarr. loco cit. contra Sylueſtrum, ſi non habet gratam aut ratam ipſam donationem. Eſt deinde eo ipſo excommunicatus ex eiſdem Conſtitutionibus Martini V. Eugenij IV. Pauli II. Sixti V. Clementis VIII. & Concil. Trid. ſeſſ. 21. c. 1. & 1. q. 1. c. 7. & abſolutio reſeruatur Papæ in hac Eugenij, & Extrauag. 2. de ſimonia.

Dubium eſt, an etiam, qui per ſimoniam eſt ordinatus, ſit etiam irregularis? Sunt qui affirment, eo quod accipiat ordinem in excommunicatione: ſed oppoſitum docet Leſſius l. 2. c. 35. dub. 24. nu. 36. quia per ordinis ſuſceptionem incurritur excommunicatio, ac proinde non poteſt per eamdem ſuſceptionem incurri irregularitas, ſed debent eſſe actus diſtincti; ideo enim incurritur irregularitas, quia iam quis exiſtens in excommunicatione, audet ordinem ſuſcipere. Idem contra Nauarr. conſil. 61. de ſimonia q. 6. docet Auila 3. p. diſput. 5. dub. 7. verſ. dico 1. niſi ſimul miniſtret, vt ſi in eadem Miſſa ſubdiaconus cantet epiſtolam, vel diaconus Euangelium: iam enim eſſet nouus actus exercitus in excommunicatione.

Porrò appellatione ordinum in hac materia intelliguntur etiam minores, & prima tonſura; cum hæc etiam in iure ordo appelletur. c. cum contingat, de ætat. & qual. ordin. Vnde Concil. Trid. ſeſſ. 21. c. 1. de reform. ſic ſtatuit: *Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis auaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro litteris dimiſſorijs, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque ex cauſa, etiam ſponte oblatum, Epiſcopi & alij ordinum collatores, aut eorum miniſtri quouis prætextu, accipiant.* & poſtea, *& qui ſecus fecerint, tam dantes, quàm recipientes vltra diuinam vltionem pœnas iure inflictas ipſo facto incurrant.* Videndus Suarez de relig. tract. 3. l. 4. cap. 56. num. 5. Leſſius tamen num. 133. putat huiuſmodi verba (*pœnas iure inflictas*) non eſſe extendenda etiam ad eos, qui pro prima tonſura, pro litteris dimiſſoriis, teſtimonialibus, &c. dãt vel recipiunt aliquid, ſed tantũ referenda ad eos, in quos iure ſunt ſtatutæ, nempe conferentes vel recipientes ſimoniacè ordines, tum quod non videatur Concilium velle nouas pœnas inducere, ſed renouare, quæ ſtatutæ erant; tum quod nimis durum videatur, vt quia ſoluitur aliquid pro litteris teſtimonialibus, dimiſſoriis, ſigillo vel aliquo ſponte dato, recipitur, incurratur huiuſmodi cenſura. Sed iam de ſimoniacè ordinantibus.

Simoniacè verò ordinãtes (ſermo eſt de reali ſimonia) incurrunt excom- 1

excommunicationem.1.q.1.c.quicumque, cap.placuit, 1. hac bulla Eugenij IV. Pauli II. Martini V. citata. Concil.Trident.ſeſſ.21.c.1. Extrauag.2.de ſimonia,& Sixti V. bulla 91.cum dicunt(*Atque vniuerſos & ſingulos qui quomodolibet*, &c.) qui etiam reſeruant abſolutionem Papæ. & Concilium Tridentinum prohibet etiam ſponte oblatum ab Epiſcopis & aliis collatoribus pro ordinum collatione, litteris teſtimonialibus,dimiſſoriis, ſigillo, & aliis quouis prætextu accipi. ideo derogatum eſt iuri communi in cap.ſicut Epiſcopum, 1.q.2. quod id permittebat, ſi poſt collationem ſponte offerretur.

2 Deinde ſuſpenduntur ab ordinum collatione,& primæ tonſuræ ex citata bulla 91.Sixti V.quæ incipit,*Sanctum*.§.6.& licet hæc Sixti conſtitutio in cæteris punctis fuerit à Clemente VIII. bulla 40. quæ incipit, *Romanum*. redacta ad terminos iuris communis, tamen in ſimoniacè promotis & promouentibus, eſt ab eodem cõfirmata.

3 Suſpenduntur pariter ab executione omnium munerum Pontificalium, vt templorum & altarium conſecratione, benedictione ſacrarum veſtium, virginum, ex eadem Sixti Conſtitutione §.2. & 6. idémque videtur colligi iure antiquo.c.penult.de ſimonia.

4 Interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ.ibidem §.2.etiam ex §.eod.ſi ſpreta ſuſpenſione & interdicto, temere ſe in præmiſſis ingeſſerint,

5 ſuſpenduntur ab adminiſtratione Eccleſiarum ſuarum & perceptione fructuum ſuorum beneficiorũ:

6 quarum etiam ſuſpenſionum & interdicti relaxationem Papa ſibi reſeruat,cum clauſula derogatoria omnium priuilegiorum, regularibus conceſſorum, & conceſſionis factæ Epiſcopis à Concil.Trident. ſeſſ.24.cap.6.

Nunc ad Officiales tranſeamus. Miniſtri quoque & Officiales collatorum ordinum, vt ſunt examinatores,patroni, præſentatores & miniſtri in ordinatione; non poſſunt dare nec recipere quidquam. cum id ſit pretio parare viam ad ordines, & contrafacientes, ſunt ſimoniaci & excommunicati. c.ſicut Epiſcopum,1.q.1. vbi D. Gregorius ait, *ſicut Epiſcopum non decet manum quam imponit,vendere,ita miniſter,vel notarius non debet in eius ordinatione vocem ſuam vel calamum vendere.* & Concilium Tridentinum vt paulò ante dicebamus ſeſſ. 21.cap.1. pro collatione quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonſurę,pro litteris dimiſſoriis aut teſtimonialibus, ſigillo, vel alia quacumque ex cauſa, etiam ſpõte, oblatum, ab Epiſcopis & aliis ordinum collatoribus, aut eorum miniſtris quouis prætextu nihil accipiendum ſtatuit. adeo vt, qui ſecus fecerint, tam dantes quàm recipientes vltra diuinam vltionem, ipſo facto incurrant pœnas iure inflictas. Quod etiam ſeſſ.24. cap.18. de examinatoribus & examinatis dicit. Permittit tamen Notariis,vt pro ſingulis litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus decimam vnius aurei partem accipere queant, in iis ſolum locis,in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, & dummodo nullum ſalarium pro exercendo officio fuerit eis conſtitutum. Sed iam eſt agendum de ſimoniacis in beneficio, ſeu officio.

THEOREMA 86.

1 POenæ igitur ſimoniacæ promotionis ad officia vel beneficia ſunt hæc: Promotio viribus caret. quare ad beneficium ſimoniace promotus nullum ius acquirit, nec fructus facit ſuos, & ante ſententiam iudicis tenetur in conſcientia omnia reſtituere, ex citatis bullis Martini V. Eugenij IV. quã præ manibus habemus, Pauli II. Extrauag. 2. de ſimonia. Pij V. n. 5. & Concilio Placẽtino, vt habetur 1. q. 3. c. ea quæ. Couarr. regul. peccatum, p 2. §. 8. n. 7. Nauarr. cap. 23. n. 111. Suarez de relig. tract. 3. l. 4. c. 57. n. 33. & ſeq. Leſſ. l. 2. c. 35. dub. 25. quia percipiens tales fructus non fuit iuſtus poſſeſſor ipſius rei fructiferæ, quare fructus omnes (deductis tamen expenſis eorum cauſa factis) immo & qui à diligenti poſſeſſore percipi potuerũt, reſtituere debet.

Idque non tantum verum eſt in eo, qui mala fide percepit, ſed etiã in eo qui ignoranter & bona fide, niſi quod hic non tenetur reſtituere fructus bona fide conſumptos, ſed eos tantum, qui extant, vel quibus factus eſt ditior, ex S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 6. Soto l. 9. q. 8. art. 1. Valentia d. 6. q. 16. p. 6. Nauarr. & Couarr. locis cit. Azor p. 3. l. 12. cap. 20. q. 5. Si quis tamen illi inſcio beneficium malitioſè procuraſſet ſimoniacè, vt teneretur poſtea reſignare, nihil tunc reſtituere teneretur, ex S. Thom. Valentia, Leſſio, Azor. q 6. Syluest. ſimonia, q. 19. 20. & patet ex c. ſicut tuis, & c. nobis fuit, de ſimonia. Secus ſi amicus, vt illi prodeſſet; tunc enim ſimul ac ſciuerit, tetur dimittere, ex d. cap. ſicut tuis, & eſt ad illud inhabilis, vt mox dicam.

Nomine autem promotionis ad beneficia veniunt electiones, collationes, præſentationes, poſtulationes, confirmationes, admiſſiones in poſſeſſionem beneficij, & quæuis prouiſiones Eccleſiarum, beneficiorum & monaſteriorum, ac etiam Prælaturarum regulariũ, vt Rectoratus, Prouincialatus, & Generalatus, cum eadem ſit ratio, eadémq; incommoda, immo grauiora inde naſcantur, ex horum per realem ſimoniam acquiſitione, ex Leſſio & Suarez locis cit. Sayro l. 5. cap 30. num. 7. Nauarr. vbi ſupra, Azor t. 3. l. 12. c. 7. & 15. & patet ex citatis conſtitutionibus, in quibus dicitur, Monaſteriis & Officiis, ſcilicet ſpiritualibus, quæ habent iuriſdictionem ad ſpiritualia adminiſtranda, & Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 14.

Penſiones tamen beneficiorum nomine non veniunt. ex Nauarr. cap. 23. num. 111. verſ. ad 13. Leſſio l. 2. c. 35. dub. 25. nu. 137. & dub. 30. num. 168. Neque officia temporalia Eccleſiaſtica, quibus res Eccleſiæ ſine ſpirituali iuriſdictione adminiſtrantur. v. g. procuratoris, & ſimilium ex Leſſio dub. 25. Azor c. 14. Suarez c. 57. n. 46. Reginaldo l. 23. num. 182. Nauarr. vbi ſupra, & ſi id fieri prohibeatur. cap. ſaluator, 1. q. 3. cum de his non loquantur citatæ conſtitutiones.

Item eſt inhabilis ad illud beneficium, quod per ſimoniam realem etiam per ignorantiam acquiſiuit. cap quicumque, 1. q. 5. vnde eget diſpenſatione Papæ ad illud habendum ex cap. penult. de elect. vt etiam ex inſinuatione. c. nobis fuit, cap. tuis. quia licet ipſo neſciente, 2

ſciente, vel contradicente commiſſa ſit ſimonia realis, admittit tamen voluntariè beneficium vel officium Eccleſiaſticum per eam quæſitum. Quamuis enim expreſsè contradixerit, ſi ante collationem ſciat re vera datam pecuniam, tenetur non accipere, & licet non incurrat pœnam excommunicationis, quia non eſt cauſa ſimoniaci contractus, tenetur tamen reſignare, & fit inhabilis ex iuribus citatis, & S.Thom.2.2.q.100.art.6. Nauarr.cap.fin.de ſimonia. Lopez p.2.cap.106.Azor cap.20.q.5.Leſſio num.143.Suarez 57.num.3.

Quid ſi poſt obtentum beneficium reſciat, etiam eo contradicente factum? Si conſentiat approbando factum amici, iam incurrit ſimoniam, & tenetur reſignare beneficium & fructus ex S. Thom. Panorm. Nauarr. ob cap.ſicut tuis, & ſi Adrianus q.9.art.3.oppoſitum ſentiat. quod probabile tenet Leſſius num.144. quod ſi non conſentiat approbando factum amici, ſed ſolũ ſoluat, quod eius gratia amicus dedit, ne illius cauſa damnum ſentiat, non tenetur reſtituere, immò nec peccat, ex Nauarr.conſ.10. de ſimonia, & Leſſio. Soluere enim ex amicitia, ne amicus grauetur, non eſt approbare factum amici, aut per ſe malum. Prudenter autem ſtatutum eſt in Conc. Mediolan.1. vt promotus iuret, ſe in huiuſmodi promotione nullã commiſiſſe ſimoniã nec alios ſe ſcien-
3 te. Denique eſt excommunicatus, nec ab alio quàm à Romano Pontifice extra mortis articulũ poteſt abſolui, ex hac Eugenij & Martini V. conſtitutione & extrauag. 2. de ſimonia.

4 Dubitant aliqui an ſuſcipiens ſimoniacè beneficium, ſit etiã ipſo iure ſuſpenſus? Affirmat S.Thom. loco cit.ad 2.Angel.ſimonia,6.n.2. Henriquez l.13.c.37.n.5. Oppoſitum tamen docet Nauarr. cap.23. num.11. dicto 3. & conſ.35. & 61. de ſimonia, & citat Innocentium dicentem, ſimoniacum in beneficio acta pœnitentia, & abſolutum ab excommunicatione relictóque eo beneficio, poſſe celebrare. Auila p.3.diſp.5. dub.9. Suarez loco cit. cap.56. num.19. Reginaldus l.23. num.172. Azor t.3. l.12. c.20. q.5. id ipſum ſentiunt, quia id nullibi habeatur in iure. Textum enim quem pro ſe citat Henriquez, ſcilicet cap.præter, d.32. ſimoniacos non eſſe admittendos ad ſancta myſteria, Gloſſa rectè explicat, de ſimoniacis in ordine. Hactenus de ſimoniacè promotis ad beneficiũ.

Quoad promouẽtes autem per realem ſimoniam ad beneficium vel officium, tenentur acceptum pretium reſtituere (vel ſi fortè fuit beneficium, reſignare. cap.de hoc. tit.de ſimonia) quia nullo iuſto titulo poſſidet, & habetur in cit.cap. de hoc, §.fin.de ſimonia, & cap.ea quæ, 1.q.3. Reſtituetur autem Eccleſiæ illi, cui per ſimoniam facta eſt iniuria, idque etiam ante iudicis condemnationem, vt indicant etiam illa verba citati cap. cum ea ſine graui ſuæ ſalutis periculo retinere non poſſint. S.Thom. 2. 2. q.32.art.7. & q.62.art.5. & q.100. art.6. Suarez de relig. tract 3. l.4. cap.60. Gloſſa cit. cap.de hoc, de ſimonia. Syluest. verb.ſimonia, q.20. Couarr.reg.peccatum, p.2.§ 2.n.6. Palud.4.d.25.q.3. art.5. Tolet.l.5. cap.vlt. Azor t.3.l.12.q.11. Leſſius l.2.cap.35.dub.31. & confirmatur, quia cap. audiuimus, de ſimonia, reſti

reſtitutio in duplum applicatur in vtilitatem loci in cuius diſpendiũ Epiſcopus aliquid exegerat, Abbas, Felinus in citato cap. de hac, de ſimonia.

Quod ſi Prælatus & omnes de eadem Eccleſia ſint in culpa, reſtitutio de ſuperioris auctoritate fiat pauperibus, vel alteri Eccleſiæ. Sin autem pecunia in nullius Eccleſiæ iniuria data eſt, diſtribuetur (de conſilio Epiſcopi ſi commodè haberi poteſt) in vſus pauperum ex Victoria relect. de ſimonia, p. §. n. 6. Suarez cit. cap. 60. Syluest. ſimonia, q. 20. verſ. ſecundum. Quid ſi bona fide reſtituit ei, qui dedit, reſpondet Victoria num. 7. non eſſe credendum eo caſu Eccleſiam velle iterum tantundem eſſe reſtituẽdum pauperibus vel Eccleſiæ, ſecus ſi mala fide id fuit, cum nemini propria fraus debeat patrocinari.

Sunt tamen plures, qui ante iudicis ſententiam velint reſtituendum illi, qui dedit, vt Sotus l. 9. q. 8. art. 1. Caiet. verb. ſimonia. Petr. Nauarr. l. 4. cap. 2. nu. 147. Valentia 2. 2. d. 6. q. 16. art. 6. in fine. Bannes 2. 2. q. 32. art. 7. & alij recentiores, quia is qui pretium dedit, nõ amiſit pretij dominiũ: non enim tranſtulit in venditorem rei ſpiritualis, cum ille incapax factus ſit accipiendi illud hoc titulo, neque ille intendit alia ratione à ſe transferre dominium in venditorem, cum ergo in eum non ſit tranſlatum, verè manſit apud emptorem, ergo eſt illi reſtituendum.

Quod ſi dicas Eccleſiam illum priuaſſe tali dominio: Reſpondent talem priuationem fieri per legem pœnalem, at lex pœnalis non obligat ad reſtituendum Eccleſiæ vel pauperibus ante iudicis ſententiã, quippe quæ nõ obliget ad ſui executionem ante iudicis condemnationem. Auctores tamen prioris ſententiæ reſpondere ſolent, hanc nõ eſſe legẽ pœnalem, ſed ſimplex præceptũ. Cum enim, qui accipit, retinere non poſſit, graue ei non eſt, vt tali modo expendat illam pecuniam, cum lex iubere poſſit, vt rem alienam, quæ apud te eſt, expendas in pauperes, quando ſubeſt iuſta cauſa, & eo ipſo quo datur pauperibus prior dominus amittit dominium, ideo non obſtare quod nulla lex priuet dominum, qui dedit, dominio, & ideo ſi ei reſtituatur, poſſit retinere, quia non ipſe, ſed qui recepit, iubeatur in pios vſus expendere; quare non priuatur dominio vi legis immediatè, ſed actu & reſtitutione facta per recipientem ex præcepto legis.

Num autem huiuſmodi reſtitutio ſit ſolum de iure canonico, an verò etiam naturali & diuino, lis eſt inter Theologos, qua de re Azor tom. 3. l. 12. cap. 20. Leſſius l. 2. cap. 35. dub. 28. Sotus l. 9. q. 8. Caiet. 2. 2. q. 100. art. 6. S. Thom. ibidem cum interpretibus, Palud. 4. d. 25. q. 5. art. 1. Syluest. ſimonia, q. 20. Nauar. cap. 23. num. 103. 104. Gloſſa & Hoſtienſis, &c. cap. vlt. de ſimonia. Panorm. Butrius, Henricus cap. mandato, de ſimonia. Couarr. reg. peccatum, p. 2. §. 8. num. 8. Petr. Nauarr. l. 2. cap. 2. num. 400. Bartol. Medina l. 2. cap. 14. §. 21.

Itémque incidunt in excommunicationem reſeruatam Papæ, vt cõſtat ex hac conſtitutione Eugenij, bulla Martini V. & extrauag. 1. de ſimonia Pauli II. 2

Quod denique ſpectat ad Mediatores, & eos, qui curarunt fieri realem ſimoniam in beneficiis vel officiis

officiis & ipſi etiam ſtatim incurrunt excommunicationis ſententiam Papæ reſeruatæ, ex hac Eugenij Conſtitutione & extrauag. 2. de ſimonia. Nauarr. cap. 23. n. 106. & comment. de datis & promiſſis not. 23. num. 45. Azor t. 3 l. 12. c. 24. addentes eoſdem teneri ad reſtitutionem tum eius quod acceperunt ob beneficium ſuo interuentu impetratũ, tum fructuum beneficiis, quos ille pro quo intercelſerunt, ſimoniacè receperit, ſi ille reſtituere aut non poteſt, aut non vult; quia qui damni cauſam dat, damnum debet reſarcire. Videndus Leſſius l. 2. c. 35. dub. 25. num. 137. 141.

THEOREMA 87.

ADditur autem §. 2. præceptũ in virtute S. Obedientiæ, vt ſcientes huiuſmodi ſimoniacos in ordine & beneficio, & mediatores & procuratores, per ſe vel alios, eos reuelent ſummo Pontifici. Quod ſi non fecerint, nequeant à ſuis peccatis abſolui. Quare præceptum ſemper obligat, donec impleatur. Ideo qui illud, cum poſſit & debeat, non implet, indiſpoſitus eſt, vt abſoluatur.

Addit tamen Nauar. c. 27. n. 106. S. Anton. Caiet. Sylueſt. excom. 7. num. 80. 81. Suarez t. 5. d. 22. ſect. 5. num. 27. præceptum hoc non obligare alios, quàm Curiales Romanos, quia quoad hanc partem non ſit aliter hæc Conſtitutio vſu recepta, & videatur nimis durum velle obligare pauperes ab extremis terris adire Curiam pro deferendis ſimoniacis, mediatoribus, & procuratoribus.

Scortia.

Eiuſdem
EVGENII IV.

Conſtitutionis 17. aliàs 5. edita anno 1439. incipientis.
Lætentur.

EPITOME 33.

DEFINIVNTVR articuli in quibus Græci à Latinis diſſidebant. nempe §. 3. Spiritum ſanctum à Patre Filióq; æternaliter ſecundum eſſentiam procedere.

Definiũtur articuli in quibus Græci à Latinis diſſidebant, & Patriarcharum ordo.

§. 4. In azimo & fermentato confici corpus Chriſti, ſed vnumquemque ſacerdotem debere ſequi conſuetudinem ſuæ Eccleſiæ.

§. 5. Suffragia viuorum prodeſſe iis, qui ſunt in Purgatorio.

§. 6. Animas purgatas mox in cælum recipi ad Deum trinum & vnum clarè videndũ pro diuerſitate meritorũ.

§. 7. Illorum verò animas, qui in actuali peccato mortali, vel ſolo originali decedũt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas.

§ 8. Pontificem Romanũ eſſe Chriſti Vicarium, Eccleſiæ caput, ſucceſſorem Petri.

§. 9. Poſt quem ordinem dignitatis eſt Patriarcha Cõſtantinopolitanus, Tertius Alexandrinus, Quartus An-

R tioche

tiochenus, Quintus Hieroſolymitanus.

THEOREMA 88.

DOcet Eugenius in præſenti Conſtitutione edita in Concilio Florentino. §. 1. Spiritum ſanctum à Patre Filióque procedere, contra quam plures Græci per mille annos ſenſiſſent. Iam enim Neſtorius & Aſſeclæ in ſuo ſymbolo, vt videre eſt in actis Cócilij Epheſini conuérſis à noſtro Theodoro Pellerano tom. 2. cap. 37. Spiritum ſanctum à ſolo Patre procedere ſenſerant. inter quos fuit etiam Theodoretus in refutatione quam ſcripſit anno 431. c. 9. cótra D. Cyrillum Alexandrinum, qui auctoritate Apoſtolica præfuit Concilio Epheſino.

Eumdémque errorem poſtea docuit Theophylactus in cap. 3. Io. & circa annum 1054. Michaël Patriarcha Conſtantinopolitanus, vt patet ex epiſt. Leonis IX. ad Conſtantinum Monomachum, Sigeberto in Chronico, & S. Antonino 3. p. hiſt. tit. 22. c. 13. §. 11. & viguit error vſque ad annum 1439. cum Eugenij opera cóſentientibus Latinis & Græcis in Concil. Florent. iterum veritas definita eſt, nempe à Patre Filióque procedere. Fuerat enim etiam ſtabilita in Concilio Romano ſub Damaſo anno 372. quam etiam Patres Concilij Conſtantinopolitani confirmarút per Euſebium & Priſcianum Epiſcopos, vt colligitur ex epiſtola Orientalium Patrum ad Damaſum, excuſantium ſe quod tunc Romam venire non poſſet: & ex epiſtola Damaſi, qua approbat Conſtantinopolitana decreta; & actis vtriuſque Concilij, necnon Caſſiodoro l. 9. cap. 16. Iterúmque anno 400. in Concil. Tolet. 1. c. 21. & in Concil. Alex. ex quo Cyrillus Alex. epiſtolam ad Neſtorium ſcripſit anno 431. In Concilio Chalcedonenſi anno 451. In Concil. Conſtantinopolitano 2. anno 553. In Concil. Tolet. 3. c. 1. anno 610. In Tolet. 4. c. 1. anno 633. In Tolet. 8. anno 653. In Tolet. 11. c. 1. anno 675. In Conſtantinop. 3. anno 681. vbi approbata eſt epiſtola Cyrilli, in qua dicitur: *Spiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt: vnde ab iſto ſimiliter, ſicut à Patre procedit.* In ſynodo Septima ſeu Nicæna 2. actione ſeptima anno 789. cum recitatur ſymbolum cum additione (*Filioq;*) vt ex antiquo Codice docent Patres Concilij Florentini ſeſſ. 5. & 7. In Concilio apud Barium cui interfuit S. Anſelmus, celebrato à Latinis & Græcis ſub Vrbano II. anno 1090. In Concilio Lateran. ſub Innoc. III. cap. 1. anno 1215. cui etiam Græci interfuerunt, vt etiam ex eodem cap. 4. In Lugdunéſi anno 1274. ſub Gregorio X. vt refertur in 6. decretal. tit. 1. cap. 1. in quo etiam conſentientibus Græcis ſymbolum cum additione (*Filioq;*) ter Latinè & Græcè cantatum eſt. qua de re Nicephorus lib. 5. & Pachimeres lib. etiam 5. & denique in Conc. Trid. ſeſſ. 3. anno 1563. ſed poſt toties damnatum errorem infelix Græcia per ſummam inconſtantiam eumdem recepit, & in eo computreſcit.

Eamdem veritatem ex Græcis Patribus præter citatos complexi ſunt Athanaſius in epiſt. ad Serapionem, & in ſymbolo, quod etiam citat Naziãzenus de laudib. Athanaſij,

naſij, & Auguſtinus in Enchirid. cap.36.& l.15.de Trinit.cap.8. cum ait: *Spiritus ſanctus à Patre & Filio non factus nec creatus, nec genitus, ſed procedens.* & germanam eſſe lectionem, indicat proximus verſiculus, *Filius à ſolo Patre eſt*, quorſum enim diceret de Filio, à ſolo Patre eſſe, niſi diſcrimen proceſſionis eius à proceſſione Spiritus ſancti oſtenderet: & recitatur cum eadem particula (*& Filio*) in Concil.Tolet.4. cap.1. Baſilius lib.3.contra Eunomiũ cum ait, ipſum eſſe ſecundum à Filio, cum ab ipſo eſſe habeat, & omnino ab illa cauſa dependeat (hoc eſt principio originis) Nyſſenus cum hom.4.in orationem Dominicam, ait, Spiritum ſanctum, & ex Patre dicitur, & ex Filio præterea eſſe oſtenditur. Chryſoſtomus hom.1. de ſymbolo tom.5. *Iſte* (inquit) *eſt Spiritus de Patre & de Filio procedens.* & hom.2. *Spiritum ſanctum dicimus Patri & Filio coæqualem, & procedentem de Patre & Filio.* Epiphanius hæreſi 69. *quoniam vnus eſt Spiritus Dei, Spiritus ex Patre procedens, & de Filio accipiens.* Cyrillus Alex. l.13. Theſauri cap.2. ex Filio naturaliter, & ſubſtantialiter Spiritum ſanctum ſicut ex Patre prouenire credimus; vt etiam l.9. in Io.cap.14 & l 10.cap.vlt. Dydimus Alex.l.2. de Spiritu ſancto, & habetur de conſecrat.d 5.can.vlt. explicans illud Io.14 & 6.non enim loquetur à ſemetipſo.ait: Quia nõ ex ſe eſt, ſed ex Patre, & me eſt: hoc enim ipſum quod ſubſiſtit, & loquitur, à Patre & me illi eſt. Omitto Latinos Tertull.l.2.contra Praxeam. Hilarium l.2 de Trinit. Ambroſ. lib.de Spiritu ſancto cap.10. Auguſt.l.15. de Trinit.c.17.26.27. Leonem epiſt. 91. aliàs 93. cap. 1. Hieronymum epiſt.1. cap.2. Proſperum de vita contempl. cap.18. Fulgentium l. de fide ad Petrum cap.2. Boëtium l.1. de Trinit.c.12. Greg.l.1.moral.cap.8. l.2.dialog. cap.vlt.quos etiam Græci in ſuam linguam tranſtulerunt, & abraſerunt particulam (*Filioq; procedit*) vt docet Io.Diaconus in eius vita, l.4. cap.75. Anſelm. l. de proceſſione Spiritus ſancti, Magiſt.ſentent.l.1. d.11. S.Thom.in opuſc. de erroribus Græcorum, & qq.de potentia, q.10.art.4.5.1.p.q.36.art.2.

Id autem Patres colligunt ex Io.14.15.16. Tum quia Chriſtus dixit, de Spiritu ſancto, *de meo accipiet & annunciabit vobis.* De meo 1
accipiet, ait, quia non accipit filiationem, ſed ſolum eſſentiam. cum tamen in Chriſto ſit vtrumque. At vna perſona non accipit ab alia niſi procedendo. Tum quia ſicut 2
dicitur Io.14. *quem Pater mittet in nomine meo*, ſic dicitur cap.15. *quem ego mittam vobis à Patre.* Perſona autem diuina non mittitur, niſi ab ea à qua procedit, vt docet Athanaſius in epiſtola ad Serapionem, S.Thom.opuſcul.1.contra errores Græcorum, Auguſtinus l.4.de Trinit.cap.20. Omnis enim miſſio aut eſt per imperium, vt mittãtur ſerui, aut per conſilium, vt qui à ſapientioribus inſtruuntur, vt infirmus, qui à medico mittetur ad medicinam vel remedium ſumẽdum; aut per naturalem productionem, vt cum arbor radices mittit, vel flores. Quare cum Spiritus ſanctus non ſit ſeruus, nec ignorans, quippe qui ſit Deus, ſolum mitti dicitur per productionem. Tum quia 3
Spiritus ſanctus dicitur Spiritus veritatis, id eſt Chriſti. & ad Rom. 8. *Spiritus Chriſti*, & ad Galat.4. *Spiritus*

ritus Filij ſui. & Act.cap.16. *Spiritus Ieſu.* ſicut Matth.10.dicitur, *Spiritus Patris.* non poteſt autem vna perſona diuina dici alterius, niſi
4 propter proceſſionem. Tum denique, quia ibidem Chriſtus dicit, *Omnia quæ habet Pater mea ſunt, propterea dixi vobis, quia de meo accipiet.* Filius ergo omnia habet, quæ Pater, Paternitate excepta, ſed Pater habet eſſe principium Spiritus ſancti, ergo & Filius cum Patre Spiritum ſanctum producit, vt argumentatur Cyrillus in reſponſ.9. anathematiſmi Auguſt.l.5. de Trinit.cap.14. Ambroſ.l.2. de Spiritu ſancto cap.12.& Anſelmus de proceſſione Spiritus ſancti. Aliàs ſi Pater eſſet ſpirator, & non Filius, Pater & Filius non diſtinguerentur ſolis relationibus oppoſitis, paternitatis & filiationis, ſed etiam ſubſtantia, quæ eſt hæreſis Arij. Malè autem Græci ex eo quod dicatur Io.14. *Spiritus ſanctus, qui à Patre procedit.* inferunt à ſolo Patre procedere. quia nec ibi, nec alibi additur dictio excluſiua, vt notarunt Patres in Concilio Florentino, & Bellarminus l.2. de Chriſto cap.23. Videri etiam poteſt de huiuſmodi errore Græcorum Ioan. Nauclerus tom.2. generatione 38. ad annum 1137.

THEOREMA 89.

DEfinit pariter §. 4. Pané materiam Euchariſtiæ licitè eſſe poſſe, & Azimum iuxta conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ, & fermentatum, vt fit in Eccleſia Græca, cum vterque panis ſit materia apta, vt docuit Leo IX. in epiſtola ad Michaëlem Patriarcham Conſtantinopolitanũ anno 1053. quãdo Græci excitarunt hanc controuerſiam, & communis ſententia Theologorum, Anſelmi in lib. de fermentato & azimo, Innoc. III. l.4. cap.4. S.Thom.3.p.q.74.art.4. Scoti 4.d.11. Palud. ibid. Turrecrematæ in cap. in ſacramentorum, de conſecr.d.2. & aliorum quos citauimus l.4. de Miſſæ ſacrif.c.1.n.7. cum vterque ſit panis triticeus vſualis, & eſſe azymum vel fermentatum ſint differentiæ ſolum accidentales.

Ritus tamen Latinus eſt magis conformis exemplo & facto Chriſti, cum in azimo confecerit, vt docuimus in citato opere de Miſſæ ſacrificio.l.1.cap.2. Tum ex cõtextu euangelico, Matth.26. Marc. 14. Lucæ 22.& ritu Paſchæ in quo agnus cum azimis comedebatur, nec primo azimorum die in omnibus finibus Iſrael fermentatum inueniretur, Exod.cap.12.& 13. Tum ob ſignificationem puritatis ſinceritatis azimorum cum dicat S.Paulus, *non in fermento malitiæ, ſed in azimis ſinceritatis & veritatis.* & Amos cap.4. reprehendendo & irridendo Hebręos, qui pro Deo colebant Idola, *ſacrificate de fermentato laudem,* vel vt vertit Aquila, *ſacrificate de fermentato Euchariſtiam,* quaſi azima puritatem, fermentatum verò impuritatem denotaret; & illa Deo, hæc Idolis conueniret. Tum ex Patribus, Cypriano ſerm. de cœna Domini, Epiphan. hæreſi 30. Anſel.l. de azimo & fermentato. Leone IX. epiſt. citata, vbi ait Romanam Eccleſiam id à B.Petro didiciſſe, & à paſſione Domini per 1020. annos retinuiſſe, cæteriſque omnibus qui dicunt Chriſtum occiſum fuiſſe in ipſo ſolemni feſto Iudæorum, vt Origenes homil.23.

in Num. Tertull. l.contra Iudæos, Clem. Rom. l.5. conſtitut.cap.14. aliàs 16.Theophylus Alex.in epiſt. ad Theodoſium apud Bedam l. de ratione temp.cap.57.Cyrillus Catech.13. Auguſt.tract.10.in Io.Beda in cap.18.Io. & alij, ideo oportuit nocte incœpiſſe azyma, & in eis Chriſtum conſecraſſe. Deinde Eugenius cum Concilio Florentino,& Leone IX.ſtatuit,vt quilibet ſacerdos in hac re ſeruet morem ſuæ Eccleſiæ. quare punitus eſt presbyter in cap.litteras,de celebr. Miſſ. quòd in fermentato confeciſſet. non enim licet violare conſuetudinem ſuæ Eccleſiæ, cum ſit res grauis.

THEOREMA 90.

Confirmat etiã §.5.cum Concilio Florentino duo præcipua Eccleſiæ dogmata. Primum eſt, dari Purgatorium in quo purgentur peccatorum reliquię,ſi animæ in Dei gratia ex hac vita non penitus elutæ diſceſſerint. antequam fruantur cœleſti beatitudine, quod omnium primus negauit Aërius hæreticus apud Epiphaniũ hæreſi 75.& Auguſtinũ hæreſi 53. quem ſequuti ſunt Græci recentiores, Armeni, Petrobuſiani,Albingenſes, & hæretici noſtri temporis. Veritas autem colligitur,

Primum.

1 tum ex Scripturis ſacris.l.2.Mach. cap.12.Sancta ergo & ſalubris,&c. eſſéque librum Canonicum patet ex Concil. Carthag.3. cap.47. Innoc.I. epiſt.ad Exuperium,cap.vlt. Auguſt.l.18. de Ciuit.cap.36. l.1. de cura pro mort.cap.1.*Cum igitur conſtet poſt mortem defunctos aliquos poſſe à peccatis ſolui, de mortuis autem in peccato intelligi non poſſit,cum eorum reatus ſit æternus,de iis intelligetur,qui in Dei gratia moriuntur.* vnde ibid. ſubditur,*eos,qui cum pietate dormitionem acceperant;neceſſe igitur eſt,vt anima iuſta nondum penitus purgata, alicubi temporaria pœna expientur, antequam cœlum ingrediantur.* Eum autem locum vocamus Purgatoriũ. Pſalm.65. *Tranſiuimus per ignem & aquam*, &c. nempe hic per aquam baptiſmi,& illic per ignem Purgatorij ex Origene hom.25.in Num. Ambr.ſerm.3. & 20.in Pſalm.118. Matth.cap.5.non exies inde donec reddas nouiſſimum quadrantem, ex Tertull. l. de anima, cap.17. & vlt. Cyprian. l.4. epiſt. 2. Origene homil.35.in Lucam. Matt.cap.12. *quod non remittetur ei,neque in hoc ſæculo,neque in futuro*, ex Auguſt.l.21. de Ciuit.cap.24. Greg. l.4. dialog. cap.39.Beda in cap.3.Marci,Rabano l.2.inſtit.cap.44. Petro Cluniacenſi epiſt. contra Petrobuſianos, Bernard.in homil.66. in Cantic.1. Cor.3.*ipſe autem ſaluus erit,ſic tamen quaſi per ignem.* cum ſcilicet in iudicio particulari inuenientur ſuperædificaſſe ſtipulam, fœnum,lignum, quæ ſunt peccata venialia, non plumbum aut ferrum, quæ ſunt mortalia ex Cyprian.l.4.ep.2. Ambr.in Pſal.36. & ſer.20.in Pſal. 118. Hieronym.in cap.65.Iſaiæ,& cap.4. Amos,Auguſt. in Pſalm.37. l. de fide & operibus, cap.16. Cyrillo l.14.in Leuiticum. Chryſoſt. homil.69. in epiſt. ad Cor. Oecumenio in eumdem locum,& Concil. Florent. ſeſſ. 1. Conſtat igitur eos,qui fecerunt opera digna igne temporali, & non æterno ſaluandos per Purgatorium. Lucæ 23. *Memento mei Domine dum veneris in regnum tuum.* Sciebat igitur edoctus Spiritu ſancto aliqua peccata

poſt mortem dimitti & interim animas alicubi pœnas dare, & indigere auxilio ex Auguſt. l. 6. in Iulianum cap. 5. Tum ex ſacris Conciliis, hoc Florentino cui intererat Eugenius, ſeſſ. vlt. in decreto de Purgatorio, Trident. ſeſſ. 6. cap. 30. & ſeſſ. 22. cap. 2. & can. 3. & ſeſſ. 25. in decret. de Purgat. præter ea in quibus habemus orandum aut offerendum pro defunctis. Supponunt enim animas in Purgatorio obnoxias eſſe pœnis, vt Carthag. 3. cap. 29. Carthag. 4. cap. 79. & 95. Bracarenſi 1. cap. 34. Bracarenſi 2. cap. 10. Triburienſi cap. 15. 16. Cabilonenſi cap. 39. Toletano 11. & de conſecrat. d. 1. cap. non oportet, vt etiam definiuit Innocentius IV. bulla 14. quæ incipit, *Sub Catholicæ.*

2

3 Tum ex Patribus, & præter loca citata, id docet Nyſſenus in orat. pro mortuis. *Non poterit* (ait) *à corpore egreſſus diuinitatis particeps fieri, niſi maculas animo immixtas purgatorius ignis abſtulerit.* Euſebius l. 10. cap. vlt. & l. 12. cap. 3. de præparat. vbi etiam docet idem ſenſiſſe Platonem. Baſilius in cap. 9. Iſaiæ. *Si* (inquit) *per confeſſionem detexerimus peccatum, iam ſuccreſcens grauamen auferimus dignum planè quod depaſcatur ac deuoret Purgatorius ignis.* Euſebius Emiſſenus homil. 3. de Epiphania. *Qui temporalibus pœnis digna geſſerunt, per fluuium igneum, per vada feruentibus glebis horrenda tranſibunt.* Theodoretus in 1. ad Cor. cap. 3. *Hunc ipſum ignem Purgatorium credimus, in quo anima defunctorum probantur, & repurgantur.*

Ex Latinis verò videantur Lactantius l. 7. c. 21. Hilarius in Pſal. 118. Cæſarius homil. 8. Paulinus epiſt. 1. Boëtius l. 4. Iſidor. l. 1. diuin. offic. cap. 15. Beda in Pſal. 37. Prouerb. cap. 11. ſub nomine Hieronymi. l. 3. hiſt. Angl. cap. 19. l. 5. c. 13. Petr. Damiani ſerm. 2. de S. Andrea. Anſel. 1. ad Cor. 3. Hugo de S. Vict. l. 2. de ſacramen. p. 14. cap. 30. Petr. Cluniacenſis ep. contra Petrobuſianos, cap. pen. Omitto D. Thom. & Scholaſticos omnes 4. ſentent. d. 45. eóſque qui contra hæreſes noſtri tẽporis ſcripſerunt, vt Roffenſem art. 37. Valentiam tom. 4. d. 11. q. 1. p. 1. Bellarm. duobus lib. de Purgat. Suarez t. 4. d. 45. Caniſium tit. de pœnitent. c. de purgat. Alphonſum de Caſtro lib. contra hæreſes, verb. ſuffragia. Echium & alios, qui egregie aduerſariorum obiectiones ſoluerunt. Tum ratione. Cum quis è vita diſcedit cum ſolo peccato veniali, præſertim cum multi moriantur ex improuiſo, ita vt non habeant tempus conterendi, aut damnatur, aut ſaluatur: non primum, quia eſt in gratia, & amicus Dei, qui credendus non eſt velle ob otioſum verbum exẽpli gratia, amicum damnare. Si ſecundum, aut abſque vlla purgatione beatitudinem conſequatur, at beatorum Eccleſia rugam non habet, neque maculam, nihilque coinquinatũ in illam intrare poteſt; aut temporali pœna antea purgãdus, & ſic, vt contendimus, dandũ erit Purgatorium extra cælum & infernum, in quo prius purgetur. 4

Idem argumentum ſit, de pœna debita peccatis etiam mortalibus dimiſſis. Nam in reconciliatione peccatoris cum Deo, non ſemper cum culpa dimittitur tota pœna, vt colligitur l. 2. Reg. cap. 12. *Sed quia blaſphemare*, &c. l. 3. Reg. c. 13. & Num. 2. & docet Auguſt. tract. 124. in Ioan. & in Pſal. 50. verſic. 7. præſertim cum multi ſolum conuertan-

uertantur in fine vitæ, & in morte. mors verò ſit peccati originalis pœna, & ob id etiam infantibus communis, ſoluenda igitur remanet actualibus debita. Cum autem non ſuperſit in præſenti vita tempus ſatisfaciendi, id poſt mortem fiet. non in inferno, cum ſint in gratia, ergo in Purgatorio, vt prius perfectè expiati in cælo Dei viſionem conſequantur. De Purgatorij autem pœnarum acerbitate, nonnulla attigimus l.2. de Miſſæ ſacrific. cap.2. num.12. viderique poteſt Bellarm. l.2. de Purgat. cap.10. & ſeqq. vſque ad 15. Suarez t.4. d.46. ſect. 3. Valent. t.4. d.11. q.1. p.3. Ioan. Brugmannus l.3. vitæ S. Luduuinæ cap.2. & apud Surium 14. Apr. Chronica ordinis S. Franciſci p.2 l.4. c.7. Petrus Ribadeneria l.1. de tribulat. cap.7. Baronius to.10. anno 851. 874. Io. Tritemius in Chronica anno 1098.

Secundũ. Secundum dogma eſt viuorum ſuffragia prodeſſe animabus Purgatorij, qua in re, vt ait Catechiſmus Romanus in fine ſacramenti de pœnitentia, ſumma Dei bonitas & clementia maximis laudibus & gratiarum actionibus prædicanda eſt, qui humanæ imbecillitati hoc condonauit, vt vnus pro alio poſſet ſatisfacere. & inferius ſubdit. Nec verò cuiquam fideliũ de hoc dubitãdi locus relictus eſt, qui in Apoſtolorum ſymbolo, ſanctorum cõmunionem profitemur. Eadem eſt communis Theologorum ſententia. S. Thom. 4. d.20. q.1. art.2. & d.45. q.2. art.1. l.3. contra hæreſes, cap.158. Bonau. d.20. ar.1. q.1. & 2. Durand. q.2. Palud. q.2. Rich. q.1. art.3. Sot. d.19. q.2. art.4. l.3. de nat. & grat. c.6. Gabriel d.16. q.2. art.3. Alenſ. p.4. q.24. m.4. ar.4. Adrian. quæſt.8. art.2. Turrecrem. cap. menſuram, & cap. quis aliquãdo, de pœnit. d.1. Caietan. tom.1. opuſc.16. q.1. & 5. Couarr. c alma mater, p.1. §.4. num.7. Nauar. tract. de indulg. not. 13. & 22. Bellarm. l.1. de indulg. c.2. l.2. de Purg. c.15. & ſeq. Suarez t.4. d.48. Valentia tom.4. d.11. q.2. p.3. aſſertione 6. & eſt communis ſenſus, & traditio Eccleſiæ; ídque non tantũ quoad viuos, qua de re Suarez t.4. d.48. ſect.3. ſed etiam quoad defunctos in Purgatorio, vt hoc loco definit 1
Eugenius & plurib. explicat Suarez ſect.4.5.6. & 7. & colligitur ex citato loco l.2. Machab. cap.12. & Eccl. c.7. n.37. vbi dicitur non tantum viuis, ſed etiam mortuis eſſe gratiam præſtandam, ſub qua gratia auxilium ſuffragiorum Catholici omnes intelligũt. & 1. Cor.15. quid faciunt, qui baptizãtur (nempe per pœnitentiam iuxta illud Marci 10. Luc. 12. baptiſmo quo baptizo, &c.) pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt. vt etiam exponit S. Ephrem. in ſuo teſtamento, Petrus Cluniacenſis l. contra Petrobuſianos, Gagneus, Dionyſius Carthuſianus, &c.

Itémque ex Conciliis Carthag. 2
3. c.29. Carthag.4. c.79. Tolet.11. c.12. Aurelian.3. c.12. Valenſi 1. c.2. Valenſi 2. c.4. Bracarẽſi 1. c.39. Cabilonenſi 2. cap.39. Aurelian.2. c.14. Tribarienſi vt habetur de celebr. Miſſ. c.2. & aliis in quibus approbantur orationes, commemorationes & collectę pro defunctis, claréq; in eodem Florentino Concilio Latini & Græci in hoc articulo conuenerunt, animas iuſtorum, qui in hac vita non penitus ſatisfecerunt, pœnis Purgatorij poſt mortem purgari, vt à pœnis

huiuſ

huiuſmodi releuentur, prodeſſe eis viuorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſynas, aliáque pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueuerunt, ſecundum Eccleſiæ ritum. & in Concil. Trid. ſeſſ. 25. decret. 1. animas in Purgatorio detentas fidelium ſuffragiis, potiſſimum verò acceptabili altaris ſacrificio iuuari.

3 Tertiò ex perpetua Eccleſię traditione & conſuetudine ab Apoſtolis ipſis recepta, & huc vſque continuata. Videndus eſt Clemens Romanus in epiſt. ad Iacobum, Nazianzenus in orat. funebri, de Cæſario fratre, & alia, de Patre Ambr. l. 2. epiſt. 8. Auguſtin. l. 1. de cura pro mortuis, c. 1. ſerm. 32. de verbis Apoſt. l. de hæreſibus, c. 53. l. 21. de Ciuit. cap. 27. Euſeb. l. 4. de vita Conſtant. c. 71. Chryſoſt. homil. 32. in Matth. & homil. 69. ad populum, Theophylactus in c. 12. Lucæ. Nicephorus l. 8. c. 26. Beda l. 5 hiſt. c. 13.

4 Denique ipſa ratione, quia vt argumentatur Petrus Cluniacenſis l. contra Petrobuſianos, c. pen. & tangit etiam Chryſoſtomus homil. 21. in Act. Apoſt. Animæ Purgatorij ſunt eiuſdẽ corporis membra cuius caput eſt Chriſtus, colligatæque ſunt in fide, ſpe, & charitate; at eiuſdem corporis membra ſe inuicem iuuant, quare etiam viuentes piis operibus defunctorum animas in Purgatorio. ideoque rectè S. Odilo Abbas Cluniacenſis anno 998. ex Sigiberto & Tritemio in Chronico, & Baronio, in ſubiectis ſibi monaſteriis conſtituit, vt pro animabus Purgatorij ſingulis annis die 2. Nouembris, celebraretur. quod deinde auctoritate ſummi Pontificis vbique eſt conſtitutum.

Eſtque peculiaris ratio de ſacrificio, quod etiam oblatum à malo prodeſt, eo quod offeratur in perſona Chriſti, in aliis verò ſatisfactionibus peculiaribus offerens debeat eſſe in gratia. Ideo dicitur in Catechiſmo Romano, in fine materiæ de ſacramento pœnitentiæ: *Qui diuina gratia præditi ſunt alterius nomine poſſunt quod Deo debetur perſoluere.* Eſtque communis ſententia Theologorum 4. d. 19. 20. 45. vt S. Thom. q. 2. art. 1. & 3. p. q. 82. art. 6. Sot. d 19. q. 1. art. 2. d. 45. q. 2. art. 1. Anton. 3. p. tit. vlt. cap. 2. Viguer. cap. 16. §. 4. verſ. 33. Suarez tom. 4. d. 48. ſect. 8. Bellarm. l. 2 de Purg. c. 17. Dixitque S. Gregorius in Paſtor. p. 1. cap. 11. *Cuncti enim liquidò nouimus, quia cum is qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur.* Ratio eſt, quia homo iniuſtus non poteſt pro ſe ſatisfacere, multò igitur minus pro aliis. & ideò S. Hieronymus contra Vigilantium dicit melius eſſe dare eleemoſynam pauperi iuſto, quàm iniuſto, quia ille orans pro benefactore exauditur, non autem alter. De orationibus autem, quæ fiunt Eccleſiæ nomine, videndus Suarez loco citato, & quædam nos etiam attulimus l. 2. de ſacrif. Miſſæ, c. 5. n. 3.

THEOREMA 91.

IAm in §. 6. & 7. docet Eugenius piorum animas penitus purgatas, ſtatim poſt mortem in cælum ad Deum clarè videndum, iuxta meritorum menſuram admitti, nõ expectato vltimo iudicij die. Ipſos quoque impios iuxta demerita pœnis

pœnis torquendos ſtatim poſt mortem in inferno damnari. Quæ certè diu multúmque fuerant in Eccleſia agitata, eáque negauit Tertullianus l. 4. contra Marcionem, & l.de anima,cap.32.33.34. Lactantius l.7.cap.21. Vigilantius ex D.Hieronymo, l. contra eumdem. Armani apud Caſtrum l. 3. contra hæreſes, verb. beatitudo, hæreſi 6. & Græci ex Concil.Florent.ſeſſ.1. & 5. D.Thom.opuſc.6. c.9.Inter quos fuit etiam circa annum 1180. Euthymius in Lucam cap.16.& 23. & poſt definitionem Eccleſię,Lutherus & Caluinus l.3. iuſtit.c.20.& 25.

Nititur error his fundamentis. Primò, quia Ioannes Papa XXII. teſte Gerſone ſerm. de Paſchate, Marſilio 4.ſent.q.13.art.3.Adrian. in materia de ſacramento Confirmationis, id ſenſerit,& cauerit ne quis Pariſiis Theologiæ gradum conſequeretur, niſi prius in hanc ſententiam iuraſſet.

Secundò, Iuſtinus in qq.à Gentibus propoſitis 60 & 76. videtur aſſerere ante reſurrectionem nulla eſſe bonorum operum præmia. & Irenæus l.5.in fine, Auguſtinus in Enchirid.c.108.D.Bernard.ſerm.3. & 4. de feſto omnium Sanctorum volunt animas poſt mortem abire in inuiſibilem locum à Deo definitum, reſurrectionem corporum expectantes.& Chryſoſtomus homil.39.in 1. ad Cor. *Sine carne*(ait) *ipſa admirandis illis bonis non fruetur* (animus) *quemadmodum neque pœnis punietur. Omnia enim coram tribunal Chriſti, manifeſtabuntur inquit Paulus,vt vnuſquiſque ferat, quæ per corpus ſiue bona ſiue mala geſſit: nam ſi corpus non reſurgat, anima noſtra incoronata manebit, & extra cœleſtem beatitudinem erit.* Omitto alios,qui apud Bellarminum l.1. de ſanctorum beatitudine:à cap.1.ad 7.referuntur,& explicantur.

Tertiò, id colligunt ex Apoc.6. *Vidi ſubtus altare aureum animas interfectorum propter verbum Dei* & ad Hebræos 11. Paulus de antiquis Patribus ait: *Hi omnes teſtimonio fidei probati,non acceperunt repromiſſiones, Deo pro nobis aliquid melius prouidente,vt nō ſine nobis conſummarentur.* Expectant igitur ſub recondito aliquo receptaculo diem iudicij, in quo nobiſcu Deum videant. Oppoſitam tamen veram ſententiam, vt Catholicum dogma docuerunt ex Græcis Dionyſius c. 7. de Eccleſ.hier.p.3.dicens:*Porrò diuinarum promiſſionum cantica & lectiones explicant beatiſſimam requiem ad quam ſubuehuntur ſempiternè, qui ſanctè conſummati ſunt.* Athanaſius in vita S. Antonij, vbi dicit animam Ammonis ſtipatam Angelis ab Antonio viſam in cælum deferri.Baſilius qui in homilia 40.martyrum ait: *Vos non terra occuluit, ſed cælum ſuſcepit, aperta ſunt vobis paradiſi portæ.*Nazianzenus oratione in S. Baſilium, *tu obiter è cælo nos proſpice.&,vt hinc demum diſcedentem me in æterna tabernacula recipias,& Beatam Trinitatem eo quo eſt modo tecum pariter contemplari valeam.*Nyſſenus oratione in S.Ephrem, in cæleſtibus tabernaculis animus illius conſedit, vbi ſunt ordines Angelorum. Chryſoſtomus homil.4.ad Philipp. *Quid dices Paule cum hinc abiens in ipſum cælum migraturus ſis, atque cum Chriſto futurus?* Theodoretus l. 8. ad Græcos, *Maiori ſorte perfruuntur martyres, qui nunc & à cunctis mortalibus honores ampliſſimos ferunt,& æternis ſunt inſignitis coronis.*

Euſebius l.6. hiſt.c.5. *Hoc modo B. Virgo* (Potamiena) *migrauit è terris ad cælum.* Primaſius in c.9. ad Hebræos. & ipſa ait, *cæleſte regnum fuiſſe inacceſſibile, quoad vſque venit Chriſtus, qui ianuam eius reſerauit.* omitto cæteros.

Ex Latinis verò Cyprian. in exhortat. martyr. cap. vlt. Hilarius in Pſalm 64. Ambr. l.7. ep.59. (qui ſi l. 2. de Cain c.2. dicit animas ſanctorum poſt hanc vitam adhuc ſuſpẽdi ambiguas iudicij futuri, non loquitur de ſententia, ſed de tempore iudicij, cum & ipſis ſit ignotũ.) Paulinus Nat. 3. de S. Felice. Hieronymus epiſt. ad Marcellam de obitu Leæ. Auguſtinus l.20. de Ciuit. c.13.15. & l. meditat. c.22.24. Leo ſerm. de S. Laurentio. Fulgentius ſerm. de S. Stephano. Gregorius in 4. Pſal. pœnit. cùm ait: *Beatitudo animabus ſanctorum ante reſurrectionem tribuitur, vt corporibus nihilominus poſt iudicium conferatur.* idem ex profeſſo probat l.4. dialog. c.25. 29. Beda Apoc. c.6. *ſingulas* (ait) *modo ſtolas habent animæ, de ſua beata immortalitate gaudentes, reſurgentibus autem corporibus iuxta Iſaiam in terra ſua duplicia poſſidebunt.*

Hos ſequuti ſunt Theologi ſcholaſtici 4. ſent. d.49. S. Thom. 1. 2. q.4. art. 5. & qui ſcripſerunt
1 contra hæreſes. & probant. Primò, diuinis teſtimoniis, Lucæ 16. *diues autem cum in tormentis eſſet*, &c. cámque hiſtoriam eſſe docet Ambroſ. ibidem, Auguſtinus l. de cura pro mortuis, cap.14. Gregorius lib.4. dial. cap.29. cum exprimantur nomina, & quamuis eſſet parabola, non poſſet ſignificare res futuras poſt diem iudicij, vt docent illa verba, *vt mittas Lazarum ad fratres meos*, &c. ergo etiam vt parabola oſtendit, iam nunc animas eſſe in inferno. Lucæ cap. 23. *hodie mecum eris in paradiſo.* Chriſtus autem nõ terreſtrem ſed cœleſtem beatitudinem introiuit. Ad Epheſios c.4. *Chriſtus aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem.* Ad Philipp. 1. *Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto.* eſſet autem inane & inutile hoc deſiderium, ſi ipſo mortuo, anima nõdum poſſet ad cælum peruenire, & eſſe cum Chriſto, vt rectè argumentatur Cyrillus Alex. l. 12. in Io. cap.36. Apocal.6. *datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ.* Apocal.7. *Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, ſunt ante thronũ Dei. & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius.*

Secundò, definitionibus Eccleſiæ. Tum Innoc. IV. bulla 14. quæ incipit, *Sub Catholicæ.* §.25. vbi dicitur: *Animæ verò paruulorum poſt baptiſmi lauacrum, & adultorum etiam in charitate decedentium, qui nec peccato, nec ad ſatisfactionem aliquam pro ipſo tenentur, ad patriã protinus tranſuolant ſempiternam.* Tum Benedicti XII. quem XI. nominat Caſtro 2
l.3. contra hęreſes, verb. beatitudo, hæreſi 6. bulla quæ incipit, *Benedictus Deus*, & integra refertur à Caſſio, cum dicitur: *de ipſorum fratrum conſilio hac in perpetuum valitura conſtitutione auctoritate Apoſtolica definimus, quod ſecundum communem Dei ordinationem animæ ſanctorum omnium, qui de hoc mundo ante Domini noſtri Ieſu Chriſti paſſionem deceſſerunt, necnon ſanctorum Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, & aliorum fidelium defunctorum poſt ſacramentum baptiſmi ab eis ſuſceptũ, in quibus nihil purgabile fuit quando deceſſerunt, nec erit quando decedent, etiam in futurum, vel ſi tunc erit aliquid purgabile in eiſdem, tamen poſt*

mortem ſuam purgabunt, atque animæ puerorum, eodem Chriſti baptiſmate renatorum & baptizandorum, cum fuerint ante vſum liberi arbitrij decedentium, mox poſt mortem ſuam & purgationem præfatam in illis, qui purgatione huiuſmodi indigebunt, etiam ante reſurrectionem ſuorum corporum, & iudicium generale poſt aſcenſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti in cælum, fuerunt, & ſunt, & erunt in cælo cælorum regno & paradiſo cœleſti cum Chriſto ſanctorum Angelorum conſortio aggregatæ, ac poſt Ieſu Chriſti paſſionem & mortem viderunt, & vident, & videbunt diuinam eſſentiam immediatè, ſe bene, & clarè, & apertè illis oſtendentem. quodq́, ſic videntes eadem diuina eſſentia perfruuntur: necnon quod tali viſione & fruitione eorum animæ, qui iam deceſſerunt, ſunt verè beatæ, & habent vitam æternam; & requiem; & omnium illorum, qui poſtea decedent, cum eamdem diuinam videbunt eſſentiam ipſaq́, perfruentur ante iudicium generale, ac quod viſio huiuſmodi, eiuſq́, fructus, actum fidei & ſpei in eis euacuant, prout fides & ſpes propriè Theologicæ ſunt virtutes: quodq́, poſtquam inchoata fuerit vel erit talis intuitiua, & facialis viſio & fruitio, in eiſdem viſio & fruitio ſine aliqua intermiſſione ſeu euacuatione prædictæ viſionis & fruitionis continuatè exiſtet, & continuabitur vſque ad finale iudicium ex tunc vſque in ſempiternum. Deſinimus inſuper quod ſecundum ordinationem Dei communem, animæ decedentium in actuali peccato mortali mox poſt mortem ſuam ad infernum deſcendũt, vbi pœnis infernalibus cruciantur. Et quod nihilominus, in die iudicij omnes homines ante tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt, reddituri de factis proprijs rationem, vt recipiat vnuſquiſque propria corporis prout geſſit, ſiue bonum ſiue malum. Decernentes prædictas noſtras definitiones ſeu determinationes, & ipſarum ſingulas ab omnibus fidelibus eſſe tenendas. Quicumque autem, &c. Tum in Concilio Florentino ante ſeſſionem primã, & in litteris vniionis, & in inſtructione Armenorũ: *Deſinimus illorum animas qui poſt baptiſmum ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illos etiam, qui poſt contractam peccati maculam vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ corporibus, prout ſuperius dictum eſt, ſunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipſum Dominum trinum & vnum ſicuti eſt; pro meritorum tamen diuerſitate alium alio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali peccato mortali vel ſolo originali peccato decedunt mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas.* Tum in hac quam præ manibus habemus Eugenij IV. Conſtitutione qui eidem Florentino Concilio præfuit. Tum in Conc. Trid. ſeſſ. 25. in decreto de inuocatione Sanctorum. Tum ex cap. Apoſtolicam, tit. de presbytero non baptizato. & cap. maiores, tit. de baptiſmo & eius effectu.

Tertiò, plurimorum & damnatorum, & beatorum apparitionibus ex probatiſſimis auctoribus deſumptis. 3

Quartò ratione. Sancti meriti 4
ſunt æternam vitam tamquam coronam certaminis, & mercedem laboris, ſublatúmque impedimentum, cum per Chriſti paſſionem & aſcenſionem ſit reſeratum cælum: cenſendum eſt igitur, iam æternam in cælo vitam accepiſſe quoad animam, cum in reddenda corona pro certamine, & mercede pro labore nihil aliud ſoleat expectari, quàm

victoria certaminis, Iacobi c. 1. & labor operis Leuit. c. 19. vt notat S. Thomas l. 4. contra gentes, c. 91. & corpus non ſit neceſſarium ad eam viſionem, quæ non pendet à ſpeciebus & phantaſmatibus, ſed ab ipſa diuina eſſentia, quæ vicem ſpeciei ſupplet. recepturos poſtea etiam quantum ad corpus in die iudicij beatitudinem. Sicut impij ſtatim poſt mortem dignas pro peccatis pœnas luunt, quoad animam, iuxta illud Iob cap. 21. *ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.* & Num. cap. 16. *deſcenderunt viui in infernum, operti humo.* Lucæ cap. 16. *mortuus eſt autem diues & ſepultus in infernum.* recepturi etiam poſt diem iudicij, corporis damnationem.

Ad primum argumentum aduerſariorum Reſpondetur, Papam Ioannem XXII. nihil omnino definiſſe, vt expreſsè docet Benedictus XII. eius ſucceſſor in citata extrauagante. Solum enim iuſſit, vt Cardinales inter quos tunc erat Benedictus, & alij Prelati ac Theologi ſeſe pararent, vt ab eo requiſiti deliberatè dicerent quid ſentirent, vt diſputationibus finem imponeret. immò morte præuentus dixit, priorem opinionem ſibi diſplicere, & ſentire animas ſanctorum Deum videre etiã ante diem iudicij, niſi aliter Eccleſia & ſui ſucceſſores definirent, vt teſtatur Ioannes Villanus l. 11. hiſt. c. 19. Bellarm. loc. cit. c. 2. & Azor to. 2. l. 5. c. 4. q. 3.

Ad ſecundum Iuſtinus q. 60. loquitur de retributione perfecta, quando totus homo corpore & anima gaudebit, vel cruciabitur. Queſtione autem 75. ait bonorum animas duci ad paradiſum, vbi ſunt Chriſtus & Angeli, non meminit autem viſiones Dei, quia cũ Græcis nomine viſionis intelligit comprehenſionem; ideo non admittit quod ſentiebant Gentiles ante reſurrectioné nulla eſſe operum præmia. Irenæus autem per locum inuiſibilem definitũ à Deo potuit cælum ipſum intelligere vbi eſt lex inacceſſibilis, & animæ beatæ corporum reſurrectionem præſtolantur. vnde dicit l. 1. cap. 2. quibuſdam (vt Martyribus) quidem ab initio, quibuſdam ex pœnitentia (acta in Purgatorio) vitam donare, eóſque æterna claritate circumdare. Vel idem ſenſit, quod initio Auguſtinus, qui loco cit. & in Pſalm. 36. & l. 9. confeſſ. cap. 3. non dubitauit, an ſancti iam eſſent beati, ſed tantum de loco, an ſcilicet interim eſſent in ſinu Abrahæ, cum res nondum eſſet definita. Sed re diligentius conſiderata l. 2. qq. Euangelicarum cap. 38. & alibi, ſe correxit. Et per ſinum Abrahæ ſecretum Patris, quò Dominus poſt paſſionem reſurgens, aſſumptus eſt, vbi iam nunc ante reſurrectionem animæ cum Deo viuũt. vt etiam l. 12. de Gen. c. 35. dubitauit num cum æquali beatitudine intenſiuè, quanta erit poſt reſurrectionem corporis, propter inclinationem animę ad illud, eſſent nunc animæ felices. Quod etiam fecit l. 1. retractationum, c. 14. Qua de re Scholaſtici 4. d. 49. & D. Thom. iterum 1. q. 4. art. 5. Caiet. ibidem. Valentia p. 2. Eodem modo ex Valentia 1. 2. d. 1. q. 4. p. 2. Bellarm. c. 5. (quicquid ſentiat Caſtro loco cit. & Sixtus Senenſis in Biblioth. annot. 345.) S. Bernardus non dubitat, an animæ iuſtorum interim Deum videãt, cum id dicat in epi-

ſtola

ſtola ad fratres de Hibernia, & in ſermone de S.Malachia,& ſerm.3. & 5.de feſto omnium Sanctorum, & ſer. de obitu Vmberti. Sed num iam ſint perfectè beatæ, ſicut erunt cum carnem receperint,& veſtientur duplicibus. Sic enim ait: *Acceperunt iam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus donec veſtiamur & nos.* Stola enim prima eſt felicitas & requies animarum. Secunda verò immortalitas & gloria corporum. Chryſoſtomus denique non dicit, animam ante reſurrectionem non frui æternis bonis, ſed ſi caro non reſurgat, neque animam fruituram vllis æternis bonis. Cum enim caro laborauerit pro Deo, ſi nullum præmium referat ex labore, idem & de anima dici poſſe. Quod cum ſit abſurdum, neceſſe eſt etiam, vt detur carnis reſurrectio, vt æqua ſit vtriuſque conditio, & pars vtraque beatitudinem conſequatur. Idem è contra de pœnis impiorum. non enim tantum anima, ſed etiam corpus luere debet peccatorum pœnas.

Ad locum verò Apocal. reſpondet Bellarm. loc.cit. c.23. ſicut l.2. Macab.cap.7. dicuntur Machabæi occiſi ſub teſtamento Dei, ita hic per altare Chriſtus intelligitur, vt ſit ſenſus, vidi animas interfectorum ſub altari, id eſt teſtificatione nominis Chriſtiani, vt ſentit Beda; vel ex Anſelmo, animæ ſub altari eſſe dicuntur, id eſt Chriſto, cum ſacrificia & laudes ſanctorum Deo non placeant, niſi ſuper hoc altari ponantur. Vnde Eccleſia ſemper orationes cõcludit: *per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, &c. non quod Chriſtus ſit veluti paries impediens ſanctos, quo minus Deum videant: ſed quod illo inferiores ſunt loco, dignitatéque, & Chriſti patrocinio vicerint,& præmia perceperint.

Ad Hebræos verò 11. ſi tantum de animæ beatitudine loquamur, non fuerunt beati veteres Patres, niſi cum ſanctis noui teſtamenti, expectarunt enim & ipſi Chriſtũ: ſi de corporis quoque beatitudine, vt innuit verbum (*conſummarentur*) & ſentit S. Thomas ibid. hi quoque expectant communem reſurrectionem, ne illam habeant ſine nobis.

THEOREMA 92.

PRædictis etiam §§. 6. & 7. docet idẽ Eugenius pro inæqualibus meritis etiam beatitudinem futuram inæqualem. Quod etiam (quicquid ſomniauerit Iouinianus apud S.Hieronymum lib.2.contra eundem,& Lutherus ſer.de B.Virgine) colligitur ex S.Matth. c.11. *qui minor eſt in regno cælorum*, &c. Matth.20. *ſedere ad dexteram vel ſiniſtram*,&c. Ioan.c.14. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* & ſermo eſt de beatitudine: nam prædixit, *vado parare vobis locum.* 1. Cor. 15. *ſicut ſtella differt à ſtella in claritate*,&c.& 2.ad Cor.9. *qui parcè ſeminat, parcè & metet*, &c. Apoc.14. *nemo poterat dicere canticum illud*, &c. Idémque aſſerunt Patres, Cyprianus lib.de diſcipl.& habit.Virg.in fine. Auguſtinus lib. de Virg.c.26. Hieronymus lib.2.contra Iouinianum, Nazianz. orat.1.de Theologia. Gregorius l.4.moralium c.42. & probat ratio. Tum quia aliàs vel fruſtra multiplicarẽtur bona opera, vel aliqua bona remanerent irremuneratá contra Dei iuſtitiam. Tum quia vt ex charitate, gratia

& meritis ſequitur beatitudo, ita ex maiore charitate, gratia & merito conſequatur maior beatitudo. Ea autem diuerſitas in eo conſiſtit, vt alius alio perfectiùs & clariùs Deum videat, vt hic docet Eugenius, & S. Thomas 1.2.q.5.artic.2. Itémque pari modo pœnam damnatorum non futuram æqualem, vt etiam colligitur ex Sapient.c.6. *Potentes potenter tormenta patientur.* Matth. 10. *tolerabilius erit in die illa,* &c Apocal.18. *quantum glorificauit ſe,* &c. Ratio eſt, quia dicitur ad Rom. 2. *qui reddet vnicuique ſecundum opera eius.* Demerita autem & peccata damnatorum non ſunt æqualia, poteſt enim quis vnum tantum habere peccatum; & alius ſexcenta, ne dicam decies centena millia.

De pœna autem decedentium cum ſolo peccato originali certãt Theologi: nam eſſe ſolam carentiam diuinæ viſionis docent communiter Theologi 4.d.33.S.Thomas iterum de malo q.5 art. 1.2.3. Alenſ.q.122.memb.10.Abb.q.113. Henricus q. 1. q. 23. Sotus l.1. de nat.& gratia,cap.14 & 4.d.45.q.1. ar.2. At habere etiam aliquam pœnam ſenſus, etſi mitiorem, voluit S.Auguſtinus in Enchir.cap.93. & lib.1.de peccat.merit.cap.12.16.& Driedo l.1. de lib. arb. Sed ſecundum vtramque ſententiam ſtat definitio Eugenij in hoc §.7. nempe diſpares eſſe damnatorum pœnas iuxta demerita.

THEOREMA 93.

QVod etiam docet Eugenius §. 8. luculenter à pluribus Theologis demonſtratur, vt Gennadio Scholario Patriarcha Conſtãtinopolitano, qui interfuit Cõcilio Florentino l. de quinque capitulis, Thoma VValdẽſi l.2.doct. fid. antiq. cap. 29. 30. Turrecrem. l.2.de Eccl. Roffenſi art.25.contra Lutherum, Driedone lib.4.de var. dogm.cap.4.p.2. & 3, Cano l.6.de locis, Caiet.tract de inſtit. Ro.Põtificis Nicolao Sandero de viſib. Eccleſ. Monach.l.7. Alano Copo dial.1.Azor tom.2.l.4.c.14.15.Valent. 2. 2. d.1.q.1.p.7. §.27. & ſeq. Bellarm. l.2. de ſummo Pontifice, cap.12.& ſeq.Franciſco Turriano, & aliis.

Primò, quia Petro Vicario Chriſti facta eſt promiſſio Matth. 16. *Tu es Petrus* (Syriacè Petra) *& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſia meam.* Et, *Tibi dabo claues* (quæ ſummam poteſtatẽ denotant, Iſaiæ 22. Apocal.3. & in politicis cui regendæ ciuitatis committitur auctoritas ſumma, illi claues traduntur) *regni cælorum*, &c. & traditio eiuſdem ſummæ Poteſtatis.Io.cap.21. *Paſce* (quod verbum non tãtum ſignificat cibum præbere, ſed etiam regere ex Pſal.2. *reges eos in virga ferreâ.* & Iſaiæ cap. 44. *qui dico Cyro*, &c.) *agnos meos, paſce oues meas* (nempe etiam Prælatos cæteros, ne dum populos.) Petro igitur iure diuino in Eccleſiæ vniuerſæ Pontificatu debet aliquis ſuccedere, alioquin malè Eccleſiæ duraturæ vſque in finem mundi à Chriſto conſultum fuiſſet, nec ſuper firmam petram conſtituta, cum Petri vita tam citò fuerit finem habitura; minúſque tunc viuentibus cæteris Apoſtolis vniuerſalis Paſtoris munus neceſſarium eſſet, quàm futuro reliquo tempore: & Pontifex ſit propter Eccleſiam, & non Eccleſia propter Pontificem. ex D. Auguſtin.lib.de

Paſtoribus c. 1. Nec debuerit mutari forma Monarchici regiminis Eccleſiæ omnium optimi, vt conſtat ex Ariſtotele l.3. polit. c.5.l.8. ethic. cap.10.l.12.metaph. in fine, Platone in polit.Philone l.de confuſione linguarum,& l.de Monarchia,Plutarcho in Solone,Cypriano l. de Idol. vanit. Iuſtino in oratione ad Gentes. D.Tho.1.p.q.63. art.4. Athanaſio in oratione contra Idola, Hieronymo in epiſt. ad Ruſticum monachum. At huiuſmodi Petri ſucceſſor, non poteſt alius eſſe, quàm Rom. Pontifex, non autem Antiochenus Epiſcopus,quippe qui non ſucceſſerit Petro in Pontificatu totius Eccleſiæ, eo quod non ſuccedatur, niſi cedenti locum, vel per mortem naturalem, vel mortem legitimam, id eſt depoſitionem,vel renunciationem, Petrus verò adhuc viuens & Pontificatum gerẽs, Antiochenam Eccleſiam reliquerit, & ſedem ſuam fixerit Romæ:aut vllus alius, reſtat igitur vt ſit Pontifex Romanus, qui morięti Petro Romæ illi ſucceſſit.

2 Secundò,ex Conciliis Nicæno. 1.cap.6. prout citatur in Concilio Chalcedon.act.16.Concil.2.generali epiſt.ad Damaſum, quæ extat apud Theodoretum,l.5.hiſt.cap.9. Concilio generali 3.apud Euagriũ l.1.hiſt.c.4. & in epiſt.ad Cœleſtinum Papam. Concil. Chalcedonenſi act.1.2. 3. vocante Leonem vniuerſalis Eccleſiæ Pontificem. & in epiſt.ad Leonem dicit ei à ſaluatore vineæ cuſtodiam commiſſam. Synodo 7. act.4. Lateranenſi ſub Innoc.III. cap.5. Lugdunenſi ſub Gregor.X.vt habetur de elect. cap.vbi periculum,l.6.Lugdunenſi ſub Innoc.IV. & habetur cap.1.de homicid.lib.6. Viennenſi ſub Clemente V. vt habetur Clement. 7. de ſum. Trinit. Florentina ſeſſ.25. Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 11. Tridentina ſeſſ.14. c.7. de caſuum reſeruatione ſeſſ.24.c.1.de refor.

Tertiò, ſummis Pontificibus Clemente epiſt. 1. Anacleto ep.3. Euariſto ep.1. Alex.ep.1. Pio ep.1. & 2. Aniceto ep.1. Lucio ep. 1. Iulio I. in ep.ad Orientales,quæ habetur in 2.Apol. S.Athanaſij, Damaſo in ep.ad Epiſcopos Orientales apud Theodor.l.5.hiſt.c.10. & ep.4.ad Epiſcopos Numidiæ,Syricio ep.ad Himericum,Zozimo ep. ad Heſichium, Innoc.ep.22.& 91. Leone ep.46.62.84.87. & ſerm.1. de natali Apoſtolorum,Gelaſio ep. ad Epiſcopos Dardaniæ,Anaſt. II. ep.ad Anaſtaſium Imp. Pelagio II. ep.1.ad Epiſcopos Orientis,Greg. l.1. epiſt.72.l.4.ep.32.l.6.ep.37.l.7. ep.63.64. Nicolao I. ep.ad omnes veræ religionis miniſtros,& ep.ad Michaëlem Imp.Leone IX.ep.cõtra præſumpt.Michaëlis Conſtantinop. & Leonis Acridani Epiſcopi Bulgarorum. quos etiam ex citatis locis,& multis aliis,quæ colligit Azor loc.cit.c.14.conſtat auctoritatem exercuiſſe in alios Epiſcopos, ſuóſque Vicarios miſiſſe ad Eccleſiaſticas cauſas definiendas in varias orbis partes. 3

Quartò,Gręcis Patribus(ne Latini ſuſpecti habeantur)Irenæo l.3. c.3. Athanaſio ep. ad Felicem Papam, Chryſoſtomo ep.1. ad Innocentium, Cyrillo ep.10.Theodoreto ep. ad Leonem Papã.& in ep. ad Renatum.Sozomeno l.3.cap.7. & 9.Socrate l.2.c.11.13.Euſeb.l.5. cap. 24. Porrò Romani Pontificis Primatum negare cœperunt Gręci circa annum Domini 858. vt conſtat 4

ſtat ex citatis litteris Nicolai I. Cauſæ huius ſchiſmatis fuerunt. Prima, deiectio è Conſtantinopolitana ſede Ignatij, & ad eam euectio Photij ex militia aſſumpti, cui Michaël Imp. fauebat; quibus meritò recuſauit ſubſcribere Nicolaus. Secunda, Conſtantinopolitani Præſulis inuidia, & ambitio. Cum enim Ioannes ſibi primus ſuperbum, & arrogans nomen vniuerſalis Epiſcopi ſumpſiſſet, etſi grauiter à Pelagio II. & Greg. I. reprehenſus, eius ſucceſſores à tam arroganti titulo abſtinere noluerunt, & Romanum Pontificem ſuperiorem agnoſcere omni ex parte recuſarunt. Tertia, quod Imperatores Orientis, vt plurimum eſſent hæretici, ſciréntque Romanum Pontificem cum eis non communicaturum, vt ait Nicolaus locis citatis, quare eis parere recuſarũt. Quarta, quod ſummus Pontifex Orientales Imperatores priuaſſet dominio vrbis Romæ, magnæque partis Italiæ, & Occidentali imperio propter eorum hæreſes. Illud notat S. Anton. 3. p. t. 22. c. 13. §. 1. & 2. Cõſtantinopolitanam Eccleſiam, aliáſque præcipuas Græcas duodecies à fide & poteſtate Eccleſiæ Romanæ defeciſſe. ad quam etiam publicè redierũt ter, nempe in Concil. Lateranenſi ſub Innoc. III. in Lugdunenſi ſub Gregorio X. & in Florentino ſub hoc eodem Eugenio IV. in quo interfuit Io. Paleologus eorum Imper. Ioſephus Patriarcha Conſtantinopolitanus, Vicarij Patriarcharum Alexandrini, Antiocheni, Hieroſolymitani, & alij Epiſcopi Græci, qui omnes, Epheſino excepto, decretis ſubſcripſerunt. Etſi qui romanſerant domi, noluerint ſtare decretis in ſynodo, vt ſcribit Leonicus Chalcondylas, l. 1. de rebus Turcicis. Vnde Deo permittente factum eſt, vt qui Romanum Põtificem omnium patrem, & paſtorem habere noluerunt, iam Turcicum dominatum, & Tyrannidem gementes tolerare cogantur.

THEOREMA 94.

DEnique 1. §. 9. Patriarchæ, & Primates iidem ſunt, vt patet ex cap. cleros, d. 21. & cap. vrbes, d. 80. & cap. nulli, & cap. prouinciç, d. 99. vnum enim Græcum nomen eſt ſignificans ſummum Patrum, ex Iſidoro l. 7. etym. cap. 12. Latinum alterum. Præcipui autem Patriarchæ poſt ſummum Pontificem, quatuor nominantur, Alexãdrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus. cap. ſacroſancta, d. 22. quibus deinde additus eſt Conſtantinopolitanus, cap. Conſtantinopolitanæ, cap. renouantes, c. definimus, d. 22. & ſi diu non receptus à Rom. Sede, vt patet ex epiſt. 51. aliàs 53. D. Leonis, Greg. l. 6. ep. 31. & epiſtolis ſupra cit. Leonis IX. vnde & Gelaſius cap. qua traditione, d. 22. dicit per canones Conſtantinopolitanam Eccleſiam inter ſedes (Patriarchales) nullum nomen accepiſſe. ideo Latini negant Canonem 5. Concilij 1. Conſtantinopolitani, in quo tribuitur Patriarchatus honor illi ſedi, eſſe legitimum: ſed à Græcis additum, vel ab Orientalibus Epiſcopis, iterum, abſque legatis Romani Pontificis, vt conqueſti ſunt legati Leonis I. in Concil. Chalcedonenſi act. 16. conuocatis, conditum; aliàs Gelaſius, qui poſt illud Concilium vixit, id non ignoraret.

Cæteri

Cæteri autem Patriarchæ, vt Armenorũ tres, Cophtorum duo, Iacobitarum duo, Maronitarum vnus, Æthiopicus vnus, Aquileienſis, Venetiarum, qui erat Gradenſis, vt docet Sigonius lib. 1. de regno Italiæ, dicuntur minores Patriarchæ, vel Primates, vnde Patriarcharum appellatione, cum res eſt dubia, veniunt tantum per antonomaſiam prædicti quatuor, ex Geminiano in d. c. cleros, de quorum ſingulis differit Petr. Greg. l. 15. ſyntag. cap. 5. & ſeqq.

Inter hos quatuor Patriarchas olim is erat ordo, vt poſt Romanum Pontificem dignitate præſtaret Alexandrinus, eo quòd D. Petrus per S. Marcum eam gentem docuiſſet. deinde Antiochenus, eo quòd in ſuo diſceſſu Romã S. Petrus Euodium ei Eccleſiæ præfeciſſet, cui ſucceſſit Ignatius, ita cõſtat ex epiſt. 3. cap. 3. Anacleti, & citatis Leonis I. Gregorij, & Leonis IX. Alij tamen id vrbium amplitudini tribuunt, ex cap. vrbes, & c. in illis, d. 80. & cap. prouinciæ, & c. nulli, d. 99. Tertiò, Hieroſolymitanus, cum diu poſt Conciliũ Nicænum Epiſcopus Hieroſolymitanus, qui parebat Epiſcopo Cæſarienſi Palæſtinæ, ex eodem Concil. can. 7. in Patriarcham in Concil. Chalcedonenſi, ſit euectus, eo quòd Chriſti Domini præſentia, doctrina, & miraculis ea ciuitas fuerit illuſtrata. Sed poſtea Oriẽtis Imperatorum, præſertim Phocæ, ex Beda, & Paulo Diacono, poſtea factum eſt, vt Conſtantinopolitani Epiſcopi ante Alexandrinum ſibi ſedem acceperint, cuius rei habetur etiã mentio in Iuſtiniani nouella 131. c. 2. illis verbis: *Ideoque ſancimus ſecundum earũ* (ſcilicet Eccleſiaſticarum regularum) *definitiones ſanctiſſimum ſenioris Romæ Papam, primum eſſe omnium ſacerdotum: beatiſſimum autem Archiepiſcopum Conſtantinopoleos nouæ Romæ ſecundum habere locum poſt ſanctam Apoſtolicam ſenioris Romæ ſedem. alijs autem omnibus ſedibus præponatur.* Ideo Alexandrina ſedes facta eſt ſecunda, Antiochena tertia, & Hieroſolymitana quarta, vt etiam conſtat ex 6. ſynodo cap. 36. & habetur cap. renouantes, d. 22. & in ſynodo octaua can. 21. & refertur cap. definimus, d. 22. & tandem pacis cauſa id Conſtantinopolitanis conceſſum eſt. cap. antiqua, de priuilegiis, ex Concil. Lateran. ſub Innoc. III. c. 5. & in Conc. Florent. ſeſſ. 25. & in litteris hiſce vnionis ab Eugenio IV. & in extrau. *Sancta*, de elect. vbi etiam dicitur, vt Patriarchalibus ſedibus vacantibus, ſi fiat, inconſulto Romano Pontifice, prouiſio, non valeat. Quænam autem Prouinciæ ſingulis Patriarchis ſubiicerentur, docet Prouincialis liber omniũ Eccleſiarum, & Azor t. 2. l. 3. c. 35. q. 4.

Patriarcharum præcipuæ prærogatiuæ, & priuilegia ex Concil. Lateranenſi ſub Innoc. III. cap 5. & cap. antiqua, de priuilegiis, ſunt. Primò, vt poſtquam ipſi à Pontifice Romano pallium, quod eſt plenitudinis officij Patriarchalis inſigne, acceperunt, ipſi iure poſſint ſuis Metropolitanis etiam pallium concedere. Secundò, vt ab illis recipiant pro ſe profeſſionem Canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ. Tertiò, vt Crucis vexillum ante ſe vbique deferri faciãt, extra tamen Romanam vrbem, & vbicumque fuerit ſummus Pontifex, vel eius Legatus vtens inſignibus Apoſtolicæ

dignitatis. Quartò, vt in omnibus Prouinciis ſubiectis eorum iuriſdictioni ad eos (relictis Metropolitanis) cum neceſſe fuerit, prouocetur, ſaluis appellationibus interpoſitis ad ſedem Apoſtolicam, quibus eſt ab omnibus humiliter deferendum. Quintò, his adde Patriarchas in Generali Concilio poſt Rom. Pontificem ante cæteros omnes Eccleſiarum Antiſtites primos ſedere ex Turrecrem. lib. 3. ſum. c. 26. & Iacobatio l. 1. de Concilio art. 12. ſententiam dicere, ſuffragium ferre, & ſubſcribere ſeruato inter ſe ordine prædicto, vt etiam in praxi ſeruatum eſt in Cōcil. Floren. cum primum Ferrariam conuenit. Sunt enim Patriarchæ iuriſdictione ſuperiores Archiepiſcopis, vt hi Epiſcopis: Epiſcopi namque vni ciuitati præſunt, Archiepiſcopi vni prouinciæ complectenti multas ciuitates, Patriarchæ multis prouinciis, cap. cleros, d. 21. Quod ſumptum eſt ex Iſidoro l. 7. etym. cap. 12. qua etiam de re agetur Theoremate 188. videri poteſt Petr. Greg. l. 15. cap. 5.

Eiuſdem

EVGENII IV.

Cōſtitutionis 19 editæ anno 1439. quæ incipit. Exultate.

EPITOME 34.

Concordia Armenorū cū Eccleſia Rom. & ſacramentorū nouæ legis explicatio.

CONTINET concordiam Armenorū cum Eccleſia Romana. vnde §. 5. illis traditur ſymbolum Concilij Conſtantinopolitani, id eſt cum additione particulæ (Filióque) credendum ſicut etiam §. 17. Athanaſij, & inter Miſſarum ſolemnia ſtatutis diebus decantandum.

§. 6. Definitio generalium Conciliorum 4. 5. 6. de duabus naturis, & vna perſona in Chriſto.

§ 7. Definitio Sexti Concilij generalis, de duabus Chriſti voluntatibus, & operationibus.

§. 9. Catholica doctrina de nouæ legis ſacramentis. nempe ſeptem eſſe, eáque cōferre gratiam dignè ſuſcipiētibus, & non tantùm promittere, aut figurare dandam per Chriſti paſſionem vt ſacramenta veteris legis. Quinque prima conferre ad vniuſcuiuſque hominis in ſe ipſo perfectionem, vltima duo ad totius Eccleſiæ regimē, & multiplicationem. Tribus neceſſariò perfici videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & miniſtri illud conferentis perſona, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia. Ex his tria, Baptiſmum, Confirmationem, Ordinem imprimere characterem, ſignum in anima indelebile, ideoque non iteranda, quod non accidit in aliis.

§. 10. Baptiſmus, cum nos Chriſti membra efficiat, eſt primum, & veluti ſpiritualis vitæ ianua. Eius materia eſt

aqua

aqua naturalis. Forma. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Miniſter ordinarius ſacerdos, in neceſſitate quilibet, etiam infidelis, immo & mulier, ſi ſeruarint formam, & intendant facere, quod facit Eccleſia. Effectus remiſſio culpæ originalis, & actualis, & pœnæ illi debitæ, vnde morientes, antequam aliam culpam contrahant, ſtatim ad Dei viſionem perueniunt.

§ 11. Secundum eſt Confirmatio. Eius materia chriſma ex oleo, & balſamo per Epiſcopum benedictum. Forma. *Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Miniſter ordinarius Epiſcopus, ex diſpenſatione ſacerdos, chriſmate ab Epiſcopo confecto. Effectus eſt Spiritus ſancti robur, vt audacter Chriſtianus confiteatur Chriſti nomen, ideoque datur in fronte verecundiæ ſede, ne erubeſcamus.

§. 12. Tertium, Euchariſtia. Materia eius eſt panis triticeus, & vinum de vite cum tantula aqua. Forma, verba (ex eiuſdem bulla vigeſimatértia, quæ incipit. *Cantate.* §. 24. *Hoc eſt enim corpus meum* & de ſanguine *Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui, & æterni,* &c.) quibus in perſona Chriſti ſacerdos conſecrat; iis enim panis in corpus Chriſti, & vinum in ſanguinem conuertuntur. totúſque Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini, & totus ſub qualibet particula eorumdem ſeparatione facta. Effectus, quem in anima producit, eſt vnire hominem Chriſto, augere gratiã, retrahere à malo; & alios ſimiles efficere in anima, quos cibus, & potus materialis producit in corpus.

§. 13. Quartum, Pœnitentia. Materia eius ſunt actus pœnitentis, ſcilicet dolor de peccatis commiſſis, cum propoſito non peccandi de cætero, integra eorumdem, quorum meminerit, confeſſio facta proprio ſacerdoti, & pro iiſdem ſatisfactio eiuſdem ſacerdotis arbitrio per orationem, ieiuniũ, eleemoſynam.

§. 14. Quintum, extrema vnctio. Eius materia eſt oleũ oliuæ per Epiſcopum benedictum, datúrque tantum infirmo, de cuius morte timetur. Forma. *Per iſtam vnctionem, & ſuam pijſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per viſum deliquiſti.* (& ſimiliter in aliis mẽbris.) Nam datur in oculis, auribus, naribus, ore, manibus, pedi-

bus, renibus. Miniſter eſt ſacerdos. Effectus ſalus mentis, & quãtum expedit corporis.

§. 15. Sextum, Ordo, cuius materia eſt illud, per cuius traditionem confertur, vt ſacerdotij per porrectionem patenæ cum pane, & calicis cum vino. Forma ſacerdotij. *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia pro viuis, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* & ita de reliquis. Miniſter ordinarius, Epiſcopus. Effectus, augmentum gratiæ, vt quis ſit miniſter idoneus.

§. 16. Septimum, Matrimonium, quod eſt ſignum coniunctionis Chriſti cum Eccleſia. Cauſa efficiens, regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus. Effectus, ſeu bonum, quod affert eſt triplex, proles ſcilicet ſuſcipienda, & educanda ad Dei cultum, fides coniugalis, & indiuiſibilitas matrimonij.

§. 19. Feſtum autem Annunciationis vbique celebrandum eſt die 25. Martij, Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ 24. Iunij. Natiuitatis Domini 25. Decembris. Circumciſionis 1. Ianuarij. Epiphaniæ 6. eiuſdem. Præſentationis Domini, ſeu Purificationis B. Virginis 2. Februarij.

THEOREMA 95.

Symbolum Concilij Conſtantinopolitani 1. quod §. 5. vnà cum ſymbolo Athanaſij §. 17. datum eſt ab Eugenio Armenis in Miſſa decantandum cum explicatione particulæ *(Filioq;)* fuit vna ex cauſis ſchiſmatis Græcorum ab Eccleſia Latina, circa annũ 1054. etſi etiam anno 430. ſemina iacta fuerant à Theodoreto, & anno 860. ab aliis. Cum enim Michaël Patriarcha Conſtantinopolitanus, & nomine, & re ipſa cuperet haberi Patriarcha vniuerſalis, dicere cœpit Romanum Pontificem eſſe excommunicatum, eo quòd contra Epheſinum decretum, ad ſymbolum addidiſſet, vt deiecto Pontifice Romano ad eum Primatus Eccleſiæ pertineret, vt conſtat ex epiſtolis Leonis IX. ad Conſtantinum X. Imper. & Michaëlem Patriarchã, de quibus diximus Theoremate 88. ex Sigeberto, & Antonino 3. p. t. 22. c. 13. §. 11.

Huiuſmodi autem explicatio addita ſymbolo Conſtantinopolitano, videtur facta in ſynodo Romana, vt dixi l. 3. de Miſſæ ſacrific. cap. vlt. tempore Damaſi, vt colligitur ex epiſtola Damaſi, qua approbat decreta Concilij Conſtantinopolitani 1. & epiſtola Orientalium Patrum ad Damaſum, etſi ſolùm primùm in Concilio Toletano 8. circa annum 653. & in 7. ſynodo Generali act. 7. anno 789. reperiamus in praxi deductam. Quod inde fieri potuit, quòd in Eccleſia Occidentali vſus recitandi ſymbolum in Miſſa inualuerit ſolum poſt annũ 600. & in Orientali prius caneretur, vt loc. cit. n. 2. oſtendimus.

Meritò

Meritò tamen addita eſt huiuſmodi explicatio, tum quod neceſſarium ſit ad ſalutem, non credere Spiritum ſanctũ à ſolo Patre procedere, cum ſit error contra ſcripturas, & dicat Athanaſius in fine ſymboli ſui. *Hæc eſt fides Catholica, quam niſi*, &c. ideoque hæreſi orta debuit adhiberi remedium per explicationem, vt tolleretur error. Tum quia ad Romanum Pontificem totius Eccleſiæ Paſtorem, & doctorem ex Io. cap. vlt. *paſce oues meas*, pertinet definire res fidei. Et licet Græci non fuerint neceſſariò ad hoc vocandi, cum ſine Concilio Pontifex id facere per ſe potuerit, & Concilia auctoritatem non habeant, niſi ex coniunctione cum Petri ſede, cui dictum eſt Lucæ 22. *rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua:* tamen videntur etiam vocati, nempe à Damaſo, cum in citata epiſt. ad eum Patres Concilij Cõſtantinopolitani excuſarint ſe, quòd tunc Romam venire non poſſent, & acta in Concilio Romano approbarint per Euſebium, & Priſcianum Epiſcopos.

THEOREMA 96.

DEfinit etiam Pontifex hoc loco §. 6. cum Cõcilio Chalcedonenſi contra Apollinarem, & Eutychetem duas eſſe integras, & perfectas in Chriſto naturas, diuinam, & humanam, vt etiam docuit Flauianus in epiſt. ad B. Leonem, quæ eſt 9. inter eiuſdem D. Leonis epiſtolas, D. Leo ep. 97. ad Leonem Imper. Theodoretus l. 4. de hæret. fab. in fine, Athanaſius in epiſt. ad Epictetum, Cyrillus l. de recta fide, ad Theodoſium. Epiphanius hæreſi 77. Auguſtinus hæreſi 55. & rectè. Tum quia Io. 10. dicitur, *ego, & Pater vnum ſumus.* & Ioan. 14. *Pater maior me eſt.* Non poteſt autem ſecundum eandem naturam eſſe æqualis Patri, & minor Patre. Ioan. 8. *antequam Abraham fieret, ego ſum.* quoad diuinitatem, etſi quoad humanitatem ſolum 34. annum ageret. Io. 25. S. Thomas palpans veram humanitatem, Deum etiam eſſe confeſſus eſt, dicens: *Dominus meus, & Deus meus.* Act. 20. *regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo:* at Deus vt Deus non habet ſanguinem, ſed vt habet humanitatem. Rom 9. *quorum Patres, ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus.* 1

2 Tum ex Conciliis, Chalcedonenſi act. 5. *Confitemur in nouiſſimis diebus Filium Dei vnigenitũ in duabus naturis immutabiliter, inſeparabiliter agnoſcendum, nunquam ſublata differentia naturarum propter vnionẽ.* Synodo 5. generali, ſeu Conſtantinop. 2. cap. 2. 7. 8. 10. 11. Synod. 6. act. 4. & 17. Lateranenſi ſub Martino I. conſultatione 5. can. 24 & ſeqq. Lateranenſi ſub Innoc. III. & habetur cap. firmiter, de ſum. Trin. in Tolet. 4. & 6. & Hiſpalenſi 2. c. 12. & 13.

3 Tum ex Patribus Græcis, Dionyſio cap. 3. de Eccleſ. hier. Iuſtino Apol. 2. pro Chriſtianis, Cyrillo epiſt. ad Neſtorium in Anathematiſmis, l. de Incarnatione vnigeniti, c. 12. epiſt. 28. ad Ioan. Antiochenum. Athanaſio in ſymbolo, *Deus eſt ex ſubſtantia Patris ante ſecula genitus, & homo eſt ex ſubſtantia matris in ſeculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo*, &c. Theodoreto dialog. *immutabilis*, dial. *inconfuſus*, & dial. *impatibilis.* Epiphanio hæreſi 77.

Damaſceno l.3.de fide,c.6.& aliis. & Latinis,Fulgentio epiſt.ad Traſimundum.Leone ep.10.& 97.Gelaſio lib.de duabus naturis contra Eutychetem,Boëtio lib.de duabus naturis. Vigilio l.contra Eutychetem, Gregor.l.9.epiſt.61. aliiſque pluribus ab his citatis;& S.Thom. 3.p.q.2.cum Scholaſticis l.3. ſent.

4 Tum ratione, Chriſtus enim poſt Incarnatiocem manſit verus Deus, habuit igitur integram, & perfectam diuinitatem; itémque manſit verus homo, cum corpus, & animam rationalem habuerit, & ideo dicitur filius hominis,Beatę ſcilicet Virginis,ergo conſeruauit etiam integram humanitatem. ob id, quia Deus erat, dicitur ad Titum 2. *expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei,& Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti.* ad Hebr. 1. Paulus ex profeſſo oſtendit Chriſtum non vt alios homines participatione,ſed natura Deum, *Thronus tuus Deus*, &c. & nihilominus etiam homo verus dicitur. Geneſ. 22. *benedicentur in ſemine tuo*,&c. Ad Galat. 3. *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones,& ſemini eius*,non dicit,& ſeminibus, quaſi in multis,ſed quaſi in vno, & ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. Pſal. 131. *de fructu ventris tui*, &c. Matth. 1. *liber generationis Ieſu Chriſti*, &c. ad Galat. 4. *natum ex muliere*,&c.

1 Ex quibus quoque ſequitur primò, carnem Chriſti eiuſdem eſſe ſpeciei cũ noſtra;cum enim Chriſtus ex Virgine ſit natus, caro eius eiuſdem eſt ſpeciei cum illius,particépſque carnis,& ſanguinis Virginis.ad Hebr.2 Lucę 22.1.Ioan.1. aliàs,vt argumentatur Irenæus l.3. c.32. *Si nihil ex B.Virgine accipiebat, neceſſe non fuiſſet deſcendere in eam, ſiq; ex ea nihil ſumpſiſſet,nunquam eas, quæ ex terra ſunt, percepiſſet eſcas, per quas id, quod à terra ſumptum eſt,nutritur corpus.* Et ſimiliter affectiones humanas habuit. Matth. 26. *cœpit contriſtari.* Marci 14. *cœpit pauere.* Ioan.4. *Ieſus fatigatus ex itinere.* Lucæ 24 *palpate,& videte.* Ioan.20. *infer digitum tuum huc.* & ſimilia, quæ videri poſſunt apud Nazianz. orat.de Chriſti natiuitate, & Cyrill.Hieroſol.cathec.4.

Secundò ſequitur,etiam falſum 2
eſſe,quod addebat Eutyches,& Apollinariſtæ apud Epiphanium, hæreſi 77. & Auguſtin. hæreſi 55. & Theodor.l.4.hæret.fab.in Chriſto naturas eſſe permixtas,ſeu ipſã diuinitatem in humanitatem conuerſam, vel hanc in illam; vel ex vtraque factam tertiã. Concilium enim Lateranenſ. ſub Martino I. can.6.dicit, *ſi quis non confitetur,propriè,& verè ex duabus naturis deitate, & humanitate, ſecundum ſubſiſtentiã vnitis,inconfuſè, & indiuiſè,eumdem, & vnum Chriſtum eſſe, ſit condemnatus.*& Athanaſius in ſymbolo,*vnus autem non conuerſione diuinitatis in carnem*, &c. quod etiam docet in Euangelio de ſanctiſſima Deipara, ſcribens:*& gignit eumdem* (Dei Filium) *incarnatum,& hominem factũ, ſecundum duarum naturarum proprietatem. eumdemq; duplicem, & vnum ex duobus conſtantem, inconfuſè, immutabiliter,atque indiuiſe credi oportere ſtatuimus.* Accedit, quia aliter Chriſtus iam nõ eſſet verus Deus, & homo,vt docet D.Leo epiſt.10.

Tertiò, falſum etiam diuinitatẽ 3
natam,paſſam, mortuam, cum diuinitas ſit immutabilis. Num. 23. Malach.3. 1. ad Tim.1. nec Chriſtus ſit natus,paſſus,mortuus, niſi ſecundum carnem. Rom. 1. *qui factus*

ctus

ctus eſt, &c. Rom. 9. *ex quibus eſt Chriſtus*, &c. 1. Petr. 4. *Chriſto igitur in carne paſſo*, &c. 2. Cor. 13. *& ſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed viuit ex virtute Dei.* vt etiam notauit S. Hilarius l. 9. de Trinit. Ideo Epiphanius hæreſi 76. *ſed ipſe Dominus venit, & paſſibilitate in ſe ipſo ſuſcepta, verè paſſus eſt, deitate ipſius à paſſione aliena.* & Cyrillus ad Neſtorium: *dicimus illum paſſum eſſe, & reſurrexiſſe, non quia Deus verbum in ſua natura paſſus ſit, Deus namque extra paſſionem eſt, ſed quia corpus illud, quod proprium ipſius factum eſt, paſſum ſit.* & Hiſpalenſe Concil. 2. cap. 13. *ſtultum eſt Chriſti paſſionem, diuinæ applicare naturæ, ſed tantum creabili, & humanæ; ſola enim caro Crucis exitium ſentit.* & Tandem Auguſtinus ſerm. 191. de temp. *Paſſus eſt etenim Dei Filius non putatiuè, ſed verè, omnia, quæ Scriptura teſtatur, id eſt, eſuriem, ſitim, laſſitudinem, dolorem, mortem: ſed ſecundum illud paſſus eſt, quod pati poterat, non ſecundum illam ſubſtantiam, quæ aſſumpſit, ſed ſecundum illam quæ aſſumpta eſt.*

THEOREMA 97.

VNica tamen fuit, ex eodem §. 6. perſona, ſeu ſubſiſtentia in Chriſto, nempe Verbi, & non duæ, vt impiè ſenſit Cherintus, & Neſtorius, vna increata Filij Dei, altera creata Filij Mariæ, quæ purum hominem genuerit, & Filius Dei deinde vnitus ſit ſecundum habitationem Filio hominis quaſi ſuo templo, ac propterea Ieſus ſit Mariæ, & Ioſeph Filius, Chriſtus autem Filius Dei, vt ex eorum blaſphemiis apud Cyrillum Alexand. Concilium Epheſinum, & Concilium quintum generale, & Irenæum lib. 1. cap. 25. & l. 3. cap. 17. colligitur.

Veritas autem Catholica patet, tum ex ſcripturis Matth. 16. vbi cum quæſitum eſſet, *quem dicunt homines eſſe filium hominis?* reſponſum eſt, *tu es Chriſtus Filius Dei viui.* & reſponſio à Chriſto probata eſt, Lucæ 1. *quod enim ex te naſcetur ſanctum, vocabitur Filius Dei.* & ibid. *Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me?* Idem igitur eſt Filius Dei, & Mariæ. Ioan. 9. *credis in Filium Dei? quis eſt, Domine, vt credam in eum? dixit ei Ieſus, & vidiſti eum, & qui loquitur tecum ipſe eſt.* Ioan. 20. *hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis, quia Ieſus eſt Chriſtus Filius Dei.* Roman. 8. *qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Roman. 9. *ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.* 1. Corinth. 8. *Vnus Dominus Ieſus Chriſtus*, &c. 1. Ioan. 2. *quis eſt mendax, niſi qui negat, quoniam Ieſus eſt Chriſtus?* identitate ſcilicet, & vnitate perſonæ, & ſubſtantiali, non habitationis Neſtorianæ, aut honoris, vel alterius accidentalis: nam & ſancti dicuntur Dei templum 1. Cor. 3. & 6. immò etiam dij. Pſal. 81. cum tamen longè aliter Chriſtus ſit Deus, & Filius Dei. cum dicatur 1. ad Tim. 3. *magnum eſſe pietatis myſterium, quod Deus apparuerit in carne.* Qua de re Sexta ſynodus act. 4. cap. 17. & Concil. Tolet. 6. cap. 1. Tum ex Conciliis, 2
cum id fuerit definitum in Concilio Epheſino cap. 2. 3. 4. qui recipiuntur etiam in Concilio Chalcedonenſi act. 5. & in 5. ſynodo, ſeu Conſtantinop. 2. cap. 4. 5. in Lateranenſi ſub Martino I. conſultatione vlt. cap. 6. 8. ſynodo 6. act. 4.

&

Damaſceno l.3.de ſide,c.6.& aliis. & Latinis,Fulgentio epiſt.ad Traſimundum.Leone ep.10.& 97. Gelaſio lib.de duabus naturis contra Eutycherem,Boëtio lib.de duabus naturis. Vigilio l.contra Eutychetem , Gregor.l.9.epiſt.61. aliiſque pluribus ab his citatis;& S.Thom. 3.p.q.2. cum Scholaſticis l.3. ſent.

4 Tum ratione , Chriſtus enim poſt Incarnatiocem manſit verus Deus , habuit igitur integram , & perfectam diuinitatem ; irémque manſit verus homo , cum corpus, & animam rationalem habuerit, & ideo dicitur filius hominis,Beatę ſcilicet Virginis,ergo conſeruauit etiam integram humanitatem. ob id , quia Deus erat , dicitur ad Titum 2.*expectantes beatam ſpem, & aduentum gloria magni Dei,& Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti.* ad Hebr. 1. Paulus ex profeſſo oſtendit Chriſtum non vt alios homines participatione,ſed natura Deum, *Thronus tuus Deus*, &c. & nihilominus etiam homo verus dicitur. Geneſ. 22.*benedicentur in ſemine tuo*,&c. Ad Galat.3.*Abraha dictæ ſunt promiſſiones,& ſemini eius*,non dicit,& ſeminibus, quaſi in multis,ſed quaſi in vno, & ſemini tuo , qui eſt Chriſtus. Pſal. 131. *de fructu ventris tui*, &c. Matth. 1. *liber generationis Ieſu Chriſti* , &c. ad Galat. 4. *natum ex muliere*,&c.

1 Ex quibus quoque ſequitur primò , carnem Chriſti eiuſdem eſſe ſpeciei cũ noſtra;cum enim Chriſtus ex Virgine ſit natus, caro eius eiuſdem eſt ſpeciei cum illius,particépſque carnis,& ſanguinis Virginis.ad Hebr.2 Lucę 22.1.Ioan.1. aliàs,vt argumentatur Irenæus l.3. c.32. *Si nihil ex B.Virgine accipiebat, neceſſe non fuiſſet deſcendere in eam, ſi.j, ex ea nihil ſumpſiſſet,nunquam eas, quæ ex terra ſunt , percepiſſet eſcas, per quas id, quod à terra ſumptum eſt,nutritur corpus.* Et ſimiliter affectiones humanas habuit. Matth. 26. *cœpit contriſtari*. Marci 14.*cœpit pauere*.Ioan.4.*Ieſus fatigatus ex itinere.* Lucæ 24 *palpate,& videte*.Ioan.20. *infer digitum tuum huc.* & ſimilia, quæ videri poſſunt apud Nazianz. orat.de Chriſti natiuitate , & Cyrill.Hieroſol.cathec.4.

Secundò ſequitur,etiam falſum eſſe,quod addebat Eutyches,& Apollinariſtæ apud Epiphanium, hæreſi 77. & Auguſtin. hæreſi 55. & Theodor.l.4.hæret.fab.in Chriſto naturas eſſe permixtas,ſeu ipsã diuinitatem in humanitatem conuerſam , vel hanc in illam ; vel ex vtraque factam tertiã. Concilium enim Lateranenſ. ſub Martino I. can.6.dicit,*ſi quis non confitetur,propriè,& verè ex duabus naturis deitate, & humanitate, ſecundum ſubſiſtentiã vnitis,inconfusè , & indiuisè,eumdem, & vnum Chriſtum eſſe, ſit condemnatus*.& Athanaſius in ſymbolo,*vnus autem non conuerſione diuinitatis in carnem* , &c. quod etiam docet in Euangelio de ſanctiſſima Deipara, ſcribens:*& gignit eumdem* (Dei Filium) *incarnatum,& hominem factũ, ſecundum duarum naturarum proprietatem . eumdemq́; duplicem , & vnum ex duobus conſtantem , inconfusè , immutabiliter,atque indiuise credi oportere ſtatuimus.* Accedit , quia aliter Chriſtus iam nõ eſſet verus Deus, & homo,vt docet D.Leo epiſt.10. 2

Tertiò, falſum etiam diuinitaté natam,paſſam, mortuam , cum diuinitas ſit immutabilis. Num. 23. Malach.3. 1. ad Tim.1. nec Chriſtus ſit natus,paſſus,mortuus , niſi ſecundum carnem. Rom. 1. *qui factus* 3

ctus eſt,&c.Rom.9.*ex quibus eſt Chriſtus*,&c.1.Petr.4.*Chriſto igitur in carne paſſo*,&c.2.Cor.13.*& ſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed viuit ex virtute Dei.* vt etiam notauit S. Hilarius l.9.de Trinit.Ideo Epiphanius hæreſi 76.*ſed ipſe Dominus venit,& paſſibilitate in ſe ipſo ſuſcepta, verè paſſus eſt, deitate ipſius à paſſione aliena.* & Cyrillus ad Neſtorium: *dicimus illum paſſum eſſe, & reſurrexiſſe, non quia Deus verbum in ſua natura paſſus ſit, Deus namque extra paſſionem eſt.ſed quia corpus illud,quod proprium ipſius factum eſt, paſſum ſit.* & Hiſpalenſe Concil. 2. cap.13. *ſtultum eſt Chriſti paſſionem,diuinæ applicare naturæ,ſed tantum creabili, & humanæ; ſola enim caro Crucis exitium ſentit.* & Tandem Auguſtinus ſerm.191. de temp. *Paſſus eſt etenim Dei Filius non putatiuè,ſed verè,omnia,quæ Scriptura teſtatur,id eſt,eſuriem, ſitim, laſſitudinem,dolorem, mortem: ſed ſecundum illud paſſus eſt, quod pati poterat, non ſecundum illam ſubſtantiam, quæ aſſumpſit, ſed ſecundum illam quæ aſſumpta eſt.*

THEOREMA 97.

VNica tamen fuit, ex eodem §.6.perſona, ſeu ſubſiſtentia in Chriſto, nempe Verbi, & non duæ,vt impiè ſenſit Cherintus, & Neſtorius, vna increata Filij Dei, altera creata Filij Mariæ, quæ purum hominem genuerit, & Filius Dei deinde vnitus ſit ſecundum habitationem Filio hominis quaſi ſuo templo, ac propterea Ieſus ſit Mariæ, & Ioſeph Filius, Chriſtus autem Filius Dei,vt ex eorum blaſphemiis apud Cyrillum Alexand. Concilium Epheſinum, & Concilium quintum generale, & Irenæum lib.1. cap.25. & l.3. cap.17. colligitur.

Veritas autem Catholica patet, tum ex ſcripturis Matth. 16. vbi cum quæſitum eſſet, *quem dicunt homines eſſe filium hominis?* reſponſum eſt, *tu es Chriſtus Filius Dei viui.* & reſponſio à Chriſto probata eſt, Lucæ 1. *quod enim ex te naſcetur ſanctum, vocabitur Filius Dei.* & ibid. *Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me?* Idem igitur eſt Filius Dei,& Mariæ. Ioan.9. *credis in Filium Dei?quis eſt,Domine,vt credam in eum? dixit ei Ieſus, & vidiſti eum, & qui loquitur tecum ipſe eſt.* Ioan.20.*hæc autem ſcripta ſunt,vt credatis, quia Ieſus eſt Chriſtus Filius Dei.* Roman.8. *qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Roman. 9. *ex quibus eſt Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula.* 1. Corinth. 8. *Vnus Dominus Ieſus Chriſtus*, &c. 1.Ioan.2. *quis eſt mendax, niſi qui negat, quoniam Ieſus eſt Chriſtus?* identitate ſcilicet,& vnitate perſonæ, & ſubſtantiali, non habitationis Neſtorianæ, aut honoris, vel alterius accidentalis: nam & ſancti dicuntur Dei templum 1. Cor. 3. & 6. immò etiam dij. Pſal.81. cum tamen longè aliter Chriſtus ſit Deus,& Filius Dei. cum dicatur 1. ad Tim.3. *magnum eſſe pietatis myſterium, quod Deus apparuerit in carne.* Qua de re Sexta ſynodus act. 4. cap. 17. & Concil. Tolet.6. cap.1. Tum ex Conciliis, 2
cum id fuerit definitum in Concilio Epheſino cap.2.3.4. qui recipiuntur etiam in Concilio Chalcedonenſi act.5.& in 5.ſynodo,ſeu Conſtantinop.2. cap.4.5. in Lateranenſi ſub Martino I. conſultatione vlt.cap.6.8. ſynodo 6. act.4. &

3 & 17. Hiſpalenſi 2. cap. 13. Tum ex Patribus, Dionyſ. ep. 4. ad Caium. *Nos*, inquit, *Ieſum non humana ratione definimus, neque enim ille homo tantum eſt: neque ſuperſubſtantialis eſſe poteſt qui homo tantum eſſet: ſed eſt homo verus, qui ſingulari benignitate amator hominum ſupra homines, ac ſecundum homines ex hominum ſubſtantia carnem ſuperſubſtantialis accepit, eſt autem nihilominus altiſſimæ illius diuinæ ſubſtantiæ.* Irenæo l. 3. cap. 21. *Hic igitur Filius Dei Dominus noſter exiſtens verbum Patris, & filius hominis, quoniam ex Maria, quæ ex hominibus habebat genus, quæ & ipſa erat homo, habuit ſecundum hominem generationem, factus eſt filius hominis.* Cyrillo Hieroſolymitano cathec. 4. *Crede quod hic vnigenitus Filius Dei propter peccata noſtra de cœlo deſcendit in terram, & earumdem affectionum cum noſtris aſſumpſit humanitatem, & natus eſt ex Maria Virgine, & Spiritu ſancto.* Athanaſio in Euangelio de ſanctiſſima Deipara: *Deus interim perfectus, & homo perfectus: vnus ratione vnius perſonæ, duplex tamen natura.* Et in oratione contra Arrianos: *Idem qui & Deus verbum eſt, & Filius Mariæ eſt, vnus Chriſtus cenſeri debet, & non diuerſum quiddam: ſed vnus ille, & idem, qui ante ſæcula ex parte in extremis temporibus ex Virgine natus eſt.* Cyrillo Alex. ep 8. ad Neſtorium: *Licet differentes inter ſe naturæ in veram ſint vnitatem coniunctæ; vnus tamen ex vtriſque eſt Filius, ac Chriſtus, interim non ſublata differentia naturarum propter adunationem.* Nazianzeno denique ep. 1. ad Cledonium: *Si quis duos filios alterum ex Deo, & Patre, alterum ex Matre, non autem vnum, atque eumdem induxerit, is ab ea quoque filiorum adoptione excidat, quæ rectè credentibus promiſſa eſt. quamquã enim Deus, & homo duæ naturæ ſunt, quemadmodum etiam anima, & corpus, non tamen duo filij.* Gregor. l. 18. Mor. cap. 36. Hieron. ep. 150. ad Hedibiam, q. 9. Ambroſ. l. de Incarn. cap. 7. Auguſt. l. 13. de Trin. cap. 17. S. Thom. 3. p. q. 2. art. 3. & 6. & Scholaſticis l. 3. ſent. Tum ratione. Purus enim homo non fuiſſet idoneus, vt ſua paſſione nos redimeret, pretiúmve penderet, quod contractum debitũ ad amuſſim iuſtitiæ exæquaret. vt docet Concil. Epheſ. tom. 6. c. 7. Leo ſerm. 1. & 4. de natiuitate. Baſil. in illud Pſalm. 28. *frater non redimit.* S. Antonius ep. 6. ad Arſenoitas, & Athanaſius l. de Incarn. Verbi. ideo neceſſe fuit, vt Mediator quidem homo eſſet, vt pati poſſet, ſed vt perſona eſſet diuina, quæ ob infinitam dignitatem ſuppoſiti ſatisfacientis, Deo ſatisfaceret de rigore iuſtitiæ. Addi & illa ratio Auguſtini in Ioan. tract. 27. poteſt, vnam tantum perſonam eſſe Chriſtum Deum, & hominẽ, non duas, aliàs fides noſtra quaternitatis eſſet, & non Trinitatis.

THEOREMA 98.

DVæ pariter confitendæ ſunt in Chriſto voluntates, diuina ſcilicet & humana ex §. 7. contra quam ſenſerint Monothelitæ, Macharius Epiſcopus Antiochenus, & alij; contra quos diſputat Damaſcenus l. 3. de fid. c. 14. & lib. de duabus Chriſti voluntatibus. S. Thom. 3. p. q. 18. art. 1. & ſeqq. Alphonſus de Caſtro verb. *Chriſtus*, hæreſi 9. Patet autem veritas tum ex diuinis Scripturis Ioan. 6. *deſcendi de cœlo non vt facerem voluntatem meam, ſed eius, qui miſit me Patris.*

triis. vt etiam ad hoc propoſitum citat 6.ſynodus generalis. Luc.22. *non mea, ſed tua voluntas fiat.* Marci 14. & Matth. 26. diſtinguit ſuam voluntatem humanam à diuina, & increata, *non mea, ſed tua voluntas fiat.* Tum ex Conciliis, vt ex Romano ſub Agathone anno 679. Epiſcoporum 125. Occidentalium, qui omnes ſua manu ſubſcripſerunt duas eſſe in Chriſto naturas, duas voluntates. Synodo 6. act.4. 8.17. vbi interfuerunt tres Legati ab Agathone miſſi, qui eius vices implerent, cum tribus aliis additis ab eodē Romano conuentu. Concil. Lateran. ſub Martino I. can.10. & ſeq. Tum ratione, quia natura humana ſine voluntate humana non conſiſtit, vt per ſe patet; cum igitur Verbum diuinum aſſumpſerit naturam humanam, neceſſe eſt, vt habuerit etiam voluntatem humanam. Confirmatur, quia potentiæ naturales ſequuntur naturam; & ideo quia in diuinis eſt vnica natura, licet ſint tres perſonæ, vnica tantum eſt voluntas, at in Chriſto ſunt duæ naturæ ex dictis; erit igitur etiam duplex voluntas.

Iiſdem argumentis patet fuiſſe etiam in Chriſto intellectum creatum contra Apolinarem, vt docet S. Thom. 3. p. q 5. art. 4 D. Auguſtinus l. 83. qq. q 80. & l. de hęreſibus, cap. 55. & Caſſianus l. 1. de incarn. cap. 2 cum ſit etiam pœna naturalis naturæ humanæ, & dicatur Matth. 8. *audiens Ieſus miratus eſt.* Itémque potentias ſenſitiuas animæ ex eodem D. Thom. art. 2. eſt enim Axioma Agathonis in epiſt. ad Imperatorem, & ſynodum Sextam prædictam, ab eáque approbata act. 4. & 8. *duas eius* (Chriſti) *naturas prædicamus, diuinam ſcilicet, & humanam. ex quibus, & in quibus etiam poſt admirabilem, atque inſeparabilem vnionem ſubſiſtit: & vnamquamque eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia, quæ diuina ſunt, & humanam omnia, quæ humana ſunt, abſque vllo peccato.*

Quæ ſanè doctrina eſt etiam Nazianzeni in oratione de Filio. Damaſceni l. 3. de fide c 4. & reliquorum Patrum. quare Gregorius Patriarcha Conſtantinopolitanus cum ſuis Metropolitanis conuictus, ſtatim in Catholicorum partes tranſiit, etſi antea cum Machario Antiocheno Patriarcha ſentiret, qui cum ſuis idem facere detractans, expulſus eſt è Concilio, & excommunicatus: factúmque eſt, teſte Anaſtaſio Bibliothecario, vt eadem hora terræ aranearum telæ à laquearibus conclauis deciderent, qua re animaduerſa, lætis animis à Catholicis conclamatum eſt nigras hęreticorum ſordes euanuiſſe. Quod ſi naturæ, & potentiæ diſtinctæ fuerunt, & actus ſequuntur potentias, neceſſe eſt etiā in Chriſto non ſolum fuiſſe operationem diuinam, ſed etiam humanam contra eoſdem Monothelitas, vt definit idem Concilium ſextum act. 4. 8. 9 nam ait: *Duas naturales operationes indiuiſè, inconuertibiliter, inconfuſè, inſeparabiliter in eodem Domino Ieſu Chriſto vero Deo noſtro glorificamus, hoc eſt diuinam, & humanam.* Dicitur autem *indiuiſè, inconuertibiliter*, &c. ad oſtendendum ab vna, & eadē perſona Verbi vtriuſque generis operationes, ſalua differentia ipſarum eſſe profectas; cum ſint operationes einſdem ſuppoſiti operātis per vtramque naturam. Idem docet Cyrill.

Hieroſolym. catech. 4. dum agit de generatione ex Virgine. Nazianz. oratione de Natiuitate Chriſti, & oratione 4. de Theologia. S. Leo ep. 10. ad Flauianum, c. 4. S. Thom. 3. p. q. 19. art. 1. & 2.

THEOREMA 99.

QVæ §. 9. & ſeqq. traduntur de ſacramentis nouæ legis, docentur etiam ab eodem Eugenio Conſtitut. 23. edita anno 1441. quæ incipit, *Cantate*. quæ eſt de cōcordia Iacobitarum cum Eccleſia Romana, & in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. Trident. ſeſſ. 7. extra de hæret. c. ad abolendā. S. Thom. 3. p. q. 60. & ſeq. & l. 4. contra Gentes, Scholaſticis 4. d. 1. & 2. Summiſtis verb. ſacramentum, & de ſingulis in particulari, Hugone de S. Victor. de ſacramentis, Thoma VValdenſi tom. 2. Guliel. Pariſienſi l. 2. de ſacramentis. Io. Echio in homiliis de ſacramentis. Roffenſi in refutatione articulorum Lutheri. Ruardo Tappero in explicatione articulorū Louanienſium, Gulielmo Alano lib. de ſacramentis. Lindano l. 4. Panopliæ, Petro Soto in inſtitutione. Bellarmino tom. 2. Henriquez primis 12. libris, Valentia 3. p. d. 3. q. 1. Suarez ibidem, Cano relect. de ſacramentis. Caniſio in catechiſmo: éſtque conſtans Eccleſiæ Catholicæ ſententia, vt patet ex catechiſmo Romano, & reliquarum Eccleſiarum.

Porrò ſacramenti nomine in eadem prorſus ſignificatione qua ſumit Eugenius hoc loco, ad ſignificandum Baptiſmum, Euchariſtiam, & alia id genus ſacra ſymbola (quicquid Nouatores fingāt) vſi ſunt etiam antiquiſſimi Patres, Tertullianus, l. de præſcript. c. 16. & l. contra Marcionem, Cyprian. l. 2. ep. 1. & 3. l. 4. ep. 1. & 7. Hilarius in Pſalm. 121. Hieronym. in c. 44. Elech. & cap. 28. Matth. Auguſtin. ep. 118. & l. 2. de doctr. Chriſt. c. 3. Lactantius l. 4. cap. 17. Gregorius cap. multi, 1. q. 1. Bernardus ſerm. de cœna. Concilium Lugdunenſe, Lateran. Florent. Trident.

THEOREMA 100.

CIrca feſtiuitates, de quibus §. 19. meritò præſcribit Annunciationis diem celebrandum 25. Martij, cum id habeat traditio Eccleſiæ, & vt integri ſint menſes 9. vſque ad 25. diem Decembris, in qua natus eſt Chriſtus. Quod etiā voluit Hoſtienſ. cum in cap. conqueſtus, de feriis, ait: *Annunciatio celebretur in Vere.*

Fuit autem dies illa Veneris, cum eo anno, vt colligitur ex Aſtronomicis ſupputationibus, littera Dominicalis fuerit B, & dies Veneris G, idque magno myſterio; vt ſcilicet ſicut Adam terreſtris creatus eſt ſexta feria, ita ſecundus cœleſtis ſexta item conciperetur; atque vt ille ſexta quoque die in Paradiſo voluptatis collocatus eſt, ita hic die ſexta in Virginis vterum virtutum omniū, ac chariſmatum Paradiſum deſcēderet. De hora diei non adeo videtur certum, cum Athanaſius ſermone de Deipara ad finem ſentiat ſalutatam ab Angelo, & concepiſſe oriente Sole; alij autem ſtatim poſt mediam noctem, iuxta illud Sap. 18. *dum medium ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens*, &c. idq; magis figuræ congruit, quòd poſt mediam

diam noctem iuſſu Domini venerit Angelus occidere primogenita Ægyptiorum,& de ſeruitute liberare populum Iſraël. Exod.cap.12. vt eum in Terram Patribus promiſſam deduceret.

De menſe verò communis eſt ſententia fuiſſe Martium. Tum quia decuit, vt quo menſe creatus eſt mundus,eodem ad eumdem reparãdum veniret Dominus, is autem Martius fuit, ex Athanaſ. q.9. & 17.ad Antiochum. Auguſtin. in qq. veteris teſtamenti cap.8. & in qq. ex vtroque teſtamento q.106. Tum quia menſe Martio aquæ diluuij, quæ cœperant menſe Aprili præcedentis anni,& vndecim mẽſes durarant,imminutæ ſunt ad ſignificandum colluuionem peccatorum veniente Domino in Martio finiendam. Tum quia liberatio populi ex Ægyptiaca ſeruitute, quæ noſtram liberationem à Tyrannide dæmonis docet,in Martio quoque facta cenſetur. D.Io Bapt. verò natiuitas accidit 24.Iunij,eáque meritò celebranda, vt hic ſtatuitur. Idq; expreſsè docuit S.Auguſtinus in Pſalm.132.

De die autem Natiuitatis Domini, etſi quidam hæretici apud Clementem Alexandrinum lib. 1. ſtrom.voluerint fuiſſe diem 21.aut 25. Aprilis,& Matthæus Beroaldus hæreticus in Chron. p.4. c.2. & 3. Menſe Septembri,ſeu Æquinoctio Autũnali, & Ægyptij aliqui apud Epiphaniũ,hæreſi 51. die 5.Ianuarij, Eccleſiæ tamen traditio docet natum Dominum 8. Kal. Ianuarij, id eſt die 25. Decembris, quando iam incipiũt dies creſcere,vt docet Auguſtinus in Palm.132. in fine,& Anaſtaſius Nicænus q.92. & Græcorum Menologium, ídque Dominica die, ex Synodo Sexta generali, c.8.Sophonio in oratione de Natiuitate Chriſti, Caſſiodoro in Pſalm.117.Rupert.l.3.off. c.16.Niceph.l.1.c.12. Durando in Rationali l.6.c.13. Antonino 1.p. t.8.c.1.§.2.Currente anno 42.Auguſti Imperatoris,ex Clemente Alexandrino l. 1. ſtrom. Euſebio in Chron.Epiphanio l.1.hæreſi 20.& l.2. hæreſi 51. Beda l.de ſex ætatibus.Olympiade 194.anno 2 & ſtatim poſt mediam noctem,vt patet ex Miſſa in nocte Natiuitatis, & innuit D.Lucas c.2.*& paſtores erãt in regione eadem cuſtodientes vigilias noctis*.Et poſt octo dies eſt circumciſus, Lucæ c.2.iuxta præſcriptum Geneſis cap.17. & Leuit. 12. ante enim eum diem Infans nimium periclitabatur, quare & ante diem ſeptimum intereunt infantes plurimi,ex Ariſtotele l.7.de nat.anim. cap.12. ob id dies Circumciſionis Chriſti fuit dies 1.Ianuarij, eáque celebranda. A Magis autem Chriſtus adoratus eſt die 13. à Natiuitate, nempe, ſexta Ianuarij. cúmque ſit natus die Dominico,ſequitur fuiſſe diem Veneris, quando Magi eum ſunt venerati. Ideoque concludendum eſt diem Epiphaniæ eſſe celebrandum, vt hic præſcribit Eugenius,die 6.Ianuarij.

Denique poſt 40.dies à Natiuitate præſentatus eſt in templum nempe 2. Febr. iuxta legem Exod. c.13.Num.18.Leuit.12.vt colligitur ex c.2.Lucæ.Eam autem legem Deipara voluntate, non neceſſitate impleuit,ex D.Baſil.in c.7.Iſaiæ. Cyrillo lib.8.in Leuit.& lib.15.de adoratione.Chryſoſtomo homilia de occurſu Chriſti.Auguſtin q.40. in Leuit.Euthym. homil.2. S.Bernard.ſer.3.de Purificatione. Ildel-

phonſo ſerm. de Purificatione. & meritò, cum B. Virgo non egeret Purificatione, quippe quæ ante,& poſt partum puriſſima fuerit,& lex dicat, *mulier ſi ſuſcepto ſemine*, &c. quod B. Virgini nõ contigit, ideoque legem ſpontè impleuit, vt prę-beret exemplum voluntariæ obedientiæ, & vitaret omnem occaſionem offenſionis alienæ.

Eiuſdem
EVGENII IV.

Cõſtitutionis 20. editæ anno 1440. quæ incipit. Fide.

EPITOME 35.

Satisfit pręcepto de cõmunicãdo in Paſchate, ſi fiat à Dominica Palmarũ ad Dominicam in Albis.

ITA Eugenius §. 2. circa Paſchatis communionem ſtatuit. Mens enim magis, quàm verborum ſonus, eſt attendenda diſcretè. *Intelligimus itaque optimo iure ſatisfactum eſſe canoni, ſi in hebdomada ſancta, vel infra octauam Paſchæ Reſurrectionis Dominicæ ſecundum meliorem diſpoſitionem conſcientiæ, & aptiorem mentis deuotionem, fideles præparatione debita ſanctum Euchariſtiæ pignus accipiãt, & cum Domino Paſcha celebrent ad ſalutem, & huic ſententiæ omnes volumus acquieſcere.*

THEOREMA 101.

FVit hæc Conſtitutio edita ad dirimendam cõtrouerſiam inter interpretes iuris canonici in cap. omnis vtriuſquè ſexus, tit. de pœnit. & remiſſ. circa præceptum communionis Paſchalis. Panormitanus enim ibid. Antonin. 2. p. t. 9. cap. 9. aliíque plures reſtrinxerant præceptum ad primum, vel ad ſummum ad tres dies feſtos Paſchæ, ita vt qui illis tribus diebus nõ communicaſſet, peccaret mortaliter, cum oppoſitum alij ſentiãt. Eugenius igitur in præſenti Conſtitutione, citata etiam à Maiori 4. d. 17. q. 2. Caiet. verb. communio. Tabiena ibid. n. 4. Armill. eodem. Ledeſma q. 14. art. 3. Nauarr. c. 21. n. 45. ſtatuit ſufficere, ſi communio fiat à Dominica Palmarũ, ad Dominicam in Albis incluſiuè. Et ſanè prudenter ne omnes fideles ad vnum vel tres dies ad communicandum arctati, facilè exponerentur periculo tranſgrediendi præceptum: quod etiam communi vſu receptum eſt.

Quin etiam in diœceſi Valentina, & Conymbricenſi ex Nauarr. loco cit. Valentia tom. 4. d. 6. q. 8. p. 4. Henriquez lib. 8. cap. 5. Azor tom. 1. l. 7. cap. 41. q. 4. & Hieronymo Sorbo Capucino in priuilegiis Minorum, ex conceſſione Clemẽtis VII. Communionis tempus ad totam Quadrageſimam extenſum eſt.

Porrò in prædicto cap. omnis vtriuſque. id faciendum dicitur in Parrochia propria, niſi adſit legitima licentia. nam pertinet ad proprij Paſtoris munus (etiam extra Paſchale tempus) cum requirat iuriſdictionem, & poteſtatẽ in oues paſcendas, & lata ſit excommunicatio reſeruata Papæ, in Clementina, Religioſi, de priuileg. in religioſos adminiſtrantes hoc ſacramentum ſine priuilegio. quibus in die Paſchæ non fauent conceſſiones

nes Nicolai V. Sixti IV. & Leon. X. cum eum diem & ipſi excipiant, conceſſione 149. 150. 160. Qua de re pluribus egimus lib. 4. de Miſſæ ſacrif. cap. 29. n. 7.

Sed cum duplex præceptum feratur cap. omnis vtriuſque ſexus. citato. confeſſionis & communionis, cur non limitatur etiam tempus Paſchatis ad vſum prioris ſacramenti, vt fit ad vſum ſecundi? An ex Suarez t. 4. d. 36. ſect. 3. quòd expediat pœnitentiæ, medicinam non differre, ſed eam applicare ſtatim, vnde ſi ante illud tempus neceſſaria eſt, conſulendum ſit, vt ſumatur ſtatim, nec detur differendi occaſio. ſi autem recepta eſt nec ſuperuenit noua neceſſitas, non debuit ad illius vſum homo iterum obligari propter eadem peccata mor. confeſſa. Vſus autem Euchariſtiæ præcipitur per ſe, etiamſi homo nunquã peccauerit, & ideo præcipi potuit determinato tempore; factum eſt autem in Paſchate, tum ob ſacramenti inſtitutionem in cœna Domini, tum ob ſingulares alias illius temporis ſolemnitates.

NICOLAI V.

Conſtitutionis 2. aliàs 3. editæ anno 1450. quæ incipit.

Olim.

EPITOME 36.

Deferentes, vendentes, mittentes, & permittẽtes deferri arma, & res bellicas ad Saracenos, excõmunicantur, infames ſunt, & inhabiles ad teſtandũ & ſuccedẽdũ, captiuantur, &c.

INFLIGIT §. 2. excommunicationis pœnam ipſo facto deferentibus, vendentibus, & mittentibus, necnon permittentibus è ſuis partibus deferri equos, ferrum, arma, lignamina, & mercimonia, quin etiam per decennium, victualia, ad Saracenos Ægypti, ſeu terras Soldano ſubiectas. quos etiã omnes declarat infames, & inhabiles ad teſtandùm, aut adeunda teſtamenta: & vendentes, mittentes, deferentes, vel permittentes è ſuis partibus extrahi prædicta prohibita, abſolui ab excommunicatione non poſſunt, niſi de propriis bonis dent tantundem in ſubſidium terræ ſanctæ, quantum ad terras infidelium detulerint, vel miſerint, & ſi captiuantur, fiunt ſerui.

THEOREMA 102.

CItatur hæc Conſtitutio à Sylueſtro verb. excommunicatio 7. n. 58. Sayro l. 3. c. 11. n. 11. & aliis ſub nomine Nicolai IV. qui vixit anno 1288. Quin etiã Clemens V. qui obiit anno 1314. & præceſſit Nicolaum V. annis 123. in extrau. multa mentis, de Iudæis. in extrau. communibus. citat eundem Nicolaum IV. & clauſulæ ibi citatæ reperiuntur in præſenti conſtitutione *Olim.* quæ dicitur data anno 1450. à Nicolao V. Fieri autem poteſt (quod aliàs factum eſt) vt Nicolaus V. renouauerit Conſtitutionem Nicolai IV. vti iacebat.

Quæ igitur hoc loco habentur, fuerant etiam antea ſtatuta ab Alexandro III. creato anno 1159. in Concilio Lateran. cap. 26. vt habetur cap. ita quorumdam, tit. de Iudæis

dæis & Saracenis, prohibente Saracenis arma, ferrum, & lignamina Galearum, aliáque neceſſaria ad impugnandos Chriſtianos, deferre, vel exercere in triremibus, & pyraticis eorum nauibus, regimen, & curam gubernationis. Clemente III. in cap quod olim, tit. eodem, vetante per ſe, vel alios, nauibus, aut alio modo prædictis Saracenis, durante bello, mercimonia, conſilia, vel alia ſubſidia tranſmitti. Innoc. III. c. ad liberandum, ibid. ſtatuente ne Chriſtiani Saracenis arma, ferrum, & lignamina triremium deferrent, triremésve, aut naues illi venderent, neque in eorum pyraticis nauibus curam gubernationis exercerent, vel in machinis, aut quibuſlibet aliis aliquod illis impenderent auxilium, vel conſilium in diſpendium terræ ſanctæ ſub anathemate reſeruato, niſi prius tantumdem in ſubſidiũ terræ ſanctæ tranſmiſiſſent, quantum lucri in his fuiſſet perceptũ, priuatione rerum ſuarũ per Principes exequenda, ſeruituteque ſi caperetur. & Clemente V. in citata extrauag. *Multa mentis.* prohibente, ne quis arma, equos, ferrũ, lignamina, victualia, & alia mercimonia ad terras Saracenorum Ægypti mittere, vel portare, ſeu de portibus ſuis, vt eiſdem deferantur, extrahere, vel extrahi permittere, aut aliàs eis auxilium, vel fauorem præſtare, quomodolibet præſumeret, ſub excommunicationis pœna ipſo facto, qui non poſſet abſolui, niſi de bonis propriis in dictæ terræ ſanctæ ſubſidium conuertendum tantum exſolueret, quantum ad partes prædictas detuliſſet, miſiſſet, vel deferri, & extrahi deferendum è ſuis portibus permiſiſſet. quin nec tũc poſſet abſolui abſq; ſpeciali mandato ſedis Apoſtolicæ, ſi caperetur, fieret ſeruus, eſſet perpetuo infamis, inteſtabilis, incapax hæreditatis, tam ab inteſtato, quàm ex ex teſtamento, & legato, inhabilis ad publica officia, & actus omnes legitimos.

Eadémque pænè omnia à tempore D. Antonini 3. p. t. 24. c. 72. additis nonnullis, inſerta ſunt in bulla Cœnæ §. 7. Conſtitutiones autem antiquæ in eo excedunt bullam cœnæ, quod vetant etiam victualia belli tempore deferre, & merces quocumque tempore ad loca Ægypti, quod non prohibetur in bulla cœnæ. Bulla verò cœnæ excedit in eo, quòd prohibeat non tantum Saracenis, ſed etiam Iudæis, Turcis, & hæreticis declaratis, à ſede Apoſtolica deferre arma, & alia, quibus Chriſtiani impugnari poſſint, filum ferri, ſtamnum, calibem, bellica inſtrumenta, cannabem, funes, &c. vel facere illos certiores de rebus pertinentibus ad ſtatum Chriſtianorum.

THEOREMA 103.

MEritò prędicta ſunt in tranſgreſſores decreta in citatis Conſtitutionibus Pontificum, vt etiam cap. ſignificauit, extra de Iudæis & Saracenis, & extrauag. Ioan. XXII. quæ incipit, *Copioſus*, de Iudęis & Saracenis. Primò, quia id iuri diuino, & naturali repugnet, ſitque grauiſſimum ſacrilegium contra Religionem noſtrã, & Principatum Chriſtianũ opem ferre inimicis Chriſti, repugnétque & primo præcepto de honore Dei, & quinto de non occidendo, &

& ſeptimo de non furando, & decimo de non cócupiſcenda re aliena. vt rectè probat Nauarr. in cap. ita quorumdam, de Iudæis, not. 1. nu. 10. Secundò, quia id tanquam Reipublicæ pernicioſiſſimum vetitum ſit grauiſſimis legibus ciuilibus, ſub pœna capitis, & priuationis rerum. Cod. quæ res exportari non debeant. l. 1. & 2. vbi etiã dicitur hoc crimen eſſe proditioni proximum, & extendit caſum ad deferentes non tantum hoſtibus, vt ſunt Saraceni, ſed etiam Barbaris. etſi l. 1. liquaminis loco lignaminis legatur. & Cod. de pœnis, l. his quæ, iis quoque pœna capitis ſtatuitur, qui barbaris artem conficiendi nauem tradiderint. & l. cuiuſque, ff. ad leg. Iuliam Maieſtatis, crimen contrahit læſæ Maieſtatis is, cuius opera, dolo malo, hoſtes populi Rom. cómeatu, armis, telis, equis, pecunia, aliáve re adiuti erunt, vel vt ex amicis, hoſtes fierent populi Romani.

Quod autem ſpectat ad pœnam ſeruitutis, ſi caperentur tranſgreſſores, certum eſt ſeruitutem contrahi poſſe non tantum iure gentium, ídque tamen ob bellum iuſtum, ſicut enim capta in iuſto bello tranſeunt in dominium capientium, ſic etiam homines iuſto bello capti iure gentium in capientium poteſtalem veniunt. ff. de ſtatu hominum. l. & ſeruorum. & inſtit. de rerum diuiſ. §. 18. item ea. vbi dicitur, quæ ex hoſtibus capimus iure gentium, ſtatim noſtra fiunt, adeo quidem, vt & liberi homines in ſeruitutem noſtram deducantur. Etſi apud Chriſtianos receptum ſit, vt Chriſtiani iuſto bello à Chriſtianis capti, accepta pecunia reſtituantur, & non ſint ſerui. Bartolus l. hoſtes, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. tum ob conditionem originis, vt ſi ex ancilla naſcatur, ſiue pater ſit liber, ſiue ſeruus, ſiue legitimo matrimonio, ſiue aliter procreatus. Inſtitut. de iure perſonarum, §. ſerui autem. cum leges in hoc idem iuris eſſe voluerint, quod eſt de fructibus arborũ, & fœtibus animalium. Aut etiam iure ciuili, vt cum quis ſe vendi patitur. l. & ſeruorum, ff. de ſtatu hominum. Ad quod requiritur, ex Gloſſa ibidem. Primò, vt ſit maior 20. annis. l. ſi miniſterium, Cod. de liberali cauſa. & l. liberis, §. 1. ff. de liberali cauſa. Secundò, conſenſus vendendi, vt ſcilicet, quis ſciat ſe vendi. l. non ideo, Cod. cit. & l. eis qui, ff. quibus ad libert. procl. non licet. Tertiò, vt participet pretium. l. maiores, ff. quibus ad liber. procl. non licet. Quartò, vt emens eum ſeruum credat. l. liberis, §. ſi quis ſciens, ff. de lib. cauſa. Quintò, vt qui ſe vendi patitur, ſciat ſe eſſe liberum. l. Licinius, ff. quibus ad libert. procl. non licet. Verùm etiam ob delictum, vt enim ob aliqua crimina, rei capite plectuntur: ita ob quædam delicta, ſontes libertate iure priuantur, vt fœminæ, quæ cum initiatis ſacris ordinibus nuptias contrahunt. d. 32. c. eos qui. vt etiam eorum filij, Eccleſiæ, cui pater adſcriptus erat, ex Concil. Tolet. 9. & Raptor, ſi conſtet de violentia puellæ illata. 35. q. 1. c. de raptoribus. Itémque comprehenſi de familia latronum comprehendentium ſerui fiebant, l. 2. Cod. quibus ad lib. procl. non licet. Pari igitur modo Alex. III. cap. ita quorumdam. Innoc. III. cap. ad liberandam. de Iudæis. & Nicolaus hoc loco, ob criminis atrocitatem conſti

conſtituunt capientium ſeruos. Notauit autem Nauarr. in cit. cap. ita quorumdam, de Iudęis. notab. 11. Gloſ. 6. num. 19. cum Abbate eodem cap. ita quorumdam, de Iudæis, n. 4. Ioan. Andr. ibid. ſpeculatore eodem tit. Felino, & aliis. eum qui ob delictum in ſeruitutem incidit, non poſſe manumitti. argumento l. 1. Cod. quibus ad libert. procl. non licet.

Eiuſdem
NICOLAI V.

Conſtitutionis 4. bullæ vet. editæ anno 1452. quæ incipit.
Solicitudo.

EPITOME 37.

Modus cõſtituẽdi cẽſum in regno Siciliæ.

DECLARAT licitè in regnis Siciliæ poſſe vẽdi, & emi cenſus ſuper rebus, iuribus, proprietatibus, & emolumentis, & ſpecialiter, vel etiam generaliter ſuper omnibus bonis, & rebus eorum, cum inſtrumento gratiæ redimendi mediante pretio conſimili. Poſſéque pro hypotheca obligari perſonas contrahentes, & omnia, & ſingula bona mobilia, & immobilia ad cenſum vallandum, & firmandum: ita tamen vt annuus cenſus non excedat decimam partem pretij dati, & vallare huiuſmodi ſtipulationes & promiſſiones iuramentis, pœnis, &c.

THEOREMA 104.

HAbetur hæc Conſtitutio ad verbum in Pragmaticis Regni Neapolitani, & apud Petrum Follerium in praxi cenſuali ſtatim in principio. Io. Bapt. Lupum tract. de vſuris, comm. 2. §. 2. Auctorem Coronæ Confeſſorum p. 2. cap. de cenſibus, num. 11. & Stephanum Quarantam verb. contractus cenſualis, & in bullario veteri, & ſi deſit in nouo. Non pugnat autem doctrina huius Conſtitutionis, cum doctrina Martini V. & Caliſti III. qui poſt Nicolai V. mortem, per ſuam extrauagantẽ anno 1455. renouauit extrauagantem Martini V. & habentur in extrauagantibus communibus. tit. de empt. & vend. Nam vt obſeruat Conradus de contr. q. 83. Maior. 4. d. 15. q. 42. Couarr. l. 3. var. reſol. cap. 7. Sotus l. 6. de iuſt. q. 5. art. 1. Azor tom. 3. l. 10. cap. 21. Tolet. l. 5. cap. 46. Leſſius l. 2. cap. 22. dub. 12. 13. Corona Confeſſorum p. 2. cap. de cenſuali contractu, approbarunt illi quidem cenſum ibi explicatum conſuetum fieri in Germania, & Polonia, non tamen condemnarunt cenſus, ſi illis conditionibus carerent, dummodo iuri naturali congruerent. Nicolaus verò approbat alium cenſum, qui fiebat in regno Siciliæ, & Neapolitano in ſupplicationibus Alphonſi Regis Aragoniæ, & Siciliç expoſitus, cui Caliſtus III. non derogat in illis regnis vltra, & citra Pharum.

Et quidem conditiones cenſus Martini, & Caliſti erant hæ. Prima, vt deſignaretur res immobilis certa, ſuper qua conſtitueretur cenſus, quæ ſaltem quotannis tantum fructum redderet, quanta eſt

annua

annua penſio cenſus, eáque tantum, & nó alia bona, maneret cenſui obligata. Secunda, vt rè illa perempta, ipſe quoque cenſus finitus eſſet, ita vt venditor non obligaretur amplius penſionem annuam ſoluere. Tertia, vt liceret quandocunque venditori eodem pretio, etiam per partes, ſe redimere, & non cogeretur ad redimendum. Quarta, vt ſtatim emptor totum pretium, quo cenſum emit, ſolueret venditori. Quinta, vt eſſet pretium iuſtum, vti eſſet, ſi v.g. annuus reditus vnius aurei emeretur quatuordecim, aut tredecim, vel duodecim, ſeu vndecim, aut ad minus decem aureis: ita vt v.g. cẽtum aurei nó reddant, niſi ſeptem, aut octo, vel nouem, aut ad ſummum decem emptori cenſus. Conditiones autem cenſus Nicolai in aliquibus ſunt diuerſæ, vt ex epitome conſtat.

THEOREMA 105.

LIberiùs locutus videtur Ioan. Baptiſt. Lupus tract. de vſuris, com. 2. §. 2. n. 84. & ſeqq. dum præſentem Nicolai Conſtitutionem valde periculoſam eſſe, & ſuſpectam, anſámque præbere iniquis, & vſurariis cenſibus dicit, & ideo meritò fuiſſe ſublatam à Caliſto, & Pio V. Tum quod approbet cenſum perſonalem, quem Pius V. fœneratitium docet. Tum quod permittat inſtitui cenſum generatim in omnibus bonis venditoris, cum Martinus, Caliſtus, & Pius V. definiant rem certam ſubiiciendam cenſui. Tum quod concedat omnia venditoris bona, iura, actiones, proprietates, redditus, & perſonam obligari cenſui, quæ repugnant, non tantum prædictis Pontificibus, ſed etiam naturæ contractus cenſualis.

Sed oppoſitum dicendum eſt cum citatis ſuperius auctoribus. Tum quod nimis durum ſit dicere Nicolaum tanquam Eccleſiæ totius caput, hac de re conſultum, erraſſe. nam ait: *Decernentes, & declarantes eoſdem incolas, & habitatores, ac ciuitatum, & terrarum vniuerſitates cenſualia prædicta modo præmiſſo in regnis ipſis Siciliæ citra, & vltra Pharũ liberè, & licitè contrahere, ac emere, & & vendere poſſe, neque propterea vſurariam prauitatem committere.* Tum quia conditiones, quas Nicolaus requirit, cum naturali, & diuino iure conueniunt, quamuis diſſentiant à ſpeciali iure, quod Martinus V. & poſt Nicolaum V. Caliſtus III. probarunt, vt expreſsè docet Gregorius XIII. in bulla ſua edita anno 1574. die 7. Ianuarij, quæ incipit, *Ad perpetuam rei memoriam, quæ à Romanis.* qua ad inſtantiam Philippi II. Hiſpaniarum Regis, non obſtante Conſtitutione Pij V. confirmat eamdem Nicolai V. Conſtitutionem pro regnis Siciliæ. nam ait: *Nos ipſarum litterarum tenoribus diligenter conſideratis, & re maturè diſcuſſa, cum litteræ Nicolai nihil in ſe contineant; quod à ratione ſit alienum, diúq; in regno Siciliæ prædicto magna cum incolarum tranquillitate obſeruatæ fuerunt: Litteras verò Pij V. tam primò, quàm ſecundò emanatas eidem regno minimè expedire teſtetur prædictus Rex, &c. Cenſus iuxta Nicolai V. Conſtitutionem facere, emere, & vendere liceat, eoſq; ſic conſtitutos cenſus validos, & licitos, non autem fœneratitios eſſe, perinde ac ſi Pij V. prædictæ litteræ non emanaſſent, tenore præſentium Apoſtolica auctori-*

tate concedimus, declaramus, & conſtituimus.

Ad primam autem Lupi probationem dicimus (quicquid ſit naturali iure de cenſu perſonali, cum lis ſit inter Theologos, naturalíque iure licere affirmet Leſſius li.2. cap.22. dub.4. Azor loco citato & alij, ſicut contrarium tenet Nauar. comment. de vſuris, nu.84 & alij) Nicolaum non approbare ibi cenſum perſonalem, ſed tantum dicere in cenſu reali perſonam venditoris obligari, non quidem proximè ratione ſui, ac ſi eſſet cenſui ſuppoſita, ſed ratione rei, quam cenſui ſubiicit; ita vt teneatur lege euictionis, ſi res illa fuerit euicta tanquam aliena, vel alteri obligata, pretium emptori reddere, vel aliam rem cenſui ſubiicere.

Ad ſecundam. Plures Theologi ſentiunt non eſſe contra naturam contractus cenſus, vt generatim cenſus in bonis omnibus venditoris imponatur, vt etiam conſtat ex deciſ.154. Rotæ. apud Farinac. in tom. conſil. & reſp. pag. 102. deinde neque id Nicolaus exigit, ſed ſolum, vt ſua bona obliget, vt ſi res ſuppoſita cenſui, ſit euicta, venditor cenſum in aliis rebus imponat, vel pretium reſtituat, quod clarè explicans Gregorius XIII. loco citato, concedit Siculis, & Neapolitanis, vt certas res vnam, aut plures deſignent (fructiferas ſcilicet, & immobiles, aut quæ pro immobilibus habeantur; de his enim eſt ſermo etiam in Conſtitutione Nicolai) quas expreſsè cenſui ſubiiciant, & deinde addatur generalis obligatio omnium bonorum venditoris, ipſi emptori, ſeu creditori, etſi fortè in præteritis prius generalis, & deinde ſpecialis bonorum mentio facta ſit.

Ad tertiam. Non repugnat cenſuali contractui, vt cenſus inſtituatur in aliis cenſibus, vel redditibus, perpetuis tamen, & non obligatis alteri, vt docet Azor loco citato, & Leſſius dub. 12. num. 77. vnde Principes conſueuerunt cenſus imponere in iuribus vectigalium ſuorum, annuíſve redditibus, vt dicitur Theorem. 258. & ſeqq. Quare Nicolaus concedit, vt venditor poſſit cenſui obligare rerum ſuarum iura, proprietates, & emolumenta. Non quod poſſit cenſus inſtitui in ſola proprietate rei, omni vtili dominio remoto; tũc enim proprietas non eſt quid fructiferum; ſed poteſtatem habeat obligandi cenſui omnia bona ſua, puta rerum proprietates, iura, & commoda.

PII II.

Conſtitutionis 5. aliàs 3. editæ anno 1459. quæ incipit.

Execrabilis.

EPITOME 38.

VETAT §.2. appellari ad futurum Conciliũ Generale, & imponit §.3. ipſo facto pœnam excommunicationis reſeruatæ Papæ, criminíſque læſæ Maieſtatis, & hæreticæ prauitatis appellantibus, eorúmque fautoribus, conſulentibus, auxiliantibus, tabellionibus, teſtibus, præſentibus; Vniuerſitatibus autem & Collegiis in hoc delinquen

Ad futurũ Cõcilium appellãtes, & cõplices ſunt excõmunicati, rei læſæ Maieſtatis & hæreſis, & Vniuerſitates interdictæ. & approbatio nulla.

linquentibus, interdicti, præter alias pœnas ſtatutas contra reos læſæ Maieſtatis, & hæreſis, quibus etiam prædicti ſubiaceant, & appellationes ipſæ ex §.2. ſint nullæ.

THEOREMA 106.

DE huius palliatæ rebellionis, & ſchiſmatis ſub nomine appellationis, ſeu prouocationis à Romano Pontifice ad Concilium Generale, prohibitione, plura diſputantur ab Hoſtienſi, & Io. And. cap. licet, de elect. Ægidio conſ. 99. q. 18. 4. p. & q. 20. Turrecremata l. 3. ſum. de Eccleſia, cap. 47. 48. 49. Iacobatio de Concilio l. 10. art 1. Syluest. verb. excommunicatio 7. in fine. Tab. ibidem. Caiet. excom. cap. 25. Ledeſma 2. 4. q. 26. artic. 2. Tolet. in expl. bullæ cœnæ. Suarez tom. 5. d. 21. ſect. 2. n. 15. Azor to. 2. l. 5. cap. 13. q. 3. Sayro l. 3. cap. 6. Nauarr. cap 27. num. 58. Henriquez, & aliis. Et ſanè eſt antiquiſſima, ita enim ſcripſit S. Syluester in Concil. Roman. cap. 20. & Innoc. I. vt habetur cap. nemo, 3. q. 9. nemo iudicabit primam ſedem iuſtitiam temperare deſiderantem. Neque enim ab Auguſto, neque ab omni clero, neque à Regibus, neque à populo iudex iudicabitur. & Gelaſius anno 495. in Conſtitutione ad Dardanos, quæ incipit, *Valdè mirati ſumus.* §. 11. *Non reticemus autem, quod cuncta per mundum nouit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententiis ligata Pontificum ſedes B. Petri Apoſtoli ius habeat reſoluendi, vtpote quòd de omni Eccleſia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. ſiquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellare voluerint, ab ipſa autem nemo ſit appellare permiſſus.* & §. 12. *Sed nec illa præterimus, quod Apoſtolica ſedes frequenter, vt dictum eſt, more maiorum, etiam ſine vlla ſynodo præcedente, & abſoluendi, quos ſynodus iniquè damnauerat, & damnandi nulla exiſtente ſynodo, quos oportuit, habuerit facultatem.* Et Nicolaus Papa ad Michaëlem Imperatorem epiſtol. quæ incipit, Propoſueramus. *Patet profectò ſedis Apoſtolicæ (cuius auctoritate maior non eſt) iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius licere iudicare iudicio.* Et Alexander III. cap licet, de elect. In Eccleſia Romana aliquid ſpeciale (circa electionem Papę) conſtituitur, quia non poteſt ad ſuperiorem haberi recurſus. Videatur etiam 9. q. 3. cap. aliorum, cap. facta, cap. ipſi ſunt.

Et quidem meritò hæc conſtituta ſunt. Tum quia vt l. 1. ff. à quibus appell. non licet. habetur, ſtultum eſt illud admonere, à Principe appellare fas non eſſe, cum ipſe ſit, qui prouocatur: ita neque à ſupremo Eccleſiæ capite, & Principe, quippe cum prouocatio ad maiorem fieri debeat auctoritatem, ex Iulio Papa in reſcripto ad Orientales cap. 22. Tum quia prima ſedes vnamquamque ſynodum approbat, & confirmat, vt docet Gelaſius loco citato, §. 6. vt cæteros omittam, & ſine Pontifice, cui in perſona Petri dictum eſt, *rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.* de qua re in Concilio Florentino, & Lateranenſi ſub Leone X. & 19. cap. ita. S. Thom. tract. contra impugnat. Relig. & Turrecrem. lib. 3. ſum. cap 28. 29. Concilia non ſunt valida, & ſæpe errarunt, vt idem Gelaſius §. 13. & ſeqq. pluribus

exemplis docet. necnon Paſchalis. cap. ſignificaſti, de elect. per ipſum enim, ſi legitimus, & certus Pontifex viuit, tanquam per caput, Chriſtus ſua dona, & iuriſdictionem in omne totius Eccleſię corpus, quod Concilium Generale repræſentat, diffundit. Videndus Iacobatius de Concilio l. 10. cap. 7. Turrecremata loco citato, & Azor t. 2. l. 5. c. 14. Cum igitur à Papa ad Generale Concilium appellare, ſit dogmatizare Papam non eſſe ſummum Eccleſiæ Paſtorem, & Iudicem; & tollere ſedis Apoſtolicæ Principatum, meritò Pius II. præſenti Conſtitutione §. 2. id vetuit, tamquam ſacris Canonibus contrarium, & reipubl. Chriſtianæ noxium, ſic enim impunita remanerent vitia, immò etiam ridiculum eſſet appellare; appellaretur enim ad illud, quod nuſquam eſt, nec ſcitur, quãdo futurum ſit. Hanc eamdem ſanctionem confirmauit anno 1509. Iulius II. in Conſtitutione 22. quæ incipit, *Suſcepti.* §. 5. & 6. declarans violatores habendos pro veris, & indubitatis ſchiſmaticis, ac de Eccleſia Catholica malè ſentientibus, & vt tales, puniendos.

THEOREMA 107.

POenæ latæ §. 3. contra violatores huius Conſtitutionis confirmatæ, & auctæ ſunt à Iulio II. contra quoſcunque, etiam Regali, & Cardinalatus honore fulgẽtes, Vniuerſitates, Capitula, &c. nam §. 6. Conſtit. 22. ait: *Ipſarum pœnas, & earum quamlibet omnes illos incurrere volumus, cuiuſcumque conditionis exiſtant, qui in ſenatu, conſilijs, parlamentis, congregationibus, etiam ſynodalibus, & prouincialibus, vel aliàs quomodolibet (& non tantum, qui in ipſa actuali appellatione, & illius interpoſitione, vel ſcripturæ compoſitione immiſcuerint) tacitè, vel expreſſè voce; vel ſcripto, per ſe, vel alium (cuiuſcumque timoris, vel reuerentiæ velamine, vel prætenſa excuſatione, & ſuperioris mandato non obſtantibus) decreuerint, conſuluerint, ſeu deliberauerint, vel aliorum dicta approbauerint, conſilium, aut vocem dederint, vt ad futurum Generale conſilium à nobis, vel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, contra prædictam Conſtitutionem, appellare liceat, poſſit, vel debeat. Dictas pœnas ad ipſos, & eorum quemlibet contrauenientem in præmiſſis tenore præſentium extendentes, & locum habere declarantes; omni ambiguitate ceſſante.* & §. 8. *Et vltra prædictas pœnas, loca quæcumque ad quæ violatores ipſos declinare, & in quibus ſcienter ſtare permitti, contigerit, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto: decernentes illud, quamdiu ipſi violatores inibi ſcienter ſteterint, vt præfertur, & per triduum poſt ipſorum inde receſſum, firmiter obſeruari.*

Porrò à Pio V. caſus poſitus eſt in bulla cœnæ. vnde Nauarr. c. 27. num. 58. ait nunc primum inſertum eſſe in bulla cœnæ: idem conſtat ex Toleto in explicatione bullæ cœnæ §. 10. ideo non habetur in bulla cœnæ explicata à Ledeſma 2. 4. quæſt. 26. artic. 2. Cætera, quæ hoc loco dici poſſent, afferentur in explicatione bullæ cœnæ Theoremate 411.

* * *

EIVS

EIVSDEM PII II.

Constitutionis 7. editæ anno 1461. quæ incipit. Cum ex ſacrorum.

EPITOME 39.

Malè promoti ad ordines ſunt ſuſpenſi, & ſi miniſtrent, irregulares & priuandi beneficiis.

CONTRA clericos malè promotos, ita habet §.2. *Statuimus, & ordinamus, vt omnes, & ſinguli, qui abſque diſpenſatione Canonica, aut legitima licentia, ſiue extra tempora à iure ſtatuta, ſiue ante ætatem legitimam, vel abſque litteris dimiſſoriÿs, etiam citramontanis (præterquam ſi in hoc vltimo caſu per Cameram Apoſtolicã iuxta illius ſtylum ordinati fuerint) ad quemlibet ex ſacris Ordinibus, ſe fecerint promoueri, à ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint. Et ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante, in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſe irregularitatem incurrant. Poſſuntq́ iure Eccleſiaſticis beneficiÿs priuari, præter alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas.*

THEOREMA 108.

SVblata eſt præſenti Conſtitutione difficultas inter veteris iuris canonici interpretes, immo etiam nonnullos Theologos, vt notat Nauarr. cap. acceptæ, de reſtitut. ſpoliat. oppoſit. 8. num. 34. & Auila p. 3. diſput. 5. dub. 7. an recipientes ſacros Ordines extra tempora ſtatuta, aut ante legitimam ætatem, aut ab alièno Epiſcopo, abſque litteris dimiſſoriis, diſpenſationéque canonicã, eſſent ipſo facto ſuſpenſi, an potius ſuſpendendi, cum id non omnino & indubitatè conſtaret ex cap. illud, c. ſi quis auſus, d. 71. & c. nullus, 9. q. 2. & cap. cum quidam, c. quod tranſlatione, cap. litteras, cap. vel non eſt compos, & cap. conſultationi, extra de temp. ordin. cum alicubi talis ordinatio, quoad executionem, dicatur, *irrita ſit*, alibi *irrita habeatur*, vel *irrita erit*, aut *interdicenda executio ordinis ſic ſuſcepti.* Hac enim Conſtitutione ſtatuit Pius II. ipſo iure eſſe ſuſpenſos, & præſumentes in illis miniſtrare, eo ipſo fieri irregulares, poſſéque priuari beneficiis. Et confirmata eſt per regulas Cancellariæ Innocent. VIII. Alex. VI. Clemẽtis VII. & Pij V. regula 22. & à Sixto V. bulla 91. quæ incipit, *Sanctum, ac ſalutare.* & Clem. VIII. bulla 40. quæ incipit, *Romanum Pontificem.* Videndi circa hanc Pij II. extrau. Sylueſt. verb. irregularitas, q. 10. Nauarr. cap. 25. num. 70. & cap. accepta, de reſtit. ſpoliat. oppoſit. 8. num. 34. & de temp. ord. conſil. 31. Bernard. Diaz in pract. cap. 26. Rebuff. in pract. benef. p. 2. tit. de cler. ad ſacros ord. malè promotis. Couarr. Clement. Furioſus, p. 1. §. 1. num. 4. Maiolus l. 1. de irreg. c. 30. Henriquez l. 13. cap. 38. Tolet. l. 1. c. 49. Suarez t. 5. d. 31. ſect. 1. n. 13. & ſeq. Auila loco citato.

Excipiuntur autem à prædicta ſuſpenſione, qui bona fide, & probabili ignorantia, vel etiam iuris particularis, v. g. huius extrauagãtis, id faceret, ſi ignorantia eſt non tantum pœnæ impoſitæ, ſed etiam culpæ.

culpæ. nam ſi ſciebat prohiberi, licet pœnam neſciret, incurrit ſuſpenſionem. Dixi, *iuris particularis*, quia vix in iure vniuerſali, poteſt dari probabilis ignorantia. patet ex verbo, *præſumpſerit*, quod dolum requirit, ſecundum doctrinam generalem Cardinalis Clement. 1. de priuileg. q. 36. idémque notat Nauarr. cap. accepta, loco cit. num. 34. & cap. 27. num. 155. & 241. Couar. loco cit. Suarez num 26. 27. Tolet. num 4. Sayrus l. 4. cap. 14. num. 14. Maiolus, Henriquez, Auila locis citatis.

THEOREMA 109.

RESTRICTA verò eſt hæc Pij II. extrauag. ad recipientes ſacros ordines tantum, & non minores. cum expreſſio vnius, ſit excluſio alterius, vt etiam obſeruant Nauarr. cap. 27. num. 70. & de temp. ordin. conſil. 32. 33. Rebuffus loco cit. Suarez num. 18. Tolet. ibidem, quamuis etiam minores ſic ſuſcipientes, grauiter peccent, ex Nauarro & Suarez, & mereantur ab Epiſcopo ſuſpendi c. quod tranſlationem, de temp. ord. Quin immo etiam ipſi à Concilio Tridentino ſeſſ. 23. c. 8. de reform. ſuſpenduntur ab ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur; idcoque ſi ante obtentam licentiã à proprio Epiſcopo miniſtrent, fiunt irregulares, vt declarauit Congregatio Cardinalium, vt monet Suarez num. 19.

Illud peculiare contra Vltramontanos, qui ſe ab Italis Epiſcopis ſine legitimis patentibus ſuorum Epiſcoporum, vel ſpeciali licentia Papæ promoueri faciunt, etiam ad minores, ex Syluest. verb. irregul. 9. Suarez loco cit. Henriquez l. 13. cap. 38. num. 1. ſtatutum eſt à Clemente IV. cap. 1. de temp. ord. l. 6. vt ſint ſuſpenſi abſque ſpe diſpenſationis, ſuper hoc à ſede tantum Apoſtolica obtinendæ. Multi enim Vltramontani vitiis, & cenſuris irretiti, fugientes patriam in remotis partibus Italiæ, vbi de eis notitia non habebatur, ſuſcipiebant ordines, quos in patria ſuſcipere non potuiſſent. ob id Pius II. hic addidit, etiam citramontanis: *Si autem in ſacris ordinibus ita doloſè ſuſceptis, quis miniſtret, ſit irregularis à ſolo Papa diſpenſandus.* ex regulis Cancellariæ Innocent. VIII. Alexand. VI. Leonis X. Pauli III. Pij V. Tabiena verb. irregul. 4. num. 7. Syluest. ibidem, q. 10. Nauarr. c. 27. num. 155. & de temp. ord. conſil 40. Auila vbi ſupra. Ledeſma 2. 4. q. 26. art. 2. Couarr. loco cit. Diaz in praxi c. 22. Henriquez loco cit. Ant. Gabriel tom. 1. opin. 102. ſi tamen delictum ſit occultũ, poteſt diſpenſare Epiſcopus; ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de reform.

Notat autem Henriquez l. 13. c. 38. §. 1. littera D. Nauarr. cap. 25. num. 70. Auila ibidem, verſ. ſextò, & Suarez num. 13. ſuſpenſionem huiuſmodi impedire ſolum vſum ordinis malè ſuſcepti, & in quo deliquit, & conſequenter etiam, ne vlterius aſcendat; non autem ne vtatur ordine inferiori, ſi legitimè illum ſuſcepit: idque indicant verba illa, *ſi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.* In eiſdem (ſcilicet malè ſuſceptis) quibus ſuſpenſi ſunt, & non in quouis ordine; vt etiam iure antiquo ſuſpendebantur ab executione ordinis ſolius malè ſuſcepti, ex Gloſſa cap.

cap.conſultationi, de temp.ord.& ex Conc.Trid.ſeſſ.14.c.2.de refor.

Quærenti etiam an hæc ſuſpenſio duret etiam poſt aduentum legitimæ ætatis, ita vt taliter ordinatus non poſſit vnquam exercere actum ſui ordinis, niſi hæc cenſura relaxetur. Dico eſſe difficultatem inter Doctores. Affirmat Henriquez l.13.cap.38.§.1.littera F. Rebuffus loco cit. Gonſaluus Villadiego de irreg.c.3.n.113. Syluest. irregul §.10. Diaz in pract.cap.22. Ant.Gabriel tom.1.op.102. Mandoſius in Cancell.regul.24.q.1.& 4.Couarr.loco cit.§.1.n.4. Negant verò Corduba caſu 144. Sotus 4. d.25.q.1.art.2. in fine. Medina l.1. inſtit.c.11.§.8. Diſtinguunt autem Toletus l.1.c.49.n.4.& c.56.nu.2. Suar.loc.cit.n.25.& ſeq.Auila 3.p. d.5.dub.7.not.8.& 9. Nauarr.c.27. num.155.& cap.accepta.cit.idémque fortè vult Sayrus l.4. cap.14. num.14. Si quis enim inculpabiliter omnino ante legitimam ætatem ſuſcepit ordinem, & iam eſt in ætate legitima, abſque incurſu irregularitatis poteſt exercere actū ſui ordinis, quia intentio Pontificis fuit tali caſtigatione reprimere temeritatem, taliter delinquentiū. Si verò ſuſcepit culpabiliter, vt ſi ſciebat vetitum, licet neſciret impoſitam cenſuram, indigeret relaxatione ſuſpēſionis, licet iam peruenerit ad ætatem legitimam, iuxta præſentem conſtitutionem Poſſet tamen ſic ſuſpenſus excuſari ab irregularitate, ſi temerariè quidem ſuſcepit ordinem, ſed facta pœnitentia illius malæ ſuſceptionis, bona fide credens iam ob legitimam ætatem ſibi licitum eſſe ordinis exercitium, actum exerceret, vt ſentit Nauarr. & Suarez locis ſupra citatis, eò quod carentia præſumptionis poſſit excuſare ab irregularitate, etſi à ſuſpenſione non excuſarit. Sicut ſæpè bona fides excuſat ab irregularitate, quæ non excuſat ab excommunicatione, iuxta Gloſſam cap.ſolet, de ſenten. excomm.l.6.

THEOREMA 110.

Tempora, quibus ſacri, ſeu maiores Ordines poſſunt recipi, non autem extra ſine ſpeciali priuilegio ſedis Apoſtolicæ ſunt Sabbata quatuor temporum, Sabbatum ante Dominicam in paſſione, & Sabbatum ſanctum.cap.ordinationes, d.75.& cap.de eo autem, de temp.ord. nec vnquā vno eodémque die, niſi vnus.ex c.litteris, ibid. Nauarr.cap.25.n.71.Maiolo l.4.de irreg. cap.11. Viualdo tract.de ſuſpenſione, num.47.Minores autem poſſunt etiam Dominicis, & feſtis diebus recipi. cap.ex eo, de temp. ord. & vbi eſt conſuetudo plures eodem die.ex S.Ant.3.p.t.14.c.16. §.de temp.ord.

Ætas verò maiorum, iuxta Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. c.12. pro Subdiaconatu annus 22. inchoatus, pro Diaconatu annus 23. inceptus, pro Sacerdotio 25. ſi per vnum diem ſaltem incœperit, vt probat Nauarr.cap.25.num.116 & conſil.6.de ætat.& qual.ord. Henriquez l.10. de ſacr.ord.c.10.nu.2. In minoribus etſi non ita certum tempus ſtatutum ſit, & in Concil. Trid. ſeſſ.23.c.6. ſupponatur licitè poſſe omnes quatuor ſuſcipi ante annum 14. ante tamen completum ſeptennium, prima tonſura conferri nequit, vt dicit Gloſſa cap. nullus, de temp.ord. l.6. quo capite

capite cauetur, ne Epiſcopus vllus ante illud tempus primam tonſuram conferat, ſub pœna ſuſpenſionis, à collatione primæ tonſuræ per annum. Poteſt verò dari quolibet die ex Armilla verb. ordo, n. 7. & Bernard. Diaz in ſua pract. c. 26.

De dimiſſoriis autem litteris agitur etiam d. 72. 73. & ſunt litteræ datæ à propriis Epiſcopis ſubditis, vt poſſint ab alieno ordinari, propriis inquam Epiſcopis, originis, domicilij, vel beneficij, dummodo ſint electi, & confirmati, quamuis non conſecrati, c. cũ nullus, de temp. ord. l. 6. Ab his litteris diuerſæ ſunt commendatitiæ, quæ dantur presbytero peregrinaturo, vt ei liceat in aliena diœceſi celebrare, ex Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 10. plura de dimiſſoriis litteris diſputat Azor p. 2. l. 3. c. 49. Rebuff. in praxi benefic. p. 1. tit. de litteris dimiſſoriis.

PAVLI II.

Cõſtitutionis 2. editæ anno 1465. quæ incipit, Cum in omnibus.

EPITOME 40.

Iudices delegati ad examinãdas cauſas alienationũ rerũ Eccleſiaſticarũ, ſi per gratiam, vel ſordes alienationi cõſentiãt, Epiſcopo inferiores excõmunicãtur. Epiſcopus autẽ, & ſuperiores ſuſpenduntur per annũ ab officio, & ſi diuinis ſe ingerãt, ſunt irregulares, & qui alienationẽ extorſerunt, excommunicãtur, à ſolo Papa abſoluẽdi.

PRÆCIPITVR §. 2. vt in examinandis cauſis alienationum rerum Eccleſiaſticarum, quæ committuntur in forma. Si in euidentem vtilitatem Eccleſiæ cedant, iudices delegati curent, vt nihil timor, aut fauor, aut munera extorqueãt, & cauſas in litteris Apoſtolicis per ſupplicationes expreſſas diligenter examinent. Si quis autem eorum in grauamen, aut detrimentum Eccleſiæ per gratiam, timorem, aut ſordes alienationi conſenſerit, aut decretum, vel auctoritatem interpoſuerit, inferior quidem Epiſcopo, excommunicationem incurrat, Epiſcopus verò, aut ſuperior ab executione officij per annum ſit ſuſpenſus, condemnandus ad reſarciendum damnum Eccleſiæ illatum. Et ſi durante ſuſpenſione, damnabiliter ſe diuinis ingeſſerit, incurrat irregularitatẽ à ſolo Papa ſoluendus. Is autem, qui dolo, vel fraude, aut ſcienter dictã alienationem fieri procurauerit, aut alienationis decretum per ſordes, vel impreſſionem extorſerit, ſimilem excommunicationem incurrat reſeruatam Papæ, cõdemnandus ad reſtitutionem rerum alienatarum cum fructibus, quando de præmiſſis conſtiterit.

THEOREMA III.

CONſtitutionis huius contra Commiſſarios, & delegatos ſedis Apoſt. in cauſis alienationum rerum Eccleſiaſticarum, non adeò multi meminerunt, id tamen fecit, etſi imperfectè Nauar. c. 27. n. 108. melius Syluest. excom. 7. num. 83. & Suarez t. 5. diſput. 22. ſect. 6. n. 3. 4. 5. Pontifex igitur in præſenti extra

extrauagãti fert duplicem excommunicationẽ, alteram quidem non reſeruatam in Commiſſarios, ſeu delegatos iudices Epiſcopo inferiores, ſi propter metũ, gratiá, aut ſordes (ſunt autem ſordes, apud iuriſconſultos, vt Albericum in diſtionario, Decianum in tract. crimin. l. 8. cap. 33. Bald. in l. ſi filius, in fin. ff. de iudic. verſic. item nota. Nau. com. de dat. & promiſ. not. 3. not. 4. vt etiam dicitur Theorem... pretium, ſeu pecunia, promiſſiones, donationes, munera, ſeu vno verbo auaritia) in Eccleſiæ detrimentum, & grauamen præſtent conſenſum, ſeu decretum interponant. ob id, ſi ſolum id ex negligentia facerent, vel id non cederet in Eccleſiæ præiudicium, ſed tantum eſſet æqualitas, non incurrerent hanc cenſuram. Alteram verò reſeruatam Papæ tum cõtra ſcienter procurantes in Eccleſiæ damnum cuiuſcumque ſint conditionis, talem fieri rerum Eccleſiaſticarum alienationem. Et ob id non comprehendẽtur, qui ex ignorantia deliquerunt. tum contra quoſuis extorquentes à prędictis Commiſſariis decretum talis alienationis, pretio, vel promiſſionibus, aut etiam impreſſione (impulſionem legit Sylueſter, quod in idem recidit) id eſt importunis deprecationibus, perſuaſionibus, & inductionibus, condemnandos ad reſtitutionem damni dati.

Quoad autem delegatos Commiſſarios Epiſcopos (qui non ſolent incurrere ſuſpenſionem, aut interdictum per mandatum, aut conſtitutionem, niſi exprimantur, ne facilè impediatur officij Pontificalis executio. cap. quia periculoſum, de ſent. excomm. l. 6.) vel illis ſuperiores, vt ſunt Archiepiſcopi, Patriarchæ, vel Primates, ex Gloſſ. in cap. citato, quia periculoſum. & Cardinales, licet non ſint Epiſcopi, ex Geminiano, & Ancharano in d. cap. quia periculoſum. Hugolino tab. 1. cap. 17. §. 7. nu. 12. Sayro l. 4. cap. 12. num. 3. per gratiam, timorem, aut ſordes, in hoc delinquentes ab officij executione ſuſpenduntur per annum, condemnandi ad reſtitutionem damni. Et ſi ſuſpenſione durante damnabiliter ſe ingerant, fiunt irregulares à ſolo Papa diſpenſabiles. Perſimile eſt huic Conſtitutioni cap. 1. de ſententia, & re iudicata, l. 6. vbi iudices Eccleſiaſtici ordinarij, aut delegati, qui contra conſcientiam, & iuſtitiam faciunt aliquid in iudicio in grauamen alterius partis, ſuſpenduntur ab executione officij, & ſi ſuſpenſione durante, diuinis ſe ingerant, fiunt irregulares. Porrò cum ſuſpenſio ab officio iudicandi non impediat celebrationem diuinorum, intelligetur iuxta ſententiá Suarez d. 31. ſect. 3. n. 16. & Philiarchi de offic. ſacerd. p. 1. l. 4. cap. 2. caſu 8. de ſuſpenſione ab officio ſimpliciter, tam ordinis, quàm iuriſdictionis; vt fit pariter in cap. vltim. de officio deleg. l. 6. quod etiam in hac conſtitutione dicendum exiſtimo. Aliàs enim ſi ab officio ſuſpenſus, non eſſet etiá ab ordine, ſi diuinis ſe ingereret, non efficeretur irregularis. idem cõſtat ex cõmuni doctrina Gloſſæ, & Panorm. cap. cum dilectus, num. 18. de conſuetudinib. c. quia diuerſitatem, n. 12. de conceſſ. præbend. Geminiano, c. quia Pontificali, de offic. deleg. l. 6. n. 8. Felin. cap. Apoſtolicæ, num. 16. de excep. Angel. ſuſpenſio 3. num. 3. Roſella ſuſpen

ſuſpenſus, num. 1. Syluest. num. 5. Tab. ſuſpenſio, num. 4. verſ. 3. Henriquez l. 13. cap. 32 §. 1. Hugolino Tab. 4. cap. 6. §. 1. Tolet. l. 1. cap. 44. num. 3. Sayro l. 4. cap. 5. Auila p. 3. diſp. 3. dub. 1. concl. 5. & Suarez diſput. 26. ſect. 1. num. 4. & ſeq. & ſuadet ratio quia verbum, officij, abſolutè prolatum, non reſtringitur ad aliquã officij Eccleſiaſtici partem, ſed comprehendit totum genus, conſtans ex pluribus poteſtatibus ad varios actus Eccleſiaſticos, tanquam ſpeciebus. vnde ſub ſe comprehendit officia ordinis, & iuriſdictionis, ideoque ſuſpenſio ab executione officij ſuſpendit ab vtriſque actibus.

EIVSDEM PAVLI II.

Conſtitutionis 3. editæ ann. 1466. quæ incipit. Munera.

EPITOME 41.

Rectores ſtatus Eccleſiaſtici recipientes munera, & ſimiliter dãtes excommunicãtur, à ſolo Papa abſoluendi.

VETAT hac Conſtitutione §. 1. Gubernatores, Rectores, Legatos, &c. locorum ſtatus Eccleſiaſtici (Cardinalibus exceptis) recipere munera (exceptis eſculentis, & poculentis, quæ triduo conſumi poſſunt) ab his, apud quos officia exercent, & ſimiliter etiam dare. & cõtrafacientes, tam recipientes, quàm dantes, incurrunt excommunicationem ipſo facto, à ſolo Papa abſoluendi.

§. 2. Et prædicti antequam admittantur ad officium, iurabunt ſe hanc perpetuò valituram Conſtitutionem obſeruaturos.

THEOREMA 112.

QVæ de non recipiendis muneribus ab officialibus ſtatus Eccleſiaſtici, nec dãdis à Communitatibus, vel particularibus perſonis habẽtibus ſubiectionem, vel reſpectum ſimilem ad eum, cui dant, ſtatuũtur hoc loco ſub excõmunicationis pæna reſeruatæ Papæ, conueniunt etiam cum Iure ciuili. Authen. de Iudicibus. §. nullo quoque. adiuncta Gloſſa. & Inſtituta. de actionibus. §. Tripli. vbi Iudices aliquid præter determinatas ſportulas accipientes, in quadruplum pænæ nomine condemnantur, ſupplente in reliquo Imperatore, de ſalario ex fiſco. ex eadem Authent. §. ſi quis autem. *vt puras* (inquit) *Deo, Imperatori, & legi manus cuſtodirent.* Et primus omnium, ſuàdente Mecænate, ſalaria iudicibus tum laborum, tum dignitatis nomine conſtituit Cæſar Auguſtus, ex Dione, l. 13. & Menochio de arbitr. l. 2. caſu 514. Et cum veteri iure Canonico, nam Innoc. III. c. cum ab omni. de vit. & honeſt. cleric. cum dixiſſet Eccleſiaſticis hominibus de redditibus prouiſum, quibus honeſtè viuerent, ſubdit *Ideoque mandamus quatenus ab huiuſmodi exactionibus de cætero abſtinentes, vigorem iudiciarium gratis ſtudeatis litigantibus impertiri. non obſtante quod in fraudem à quibuſdam proponitur, quod id exigatur nomine aſſeſſorum, cum nec iuſtum iudicium iudici vendere liceat, & venales ſententiæ, ab ipſis etiam ſæcularibus reprobentur.* & Bonifacius VIII. c. ſtatutum de reſcript. l. 6. §. inſu

inſuper. voluit, vt gratis, & cum omni puritate iudiciũ procederet, nullum munus, vel quicquã aliud, niſi forſitam eſculentum, vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis conſumi diebus poſſit, recipi. Videatur Panorm. & Io. Andr. in d. c. cum ab omni. & cap. quia plerumque. de immunit. Eccleſiæ. S. Thom. 2. 2. q. 33. a. 1. Io. Medin. de reſtit. q. 29. Petr. Nauarr. l. 3. cap. 2. Molina. de iuſt. & iure. d. 83. Gabriel 4. d. 15. quæſt. 6. art. 2. Nauar. cap. 25. n. 12. qui volunt accipientes obligari ad reſtitutionem.
3 Et denique cum iure diuino. nam Iſaiæ 33. dicitur. *Qui excutit manus ſuas ab omni munere, iſte etiam in excelſis habitabit.* & Micheas c. 3. ſecundum 70. tribuit deſtructioné Ieruſalem eidẽ crimini. *Iudices* (inquit) *eius in muneribus iudicabunt, & ſacerdotes eius in mercede reſpondebũt.* Videatur 11. q. 3. c. qui recté. c. non licet c. pauper. cap. quatuor modis.

Porrò nó tantum ad recipientes, ſed etiã ad dantes, habentes ſubiectionis reſpectum, extenditur prohibitio, cum inducant Iudices ad contraueniẽdum prohibitioni. Et rectè, cum etiam l. 1. Cod. de pœna iudicis, conſtituat, vt qui in quacunque cauſa pecuniam dederit iudici in diffidentia iuſtæ ſententiæ, vel in eiuſdem pecuniæ corruptela ſpem negotij repoſuerit, cauſam perdat, & reus abſoluatur, etiamſi actor ius habeat.

THEOREMA 113.

PErmittuntur autem eſculenta, & poculenta ex mera liberalitate (non autem exacta, vel petita, etiam indirectè) oblata, quæ biduo, aut triduo conſumantur. vt etiam fit. cap. ſtatutum. de reſcriptis. l. 6. & l. plebiſcito. ff. de officio Præſidis quæ habet. *Plebiſcito continetur, ne quis Præſidum munus, donúmve caperet, niſi eſculentum, poculentúmve, quod intra dies proximos prodigatur.* & l. ſolent §. nam valdè. ff. de officio Proconſultis. Nam valdè inhumanum eſt à nemine accipere, ſed paſſim viliſſimum, & omnino auariſſimũ. & quod mandatis continetur, ne donum, vel munus ipſe Proconſul, vel qui in alio officio erit, emátue quid, niſi victus quotidiani cauſa; ad xeniola non pertinet, ſed quæ edulium excedunt vſum. Sed nec xenia producenda ſunt ad munerum qualitatem. & iure nouo. Authent. vt iudices ſine quoquo. §. quapropter dum. vt aduertit Gloſſa in l. plebiſcito. ff. de officio Præſidis. verb. Poculentúmve. hodie neque huiuſmodi xenia accipi permittuntur, niſi in defectu ſalarij. Ratio cur tolerentur hæc xenia, eſt, quod non ſit veriſimile, his minimis peruerti, vel allici poſſe animum recipientis. cap. etſi quæſtionis. extra. de Simonia. ſicut nec eadem de cauſa. l. ſi oleum. & l. id eſt. ff. de dolo malo, pro modica re datur actio de dolo. ſi quis autem contra facere præſumpſerit, tenetur ad integram reſtitutionem. argumento cap. ſtatutum. §. ſi quid autem. de reſcript. l. 6. Gloſſa eodem. cap. §. inſuper. verb. præſumat. & §. citato ſi quid autem. verb. remiſſione. Sylueſt. verb. Iudex. §. 13. verſ. ſecundum. & ad id facit cap. Romana. de cenſibus. §. penultimo. & cap. exigit. ibidem. l. 6. vbi viſitatores aliquid præter victualia recipientes, tenentur reſtituere duplum. aliàs in-

tra duo menſes incurrunt ſuſpenſionem ab officio, & beneficio.

THEOREMA 114.

QVoad munera verò recipientes excipiuntur à Pontifice hoc loco Cardinales. de quibus quæri ſolet, an Conſtitutionibus Pontificiis latis de Concilio Cardinalium, ligentur quoad pœnas, & odioſa, ſi non exprimantur. & quidem negant comprehendi Hoſtienſis, & Ancharan. cap. 1. de ſchiſmate. Barbatia, cap. in noſtra. de reſcriptis, Oldradus concil. 293. Romanus conſil. 498. Iaſon conſ. 117. vol. 4. Cardinalis Albanus tr. de Cardinalibus, quæſt. 42. priuileg 31. eo quod Papa vnà cum Cardinalibus ad cæteros Conſtitutiones ferre videantur. Oppoſitum autem docent Archidiac. Io. Andr. Dominicus, & Felinus apud Cardinalem Albanum, quando quod vetatur in Conſtitutionibus eſt per ſe malum, vel iure communi interdictum. vel quod imperatur, eſt per ſe bonum, aut eſt iure communi decretum. niſi in iis, in quibus excipiuntur, vel iure communi, vel iure nouo expreſſo, vel vſu curiç, aut priuilegiis. Cum in c. Canonum de Cōſtitutionibus decernatur Canonum ſtatuta ab omnibus obſeruari debere, & ligentur etiam Cardinales regulis Cancellariæ, vt docet Ludouicus Gomel in earum proœmio. quæſt. 4. Sarnenſis ibidem, & in regulam Cancellariæ. de infirm. reſign quæſt. 5. & certè hoc loco fruſtra exciperentur expreſsè, ſi ipſo iure, vel vſu exempti ſunt, & non ligantur.

EIVSDEM PAVLI II.

Conſtitutionis 5. aliàs 6. editæ anno 1467. quæ incipit.
Ambitioſæ.

EPITOME 42.

PRohibet Paulus II. §. 1. alienationē omniū rerum, bonorúmque Eccleſiaſticorum, & omne pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionē, hypothecam, locationem, infeudationem, & conductionem vltra trienniū, vel contractum emphyteoticū, præterquam in caſibus à iure expreſſis, ac de rebus, & bonis in Emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, & in euidentem Eccleſiæ vtilitatem; nec non de fructibus, & bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, fieri. Eccleſiaſtica bona non alienāda, infeudāda, locāda vltra trienniū. excom. interd. ſuſp. priuat. dignit. benef. & inhabilitatio in futuro.

§. 3. ſi quid contra fiat, & inconſulto Romano Pontifice, acta ſunt nulla, & tam qui alienat, quàm qui res alienatas, ſeu bona Eccleſiaſtica recipit, ſunt excommunicati. & ſi eſt Prælatus ſuperior, vt Epiſcopus, & Abbas, interdictus eſt ab ingreſſu Eccleſiæ per ſex menſes, & ſi tunc adhuc animo obſtinato perſeuerat, ſuſpenditur à gubernatione, & regimine ſpirituali, & temporali ſuæ Eccleſiæ

vel

vel monaſterij, cui præſidet. Prælati autem inferiores, vt Cõmendatarij, Rectores, &c. ſunt ipſo facto priuati præpoſitura, prioratu, dignitate, & eo beneficio, cuius bona alienarunt abſque alia declaratione, & ad illud de nouo obtinendum inhabiles. & ſuper hoc §.2. innouẽtur etiam Conſtitutiones editæ à Prædeceſſoribus.

THEOREMA 115.

Sententia eſt plurium Theologorum, & interpretum iuris canonici, conſtitutionem hanc non eſſe vbique receptam, & alicubi, recepta ſolùm partialiter, & non totaliter. ita docent Rochus Curtius.c. vltimo de conſuetudin. Caiet. excom. cap.75. ad finem. Angelus, excom. 7. caſu 48. Syl. ibidem num.83. Armill. num.62. Nauarr. cap.27. num.149. & tr. de reb. Eccl. non alien. num.21. Sayrus l.3.cap.33. num.22. Tolet. l.1. cap.41. num.2. Couar. l.1.var. reſol. cap. 16. num. 6. §.5. Suarez tom.5. d. 22.ſect.6.num.6. Leſſius l.2.cap.24.dub.11. num.69. Azor. 4.2. l.6. cap.16. quæſt.1. Vazquez opuſc. de reddit. cap.2.§.2. dub.7. Bonacina de contr. d.3. q. 8. p. 4. num.14. vnde fit vt confeſſarius inquirere debeat patriæ conſuetudinem, quod facile erit, ab Epiſcopali curia, vt poſſit ſcire quem & quantum debeat condemnare.

Circa primum igitur §. etſi iure antiquo beneficiorum domus, fundus, prædia & ſimilia locari ad vitam non poſſent, Gloſſ. in Clem. 1. de reb. Eccl. non alien. in verbo. Eius. & ibidem Ancharanus, Cardinalis Imola, & Alex. conſ. 119. in lib.3. & conſil. 165. l.2. Couarr. l.2. var. reſol. cap.16. n.3. eo quod locatio rei ad vitam habeatur tanquam perpetua. Neque ad longum tempus Clem.1. de reb. Eccl. alien. & eodem tit. cap. nulla. cuiuſmodi cenſetur decennium, ex Gloſſa, Cardinali Imola, Ancarano in Clem. cit. verb. locationes. Panor. cap. veſtra. de locatione, Decio conſil.142. num.3. Leſſio l.2.c.24. dub.11. num.68. & aliis apud Couarr. n.1. Poterant tamen locari huiuſmodi poſſeſſiones, & bona ad octo, & nouem annos. Nouo igitur iure huius extrauagãtis, quæ etiam habetur inter communes de alienatione, Paulus II. prohibet locationem bonorum Eccleſiæ vltra triennium.

Sed quid ſi huiuſmodi beneficiorum poſſeſſiones non reddant ſingulis annis iuſtum fructum, ſed altero tantũ, aut tertio quoque anno? poterúntne locari vltra triennium, vbi huiuſmodi Conſtitutio recepta eſt? Reſpondet Nauarr. Com. de alienat. rer. Eccl. num. 21. 22. Couarr. l.2. var. reſol. cap.16. n.6. Barbatia in rub. de reb. Eccl. non alien. n.52. Azor. t.2. l. cap.10. quæſt.8. & l.9. cap.2. q.2. Leſſius loco citato n.69. Rebel. l.14. q.5. Vazquez opuſc. de bene cap.2.§ 2. dub. 6. num. 30. poſſe, eo quod triennium in hac Conſtitutione non attẽdatur ex annis ſecundum ſe, ſed ex fructibus, qui ex re locata percipi ſolent. ideo ſi res ſingulis annis fructus ferat, ſolum ad trienniũ locari poteſt; ſi altero tantùm anno, locari poterit ad ſex annos; ſi ſolum tertio quoque anno, ad

nouem. eſt enim Pontificis mens, vt terni fructus percipi poſſint, vt ſi vno anno ſterilitas accidat, compenſari in aliis poſſit; aliàs paucos omnino conductores res Eccleſiaſticæ inuenire poſſent. Et confirmatur, quia ſi Emphyteuta non ſoluat per triennium penſionem, ſi ex re illa vnicus tantùm fructus alternis tantùm annis colligatur, non amittit rem Emphyteoticam, ex Baldo l. eodem. Cod. locati Alexand. in l. diuortio. §. 1. ff. ſolut. matr. Iaſone ibidem, & l 2. Cod de iur. Emphyt. & Couar. loco citato.

Quærenti quoque an hac Conſtitutione prohibeatur Clericus res, & bona beneficij locare ad triennium, ea conditione adiecta, vt finito termino, iterum idem conductori locet eadem bona ad ſecundum triennium? Reſpondet Azor loco citato l. 7. cap. 10. q. 6. & l. 9. cap. 2. quæſt. 3. prohiberi, eo quod nomine alienationis intelligatur etiam promiſſio, & conuentio, de re locanda, vel alienanda, & rectè ex Baldo l. vltima. ff. ad leg. Falcidiam. & ideo tale pactum ſit etiam contra præceptum de non alienando vltra triennium, & in fraudem legis, etiamſi ab initio duabus diſtinctis ſcripturis, id fiat; cum vtroque modo ad plures annos fiat re vera. Secus ſi priuatim qui rem locat, ſe eidem conductori finito triennio promitteret rem locaturum; eò quod cum nulla publica ſcriptura de hoc confecta ſit, promiſſio ſolum ſit de re iterum locanda, & non locatio, ideóque non videatur prohibita, ſicut nec matrimonij promiſſio cenſetur matrimonium. Notant etiam Couarr. n. 6. & Azor l. 9. cap. 2. q. 5. Conſtitutionem prohibentem locationem rerum Eccl. vltra triennium, includere etiam mandatum ad eas locãdas. Quare ſi detur alicui mandatum, vt res locet Eccleſię, extenditur tantũ ad triennium, quo finito procurator non poterit abſque noua commiſſione in aliud triennium illas locare. Idémque ex citatis, ſi mandatum detur ad locandum res Eccleſiæ bis, aut ter, mandatum finitur primo triennio elapſo, iuxta deciſionem Decij conſil. 282.

Dubitabis cum ſæpe contingat locari non Eccleſiarum fundos, & prædia, ſed tantũ futuri fructus, & redditus pertinentes ad beneficiatum, an hi fructus, quos acquirit ex beneficio, poſſint locari, aut vendi à beneficiario ad plures annos, ſiue vltra triennium, & ad vitam ipſius tanquam ſuorum beneficiorum fructus? Dico Panorm. in cap. continebatur de his, quæ fiunt à prælatis. num. 7. Redoanum tr. de rebus Eccl. alien. rubrica 33. caſu 2. n. 28. Couarr. num. 6. verſ. 6. Azorem l. 7. cap. 10. quæſt. 3. etſi l. 9. cap. 2. quæſt. 7. dubitare videatur quoad hoc nouum ius, vbi receptum eſt, & Leſſium l. 2. cap. 24. dub. 11. num. 70. nec non Vazquez de redd. cap. 2. §. 2. num. 34. affirmare, modò ipſi fundi non locentur, quia ij fructus non ſunt res Eccleſiæ, ſed priuatorum, & locatio expirat morte locantis, & beneficij amiſſione, cum conductor nullum ius acquirat in fundum, ſed tantum in fructus pertinentes ad locatorem. Secus ac fiat in locatione fundi, nam locatio immediatè fundum attingit; & manet, etiamſi locans beneficium amittat: ideo non comprehendi hac conſtitutione Pauli II.

THEO

THEOREMA 116.

SI autem huiuſmodi res Eccleſiæ proximè datæ erant in feudum, vel Emphyteuſim, poſſunt iterum ſimiliter dari, idque abſque ſolẽnitate in iure præſcripta, dummodo fiat in euidentem Eccleſiæ vtilitatem, & antequam illius rei fructus incorporentur Eccleſiæ, id eſt vſibus eius à Prælato incorporentur, vt docet Clarius l.4. q.6. de Emphyt. & quæſt. 13. de feudis. Couarr. l.2. var. reſol. cap.17.n.4. Socin. conſil.169.num.9.l.2. Iaſon conſil. 155. lib. 2. & Leſſius l. 2. cap.24. dub.11. num.59. Menoch. l.2. de arb. caſu 433. vbi hac de re plura diſputat. idque colligũt tum ex cap. 2. de feud. ita communiter expoſito à Doctoribus, tum quod hæc non cenſeatur noua alienatio (quæ prohibetur in iure) ſed continuatio alienationis antea factæ, tum ex hac extrauagante Pauli II. vbi dicitur, *preterquam in caſibus à iure expreſſis, ac de rebus, ac bonis in Emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, & in euidentem Eccleſia vtilitatem.* Vide Bonac. de contr. d.3.q.8.p.4.n.3. qui plures citat.

THEOREMA 117.

QVoad §. verò tertium, quoniam improbatur locatio rerum Eccleſ. vltra triennium, poteſt in iure quæri, an ſi hæc locatio fiat ad 4. vel 5. aut plures annos, valida ſit quoad tres priores annos, & ſi non valeat quoad totum tempus à contrahentibus definitum, vel ſit pœnitus in totum irrita? Sunt qui valere putent ex parte, ſcilicet quoad triennium, vt Baldus in Authent. ſi quas ruinas. Cod. de ſacroſ. Eccl. Paulus Caſtrenſis in Authent. qui rem. Cod. de ſacroſ. Eccl. Imola in cap. ex parte de feudis. Alex. conſil. 38. l.2. quam etiam opinionem communem eſſe docent Iaſon, & Decius in citata Authent. qui rem. Tiraquell. l.2. de retract. p. vltima num.144. & alij apud Couarr. loco cit. num.5. eo quòd ſit regula iuris l.6. in iis, quæ ſeparari poſſunt, vtile per inutile non vitiari.

Oppoſitum rectiùs defendunt Bartolus, Bartolomæus Socinus, Panor. Felinus, Cardinalis, & alij apud Couarr. quos ille ſequitur, Azor.t.2.l.7.c.10.q.4. & lib.9.c.2. q.4.& 3.t.lib.8.§.de locato.c.3.q.3. Vazquez de reddit. c.2.§.2. dub.5. Tuſcus tom.5.concl.406. Mantica de tac. & ambig. conuent.l.5.tit.5. Leſſius l.2. cap.24. d.11. n.68. volentes in totum talem locationem irritam eſſe, & nullam, tum propter huius conſtitutionis verba, dicentia locationem aliter factam nullius omnino eſſe roboris, tum ex Clem.1. de reb. Eccl. alien. dicente, nec recipienti ius aliquod acquiri. Facit pro hac opinione Authent. de non alienand. vbi §. ſi verò etiam perpetuam. dicitur. *Si verò etiam perpetuam quiſpiam Emphyteuſim accipere præſumpſerit, quod non licet, aut temporalem quidem, non tamen ſecundum huius noſtræ legis obſeruationem, etiam ſic cadat quidem de Emphyteuſi.* Quę diligenter ponderat Couarr. ad propoſitum noſtrum, cum Imperator velit, eum ſtatim à toto iure cadere in pœnam contractus initi aduerſus legem. Tum quia ex mente contrahentium eſt vna indiuidua locatio in tot annos, cum conductio triennalis non ita ſit commoda,

ideóque

ideóque nequeat fieri ſeparatio eius temporis, quod eſt lege permiſſum, ab eo, quod lege prohibetur.

Quod de locatione dictum eſt, dicendum eſt etiam de cęteris alienationibus, tum immobilium, tum mobilium pretioſorum, vt ſunt vaſa aurea, argentea, gemmæ, caſulæ pretioſæ, præterquàm in caſibus à iure expreſſis, de quibus diximus Theor. 2. & fructuum, qui commodè ſeruari queunt, vt ſunt, quæ triennio non corrumpuntur, & ſimul fructificant, vt ouium grex; ſecus de his, quæ vſu conſumuntur, vt vinum, oleum, &c. de quibus Gloſſa in l. 1. Cod. ſi aduerſus vſucap. Syl. verb. alienatio. num. 7. Leſſius l. 2. cap. 24. dub. 11. num. 62. Azor tom. 2. lib. 9. cap. 1. q. 5. Nauarr. Com. de alien. rer. Eccl. num. 4.

THEOREMA 118.

QVod hic dicitur de pœnis alienantiũ prędicta Eccleſiæ bona contra hanc conſtitutionem, habetur etiam in formula iuramenti fidelitatis Epiſcoporum, & Abbatum, qui conſecrantur vigore litterarum Apoſtolicarum, vbi hæc conſtitutio citatur, eiúſque pœnis, ſi contra eam præſumpſerint, ſeſe ſubiiciunt promoti. vnde Præſules, ſi res ſuæ Eccleſiæ, etiam in cauſis, quas iura concedunt, alienent inconſulto Rom. Pontifice, fiunt periuri, cum tale iuramentum ſit de re licita, nempe vt alienatio cautius fiat, & ſeruari poſſit, ideóque complendum, iuxta c. ſi verò de iureiur. & c. quamuis de pactis in 6. niſi velint eſſe periuri, ex Azore t. 2. l. 9. c. 1. q. 9.

Porrò Epiſcopis, & Abbatibus, præter excommunicationem, quæ non eſt reſeruata, ex Angelo excom. 7. n. 48. & Suarez tom. 5. d. 22. ſect. 6. n. 6. imponitur etiam pœna interdicti per ſex menſes ab ingreſſu Eccleſiæ, & niſi intra idem tempus reſipiſcant, à regimine temporali, & ſpirituali Eccleſiæ, vel monaſterij cui præſident, ſunt ſuſpenſi. Inferiores autem Prælati, & Rectores Eccleſiarum ſic alienantes, aut inconſulto Pontifice, priuantur iis beneficiis, & officiis, quorum alienarunt bona, & redduntur ad eadem inhabiles, & abſque alia declaratione, prædicta vacant; aliiſque liberè conferri poſſunt. Qua de re videri poteſt Suarez tom. 5. diſp. 26. ſect. 1. n. 7. 8. & Nauarr. com. de alien. rer. Eccl. n. 13. 14. qui etiam in Manuali c. 27. num. 149. quoad hanc pœnam priuationis beneficij, ait hanc conſtitutionem nullibi fuiſſe vſu receptam.

Porrò quoſnam effectus producat ipſo iure priuatio beneficij, & an ita priuatus teneatur in foro conſcientiæ ante ſententiam iudicis beneficium dimittere, accuratè tractat Azor. tom. 2. l. 7. cap. 16. quæſt. 2. & 3; déque ea alibi nos agemus. Innouantur hoc etiam loco conſtitutiones à prædeceſſoribus editæ de eadem alienatione, eiuſmodi fuerunt Leonis I. num. 1. Io. 22. nu. 1. Gregorij IX. n. 1. Clementis VI. n. 1. Innoc. VI. num. 2. Innoc. VII. n. 1. in bull. veteri. quos deinde imitati ſũt Clem. VII. n. 18. Paulus III. n. 25. 74. Iulius III. n. 25. Paulus IV. n. 2. Pius V. qui conſtituit, vt Cardinales iurarent non conſenſuros in alienationem feudorum Eccleſiæ, quod etiam in creatio

creatione & coronatione iurat Pontifex, vſúque ſeruatum eſt his 50. annis à ſucceſſoribus.

SIXTI IV.

Cōſtitutionis 3. editæ anno 1470. quæ incipit. Cum prouida.

EPITOME 43.

Subtrahentes lapides porphyreticos, & ornaméta ex Eccleſiis Vrbis Romæ, excom. cum auxiliantibus à Papa abſoluendi, & loca interdicũtur.

CONSTITVTIO hæc lata eſt in ſubtrahentes ex Eccleſiis Vrbis Romæ lapides porphyreticos, alióſque diuerſorum colorum, atque etiam ornamenta cætera. Et quidem primum approbat Pontifex Prædeceſſorũ cenſuras, ſi quæ hac de re ſint latæ. Deinde omnes, & ſingulos, cuiuſcumque ſunt dignitatis, ſtatus, & conditionis, qui habuerint ex prædictis lapidibus, atque ornamentis dictarum Eccleſiarum, aut in ſurripiendo, ſeruando, retinendo, auxilium, vel fauorem præſtiterint, niſi intra tertium diem habita pręſentium literarum notitia, cum effectu reſtituerint; ſcientéſque niſi reuelauerint, excommunicat ipſo facto à ſolo Pontifice Romano (extra articulum mortis, & facta ſatisfactione debita) reſeruata abſolutione. Et loca, quorum ornatui, & vſibus illa dedicata fuerunt, aut in futuro continget deputari, tamdiu ſupponit Eccleſiaſtico interdicto, quamdiu abſque diminutione vlla fuerint reportata. Et quiſquis in futuro huiuſmodi crimen committere præſũpſerit, præter cenſuras prædictas, teneatur ſoluere mediam libram auri Eccleſiæ illi, à qua lapides, & ornamenta abſtulerit in recompenſationem iniuriæ illi irrogatæ.

THEOREMA 119.

SOlicitus meritò fuit Sixtus in tuendis conſeruandíſque ornamentis Eccleſiarum Vrbis. Tum quia ſanctorum Patrum decreta definiunt ſacrilegos eſſe, qui Eccleſias, & loca ſacra Altiſſimo dedicata deuaſtãt, iſtorúmque ornamenta diripiunt. Tum quia ad diuinum cultum pertinentia ob reuerentiam Numinis ſint quàm diligentiſſimè augenda, nedum conſeruanda, & ſtudioſiùs, quàm noſtra, vt filium monuit ſanctus Stephanus Rex Hungariæ l. 2. decretorum cap. 1. Tum quòd Roma ſit Chriſtiani orbis caput, & Apoſtolica ſedes cæterarum Eccleſiarum Magiſtra, ideóque religioſiùs cętęris & tuenda, & ornanda, vt egregiè factum videmus à piiſſimo Imperatore Conſtantino Magno, vt docet Euſebius in illius vita, non autem impiè aut expilanda, aut violanda. Tum quod vetus quoque Tabernaculum Nu. 7. & Hieroſolymitanum templum (quæ teſte S. Felice 4. epiſt. 1. fuerunt vmbræ, & figuræ eorum, quæ in nouo

teſtamento fieri oportebat) Deo ipſo approbante fuerunt ornatiſſima, videtúrque Dauid ad hoc alluſiſſe Pſalm. 143. cum dixit, filiæ eorum compoſitæ, circumornatæ vt ſimilitudo templi; & licet colligere ex ferri, æris, argenti, & auri, lignorúmque, marmorum, ac pretioſiſſimorum lapidum multitudine, in vſum futuri templi à Dauide rege parata l. 1. Paralip. c. vltimo. & Salomone l. 1. Paralip. cap. 1. de quibus accuratiſſimè noſter Io. Pineda l. 5. de reb. Salomonis cap. 10. & ſeqq. & explicat, l. 3. reg. cap. 8. & Ioſephus l. 4. de antiq. cap. 12. adeo vt ex eodem Ioſepho Craſſus in expeditione Parthica abſtulerit in aureis ornamentis ad octo talentorum millia, itémque trabem ex auro trecentas minas pendentem (conſtabat autem mina apud Iudæos libris duabus cum dimidia) & tamen ob religionem ab omni iniuria conſeruabantur immunia, non ſolum ab Hebræis, ſed etiam à nationibus circumpoſitis. vnde dixit Heliodorus Apollonio l. 2. Mach. cap. 3. *ſi quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc; & flagellatum eum recipies ſi tamen euaſerit, eò quod in loco ſit verè Dei quadam virtus.* Tum denique, ne ipſis Gentilibus ſimus negligentiores, qui falſorum ſuorum Numinum templa magnificentiſſimè extrunxerunt, ſarta tecta diligenter conſeruarunt, & muneribus ampliſſimis donarunt: vt conſtat exemplo Dianæ Epheſiæ templi ducentis viginti annis, à tota Aſia extructi, vt lib. 1. de natura, & incremento Nili, cap. vltimo diximus cum Plinio l. 36. cap. 14. & Pacis Romæ ædificati à Veſpaſiano; in quod etiam illata ſunt ornamenta, & vaſa pretioſa, quæ fuerant exportata Hieroſolymis, ex Ioſepho l. 7. de bello Iudaico cap. 24. quorum viſendorum ſtudio per totum orbem plurimi vagabantur. Et ante paucos annos in Iaponia delubri à Findeyori Principe extructi impenſis ſeptuagies centenis millibus aureorum, ſeu, vt noſtrates Arithmetici computant, ſeptem & amplius millionibus auri, Idolo cuidam fuſili adeo ingenti, vt longitudo oculi eius ab angulo ad angulũ ſit octo palmorum, pollice, & minimo digito extremè deductis; vt non tantum ex literis P. Caroli Spinulæ ibi diu degentis anni 1615. conſtat, ſed etiam teſtimonio P. Gabrielis Matos ibidem multis annis verſati, & P. Petri Moriglioni, qui ſuis ipſe manibus id ſe menſum eſſe mihi clarè teſtatus eſt. Iacet autem Iaponia inſula è regione Sinarum, eiúſque Regia Meacus, quæ in meditullio ſedet, eſt in 166. gradu longitudinis ab inſulis Canariis, & altitudinis poli arctici grad. 35. Hangaſachi verò primaria quoque Ciuitas initio regni eſt in 150. gradu lógitudinis, & 32. ½ grad. altitudinis, quicquid Coſmographi alij ſuis tabulis delineauerint, vt ſe multoties ex lunæ eclypſi obſeruaſſe, inde ſcripſit die 18. Martij anni 1616. idem P. Carolus Spinula. Diximus autem de ornatu templorum l. 2. de Miſſæ ſacrificio cap. 13. num. 14. 15.

THEOREMA 120.

IN ſpecie verò in hac Conſtitutione exprimuntur lapides porphyretici,

phyretici, ita dicti, quod rubeant & purpuram imitentur, de quibus Plinius, l.36. cap.7. & Georgius Agricola, l.7. de foſſilibus. Naſcuntur autem in Ægypto, & ob eorum ſummam duritiem adeo reſiſtunt ſcalpturæ, vt iam vix artifex inueniatur, qui norit ſcalpere. Ex hoc marmoris genere multæ viſuntur columnæ Conſtātinopoli in templo S. Sophiæ à Iuſtiniano Imperatore ædificato. Multæ Venetiis in templo D. Marci, & Rauennæ in S. Apollinari. Florentiæ tres in æde D. Io. Baptiſtæ ſacra, captæ de ſpoliis Saracenorum à Piſanis, & donatæ Florentinis gratitudinis monumentum, quod ſe abſentibus Piſas, & imbellem multitudinem ab inimicis defendiſſent. Minores quatuor habentur Genuæ in ſummo templo S. Laurentij, ſuſtinentes ſacros D. Io. Baptiſtæ cineres. Romæ in templo D. Bartholomæi arca eſt ex eadem materia, in qua Sanctorum reliquiæ aſſeruantur, & ibidem in templo S. Crucis in Hieruſalem altera. In ſancto Laurentio extra vrbis muros, & Venetiis in templo D. Marci eſt integer Porphyreticus ſuggeſtus, vt opera cętera omittamus, ſtatuas tandem ex eadem marmoris ſpecie centum, & quinquaginta Romam ex Ægypto Triarium Pollionem Cæſari aduexiſſe ſcripſit loco cit. Plinius.

De pœnis verò diuinitus inflictis templorum expilatoribus, egimus de Miſſæ ſacrificio l.2. cap.13. & 14. Mulctam autem, à Sixto IV. hoc loco ſtatutam in expilatores dimidiæ libræ auri, non tenetur quis ſoluere ante iudicis ſententiam, ex communi doctrina, cum delinquēs teneatur ſolum pœnam illatam pati, & non eam ſibi ipſi infligere, etſi reliquæ pœnæ ſtatutæ à Sixto incurrantur ipſo facto. Exemplum Sixti IV. ſecutus eſt Paulus III. qui, vt conſtat ex Rubuffo in illius bullæ cænæ explicatione, poſuerit aliū canonem, quo excōmunicat eos, qui tempore direptionis vrbis in Pontificatu Clementis VII. abſtulerant, & occuparant ſanctas reliquias, ornamenta Eccleſiaſtica, & quæcumque alia ad diuinum cultum deputata ex Baſilicis tam intus, quàm extra mænia vrbis Romæ.

INNOCENTII VIII.

Cōſtitutionis 3. editæ anno 1484. quæ incipit. Apoſtolicæ.

EPITOME 34.

INNOCENTIVS inſiſtens veſtigiis Pij II. & Pauli II. ſtatuit §. 3. 4. 5. vt obligati ad ſoluendas Annatas Eccleſiaſticorum beneficiorum, quæ de cætero non vacant, eas ſtatutis terminis, ſeu Quindenniis ſoluant, & contumaces ſint ipſo facto excōmunicati & priuati beneficiis, quæ ab aliis impetrari poſſint, ſublata iudicibus facultate ſecus iudicādi.

Obligati ad ſoluēdas Annatas beneficiorū non vacātium, ſi nō ſoluant, excommunicātur, & priuātur beneficiis.

THEOREMA 121.

ANnatæ nomine intelligitur genus quoddam penſionis, quod primo anno ſoluit, qui beneficium aliquod conſequitur Eccleſiaſticum; ſi aureos 24. an-

nuos excedat, ſummo Pontifici, ſiue fructus eiuſdem primi anni ſoluuntur integri, ſiue dimidiati. Quod primum fuiſſe à Bonifacio IX. inſtitutum ſcribit Platina in eius vita, Gigas in tr. de Penſionibus quæſt. 36. num. 1. & Coſmas in pragmaticam ſanctionem de annatis, etſi alij velint, à Ioan. XXII. primo factum. Quindennium verò, quod ex annatis originem traxit, eſt etiam penſionis genus, cum beneficia auctoritate Pōtificia annectuntur Collegiis Clericorum ſæcularium, vel regularium, ſeminariis, hoſpitalibus, piíſque locis, non amplius vacatura; quod vniuerſitates nō moriantur, vt faciunt perſonæ particulares ſed durent. Quare vti computatis computandis beneficia particularibus perſonis conceſſa penè decimoquinto quoque anno vacant, & de nouo prouiſus annatam ſoluit; ita in his non amplius vacaturis inſtitutum eſt, vt elapſis quindecim annis à tempore, quo beneficia ſunt his Communitatibus coniuncta, ſoluantur Pontificio fiſco vnius anni fructus, aut certa pars eorū. Quare cum id decimoquinto quoque anno fiat, & ſoluatur, quaſi de nouo conferretur, nomen ſortitum eſt Quindennij. Primúmque id videtur inſtitutum à Paulo II. cuius extat de Quindennio ſoluendo Conſtitutio, quæ incipit. *Decet Romanum*, quæ eſt 6. in bullario nouo, in veteri autem 8.

THEOREMA 122.

PORrò Coſmas author Gloſſę in pragmaticam ſanctionem factā authoritate Caroli VII. in conuentu Bituricenſi tit. de annatis. Duarenus. l. 6. de ſacris Eccleſiæ miniſtris, Petrus Georgius in ſyntagmate vniuerſi iuris. p. 3. l. 33. cap. 13. num. 41. & Panorm. in c. 1. de Simonia, putarunt ſummum Pontificem abſque Simoniæ vitio non poſſe huiuſmodi penſiones Annatarum, Quindenniorum, & ſimilium, à beneficiariis exigere. eo quòd dictum ſit Matth. 10. *Gratis accepiſtis, gratis date.* & prohibeatur nūdinatio beneficiorum, & rerum ſpiritualium 1. quæſt. 1. ídque vetitum fuerit in Concilio Baſilienſi ſeſſ. 21. Prædictis multo modeſtius Io. Andr. in cap. inter cætera. de officio ordinarij. ſcripſit ſe optare, vt Romanus Pontifex acciperet vigeſimam partem omnium prouentuum beneficiorum totius orbis Chriſtiani in ſuam, Cardinalium, & Curiæ Romanæ ſuſtentationem, nec aliud exigeret pro communibus ſeruitiis ex fructibus primi anni, exceptis ſtipendiis ſcriptorum. Sed omnino dubitari non poteſt, quia huiuſmodi penſiones Annatarum, & Quindenniorum omni Simoniæ vitio careant, vt Ferdinandus Cordubenſis in tr. de annatis, Echius in Enchiridio locorum comm. contra Lutheranos tr. de annatis, & alij docent. Vt enim non tantum abſque Simoniæ vitio, ſed etiam iuſtè, & laudabiliter poteſt ſum. Potifex ſtatuere, vt qui beneficium Eccleſiaſticum obtinuerit, integros fructus, vel dimidiam partem eorum colligēndorum primo anno ſoluantur in ſubſidium huius, aut illius Clerici, Monaſterij, Hoſpitalis, Cruciatæ terræ ſanctæ, aut alterius communis neceſſitatis; ita poteſt ſibi, & Curiæ, quæ communibus vtilitatibus ſeruit,

uit, abſquè vllo peccato reſeruare. Non enim penſiones huiuſmodi ſoluuntur Romano Pontifici, tanquam pretium collationis beneficij Clerico, vt petebat argumentum, vt tanquam merces debita Papæ conferenti, ſed in ſubſidium vitæ miniſtrorum neceſſariorum Romanæ curiæ, cum dignus ſit operarius mercede ſua, & Numer. cap. 18. ex decimis Sacerdotum, decima ſummo Pontifici ſolueretur; quod etiam indicat, in nouo teſtamento poſſe Rom. Pontificem ex beneficiorum fructibus penſiones huiuſmodi reſeruare. Ioannes autem Andræas ſolum oſtendit rationem aliam, & modum, quo neceſſitatibus Curię potuit ſubueniri. Concilium autem Baſilienſe nō eſt ab Eugenio Papa confirmatum, imò ab eo reuocatus eſt Apoſtolicus Legatus.

THEOREMA 123.

DVbitari poteſt de quibus beneficiis coniunctis Communitatibus ſit ſoluendum Quindennium? Reſpódeo in Conſtitutione Pauli II. ſtatutum ſolum fuiſſe, vt ſolueretur Quindennium ex beneficiis vnitis piis locis, poſt Martinum V. ſed Paulum IV. conſtitutione 41. quæ incipit. *Decens eſſe,* decreuiſſe Quindenniuḿ etiam deberi ex beneficiis cuilibet loco pio annexis, ante Martinum V. Quin etiam cum ante Sixtum V. ſolueretur ſolū ex beneficiis Apoſtolica auctoritate coniunctis alicui collegio, vel pio loco, ab eo ſancitum eſt, vt ſoluantur ex quibuſlibet beneficiis vnitis etiam auctoritate Legatorum, Nunciorúmque Apoſtolicorum, & Ordinariorum cuiuſcumque loci.

Sed quid, ſi beneficium non fuerit annexum Collegio, Societati; & generatim locis extructis cauſa communis pietatis, ſed annectatur in perpetuum certæ Eccleſiaſticæ dignitati, veluti decanatui, præpoſiturę, &c. Reſpondeo de his non ſolui Quindennium. Licet enim tale beneficium ſit in perpetuum annexum dignitati, ſolet tamen vacare cum ipſa, cui adhæret, dignitate, vt cum moritur Præpoſitus, aut Decanus. & ob id ſucceſſor debebit Annatam ſoluere loco Quindennij, quod tantum debetur de non amplius vacaturis. Porrò cum Paulus II. in cit. 6. Conſtitutione ſolum ſtatuiſſet, ſi ab huiuſmodi ſolutione ceſſaretur, applicationes haberentur pœnitus pro infectis, & poſſent tanquam vacantes ab aliis impetrari à ſede Apoſtolica, Innocentius hoc loco adiecit excommunicationē, quem alij ſubſequentes Pontifices ſunt imitati, Iulius II. num. 4. Iulius III. num. 20. Paulus IV. num. 11. & 17. Pius V. nu. 38 Gregor. XIII. n. 63. quæ incipit. *Ad Romani.* Sixtus V. n. 33. quæ incipit. *Cameræ.*

Eiuſdem
INNOCENTII VIII.

Conſtitutionis 11. aliàs 7. editæ anno 1487. quæ incipit.
Cum ſicut.

EPITOME 45.

FERTVR excommunicatio reſeruata Papæ in aſſerentes in literis Apoſtolicis ſe tales, quales non ſunt, Se in literis Apoſtolicis tales, quales nō ſunt,

aſſerentes, excommunicãtur, & litteræ ſunt nullæ.

vt gratis litterarum Apoſtolicarum conſequantur expeditionem, vt qui Cardinalium, aut aſſiſtentium vel ſcriptorum eorumdem, vel aliarum perſonarum, ex quarum qualitatibus, ſeu priuilegiis gratis litteræ expediri ſolent, ſeu nepotes, germanos, continuóſve Commenſales, & familiares in prædictis literis ſe faciunt inſcribi, cum non ſint tales. Ipſæ verò litteræ ſunt irritæ, & nullæ.

THEOREMA 124.

IVſtiſſimè huius criminis rei prędictis pœnis, & cenſuris, à Pontificè plectuntur. Tum quia ſit quædam criminis falſi ſpecies, falſarij autem cum complicibus excommunicãtur, & priuantur beneficiis, cap. ad falſariorum. de crimine falſi. vnde Rebuffus in forma, & declaratione nouæ prouiſionis, num. 14. ſentit, cum Papa abſoluit impetrantes beneficia ad eum effectum à qualibet excommunicatione, ſicut talis abſolutio Apoſtolicas litteras falſantibus nõ prodeſt, ita nec prodeſſe iſtis, vt conſuluit Paulus Pariſ. conſil. 77. Tum quia committitur furtum cũ obligatione reſtitutionis, ſicut cum quis ſe fingit genere, natione, conditione, gradu, ętate talem, qualem requirit admiſſio ad certa collegia, inſtituta ad tales perſonas excipiendas, & non eſt, ex Nauarr. cap. 18. num. 8. Soto l. 5. de Iuſt. q. 6. art. 6. ad 3. Salone 22. quæſt. 62. art. 3. Azor tom. 1. l. 5 c. 8. peccat, & tenetur ad reſtitutionem, ſi recipiatur. aut cum quis falsò ſe religioſum, mendicum, infirmum ſimulat, & eleemoſynam ab eo obtinet, qui ſi veritatem noſceret, non daret, ex communi enim ſententia peccat, & ſaltem pauperibus tenetur reſtituere, ex eodem Nauarr. cap. 17. num. 107. Medin. q. 23. de reb. reſtituendis. Azor tom. 3. l. 4. cap. 21. Leſſio l. 2. cap. 18. dub. 17. ñ. 131. & ſeq. Sylu. reſtit. 3. q. 10. Alens. 4. q. 24. m. 5. art. 2. Gabriele 4. diſt. 15. quæſt. 2. Inno. Panorm. Hoſtienſi, in cap. quia plerique de Immun. Eccl. quia tunc illa donatio eſt inuoluntaria, cum tunc ſimulatio ſit cauſa finalis; & non tantùm impulſiua, ſine illa enim ſimpliciter non daretur & non ſolum difficilius. Statuunt enim regulam generalem: Si quid eſt cauſa, cur detur aliquid, & reuera non ſubſiſtit, tunc adeſt obligatio reſtituendi. Si verò non mouet ad ſimpliciter dandum, ſed ſolum ad faciliùs, & promptiùs, non naſcitur obligatio reſtituendi, quia ipſa donatio ſimpliciter eſt voluntaria.

Cum igitur in præſenti noſtro caſu fingatur aliqua conditio adeſſe, vt eſſe nepotem, germanúmue Cardinalium, &c. quæ ſi abeſſe ſciretur, haud dubiè, non gratis in toto, aut parte litteræ expedirentur, fit, vt talis grauiter peccet, & ad reſtitutionem obligetur; & ideo meritò excommunicationi ſubiiciatur, quæ Papæ reſeruatur, & litteræ ipſæ nullæ ſint, ne quis de ſua fraude lucrum reportet, & quiſque puniatur in eo, in quo deliquit. Leo autem X. Conſtitutione 22 aliàs 27. quæ incipit *inhærendo*. §. 2. extendit caſum non ſolum ad ſe tales fingentes, ſed

etiam ad ipſos officiales præmiſſa fieri procurantes, ſeu permittentes, qui etiam excommunicatione Papæ reſeruata innodantur, & ſuſpenduntur per annum à perceptione emolumentorum ſuorum officiorum. præter alias pœnas infligendas.

THEOREMA 125.

ILlud etiam hoc loco quæri poteſt, quinam dicantur continui commenſales, & familiares Cardinalium? Et reſpondendum eſt ex Rubuffo in regulam 32. Cancellariæ continuos commenſales dici eos, qui ſaltem per quatuor menſes ſumptibus, & expenſis Cardinalis alicuius, in eadem domo degunt, quaſi ſimul menſales, qui etiam côuictores dici poſſunt, quia ſimul cum Cardinale viuunt, id eſt in eadem domo, licet non in eadem menſa, in qua comedit Cardinalis, cum famulus comedere non ſoleat in menſa domini. Familiares verò eorundem Cardinalium dicuntur illi, qui de eorum familia ſunt, & ſaltem per quatuor menſes ſunt illorum commenſales. Addit Menoch. de arb. iudicum. l. 2. caſu 552. num. 8. cum Geminiano cap. vltimo de verb. ſig. l. 6. Ancharano conſ. 398. Petro Andrea Gambaro. tr. de auctoritate legati de latere. Gomezio in regulam Cancellariæ de impetr. benef. vacantis per obitum familiaris Cardin. q. 13. & ſeruitium præſtet, ſeu illi inſeruiat. vnde ceſſante ſeruitij præſtatione, ceſſat priuilegium familiaritatis, ex Franco. cap. vltimo, de verb. ſignif. l. 6.

Eiuſdem
INNOCENTII VIII.

Conſtitutionis 17. aliàs 14. editæ anno 1491. quæ incipit.
Officij.

EPITOME 46.

IMpedientes directè, vel indirectè, per ſe, vel alium executorem citationum, & aliorum mandatorum cuiuſcumque iudicis cauſarum in Romana curia, ſi ſunt perſonæ, contra quas in curia cauſa tractetur, vel tractari debeat, perdunt cauſam, ſeu ius in petitorio, & poſſeſſorio in re, & ad rem Aliæ verò perſonæ innodantur excommunicatione reſeruata Papæ. Notarij autem recuſantes dare inſtrumenta executionis incurrunt pœnam periurij, infamiæ, & amiſſionis tabellionatus ipſo facto.

Impedientes executionem citationum & mādatorum Ro. curiæ perdunt ius in cauſa ſi litigant, cæteri excom. Notarij ſi recuſant dare inſtrumēta, ſūt periuri, infames, priuati officio.

THEOREMA 126.

CVm in ſchiſmate multi pro Pontifice ſe gererent, & ad tollenda ſcandala, quæ oriebantur ob diuerſitatem litterarum ab illis emanatarum, Vrbanus VI. aliquibus Prælatis conceſſiſſet, ne in eorum diæceſibus fieret executio aliquarum Apoſtolicarum litterarum, niſi prius litteræ ipſæ, prædictis Prælatis, vel eorum Officialibus ad hoc deputatis, exhiberentur,

tur, & ab ipſis approbarentur, vt docet Martinus V. in bulla 2. quæ incipit. *Quod antidota.* & Leo X. bulla 30. factum eſt, vt Prælati, vel Officiales inſtituerent etiam prætextu ſtatutorum Prouincialium, ne quis Apoſtolicas litteras auderet exequi, niſi Prælati concederent, vt mandarentur executioni; vnde ſæpè fiebat, vt vel tardè, vel etiam numquam, cum ſedis Apoſtolicæ iniuria, & impetrantium præiudicio, executionem obtinerent.

Ob id Bonifacius IX. & poſtea Martinus V. in Concilio Conſtantienſi prædictam conſtitutionem reuocauit, voluitque vt iudices, & executores in literis deputati, notarij, & alij ad quos ſpectabat, litteras Apoſtolicas liberè exequerentur. & quia neque hac ratione citationes, & mandata Iudicum Romanæ curiæ executioni mandabantur, multiſque impediebantur modis, coactus eſt Innoc. VIII. præſenti conſtitutione pœnis in ea ſtatutis huic morbo remedium adhibere. Ad cuius cenſuras incurrendas, non eſt neceſſe, vt prædicta impedimenta fiant authoritate iudiciaria laica, ſed ſufficit, vt fiat Eccleſiaſtica, aut priuata, cum verba ſint generalia, & ideo generaliter debeant intelligi cap. ſi Romanorum d. 19. & l. de pretio. ff. de pub. in rem. action.

Idem fecit Leo X. bulla quæ incipit. *In ſupremo.* cum Romani Pontificis geſta per inferiores, & ſubditos ſine eius ſpeciali licentia examinari non debeant. Et extendit excommunicationem reſeruatam non tantùm ad impedientes executionem, ſed etiam ad præſtantes auxilium, conſilium, fauorem, quouis modo, directè, vel indirectè, publicè, vel occultè, quacumque dignitate, etiam imperiali, fulgentes. Vniuerſitates verò in hoc culpabiles ſupponit Eccleſiaſtico interdicto, idque extendit etiam ad Ciuitates, terras, & loca, ad quæ contrafacientes declinare, vel moram trahere contigerit, ac triduo poſt illorum diſceſſum. idque ſibi reſeruat. & ſanctiones Synodales, vel Prouinciales mandat, ita ex libris deleri, vt legi amplius non poſſint, ſub iiſdem pœnis. Eorundem veſtigiis inſiſtens Clemens VII. bulla 39. quæ incipit. Romanus. §. 8. prędictas confirmauit Conſtitutiones, immo & bullæ cœnæ caſum fecit, ipſomet teſte ibidem §. 11.

THEOREMA 127.

INter pœnas in hac Conſtitutione ſtatutas habetur priuatio cauſæ ſeu iuris in petitorio, & poſſeſſorio in re, & ad rem, ſi impediens executionem litiget. Porrò cum iuris nomen multas habeat ſignificationes, ex S. Thom. 1. 2. quæſt. 57. art. 1. Soto l. 3. de Iuſt. quæſt. 1. & 2. Io. And. initio de re iudic. l. 6. Molina tr. c. de iuſtit. d. 2. Leſſio l. 1. cap. 2. dub. 2. hoc loco nomen iuris in communi ſumitur pro legitima poteſtate, facultatéque quam quis habet circa rem aut functionem aliquam, cuius violatio conſtituit iniuſtitiam.

Ius ergo ad rem dicitur, quod non tribuit actionem in rem, ſed tantum in perſonam, vt quod tibi competit per ſtipulationem, per donationẽ, per emptionẽ, alióſque contractus ante traditionem rei. Si enim res illa alteri vendatur, & re ipſa

ipſa tradatur, fit illius, nec potes illã vendicare, quia res non erat tibi obligata, ſed tantum habes actionem perſonalem in eum, qui te illa fraudauit. Tale eſt etiam ius, quod habes per electionem, poſtulationem, præſentationémve ad beneficium, immo etiam beneficij collectionem ante acceptationem, & hereditatis ſucceſſionem, antequam illam adeas.

Ius autem in re dicitur, quod tribuit actionem realem, ſeu quod rem obligatam habet. Tale eſt, quod habetur per emptionem, vel alios contractus ſecuta rei traditione, vel per collationem beneficij ſecuta acceptatione, per teſtamentum vel ſucceſſionem ab inteſtato, acceptatione etiam ſecuta. Item dominium rei, vſus, & vſufructus, nec non iura, quæ dicuntur ſeruitutes. Ius quoque hypothecæ, & pignoris, & omne aliud ius, quod rem aliquam, ſiue corporalem, vt ſunt domus, agri, &c. ſiue incorporalem, vt ſunt officia, beneficia, redditus, & ſimilia, ita nobis obſtrictam tenet, vt ex ea poſſimus percipere fructus, vel emolumenta vel ſeruitutem creditorum, vel honorem, & quocumque talis res tranſeat, poſſit tanquã nobis obſtricta vendicari.

De petitorio verò, & poſſeſſorio pluribus diſputant Bartolus, aliíque iuris periti. ff. lib 41. tit. 1. & 2. & in iure can. tit. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis. Poſſeſſio autem appellata eſt, inquit Paulus l. 1. ff. de acq. vel amitt. poſſeſſ. à pedum poſitione, quod per pedum poſitionem ſuper bona immobilia, quæ ſunt potiſſima, vt ſuper agrum, vel fundum, poſſeſſio acquirit ſoleat. habetúrque pleni dominij pars, cum ad dominium obtinendum requiratur. & ob id eadem l. 1. §. 1. dicitur. dominium rerum ex naturali poſſeſſione cæpiſſe, Nerua filius ait; eiúſque rei veſtigium remanere in his, quæ terra, mari, cælóque capiuntur. nam hæc protinus eorum fiunt, qui primi poſſeſſionem eorum apprehenderint.

Item bello capta, & inſula in mari enata, & gemmæ, lapilli, margaritæ, in littoribus inuentæ eius fiunt, qui primus eorum poſſeſſionem nactus eſt. Quomodo verò poſſeſſio definiatur, diuidatur, apprehendatur, amittatur, fusè perſequuntur iuriſperiti in citatis titulis, & Theologi 2. 2. q 58. & ſeq. Molina tom. 1. de iuſt. d.... Leſſius. l. 2. c. 3. dub. 9. 10. 11. & ſeq. Azor t. 3. l. 1. c. 31.

THEOREMA 128.

QVæ dicuntur de amiſſione ipſo facto Tabellionatus, difficultatem habent multis aliis Conſtitutionibus, & legibus communem, an in foro conſcientiæ nulla expectata ſententia, qui deliquit, eam pœnam teneatur ſubire? Et quidem affirmatiuam ſententiam tenuit Caſtro l. 2. de leg. pæn. cap. 10. 11. Tiraquell. l. ſi vnquam. Cod. de reuoc. donat. Abbas, cap. dilecti. de arbit. num. 1. & cap. 1. de conſtitut. n. 11. Felin. ibid. num. 44. quod alioquin non eſſet differentia inter legem, quæ continet pœnam latam, & eam, quæ continet, ferendam. Negatiuam autem Io. Andr. Geminianus Anchar. Francus. cap. pro humani. de homic. l. 6. Caiet. 2. 2. quæſt. 62. art. 3. Soto l. 1. de iuſt. q. 6. art. 6.

Valentia d. 7. quæſt. 5. p. 6. Azor t. 1. l. 5. cap. 8. eo quod conſuetudo optima legum interpres, in eo ſenſu leges acceperit, vt requiratur ſaltem declaratoria ſententia, cum ſatis videatur, vt reus pœnam patiatur, & non eam ipſe in ſe exequatur. Cum igitur ſint vtrinque Doctores graues, poteſt reus ſibi fauentem opinionem ſequi, eáque de re alibi erit nobis inferius diſputandum.

ALEXANDRI VI.

Conſtitutionis 2. editæ ann. 1493. quæ incipit. Inter.

EPITOME 47.

Hiſpanis conceditur nouus orbis, vt ad fidé adducatur. & eò accedentes abſque licentia, excommunicātur.

CONCEDIT Alexāder, §. 6. Ferdinando, & Eliſabethæ Catholicis regibus inſulas, & terras firmas noui orbis, vt mediis Prædicatoribus piis, & doctis, populos illos reducant ad Catholicam fidem, vltra lineam ductam à polo artico ad antarticum diſtantem centum leucas, à qualibet inſularum dictarum dellos Azores & caput viride. Prohibétque. §. 8. ſub excommunicatione latæ ſententiæ, quibuſcumque perſonis, cuiuſuis ſint dignitatis, ne eò pro mercibus aliiſque cauſis accedant, niſi de eorundem Regum, & ſucceſſorum ſpeciali licentia.

THEOREMA 129.

AD pacem inter Reges Hiſpaniæ, ac Luſitaniæ conſeruandam, prudenter Alexand. hanc edidit Conſtitutionem. Vtriuſque enim Regis Duces Oceanum inſtructis claſſibus nauigabant, eorúmque imperiis ſubiiciebant terras, quas inueniebant, tam in nouo orbe opera Chriſtophori Columbi Genuenſis anno 1490. adinuento auſpiciis Ferdinandi, & Elizabethæ Hiſpaniarum regum, quàm in Africa, & Aſia. Quare periculum videbatur, ne inter ſe Chriſtiani reges quandóque ad arma venirent. ob id exemplo Abrahami, qui Loth nepoti optionem dedit, ad euitanda inter vtriuſque paſtores iurgia, vt quam vellet terræ plagam caperet, ſi enim ipſe dexteram elegiſſet, ſe ad ſiniſtram profecturum, aut contra; Pontifex orbe partito linea ducta à ſeptentrione ad meridiem centum leucis diſtantem ab Azoribus, Hiſpaniæ regi occidentalem plagam ante Natalitias ferias anni 1492. à Chriſtiano Principe non poſſeſſam, conceſſit ad fidem conuertendam, perpetuò regendam, & poſſidendam; Orientali relicta Luſitaniæ regibus, ne alter alteri negotium faceſſeret. cum ſæpè vidimus ius violatum regnandi cauſa: & ne veterum exempla perquiramus, Patrum noſtrorum memoria, nempe anno 1548. Amida Tunetanus Rex patrem Muleaſſem Caroli V. Imp. tributarium eiecerit regno, & ignitis ſcalpris ferreis ei eruerit oculos, vt pro eo regium thronum inuaderet, vt Natalis de Comitibus l. 3. hiſtoriæ, & alij memoriæ prodiderunt.

diderunt. Ante 8. etiam aut 10. annos filius maximus natu Echebaris Magoris Regis, qui ſecũdo Indo & Gange fluminibus longè, latéque imperat; ſeptimus à Tamerlano Sytharum Rege, Abſalonem imitatus, deſiderio imperandi actus, conſilium cum coniuratis cepit patris regno expellendi; ſed à patre bello victus, & captus, oculorum lumine priuatus eſt, vt ex litteris Patrum Societ. Ieſu ibidem degentium accepimus, ideóque hac etiam ætate noſtra re ipſa comprobatum eſt, quod Herodotus ſcripſit. *Improba res eſt Ambitio.*

THEOREMA 130.

ILlud hoc loco quæri poteſt, num iure Pagani non ſubditi à Principe Chriſtiano ſuis terris, & rebus ſpoliari poſſint. Dicendum eſt primò, ſi nunquam fidem profeſſi ſunt ob infidelitatem, non poſſe iure ſuis terris, & bonis ſpoliari (quidquid in contrarium Hoſtienſis in cap. quod ſuper his. de voto. Panorm. ibidem, Pelagius, de planctu Eccleſiæ. l. 1. art. 37. Oldradus conſil. 72. Maior 2. d. 44. quæſt. 3. Angelus v. infidelitas num. 7. tenuerint.) Ita docent Innoc. in c. quod ſemper his. de voto. & Cardinalis ibidem. Dominicus conſil. 96. Couarr. reg. peccatum. p. 2. §. 10. S. Thom. 2. 2. quæſt. 12. art. 2. & q. 66. art. 8. Caiet. ibidem. Syl. v. infidelitas. q. 7. Tab. & Armill. eodem. S. Anton. 3. p. t. 22. §. 8. Turrecr. cap. diſpar. 23. q. 8. & cap. ſi quis nos 24. q. 4. Valentia 2. 2. d. 1. q. 10. p. 7. Molina d. 105. Azor p. 1. l. 8. cap. 24. q. 6. & p. 3. l. 2. & 7. q. 30. diffic. 3. Victoria relect. de indiſ. p. 1. n. 19. 35. 39. Bannes 2. 2. quæſt. 9. art. 10. Tum quia non obſtante infidelitate, ſunt veri rerum ſuarum domini. Daniel 2. *tum rex*, &c. Matth. 22. *reddite ergo*, &c. Lucæ 22. *reges gentium*, &c. Rom. 13. *reddite omnibus*, &c. Iure igitur ab illis priuari non poſſunt, qui non ſunt ab eis læſi, nec eorum ſuperiores, cum ibi locum non habeat iuſtitia belli, neque ob defenſionem, neque ob vindictam, neque ob punitionem, ex quibus profluit omnis belli iuſtitia, ex Couarr. §. 9. & aliis. 1

Tum quia canone, diſpar. 23. q 8. Alexand. II. affirmat iuſtum bellum geri aduerſus Saracenos, eo quod Chriſtianos perſequantur, non aduerſus Iudæos paratos ſeruire. ex quibus colligitur Infideles infeſtari non poſſe, ſi nihil mali Chriſtianis inferant. quod etiam ſtatutum fuit ab Honorio & Theodoſio. l. Chriſtianis. Cod. de Paganis. & ſacrif. & temp. & docet D. Auguſt. ſer. 6. de verbis Domini. 2

Tum quia Chriſtus præcepit quidem, vt omnes legem eius ſuſciperent, ſi ſalui eſſe vellent, voluit tamen vt quiſque ad fidem veniret ſpontè, non vt traheretur inuitus, niſi aliàs Chriſto nomen dediſſet. Quod ſi Iſraëlitæ multos Gentiles populos debellarunt, eorúmque occuparunt prouincias, id Deo probante, & præcipiente, Deut. 32. factum eſt, quod imitandum abſque peculiari Dei mandato non eſt. 3

Dicendum ſecundò, neque ob Idololatriam id fieri poſſe, etſi id tenuerit Caſtro. l. 2. de iuſt. hær. pun. cap. 14. Maior 4. d. 15. q. 20. Aluarus Pellag. loco cit. Liranus Deuter. 22. probatur à Victoria loco cit. p. 1. num. 40. Couar. §. 10. num. 5. Molina d. 106. Azor p. 1.

l.8. cap.24.num.8. & t.3.l.2.cap.7. q 30.diffic.4. Valent.d.1.quæſt.10. p.7.& d.3.quæſt.16.p.2.Banne 2.2. q.40. art.10. Caiet.2.2.q.66. art.8.
1 Tum ex 1. Cor.5. vbi enumeratis
peccatis infideliũ, ſubditur. *Quid*
2 *mihi de his, quæ foris ſunt?* Tum quia
ad puniendum, vel vindictam ſumendam ob culpam de aliquo delinquente, requiratur ſuperioritas, & iuriſdictio, vel certè, vt qui debet punire, iniuriam acceperit, tunc enim ſubit rationem iudicis in defectu ſuperioris, qui puniat. At ob idololatriam Paganorum Chriſtiani Principes nihil tale patiuntur. Idémque docet D. Aug. ſerm. 6. de verbis Domini, ſpecialiter Deum dixiſſe. *cum data fuerit terra in poteſtatem*, eo quod requiratur prius poteſtas, & iuriſdictio, quàm gentiles puniantur. Quod ſi ob idololatriam Iſraëlitæ infidelium terras occupauerunt, id ex Dei mandato fecerunt. Dices, licet ob propriam iniuriam, aut ad tuendos innocentes eis bellum inferre, ergo etiam ad Dei offenſam vindicandam. Reſpondeo negando conſequentiam, quia Deus poteſt, & ſolet in hac, vel futura vita, ſibi factas iniurias, vindicare, proximi autem, qui iniuſtè opprimuntur, non poſſunt ſibi ſufficienter conſulere, niſi ab aliis eis ferantur ſuppetitæ, vel qui vim patitur, vi eam repellat.

Dicendum tertiò, neque ob peccata, quæ contra lumen naturæ pugnant, vt concubitum cum matre, ſorore, maſculis.&c. licet aliter ſenſerit Caſtro, Innoc. Antoninus locis cit. Syl. v. Papa q.7. Albertinus rubr. de hæreticis in 6. Aluarus Pelagius vbi ſupra, ita docent Victoria num.40. Couarr. §.10.n.4. Bannes, Molina concl.1. Valentia p.7. Azor t.1.l.8. cap.24. q. 9. & communiter cæteri Theo-
logi. Tum quòd hæc non cedant 1
in iniuriam innocentium, ſed ſolum Dei, vt de Idololatria dictum eſt, ideo non poſſint puniri à non habentibus in eos iuriſdictionem. Confirmatur, quia ſicut non poteſt Hiſpanus punire peccata Gallorum eo quòd in eos iuriſdictionem non habeat, ita neque Paga-
norum. Tum quòd peccatum om- 2
nium grauiſſimum ſit odium Dei, & tamen neque Caſtro, aut alij concedunt propter hoc Paganos poſſe bello impeti à Chriſtianis Principibus.

Dicendum quartò, neque ob imperij amplificationem, vt rectè Victoria relectione de iure belli num.11. & Molina d. 105. aliàs æquè eſſet iuſta cauſa ex vtraque parte belligerantium, & conſequenter omnes eſſent innocentes, ex quo ſequeretur ſe inuicem occidere non poſſe, quod pugnat cum natura iuſti belli. idémque reprehendit Ariſtoteles l.7. pol. cap.15.

Dicendum quintò, neque ob gloriam, aut aliud commodum Principis Chriſtiani, ex eodem Victoria n. 12. & Molina loco citato, id enim eſſet Tyrannidem, & iniuſtitiam exercere. Legitimus enim Rex bellum, & pacem ordinare debet ad bonum commune, nec ſubditos periculo exponere, aut redditus conſumere pro ſuo commodo, & gloria, vt docet Ariſtoteles. l.4. pol. cap.10.l.7.c.15.

Dicendum ſextò, licere Chriſtiano Principi, primò terras ſiue continentes, ſiue inſulas, quæ in nullius ſunt poteſtate, iure occupare,

pare, quæ enim domino carent, iure gentium fiunt primò occupantis, §. feræ. §. inſula. inſtitut. de rer. diuiſio. & l. 1. §. 1. & l. 3. ff. de acquir. rer. domin. vnde factum eſt, vt optimo iure Luſitani ann. 1446. ſui iuris effecerint Heſperidas inſulas, Viridis Promontorij antiquis Aſinarij, eáſque colere, & habitare cæperint, tanquam primò occupantes. vt etiam fecerunt anno 1473. in inſula S. Thomæ, quam pariter ſub æquinoctiali vacuam repererunt. Eam enim tanquam primò occupantes meritò poſſederunt, vt etiam Hiſpanis in occidentali plaga in pluribus locis contigit.

Secundò, licet prohibere, ne Pagani prædicti vim iniuriámque inferant innocentibus v. g. ne eos immolent, interficiant, carnibus eorum veſcantur, tyrannicis legibus opprimant, pudicitiam violent, furta, latrocinia, & ſimilia perpetrent ipſi, aut ſine pœna, ſuppliciòque permittant, ex Victoria releċt. de indiſ. p. 2. num. 15. Azot tom. 1. l. 8. cap. 24. quæſt. 9. Molina d. 106. concl. 3. iure enim naturali innocentium iniurias propulſare & poſſumus, & debemus. cum vnicuique Deus mandauerit de proximo ſuo. Eccl. 17. & præcipiatur Prouerb. 24. *erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne ceſſes.* Nec eſt neceſſe expectare, vt innocentes ducantur ad mortem; ſed fas eſt cogere, vt ſtatim ceſſetur à peſſimo ritu, & abrogentur peſſimæ leges, inferendo, ſi opus ſit, bellum, iuráque ipſius proſequendo, ac deponendo Principes iniquos. Nec refert, quod ipſi barbari ſubditi nolint extraneos ea de cauſa bellum ſuis indicere, cum integrum vnicuique ſit vel inuito eo, qui iniuſtè occiditur, illum à morte eruere, vt conſtat in eo, qui ſibi vitam eripere tentat. Tertiò, ſi duo Pagani Principes, vel Prouinciæ inter ſe bellum gerant, ſi pars, quæ iuſtum bellum habet, vocet in auxilium Chriſtianum Principem, vt vel totum, vel pars eorum, quæ bello fuerint occupata ad auxiliantem pertineat, iure illud poſſidebit, ex Victoria loco citato n. 17. & Molina d. 106. Cum enim ex conſenſu gerentis iuſtum bellum, cuique fas ſit cooperari ad tale bellum, quòd id aliud nō ſit, quàm accepta authoritate ab eo, qui illam conferre poteſt, cooperari ad bonum; licitúmque ſit illud pactum pro periculis, laboribus, ſumptibus, ea adiutor legitimo poſſidebit titulo. Itémque ſi ſine præcedenti pacto ob gratitudinem prouincia aliqua adiutores donentur, iuſtè poſſidebunt. Ex adiutorio autem iuſtè præſtito, facilè fieri poſſet, vt ij, contra quos latum eſt auxilium, mouerent bellum; & quia id iniuſtum eſſet, poſſet Chriſtianus Princeps propria authoritate, bellum Paganis inimicis ad iniuriam vindicandam, mouere. qua olim ratione Romani iuuando ſocio, potuerunt iuſtè dilatare imperium, & Hiſpani iuuando Talchethedanos aduerſus Mexicanos prouincias Mexicanorum obtinuerunt.

Quartò ex Victoria releċt. de Indis p. 2. licet cuique peregrinari in alienas prouincias, & ſine detrimento incolarum eò nauibus appellere, vti portibus, fluminibus, negotiari, piſcari margaritas, &c. quod hæc ſint de iure gentium,

& ſi à Barbaris prohibeatur, licite poteſt eis bellum inferre. P. Molina tamen d. 105. id non admittit, niſi extraneus extremè indigeat aliquo earum rerum vſu. (Id enim lex charitatis exigit.) aliàs dicit non poſſe iuſtè bellum moueri, quia poſt rerum diuiſionem non minus ſint propria cuiuſque reipublicæ quæ in communi poſſidet, quàm ſint particulares res cuiuſque ciuis; vt igitur iuſtè particularis poteſt aliis interdicere, ne rebus vtantur ſuis, quando extreme non indigent, ita licitè reſpublica prohibere poteſt extraneis vſum rerum, quæ ciuibus omnibus eiuſdem reipublicæ ſunt communes: præſertim ſi extranei ſint potentes, & ex eorum commercio timeatur periculum.

Quintò, ius habent Chriſtiani promulgandi Euangelium vbique terrarum, fideique prædicatores deferendi ad quoſcumque infideles, & protegendi ac prohibendi, ne blaſphemiis, perſequutionibus, malis perſuaſionibus infideles impediant annunciationem Euangelij, aut ſuorum conuerſionem, ſi velint venire ad fidem, vt docet Couarr. ibidem §. 9. num. 6. & §. 10. Molina d. 105. Azor to. 1. l. 8. c. 24. quæſt. 7. Valentia 2. 2. d. 1. q. 10. p. 6. Victoria n. 9. & ſeqq. Sotus 4. d. 5. quæſt. 1. art. 10. Caiet. & S. Thomas 2. 2. quæſt. 10. artic. 8. Tum quod Marci vltimo & Matth. 28. ſit Chriſtianis datum ius prædicandi Euangelium. Tum quod ius naturæ cuilibet dictet, vt doceat, ac perſuadeat cæteris, quæ facere tenentur. Si igitur Chriſtiani prohibeantur prædicare fidem, afficiuntur iniuria, ideóque Chriſtianis licet eam propulſare, & inferentibus indicere bellum, vt factum videmus anno 1569. à sereniſſimo Sebaſtiano Luſitaniæ rege, duce Franciſco Barreto contra Monomotapæ regem, ob interfectum Godiſlaum à Silueria è Societate Ieſu Euangelij promulgatorem. His igitur aliiſque de cauſis motus Alexander Sextus præſenti conſtitutione Catholico Regi Indos occidentales pro eorundem bono, ac æterna ſalute tuendos, & moderandos, conceſſit.

Eiuſdem ALEXANDRI VI.

Cõſtitutionis 6. editæ anno 1497. quæ incipit. Cum ex.

EPITOME 48.

FERTVR excommunicatio latæ ſententiæ, & priuatio ex nunc, prout ex tunc, in non ſoluentes cenſus, canones, taleas, regalia, & alia iura feudorum Emphyteuticorum, & bonorum quorumlibet obtentorum ab Apoſtolica Camera, in vigilia, vel feſtiuitate SS Petri, & Pauli ſingulis annis ſecundum morem.

Non ſoluentes cenſus & regalia Cameræ Apoſtolicæ in vigilia vel feſtiuitate SS. Petri & Pauli, excommunicãtur & priuãtur feudis.

THEOREMA 131.

QVæ de ſolutione canonis, & iurium ſimilium facienda à feudatariis, & obtinentibus bona ab Apoſtolica Camera, hoc loco dicuntur, fuerunt etiam ſtatuta ab Innoc. VIII. bulla 31. Paulo IV. bulla 2. quæ incipit. Incumbentia. &

& Gregorio XIII. num. 63. quæ incipit. Ad Romanum. Canonis verò regulæ Latinis, nomen variè admodum in iure ſumitur, vt etiam docet Azor tom.3.l.10.c.6. ſed hoc loco, & ſimilibus negotiis, ſumitur pro penſiqne, quæ ſolet ſingulis annis ſolui ex re, quam quis in Emphyteuſim, vel feudum ab alio accepit; vt rei Dominum agnoſcat, ex Abbate in cap. conſtitutus. de relig. dom. num. 20. Syl.verb.Emphyteuſis.queſt.1.n.2.3. Azor loco citato & communi ſententia, & conſueuit eſſe quid minimum, cum pendatur pro recognitione. Si enim penſio eſſet magna, v. g. ſi eſſet quaſi æqualis fructibus, videretur potius locatio, vt notauit Natta conſil. 49. Clarus num.4. & alij ex Bartolo in l.1. Cod. de iure emphyt.quamuis in rigore poſſe etiam magnam eſſe, doceat Leſſius. l. 2. cap.24. dub.9. nu.45. & Azor tom.3.l.10. cap.7. quæſt.1. Huiuſmodi autem penſio prout ſoluitur ab Emphyteuta canon, prout verò à cenſuali cenſus dici ſolet, etſi iam promiſcuè his vocibus vtamur, vt aduertit Abbas, & Clarus locis citatis. Ea autem ſolui poteſt vel in pecunia, vel in fructibus, aut alia re, prout fuerit conuentum.

THEOREMA 132.

FEudi verò nomen deductum eſt à fide, ſeu fidelitate, qua is, qui rem in feudum accepit, rei domino obſtringitur. ita docet Curtius iunior in p.1. princip.quæſt.7. Clarius, § feudum.q.5. Leſſius.l.2. cap.24. dub. 1 ex textu. tit.3. fin. per quos fiat inueſtit.l.2.de feudis. Azor tamen t. 3. l.10. tr. de feudis. cap.1. ſuſpicatur non eſſe Latinum nomen, ſed Gothicum, fortè deductum à Germanica voce, feudi, quæ bellum, ſiue militiam ſignificat. quod Victor bello occupata prædia ſuis militibus colenda, & fruenda ea lege traderet, vt eum perpetuum dominũ agnoſcerent, & ſe illius homines, & quaſi clientes profiterentur, & vaſſalli, hoc eſt ſubiecti iuriſdictioni eius, non autem famuli, aut ſerui dicerentur, eorúmque opera prouinciam bello partam, in poſterum, ſi opus eſſet, dominus tueri poſſet.

Cæperunt autem feuda eo tempore, quo Longobardi Italiæ regnum tenuerunt, quos in dandis feudis Carolus Magnus ac poſteri imitati ſunt. Extant feudorum libri duo in fine Codicis, qui ab Oberto compilati fuerunt ex conſuetudinibus, & ad cauſarum deciſionem allegari poſſunt, ex Claro §. feudum. quæſt.2.& 3. Eſt autem *feudum*, vt pro contractu, non pro re feudali ſumitur ex Sylu. v. feudum n.1. Claro loco citato q.4. Leſſio dub.1.num.5. Azor quæſt.2. conceſſio rei immobilis, vel æquipollentis cum tranſlatione vtilis dominij, proprietate retenta, ſub onere tantum fidelitatis, & obſequij perſonalis, ſi ſit feudum ſimpliciter, & propriè dictum; nam aliquando in recognitionem dominij directi ſoluitur in ſingulos annos ex pacto in numerata pecunia, vel fructibus penſio; & ideo tunc ex illa parte declinat in conditionem, & ſpeciem emphyteuſis, de quibus loquitur hoc loco Alexander Sextus. Videri poteſt hac de re Azor loco cit. tr. de feudis.c.3. Leſſius l.2.cap.24. dub. 1. num.5.

num. 5. & dub. 10. Sylu. loco citato num. 1. & 2.

Quærenti verò in quonam feudum, & Emphyteuſis diſcrepent. Reſpódeo ex citatis in his. Primò, qui rem accipit in Emphyteuſim, non debet domino obſequiũ perſonale, ſed reale, & tempore conſtituto: qui verò propriè in feudum, debet obſequium perſonale, ídque ſolum quando interpellabitur.

Secundò, ſi quæſtio ſit inter vaſſallos ſuper feudo, dominus habet ius iudicandi cauſam, ſecus in Emphyteuſi, ex Claro §. feudum. q. 90. Azor c. 3. q. 3. Curtius iunior de feud. p. 7. reg. 1. quia dominus feudi ſibi feudatarij perſonam obſtringit, ac proinde in eo iuriſdictionem exercet; at dominus rei Emphyteoticæ Emphyteotecarij perſonam nó deuinxit, niſi ratione rei datæ in Emphyteuſim.

Tertiò, feudatarius non poteſt feudum in pignus dare, Emphyteotecarius poteſt rem Emphyteoticam, quia illa ſi propriè feudum accepit, ſolum debet domino obſequium perſonale, non penſionem, niſi ex pacto: hic autem è contra penſionem debet, & ita poteſt eam in pignus dare creditori.

Quartò feudatarius nequit alteri feudum dare, ſeu alienare abſque domini voluntate, aliàs feudum amittit, & Emphyteotecarius poteſt ius ſuum alteri donare. Ratio eſt, quia feudatarij perſona manet domino obligata, vnde nequit alterum in ſuum locum ſubrogare; dominus enim feudatarij perſonam elegit, in Emphyteuſi verò nó perſona Emphyteotecarij, ſed res manet domino obligata.

Quintò, in feudo, niſi aliter conuentum fuerit, non ſuccedit fæmina, cum feudatarius debeat domino obſequiũ perſonale, quod non poteſt æquè fæmina præſtare: at cum res detur in Emphyteuſim, vt melioretur, ídque æquè poſſit fæmina ac vir, vterque ſuccedet.

Sextò, feudatarius poteſt abſque domini voluntate feudum dimittere, cum à domino fuerit ei id datum, vt de eo bene mereretur, & in eum beneficium conferret: at Emphyteuta ſumit rem ad meliorandum, quod eſt in bonum, & vtilitatem domini, ideo eam inuito domino deſerere non poteſt.

THEOREMA 133.

Circa pænas autem feudatarij, immò & Emphyteutæ: Feudatarius niſi debitum obſequium requiſitus præſtet, vel etiam canonem (ſi debeat) ſoluat, feudum amittit ex l. 2. feudorum tit. 20. vt etiam accidit ex l. 2. & 3. Cod. de iure Emphyt. & cap. potuit de locato & cond. Syl. v. Emphyteuſis. Iulio Claro §. Emphyteuſis. q. 8. & ſeq. & communi ſententia, in Emphyteuſi, ſi ſtatuto tempore Emphyteuta penſionem non pendat, vt ex præſenti quoque Conſtitutione colligitur. cadunt enim ambo in pænam Commiſſi, hoc eſt, acceptam rem amittunt, ea ad dominum redeunte. Sicut dicitur commiſſa hæreditas, commiſſæ merces, commiſſa mancipia, in quibus aliquid factum eſt, vnde fiſco debeantur. Eſt in ff. lib. 39. t. 4. de publicanis, & vectigalibus, & commiſſis & l. 4. Cod. eſt tit. 61. de vectigalibus, & commiſſis, hoc eſt de rebus ob crimen amiſſis. ob

id

id in l. commiſſa. ff. de publicanis, & vectig. ſic habetur. Quod commiſſum eſt, ſtatim deſinit eſſe eius, qui crimen contraxit, dominiúmque rei vectigale acquiritur. Videatur etiam l. interdum. ibidem. vbi res in cómiſſum cadere dicuntur, pro quibus vectigal ſolutum non fuerat.

Sed Emphyteota quandonam in commiſſum cadit? Reſpondeo iure quidem communi ſi Emphyteuſis ſit ſecularis, cum per triennium non ſoluitur canon. l. 2. Cod. de iure Emphyteot. Si Eccleſiaſtica, cum per biennium, cap. potuit. de locato. id autem computandum eſt non reſpectu annorum, ſed penſionum. Si enim res in Emphyteuſim data ſingulis annis fructus reddit, ſi in Eccleſiaſtica duobus annis non ſoluatur, vel tribus in ſæculari, cadit in commiſſum. Sin verò fructus non ferat, niſi ſingulo biennio, cadet in commiſſum in Eccleſiaſtica Emphytheuſi, ſi infra quatuor annos non ſoluerentur duæ penſiones, in ſæculari autem ſi intra ſex annos non pendantur tres. aut ſi ſolo ſingulo triennio colligantur fructus, ſi in illa Eccleſiaſtica intra ſex annos duæ, & in ſæculari intra nouem non ſoluantur tres penſiones, ex Baldo in l. æde. Cod. locati. Azore tom. 3. l. 10. cap. 6. iure tamen particulari reſpectu Apoſtolicæ Cameræ ex hac Conſtitutione Alexandri VI. Pauli IV. num. 11. Gregorij XIII. num. 63. non ſoluentes ſingulis annis cenſus, canones, talias, regalia, & alia iura feudorum Emphyteuticorum & bonorum quorumlibet obtentorum à Camera Apoſt. idque in vigilia, aut feſto SS. Petri, & Pauli vbicumque Camera Apoſtol. adeſſe contigerit, præter excommunicationem, cadunt etiam in commiſſum. Aderat enim maius periculum, ne Eccleſiæ Romanæ iura ob frequentem ſummorum Pontificum mutationem, quippe qui ætate confecti ſæpe eligantur, iniquè occuparētur. Poſſe autē qui in commiſſi pœnam incidit, expectare, vt Iudicis ſententia expellatur à re Emphyteutica, docet Angelus v. emphyteuſis. num. 42. Panorm. cap. fin. de iure emphyt. Azor cap. 9. quæſt 2. Clarus v. emphyt. quæſt. 11. Rebell. l. 13. q. 12. & 17. num. 12.

Porrò ſolutionis faciendæ tempus conſtitutum eſt feſtum S. Petri in honorem Principis Apoſtolorum Vicarij Chriſti, ſicut ob eiuſdem reuerentiam argenteus Nummus, valens ſcilicet dimidium regale Hiſpanicum vel circa, quem ſingulæ domus in Britania facta Vectigali Romanæ Eccleſiæ inſtituto Regis Inæ ab anno 740. Athulphi, & aliorum vſque ad annum 1533. ſoluere conſueuerant, dicebatur denarius S. Petri, vt cum antiquioribus hiſtoricis ſcribit Polydorus Virgilius. quem inſula ſoluere ceſſans viduata D. Petri peculiari patrocinio, hæreſum alluuione abſorpta eſt. Idem pietatis, & religionis exemplum imitatus Carolus Magnus per ſingulas Galliæ domos denarium vnum indixit annuatim ſoluendum eidem Eccleſiæ Romanæ, vt conſtat ex Gregorio VII. lib. 8. epiſtol. vltima.

Eiuſdem
ALEXANDRI VI.

Cōſtitutionis 11. editæ anno 1502. quæ incipit. In eminenti.

EPITOME 49.

Offendētes, etiā minis, in Roman. Curia litigantes, excommunicātur, cauſam perdunt, eiiciūtur in exilium, deponūtur, rei læſę Maieſtatis. Et extenditur ad recipiētes, defendentes, occultātes, auxiliantes, fauentes, cōſulentes, & ſcientes, ſi non reuelent.

STATVIT Alexand. §. 3. & 4. vt litigantes in Romana Curia, qui aduerſarios, eorúmve Procuratores, Aduocatos, Iudices, Teſtes, Notarios minis afficere, inuadere, verberare, mutilare, occidere, ſeu per alios talia procurare, & exequi, quomodolibet præſūpſerint (quanquam forte mutilatio, vel mors ex hoc non ſequatur) aut tales ſcienter receptauerint, defenderint, occultauerint, eiſque cōſilium, auxilium, vel fauorem, etiam occultè, & indirectè, præſtiterint: ſiue qui præmiſſa etiam per alios, quomodolibet commiſerint, vltra ſententias, pænas, & cenſuras prædictas (videlicet bullæ cænæ, aut alias quomodolibet latas,) quas etiam pari modo incurriſſe noſcantur, ſi ſunt ex collitigantibus, cauſam ipſam, & omne ius tam in petitorio, quàm in poſſeſſorio, in re, vel ad rem, cauſa, vel occaſione huiuſmodi quomodolibet competēs, eo ipſo penitus perdant: ſi verò alij fuerint, ab ipſa Curia, & omnibus Romanæ Eccleſiæ terris perpetui exilij; & ſi mutilatio membri, vel mors ſequatur, vltra cauſæ, & iuris amiſſionem, ac huiuſmodi exilij pænam, tam ipſi, quàm pro eis exequentes, & omnes alij ſupradicti, depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, beneficio, ac læſæ maieſtatis criminis ſententiam ipſo facto incurrant, déque officiis, beneficiis, &c. ſola Apoſtolica Sedes poteſt diſponere. & in ſuis quoque bonis omnibus à cunctis ſint perpetuò diffidati, & banniti, atque infames, & inhabiles habeantur. Et omnes cuiuſcunque ſint dignitatis, gradus, & conditionis, ſi quos præmiſſa commiſiſſe, & procuraſſe, ac meditatos eſſe ſciuerint, teneantur ſub ſimili excommunicationis latæ reſeruatæ Papæ ſententia, reuelare ſummo Pontifici, vel alteri, per quem ad eius notitiam facilè poſſit res peruenire.

THEOREMA 134.

MAteria huius conſtitutionis eadem eſt cum materia §. 12. bullæ cænæ, ſaltem à tempore Martini V. vt patet ex S. Antonino 3. p. tit. 25. cap. 72. & Sylu. excom. 7. num. 70. nempe ſacrilegium, quo offenduntur in ſe, vel aliis

aliis lites, & negotia tractantes in Rom. Curia, ſed caſum magis
1 extendit; tum ad plures actiones, vt etiam minis afficere, & inuade-
2 re. Tum ad plures perſonas offen-
3 ſas, vt teſtes, & notarios. Tum ad plures cooperantes, vt ſcienter receptantes, defendentes, & occultantes tales delinquentes, & ad non reuelantes, ſi quem ſcirent cõmiſiſſe, procuraſſe, vel meditatum eſſe huiuſmodi delicta. Eſtque ſimilis caſus in l. præſenti. Cod. de his, qui ad Eccl. conf. vbi ſancitum eſt, eos pœna mortis afficiendos, qui extraxerunt, vel extrahere cogitant ex Eccleſia confugientes ad eam. qua de re Baldus conſil. 443. Coraſius l. 5. miſcell. iuris cap. 23. Couarr. l. 2. var. reſol. cap. vltimo. Sed cum nimis durum videatur adeo grauiter puniri ſolam nudam cogitationem, Menoch. de arbit. iud. caſu 365. num. 68. cum Bartholo & Saliceto id intelligit, dummodo etiam tractatus, aut actus aliquis externus factus ſit. Quod etiam hoc loco dicendum eſt, alioquin ſciri nõ poſſet quempiam id meditatum fuiſſe.

De obligatione autem reuelandi delinquentes in grauibus delictis diximus Theoremate 57. ſi quis non poſſit probare, non debere per modum denunciationis accuſare alium, ne ſe fruſtra in periculum coniiciat, ſed ad ſummum per viam admonitionis. Videatur Decius in l. culpa caret. de regulis iuris. & cap. nouit n. 23. de Iudiciis. Heuil. l. 1. ſyluæ nupt. n. 70. in fine. Boſſius tit. de crim. læſæ Maieſt. Menoch. caſu 355. num. 9. & ſeq. Alciatus l. 4. §. Cato. not. 4. de verb. oblig. & l. 8. parerg. c. 5. Cagnol. in l. culpa caret. de reg. iur. S. Thom. q. 1. art. 16. & q. 14. art. 12. & 2. 2. quæſt. 33. art. 7. & q. 60. art. 4. Nauar. cap. 17. n. 34. & c. 18. num. 40. & aliis; quos ibidem citauimus. Tum quoad pænas, 4
non enim ſolùm confirmat pænas bullæ cænæ, & alias quomodolibet latas contra huiuſmodi delinquentes, & complices, verùm etiã ipſos collitigantes priuat omni iure in re & ad rem, in petitorio, & poſſeſſorio, reliquos punit perpetuo exilio à Curia, & omnibus Rom. Eccl. terris, ſi mors, vel mutilatio non ſit ſecuta; ea verò ſecuta tam collitigantes, quàm cæteros præter cauſæ amiſſionem, & exilium plectit ſententia depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, beneficio, de quibus ſola ſedes Apoſt. poſſit dſponere, ipſo facto, criminíſque læſæ Maieſtatis, & diffidationis in ſe, & ſuis omnibus bonis à cunctis Chriſtianis perpetuò, banni, infamiæ, & inhabililitatis.

Videtur autem §. hic deſumptus ex pœnis decretis contra interficientes Chriſtianos per aſſaſſinos ab Innocẽtio IV. in Conc. Lugdunenſi cap. 1. de homic. l. 6. quaſi cenſeantur illis pares. Cum igitur huiuſmodi delinquentes ſint diffidati, poſſunt à quocumque impunè occidi, & ſuis bonis priuari, ſuntque inhabiles ad legitimos actus. qua de re Doctores, cap. 1. de homic. l. 6. Sylu. v. Aſſaſſini, n. 2. & 3. Clarus. §. Aſſaſſinium. num. 3. Albericus v. Bannus il 2. ratio eſt, quia diffidatus patitur mediam, & maximam capitis diminutionem, de quibus inſtitut. de capitis diminutione. §. 1. 2. 3. penultimo. & per conſequens amittit, quæ ſunt iuris ciuilis. Videatur etiam

Azor tomo tertio. libro 1. cap. 27. & l. 2. cap. 16. 17.

IVLII II.

Conſtitutionis 3. olim 2. editæ anno 1505. quæ incipit. Cum tam diuino.

EPITOME 50.

Electio Papæ Simoniaca nulla eſt. Excommunicatio reſeruata, & priuatio, inhabilitatio, &c.

PRÆCIPIT. § 1. vt electio Papæ Simoniaca ſit nulla, & poſſit contra ſic electum opponi de Simonia, ſicut de hæreſi, & ita electus priuatus ſit quacumque dignitate, & beneficio, & ad illa inhabilis.

§. 2. nec conualeſcit electio per inthronizationem, adorationem, & obedientiam.

§. 3. & 4. licet omnibus ab eius obedientia diſcedere, & ſi ſe ingerat regimini Eccleſiæ, poſſunt Cardinales eum impedire.

§. 5. Cardinales ſic eum eligentes excommunicantur, reſeruatúrque abſolutio, & amittunt Cardinalatum, & omnem alium Titulum, & beneficium.

§. 6. Mediatores quoque & Complices priuantur officiis, beneficiis, dignitatibus, honoribus, feudis, & bonis etiam propriis, fiúntque ad ſimilia inhabiles, priuantúrque voce actiua, & paſſiua.

§. 7. Omnis obligatio, & promiſſio facta occaſione dictæ Simoniæ per quoſcumque, & quomodocumque, eſt nulla.

§. 8. Cardinales Complices ad ſaniorem mentẽ redeuntes, cum aliis non Complicibus poſſunt alium eligere, & cogere Concilium Generale.

§. 10. & ſi ſede vacãte Cardinales contra hanc conſtitutionem quicquam ſtatuere attentauerint, ſint ipſo facto excommunicati, nec abſolui poſſint, niſi à ſummo Pontifice canonicè electo.

THEOREMA 135.

CVm non modò dantes, aut offerentes alicui pro officio, à Principe, & Magiſtratibus aſſequendo aliquid, ſed etiam illud petentes, & pœna pecuniaria, & infamiæ puniantur. l. vnica § quod ſi. ff. ad leg. iur. de Ambitu. & ideo etiam in nouella Conſtit. 8. tit. 2. & 3. tenerentur officiales iurare in principio officij ſe non dediſſe, nec daturos, nec item promiſiſſe, aut promiſſuros aliquid pro ipſo officio; meritò Iulius ſecundus præſenti Conſtitutione id damnat in ſummi Põtificis electione, ſumma omnium dignitate, & officio. Quod etiam factum eſt d. 79. cap. ſi quis pecunia. vbi Nicolaus ſecundus talem electum non Apoſtolicum, ſed Apoſtaticum cenſendum dicit.

Refertur autem, & approbatur hæc conſtitutio etiam in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 5. déque ea agit Victoria in relectione

ne de Simonia p. 2. num.5. Caiet. cap.24.Suarez tom.5. de 22.ſect.6. num.2. Maior.4. d.25.q.5. Leſſius. l.2. cap.35. dub.5. num.145. Azor p.2. l.4. cap.5.q.7.

Sed dubitatur an cõtra electum ſuffragiis duarum partium Cardinalium opponi, & excipi poſſit, quod electio fuerit Simoniæ labe infecta. Eſt autem exceptio excluſio. l. exceptio. ff. de exceptionibus. vt cum reus aduerſus actorem ſe à quibuſdam ſibi obiectis defendit, vel cũ ei, qui aliquid petit, opponitur, quo minus illud aſſequatur. Et quidem iure antiquo contra electum, à duabus partibus Cardinalium excipi non poterat fuiſſe in electione commiſſam Simoniam, & ideo valebat electio. quia in cap. licet de electione Alexander III. ſtatuit, vt vt electus à duabus partibus Cardinalium ſine vlla exceptione à tota Eccleſia Pontifex haberetur. Non poterat igitur improbari electio, nec admittit exceptio Simoniæ, vt etiã ibidem tenet Gloſſa. iure tamen nouo præſentis Conſtitutionis Iulij II. §.1. ius vetus reſtrictum eſt, vt crimen Simoniæ, ſicut crimen hæreſis contra electum opponi poſſit, taliſque Simoniaca electio, nempe aliquo Cardinalium ſuffragium ferente data, vel recepta, vel promiſſa pecunia, vel bonis cuiuſlibet generis, caſtris, officiis, beneficiis, obligationibus per ſe, vel per alium, ſit irrita, & nulla. etiamſi vnanimi Cardinalium concordia, & ſuffragiis, vel per viam aſſumptionis concorditer nemine diſcrepante, vel etiamſi abſque ſcrutinio facta ſit electio, nihilque iuris ita electus acquirat in ſpiritualibus, vel tẽporalibus. quinimo priuatur abſque alia declaratione Cardinalatu, honore, dignitate, beneficio, & penſione, eſtque ad prædicta perpetuò inhabilis, & ex §. 2. nullo vnquam tempore connalidari poteſt electio. Quod tamen accidit in pluribus negotiis, & contractibus, qui etſi minus bene facti ab initio, poſtea conualidantur, vt de Matrimonio, & aliis conſtat. Nec ex §.3. & 4. taliter electo parẽdum eſt, cum non ſit Pontifex, & caput Eccleſiæ (cum tamen à veri Pontificis obedientia recedentes incidant in excommunicationem bullæ §.1.) & ex §. 8. nulla eſt omnis obligatio & promiſſio facta occaſione dictæ Simoniæ per quoſcunque & quomodocunque contracta. Etiam merito, cum ex l. pacta. 6. Cod. de pactis. Pacta, quæ contra leges, conſtitutioneſque vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati iuris ſit. Quod etiam habetur ex l. ſtipulatio, hoc modo. ff. de verb. oblig. & notandum dici, *quomodocumq;*, nam etiamſi fuerit iurata, eſt nulla. Quod etiam habetur ex Gregorio X. in Conc. Lugdunenſi. & cap. vbi periculum. de electione. l. 6. §. cæterum his verbis. & nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta, & intendimenta omnia, ſiue iuramenti, ſiue cuiuſlibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, caſſamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere; ita quod nullus ad illa obſeruanda quomolibet ſit adſtrictus, nec quiſquam ex eorum tranſgreſſione notam vereatur fidei non ſeruatæ: ſed non indignæ laudis titulum potius mereatur, cum lex etiãm humana

teſtetur Deo magis trangreſſiones huiuſmodi, quàm iuriſiurandi obſeruationes acceptas. Vide Cod. de nuptiis. Auth. quod eis. & ff. de obſeq. l. nulla, & ff. de legat. & fideicom. 1. l. ſi quis inquilinus. §. 4. dicitur. Diui Seuerus, & Antoninus reſcripſerunt. Iuſiurandum contra vim legum, & auctoritatem iuris in teſtamento ſcriptum nullius eſſe momenti.

Porrò iure optimo hæc à Iulio II. ſtatuta ſunt. licet enim Romanus Pontifex poſtquam eſt legitimè creatus, legibus, & pœnis iuris Canonici non ſubdatur, cum lex feratur in ſubditum, & non in parem. cap. innotuit. de elect. aut in ſe ipſum, cum nemo in ſe ipſum habeat iuriſdictionem. & ob id dicat l. Princeps. ff. de legibus. Princeps ſolutus eſt legibus. etſi ob ſcandalum vitandum eas & ipſe ſeruare debeat, iuxta l. vox digna. Cod. de leg. vox digna eſt maieſtate regnantis legibus ſe ſubditum Principem fateri. Ipſa tamen electionis forma canonico iuri ſubiicitur, ne his aut illis malis artibus, & dolis quis eligatur. Ideo Pontifex poteſt (cum nihil de hoc ſit iure diuino ſtatutum, vt etiam docet Syl. v. electio 3. & v. excom. 9.) præſcribere formam electionis Pontificiæ, vt Eccleſiæ expedire videt, vt docet Cardinalis Albanus tr. de Cardinalibus q. 31. ex communi ſententia. in cap. licet de electione. vnde & diuerſa in huiuſmodi electione præſcripta fuerunt, vt videre eſt in cap. in nomine d. 23. & cit. cap. licet. & cap. vbi periculum. de electione in 6. & Clementina ne Romani de electione, à Iulio II. hoc loco, Paulo IV. num. 38. quæ incipit. *Cum ſecundum.* Pio IV. num. 71. In eligendis & tandem ante annum à S. D. N. Gregor. XV. qui Conſtitutiones ea de re ediderunt. De exceptione verò hæreſis, videnda eſt Gloſſa & Panorm. citato cap. licet. Auguſtinus de Ancona. de pot. Eccl. quæſt. 2. art. 3. Azor loco cit. vbi etiam diſputat de aliis exceptionibus.

THEOREMA 136.

QVoad Cenſuras, nulla hic in Simoniacè electum fertur excommunicatio, quod tamen fit in electum à paucioribus, quàm à duabus partibus Cardinalium electioni aſſentientem cap. licet. de elect. & DD. ibidem. Aſtenſi. p. 2. lib. 7. t. 2. caſu 19. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 48. Angelo excom. 7. caſu 2. Sylu. excom. 9. §. 2. Caiet. excommunicatio cap. 9. Nauarr. cap. 27. num. 114. Fertur tamen, & quidem reſeruata §. 5. in Cardinales illum eligentes, cum amiſſione Cardinalatus, & omnis alterius tituli, & beneficij, ſicut §. 6. Complices, & Mediatores priuantur omnibus officiis, beneficiis, dignitatibus, honoribus, feudis, immo & bonis propriis, vocéque actiua, & paſſiua, & redduntur inhabiles ad ſimilia. Sed Cardinales complices redeuntes ad ſaniorem mentem, denuo habilitantur, vt cum aliis non Complicibus idoneum valeant canonicè eligere. Iterúmque. §. 10. vetatur, ne Cardinales ſede vacante contra hanc Conſtitutionem quicquam diſponere, vel ſtatuere poſſint, quouis colore, & cauſa, ſub excommunicatione latæ ſententiæ à ſolo Pontifice Romano canonicè electo, abſoluendi,

extra mortis articulum. Quare re-ctè notauit Caiet. excommunicatio cap.24. & Suarez tom.5. d.22. ſect.6. num.2. hanc cenſuram non habere locum, ſi fiant ſimilia viuente Pontifice, vel quia viuente eo, non eſt tanta neceſſitas, vel quia tunc illius eſt curæ huiuſmodi corrigere.

EIVSDEM IVLII II.

Cõſtitutionis 4. editæ anno 1505. quæ incipit. Romani.

EPITOME 51.

Promoti literas beneficiorum intra annum expediant, & interim non ſe ingerant administrationi eorum & ſoluant Annatas. *Excommunicatio & priuatio.*

IN conſequendis beneficiis Pontifex §.5.& 6. decernit, vt Prælati de beneficiis prouiſi, ſi intra annum totaliter nõ expediant literas Apoſtolicas beneficiorũ Eccleſiaſticorũ eis collatorum, eo ipſo ſint illis priuati. Itémque ne non expeditis literis Apoſt. adminiſtrationi Eccleſiarum, & beneficiorum ſe ingerant, & vt in termino ſoluant Annatas.aliter incurrant ipſo facto pænam excommunicationis & priuationis beneficiorum. Innouátque his de rebus Conſtitiones Alexandri V. Bonifacij VIII. Innocentij VIII. & aliorum.

THEOREMA 137.

VSu Rom. Curiæ (quicquid antea fieret iure communi) in beneficiis, à Papa collatis conſequendis, neceſſe eſt, vt Diploma Pontificium fuerit expeditum; nec ſufficit, ſi per teſtes probetur, id eſſe alicui collatum, vt docet Flaminius Pariſius Epiſcopus Biſontinus l.8.de reſign.quæſt.2.n.8. l.10. q.1.num.30. Azor t.2.l.7.c.1. & 23. Etſi enim ſupplicatione qua beneficium petitur, oblata, Papa reſpondet. *Fiat,* aut *placet, vt petitur*, aut ipſemet certæ Eccleſiæ Epiſcopum,aut Parrochum nominat, nondum confectis bullis, iure communi Pontificia gratia perficiatur, & ille, ex eodem Pariſio, Baldo, & Geminiano ibidem, ſit verus Epiſcopus, vel Parrochus (poteſtate ſcilicet iuriſdictionis, non ordinis, quæ datur conſecratione.) Ad adipiſcendam tamen poſſeſſionem, requiritur diploma Pontificium, tum ex præſenti Conſtitutione Iulij II.& Pauli IV. num.11. tum ex Sarnenſi in regul. Cancell. de non iudic. ſecundum form. ſuppl. q.1. n. 2. vt euitentur falſitates, quæ in ſupplicationibus faciliùs committerentur, quàm fiat in bullis propter multorum officialium manus appoſitionem. Tum quia magnũ inferretur præiudicium emolumẽto Officialium Curiæ,ſi ſola ſupplicatio aut teſtes abſque litterarũ expeditione ſufficerent. Iulius igitur vt meminit quoque Nauarr. de temp.ord.conſil.33. num.4. licet excuſam Conſtitutionem non vidiſſet, ſtatuit §.5.vt niſi huiuſmodi litteræ intra annum penitus expediantur, perdatur ius omne in beneficiis quæſitum, vt etiam declarauit Congregatio illi 1. Iulij 1593. Quod etiam de electionibus ad dignitates conuentuales decreuit Pius IV. bulla 86. olim 100. quæ incipit.

Sanctiſſi

Sanctiſſimus, non expeditis intra ſex menſes. id enim exigit recta adminiſtrationis ratio, ne ſcilicet diu ſine paſtore beneficia permanerent.

THEOREMA 138.

QVi verò beneficij à Papa obtenti, ante Pontificias literas expeditas, adeunt adminiſtrationem, excommunicationis & priuationis ſententias incurrunt (vt etiamſi annatas non ſoluant, de quibus diximus Theor. 121. 122.) & meritò; vt enim conſtat ex Bonifacio VIII. in extrauag iniunctæ. de electione. ſi in iure ciuili non creditur aſſerenti, ſe venire cum mandatis Principis l. vnica Cod. de mand. Princ. aut aſſerenti ſe legatum, cap. nobiliſſimus. d. 97. niſi id ſcriptis probet, neque in iure canonico, dicenti ſe delegatum ſedis Apoſtolicæ tit. de officio deleg. c. cum in iure. niſi doceat de mandato Apoſtolico, nec Clericis aliunde venientibus ſine Ordinariorum literis, de cler. pereg. cap. 1. & 2. d. 28. aut Monachis ſine Prælatorum literis d. 71. cap. hortamur. & Cod. de epiſ. & Cler. l. ſi qua per calumniam : ita neque Prælatis, ſeu de beneficiis prouiſis abſque litterarum Apoſtolicarum oſtenſione.

Quare olim ſic ſtatuerat Bonifacius VIII. loco citato. *Præſenti Conſtitutione ſancimus, vt Epiſcopi, & alij ſuperiores, nec non Abbates, priores, & cæteri monaſteriorum regimina exercentes, quocumque nomine cenſeantur, qui apud dictam Sedem promouentur, aut confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commiſſas eis Eccleſias, & monaſteria abſque dicta Sedis literis huiuſmodi eorum promotionem, confirmationem, conſecrationem, ſeu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non præſumant, nulliq; eos abſque dictarum litterarum oſtenſione recipiant, aut eis pareant, vel intendant.* Et deinde irritat in contrarium per eos facta, & illos ſuſpendit à perceptione fructuum ſuorum beneficiorum, nec non recipientes prædictos abſque huiuſmodi literis. Qua de re etiam Suarez tom. 5. d. 31. ſect. 5. num. 23. Sed quia Bonifacij decretum non erat de beneficiis omnibus, Iulius II. hac Conſtitutione comprehendit Eccleſias omnes, ſiue iure tituli, ſiue commendationis, ſiue adminiſtrationis concedantur.

Quia verò officiales Curiæ Romanæ prætextu ſupplicationum ſuper prouiſionibus beneficiorum ſignatarum, & regiſtratarum dabant literas, & mãdata de illorum beneficiorũ poſſeſſione adipiſcenda, litteris non expeditis, Paulus III. bulla, quæ incipit. *Cum nobis.* id fieri vetuit in quibuſuis beneficiis à ſede Apoſtolica quomodolibet impetratis, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ & reſeruatæ Papæ. & in Iulij III. bulla 33. quæ incipit. *Sanctiſſimus.* habentur pro intruſis qui non expeditis literis per ſe, vel alium ſuo nomine, beneficiorum poſſeſſionem apprehendunt, vel ratam habent, & fructus non faciunt ſuos, vt notauit etiam Pariſius. l. 2. de reſignat. quæſt. 26. & ſunt inhabiles ad illa obtinenda.

Sic etiam ſe ingerentes non expeditis literis in dignitatibus Conuentualibus, illis priuantur,

&

& fiunt ineligibiles à Pio IV. in citata bulla 86. §.3.& in regula 25. Cancellariæ gratia Apoſtolica ante expeditas litteras habetur pro informi,& ad perfectionem deducitur per earumdem confectionem. Qua de re Pariſius loco citato num. 11. Rota deciſ.20. in fine. de conceſſ. præb. Bellam. deciſ. 431. 745. Oldradus conſil. 320. num.6. Sarn. in regul. Cancell. de non iud. iux. form. ſupp. num. 2. quæſt. 1. Supplicatio enim poſtquam ſignata eſt à ſummo Pontifice. *Placet.* vel *Fiat vti petitur.* ac reuiſa ſubſcriptione, datur Datario; tum in regiſtro inſeritur, deinde in compendium redigitur, quę reuidetur per Summiſtam; poſtea ſcribuntur litteræ, ſeu bullæ, in quibus multorum officialium manus apponuntur, in Cancellaria ſolutis conſuetis; poſtremo plumbantur in plumbo, & iam tunc litteræ dicuntur expeditæ, ex eodem Sarnenſi loco citato. Mandos. ibidem. quæſt.3. num. 3. Pariſio, loco citato n.17.18. & lib.2. quæſt.25. Geminiano in cap. ſicut de præbendis lib. 6. & Felino in cap. diligenti. in fin. de Simon. & poſtquam ſunt in plumbo regiſtrantur, & dantur partibus.

EIVSDEM IVLII II.

Cōſtitutionis 9. aliàs 8. quæ incipit. Percepimus.

EPITOME 52.

Miniſtri Camerales participantes in contractibus rerū Cameraliū excommunicātur, & priuātur officiis. idem de ſcientibus non reuelantibus.

PONTIFEX Conſtitutionis huius §. 1. excommunicat, & priuat officiis ipſo facto Clericos Camerales & quoſcumque miniſtros Cameræ Apoſt. quomodolibet participantes, ſeu facientes ad partem cum contrahentibus in contractibus rerum Cameralium, vt v. g. in appaltu alluminum in Dohanis, vel Theſauraria. & dantes in his auxilium, conſilium, fauorem, quæ poſſint in eorum vtilitatem venire.

§.2. In eaſdem pœnas incidunt ſcientes, & non reuelantes Papę, vel Gubernatori.

THEOREMA 139.

OCcaſionem huius conſtitutionis edendæ fuiſſe Cameralium πλεονεξίαν, ſeu ſtudium plus habendi Cameraliū, quàm æquum eſſet, colligimus ex bulla 18. §.1. Pauli tertij. Immoderata enim cupiditate Camerales miniſtri participantes in contractibus rerum Cameralium, cum publicanis, & conductoribus inique curabant, vt res minus iuſto pretio conducerentur, vt ſic ipſi quoque lucrum maius participarent. Eſt enim cæca res diuitiarum cupiditas, nec ſinit quem ſemel occuparit animum, quod iuſtum eſt, videre. ideóque auaritiam omnis improbitatis ſedem eſſe olim dixit Bion: maximum mortalibus malum Alexander; & caput malorum omnium Apollodorus. Paratus eſt enim auarus ad opes cumulandas, quoduis per fas & nefas perpetrare. & ob id crebrio in diuinis ſcripturis reprehenditur. Eccl. 10. *auaro nihil eſt ſceleſtius, quid ſuperbis terra, & cinis? Nihil eſt iniquius,* quàm

quam amare pecuniam. hic enim & animam ſuam venalem habet, quoniam in vita ſua proiecit intima ſua. & ad Eph. 5. D. Paulus ſcribit, auaritiam eſſe idololatriam, quod pro Deo auarus pecuniam habeat, paratus eius cauſa omnia agere, & pati. Et 1. ad Tim. 6. *qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, quæ mergunt homines in interitum & perditionem, radix enim omnium malorum eſt cupiditas.* Auaritiæ verò filiæ, ex D. Gregorio l. 31. mor. cap. 31. & S. Thom. 2. 2. quæſt. 118. art. 8. ſunt, proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violentia, & contra miſericordiam, cordis obduratio; de quibus ſingulis S. Thom. loco citato. Leſſius l. 2. cap. 47. dub 8. Tolet. tr. de ſept. peccat. mort. cap. 26. & ſeq. Azor tom. 1. l. 4. c. 15. Alenſis p. 2. quæſt. 141. m. 1. & q. 144. m. 1. Nauarr. cap. 23. num. 69. & ſeqq. quorum tres primæ ad minimum aderant in huiuſmodi Cameralium delicto. Quare meritò nullus in cauſa propria, ſeu in qua habeat intereſſe, poteſt eſſe teſtis, & multo minus iudex. l. nullus. ff. de teſtibus. idémque in l. omnibus, & DD. ibidem. & cap. inſuper. de teſtibus in fine. Gloſſ. ibid. & Proſpero Farinacio tom. 1. praxis crim. tr. de oppoſit. contra perſonas teſtium, quæſt. 60. num. 2. & ſeq. Idque etiam ſi ſint clerici, ex eodem n. 13. Ruino, conſil. 137. t. 5. Menoch. conſil. 45. num. 26. quod eorum etiam oculi ſoleant obcæcari in ſuis, & ſuorum rebus. Gloſſa peruenit 1. quæſt. 3. Alciato reg. 2. præſump. 29. n. 2. Maſchardo de probat. l. 3. de concl. 1357. n. 56. immo nec Rex, aut Princeps in cauſa, in qua habet intereſſe. Decio conſ. 410. num. 10. Farinacio loco cit. num. 15.

THEOREMA 140.

PORRÒ Camera Apoſtolica ex Eugenij IV. bulla 13. & eiuſdem confirmatione, Octauiano Veſtio. l. 2. cap. 1. & 3. & Azore tom. 2. l. 5. 38. eſt Audientia, ſeu Collegium in Curia Romana, quæ præeſt Apoſtolico Patrimonio, Fiſco, & Ærario: dictáque putatur Camera Apoſtolica, quòd olim Romanus Pontifex audiret cauſas adhibitis, vt res expediretur facilius, ſex Prælatis domeſticis, prudentia, & vſu rerum inſignibus, qui propterea Cameræ Apoſtolicæ Clerici dicti ſunt, quorum conſilio, & opera Pontifex vteretur, in tractandis cauſis, quæ ad vrbis, & ditionis Eccleſiaſticæ temporalis, atque ærarij gubernationem pertinebant. Nunc tamen ex Eugenij IV. bulla 13. quæ incipit. *Inter.* & confirmatione eiuſdem, quæ incipit. *In eminenti.* §. 3. præeſt dictæ Cameræ Cardinalis, qui Camerarius dicitur, cuius etiam fit mentio in cap. ad audientiam. de præſcript. & Clementina *Ne Romani*, de elect. §. eo tamen. & Pontificis morte non expirat, ex §. citato, ne ſcilicet Eccleſiæ redditus, & regimẽ Vrbis negligerẽtur. Poſt cũ verò eſt Theſaurarius, ex citata Eugenij IV. bulla. *In eminenti.* qui Apoſt. Cameræ pecunias recipit, & cuſtodit; tum Cameræ auditor, qui contumaces cenſuris cogit: deinde Præſidens Cameræ, qui præeſt rationibus vniuerſi ærarij, Vrbiſque & Prouinciarum prouentus adminiſtrat. Poſt quem

Aduoca

Aduocatus pauperum, qui ius, & partes priuatorũ apud Clericos,& iudices Cameræ cõtra Aduocatos fiſcales tuetur. Adde fiſcalem aduocatum, qui iura fiſci Apoſtolici defendit. Præterea Procuratorem Fiſci,cuius eſt Fiſcales cauſas, (cum ſcilicet de publica pecunia, vel vindicta tractatur) agere. Et Gubernatorem vrbis, qui pænis temporariis, & corporalibus in vrbe,& extra vrbem ad 40. milliaria ius habet animaduertendi in ſontes. Denique eſt Commiſſarius Cameræ, qui eius negotia, non pertinentia ad iudicia, agit,& præeſt exactionibus, publicíſque functionibus, annonæ,& pecuniæ cudendæ. Et tandem Clericus ſacri ſenatus, cuius in Apoſt. Camera eſt, iura, prouentus, & alia, quæ ad Cardinales pertinent, ſi quæ tractantur, defendere. Præter hos tecti, vt Magiſtratui habeatur honor, ſtant miniſtri fiſcales.

THEOREMA 141.

PLectuntur igitur Primò participantes Camerales hoc loco pæna excommunicationis & priuationis officiorum ipſo facto. Secundò, dantes in hoc eis fauorem, auxilium, & conſilium, quod poſſit venire in vtilitatem eorumdem. Tertiò.id ſcientes,& non reuelantes Gubernatori,aut Papę,qui poſſet prouidere, ne Camera Apoſt. caperet detrimentum. Confirmata eſt poſtea Conſtitutio hæc, à Paulo III. num. 18. quæ incipit. *Alias.* qui illam §. 2. extendit ad omnes interuenientes in Camera, quando de huiſmodi locationibus pro eorum attinentibus agitur. ex Pio IV. num.55. quæ incipit. *Romanus.* Non comprehenditur tamen Camerarius, vt conſtat ex Iulio III. bulla 3. §.6.

Extat etiam hac eadem de re c.8. ſtatutorum editorum à Clericis Cameræ, confirmatorum à Leone X. poſt bullam 24. quod ita ſe habet. *Cumque Praefecti Fiſci Apoſtolici, non ſolùm ab omni fraude, labe, & lucro illicito abſtinere, ſed etiam omni ſuſpicione carere debeant, vt ex eis Camera nullam prorſus iacturam, ſeu damnum patiatur, nullus Clericus, ſeu Notarius ſub duorum millium ducatorum eidem Camera applicandorum pena, eo ipſo incurrenda, contrahat aliquam ſocietatem publicam, vel occultam in conducta alicuius Gabella, Dobana,ſeu Theſauraria ad Cameram Apoſtolicam pertinentis. Qui vero de hoc conuictus fuerit; vltrà dictam panam, biennio priuetur emolumentis Clericatus,& Notariatus.qua pro tribus illorum partibus accreſcant alijs Clericis, reliqua verò illorum pars reuelanti detur.*

LEONIS X.

Conſtitutionis 5 aliàs 4.edita anno 1513. in Conc. Lateran. quæ incipit. Apoſtolici.

EPITOME 53.

DAMNAT § 2. tãquam per omnia hæreticos, & infideles,eodémque modo puniendos aſſerentes ſecundum Philoſophiam animam rationalem eſſe mortalem, & vnicam in cunctis hominibus; cum ex Euangelio conſtet

Aſſerentes ſecũdũ Philoſophiam, rationalẽ animam eſſe mortalem, & vnicã in cunctis homini-

bus, ſunt vt hæretici puniendi. Eccleſiaſtici non ſtudeant Philoſophiæ vltra quinquenniũ abſque aliquo Theologiæ vel Canonũ ſtudio. & quotannis ſanctio hæc publicetur in Vniuerſitatibus.

ſtet, vnà cum corpore æterna præmia, vel pænas recepturam, & Dominus dicat: *animam autem occidere non poſſunt.* & ob id ſit eſſentialiter forma corporis humani, vt rectè definiuit Clemens V. in Concilio Viennenſi, immortalis, & pro corporum, quibus infunditur, multitudine ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda, quippe cum verum non contradicat vero.

§. 3. Iubet, vt cum occurrunt principia, aut concluſiones contra fidem, vt ſunt peccata, quæſtio de æternitate mundi, & ſimilia, Doctores diſcipulis veritatem declarent, & contrarias rationes ſoluant, quippe quæ ſolubiles ſint.

§. 4. vt nullus in ſacris ordinibus conſtitutus, vel in iure arctatus ad ordines, in publico ſtudio poſt Grammaticam, & Dialecticã vltra quinquenniũ Philoſophiam proſequatur, ſine aliquo ſtudio Theologiæ, aut Canonum.

§. 5. & Ordinarij, Vniuerſitatúmque Rectores ſingulis annis initio ſtudiorum, in virtute ſanctæ obedientiæ hanc Conſtitutionem publicari faciant.

THEOREMA 124.

Rectiſſimè §. 2. præſentis Conſtitutionis Leo X. cum Concilio Viennenſi ſub Clem. V. damnat aſſerentes ſecundum Philoſophiam, aut lumen naturæ, colligi animam rationalem eſſe mortalem, etſi ſecundum fidem immortalis ſit; vt malè dixit Pomponatius l. 3. de immort. animæ, Simon Portius. l. de mente. Iandunus l. 3. de anima. Nec eam eſſe formam informantem, nec multiplicatam ad multiplicationem indiuiduorum, & ſimilia. cum lumen naturæ cognoſcat, Verum non eſſe contrarium vero, & naturæ lumen non poſſe aduerſari lumini reuelato. ſicut enim entia creata nihil aliud ſunt, quàm participationes quædam diuinæ entitatis, ita totum lumen naturale cuiuſuis intellectus creati, eſt quædam participatio infiniti luminis diuini, & non aliquid illi contrarium. Si igitur lumine reuelato ponitur animæ rationalis immortalitas, informatio, & multiplicatio, naturæ etiam lumine idem aut apparebit perſpicuè, aut certè magis clareſcet, quàm eius oppoſitũ: ideo nullo modo aut naturæ lumẽ aut veræ Philoſophiæ principia deducere poterũt ad aliquid Chriſtianę fidei contrarium: aliàs vtraque contradictionis pars poſſet eſſe vera; & Deus, qui naturalis, & reuelati luminis eſt author, pugnantia loqui, & mentiri; quæ à prima & ſumma veritate, qualis eſt Deus, abhorrent. Sed potius vtrumque lumen, eandem, diuerſo tamen modo, confirmabit veritatem.

Quare nõ difficile oſtendo non ſolùm ex diuinis literis Eccl. 12.

Sap. 2.

Sap.2. 3. 4. 5. Iob.3.12. Philipp.1. Matth.10. ac Patribus in Concilio Aquileienſi, in ſexta Synodo generali, Concilio Later. ſub Leone X. ſeſſ.8. Clemente Romano l.6. Cónſtit. cap. 11. ac reliquis, ſed etiam ex principiis veræ Philoſophiæ animam rationalem eſſe immortalem, vt rectè docuit tota bene philoſophantium antiquitas, Triſmegiſtus in Pimandro cap.1. & 8. in Aſclepio cap.3. 4. 10. Zoroaſtes apud Clem.Alex.l.5.ſtrom. & Marſilium Ficinum. l.5. Theolog. Plat. cap.14. Pherecides apud Ciceronem l. 1. Tuſc. qq. Anaxagoras, Empedocles, Xenocrates, Pythagoras apud Theodoretũ l.5. Græc. aff. & Nyſſenum. l. de nat. hom. cap.2. Caldæi apud Pauſaniam in Meſſen.l.4. Tales Mileſius, Philolaus, Socrates, Plato, Speuſippus, Theophraſtus in opere de anima, Plotinus, Ammonius, & cæteri (ſit paucos Epicureos Alexandrum, & Plinium. l.7. cap.55. excipias) vt docent Euſebius l.11. de prop. Euang. Marſilius Ficinus loco citato: Franciſcus Mirandulanus l.1. de vanit. ſcient. Auguſtinus Euſebius l.9. de perenni Philoſophia. Chryſoſtomus Iauellus. tr. de indeficientia animæ, idémque ſenſiſſe, pluréſque rationes ad idem oſtendendum collegiſſe Ariſtotelem in lib. de anima ad Eudemum, qui non extant, ſcribit Themiſtius. l.3. de anima text. 37. Plutarchus in vita Dionîs, Simplicius. l.1. de anima text. 66. 86. Philoponus. l.1. de anima tex.65. & alibi, dicentes Ariſtotelem calumnîari, qui ei affingunt ſenſiſſe contrarium, ídque apertè intelliget, qui diligenter legerit eum l.1. de anima tex.90. quapropter egreſſa anima diſſoluitur corpus, & putreſcit t.92. negat poſſe aſſignari corporis partem animæ intellectiuæ eo quod non alligetur organo, ſed ſit immaterialis, & conſequenter immortalis. Lib. 2. t.11. vult animam quamdam (nempe rationalem) poſſe à corpore ſeparari, eo quod non ſit educta de potentia materiæ, (ſed ex l.2. de gener. anim. cap. 3. extrinſecus adueniat) quaſdam verò vt vegetatiuam, & ſenſitiuam non poſſe. Text.21. intellectũ eſſe genus animæ diſtinctum à cæteris, vt perpetuum à corruptibili, & loquitur de anima noſtra, & actu infórmante, cum velit ex tex.13. & 18. conſtituere gradum, & genus diſtinctum viuentium. Tex.21. ait, difficile adhuc eſſe dicere, an intellectus loco ſeparetur à cæteris potentiis, cum ſit potentia inorganica, vt dicetur l.3.t.5. Illud tamen iam conſtare eſſe genus animæ altioris ordinis, & ipſum tantum poſſe à corpore ſeparari l. 3. de anima cum dixiſſet t. 3. intellectum poſſibilem eſſe impaſſibilem, quod non accidit potentiæ materiali, & t.4. ob id eſſe immixtum, & conſequenter t.5. ab omni forma denudatum eſſe, vt poſſit omnia intelligere, concludit t.6. ideo non eſſe immerſum materiæ ſeu mixtum, neque officij inſtar potentiarum materialium, conditionibus materiæ, eſſéue calidum, aut frigidum, nec vllo vti organo, & conſequenter non eductum ex potentia materiæ, ſed immaterialem eſſe, & immortalem. Et t.19. & 20. intellectum agentem, qui eſt potentia animæ rationalis ex t.17. eſſe impaſſibilem, & ſeparabilem, & immortalem. Et denique

l. 12. Met. t. 17. vult nullam formam præcedere corpus, cuius eſt actus, poſſe tamen aliquam, nempe intellectum remanere poſt corpus. vbi apertè vides Ariſtotelem non loqui de intellectu Auerrois, nec de Deo, vt putat Alexander, cum non ſint actus, & forma corporis, & præcedant corpus. Omitto reliqua, quæ aliàs Ariſtotelem explanans. l. 3. de anima, ad hoc idem oſtendendum attuli.

Iam igitur ex Philoſophiæ principiis animam rationalem immortalem eſſe probo. Primò, anima rationalis eſt immaterialis, ergo eſt immortalis. Conſequentia patet, tum quia nullum eſt internum principium interitus, nec contrarietas, quæ aliunde poſſit afferre interitum: tum quia eſſe immaterialem, eſt non habere eſſe, nec dependere à materia; quare poteſt exiſtere ſine illa. Si enim forma non habet eſſe à materia, non repugnat eam conſeruari ad diſſolutionem materiæ, vt etiam fatetur Ariſtoteles l. 1. de anima t. 92. l. 2. t. 11. l. 3. t. 4. 5. 6. l. 12. met. t. 30. Antecedens autem probatur ex operationibus intellectus & voluntatis. Etenim in operatione intellectus tria ſunt; quæ docent potentiam, & conſequenter animam (cum identificentur) non pendere à materia, ſeu eſſe immaterialem. quorum primus eſt modus operandi.
1 Tum quia cum materialis potentia ſit extenſa in organo, & ab eo eſſentialiter pendeat, non poteſt ſine determinato organo operari. non enim ipſa operatur per ſe, ſed eſt ſolum principium operandi ei, cui inhæret, vt conſtat ex auditu, viſione & aliis. intellectio verò non fit per organum, vnde etiam reperitur in intelligentiis, & Deo, & homo ipſe ſæpe intelligit, & cognoſcit contrarium ei, quod ſenſus omnes externi, & interni illi dictant, vt cum intelligit ſolem eſſe maiorem tota terra; non igitur vtitur organo. Poſſumus item diſputare de re ab omni conditione materiali ſeparata, vt de intelligentiis, de homine, nulla habita ratione loci, magnitudinis, coloris, vel alterius conditionis ſenſibilis, propriáque noſtra intellectione & volitione abſque phantaſmate vllo: potentia igitur, qua id agimus, nullo corporali organo vtetur. Cũ enim cognitio agitur organo corporali, facultas nihil aliud percipit, quàm organi paſſionem. Organi autem corporalis paſſio non poteſt eſſe ſine corporalibus conditionibus, nam per eam facultas non percipit niſi corporalia accidentia. Ob id facultas illa, quæ ſine his percipit, neceſſe eſt, vt ſit inorganica, vt docuit etiam Ariſtoteles. l. 2. de gener. anim. cap. 3. l. 3. de anima t. 6. Tum quia intellectus reflectitur ſupra ſe intelligendo ſe ipſum, 2
materialis autem forma non poteſt ſupra ſe ipſam reflecti, quia cum ſit educta ex materia quanta, operatur cum materia, & quantitate, cui intrinſecè repugnat reflexio, quòd tollat rationem extenſionis, & partium, ideóque cum ſenſus ſit materiæ permixtus, nullo modo, nec vllo vnquam tempore ſeipſum ſentire poteſt. Quæ ratio eſt etiam Ariſtotelis. l. 3. de anima cap. 8. & Platonis apud Marſilium Ficinum. l. 9. Theol. Plat. cap. 1.

Secundum, eſt obiectum, quod etiã immaterialem indicat, quippe

cum non habeat obiectum determinatum, ſed quidquid eſt, percipiat, corporalia, & ſpiritualia, intelligentias & Deum, particularia, & vniuerſalia. Materialis verò potentia non poſſit percipere immaterialia, eo quod non ſint eius proportionatum obiectum, vt docuit etiam Plato apud Marſilium loco cit. cap. 5. & Ariſtoteles.l.3. de anima. 1.4. & 6.

Tertium, varij actus eundem immaterialem oſtendentes, vt apprehenſio rerũ ſine materia, compoſitio, diuiſio, diſcurſus & iudicium, quo ſæpe corrigit ſenſus. & aliud ſtatuit, quam repræſentent phantaſmata, vt fusè explicat Marſilius l.6. cap.2.

Eadem, & multo clariùs apparent in operationibus voluntatis. nam primò eius operandi modus eſt independens à materia, tum quia non habet determinatũ organum in corpore, tum quia ſupra ſeipſam reflectitur, voluntas enim vult ſuum velle, & ſuũ nolle, & eſt libera, & domina ſuarum actionũ, nec cogi poteſt ab vllo ente creato; repugnat, immo dominatur naturalibus ſuis affectionibus, & paſſionibus, eligítque ieiunia, flagella, languorem, dolorem, immo etiam ſæpe ſubiectum ipſum libenter offert morti, à quibus corpus naturaliter abhorret. Quod non accidit potentiæ materiali, quæ cum dependeat à ſuo ſubiecto, non poteſt illi reſiſtere vel eſſe libera, aut appetere, quæ naturalis appetitus refugit, vt etiam rectè docuit Plato apud Marſilium l.9. cap.1.2. 3.4.& l.13. toto. & Iauellum tr.2. Ethicæ Platonis cap. 1. Philoponus.l.1. de anima 65. vbi ait, nihil materiale contra ſeipſum, aut contra ſubiectum ſuum pugnare, & Plotinus. l. de tribus præc puis ſubſtantiis, cap.10. Secundò, obiectum eius eſt omne bonum etiam immateriale; eſt enim tanta humanæ voluntatis capacitas, vt ſolus Deus infinitum bonum poſſit ſatiare appetitum illius, quod apertè docet potentiam eſſe immaterialem, cum materialis appetitus, & cognitio, rem immaterialem quærere non poſſit. Tertiò, ſunt eiuſdem actus varij, qui eandem probant non pendere à materia, vt naturalis in omnibus hominibus appetitus immortalitatis, qui non poteſt in tota aliqua ſpecie eſſe fruſtra, cum Deus, & natura nihil fruſtra faciant, vt docet Plato, S. Thom. & Scotus 4. d.47. quæſt.2. Deſiderium gloriæ poſt mortem, contemptus mortis, moderatio affectuum, conſcientia ſcelerum, vt in 1. Tuſc.q. argumentatur M. Tullius. & ſimilia. Cum igitur operationes intellectus, & voluntatis noſtræ, doceant animam eſſe immaterialem, eamdem etiam oſtendent eſſe immortalem, quod probandum ſumpſimus.

Secundò, idem colligitur ex fine hominis, hoc modo. Omne ens naturale habet finem, in cuius conſequutione quieſcat, & delectetur; ergo etiam homo, cum ſit rerum omnium naturalium apex. Sed in hac vita nullus apparet talis finis, aut fælicitas, quia animus in omni vita numquam beatus eſt, cum ſemper patiatur aliquid, quod dolorem, & triſtitiam affert, & ſi fortè nihil triſtitiæ haberet, non immutabiliter haberet, quod tamen ad fælicitatem requiritur: Nec item poteſt voluntas, quæ habet pro obiecto omne bonum, expleri,

pleri, niſi ſummum poſſideat bonum, nec intellectus quieſcere niſi in eo (Deo ſcilicet) clarè viſo; neceſſe eſt igitur, vt hominis finis, ac beatitudo in eo præſtantiſſimo, & ſummo bono ſit poſita, vt ſit ſtatus bonorum omnium aggregatione perfectus, & firmus, vt docuit Ariſtoteles. l. 1. eth. & Boëtius l. de conſolatione Philoſophiæ. id igitur in futura vita reſeruatur. neceſſariò ergo immortalis eſt noſter animus.

Tertiò ex diuina prouidentia; ſi enim non ſit alia vita, in qua ſupplicia improbis, & bonis præmia tribuantur, nulla eſſet Dei prouidentia, nulla iuſtitia, quod eſt impium cogitare, nedum dicere. Improbi enim vt plurimum dominantur, voluptatibúſque fruuntur, iuſti autem affliguntur, & patiuntur; ob id horum ratio, & conditio peior eſſet, quod tamen naturali lumini repugnat; danda igitur immortalitas animarum, vt præmia, vel pænas factorum quiſque recipiat; vt rectè argumentatur Lactantius l. 7. inſtit. cap. 10. Chryſoſtomus homil. 4. de prouidentia S. Petrus aduerſus Simonem Magum, vt teſtatur. S. Clem. Rom. l. 3. recognit. Itémque S. Paulus, cum in ep. 1. ad Cor. cap. 15. ait miſerabiliores eſſemus omnibus hominibus, ſi in hac vita tantùm ſperantes eſſemus. Aduerſariorum autem rationes contra immortalitatem animorũ ſoluunt Contarenus. l. 1. de immortalitate, Iauellus tr. de indeficiencia animæ. noſter Hieronymus Dandinus in egregio opere de anima. S. Thom. & alij boni, ſed pij Philoſophi.

* * *

THEOREMA 143.

DAmnantur quoque meritò aſſerentes eandem eſſe formam aſſiſtentem, & non humani corporis eſſentialiter formam informantem. Vt imprudenter ſomniauit Pythagoras ex D. Nyſſeno. l. 2. de anima cap. 7. & 8. Lactantio l. de diuino præmio. cap. 12. & Ariſtotele l. 1. de anima. t. 53. multas tamen ponens, quæ ſubinde in varia corpora, etiam brutorum, migrarent, & Auerroes vnicam tantùm conſtituens in omnibus hominibus. vt etiam de Ariſtotele temerè finxit l. 3. de anima. com. 5. & alibi. hæc enim repugnant veræ Philoſophiæ.

Primò, quia homo propriiſſimè intelligit, & vult, ergo à principio intrinſeco, & eſſentiali, materia ſcilicet, vel forma informante; ſed non per materiam, cum hæc ſit quid ſtolidum, & ad intelligendum ineptum, vnde abeunte anima nihil intelligit corpus; ergo per formam informantem. Antecedens patet. Tum quia homo definitur animal rationale, quia vtatur ratione. Tum quia omnis homo naturaliter ſcire deſiderat. l. 1. met. t. 1. Tum quia ex l. 1. de anima. t. 64. experimur nos eſſe, qui ſpeculamur, cum volumus, & intelligimus, & poſſumus per ſigna, & voces notiones animi noſtri exprimere, & docere alios, non minus, quàm cum ſentimus, videmus, audimus. & ſimiliter nos etiam eſſe dominos noſtrarum actionum, & volitionum, nos appetere, abhorrere, amare, odiſſe, timere, ſperare, aliàs nulla eſſent virtutum, vitiorúmque merita, & demerita, iniqua quarumcumque

legum

legum præmia, & ſupplicia; inutilis cohortatio omnis ad voluntatem excitandam, vel ſedandam, ſi homo non intelligit, nec volt, ſicut nec plectitur nauis, ſi rectum non teneat curſum, ſed tantum nauta. Conſequentia etiam probatur, tum quia vnum ſuppoſitum, præſertim in actionibus immanentibus, & quæ egent interno, & vitali principio, operari nequit per operationem alterius; ergo neque homo aut intelliget, aut volet, cum hæ ſint operationes immanentes; & quæ egent vitali, & interno principio, per ſuppoſitum diſtinctum, nempe formam aſſiſtentem. Sicut neque intellectione intelligentiæ, & nautæ, dicitur cælum, aut nauis intelligere. Tum quia homo eſt vnum per ſe. totum autem per ſe non fit niſi ex materia, & forma ſpecificante, & informante materiam. Si igitur homo intelligit, intelliget per vnam ex partibus eſſentialibus, materia, vel forma informante; at non per materiam, vt dixi, ergo per formam informantem. Tum quia ſi intellectus non eſt forma hominis, homo dici non poterit intelligere, niſi per vnionem, quam habet homo cum intellectu. Quæ vnio ſi non eſt formæ informantis, erit vel tanquam motoris in re mobili, quod eſſe non poteſt, quia intellectio eſt operatio immanens, motus autem eſt in mobili, non in mouente. Vel tanquam intellectus cum phantaſmatibus per corpus, & neque hoc eſſe poteſt, quia vnio intellectus cum phantaſmate non eſt, niſi potentiæ cognoſcentis cum obiecto, ergo ſicut non dicitur paries, aut color, à quo ſumitur ſpecies viſibilis, videre, quia vniatur tanquam res viſa cum potentia vidente, ita nec diceretur homo intelligere, aut velle, ſi in ipſo non recipitur intellectio, aut volitio, ſed ſolùm in illo cognoſcantur phantaſmata à forma aſſiſtente, ſeu intelligentia, quaſi homine perſonata. Parique modo vniri poſſet equo, & in eo intelligere, cum etiam beſtiæ habeant phantaſmata, & conſequenter etiá equus intelligere diceretur; quæ omnia quàm ſint abſurda, nemo eſt, qui non videat.

Secundò, ſi anima rationalis hominis, eſſet forma aſſiſtés, ita ſe haberet reſpectu hominis, ſicut ſe habet Dæmon in Euergumeno, ſed hic non intelligit quæ dæmon in eo exiſtens intelligit, ergo nec homo intelligeret, quæ explicat. Idémque de locutione, volitione, & aliis. quæ tamen omnia ſunt falſa, etiam apud imperitiſſimum vulgus. Confirmatur, quia magis intrinſecè nobis vnitur Deus, quàm ſi vniretur anima aſſiſtens, & tamẽ quia Deus in nobis eſt forma informans, illius intellectione intelligere non poſſumus; ergo multo minus intelligeremus intellectione formæ aſſiſtentis.

Tertiò, ſi homo non eſt formaliter homo per animam intelligentem informantem; ergo per ſentientem & vegetantem; ergo formaliter eſt beſtia. Confirmatur, quia ſi anima rationalis non eſt forma informans, cum modus operandi ſequatur modum eſſendi, debebit habere aliquam operationem, ex qua id colligere poſſimus. At neque ex operatione aliqua nobis nota, neque alia experientia colligere hoc poſſumus; gratis igitur id aſſeritur.

Quartò intellectus hic, qui ſecundum Auerroem vnicus ponitur in omnibus hominibus, vt etiá ex hac eadem bulla Leonis X. conſtat, vel nobis ſemper in intelligendo adeſt, vel non: ſi adeſt, cum ſit finitus, ex ſui auctoris ſententia, qui impiè vel ipſum Deum finitum cenſuit, & tantum in primo cœlo, qui fieri poteſt, vt eodem tempore aſſiſtat Italis, Gallis, Germanis, Hiſpanis, Perſis, Indis, Iaponiis, Sinis, Mexicanis? Sī non adeſt, cum igitur philoſophari voluero, mihi expectandum erit, vt ex vltima Indiæ, aut Iaponiis aduenter hic intellectus, & aſſiſtat, quod non tam falſum, quàm falſiſſimum eſſe quiſque intelligit.

Quintò ité, quomodo de eadem re ſunt tam diuerſæ cogitationes hominum? nam vnus rem veram, alius falſam apprehendit; vnus affirmat, alius negat; vnus addiſcit, alius docet; vnus ſcientiam habet, alius opinionem de eadem re; hæc enim videntur implicare. Nec dicas id abſurdum non eſſe, quod hæc fiant ab eodem intellectu per diuerſa phantaſmata; tum quia in his caſibus ſunt eadem phantaſmata ſpecie; tum quia in hac re non faciunt difficultatem phantaſmata, ſed ſubiectum ipſum, nempe intellectus, qui actus illos ſimul ſuſcipere nequit. eſſent enim ſimul diuerſi, pugnantéſque & contrarij actus, & habitus in vnico illo intellectu, vt etiam in vnica illa voluntate. cum vnus ſit ſtudioſus, vitioſus alius. Idémque nobiſcum ſentiſſe Ariſtotelem conſtat, tum quia in definitione animæ l. 2. t. 6. ſub qua comprehendit etiam rationalem, ex l. 2. de anima t. 18. 23. 24. nomine actus corporis organici intelligitur informans, ideo enim tex. 2. ponit diuiſionem ſubſtantiæ in materiam, formam, compoſitū, & materiam dicit potentiam, formá actum. & t. 4. deducit animam eſſe formam ſubſtantialem corporis naturalis, quod poteſt viuere. & text. 5. 6. 7. eſſe actum primum, ideo non eſſe quærendum, cur ex eo, & materia fiat vnum per ſe. & tex. 8. animam eſſe ſubſtantiam ſecundum rationem, & quod quid corporalis naturalis. & t. 9. & 10. ob id animam reſpectu corporis ſe habere veluti potentiam viſiuam reſpectu pupillæ; qua facultate viſiua ſublata, pupilla non eſt amplius oculus, niſi æquiuocè. Tum quia tex. 29. vult per intellectum conſtitui genus viuentis. Tum quia ex l. 1. eth. c. 2. fælicitas hominis conſiſtit in operatione, ſecundum quam homo quatenus homo diſtinguitur ab aliis animantibus, nempe ſpeculatione, & operatione virtutis, vt oſtendit, l. 10. cap. 6. 7. At ſi intellectus non eſt forma hominis informans, non poterit contemplatio eſſe fælicitas hominis, ſed ſolum ipſius intellectus, qui ponitur ſeparatus, & aſſiſtens.

THEOREMA 144.

ANima rationalis pro corporum, quibus infunditur, multitudine, ſingulariter multiplicatur, vt definit Clemens V. in Conc. Viennenſi, & Leo X. hoc loco, & docet S. Thom. l. 2. contra gent. cap. 70. & ſeq. & 1. p. quæſt. 76. artic. 1. Alber. l. 3. de anima tr. 2. cap. 12. Tum quia intellectus noſter, vt diximus præcedenti Theoremate, non eſt tantùm aſſiſtens,

&

& qui ſe humano corpori ad cognitionem coniungat. Quomodo enim cognoſcit corpus, cui debet ſe coniungere? quomodo tempus, quo illi debet vniri, ne id faciat ſolum in ſenio, aut antequam infans rationis vſum habeat? ſi per phantaſmata, ergo extra corpus habet operationem cum phantaſmate, quod Aduerſarius pernegat. Si ſine hoc, ergo habet operationem independentem à corpore. non igitur erit corpori vnitus, cum modus operandi ſequatur modum eſſendi. Quin etiam ſi poteſt extra hominem ſine phantaſmate intelligere, non eſt vlla ratio, cur in homine intelligat per phantaſmata, cum ea, quæ per pauciora poſſunt fieri, non ſint facienda per plura. Eſt igitur neceſſe, vt humanus intellectus ſit vera hominis forma. Eſt enim homo eſſentialiter animal rationale; & conſequenter multiplex; aliàs ſi vnicus tantùm eſſet, omnes homines vnicus eſſent homo; quorum enim ex Ariſtotele l. 7. Met. t. 45. quod quid erat eſſe eſt vnum, neceſſe eſt & ipſa eſſe vnum, quod tamen aſſerere eſſet hominis fatui.

Confirmatur, quia ſicut omnia membra viuentis eò quod habeant vnam vltimam formam, faciunt vnum viuens, ita omnes homines vnum conſtituerent hominem, cum entia vnum ſint per formam. Tum quia, vt dicebamus, tunc non poſſet vnus rem diuerſo modo apprehendere, quàm alius, ne eadem anima de eadem re contrarias habeat ſententias eodem temporis momento. Tum quia non eſt vna, eadémque voluntas hominum ſingulorum, tum vnus ſit bonus, & alius malus, ergo nec vnus intellectus, aut anima rationalis. Probatur conſequentia, quia voluntas ſequitur intellectũ, ſicut appetitus ſenſitiuus ſenſũ; & ſunt potentiæ eiuſdem animæ. ergo ſi voluntates ſint diuerſæ, intellectus quoque & animæ rationales erunt diuerſæ.

Ex his ſequitur, falſam etiam eſſe opinionem Bernardi Mirandulani, l. 13. de Euerſ. ſing. cert. ſect. 3. & l. 32. ſect. 1. & Achillini quodlib. 3. de Intellig. dub. 4. aſſerentium ex Ariſtotelis ſententia, & naturæ lumine animam rationalem eſſe quidem vnicam in omnibus hominibus, ſed eſſe informantem. Tum ex dictis contra vnitatem animæ, ſeu intellectus aſſiſtentis, nam pugnant etiam contra hanc vnicam informantem penè omnia. Tum quòd impoſſibile ſit, vt eadem forma tam multa, & diſtincta informet corpora, interiecto ſpatio, in quo ipſa non eſt, quippe cum ſpatium non ſit corpus organicum. Tum quod Ariſtoteles omnino doceat oppoſitum. Lib. enim 12. Met. t. 17. aperte dicit rationalem animam non præcedere corpus, licet poſt corporis interitum remaneat.

THEOREMA 145.

Rationalis anima vnius poſt mortem non migrat in aliud corpus humanum, aut ferinum, vt finxerunt Ægyptij, Pythagorei, Platonici, & alij de quibus Lactantius l. 7. Epiphanius hæreſi 3. Irenæus l. contra hæreſes c 59. Athanaſius l. 6. de beatit. fil. Dei, Caſtro. l. 2. hæreſi 8. Herodotus, & alij, irriſitque huiuſmodi figmentum etiam Ariſtoteles l. 1. de ani-

ma tex. 53. qui etiam inficiatur vllam formam præcedere corpus. l. 12. met. t. 16. 17. & l. 2. phyſ. t. 26. vult animam habere ordinem ad determinatum corpus, idque rectè, ſicut enim forma in ſpecie requirit materiam determinatam in ſpecie, ita hæc forma numero habet ordinem ad tale corpus numero: non debet igitur eſſe forma aliorum corporum. Tum quia ſequeretur eſſe determinatum numerum hominum, cum per aduerſarios ſit determinatus numerus animarum, & totidem mori homines, quot naſcuntur, cum tamen videamus numerum hominum augeri. Tum quia ſi quis iuſtus, & ſapiens moriatur, aut potitur beatitudine, aut non. Si non potitur, nulla eſſet Dei iuſtitia; quippe qui rectè viuentibus præmia non conferat, meliórque eſſet conditio improborum, cum eis in hac vita omnia fluant ex ſententia. Si potitur, vel iterum poſtea detrudetur in corpus, & ſic eadem de cauſa nulla apparebit Dei iuſtitia: ſi non, quotidie minuetur hominum numerus. Mali quoque & ſceleſti ſi non ducuntur ad ſupplicia, nulla videtur Dei iuſtitia; ſi ducuntur, minuetur etiam hominum multitudo. Quare intra paucos annos vniuerſum genus humanum defeciſſet. Tum quia cum forma det eſſe, & vnitatem rei, ſi detur hæc animarum tranſmigratio, plures homines, vel etiam beſtiæ nactæ huiuſmodi vagantes, & tranſmigrantes animas, eſſent vnus homo, quin & beſtiæ huiuſmodi ſimul bruta eſſent, & homines, quæ ſunt digna riſu. Videatur Nyſſenus l. 1. de anima cap. 7. & 8. quare Leo X. hic §. 2. pro corporibus, quibus infunditur, numero ſingulariter multiplicari animas dicit.

THEOREMA 146.

Non eſt aliquid diuinæ ſubſtantiæ anima rationalis hominis, vt ſenſerunt Stoici apud Epiphanium, l. 1. hæreſi 5. Carpocrates apud Irenæum l. 1. cap. 24. Gnoſtici, & Manichæi apud S. Hieronymum in epiſt. ad Marcellinum, & Philo l. quod deterius inſidiatur potiori. ſed à Deo ex nihilo creatur, & immediatè infunditur corpori. Tum quia Deus nó eſt diuiſibilis, & mutabilis, tum quia anima iam non eſſet creatura, ſed Deus, & ab æterno, & beata, nec poſſet eſſe forma humani corporis, quam tamen eſſe docet §. 2. huius ſanctionis Leo, damnátque errorem hunc Concilium Bracarenſe 1. cap. 5. Tolet. 1. cap. vltimo. S. Leo ep. 91. cap. 1. Auguſt. l. de orig. animæ cap. 3. & 4. & Irenæus loco cit.

Neque eſt eiuſdem ſpeciei cum Angelis, vt voluit Origenes lib. 1. periarchon cap. 5. & 8. quia non poſſet eſſe forma hominis: eſſet enim ens completum, & non dicens ordinem ad corpus.

Neque ante corpus creata ab initio, vt voluit Origenes loco cit. cap. 7. & apud D. Hieronymum in epiſt. ad Pammachium, & Epiphanium hæreſi 64. & Auguſt. ep. 28. & l. 3. de lib. arbit. cap. 21. Tum quod in 6. Synodo act. 11. & à Leone ep. 91. cap. 5. id damnatur. Tum quod ſit abſurdum alicubi tandiu manſiſſe nihil acturam. Tum quod repugnat etiam Ariſtoteli l. 12. met. t. 16. 17.

Neque creatur ab Angelis, vt putauit

putauit Auicenna, Hermias, Seleucus, & alij, ex tripart. hiſt.l.7. cap.11. cum creatio arguat infinitatem virtutis, quæ non eſt in angelis. Sed à ſolo Deo creatur, & immediatè corpori infunditur, vt ſtatutum eſt in Synodo 6. Conſtantinop. Lateranenſi ſub Inn.III. Viennenſi cap. firmiter. Auguſtino, & Leone locis cit. Hierony. ep. ad Marcellinum, S.Thom.l.2. contra gent. cap. 86. quippe cum ſolus Deus creare poſſit, ob potentiam infinitam. Idémque colligitur Gen. c.2. *Inſpirauit in faciem,* &c. Eccl.c.vltimo. *Et ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* & l.2. Machab. c.7. *neſcio qualiter in vtero meo apparuiſtis, neque enim ego ſpiritũ, & animam donaui vobis, & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi, ſed enim mundi creator, &c.*

THEOREMA 147.

IN homine vnica tantum eſt anima, non autem aut duæ, vt voluit Ocham quodlib.2.quæſt.1.qui rationalem poſuit, & ſenſitiuam, quæ etiam exequeretur munera vegetatiuæ; aut tres, vt putauit Plato apud Ariſtotelem l.1.de anima t.90.91.92.& in Timæo. Philo. l. quod deterius inſidietur potiori, Manichæi apud D.Auguſt. l.10. de gen. ad literam cap.12. & 14. & alij. Eſt enim vnica tantum anima in ſingulis, eáque rationalis, quæ ſimul etiam dat eſſe ſenſitiuum, & vegetatiuum, vt docet S.Aug.loco cit. & l.83.qq. q.40.l.6. contra Iulianum. l. de duab. anim. contra Manich. cap.1. & 13.l. de quant. animæ cap.33. l. de ſpiritu, & anima cap.9. Damaſcenus l.2. de fid. cap.12. Baſilius in conſtit. Monaſt. cap.2. S.Thom.1. p.quæſt.76.art.3. l.2. contra gent. cap.58. Ariſtoteles l. 1. de anima tex. 65. vbi ſupponit animam rationalem, & extrinſecus aduenientem eſſe eandem, qua homo videt. Ideóque ſenem ſi oculum iuuenis reciperet, viſurum vt iuuenem, eò quod anima nihil paſſa ſit. Tex. 92. docet non eſſe plures animas in corpore. Lib.2. de anima t.31. vult vegetatiuum contineri à ſenſitiuo, & ſenſitiuum à rationali, vt triangulum in quadruplo. Lib. 3. de anima t. 37. 38. animam rationalem eſſe quodammodo omnia, quia ratione ſenſuum eſt quodammodo omnia ſenſibilia, & ratione intellectus omnia intelligibilia. Lib. de iuuent. & ſen. cap.1. vnam, & eamdem eſſe particulam, qua homo viuit, & eſt animal. Lib.2. de gen. anim. cap.4. mentem, quæ extrinſecus aduenit ex meliori, vel minus bona ſubſtantia, magis, aut minus præcipuas corporis partes, quaſdam etiam ex excrementoſa materia, fætu iam formato, & grandi, vt etiam natura primum fecerat in formatione, ſuſtentare, ſicut prudens pater familias, optimum cibum dat filiis, deteriorem ſeruis, viliſſimũ animalibus, Themiſtius, l.1. de anima cap.5. Simplicius l. 1. de anima t. 9. & 89. Auicenna l.6. nat. p.1. cap.3. Alexander, l.1. de anima cap. vltimo probatur, tum quia, vt argumentatur Auicenna, actiones animæ in eodem viuente ſeſe inuicem impediunt. vehemens enim, & attenta contemplatio minuit, & impedit operationes nutritiuæ, & ſenſitiuæ; vnde ſæpe non percipimus obiecta exteriora; & hæc pariter impediunt illam: at hoc non aliun-

æterno. eſſent enim nunc infinitæ animæ, & tranſiſſent infiniti anni, & multo plures menſes, hebdomadæ, dies & horæ, quæ implicant, cum vnum infinitum non ſit altero maius, alias enim eſſet finitum.

Quin etiam Patres ſentiunt, eſſe impoſſibile, vllam creaturam poſſe eſſe ab æterno, & conſequenter diuinum Verbum, quippe quod fuerit ab æterno Patri coæternus, haud eſſe creaturam, ſed Deum. Ita D. Baſilius l. cõtra Eunomium. Amb. l. 1. Hexam. cap. 3. Auguſt. l. de fid. ad Petrum. l. contra Felicianum. cap. 19. l. 12. de ciu. cap. 15. Fulgent. l. 1. de dupl. prædeſt. Iuſtinus l. de auerſ. dog. Ariſt. & in Apolog. Tertull. l. aduerſus Hermogenem. Athanaſius or. 8. aduer. Arianos. & in diſp. contra Arium in Conc. Niceno. Cyrillus Alex. l. 6. theſauri. cap. 12. & l. 12. cap. 9. 10. 13. Damaſc. l. 1. de fid. cap. 9. & Hugo de S. Vict. l. 1. de ſacram. cap. 10. vbi ait: *Hoc fugit diuinam virtutem, vt poſſit aliquid ſibi coæternum facere.*

Argumenta autem Aduerſariorum rectè ſoluunt Valeſius l. hiſtoriæ ſacræ, & Philop. in lib. contra Proclum. & omnia fundantur in aliquo ex his falſis principiis. Primò, ex nihilo nihil fieri poſſe, etiam diuina virtute, quod falſum eſſe vidit etiã Pythagoras, ex Calcidio com. 2. in Timæum Platonis, Triſmagitus apud Cyrill. Alexand. l. 2. contra Iulianum, & alij. Videatur Franciſcus Petrarcha lib. de ſui ipſius, & multorum ignorantia. Secundò, nihil poſſe fieri, niſi per naturalem motum, & mutationem, non autem per creationem. Tertiò ſi Deus de nouo feciſſet mundum, mutatus eſſet. Quartò, Deum eſſe finitæ virtutis, agere neceſſariò, & quantum poteſt. Quintò, æternitatem mundi arguere maiorem Dei bonitatem. Sextò, omne nunc, eſſe principium, & finem temporis.

EIVSDEM LEON. X.

Conſtitutionis 5. olim 8. editæ anno 1515. quæ incipit.

Regimini.

EPITOME 54.

MANDAT §. 2. vt iudices, quibus à Sede Apoſt. correctio, & punitio exemptorum delinquentium demandata eſt, debitum officij ſui diligenter exequantur.

Et §. 3. ſi moniti fuerint in hoc negligentes, cognitione huiuſmodi ea vice ſint priuati, & procedant ipſi locorum Ordinarij.

§. 8 Statuit cauſas Eccleſiaſticas, tam ſpirituales, quàm ciuiles ac mixtas in prima inſtantia cognoſcendas coram Ordinario.

§. 11. Innouat quaſcumque Conſtitutiones editas de pœnis contra impedientes libertatem Eccleſiaſticã & non ſoluentes decimas, raptores, violatores, Eccleſiarum incendiarios, depopulatores agrorum, capientes Cardinales, Epiſcopos, & alias perſonas

Exempti vt coercẽdi. cauſæ fori Eccleſiaſtici cognoſcendę in prima inſtãtia ab Ordinario. Innouãtur pœnæ violantium libertatẽ Eccleſiaſticam & perſonas Eccleſiaſticas non ſoluẽtes decimas, incẽdiariorũ, depopulatorũ, & moleſtãtiũ Prælatos ad conferẽda beneficia. feuda, Emphyteu-

ſes pro ſua volũtate, & præſtantium in his auxiliũ, conſiliũ, fauorem. collatio nulla, & inhabilitas ad alia.

nas Eccleſiaſticas, ac detinentes, eorúmque iura quomodolibet indebitè occupantes, vel eos in ſuæ iuriſdictionis exercitio perturbantes, ſeu moleſtantes ad conferenda beneficia, feuda, Emphyteuſim perſonis pro ipſorum voluntate, aut vendenda. Facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, & ad præmiſſa auxilium, conſilium, & fauorem præſtantes. Decernitque collationes de dictis beneficiis ſic factas, irritas eſſe, & nullas, & qui illis vtuntur, redduntur inhabiles ad alia beneficia.

THEOREMA 149.

Exemptio nihil eſt aliud, quàm liberatio à poteſtate ſæculari, aut Eccleſiaſtica. ob id exemptio, de qua agitur hoc §. 2. eſt liberatio à poteſtate Ordinarij inferioris Papæ, ſtante immediata ſubiectione Pontifici Romano. Quare cum ſum. Pontifex religionem aliquam exemptam facit, ſolet apponere huiuſmodi clauſulam. Ipſamque (religionem) & vniuerſa illius perſonas, ac bona quæcumque, ab omni ſuperioritate, iuriſdictione, correctione quorumcumque Ordinariorum eximimus, & liberamus, ac ſub noſtra, ac præfatæ ſedis Apoſtolicæ protectione ſuſcipimus. Exemptus verò dicitur, qui huiuſmodi exemptione potitur, ſeu qui non ſubeſt iuriſdictioni Ordinarij, vt conſtat ex cap. cum perſonæ. cap. ne aliquis. de priuileg. l. 6. ſolúſque Papa, vel legatus à latere poteſt cognoſcere de huiuſmodi cauſis contra exemptum. cap. veniens. de verb ſignif. l. 6. Quintiliano Mandoſio de ſig. grat. exempt. ab Epiſc. & Syluest. v. exemptio n. 1.

Porrò etſi olim iure communi Regulares ſubiecti eſsēt Epiſcopo (certum eſt enim in eos nihil poſſe iudicem ſæcularem, ex Authent. apud quos oport. monach. cau. dicere. & Authent. ſtatuimus. Cod. de Epiſ. & Cler. & cap. non dubium de ſent. excom. cap. 2. de for. comp. cap. & ſi Clerici. de iudiciis) Epiſcopo, inquam, loci, in cuius diæceſi ſitum erat Monaſterium, ex Concil. Chalcedonenſi cap. 4. & habetur 16. q. 1. cap. qui verè. Tolet. 4. cap. 50. Tolet. 10. cap. 3. Aurelian. 1. cap. 10. & habetur 16. quæſt. 1. cap. monaſteria. & tradit Panorm. cap. porrectum. de regul. & Syl. v. religioſus 3. n. 4. Qui etiam creabat Abbates, & eos ex cauſa deponebat. ex cap. ſi quis Abbas 18. quæſt. 2. Poſtea tamen regulares ab Epiſcoporum iuriſdictione fuerunt exempti, & Monaſteriis commiſſa eſt Abbatum electio. Quare iam Epiſcopi ordinariè procedere non poſſunt contra Regulares delinquentes, ſed tantum eorum iudex ordinarius, qui eſt prælatus, vt Abbas, Prior, &c. ex priuilegiis illis conceſſis directè, aut per communicationem à Nicolao IV. Benedicto XI. Clemente IV. Sixto IV. & aliis, de quibus in Mari magno Carmelitarum, Prædicatorum, Auguſtinianorum, & in collectione priuilegiorum Mendicantium, v. exemptio. & quoad religioſos Societatis Ieſu à Paulo III. in bulla, quæ incipit.

incipit. *Licet debitum*. & Gregorio XIII. in bulla, quæ incipit. *Aſcendente*. Etenim illorum Prælatus multò melius nouit ſubditorum defectus, ac regulas, & cõſtitutiones religionis, quàm Epiſcopi, & correctio citius fit, & cum minori ſcandalo.

Quo etiam poſito Bonifacius VIII. conceſſit Prælatis Minorum, vt in punitionibus Fratrum procederent non ſeruatis apicibus iuris (què de re videndum cap. qualiter. cap. quando. 2. de accuſat. Panorm. cap. ſi quis, contra. & c. cum contingat. de foro comp. Lupus alleg. 35. Felin. de modis procedendi contra Monachos nu. 19. 20.) ſed ſolum ſecundum approbatam eorum conſuetudinem. & Nicolaus V. conceſſit Miniſtro generali dicti Ordinis, vt poſſit iuxta inſtituta antiqua regularia dicti Ordinis corrigere, & punire ſubditos, & in criminibus maioribus, ſi res exigeret (cum moderamine) eos torturæ ſubiicere.

Debent igitur regularium ſuperiores procedere iuxta officium contra delinquentes, ne ſcelera impunita remaneant, & conſequenter multiplicentur, vt etiam notat Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 3. de refor. Vmbertus in reg. D. Auguſt. cap. 164. & Bernard. Dial in pract. crim. cap. 79. Quod ſi ſuperiores ſint in hoc negligentes, poſtquam fuerunt admoniti, priuantur ex hoc §. 2. ea vice huiuſmodi cognitione, & ſubſtituuntur Ordinarij locorum.

In Concilio etiam Tridentino ſeſſ. 7. cap. 14. de refor. ſtatutum eſt, vt in ciuilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum regulares extra clauſtrum degentes poſſint coram Ordinario conueniri tanquam ſedis Apoſtolicæ delegato. Et ſeſſ. 25. cap. 14. de regul. in cauſis criminalibus puniri poſſe regulares extra clauſtrum degentes ab eodem Ordinario, vt colligit indirectè Nauarr. com. 2. de regul. num. 63. & Emanuel Rodericus to. 2. quæſt. 2. art. 3. regulares autem degẽtes in clauſtro ab Ordinario puniri non poſſe, niſi extra clauſtrum ita notoriè deliquerint, vt populo ſint ſcandalo; & inſtante Epiſcopo intra tempus ab eodem præfigendũ, non puniatur à ſuperiore, eo enim caſu delinquens punietur ab Epiſcopo, & ſuperior priuabitur officio. extat hac etiam de re Conſtitutio 39. quæ incipit. *Suſcepti muneris*. Clementis VIII. de qua inferius, Theor. 401.

THEOREMA 150.

EA, quæ §. 8. habentur, fuerunt etiam poſtea ſtatuta à Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 20. ita vt ſaltem intra biennium à die motæ litis terminetur. Alioquin poſt illud ſpatium liberum ſit partibus, vel alteri earum, Iudices ſuperiores (competentes tamen) adire, qui cauſam in eo ſtatu aſſumant, in quo fuerit, & quam primum terminari curent; nec antea aliis committantur, nec auocentur, neque appellationes ab eiſdem interpoſitæ per ſuperiores quoſcumque recipiãtur: eorúmue commiſſio, aut inhibitio fiat, niſi à diffinitiua, vel à diffinitiuæ vim habente, & cuius grauamen per appellationem à diffinitiua reparari nequeat. Exceptis cauſis, quæ apud ſedem Apoſtolicam ſunt tractandę

iuxta canonicas ſanctiones, & quas ex vrgenti cauſa ad ſe auocauerit Pontifex, vt etiam ſeſſ. 25. cap. 10. de refor. eadem ſancta Synodus Epiſcopos monet, vt curent perfici.

THEOREMA 151.

INnouantur deinde §. 11. quæcumque pænæ latæ contra delinquentes principales; & auxilium, conſilium, & fauorem præſtantes in ſequentibus criminibus. Primò violando, vel impediendo libertatem Eccleſiaſticam, qua de re nónulla præmiſimus Theor. 15. 16. 17. & 77. ac 78. dum Honorij III. & Bonifacij IX. bullas explicaremus. Conſiſtit autem hæc libertas, vt docet Suarez t. 5. d. 21. ſect. 2. num. 90. in excellentia poteſtatis tum ad ordinem, tum ad iuriſdictionem pertinentis, & conſequenter in omnibus exemptionibus à ſubiectione, vel coactione temporalis poteſtatis, & priuilegiis conceſſis Eccleſiæ, ſiue à Deo, vt ex Antonino 3. p. t. 25. cap. 17. & aliis, quod Clericis ſoluantur decimæ. cap. reuertimini. 16. quæſt. 1. quod Eccleſia ſola res Eccleſiaſticas adminiſtret. cap. ſi Imperator. d. 96. quòd Eccleſia de ſpiritualibus ius condere, & iudicare poſſit. cap. cum ad. & cap. bene d. 96. & ſimilia. ſiue à Papa, vt cap. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. ne clericis manus iniiciantur, cap. ſi diligenti. de foro comp. ne clerici conueniantur coram iudice ſæculari. c. relatū. de teſt. vt in legatis ad pias cauſas ſufficiant duo teſtes. ſiue ab Imperatore (Reges enim ſolum concedere poſſunt Eccleſiis in ſuis dominiis, ex Inn. cap. nouerit. de ſent. excom.) vt v. g. quòd nullus iudicet perſonas Eccleſiaſticas, niſi ſui Prælati. vel quòd quilibet liberè donare poſſit Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis perſonis. l. 1. & l. illud. l. fin. Cod. de ſacroſan. Eccl. vel quòd ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam nulla ſint. l. caſſa. Cod. de ſacroſ. Eccl. & ſimilia; de quibus Caiet. v. excom. cap. 51. & nunc violantes immunitatem, vel lib. Eccleſiaſticam, incidunt in excommunicationem bullæ cænæ. §. 15. & Gregorij XIV. bullæ 7. Sumitur autem Eccleſia in huiuſmodi difficultate, non prout opponitur infidelibus; éſtque fidelium congregatio, ſed prout opponitur parti fidelium, quæ diuinis vſibus, & miniſteriis non eſt mancipata.

Secundò, incendendo, violando, ſpoliando, depopulando Eccleſias. cap. canonica. 11. quæſt. 3. c. cum deuotiſſimam. 12. quæſt. 2. cap. omnes Eccleſiæ. 17. quæſt. 4. c. peſſimam. 23. quæſt. 8. cap. tua nos. de ſent. excom. & cap. conqueſti, ibidem. Panor. in idem. c. Aſtenſis. p. 2. l. 7. t. 13. §. 18. Piſanel. excom. 4. Angel. excom. 5. caſu 5. & 6. Antonin. 3. p. t. 25. c. 11. 12. Syl. excom. 7. n. 11. 16. Ledeſma 2. 4. q. 26. art. 2. Nauarr. cap. 27. num. 94. vt etiam diximus Theor. 77. §. 7. etſi lis ſit, an excommunicatio ſit lata, vel ferenda. & denunciati ſunt pro abſolutione mittendi ad ſedem Apoſtolicam.

Tertiò, non ſoluendo decimas, vt etiam cap. denique. cap. reuertimini. 16. quæſt. 1. & extra. toto tit. de decimis, & tit. eodem l. 6. S. Thom. quæſt. 2. artic. 8. quæſt. 6. art. 10. 2. 2. quæſt. 87. art. 1. Caiet. ibid. Nauarr. cap. 21. num. 28. & ſeq.

ſeq. & Concilium Tridentinum ſeſſ.25. cap.12. de refor. vbi præcipitur, vt qui decimas aut ſubtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec abſoluantur, niſi reſtitutione ſequuta. Tolet. l. 6. cap.20. Leſſius l. 2. cap. 39. Azor t.1.l.7.cap.34. Emanuel Rodericus t.2.quæſt.45. Porrò nomine decimæ ex Hoſtienſi in ſum. tit. de decimis. §.1. intelligimus partem illam omnium bonorum mobilium, ſiue fructuum iure quæſitorum, quæ Eccleſiæ miniſtris quotannis iure taxata eſt, in eorum debitum ſubſidium propter miniſterium ſpiritualium, iuxta 1. Cor.9. *ſi nos vobis ſpiritualia*, &c. & 1. ad Tim.5. *qui bene præſunt*, &c. Lucæ 10. *dignus eſt operarius*, &c. ideo obſeruant S.Thom.2.2. quæſt.87. art.1. Rebuffus de decimis. quæſt.1. & 2. Couarr. l.1. var. reſol. cap. 17. aliíque Theologi, & iuris canonici interpretes, hoc non tantùm eſſe iuris Pontificij, ſed etiam naturalis, cum recta ratio dictet, vt eum alamus, qui nobis in diuinis inſeruit; & diuini, ex locis præcitatis. & ob id merito damnata eſt in Conc. Conſtantienſi ſeſſ.8. opinio VVicleffi aſſerentis decimas non eſſe vllo iure Eccleſiaſticis debitas, ſed eſſe meras eleemoſynas, & poſſe propter eorum peccata illis negari. Difficultas tamen eſt de quota parte; Innoc. enim cap.vltimo de paræciis. Gloſſa c.1. de decimis.l.6. Ancharan. ibid. Io. Andr. cap. à nobis de decimis. Butrius cap. Parrochianus, Panorm. Hoſtienſ. §.7. de decimis in ſum. dicunt eſſe etiam iuris diuini, & non tamen canonici, vt ſit decima pars fructuum; tum ob cap. tua de decimis, vbi dicitur deberi decimas Conſtitutione diuina. & cap. tua nobis.ibid. Deum præcepiſſe ſolui decimas; ideóque non poſſe minui. & cap. fin.16. q.1.eas eſſe iuris diuini, & deberi Deo. Tum quod Matth.23.Chriſtus decimantibus dixerit: *oportet hæc facere, & illa non omittere*. At S.Thom. loco cit. Alenſ.3.p. q.51. nu.1.2.3. Henricus quæſt.4. q.21. Sotus l.9. de iuſt. quæſt.4.art.1. Nauarr.c.21. num.28. Couar.vbi ſupra. Leſſius, Azor, & alij, quos citauimus, l.2. de Miſſæ ſacrif.quotam hanc tempore Euangelij ſolo iure Eccleſiaſtico (antiquiſſimo tamen, vt patet ex Clem. l. 2. cap.29. 38. 39. l.8. cap.36.) deberi dicunt. Tum quia in lege Euangelica nullum aliud extat præceptum, quàm miniſtrātibus ſpiritualia deberi congruam ſuſtentationem. Matth.10. 1.Cor.9.De quota autem nihil ſtatuitur. Tum quod quæ dicuntur Exod. 22. Leuit. 28. Num.18. de decimis. ſpectāt ſolum ad Leuitas, & Sacerdotes Aaronicos, qui cum eſſent vna ex 12. tribubus, erant ferè decima pars, & non acceperat partem ſuam in diuiſione terræ, & habebant vxores, & liberos. at iam alia eſt lex noſtra, aliud ſacerdotium, alia ratio gubernandi. Tum quod hæc quota conſuetudine tolli poſſit, cap. in aliquibus.de decimis. & alicubi decima multorum fructuum eſt ſublata, quod fieri non poſſet, ſi eſſet iuris diuini, & in pluribus Prouinciis aliter prouiſum eſt Eccleſiaſticis, ex Couar. loco citato. num.9. Tolet. l.6. cap.20. num. 5. Dicuntur autem decimæ deberi conſtitutione diuina, eò quòd in lege veteri Deus id conſtituerit, ad cuius imitationem idem in noua ſtatuit Eccleſia,

& ſic debentur ſolum ex lege diuina mediatè, non immediatè, & ideo quandiu lex Eccleſiæ viget, irreuerentiam Deo primo inſtitutori facit, qui imminuit. Et pariter quoque dicuntur iuris diuini, quia Deo conſecrantur pro miniſtris. Dictum autem Domini Matth. 23. intelligitur de tempore illius legis.

Quærenti autem quotuplex ſit decima, Dicendum eſt cum Hoſtienſi ſum. tit. de decim. § 3. eſſe triplicem; prædialem, quæ ſoluitur ex fructibus, frumento, vino, oleo, &c. qui proueniunt ex prædiis. cap. peruenit. cap. paſtoralis. cap. Apoſtolica. de decimis. Perſonalem, quæ ſoluitur ex acquiſitis, mercatura, militia, opificio, venatione, & arte. cap. decimæ 16. quæſt. 1. c. ad Apoſtolicæ. cap. non eſt. de decimis. Mixtam, quæ ſoluitur ex acquiſitis ex animalibus, quæ in paſcuis noſtra cura, & diligentia nutrimus, fætibus pecorum, porcorum, boum, & eorum fructibus, caſeo, lacte, butyro, lana, pelle. cap. non eſt. de decimis. horum enim fructus partim ex prædiis, partim ex induſtria hominis proueniunt. ex his igitur omnibus decimæ ſoluendæ ſunt, alioquin ex D. Auguſt. ſerm. 219. de temp. *Hæc eſt Domini iuſtiſſima conſuetudo, vt ſi tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris.* & hom. 48. ex 50. *Maiores noſtri ideo omnibus copijs abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæſari cenſum reddebant, modo autem quia diſceſſit deuotio Dei, acceſſit indictio Fiſci, noluimus cum Deo partiri decimas, modo autem totum tollitur; hoc tollit Fiſcus, quod non accipit Chriſtus.* Denique in Clementina. *Cupientes.* de pænis, excommunicantur religioſi, qui præſumunt in ſuis ſermonibus, vel alibi proferre, quæ retrahant audientes à decimarum debitarum Eccleſiis ſolutione. Qua de re Aſtenſis p. 2. l. 7. tit. 2. caſu 99. Angel. excom. 7. caſu 44. Syl. excom. 9. num. 88 §. 45. Ledeſma 2. 4. q. 26. art. 2. Nauarr. cap. 27. num. 145. Ibique etiam religioſi, qui ſcienter poſtpoſuerunt ſuis confitentibus conſcientiam facere de ſoluendis decimis, ab officio prædicationis tandiu ipſo facto ſuſpenſi manent, donec ipſi confitentibus (commodè facultate habita) conſcientiam fecerint; quod ſi præſumpſerint prædicare, prædicta negligentia non purgata, incurrunt ipſo facto excommunicationem. Videndus Sayrus l. 3. cap. 33. num. 41. & ſeq. Nauarr. cap. 27. num. 145. 146. Caiet. excommunicatio c. 65. 66. Syl. excom. 9. num. 89. Rodericus t. 2. quæſt. 45. art. 8. addens ex ſupplemento ord. fol. 26. conceſſionem 82. ex Eugenio IV. communicantes in priuilegiis Minorum non incurrere dictam excommunicationem, omittentes conſcientiam facere confitentibus, niſi fuerint requiſiti à Parrochianis, ídque tantùm temporibus in dicta Clementina expreſſis, & ſi tunc, prædicabunt.

Quartò, capiendo, & detinendo Cardinales, Epiſcopos, & alias Eccleſiaſticas perſonas, de qua re 11. q. 1. per totam 17. q. 4. ſi quis ſuadente, Honorij III. bulla, quæ incipit. *Has leges.* Bonifacij IX. bulla. *iuſtis*, vt diximus Theor. 78. cap. fælicis. de pænis l. 6. Pij V. bulla 93. cænæ. Gregorij XIII. Clementis VIII. Pauli V. §. 11. Caiet. excom. cap. 11. 12. Antonin. 3. p. t. 25.

t.25. cap.2.& 3.Syl.excom.7.n.22. Sayrus l.3. cap.15.

Quintò, eorum iura occupando, & iuriſdictionem perturbando. prior pars habetur etiam §.15. & 17. bullæ cænæ. & Conc. Tridentino ſeſſ.22. cap. 11. de refor. Videndus Syl.excómm.7.nu.73.in excom.28. Caiet. excom. cap.28. 27. Ledeſma 2. 4. quæſt.26. art.1. Soto 4. d.22. quæſt.2. art. 3. poſt concl.5. Nauarr. cap.27. num.69. 70. poſterior verò in bulla cænæ. §.17. Sed non ita ampla, vt hoc loco, vbi ſpecificantur qui Prælatos moleſtant in conferendis beneficiis, & alienandis feudis,& rebus Emphyteoticis. Quorum ſimul collationes decernuntur irritæ, & nullæ, illiſque vtentes inhabiles ad beneficia, vt etiam c.1. & c.quoniam. de immun. Eccl.l.6.

Sextò, faciendo ſtatuta, aut ordinationes contra libertatem Eccleſiaſticam. Quod etiam habetur. cap. nouerit. de ſent. excom. & in bulla cænæ. §. 15. & in Conſtit. Feder. II. approbata ab Honorio III. & l. caſſa.Cod.de ſacros. Eccl. vt dixi Theor.15.16.17.77.78. & & dicitur 424.426. Porrò ſtatutum illud contra libertatem Eccleſiaſticam cenſetur, quod vel directè, & ſua natura, ac ipſa materia iuri Eccleſiaſtico aduerſatur, aut derogat. vt ſi v.g. contineat non ſoluendas decimas. vel quod etiam obliquè, & moraliter illi præiudicet. vnde dicitur cap. vltimo de Imm.l.6. præſumi eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam ſtatutum, ne ſubditi vendant, molant, coquāt panem Eccleſiaſticis. indirectè enim præiudicatur illis, & fit fraus libertati, & immunitati eorum ex Anton.3.p.tit.24.c.18. Suarez t.5. d.21. num.91. Reginaldo l.9. num.359. ideo rectè Felinus,cap. nouerit.de ſent. excom. ſentit ſtatuta omnia, quibus perſonis Eccleſiaſticis aliquid prohibetur, quod nec diuino nec humano iure eſt illis prohibitum (adde, vel imponitur aliquid,quod neutro prædictorum iurium præceptum eſt) eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam,ídque colligi poteſt ex libertatis definitione, quæ eſt: *naturalis facultas faciendi quodlibet, niſi iure prohibeatur*. l. libertas. ff.de ſtatu hominum. & Bartolus in l.1. §.2. ff. quarum rerum actio non detur.num.3.& in l.Caſſa. Cod.de ſacros. Eccl. Baldus in Margarita v. Eccleſia. Panorm. in cit. cap. nouerit. Angel. excom.7. num.12. Tab. excomm.5. cap.20. Syl. excom.9. num.31. Suarez t.5. d.21. ſect.2. n.93. Reginaldus l.9.n.358. docent eſſe etiam contra Eccleſiaſticam libertatem quodcumque ſtatutum, quo clerici efficiuntur timidiores, quamuis non videatur directè contra libertatem Eccleſiaſticam, vt ſi Princeps ſtatuat, vt qui laicum percuſſerit, exilio mulctetur:qui verò Clericum 25. aureos ſoluat. Videndus etiam Caiet.V.excommunicatio caſu 31. & Nauarr. c.27.n.119.120.

EIVSDEM LEON. X.

Conſtitutionis 11. olim 9. editæ anno 1515. quæ incipit.

Inter multiplices.

EPITOME 55.

CONCIONANTES, & diſputātes montes pietatis *Aſſerentes pietatis mon-*

tes illicitos eſſe, excommunicãtur. iuuãtes conſequuntur Indul.

tatis eſſe illicitos, ſi quid ſolùm ſumatur, pro indemnitate, & conſeruatione montis, ſiue id ſcripto, ſiue verbo faciãt, excommunicationem incurrunt. Iuuantes autem montes prædictos indulgentias conſequuntur.

THEOREMA 152.

CVm pecuniarij montes non vnius ſint generis, vt videre eſt apud Toletum. l. 5. cap. 38. 39. Azorem t. 3. l. 5. cap. 8. quæſt. 10. 11. nobis hoc loco eſt tantùm difficultas de pecuniariis montibus pietatis de quibus differunt Nauuar. cap. 17. num. 217. & Comm. de vſuris numer. 59. & ſeqq. Medina tr. de rebus per vſur. acq. q. 10. Sotus l. 6. de iuſt. quæſt. 1. artic. 6. Caiet. opuſc. hac de re. Syl. v. vſura. 5. quæſt. 4. Azor loco citato c. 8. Leſſius l. 2. cap. 20. dub. 23. Tolet. cap. 38. citato. Valentia 2. 2. q. 23. p. 4. poſt 5. concluſio. Molina d. 325. Salas tr. de vſur. dub. 33. Rebell. 2. p. l. 8. q. 13. Reginal. l. 25. num. 207. Bannes q. 78. art. 4. Paul. Comit. l. 3. quæſt. 35. Suarez t. 5. d. 22. ſect. 6. Quaranta v. Mons pietatis. Et dicuntur montes pietatis, eò quod huiuſmodi pecunia in vtilitatem pauperum ſit deſtinata, & perpetuò conſeruetur, ideóque Conc. Tridentin. ſeſſ. 22. cap. 8. 9. 11. numerat huiuſmodi montes inter pia loca. Fuerúntque in Italia inſtituti ante centum, & ſeptuaginta annos, & approbati à Paulo II.

Eſt autem eorum praxis huiuſmodi. Deſtinatur ſiue ex publico ærario, ſiue aliunde certa pecuniæ quantitas in refugium pauperum, ne cum magnis vſuris aliunde cogantur quærere, eis mutuanda iis legibus. Prima, vt ipſi mutuatarij paruum aliquod auctuarium vltra ſortem pendant ſingulis menſibus, pro conductione domus, miniſtrorum eius ſtipendio, cum debeant pecuniam, & pignora cuſtodire, ſcribere rationes dati, & accepti, cæteráque neceſſaria præſtare. Secunda, vt mutuatarij pignus deponant idoneum, aliàs multis poſtea non ſoluentibus, mōs facile exhauriretur, & finiretur. Tertia, vt ex huiuſmodi pecunia detur ſingulis indigentibus vſque ad certam ſummam, v. g. viginti quinque aureos. & vt poſſit pluribus indigentibus ſubueniri, ad certum etiam tempus, v. g. ad duos annos. Quarta, vt ſi præſcripto tempore non ſoluerint quod mutuò acceperunt, vendatur pignus, quodque ex pretio, detracta ſorte, & auctuariolo, ſuperfuerit, domino reſtituatur vt docent Medina, Nauarr. Tolet. & alij locis citatis.

THEOREMA 153.

EST igitur difficultas an huiuſmodi montes pietatis cenſendi ſint liciti? & quidem Caiet. opuſc. de monte pietatis, & Sotus l. 6. de iuſt. quæſt. 1. art. 6. eos tanquam vſurarios condemnarunt. & videtur etiam dubitare Syl. v. vſura. 5. num. vltimo. Tum quia mutuans, aliquid palam accipiat vltra ſortem mutuo datam. Tum quod non teneantur pauperes compenſare onera ſuſcepta in pecunia montis conſeruanda, eò quod ipſi non ſint illius pecuniæ domini,

ſed

ſed ad illud teneatur Cómunitas, vel is, ad quem eius dominium pertinet. Tum quod quò quis diutius vtitur illo mutuo, plus vltra ſortem ſoluit, ergo non pro oneribus, ſed pro tempore petitur, atque ideo vſurariè.

Oppoſitum autem meritò docent Medina, Nauarr. Valentia, Azor p.2.l.5. cap.3. quæſt.5. & vbi ſupra, Leſſius, Tol. locis allegatis, Molina tr.2. diſp. 325. Ferdinandus Rebellus. p. 2. de oblig. iuſt. lib.8.cap.13. Reginald.l.25.n.207. Paulus Comitolus l.3. quæſt.35.& cæteri. Tum quia licet olim id fuerit dubium, id tamen poſtea eſt definitum in Conſtitutione hac in Lateranenſi Concilio ſeſſ. 10. à Leone X. ait enim. *Declaramus, & definimus montes pietatis, in quibus pro eorum impenſis, & indemnitate aliquid moderatum ad ſolas miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum ad illorum conſeruationem pertinentium pro eorum indemnitate dumtaxat vltra ſortem, abſque lucro eorumdem mentium recipitur, nec mali ſpeciem præferre, nec vllo pacto improbari.* Qui etiam conceſſit indulgentias porrigentibus manus adiutrices ad huiuſmodi montes erigẽdos. Quare vt detur Caietano venia, cum 18. annos ante hanc Conſtitutionem opuſculum illud ſcripſerit, Sotus certè cum ſcripſerit poſtea, omnino liberius, quàm par fuerit, ſcripſiſſe videtur, cum dicat non pertinere ad Concilium huiuſmodi quæſtiones definire. Nam Concilium cum ſuo capite errare non poteſt, & ad illud pertinet definire omnia, ex quibus ſalus animarum dependet. Tum quod montes eoſdem approbarint eodem Leone teſte, Paulus II. Sixtus IV. Inn. VIII. & Iulius II. & Concil. Tridentinum ſeſſ.22. cap.11. de refor. vbi excommunicat occupantes illorum bona, cuiuſcumque ſint dignitatis, à ſolo Papa abſoluendos. Qua de re Azor p. 1. l. 9. cap.27. q.10. Zerula in pract. Epiſcopali. p.1. verbo, bona. Comitolus l. 6. quæſt.23. Suarez t.4. d.22. ſect.6. num. 22. Salicetus in pract. crim. cap.3. Tum quod onera illa ſuſcipiantur in vtilitatem pauperum: meritò igitur ab eis petitur compenſatio, vt etiam palam ſentit idem Leo, & Conc. Later. in d. ſeſſ.10. dum pro ratione ſuæ deciſionis ſubiicit illa verba. *Qui commodum ſentit, onus quoque ſentire debet.* quæ eſt vna pars illius regulæ iuris. l. 6. *qui ſentit onus*, &c. & ſecundum etiam ius ciuile, *cuſtodia rei ad illum pertinet, ad cuius commodum, & vtilitatem cuſtoditur, & cui perit, aut lucriſit.* l. 1. & l. neceſſariò. ff. de peric. & com.

Non igitur tenetur Ciuitas, aut ipſe mons, vel dominus illius propriis expenſis alere eos, qui conſtituti ſunt ad mutuandum, ſcribendum, &c. ſed ipſimet, qui commodum ſentiunt. Et argumenta contraria facilè ſoluuntur. Primum, quia nihil ſoluitur vi mutui, ſed quid ſolùm ratione damni emergentis pro impenſis, & ſtipendiis miniſtrorum montis, vt ait Leo. Secundum, licèt pauperes non ſint domini illius pecuniæ, non tamen liberi eſſe debent à compenſatione onerum ſuſceptorum cauſa conſeruandæ pecuniæ. Satis enim eſt, vt innuit Pontifex, ea onera ſuſcipi in vtilitatem pauperum. Tertium, quia non plus petitur ob maius tempus formaliter, ſed quia quo quis diutius illam

lam pecuniam retinet, maius beneficium mutui participat, & diutius, & conſequenter maiora onera propter illud ſuſcipiuntur, & miniſtri diutiùs obnoxij ſunt laboribus, curam diuturniorem pignorum habent, & ſunt expoſiti eorum periculo.

Quærenti verò cui ſit reſtituendum, ſi quid v. g. in fine anni ſuperſit ſtipendiis, & expenſis neceſſariis, iam ſolutis? Reſpondeo cum Azor cap 9. l. 5. tom. 3. Mutuatariis ſingulis, à quibus eſt acceptum, ſi id certò ſciri poteſt, quia ſoluerunt vltra id, quod ſoluere tenerentur. Sin minus, pauperibus, vel conferendum in vſus pios, vt fit in reſtitutione incertorum, vt obſeruari vidi in pietatis monte Veronenſi.

EIVSDEM LEON. X.

Conſtitutionis 12. olim 10. edita anno 1515. quæ incipit.

Inter ſolicitudines.

EPITOME 56.

Non imprimẽdi abſque licentia gratis ſub excommunicatione dãda, libri, ſub pæna excommunicationis latæ ſententiæ, librorũ publicæ combuſtionis, &c.

NEMO ex §. 1. librum, aut ſcripturã aliquam præſumat imprimere, vel imprimi facere, niſi prius in Vrbe per Vicarium Pontificis, & Magiſtrum Sacri Palatij; in aliis verò diœceſibus per Epiſcopum, vel ab eo deputatum peritum, & inquiſitorem loci approbetur, per illorum manus propriæ ſubſcriptionem, ſine dilatione gratis, ſub pœna excommunicationis, faciendam.

§. 3. Qui ſecus facere præſumpſerit, librorũ publicam combuſtionem, & 100. aureorum applicandorũ fabricæ S Petri mulctam, & ſuſpẽſionem per annum ab impreſſione, & excommunicationem latam incurrat; & creſcente contumacia caſtigetur per Epiſcopum ſecundùm iuris remedia.

THEOREMA 154.

QVæ in hac Conſtitutione habentur de omnibus libris, & ſcripturis imprimendis, fuerunt etiam ſub eodem Leone in Conc. Later. ſeſſ. 10. decreto 9. definita, & præſcribuntur in regula 10. indicis; & eſt vſus, vt etiam ipſæ Theſes, Orationes, Carmina, & ſimilia ante impreſſionem examinentur, & probentur, ídque etiam Romæ, teſte Toleto l. 1. cap. 42. num. 3. Azore t. 1. l. 8. cap. 17. q. 2. & in Luſitania ex Roderico mox citando. Sed num huiuſmodi pœnæ, & Cenſuræ Concilij etiam ligent, non eſt ita apud omnes certum, eò quod parum cognitæ fuerint, & haud vſu, & conſuetudine receptæ, vt teſtantur Caiet. V. excommunicatio in fine, Bartholomæus Caran. in fine ſummæ Concilij Later. Nauar. cap. 17. n. 148. Emanuel Rodericus p. 2. q. 105. art. 1. Suarez t. 5. d. 22. in fine, & d. 23. ſect. 7. num. 1. ſed quod à Leone hic, & à Concilio Lateranenſi de omnibus ſcripturis ſtatutum fuerat, fuit quoad res ſacras innouatum

uatum in Conc. Tridentino ſeſſ.4. in decreto de editione, & vſu ſacrorum librorum. nempe vt nemo imprimat, vel imprimi faciat quoſuis libros de rebus ſacris, ſine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere præſumat, niſi primùm examinati, approbatique fuerint ab Ordinario, ſub pæna anathematis, & pecuniæ in canone Concilij nouiſſimi Lateran. appoſita, addito, ſi regulares fuerint vltra examinationem, & probationem huiuſmodi, licentiam quoque à ſuis ſuperioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam ſuarum ordinationum in fronte libri authenticè ponendam, quod etiam fit in inſtructione Clementis VIII. indicis.tit.de impreſſione librorum §. 2. Extenditque Concilium Tridentinum Impreſſorum pænas, ad eos, qui ſcriptos libros euulgant, niſi antea probati fuerint. & qui eos habuerit, vel legerit, niſi prodiderit auctorem, habebitur pro auctore.

Notat autem Azor loco cit.q.3. ſufficere, ſi ſcriptura, aut liber typis mandetur ſub nomine certi Collegij, Conuétus, aut Vniuerſitatis, ſiue præfecti illius, cum in iure Conuentus, Collegium, Ciuitas, perſona ficta cenſeantur. & in eos poſſet inquiri, & animaduerti, vt in priuatas perſonas, & ineamus cum illis contractus. & factum videmus in operibus Conymbricenſium.

Quin etiã in aliquibus Regnis, vt Galliæ, & Hiſpaniæ libri, non ab Ordinariis, ſed à Regio Conſilio examinantur, & probantur, vt docet Suarez, vel annuentibus Pontificibus, vel Ordinariis talem approbationem, vt ſufficientem, admittentibus. Videndi circa hoc decretum Concilij Tridētini, Caſtro l.1. de leg. pæn cap.8. Couar. l.4. var. reſol. cap.17. num.1. Azor t.1. l.7. cap.17. q.1. 2. 3. 4. Suarez t.5.d.23. ſect.7. num.1.2.3. Rodericus. t.2. q. 105. Nauarr. cap.17. num.148. Fuſcus l.2. de viſit.c.31. num.9. Felicianus de cenſuris. tit. de excommunicatione cap.24. Andreas Gambarus. l.2. de off. & poteſt. legati à latere. num.430. Reginald. l 9. num.259. 257. Tolet. l.1. cap.42.

In inſtructione quoque Clementis VIII. citata. tit. de impreſſione, §.6. præſcribitur, vt Typographi, & Bibliopolæ coram Epiſcopo, vel Inquiſitore, & Romæ coram Magiſtro ſacri palatij iureiurando ſpondeant, ſe munus ſuum Catholicè, ſyncerè, ac fideliter exequuturos, ac regulis, & decretis indicis Epiſcoporum, & Inquiſitorum obtemperaturos, & ſi eruditi ſint, fidem profiteri debent. vt etiam ſtatutum reperimus in Concilio Salzburgenſi c.5. Impreſſores autem librorum hæreticorum incurrunt primam excommunicationem bullæ cænæ.

THEOREMA 155.

ILlud etiam hoc loco quæri poteſt, an poſſit quis tuta conſcientia Conciones, prelectiones Theologicas, obſeruationes de rebus ſacris ſcripras, nec adhuc ab Ordinariis approbatas, alicui communicare? Et dicendum videtur ex Suarez loco citato num. 3. Azor quæſt.4. Reginaldo num. 235. & Roderico ſupra, poſſe; tum quia hæc propriè non dicuntur liber

iuxta ſenſum Concilij, tum quia hæc ſcripta ſunt dictata quædam inferioris ordinis, quæ vix in communicatione literatorum hominum vitari poſſunt, & vbique locorum vſus habet, vt aliis communicentur. Tum quia non per ſe ſcribuntur, vt diuulgentur inſtar librorum, ſed ſolum ad proprium vſum, & priuatam vtilitatem, ac per accidens communicantur. vnde non cenſentur ſub hac clauſula comprehendi, nec Prælati tanquam illicitum reprehendunt. Tum quia cum hac de re orta eſſet inter religioſos perturbatio, ſacra Congregatio Cardinalium decrarauit, ſupradicta eſſe tantum intelligenda, quando dantur, vt typis mandentur, & euulgentur, vt docet Roder. dicta quæſt. 105. & Sorbus in Addit. ad Compendium Mendic. tit. Imprimere libros, in fine, qui ait ſeruari authenticum Romæ in archiuio fratrum Capucinorum.

EIVSDEM LEON. X.

Cōſtitutionis 16. editæ anno 1516. quæ incipit. Temerariorum.

EPITOME 57.

Cardinalium, corúmque ędium, & familiariũ violatores, & complices dãnantur Cenſuris excommunicationis. priuat. infamiæ.

INNOVAT §.2. cenſuras Honorij III. Bonifacij VIII. & ſuperiorum contra hoſtiliter inſequẽtes Cardinales, & illis præſentia, conſilio, fauore aſſiſtentes, ac ſcienter tales delinquentes receptantes, aut defendentes. §.3. corúmve Cardinalium domos, etiã Conclauis tempore inuadentes, & bona diripientes, quamuis Cardinalis fuerit electus in Papam, aut vulnerantes aliquem ex ibidem exiſtentibus, ſocios, mandantes, ratum habentes, eorum nomine factum, conſilium, & fauorem præſtantes, & defendentes. quæ Conſtitutio vbique & perpetuò valeat.

THEOREMA 156.

STatuta in hac Conſtitutione contra hoſtiliter inſequentes Cardinales (nam difficulas non eſt de percuſſione ipſa, & captione, id enim clarum erat ex canone. *Si quis ſuadente*. 17. quæſt. 4. Sed de inſecutione, cum non incidat quis in Can. *ſi quis ſuadente*. ob ſolam inſecutionem Clerici, ex Gloſſa c. *ſi quis pulſatus*. de pænit. d. 1. & in cap. fælicis. de pœnis. l. 6. & Archidiac. cap. ſunt qui. 17. quæſt. 4. licet eodem cap. ſicut qui. iudicentur ſacrilegi, qui ſacerdotes inſequuntur) inſequentes, inquam, hoſtiliter. id eſt ex D. Antonino 3. p. t. 25. c. 2. Syl. excom. 7. num. 23. Sayro l. 3. cap. 15. num. 7. Reginaldo l. 9. num. 313. ſicut hoſtes, & inimicos capitales, & animo grauiter offendendi S. R. E. Cardinales lata ſunt à Bonifacio VIII. in cap. Fælicis. (quod hic etiam innouatur) de pænis. l. 6. vbi fiunt rei læſæ Maieſtatis, infames, diffidati, banniti, inteſtabiles actiuè, & paſſiuè, priuati beneficiis, & Officiis, etiam temporalibus, feudis, locationibus, inhabiles ad teſtandum,

ſtandum, bona eorum non tranſmittuntur ad poſteros, ſed applicantur Fiſco, domus diruuntur, nullo vmquam tempore reædificandæ, debitores eorum non tenentur ſoluere eis, aut in iudicio reſpondere, ac denique incidunt prædicti delinquentes in excommunicationem reſeruatam Papæ.

Eorum autem filij, ac nepotes per lineam rectam deſcendentes priuantur beneficiis, dignitatibus abſque ſpe vlla promotionis in poſterum, fiunt inhabiles ad dicendum teſtimonium, ad officia, beneficia, & actus legitimos, immo in d. cap. fælicis. ad collaterales offendentium Cardinales pœnæ extendi poſſunt. Qua de re Menoch. l. 2. de arb. iud. caſu 552. n. 8. ne ſcilicet agnati tepidi, remiſſi, ac negligentes ſint circa collateralium ſuorum inſolentias reprehendendas, vt ſcribit Bartholus in l. iure prouiſum. Cod. de fabricenſibus. Ancharan. in cap. 1. de Conſtit. Decius conſ. 64. Baldus in conſilio. *In Chriſti nomine, amen. Videtur quod vigore dicti,* &c.

His non diſſimilia extant in bulla 93. Pij V. in qua cenſuræ extenduntur etiam ad qualitercumque ſcientes, & non reuelantes huiuſmodi delinquentes, & Complices, eſtque etiam caſus bullæ cænæ. §. 11. vbi extenduntur etiam ad hoſtiliter inſequentes cæteros Prælatos, iuxta Clementinam. *Si quis ſuadente.* tit. de pœnis. & fortè idem Leo X. fecit hunc caſum bullæ cænæ, cum nullus antiquior Caietano eius meminerit.

Similiter extenduntur hoſtiliter inſequentium Cardinales pœnæ etiam ad eos, qui præſentia, conſilio, aut fauore illis aſſiſtunt, eóſve ſcienter receptant, aut defendunt. Porrò inſequutio hæc aduerſus Cardinales non eſt moralis. v. g. per calumnias, iniurias, falſa teſtimonia, & ſimilia, ſed phyſica, cum quis inſequitur per motum corporalem ad eum capiendum, percutiendum, &c. vt ex verbis huius bullæ, & cap. fælicis. & Clementinæ citatæ conſtat, vt notauit etiam Suarez to. 5. d. 22. ſect. 3. num. 12.

THEOREMA 157.

Fit etiam §. 3. extenſio prædictarum pœnarum ad inuadentes armata manu, tam tempore Conclauis, quàm quouis alio, alicuius Cardinalis, etiã in Pontificem electi, domum hoſtiliter, inde aliquid diripientes, aut quempiam ex inibi exiſtentibus vulnerantes, & Socios, quippe qui pari pœna puniantur. l. ſi quemquam in fine. Cod. de Epiſc. & Cler. & cap. quantæ. extra de ſent. excom. cum & ipſi faciant, nedum faueant; ac mandantes, ſubſequuto tamen effectu, vt ſi mandata inſequutione alter inſequitur, licet non perueniat ad capturam, aut percuſſionem.

Puniri autem mandantem delictum aliquod, conſtat ex. l. non ſolum §. mandato. ff. de iniuriis, vt pluribus docet Menoch. l. 2. de arb. iud. caſu 352. 353. & ſuo nomine factum ratum habentes, & in præmiſſis conſilium, & fauorem illis præſtantes, ac eos defendentes. iuxta notata à Gloſſa in c. 1. de officio delegati. Similia habentur in bulla cænæ §. 11. & citato cap. Fælicis. & Clementina. *Si quis ſuadente.*

Porrò rectè dictum eſt. *& ſuo*

nomine factum ratum habentes, quia ex cap. cum quis. de ſent. excom. l. 6. & ex regula 9. iuris in 6. Gloſſa ibidem. & in cap. fælicis. & Clem. citata. Io. Andr. in cap. fælicis. Anton. 3. p. tit. 25. capite 2. & 3. Syl. excom. 7. num. 23. Tabien. excom. 5. caſu 2. num. 6. Sayro l. 3. cap. 15. num. 11. Suarez t. 5. d. 21. num. 71. Ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine geſtum non eſt, vnde conſenſus in alienum factum, vt alienum eſt, non eſt ratihabitio, cum nullo modo influat in talem actionem. At ex regula 10. ibid. & cap. cum quis. de ſent. excom. l. 6. ſi eius nomine geſtum eſt, licet ipſe neſciret, ſed poſt factum ratum habuit, & laudauit. non eſt dubium ratihabitionem retrotrahi, & comparari mandato. quia eſt mandatum quoddam virtuale. & ob id ratum habere, non eſt vtcunque conſentire, & laudare factum, cum ſine vllo influxu id poſſit fieri, ſed virtualiter, & cum influxu conſentire, & laudare, vt dicitur etiam Theor. 420.

EIVSDEM LEON. X.

Conſtitutionis 43. olim 38. edita anno 1521. quæ incipit.

Honeſtis.

EPITOME 58.

Malefici, Sortilegi, Apoſtatę à fide ab Inq puniendi, & corũ proceſſus non reuidẽdi ab Officialibus ſæcularibus.

TRIBVIT Conſtitutio §. 2. Inquiſitoribus facultatem procedendi contra Maleficos, Sortilegos, & Apoſtatas à fide. §. verò 3. habet, teneri Officiales ſæculares abſque reuiſione proceſſus, exequi Inquiſitorum ſententias.

THEOREMA 158.

CVm antea iure canonico ſancitum eſſet; ne Inquiſitores ingererent ſe in cauſis de ſortilegiis, & diuinationibus, niſi manifeſtè ſaperent hæreſim, & talia exercentes ſuis iudicibus puniendos relinquerent. cap. accuſatus. §. ſanè. de hæreticis. l. 6. Innocentius VIII. bulla 1. quæ incipit. *Summus*. Iulius II. & Leo X. præſenti Conſtitutione, quos ſequutus eſt Adrianus VI. bulla 2. & Sixtus V. bulla 17. olim. 21. ius procedendi contra huiuſmodi delinquentes eis etiam tribuerunt, ob id crimen hoc eſt mixti fori, vt notat Clarus. §. hæreticos num. 23. cum Abbate. cap. 1. num. 3. & 4. de ſortileg. quem communiter ſequũtur Doctores. Quare & vtrumque ius in ſortilegos pænas legibus decreuit. de quibus Carrerius in pract. crim. & Martinus Delrius. l. 5. diſp. Mag. ſect. 15. & 16. Ciuile enim ius exilij, & capitis. nam. l. artem. Cod. de Maleficis, & Mathematicis. *Ars*, inquit, *Mathematica damnabilis eſt, & interdicta omnino*. & ob id huiuſmodi homines Marco Popilio, & Cn. Calpurnio Conſ. publica lege, vrbe, & Italia amotos conſtat. idémque factum anno 721. & iterum Tauro, & Labeone Conſulib. Quare meritò, dixit Turtull. l. 2. de idolol. expelluntur Mathematici, ſicut Angeli deſertores eorum Magiſtri, Vrbs, & Italia interdicitur Mathematicis, ſicut cælum Angelis eorum, eadem pæna eſt exilij diſcipulis, & Magiſtris. Quin etiam omnibus

Ciuitatibus depelli mãdarunt Honorius, & Theodoſius, & non tantùm vrbe Roma, & Italia. ita enim ſanxerunt. l. Mathematicos. Cod. de Epiſc. aud. Mathematicos niſi parati ſint Codicibus erroris proprij ſub oculis Epiſcoporum incendio concrematis catholicæ religionis cultui fidem tradere, numquam ad errorem primum redituri, nõ ſolum vrbe Roma, ſed etiam omnibus Ciuitatibus depelli decernimus. Quod ſi hoc non fecerint, & contra clementiæ noſtræ ſalubre conſtitutum in Ciuitatibus fuerint deprehenſi, vel ſecreta erroris ſui, & profeſſionis inſinuauerint, deportationis pænam excipiant.

Eoſdem capite puniendos, & non tantùm exilio, docuit Conſtantinus. l. eorum eſt ſciẽtia. Cod. de Malef. vbi iubet ſeueriſſimis legibus hoc crimen vindicari. l. & ſi. tit. eod. Conſtantius rectè ſtatuit, homines Magos in quacumque ſint parte terrarum, humani generis inimicos eſſe credendos, ſed ſi quis eorum fuerit deprehenſus in Comitatu Imperatoris, vel Cæſaris, exutus præſidio dignitatis cruciatus, & tormenta non effugiat, licet aliàs ſint excepta tormentis corpora honoribus prædictorum.

Idémque cum Iuliano. l. nemo ibidem. *Nemo Aruſpicem conſulat, aut Mathematicum, nemo Ariolum, Augurum, & vatum praua confeſſio conticeſcat. Caldæi, ac Magi, & cæteri, quos Maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curioſitas. Etenim ſupplicio capitis ferietur gladio vltore proſtratus quicumque iuſſis noſtris obſequium denegarit.* Illius item Paulus l. 5. ſentent. recept. tit. 25. *Magicæ*, inquit, *artis conſcios ſummo ſupplicio affici placuit.* id eſt beſtiis obiici, aut cruci ſuffigi. ipſi autem Magi viui exuruntur. Ipſe etiam Tiberius Cæſar, morte peregrinos Magos affecit, ciues autem Romanos in exilium egit, vt teſtatur Xiphilinus in epit. Dionis in Tiberio. Denique extat. leg. 54. in legg. 12. Tab. in hæc verba. *Qui malum carmen incantarit, frugeſq; excantarit, coërcitor.* de qua Balduinus ibidem, & Coraſ. in arreſto Toleſano 71. videatur etiam Plinius l. 17. c. 25.

Ius autem canonicum fori externi, ſi maleficium hæreſim manifeſtè ſapiat, vt hæreſis crimen punit, vt docet Paulus Grillandus tr. de ſortileg. quæſt. 11. num. 1. & 6. Menochius. l. 2. de arb. iud. caſu 388. Martinus Delrius. l. 5. diſq. Mag. ſect. 15. 16. & Pegna in directo com. 67. ſi hæreſim manifeſtè non ſapiat, ſi delinquens eſt Clericus, aut ex bono zelo, vel ſimplicitate ſortilegium commiſit, & tunc ſuſpenditur à diuinis per annum, & vltra ſecundum turpitudinem facinoris iudicis arbitrio cap. 2. de ſortileg. & Gloſſa ibidem. v. viſum. Abbate, numer. 4. Grillando, loco citato n. 3. & 10. aut dolo, & impiè, & eo caſu deponitur ab ordine, priuatur beneficiis, & includitur in monaſterium. 26. quæſt. 5. cap. ſi quis Epiſcopus. & quæſt. 7. cap. admoneant. vt etiam declarat idem Grillandus loco citato quæſt. 14. Sin autem delinquens fuerit Laicus; aut vilis eſt, & fuſtigari poteſt, vel inſigniri mitra; aut honeſtus, & relegabitur, aut mãcipabitur carceri, ex cap. contra Idolorum. 26. Ro-

man. ſingul. 560. Grillando dicta quæſt. 11. num. 4. Menochio loco citato num. 17. Pegna vbi ſupra. Sed an in foro interno ſit contra huiuſmodi Maleficos excommunicatio ſententiæ latæ, an tantum ferendæ, diſſerui Theor. 65. vbi hac eadem de re diſputatum eſt.

THEOREMA 159.

EOdem §. 2. Maleficorum nomine intelliguntur ij, qui incantationibus, & malis artibus aliquem occidunt, ex Claro in addit. ad §. 1. & l. multi. Cod. de Malef. & Mathem. & l. Nemo. dicitur ob facinorum multitudinem vulgò Maleficos appellari. Sortilegorum verò illi, qui ſub nomine fictæ religionis per ſortes. v. g. Taxillorum, chartarum, granorum, ſcripturarum inſpectionem aliquid diuinare, occultáque cognoſcere profitentur, ex D. Aug. l. de nat. Dæmonum. Conc. Agathenſi. cap. 42. Iſidoro. l. 8. ethym. cap. 9. Sæpè tamen latiùs ſortilegi nomen capitur, vt ſit ſynonimũ Malefici, Incantatoris, Venefici, vt 26. q. 5. cap. ſortes. cap. non peruenit. cap. licet cap. contra. Menochio. l. 2. de arb. iud. caſu. 388. Azor t. 1. l. 9. cap. 21. qui ſi ſint laici, ſubiacent excommunicationi, ex paulò ante dictis, & bulla 7. §. 41. eiuſdem Leonis X. quæ incipit. *Supermi.* quam ſi quis interpretetur, incurrit ſententiam excommunicationis. & Gloſſa extra de ſortileg. c. 1. & 2. & 26. quæſt. 5. cap. ſi quis Epiſcopus. cap. aliquanti. cap. ſi quis Clericus. Diaz in pract. crim. cap. 100. Menochio, Grillando, Delrio, locis ſupra citatis, qui poſtremus multa diſputat de ſortilegiorum qualitate, vt facit etiam Azor loco citato cap. 21. Emericus. p. 2. direct. q. 42. 43. & Pegna ibid. com. 67. 68.

Apoſtatæ verò à fide, vt aliàs dixi, ſunt fidei deſertores, & tranſfugæ, ſeu à Chriſtiana religione totaliter recedentes, ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 12. art. 1. Hoſtienſi, & cæteris iuris interpretibus in cap. 1. de Apoſtaſis. Syl. v. Apoſtata. n. 1. Azor loco citato. Simanca t. 7. Caiet. v. Apoſtaſia. Valentia 2. 2. d. 1. quæſt. 12. p. 1. Sanchez l. 2. decal. cap. 7. Caſtro l. 1. de iuſt. hær. punit. cap. 23. Menoch. l. 2. de arb. iud. caſu. 546. vnde meritò puniuntur vt hæretici. Hoc tamen loco per Apoſtatas à Pontifice ſpecialiter intelligi mihi videntur illi, qui, vt ait Adrianus VI. bulla 2. quæ incipit. *Dudum.* à fide Catholica deuiantes, certam facientes ſectam, fidem, quam in ſuſceptione baptiſmi ſuſceperant, abnegantes, ſanctam Crucem pedibus conculcantes, & ſuper eam opprobria perpetrantes, Eccleſiaſticiſque Sacramentis, præſertim Euchariſtiæ, abutentes, diabolum in ſuum dominum, ac patronum aſſumentes, eíque obedientiam, & reuerentiam exhibentes, ſuis incantationibus, & ſortilegiis, nefanda crimina, & exceſſus eodem diabolo inſtigante committebant. & faciunt etiam ad hoc, quæ habentur in direct. inquiſ. p. 2. q. 43. §. 7.

Sunt igitur Apoſtatarum à fide pœnæ vti Hæreticorum, ex Hoſtienſi, Io. And. & Abbate in cap. 1. de Apoſtat. Azor t. 1. l. 8. cap. 21. q. 7. Syl. Aug. Tab. v. Apoſtaſia. Menoc. vbi ſupra. & poteſt ex citata bulla 2. § 3. Adriani VI. quarum hæc præcipuæ ſunt. Prima, mors

mors corporalis. cap.contra Chriſtianos.de hær. l.6.Inn.IV. bulla 1. §. 6. vbi approbat leges Feder. II. Socin.cap.1. n.3.de Apoſt. Alciat. reſp.478.num.1. Secunda, excommunicatio, cap. ad abolendam. de hæretic. Tertia, priuatio obedientiæ, quam ſubditi, ſi quos habent, præſtabant. l. ſi qui Orthodoxæ. Cod. de hæret. in fine. cum dicitur. *Omni ſplendore priuari, nullis populorum*, &c. Decian. in tr. crim. l.5. cap.71.72. S.Thom.2.2. q.12. art.2. Quarta, bonorum confiſcatio.l.1. Cod. de Apoſtat. Authent. Gazaros. Cod. de hæret. & cap. cum ſecundum.de hęret.l.6.Quinta, inhabilitas ad dicendum teſtimonium ob infamiam. l. 3. Cod. de Apoſtat. Sexta, inhabilitas faciendi actiuè, & paſſiuè teſtamentum. l.2. 3.4. Cod. de Apoſtat. Septima, priuatio humani conſortij l.3. citata. vbi Theodoſius, Valens, Arcadius ita ſtatuerunt. quos etiam præciperemus procul abiici, & longiùs amandari, niſi pœnæ viſum fuiſſet eſſe maioris, verſari inter homines, & hominum carere ſuffragiis. Sed nec vnquam in ſtatum priſtinum reuertantur. Videndus Menoch. l. 2. de arb. iud. caſu 546.n.15. & ſeq.

THEOREMA 160.

DEcernitur tandem §.3. vt officiales ſæculares, abſque reuiſione proceſſuum, exequantur ſententias Inquiſitorũ,quod etiam in materia hæreticorum ſtatuit Bonifacius VIII. c. vt inquiſitionis.de hæret.l.6. Innoc.VIII. bulla 10. quæ incipit. *Dilectus*. §. 2. & colligitur ex Inn. IV. bulla.9.§.24. vbi ab Inquiſitoribus damnati ſuſcipiuntur à ſæcularibus Magiſtratibus ſeruaturis Conſtitutiones editas in hæreticos,intra quintum diem. Extat item reſcriptum Alexandri IV. poſt direct. inquiſ. pag.34. quod incipit. *Ad audientiam*. vt Inquiſitores cogere poſſint per excommunicationem,priuationem officij,& interdictum in terras, vt ſublata omni dilatione ſæculares Magiſtratus executioni mandent latas ab Inquiſitoribus ſententias. Hæc enim meritò in huiuſmodi criminibus ſtatuta sũt, eò quod ſint cauſæ fori Eccleſiaſtici, quippe cum huiuſmodi delicta ſint contra fidem, & religionem, & ob id in eis nulla ſit laicis conceſſa facultas, cum obſequendi, & exequendi eos maneat neceſſitas, non auctoritas imperandi, vt ait Inn. VIII. loco citato. Leo X. hoc loco. Ancharanus in cap. At ſi Clerici.de iudiciis. Imola. cap.1. de officio ordin. Cagnolus in l. cum quædam. num. 33. ff. de iuriſd. om. iud. Boſſius tit. de hæret. num.35. Clarus §. fin. q.96. num.7. Simancas t.36.num.1.& 5. Abbas in cap. cum ſit generale. de foro comp. Zanchinus cap.8. Alciatus in cap. 1. de officio. ordin. num.73. Manſuetus in pract. for. tit. de remiſ. ad finem. idque ſeruari in praxi ſemper vidiſſe teſtantur Simancas, & Clarus. quicquid Bartholus in l. Magiſtratibus num. 4. ff. de iuriſd. om. iud. cum aliquibus aliis ſenſerit,de quibus Pegna in direct. p. 3. com.85.

CLEMEN

CLEMENTIS VII.

Conſtitutionis 30. aliàs 36. editæ anno 1530. quæ incipit.

Ad canonum.

EPITOME 59.

Filij preſbyterorum nati ex fornicatione nūquam obtinere poſſunt beneficia parentū.

STATVITVR in 1. §. vt filij preſbyterorum nati ex fornicatione, nullo vnquam tempore poſſint obtinere beneficia Eccleſiaſtica, cum cura, vel ſine cura, ſæcularia; vel regularia quorumcunque ordinum, quæ Patres eorum obtinuerunt, in Commendam, vel Titulum, vel adminiſtrationem, etiam ad tempus; non habentibus, &c.

THEOREMA 161.

DE presbyterorum filiis pluribus agitur, non tantùm hic à Clemente VII. ſed etiam d. 56. & extra, ac etiam l. 6. ſub titulo de presbyterorū filiis. Conc. Tridentino ſeſſ. 25. c. 15. Rebuffo in praxi beneficiorum. Summiſtis v. Illegitimus. Maiolo l. 1. 6. cap 6. Aſtenſi p. 2. l. 6. tit. 22. Antonino 3. d. t. 29. Nauarr. cap. 26. num. 117. & in c. ſi quando. tit. de reſcript. c. 5. Azor t. 2. l. 6. cap. 3. & cap. 4. quæſt. 15. & ſeqq. Leſſio l. 2. cap. 34. dub. 18. Sayro l. 6. cap. 10. & interpretibus iuris can. in cit. tit. de filiis preſbyt. Et quia presbyterorum filij, alij legitimi eſſe poſſunt, vt qui ex legitimo matrimonio ante ſuſceptos ordines geniti ſunt, alij illegitimi, vt qui poſt ſuſceptos ſacros Ordines à parentibus procreantur, quid liceat, vel non liceat vtriſque, explicemus.

Quo ad legitimos igitur. Primò, certum eſt, poſſe licitè ad ordines promoueri, ex c. ad hæc. extra de filiis presbyt. Gloſſa in cap. presbyterorum d. 56. Gratiano. §. cum ergo. d. eadem, Hoſtienſi in ſum. l. 1. tit. de filiis presbyt. num. 5. Aſtenſi p. 2. l. 7. tit. 22. art. 3. & conſtat ex Gelaſio I. Sylueſtrio I. & aliis, qui fuerunt ſummi Pontifices filij parentum promotorum ad ordines, poſt natos filios. idque docet ratio, cum non timeatur in eis, quod timetur in illegitimis, nempe paterni criminis exemplum.

Secundò certum tales filios habere poſſe beneficium, aut dignitatem in Eccleſiis, vbi eorum patres habent, vel habuerunt beneficium, vel dignitatem, vt filium legitimum eſſe Canonicum, vel diaconum in Eccleſia, in qua pater eſt, vel fuit Epiſcopus. cap. Ad hæc. de filiis presbyt. Io. And. Hoſtiens. Abbate in cap. ad extirpandas. de filiis presbyt. Azor loco citato quæſt. 16. Leſſio l. 2. cap. 34. dub. 18. num. 90. Sayro l. 6. cap. 10. num. 45. Dummodo tamen tales dignitates, & beneficia non ſe inuicem repræſentent, vt eſſent Epiſcopatus, & Vicariatus eius perpetuus. Nam ſi patre exiſtente Epiſcopo, filius ſit eius perpetuus Vicarius, aut è contra, apparet turpitudo ex repræſentatione paterna, cum Vicarius Epiſcopum repræſentet. Item ſi pater perſonatum poſſideat, eius Vicariam poſſidere non poteſt filius, cap. ad extirpandas. cap. Michael. de filiis presbyt. Hoſtienſi in ſum. l. 1. tit. de filiis presbyt. num. 5. Aſtenſi 2.

p.l.6.

p.l.6.t.22.quæſt.1. Anton.3.p.t.29. cap.4. in fine. horrent enim Canones in beneficiis hæreditarias ſucceſſiones. c. ex tranſmiſſa. cap. ad extirpandas. cap. conquerente. extra de fil. presbyt. & Conc. Tridentino ſeſſ.25. c.7. de refor.

Tertiò, certum filios legitimos non poſſe immediatè in beneficio patri ſuccedere, cap.ex tranſmiſſa. cap. tua. cap. quoniam. cap. ad extirpandas. cap. ad hæc.c. Michael. cap. dilectus. de filiis presbyt. ne ſcilicet detur hereditaria ſucceſſio in beneficiis. mediatè verò, id eſt ſi mediet tertia aliqua perſona, ſuccedere poſſunt, cum jam illa hæreditariæ ſucceſſionis ſpecies videatur abſterſa, cum non ſuccedant patri, ſed immediatè illi tertiæ perſonæ. ideo ſine diſpenſatione poſſunt beneficium illud obtinere. cap. ex tranſmiſſa.citato.Panorm. in cap. ad extirpandas cit. Gloſſa. cap. Apoſtolica.8. quæſt.1. Leſſio num.91. Sayro n,45. Nauar. in cap. ſi quando. de reſcript. in auctuario numer. 3. Sylu. v. Illegitimus. num. 3. & v. beneficium. num.10. Quin etiam ſi pater fuerit Vicarius, non quidem perpetuus, ſed ſolum ad tempus, filius poterit beneficium illud immediatè obtinere in titulum. cap. conſtitutus. iuncta Gloſſa. v. perpetuus. de filiis presbyt. quia cum pater nullum habuerit titulum, vel ius in re, ceſſat ſucceſſionis hæreditariæ ratio. Adde Patrem poſſe ſuccedere filio in beneficio (quicquid ſenſerit Hoſtienſ. in c. Apoſtolica. 8. quæſt. 1. ex Panor. in cap. ex tranſmiſſa num.5. de fil. presb. Io. And. in cap. in pœnis. de reg. iur. l.6. Rebuffo in praxi benef. tit. de diſpen. ſup. def. natal. n.29. Emanuelo in ſumma. cap. 29. num. 4. Nicolao Garzia de benef. p.7. c.3. num.28. Leſſio n.91. Sayro n.45. Azore loco citato.q.18. tum quod hæc non ſit imago hæreditariæ ſucceſſionis, tum quod iura ſolum vetuerint filio habere beneficium quod habuit pater. Pœnæ autem ſunt potius reſtringendæ, quàm ampliandæ. Idem iuris eſt de fratribus; nullibi enim prohibetur frater habere beneficium quod habuit frater, idque docet Gloſſa & Abbas in cap. ad extirpandas. de fil. presbyt. vt etiam Gloſſ. in cap. Apoſtolica 8.quæſt.1. Syl.benef.3. num.10. Azor t.2. l.6. cap.4. q.18. Maiolus l.1.cap.6.num.13.Sayrus. l.6. cap.10. num.45. Videmúſque. B.Iſidorum in Epiſcopatu ſucceſſiſſe Leandro fratri, & Stephanum II. Paulo I. fratri in Pontificatu,ex Platina in vita Pauli I.

Sed quid de Nepotibus, obtinere ne poſſunt immediatè ſuorū beneficia? Sunt hac de re tres ſententiæ. Prima, Gloſſæ in cap. ad extirpandas. de fil. presbyt.& cap. Apoſtolica 8. quæſt. 1. negantis, eò quod etiam in his reperiatur imago hæreditariæ ſucceſſionis, cum de iure nepotes ſuccedant in hæreditate Auo. Secunda, Hoſtienſis in ſum. de filiis presbyt. Syl.v.beneficium 3.num.10. Leſſij num.91. diſtinguentium. Nepos aut beneficium aui obtinet adhuc viuente patre, & id licet, quia res vacat omni ſuſpicione hæreditariæ ſucceſſionis, cum nepos non ſuccedat auo viuente patre; aut mortuo patre, & tunc non licitè conſequetur beneficium, quia viget ſucceſſionis ratio.Tertia,Gloſſæ in cap.presbyterorum. d.56. Io. And. Abb. Cardinalis, Ancharani

in c. ad extirpandas. de fil. presbyt. Sayri num. 46. ſummæ Confeſſorum. quæſt. 8. Antonini 3. p. tit. 25. cap. 4. fin. Alexand. conſil. 32. n. 20. volum. 6. Decij conſil. 95. Archidiac. in cap. Apoſtolica. 8. quæſt. 1. Azoris q. 17. Nauar. t. 1. conſil. in impreſſ. Lugdun. an. 1594. conſil. 9. & 10. de fil. presbyt. vbi id fusè probat, dicentium abſolutè licitè poſſe obtinere, cum neque in iure communi, neque in hac Clementis VII. conſtitutione, neque in Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 15. extendatur caſus filiorum ad nepotes, & leges pęnales nō ſint ampliandæ. Decretúmque fuit ab Illuſt. Cardinalibus Congregationis ſacri Conc. Tridentini ex cōmiſſione Greg. XIII. die 12. Febr. anni 1574. idem valere in legitimo nepote, etiam ſi filius illegitimus fuerit, cum talis nepos in iure non prohibeatur auitum beneficium obtinere, vt videre eſt apud Nauar. conſil. 10. citato & Stephanum Gratianum. diſcept. forens. cap. 397.

THEOREMA 162.

QVoad illegitimos verò eorumdem presbyterorum filios. Primò, certum eſt, eos eſſe inhabiles ad ordines ſuſcipiendos, multóque difficiliùs diſpēſari cum iis, quam cum cæteris, ex Panorm. in cap. per venerabilem. qui filij ſint legit. cap. presbyterorum d. 56. cap. vt filij, de filiis presbyt. cap. 1. & 2. de filiis presbyt. l. 6. cap. cum in cunctis. cap. innotuit. de elect. cap. accedens. de purgat. cap. niſi cum pridem. de renunciat. ídque meritò vt docet Hoſtienſ. in ſum. tit. de filiis presbyt. §. quæ eſt cauſa. Rebuffus in prax. benef. p. 2. §. de diſp. ſuper def. nat. nu. 3. Azor. t. 2. l. 6. cap. 3. quæſt. 19. quod in eis paterni, & hæreditarij criminis exempla metuantur. Solent enim filij tales eſſe, quales fuerunt parentes ex Tiraquello l. 7. connub. p. 7. gloſſ. 1. Chaſſaneo de glor. mundi p. 11. conſid. 25. Fabro inſtit. de nuptiis rubri. num. 2. Fulgoſo conſil. 159. num. 1. Caſtro l. 2. de iuſt. hær. pun. & colligitur ex l. quod ſi nolit. § qui mancipia. ff. de ædilitio edicto. Ariſtotele l. 1. polit. cap. 4. vbi ſcribit. *Vt ex hominibus hominem, & ex beſtiys beſtiam, ſic ex bonis bonum generari: & naturam quidem hoc velle, attamen plerumq; non poſſe.* Theognide, qui in exhortatione ad filium, ſcribit. *E ſquilla non naſcitur roſa, aut hyacintus, neque ab ancilla ingenuus: probam prolem haud pater gignet improbus.* Quare rectè vt plurimum concluſit Nicetas in orat. 42. Nazianzeni. Paternæ naturæ compendioſa demonſtratio eſt filius. dixi hac etiam de re Theor. 33.

Secundò, certum, eoſdem inhabiles eſſe ad beneficia niſi cum eis diſpenſetur. cap. 1. & 2. de fil. presbyt. l. 6. & extra. cap. 1. cap. propoſuit. cap. litteras. tit. eodem. poteſt tamen Epiſcopus cum eis diſpenſare quoad ordines minores, & quoad beneficia ſimplicia. cap. 1. de filiis presbyt. l. 6. Gloſſ. & DD. ibidem, non autem quoad ordines ſacros, & ad dignitates, perſonatus, beneficiáque curata. c. vltimo extra de filiis presbyt. Rebuff. in praxi benef. §. de diſpens. ſup. def. natal. Azore t. 2. l. 5. cap. 3. quæſt. 3. 4. 5. Leſſio l. 2. cap. 34. dub. 18.

Tertiò, certum, illegitimos preſbyterorum filios prohiberi à be-

neficio

neficio quod habuit pater. cap. ad præſentiam. cap. præſentium. cap. conquerente. cap. dilectus. de fil. presbyt. idque etiam mediatè, ex præſenti Conſtitutione Clementis VII. & Concilio Tridentino. ſeſſ.25.c.15.de refor.alioquin enim induſtria parentum pleraque beneficia ad illegitimos deuenirent.

Quartò, certum, talem illegitimum in Eccleſia, in qua pater beneficium habet, aut habuit, obtinere non poſſe vllũ Eccleſiaſticum beneficium etiam diſſimile, nec ibi miniſtrare, nec penſiones habere ſuper beneficiis, quæ parentes habent, vel habuerunt, vt ſancitum eſt in Conc.Tridẽtino loco cit. verbis illis. *Non liceat filijs clericorum, qui non ex legitimo nati ſunt matrimonio, in Eccleſijs, vbi eorum patres beneficium aliquod Eccleſiaſticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam diſſimile beneficium obtinere, nec in dictis Eccleſijs quocumque modo miniſtrare, nec penſionem ſuper fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere. Quod ſi in præſenti pater, & filius in eadem Eccleſia beneficia obtinere reperiantur, cogatur filius ſuum beneficium reſignare, aut cum alio permutare extra Eccleſiam, intra trium menſium ſpatium, aliàs ipſo iure eo priuatus exiſtat, & ſuper ijs quacumque diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.* Quare neque ibi Miſſam celebrare, aut Epiſtolam, vel Euangelium cantare, nec Sacriſtæ, aut Cantoris officio fungi poteſt talis illegitimus, ex Nau. conſil.1. q.17. ſub. tit. de conſtitut. Aloyſio Riccio in Collect. deciſionum. p.4. collect. 1367. Stephano Gratiano diſcept.forenſ.c.397. n.26. & ſeq.

Quin etiam Cõgregatio Illuſt. ſuper Conc. Tridentino apud Barboſam. pag.158. cenſuit, in ea Eccleſia, in qua pater habuit tantùm ſedem in Choro ratione dignitatis, quam habebat in alia Eccleſia, illegitimum eius filium non poſſe habere beneficium, aut miniſtrare. Fædum eſt enim in eadem Eccleſia parentem, & filium nothum miniſtrare, totíque mundo exemplum paternæ incontinentiæ veluti cum dignitate, & præmio oſtentari in prole. Præterquam quòd etiam hoc genere pænæ plectuntur crimina parentum, vt notarunt Abulens. in illud Exod. 34. *qui reddis iniquitates patrum*, &c. Auguſt. in Pſal.108.& Greg.c.Eccleſiæ 1.q.4. vehementer enim parentes cruciantur ob filiorum pænas, propter ſummum amorem in ſobolem. vt vidit etiam Cic.l.1.epiſt.ep.12. ad Brutum. *nec verò* (ait) *me fugit, quàm ſit acerbum parentum ſcelera filiorum pænis lui, & hoc præclarè legibus comparatum eſt, vt charitas liberorum amiciores parentes Reip.redderet.* Immo magis cruciantur parentes filiorum pæna, quàm propria, vt expreſsè dicitur.l.iſti quidem.ff. de eo, quod metus cauſa.

Eiuſdem
CLEMENTIS VII.

Conſtitutionis 39 olim 42. editæ anno 1533. quæ incipit.

Romanus.

EPITOME 60.

CONFIRMAT Pontifex Bonifacij IX. Martini V. Leonis X. & prædeceſſorum Conſtitutiones, ac bullas Impedientes executioné literarum Apoſto-

licarum in complic. excommunicātur. & reſeruatur abſolutio Papæ, & interdicūtur loca, in quibus manent, & attentata in contrariū ſunt irrita.

bullas contra impedientes executionem literarum Apoſtolicarum, eóſque §.8 & 11. ipſo facto excōmunicat, eíſque dantes auxilium, conſilium, & fauorem, directè, vel indirectè: & reſeruat abſolutionem Papæ. Ciuitates autem, & loca, in quibus inobedientes manent, vel ad quę declinant, ſupponit Eccleſiaſtico interdicto, donec tranſgreſſores facta ſatisfactione meruerint à Sede Apoſtolica relaxationem. Et quicquid ab Ordinariis, aut Officialibus illorum contra iudices, & executores dictarum litterarum Apoſtolicarum attentatum fuerit, irritum eſt & nullum. Sed iam caſus eſt bullæ cœnæ. §. 13.

THEOREMA 163.

HOc ſacrilegium, quo auctoritas ſedis Apoſt. offenditur, impediendo executionem litterarum Apoſt. à Clemente VII. hoc loco vetitum, prohibitum etiam eſt à Bonifacio VIII. cap. quoniam. de immunit. l.6. Martino V. bulla 2. in Concil. Conſtantienſi. Inn. VIII. vt Epit. 46. & Theor. 126. 127. dictum eſt. Leon. X. bulla 30. quæ incipit. *In ſupremo*. & Greg. XIII. bulla 19. alias 24. factumque eſt caſus bullæ cœnæ ab ipſomet Clemente VII. vt hoc loco §.11. docet idem ipſe. & cum in bulla cœnæ Pauli III. eſſet articulus 10. apud Rebuffū in explicatione eiuſdem, iam nunc eſt articulus 13. Hic tamē, & in bulla Leonis X. excommunicatio extēditur ad dantes directè, vel indirectè auxilium, conſilium, fauorē, & imponitur interdictū Ciuitatibus & locis, in quibus trangreſſores manent, aut ad quæ declinant, quouſque ibi fuerint, quod non fit in bulla cœnæ.

Huiuſmodi autem genus interdicti, donec tales ibi morantur, vel à contumacia ceſſauerint, ſatisfecerint, &c. cuius etiam extat exemplum. d. 81. cap. ſi qui ſunt presbyteri, & cap. non eſt vobis. de ſponſalibus. & cap. dilectis filiis. de appellat. facta ſatisfactione, vel reſtitutione, depoſitáue contumacia, vel ſtatim, ac diſceſſerit delinquens, ſeu cauſa ceſſauerit, ſine vlla alia abſolutione, ipſo facto ceſſat, & licitè poſtea celebratur, ex Gloſſa in d. cap. non eſt vobis. v. docet. Panorm. ibid. n. 7. Aſtenſi. p. 2. l. 7. tit. 13. art. 9. Angel. interdictum 8. initio. Syl. interdictum 3. quæſt. 9. verſ. 2. March. Ant. Cuccho. l. 4. Inſtit. iuris canonici tit. 12. Vgolino tab. 4. cap. 4. §. 3. num. 1. & tabul. 5. cap. 4. num. 3. Henriquez l. 13. cap. 47. n. 1. & c. 50. §. 4. Tab: interdictum 3. num. 4.

Eiuſdem
CLEMENTIS VII.

Conſtitutionis 41. olim 46. editæ anno 1534. quæ incipit.
Admonet.

EPITOME 61.

IRRITAT §. 2. Collationes, ac diſpoſitiones quoruncumque beneficiorum Sedi Apoſt. reſeruatorum,

Collationes à Germanis cōtra concordata factorum,

ctæ ſunt irritæ, & prouiſi ſunt intruſi, & tenentur reſtituere fructus.

torum, cũ cura, vel ſine cura, facta per Prælatos, vel Principes Germaniæ contra concordata, quibuſcũque perſonis, niſi ſint ab Apoſtolica Sede approbatæ, & nullum conferunt Titulum. Eáſque poſſidentes verè dicendi ſunt intruſi, & tenentur in vtróque foro reſtituere fructus, nec vlla tolerantia præſcribi poteſt.

§. 3. Reſeruat prouiſis à Sede Apoſtolica iuxta tenorem concordatorum, licet per Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum mandata impeditis, quæcũque iura agendi quandocumque iudicialiter contra prædictos intruſos. non obſtantibus, &c.

THEOREMA 164.

RESeruatio beneficij eſt beneficij vacaturi auocatio ad ſe facta ab habente ad id poteſtatem, vt definit Æneas de Falconibus. tr. de reſeruationibus, apud Azorem t. 2. l. 6. cap. 34. quæſt. 1. vnde ea beneficia Romano Pontifici reſeruata dicuntur, quæ ita ſibi Pontifex obligata retinet, vt nemo alius ea conferre poſſit. & licet Concilium Baſilienſe ſeſſ. 23. huiuſmodi reſeruationes haud probare viſum ſit, ídque in Gallia auctoritate Caroli VII. ſit in praxim deductum, vt conſtat ex eius Pragmatica ſanctione, quam explicarunt Duarenus, & Coſmas; Romanus tamen Pontifex haud dubiè ea ſtatuere poteſt, cum ex cap. propoſuit. extra. de conceſſ. presb. & cap. licet. de præbend. in 6. & Clementina 1. vt lite pendente. plenam, & liberam habeat poteſtatem diſponendi de Eccleſiaſticis beneficiis. & Concilium nõ ſit ſuper ſum. Pontificem, vt eius auctoritatem reſtringere poſſit; & Concilium illud confirmatum non fuerit, & ratio ipſa exigat, vt benemeritis de Eccleſia, & Romana curia, ac litteratis poſſit Papa de beneficiis prouidere. præſertim cum ſæpe Clerici pauperes repellantur à beneficiis ab Ordinariis, vt ſuis amicis, & conſanguineis conferant.

Quænam verò beneficia ſint reſeruata Romano Pontifici, & quæ non, videri poteſt apud Azorem t. 2. l. 6. cap. 34. à quæſt. 6. ad 13. incluſiuè, quæ ad rem noſtram non pertinent. Percunctanti auté quid ſit diſcriminis inter beneficia affecta, & beneficia reſeruata. Reſpondeo, aliquos nullum diſcrimen inter ea poſuiſſe; alios velle beneficium reſeruatum eſſe, quod nunquá amplius Ordinarius loci conferre poteſt; affectum verò, cuius conferendi poteſtas ita ſemel ad Papam pertinet, vt tunc quidem illud Ordinarius conferre non poſſit, etſi aliàs futurum ſit, vt poſſit, quod ſcilicet ſolum tunc ſit addictum, & obligatum Papæ. v. g. quod contulerit alicui, ſed ob canonicum clerici impedimentum collatio non valuerit, & eſt denuo Papæ, & non Ordinarij, poteſtate conferendum. cap. inter dilectos. de exceſſ. præl. aut cum Papa electoribus præcepit, ne ad certam Eccleſiam quemquam eligant. cap. ſi eo tempore de elect. l. 6. vel cum Papa iubet beneficium proximè vacaturum Titio conferri

extrauag. vlt. de præb. inter communes. Talia enim beneficia affecta dicũtur, eò quod tunc tali conditioni ſubdantur, vt ea vice ſolus Papa de eis poſſit diſponere. etſi non adimatur Ordinariis poteſtas diſponendi de eis in futuro. quod non euenit in reſeruatis.

THEOREMA 165.

IAm verò Nicolaus V. ann. 1447. pro Eccleſiæ pace, & vnione in bulla 1. quæ incipit. *Ad ſacram.* concordauit cum Prælatis & Principibus Germaniæ ſuper reſeruatione, & collatione beneficiorum Eccleſiaſticorum (de quibus etiam c. licet. de præbend. l. 6. & ibidem. cap. ſtatutum. & cap. in præſenti. & in extrauag. Benedicti XII. *Ad regimen.* & Io. XXII. *execrabilis.* & in regul. Cancellariæ) vacantium in mẽſibus Papæ reſeruatis, ſcilicet Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Septembri, Nouembri, & menſibus Ordinariorum, videlicet Februario, Aprili, Iunio, Auguſto, Octobri, & Decembri, in quibus, quæ vacant beneficia conferuntur à Prælatis, vt conferuntur à Papa, quæ in eius menſibus vacare contigerit. Addito etiam vt iidem Ordinarij diſponere poſſint de beneficiis vacantibus in dictis menſibus Papæ, niſi apparuerit intra tres menſes à die notæ vacationis in loco beneficij Apoſtolica auctoritate fuiſſe alicui de illo prouiſum. Ac denique ſuper taxatione, & ſolutione Annatarum. Verum cum in huiuſmodi concordatis Germani non perſiſterent, & pro libito beneficia conferrent, coactus eſt Clemens VII. præſenti ſanctione declarare collationes huiuſmodi contra concordata, eſſe nullas, & irritas; nullúmque ius conferre. & hoc modo poſſidentes beneficia verè eſſe intruſos, & non facere fructus ſuos. Idque meritò, quia qui beneficium dedit, non habuit auctoritatem conferendi. Itémque reſeruare prouiſis à ſede Apoſtolica iuxta concordata intacta quandocumque iudicialiter agendi, ſua iura.

Porrò in iure, is in beneficium intruſus dicitur, qui ſine auctoritate illius, cuius eſt ius conferendi, ſibi illud ſumit, vel propria auctoritate vendicat. cap. ad aures. de exceſſ. Prælat. aut ſine canonico Titulo, vel colore poſſidet. c. quia diuerſitatem de conceſſ. præbend. Gloſſa in cap. bonæ 1. de electione ver. *Metuebant.* Calderino conſil. 7. aliàs 13. de verb. ſig. Pariſio conſil. 47. num. 40. l. 4. Felin. cap. qualiter, & quando. 1. de accuſat. n. 15. & cap. in noſtra. de reſcript. Dominico in cap. propter. d. 19. Azore t. 2. l. 5. cap. 4. quæſt. 27. Tuſcho verb. *Intruſus.*

Inter pænas autem intruſi eſt inhabilitas ad illud beneficium, in quod ſe intruſit, ex Ancharano. conſil. 397. n. 3. & 4. & conſil. 405. in fine. Felino. cap. poſtulaſti, ad finem de reſcript. Sylua beneficiorum p. 3. quæſt. 11. Rebuffo in prax. benef. p. 2. in regul. de ſubrogan. collitig. Gloſſa 4. num. 26. Tuſcho verb. *Intruſus.* num. 23. Azor vbi ſupra. quare ſi illud impetrat nulla facta mentione de intruſione, impetratio eſt nulla.

Item teneatur ad reſtitutionem fructuum, qui percepti ſunt, & potuerunt percipi, cum ſit malæ fidei poſſeſſor, vt hoc etiam loco §. 2. & 3. docet Clemens, & Tuſchus. n. 16.

Et

Et lite pendente, non eſt citandus, nec iuuatur regula de triennali poſſeſſione, ex hac eadem bulla, & Tuſcho nu.10. Qui etiam Verbo. *Ianua ciuitas*. num.1. docet ex Geminiano conſil. 36. & 56. Archiepiſcopos Genuenſes eadẽ habere priuilegia, quæ ſunt Germanis conceſſa in concordatis quoad Genuenſem ciuitatem circa beneficiorum reſeruationes Papæ.

THEOREMA 166.

PORrò cum in bulla Nicolai V. clauſula illa, *Niſi apparuerit intra tres menſes*,&c.de qua ſupra, difficultatem haberet, quomodo intelligenda eſſet. Gregorius XIII. anno 1576. bulla 41. olim 42. quæ incipit. *Qua*. §. 2. declarauit Nicolai mentem fuiſſe, vt diſpoſitio beneficij intra tres menſes à die notæ vacationis à Sede Apoſtolica fiat, & appareat de gratia alicui facta. non autem, vt Ordinarij, aut alij collatores poſt lapſum trium menſium à die notæ vacationis in loco beneficij, de eo poſſint diſponere. Vix enim daretur caſus, ob examen, litterarum expeditionem, itinerum longitudinem, aliáque impedimenta in tanta temporis anguſtia, in quo tam breui tempore prouiſus de beneficio rem poſſet expedire. Ideóque ſufficere, ſi prouiſus à ſede Apoſtolica conceſſionis fidem, & teſtimonium intra tres menſes à die notæ vacationis in loco beneficij dictis collatoribus exhibeat, vel in ipſo beneficij loco publicet prouiſionẽ.& §.3.& 4.decernit nullas eſſe diſpoſitiones aliter factas, ipſóſque contra facientes eſſe à collatione officiorum, & beneficiorũ ſuſpenſos.

PAVLI III.

Cõſtitutionis 42.editæ ann.1545. qua incipit. Accepimus nuper.

EPITOME 62.

CONFIRMATVR §.1. bulla 20. quæ incipit. *Romanus*. Iulij II. & prohibetur, ne quis in portubus, ripis maris, fluminibus locorum S.R.E. occupet bona naufragantium. innouantúrque leges, & canones tale delictum punientes, imponitúrque tranſgreſſoribus pęna excommunicationis, & confiſcationis bonorum, quæ etiam excõmunicatio infligitur locorum Dominis id permittentibus fieri. E contra verò ferentes naufragis auxilium, annorũ 10. totidémque quadragenarũ indulgentias conſequuntur. & nunc eſt caſus bullæ cænæ § 4.

Occupãtes naufragorũ bona & domini id fieri permittentes in ditione Eccl excommunicãtur, &c. & auxilium ferentes indulgẽtias conſequuntur.

THEOREMA 167.

HAc de re egimus ſuperiùs in Honorio II. Epit.3.Theor.6. & 7. & in Honorio III. Epit.7.§ 8. Theor.21. vbi etiam leges ciuiles, & canonicas contra tale delictum, & hãc ipſam Pauli III. Conſtitutionem, in qua prædicta confirmantur, & innouantur, attulimus. aliáque poſſunt videri apud Petrum Greg. Syntag. l.37. cap.3. Farinacium 3. p. t. 2. quæſt. 168. n.71.

nũ.71. & ſeqq. Sed Pontifex nunc duo addit, nempe primò excõmunicationem contra locorum dominos id fieri permittentes, cum ex iuſtitia, & officio teneantur cohibere ſubditos, ne aliena rapiant, aut vim Naufragis inferant, ex communi Doctorum ſententia. vnde dicitur cap. quantæ. de ſent. excom. eos fauere delinquentibus, qui cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obuiare. & d.83. initio ſcribit Symmachus Papa. *non eſt grandis differentia an lethum inferas, an admittas.* & Inn. ibid. cap.3. *Error, qui non reſiſtitur, approbatur & veritas, cum minimè defenſatur, opprimitur. negligere quippe, cum poſſis, deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quàm facere; nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.* & denique Greg. ibidem. cap.5. conſentire videtur erranti, qui ad reſecanda, quæ corrigi debent, non accurrit. videatur etiam 23. quæſt.3. cap.7. & 11. & l. necare. ff. de agn. & al. lib. Cum enim hæc naufragorum bona non ſint ἀδέσποτα, id eſt, quæ poſſeſſore careant, nec Dominus territorij, nec alij ea occupare poſſunt, cum ex l. Pomponius. ff. de acq. dom. quælibet res noſtra quantumcumque periclitetur, manet noſtra, quandiu non eſt conſumpta; ſi cupimus eam noſtram manere.

Et ſecundò ex altera parte naufragis auxilium ferentibus, decem annorum, & totidem quadragenarum indulgentias conceſſit, ad hoc vt populos ad hoc promptiores redderet. quod etiam confirmauit Iulius III. in bulla, quæ incipit. *Cum nobis*, & Pius V. bulla 7. quæ & ipſa incipit. *Cum nobis*. Tertium addit idem Paulus III. in bulla 57. quæ incipit. *Accepimus per ſtatuta*, quæ eſt declaratio huius, quam præ manibus habemus. nẽpe conceſſionem quartæ partis bonorum recuperatorum auxilium præſtantibus naufragis, dummodo tamen à nauium dominis, vel perſonis curam, & gubernium illarum habentibus, ſuper tali naufragio vocati fuerint in auxilium, & ab imminentis, & præſentanei naufragij periculo ſeruarint, aut bona iam deperdita recuperarint, ſi dictæ recuperationi actualiter cum eorum perſonis (non per præſentiam tantùm) incubuerint, & recuperauerint. exceptis cæteris perſonis, ſiue dominis locorum, ſiue aliis, quacumque fulgeant dignitate. Pius V. tamen poſtea loco citato dixit ſolũ illis dandum, quod iuſtum erit. Dicetur hac etiam de re Theor.413.

IVLII III.

Cõſtitutionis 7. in bullario veteri, nam in nouo deeſt. quæ incipit. Cum meditatio. *edita anno 1550.*

EPITOME 63.

REVOCAT Pontifex hactenus cõceſſas legendi, aut apud ſe retinendi libros hæreticos, ſeu de fide ſuſpectos, licentias, & illos iubet conſignari Inquiſitoribus, iiſdem tantum, & Commiſſariis à ſede Apoſt. deputatis ſuper hæretica prauitate, durante officio exceptis, & contrafacientes cuiuſcum-

Libri prohibiti nõ legẽdi, aut tenendi, ſed conſignandi Inquiſitoribus. excommunicatio, &c.

que ſint dignitatis, & conditionis, incurrunt cenſuras contra hæreticos latas.

THEOREMA 168.

Conſtitutio hæc ligat quaſcunque perſonas cuiuſcunque ſint gradus, ſtatus, & conditionis, etiam ſi Epiſcopali, & Archiepiſcopali aut alia maiore dignitate Eccleſiaſtica, vel ſæculari fulgeant, Inquiſitoribus, & Commiſſariis Inquiſitionis exceptis, durante officio vt obſeruat etiam Pegna in direct. Inq. p. 2. cap. 4. com. 3. Quod etiam poſtea ſtatuit Paulus IV. in Conſtitutione quæ incipit. *Quia in futurorum euentibus.* & Pius IV. in bulla 76. olim 98. quæ incipit. *Cum pro munere.* diſtrictiùs inhibentes quibuſcunque perſonis, ne de cætero facultatibus, & licentiis obtentis vti, vel earum prætextu, aut aliàs quomodolibet libros huiuſmodi legere, aut tenere præſumant. Idémque Iulius III. primus fuit, qui hunc caſum in bullam cænæ induxit. qui abſque lata excommunicatione vetitus antea fuerat in cap. nullus 3. quæſt. 4. & cap. fraternitatis. extra de hæret.

Quare nec Ordinarij concedere poſſunt facultatem tenendi, vel legendi libros hæreticos, aut de fide ſuſpectos, cum huiuſmodi prohibitio ſit auctoritate Romani Pontificis ſancita, & inferior ius, & authoritatem non habeat in iis, quæ ſuperioris lege ſunt conſtituta. Vt neque inquiſitores, cum per Pontifices nequaquam ſit poteſtas hæc eis commiſſa, vt notat in direct. p. 2. cap. 4. com. 3. Pegna. etſi poſſint licentiam concedere, legendi hæreticorum libros, qui de fide, & religione non tractant. iuxta ea, quæ in ſecunda reg. indicis lib. prohibitorum editi à Concilio, & Pio IV. ſtatuta ſunt, vt aduertit etiam Azor t. 1. l. 8. c. 16. quæſt. 12. & Pegna vbi ſup. ſine licentia enim neque hi legi poſſunt, cum damnato auctore tanquam hæretico, etiam libri, & ſcripta eius cenſeantur damnata ex Gregorio l. 7. regiſtri epiſt. 47. & Gelaſio. d. 15. cap. ſancta Romana. §. cæterum. Hoſtienſi in cap. fraternitatis citato. Turrecrem. in cap. ſancta d. 15. Vincentio Lerinenſi. l. contra profanas hæreſum nouationes. Simanca t. 38. num. 17. 18. tum quia periculum eſt, ne inter vtilia hæreſes lateant, tum quia lector paulatim afficitur erga auctorem.

THEOREMA 169.

Præcipitur etiã in præsẽti Conſtitutione cõſignari libros huiuſmodi hæreticos, & de fide ſuſpectos Inquiſitoribus, dum dicitur: Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus in quibus huiuſmodi libri exiſtunt, conſignaſſe debeant realiter, & cum effectu. ob id non debent propria auctoritate corrumpi, ſed tradi Inquiſitoribus. quod monuit etiam Campegius apud Zanchinum. cap. 7. Vmbertus Locatus. v. *libri.* Pegna loco cit. com. 3. & Azor t. 1. l. 8. cap. 16. quæſt. 11. vt ab eis comburantur ritu veteri Conc. Nicæni 1. act. 19. Sextæ Synodi. c. 63. Conc. Conſtantienſis ſeſſ. 8. & 15. Athanaſij lib. de Incarnatione Verbi. Nazianzeni orat. 19. & l. damnato. & l. quicumque. §. 5. Cod. de hæret.

& Nouella conſtit. 42. Iuſtiniani. cap. 1.

Quod etiam ſeruarunt Athenienſes, qui libros, in quibus Protagoras diſputabat, an Deus eſſet; præconis voce ab ſingulis habentibus exhiberi mandarunt, & in foro combuſſerunt, vt teſtatur M. Tullius, l. 1. de natura deorum, & Lactantius. l. de ira Dei. & Romani, ex Plutarcho, in Numa. Plinio. l. 13. cap. 13. Liuio. l. 25. 39. 40. Lactantio, l. 1. inſtit. cap. 22. Auguſtino, l. 7. de Ciuit. cap. 34. vt cæteros taceam.

Pœnæ autem hic in Tranſgreſſores ſtatutæ, ſunt eædem, quæ in hæreticos latæ ſunt, & in reos læſæ Maieſtatis, vt etiam decreuerat Leo X. bulla 35. & 37. in tenentes, vel legentes Lutheri, & aliorum hæreticorum ſcripta. Et ſanè Catholicè olim Conſtantinus, Honorius, & Arcadius Arij quoque aliorúmque hæreticorum libros retinentes, ſupplicio capitis damnarant; Valentinianus, & Marcianus, perpetua deportatione; Theodoſius, & Valentinianus bonorum publicatione, Iuſtinianus Nouella 42. citata. tranſcribentem hæreticorum libros, dexteræ amputatione, retinentem graui periculo. Videatur l. damnato. l. quicumque. §. 5. Cod. de hæret. l. vltima tit. 16. lib. 9. l. 24. tit. 4. lib. 16. Cod. Theodoſiani. Socrates. l. 2. cap. 15. Niceph. l. 8. cap. 25. l. 17. cap. 19. Num autem tranſgreſſores debeant ipſo facto cenſeri hæretici, aut ſuſpecti de hæreſi, eſt difficultas, de qua conſule Simancam. t. 38. Pegnam com. 3. citato. Azorem. l. 1. l. 18. cap. 16. quæſt. 10. & quæ dicuntur inferius Theor. 200. & 410.

EIVSDEM IVLII III.

Conſtitutionis 7. olim 9. editæ anno 1550. quæ incipit.

Cum ſicut.

EPITOME 64.

STATVITVR §. 1. vt beneficiorum fructus, pecuniæ, & res tempore obitus beneficiatorum inexacti, etiam ſi per eos non ſteterit, quin exigerent, vel ſponte oblatos non perceperint, ſpectāt ad ſucceſſores in beneficiis, non ad hæredes: ex quibus tamen bonis ſucceſſor ſoluat debita, & legata facta ad pios vſus, ſi aliunde ex aliis bonis beneficiatorũ ſolui non poſſint.

Fructus beneficiorum non exacti ſunt ſucceſſoris. Ornamenta capellæ Cardinalis Cameræ Apoſtolicæ cui etiã hæredes 500. ſoluent ducatos pro annulo.

§. 2. Ornamenta capellæ Cardinalis defuncti, cruces, candelabra, imagines, calices, iocalia, & paramenta, vtenſilia, & alia pertinentia ad capellas Cardinalis, & Miniſtrorũ circa Altaris miniſterium, ad Cameram Apoſtolicam ſpectant, & hæredes Cardinalis tenentur perſoluere Apoſtolicæ Cameræ ducatos quingentos pro pretio annuli Cardinalis. Quam etiam Conſtitutionem idem Pontifex poſt dies 40. declarauit alia, quæ incipit. *Dudum.*

THEO

THEOREMA 170.

NOn eſt in §. 1. ſermo de fructibus inexactis penſionum, aut etiam diſtributionum quotidianarum, quæ dantur inſeruientibus horis diuinis, ſed de illis tantum qui Prælato, vel Clerico obueniunt ratione Tituli prælaturæ, aut beneficij, in quo eſt inſtitutus, & decurrunt in vita eius, & per ſuperuenientiam obitus, beneficiatus exactionem inchoatam ad finem perducere non potuit. & ideo res tales manſerunt inexactæ (de illis enim, qui maturantur à die obitus vſque ad diem apprehenſæ poſſeſſionis à ſucceſſore, alibi erit ſermo) vt notauit Guilielmus Redoanus Genuenſis, Epiſcopus Nebij. tr. de ſpoliis Eccleſiaſticis. quæſt. 5. vbi ex profeſſo hanc eandem Conſtitutionem explicat; cuius etiam meminit Azor t.2. l.8. cap.4. quæſt.13. Iulius igitur Tertius ad tollendas controuerſias inter hæredes ex teſtamento vel ab inteſtato Prælatorum defunctorum, & ſucceſſores in beneficiis, hoc loco ſtatuit, vt fructus inexacti ſpectare non debeant ad hæredes, ſed ad ſucceſſores in beneficiis, iuxta prius ſancita in iure communi. cap. quia ſæpè. de elect. in 6. & cap. præſenti. de officio Ordinarij l.6. & cap. illud. & c. nō liceat. 12. q. 2 & c. placuit. & c. Pontifices. 12. quæſt. 3. & communem doctrinam Antonij de Butrio, & Abbatis. cap. fin. ne prælat. vic. ſuas. Gloſſæ in cap. hæc huius. 12. quæſt 2. Hoſtienſ. cap. fin. de pecul. cler. Calderini conſil. 2. de pecul. cler. Alexandri conſ. 157. vol. 2. Caccialupi tr. de penſion. quæſt. 25. Gigæ quæſt. 53. Ioannis Copi tr. de fruct. l. 4. tit. 3. cap. 2. Redoani loco cit. quæſt. 5. num. 4. 5. 9. & ſeqq. & quæſt. 1. num. 14. 15. Ea tamen conditione adiecta, vt ſucceſſor ſoluat debita, & legata ad pios vſus, ſi ex aliis bonis beneficiati defuncti ſolui non poſſint.

Theor. 198.

Primò tamen in Conſtitutione *Dudum*. 1. data poſt dies 40. declarat, per legata pia, ſe intelligere, quæ per beneficiatos, dum eſſent in ſanitate, facta fuerant, & per debita, ea, quæ occaſione ipſorum beneficiorum contracta fuerant, de quibus ſucceſſores in beneficiis veriſimiliter informationem habere poterant, & debebant (hæredes enim diuerſa debita iam extincta pro veris, & validis ſupponebant, vt fructibus non exactis, aliiſque rebus ſucceſſores priuarent) non autem alia, ad quæ ſoluenda vigore prædictæ conſtitutionis cogi, & compelli non poſſunt. Quod etiam vniuerſaliter docuerat Abbas in cap. cum eſſes. de teſtam. cap. 1. & cap. ex præſentium. de pignor. Io. And. d. cap. 1. de pignor. Butrio, & Imola. cap. peruenit. de fideiuſſ. & Azor. t. 2. l. 7. cap. 9. quæſt. 6. & l. 8. cap. 3. q. 3. Ratio eſt, quia cum debita facta non ſint in rem, & vtilitatem Eccleſiæ, ſed v.g. vt beneficiatus paternam domum reædificaret, vel agros coleret, Eccleſia non eſt creditoribus obligata. Ob id rectè. cap. 1. de ſolution. ſucceſſor in Eccleſia prioris beneficiarij non cogitur ſoluere debita, niſi fuerint contracta in ipſius Eccleſiæ vtilitatem. cætera enim, cap. ex præſentium. de pignor. & Gloſſ. ibid. hæres beneficiarij ſoluere tenetur, non Eccleſia, aut ſucceſſor in beneficio aut Camera Apoſtolica,

quando in Eccleſiæ, aut ſucceſſoris locum ſubſtituitur in acquiſitione ſpoliorum beneficiarij defuncti, eó quod Fiſcus Apoſtolicus eo iure teneatur, quo ſucceſſor, aut Eccleſia olim iure communi tenebatur, cum in eius locum ſubrogetur, vt rectè notauit ex deciſionibus Rotæ Redoanus. q. 1. num. 7. de ſpol. Eccl. & Azor l. 8. cap. 3. q. 3. citata.

Secundò declarat in alia Conſtitutione data anno 1551. quæ incipit. *Dudum.* 2. aliàs *Cum autem.* prædictam conſtitutionem comprehendere ſolum Eccleſias, monaſteria, & beneficia Eccleſiaſtica in locis, in quibus collectores Cameræ Apoſtolicæ eſſe, aut deputari non conſueuerant, non in quibus eſſe, & deputari ſolent, non obſtante quacumque conſuetudine, aut particulari priuilegio loci. cum in huiuſmodi fructibus tanquam ſpoliis Eccleſiaſticis, ibi meritò ſuccedat Camera Apoſtolica. Etenim huiuſmodi fructus inexacti, & res, non ſunt hæredum, vt antea definitum eſt; nec ſucceſſorum in beneficio ex ſecunda reſtrictione, quippe cum iure canonico, ſcripto tantum, & non diuino, aut naturali, Eccleſiæ, vel ſucceſſoribus debeantur, quod potuit à Romano Pontifice antiquari; nec per aliquam aliam conſuetudinem, priuilegium, aut ius ab aliquo vindicari poſſint, ex hac eadem Conſtitutione, neceſſariò ad Apoſtolicam Cameram pertinebunt, cuius contemplatione emanauit noua hæc reformatiua conſtitutio, vt pluribus docet Redoanus loco citato, quæſt. 5. n. 10. & ſeq. & Azor p. 2. l. 7. cap. 9. q. 9. & l. 8. cap. 1. & ad cauillationes tollendas in iure ſcripto, expreſsè declarauit Paulus III. bulla 31. anno 1541. 3. Non. Feb. quæ incipit. *Romani Pontificis.* antea enim Camera Apoſtolica, conſuetudine, & vſu recepto, non iure ſcripto, ſibi ea vendicabat, quare vt bona Cameræ per Collectores in dictis locis erunt colligendæ.

Sunt autem ſpolia, vt colligitur ex Redoano ibidem. quæſt. 1. n. 7. Nauarr. comm. de ſpoliis. §. 1. Azore t. 1. l. 8. cap. 1. quæſt. 2. bona quæcumque ab Eccleſiaſticis perſonis ratione, & iure Eccleſiæ acquiſita, vel ex negotiatione contra canones comparata, tempore obitus illarum relicta, à Romano Pontifice Cameræ reſeruata. Bona ſunt tanquam genus, & generatim comprehenduntur bona tam mobilia, quàm immobilia, & ſe mouentia, iura item, & actiones, quocumque nomine cenſeantur. l. bonorum. ff. de verb. ſignif. Dicitur, ratione & iure Eccleſiæ acquiſita, ad excludenda, quæ ex patrimonio, vel hæreditate, arte, induſtria, opera, labore ſuo, vel donatione aliorum, ſunt parta. Ponitur etiam. *Vel ex negotiatione,* &c. vt incluſa intelligantur, quæ beneficiarius lucratur contra canones negotiando, quæ ampliatio introducta eſt iure nouo in extrauag. Pij IV. anno 1560. Non. Feb. & Pij V. n. 42. quæ incipit. *Romani.* §. 6.

Perantiquam autem eſſe huiuſmodi ſpoliorum, & Collectorum eorumdem inſtitutionem conſtat ex Cardinali in cap. niſi cum pridem. §. intueri. de renunciatione. Deciſione Rotæ 41. Sarnenſi in tr. Breuium. §. facultas. num. 17. Calderino conſil. 1. de pecul. Cler. Boërio deciſione 124. Redoano loco

loco cit. Sed quædam, quæ ante Pium V. pertinebant ad ſpolia, per citatam Conſtitutionem Pij V. iam amplius non pertinent.

Illud addo circa §. 2. Iocalium nomine apud Iuriſperitos. Cod. de donat. ante nupt. & Cod. de iure dotium, & apud Summiſtas. v. *donatio*, venire aureas catenulas, annulos, vniones, coralia, paruula horologia, quæ collo ſuſpenſa geſtantur in ſinu, & ſimilia. déque his haberi etiam mentionem in Leonis X. bulla 36. quæ incipit. *ſicut prudens.* Adriani 6. num. 1. quæ incipit. *Nuper.* Pauli IV. n. 11. quæ incipit. *Incumbentia.* Pij IV. num. 4. olim 9. quæ incipit. *Paſtoralis.* & alibi. De ornamentis autem, ac paramentis Capellæ Patriarcharum, Archiepiſcoporum, & inferiorum, Pius V. bulla 42. addixit Eccleſiis, in quibus reſederint, remanente firma quoad Cardinales, bulla Iulij III.

EIVSDEM IVLII III.

Conſtitutionis 11. aliàs 12. editæ anno 1551. quæ incipit. Licet à diuerſis.

EPITOME 65.

Impedientes Inquiſitores in officio ſuo, & in hæreſis criminis cognitione ſe ingerentes laici; & Epiſcopi &

MONET §. 1. ſæculi poteſtates, temporales dominos, & quaſuis perſonas publicas, & priuatas, ne ſe ingerant in inquiſitionis negotio, & abroget ſine mora omnes leges, & ordinationes in contrariũ factas, quas tanquã contra libertatem Eccleſiaſticam declarat irritas, & nullas.

Inquiſitores id permittẽtes excommunicantur, & abſolutio Papæ reſeruatur.

§. 2. deinde excommunicat, reſeruando Papæ abſolutionem, inobedientes, qui impediũt Inquiſitores in munere ſuo, ſéque ingerunt in cognitione criminis hæreſis (niſi ab Inquiſitoribus requiſiti fuerint) cum ſuis auxiliantibus, conſulentibus, & fauentibus.

§. 3. Eaſdem pænas infligit Diœceſanis Epiſcopis, & Inquiſitoribus, ſi permiſerint laicos ſecum quomodocumque de hæreſis crimine cognoſcere.

THEOREMA 171.

IN hac Conſtitutione vetita, ſunt etiam prohibita in cap. accuſatus. §. vltimo. cap. ſtatutum. 1. cap. vt officium. §. vltimo. & cap. vt Inquiſitionis. §. prohibemus de hæreticis. l. 6. iuſtéque ſancita ſunt. Tum quia crimen hoc eſt merè fori Eccleſiaſtici. cap. vt Inquiſitionis citato. ideo ab Eccleſiaſtica poteſtate, quæ à ſummo Pontifice delata eſt Inquiſitoribus, non à ſæculari iudicandum. vt pluribus docet Clarus. §. hæreſis. num. 15. Rolan. conſil. 20. num. 10. lib. 3. & Alciatus in cap. 1. num. 13. de officio Ordinarij. qui dicunt eſſe ſententiam communem. Tum quia niſi iudices fidei liberi ſint ab omni impedimento, quod poſſit impedire eorum munus, hæreſes extirpari non poſſent, vt rectè docet Zanchinus. cap. 31. Repert. Inquiſ. v. impediens. Turrecrem. ſum. de Eccl. p. 2. l. 4. cap. 21. Simancas

 tit. 15.

tit. 15. num. 10. & tit. 23. num. 6. Tabiena v. Inquiſitor. §. 28. Emericus p. 2. quæſt. 54. Pegna ibid. com. 79.

Quin etiam præcipitur temporalibus Dominis, vt inquiſitorum officium requiſiti foueant, & ad id cenſuris ab Inquiſitoribus compelli poſſunt. ita enim habetur in litteris Apoſtolicis anni 1262. Vrbani IV. quę incipiunt. *Licet.* §. Cæterum. *Cæterum ſi fortè (quod non credimus) aliqui cuiuſcumque conditionis huic negotio, vobis* (Inquiſitoribus) *commiſſo ſe opponere, ſeu illud præſumpſerit aliquatenus impedire, vt non poſſit procedi liberè in eodem: immo niſi inquiſiti, ſeu requiſiti illud fouerint, & iuxta officium & poſſe ſuum ſinguli iuuerint ſtudioſè, contra eos tanquam contra hæreticorum fautores, & defenſores ſecundum ſanctiones canonicas freti eadem auctoritate procedatis.* Videndus etiam Inn. IV. bulla 9. quæ incipit. *Ad extirpanda.* §. 20. & alia, quæ incipit. *Ex commiſſi.* & eiuſdem bulla 16. *Quia.* & bulla *Præ cunctis.* Clem. IV. & Conſtitutio Feder. II. Imp. *ſtatuimus.* Cod. de Epiſc. aud. & Conſtitutio. *Si verò.* Cod. de hæreticis, de quibus diximus Theor. 34. & dicitur 387.

THEOREMA 172.

QVæ de abrogandis legibus, & ordinationibus in cõtrarium ſtatutis, tanquam contra Eccleſiaſticam libertatem, eodem §. 1. dicuntur, ſancita ſunt etiam anno 1252. ab Inn. IV. bulla 9. quæ incipit. *Ad extirpanda.* §. 38. & anno 1257. ab Alexandro IV. in bulla, quæ incipit. *Im[illegible]cula.* verbis illis. *Statuta huiuſmodi (per quæ directè, vel indirectè negotium fidei impeditur) quæ à Mantuanis, vel quibuſlibet alijs hominibus ordinata, & facta dicuntur Mantuæ, ac in toto ipſius diſtrictu, per quæ ipſi negotio poſſit obſtaculum prouenire, diligenter inquirere, ac etiam inuenire; & quæſita, & inuenta ad tale reducere, ac reduci facere moderamen procures, quod per ipſa dictorum Inquiſitorum proceſſus non impediatur in aliquo, vel quomodolibet retardentur: faciens nihilominus quod ſtatuta qualibet ipſi negotio contraria, in quibus poſſet impedimentum aliquod Inquiſitoribus afferri, eiſdem, quo minus per eos, iuxta formam ſibi à prædicta ſede traditam, procedi liberè valeat in eodem, in ciuitate præfata, & alibi in ipſius diſtrictu nullatenus obſeruentur: Poteſtatem, Antianos, & Concilium Ciuitatis eiuſdem per excommunicationem in perſonas eorum, & commune prædictum, per interdicti in Ciuitatẽ ipſam, ſententias, ad id appellatione poſtpoſita, compellendo.* Idémque videmus decretum ab Vrbano IV. cap. ſtatutum. 1. de hæret. l. 6 vbi ſtatutum, quo Inquiſitionis negotium directè, vel indirectè retardari, aut impediri poteſt, nullius eſt firmitatis, & ſtatim reuocandum, vel moderandum, ne impedire poſſit, decernitur. Videatur etiam Authent. Caſſa. Cod. de ſacroſan. Eccl. Emericus. p. 2. quæſt. 54. & 3. p quæſt. 34. Pegna ibid. Zanchinus cap. 31. Carrerius tr. de hæret. n. 93. Locatus v. *ſtatutum.*

Porrò quoad pœnas §. 2. latas in contrafacientes, conſulentes, auxilientes, & fauentes, cum in c. Vt Inquiſitionis. §. vltimo. de hæret. l. 6. non eſſet excõmunicationis abſolutio reſeruata Papæ, Iulius III. §. 2. ſummo Pontifici reſeruat.

&

& extendit §. 3. excommunicationem eandem ad Epiſcopos, & inquiſitores ipſos, ſi permiſerint laicum ſecum cognoſcere de hæreſis crimine, cum laicus non ſit capax, ex Abbate, & cæteris in cap. cùm ſit generale. de foro competenti. Conceſſit autem iiſdem Inquiſitoribus. Io XXII. bulla, quæ incipit. *Exigit ordinis veſtri*, vt familiares armatos haberent pro ſecuritate inquiſitionum, qui tamen ſint laudabilis vitæ, & conuerſationis.

EIVSDEM IVLII III.

Conſtitutionis 42 in bullario vet. edita anno 1553. quæ incipit.
Et ſi ea.

EPITOME 66.

Deferentes ab infidelibus alumina, & mercantes excómunicãtur & sũt inhabiles ad quoſuis actus legitimos à ſolo Papa ſoluendi, & loca interdicũtur, & extẽduntur pænę ad Complices.

PROHIBET hoc loco Pontifex ſub pæna excommunicationis latæ ſententiæ reſeruatæ, & inhabilitatis ad teſtandum, ſuccedendum in hæreditatibus, ad officia publica, & quoſcumque actus legitimos, à partibus infidelium deferri alumina, & quemquam ea delata mercari. Oppida autem, ad quæ declinant, ſi Officiales habita notitia termino vnius diei non eiiciant prædictos, deferentes, ſunt interdicta, & relaxatio pertinet ad ſum. Pontificem ſolùm. & extenduntur prædictæ pænæ ad complices, ſocios, ſequaces. vendentes, & ementes, &c.

THEOREMA 173.

OCcaſio Iulij III. Conſtitutionis, fuit inuentio inſperata aluminis Tulfæ in patrimonio S. Petri tempore Pij II. dum bellum Turcis cogitaret inferre. quaſi Deus noui aluminis inuentione Pontificem nouis redditibus potentiorem reddere, & inimicos Turcas veteribus aluminis, quod ab eorum ditione deferebatur, prouentibus infirmiores efficere voluiſſet. Antea enim alumen, cuius vſus non tantùm in humanis corporibus medendis, ſed in ſtaminibus etiam inficiendis, & tingendis, vtilis eſt, aduehebatur in Chriſtianorum prouincias ex infidelium terris Ægypto, Melo inſula, Hierapoli, Armenia, Phrygia, Macedonia, Africa, in quibus naſcitur, ex Dioſcoride l. 5. c. 82. Quare cum Pontifex huiuſmodi inuenti aluminis in Tuſcia redditus, & prouentus in fidei defenſionem dedicaſſet, & conſecraſſet, meritò Iulius II. vetuit alumina ex infidelium terris adduci, & Chriſtianos ea mercari. vt ita ſolum venderetur, & emeretur inter Chriſtianos, quod in terris Romanæ Eccleſiæ inſperatò fuerat adinuentum, vt conſtat ex Leonis X. bulla 36. & Pauli III. n. 48.

Iulius itaque III. imitatus Iulium II. qui primus hanc excommunicationẽ tulit, & Paulum III. qui eandem confirmauit, renouat in hac Conſtitutione in contrafacientes, & complices, vectores, ementes, vendentes, laborantes, ſeſe in his immiſcentes, naues, & alumina aſſecurantes, Iulij II. & Pauli III. excommunicationem, & aggrauando pænas, eoſdem reddit

inteſta

inteſtabiles, & incapaces hæreditatum, officiorum publicorum, eiſque omnes actus legitimos interdicit. Oppida verò, & Ciuitates, ad quas declinauerint, niſi inde eos expellant intra diem vnum poſt habitam de his notitiam, ſupponit interdicto Eccleſiaſtico vt Leo X. bulla 12. & alij in rebus grauibus fecerant. & reſeruat tam abſolutionem illius. quàm relaxationem huius Pontifici Romano. Hanc andem Conſtitutionem confirmauit poſtea Pius IV. bulla 43. quæ incipit. *Ex Apoſtolica*, & Greg. XIII. num. 21. quæ incipit. *Muneris*.

PAVLI IV.

Conſtitutionis 4. olim 7. editæ anno 1555. quæ incipit. Cum quorundam.

EPITOME 67.

Negãtes Trinitatem perſonarum diuinarũ & vnitatem ſubſtantiæ, Chriſti diuinitaté, conceptioné de Spiritu ſãcto, mortem pro nobis in Cruce, & Virginitatem B. Mariæ vt relapſi puniendi.

STATVIT §. 3. vt quicumque Chriſtianus, qui Sanctiſſimam Trinitatem & Vnitatem diuinæ ſubſtantiæ, vel Ieſu Chriſti Domini noſtri Diuinitatem, vel eius de Spiritu ſancto conceptionem, vel mortẽ eius in Cruce, vt nos redimeret, vel perpetuam B. Virginis Mariæ Virginitatem negauerit, habeatur pro relapſo in hæreſim, & vt talis tradatur ſæculari Curiæ, à qua relapſorum pœna puniatur.

THEOREMA 174.

IMitatus Paulus IV. Iulium III. in Conſtitutione quæ incipit. *Illius qui miſericors*, edita ann. 1550. qui non inquiſitis, vel denunciatis ſponte intra ſex menſes ſuas hæreſes confitentibus, pœnas omnes à iure, & ab homine remiſit, eóſque abſoluit ab irregularitate; conceſſitque ad ſacros Ordines poſſe promoueri, eorumdémque filios ad officia, & beneficia, decretis ex altera parte grauibus pœnis contra impœnitentes, præſenti Conſtitutione pœnitentes, & errores hic expreſſos, abiurantes (dummodo delati non ſint, aut relapſi) intra tres menſes, & docentes intra tres alios à die abiurationis, de eadem abiuratione coram Inquiſitoribus Generalibus, abſoluit ab irregularitate, ac cæteris cenſuris, ac pœnis, tam in eos, quàm in filios, nepotes, ac deſcendentes decretis. Impœnitentes autem, & alios de cæterò errantes in aliquo ex his articulis, relapſorum pœnis ſubiecit ob eorum atrocitatem, cum repugnent præcipuis dogmatibus Catholicæ religionis, latiſſimè explicatis in diuinis litteris, in Symbolis Apoſtolorum, Conſtantinopolitano, & Athanaſij. Concilio Later. ſub Innoc. III. anno 1215. in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. anno 1311. in Conc. Florentino anno 1439. ab Eugenio IV. in inſtructione Armenorum, & Iacobitarum; à Patribus, vt Leone epiſt. 13. Hierony. t. 9. Romanæ impreſſionis epiſt. 17. Auguſtino, de fide ad Petrum, ac cæteris; à Theologis Scholaſticis in libris ſentẽtiarum; iuris canonici Interpretibus extra de

de ſum. Trin. & Fid. Cath. cap. 1. & 2. & in Clem. 1. eodem titulo. ac ſingularum Eccleſiarum particularium Catechiſmis. Hanc eandem Conſtitutionem quoad pœnas in ea contentas innouauit, & perpetuò confirmauit Clemens VIII. bulla 97. quæ incipit. *Dominici gregis.* anno 1603. die 3. febr. & iuſſit publicari ab Ordinariis in propriis locis.

Relapſi autem quaſi iterum lapſi in hæreſim (poſt ſolemnem tamen, & iudicialem abiurationem, ex Ancharano in cap. accuſatus. de hæret. l. 6. Caſtro. l. 2. de iuſt. hær. pun. cap. 2. Simanca. tit. 57. num. 2.) etiam pænitentes traduntur brachio ſæculari ſine vlla audientia, animaduerſione debita puniendi, ex cap. ad abolendam. extra. de hæret. Emerico. p. 2. quæſt. 58. num. 6. Pegna ibid. Zanchino de hæret. cap. 16. & 17. Bernardo Comenſi. in lucerna Inquiſitorum. v. relapſus. Simanca tit. 57. num. 10. Azore tom. 1. l. 8. cap. 14.

Cur autem Eccleſiæ miſericordia non iterum recipiat relapſos, ea eſt ratio, quòd, qui ſecundo labitur, non præſumitur prius bene conuerſus, vt dixi Theor. 36. & docet Concilium Narbonenſe capit. 11. his verbis. *Et illos, qui poſt alienationem erroris, ſeu purgationem deprehenſi fuerint in abiuratam hæreſim reincidiſſe, ſæculari iudicio ſine vlla penitus audientia relinquatis animaduerſione debita puniendos, cum ſufficiat tales per falſam conuerſionem ſemel Eccleſiam decepiſſe.*

Scortia.

EIVSDEM PAVLI IV.

Conſtitutionis 11. aliàs 25. editæ anno 1556. quæ incipit.

Incumbentia.

EPITOME 68.

CONFIRMAT §. 9. & 10. Conſtitutiones, & pœnas in illis contentas Gregorij XII. Alexandri V. Pij II. Innoc. VIII. & Iulij II. inter quas eſt excõmunicatio cuius abſolutio reſeruatur Papæ, priuatio feudorum, prælaturarum, & beneficiorum ipſo facto, & inhabilitatio in futuro contra occupatores terrarum, bonorum, feudorum, iocalium, & debitores cenſuum, Annatarum, Quindenniorum, ſeu in alio aliquo debitores Cameræ Apoſtolicæ & non ſoluentes, ſeu reſtituentes. Sed nunc ferè omnes comprehendũtur in bulla cænæ §. 17. & 20.

Occupãtes terras, bona, cenſus, debita Cameræ Apoſtol. excommunicãtur, abſoluendi à Papa. priuãtur feudis, beneficiis, & fiunt inhabiles in futuro.

THEOREMA 175.

PRæſentis Cõſtitutionis materia eſt ſacrilegium, & rapina bonorũ Eccleſiæ Romanæ, de quo etiam dixi Theor. 72. 121. 122. 123. 131. quæ non ſunt hoc loco repetenda. Et ſane decuit ſummos Pontifices vigilare, ne Chriſti patrimonium à perditis hominibus dilapidaretur, & iterum conuerteretur in vſus profanos, contra regulam iuris 51. *Semel Deo dicatum.* l. 6. & totã 12. q. 2. meritóque

factum eſt, vt Clemens VI. bulla 39. quæ incipit. *Et ſi.* Innoc. VII. bulla 1. quæ incipit. *Iniunctum.* Leo X. bulla 12. quæ incipit. *Inter graues.* Paulus IV. hoc loco, & Gregorius XIII. bulla 64. cuius eſt initium. *Ad Romani.* (eſtque caſus à tempore Martini V. apud S. Antonin. 3. p. t. 25. cap. 72. in bulla cænæ) excommucarint, reſeruata ſummo Pontifici abſolutione, bonísque feudalibus, honoribus, dignitatibus priuarint inuadentes, & occupantes Ciuitates, ac loca Eccleſiæ, eorúmque ſucceſſores vſque ad 3. generationem reddiderint inhabiles ad beneficia, officia, perſonatus & dignitates, & interdixerint loca, ad quæ declinauerint.

Non ſoluentes verò cenſus, canones, talias, regalia, iura feudorum, & bonorum Emphyteoticorum præter excommunicationem in commiſſum cadere decreuit Alexand. VI. bulla 6. Innoc. VIII. bulla 1. quæ incipit. *Decet.* Gregorius XIII. bulla citata 64. debitores quoque Annatarum, & Quindenniorum excommunicauit, & priuauit beneficiis, ita vt ab aliis impetrari poſſent, Pius II. & Paulus II. bulla 8. aliàs 6. cuius principium eſt. *Decens.* Innoc. VIII. bulla 3. quæ incipit. *Apoſtolica.* Iulius II. num. 3. *Ex debito.* & num. 4. *Romani.* Iulius III. nu. 20. olim 38. *Cupientes.* & 45. *Cum ſicut.* Paulus IV. bulla. *Quoniam.* & hac præſenti. num. 11. aliàs 25. & num. 14. *Cum aliàs.* & n. 41. *Decens.* & n. 43. *Apoſtolicæ.* Pius V. num. 174. nunc 38. quæ incipit. *Apoſtolica.*

Direptores, ac detentores bonorum Palatij Apoſtolici Epiſcopali, & alia maiore dignitate Eccleſiaſtica etiam Cardinalitia fulgentes, interdicit ab ingreſſu Eccleſiæ, reliquos excommunicat reſeruata Papæ abſolutione, Adrianus VI. bulla 1. incipiente. *Nuper.* Clemens VII. num. 1. *Cogitur.* & num. 2. *Cum intellexerimus.* & Pius IV. num. 5. olim 9. *Paſtoralis.* Et extendunt ad ſcientes, & non reuelantes. Quod ſi intra 14. dies, non obediant Eccleſiaſtica dignitate præditi, ſuſpenduntur à Pio IV. à regimine Eccleſiarum; & tam ipſi, ſi alia beneficia Eccleſiaſtica habeant, quàm inferiores ab eis omnibus dignitatibus, beneficiis, & Romanæ Curiæ officiis; ſæculares verò feudis, dominiis, aliíſque iuribus, & priuilegiis per Eccleſiam Romanam, ſeu Imperialem, & Regiam dignitatẽ conceſſis, ſunt ipſo facto priuati, & inhabiles ad ſimilia, & cæteros legitimos actus, & inteſtabiles, & aliis pœnis ſubiecti.

Scripturarum denique Apoſtolicæ Cameræ detentores, itémque tales ſcientes, & non reuelantes excommunicantur à Iulio III. bulla 24. *Cum acceperimus.* & Pio IV. num. 4. *Paſtoralis.* reſeruata abſolutione Papæ. Pius V. verò bulla 70. quæ incipit. *Cum de litteris.* iuſſit dominos, ciuitates, capitula, conuentus, & perſonas particulares, ſcripturas, exemplaria, protocolla, & monumenta pænes ſe exiſtentia ſiue ad ipſas legitimè pertinentes, ſiue commodato, vel depoſito, aut quouis alio titulo tenentes iurium Cameræ Apoſtolicæ reuelare, & conſeruare tanquam ipſorum fidei commiſſa, nec alienare ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ; & ſi ſurrepta, & extorta ſunt, ad Cameram Apoſt. referre. Contrafacientes ſingulæ perſonæ

perſonę excommunicãtur,& abſolutio reſeruatur Papæ; Ciuitates, Conuentus, &c. interdicuntur, & priuantur vſu ſcripturarum. Vide etiam cap. ſi quis de clericis documenta. 12. quæſt. 2.

EIVSDEM PAVLI IV.

Constitutionis 12. olim 33. editæ anno 1557. quæ incipit.

Inter cæteras curas.

EPITOME *69.*

Qui ſe examini beneficiorum ſupponunt pro aliis, vel offerunt penſiones, impetrant pro aliis id ignorãtibus, vt ab eis commodum aliquod cõ ſequantur, vel pro ſe animo deinde reſignãdi, excõmunicãtur, reſeruata abſolutione Papæ, priuantur omnibus beneficiis, & inhabilitãtur in futuro.

QVI pro beneficiis obtinendis ſe ipſos pro aliis ſupponunt examini, aut impetrant beneficia pro perſonis id ignorantibus, aut pro ſe, aut aliis, cum oblatione alicuius penſionis annuæ, aut pro aliis cum ſpe annuam penſiónem, aut aliud, quantumuis modicum temporale commodum ab eis conſequendi; vel pro ſe ipſis principaliter animo, & intentione ea poſtmodum in fauorem aliorum cum penſione, & commodo, aut etiam ſine eo, reſignandi, obtinere procurant, cuiuſcumque ſint dignitatis, etiam Cardinalatus. §. 1. excommunicantur, reſeruata abſolutione Papæ, priuantur ipſo facto non expectata ſententia omnibus beneficiis obtentis in titulum, vel commẽdam, vel quomodolibet, & inhabilitantur ad illa, & alia in poſterum.

§. 2. Prouiſiones autem ſic obtentæ ſunt irritæ, & nullæ, nullúmque ius tribuunt in beneficiis, vel ad beneficia nec eorum vigore quis facit fructus ſuos, & illorum beneficia poſſunt apud Sedem Apoſt. ab aliis impetrari.

THEOREMA 176.

CVm animarum regendi munus ſit etiam ipſis Angelicis humeris formidandum, vt docet Concil. Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 1. de refor. viros, ac Paſtores quoſcumque, ſed omnino litterarum ſcientia, & integritate vitæ requirit inſignes. Ideo enim Prælatus quaſi præ cæteris latus dicitur, quòd ſicut cæteris præeſt dignitate, ſic etiam doctrina, & ſanctitate debeat eminere. iuxta illud Symmachi. 1. quæſt. 1. cap. viliſſimus. *Viliſſimus computandus eſt, niſi præcellat ſcientia, & ſanctitate, qui eſt honore præſtantior.* & Hieronym. in epiſt. ad Titum cap. 1. *Qualis ædificatio erit diſcipuli, qui ſe intelligat Magiſtro eſſe maiorem?* Percupiens igitur Paulus IV. digniſſimos eligi Paſtores, hanc edidit Conſtitutionem ad eludendas ſequentes fraudes, quibus ſæpè circumueniebantur in beneficiorũ diſtributione Collatores. Primò igitur vetat ſub cẽſuris deſcriptis, ne quis ficto nomine ſe pro alio examini ſupponat, quod etiã fecit Benedict. XII. vt Epit. 25. & Theor. 70. retulimus. quarum abſolutionem & relaxationem meritò reſeruat Papæ ob criminis grauitatẽ, cum etiã. l. falſi.

ff. ad leg. Corneliam. de falſis. falſi nominis, vel cognominis adſeueratio pæna falſi coërceatur.

Eſt autem pæna falſi ibid. l. pæna. §. 13. deportatio, & omnium bonorum publicatio. ídque in re grauiſſima & ex qua depẽdet regimen Eccleſiarum, ac ſalus animarum. vnde dictum eſt in Concilio Tolet. 4. cap. 24. *Ignorantia mater cunctorum errorum maximè in Dei ſacerdotibus vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt.* & à Leone ep. 22. ad Clerum, & plebem Conſtantinopolit. *Si in laicis vix tolerabilis videtur inſcitia, quantò magis in iis, qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia?* Quare nullus aut ad Ordines eſt promouendus, niſi Epiſcoporum examine probatus. c. nullus. cap. quando. d. 24. & Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. *Sancta Synodus.* de refor. aut ad beneficium curam præſertim animarum habens, niſi per concurſum aliorum fuerit ab examinatoribus examinatus, & tanquam magis idoneus iudicatus ab Epiſcopo, iuxta decretum Concil. Tridentini ſeſſ. 7 cap. 13. & ſeſſ. 24. cap. 18. de refor. & Pij V. bullam 33. olim, 32. quæ incipit. *In conferendis.* ſicut & promouendum in Epiſcopum videmus. cap. qui in aliquo. d. 51. in ſex°, & viginti impedimentis examinatum.

Quærenti autem, an ſi omnino notum ſit aliquem vita, moribus, & ſcientia aptiſſimum eſſe ad Eccleſiam Parochialem, notitia hæc operetur, vt non ſubiiciatur examini? Reſpondeo ex Fuſco. l. 2. de viſitatione cap. 5. num. 10. nequaquam id operari, etiam ſi Epiſcopi eſſet Vicarius, ex declaratione ſacræ Congregationis, referente Pariſio. l. 8. de reſignat. benef. q. 9. num. 87. quia examen requiritur pro forma, aliàs collatio, ob bullam 33. olim 32. quæ incipit. *In conferendis.* Pij V. nulla eſſet. ob id non poteſt examinatio omitti. vt etiam notauit Lambertin. de iure patron. p. 1. q. 11. art. 3.

Sciſcitanti quoque an ius examinandi ſolis Epiſcopis competat, adeo vt inferiores, ad quos Parrochiarum collatio pertinet, ab hoc excludantur? Reſpondendum eſt excludi, ex declaratione ſacræ Congregationis apud Pariſiũ loco cit. num. 98. Fallit tamen in illis, qui haberent omnimodam iuriſdictionem, & immediatè ſubiicerentur Sedi Apoſtolicæ, & nullius diœceſis eſſent, diſtinctumque territorium haberent cum facultate congregandi Synodum.

Secundò, vetat quemquam impetrare beneficium pro perſonis id ignorantibus, id enim adeo paſſim fiebat, vt cum eis poſtea paciſci poſſent, & Simoniacè contractare, ſeu pro ſe, aut alio cum oblatione annuæ penſionis diuerſis perſonis, etiam familiaribus, & continuis commenſalibus Papæ, aut aliis, quos gratos exiſtimabant Pontifici, vnde Simoniam incurrebant. qua de re Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 14. de refor. & cap. nobis. cap. de regularibus. cap. Matthæus. de Simonia. cap. vltimo de pactis. cap. quæſitum. de rerum permutatione. bulla 7. Eugenij IV. quæ incipit. *Cum deteſtabile.* vt Epit. 32. & Theor. 84. 86. & bulla 5. *Cum primum.* §. 8. Pij V. & eiuſdem bulla. *Intolerabilis.* Nau. c. 23. n. 107. 110. Leſſius. l. 2. cap. 35. dub. 16. num. 56. Azor t. 3. l. 12. cap. 8. quæſt. 7.

Tertiò

Tertiò, aut impetrare pro alio cum ſpe inde conſequendi aliquod temporale commodum, cum hæc ſit etiam Simonia, mentalis tamen, ſeu intentionalis, etſi non conuentionalis, nec realis. Videndus Nauarr. cap.23. num. 102. & ſeq. Sotus. l. 9. de Iuſt. quæſt. 8. Suarez.t.3.de religione.l.4.cap.41. & ſeq. Azor. t. 3. l.12. cap.2. & 7. Et cum dicatur, *quantumuis modicum temporale commodum*, complectitur hic caſus omnes tres modos contrahendi Simoniam, nempe à manu, ab obſequio, & à lingua. de quibus Gloſſa 1. quæſt.1. initio S.Thom.22.quæſt.100.art.5. & Greg. homil.4.in Euang & habetur 1. quæſt. 1. cap. ſunt nonnulli.

Quartò, beneficium procurare pro ſe animo, & intentione illud poſtmodum in fauorem aliorum cum penſione, & commodo, aut etiam ſine eo reſignandi, & dimittendi, vt ſæpè etiam cum pacto expreſsè firmato fiebat, quod erát manifeſta beneficiorum nundinatio, & in beneficio electio ſucceſſoris. Qua de re Nauarr. loco cit.num.110. Azor vbi ſupra. cap.8.quæſt.1. & ſex ſeqq. & c.10. idémque prohibetur bulla 85.aliàs 109.quæ incipit *Romanum*, Pij IV. & bulla Pij V. n.87. aliàs 85. quæ incipit. *Intolerabilis*.

THEOREMA 177.

PÆnæ autem ſtatutæ hoc loco in violatores huius Cóſtitutionis eædem ferè ſunt cum latis in citatis bullis Pij IV. & Pij V. de Simonia confidentiali. nam Primò, ipſo facto excommunicantur, & reſeruatur abſolutio Papæ. Secundò, priuantur omnibus beneficiis, abſque alia deſuper facienda declaratione, ita vt conſtito ſolum ſummariè, & extraiudicialiter aliquem veniſſe contra tenorem præſentium, poſſit pro tali ab Auditore Cameræ Apoſtolicæ publicari. Tertio inhabilitantur in futuro ad quæcumque beneficia. Quartò diſpoſitiones talium beneficiorum irritæ ſunt, & inanes, & poſſunt huiuſmodi beneficia apud Sedem Apoſt. ab aliis impetrari, vt etiam cætera omnia tanquam præmiſſo modo vacantiæ, ſed crimen eſt probandum, ex Leſſio. l.2. cap.34. num.188. Aduerte tamen non idem iuris eſſe de beneficio ante crimen obtento, & de beneficio per Simoniam impetrato, cum Eccleſia aliquem non priuet abſque ſententia declaratoria criminis primo illo beneficio ex cap. cum ſecundum leges. de hæret. l.6. impediat tamen, ne conſequatur ſecundum abſque alia declaratione, vt ex hoc loco colligitur, cũ aliud ſit priuare legitimè obtẽtis, aliud impedire ab obtinendis. Quintò, fructus talium beneficiorum non fiunt percipientis, ideóque ſunt Apoſtolicæ Cameræ reſtituendi.

Videndi circa huiuſmodi pænas ipſo facto incurſas, Simancas.tit.9. num.21. Repert. Inquiſ. v.*confiſcatio*. Pegna com.158 Thomas Sanchez l.2.decal.cap.14.& ſeq. Azor. t.1. l.8. cap.13. & t.2. l.7.cap.16. quæſt.3. Sotus.l.1.de Iuſt. quæſt 6. art.6. Couarr. de matr. p.2. cap.6. num.10. Syl. v. pæna. num.25. & v. *Aſſaſſinus*. in fine. Angelus eodem. Proſp.Farinac.l.5.quæſt.183. num.39. & quæſt.190 num.2.3.& ſeq. Et quantum ad perſonas de-

linquentes Conſtitutio hæc comprehendit perſonas omnes, ſiue Eccleſiaſtica dignitate fulgentes, etiã Cardinales, ſiue ſæculari Comites, Machiones, Duces, Reges.

EIVSDEM PAVLI IV.

Conſtitutionis 16. olim 38. editæ anno 1558. quæ incipit. Cum ſecundum.

EPITOME 70.

Papatum ambientes, ſummóque Pontifice viuente tractantes eo incõſulto de futuro eligendo incurrũt excom. reſeruatã Papæ, crimen læſę Maieſtatis, Simonię, priuationem cuiuſcumque dignitatis, beneficij, dominij, feudi, voce actiua, & paſſiua inhabilitaté ad honores, dignitates & omnes actus legitimos, & infamiã. quæ etiã extendũtur ad complices, & qui hanc bullã in aliquo iniuſtam aſſeruerit, licet Rex, & Imp. ſit, excom. puniendus vt Shiſmaticus, & damnatur eius memoria.

PAVLVS in hac Conſtitutione. § 1. & 2. omnes, & ſingulas excommunicationes, ſuſpenſiones, interdicta, priuationes, & quaſuis alias ſententias, cenſuras, & pænas à ſuis prædeceſſoribus, Conciliis, Canonibus, ordinationibus, &c. latas contra ambientes Papatum, & eo viuente, & inconſulto tractãtes per ſe, vel alios, verbis, ſcriptis, vel nũnciis de eligendo futuro Pontifice, ita vt ſint eo ipſo excommunicati, & abſolutio Papæ reſeruata, incurrant crimen Simoniacæ hæreſeos, & læſæ Maieſtatis in primo capite, & priuationem cuiuſcumque dignitatis Epiſcopalis, Archiepiſcopalis, Patriarchalis, ac Cardinalatus, honoris, necnon Ducalis, Regalis, Regiualis, & Imperialis authoritatis, & excellentiæ, ac omnium, & ſingularum Eccleſiarum, Monaſteriorũ, Prioratuum, aliorúmque beneficiorum, officiorum Eccleſiaſticorum obtentorum, nec non quorumuis fructuum, redditúum, prouentuum Eccleſiaſticorum, ac penſionum omnium ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, & prouentibus reſeruatorum, & aſſignatorum: ac regnorum, dominiorum, feudorum, & bonorum ſpiritualium, & temporalium, vel mixtorũ, etiam patrimonialium, & allodialium, necnon Iuriſpatronatus, & iuriſdictionum quarumcumque. Careántque voce actiua, & paſſiua, ſintque perpetuò inhabiles, & incapaces omnium dignitatum, honorum, bonorum, iurium, & legitimorum actuum, perpetuáque infamia ſint vbique gentium notati, quæ ab eis aboleri non poſſit, nec vnquam ad vocem, dignitatem, bona, iura, &c. reſtitui poſſint, niſi ex ſpeciali mandato Papæ.

§.... Similes ſententias, cenſuras, & pænas ipſo facto, & iure, ac ſine alicuius ſententiæ prolatione, incurrant cuiuſuis ordinis, ſexus, & dignitatis exiſtant, dantes auxilium, conſilium, fauorem, ſeu operam, verbis, vel ſcriptis, aut nunciis, aut re, vel facto,

facto; ſeu promiſſione, pollicitatione, ſuaſione, vel quouis alio modo, directè vel indirectè, principaliter, vel incidentaliter; aut qui in præmiſſis mediatores, proxenetæ, nuncij, mandatarij, procuratores, ſeu trapezitæ fuerint, niſi reuelauerint per ſe, vel alios.

§.5. Qui auſu temerario bullam hanc, vel aliquid eius, tanquam iniuſtam, illicitam, iniquam vllo vnquam tempore aſſeruerit, etiam ſi Cardinalitia, Regia, Imperiali excellentia fulgeat, ſit ipſo facto excommunicatus, & contra eum tanquam Schiſmaticum, & hæreticum inquiri poſſit, & tanquam talis puniri, eiúſque memoria damnari.

THEOREMA 178.

Optimo iure damnat hoc loco Paulus ambitum Papatus, cum etiam ciuilibus legibus. ff. ad l. Iul. de ambit. l. 1. & l. vlt. Cod. ad l. Iul. repetund. ambientes Magiſtratus puniantur. Quod etiam de Epiſcopatibus ſæpè cautum eſt. nam 1. quæſt. 1. cap. nullus. ſtatutum eſt ex Symmachi ep. 1. cap. 5. *Nullus itaque per ambitum ad Epiſcopalem honorem permittatur accedere: nam cum hic exceſſus in laicos conuerſatione culpetur, quis dubitat, quin religioſis, & Deo ſeruientibus incutiat opprobrium?* & 1. quæſt. 6. c. vltimo à D. Gregorio l. 7. ep. 110. *Sicut is, qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admonendus, ſic qui vltro ambit, vel importunè ſe ingerit, proculdubio eſt repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit, niſi vt creſcendo decreſcat & aſcendendo exteriùs, interiùs ad profunda deſcendat?* Cui & illud conſonat Auctoris imperfecti in Matth. hom. 43. *Quicumque deſiderauerit primatum in terra, inueniet confuſionem in cælo.* Et cap. in Scripturis 8. quæſt. 1. *Sicut locus regiminis deſiderantibus negandus eſt, ita fugientibus eſt offerendus.* Imperatores etiam Leo, & Arthemius l. ſi quemquam. Cod. de Epiſ. & Cler. *Tantum ab ambitu debet eſſe ſepoſitus, vt quæratur cogendus, rogatus recedat, inuitatus refugiat. Sola illi ſuffragetur neceſſitas excuſandi, profectò enim indignus eſt Sacerdotio, niſi fuerit ordinatus inuitus.* & S. Petrus apud D. Clem. ep. 1. *Hæc cathedra cupientem ſe, & audacter expetentem non requirit, ſed moribus ornatum, & verbis eruditum.*

Quare plures viri doctrina, & vitæ ſanctitate inſignes ab his Eccleſiaſticis muneribus quantum licuit fugerunt. Teſtis eſt Gregorius Nazianzenus, qui è patria diſceſſit, ne ad eum honoris gradum cogeretur aſcendere; & S. Ephrem, qui eadem de cauſa ſimulauit inſaniam. Teſtis S. Ambroſius, qui quantum potuit reſtitit, nocte diſceſſit, & ſe occultauit. Teſtis S. Auguſtinus, & Bonauentura, qui ob id cogendi fuerunt. & fæliciores S. Bernardus, & D. Thomas, cum omnino declinauerint. Teſtes illi, de quibus S. Auguſt. ep. 240. ad Donatum, & tamen tam multi vt Epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inuiti, perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec eis adſit voluntas

luntas ſuſcipiendi operis boni. Et quoad ſummum Pontificatum id præclarè docuit ſuo exemplo D. Gregorius, qui ne ſummo omnium conſenſu delatum honorem acciperet, alieno veſtitu in ſpelunca delituit; ſed igneæ columnæ indicio deprehenſus, coactus eſt onus ſuſcipere. Timebant enim tanti viri, ne tanto muneri impares eſſent, cum & Saul antea bonus, honore ſublimatus in regem peſſimum degenerarit. l. 1. Reg. cap. 9. 18. & ſeq.

Porrò *Ambitio*, ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 131. art. 1. Alenſ. p. 2. q. 141. m. 7. Nauarr. & aliis, *eſt inordinata cupiditas honoris, & dignitatis.* Eſtque appetitus hic inordinatus, cum vel quæritur dignitas malis, & vetitis mediis, vt Simonia, duello, rebellione, &c. vel ex officio quo indignus eſt, vel ſi dignus vult præferri dignioribus; vt ſi priuatus laicus ſacerdotem, vel Epiſcopum velit præcedere. vel malo fine, vel certè ſi in eo honore poneretur vltimus finis, vt ſi homo, vt dignitatem conſequatur, aut retineat, paratus eſt mortaliter peccare. Qua de re S. Thom. loco cit. Toletus. l. de 7. peccatis mort. cap. 23. Valentia 2. 2. q. 185. art. 1. p. 2. Leſſius. l. 3. cap. 2. dub. 3. Azor t. 1. l. 4. cap. 14. Nauarr. c. 23. num. 11. & 15. & quam latè pateat vitium huiuſmodi docet illis verbis, l. 3. de conſider. Bernardus. *O ambitio ambientium crux, quomodo omnes torquens omnibus places?* Et alio loco. *Ambitio ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, & medicina languorem generans.* Si verò appetitus ſit moderatus, non dicetur ambitio. ideóque docet S. Thom. 2. 2. quæſt. 185. prælationem poſſe optari, & peti, cum aut nullus vult id onus ſubire, aut non eſt, qui ad illud ſit idoneus. v. g. in regionibus, in quibus præualent hæretici, & catholici pauci ſunt, vir pius, & doctus ob communem aliorum ſaltem peteret Epiſcopatum. id enim eſſet & ſuſcipere munus non vt præeſſet, ſed vt prodeſſet, vt intelligitur illud D. Pauli, Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Tunc enim commune bonum eſt anteponendum priuato, & fidendum de auxilio diuino. ideoque ex D. Petri ſententia ait S. Clemens loco citato grauiùs peccare, qui in neceſſitate Eccleſiæ propter priuatum periculum Epiſcopatum reiicit, quàm qui populo Chriſtiano in mediis fluctibus laboranti, cum poſſit, opem non ferret. Videatur etiam Valentia loco citato conc. 3.

THEOREMA 179.

PApæ autem nomen, in hac conſtitutione poſitum, factum eſt à Græca voce *πάππας* id eſt *Pater* (etſi aliqui à voce *Pappus*, id eſt *Auus* deducant) quæ debet eſſe prima infantulorum vox, qua Patrem, ſeu Nutritium vocant. Vnde etiam & *pappare*, id eſt *blandulè patrem vocare*, dictum eſt à Iuuenali Sat. 2. éſtque vſus eius in hac ſignificatione frequens: Conſuetudine tamen factum eſt dignitatis & honoris nomen. Ideo Vualfridus. cap. 7. de rebus Eccl. ſcribit, id nomen tranſiiſſe in cuiuſdam paternitatis nomen; ita vt Clerici venerandi eo nomine appellaren

pellarentur. Poſtea cœpit eſſe peculiare Epiſcoporum, vt docent exempla multa apud Cyprianum, Hieronymum, Auguſtinum; Prudentium, Sidonium, & alios, apud quos Epiſcopi, Papæ dicuntur. licet peculiarius cōſueuerit tribui Romano Pontifici, vt conſtat ex epiſtolis Caſſiodori, & ex actis Synodi Toletanæ primæ ſub Anaſtaſio Papa I. & Synodi 5. Tolet. ſub Vigilio. Denique mos obtinuit ſequentibus temporibus, vt hoc nomen tribuatur tantum Romano Pontifici, vt colligi poteſt ex inſcriptione epiſt. datæ ex Concilio Epiri ad Hormiſdam Papā, quod manuſcriptum aſſeruatur in bibliot. Vaticana, in qua & *Pater Patrum, & Epiſcoporum Princeps, & Papa* appellatur. Cum autē Schiſmaſtici in Pontificis odium illud ſibi vendicarent, Gregorius VII. anno 1073. coacta Synodo Romæ inter alia conſtituit, vt Papæ nomen vnicum eſſet in vniuerſo orbe Chriſtiano, ſolique Romano Pontifici tribueretur, vt apparet ex Regiſtro epiſtolarum Greg. VII. in bibliot. Vaticana, vt annotant etiam Baronius in Martyr. Rom. die 10. Febr. Azor t.2.l.4 quæſt.1. Nauar. com. de ſpoliis. §.2.n.1.

THEOREMA 180.

NOn licere Cardinalibus, aut aliis viuente Pontifice tractare de eius ſucceſſore deligendo abſque illius conſenſu (eo enim conſentiente licet. cap. *ſi tranſitus.* d.79.) conſtat etiam ex Symmacho in Synodo Rom. I. cap 3. & 5. & habetur d.79. cap. 2. & ſeqq. vnde pars huius bullæ deſumpta videtur, vbi dicitur. *Si quis Papa ſuperſtite pro Romano Pontificatu aliquem quomodolibet fauorem præſtare conuincitur, loci ſui honore, vel communione priuetur. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut Clericus Papa incolumi, & eo inconſulto, aut ſubſcriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pyttacia* (quod etiam nomen in hac conſtitutione habetur, vt etiam 26. quæſt.7.cap.16 & 30. quæſt 3. cap. 2. erantque chartæ, vel ſcripturæ continentes petitiones, aut promiſſiones obligatorias, à petendo, ſeu pingendo ita nuncupatæ, ex Gloſſa in d. cap.2. d.75. & d.30. quæſt.3. cap.2.) *promittere, aut ſacramentum præbere tentauerit, aut certè aliquod ſuffragium polliceri, vel hac de cauſa priuatis conuenticulis factis deliberare, atque decernere, loci ſui dignitate, atque communione priuetur.* Eſt enim reus læſæ Maieſtatis qui abſque Principis conſenſu de eius ſucceſſore deligendo tractat, ex Baldo in l. quoniam liberi. Cod. de teſtibus, vbi etiam Innocentium citat. eò quod inde naſcatur occaſio optandæ, captandæue mortis Principis. vt etiam admonet hoc loco Paulus IV. quam omnes leges, & iura deteſtantur. & ob id ciuili, & canonico iure id omnino damnatur, videatur cap.7. d.79. Iam pœnæ tam ambientiū, quam tractantium de futura electione cuiuſcumque ſint ſexus, & conditionis, quæ hic feruntur, & aliàs latæ, quæ etiam §.2. innouantur, incurruntur ipſo facto abſque alia deſuper ferenda ſententia, & Papæ reſeruatur abſolutio, diſpenſatio, & rehabilitatio. Eædémque §.3. & ſeq. extenduntur ad dantes auxilium, conſilium, fauorem, operam quocumque modo, idque directè, vel indirectè,

rectè, principaliter, vel incidentaliter, id eſt ex propoſito, vel caſu. Itémque ad mediatores, proxenetas, procuratores, nuncios, niſi per ſe, vel alium, cum primùm potuerunt, reuelauerint. Reuelantibus enim etſi complicibus, non tantũ venia, ſed etiam remuneratio promittitur, vt etiam fit in citato.c.2. d.79. eo quod ex Gloſſ. ibidē crimen iſtud procedat ad inſtar criminis læſæ Maieſtatis vt 15. q.5. cap. ſanè. in quo ſi ſocius criminis probat crimen, remuneratur. 6. q.1. cap. ſi quis.

THEOREMA 181.

TAndem §.5. excommunicantur, qui ſanctionem hanc iniquam, aut iniuſtam, aut in toto, vel parte non valere, aut valituram vmquam dixerint, & inquiri, & puniri poſſunt, vt ſchiſmatici, & hæretici, eorúmque fama, & memoria damnari, vt etiam reorum læſæ Maieſtatis. l. Maieſtatis. l. meminiſſe. l. vltima. Cod. ad leg. Iulian. Maieſt. & hæreticorum, atque apoſtatarum defunctorum memoria, & fama damnatur, tanquam extremæ impietatis argumentum. Cum in aliis criminibus, qui decedit, integri ſtatus decedat; & in morte reus liberetur crimine. l.1. & 2. Cod. ſi reus, vel accuſ. mort. fuerit. Hoc autem fit ob criminis atrocitatem, vt ſicut memoria iuſtorum ſempiterna laude eſt digna, ita iſtorum impiorum nomen, & infamia ſit immortalis, ideoque exultent iuſti, & confundantur iniqui. Sic Conc. Conſtantienſe ſeſſ. 8. memoriam defuncti VVicleffi damnauit, oſſaque ipſius exhumari, & cremari præcepit. Sic hæreticorum aliorum 24. q.2. cap. ſanè 2. & cap. filij. & cap. accuſatus. § in eo. de hæret. l. 6. Gloſſ. d. cap. filij. de hæret. l. 5. & in l. Manichæos. Cod. de hæretic. Clarus. §. hæreſis. num. 19. & l. 5. §. fin. quæſt. 51. num. 14. Simancas tit. 18. num. 15. Proſp. Farinacius. l. 5. quæſt. 183. §. 4. num. 34. & ſeq. & quæſt. 197. §. 3. num. 113. & ſeq. Penna in direct. Inq. com. 92. Non debet tamen procedi contra defuncti memoriam, niſi contra eum adſint clariores, & pleniores probationes, quàm contra viuum, vocandíque ſunt filij, & ſucceſſores, & omnes, quorum intereſt, ad memoriam eius defendendam, cum defunctus ſe defendere nequeat, ex Simanca num. 12. 15. 19. Rota. tr. de hæret. p. 2. num. 30. & Farinac. cit. 197. §. 3. num. 120. Pænitentis autem hæretici memoria nō damnatur ex Vmberto Locato in Iudic. inquiſit. v. *Cadauera*. n. 1. fin. & v. *filij*. n. 13. fin. & v. *Inquiſitor*. nu. 25. Denique an poſt quinquennium à die mortis memoria defuncti damnari poſſit, nec ne, difficultas eſt inter Doctores, cum aliqui ſolum vſque ad quinquennium id fieri poſſe concedant, alij vſque ad 40. annos, alij etiam poſtea. Videatur Farinacius. l. 5. q. 197. num. 114. 115. & ſeq. Menoch. de arb. Iud. caſu 546. Penna com. 92. Maſchardus de probat. l. 1. concl. 112. Simancas n. 14. Clarus. §. hæreſis. num. 19. & §. læſæ Maieſtatis. num. 17. Baiardus ibid. Roias p. 1. de hæret. n. 493. Felinus, cap. *cum nobis*. de præſcription. num. 52.

EIVS

EIVSDEM PAVLI IV.

Conſtitutionis 19. olim 42. editæ anno 1559. quæ incipit. Cum ex Apoſtolatus.

EPITOME 72.

Innouātur in hæreticos, & ſchiſmaticos, eorumque receptatores, defenſores, & fautores excomm. priu. ſtatus, dignitatis, officior. beneficiorum. inhabilitatio, infamia, &c.

APPROBAT & innouat 2. §. omnes, & ſingulas ſententias, cenſuras, & pænas excõmunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, priuationis, inhabilitatis, infamiæ, &c. à ſuis prædeceſſoribus, ac ſacris Conciliis, Patrum decretis, canonibus, & ordinationibus contra hæreticos, & ſchiſmaticos; cuiuſcunque ſint dignitatis quomodolibet latas.

Inſuper §. 3. quoad Prælatos, & Principes, qui ſubditos in officio deberent continere, & ſchiſmate, vel hæreſi eos in puteum interitus ſecum trahunt, ſtatuit hac perpetuò valitura conſtitutione, cenſuris prædictis in ſuo robore permanentibus, vt abſque alio iuris, aut facti miniſterio, ſi in hæreſim, aut ſchiſma incidiſſe deprehenſi fuerint, aut conuicti, cum in hoc cæteris inexcuſabiliores ſint Epiſcopi, Archiepiſcopi, & cæteri Prælati, priuati ſint ſuis ordinibus (quoad executionẽ ſcilicet, ex S. Thom. 2. 2. q. 79. art. 3. & Valentia ibid. p. 3. cũ ſint ſuſpenſi, character enim eſt indelebilis) Eccleſiis, Cardinalatu, legatione, munere, voce actiuà, & paſſiua, omníque auctoritate, monaſteriis, beneficiis, officiis Eccleſiaſticis: Nec non quibuſuis fructibus, redditibus, & prouentibus annuis ſuper ſimilibus fructibus, & redditibus reſeruatis: Principes verò Comitatibus, Baroniis, Marchionatibus, Ducatibus, Regnis, Imperiis in perpetuum penitus ſint priuati, & ad ea inhabiles in futuro. habeantúrque pro relapſis, ac ſi prius hæreſim huiuſmodi publicè in iudicio abiuraſſent, nec vllo vnquam tempore ad eorum priſtinum ſtatum, gradus, honores, dignitates, vocem, auctoritatem, Eccleſias, beneficia, aut dominia reſtitui, aut rehabilitari poſſint. Quinimmo relinquãtur ſæcularis poteſtatis arbitrio animaduerſione debita puniendi. & ab omnibus cuiuſcumque ſint conditionis, vt tales haberi, reputari, tractari, euitari, omniquе humanitatis ſolatio deſtitui debeant.

§. 4. Ideo qui Iuſpatronatus habent, aut ad huiuſmodi beneficia Eccleſiaſtica nominationem, propter hæreſim vacantia, tenentur inter

legitima tempora alios idoneos, præſentare, alioquin illorum diſpoſitio ad Papam deuoluitur.

§. 5. Qui verò prædictos ſic deprehenſos, confeſſos, aut conuictos ſcienter quomodolibet receptauerint, aut defenderint, vel eis crediderint, fauerint, ſint etiam eo ipſo excommunicati, & infames, nec voce, perſona, ſcripto, nuncio, aut procuratore aliquo ad publica, vel priuata officia, conſilia, concilia, conclaue, aut aliam fidelium congregationem, aut electionem alicuius, vel præbendum teſtimonium admittantur. ſint inteſtabiles, & inhabiles ad ſucceſſiones hæreditatum, nullúſque cogatur eis ſuper aliquo negotio reſpondere. & ſi fuerint iudices, ſententiæ nullæ ſunt, non deferantur ad eorum audientiam cauſæ; ſi aduocati, non recipiatur eorũ patrocinium. Et quidem Clerici omnibus Eccleſiis, dignitatibus, officiis, beneficiis, & tam ipſi, quàm laici quibuſcumque dominiis, feudis, boniſque temporalibus priuati exiſtũt; atque publicata ſint, & efficiantur illorum, qui primò occupabunt, ſi Catholici, & Papæ obedientes ſunt.

§.6. Quod ſi vllo vnquam tempore apparuerit Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, Primates, Cardinales, ſeu etiam Romanum Pontificem ante eorum promotionem à fide deuiaſſe, vel in ſchiſma incidiſſe, eorum promotio nulla eſt, & irrita, nec per ſuſceptionem muneris, conſecrationis, adminiſtrationis, poſſeſſionem, vel ipſius Romani Põtificis inthronizationem, & adorationem, &c. cõualidari vllo modo poteſt, ſed omnia per eos quomodolibet geſta, & quæcũque inde ſecuta, nullius ſunt roboris.

§.7. Liceátque ſubditis tam clericis ſæcularibus, quàm regularibus, ipſiſque Cardinalibus, qui electioni ipſius Pontificis antea à fide deuij, aut hæretici, vel ſchiſmatici interfuerint, vel eum adorauerint, quàm laicis; nec non Caſtellanis, Præfectis, Officialibus Vrbis, & ſtatus Eccleſiaſtici, ac ipſorum ſic promotorum, vel aſſumptorum obedientia impunè recedere, eóſque vt Magos, & hæreſiarchas euitare, iiſdem tamen ſubditis fidelitati, & obedientiæ futurorum Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Patriarcharum, Primatum, Cardinalium, & Romani Pontificis canonicè intrantis remanentibus adſtrictis.

THEO

THEOREMA 182.

AD ſchiſmata, & hæreſes ab Eccléſia Dei eliminandas Paulus IV. §.2. huius Conſtitutionis, quàm in omnibus confirmat etiam Pius V. num. 22. olim 27. quæ incipit. *Inter multiplices*, approbat, & innouat cenſuras, & pœnas in ſchiſmaticos, & hæreticos ſtatutas ſiue à prędeceſſoribus, v. g. Inn. III. bulla 1. *his quæ*. Honorio III. *Has leges*. Gregorio III. nu.3. *excommunicamus*. Innoc. IV. num.1. *Cum aduerſus*. num.8. *Cum fratres*.n.9.*ad extirpanda*.n.18.*nouerit*. Alex.IV.n.7.*Felicis*. Clementis IV. num.3. *ad extirpanda*. Nicolao III. n.2. *nouerit*. Honorio IV. n.2. *exhibita*, & in bullis cænæ Domini. §.1. ſiue à ſacris Conciliis, vt Lateranenſi ſub Alex.III. c.27. Lateranenſi ſub Inn.III. cap.3. & reliquis pænè omnibus. ſiue Patrū decretis, & Canonibus, vt c. Achatius. 24. q.1. c. quæ dignior. c quicumque. cap. didicimus. cap. qui contra. ibidem. & tit. de hæret. tam extra, vt cap. ad abolendam. cap. excommunicamus 1. quàm in 6. & de ſent. excom. c. quicumque. & alibi leguntur. ſiue etiam ordinationibus Principum ſæcularium ſcribuntur, vt tit. 1. Cod de ſum. Trin. & fid. Cath. & tit.5. Cod. de hæret. Manich. Samarit. in Nouellis, & Conſtitutionibus Feder. II. Caroli IV. & aliorum.

Porrò ſchiſma, quod Græcum eſt nomen ſciſſuram ſonans, 24. quæſt. 1. cap. ſchiſma. & q. 3. cap. inter. eò quod Schiſmatici vnionem ſcindant, nolentes ſe vero Chriſti Vicario ſubiicere, & ex S. Thom. 2.2. quæſt. 39. art. 1. Turrecrem. in dicto. cap. inter. Hoſtienſ. in ſum. tit. de ſchiſmaticis. Felino in c. firmiſſimè. de hæret. Marian. Socin. rubr. de ſchiſmat. & Rubr. de hæret. num. 11. & ſeq. Vmberto Locato v. *hæreſis*. nu. 5. v. *ſchiſma* num. 1. Simanca 4. 58. num. 3. Valent. 2.2. in quæſt. 39. artic. 1. propriè, & directè opponitur charitati, cuius eſt vnire, ſicut hæreſis opponitur fidei. Ideo D. Auguſt. contra Fauſtum ait. *Schiſma eſt eadem opinantem, ac eodem ritu colentem, quo cæteri, ſolo congregationis delectari diſſidio*. & lib. de fide, & ſymbolo cap. 10. *Schiſmaticus diſciſſionibus ſuis à fraterna charitate diſſoluit, quamuis ea credat, quæ credimus*. Videatur idem in ep. D. Ioannis tr. 7. Quamquam ſæpiſſimè ſchiſma cum hæreſi ſit coniunctum, ex Panor. in Rubr. de Schiſmat. ſi enim non voluntas tantùm renuat ſe ſubiicere Chriſti Vicario, ſed etiam erret intellectus, & veniat contra illum fidei articulum. *Vnam ſanctam Eccleſiam*. non erit ſolùm ſchiſma, ſed etiam hæreſis. & ideo citato cap. Inter. S. Hieronymus dicit. nullum ſchiſma non aliquam ſibi fingit hæreſim, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.

Hæreſis autē ab electione Græcè dicitur, 24. quæſt. 3. cap. 27. eò quod quiſque ſibi eam eligat opinionem, quam putat eſſe meliorem. & ob id eſt error cum pertinacia circa fidem in eo, qui Chriſtianam fidem profeſſus eſt, vt diximus Theor. 8. & docet S. Thom. 2. 2. quæſt. 11. art. 1. & 2. Turrecrem. l. 4. ſum. p. 2. cap. 1. Albertinus in 6. quæſt. 1. num. 19. Valentia 2. 2. d. 1. quæſt. 11. p. 1. Vmbertus Locatus in iuriſdictionali inquiſit. v. *hæreſis*. Simancas, & alij.

Vtrumque autem vitium eſt grauiſſimum, & ex Simanca ſunt tanquàm ſorores. & Chryſoſt. hom. 11. in epiſt. ad Epheſios. inter cætera dicit non eſſe minus peccatum Eccleſiam ſcindere, quàm incidere in hæreſim.

Plura de ſchiſmatis grauitate diſputat Cyprianus. c. denique. 7. quæſt. 1. Aug. l. 2. de bapt. contra Donat. cap. 6. Optat. l. 1. aduerſ. Parmenianum, Petrus Georgius in Syntag. iuris. l. 33. cap. 11. Decianus in tr. crimin. l. 5. cap. 63. Ignatius Lopez in addit. ad Diaz. in pract. crim. in verb. ſchiſmatici. cap. 12. vbi dicit, ſchiſma à Deo punitum, pluſquam parricidium, & idololatriam. & ſanè terra dehiſcens Dathan, & Abiron cum ſuis viuos abſorbuit. Num. c. 16.

THEOREMA 183.

IN particulari verò §. 3. Sanctio in Prælatos, & Principes in hoc peccantes animaduertit, cum ſint tanquam cæterorum duces, & rectores populorum; dixit enim Eccl. cap. 10. *Qualis rector ciuitatis, tales inhabitantes in ea.* & Claudianus.

——Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Et Iuuenalis ſat. 8.

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Crimen habet, quantò maior, qui peccat habetur.

Et Demoſthenes orat. 2. contra Ariſtogitonem: *Per hos enim & maximas clades Reſpublica accipit, ſi mali ſint, & viciſſim iuuatur plurimum, ſi ſint boni viri & legum ſtudioſi.* & Plato l. 4. de legibus. M. Tullius. l. 3. de legibus, & Plutarchus in Lycurgo docent Principum exemplo reliquorum mutari mores. Quod indè fit, vt ſcribit Herodianus, quia ſolent plerumque homines vitã Principis æmulari. Idémque apud Paulum Æmilium in Ludouico IX. Clemens Pontifex intellexit, cum dixit. *Non antea ſanctus iuuatur moribus, quàm magiſtri morum ſint ipſa ſanctitate imbuti.* Iuxta igitur Theodoſij, & Valentiniani legem 53. tit. de his, qui ſuper relig. contend. in Cod. Theodoſ. latam contra hæreticos, & ſchiſmaticos, qua dicitur. *Circa hos autem maxime exercenda commonitio eſt* (ſcilicet vt expellantur ab vrbe Roma vſque ad centeſimum lapidem) *qui prauis perſuaſionibus à venerabilis Papæ ſeſe communione ſuſpendunt, quorum ſchiſmate plebs, reliqua vitiatur.* Paulus IV. pœnas, & cenſuras in quoſcumque Prælatos, & Principes decernit, ita vt ſi in hæreſim, ſeu ſchiſma incidiſſe conuicti fuerint, tanquam cæteris inexcuſabiliores excommunicati ſint, ſuſpenſi, priuati Eccleſiis, Officiis, beneficiis, redditibus, dignitatibus, voce actiua, & paſſiua, dominiis, regnis, Imperiis, & ſint inhabiles in futuro. Quod etiam exemplis illuſtrat Decianus tr. crim. l. 5. cap. 62. num. 21. eóſque licet non habeant errorem in mente, ſed habeãt tantum ſchiſma, declarat de hæreſi vehementer ſuſpectos, & pro hæreticis relapſis habendos, tractandos, & puniendos, vt etiam præcipit Pellagius 23. quæſt 5. de liguribus, etiam corporaliter. Quod etiam confirmat Decianus. l. 5. tr. crim. cap. 18. Carrerius tr. de hæret. nu. 32. Menoch. l. 5. præſump. 6. num. 24. Bernard. Diaz in pract.

c. 105.

c. 105. Petrus Greorgius Syntag. iuris. l. 30. cap. 5. & l. 33. cap. 11. Simancas tit. 58. Sanchez. l. 2. decal. cap. 36. Azor p. 1. l. 8. cap. 20. Valentia 2. 2. quæſt. 39. art. 3. & 4. Pegna com. in 3. p. direct. q. 109. 110. & quæ hoc loco ponuntur de excõmunicatione, priuatione beneficiorum, officiorum, dignitatum, confiſcatione bonorum, &c. habentur etiam cap. didicimus 24. quæſt. 1. cap. nulli. d. 19. cap. licet. de electione. cap. 1. de ſchiſmat. lib. 6. verbis illis. *Quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum noſtrorum conſilio depoſuimus*, &c. Gloſſa initio. §. nota principalem effectum. Et poſteri ſchiſmaticorum vſque ad 4. generationem fiunt inhabiles ad honores, officia, beneficia, eodem. cap. 1. de ſchiſmaticis. l. 6. & Deciano. l. 5. cap. 67. n. 2. Eoſdem ſchiſmaticos vitandos, non tantum hic §. 3. ſed etiam 24. quæſt. 3. cap. 36. habemus. Niſi tamen crimen ſit notorium, ſchiſmatici irregularitatem non incurrunt, cum id non habeatur in iure, vt obſeruant etiam Suarez de cenſuris. d. 45. ſect. 2. num. 7. Sanchez loco citato num. 20. Sayrus lib. 7. cap. 12. num. 16. Bonacina de ſchiſmate d 3. quæſt. 4. num. 12. contra Maiolum. l. 5. cap. 46. Duardum. l. 2. quæſt. 56. num. 11. Azor 1. p. l. 8. cap. 20. q. 8.

THEOREMA 184.

QVantum etiã ad fautores, defenſores, & ſequaces Schiſmaticorum. §. 3. ſunt etiam excommunicati, & pari pæna cum ipſis ſchiſmaticis puniẽdi, vt etiam fit contra fautores hæreticorum, vt docet etiam Nicolaus II. in cap. in nomine Domini. d. 23. verbis illis. *Sed ab omni Eccleſiaſtico gradu in quocumque fuerat prius ſine retractatione deponatur, cui quiſquis adhæſerit, vel qualemcumq́, tamquam Pontifici reuerentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præſumpſerit, pari ſententia ſit mancipatus.* & Cyprianus 1. quæſt. 1. cap. 20. §. quare. *Qui*, inquit, *hæreticis, & ſchiſmaticis patrocinantur, cenſura diuina in eorum probantur facinore & pænis non ſolum duces, & auctores, ſed etiam participes deſtinari, niſi ſe à malorum cõmunione ſeparauerint.* & poſt multa. Oſtendens omnes omnino cum auctoribus ſupplicio coniungi, qui fuerint eorum peccato contaminati. Item 24. quæſt. 1. cap. didicimus. & cap. vnico. de ſchiſmat. l. 6. §. omnem perſonam præſentem, & futuram: *Fautores (sic) Schiſmaticorum excommunicantur, reſeruata Papæ abſolutione, & priuantur prelaturis, dignitate, ſtatu, honoribus.* Idémque docet Decianus tr. crim. l. 5. cap. 65. & 67. num. 2. Hoſtienſ. c. 1. de ſchiſmat. Abb. ibid. num. 2. Angel. v. ſchiſma. num. 1. Syl. eod. num. 5. Menochius libro quinto. præſumpt. 6. num. 25. vbi & hos docet eſſe vehementer ſuſpectos de hæreſi, ideo, vt hæretici, & fautores eorum ſunt excommunicati, & puniuntur pænis, de quibus alibi diximus, ita ſchiſmatici, & eorum fautores. Dicemus etiam de ſchiſmaticis Theor. 410. numero 10.

THEOREMA 185.

SImilia his, quæ continentur in §. 6. & 7. circa nullitatem electionis ſchiſmatici, & ab obedientia eius ſolutionem Cardinalium,

&

& aliorum habentur in Conſtitutione 2. Iulij II. contra Simoniacam electione Papæ. Vtriuſque enim promotio nulla eſt, & irrita, cum eis non conferatur iuriſdictio ob perſonarum inhabilitationem. Ex quo etiam fit, vt ab eis factæ collationes beneficiorũ, & dignitatum, & alienationes, & geſta ſint nulla; & ſi ordines quoad characterem conferant, ex S. Thom. 2. 2. q. 79. a. 3. Valẽtia ibid. p. 1. Turrecrem. l. 5. ſum. p. 1. c. 7. Aug. l. de baptiſt. cõtra Donat. c. 5. licet ordinati ab eis ſint quoad legitimam executionem impediti) c. Nouatianus. 7. quæſt. 1. cap. didicimus 24. q. 1. cap. alienationis 12. quæſt. 2. extra de ſchiſmat. cap. 1. §. quid iuris. num. 4. 5. Angel. ſchiſma n. 2. Syl. num. 3. Petr. Georg. Syntag. l. 33. cap. 11. Decianus l. 5. crim. cap. 67. num. 8.

De his verò, qui inciderant in hæreſim, vel ſchiſma poſtquam ſunt promoti, nihil hoc loco ſtatuitur, vt patet ex §. 7. & ſunt opiniones variæ, quæ videri poſſunt apud Valentiam loco cit. p. 3. §. controuerſum autem eſt. Bellarminum l. 3. de Eccl. cap. 12. l. 2. de Rom. Pontifice c. 30. Dricodonem l. 4. de Eccl. dogmat. c. 2. & Canum l. 4. de locis Th. cap. 6. ad 12.

EIVSDEM PAVLI IV.

Conſtitutionis 21. olim 45. editæ anno 1559. quæ incipit.

In ſacra.

EPITOME 72.

Epiſcopi & Archiepiſcopi Regulares redeũtes ad clauſtrũ ſunt inhabiles ad officia relig. & qui eligunt, priuantur voce actiua & paſſiua.

STATVIT §. 2. vt Epiſcopi, & Archiepiſcopi aſſumpti ex Regularibus, ſi poſt conſecrationem obtenta facultate à ſede Apoſtolica redierint ad clauſtra ſuorum ordinum, non poſſint eligi ad officia religionis, ſed ſint ad ea inhabiles. §. 4. & qui ſcienter illos elegerint, priuantur iure eligendi, & voce actiua & paſſiua.

THEOREMA 186.

FInis huius Conſtitutionis eſt, vt quiſque in ea vocatione, in qua vocatus eſt, & maneat, & perficiatur, vitetúrque Prælatorum ambitio, & inconſtantia, ac religioſorum inquietudo, vt etiam eadẽ de cauſa in Clem. 1. de regular. bulla 1. Benedicti XII. & Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 11. prohibentur mendicantes tranſire ad non mendicantes, & licet tranſeant de licentia Papæ, prohibitum eſt eis aſcendere ad Prioratus, officia, &c. vt Theor. 80. expoſuimus. ideo ſi Epiſcopi, & Archiepiſcopi poſt receptam conſecrationem redierint ad clauſtra, ſunt inhabiles ad officia religionis, ne veluti conſecrationis ſuſceptæ hamo dignitates, officia, & ſuperioritates ordinum poſſint expiſcari. Et qui eos ſcienter eligunt, priuantur voce actiua, & paſſiua; vt quiſque puniatur in eo, in quo peccat.

Non poſſunt autem Epiſcopi, & Archiepiſcopi (vt neque Abbates ex cap. dilecti. de renunciat.) abſque licentia Papæ religionem ingredi, tum ob præſentem Conſtitutionem §. 2. in quo dicitur. (*obtenta facultate à Sede Apoſtolica*) &

& cap. niſi cum pridem. & cap. 1. & 9. de renunciat. Tum quia id cederet in magnum Eccleſiæ damnum; nam ſæpè Eccleſiæ à Paſtoribus desererentur. Tum quia iam amplius ſui iuris non ſunt, ſed ſunt Eccleſiæ ſponſæ ſuæ adſtricti, vnde ſicut alter coniugum coniugem deſerere non poteſt, & ingredi religionem. cap. quidam. cap. placet. de conuerſ. coniug. ita nec Prælati renunciare ſuam Eccleſiam. Tum quia ex iureiurando obſtricti ſunt obedire Romano Pontifici, vt patet ex formula iuramenti ipſorum. Ob id ſine eius conſenſu ad clauſtrum redire non poſſunt. quare petenti Calaritano Archiepiſcopo ab Innoc. III. vacationem, ob deſiderium religionis, ille eam negauit, prædicto cap. niſi cum pridem. vbi ſex tantum cedendi cauſas approbat. nempe ſi cedatur ob criminis conſcientiam, videlicet ex Gloſſa ibidem. quod etiam poſt pænitentiam impedit executionem officij. Debilitatem corporis, grauem, perpetuam, non tamen ob ſolam ſenectutem ex cap. 1. de renunciat. Defectum ſcientiæ neceſſariæ in adminiſtratione ſpiritualium. Malitiam plebis, ita vt Epiſcopus non poſſit proficere, cum etiam Apoſtoli dixerint. *Ecce conuertimur ad Gentes, quia verbi Dei nos feciſtis indignos.* vel quod ab ea Epiſcopo inſtet periculum, vt conſtat ex cap. Ad ſupplicationem. de renunciat. Graue ſcandalum, quod aliter vitari non poſſit, ne plus temporalem honorem, quam æternam videatur affectare ſalutem. Et irregularitatem, vt ſi eſſet bigamus, vel viduæ maritus.

PII IV.

Conſtitutionis 10. olim 17. editæ anno 1560. quæ incipit.

De ſalute.

EPITOME 73.

IN virtute S. Obediētiæ & ſub interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ abſque alia declaratione ipſo facto incurrēdo, monet. §. 1. vt Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ quantò citius, iuſtíſque itineribus ad Eccleſias ſuas redeant, & reſideant. *Nō reſidentium Prælatorum pæna, & reſidentiū priuilegia.*

§. 2. Inobedientes, qui ceſſante legitimo impedimento, & iuſtis cauſis, ſex continuis menſibus à ſua Eccleſia abfuerint, ipſo facto incurrant pænā amiſſionis quartæ partis fructuum anni, applicandæ per ſuperiorem Eccleſiaſticum fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus loci. & ſi per alios ſex menſes abfuerint, alterius quartæ partis, & creſcēte cōtumacia ſubiiciātur arctiori canonū cenſuræ. Et Metropolitanus Suffraganeos Epiſcopos abſentes, Metropolitanum verò abſentem Suffraganeus Epiſcopus reſidēs, ſub pœna interdicti ingreſſus Eccleſiæ ipſo iure incurrenda, intra tres menſes per litteras, vel nuncium Papæ denunciare teneatur.

§.3. è conuerſo verò reſidentibus conceditur priuilegium, vt citari non poſſint ad perſonaliter comparẽdum in Curia Romana pro quouis exceſſu, niſi de commiſſione Papæ, & ſubſcriptione manus eius.

§.4. Item, vt ſint exempti à ſolutione decimarum.

§. 5. habeántque iuriſdictionem contra Clericos ſæculares, & regulares extra clauſtrum degentes quomodolibet exemptos.

§. 6. & ab eorum decretis ante definitiuam ſententiam, & vbi agitur de correctione morum, nullius admittatur ad Papam appellatio.

THEOREMA 187.

MEritò §.1. præſentis Conſtitutionis ſub prædictis pœnis præcipitur à ſummo Pontifice Epiſcoporum,& Prælatorum aliorum reſidentia. Tum quod alie-
1 num ſit à recta ratione, vt qui Eccleſiarum adminiſtrationi præficiuntur, ab illis abſint, & demandatum negligant munus,cum ſummo ſuarum, & cæterarum animarum periculo. eiúſque rei ſimilitudinem aliquã videmus apud Gentiles,vnde Camillus apud Liuium, l.5.cenſuit nefas eſſe Flamini Diali, cui ſacrificiorum cura incumbebat, noctem vnam manere extra Vrbem. & extat apud Tacitum, l.3. Pontificium decretum. Quoties valetudo aduerſa Flamen dialem inceſſiſſet, vt Pontificis Maximi arbitrio, dum ne plus, quàm binoctium abeſſet, dum ne diebus publici ſacrificij, non ſæpius, quàm bis eundem in annum. Et ob reſidentiam faciendam apud ſacroſanctas Eccleſias, & Monaſteria,à ſe indultam eſſe Epiſcopis, clericis, & Monachis immunitatem à cura, & tutela teſtatur Iuſtinianus Imp. l. generaliter ſancimus.§.eos tamen. Cod de Epiſc.& Cler. Tum quod id iure etiam 2
Eccleſiaſtico ſtatutum ſit, vt 7.q.1. cap. peruenit. vbi ex Greg. l.5. ep. 23. Epiſcopus, qui monitus reſidere contemnit, in monaſterio deputari præcipitur. & c. ſuggeſtum. cap.ſciſcitatis. ibidem. & Archiepiſcopus ob abſentiam 4. annorum abſque iuſto impedimento, amiſit Eccleſiam. cap. 9. de cler. non reſid. & in Conc. Trid. ſeſſ.6. c.1.& ſeſſ.23.c.1.de refor.bulla hac Pij IV. & alia num. 115. quæ incipit. *In ſuprema.* quæ etiam comprehendit alios Paſtores inferiores, vt facit etiam Tridentinum Concilium, ſeſſ. 23. c.1. §. eadem. & citatur à Turriano. tr. de reſidentia. canon antiquiſſimus Apoſtolorum, in quo Chriſti communione priuantur, qui abſunt à ſuo grege. Tum iure diuino ex proba- 3
biliori ſententia Franciſci Turrianis loco cit.Caiet.2.2.q.185. art.5. Soti l.10. de Iuſt. quæſt. 3. art.1. Couar. l.3. var. reſol. cap. 13. n.5. Nauar. cap.25. num. 121. Driedonis.l.de liber.Chriſt. Bartholomæi Mirandæ. tr. de reſid. cap. 9. Valentiæ 2.2.quæſt.185. art.5. p.5.lo. Azoris t.2. l.7. cap. 4. Reginaldi l.30. cap.52. Bellarmini; ex eo enim quòd Epiſcopi officium à Chriſto ſuſceperunt oues paſcendi, quod eſt docere, Sacramenta quædam

ſibi

ſibi propria miniſtrare, altaria, & templa conſecrare, inuigilare in negotio ſalutis ſui gregis, examinare Confeſſarios, Concionatores, alióſque miniſtros, ſuas oues cognoſcere, & paternè illarum morbos curare, & ſimilia, quæ colliguntur ex cap. 27. prouerb. Io. cap. 10. 1. ad Tim. 3. ad Tit. 1. Actorum. cap. 20. & 1. Pet. cap. 5. quæ per mercenarios non rectè fieri poſſunt. Vnde Chriſtus Io. 10. grãuiter reprehendit paſtorem, qui tanquã mercenarius gregem ſuum deſerit. & Zach. 11. *O paſtor, & idolum derelinquens gregem ſuum.* & ob id. S. Aug. l. 15. de Ciuit. c. 19. dicit Epiſcopatum eſſe nomẽ operis, & non honoris: ſit vt iure diuino neceſſaria ſit opera, & induſtria perſonalis Epiſcoporum, ſicut etiam conſcribitur miles, vt per ſe pugnet, & nauis gubernator, vt per ſe nauim gubernet. Quare dixit Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 1. *Cum præcepto diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbiq́; diuini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum operum exemplo paſcere, pauperum, aliarumq́; miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera omnia paſtoralia munia incumbere, quæ omnia ab alijs nequaquam præſtari, & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non inuigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt, Sacroſancta Synodus eos admonet, & hortatur, vt diuinorum præceptorum memores, factiq́; forma gregis in iudicio, & veritate paſcant, & regant.*

Ex hoc tamen non impeditur Pontifex quin poſſit ex graui cauſa in reſidentia diſpenſare, ſeu rectius declarare ſua auctoritate non eſſe diuinam voluntatem, vt quis in tali caſu, præcepto aſtringatur, quando id poſtulat legitima cauſa, cum præceptum de reſidentia, licet diuinum, ſit affirmatiuum; Affirmatiua autem præcepta nõ obligent pro omni tempore, & in omni caſu, ſed pro ratione circunſtantiarum ex Valentia loco cit. & Azore t. 2. l. 7. cap. 4. quæſt. 3. & cap. 5.

Ad aliquod tamen breue tempus Epiſcopi abſque culpa, & trãſgreſſione præcepti, abeſſe poſſunt, modò id fiat abſque Eccleſiæ detrimento (quod vix fieri poteſt, ſi abſit tempore Aduentus, Quadrageſimæ, Paſchatis, Pentecoſtis) & ex æqua aliqua cauſa, v.g. ad duos, aut ad ſummum tres menſes annis ſingulis, ſiue continuis, ſiue interruptis; Parrochi verò ad duos tantùm, vt docet idem Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 1. eò quod non videatur abeſſe, qui ſtatim reuerſurus eſt. Nauarr. cap. 25. num. 121. Azor loco cit. quæſt. 9. & 10. & ſi iure antiquo. cap. Si quis in clero. & c. præſertim 7. quæſt. 1. tempus abſentiæ Parrochi, non adeo protraheretur.

Quod ſi grauis, magníque momenti cauſa occurrat longioris abſentiæ Epiſcopis, à Romano Pontifice, vel à Metropolitano, vel eo abſente ab Epiſcopo ſuffraganeo cæteris antiquiori reſidenti legitimæ abſentiæ cauſæ ſcripto gratis approbari debent. Parrochis verò, vt prius legitima cauſa ab Epiſcopo cognoſcatur, & approbetur, & ſcripto facultas gratis concedatur; relinquatúrq; idoneus Vicarius ab ipſo Ordinario approbandus, cum debita mercedis aſſignatione, ex

eodem Concilio, loco citato. Etſi quandoque adeo ſubita occurrere poſſit grauis neceſſitas, vt Epiſcopis, vel Parrochis, non concedatur mora conueniendi ſuperiorem ad petendam licentiam, & licitè valeant abeſſe, vt ex Io. Silua tr. de benefic. p. 4. q. 6. Hoſtienſi, Io. And. & Abbate ſcribit Azor d. cap. 4. quæſt. 11.

THEOREMA 188.

POrrò *Epiſcopi* nomen idem valet; quod *Superintendentis, Speculatoris*, ſeu *Cuſtodis*, & à ciuili magiſtratu, cuius erat panis, & cæterarum rerum ad victum pertinentium curam habere. l. munerum. 2. ff. de muner. & honor. tranſlatum eſt ad ſacros Eccleſiæ Antiſtites, quod *ſuperintendere*, & *ſpeculari* debeant ſibi commiſſi gregis mores, vt docet Iſidorus l. 7. etym. cap. 12. & S. Auguſt. l. 19. de Ciuit. cap. 19. Et quidem ſi vni Ciuitati, quæ alias ſubiectas non habeat, præſint, peculiariter Epiſcopi dicuntur: ſi ciuitati, cui aliæ illius Prouinciæ ſubſint, dicuntur Metropolitani, & poſtquam Primates, & Patriarchæ deſierunt vocati Archiepiſcopi, ipſi Metropolitani ſunt Archiepiſcopi nuncupati. Iis Primates præſunt, vel Patriarchæ, qui principaliores ſunt Primates, vt diximus Theoremate 94. vnde Primates ſunt illis iuriſdictionis, nó ordinis poteſtate ſuperiores, & Patres non ſolum Epiſcoporum, ſed etiam Archiepiſcoporum, & ſic Antiſtes Toletanus dicitur Hiſpaniæ Primas; Bituricenſis, Primas Galliæ; Carthaginenſis, Primas Africæ; Eboracenſis, Primas Scotiæ. Videndum cap. prouinciæ. d. 99. & c. in illis. d. 88. Iidem Epiſcopi alio nomine Diœceſani vocantur, vt docet Gloſſa in Clem. 1. de vit. & honeſt. cler. & ſummi ſacerdotes. cap. 1. §. per frontis. de ſacra vnct. & cap. vltimo. 3. quæſt. 1. & cap. videntes. 12. quæſt. 1. & Pontifices. 7. quæſt. 1. cap. 4. Dicuntur etiam Ordinarij locorum; etſi hoc nomen latius pateat, quàm Epiſcopi, cum etiam Prælatis Epiſcopo inferioribus, conueniat, ex Gloſſa in cap. Ordinarij. de officio ordin. l. 6.

THEOREMA 189.

QVod verò ſpectat ad §. 2. quatuor legitimæ abſentiæ, & non reſidendi cauſas, ad quas cæteræ reuocari poſſunt, habemus in Conc. Trident. ſeſſ. 23. cap 1. de refor. (eſt autem reſidere in proprio ordine miniſtrare per ſe in Eccleſia, in qua quis habet beneficium, ex Hoſtienſi, & aliis) quas etiam pluribus explicant Nauarr. c. 25. num. 121. Valentia 2. 2. q. 185. art. 5 p. 5. Azor. t. 2. l. 7. cap. 9. q. 4. Valer. Reginaldus. l. 30. tr. 3. n. 54.
55. & ſeq. Nempe Chriſtianam 1
Charitatem, vt ſi abſit quis ad iuuandum Eccleſiam aliquam, ad componendam pacem, ad lites, & controuerſias ſedendas. cum huiuſmodi proximorum commodum præferri debeat aliquantulæ vtilitati ex Epiſcopi præſentia propriæ Eccleſiæ, vt etiam docuit Caiet. 2. 2. quæſt. 185. art. 5. & Sotus l. 10. de Inſtit. quæſt. 3. art. 4.
Vrgentem neceſſitatem, vt ſi abſit 2
ad non multum temporis ad periculoſum morbum curandum, declinandam perſecutionem, populorum, vel Principis odium, aëris intem

intemperiem, & per Vicarios populis commodè conſulat, vt fecit Athanaſius, vt etiam infirmitas, & rationabilis neceſſitas excuſare dicitur in cap. cõſuetudinem. de cler. non reſid. l.6. & cap. præſentium. 7. quæſt.1. Archidiac. & Io. And. niſi præſentia Epiſcopi eſſet ad populorum ſalutem neceſſaria, nam tunc gregem deſerere nõ poſſet, vt docet S. Thom. 2.2. q.185.
3 art.5. Obedientiam debitam Papæ, vel legato obſequium aliquod debitum imperanti, vt pro viſitanda Prouincia, componenda
4 pace, &c. Eccleſiæ, vel reip. vtilitatem, vt ſi vocetur ad Generalem, vel Prouincialem Synodum, vel Comitia, videatur cap. ex parte 2. de cler. non reſid.

Spectat autem ad Pontificem Romanum, vel Metropolitanum, à quo Epiſcopus habere debet facultatem in ſcripto, vel abſente Metropolitano ad antiquiorem Suffraganeum, cuius etiam debet eſſe iudicium de cauſa Metropolitani iudicare, vtrum cauſa abſentiæ longioris legitima ſit, necne, ſicut Ordinarius in ſcriptis approbare cauſam diuturnioris abſentiæ Parrochi, vt in Concil. Trid. ſeſſ.6. cap.2. & ſeſſ.23. cap. 1. de reform. ſtatutum eſt.

Abſentes autem Epiſcopi, & alij ſuperiores extra ſuam diæceſim, abſque iuſta cauſa, ad ſex menſes ipſo facto incurrant pænam amiſſionis quartæ partis fructuum vnius anni, applicandæ per ſuperiorem Eccleſiaſticum fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus loci; itémque alterius quartæ partis, ſi per ſex alios abfuerit. & creſcente contumacia pænas alias grauiores, ex præſenti Conſtitutione Pij IV. & Conc. Trid. ſeſſ.6. cap.1. quod pænas adaugens ſeſſ.23. cap.1. de refor. ſtatuit eoſdem, præter peccatum mortale, quod incurrunt pro rata temporis abſentiæ eorum, non facere fructus ſuos, teneríque perceptos reſtituere fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus, tutáque conſcientia eos non poſſe retinere, ne expectata quidem iudicis ſententia declaratoria, vel quacumque conuétione, ſeu compoſitione pro fructibus malè perceptis.

Quod etiam deinde extendit ad alios inferiores. Eſt enim regula iuris, *beneficium dari propter officium*; quare ſi quis debitum officiú non præſtat, fructus iniquè percipit. Inuitus enim, & quidem rationabiliter populus dat non reſidenti fructus: ideo iure naturæ, & diuino tenentur eos reſtituere, vt docet. Panor. cap. extirpandæ. §. quia verò. de præbend. Archidiac. in c. ſacerdotibus. d.31. Dominic. cap. vltimo de reſcript. l. 6. Felin. cap. cum omnis de conſtitut. Couarr. l.3. var. reſol. cap. 13. & Valentia 2.2. quæſt.185. art.5. p.5. non obſtante quacumque conſuetudine. Quicquid Inn. cap. ex tuæ. de cler. non reſid. & Gloſſa cap. cum omnes. de conſtit. ſenſerint. Vt verò ad Sum. Pontificis notitiam tranſgreſſores veniant, Pontifex hic præcipit intra tres menſes admoneri à Metropolitano, vel Suffraganeo reſidente ſub pæna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ.

E contra verò reſidentibus Epiſcopis quatuor priuilegia concedit. Primum, vt prætextu quorumcumque delictorum, etiam hęreſis, & læſæ Maieſtatis citari perſonaliter non poſſint in Romana Curia

abſque commiſſione Papæ ſubſcripta manu propria. Secundum, eximit ab omnium decimarum ſolutione. Tertium, ſubiicit illorum correctioni exemptos degentes extra clauſtrum, de qua etiam te habetur in Concil. Trid. ſeſſ.6. cap.3. de refor. ſeſſ.7. cap. 14. de refor. ſeſſ. 22. cap. 1. de reform. Quartum, vt non admittatur appellatio ab eorum decretis in morum correctione ante definitiuam ſententiam. Quod etiam ſtatutum eſt in Conci.. Trid. ſeſſ. 13. cap.1. de refor. & ſeſſ.24. cap. 10. & 20. de reformatione.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 12. olim 160. editæ anno 1560. quæ incipit.

Cum ſicut.

EPITOME 74.

Forma contrahēdi ſocietates officiorum in ſtatu Eccleſiaſtico.

RENOVAT §. 1. Conſtitutionem Pauli IV. quæ incipit. *Inter cætera.* quæ erat de forma celebrandi Societates officiorum in ſtatu Eccleſiaſtico.

§.2. vult licere ipſis Officialibus ſuper officiis eorum contrahere quaſcumque ſocietates, cum pactis tamen licitis, & honeſtis, vt olim fiebat, etiam nulla à Romano Pontifice deſuper expedita ſupplicatione, ſeu ſignatura, non tamen vltra valorem officiorum, ſuper quibus illa fuit, ita vt ad requiſitionem contrahentium ſecum ſocietes teneantur in ipſo contractu ſpecialiter exprimere alias ſocietates contractas deſuper eodem officio, ſi quæ ſint. & ſi eas falsò negauerint, vel in totum non expreſſerint, ipſo iure incurrant pænam priuationis officiorum, ſuper quibus huiuſmodi ſocietates fuerant contractæ; ſine tamen præiudicio creditorum, quatenus non poſſit illis ſatisfieri aliunde. & nihilominus tam ipſi, quàm fideiuſſores teneantur ad ſatisfactionem ſocietatum, & debitorum deſuper contractorum, & obligentur facere, & inire, atque recipere pecunias, & contractus deſuper celebrare, qui aliàs tamen legitimè initi, validi, & efficaces exiſtant.

THEOREMA 190.

EGit hac de re Sotus.l.6.de Iuſt. quæſt.6. art.2. Nauarr. p.2. tit. de vſuris. conſil.25. Ioſephus Angles in ſuis floribus.quæſt. de contractu ſociet. dub.3. & 4. Philiarchus in manuali ſacerdotum, dum agit quibus modis fiat vſura palliata. Azor p.3. l. 9. tr. de ſociet. offic. cap.& vſque ad 17. Virginius Boccatius.tr.de ſoc. offic. & Franciſcus Caſtracanus, de iiſdem. Editæque ſunt de eis tres Conſtitutiones, à Leone X. quæ incipit. *Ad perpetuam rei memoriam.* à Paulo IV. quæ incipit. *Inter cæteras curas.* & præſens à Pio IV.

Fit autem huiuſmodi ſocietas officiorū cum habentibus in Curia officia

officia vendibilia, vt v. g. qui habet officium Notariatus, accipit coram Tabellione, & datis fideiuſſoribus ab aliquo alio partem pretij in numerata pecunia, illumque participem efficit reddituum officij ſui ad rationem 12. pro centenario in anno, dum conferens pecuniam viuit, nullis ſubductis rationibus quãtitatis reddituum officij, ita vt initio ſingulorum ſemeſtrium ſoluantur ſex, & poſſit diſcedere ab huiuſmodi contractu ſingulis ſemeſtribus, facta tamen intimatione decem diebus antea, iiſdémque diebus decem poſt intimationem vita eiuſdem durante, & repetere pecuniam collatam; ſed ſi moriatur pecuniæ collator, vel is, cuius vitæ periculo intra 15. vel 20. dies, ſubiiciet, qui illam confert, antequam à ſocietate diſcedat, tota pecunia collata acquiratur officiali.

THEOREMA 191.

CVm autẽ in huiuſmodi contractu ad euitanda pacta contra bonos mores ſtatuiſſet Paulus IV. ne pacta haberent vllam vim, niſi coram Romano Pontifice in ſignatura præponerentur, & ſuper eis ſupplicationes eſſent expeditæ, alioquin contractæ ſocietates nullius momenti eſſent, Pius IV. hac, quam prę manibus habemus, Conſtitutione, id abrogauit, decreuítque vt poſſent fieri more veteri licitis, & bonis adiectis pactis abſque vlla expedita ſignatura.

Sufficiunt igitur hæ conditiones. Prima, vt ſocietas fiat ſuper officiis v. g. Notariorum, Equitum S. Petri, &c. quæ Romani Pontificis auctoritate venduntur, & ſunt fructuoſa, alia quidem magis, & alia minus, emúque ſolent ad vitam, & aliqua etiam transferri poſſunt ad alios. quam conditionem habemus etiam in hac Conſtitutione.

Secunda, ne Officialis plures pecunias in ſocietatem recipiat à contrahentibus ſocietatem, quam Officij æſtimatio poſtulat, & teneatur rogatus ab eo, qui ſocietatem cum eo contrahit, num alias inierit ſocietates, veritatem fateri. Quod ſi eas falsò negauerit in totum, vel in partem, eo ipſo ſit priuatus officio, ſuper quo eſt ſocietas conſtituta, ſine vllo tamen detrimento creditorum, quibus ipſe Officialis, & fideiuſſores omnino ſatisfacere cogantur. éſtque æqua conditio. vt enim ſocietas non ſubſiſtit, ſi officium nullum ſit, ita nulla eſt ſocietas ex ea parte, quæ contrahitur vltra id, quod valet officium; eaque requiritur hic à Pio IV. Sed num officium tanti valere iudicandum ſit, quanti emptum eſt, an quanti vendi poteſt, quando contrahitur ſocietas? Quanti nunc vendi poteſt, ex Azor loco cit. cap. 9. q. 2. vt manifeſtè colligitur ex. l. pretia rerum. ff. ad legem Falcidiam.

Tertia, vt numeretur pecunia. Quærenti autem an valeat ſocietas inita à Titio officiali, & Caio ſocio ea conditione; vt mille aureos, quos Caio Titius debet, Titius eos habeat, vt ſibi in ſocietatem datos. Dico hinc inde eſſe opiniones. Aliqui affirmant in foro conſcientiæ valere, quamuis in iudicio vim non habeat. cum ex Bartolo in l. ſi ex pretio. Cod. ſi certum petatur. & Decio. in l. certi conditio. §. vltimo. ff. eodem. debitum

bitum ex vna cauſa in aliam conuerti poſſit. Virginius verò de ſociet. off. num. 64. negat, & inclinat Azor loco cit. cap. 10. eo quòd ſit contractus ſimulatus, & factus, non ſoluta pecunia.

Quarta, vt Officialis, qui pecuniam accipit, etiam ſi intra ſemeſtre amiſerit, vel depoſuerit officium, vel alio euentu fructus nullos perceperit, eam reſtituat cum lucro ſtatuto. Si is, qui dedit, vixerit ad ſex menſes; hoc enim eſt in huiuſmodi ſocietate peculiare, cum in ſocietatibus communiter is, qui pecuniam accipit, eius periculum non ſubeat. Sed non eſt iniuſtum ex Nauarr. conſil. 25. cit. & Azore. cap. 12. ob ſpeciale pactum, vt Officialis ſibi eam pecuniam lucretur, ſi qui eam dedit, intra ſex menſes moriatur. cum ex conuentione accipiat contractus legem. l. 1. §. 6. ff. depoſiti. & l. contractus quidam. ff. de regulis iuris. & cap. contractus. de reg. iuris. l. 6. vnde in hac ſocietate admiſcetur etiam contractus innominatus, *do vt des.* Nec etiam eſt iniuſtitia ratione lucri certi, cum alioquin ſoleat lucrum ſocietatum eſſe incertum. nam id etiam licet ratione pacti, & periculi, quod ſubit, qui dat pecuniam in vtilitatem officialis, nempe, vt ſi moriatur intra ſex menſes, eam amittat, ex Azore, & Nauarr. locis citatis.

Quinta, vt quantitas lucri ſit ſex pro centenario in ſingulo ſemeſtri. quod etiam iniuſtitiam non continet, tum ob dictum periculum mortis, antequam diſcedat; tum quia veriſimiliter officia Curiæ, tot fructus quotannis pariunt, & fructus dubius, & incertus poteſt certo pretio vendi, & emi, ex Azore loco cit. cap. 13. qui tamen cap. 15. ſequutus Nauarr. num. 4. & 11. rectè docet eſſe vſurarium, & contra bonos mores, quod ab aliquibus fiebat, vel poſt finitam, & ſolutam ſocietatem tantumdem lucri durante mora ſolutionis percipiat, qui pecuniã contulit, quantum durante ſocietate; cum ceſſauerit periculum perdendi totam ſortem, & moriente Officiali eius hæredes illam ſoluere teneantur. poterit tamen compellere moroſum debitorem ad ſoluẽdum damnum, quod dat, vel intereſſe verum, & probabile lucri ceſſantis ob moram reſtituẽdi ſortem principalem, iuxta lucrum, quod Romæ prouenire ſolet, v. g. quatuor, aut quinque pro centenario. ex Azor loco cit. ex Nau. n. 6. & 11. iuxta communem doctrinam ſancti Tho. 2. 2. q. 62. art. 4. Quid quod conferens pecuniam anticipato tempore lucrum accipit, videlicet ſex pro centenario, vnde perinde eſt, ac ſi officiali dediſſet tantum 94? Reſpondet Azor cap. 14. id etiam ſpeciale eſſe in hac ſocietate, cum in aliis ſocij lucrum participent ſolùm in fine negotiationis, ſed ſaluari ob periculum amittẽdi ſortem, obeunte intra ſex menſes, qui pecunias dedit.

Sexta, conferens pecuniam poteſt diſcedere à ſocietate facta intimatione prædicta, nec vlla eſt iniuſtitia, vt docet Nauarr. numer. 4. cum accipiat contractus legem ex partium conuentione, ex reg. 85. iuris. l. 6. antea citata. Quibus autem modis dirimantur huiuſmodi officiorum ſocietates, fusè docet Azor, vbi ſuprà, cap. 16.

EIVS

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 14. olim 20. editæ anno 1560. quæ incipit.

Cupientes vnicuique.

EPITOME 75.

Iudices, & affines, ac familiares eorũ, impetrare non poſſunt beneficiũ, quãdo eſt lis de priuatione.

STATVIT §. 1. vt Iudices cauſarum beneficialium, vel criminaliũ concernentium priuationem beneficiorum, vel Iudicum affines, & familiares, tamquam inhabiles, beneficia illa impetrare non poſſint, ſitque irritum, & inualidum quidquid in contrariũ fuerit attẽtatum.

THEOREMA 192.

PRudenter omninò eſt à Pontifice ſtatutum, ne Iudices, etiam S. R. E. Cardinales, & cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ſeu locum tenentes, ſignaturæ Referendarij, aliique Archiepiſcopali, Patriarchali, aut legationis munere fungentes, aut alia auctoritate tam in Rom. Curia, quàm extra, ſuper cauſis concernentibus priuationem beneficiorum, vel eorumdem nepotes, conſanguinei, affines, procuratores, ſollicitatores, domeſtici, aut familiares beneficia illa impetrare poſſint: vt ſcilicet obuiaretur fraudibus, & æqua lance adminiſtraretur iuſtitia. aliàs non difficilè iniqua pronuntiari potuiſſet ſententia, ſpe conſequendi beneficij, & ille præcipiti perſuaſionè damnari, quem non ingrauaret culpa. Affectus enim haud aliter Iudicem immutare ſolet, quàm aquæ motus ſpeciem, & imaginem ſe in puteo intuentis. Ob id M. Tullius l. 1. Officiorum, voluit *Iudices legibus ſimiles eſſe, quæ ad puniendum non iracundia* (idémque de cæteris affectionibus diceret) *ſed æquitate ducuntur.* Videturque Pontifex Iuſtinianum Imperatorem imitatus, qui Iudicem in proprio territorio, ob periculum iniuſtitiæ, cum ſubdito cõtrahere prohibuit. Ita enim l. 1. §. 2. Cod. de contract. Iudicum vel eorum, qui ſunt circa eos, ſancitum eſt: *Prouincias vero moderantibus non ſolùm donationes, ſed etiam emptiones quaſcumque mobilium, vel immobilium rerum (præter eas, quæ ad alimoniam, & veſtes pertinent) & ædificationes, licet ſacri apices aliquid eorum permiſerint, penitus interdicimus. nec ratum ſit, quod his donatione, vel venditione datum eſt.* Quod etiã §. 3. ad domeſticos & conſiliarios eorum per ſe, & per interpoſitam perſonam extendit. Et Innocentium IV. bulla 9. §. 3. & 27. qui cum hæreticorum bona conceſſiſſet occupantibus, adeo vt pleno iure eſſent auferentium, addidit. *dummodo ipſi auferentes non ſint in officio conſtituti.* veritus ſcilicet & ipſe, iniquum iudicium, ſi ad eos huiuſmodi publicata bona poſſent peruenire.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutiones 19. olim 23. editæ anno 1560. quæ incipit.

Decens.

EPITOME 76.

Res acquiſitæ ex illici-

DECERNIT §. 2. vt omnia, & ſingula bona, & res

ta negotiatione, vel cõtra ſacros Canones ab Eccleſiaſticis ſpectant ad Apoſt. Camerá.

& res cuiuſcunque ſint quãtitatis, & qualitatis, & in quibuſuis regionibus, à quibuſcunque clericis, tam ſæcularibus, quàm quorumuis ordinum, ac militiarum regularibus, cuiuſcumque ordinis, ſtatus, & conditionis exiſtant, ac Epiſcopali, Archiepiſcopali, & alia maiore dignitate fulgeant, acquiſita ex illicita negotiatione, aut contra ſacros Canones, quæ pro tempore poſt obitum eorum, qui condito teſtamento, etiam habita facultate teſtandi, deceſſerint vbiuis locorum, aut quibus adhuc viuentes priuari, aut deſtitui contigerit, ſpectent tamquã ſpolia ad Rom. Cameram, & non ad alios.

§. 3. Atque ita per quoſcunque Iudices eſſe iudicandum, ſublata eis facultate interpretandi aliter, irritumque futurũ quicquid in contrarium fuerit attentatum.

THEOREMA 193.

PLurima ad præſentem Conſtitutionem ſpectantia diſputantur à Redoano. quæſt. 2. de ſpoliis Eccl. Nau. com. de ſpoliis cler. §. 7. n. 3. 4. 5. & in Man. c. 25. n. 110. Roderico, tom. 1. q. 30. art. 13. Azore, tom. 2. l. 7. c. 14. q. 1. & 2. & l. 8. c. 2. Panor. in c. 1. & 2. de poſtul. Medina tr. de reb. reſt. q. 30. Leſſio l. 2. c. 21. dub. 1. & aliis. Et quidem in iure interdicitur negotiatio clericis d. 88. c. conſequens. c. negotiatorem. c. fornicari. vt etiam 14. q. 4. c. clerici. & c. Canonum. Itemque c. fieri. de vit. & honeſt. cler. & c. ſecundum. ne cler. vel monach. vbi id ſub anathematis interminatione prohibetur. idque meritò, tum quia res eſt plena periculi, fraudis, & iniuſtitiæ. & ideo dicitur 1. ad Timoth. 6. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & deſideria multa nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.* Et Chryſoſt. in Imperfecto hom. 38. ait. *Eiiciens Dominus vendentes, & ementes de templo ſignificauit, quia homo mercator vix, aut nunquam poteſt Deo placere.* Tum quia nimiùm animam à rebus diuinis auocat, quibus mancipatus eſt clericus. Tum quia id ſit valdè indecorũm, cum Eccleſiaſtici habentes alimenta, & quibus tegantur, debeant eſſe contenti, cum eorum pars ſit Deus.

Nomine autem negotiationis intelligitur, cum quis rem aliquã comparat eo animo, vt integram, & non mutatam vendendo lucretur, vt docet Chryſoſt. loco citato. & refertur. d. 88. c. eiiciens. non autem cum quis rem comparat, non vt ipſam integram, & immutatam, ſed vt ſibi ſit materia aliquid inde operandi, vt ſi ex auro, vel argento quid elaboret, & vendat, vel ex iuncis ſportas, vel ſtoreas confectas poſtea diſtrahat. aut ex lana, vel filo, arte, & induſtria confectum pannum vendat, vel mutet, & lucrum faciat. vel animalia ſaginata vendat, retia pro piſcatione texat, hortum ſuum pro ſe ſuſtentãdo colat. Hæc enim licent ex c. clericus d. 91. & c. nunquam de conſec. d. 5. Gloſſa ibidem.

dem. & 14. q. 3. initio. & 14. q. 4. c. canonum. Medina de reſtit. q. 3. Molina. d. 342. Azore, tom. 2. l. 7. c. 14. q. 1. Leſſio, loco cit. Redoano. q. 2. n. 15. huiuſmodi enim veniunt nomine artificij liciti, & non illicitæ negotiationis, de qua loquitur hic Pius IV. & Pius V. bulla 40. olim 44. quæ incipit. *Romani Pontificis.* & Gelaſius, cum. 14. q. 4. c. 1. præcipit, clericos ab indignis quæſtibus, & ab omni cuiuſlibet negotiationis ingenio, & cupiditate abſtinere.

THEOREMA 194.

ACquiſita igitur à Clericis ex huiuſmodi illicita negotiatione ab Apoſt. Camera tamquam ſpolia vendicantur, ex hoc iure nouo Pij IV. & Pij V. vt notat etiam Nau. Comm. de ſpoliis cler. §. 7. n. 2. & Azor p. 2. l. 7. c. 2. q. 1. nam Pontifex hoc loco dicit. *Statuimus.* Quod ius nouum indicat, iuxta Gloſſam. c. vt litigantes. de off. ordin. l. 6. & in Clem. *litteras.* de reſcript. & Felin. in c. decernimus. de Iud. n. 10.

Antea verò huiuſmodi bona acquiſita à Clericis contra leges Canonicas tranſibant in eorum dominium, & ideo ſuo arbitratu inſumere poterant in quoſuis vſus, ac ſi ad ſuum patrimonium pertinerent; & ſi diſcedebat inteſtatus, debebantur hæredibus, vt docet Panor. in c. relatum 2. de teſtam. qui etiam citat Hoſtienſ. & Gloſſa in c. ex tranſmiſſa. de decimis. & 1. q. 1. c. non eſt putanda. & 14. q. 5. in ſumma. & ſi religioſus, vel Monachus erat, acquirebatur Monaſterio, ex c. cum olim. 2. de priuileg. & c. ne dicatis. 12. q. 1. & Authent. ingreſſi. de ſacroſ. Eccl. Innoc. cit. c. cum olim. & Nau. de ſpoliis. §. 7. n. 4.

Sed quid ſi ſemel tantum negotiando id comparauerit? qui enim ſemel tantùm, aut iterum negotiati ſunt in iure, non veniunt nomine negotiatorũ. Reſpondet Azor loco cit. q. 5. & Redoanus. q. 2. de ſpoliis. n. 65. etiam eo caſu ſpolium cenſendum, cum ille vnicus actus verè ſit illicita negotiatio, quæ penitus prohibetur; licet negotiatores ab habitu negotiandi denominentur; conſtitutio autem reputat inter ſpolia quæcunque acquiſita ex illicita negotiatione.

Non intelliguntur autem ſpoliorum nomine comprehenſa, quæ clericus acquiſiuit non per ſe, ſed per alios negotiando, v. g. per fratrem, cognatum, amicum, vel mercatorem, vt docet Medina q. 31. Nau. in Manuali. c. 25. n. 120. Azor. l. 7. c. 14. q. 2. tom. 2. Leſſius l. 2. c. 21. dub. 1. n. 6. Panor. c. 1. ne cler. vel monach. Anton. 3. p. t. 1. c. 2. §. 2. eò quòd ceſſet ratio prohibitionis, maximè ſi clericus ſit pauper.

Difficultas eſt, an ante latam à Iudice ſententiam, debeantur in foro cõſcientiæ Fiſco Apoſtolico? Quidam negant, quòd hæc debeantur Cameræ in pœnam illicitæ negotiationis, nemo autem tenetur pœnam ſoluere ante Iudicis condemnationem. Affirmat Azor. l. 8. c. 2. q. 3. eò quòd Pius IV. hic, & Pius V. non ſolùm in pœnam delicti, ſed vt ea malè acquiſita eodem modo habeat, ac cætera ſpolia, & quod ad Cameram, & non ad alios ſpectent, & irritant quicquid in contrarium fuerit attentatum.

Denique eodem §. 2. ad multa alia comprehenda contra iura acquiſita, additur. *Aut contra ſacros Canones quomodolibet acquiſita.* Nam & illa tamquam ſpolia reſeruantur Papæ, ex Nau. comm. de ſpoliis §.7.n.56. Azor.l.8.c.2.q.8.Roderico. tom.1.q.30.art.13. Eſtque magna admodum ampliatio. nam acquiſita ex beneficiis contra iura retentis, officiis ſæcularibus contra iura exercitis, v.g. officio Aduocati, procuratoris, &c. ex c.1. & 2. de poſtuland. & c. clerici. de vit.& honeſt. cler. & c.1.2.4.5. ne cler. vel Monach. ex arte medicinæ, & chirurgiæ c. tua de homic. c.ſententiam. ne cler. vel Monach. aucupio, & venatione miniſterio canum c.1. de cler. venat. ex ludo alearum, & taxillorum. c. clerici officia. de vit. & honeſt. cler. ſpectant ad ſpolia, iuxta præſentem conſtitutionem.

Quæ tamen acquiruntur ludo, vel contractu, aut officio, interdicto ſolummodo in Synodo, vel generali, aut ſpeciali mandato Epiſcopi, non veniunt nomine ſpolij, cum hæc non ſint comparata contra ſacros Canones Eccleſiæ, ex Azor. q. 8. In dubio autem credendum eſt bona non eſſe illicitè acquiſita, ex Panor.c.1.de pecul.cler. Romano conſil.159. Redoano de ſpoliis q.15. n.30. Azor q. 11. quia nemo cenſetur malus, niſi probetur.

THEOREMA 195.

VEniunt Clericorum nomine hoc loco, non tantùm Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi, verum etiam Clerici minoribus ordinibus initiati; non quidem abſolutè, vt videtur ſentire Redoanus q.2. de ſpoliis, ſed qui beneficiarij, aut penſionarij ſunt, vt docet Nau. comm. de ſpoliis cler. §.7.n.5.5.& Azor p.2. l.8. c.2.q.9. cæteri enim videntur iuſtè poſſe exercere officia & artes, obſequia præſtare regibus, & aliis ſæcularibus, prædia, & villas conducere, corā ſæcularibus Iudicibus etiam in cauſis profanis poſtulare.arg. c. 1. de poſtulat. licet hæc prohibeātur conſtitutis in ſacris, & etiam in minoribus, ſed beneficiatis.

Pontifex tamen in huius conſtitutionis declaratione, quæ incipit. *Romanus.* & in bull. veteri eſt conſtitutio 31. tria excipit perſonarum genera. Primò, Cardinales vbiuis locorum decedentes. Secundò, habitantes in vrbe, vel Romanam Curiam ſequentes, ac in ea morientes, vt etiam fecit Sixtus IV. Alexand. VI. Leo X. & Iulius III. Tertiò, qui ſpeciali, vel generali priuilegio ratione ſuorum officiorum, vel quomodolibet teſtandi habent facultatem, tametſi extra Curiam decederēt; ſi tamen, vt notat Nau. loco cit. n.5. teſtati fuerint, vel habuerint clauſulam, qua fiat cognatis eorum facultas ſuccedendi eis ab inteſtato. In alia quoque eiuſdem declaratione, quæ in nouis eſt 29. & incipit. *Romani.* §. 5. vt notat etiam Redoanus q. 1. de ſpoliis n.48. & Azor loco cit. q. 10. excipiuntur etiā Quartò milites Hieroſolymitani, ita vt ab eis acquiſita etiam ex illicita negotiatione, ad ipſam ſpectent religionem, & non ad ſpolia Apoſtolicæ Cameræ.

EIVS

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 31. in nonis editæ anno 1561. 16. Apr. quæ incipit. Cum ſicut.

EPITOME 77.

Sollicitantes in Confeſſione ad libidiné, vt de hæreſi ſuſpecti inquiréndi & puniendi.

CONTRA ſollicitantes in cõfeſſione fæminas, ita Archiepiſcopo Hiſpalenſi mandat §. 1. *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè ſentiunt, Sacramentis in Dei Eccleſia inſtitutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus per te, vel alium, aut alios deputandos, contra omnes, & ſingulos ſacerdotes dictorum regnorum ac illarum ciuitatum, & diæceſum de præmiſſis quomodolibet diffamatos, tam ſæculares, quàm quorumuis Ordinum regulares immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiectorum, cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, & eminentiæ exiſtant, tam ſuper præmiſſis, quàm ſuper fide Catholica, & quid de ea ſentiant, inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæreſi ſuſpectos conceſſa, procedas, & culpabiles repertos, iuxta exceſſuum ſuorum qualitatem, prout iuris fuerit, punias, debita præcedente degradatione, ſæcularis iudicis arbitrio puniendos tradendo.*

THEOREMA 196.

CONſtitutio hæc confirmata eſt à Clemente Octauo anno 1592. & extenſa ad omnes Prouincias Chriſtianas. Et quidem grauiſſimè eos Confeſſarios delinquere, qui extra Confeſſionis actũ peccant, aut certè alliciunt ad peccandum mulieres ſibi confeſſas, cum eas æternæ damnationis laqueis inuoluant, & ſecum in gehennę incendium pertrahant, quas oportuiſſet iuxta ſibi commiſſum Paſtoris officium ad pietatem, honeſtatémque excitare, pomeridiana luce clarius conſtat. Idémque, ſi delictum hoc probatum fuerit, patrator, ex cap. omnes. d.30 q.1. non tantùm dignitatis honorem amittit, verum etiam vſque ad ſuæ vitæ exitum pænitere debet. Et cap. ſi quis ſacerdos. ibidem ſtatuitur à Cæleſtino, vt fæmina, quæ tale commiſit ſcandalum, res ſuas tradat pauperibus, & conuerſa in monaſterio, Deo vſque ad mortem ſeruiat. Sacerdos verò deponatur ab omni officio, duodecim annos peregrinandò pæniteat; & reliquo vitæ tempore Deo famuletur in monaſterio. & cap. ſequenti, non non debet Epiſcopus, aut presbyter commiſceri cum mulieribus, quæ ei fuerint confeſſæ peccata. Si forte (quod abſit) hoc contigerit, ſic pæniteat, quomodo de filia ſpirituali, Epiſcopus 15. annos; presbyter 12. & deponatur, ſi tamen in conſcientiam populi deuenerit. Videndus etiam Abbas. cap. vltimò de purgat. canonica.

Anania cap. cum dilectus. de Accuſat. Felinus cap. ſi clerici. n.15. de iudic. Diaz in pract. crim. c.82. aliàs 76. Nauarr. t.2. conſil. tit. de hæret. conſil.1. num.8. Rodericus t.2. quæſt.27. art. 1. Simancas tit. 40. num.15.

Non eſt tamen caſus inquiſitionis, vt pluribus diſputat Nauarr. loco cit. num. 1. & 2. cum huiuſmodi crimen ſit quidem contra caſtitatem, & pudicitiam, ex S. Tho.2. 2. quæſt.81. art.5. ſed non contra fidei virtutem, nec hæreſim ſapiat, quarum tantum cognitio eſt ſacris Inquiſitoribus demandata. cap.vt officium Inquiſit. de hæret. l.6. Clem.1. §. 1. de hæret. Geminiano cap. ne aliqui. de hæret. Emerico 3.p. q.45. Pegna comm. 114. At ſi ſollicitatio fiat in actu Confeſſionis, caſus Inquiſitionis eſt, ex hac Pij IV. conſtitutione. Pegna in 2.p.direct. com. 81. Diaz loco cit. Ignatio Lopez in addit. ibid.vt etiam & ratio docet, cum incidat in hæreſis ſuſpicionem, ex iniuria, contemptu, & abuſu ſacramenti Confeſſionis, qui ſic peccat, exhibendo ſub medicina venenum, & ideo videatur de pænitentiæ Sacramento tanquam hæreticus malè ſentire. vt fit etiam cum Sacerdos, vel Monachus vxorem ducit, propter abuſum Sacramenti matrimonij: nam eo etiam facto fit ſuſpectus de hæreſi; & ipſa praxis, ac vſus communis, ſolent enim Inquiſitores huiuſmodi ſollicitantes punire.

Sollicitatio verò fit ex Ledeſma. 3. p. q.56. art.2. & Ludouico Paramo. l.3. de officio Inquiſitionis. quæſt. 10. num. 121. non ſolum verbis, ſed etiam tactibus, vel oſculis impudicis, donis, ſignis, & nutibus & facit ad hoc idem lex. Sollicitatores. ff. de extraord. crim. Quod ſi ſollicitatio in confeſſione fieret ad alia peccata non carnalia, v. g. ad furtum, non eſſet Inquiſitionis caſus, ex citato Ledeſma, & Paramo, cum Inquiſitoribus hic ſolùm reſeruentur carnalia, & in delictis non fiat extenſio. cap. in pænis. cap. ordin. de regulis Iuris. l.6. Decio in l. factum. §. in pænalibus. ff. de reg. iuris. Nattà conſil. 339.n.9.&469.n.10.20. & Burſato conſ.76. num.8.

THEOREMA 197.

CVm verò inter Doctores dubitaretur, an Conſtitutio extenderetur etiam ad ſollicitantes in Confeſſione maſculos, dubiúſque hæreret Ludouicus Lopez in ſum. t.1. cap.35. quamuis partem affirmatiuam probabiliorem putaret; Emanuel Rodericus t. 2. q. 27. art.3. Stephanus Quaranta, v. *Confeſſor.* & Ludouicus Paramus loco cit. licet hac de re cenſuerit conſulendum ſummũ Pontificem, demum anno. 1619. die 6. Febr. Promulgatum vidi Genuæ à ſancta Inquiſitione de mandato ſum. Pontif. Pauli V. decretum, in quo expreſsè extenditur caſus. Primò, etiam ad ſollicitantes in Confeſſione maſculos. & meritò, tum quia reſpectu Sacramenti Confeſſionis eſt eadem vtrobique irreuerentia, & iniuria. Tum quia, vt notat Gloſſa ſingularis. cap.1. de temp. ordin. l.6. verb. *Italia.* quam commendat Panorm. cap. nihil de electione. & Baldus in l. ſi quis. furto. Cod. de furtis, & in l. illud. Cod. de ſacros. Eccl. tunc non

fiat

ſiat extenſio, & ampliatio caſus ad caſum in pænalibus, ſed declaratio ſolùm fiat caſus formalis ex mente iuris, cum vtrobique per omnia ſit eadem ratio. vt ſit in cap. ſi poſtquam. de elect. l. 6. & l. quædam. §. nummularios. ff. de edendo. ſed extenſio ſit ſolum quando caſus non eſt omnino ſimilis. in præſenti verò caſu eadem omnino vel etiam maior ratio eſt de ſollicitante maſculum, quàm fæminam.

Secundò, decretum extendit huiuſmodi pænam ſollicitantium in Confeſſione ad ſollicitantes etiam extra Confeſſionem, ſed proximè actui Confeſſionis, ſiue ante, ſiue poſt. Quin etiam in ipſo Confeſſionario, etſi formaliter extra actum Confeſſionis, nec non ad loquẽtes ibidem de turpibus. Tum quod iuxta doctrinam Bartoli, & Baldi in l. penult. ff. de teſtam. milit. Felin. in cap. fin. de Iudæis. Iaſonis in l. quamuis. num. 6. Cod. de Inoff. teſtam. Tiraquell. de legg. Connub. l. 15. num. 4. paria ſint, quæ ſunt in actu cum iis, quæ ſunt in via, vt deducantur ad actum. Et affectus, conatus, ac proceſſus ad maleficium in delictis atrociſſimis, habeatur pro maleficio. qua de re Clarus. §. fin. quæſt. 92. n. 2. vnde. l. ſi quis non dicam. Cod. de Epiſ. & Cler ſolùm attentantes matrimonio iungere ſacras Virgines capitali pæna puniuntur. Tum quòd, quæ paulò ante, vel poſt facta ſunt, in continenti facta dicantur. l. lecta. verb. dicebam. ff. ſi certum pet. Tiraquell. de retract. conuent. 2. p. 1. gloſſa 8. num. 25. Denique Baldus, Cagnolus, & Gloſſa in l. in bonæ fidei. Cod. de pactis. Abbas in cap. cum cauſam. num. 2. de elect.

Tertiò, decretum extendit, & ampliat pænam prædictam ad diſſuadentes à reuelando Inquiſitoribus dictos ſollicitatores. Contra quàm Charondas ſentiret initio ſuarum legum. Etenim apud Simancam tit. 19. num. 9. *Honeſtum*, inquit, *habeatur indicare illum, cuius quis facinorum conſcius eſt, vt res ſub. ſalua ſit, multos habens ſua bonæ conſtitutionis cuſtodes; is verò, qui indicat tanquam de genere ſibi proximis bonus, & pius æſtimetur.* & Plato. l. 10. de legg. *Si quis impiè quidpiam agit, vel loquitur, qui fortè præſens fuerit, deos defendat, magiſtratibus ſignificet.*

Sed cum adhibita cura haud vlcus ſanaſſet, ex inſperato Gregorius XV. Pontifex Max. acriora remedia morbo adhibenda eſſe decreuit. Itaque hoc anno 1622. die 30. Auguſti, iam opere toto abſoluto, edidit Conſtitutionem cuius eſt initium. *Vniuerſi Dominici gregis*, in qua Primò, motu proprio & ex certa ſcientia, maturáque deliberatione, ac S. R. E. Cardinalium generalium Inquiſitorum concilio Apoſtolica auctoritate confirmat omnia & ſingula contenta in prædictis litteris Pij IV. (de decreto enim Pauli V. non meminit) & præcipit inuiolabiliter obſeruare, non tantùm in Hiſpania, ſed etiam in quibuſuis Orbis Chriſtiani partibus, quod etiam anno 1592. fecerat Clemens octauus.

Secundò, ne ampliùs in futuro dubitari poſſet, aut de pænis delinquentium, aut de modo procedendi contra eos, declarat omnes & ſingulos ſacerdotes ſæculares & regulares cuiuſcumque ordinis, dignitatis, eminentiæ & priuilegij,

qui

qui quaſcumque perſonas (vt & fœminæ & mares comprehendantur iuxta Pauli V. decretum) ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu Confeſſionis, ſiue ante, ſiue poſt immediatè, ſeu occaſione & prætextu Confeſſionis, etiam ipſa non ſecuta; ſiue extra occcaſionem confeſſionis, in Confeſſionario, aut in loco quocumque vbi Confeſſiones audiuntur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo, ibidem Confeſſionem audire ſimulantes, ſollicitare vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos & inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus habuerint, ſeueriſſimè vt infra puniantur in S. Inquiſitionis officio, vt etiam anno 1619. Paulus V. decreuerat. Quapropter omnes hæreticæ prauitatis Inquiſitores, & Ordinarios locorum vniuerſi Chriſtiani Orbis, in ſuis quemque territoriis, ſuper his ſpecialiter & perpetuò ſolum iudices delegat, vt ſimul vel ſeparatim contra prædictos criminoſos diligenter inquirant, & procedant, in omnibus ſicut in cauſis fidei, ſecundum formam ſacrorum canonum, & officij Inquiſitionis conſtitutiones, priuilegia, conſuetudines & decreta, & in repertos culpabiles iuxta demerita ſuſpenſionis ab executione ordinis, priuationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis actiuæ & paſſiuæ, ſi regulares fuerint, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum abſque vlla ſpe gratiæ, aliaſque pænas decernant. & ſi enormitate delicti grauiores meruerint pænas, debita præcedente degradatione, eos puniendos Curiæ ſæculari tradant.

Tertiò, ne verò delictum tam enorme, & Eccleſiæ pernicioſum, impunitum permaneat ob defectum probationum, quod ſit difficilis probationis, atque ſecretè & occultè committatur, concedit S. R.E. Cardinalibus generalibus Inquiſitoribus facultatem ſuo arbitrio iudicandi, etiam teſtibus ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum eſſe, ac pronunciandi, reum eſſe ſæculari Curiæ tradendum. Nec mirum cum idem fiat in criminibus exceptis læſæ Maieſtatis diuinæ & humanæ, Simoniæ, ſacrilegij, dilapidationis bonorum Eccleſiæ, fraudatæ annonæ miſſæ à Repub. ad exercitum, fraudati & ſubtracti cenſus publici, & perduellionis. de quibus ſpecialiter tit. de accuſ. §. 1. num. 36. Campegius de teſtibus reg. 27. Maſcard. de probat. concl. 464. Proſper. Farinac. in Theor. & Praxi crim. quæſt. 56. num. 70. & 148. Henriquez l. 6. & cap. 19. num. 10. & alij. quippe cum hæc crimina ſint difficilis probationis; ideo in eis admittuntur teſtes ſingulares ſi adſint alia adminicula, qui alioquin in aliis eſſet inhabiles, & nō eſſent admittendi. Singulares autem teſtes dicuntur, cum ſinguli teſtificantur de diuerſis actibus numero ex cap. nihilominus 3. quæſt. 9. Panor. cap. bonæ memoriæ 1. de elect. Bald. in l. Iuſiurand. Cod. de teſtib. Decio. conſil. 649. Simanca. tit. 64. n. 63. Sylueſt. v. Teſtis. quæſt. 3. Azor. t. 3. l. 13. cap. 27. dub. 7. Claro q. 21. & 53. Couar. l. 1. Var. cap. 3. vnde teſtes ſingulares opponuntur conteſtibus,

teſtibus, cum ſcilicet plures teſtificantur de eodē actu, numero, &c.

Quartò mandat omnibus Confeſſariis, vt ſuos pœnitentes, quos nouerint ab aliis vt ſupra ſollicitatos fuiſſe, moneant de obligatione denunciandi Inquiſitoribus ſeu locorum Ordinariis ſollicitantes ſeu tractantes. Quod ſi hoc officium prætermiſerint, vel docuerint pœnitentes non teneri ad denunciandum dictos Confeſſarios, vult vt iidem locorum Ordinarij & Inquiſitores pro modo culpæ arbitrio ſuo illos puniant. Non obſtantibus, &c.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 32. olim 36. editæ anno 1561. quæ incipit.

Cupientes malitiis.

EPITOME 78.

Fructus beneficiorum affectorū in Italia vacātiū ſunt Cameræ Apoſt. & ſi Epiſcopi in his ſe ingerāt, poſſunt ſuſpendi, interdici, & priuari facultate cōferendi in ſuis menſibus beneficia, cęteri excōmunicari & puniri aliis pœnis.

APPLICANTVR §. 1. Apoſtolicæ Cameræ omnes fructus beneficiorum cum cura, vel ſine cura, ſæcularium, & regularium Sedi Apoſtolicæ reſeruatorum, ſeu affectorum, à die prouiſionis vſque ad diem prouiſionis faciendæ à Sede prædicta, de qua per litteras ſub plumbo, & non aliter conſtare debet, in partibus Italiæ, in quibus Collectores, & Subcollectores ſpoliorum eſſe conſueuerint.

§. 3. Epiſcopi, & Archiepiſcopi non præſumant ſe intromittere in diſpoſitione dictorū beneficiorū, aut poſſeſſione, ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, & interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ. Illis autem inferiores ſub pœna excommunicationis & alia arbitraria, & quo ad omnes priuationis facultatis conferendi beneficia in propriis menſibus pro tempore vacantia. Irritumque ſit quicquid in contrarium fuerit attentatum.

§. 5. Collectores fructus exigant, per iuris remedia.

§. 7. ex illis tamen portent onera beneficiorum pro rata temporis, & fructuum.

THEOREMA 198.

CVm de affectis, & reſeruatis beneficiis dixerimus Theoremate 164. & de modo expediendi litteras beneficiorum Theoremate 138. de quibus §. 2. agi poſſet hoc loco; Circa decretas pœnas in §. 3. contra præſumentes ſe intromittere in diſpoſitione dictorum beneficiorum, dico haberi bullam aliam eiuſdem Pij IV. quæ incipit. *volentes.* de eadem omnino materia, vbi eædem pœnæ decernuntur.

Primò igitur in Epiſcopos, & Archiepiſcopos ſtatuitur ſuſpenſio à diuinis, non quidem lata, ſed ferenda iuxta cap. quia periculoſum. de ſentent. excomm. l. 6. cumque ex Nau. c. 27. n. 159. & 162. Vgol. tab. 4. c. 4. §. 2. c. 5. §. 2. & c. 12. Suarez tom. 5. d. 25. ſect. 1. Innoc. c. fin.

c. fin. de exceſſ. prælat. ſuſpenſio alia ſit medicinalis, cum ſcilicet fertur, non vt puniatur delictum, ſed ſolum vt ſuſpenſus recedat à contumacia, & reſipiſcat, alia verò purè vindicatiua, quæ imponitur, vt ſolum puniatur delictum commiſſum; quæ hoc loco fertur, eſt huius ſecundi generis, cuiuſmodi eſt etiam, quæ fertur in c. tam litteris. extra. de teſtibus. & atteſtat. & Clem. 1. §. penult. de hæretic. & Clem. 2. de pœnis. qua de re Innoc. c. 1. de exceſſ. prælat. n. 3. Abbas c. reprehenſibilis. n. 3. & c. ſæpè. n. 16. de Appellat. Suarez t. 5. d. 25. ſect. 1.

Secundò, interdictũ (ferendum tamen eadem de cauſa) ab ingreſſu Eccleſiæ. Quo loco quæri poteſt, à quibus is, cui Eccleſiæ ingreſſus eſt interdictus, prohibeatur. Qua in re Innoc. in c. ſacroſ. n. 2. verb. ingreſſu, de ſentent. excomm. Ancharanus, & Geminianus c. is cui. n. 3. de ſentent. excomm. l. 6. Nau. c. 27. n. 170. Couar. c. alma mater. p. 2. §. 1. n. 3. verſ. *poterit tamen*. Viualdus tit. de interdicto n. 153. Henriquez l. 13. c. 32. n. 2. Sayrus l. 4. c. 7. n. 15. & l. 5. c. 9. n. 15. 16. ſentiunt eum, cui interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ, poſſe per eam tranſire, & orare, quando non aguntur diuina officia, quia excommunicatus qui grauiori pœna affectus eſt, in Eccleſia eſſe poteſt. & ob id volunt eſſe iura interpretanda de ingreſſu publico, & tempore celebrationis, legiſque rigorem hoc modo temperandum. Oppoſitum tamen docent Vgolinus de interdicto. tab. 5. c. 16. §. 1. Panorm. in c. cum Eccleſia. n. 5. de immunit. Eccl. Calderinus tr. de interdicto membr. 2. verſ. *nunc quaritur*. Paulus Fuſcus l. 2. de viſit. & regim. Eccl. c. 32. n. 7. accipientes verba legis in proprietate, & ſignificatione verborum. nec ad rem putant quod de excommunicatione dicebatur, cum excommunicatio non excludat à parietibus templi, ſed à communione fidelium. Non limitant autem hoc interdictum ad vnum locũ, ſed ad quemcunque proficiſcatur, qui tali cenſura affectus eſt, ex Vgolino, loco citato. Suarez d. 26. ſect. 1. n. 10. Sayro l. 5. c. 9. n. 16. cum interdictum inhæreat perſonæ, idque ſiue huiuſmodi interdictum ſit à iure, ſiue ab homine, ex citatis, & Gloſſ. & Ancharano in c. is cui. citato. ſiue etiam Eccleſia ſit conſecrata, ſiue non, dummodo ſit Epiſcopi auctoritate ædificata. Conſequenter autem, etſi alibi ſic interdicti, celebrare poſſint v. g. in tentorio, Sacramenta miniſtrare, & inſeruire, ac intereſſe diuinis, & alia, vt prius facere, ea tamen nequeunt in Eccleſia, ex cit. c. is cui. de ſent. excom. l. 6. Gloſſa, Ancharano, Geminiano, ibidem. Innoc. in citato c. ſacroſ. n. 2. Panor. in c. dilectus n. 2. de conſuetud. Vgol. vbi ſupra. §. 2. & 3. Butrio in c. 2. n. 3. de officio delegati. Sayro, 18. 19. Suarez d. 35. ſect. 4. Felin. in c. à nobis n. 6. de exception. Couar. c. alma mater. p. 2. §. 1. num. 5. cum ſit illis prohibitus ingreſſus Eccleſiæ, & ſub Eccleſia comprehenditur etiam cæmeterium, tamquam acceſſorium ſub principali, ex Suarez. Excipiuntur tamen feſti illi dies, qui habentur in c. fin. §. in feſtiuitatibus. de ſentent. excomm. cum enim interdicti tunc poſſint intereſſe diuinis officiis, etiam Eccleſiam ingredi poterunt, cum vnum alte

alterum ſupponat, etſi in ea celebrare non poterunt, ex Suarez n.5. Vgolin. Sayro. Sed num huiuſmodi interdictis liceat extra Eccleſiam audire officia, quæ in Eccleſia fiunt? negat Suarez n.7. quia ex vi huius interdicti hoc principaliter prohibetur, cum ideo interdicatur ingreſſus, ne fiat particeps diuinorum officiorum, quæ in ea fiunt. Si autem moriantur durante interdicto, niſi pœnituerint (tunc enim ceſſatur à contumacia) non poſſunt ſepeliri in Eccleſia, vel cæmeterio, ex citato c. is cui. de ſent. excomm. l. 6. Doctoribus ibidem. Couar. Innoc. Vgolino §. 4. Suarez n. 13. locis citatis (licet oppoſitum tenuerit Diaz in pract. crim. c. 121. in fin.) & in articulo mortis quilibet Sacerdos poteſt hoc interdictum relaxare, ex Ioan. Andr. cit. c. is cui. de ſentent. excomm. l. 6.

Tertiò, priuatio facultatis conferendi in eorum menſibus beneficia, de quibus ſupra Theor. 165. Videatur bulla 142. in vet. eiuſdem Pij IV. quæ incipit *Cupiens.* & Sixti V. n. 18. quæ idem habet principium.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 74. olim 97. editæ anno 1564. quæ incipit.
Romanus.

EPITOME 79.

Græci magnæ Græciæ in quibus Ordinariis Latinis ſubiiciātur.

SVBIECIT Græcos Ordinariis circa ea, quę ad Dei cultum, Sacramentorum adminiſtrationem, ſalutem animarum, atque hæreſum extirpationem concernunt. Ideóque locorum in quibus moram trahunt, Ordinariorũ Latinorum viſitationi, correctioni, punitioni, iuriſdictioni, & omnimodæ ſuperioritati in pręmiſſis tamquam ſuis ſuperioribus ſubeſſe, & humiliter obedire præcipiuntur, reliquis ipſorum in diuinis celebrandis aliiſque ritibus à Sede Apoſt. approbatis, priuilegiis, & gratiis Apoſtolicis intactis remanentibus.

THEOREMA 199.

CVm Græci tam Eccleſiaſtici, quàm laici degentes in regnis Siciliæ & Neapolis in diuerſas nefarias opiniones, & hæreſes laberentur, aliáque perpetrarent in animarum perniciem, & populorum Latinorum ſcandalum, repellentes, prætenſæ exemptionis ab Ordinariis locorum, in quibus degebant, vi priuilegiorum Summi Pontificis clypeo, correctionem legitimam, coactus eſt Pius IV. præſenti conſtitutione declarare eos ſubiici in his, quæ ſpectant ad Dei cultum, Sacramentorum adminiſtrationem, animarum ſalutem, hæreſúmque extirpationem, Ordinariis. Multa enim erant, in quibus errabant, tam in his, quæ ſunt fidei, vt in proceſſione Spiritus ſancti à Patre, & Filio, in articulis de Purgatorio, de viſione Dei ante diem Iudicij, de ſecundis nuptiis, de fornicatione ſoluti cum ſoluta, & ſimi-

libus, adeo vt dixerit olim Leo IX. Epiſt. contra Michaëlem, & Acridanum c. 8. Græcos diuerſis temporibus, diuerſo errore ad corrumpendam Eccleſiæ Catholicæ Virginitatem, nonaginta, & amplius hæreſes peperiſſe. (commemorant autem eorum errores Eugenius IV. conſtitutione 17. S. Thom. opuſc. hac de re. t. 17. Antonin. 3. p. t. 22. cap. 11. §. 1. Albertinus in Rubr. de hæret. Bern. Lutzemburgus in Catal. hæret. l. 2. verb. Græci. Aug. de Ancona, de poteſt. Eccl. quæſt. 25. art. 5. & 6. & alij.) quàm in illis, quæ pertinent ad Sacramentorũ adminiſtrationem. Nam, vt conſtat ex 14. conſtitutione Innoc. IV. quæ incipit. *Sub Catholicæ.* hac Pij IV. & Clementis VIII. num. 34. presbyteri Græci poſt baptiſmum infantes in fronte chriſmate conſignabant, cum tamen cõfirmatio pertineat ad Epiſcopum. Soli enim Apoſtoli, quorum vices gerunt Epiſcopi, per manus impoſitionem, quam confirmatio, vel frontis chriſmatio repreſentat, Spiritum ſanctum tribuiſſe leguntur. Euchariſtiã eamdem toto anno conſeruabant, adeo vt ſpecies redderentur minus habiles ad ſumptionem, ideóque illas admiſcebant ſacro oleo; ſuos infantulos in baptiſmo communicabant; in pœnitentiæ Sacramento non vtebantur præſcripta abſolutionis forma; ſine Epiſcopi Latini diocæſani dimiſſoriis litteris ad ſacros ordines promouebantur, & ſic ſuſpenſi in eis miniſtrabant. Sepulta cadauera exhumata impia ſuperſtitione comburebant. & alia non pauca perpetrabant contra Eccleſiaſticam diſciplinam.

In cæteris tamen ritibus Græcis approbatis, vt diuinorum officiorum celebratione, ieiuniis, precibus, & ſimilibus, voluit Pius hic remanere intacta eorum priuilegia, & gratias Apoſtolicas. de quibus rogauerat olim Gregorium X. Michael Paleologus, Imperat. poſt tenorem confeſſionis fidei illis verbis. *Rogamus magnitudinem veſtram, vt Eccleſia noſtra dicat ſanctum Symbolum, pro vt dicebat ante hoc ſchiſma, vſque in hodiernum diem, & quod permaneamus in ritibus noſtris, quibus vtebamur ante ſchiſma; qui ſcilicet ritus non ſunt contra prædictam fidem, nec contra diuina præcepta, nec contra vetus, & nouum Teſtamentum, nec contra doctrinam ſanctorum Generalium Conciliorum, & ſanctorum receptorum per ſancta Concilia, quæ celebrata ſunt à ſpirituali Dominatione Eccleſia Romana.* Pius etiam V. eoſdem Græcos Miſſas, officiáque diuina ſolo ritu Græco, non etiam more Latino, & Latinos ſolo Latino, non item Græco, conſtitutione 12. aliâs 7. quæ incipit. *Prouidentia.* celebrare præcepit ꝑ ſub pœna perpetuæ ſuſpenſionis à diuinis. Cui conſonat quod ſtatuit Leo Nonus Epiſtola ad Michaëlẽ cap. 29. vbi monet, vt vnuſquiſque ſacerdos ſinatur celebrare, etiam ſi in alieno ſolo verſetur, iuxta ritum ſuæ Eccleſiæ. quod etiã cenſuit in fine Concilij Florentini Eug. IV. Quare non rectè exiſtimauit Ledeſma 1. 4. quæſt. 15. art. 4. dub. 2. Græcum Sacerdotem tranſeuntẽ per Eccleſias Latinas, non poſſe celebrare in fermentato, ſed tantum in azimo, & è contra Sacerdotem Latinum tranſeuntem per Eccleſias Græcas, non poſſe celebrare in azimo, ſed tantum in fermentato.

mentato. Videndus Sanchez lib.3. de matrim. d.18. num. 20. Suarez t.3. d.44. ſeſſ. 3. art. 4. Salas de ll. d.14. ſeſſ.5. n. 64. Palatius 4.d.15. diſp. 8. Dixi hac de re aliquid. l.4. de Miſſæ ſacrif. cap.1.n.7.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 85. aliàs 109. editæ anno 1564. quæ incipit.

Romanum.

EPITOME 80.

Libros in Indice vetitos tenens, & legés excommunicatur, &c.

APPROBAT §.2. Indicem librorum prohibitorum editum iuſſu ſacri Concilij Tridentini.

§. 3. in eo autem libros ob hæreſim, vel ſuſpicionem falſi dogmatis prohibitos legens, vel tenens, excommunicatur, & poteſt tanquam de hæreſi ſuſpectus inquiri; qui libros alia de cauſa vetitos habuerit, aut legerit, & peccat mortaliter, & ſeuerè puniendus eſt ab Ordinario.

THEOREMA 200.

LEgentes, & tenentes libros de religione tractantes hæreticos, vel ſuſpectos, non tantum in præſenti conſtitutione, ſed etiam in bulla cænæ excommunicantur, & poſſunt tanquam ſuſpecti de hæreſi inquiri. Difficultas tamen eſt, an huiuſmodi ſuſpicio leuis ſit, an grauis, ſeu vehemens, vel violenta. Pius IV. enim hic tantum ait: Ipſo iure in excommunicationis pænam incidat, eamque ob cauſam in eo tanquam de hæreſi ſuſpectum inquiri, & procedi liceat. Sunt qui putent ſi hæreticorum libri apud aliquem reperiantur, eō ipſo conſtare eum eſſe hæreticum, & vt talem puniendum, vt Archidiac. Io. And. Dominicus in cap. filij. de hæret. l.6. Ludouicus Romanus ſingul. 322. Carrerius de hæret. num. 126. Alij illum eſſe vehementer ſuſpectum, vt Zanchinus cap.7. num.7. Vmbertus v. libri. Alij denique rectiùs id relinquunt arbitrio Inquiſitoris, conſideratis circunſtantiis perſonæ, librorum lectionis, ſi parum, vel multum legerit. qua de re Azor p. 1. l. 8. cap.16. quæſt.3. numeri trangreſſionum, affectus, vt ſi curauerit ſibi deferri, ſi aduerterit eſſe prohibitos, ſi ſollicitè, an negligenter quæſiuerit abſolutionē, an obtemperauerit ſtatim moneti, an contempſerit, & adhuc obſtinatè retinuerit, &c. Ita Pegna p.2. com.3. Simancas tit. 38. Gondiſaluus de hæreſi quæſt. 13. Albertinus quæſt.28. Roias ſingul.124. Paramus l.3. quæſt.9. num.148. & ſeqq. etenim in tanta re ſunt conſiderandæ plures circunſtantię, nec ſententia præcipitanda. libri verò cæteri alia de cauſa prohibiti, prudenter etiam hoc loco vetantur, tanquam hoſtes virtutum, & incitamenta vitiorum. Vt etiam à Gentilibus factum legimus. Quare Valerius Maximus l. 6. cap.3. narrat hac vna de cauſa impuros poëtas à Lacedæmoniis interdictos. & Plutarchus in Craſſo teſtis eſt, Surenam belli ducem apud Parthas in triumpho, quem duxit de Craſſo occiſo turpem, & obſcænam Ariſtidis Mileſiacā vexiſſe, exprobrando Romanis illo

tempore, ne quidem in bello potuiſſe carere obſcænorum librorum lectione. Quare meritò Plato l.2. 3.& 10.de repub.& l.7.& 8. de legg. & apud Maximum Tyrium ſer.7. & apud Minutium Felicem in Octauio, obſcænos reiicit Poëtas, vetátque quæ quis compoſuit carmina priuatis oſtendere, antequam viderit, & probauerit Magiſtratus. idemque ſenſit Ariſtoteles. l.7. polit. cap. 17. & M. Tullius l. 1. de nat. deorum. & l.3. Tuſc. qq. vbi reddit. cauſam prohibitionis, quod ſcilicet huiuſmodi libelli molliant animos noſtros, & neruos omnes virtutis elidant. vnde & ſcripſit Arator.

Impia ſub dulci melle venena latẽt.

Impura etenim lectio incentiua libidinis excitat, & titillatione animi conſtantiam euertit. vnde veritate coactus impurus Ouidius, ne tangendos quidem tales Poëtas ab honeſtis voluit, dum lib. 2. de remed. Amoris cecinit.

Eloquar inuitus, teneros ne tange Poëtas,
Submoueo dotes impius ipſe meas.

Quod etiam fecit Martialis lib. 3. Epigr.86. vt omittam, quæ in hanc ſententiam ſcribuntur à Lactantio l.5. cap.1. l.6. cap. 20. Boëtio lib.1. de Philoſophia. proſa 1. Seneca. l. de vita beata cap.26. S.Iſidoro l.3. ſent. cap. 17. D. Baſilio, & aliis ſanctiſſimis Patribus. Quare rectè monet Plutarchus lib. de audiendis poëtis, non minori præparatione adoleſcentibus ad hos libros accedendum, cum neceſſe eſt, quàm euntibus ad conuiuium; collo enim ſuſpendunt Ametiſtum, quem contra ebrietatem valere putant.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 85. aliàs 109. editæ anno 1564. quæ incipit.
Romanum.

EPITOME 81.

CONSTITVIT §. 2. & 3. beneficia & Eccleſiaſticas dignitates in confidẽtia receptas à die receptionis vacaſſe, illarúmque diſpoſitiones, & fructus perceptos, & percipiendos ad Sedem Apoſtolicam ſpectare. *Retinentes beneficium in confidẽtia, excommunicãtur, inhabilitãtur, & abſolutio reſeruatur Papę.*

§. 4. Cardinales, Prælatíque alij contrafacientes interdicuntur Eccleſiæ ingreſſu, reliqui excommunicãtur, reſeruata abſolutione ſummo Pontifici.

THEOREMA 201.

SImoniaca confidentia in beneficiorum reſignatione, collatione, & præſentatione, cum videlicet quis in gratiam alicuius reſignat, vel confert beneficium vel ad illud præſentat, cum occulta, vel aperta conuentione, ſeu obligatione, vt aliquando qui prouidetur, beneficium, vel fructus, aut eorum partem, vel penſionem, aliquoduè emolumentum in fauorem reſignantis, conferentis, præſentantis, ſeu eius conſanguinei, amici, vel alterius cuiuſlibet, quem nominauerit, dimittat, cedat, vel ſoluat, quæ hoc loco prohibetur, damnatur pariter, & nouis pænis aggrauatur à Pio V. conſtitut.85. olim.87. quæ incipit. *Intolerabilis.*

edita

edita anno 1569. quam etiam ponit, & explicat Nauarr. in manuali.cap.23.num.110.& t.1.conſil.3. de conſtit. Azor t.3.l. 12. cap.10. Suarez t.5. d.22. ſect.6. num.15. Leſſius l.2. cap.34. dub.34. n.187. & cap. 35. dub. 16. Vazquez 1. 2. d.168. cap.4. Reginald. num. 24. quæſt.3. num.157.Sayrus l.3.c.31. num.6.& in declaratione eiuſdem, quæ incipit. *Hodie*. & Conſtit.61. olim 66. Sixti V. veterique iure vetita erat, cum prædicti Pontifices non intendant condere nouum ius, ſed reuocare, & confirmare, antiquum de Simonia in beneficiis, explicando tamen, quæ talis præſumenda ſit,ſeu quomodo probari poſſit in foro externo, vt notat Nauarr. num.109. 110. & Leſſius. Conſultóque additum cum occulta, vel aperta conuentione, ſeu obligatione, quia ex citatis Doctoribus,ſi nullum omnino interueniret pactum, vel obligatio, licet quis confideret, & ſperaret collatorem promoturum, quem ille deſiderat, non eſſet illicita confidentia,neque hac bulla comprehenſa, cum tunc contractus ſit omnino gratuitus, quippe cum licitè & ordinatè quis ſperare, & confidere poſſit. Quamquam difficultatem facere poſſint alicui Pij IV. verba illa. *vt quoties intuitu, & contemplatione alterius recipit quis beneficium, etiam ſi non exprimatur pactum, hic habeatur confidentiarius.* & in Conſtitutione Pij V. illa. *ſola dimittentis intentione reſignarit quis beneficium.* Et. *licet ipſum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conſcientia ſit admiſſum.* Quibus videtur animo, & voluntate ſola concepta confidentia his conſtitutionibus comprehendi. Sed reſpondet Nauarr. num. 110. verſ.6. & Azor loco cit. Pontifices non intendere verbis illis aſſerere ſolam talem intentionem conſtituere in foro interiori Simoniam,ſed quod probatio eius per coniecturas faciat in foro exteriori illam præſumi, quare non debent eſſe, ſed haberi, & cenſeri Simoniaci. Suarez verò num.16. reſpondet non poſſe excommunicationē hanc incurri, ſi intentio dantis ſit ita interna, & occulta, vt à recipiente nullatenus cognoſci queat. ideóque Pontifices prædictos, verbis illis. *Sola dimittentis intentione.* ſubintelligere quacumque ratione cognita à recipiente, quamuis inter eos non intercedat pactum,aut ſermo de ea re, ſed tantum ſeſe coniecturis intelligant.quia confidentia neceſſariò debeat incipere à voluntate dantis, aliàs non erit confidentia, etiam ſi recipiens beneficium ſua ſponte haberet propoſitum reſtituere illud reſignanti,vel eius conſanguineo, & amico, quia eſt illi liberum hoc facere, & quandiu ab alio non exigitur, nulla eſt deformitas. Neceſſe eſt ergo, vt confidentia incipiat à parte dantis, ſitque huiuſmodi dantis intentio aliquo modo nota recipienti.

Quærenti verò quàm certa, vel probabilis debeat eſſe cognitio dantis beneficium in recipiente? Reſpōdet Suarez debere eſſe adeo moraliter certum, vt ſine temeritate iudicari poſſit hanc eſſe dantis intentionem. ideo ſi conſiderata eius conditione poſſit probabilibus coniecturis credi, eum non habere talem intentionem, licet occurrant etiam aliquæ rationes ſuſpicandi, debent deponi, nec incurrentur cenſuræ à recipiente ab illo

illo beneficium cum nemo debeat temerè ſuſpicari malum de proximo. at ſi coniecturæ eſſent adeo vehementes, vt ſufficerent ad id probabiliter credendum, ſufficiet cogitatio illa, vt vitanda ſit illa receptio beneficij, ſub cenſuris hic poſitis.

Quid ſi contractus quidem Simoniacus ſit inter ipſos concluſus, ſed nondum ex vlla parte completus? nondum ſunt contractæ pœnæ ex Leſſio. l. 2. cap. 35. dub. 26. num. 148. cum ex bulla Pij IV. & Pij V. conſtet debere beneficium iam eſſe Simoniacè receptum. nam Pius IV. ait: *cuiuſuis perſonæ contemplatione, vel intuitu recepta.* & Pius V. Eccleſiam, vel Monaſterium, aut aliud beneficium Eccleſiaſticum qualecumque ex reſignatione, vel ceſſione cuiuſcumque perſonæ ſimpliciter aut cũ circuitu retroceſſionis cum regreſſu, vel acceſſu etiam ſola dimittentis intentione receperit; idémque innuit Nauarr. numer. 110. verſ. 2. & 3.

At quid ſi beneficiũ quidem ex hac confidentia ſit receptum, ſed ambo ducti pœnitentia, vel alter diſciſſa v. g. ſyngrapha, non impleatur ex altera parte promiſſum? Reſp. Nauar. loco cit. verſ. 2. & Azor 3. p. l. 12. c. 10. quæſt. 5. incidiſſe in has pœnas, & irritam, atque inanem eſſe beneficij adeptionem, fructúſque reſtituendos. quia collatum iam, & acceptum eſt beneficium ex Simonia confidẽtiali, quod his conſtitutionibus ſub ſtatutis pœnis prohibetur.

THEOREMA 202.

Similiter in præſenti Conſtitutione Pij IV. & citata Pij V. cum huiuſmodi collationibus per confidentiam damnantur etiam, & annullãtur reſeruationes fructuũ, & penſionum, ac facultates eas transferendi, & receſſus, acceſſus, & ingreſſus reſeruati quacumque auctoritate confidentiariis, ad Eccleſias, monaſteria, &c. vt aduertit etiam Nauarr. verſ. 4. & 5.

Porrò huiuſmodi retroceſſiones, quæ regreſſus, acceſſus, & ingreſſus dicuntur, & ſunt ex vna parte quoddam ius in dimittente repetendi priſtinum beneficium, & ex altera onus, & veluti ſeruitus quædam in beneficio. & ſi olim in vſu fuerint, & ſtylo Curiæ à Pontifice toleratæ, ſunt tamen poſtea ſublatæ à Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 7. de refor. ſolebant enim ſæpe qui beneficium habebant, illud impetrata facultate alteri reſignare, reſeruato ſibi iure ad illud redeundi. Idque tripliciter fiebat.

Primò, cum quis beneficium poſſeſſum alteri cedebat, reſeruato ſibi iure ad illud reuertendi, ſi reſignatarius præmoreretur naturaliter, aut ciuiliter, vel fieret Epiſcopus, aut cõſtitutam penſionem non ſolueret; & dicebatur regreſſus, eo quòd ad priſtinum beneficium rediret.

Secundò, cum quis beneficium ſibi iure collatũ ante captam eius poſſeſſionem alteri reſignabat, reſeruato ſibi iure ingrediendi eius poſſeſſionem, ſi reſignatarius præmoreretur, vel Epiſcopus crearetur, vnde factum eſt ingreſſus nomen.

Tertiò, cum Prælatus prouidebat, v. g. Titio, ſed cum is, ob canonicum impedimentum, v. g. ætatem, adhuc eſſet incapax, concedebatur alteri, exempli gratia eius

Pædago

Pædagogo, Titio reſeruato iure, vt cum primùm iuſtam habuiſſet ætatem, amotumque fuiſſet impedimentum canonicum, poſſet propria auctoritate illud accedere, ſeu accipere, & ob id acceſſus nomen adeptus eſt. Qua de re Rebuffus in 3. p. praxis beneficiorum. Azor 3. p. l. 12. c. 9. quæſt. 1. Leſſius l. 2. c. 35. dub. 16. Nau. c. 23. num. 110. verſ. 4.

THEOREMA 203.

HVius Simoniç confidentialis pœnæ hic, & Pij V. litteris ſtatutæ ſunt hæ. Prima, beneficia & Eccleſiaſticæ dignitates in confidentia receptæ, à die receptionis vacant, etiam antequã, qui recepit, impleat, quod promiſit; vnde collatio eſt ipſo iure nulla. Secunda, eadem beneficia in illicitam confidentiam accepta reſeruantur diſpoſitioni Apoſtolicæ Sedis, ita vt ſolus Pontifex conferre poſſit, non autem Ordinarius; quare qui obtinent beneficia, in quibus à Prædeceſſore commiſſa fuit confidentia, ex alterius, quàm Romani Pontificis collatione, non obtinent canonicè, quia ab eo collata ſunt, qui conferre non poterat, priuarique poſſunt, niſi per triennium fuerint in pacifica poſſeſſione, vt rectè monet Nau. verſ. 3. Leſſius l. 2. c. 35. dub. 16. Azor. c. 10. quæſt. 4. & quando etiam per Papæ prouiſionem obtinentur, debet fieri mentio de huiuſmodi reſeruatione ſaltem per clauſulas generales. Conceſſit tamen pro Regno Franciæ Sixtus V. bulla 61. olim 66. §. 3. vt collatio fiat ab Ordinariis, ſi non ſint participes confidentiæ: ſed niſi prouideant intra ſex menſes, Ordinarij prouidebunt viciniores.

Tertia, non tantùm nullæ ſunt huiuſmodi collationes, ſed omnes etiam diſpoſitiones circa idem beneficium, vt penſionis reſeruationes, facultates eam transferendi, vel regrediendi, ingrediendi, accedendi ad beneficium, irritę ſunt, & inanes.

Quarta, fructus omnes, & penſiones ex fructibus receptæ à die receptionis beneficij in confidentia ſunt Apoſtolicæ Cameræ reſtituendæ. Pro regno tamen Franciæ Sixtus V. loco citato conceſſit, vt expendi poſſint in reparatione talium beneficiorum.

Quinta, ex litteris Pij V. incurritur item priuatio ipſo facto reliquorum beneficiorum, dignitatum, adminiſtrationum, penſionum, officiorum, etiam temporalium in Romana Curia, quamuis iuſtè obtentorum. Notat etiam Leſſius non teneri huiuſmodi beneficia, & penſiones, &c. iuſtè antea poſſeſſa, dimittere ante ſententiam Iudicis, quòd pœnam, qua quis re ſua priuatur, non teneatur quis ſubire, ante ſententiam, ex Gloſſa communiter recepta in c. fraternitas 12. q. 2.

Sexta, ex eodem Pio V. inhabilitas ad idem, & cætera omnia beneficia, dignitates, officia, etiam temporalia: quam inhabilitatem ad cætera, Leſſius cum Sanchez l. 9. de matrim. d. 30. intelligit poſt ſententiã declaratoriam criminis.

Septima, excõmunicatio reſeruata Papæ contra recipientes. de qua Suarez to. 5. d. 22. ſect. 6. n. 15. & 20. Nau. loco cit. verſ. 2. Azor d. q. 4. verſ. 5. & tom. 2. l. 7. c. 16. quæſt. 1. verſ. 14. hi enim tantum

ex vi huius clauſulæ vidétur comprehendi, & non conferentes, fortè quod homines ſint procliuiores ad recipiédum, quàm dandum; etſi in alijs Conſtitutionibus contra Simoniacos in beneficiis ambo contrahentes, & mediatores ſimul excommunicentur, vt notat etiam Nau. verſ. *adde nouè vndecimo.* Quod etiam voluit Leſſius loco cit. num. 147. qua de re dictum eſt Theor. 86. Sixtus tamen V. loco cit. conceſſit, vt in Regno Franciæ abſolutio à cenſuris fiat à Nuncio apud Regem, vel à Legato Auenionenſi reſpectiuè. Quod ſi delinquentes fuerint Cardinales, & Cameræ Apoſtolicæ Clerici, & Prælati, interdicitur illis ingreſſus in Eccleſiam.

Octaua, extenditur etiam caſus ad præterita, ſub aliqua tamen conditione in futurum, cum leges per ſe non extendant vim ſuam ad præteritum, vt tale. l. leges. Cod. de legg. & conſtit. vt notant Suarez, Azor, Nau. verſ. *nota* 10. ita vt omnes, qui ante Pij V. Conſtitutionem beneficia, penſiones, & alia huiuſmodi intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt, & retinent, niſi celeri dimiſſione ſibi proſpexerint, ipſi quoque excommunicationem & alias pœnas incurrant.

Nona, perſcribuntur à Pio V. octo coniecturæ, quibus probetur in iudicio huiuſmodi confidentia. Prima, probatio intentionis, & vnius tantùm partis. Secunda, ſi collator conferat, vel patronus præſentet, vt poſtea de beneficio, vel fructibus, ſic, vel ſic, diſponatur. Tertia, ſi Cardinalis, aut alius exemptus à iurium Cameræ Apoſtolicæ ſolutione poſt ceſſioně ſibi factam, & etiam litteras Apoſtolicas expeditas, atque apprehenſam poſſeſſionem in eundem reſignantem, vel cedentem modico interiecto ſpatio, vt duorum, aut trium menſium retroceſſerit, ſibi aliquo reſeruato in penſione, fructibus, regreſſu; &c. Quarta, ſi abſolutus à delicto, vel irregularitate denuò accipit beneficium, quod renunciauit, ante, vel poſt delictum, aut incurſam irregularitatem. Quinta, ſi quis poſt ceſſum beneficium auctoritate ſuperioris, & apprehenſam à reſignatario poſſeſſionem beneficij, ſe in illud per ſe vel alium ingerit, & fructus, vel partem illorum accipit, aut ſucceſſor remittit illi, propinquis, &c. Sexta, ſi recipiens beneficium conſtituerit reſignantem vel illius propinquos, procuratores ad fructus beneficij percipiendos, vel locandos, vel de eis fecerit donationem. Septima, ſi vel ſola procuratoris depoſitione, vel libris rationalibus menſariorum, ex parte dimittentis, expeditio, quæ perſonam dimittentis concernit, proſecuta ſit, ſimulque expenſæ pro ea neceſſariæ ab illo factæ fuerint. Octaua, ſi quis pro conceſſione alicui facta quacunque auctoritate de beneficio Eccleſiaſtico per ſe, vel alium interceſſerit, vel in negotio conceſſionis ſe immiſcuerit, & aliquid de fructibus talis beneficij etiam per manus poſſeſſoris, ac etiam ſimplicis donationis titulo perceperit, ſeu de illo poſtmodum ad voluntatem interceſſoris quomodocunque fuerit diſpoſitum.

Decima, Pius V. vult etiam per ſingulares teſtes ſingulas probationes, & cóiecturas poſſe probari,

& in hoc etiã caſu in teſtes admittendos criminoſos, qui admitti ſolent in caſibus Simoniæ; pluresque cõiecturas huiuſmodi in prædictis, plenam facere probationẽ. Etſi enim in criminibus regulariter requirantur probationes claræ, in Simonia tamen etiam ſigna, & coniecturæ, præſertim plures, probant, vt notat Clarus §. Simonia. num. 11. & colligitur. c. ſicut 1. de Simonia, & Gloſſa ibidem, eò quod occultè ſoleat committi. Videatur etiam Craueta conſil. 122. num. 8.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 86. olim 100. editæ anno 1564. quæ incipit. Sanctiſſimus.

EPITOME 82.

Electi ad dignitates Ordinũ regulariũ non ſe in illis ingerãt niſi confirmati, & expeditis litteris intra ſex menſes. alias priuantur, inhabilitantur. & ſuperior tales electos confirmans interdicitur ab ingreſſu

STATVIT §. 2. vt electio ad regimen monaſteriorum, præpoſiturarum, ac dignitatum conuentualiũ quorumcunque ordinũ, nullam vim habeat niſi ſit à Sede Apoſtolica confirmata, & intra ſex menſes ſint litteræ expeditæ.

§. 3. Interim electi non audeant ingerere ſe in illarum ſpirituali, & tẽporali regimine, nec ſe pro earum Prælato gerere præſumant, alioquin ſint priuati, & ibi deinceps ineligibiles. Ordinum autem ſuperiores, tales electiones confirmantes, ſuis priuantur dignitatibus. Ordinarius item loci, etſi Archiepiſcopali, & maiori præfulgeat dignitate, interdicitur ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpenditur à regimine, & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ.

Eccl. & ſu.. ditur ab adminiſtratione.

THEOREMA 204.

ELectionis nomine in præſenti Cõſtitutione intelligimus viri alicuius ad Eccleſiam, deſtitutam paſtore, canonicè factam vocationem, iuxta doctrinam Gloſſæ in c. quia propter. extra. de elect. Verb. Eccleſiis viduatis. & c. ſicut cum. eodem tit. in 6. Hoſtienſis eodem tit. in ſumm. Azoris tom. 2. l. 6. c. 14. quæſt. 2. ideo is ſolùm propriè dicitur beneficiarius eligi, qui alicui Eccleſiæ vt ſponſus, & paſtor datur; quales non ſunt Canonici, & ſimiles, non enim propter hos dicitur Eccleſia viduata, aut paſtore deſtituta. debet autem electio ad Eccleſias Cathedrales, & regulares fieri intra tres menſes, niſi electores iuſtè fuerint impediti. c. ne pro defectu. de elect. tum electores debent electionem nunciare electo, & eius conſenſum petere intra octo dies poſtquam commodè poterunt, aliàs ſuſpenſi ſunt ad tres annos ab omnibus beneficiis in ea Eccleſia. c. cupientes. §. cæterum. de elect. l. 6. In aliis verò Eccleſiis intra ſex menſes. c. de multa. de præben. c. nulla. de conceſſ. præbend. & electus debet vel conſentire, vel diſſentire, poſtquam eſt monitus intra menſem, aliter electio eſt nulla,

niſi Superioris requiratur aſſenſus qui quam primùm petendus erit. c.quam ſit. de elect.l.6.

Porrò electus Epiſcopus, aut promotus ad monaſterij regimen, vi electionis ante confirmationem non acquirit ius in dignitate, ſed tantùm ius ad dignitatem, & proinde ius illud poteſt vel confirmari, vel reuocari auctoritate Superioris. Ob id ſi electus ante confirmationẽ obiret, dignitas minimè vacaret per eius obitum, ſed per mortem prioris, qui eam obtinebat. Quare ſi electus obeat in Curia Romana ante cõfirmationem, non vacabit dignitas in Curia Romana, ſed illic, vbi mortuus eſt, qui ius in illa habebat. & nequit electus ante confirmationem præſtare, quæ ſunt iuriſdictionis, cum tribuat confirmatio adminiſtrationem, & plenum ius electo. c. noſti. & c. qualiter. de elect. ideo vt electio valeat, eget confirmatione, ſuperioris conſenſu, & auctoritate facienda. c.nihil eſt. & c. cum dilectus. de elect.

THEOREMA 205.

CONfirmatio igitur, qua Superior electũ intra tempus lege præſcriptum. c.cupientes de elect. l.6. confirmat, ius tribuit in beneficio, & perficitur ſpiritualis contractus inter electum, & Eccleſiam ſponſam, qui deinceps nequit ſinę ſuperioris auctoritate diſſolui. c.2. de tranſl. Epiſc. Abbate, & aliis ibidem. ideo cum plenum ius confirmatio in beneficio tribuat, confirmatus poteſt ea omnia, quæ iuriſdictionis ſunt. c. noſti. & c. tranſmiſſam extra de elect. & c. auaritiæ. eodem tit. l. 6. etiam ante conſecrationem poſſeſſione adepta, vt excommunicare, interdicere, exigere iuramentum, corrigere, eligere, conferre beneficia, & alia huiuſmodi. quamuis non poſſit ea, quæ ſunt ordinis, ex Gloſſa. c. auaritiæ. v. confirmetur. tit. de elect. l.6.

Ratio autem, cur ſit prohibitum ante confirmationem electo ſe ingerere in adminiſtrationem ex Gloſſa loco cit. eſt, tum quia aliâs non curaret de confirmatione, ne ſe periculo ſubiiceret improbandæ electionis; ij pręſertim, qui non egent conſecratione. Tum quia aliter confirmatio nihil operaretur. Tum quia, ſi eſſet irritanda electio, non eſſet facile, electum ab incepta muneris functione remoueri.

Qui autem debet electum confirmare, ius habet & electionis, & electi qualitates examinandi. c. nihil. de elect. etiam ſi nihil contra electum obiiciatur. c.cum nobis. cap. venerabilem. de elect. cum id ex ſui muneris officio ſuperioris interſit. Decernitur verò §. 3. vt litteris non expeditis, quod intra ſex menſes faciendum eſt, ſe intromittere non audeat electus in ſpirituali, vel temporali, regimine dignitatis, cui electus eſt, aliâs priuatur omni iure, quod acquiſiuerat, vt etiam fit in extrauag. Bonifacij VIII. *Iniunctæ*. de elect. & c. auaritię. de electione. l.6. etiam tamquam Oeconomus, & Procurator. Quare cum beneficiũ nondum omnino ſit electi, hic in conſcientia tenebitur reſtituere fructus perceptos, cum ſuos illos non faciat, ex communi doctrina Leſſij. l. 2. c. 29. duob. 8. & c.34. dub.34. Nau. & aliorum. itemque ſit

ſit ineligibilis ad illud, iuxta dicta Theor. 138. ex Pariſio l. 2. de reſignat. quæſt. 16. Azor t. 2. l. 3. c. 28. & l. 6. c. 16. & aliis. Denique ſuperiores Ordinum, qui tales electiones confirmant, ſuis priuantur dignitatibus, non tenentur tamen illas dimittere ante ſententiam Iudicis. Quod ſi confirment Ordinarij ipſi, quamuis ſint Archiepiſcopi, interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpenduntur à regimine, & adminiſtratione Eccleſiæ ſuæ.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutiones 88. olim 112. edita anno 1564. quæ incipit.
In ſacroſancta.

EPITOME 83.

Electi ad lecturas, & in Rectores, & Cancellarios Vniuerſitatum, & promouendi ad gradus litterarios, faciãt profeſſioné fidei ex comm. interdictũ, nullitas gradus.

VETAT quemcumque liberalium diſciplinarum profeſſorem deinceps retinere, aut obtinere cathedras, ſeu lecturas in Vniuerſitatibus, Eccleſiis, monaſteriis, oppidis, locis, publicas, aut priuatas, ordinarias, & extraordinarias: Quemcunque etiam in Rectorem, aut Cancellarium Vniuerſitatum eligi, aut certè ſuſcipi: necnon Scholares, aut quoſuis alios promoueri ad doctoratum, aut gradũ alium litterarium, niſi priùs fidei profeſſionem emittant, quam recepti, vel recipiendi ad lecturas, & in Rectorem, vel Cancellarium aſſumendi faciant in manibus Ordinarij, aut eius Vicarij generalis; Scholares verò promouendi ad gradus in eiuſdem, aut certè Doctorum, aliorúmque promouentium manu, præuia informatione, & proceſſu inſerendo in priuilegio gradus. Promotores autem, aut permittentes aliter promoueri, Antiſtites quidem, & Vicarij præter inobedientiæ peccatum, interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ; cæteri verò inferiores ipſo facto excommunicantur, priuantur beneficiis, officiis, dignitatibus, feudis Eccleſiaſticis, & inhabilitantur ad illa, & alia in poſterum obtinenda. Promotiones verò, electiones, & gradus, nullius roboris, vel momenti ſunt, nec cuiquam ſuffragari poſſunt. Sublata quibuſcumque facultate aliter interpretandi, & iudicandi.

THEOREMA 206.

AD prædictam fidei profeſſionem emittendam non ſolùm tenentur volentes retinere, aut aſſequi ordinarias, aut extraordinarias lecturas Theologiæ, legum Canonicarum, & ciuilium, Medicinæ, Philoſophiæ, & humaniorum litterarum, de quibus expreſsè fit hoc loco mentio à Pio IV. verùm etiam docentes prima rudimenta Grammaticæ, Arithmeticæ, Muſicæ, & aliarum libera-

lium artium principia, licet publicam ſcholam non aperiant, ſed tantum in propriis domibus doceant, vt declarauit Illuſtriſſ. Cardinalium Cógregatio ſuper Conc. Trident. ſeſſ. 24. cap. 12. vt docet Hieronymus Sorbus Capucinus in Compend. Priuilegiorum Mendicantium. verb. *Profeſſio fidei*, in fine, & Sanchez. l. 2. decal. c. 5. n. 4.

At difficultas eſt de pœnis conſtitutis, an ſcilicet excommunicationem & ſimiles pænas, ac cenſuſuras incurrant ſolum promouentes, & permittentes promoueri, an etiam promoti? Sed reſp. etſi Rodericus. t. 2. quæſt. 73. art. 2. putarit vtroſque contrafaciẽtes cenſuras incurrere, rectiùs tamen oppoſitum tenuiſſe Sorbum Capucinum, & Sanchez locis citatis, ex textu enim huius conſtitutionis colligi liquet, huiuſmodi cenſuras eſſe ſolum impoſitas promouentibus, & permittentibus promoueri, non præmiſſa profeſſione. Qui verò aut legunt, aut ad gradus abſque præuia publica profeſſione promoti ſunt, pænam aliam præter peccatum contrahunt, nempe nullitatem promotionis, & gradus, quæ promotis grauiſſima eſt, cum ipſo iure inducat nullitatem actus. Quamquam etiam in Neapolitana prouincia Synodus Neapolitana anni 1576. cenſuram etiam ad prædictos extenderit. Non ſunt tamen cenſuræ huius extrauagantis Papæ reſeruatæ, cum nihil hac de re hic Pontifex conſtituerit. vnde poterit Epiſcopus abſoluere, vt docet Sanchez, & Sorbus locis citatis, & author Catecheſis Neapolitanæ. l. 3. de excom. n. 129.

Notat autem Sanchez hunc Pij IV. motum proprium non fuiſſe vbique receptum, & conſequenter non vbique obligare. Vt autem facilius in praxim vbique deduceretur, Pius V. bulla 59. in vet. bull. reuocauit facultates Comitum Palatinorum, & aliorum, promouendi amplius ad Doctoratum, & alios gradus, ne quis huiuſmodi ſubterfugio profeſſionẽ fidei declinaret.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 89. olim 114. editæ anno 1564. quæ incipit.
Iniunctum.

EPITOME 84.

RECTE decretum Conc. Trident. ſeſſ. 24. c. 12. de refor. vt prouiſi de parochiis, & beneficiis, quibus animarum cura iuncta eſt, (de Epiſcopis, & aliis ſuperioribus ſtatuitur deinde ſeſſ. 25. cap. 2. de refor.) teneantur intra duos menſes à die adeptæ poſſeſſionis in Epiſcopi, vel Vicarij eius manibus publicam fidei profeſſionẽ emittere, ac iurare, ſe in Romanæ Eccleſiæ obedientia permanſuros: Itémque prouiſi de canonicatibus, & dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus, coram prædicto Epiſcopo, aut Vicario, & coram Capitulo idem præſtare, aliàs prædictorum nullus fructus ſuos faceret; Pius IV. in præſenti motu proprio extendit ad omnes religionum etiam militia

Promoti ad beneficia habẽtia curam animarũ, canonicatus, & dignitates in Cathedralibus, & religioſorũ prælaturas intra duos mẽſes fidem profiteãtur. præſcripta formula, aliàs non faciunt fructus ſuos.

militia

militiarũ Prælatos quocumque nomine nuncupentur, qui conuentibus, monaſteriis, ac locis præficiuntur, obligans eos ad faciendam eandem fidei profeſſionem, intra duos ſcilicet menſes à die adeptæ præfecturæ,& tradit formulam profeſſionis, quæ ſola vbique ſit ſeruanda.

THEOREMA 207.

COncilij Tridẽtini decretum, quod vna cum pœnis in eo ſtatutis, explicant Nauarr.t.1.conſil. tit. de ſum. Trin.& fide Cath. conſ.1.2.3. & tit. de iureiur. conſ. 10. Azor t.2. l.7. cap.2. toto. Sanchez. l.2. decal. cap. 5. Petr. Ledeſma t.2. ſum. tr.1. cap.4. Roderic. ſum.t.1. in 2. edit. cap.119. & t.2. reg qq.quæſt.73. art.1. Sorbus in priuil. Mendic. v. *profeſſio fidei*. Emanuel Sà in Aphor. v. *fides*.Leſſius. l. 2. capit. 34. dub. 29. fine. certum eſt obligare ſub mortali, vt docet Rodericus. d. cap. 119. num.7. Ledeſma cit. cap.4. concl. 10. & Sanchez num.1. cum ſit & de re graui, & grauem contineat pœnam, & intentio colligatur ex grauiſſimis verbis, quibus fertur. Sed an illius extenſio in hoc motu proprio Pij IV. ad prælatos religionum obliget ad fidei profeſſionem emittendam eodem modo, necne, maior eſt difficultas. Et quidem Petrus Ledeſma ibid. Roder. art.3. quæſt.73. qq. regul. & Emanuel Sà affirmant; oppoſitum verò tenet Sanchez num.3.& Sorbus ibidem not. 1. eò quod Illuſtriſſimorum Cardinalium Congregatio ſuper Conc. Trid. & alij viri docti conſulti hac de re reſponderint prædictam extenſionem huius extrauagantis non eſſe, vel non fuiſſe vſu receptam, vel fuiſſe conſuetudine abolitam in pluribus locis. vbi autem viget, ſeruanda erit, & ſtatuto tempore duorum ſcilicet menſium; vt etiam beneficiariis.

Quærenti an,ſi obligati pręſcripto tempore profeſſionem non fecerint, eo tranſacto ceſſet obligatio? Reſpondeo non ceſſare,cum id ſtatutum non ſit in honorem temporis, ſed vt terminus obligationis adimplendæ & ideo tranſacto aſſignationis termino non ceſſat obligatio. l.Celſus.ff.de recept. arbit. & cap. cum dilecti. de dolo, & contum. ſicut qui Kal. Maij debitum ſoluere debet, niſi ſtatuto tempore fecerit; non liberatur à ſolutione facienda poſtea. An verò ſemel profeſſione facta ſi beneficiarius, canonicus, præſidens Monaſterio aliò transferatur, debeat iterum profeſſionẽ fidei emittere, necne, res eſt in controuerſia, aliis negantibus, affirmantibus aliis, vt docet Azor quæſt.8. cum nunquam in Concilio Tridentino, neque in hoc motu proprio Pij IV. ſit definitum. ſolum enim dicitur, vt quibus hæc beneficia conferuntur, fidei profeſſionem emittant.

Quid ſi beneficiarius per ſe ipsũ ſtatuto tempore dictam profeſſionem facere non poſſit? Faciat per procuratorem, ex Azor quæſt. 6. Nauarr. l.1. conſil. in p. edit. tit. de S.Trin.conſ.4.num.2. Petr. Ledeſma 2. to. ſum. tr.1. cap. 4. poſt 10. concl. diff.6. Sanchez. l. 2. decal. cap. 5. num.7.quod nullum ſit verbum in Conc. Trid. ſignificans neceſſa

neceſſariò hanc profeſſionem fidei per propriam perſonam faciendam. & ex regula Iuris 68. l. 6. poteſt quis per alium, quod poteſt per ſe ipſum facere, niſi canon, aut lex aliud conſtituerit; vt etiam poteſt quis per alium iurare. d. 63. can. tibi domino. & dicatur. l. 1. ff. de procuratoribus. Vſus procuratoris perquàm neceſſarius eſt, vt qui rebus ſuis chapter ſupereſſe vel nolunt, vel non poſſunt, per alios poſſint vel agere, vel conueniri. Farinac. tamen in declarationibus cum deciſ. Conc. Trident. p. 4. p. 328. verſ. dubitatur. dicit Congreg. Illuſtriſſimorum cenſuiſſe per ſeipſum, nó per procuratorem faciendam. ideo lex obſtabit, ſi res ita ſe habeat.

Sed an ob omiſſam fidei profeſſionem in conſcientia cõtrahatur pæna decreta in Concilio ante iudicis ſententiam? Reſpondent negatiuè Sanchez l. 2. decal. cap. 5. num. 10. Manuel. in qq. regul. t. 2. quæſt. 72. art. 3. Nauarr. de ſum. Trinc. conſil. 3. Oppoſitum (quod etiam probabile dicit Sanchez) docet. Pet. Ledeſma t. 2. ſum. tr. 1. cap. 4. poſt 10. concl. diff. 1. Azor. t. 2. l. 7. cap. 3. quæſt. 1. & Congreg. Illuſtriſſimorum die 2. Sept. 1591. & die 13. Apr. 1595. nempe contrahi, quod Concilium prohibeat delinquentes, ius, & dominium fructuum acquirere, dum ait, *eos fructus ſuos non facere, nec poſſeſſionem ſuffragari.* non perditur tamen titulus beneficij, quia pæna eſt ſolum de fructibus, vnde poſt emiſſam profeſſionem ſubſequentes fructus ſuos facient, ex declaratione Illuſtriſſimorum die 27. Apr. 1595. Poterunt tamen retineri fructus prioris bimeſtris, vt docet Sanchez num. 10. quia, cum hæc pæna ſit ob culpam omiſſionis profeſſionis fidei, pro eo ſolo tempore ligare debet, quo ea omiſſio culpabilis fuit, nempe poſt duos menſes ab adepta poſſeſſione. Vt etiam ex eodem, & Azore poſſunt retineri quotidianæ diſtributiones perceptæ, cum Concilium ſolum priuet fructibus beneficij, inter quos non computantur quotidianæ diſtributiones, quando beneficium reddit fructus ſeparatos à diſtributionibus. Itémque quæ percepta ſunt ex anniuerſariis diuinis officiis, quæ non debentur præcisè ratione beneficij, ſed ratione præſentiæ, ex Sanchez, & Azor q. 7. cum pœnæ extendendæ non ſint, ſed reſtringendæ. idémque docet Farinac. in declarationibus cum deciſ. ſuper Conc. Trid. pag. 328. & ſeq. ex declaratione Congreg. Illuſtriſſimorum, & Doctoribus in cap. 1. de cler. non reſid. l. 6. Reſtitutio autem facienda eſt pauperibus, aut fabricæ, ex Sanchez nu. 10. & Azor loco cit. quæſt. 3.

EIVSDEM PII IV.

Cõſtitutionis 113. in vet. bullario, nam in nouo deeſt, quæ incipit. Sanctiſſimus.

EPITOME 85.

STATVIT, vt diſpenſationes impetratę à Clericis de non reſidendo, & fructibus beneficiorm curatorum recipiẽdis ratione ſtudij, dummodo ante annum fierent ſubdiaconi, non valeant,

Clericus non reſidens ratione ſtudij futurus intra annum ſubdiaconus habeat

diſpenſationé cum cōſéſu Ordinarij. cōſtituétis interim Vicarium cum fructuū portione.

leant, nec fiant fructus illorum, niſi accedat conſenſus Ordinariorum: qui etiam interim pro prædictis idoneos Vicarios in diuinis deſeruiendo cum beneficiorum fructuum portione congrua deputabunt.

THEOREMA 208.

AGitur de priuilegio non reſidendi ratione ſtudiorum, extra. tit. de Magiſtris. cap. vltimo. & tit. de elect. l. 6. cap. cum ex eo. & tit. de priuileg. cap. 2. ibid. & tit. de cler. non reſid. cap. relatum. & cap. tuæ. ab Abbate, Io. And. Archidiac. Gloſſa. citatis locis. Io. Silua. tr. de benefic. p. 4. quæſt. 6. Nauarr. cap. 25. num. 120. 121. Rebuffo, in praxi benef. p. 2. tit. de diſpenſat. ad nō reſidendum. Azor. t. 2. l. 7. cap. 4. 5. 6. Sylu. v. reſidentia. quæſt. 7. Statuit autem hic Pius IV. prædictam facultatem ab alio, quàm à Romano Pontifice impetratam nullius eſſe momenti, niſi accedente conſenſu Ordinarij, in cuius diœceſi conſtitutum eſt huiuſmodi beneficium animarum curæ coniunctum, vt etiam cap. cum ex eo. de elect. l. 6. requirebat, ne poſſent poſt ſtudia recedere à clericatu, & diſpenſabat ad ſeptēnium.

Porrò ſtudiorum nomine intelligi poteſt. Primò, ſi detur diſcendo, vel docendo opera Theologiæ, & qui in eam incumbit poteſt per quinquennium computandum à die, quo beneficiarius cœpit operam illi dare, abſque alia Epiſcopi auctoritate in eam incumbere, id enim concedit. cap. vltimum. de Magiſtris. Gloſſ. ibid. Rebuffus loco cit. num. 25. Nauarr. Manuali. cap. 25. num. 121. Azor cap. 4. quæſt. 3. & non poteſt Epiſcopus id vltra quinquennium permittere. Secundò, ſi detur diſcendo, vel docendo opera iuri canonico etiam per ſolum quinquennium, abſque alia licentia, ex Archidiac. in cap. 2. de priuileg. l. 6. Io. And. & Abbate, cap. vltimo de Magiſtris. Nauarr. cap. licet. de præbend. & in manuali loco cit. Rebuffo, & Azor vbi ſup. Tertiò, ſi detur opera aliis ſtudiis etiam Grammaticæ, & in his requiritur, vt Parochus facultatem impetret ab Epiſcopo, in cuius diœceſi habet beneficium. cap. relatum. cap. tuæ. de cler. non reſid. cap. cum ex eo. de elect. l. 6. Gloſſa, & aliis citatis, & vt fiat in locis deſtinatis generalibus ſtudiis, non in quouis oppido, vel pago ex cit. cap. tuæ. & hac Pij IV. conſtitutione. Sed quia ante Concilium hæc licentia de more non petebatur, vt conſtat ex Innoc. & Hoſtienſi in cap. inter quatuor. & cap. relatum. de cler. non reſid. Sylu. v. reſid. quæſt. 7. Rebuffo loco cit. eò quod Pontifex in cap. relatum. dixiſſet ſub diſiunctione. *niſi fortè de licentia ſuorum prælatorum, vel ſtudio litterarum, vel aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe.* & ſi petebatur, paſſim impetrabatur in Curia Romana in ordinaria ſignatura, vel à ſummo Pænitentiario; ideo Pius IV. hic, ne locus fraudi eſſe poſſit, præſertim quoad abſentes à Curia Romana, de quorum qualitatibus difficilè haberi poteſt notitia, vult vt omnino petatur facultas, & conſenſus Ordinarij, loci ſcilicet beneficij, & non originis domicilij, vt notauit etiā

Gloſſa in cit. cap. cum ex eo. etſi quoad dandas dimiſſorias æquiparentur Epiſcopus originis, domicilij, & Epiſcopus beneficij. cap. nullus 1. de temp. ord. Sede autem vacante concedere licentiam poteſt Canonicorum Collegium, ex doct. Panorm. cap. relatum. de cler. non reſid. & cap. cum olim. num. 2. quæſt. 2. de maior. & obed. & cap. at ſi clerici. §. de adulteriis. tit. de iudic. Io. Seluæ. p. 4. de benefic. quæſt. 9. Roder t. 1. quæſt. 61. art. 9. & Azor t. 2. l. 7. cap. 5. q. 3. cum in ſimilibus poteſtas Epiſcopi ad Canonicorum Collegium tranſeat. c. 1. de Inſtitut. l. 6. Gloſſa ibid. Hoſtienſ. cap. ad abolendam. extra. de hæret. Interim tamen conſtituendus erit, qui loco Parochi deſeruiat Eccleſiæ illi auctoritate Ordinarij, aſſignata ei conuenienti portione fructuum beneficij, vt honeſtè ſuſtentari poſſit, ex hoc motu proprio, & cap. ex eo. de elect. l. 6. §. porrò. & Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 1. de refor. cum non debeat quis propriis militare ſtipendiis. cap. charitatem. 11. q. 2. Et tandem declaratur irritum quicquid in contrarium fiat.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 94. olim 119. editæ anno 1565. quæ incipit.

In principiis.

EPITOME 86.

Reuocantur priuilegia cótraria Concilio Tridentino.

CVM ſaluberrima plurima ad vniuerſalem morum reformationem ſint in Concilio Tridentino ſtatuta, quæ in pleriſque contrariantur exemptionibus, immunitatibus, priuilegiis, gratiis, indultis, & (vt vocant) Confeſſionalibus, & Mari magno, conceſſis variis Cathedralibus, Eccleſiis collegiatis, monaſteriis etiam Ordinum mendicantium, hoſpitalibus, militiis, ordinibus, ſocietatibus, confraternitatibus, vniuerſalibus ſtudiorum Collegiis, Notariis, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Prælatis, Nunciis, Legatis de latere, ac etiã laicis, cuiuſcumque ſint dignitatis, etiam regiæ, & imperialis, volens dictum Concilium omnino ab omnibus obſeruari, remotis quibuſcumque obſtaculis; motu proprio, & ex certa ſcientia, & Apoſtolicæ auctoritatis plenitudine omnia, & ſingula, quæ decretis Concilij contrariantur, Pius reuocat, & caſſat, & ad Concilij terminos reducit, non ſecus ac ſi nũquam emanaſſent, omniáque irrita decernit, quæ vigore priuilegiorum huiuſmodi facta, & geſta ſunt, poſtquam Concilium obligare cœpit, neminíque in foro fori, aut foro conſcientiæ poſſe ſuffragari.

***

THEO

THEOREMA 209.

PRudenter pro integra obſeruatione Concilij Tridentini Pontifex hic reuocat aduerſas facultates, & priuilegia, ne tanti exhantlati à Patribus labores in nihilum recidant. Nunquam enim ferax nouale habebit agricola, niſi prius penitus euellat ſtirpium fibras, vepres, & dumeta: nunquam pictor egregiam pinget tabulam, niſi priſtinis abolitis delineamentis, & vmbris; nunquam agens naturale ſuas in materiam aliquam qualitates, & formam inducet, niſi contrariis prius depulſis, præpararit ſubiectum ad nouas excipiendas, vt Ariſtoteles, cæteríque ſapientes docent.

Porrò hæc Conſtitutio eſt vniuerſaliſſima, cum priuilegia, & facultates repugnãtes decretis Concilij quaſcunque, & quibuſcumque perſonis, etiam ſi Reges, & Imperatores fuerint, & quibuſuis Eccleſiis, locíſque piis, & Ordinibus conceſſas reuocat. idque motu proprio, quæ clauſula ſuſpectum ſubreptionis tollit. ex cap. ſi motu proprio, de præbend. l. 6. & Clem. *Si Romanus*. de præbend. Gloſſa in Clem. *per litteras*. v. directos. de præbend. Io. Andr. cap. duobus de reſcript. l. 6. Cardin. in cit. Clem. *ſi Romanus*. Abbate, cap. ad aures. de reſcript. l. 6. Azor t. 2. l. 6. cap. 29. Ant. Gabriele. l. 6. tr. de clauſulis, ne ſcilicet quis ſuſpicari poſſit huiuſmodi conſtitutionem ſubreptione vitiatam, vt aliquando ob ignotos mores, & vitam eorum, quibus beneficia conferuntur, in pontificiis litteris contingit, vt conſtat ex cap. in noſtra. & cap. ad aures. & cap. poſtulaſti, de reſcript. redditque gratiam fauorabilem, ex Io. And. cap. cum in cunctis. de elect. vnde latiſſimã recipit interpretationem, eáque appoſita præſumitur adeſſe iuſtam cauſam. Itémque ex certa ſcientia, quæ etiam clauſula actum alioqui inualidum confirmaret, ex Bartolo. in l. ſi conſtat. ff. de Appell. Alex. conſil. 79. vol. 1. Decio conſil. 516. Pariſio vol. 4. conſil. 3. deinde facit, vt præſumatur cauſa in principe concedente, ex Corn. vol. 4. conſ. 189. & vt non requiratur citatio partis, ex Innoc. cap. Albericus. de reſtit. Abbate. cap. cum olim. de re iudic. Romano. conſil. 369. Itémque ne liceat dubitare de eo, quod Papa aſſerit, cum dicatur plenè informatus, ex Felino in cap. nonnulli. §. ſunt & alij. de reſcript. & Alexand. vol. 2. conſ. 217. paritérque tollit ſubreptionis vitium, ex Gloſſ. cap. 2. de filiis presbyt. Milis v. certa ſcientia, alióſque plures litteris appoſita parit effectus, qui vſque ad 22. recenſentur ab Ant. Gabriele. l. 6. concl. 1. de clauſulis. Nequeunt igitur prædictæ facultates cuiquã ſuffragari, aut in foro fori, aut in foro conſcientiæ. nempe neque in foro externo, neque interno.

Dicitur autem *Forus*, ex D. Iſidoro in cap. foro. de verb. ſignif. locus exercendarum litium, & per ſimilitudinem traductus eſt etiam ad animam. vnde duplex eſt, vt ex hoc loco colligitur, etſi Præpoſitus in c. præterea.... d. 2. de ſponſal. S. Anton. 3. p. t. 24. cap. 77. Ludouicus Miranda in manuali 1. p. quæſt. 46. art. 7. tres conſtituant, contentioſum, pænitentialem, & medium, quem conſcientiæ appellant, vt cum quis abſoluitur à

Cenſura ab habente iuriſdictionem, & nondum ordinem ſacerdotalem, & ideo non poſſit ſolui à peccatis. Sed duo poſtremi ad eundem pertinent, cum etiam à ſola excommunicatione & cenſura, nó ſacerdos poſſit in foro interno, & non tantum externo, abſoluere, vt notauit etiam Nauar. cap. 27. n. 41. cum D. Tho. 4. d. 18.

EIVSDEM PII IV.

Conſtitutionis 96. olim 124. editæ anno 1565. quæ incipit. Etſi Romanum.

EPITOME 87.

Nuncij Apoſtolici procurantes Principũ fauores ad obtinendas dignitates, excommunicati ſunt, priuati, inhabiles, infames.

PROHIBET §. 2. Nuncios Apoſtolicos, & ſimiles, à Principibus, ad quos mittuntur, fauores procurare, aut illis vti ad dignitates obtinendas, ſub pæna excommunicationis ipſo facto, priuationis omnium beneficiorum, officiorum, perſonatuum, canonicatuum, Eccleſiarum, monaſteriorum, &c. inhabilitationis ad illa, & alia, atque infamiæ.

THEOREMA 210.

VIrtutibus, non prenſationibus, & malis artibus ad altiores dignitatis gradus, & magiſtratus ciues euehendos Romani rectè ſenſerunt, dum teſte D. Auguſt. l. 5. de ciuit. Dei. cap. 12. (vt Plutarchum, & Vitruuium omittam) ita Virtutis, & Honoris ædes conſtruxerunt, vt nullus in Honoris templum, niſi per Virtutis planum pateret ingreſſus. Quos ſanè. §. 2. Conſtitutionis huius Pius IV. imitatur, dum Nuncios, ſimiléſque S. R. E. miniſtros, vetat Principum, ad quos mittunrur, fauores procurare apud Sedem Apoſt. illiſuè vti ad dignitates obtinendas. Etenim ad Eccleſiæ negotia tranſigenda, non ad dignitates hamo legationis expiſcandas, ad principes deſtinantur. diuíque Pauli eſt axioma ad Hebr. 5. *Nec quiſque ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* & inferius. *Sic Chriſtus non ſemetipſum clarificauit, vt Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum. Filius meus es tu.* Quem ſanè Prælati imitari, & in ſe ipſis exprimere debent in honoribus conſequendis. Solíque digniſſimi ſunt eligendi, vti Alexand. Magnus apud Iuſtinum lib. 11. de eligendo rege interrogatus, olim reſpondit.

Quod etiam exemplo docuit Gregorius Thaumaturgus in electione Epiſcopi Cumanæ ciuitatis; cum enim magiſtratus anxiè requirerent, qui eloquentia, qui genere, qui reliquo vitæ ſplendore præcelleret, Thaumaturgus re Deo commendata elegit Carbonarium, qui non vrgente neceſſitate, ſed philoſophũ ſub vili exercitio, quaſi ſub modio occultans, operam dabat, vt ignoraretur, vt Nyſſenus ſcribit; votis ſanè contrariis ſtudio Prælatorum, de quibus agit hoc loco Pius. Quare & D. Greg. l. 1. reg. cap. 16. vult illos quærendos, & eruendos à latebris, in quibus deliteſcere malũt, quàm in honoris, & dignitatum luce verſari, & eos cogendos populis præeſſe. quippe cum magnæ electorum

ctorũ virtutes, quaſi theſauri Dei ferè ſemper ſint in occulto, & diuitum timidorum more faciat Deus, qui ne virtutum theſauros, perdat, hos in electis mentibus collocat, & ipſas mentes per ſecretum celat.

Vt viciſſim meritò Moyſem mirantur Origenes hom. 22. ſuper Num. Philo. l. de charitate, & D. Hieronymus ad Tit. 1. quòd populi Iſraëlis principatum filiis ſuis Gerſon, & Eliezer, aut filiis fratris non reliquerit, ſed tantùm orauit. *Prouideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis, hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc.* oſtendit enim omnino oportere ab electore abeſſe fumum humanorum affectuum, oculos excæcantem. Et ſanè miſſiones huiuſmodi Nunciorum, niſi Pius præcauiſſet, plenæ eſſent ſuſpicione, & periculo. Verendum eſſet enim, ne Nuncij pro iis fauoribus, & commendationibus obtinendis, demandatum apud Principes Apoſtolicum munus, minus ſtrenuè, fideliterque exequerentur. honoris enim & lucri appetitus non ſecus perturbat, & ſubuertit animum, quàm ſæui venti in tranquillum mare delati, totum pelagus ab imo ſubuertunt, vt docuit D. Chryſoſt. hom. 43. ad pop. Diximus etiam de hac immoderata honorum cupiditate Theorem. 178.

THEOREMA 211.

PОrrò tria ſunt Pontificiorum Legatorum genera, ex Gloſſa. c. 1. de officio legati. l. 6. & c. ſtatutum. 1. de reſcript. ibidem. & colligitur. extra. c. excommunicati. de officio legati. Alij enim dicuntur Legati à latere, & ſunt Cardinales, quos mittit Pontifex ex Curia Romana ad Prouinciam aliquam adminiſtrandam, v.g. Æmiliam, Anconitanam, Auenionenſem; & dicuntur à latere, quia quaſi à latere Pontificis, cui aſſiſtunt, dimittuntur, eſtque vſitatus modus loquendi antiquus, vt conſtat ex Conc. Sardicenſi. can. 7.

Alij dicuntur Legati nati, & ſunt Antiſtites, qui ratione Eccleſiarum, quibus præſunt, munus, & officium habent Apoſtolici legati. & dicuntur Nati, quia ſtatim ac ſuis præficiuntur Eccleſiis, id muneris nanſciſcuntur, vt in Anglia Archiepiſcopus Cantuarienſis. extra. c. 1. de officio legati. in Francia Archiepiſcopus Rhemenſis. c. per venerabilem. qui filij ſint legitimi. in Aquitania ſuperiore Archiepiſcopus Bituricenſis. c. vlt. de Maior. & obed. In Aquitania inferiore Archiepiſcopus Burdigalenſis. in Polonia Archiepiſcopus Gneſnenſis. in Germania Salisburgenſis, in Hiſpania Toletanus, &c. Erant hi in ſuis Prouinciis tamquam Primates, & poteſtatem habebant Apoſtolici legati.

Alij denique Nuncij, ſeu Miſſi Apoſtolici dicuntur, qui non ſunt Cardinales, aut Primates, ſed tantum Prælati, & Antiſtites miſſi à Pontifice ad Principes ad negotia tranſigenda, vel vt tamquam Iudices Apoſtolici certas aliquas cauſas iudicare, & definire poſſint, de quibus fit hoc loco peculiaris mentio.

THEOREMA 212.

QVæres quid nomine dignitatis intelligatur. Reſpondeo,

ſæpe in Iure Canonico tit. de præben. & dignit. intelligi dignitates quaſdam infra Epiſcopatũ in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, quæ inter Canonicatus, & ſimplicia beneficia præſtant, vt eſt Decanatus, Prioratus, Archidiaconatus, & ſimiles, & huiuſmodi dignitates ex communi ſententia Innoc. Hoſtienſis, Io. Andr. Felini. c. cum acceſſiſſent. de conſtit. c. ad aures. & c. nonnulli. de reſcript. & Io. Selua de benef. p. 1. q. 2. num. 22. habent hi, qui vel rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem, vel iuriſdictionem aliquam in clericos habent. Quare qui ratione beneficij poteſt in clericos pœnis excõmunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti animaduertere, capere, vincire, & abſoluere: item qui honorificum locum in comitiis, conuentibus, ſupplicationibus, choro, & ſimilibus habet, licet iuriſdictione, & adminiſtratione careat, ex Panorm. loco cit. & c. de multa. de præben. dignitatem habere dicitur. Sunt autem huiuſmodi beneficiorum dignitates infra Epiſcopum habentes Abbas, Præpoſitus, Prior, Decanus, Archidiaconus, Primicerius, ſiue Præcentor, aut Cantor; item Succentor, Archipresbyter, Theſaurarius, vel Sacriſta, Cuſtos, Scholæ Magiſter, & Capellanus maior. de quibus Azor. tom. 2. l. 3. c. 13. & ſeqq. Aliàs verò dignitatis nomen adeo patet, vt etiam comprehendat maiores dignitates, Epiſcopatum, Archiepiſcopatum, Primatum, Patriarchatum, Cardinalatum, Papatum.

Percunctanti num Abbates, Priores, Guardiani, Rectores, & alij Ordinum Superiores, qui præſunt toti Conuentui, dicantur habere dignitates? Azor quæſt. 7. diſtinguit, ſi nomen dignitatis beneficium ſignificat, iuxta c. de multa. de præbend. & c. c. 1. de conſuetud. l. 6. negandum eſſe, cum hæc officia inter Eccleſiaſtica beneficia non numerentur. Si verò ſolum officiũ, adminiſtrationem, & iuriſdictionem denotet, iuxta c. 1. 2. & vlt. de officio iud. delegat. l. 6. & Bullam Sixti V. quæ incipit. *Romanum*. affirmandum.

Porrò cum hoc loco abſque limitatione dicatur, ad obtinendas dignitates, videtur amplè ſumendum nomen dignitatis. Notauit autem Nau. t. 1. conſ. 1. de maior. & obed. inter dignitates eiuſdem ordinis, cæteris paribus, eum præcedere, qui eſt maioris loci, ex mente Innoc. in c. Sedes Apoſtolica. v. *maiores*. de reſcript.

THEOREMA 213.

TRanſgreſſores verò huius Cõſtitutionis plectuntur. Primò, pœna excõmunicationis latæ ſententiæ. Secũdò, priuationis omniũ beneficiorum, officiorum, perſonatuum, canonicatuum, Eccleſiarum, monaſteriorum, &c. expectari tamen poteſt Iudicis ſententia, cum delinquens non teneatur pœnam exequi contra ſe, ſed tantùm tolerare ex communi ſententia.

Roganti, an perſonatus diſtinguatur ab officio & dignitate? Reſpondet Abbas, Innoc. Hoſtienſis, Io. And. in c. de multa. de præb. & dignit. Io. Selua p. 1. quæſt. 2. n. 23. Gloſſa c. 1. de conſuetud. l. 6. ſæpe non diſtingui, ſed pro varietate locorum vnum, atque idem diuerſis nominibus appellari. vt ſumi

vide

videtur c.cum acceſſiſſent. de Cōſtitut. Quo loco idem officium Primiceriatus appellatur, initio capitis, dignitas; in medio perſonatus, in fine officium. Aliquando tamen diſtingui. nam in c. de multa. de præbend. cum ſtatutum fuerit, ne quis duas dignitates, vel duo beneficia parrochialia teneat, ſubiicitur. idem quoque de perſonatibus conſtituimus. Et c. 1. de conſuetud. l. 6. dicitur. ne quis ſine diſpenſatione Apoſtolica poſſit obtinere in eadem Eccleſia duas dignitates, aut duos perſonatus, aut duo officia, vel vnam dignitatem, & officium, aut vnum perſonatum, & officium, vel dignitatē, & perſonatum. idemque docet Gloſſa, & Archidiac. ibidem, quòd is propriè dignitatem habere dicatur, qui habet adminiſtrationem, & cum ea iuriſdictionem, & facit l. fin. Cod. de Iuriſd. om. iud. Perſonatum, qui in Eccleſia habet aliquam præeminentiam, non tamen iuriſdictionem, ſicut ille, qui in Eccleſia, in capitulo, & aliis honoribus præcedit Canonicos. Officium denique, qui ſine iuriſdictione, & ſine præeminentia habet adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum; vt v.g. ſacriſtiæ. Tertiò, inhabilitationis ad illa, & alia, cum fiat incapax. Quartò denique, infamiæ iure ipſo, qua tamen non afficiuntur, niſi poſt ſententiam declaratoriam, vt etiā accidit in publicatione bonorum. ex Bartolo. l. ictus fuſtium. ff. de his, qui not. infam. Panor. c. olim. de reſcript. num. 9. Sanchez. l. 2. de cal. c. 26. Azor tom. 1. l. 5. c. 7. q. 1. 2. 3. & aliis, vt diximus Theor. 18. & colligitur ex l. 1. ff. de his, qui notan. infam.

PII V.

Conſtitutionis 3. editæ anno 1566. quæ incipit.
Supra.

EPITOME 88.

IVBET Pius V. §. 3. vt curent Medici infirmos Catholicè confiteri in principio ægritudinis idoneo Confeſſori. Quod ſi illi non faciant, eos poſt tres dies vlteriùs non viſitent, niſi Confeſſionē rationabiliter Confeſſarius diſtulerit, & confeſſionis fides à Confeſſario cōſtet in ſcriptis.

Medici ſatagant vt intra tres dies infirmi cōfiteantur, aliâs ſunt infames, priuati gradu, & collegio.

§. 5. Contrafacientes verò Medici vltra pœnas Conſtitutionis Innoc. III. quas Pius innouat, incurrunt perpetuā infamiam, priuantur gradu doctoratus in medicina, Collegio medicorum, & mulctantur pecunia arbitrio Ordinarij.

§. 6. Antequam autem doctoratum, vel facultatem medendi accipiant, iurent coram Notario, & teſtibus ſeruare prædicta, & præſtitum iuramentū explicetur in priuilegio, aliâs ipſæ Vniuerſitates priuantur priuilegio doctorandi. Et Ordinarij à iam promotis, vel habentibus licentiā medendi exigant prædictum iuramentum, nec admittant

mittant in diœceſibus aliquem, niſi conſtiterit de præſtito iuramento.

THEOREMA 214.

MEdicis prudenter Pontifex mandat §. 3. vt initio curent infirmos exomologeſim facere ſuorum peccatorũ: multoties enim eſſe ſolẽt peccata morborum cauſa, vt ex facto Chriſti Domini in Paralytico curando Matth. 9. & Lucæ 5. rectè obſeruarunt D. Hieronym. Theophylatus, Euthymius, & Haymo iiſdem locis, & S. Baſilius, dum in qq. fuſ. diſp. num. 55. *Morbi* (inquit) *ſæpenumero veluti quædam flagella peccatorum, ſunt, quibus, nihil aliud agitur, niſi vt vitam noſtram in melius commutemus.* Quare Gloſſa in d. c. 9. Matth. ſuadet, vt exemplo Domini prius crimina, quæ ſunt animi morbi expientur; tum corporis curetur ægritudo, vt ſublata morbi cauſa, tollatur etiam effectus. Quod etiam ſenſit Innoc. III. ex. de pœnit. & remiſſ. c. cum infirmitas. & qui eum anteceſſit Magiſter hiſtoriæ Euangelicæ Petrus Comeſtor. c. 57. cum ait. *Quia conſtat, quod pro peccatis quandoque ægrotat homo, medicus viſitans ægrum, primò debet eum mouere ad pœnitentiam, & confeſſionem, ne peccato manente tamquam ferrum in vulnere fruſtra ſit malagma apponere.*

Eundem conualendi modum præſcripſerat etiam Eccleſiaſticus. c. 38. verſ. 8. *Fili* (ait) *in tua infirmitate ne deſpicias te ipſum, ſed ora Deũ, & ipſe curabit te. Auerte à delicto, & dirige manum, & ab omni delicto munda cor tuum.* Qui etiam peccata eſſe ægritudinum cauſas ſubiicit n. 15. *Qui delinquit in cõſpectu eius, qui fecit eum, incidet in manus medici.* & l. 2. paralip. c. 16. Aſa regi, quia in infirmitate ſua medicos, & non Dominum quæſiuit, ſine Domino nihil profuerunt medici. His conſequenter monet S. Nilus in diuerſis capitibus. *In morbis ad preces prius, quam ad medicinam confugito.*

Curandum igitur eſt medico, cum credit morbum periculoſum eſſe, & infirmum in peccato, vt æger confiteatur, idque tum iure naturali, cum omiſſio tunc vergat in graue præiudicium proximi, niſi videat ob admonitionem infirmum peius facturum, vt notat Sanchez l. 3. decal. c. 16. Anton. 3. p. t. 7. c. 2. §. 4. Roſella v. medicus. n. 4. Beia tom. 1. c. 11. Angel. v. medicus. num. 12. Syl. quæſt. 3. Armilla num. 1. Tabiena, v. medicina. q. 14. num. 15. Nau. c. 25. num. 63. tum ex præſenti motu proprio Pij V. vetantis vltra tertium diem inuiſere ægrotum, niſi fuerit confeſſus, dummodo non differat ipſe confeſſarius ex rationabili cauſa. Et ſanè optimè, niſi enim id ab initio fiat, & à medico ex officio ſui muneris, inualeſcente morbo, vel fieri nequibit, vel certè cum ægroto ſuadebitur, vt de ſalute animæ diſponat, facilè in deſperationis periculum incidat, vnde maius mortis periculum incurret, vt docet Innoc. III. d. c. cum infirmitas. de pœnit. & remiſſ.

THEOREMA 215.

INnouat deinde Pius §. 5. in medicos præcepti tranſgreſſores pœnas ab Innoc. conſtitutas, nempe vt tamdiu arceantur ab ingreſſu Eccleſiæ, donec pro tranſgreſſione

greſſione competenter ſatisfacerint, & præterea addit infamiam perpetuam, vnde eos reddit inhabiles ad dignitates, ad ferendum teſtimonium, & ſimilia, priuat gradu doctoratus in medicina, à medicorum collegio eiicit, & ſupponit pecuniariæ mulctæ, arbitrio Ordinarij: ex quibus conſtat, vt docet etiam Hoſtienſis.d.cap.cum infirmitas. num.3. Anton.Syl.Roſel, & alij citati, præceptum obligare ſub mortali.

Notat autem Nau.c.25.num.61. Roſel. Ang. Armill. locis cit. Roder.t.1.ſum.in 2. edit.c.246. Graſſius p.1. decis. l.3.c.14. Vega tom. 2. ſum.c.55.caſu.3.non eſſe locum his pœnis, quando conſtat morbum non eſſe periculoſum. E contra verò S. Anton. & Syl. intelligunt præceptum generaliter de omnibus morbis, eò quod c. cum infirmitas.dicat, *Ne poſtea admonitus æger triſtitia affectus, incidat in deſperationem.* Suarez denique tom. 4.d.35. ſect. 3.num.4. Sanchez loco cit.num.7. Caiet.v.Medicus, & Tab.media via incedentes, intelligunt, non de ſolis periculoſis, neque de omnibus generaliter, ſed de quocunque graui morbo, & cum initio periculum eſt, ne deinceps grauis fiat; cum c. cum infirmitas. & motus proprius Pij V. reſtringant præceptum, cum ob morbi grauitatem, non ob delitias, aut podagram, iacet in lecto.

Similiter idem Nau.ibid. & in. c.cum infirmitas. ſentit etiam ex mente Caiet. v. Medicus. quando Medicus credit infirmitatem eſſe periculoſam, non peccare, ſi vt ſolent honoratiores medici, moneant parrochum, aut eos, qui infirmi curam gerunt, vt præbeant illi Sacramenta, quod hoc modo præceptum receptum, & obſeruatum ſit. idémque tenet Rodericus, Vega, Suarez, Sanchez, Armill. Graſſius locis cit. quod prædicta præcepta ſolùm intendant, vt æger peccata confiteatur.

Docet item communis ſententia Antonini, Angeli, Syl. Armil. Tab. Suarez, Sanchez, licet infirmus nolit ſumere pœnitentiæ ſacramentum, non eſſe relinquendum à medico, ſi ex eius derelictione ægrotus in graui periculo, vel deſperatione conſtituatur; poſtulat enim ordo charitatis, vt ſubueniatur etiam obſtinatis; Pontificis enim præceptum nil aduerſum charitatem exigit.

Denique §.6. vult exigendum à Medicis iuramentum, explicandúmque in priuilegio de ſeruando huiuſmodi præcepto; & priuat Vniuerſitates in hoc contumaces priuilegio doctorandi. vnde rectè colligit Caiet.Nau.Armill.Suarez, Sanchez num. 15. iuramentum à medicis præſtitum exequendi decreti, ſolum intelligi in quantum præſens Conſtitutio Pij V. vſu recepta eſt, idque videntibus, & diſſimulantibus Prælatis, quorum eſt curare, vt medici prædictũ præceptum, & iuramentum exequantur.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 4. editæ anno 1566. quæ incipit. Sanctiſſimus.

EPITOME 89.

REVOCAT §. 2. omnes licentias, ac facultates Missæ nõ celebrã-tur tem-

Scortia. Q 1 ccle

pore veſpertino. ſuſpenſio, &c.

celebrandi, aut celebrari faciẽdi Miſſas veſpertino tempore, ſub pœna perpetuæ ſuſpenſionis, inobedientiæ, & indignationis ſanctitatis ſuæ, non obſtantibus quibuſcunque conceſſionibus Apoſtolicis. Mandatque Ordinariis locorum, vt conſtitutionem hanc ſub prædictis, & aliis ſibi viſis pœnis inuiolabiliter faciant obſeruari.

THEOREMA 204.

NOn poſſe celebrari Miſſas niſi ab initio auroræ vſque ad meridiem, etſi alias, maximè verò diebus ieiunij. c. ſolent. de conſec. d. 1. & c. ordinationes. d. 75. protraherentur vſque ad Nonam, docuimus, l. 2. de Miſſæ ſacrificio. c. 15. ex S. Thom. 3. p. q. 83. art. 2. 4. d. 13. quæſt. 1. art. 2. Paludano ibid. quæſt. 2. art. 2. Rich. art. 2. quæſt. 3. Soto quæſt. 2. art. 3. Scoto quæſt. 2. art. 2. Dur. quæſt. 2. Alenſ. 3. p. q. 36. m. 2. Anton. 3. p. t. 13. c. 6. §. 4. Gabriele in can. lect. 14. Turrecr. in c. nocte. de conſec. d. 1. & probant liturgiæ regulæ confirmatæ à Pio V. conſtit. 118. & vſus Eccleſiæ: quamuis enim Chriſtus veſpere, & poſt legalem cœnam celebrarit, Marci 14. Luc. 22. Matt. 26. vt oſtenderet vnam cœnam alterius fuiſſe figuram, ex S. Leone ſerm. 7. de paſſione, reliquit tamen Eccleſiæ poteſtatẽ ſtatuendi quid ei in hac re magis expedire videretur, vt ex S. Cypr. l. 2. epiſt. 3. Aug. epiſt. 118. c. 6. & aliis dixi l. 2. de Miſſæ ſacrificio. c. 7. num. 1. Quare Concil. Trid. ſeſſ. 22. c. de obſer. & rit. in Miſſæ celeb. ſic ſtatuit. *Poſtremo ne ſuperſtitioni locus aliquis detur, edicto, & pœnis propoſitis caueant* (locorum Ordinarij) *ne Sacerdotes aliis, quàm debitis horis celebrent.* Cuius veſtigiis Pius V. inſiſtens hoc loco reuocat facultates omnes veſpere celebrandi, & ſtatuit quibuſuis Prælatis, Capitulis, Clericis, fratribus, cæteriſque ſuperioribus, & perſonis in virtute S. Obedientiæ, & ſub indignationis ſuæ perpetuaque ſuſpenſionis à diuinis pœna, ne quis tali tempore celebret, aut faciat celebrari. quam etiam Conſtitutionem ſeruari Ordinarij curabunt nouis Cenſuris, ſi fuerit opus. & Congregatio Illuſtriſſimorũ ſuper Cõcil. Trident. ſeſſ. 22. c. de obſer. & vit. in celeb. miſſæ. Demum ſic habet. *Ante diem, & horis indebitis celebrare nulli licet, etiam vigore priuilegiorum à Sede Apoſtol. ante Concil. Trident. conceſſorum.*

Porrò clauſula à Pio V. & à Iuſtiniano, Nouella 77. vt non luxurientur. num. 1. ac Authen. vt Iudices ſine quoquo ſuffragio. §. vltimo & aliis. appoſita, *ſub indignationis ſuæ pœna,* non eum ſolum effectum habet, vt deinde ſeſe minus gratioſum Pontifex exhibeat, vt putauit Bartolus in extrauagan. ad reprimendum, & Ruinus conſil. 30. num. 9. l. 5. ſed rectius ex Baldo in l. legis virtus. num. 1. ff. de legg. & conſil. 367. & 376. & authen. ſtatuimus. num. 2. Cod. de Epiſ. & Cler. Craueta conſil. 233. num. 3. Barbatia in cap. prudentiam. §. adiicimus. n. 13. de officio delegat. Iaſone in l. 1. num. 12. ff. ſi quis ius dic. non obtemp. Alciat. in c. quod ſedem, num. 16. de officio Ordin. Rebuffo in praxi benef. in tit. declara

claratio nouæ prouiſ. ad finem. Menoch.l.2.de arb.caſu.365.Felin. c.2.de maior.& obedientia.vt etiã inobediens poſſit puniri pœna arbitraria, vnde vt in re leui leuis eſt etiam pœna, v.g.pecuniaria, imponenda, ita in re graui, grauis, etiam mortis, imponi poteſt.vt ſi dux militiæ non paret mandatis Principis, capite mulctari poteſt, etiam ſi res bene ceſſerit, dummodo tamen præceptum iuſtum fuerit.c.cum teneamur. de præbend. & non ſuperuenerit noua cauſa ignota Principi, qui ſi ſciuiſſet, aliter mandaſſet, ex Tiraquell.in tr.de pœnis legum in præfat. num.37.& Deciano in tr. criminal lib.7.c.12. num 45.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 5. editæ anno 1566.quæ incipit. Cum primùm.

EPITOME 90.

Obſeruanda & vitãda in diuino cultu.& Simoniç, blaſphemiæ, cõcubinatus, & nefandi criminis pœnæ.

INNOVAT §.4. conſtitutionẽ Gregorij X. & decretum Concil.Trident. ſeſſ.22.c.1. præcipiens, vt in Eccleſiam ſit humilis ingreſſus, quieta conuerſatio, vt fideles orationibus inſtent, genibus flexis ſanctiſſimam Euchariſtiam adorent, ad IESV nomen caput reuerenter inclinent, vitetur in Eccleſia ſeditio, non excitentur tumultus, non audiantur clamores, impetus non committatur, ceſſent colloquia vana, fœda, profana, riſus immoderatus, ſtrepitus iudiciorum, & alia, quæ diuina officia turbant, nemóque deambulet tempore diuinorum officiorum: qui contra fecerit, plectatur pœnis arbitrariis; & ſi inter diuina officia, vel concionẽ quis deambularit, vociferatus fuerit, ſederit verſo tergo ad ſacrã Euchariſtiam, feceritve aliud ſcandaloſum, mulctetur ducatis 20. & Ordinarij hæc obſeruari faciant. Qui cum mulieribus fuerit impudicè locutus, aut fecerit actus alios inhoneſtos, mulctetur ducatis 25. & carcere per menſem. Qui obſcœnis, & inhoneſtis verbis, aut ſignis, cum quibuſcunque vſus fuerit in Eccleſiis, aureis 25. aut alia corporali pœna puniatur. Rectores Eccleſiarum moneant hæc ſeruari, negligentes duobus aureis mulctentur.

§.5. Pauperes non permittantur inter officia, & concionem diſcurrere, & eleemoſynas petere, ſed maneant ad ianuam Eccleſiæ. Si capitula neglexerint, puniantur duobus aureis qualibet vice, Parrochi [illegible] ſidio. Religioſi in virtute S. Obedientiæ deputent aliquem, qui tales eiiciat, negligentes grauiſſimè

ab Ordinario corripiantur; ſi parere recuſauerint, pro qualitate perſonarũ, arbitrio Papæ, & ſuperiorum etiam corporaliter puniantur.

§. 6. Cadauerum capſæ ſuper terram poſitæ amoueãtur, & in tumbis profundis collocentur.

§. 7. Dies feſti cum veneratione obſeruentur, non fiant opera ſeruilia, mercatus, profanæque negotiationes, ſtrepitus iudiciorum. Deprehenſus Romæ feciſſe opus illicitum, amittat animalia, quibus vtebatur ad vecturam, &c. alibi puniatur arbitrio Ordinarij, vel Magiſtratus, & ſit præuentioni locus.

§. 8. Simonicè promotus ad Ordines ſi fuerit inuentus, eo ipſo ſit ſuſpenſus ab executione Ordinum ad 10. annos ſine ſpe diſpenſationis, & per annum in carcere. Qui dignitates Eccleſiaſticas acquiſiuit, ſit ipſo iure priuatus, & in futuro inhabilis ad illas, & alias. Qui beneficium vel Officium Eccleſiaſticum Simoniacè fuerit adeptus, ſit illis ipſo iure priuatus, reſtituat omnes fructus perceptos, ſit inhabilis ad illa, & quæcunque alia; & ſi pluries talem ſimoniam commiſit, præter prædictas pœnas puniatur corporaliter, & degradatus eiiciatur à conſortio fidelium, vltra pœnas à Prædeceſſoribus impoſitas. Qui ordines & beneficia ſimoniacè contulerint, cuiuſcunque ſint dignitatis, & gradus, puniantur pœnis ſtatutis à iure.

§. 9. Qui in Sacramẽtorum exhibitione ſimoniacũ quid commiſerit, ſeueriſſimè puniatur ab Ordinariis iuxta Concil. Tridentinum ſeſſ. 24. cap. 14.

§. 10. Blaſphemus prima vice mulctetur 25. ducatis. ſecunda 50. tertia 100. & notatus infamia mittatur in exilium. Plebeius, cui non eſt ſoluẽdo, prima vice per diem ante fores Eccleſiæ maneat manibus reuinctis poſt terga; ſecunda, per vrbem fuſtigetur; tertia, perforata lingua mittatur ad Triremes. Clericus prima vice fructibus vnius anni omnium beneficiorum priuetur; ſecunda, beneficiis; tertia, exutus omnibus dignitatibus deponatur, & in exilium mittatur. Quod ſi nullũ obtinet beneficium, prima vice pœna pecuniaria, vel corporali puniatur; ſecunda, mancipetur carceri; tertia, verbaliter degradetur, & mittatur ad Triremes.

§. 11. Sodomita tradatur puniendus Curiæ ſæculari, etiam

etiam ſi ſit clericus, facta degradatione.

§. 12. Concubinarij tam laici, quàm Clerici ab Ordinariis puniantur iuxta Conc. Trid.ſeſſ.24.cap.8.&ſeſſ.25. cap.14.

§. 13. In cauſis autem Simoniæ, blaſphemiæ,& Sodomiæ, non ſolum per accuſationem, & inquiſitionem,ſed etiam per ſimplicem, & ſecretam denunciationem procedatur per quoſcumque Iudices competentes tam ratione delicti, quàm perſonarum, inter quos datur locus præuentioni.

§. 14. Qui comperti fuerint denunciaſſe per calumniam, teneantur pœna talionis.

§. 15. Multæ pecuniariæ applicantur, duæ partes arbitrio Ordinarij, tertia accuſatori.

THEOREMA 217.

CVm Eccleſia domus ſit orationis, non confabulationis, & ſanctitatis domicilium, non mercatoris diuerſorium, vt dixit S.Ambr. Lucæ cap. 19. Pontifex. §. 4. præſcribit quomodo in ea ſit fidelibus agendum, vt etiam fecerat Gregorius X.in Concilio Lugdun. quod habetur relatum. cap. *decet domum Dei ſanctitudo*. tit. de Immun. Eccl. l.6. ex quo §. hic 4. magna ex parte deſumptus eſt, & Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. c. de obſer. & vit. in Miſſæ celeb. præcipiens Ordinariis ne patiantur Miſſam à ſæcularibus, aut regularibus quibuſcumque peragi, niſi prius, qui interſunt decenter, compoſito corporis habitu, declarauerint ſe mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non ſolùm corpore adeſſe. indéque eas muſicas, ſiue organo, ſiue cantu, in quibus laſciuum, atque impurum aliquid miſcetur; itémque ſæculares omnes actiones, vana, atque profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus, clamores, arceant, vt domus Dei verè domus orationis eſſe videatur.

Facit ad hoc idem cap.1. de Immun. Eccl. quod in domibus Eccleſiæ prohibet Iudicem laicum, placitum, id eſt forenſes actiones, aut hoſpitium habere, & cap.cum Eccleſia ibidem. vetans ſub anathemate tractari cauſas ſanguinis in Eccleſiis, vel cæmeteriis. & c. & hoc diximus.17.quæſt.7.& cap. cum decore. de vit. & honeſt.cler. Conc. Turonenſe 3. cap.38. Pariſienſe. l. 2. cap.12. Colonienſe tit. de Metropol. cap. 25. Mediolanenſe 1. cap. cum de Eccl. cultu. Chryſoſt. hom.15. in epiſt.ad Hebræos.Baſil.in Pſalm.28.quos cum aliis adduximus, l. 2. de Miſſæ ſacrif.cap.13.num.12.& vltra pænas ab eo hoc loco ſtatutas in eos, qui contra hæc fecerint,vult poſſe aliis arbitrariis ab Ordinario puniri.

THEOREMA 218.

ADdit in particulari,§.5.nullo modo permittẽdos pauperes in Eccleſia inter diuina officia, & conciones diſcurrere ad eleemoſynas petendas, ſed eas flagitan-

das ad Eccleſiæ portas. vt conſtituit etiam Conc. Mediolanenſe 1. loco cit. vt etiam videmus (quod alias monuimus. l. 2. de ſacrif. Miſſæ. cap. 13. num. 12.) Act. c. 3. obſeruatum, & monet S. Nazianzenus orat. 27. & Chryſoſt. hom. 28. ad populum. Qua in re valde mirum eſt, iam vix dari ab his mendicantibus requiem vllam iis, qui ſacrificio interſunt, aut communicant; & vtinam ab iis tantùm, qui membris capti, vel inualidi ſunt, quibus neceſſaria ſubminiſtrare æquiſſimum eſt. l. ſi quis ad declinandam. §. vbi. cap. de Epiſ. & Cler. cum in eis paſcatur Chriſtus, ipſeque dicturus ſit, *Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* & ſcriptum ſit Pſalm. 40. *Beatus vir, qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* & Tobiæ 12. *Quoniã eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit inuenire miſericordiam, & vitam æternam.* Sed ſunt plurimi validi, qui cum labore, & induſtria victum ſibi quærere poſſunt: ſed malunt mendicare, & otio frui. Quam mendicitatem vt illicitam damnat S. Thom. 22. quæſt. 187. art. 5. Petrus Gregor. l. 15. cap. 28. & l. 39. Syntag. cap. 6. num. 13. & ſeqq. Hoſtienſ. in ſum. tit. de natis ex libero ventre. Ripa tr. de peſte. tit. de remediis præſeruatiuis. num. 166. & ſeq.

Quare Impp. Gratianus, Valens, & Theodoſius. l. vnica. Cod. de Mendicantibus validis, ſtatuerunt, vt huiuſmodi Mendici, ſi ſeruilis ſint conditionis, efficiantur ſerui eorum, qui inertiam detexerint; ſi ſint ingenui, vel liberi, adſcribantur perpetuo colonatui ei, qui validos demonſtrarit. Iuſtinianus autem Auth. col. 6. tit. 9. Nouella 80. cap. 4. & 5. præcipit aduenas mendicantes validis corporibus, ſi fuerint conditionis ſerlis, dominis tranſmittendos; ſi liberi, ad ciuitates, & prouincias, in quibus ſunt orti; ſi non fuerint aduenæ, tradendos artificibus, & operibus quibus ali valeant; & ſegnem vitam in meliorem mutare. Quod ſi recuſarint obedire, leges eos abripiant ad pœnas.

Et Carolus V. lege ſancinit, vt tales non permittantur ire mendicando, & vbi tales inuenti fuerint, niſi manibus laborent, nullus eis quidquam tribuere præſumet. vt etiam vetus lex Francorum. *Mendici (ait) vagi per regiones non permittantur: ſuos pauperes qualibet ciuitas alito: Illis, niſi manibus operentur, nullus quidquam dato.* & ſanè meritò, cum id ſit contra publicum bonum; prætextu enim eleemoſynæ fouetur otium, & inertia, rerum publicarum peſtis, teſte Valerio Maximo. l. 2. cap. de otio; & auferuntur alimenta ab egenis debilibus, & ſimilibus, qui ſibi aliter ſubuenire non poſſunt.

Iubet tandem Pius V. hoc loco deputari à Capitulis, Parochis, ac Regularibus, qui ex Eccleſiis, huiuſmodi mendicorum inquietudines expellat ſub præſcriptis pœnis. Video tamen palam ob mendicorum importunitatem, ne dicam improbitatem, in hac parte conſtitutionem non ſeruari.

THEOREMA 219.

QVoad §. 6. de cadauerum capſis amouendis, quæ ſuper terram viſebantur, profundiſque tumbis

tumbis in terram humandis defunctorum corporibus, Dico, vt non ſunt contemnenda fidelium defunctorum corpora, teſte D. Auguſt. l. de cura pro mort. & l. 1. de Ciu. Dei cap. 13. & S. Ambroſ. in cap. 1. Tobiæ, & Pſalm. 68. in illud. *poſuerunt mortalia ſanctorum tuorum*, &c. qui id tanquam abſurdum, ferum, & belluinum eſſe cenſent; & è contra laudantur plurimùm, qui proprias, & alienas ſepulturas curarunt, Thobias, Abraham, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Nicodemus, & poſſit etiam quis aliquando præcepto naturali ad id obligari, vt docet Azor to. 2. l. 12. cap. 13. quæſt. 6. idémque apud Gentiles ex Æliano, l. 5. cap. 14. var. hiſtor. Diodoro l. 2. cap. 5. Herodoto l. 2. Cicerone 1. Tuſc. qq. Tertul. l. de teſt. animæ. cap. 4. diligenter cuſtodiretur, & ſepulchrorum violatores grauiſſimè punirentur, vt conſtat ex ff. tit. de ſepul. viol. Cod. eodam tit. Cicer. l. 2. de leg. Alex. ab Alexand. 6. cap. 4. Menoch. l. 2. de arb. iud. caſu 387. Petr. Greg. l. 33. Syntag. cap. 23. Deciano tr. crim. l. 6. cap. 42. 43. Superba tamen, & ambitioſa ſepulchra (niſi ſint Diui alicuius) haud probanda, ſed vehementer ſunt reprehendenda, vt fit à D. Chryſoſt. hom. 84. in Ioan. & hom. 66. in Gen. quare ex Mæcenate dixit Seneca ep. 92. Nec tumulum curo; ſepelit natura relictos. & Cyrus apud Xenophontem, l. 8. Cyropæd. iuſſit, cum è vita migraſſet, neque cum auro, neque cum argento, aut loculo quopiam corpus ſuum condi, verùm terræ quam primùm reddi. Tum quòd ſit ſuperfluum, & inutile diſpendium, nullam defunctis vtilitatem afferens, viuis plurimum detrimenti. Tum quòd ſepulchra mortuorum, & viuorum ambitionis, & vanitatis teſtimonium haud eſſe debeant, ſed & dici, & eſſe monumenta viuorum, vt ſcilicet meminerint ſibi eſſe moriendum. Eccl. cap. 38. agendamque curam orationibus, ſacrificiis, eleemoſynis pro defunctis, ex cap. pro obeuntibus, & cap. animæ 13. quæſt. 2. & D. Auguſt. l. de cura pro mortuis. cap. 4. fidémque habendam reſurrectionis ex S. Tho. 4. d. 45. quæſt. 2. art. 3. cum ſeminetur corpus in ignobilitate, vt reſurgat in gloria. 1. Cor. 15. Tum quòd ſæpe improbi, & vitiis contaminati anguſtioribus clauderentur capſis, quàm Diui ipſi cum Chriſto regnantes, & ſimplices in eis Sanctorum reliquias includi opinarentur, cum tamen non ſit improbabile plures eſſe damnatos. Tum quòd Ægyptiorum Regum ſepulchra, pyramides videlicet, & Mauſolæa potius quàm Chriſti Domini ſimplex, & humile, glorioſiſſimum tamen, poſt reſurrectionem, ſepulchrum imitari velle fideles his monumentis videantur.

Illud omnino laudabile, ac piũ, quòd cum antea apud Hebræos Lucæ 7. & ex Pet. Greg. loco cit. Gentiles defuncti extra Ciuitatem ſepelirentur. Vnde. l. Præter. §. 5. ff. de ſepulchro violato. Adrianus Imp. reſcripto pænam ſtatuit quadraginta aureorum in eos, qui quempiam ſepeliſſent in Ciuitate, quam Fiſco inferri iuſſit, iam ſub Chriſti lege non ſolum in vrbibus, ſed etiam in ipſis templis ſepeliuntur fideles. ſicut enim in nouo teſtamento templi cæleſtis, portæ innoxiis animis; ita terreſtrium templorum portæ corporibus

bus piorum defunctorum meritò apertæ ſunt; cum è contra in veteri, vt cæli portæ, piorum animis corpore exutis, ita templi portæ corporibus mortuis clauſę fuerint; Ethnicorum autem corporibus igne conſumptis, animis quoque æternis damnatis incer diis.

THEOREMA 220.

SVnt item ex §.7. feſti dies Apoſtolica inſtitutione piè obſeruandi, ex D. Clemente. l.8. conſtit. cap.39. & 43. & Leone Imp. Nouella 54. Recenſentur autem feſti dies cap. pronunciandum. de conſec. d.3. & cap. conqueſtus tit. de feriis. & l. omnes dies. Cod. de feriis. Habent tamen Epiſcopi ius inſtituendi alios dies feſtos Diuis iam Romani Pontificis auctoritate Sanctorũ numero adſcriptis, ex Gloſſa, Io. And. & Abbate d. cap. conqueſtus. non autem iis, qui à Sede Apoſt. inter ſanctos relati non ſunt ex cap. audiuimus. de relig. & ven. ſanct. quos ſanè dies fideles ſubditi tenerentur obſeruare, immo & Religioſi exempti, ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 12.

Incipit verò dies feſtus à veſpera in veſperam, id eſt ab occaſu ſolis ad occaſum, ex d. cap. pronunciandum, & cap. quod à Patribus. d.75. & cap. 1. extra. de feriis. In pluribus tamen regionibus quo ad ceſſationem operum ſeruilium incipiunt à media nocte in mediam noctem. cap. quoniam. de feriis, Panor. & alij, DD. ibid. Nauarr. cap.13. n.5. & 8. Azor t.2. l.1. c.26. quæſt. 12. 13.

Quæ in illis haud licet fieri, hic, & cap. 1. de feriis ſunt. Primò, opera ſeruilia, vt ſunt, quæ ad artes mæchanicas, & ſimilia ſeruorum propria, pertinent, non autem illa, quæ communia ſunt tam iis, qui ſeruiunt, quàm quibus ſeruitur, ex S. Tho. 2.2. quæſt. 122. art. 4. Caiet. ibid. Nauarr. cap. 13. num. 5. Soto l.2. de iuſt. quæſt. 4. art. 4. Azor. t.2. l.1. cap. 28. quæ etiam vacatio operum olim ſeruis dabatur ab Ethnicis, diebus feſtis. ex Macrob. l.1. cap.16. Saturn. & Plutarcho in Numa. Plures tamen accidere poſſunt neceſſitatis, vel pietatis cauſæ, quibus die feſto liceret abſque peccato, huiuſmodi opera exercere, ex S. Thom. Soto. Caiet. Nauar. Azor locis citatis. Syl. v. Dominica, Ang. v. feriæ. Anton. 2. p. t.9. cap.7. Armil. v. feſtum. iuxta quæ Scæuola apud Macrobium putauit non violari diem feſtum, ſi quis opus ad Deum pertinens, ſacrorúmve cauſa egiſſet, aut aliquid ad vrgentem vitæ neceſſitatem reſpiciens, factitaſſet. Quid ſi abſque iuſta cauſa quis per dimidiam horam die feſto ſeruili operi vacet? Peccabit, ſed non mortaliter ob operis exiguitatem, ex communi ſententia DD. locis citatis. & in ſum. v. feſtorum violatio. Ang. v. feriæ. num. 8. 10. Syl. v. Dominica. quæſt. 4. & 5. Nauarr. num. 5. 8. 9. mortaliter verò ſi notabilem diei partem inſumeret, quàm vnam horam integram eſſe ſentit Azor loco cit. quæſt. 5. alij minus probabiliter tertiam, aut quartam diei partem. An autem in ſeruilia opera tranſeant, quæ talia non ſunt natura ſua, ſi quæſtus, aut mercedis cauſa fiant? Sunt opiniones. Affirmant Richard. 3. d. 37. art. 2. quæſt. 4. Roſel. feriæ. num. 7. q. 10. Sylu. Dominica. q. 5. Aſtenſis. l.1. tit. 22. art. 4. tit. 23. art. 3. q. 5.

Tabien.

Tabien. feriæ. num.39. quod ſeruorum ſit lucrari, & mercedis gratia aliquid efficere. Negat Caiet. Sotus locis cit. Nauarr. num.5.11. 12.14. Armill. v. feſtum. num.22. Azor quæſt.1. Aliàs Theologiam etiam docere, aut leges ſuſcepta mercede, numerari oporteret inter opera ſeruilia, cum tamen id paſſim in Vniuerſitatibus, videntibus Ordinariis, fiat.

Secundò, mercatus, ſiue is, qui certis hebdomadæ diebus ad priuatas emptiones, & commutationes fiunt, ſiue nundinæ, quæ Principum iuſſu fiunt. & meritò, ne eorum cauſa multi Sacrum omittant, vſus tamen huic rei aliquid indulſit quòd aliis diebus emptores deſint, & euitetur damnum plurimorum, vt notat Sylu. q. 5. Nauarr.num.8. Azor c.27.q.10.

Tertiò cæteræ prophanæ negotiationes, niſi aut exiguitas temporis, aut magnum damnum alioquin imminens, aut alia cauſa iuſta excuſet. cum huiuſmodi dies ſint dicati rebus diuinis, vti profeſti ſæcularibus, ne ſcilicet volumine temporum, diuinorum beneficiorum ſubrepat obliuio, ex D.Aug. l.32.contra Fauſtum.cap.12.& l.10. de ciuit. cap.4. Deóque impenſius orationibus, & ſacrificiis deſeruiamus. cap. vltimo.de feriis.Nau. Syl. Azor, &c.

Quartò, iudiciorum ſtrepitus, ſeu placita, quo nomine veniunt lites, & cauſæ forenſes, quæ diebus feſtis vetantur. cap.1. & vltimo de feriis. & hoc §. 7. & l. omnes dies. l. dies feſtus. Cod. de feriis, Macrob. & Plutarch.locis cit. M.Tull.l.1.de diuin.& l.2.de legg. apud quem lex 12. Tab. eſt. *Ferys iurgia amouentor.* Obtinuit tamen vſus, vt in die feſto ruſticis, & miſerabilibus perſonis ius dicatur, quod alio tempore ad iudicium venire, & teſtes adhibere, commodè non poſſint, ex cap. vltimo de feriis. Gloſſ. & Abbate ibid. Nauarr. cap.13. num.13. Caiet. 2. 2. quæſt.122. art. 4. & in ſum. v. *feſtorum violatio.* & ſententia lata die feſto etiam conſentientibus partibus non valet. cap.vltimo. de feriis. l. vt in die. Cod. de feriis. Menoch. l.1. de arb.Iud.quæſt.30. ſicut neque iudicium, & cauſa ſanguinis. cap.1. de feriis.

Quintò, præſtitum ſacramentum, ſeu iuramentum, niſi pro pace, aut magna neceſſitate. cap.1. de feriis. & conſequenter receptio teſtimonij, cum illam præcedat iuſiurandum. quod hoc loco ſub iudiciorum etiam ſtrepitu includitur. Violatores verò feſtorum præcipit hic Pius puniri ab Ordinario debitis pœnis, quippe cum violatio hæc ſit præcepti Eccleſiaſtici, vel ſi qui tranſgreditur, ſit laicus, à Magiſtratu ſæculari, ita vt ſit præuentioni locus. vt etiam olim apud Ethnicos voce præconis indicebatur in feriis, ne quid tale ageretur, præceptíque negligentes tanquam ferias polluentes, mulctabantur, ex Macrobio loco citato.

THEOREMA 221.

QVæ ſpectant ad §.8. & 9. ſunt à nobis Theor.84.85.86. explicata, eadem enim habentur in 7. Conſtitutione Eugenij IV. & extrauag.cum deteſtabile. Pauli II. & Conſtit.*Multa*.Martini V.Concil. Conſtantienſi ſeſſ.43. Conſtit. 13.quæ incipit.*Superne*. Leonis X. in

in Concil. Lateran. vbi innouantur omnes pœnæ, ſiue per Rom. Pontifices, ſiue per Concilia latæ in Simoniacos, vt etiam facit hoc loco Pius V. Sixtus V. num.51. & Clemens VIII. num.40. Quare Simoniacè promotus ad ordines eſt excommunicatus & ſuſpenſus, ex Conc. Trid. ſeſſ.21. cap. 1. & iuribus citatis, aliiſque adductis Theor.85. idque ab omnibus ordinibus, & non tantum ab ordine Simoniacè ſuſcepto, ex Panorm. in cap. per litteras 2. de Simonia. Angel. v. Simonia. num.6. Sylu.v. ſuſpenſio.quæſt.7. Innoc. c. tanta. de Simonia. Leſſio.l.2. cap.35.dub. 33. & à ſolo Papa abſoluendus, & diſpenſandus, ex prædictis extrauagg. Azor t.3. l.12. cap.21. q.7. Leſſio, Angel. & Sylu.v. Simonia. quæſt.19. Et addatur hoc loco, vt deprehenſus ad 10. annos ſit abſque ſpe diſpenſationis, & carceri mācipetur per annum. immo tunc etiam infamis, & irregularis erit, ſi fuerit de crimine conuictus, vt cum Valentia, & Azore aduerti Theor.84.

Promotus Simoniacè ſiue ad dignitates Eccleſiaſticas, ſiue ad officia, & beneficia, eſt ipſo iure eis priuatus, cum promotio viribus careat, atque inhabilis ad illa, & alia, ex §.8. Itémque excommunicatus ex iuribus citatis. Nauarr. cap.23. num.111. Azor vbi ſupra, & tenetur reſtituere fructus, cum talis percipiens fructus non fuerit iuſtus poſſeſſor rei fructiferæ, ex præſenti §. 8. præter alia iura adducta Theor. 86. & Couarr. reg. peccatum. p.2. §.8. Leſſio dub.25. Suarez de relig. tr.3. l. 4. cap.57. S.Tho.2.2. quæſt.100. art.6. Soto l.9.q.1.art.1.

Promouens autem per Simoniam realem, ſiue ad ordines, ſiue ad dignitates, & gradus punitur pœnis iure ſtatutis.c. de hoc. §.fin. de Simonia. cap.quicumque 1.q.1. & ibid.cap. placuit.1. cap. ea quæ. 1.quæſt.3. Conc. Bracarenſi 2.c.3. Trid. ſeſſ.21. cap. 1. & extrauag. *cum deteſtabile*. Pauli II. & aliis citatis. ideo eſt excommunicatus, à Papa abſoluendus, & tenetur acceptum reſtituere, vt dixi Theor.86.

Simoniacus verò in exhibendis Sacramentis, §. 9. præcipitur puniri ſeueriſſime, quippe cum id ſit intrinſecè malum. ex S. Tho.2.2. quæſt.100. art.2. Dur.4. d.15.q.5. Rich. ibid. Altiſiodor.3. p.ſum.tr. de Simonia Azor t.3. l. 12. cap.3. Andr.quæſt.9.art.1. Victor. relect. de Simon. num. 15. Soto l.9. q.5. art.2. Nauarr.cap.23.num.99.100. & conſtat l.3. reg. cap.5. Matt.10. *gratis accepiſtis, gratis date*, attendens Dominus huiuſmodi dona ſpiritualia non eſſe data ad quærenda temporalia emolumenta, ſed ad animarum conuerſionem, & ſalutem. & Act.8. dicatur, *pecunia tua tecum ſit in perditionem*; ſit enim in hoc, Dei dono notabilis irreuerentia. idémque prohibetur. cap. cum in Eccleſiæ, extra. de Simonia.

THEOREMA 222.

Conſtituit §. 10. pœnas blaſphemis. Eſt autem blaſpemia conuicium, ſeu maledictum in aliquem dignitate, & excellentia conſpicuum, prolatum. vt docet S. Auguſt. l. de moribus Manich. cap. 11. ideóque dictum eſt ad Tit. 3. admone illos neminem blaſphemare. ex Theologorum tamen vſu blaſphemia ſignificat conuitium,

uitium, ſeu contumeliam irrogatam Deo, vel Sanctis in cælo regnantibus. ex Hugone apud Couar. in cap. quamuis. de pactis. l. 6. p. 1. §. 7. num. 8. Boſſio tit. de Inquiſit. Nauarr. cap. 12. n. 81. Bartolo in l. ité apud Labeonem. ff. de iniuriis. Simanca tit. 8. Claro. §. blaſphemia. Farinac. in praxi crim. t. 1. quæſt. 20. num. 11. Maſchard. de probat. l. 1. concl. 195. Azor. t. 1. l. 9. cap. 28. t. 3. l. 13. cap. 5. ſiue maledicus affirmet de Deo aliquid, quod illi non conuenit, vt ſi crudelem, vel iniuſtum eum vocet, vel ei imprecetur malum, vt faciunt damnati, quaſi malum in Deum cadere poſſit, vel neget quod illi cóuenit, vt ſi dicat, renego Deum. negatur enim Deus exiſtere, niſi id, quod dicitur, fiat. eſt enim ſaltē blaſphemia conditionalis, & non iuramentum, quippe cum ſit paratus tantam illi iniuriam irrogare. aut cum dicitur, res humanas non curare, & aliquid prohibere non poſſe. vel cum abſque debita reuerentia, & honore quis nominat ſeu irridet, aut iurat per Chriſti Domini membra. vel cum quæ ſunt Dei tribuit creaturæ, vt cum quis puellam, quam deperit, iis nominibus laudat, quæ ſunt Dei, vt Exod. cap. 38. Hebræi dixerunt de vitulo aureo. *iſti ſunt dij tui, qui te eduxerunt ex Ægypto*, &c. & ſimilia, de quibus S. Thom. 2. 2. quæſt. 13. art. 1. Valentia ibid. Azor t. 1. l. 9. cap. 28. Sanchez l. 2. decal. cap. 32. n. 34.

Eſt autem blaſphemia propriè cōtra virtutē religionis; ſicut enim veneratio, & cultus, quo Deū, veneramur, & Sanctos propter Deū, qui eos ſanctitate donauit, pertinet ad religionem, ita in Deum, & Sanctos, vt in Deum referuntur, conuitium eidem religioni opponitur, non confeſſioni fidei, vt docet Caiet. 2. 2. quæſt. 13. artic. 1. Caſtro l. 1. de iuſt. hær. pun. cap. 12. Valentia 2. 2. d. 1. quæſt. 13. p. 2. Sanchez l. 2. cap. 32. num. 3. & 7. Bannes. 2. 2. quæſt. 13. art. 1. not. 3. Petr. Ledeſma ibid. quia tamen vt plurimum blaſphemiæ continent verbalem hæreſim, vnde & dici ſolent hæreticales, ideo S. Thom. loco cit. connumerauit inter peccata contra fidei confeſſionem, ſacríque Inquiſitores de blaſphemiis hæreticalibus ius cognoſcendi habent, non de aliis, ex Caſtro, Couar. Simanca, Claro, Azore. illæ enim articulis fidei contrarię ſunt, hæ autem minimè, vt docet Locatus in ſuo Iudiciali. c. de blaſphemia. Sanchez l. 2. cap. 32. num. 36. Emericus. p2. quæſt. 41. num. 1. & 2. Penna. cap. 66. Bannes vbi ſupra, Vgolinus in caſibus Papæ reſeruatis p. 2. cap. 1. §. 3. Pet. Ledeſma. t. 2. ſum. tr. 1. cap. 9. concl. 6.

Hæreticales igitur blaſphemiæ ſunt quæcumque directè contra articulos fidei proferuntur, vt contra Dei omnipotentiam, puritatem Virginis, &c. ex direct. Inquiſ. p. 2. quæſt. 41. Penna ibid. cap. 66. Royas tr. de hæret. p. 2. aſſert. 2. & citatis. nam ob id non ſimpliciter hæ dicuntur blaſphemiæ, ſed ſuperadditur, hæreticales, quia infidelitatis ſignificationem habent, fideíque abnegationem, & directè fidei confeſſioni opponuntur; etiam ſi in intellectu nullus ſit error in fide. Et apparet clarius blaſphemia hæreticalis, quando per verbum aliquod indicatiui modi aſſeritur aliquid contra fidem. quando autem non aſſe-

ritur per huiuſmodi verbum, ſed optando, vel imprecando, blaſphemia non eſt hæreticalis. ita Sanchez loco cit. Roias de hæret. q. 2. aſſert. 2. num. 170. & ſeq. Salcedo in pract. Diaz. cap. 110. Suarez t. 1. de relig. tr. 3. l. 1. cap. 5. num. 7. 8. Azeuedo, l. 8. Roderico in ſum. t. 1. edit. 2. cap. 34. Exemplum hæreticalium ſit. *Deus eſt iniuſtus. acceptator perſonarum. non eſt omnipotens. non credo in Deum. renego Deum, crucem, fidem, puritatem Deiparæ.* Exemplum non hæreticalium. *maledictus ſit Deus. per corpus Dei. al diſpetto di Dio*, ex Roia, Suarez, Saliceto, Sanchez locis cit. & Baldo conſil. 476. quia per huiuſmodi blaſphemias, quæ indicatiui modi non ſunt, nil falſum dicatur de Deo, vt poſſint hæreſim continere, ſed tantum malus affectus blaſphemantis erga Deum, volentis ex modo dicendi, quaſi ignominiarum reddere Deum capacem. eſſent tamen hæreticales, ſi blaſphemans per modum indicatiui aſſereret Deum eſſe illarũ capacem. Clarus tamen. *Al diſpetto.* refert inter hæreticales, & atroces, quem ſequuntur Marchardus de probat. l. 1. concl. 134. Decian. in tr. crim. t. 3. l. 6. cap. 2. n. 4.

Roganti an blaſphemiæ in Deũ, & in Sanctos ſint eiuſdem ſpeciei, etſi neget Azor. quæſt. 10. affirmat tamen Sanchez nu. 38. quòd vtraque blaſphemia ſit contra virtutem religionis, religio verò tribuens debitum cultum Deo, & Sanctis propter Deum, ſit vnius ſpeciei. quamuis vna poſſit eſſe altera grauior, grauior enim eſt, quæ immediatè eſt in Deum, tum quæ in B. Virginem, demùm in Sanctos ex Sanchez n. 39. & Suarez cap. 6.

Similiter blaſphemię ſiue enunciatiuè, ſiue imperatiuè, ſiue optatiuè, ſiue per modum maledictionis, ſiue detractionis, & contumeliæ, ſunt eiuſdem ſpeciei, quippe cum omnes ſub ea ratione ſpecifica conueniant, quod Deo aliquid tribuant, quod ei non conuenit, aut negent quod conuenit, ex eodem Sanchez. Poſſunt tamen blaſphemiæ aliunde differre ſpecie, cum quæ hæreſim continet, differat ſpecie ab ea, quæ non continet, non in ratione blaſphemiæ, ſed in ratione hæreſis adiunctæ, etiam ſi deficiat internus aſſenſus hæreticus, cum illa opponatur directè externæ confeſſioni fidei, & non tantum religioni, vnde erunt duo peccata ſpecifica oppoſita diuerſis ſpecie virtutibus, ex Suarez, & Sanchez. Similiter erit diſtincta ſpecie, cum blaſphemia procedat ex formali odio Dei, cum ibi præter blaſphemiam oppoſitam religioni, adſit quoque odium oppoſitum charitati.

Porrò blaſphemia, ſeu contumelia poteſt eſſe & interior, & erit blaſphemia cordis: & exterior, ſiue fiat ore, ſiue ſcripto, ſiue muſico inſtrumento, vt notat S. Thom. 2. 2. q. 72. art. 1. Caiet. 2. 2. q. 13. Leſſius l. 2. cap. 45. dub. 5. Sanchez l. 2. decal. cap. 34. num. 4. 5. Suarez. t. 1. de relig. tr. 3. l. 1. cap. 4. cum vſitatum ſit inter homines omnibus his modis loqui. Quod ſi fiat contumelia factis, vt ſi in faciem imaginis expuatur, percutiatur alapa, propriè non erit blaſphemia ex Leſſio. Sanchez. Suarez, quidquid ſentiant Caſtro loco cit. & Cordub. l. 1. quæſt. 17. § 5. not. 1. ſed alia contumelia, cum blaſphemia verborum ſit, non factorum.

Adeò

Adeo verò atrox eſt blaſphemiæ crimen, vt ne ipſum quidem vſurparetur nomen in diuinis litteris, benedictionis nomine per antiphraſim appelletur. l. 3. Reg.c.21. & Iob c.1. & 2. Eſtque mixti fori, ideo de ea tam ſæculares magiſtratus, quàm Eccleſiaſtici dato loco præuentioni cognoſcere poſſunt, ex §. 13. præſentis Conſtitutionis, Simanca tit.8. n.4. Couar. & Claro locis cit.Socin.l.4.conſil. 119. Leone X. bulla 7.quæ incipit. *Supernè*. §. 33. vbi etiam præcipit deferri blaſphemos, vt etiam Iulij III. bulla 43. quæ incipit. *In multis*. idque ab eo, qui ſciuit intra triduum, aliâs eaſdem ipſe pœnas incurret; & denuncians haberi poteſt pro vno teſte, ſi iureiurando denunciet.

Videndus de huiuſmodi denunciatione Sanchez l.2.c.32.num.47. ſi autem iudex non puniat delinquentem, eſt iiſdem ipſe puniendus pœnis, ex cit. bulla Leonis X. vt enim dixit Theodoſius Imp.l.1. tit.2.legum.Nouell.in Cod.Theodoſij, tutum non eſt negligere diuinitatis iniuriam, & impunitum ſcelus relinquere. Et Iuſtinianus Authen. 77. vt non luxurientur. *Glorioſiſſimus Præfectus, ſi inuenerit quoſdam tale aliquid delinquentes, & vindictam in eos non intulerit ſecundum noſtras leges, primùm quidem obligatus erit Dei iudicio: poſt hæc autem & noſtram indignationem ſuſtinebit.* Vt enim ait auctor Imperfecti hom.5. in Matth. in propriis iniuriis eſſe patientem laudabile eſt, at iniurias Dei diſſimulare nimis eſt impium. Audientes quoque ſi abſque ſuo periculo poſſunt, licet non ſperent emendationem, blaſphemantem increpare tenentur; ex Concil. Later. ſub Leo X. ſeſſ. 9. Nau.c.12.num.83.& c.inter verba. 11.quæſt.3.Azor t.1.l.9. c.28. q.7. Leſſio, loco cit. num. 34. Sanchez num. 46. tum vt maledici huiuſmodi reprehenſione quaſi pœna quadam afficiantur, tum vt diuinum honorem tueamur. non videtur tamen vſu receptum, ſi ſpes non ſit emendationis, ex Armilla v. blaſphemia. & Sanchez, vel timeatur ne blaſphemans peius faciat, ex Leſſio.

Non dicitur autem blaſphemare conſuetus, is, qui bis, aut ter blaſphemauit, vt notat Farinac. in praxi crim. t.1. quæſt.20. num.44. Maſcard. de prob. l.6. concl. 194. Decio tr.crim.tom.2. l.6.c.3. Hieronymus Giacharus in add. ad Clerum.§.blaſphemia, ex Alexand. l.1. conſil.72. num. 8. vt in ſimili dixit Panorm. in c. 1. de Iudiciis. num. 24. Bartolus in procemio.ff. num. 10. Nauar. c. 27. num. 250. Azor t.3.l.3.c.5. & 19.

Pœnæ in hos perditos variæ ſtatutæ ſunt. Iure quidem diuino Leuit. 24. ita ſancitum eſt. *Qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur. Lapidibus obruet eum omnis multitudo populi, ſiue ille ciuis, ſiue peregrinus fuerit.* Iure Cæſareo Auth. 77. vt non luxurientur, vltimis ſuppliciis, nempe mortis, quoque ſubiicit Iuſtinianus, vt notat etiam Farinac. in praxi crim. t. 1. quæſt. 20. num.2. Verum hodie, vt notat Baldus, l. 2. Cod. de rebus cred. Auth. illa non ſeruatur, ſed abſciſſa, aut perforata lingua, & fuſtigatus blaſphemans in exilium, aut ad Triremes mittitur. Qua etiam de re Clarus, §. blaſphemia. Menoch. l. 2. de arbit caſu 375. Farinac. t.1. prax.crim.quæſt.20.num.

67. Iure verò Canonico olim in c. ſtatuimus. de maledicis. grauibus blaſphemis laicis ex Innoc. Hoſtienſi, Io. Andr. Panorm. imponebatur publica pœnitentia ſeptem diebus Dominicis; Clerici verò ex c. ſi quis per capillum. 22. q. 1. deiiciebantur ab ordine, & honore Eccleſiaſtico, ſi tamen id feciſſent ex conſuetudine, & non eſſet ſpes emendationis, ex Abbate. vel certè ſi blaſphemia fuiſſet grauis, ex Bern. Diaz in pract. crim. c. 103. & Couar. loco cit. num. 10. In Concil. autem Later. ſub Leone X. ſeſſ. 9. c. ad abolenda. & cit. Leonis X. bulla, quæ incipit. *Supernè.* §. 33. decretum eſt, vt qui palam, vel publicè Deum, vel B. Virginem expreſsè, contumelioſè, vel obſcænis verbis blaſphemarit, conuictus, ſi munus publicum, vel iuriſdictionem gerit, perdat emolumenta trium menſium pro prima & ſecunda vice, tertia verò vice ipſo munere priuetur ipſo facto. Laicus nobilis mulctatur prima vice. 25. aureis, ſecunda 50. tertia, amittit nobilitatem. Plebeius tradendus in carcerem: quod ſi publicè vltra duas vices blaſphemarit, cum infami mitra per integrũ diem cogatur ſtare ante primariam Eccleſiam. ſi pluries, ad carceres perpetuos, vel triremes, quæ pœna ſucceſſit damnationi in metallum, ex Farinac. in praxi. crim. quæſt. 9. num. 14. damnetur. Clerici de hoc crimine conuicti, beneficiorum fructibus vnius anni, Prima vice ab Ordinario priuentur. Secunda verò beneficio, arbitrio Ordinarij, ſi plures habeant, vel eo, quod habeant. Tertia vice ſint omnibus dignitatibus, & beneficiis ipſo facto priuati, & inhabiles ad ea vlterius retinenda. In bulla Iulij III. cit. conuicti bis de blaſphemia ſunt infames, & ad quæcunque beneficia gradus, honores, dignitates obtinendas inhabiles. conuicti tertiò ſunt ipſo iure priuati omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, officiis, dignitatibus, honoribus, magiſtratibus, inteſtabiles actiuè, & paſſiuè, & inhabiles ad dicendũ teſtimoniũ. Sed cum huiuſmodi pœnæ abiiſſent in diſſuetudinem ob nimiam Iudicum ſegnitiem, Pius V. præſenti §. 10. renouat decretum Concil. Later. & Leonis X. cum illa moderatione, quæ ex Epitome colligitur.

Circa illud verò, quod hic dicitur de verbali degradatione, aduertendum eſt cum Menochio. l. 2. de arb. caſu. 415. Baldo in l. officiales. Cod. de Epiſ. & cler. Petr. Greg. l. 31. Syntag. c. 30. Speculatore tit. de accuſ. §. 1. Diaz in pract. crim. c. 90. Albertino c. quoniam. q. 14. de hæret. l. 6. Hoſtienſ. & Ant. de Butrio in c. 1. de oblig. ad raciocin. Suarez t. 5. d. 30. ſect. 2. Farinac. in prax. crim. t. 1. q. 8. num. 72. & q. 19. num. 49. degradationem duplicem eſſe, verbalem vnam, actualem alteram. c. degradatio. de pœnis. l. 6. Illa fit ſolo verbo, & ex Speculatore loco cit. verſ. *item quæritur.* forma eius hæc eſt. *Et quia nouimus te commiſiſſe tale crimen, hac degradatione dignum, ideo ſententialiter dicimus te eſſe deponendum, pro vt te deponimus*; & nihil eſt aliud, quàm perpetua remotio ab altari. idemque conſtat ex c. accedens. d. 50. & c. veritatis. de dolo, & contumacia. & Emerico 3. p. direct. in 13. modo terminandi proceſſum. Et non fit, niſi in caſibus expreſſis à lege, ex

Areti

Aretino, & Decio in c. cum non homine. de Iudiciis. Albertino in d.c.quoniam.quæſt.11.num.51.& Diaz in pract.crim.c.90. num.8.& huiuſmodi degradatus verbaliter viuere debet more cæterorum clericorum, cum non amittat priuilegiũ clericale, ſed adhuc gaudeat priuilegio fori, ex Albertino ibid. q.14.n.5. & docet c.dictũ eſt.d.81. & ibid. Gloſſ. & citatum c. accedens. & ad hanc degradationem non requiritur conſenſus aliorum Prælatorum, ex Abbate.c.non poteſt.de ſent. & de re iud. & idem eſt cum depoſitione, ex Abbate ibid. & in c. nouimus. de verb. ſignif.Decio in c. & ſi clerici.de Iudiciis,& Albertino vbi ſupra.q.14. num.3.& conſtat ex c. degradatio. de pœnis. l.6.& Concil. Tridentino ſeſſ.13.c.4.de reform.

Actualis verò eſt cum Iudex nõ ſiſtit tamquam in termino in verbali degradatione, ſed procedit ad executionem perſonalem; degradatum enim ab omni officio, & priuilegio,& veſtibus clericalibus. c.degradatio. de pœnis. l. 6. relinquit clericum præſentem iudici ſæculari puniendum; & in ea adhibetur conſenſus aliorum Prælatorum, diciturque ſolemnis degradatio, de qua Concil. Tridentinum ſeſſ. 13. de reform. c. 4. habeturque forma in cit. c. degradatio. & in Pontific.fol.190.

THEOREMA 223.

MAteriam huius §.11.tractant S.Thom. 2.2. q.154. art.11. Caiet. ibid. Syl. v. luxuria. Azor p.3.l.3. c.18. 19. Clarus §. Sodomia. Menoch. l. 2. de arbit. caſu 286. Leſſius l. 4. cap. 3. dub. 113. Couar. in Epit.p.2. c.7.§.5. Socin. iun. l. 3. conſil. 7. Diaz in pract. crim. c.80. Roder. p. 2. quæſt. 25. Petrus Greg. l. 36. Syntag. c. 10. Petrus Crinetus. l. 24. de honeſt. diſcipl. c. 13. & attingunt etiam M.Tull.in oratione pro Milone,& Valer.Max.l.6.c.1.referentes egregium factum C.Marij, qui iudicauit C. Lucium nepotem ſuum à Trebonio adoleſcente, quod illius pudicitiam non ſemel attentaſſet, eique vim inferre voluiſſet, rectè occiſum; & Trebonium ob præclarum exemplum, corona donauit. Vult itaque hoc. §. 11. Pontifex huius ſceleris conuictos à ſæculari curia debitis pœnis puniri, etiam ſi fuerit delinquens Eccleſiaſticus, priùs tamen facta degradatione, actuali ſcilicet, & ſolemni, de qua Theor. præcedenti. Et meritò ob tanti ſceleris grauitatẽ & vltimo ſupplicio digniſſimum, vt conſtat tum ex lege d. Gen. 19. Leuit.18.20.ad Rom.1.ad Galat.5. ad Epheſ.5.ſub nomine immunditiæ, in quod in pœnam idololatriç gentes ceciderunt.Tum plurimarum gentium iure, præſertim Orientalium, vt teſtis eſt Bardaſenes omnium Caldæorum doctiſſimus apud Euſebium Cæſarienſem. l.6.de præp.c.8. *Ab Euphrate, inquit, vſque ad Orientalẽ Oceanum, cui cædes, vel furtum obiicitur, non magno mœrore torquetur. Qui verò pudorem maſculi eripuit, ſi res in lucem venerit, magnitudine ignominiæ ſe ipsũ interficere cogitur.* & mox. in eadem Orientis plaga parentes,atque cognati, ſi cognouerint filios, aut agnatos turpitudini ſe ſubieciſſe, & interficiunt, & ſepulturæ tradere non dignantur. Tum ex iure Cæſareo. l.cum vir. Cod. ad l. Iul.

de

de adult. qua dicitur. *Cum vir nubit in fœminam, viris porrecturam quid cupiatur, vbi ſexus perdit locum? vbi ſcelus eſt, id quod non proficit ſcire? vbi Venus mutatur in alteram formã? vbi amor quaritur, nec videtur? iubemus inſurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquiſitis pœnis ſubdantur infames, qui ſunt, vel futuri ſunt. rei.* Menoch. tamen. l. 2. de arbit. caſu 286. num. 12. cum Iacobo Reuardo l. 4. variorum. c. 20. & Hieronymo Paulo in praxi Cancellariæ Rom. putat legendum. *Cum vir nubit, vt fœmina viris paritura, &c.* cum eo olim proceſſiſſet impudicitia, vt etiam Nero Claudius Imper. Sporum puerum in vxorem duxerit fœmineo ornatu, ex Suetonio. c. 18. & Tacito. l. 15. & Saluiano Maſſilienſi, & Pet. Greg. l. 9. cap. 2.

Similis pœna conſtituta eſt Authent. 77. vt non luxurientur, à Iuſtiniano, & inſtituta. de public. Iudiciis. §. item lex Iulia. de adult. vbi etiam Iuſtinianus eos, qui cum maſculis audent nefariam exercere libidinem, gladio punit. Et Paulus l. 1. §. 2. ff. de extraord. crim. reſpondit. *Qui puero ſtuprum abducto ab eo, vel corrupto comite perſuaſerit, aut mulierem, puellamve interpellarit, quidve impudicitia cauſa fecerit, donum præbuerit, pretiumve, quo is perſuadeat, dederit, perfecto flagitio, puniantur capite: imperfecto, in inſulam deportentur. Corrupti comites ſummo ſupplicio afficiantur.*

Theodoſius autem, Valentinianus, & Arcadius. lib. 9. tit. 7. in Cod. Theodoſ. ita reſcripſerunt Orontio Vicario vrbis Rom. *Omnes, quibus flagitij vſus eſt, virile corpus muliebriter conſtitutũ alieni ſexus damnare patientia (nil enim diſcretum videtur habere cum fœminis) huiuſmodi ſcelus ſpectante populo flamma vindices expiabunt.* Quod etiam hodie obſeruatur. Videndus Ignatius Lopez in addition. ad c. 86. Bernardi Diaz, & Menoch. l. 2. de arb. c. 286. Immo punitur etiam ſolus conatus, & attentatio, ex l. 1. §. vltimo. ff. de extraord. crim. Boërio. q. 316. Barbatia l. 1. conſil. penult. idque arbitrio Iudicis, ex Menoch. n. 27.

Eſt autem crimen hoc vtriuſque fori, vt hic etiam §. 13. Pius ſtatuit, & docet Clarus. §. Sodomia. num. 3. & quæſt. 37. num. 5. & colligit ex c. Clerici. de exceſſ. Prælat. & cõmuni opinione. vt etiam euenit in blaſphemia, & Simonia, & datur locus præuentioni; poteſtque Iudex procedere non ſolum via accuſationis, & inquiſitionis, ſed etiam per ſimplicem, & ſecretam denuntiationem, de quibus mox dicetur. agemus etiam de hoc eodem crimine, Theor. 254. & ſeqq.

THEOREMA 224.

IN 12. verò. §. vult Pontifex concubinarios tam ſæculares, quàm Eccleſiaſticos puniendos ab Ordinariis, iuxtà Concil. Tridentinum ſeſſ. 24. c. 8. & ſeſſ. 25. c. 14. quod cit. c. 8. de laicis agens, ſtatuit; vt ſiue ſoluti, ſiue vxorati fuerint, ſi tertiò ab Ordinario moniti non ſe ſeiunxerint à concubina, excommunicentur, & non abſoluantur, niſi paruerint; & ſi in cenſura per annum manſerint, Ordinarius ſeuerè contra tales procedat. Ipſæ verò publicę concubinæ, ſiue coniugatæ, ſiue ſolutæ, ſi ter monitæ non parent, ab Ordinario etiãm ex officio ſuo, & nemine requirente

te grauiter puniantur. & ſi videbitur Ordinario, ex oppido, & diœceſi expellantur auxilio brachij ſæcularis cæteris pœnis in adulteros, & concubinarios in ſuo robore remanentibus, cap.num. 14. cit. contra clericos, decernit, vt ſi primò moniti non reſipiſcant, tertia parte fructuum obuentionum, & prouentuum beneficiorum, & penſionum ipſo facto priuati ſint, applicanda fabricæ Eccleſiæ, vel locis piis arbitrio Ordinarij. Sin in eodem delicto cum eadem, vel alia perſeuerans non pareat ſecundæ monitioni, priuatur omnibus fructibus, & ſuſpenditur ad tempus arbitrio Ordinarij, & ab officio, & adminiſtratione beneficij. Quòd ſi adhuc perſeueret, ſpoliatur omnibus beneficiis, officiis, portionibus, penſionibus perpetuo, fitque inhabilis quibuſcunque honoribus, dignitatibus, beneficiis, & officiis in poſterum. & ſi adhuc cum eadem vel alia in delicto perſiſtat, plectatur excommunicatione. Qui autem non habet penſiones, aut beneficia, pœna carceris, aut ſuſpenſionis, inhabilitatis, arbitrio Ordinarij puniatur. Epiſcopus autem ſi in tale crimen incideret, & admonitus à Synodo Prouinciali, non ſe emendaret, eſt eo ipſo ſuſpenſus, & à Pontifice Romano pro qualitate culpæ, etiam priuatione, ſi fuerit opus, plectendus. Similia his habentur in c. quorumdam. d. 34. & in Concil Rhemenſi ſub Eugenio II. c.2. & Oxonienſi.c. & ſi fortè.

Eſt tamen grauis quæſtio, an huiuſmodi Clericus concubinarius notorius ſit ipſe iure ſuſpenſus. Et quidem Abbas, c.cum non liceat. de præſcript. &, c. ex parte. de teſtibus. Hoſtienſis, Cardinalis quos refert, & ſequitur Couar. Clement. *ſi furioſus*.p.1.§.1.num.5. Nau.c.25. num.76.77.80. & c.27. num. 154. Palud.4. d.27. q.4. Anton. 3.p.t.27. c. 3. Abulenſ. tr. de clerico concubin. Diaz in pract. crim.c.73. Syl.v. concubinar. q.4. Menoch. l.2.de arb. caſu 418. Bermundus.tr.de clerico concubinar. Rebuffus. tr. de publ. concubinar. Azor tom.3.l.3.c. 6. affirmant, & ſi deinde diſcrepent inter ſe. An ſi interim quis celebrat, contrahat irregularitatem, item an requiratur Epiſcopi diſpenſatio etiam poſt emendationem, vt licitè celebret, & denique an extendatur talis ſuſpenſio ſolum ad presbyteros, an etiam ad Diaconos, & Subdiaconos, vel forte etiam ad reliquos in minoribus, de quibus diſtinctè Suarez t.5. d.31. ſect.4.n.4. & ſeqq. Textus autem, quibus innituntur, paulò infrà explicabuntur. Negant autem Sotus.4. d.1.q. 5.art.6.& d.13. quæſt.1.art.9. Medina in ſumm.l.1.c.11.§.8. & Suarez dic. d.31. ſect.4. n. 10. & ſeqq. Tum quia conſuetudine, & vſu Eccleſiæ non eſt recepta talis ſuſpenſio, nec viſus concubinarius, qui ante, vel poſt pœnitentiam miniſtrâs petierit diſpenſationem à ſuſpenſione, aut irregularitate ob tale crimen incurſis. Tum quia Concil. Tridentinum, & Pius V. in præſenti §. ſupponunt tales non eſſe ipſo iure ſuſpenſos. nam Concilium ſeſſ.25. c.14. explicato, dicit: Qui ſecundæ monitioni non paret, ad tempus ſuſpendendum. (non eſt igitur ipſo iure ſuſpenſus) arbitrio Ordinarij à beneficij (nihil de ſuſpenſione ab Ordine) ad-

miniſtratione. Et infra. Clericos non habentes beneficia, ſi opus ſit, iuxta delicti, & contumaciæ perſeuerantiam, & qualitatem ab Epiſcopo puniẽdos pœna carceris, ſuſpenſione ab ordine, & inhabilitatione ad beneficia, aliiſve pœnis iuxta Canones. Supponit igitur adhuc nõ eſſe ipſo iure ſuſpenſos. Tum quia c. 3. de cohabit. cler. & mulier. dicitur, cogendos per ſuſpenſionis, & interdicti ſententiam ab Epiſcopo, vt huiuſmodi fœminas à ſe abiiciant, & ſeparẽt. Et c. 4. eſſe cogendos per ſuſpenſionem à beneficio, & ſi pertinaces fuerint, etiam per priuationem. Et c. 5. dicitur quidem ſuſpenſus quis propter hoc crimen ab officio, ſed addit rectè Gloſſa, ab Epiſcopo ſuo. Cum enim requirat Pontifex litteras, quæ ſeriem facti contineant, ſatis conſtat, illam ſuſpenſionem fuiſſe per ſentẽtiam latam. Et c. 6. dicitur, interdicendos tales ab officio per Epiſcopum. Non igitur iure ipſo ſunt irretiti cenſuris.

Sed difficultatem facere videntur, tum c. vltimum de Temp. ordin. vbi dicitur talem haud eſſe impediendum à ſuſceptis, vel ſuſcipiẽdis ordinibus poſt peractam pœnitentiam, niſi talia crimina fuerint notoria. ergo ſignum eſt, quando eſt notorium adeſſe impedimentum, nempe ſuſpenſionem, &c. Tum c. veſtra. & c. vltim. de cohabitatione cler. & mulier. vbi habetur concubinarium clericum eſſe ſuſpenſum quoad ſe tantum, niſi eius delictum notorium ſit. Tum quia c. ſi qui ſunt presbyteri, d. 81. & c. nullus. & c. præter. d. 82. vbi interdicitur ingreſſus Eccleſiæ, & vt Miſſam non cantet, neque Euangelium, Epiſtolam, &c. Tum c. Sacerdotes, d. 50. vbi legimus talem non poſſe habere honorem ſecundum canonicæ inſtitutionis auctoritatem.

Quibus reſpondet Sotus, & Medina locis cit. olim fuiſſe latam ſuſpenſionem hanc, ſed ceſſaſſe per contrariam conſuetudinem. Suarez verò negat ex his locis colligi etiam olim latam ipſo iure huiuſmodi ſuſpenſionem. Et ad primum textum reſpondet, non dici de hoc publico peccatore, eſſe ipſo iure ſuſpenſum, ſed monendum ſub interminatione diuini Iudicij, vt non miniſtret: propter enim peccatum publicum, niſi reſipiſcat, poterit committi Iudici, vt illum ſuſpendat, vel alio modo impediat; licet non ſit in iure lata talis ſuſpenſio. Sicut in Concil. Trid. ſeſſ. 22. decreto de obſer. in celeb. Miſſæ, dicitur. vt Epiſcopus neminem, qui publicè, vel notoriè ſit criminoſus, ſacro altari miniſtrare permittat. Quod non ſpectat ad ſuſpenſionem ipſo iure latam, ſed ad officium prælati.

Ad ſecundum ibi non agitur de ſuſpenſione cõcubinariorum, quæ ſit cenſura, ſed de obligatione quã ſecum affert peccatum: ſi enim eſt occultum, dicitur concubinarius ſuſpenſus quoad ſe tantùm, cum cæteri audientes eius Miſſam non peccent. c. vlt. 15. quæſt. 8. at cum peccatum iam eſt publicum, non ob cauſam ſuperadditam, ſed ob ſcandalum aliorum, quod intrinſecè ſecum affert peccatum publicum, dicitur etiam ſuſpenſus, ſeu obligatus abſtinere propter alios, cum fideles tunc teneantur ad vitandum illum in diuinis myſteris, nec eius Miſſam audire.

Ad

Ad tertium, ibi ſermo eſt de interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ vſque dum pœniteant, non de ſuſpenſione. & de Clericis coniugatis, quorum Miſſas audire cæteri fideles prohibentur. cum dicatur. *Qui concubinam palam duxerit, aut ductam non reliquerit.* Quod delictum hodie grauiſſimè per Inquiſitores puniretur.

Ad quartum, nullum ibi eſt verbum, quod nos cogat intelligere eſſe ſuſpenſioné ipſo iure latam, ſed ſolum huius criminis reum poſſe priuari. maxime cum dicat canon, ſecundum canonicæ inſtitutionis auctoritatem, & non inueniatur, cætera iura huiuſmodi ſuſpenſionen ipſo facto imponere.

THEOREMA 225.

QVoad modum autem procedendi contra prædictos reos, tradit Pontifex §. 13. vt fiat & per viam accuſationis, & per viam inquiſitionis, & denique per viam ſimplicis, & ſecretæ denunciationis, de quibus viis agitur c. qualiter, & quando. 2. tit. de accuſatione. Accuſationis via proceditur, cum quis ſpondet ſe probaturum obiecta. Via inquiſitionis, quando Superior, vel Iudex ex officio procedit ad inueſtigandum commiſſi criminis auctorem, aut purgandum, reformandumve locum aliquem ſubiectum ſuæ iuriſdictioni. Denuntiationis denique, quando, qui detulit crimen, non vult ſuſcipere onus probandi. & duobus modis fieri poteſt. Primo, cum fit ſuperiori tamquam Patri, & dicitur denunciatio Euágelica, & tendit in emendationem proximi. Secundo, cum fit Superiori tamquam Iudici, & ſpectat punitionem criminis, ob bonum commune, vel euitationem mali, aut damni; & dicitur iudicialis. de quibus Soto. l. de teg. ſec. m. 2. q. 6. Rodericus. tom. 2. quæſt. 3. 4. 5. Sed Clarus. l. 5. quæſt. 3. & ſeq. ad duos ſolùm modos reducit, nempe inquiſitionem, & inſtantiam partis, vel alterius, ad quem de iure ſpectare poteſt accuſationem porrigere, eò quod denuntiatio ſit quid diſtinctum, & præuium, vt ea, vel infamia præcedente Iudex procedat ex officio: quem ſequitur Leſſius l. 2. c. 29. dub. 12. & colligitur etiam ex cit. c. qualiter, & quando. de accuſat. Quare quicunque Iudex competens, tam ratione delicti, quàm perſonæ, præcedente tantùm ſimplici, & ſecreta denunciatione, procedere poteſt in his criminibus. Sed repertos per calumniam denunciaſſe, Pius V. præcipit §. 14. puniri pœna Talionis, ſeu æqualis retributionis grauiſſima ſanè. de qua Exod. c. 21. Deut. c. 19. Leuit. c. 4. quam etiam, in vſu fuiſſe apud Romanos conſtat ex l. fin. Cod. de accuſat. &. l. fin. Cod. de calumniat. Plinio l. 7. c. 54. Gellio l. 2. c. 5. Ariſtotele l. 5. Eth. c. 5. Alciato l. 9. parerg. c. 8. Alex. ab Alexand. l. 6. c. 10. Budæo in l. Ius ciuile. ff. de Iuſt & iure. Pet. Greg. l. 31. c. 19. & l. 32. Syntagm. cap. 20. num. 5. & 113. Menochio l. 2. de arb. Iud. caſu 322. Abulenſi Exod. 21. q. 26. Leu. 24. q. 12. & in Matth. c. 5. q. 322. S. Thom. 2. 2. q. 68. S. Auguſt. l. 16. contra Fauſtum c. 25. Abbate, & Felino in c. 1. de calumnia. Ignatio Lopez in addit. ad Diaz c. 65. Farinac. t. 1. prax. crim. q. 16 n. 1. Sigiſm. Scaccia de iud. cauſ. ciuil. crim. c. 51. num. 7. & ſeqq.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 7. edita anno 1566. qua incipit. Cum nobis nuper.

EPITOME 91.

Nautæ, cõducto res mercium, & naufragi in ſtatu Eccleſiaſtico bene habẽdi, & iuuandi in rerũ recuperatione vexãtes eos puniuntur, fauẽtes indulgentias conſequuntur.

SVb excommunicationis pœna, & decem millium ducatorum Pontifex §. 1. præcipit Baronibus, & Gubernatoribus, ne in ſtatus Eccleſiaſtici portubus, ripis, & terris audeat qũis impedire, vel permittere quouis genere moleſtiæ vexari infortunium, aut naufragium patientes, vel mercium conductores, & nautas. Quin potius, vt tam ipſi, quàm res eorum bene habeantur, & tractentur.

§. 4. Præſtent auxilium ad recuperanda omnia tam per mare vagantia, quàm conſtituta in ripis, & prope terram. nec ſe in dictis rebus immittant, niſi à nauigiorum patronis, aut iis, quorum intereſt, fuerint requiſiti de ope, & auxilio, quod eis præſtare teneantur. Vocati autem in ſubſidium laboris pro recuperatione rerum (etſi in his calamitoſis euentibus per ſe obliget fraterna charitas) iuſtam mercedem percipiant.

§. 5. Atque vt promptius omnes in prædictis rebus conſeruandis, & recuperandis auxilium, conſilium, & fauorem impendant, conceditur eis annorum decem, & quadragenarum totidem indulgentia.

§ 6. Iubet, vt commorantes prope locum naufragij, vocati auxilium ferant.

§. 7. Communitates verò talium locorum teneantur in manibus Iuſtitiæ conſignare latrones, vſurpatores, & detentores rerum naufragatarum, aliâs teneantur ipſæ ad damnum, atque expenſas in tali naufragio paſſis.

THEOREMA 226.

NOn diſſimilia habentur in Pauli III. bulla 42. vt vidimus Epit. 62. ſed hîc additur primò mulcta pecuniaria. 10000. aureorum Gubernatoribus, & Baronibus ſtatus Eccleſiæ, permittentibus nautas, conductores mercium, & naufragium, infortuniumve paſſos; vel res eorum male haberi. Secundò proteguntur hic non tantum paſſi naufragium, verum etiam infortunium, & tam in ſaluandis, quàm recuperandis ſuis rebus. Tertiò, hic non vetatur ſolum res occupari horum miſerorum, ſed imponitur etiam præceptum ſubditis §. 4. 5. 6. deferendi his miſeris auxilium, ſoluenda auxiliantibus mercede moderata, & non quarta parte rerum recuperatarum, vt in bulla Pauli III. Denique quartò Pius §. 7. aggrauat communitates ad conſignandos

Magi

Magiſtratibus iuſtitię vſurpatores, & detentores rerum ablatarum, aliàs teneantur ipſæ reſarcire totum damnum, & expenſas naufragij, vt facit etiam Hadrianus Imp. l.ne quid. ff. de incend. Idem quoque ſtatuit idem Pius V. bulla 12. in vet. bullario contra Communitates non cuſtodientes territoria à furibus, & bannitis. Præſumitur enim negligentia Communitatum in territorio purgando à ſceleratis, & facinoroſis. vnde Ioannes VIII. d.86. cap. 3. ſcribit. *Facientis culpam proculdubio habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare:* ſcriptum quippe eſt, non ſolum qui faciunt, ſed etiam, qui conſentiunt facientibus, participes iudicantur. & negligere, cum poſſis deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quàm fouere. Videatur etiam Theorema. 6.7.21,167. Bald. l. ſi quis non dicam rapere. num. 17. Cod. de Epiſ. & Cler. Menoch. de præſum. l. 5. præſum. 31. Farinac. de delict. & pænis. quæſt.24.

EIVSDEM PII V.

Cōſtitutionis 8. editæ anno 1566. quæ incipit. Circa paſtoralis. *& 9. incipientis.* Decori. *editæ anno 1569.*

EPITOME 92. 93.

Moniali-bus perpetuo ſeruanda clauſura. excom. priu. & inhabilitio, & ſolus Papa abſoluit, & inuoluit etiā participes.

PRÆCIPIT Pontifex in Conſtitut. 8. §. 1. & 2. vt Moniales religionem profeſſæ tacitè, vel expreſsè, quamuis conuerſæ ſint, ſeruent perpetuam clauſuram in monaſteriis omnibus, etſi forſitan in aliquibus nunquam antea viguerit. §. 3. Et ſimiliter etiam Tertiariæ, ſi ſolemne votum emiſerunt, per Ordinarios eadem illis perſuadeatur. §. 4. At verò volentes ſine profeſſione, & clauſura viuere, nullam aliam deinceps in ſua Congregatione poſſint recipere, aliàs irrita ſit receptio. §. 5. Eleemoſynæ pro Monialibus colligantur per conuerſas non profeſſas, aut per profeſſas habitantes propè Monaſterium annorum 40. Sed §. 6. de cætero nullæ aliæ conuerſæ profeſſæ recipiantur. §. 7. Monialium porrò numerus reguletur iuxta redditus Monaſteriorum.

Prędictam conſtitutionem idem Pius confirmat, & declarat bulla 9. in bullario nouo, in veteri autem 100. quæ incipit. *Decori.* edita anno 1569 & §. 2. ſtatuit nulli Monialium, etiam ex Regia proſapia, vel prætextu cuiuſcumque facultatis, aut infirmitatis licere egredi è proprio Monaſterio, niſi cauſa magni incendij, lepræ, & epidemiæ, ſitque cauſa hæc cognita, & approbata, atque etiam in ſcriptis expreſſa per ſuperiores, & ſimul per Ordinarium, quãuis monaſteria ſint exempta, & in dictis caſibus licen-

tiã detur ſolùm ad tempus neceſſariũ. ſi ſecus fiat, egredientes ipſæ, dantes licentiam, comitantes, & recipientes ſunt ipſo facto excommunicatæ, & abſolutio Papæ reſeruatur. & egreſſæ, ac dantes licentiam priuantur omnibus dignitatibus, & officiis, atque ad eadem, atque alia fiunt inhabiles in futuro. & § 5. præcipit in virtute ſanctæ obedientiæ Ordinariis, &c. vt quolibet anno per ſe, vel alium aliquem hæc publicent, & faciant obſeruari.

THEOREMA 227.

CVm ſuperioribus ſęculis Moniales è ſuis Monaſteriis non difficilè exirent, quod clauſura non adeo arcta inſtituta, vel haud recepta eſſet, vt colligitur ex cap. periculoſo. de ſtatu regul. lib. 6. & epiſt. 109. D. Auguſtini, dum ſcribit. *Nec eant* (Moniales) *ad balnea, ſiue quocumque ire neceſſe fuerit, minus, quàm tres; nec illa, quæ habet aliquò eundi neceſſitatem, cum quibus illa voluerit, ſed cum quibus ipſa Præpoſita iuſſerit, ire debebit.* & Concilio Cabilionenſi 2. cap. 57. dum præcipit, ne Abbatiſſa exeat è monaſterio, niſi habita licentia Epiſcopi, vel eius Vicarij, niſi forte imperialis iuſſio eam cogat, aut alia iuſta cauſa. & quando foras pergit, curam gerat Monialium, quas ſecum ducit, & cap. 62. ne ſanctimoniales exeant è monaſterio, niſi pro aliqua neceſſitate eas mittat Abbatiſſa. Cœpit. Bonifacius VIII. de ſtatu regul. in 6. c. periculoſo. clauſuram prædictam reſtringere, vetans quancumque & cuiuſcumque Ordinis monialem, etiam conuerſam, & quocumque appellentur nomine, expreſsè, vel tacitè profeſſã (neque enim includuntur Nouitiæ, vt conſtat ex textu.) Qua de re Gloſſa. cap. vnico. de voto, & voti redemp. l. 6. Sylu. religio 3. num. 19. Nauarr. conſil. 81. de regul. l. 5. comm. 4. de regul. quæſt. 20. num. 71. Valent. 2. 2. d. 6. quæſt. 6. p. 5. exire è ſuo monaſterio; & pariter quemcumque intra Monialium ſepta ingredi, niſi tanto, ac tali morbo laboraret monialis, vt abſque aliarum periculo graui, & ſcandalo commorari nequiret, etſi teſte Io. And. ibidem in regno Franciæ hæc Bonifacij Conſtitutio recepta non fuerit.

Eandem innouauit Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 5. de regul. præcipiens Epiſcopis vniuerſis ſub atteſtatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt in omnibus monaſteriis ſibi ſubiectis, ordinaria, in aliis verò Sedis Apoſt. auctoritate, clauſuram ſanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt, conſeruari diligenter curent; compeſcendo contradictores, & inobedientes, inuocato, ſi fuerit opus, auxilio brachij ſæcularis. ad quod præſtandum, iniungit ſæcularibus Magiſtratibus ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrẽda. Tum ſubiicit. *Nemini ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire è monaſterio, etiam ad breue tempus, quocumque prætextu, niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda, indultis quibuſcumque, & priuilegiis non obſtantibus. Ingredi autem intra ſepta monaſterij nemini liceat,*

liceat, cuiuſcumque generis, aut conditionis, ſexus, vel ætatis fuerint, niſi Epiſcopi, vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda.

Quæ ſanè decreta hac præſenti Conſtitutione Pius V. confirmat. §.1. & 2. fuitque omnino conuenientiſſimum exitum è monaſterio monialibus, & ad eos ingreſſum, interdicere. vt hac ratione ab humanis conſpectibus ſeparatæ corda, & corpora in omni ſanctitate cuſtodirent. aliàs enim facillimum fuiſſet oriri multa ſcandala, vt quæ leguntur tota 27. quæſt. 1. manifeſtè docent.

Qui ſenſus etiam fuit Patrum Concilij Carthaginenſis, cum vniuerſi dixerunt. *quæ nolunt nubere, & pudicitiæ meliorem eligere partem, hæc vitare debent, & non ſolum non habitare ſimul* (cum extraneis) *ſed neque habere ad ſe aliquem acceſſum.* & ſextæ Synodi in Trullo. cap. 23. dum Virgines, quæ in parentum domibus manebant, ſtatuunt, vt poſt parentum, à quibus cuſtodiebantur, obitum, ab Epiſcopo, vel preſbytero, abſente Epiſcopo, collocentur vel in Monaſteriis Virginum, vel matronis grauioribus conſignentur, & commedentur, ne paſſim vagantes Eccleſiæ lædant exiſtimationem.

Sedneque iure hac in re Moniales, quæ nunquam clauſuram ſeruarant, conqueri potuerunt, cum D. Thom. 2. ſent. d. vlt. q. 3. & quæſt. 10. art. 10. S. Bonau. ſuper regul. cap. 10. Sylu. v. religio. 6. §. 6. Corduba ſuper regulam Minorum cap. 10. quæſt. 2. doceant, ad regulam pertinere non tantum, quæ expreſsè in ea habentur, verùm etiam quæ ad regulam reducuntur. Ideo cum ad Monialium caſtitatem, & puritatem conſeruandam, cui ſe voto illæ obligarunt, vt ratio ipſa, & experientia optima Magiſtra docuerint, clauſuram eſſe apprimè neceſſariam, rectè Pontifices, atque Concilium eam, tanquam antecedenter in voto caſtitatis promiſſam, præceperunt, vt docent DD. in d. cap. periculoſo. Ang. v. religioſus. §. 30. Anton. 3. tit. 16. cap. 17. §. 3. Syl. relig. 7. §. 16. Nauarr. cap. ſtatuimus. num. 40. Rodericus p. 1. quæſt. 44. & ſeq. Io. de cruce l. 1. epit. cap. 5. not. 3. Azor p. 1. l. 13. cap. 8. quæſt. 2. Miranda. tr. de Monialibus.

Idem fieri præcipit Pius V. §. 3. & 4. à Tertiariis cuiuſcumque ordinis, ſi & ipſæ profeſſæ ſint. cum & iſtarum vota ſolemnia ſint, & irritantia matrimonia, ſicut & aliarum monialum vota, ex bulla 6. Pauli III. & eodem rigore teneantur ad caſtitatem ſeruandam, ſicut & moniales habentes velum, vt notauit Io. de Cruce. l. 1. epit. ſtatus relig. cap. 5. dub. 3.

Quæ autem ſolemne votum non emiſerunt, curandum, vt profiteantur, & ſeruent clauſuram, aliàs nullam deinceps admittere valeant, & ſi contrarium fiat, receptio eſt nulla. Non comprehenduntur tamen hac conſtitutione fœminæ ſæculares Canonicæ. de quibus in Clem. *Attendentes.* de ſtatu monach. & in cap. indemnitatibus. §. ſupradicta. de elect. 6. ſicut neque quæ Romæ in loco Turris nouæ ſpeculorum habitant, ex Nauarr. conſil. 81. 82. de regul. & Azore, t. 1. l. 13. cap. 9. Quod verè, & propriè moniales, & religioſæ non ſint, ſed potius oblatæ,

cum

cum nullam emittant profeſſionem ſolemnem trium votorum.

Porrò vt faciliùs ſeruaretur clauſura, præcepit Bonifacius d. cap. periculoſo. §. ſanè. vt reguletur numerus monialium in monaſteriis non mendicantium iuxta redditus monaſterij, aliàs receptio ſit nulla. Quod Pius V. hic §. 7. extendit ad Mendicantes. & Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 3. non tantum ad monialium, ſed etiam virorum monaſteria, tam mendicantium, quàm non mendicantium, ſiue viuant ex redditibus, ſiue ex eleemoſynis. vt demum fecit etiam Paulus V. bulla 9. epit. 164. Cúmque Bonifacius dixiſſet, *tot recipiendas, quot ſine penuria ſuſtentari poſſent*, Concilium dixit, *quot poſſint commodè ſuſtentari*. & Paulus V. *quot ali, & veſtiri poſſint*, iuxta morem Inſtituti. ne ſit neceſſe Gloſſæ. cap. periculoſo, v. penuria. iterum laborare in explicatione. Niſi enim neceſſitati ſubuenies religioſorum, nunquam exactam, perfectámque videbis obſeruantiam votorum in religionibus, & monaſteriis.

THEOREMA 228.

IN confirmatione verò, quæ incipit. *Decori*. §. 2. declarat tres caſus, in quibus liceat Monialibus exire è clauſura monaſterij, nempe cauſa magni incendij, lepræ, & peſtilentiæ; qui certè caſus tangunt bonum commune totius Monaſterij. licet c. periculoſo. id tantum permiſiſſet ob infirmitatem periculoſam aut ſcandaloſam.

Roganti an idem liceat in aliis caſibus ſimilibus, Dico ſententiam eſſe Nauarr. comm. 4. de regul. num. 48. Gutierez in qq. can. c. 14. Roder. p. 1. quæſt. 49. art. 3. Cordubæ in addit. ad Compend. priuil. mend. Collectorum lib. ſupplem. priuil. in decis. quorumdam dubiorum dub. 1. Io. de Cruce. l. 1. Epit. ſtat. de relig. cap. 5. dub. 4. licere, vt ſi bellum ingruat, impetus magni torrentis, ædificij imminens ruina, quæ moniales ad exitum compellant. & Nau. n. 49. caſum extendit etiam ad morbum monialis alicuius, iudicio medici, ei valdè periculoſum, ſed non contagioſum cæteris ſanctimonialibus, quod etiam probabile exiſtimat Io. de Cruce. id tamen cæteri non admittunt, cum is morbus non vergat in præiudicium totius Monaſterij, vt caſus, qui à Pio V. ſunt enumerati.

Declarat etiam hic Pontifex, vt cauſa fuerit approbata per ſuperiorem (ſi moniales ſubiectæ ſint Religioſis) & per Ordinarium; vt etiam declarauit Congregatio Illuſtriſſimorum Cardinalium ſupra Conc. Trid. vt refert Roder. t. 1, quæſt. 29. art. 6. & Io. de Cruce loco cit. dub. 3. Ita ſtatuens. Monialibus è monaſterio exeũtibus, etiam cum cauſa probabili, requiri in eo communem conſenſum ſuperioris, & Epiſcopi loci. quamuis in Hiſpania in hac parte lex abrogata ſit per contrarium vſum, & Moniales exeant cum ſola licentia ſuorum ſuperiorum, vt loco citato refert Io. de Cruce. Idémque Pius V. præcipit licentiam eſſe dandam in ſcriptis, quamuis Conſtitutio Bonifacij. VIII. & Conc. Trident. non requirant, vt ſcripto tradatur. Moniales autem aliter ẽ monaſterio exeuntes, etiam ex Regia proſapia, dantes licentiam, comitantes, & recipientes incidunt ipſo

facto

facto in excommunicationem Papæ reſeruatam, ipſæque, & dantes licentiam priuantur omnibus dignitatibus, & officiis, & fiunt inhabiles in futuro.

Notat tamen Nauarr. loco citato num. 51. & Rodericus quæſt. 49. art. 7. Comitantes, & excipientes, ſi id fecerint, extrema, aut etiam graui neceſſitate coacti, in has pænas non incidere; vt ſi egreſſam Monialem ſolam. v. g. & noctu, longiúſque vagantem, nec volentem redire, propinquus excipiat domi, aut aliquo comitetur, ne Monialis famæ, honoris, & vitæ periculum ſubeat; cum etiam ex eiuſdem Nauarr. Caiet. & aliorum ſententia vt diximus Theor. 27. recipiens hæreticum ob conſanguinitatem, vel magnam conſuetudinem, & non formaliter vt hæreticũ (qui caſus eſt multo grauior) excommunicationẽ non incurrat.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 13. olim 23. edita anno 1566. quæ incipit.
Sanctiſſimus.

EPITOME 94.

In diſpẽſationibus matrimonialibus ſufficit exprimere remotiorẽ gradum conſang. vel affinit. & deinde in litteris facere mentionem de proximiore.

CVm ſtatutum fuiſſet à Pio IV. bulla 137. vt in diſpenſationibus matrimonialibus pro coniunctis in diuerſis gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis ex eodem ſtipite prouenientibus exprimerentur etiam gradus propinquiores, & non ſolum remotiores, alias diſpenſationes eſſent nullæ; Pius V. præſenti Conſtitutione. §. 1. in fauorem Matrimonij decernit, vt de cætero in diſpenſationibus pro conſanguinitate, & affinitate, aut mixtis ex eodem ſtipite (dummodo non attingant primum gradum, ſuper quo nunquam intendit diſpenſare) attendatur gradus remotior, qui ſecum trahat propinquiorem. Idem ſeruetur in commiſſionibus, & litteris factis ordinariis, ſufficit enim exprimere remotiorem gradum: óbtentis tamen poſtea litteris declaratoriis ſuper propinquiore, iuxta Cõſtitutionem Gregorij IX. & Clementis VI.

THEOREMA 229.

VTi lege veteri Leuit. cap. 19. & iure Ciuili, Cod. de inceſtis, & inutilibus nuptiis, matrimonia in certis gradibus ſunt vetita, ſub pæna infamiæ, bonorum confiſcationis, & ſimilium; ita omnino conenientiſſimè iure canonico Eccleſia prohibuit, vſque ad quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum, contrahi matrimonia, frendant, quantum velint VViclefus Lutherus, Bucerus, Chemnitius, Melanthon, & alij eiuſdem farinæ Nouatores, Anathemate damnati in Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 3. & 4. & pluribus confutati ab Illuſtriſſimo Bellarmino l. 1. de Matrim. cap. 25. & ſeqq. Sanchez l. 7. de 53. num. 6. Valentia t. 4. d. 10. quæſt. 5. p. 1. & 3. Tum ob reuerentiam, quam ſibi conſangui

ſanguinei, & affines exhibere inuicem debent, cui maximè detrahit actus coniugalis, cum & coniuges ipſi inter ſe verecundia quadam ſuffundantur, ex D. Thoma 2. 3. quæſt. 154. art. 9. & D. Auguſt. l. 15. de Ciuit. cap. 16. Tum quòd deceat inire matrimonia, vt publico Reipublicæ Chriſtianę bono deſeruiant, non autem officiant, quippe cum homo animal ſit politicum, ex Ariſtotele l. 1. polit. cap. 2. bonum autem publicum exigat, ne conſanguinei, & affines inter ſe contrahant, cum ſint iam ſatis inter ſe deuincti, ſed cum aliis, vt vincula amicitiæ maximum reipub. bonum, ex Ariſt. l. 2. pol. cap. 2. non reſtringantur, ſed dilatentur, vt argumétatur S. Aug. loco citato, & S. Ambroſius epiſt. 66. ad Paternum. Tum, vt ablata coniugij ſpe, conſanguinei, & affines ſeſe frequenter inuiſentes, & ſimul manentes cautiùs agant, eáque ratione præcludatur aditus inceſtibus, qui facilè acciderent. Tum quod ſi naturali amori ex conſanguinitate, & affinitate orto adderetur coniugalis, inflammata libidine coniuges effrænatè vacarent copulæ, vt notat Sanchez. l. 7. d. 53. Reſtricta eſt autem. c. non debet. de conſang. prohibitio ad 4. gradum, etſi olim. cap. ad ſedem. 35. quæſt. 5. & cap. nullum. 35. q. 3. & alibi vſque ad 7. extenderetur. vel quod eò vſque ferè vigeat conſanguinitatis, & affinitatis amor, vt notat S. Tho. 4. d. 40. quæſt. 1. art. 4. vel quod vix deinde quis ſe alterius conſanguineum, aut affinem agnoſcat, & diſtantiam gradus recordetur.

THEOREMA 230.

CONſanguinitas autem, quaſi ſanguinis vnitas, ex Io. And. 35. quæſt. 5. in arboris explicatione, quippe cum ab eodem ſanguine proximè conſanguinei originem trahant, definitur à Io. And. loco cit. Nauarr. cap. 22. num. 41. Valentia, & aliis, propinquitas duarum perſonarum, eò quod vna ex altera, vel ambæ ex eodem deſcendant. Pater enim, & filius ſunt conſanguinei, quia vnus ab alio deſcendit, & duo fratres ambo à tertio, patre videlicet, veniunt. Ab aliis, vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum. Ita S. Tho. 4. de 40. q. 1. art. 1. Sanchez lib. 7. diſp. 50. Io. And. loco cit. & iuriſperiti. Dicitur, *vinculum*, quod conſanguinitas formaliter ſit ipſa coniunctio fundata in communicatione eiuſdem ſanguinis; quippe cum maiori neceſſitudine, & beneuolentia conſanguinei vniantur inter ſe, vt etiam Cic. docuit. l. 1. de Officiis. Dicitur, *vinculum perſonarum*, quia bruta ex eodem ſtipite procedentia non dicuntur conſanguinitate coniuncta, ex eodem D. Tho. cum non coniungantur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno parente proximo. Dicitur *ex eodem ſtipite* ſine additione (proximo) quicquid voluerit Palud. 4. d. 40. quæſt. 1. art. 1. & Couar. in 4. decret. p. 2. cap. 6. §. 6. num. 1. & 3. quia eo ipſo, quod fit mentio in definitione de ſtipite, intelligitur de ita propinquo, vt virtus eius in deſcendentibus perſeueret. etſi enim virtus primi parentis Adæ in omnibus deſcenden-

ſcendentibus duret ſecundum ſimilitudinem ſpecificam, non durat tamen ſecundum ſimilitudinem indiuiduam, iuxta quam auus, & parens aſſimilant ſibi prolem, quæ eorum imaginem, effigiémque complexionis,& morum, refert, cum virtus paterna non ſecundum totam ſuam perfectionem deſcendat in filium, ſed imperfectè, eóque debilius, quò in plures generationes deriuatur, ex Iſid.l.11. etym. cap. 6. Vult etiam Couar.addendum.*vel quorum vnus ab alio deſcendit*,aliàs Adam,& Cain non futuros conſanguineos,cum à nullo communi ſtipite trahant originem. quod etiamſi verum ſit, Sanchez tamen non putat fuiſſe neceſſariò addendum, cum id tantùm euenerit in Adamo, & eius filiis; cæteri enim à communi ſtipite procedunt, ideóque fuiſſe à D. Thoma omiſſum. Tandem dicitur. *carnali propagatione contractum*, vt ſic excludatur ab Angelis conſanguinitas creatis ab eodem Deo; & ab Adamo, & Eua, quæ etſi fuerit formata ex Adæ coſta, non fuit tamen illi conſanguinea, cum non ſit ex illo propagata per carnalem generationem.

Diſtinguitur autem conſanguinitas per lineas, & gradus. Porrò *gradus* ex Io. Andr. eſt diſtantia maior, aut minor vnius perſonæ ab alia ſecundum conſanguinitatis ſeriem, ſeu lineam, ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, per quos aſcendimus, & deſcendimus l. iuriſconſultus. §. 10. ff. de gradibus. *Linea* verò ex eodem Io. Andr. eſt ipſa ordinata collectio perſonarum ab vno ſtipite venientium, continens diuerſos gradus. Eſtque huiuſmodi linea, ſeu ſeries duplex, vna recta, altera tranſuerſalis. *Recta* eſt inter eos conſanguineos, quorum vnus ab alio immediatè, vel mediatè deſcendit, quæ dicitur aſcendentium, dum progrederis ad eos, à quibus origo ducitur, vt pater, auus, proauus, atauus. & dicitur deſcendentium, cum à ſtipite deſcendis ad trahentes originem, vt filius, nepos, pronepos, trinepos. *Tranſuerſalis* autem, ſeu lateralis, eſt inter eos, quorum neuter ab altero immediatè, vel mediatè deſcendit, ſed ambo ab vno aliquo tertio, vel immediatè, vt fratres, vel mediatè, vt conſobrini, vel patrueles. Et hæc *tranſuerſalis* eſt duplex, quædam *æqualis*, nimirum in qua continentur gradus conſanguineorum æquè à ſtipite communi diſtantium, vt ſunt duo fratres, aut duorum fratrum filij. Alia verò *inæqualis*, nempe quando conſanguinei tranſuerſi, ſeu collaterales diſtant inæqualiter à communi ſtipite, in quo vniuntur, vt contingit in patruo, & amita reſpectu conſobrini; diſtat enim conſobrinus ab illis in ſecundo gradu diſpari, quod patruus, & amita diſtent à communi ſtipite, nempe auo conſobrini, in quo proximè vniuntur in ſolo primo gradu, cum ſint eius filij, at conſobrinus diſtat ab auo in ſecundo gradu tanquam eius nepos. Dicitur autem ſtipes perſona illa, in qua omnes perſonæ, de quarum coniunctione tractatur, originem ducunt, & deſcendunt.

Vt autem facile ſciatur in quo gradu conſanguinitatis vna perſona ab alia diſtet, tres regulæ traduntur à S.Tho.4. d.40. quæſt.1. art.2. Gloſſa tit. de conſang. &

affin. in fine. & 35. quæſt. 5. in expoſitione arboris conſang. Palud. 4. d. 40. quæſt. vnic. Couar. in Epit. p. 2. cap. 6. num. 6. Sanchez. l. 7. d. 50. num. 4. Valentia t. 4. d. 10. q. 5. p. 3. & aliis, prima videlicet pro linea recta, aliæ pro tranſuerſalibus.

Prima in recta linea aſcendentium, Tot ſunt numerandi gradus, quot numerantur perſonæ, excepta prima. Itaque filius eſt in primo gradu conſanguinitatis cum patre, nepos in ſecundo, pronepos in tertio. Ratio regulæ eſt, quia pater ſecundum ſe non conſtituit gradum, ſed ſolum in ordine ad illum, qui ab ipſo deſcendit. ergo pater cum filio ab eo deſcendente conſtituit vnum gradum. præterea filius ipſe cum altero filio, qui ab ipſomet procedit, conſtituit alterum gradum, quare inter has tres perſonas, auum, patrem, & nepotem dantur tantùm duo gradus. ideo tot ſunt in hac linea computandi gradus, quot ſunt perſonæ inuicem procedentes, vna dempta.

Secunda, in linea tranſuerſali æquali eodem gradu diſtant cóſanguinei inter ſe, quo quilibet illorum ſecundum rectam lineam diſtat à prima ſtirpe. itaque fratres, qui ſunt conſanguinei in linea tranſuerſali æquali, ſunt conſanguinei in primo gradu, ſicut & quilibet illorum in primo gradu ſecundum lineam rectam diſtat à prima ſtirpe, in quo coniunguntur, id eſt patre. & conſobrini in ſecundo, cum in ſecundo gradu diſtent ab auo, ſtipite vtriuſque proximo, & ſic deinceps. Ratio regulæ eſt, quia cum tota, & adæquata ratio coniunctionis horum ſit vnio cum ſtipite, meritò etiam computantur gradus penes diſtantiam ab illo. nec magis, aut minus diſtare poſſunt inter ſe, quàm à ſtipite. qua de re videndum cap. ad ſedem. & cap. parentelæ. 35. n. 5.

Tertia, in linea tranſuerſali inæquali eo gradu conſanguinitatis perſonæ diſtant inter ſe, quo remotior illarum ſecundum lineam rectam diſtat à prima ſtirpe. v. g. Patruus, & filius ex fratre diſtant inæqualiter ab auo, in quo vniuntur, ille enim diſtat in primo gradu, eſt enim eius filius, hic autem diſtat in ſecundo, vtpote qui eſt eius nepos; diſtabunt igitur inter ſe in ſecúdo conſanguinitatis grádu. traditur regula. cap. fin. de conſang. Ratio, cur attendátur gradus penes diſtantiá remotioris à ſtirpe, eſt, quia cum ratio adæquata diſtantiæ collateralium inter ſe, ſumatur per ordinem ad proximum ſtipitem, in quo vniuntur, implicat eſſe inter ſe coniunctiores, quàm cum ſtipite: At ſi ratio haberetur propinquioris conſanguinitatis lateralis diſtans in ſecundo, aut tertio gradu à ſtipite, eſſet coniunctior cum laterali diſtanti in primo gradu, quàm cum ipſo ſtipite; cum illo enim eſſet in primo gradu, cum hoc autem in ſecundo, vel tertio.

Sciendum tamen eſt ius Ciuile in computatione graduum in linea tranſuerſali procedere alio modo, vt colligitur ex ff. de gradibus. & Authen. de hæret. ab inteſt. ven. collat. 9. & cap. Ad ſedem. 35. quæſt. 5. Io. And. ibid. Sanchez l. 7. d. 50. num. 7. 8. & Iuriſperitis, qui hac de re conſulendi ſunt, cum ad præſentem conſtitutionem id non faciat.

THEOREMA 231.

AFfinitas verò, ſi Etymologiam ſpectes, ex l. non facilè. §.3. ff. de gradibus. Io. Andr. 35. q. 5. in explicatione arboris affinitatis, Sanchez l.7. d.64. & aliis, *eſt quaſi duorum ad vnum finem vnitas.* eo quod duæ cognationes diuerſæ per nuptias copulentur, & alter ad alterius cognationis finē accedat. Cum enim per copulam vir, & fœmina efficiantur vna caro, ſanguis vnius dicitur alterius ſanguinem tangere, & ob id conſanguinei vnius coniugis fiunt alteri coniugi affines. l. non facile cit. & c. fraternitatis. 35. quæſt. 10. Sin verò rem ipſam exquiras, *Affinitas* definitur à S. Thom. 4. d.41. quæſt. 1. art. 1. quæſtiun. 3. Io. Andr. in arb. affinit. 35. quæſt. 5. Syl. matrim. 8. num. 15. Sanchez loco cit. Nau. Hoſtienſi, & cæteris. *eſt propinquitas perſonarum ex carnali copula proueniens, omni carens parentela.* Dicitur, *propinquitas*, quia in hoc conuenit cum cognatione carnali. *Ex carnali copula proueniens, omni carens parentela*, quòd in hoc ab illa diſtinguatur. debet tamen copula eſſe perfecta, vt notat etiam S. Anton. 13. p. tit. 1. c. 12. Valentia to. 4. d. 10. quæſt. 5. primo 3. Nau. c. 22. num. 43. & patet ex c. extraordinaria. 35. quæſt. 5. vnde per alias turpitudines non contrahitur. Et dicitur, *ex copula generaliter*, eò quod non tantùm ex licita, ſed etiam ex illicita oriatur, ex Conc. Tridentino ſeſſ. 24. c. 4. de matrim. Archidiac. c. vnico. de ſponſal. l. 6. Ioan. And. loco cit. Nau. c. 22. num. 42. & communi ſententia, licet l. non facilè. v. Affines. ff. de gradibus. dixerit ex ſolis nuptiis prouenire affinitatem. Sed ex Gloſſa intelligit tantum quoad delationem hæreditatis vel tutelæ. *Omni carens parentela*, ſcilicet per ſe, & ex parte affinitatis, cui eſt per accidens, vt aliquando affinitas, & conſanguinitas ſimul in eodem reperiantur, ex D. Thom. loco cit. Durat autem etiam poſt mortem eius, qui fuit cauſa contrahendæ affinitatis, vti conſanguinitatis. c. fraternitatis. 35. quæſt. 10. Affinitas autem proprie non habet gradus, ſed hi inter affines menſurantur per gradus ipſos conſanguinitatis. Petrus enim qui Semproniæ licitè, vel illicitè copulatur, affinis erit conſanguineis Semproniæ in eodem gradu, quo illi Semproniæ conſanguinei erunt, ſiue per rectā, ſiue per tranſuerſam lineam conſanguinitatis. & viciſſim conſanguinei Petri erunt Semproniæ affines in eo gradu, in quo ſunt conſanguinei Petro, vt colligitur ex c. porrò. 35. quæſt. 2. Gloſſa c. non debet. verb. in ſecundo. de conſang. Palud. 4. d. 39. quæſt. 1. Couar. in Epit. p. 2. c. 6. §. 7. Sanchez l. 7. d. 64. n. 3. Valētia to. 4. d. 10. q. 5. p. 3. Ideo quia meus frater eſt mihi conſanguineus in primo gradu, eius vxor erit mihi affinis in primo gradu.

Quare ſtipes in affinitate dicitur duplex illa perſona, quæ per carnis copulam miſcetur, & ob id linea affinitatis eſt duplex, ſicut & & conſanguinitatis. Quædam eſt recta aſcendentium, & deſcendentium. Aſcendentes ſunt Socer, Socrus, Vitricus, Nouerca. Deſcendentes verò gener, nurus, priuignus, priuigna. Alia tranſuerſa collateralium, qui alterutri coniugi ſunt cōſanguinei in linea tranſuerſa. Nam alteri ſunt affines in

eodem gradu lineæ tranſuerſæ. Et ſi conſanguinei ſint in linea tranſuerſa æquali, vel inæquali, ſimiliter, erunt affines. Impedit autem affinitas, & dirimit matrimonium vſque ad 4. gradum. c. non debet. de conſang. & affin. Saluo quod Tridentinum Concil. ſeſſ. 24. c. 4. de reform. & Pius V. in extrauag. *Ad Romanum.* reſtrinxerunt affinitatem ex illicita copula, vt non impediat vltra ſecundum gradum. Superuenit nonnumquam affinitas inter coniuges per fornicationem vnius cum perſona conſanguinea alterius; & tunc impedit, ne poſſit nocens petere debitum ab innocente, ex c. tuæ fraternitatis. & c. Iordanæ. de eo, qui cognou. conſang. vxoris ſuæ.

THEOREMA 232.

POrrò *Diſpenſatio* in præſenti Conſtitutione eſt Iuris relaxatio facta cum cauſæ cognitione ab habente poteſtatem diſpenſandi, ex Inn. c. dilectus. n. 4. de Temp. ordin. Io. And. ibid. num. 6 Butrio num. 10. Abbate num 5. Cardinali num. 2. quæſt. 2. Bellamera num. 5. quæſt. 2. Archidiac. c. licet canon. num. 2. de electione. l. 6. Imola l. quidam conſulebat. num. 8. ff. de re iudic. Nau. ſumm. prælud. 9. n. 15. Gloſſa 1. quæſt. 7. poſt. c. requiritis. Roderico tom. 2. quæſt. 46. art. 2. Graff. p. 1. l. 2. c. 31. num. 1. Sanchez l. 8. d. 1. num. 2. quamuis hic poſtremus verba illa (*cum cauſæ cognitione*) dicat pertinere non ad diſpenſationem ſimpliciter, ſed ad licitam diſpenſationem.

Aduertendum autem eſt aliud eſſe legis Interpretationem, Irritationem, Abrogationem, Derogationem; & aliud Diſpenſationem, vt docet Sotus l. 1. de Inſtit. q. 7. art. 3. Azor tom. 1. l. 5. c. 15. Sanchez. tom. 3. l. 8. d. 1. num. 1. *Interpretatio* eſt, cum declaratur caſus obſcurus, & dubius ob aliqua legis verba, non eſſe lege comprehenſus. *Irritatio* eſt, cum lex ab inferiore magiſtratu conſtituta, à Superiore reſcinditur, & redditur caſſa, & inanis. *Abrogatio legis* eſt cum Princeps, qui legem tulit, poſtquam vim obligandi conſecuta eſſet, eam tollit, & abolet in totum. *Derogatio* eſt, cum ex parte lex tollitur, nam. l. derogatur. ff. de verb. ſig. ita habetur. Derogatur legi, cum pars detrahitur; abrogatur lex, cum prorſus tollitur. Quare & M. Tull. l. 2. de inuent. *Indignum eſt de lege aliquid derogari, aut legem abrogari, aut aliqua ex parte commutari.* Diſpenſatio denique eſt, Principem legis rigorem relaxare, remittere, & mitigare in aliquo caſu, qui alioquin lege comprehenſus erat.

Num verò requiratur cognitio cauſæ diſputat Couar. de matr. p. 2. c. 6. §. 5. num. 12. & Azor. t. 1. l. 5. c. 15. quæſt. 9. & quidem ſi id fiat à Principe, ſufficit eius voluntas, nec requiritur alia cognitio cauſæ, in iis, quæ ſunt ſolius Iuris ſcripti, non diuini, aut naturalis. Si fiat ab inferioribus Præfectis, neceſſaria eſt cognitio cauſæ, aliâs qui legem relaxat, puniri poterit. An etiam requiratur ad diſpenſandum iuſta cauſa, tractat S. Thom. 1. 2. quæſt. 97. art. 4. Couar. loco cit. Sotus l. 1. de Iuſt. quæſt. 7. art. 3. Caiet. 1. 2. quæſt. 96. art. 5. prope finem. Azor tom. 1. l. 5. c. 15. quæſt. 2. Et plures alij citandi, & opinio cõmunis, Valentiæ. 1. 2. d. 7. quæſt. 5.

p.9. Sanchez l. 8. d. 18. Sayri. l. 3. de cenſuris. cap. 10. Suarez. l. 6. de ll. cap. 19. Henriquez. l. 12. cap. 3. n. 6. Salas de ll. d. 3, ſect. 4. n. 32. Azor. 2. p. l. 5. cap. 15. quæſt. 3. ſentit validam eſſe diſpenſationem ſine iuſta cauſa, ſed illicitam, quicquid tenuerit Vaſquez. p. 2. d. 178. cap. 4. nam obligatio legis pendet à voluntate legiſlatoris: ſi ergo velit legiſlator, & auctoritatem habens etiam ſine iuſta cauſa aliquem per diſpenſationem excipere, & ab obligatione legis eximere, ille exemptus remanebit, & conſequenter diſpenſatio, etiam abſque iuſta cauſa conceſſa, valida erit, vt etiam initio cum legem tulit, potuit aliquem excipere, licet ſi ſine iuſta cauſa id faciat, imprudenter aget, vnde ſaltem peccabit venialiter, etſi oppoſitum tenuerit Bart. Iaſ. & alij apud Sanchez num. 2. & Azor. loco citato. Quæ verò ſint cenſendæ cauſæ iuſtæ explicat idem Azor ibid. q. 8.

THEOREMA 233.

FVit olim difficultas non exigua, an in diſpenſationis impetratione ſuper gradibus conſanguinitatis, & affinitatis quãdo contracturi diſtãt inęqualiter à ſtipite, vt ſi vnus in ſecũdo, alter in tertio gradu diſtet, eſſe neceſſariò facienda mentio propinquioris, & remotioris gradus. Alexand. enim de Neuo in c. quod dilectio. de conſang. Gambara de auct. Legati l. 8. tit. de diſpenſ. legat. circa matrim. n. 392. Anton. Cuccus. l. 5. inſtit. tit. 12. num. 252. Molina tom. 1. de Iuſt. tr. 2. d. 161. verſ. *Illud tamen.* Burgaſius de Irregul. p. 2. tit. de Interpr. diſpenſat. num. 26. Idque declarauit Pius IV. in ſuo motu proprio, voluerunt fieri mentionem etiam gradus propinquioris, aliâs diſpenſationem futuram ſubreptitiam. Oppoſitum docuerunt Calder. conſil. t. 1. num. 1. ad fin. tit. de conſang. Abbas. c. quod dilectio. de conſang. Corneus conſil. 201. vol. 2. Milis in ſuo repert. v. diſpenſatio. num. 23. Ang. matr. 3. imped. 6. Syl. matr. 8. quæſt. 6. fin. Tab. imped. 3. quæſt. 3. Sotus 4. d. 40. quæſt. 1. art. 2. fin. Ledeſma. 2. 4. quæſt. 56. art. 4. fin. Toler. l. 7. c. 5. num. 6. Emanuel Sà. v. matrim. vbi de Imped. num. 4. verſ. cognatio carnalis. Hac igitur bulla Pius V. (vt fecerat etiã Clemens VI. in ſua extrauag. nuper relata à Calder. loco cit.) reuocans motum proprium Pij IV. ſtatuit, non eſſe neceſſariam mentionem gradus propinquioris, ſed tantum remotioris, obtentis tamen poſtea litteris declaratoriis ſuper propinquiori, nec poſſe litteras ſubreptionis, aut intentionis defectu notari. qua etiam de re Couar. 4. decret. p. 2. c. 6. §. 10. num. 12. Cuccus l. 5. Inſtit. tit. 13. num. 17. Gutierez l. 2. qq. can. c. 15. num. 128. Henriquez. l. 12. c. 3. num. 6. Lud. Lopez 2. p. inſtr. c. 49. in Imped. conſang. Roder. t. 1. ſumm. in 2. edit. c. 238. Pet. Ledes. de Matr. q. 54. art. 2. Sanchez l. 8. d. 24. n. 25. 26. & ſeqq. Dicitur autem *gratia ſubreptitia*, quando tacita ſunt ea, quæ ſi fuiſſent narrata, Papa non conceſſiſſet, vel difficiliùs conceſſiſſet. *Obreptitia* autem dicitur, quando falſum narratum eſt. vnde eſt maior dolus in obreptione, quàm in ſubreptione. Decis. Rotæ 288. apud Farinac. in tom. de conſil. reſp. & deciſ.

Quæ

Quærenti ad quid litteræ illæ declaratoriæ ſuper gradu propinquiore petantur, reſpondet Henriquez ibid. in comm. litt. T. & c. 9. num. 2. comm. litt. Z. Sanchez loco cit. num. 28. 29. & Pet. Ledeſma pro ſolo foro externo ad vitandum ſcandalum, ne forte quis ſuſpicaretur fuiſſe diſpenſatum in gradu propinquiori, & ob id eſſe matrimonium irritum, ideo deſeruiunt ſolùm ſcandalo vitando. Quare matrim. initum virtute diſpenſationis ſolo gradu remotiori expreſſo, nec obtentis litteris declaratoriis eſſet validum, ex Sanchez num. 29. 30. 31. Quare cum petitur diſpenſatio in ſolo foro conſcientiæ affinitatis ex occulta copula fornicaria, valet diſpenſatio, quamuis gradus propinquioris non fiat mentio (dummodo non ſit primus) nec ſunt neceſſariæ litteræ declaratoriæ, cum ibi non ſit periculum ſcandali, ex eodem Sanchez n. 28. & 33.

Aduertendum tamen eſt Pium V. prædictam conceſſionem, & declarationem limitare, dummodo primum gradum quoquo modo non attingant; cum S. Sanct. in hoc numquam intendat diſpenſare. ideo quando propinquior gradus ſtipiti fuerit primus, nullatenus valeret diſpenſatio, in qua mentio ſolius remotioris gradus facta eſſet, vt ſi quis velit ducere conſobrinam, fratris ſui filiam, aut filam filij, aut nepotis fratris ſui. nam contracturus diſtat à ſtipite in primo gradu; & à filia fratris in primo cum ſecundo; à nepte fratris in primo cum tertio; à pronepte fratris in primo cum quarto. Ideo in his caſibus, cum attingant primum gradum, nulla erit diſpenſatio, mentione facta ſolius gradus remotioris, vt rectè Sanchez num. 32. & Pet. Ledeſma docet. v. Append. num. 4.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 20. olim 22. editæ anno 1566. quæ incipit.

Regularium.

EPITOME 95.

REVOCAT §. 2. omnia priuilegia cõceſſa mulieribus, etiam ad contemplationem Imperatorum, Regum, & Reginarum, ingrediendi virorum monaſteria, regularium Chartuſienſium, & cæterorum.

Fœminæ non ingrediantur regulariũ virorũ monaſteria. excom. reſeruata. priu. & inhabilit. Offic. & ſuſp. à diuinis.

§. 3. Prohibétque, ne dictæ mulieres prætextu facultatũ poſt huius Conſtitutionis notitiam dicta monaſteria ingredi audeant, ſub pœna excommunicationis, latæ ſententiæ, & Papæ reſeruatæ.

§. 4. & Regulares, qui eas præſumunt admittere, incurrunt ipſo facto pœnam priuationis officiorum, quæ obtinent, & inhabilitatis in poſterum ad illa, & alia, & ſuſpenſionis à diuinis.

THEOREMA 234.

NE virorum monaſteria ingrediantur mulieres, habetur etiam in iure cautum. nam. 18. q. 2. c. peruenit. ita D. Greg. l. 3. ex 40. ſcribit

ſcribit Valentino Abbati. *Ideo huius te præcepti ſerie commonemus, vt neque mulieres in tuum monaſterium deinceps aliqua occaſione permittas aſcendere, neque monachos tuos commatres ſibi facere. Nam ſi hoc denuò ad aures noſtras quomodocumque peruenerit, ſic te ſeueriſſime noueris vltioni ſubdendum, vt emendationis tuæ qualitate, cæteri ſine dubio corrigantur.* Et quidem meritò, aliàs enim præberetur occaſio ſcandalis & oblocutionibus. Quare etiam rectè eadé de cauſa idem D. Gregorius. c. in nullo loco. 18. quæſt. 2. & Imperator Iuſtinianus Auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis, collat. 9. §. in omnibus. duplicia reprobant monaſteria & Concil. Agathenſe. c. 28. iubet longiùs à monialium monaſteriis virorum ædificari cænobia. Et Eugenius IV. bulla 9. pro Benedictinis. excommunicat mulieres intrantes monaſteria eorum, & ducentes, ac receptantes, ſi voluntariè id faciant.

Prohibet igitur Pius V. vt religioſorum quieti (adde etiam puritati) conſulat, ſub quarumcunque licentiarum, etiam ad Imp. Regũ, & Reginarum interceſſionem cõceſſarum (quas omnes reuocat) prætextu, fœminas adire virorum regularium cœnobia, etiam ſi Comitiſſæ, Marchioniſſæ, ac Duciſſæ fuerint. Quare infert Roder. p. 1. quæſt. 48. art. 1. & Io. de Cruce l. 1. de ſtatu relig. c. 5. dub. 1. cõcl. 1. hac bulla non comprehendi Imperatrices, Reginas, & earum filias, quòd expreſſæ non fuerint, & vno verbo potuerint exprimi, vt Duciſſæ, &c. quippe cum de his minor ſit ratio dubitandi.

Idemque declarauit Congregatio Illuſtriſſ. ſuper Concil. Trident. P. Andreæ Amedeo Ordinis minorum S. Franciſci de Paula, vt ſcribit Alphonſus Caſarubius in addit. ad Compend. Mendic. pag. 146. quibus ingredientibus licebit ſecum habere ancillas ex more aſſociantes, cum ſecundum Panorm. tit. de priuileg. num. 7. priuilegium conceſſum alicui faueat etiam eius ſociis, vt patet in illo, qui tempore interdicti poteſt intereſſe diuinis eumde more aſſociãtibus. Idem tamen Pius V. declarauit anno 1569. die 27. Iunij, viuæ vocis oraculo, de quo Roder. loco cit. art. 3. hiſce litteris ſe non præcludere mulieribus aditum accedendi cum aliis fidelibus ad monaſteria, ſeu loca regularium, ac illorum clauſtra, quando in eis Miſſæ, & alia diuina officia celebrantur, vel fiunt proceſſiones, ibique ſepeliuntur fidelium cadauera, aut quando ad diuinum verbum in Eccleſia audiendum, vel aliam cauſam, tantus eſt concurſus populi, vt commodè ingredi, & egredi per principalem Eccleſiæ portam, non poſſint, dummodo cum aliis ſæcularibus perſonis, & recto tramite ad portam, qua de monaſterio exitur, accedant. Quod etiam docet Ioan. de Cruce loco citato concluſ. 3.

THEOREMA 235.

SEd difficultas eſt, an hæc Conſtitutio comprehendat non ſolum fœminas præſumentes intrare virorum monaſteria prætextu licentiarum dictarum, verùm etiam quæ ſine huiuſmodi prætextu ingrediuntur. Suarez. t. 5. d. 22. ſect. 6. num. 11. Rodericus. d. 9. quæſt. 8. art. 2. Sayrus l. 3. c. 31. num. 11.

Philiarchus l. 3. de offic. Sacerd. c. 30. caſu 31. ſentiunt ſolum comprehendi intrantes poſt notitiam reuocationis, prætextu licentiarum, ex ipſis verbis Conſtitutionis; & ob id ſi alio titulo ingrediantur, nec peccare mortaliter, nec incurrere cenſuram, cum pœnæ reſtringendæ, non extendendæ ſint. Oppoſitum docent Nau. com. 4. de regul. num. 62. verſ. quartò. & c. 27. num. 150. in man. & olim. Roder. & alij. Et ſanè meo iudicio rectè, etſi enim expreſſe in d. Conſtitutione ingredientes alia de cauſa, non videantur comprehenſæ, ipſe tamen Pius V. viuæ vocis oraculo, die 27. Iunij anni 1569. quod etiam recenſet Cardinalis Cribellus apud Ioan. de cruce. l. 1. c. 5. etſi datum ponat 27. Ianuarij, anno 1568. & Rodericum loco citato, declarauit mentem, & intentionem ſuam eſſe, vt non tantum comprehendantur mulieres prætendentes habere facultatem, & indultum ingrediendi dicta loca regularium, ſed etiam omnes, & quaſcunque mulieres, tam in genere, quàm in ſpecie; quomodo etiam intellexit Gregor. XIII. bulla 28. olim. 36. de qua infra. Theor. 335. & ſic etiam declarauit Congragatio Illuſtriſſ. in declaratione Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 5. de regul. & idem ſeruatur in Pœnitentiaria Romana, quæ eadem de re, ſicut Cardinalis Cribellus eundem Pium conſulit, teſte Nauar. locis cit. & ſeruatur etiã in Hiſpania ab Apoſtolico Nuncio, eodem Ioan. de Cruce teſte. Quare cum ſtylus Curiæ faciat Ius. c. ex litteris. de conſtit. Panorm. ibid. & c. quam graui. de crimine falſi, tam ex eiuſdem Curiæ vſu, quam declaratione Pontificis extenſio facta eſt, & ideo non diſcedendum ab vltima ſentẽtia. præſertim cum magis videbantur peccare fœminæ, quæ ſine litterarum prætextu ingrediuntur, quàm quæ ex prætenſa licentia.

Accedit, quia ſi cæteræ ingredi poſſent, conſultum non eſſet intentioni Pontificis, nempe religioſorum quieti, & poſſent non pauciora oriri ſcandala, cum paucæ poſſint prætendere ſibi conceſſas licentias, cum honoratioribus ſolum concedi ſolerent huiuſmodi facultates.

Porrò mulieres violantes hanc Conſtitutionẽ poſt eius notitiam, ipſo facto excommunicantur & abſolutio reſeruatur Papæ. requiritur tamen, vt id fiat ex præſumptione; vnde ſi quæ ex ignorantia, incogitantia, aut ſimplicitate ingrederetur, non eſſet cenſenda excommunicata, ex Nau. & Roderico, & aliis locis cit. Regulares verò præſumentes illas admittere, priuantur ipſo facto officiis, inhabilitantur ad illa, & alia in poſterum, & ſuſpenduntur à diuinis. quin etiam incidunt in excommunicationem reſeruatam Papæ præſumentes illas admittere, niſi ſit ex incogitantia, aut obliuione, vel ignorantia, iuxta doctrinam communem Cardinalis in Clem. 1. de priuileg. quæſt. 39. ex Gregorij XIII. bulla 28. olim 36.

§. 3.

EIVS

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 32. olim 33. editæ anno 1567. quæ incipit.
In conferendis beneficiis.

EPITOME *96.*

Parochiales Eccleſiæ quomodo cõferendæ. collatio nulla, & deuoluitur ad Sedem Apoſtol.

IVBET Pontifex §. 1. & 3. ſeruandam in conferendis Eccleſiis Parochialibus formam præſcriptam in Concilio Tridentino ſeſſ. 7. c. 13. & ſeſſ. 24. c. 18. vt ſcilicet perſonis idoneis, & per examen habitum mutuo concurſu, conferantur; aliter collatio eſt nulla, & beneficium vacat.

§. 4. Et ſi Ordinarij in tempore, & modis à Concilio ſtatutis, non prouiderint, ſpectent collationes huiuſmodi ad Sedem Apoſtol. licet ſint in menſibus Ordinariorum.

THEOREMA 236.

PArochiæ nomen in Iure Canonico aliquando ſignificat diœceſim. d. 92. c. ſi quis ordinatus. c. ſi quis Epiſcopus ordinatus. c. ſi qui Epiſcopi ordinati ſunt. & c. 1. 9. q. 2. aliquando verò; vt hoc loco, certam diœceſis alicuius Eccleſiam habentem certis terminis definitum populum vni presbytero commiſſam, vt in ea, populo Baptiſmum, & alia Sacramenta miniſtret: ex Archidiacono in c. licet canon. de elect. l. 6. Mile in Verb. Eccleſia Parochialis, Abbate, in Rubr. de parochiis, Ioan. And. ibidem, Alexandro concil. 74. & conſtat ex Concil. Nannetenſi. c. 1. & c. in Dominicis. 9. q. 2. & extra de parochiis. c. 2. & 13. quæſt. 1. c. Eccleſias. Quo ſanè loco Dionyſius Papa circa annum. 270. dicit, ſe ſingulas Eccleſias ſingulis presbyteris dediſſe, ita vt nullus alterius parochiæ terminos, aut ius inuadat. Sed vnuſquiſque ſit ſuis terminis contentus. eademque traduntur in lib. de Rom. Pontificibus. Quæ Nauarr. placuit. de pœnit. d. 6. num. 3. accepit, quaſi Dionyſius omnium primus parochias inſtituerit: At Baronius in anno 270. vult à prædeceſſoribus inſtitutas, ſed ob perſecutionem Valeriani ab Eccleſiis auulſis presbyteris, & publicis cæmeteriis, poſt Valeriani mortem, pace à Galieno reſtituta, Dionyſium eaſdem parochias, & cæmeteria, iterum recta ratione aliis presbyteris aſſignaſſe.

Quantum autem vna parochia debeat ab alia diſtare, relinquitur Iudicis, ſeu Superioris arbitrio, vt etiam euenit in Epiſcopatibus ex Gloſſa. d. 80. c. vltimo Menochio. l. 2. de arbitr. caſu. 497. Farinac. tom. 1. deciſ. deciſ. 797. & conſtat ex c. præcepimus. 16. quæſt. 1. Turrecr. ibid. & c. nulli. d 9. Gloſſa ibid. v. conſtitui, & ex c. ad audientiam. 1. de Eccleſ. ædif. & Doctorib. ibid. commodè enim debent populi poſſe ſuſcipere Sacramenta. Qui autem huiuſmodi Eccleſiis præſunt presbyteri, dicuntur Parochi. Quo nomine apud Ciceronẽ, l. 13. ad Atticum, & alios Ethnicos, ij appellabantur, qui legatis Romam publicè miſſis à Prouinciis, &

Regibus hoſpitio receptis, ſalem ligna, cæterarumque rerum copiam ſuppeditabant, vt docet Acron in illud Horatij lib. 1. Satyr. 5.

Tunc Parochi, quæ debent ligna, ſalemque.

indeque nomen deductum eſt ad Sacerdotes Eccleſiis auctoritate Epiſcoporum præfectos, vt populis Dei verbum, & Sacramenta miniſtrent.

THEOREMA 237.

FOrmula ſeruanda in conferendis Eccleſiis parochialibus iuſſu Concil. Tridentini ſeſſ. 24. c. 18. & Pij V. hic. §. 1. & 3. ſiue parochiales Eccleſiæ vacent ratione obitus, ſiue reſignationis, permutationis, vel delicti Parochi, eſt, vt primò ſi Eccleſia vacet obitu, vel delicto Parochi, & Iuſpatronatus ſit Eccleſiaſticorum, intra tempus ab Epiſcopo præſcriptũ (nam qui termino elapſo comparuit, nõ eſt admittendus ad concurſum, vt declararunt Illuſtriſſimi 6. Auguſti 1593.) qui volunt ſe offerre, & concurrere, dent nomina, eoque tranſacto examinentur ab Epiſcopo, vel eius Vicario, ac tribus ſaltem examinatoribus ex deputatis ad hoc munus in Synodo diœceſana.

Secundò, peracto examine examinatores quoſcunque idoneos inuenerint ad hoc munus, debent Epiſcopo renunciare. Is autem eliget quem digniorem, & magis idoneum cenſuerit, & inſtituet, ſi inſtitutio ad eum pertinet; quod ſi hæc ad alium pertineat, Epiſcopus eliget, & patronus hunc præſentabit ei, cuius eſt inſtituere. Et ſi Epiſcopus eligeret minus idoneum poſtpoſitis dignioribus, hi appellare poſſunt ad Metropolitanum, vel Sedem Apoſtol. & coram appellationis Iudice ad nouũ examen prouocare electum. Interím tamen prior electio executioni mandanda eſt, nec prouiſus amouendus, niſi debito modo alteri beneficium conferatur. Videatur deciſio Rotæ Ro. 673. apud Farinac. t. 1. deciſ. Qui verò digniore prætermiſſo dignum eligeret (quicquid ſenſerit Gloſſa. cap. Conſtitutus. de appellat. & c. licet. 8. q. 1. & c. quoniam de Iurepatron. & c. 2. de officio paſtor.) mortaliter peccat ex ſententia S. Thom. 2. 2. quæſt. 63. art. 2. & quæſt. 8. art. 6. Soti l. 3 de Iuſt. quæſt. 6. art. 2. Caiet. 2. 2. quæſt. 63. art. 2. Ledeſ. 2. 4. quæſt. 18. dub. 7. Anton. 2. p. t. 1. c. 20. §. 1. Angel. Roſel. Syl. Tab. v. electio. Nau. c. 17. num. 72. Azor tom. 2. l. 6. c. 15. & conſtat ex c. licet. 8. quæſt. 1. vbi Diuus Hieronymus ait. *In ordinando Sacerdote requiritur, vt qui præſtantior eſt, &c.* & c. Metropolitano, d. 63. *Ex preſbyteris eiuſdem Eccleſiæ, vel diaconis optimus ordinetur.* Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. *eoſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis vtiles ipſi iudicauerint* (etſi loquatur de Epiſcopis, ſed eadem eſt ratio in Parochis) & c. 18. *quem cæteris magis idoneum iudicauerit.* & *is quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit.* Ratio eſt, quia aliâs eligens dignũ digniore prætermiſſo non habet rationem muneris ſui, neque Eccleſiæ, ſed perſonæ negotium gerit, ideóque non eſt fidelis adminiſtrator in re grauiſſima, ſalute

ſcilicet

ſcilicet animarum. Videatur etiam Leſſius l. 2. cap. 34. dub. 14. qui etiam dub. 13. ponit caſus aliquòt, in quibus iure poſſet eligi ſolum dignus, & Menochius. l. 2. de arbitr. caſu 425. Sin autem patronatus ſit laici, non eſt neceſſe, vt examen fiat per concurſum, debet tamen præſentatus à patrono, à dictis deputatis examinari, & ſi idoneus repertus fuerit, debet admitti.

Tertiò, ſi Eccleſia vacet ratione reſignationis factæ in fauorem tertiæ perſonæ, ſi eſt facta in manibus Papæ, & admiſſa, ſufficit examinatio ab Epiſcopo, vel Vicario cum examinatoribus, facta abſque concurſu, & dignum iudicari, vt reſpódit Congregatio Illuſtr. quia Papa cenſetur in hoc diſpenſare. Si collator ſit inferior, vt Metropolitanus, Epiſcopus, Capitulum, examen fiet per concurſum, & reſignatario, ſi aut cæteris aptior, aut certè non minus aptus inuentus fuerit, fiet collatio, alioquin minimè; cum hi non poſſint diſpenſare in decretis Concilij.

Quartò, ſi vacat ratione permutationis, debet etiam examen fieri per concurſum, niſi permutatio fieret cum alia etiam parochiali, & ferè paris condititionis, vt declarauit Congregatio.

Quintò, omnis autem collatio, ſeu inſtitutio facta præter ſupradictam formam, ſubreptitia cenſetur, & nulla. non obſtantibus quibuſcumque exemptionibus, & indultis. Ideo etiam Theologiæ Doctor, ſi ad parochialem Eccleſiam adſpiret, neceſſe eſt, vt ſubeat examen, ne collatio nulla ſit, cum examen requiratur tanquam forma, vt diximus Theorem. 176. ex Pariſio l. 8. de reſignat. benef. q. 9. num. 87. Lambertino de iurepatron. p. 2. quæſt. 11. art. 3. Fuſcho l. 2. de viſit. cap. 5. Graff. in addit. pag. 110. Farinac. in deciſ. Rot. 575. num. 2. & docet Leſſius. l. 2. c. 34. dub. 16. ex reſponſione Congreg. Illuſtriſſimorum ſuper Conc. Trid. licet id non ſit neceſſarium, ex eadem Congregatione in dignitate, & canonicatu, qui parochialem Eccleſiam, etiam perpetuò, habet annexam, vt cenſuerunt Illuſtriſſimi, die 20. Ianuarij 1596.

THEOREMA 238.

Facienda eſt autem inſtitutio ab Ordinario, non tantùm modo præſcripto, ſed etiam in tempore debito ex. §. 4. huius Conſtitutionis iuxta cap. vltimum de ſuppl. negl. præl. aliàs collatio deuoluitur ad Sedem Apoſt. etiam in menſibus ſpectantibus ad Ordinarios. Agit autem de deuolutione Rebuffus in praxi beneficiorum. poſt regulam Cancellariæ de veriſimili notitia. tit. de deuolutione.

Eſt autem beneficij *deuolutio*, cum ius creandi, & inſtituendi Eccleſiæ miniſtrum, tanquam caducum ab vno ad alium ſuperiorem Antiſtitem transfertur. rectéque ius hoc deuolutionis inſtitutum eſt, tum ne beneficia, & Eccleſiæ ob diutinam vacationem incommoda, & damna paterentur. cap. quàm ſit. de elect. l. 6. tū in pœnam delicti, vt eorum, qui intra ſtatutum tempus beneficia non conferunt, negligentia puniatur.

Solet autem tempus eſſe semeſtre à die notitiæ. c. licet. de ſuppl. negl. prælat. & Concil. Later. relato.

lato. cap. nulla. de conceſſ. præben. Cathedrali verò, & Regulari Eccleſiæ debet prouideri de paſtore intra tres menſes, aliàs ius eligendi ad ſuperiorem deuoluitur. cap. ne pro defectu. de elect. Videatur etiam cap. poſtquam. d. 50. & cap. obeuntibus d. 63.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis editæ anno 1567. quæ incipit. Admonet nos.

EPITOME 97.

Ciuitates & loca S.R.E. deuoluta, & deuoluẽda ipſo iure cẽſentur Sedi Ap. incorporata. & tractãtes publicè, vel priuatè de nouis infeudationibus petẽtis à Papa, vel mittendis Oratoribus pro hac re, & acceptãtes ſunt excommunicati, excõmunicatione reſeruata, rei criminis læſæ Maieſtatis, proditores, rebelles, priuati bonis, beneficiis, &c.

DECLARAT §. 2. Ciuitates, & loca S. R. E. alienata, & infeudata, & exinde deuoluta, & in futuro quocumque modo deuoluenda, cenſeri ipſo iure Sedi Apoſtolicæ incorporata abſque alia vlteriore declaratione, & poſſeſſionis apprehẽſione, rediiſſe ad priſtinũ dominium, perinde ac ſi per 40. annos, & vltra à prædicta Sede immediatè poſſeſſa eſſent; & nunquam in feudũ, aut alium tit. fuiſſent conceſſa.

§. 3. Omnes, & ſingulas tam Vniuerſitates, & Communitates, quàm ciues, & incolæ ciuitatum, & locorum prædictorum, aliæque perſonæ, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæculares cuiuſcumque dignitatis, & Cardinales, tam publicè in conciliis ciuitatum, & locorum, quàm priuatim alibi, etiam Gubernatores ciuitatum, & terrarum, legati, vicelegati, &c. tractantes, conſultantes, verba facientes de infeudationibus, aut alienationibus, etiam cauſa permutationis de ciuitatibus, & locis immediatè ad præfatam Sedem ſpectantibus, etiam deuolutis, dari etiam ſolitis in feudum communiter, vel pluries, etiam prætextu neceſſitatis, & euidentis vtilitatis faciendis, aut poſtulandis à Sede Apoſtol. quibuſuis perſonis: Ac propterea de eligendis Oratoribus mittendis ad Papam ſuper præmiſſis, vel eorum occaſione, proponentes, tam ipſi, quàm Oratores id munus recipientes, aut alij quicumque huiuſmodi alienationes Rom. Pontifici pro tempore exiſtenti per ſe, vel alios inſinuantes, & ſuadentes, eo ipſo incurrunt excommunicationem à ſolo Papa abſoluendi. Sunt rebelles Sedis Apoſt. rei in primo capite læſæ Maieſtatis, & ciuitatum proditores, eorum bona ipſo iure fiſco Apoſtolico deuoluũtur, omnibúſque Eccleſiis, monaſteriis, beneficiis obtentis priuati, nullo vnquam tempore remitti poſſunt ad ciuitates, & loca præfata: & ſi quando eos

reinte

reintegrari contigerit, remaneant nihilominus infames, illiſque perpetuò claudantur honorum, & dignitatum portæ.

§. 4. Feudatarij in dictis terris non faciant vlteriùs melioramenta, niſi ex cauſa neceſſariæ conſeruationis eorumdem locorum, aliàs cedant omnia ipſis locis, nec teneatur Camera ad eorum ſolutionem.

§. 9. Cardinales iurent ſeruare hanc Conſtitutionem, & non conſentire Pontificibus oppoſitum tentantibus: non petere abſolutionem à dicto iuramento: nō acceptare conceſſam. idémque cæteri faciant in receptione pilei & & contrafacientes ſunt periurij, & iure, & facto infames. & in Conclaui cum agitur de eligendo Pontifice, ſinguli iurent, ſi aſſumptus fuerit, ſe ſeruaturum hanc Conſtitutionem. Quod etiam faciat aſſumptus poſt aſſumptionē; ac iterum poſt incoronationem, per ſuas ſpeciales litteras eandem confirmabit.

THEOREMA 239.

HÆc Conſtitutio eſt correctiua iuris communis, nempe cap. 2. de feudis, vt aduertit etiam Rota Rom. deciſ. 61. facta die 17. Febr. anni 1592. in collectis à Farinacio, nam Pius V. inſiſtens Symmachi, cap. non liceat. 12. q. 2. & Gregorij IX. vt diximus Epit. 8, veſtigiis, vt cæteros poſteriores omittam, prohibet deinceps infeudationes, & alienationes ciuitatum, & locorum S. R. E. Quin etiam deuoluta, & in poſterum deuoluenda quomodolibet, id eſt, aut per lineam, vel tempus finitum, aut per non ſolutum Canonem, aut per commiſſum à Vaſallo crimen, aliouè modo, vult cenſeri ipſo iure incorporata Sedi Apoſtolicæ abſque alia declaratione, & poſſeſſionis apprehenſione, ac ſi nunquam fuiſſent huiuſmodi loca in feudum, vel emphyteuſim conceſſa. Quæ enim nunquam antea alienata ſunt, difficillimè alienari ſolent, ex Gloſſa in Clem. 1. de exceſſ. prælat. ex Barbatia in cap. vt ſuper. num. 5. de reb. Eccl. non alien. Facilius quæ antea infeudata erant, & ſunt reuerſa ad Eccleſiam; antequam tamen iterum incorporétur Eccleſiæ menſæ, vt hic etiam §. 3. innuit Pius V. & docet Clarus. §. feudum lib. 4. quæſt. 13. Guido Papa deciſ. 154. Craueta conſil. 54. Alexand. conſil. 78. vol. 1. Azor. t. 3. l. 10. cap. 4. Leſſius l. 2. cap. 24. dub. 11. eo quod tunc non cenſeatur noua alienatio, ſed continuatio alienationis antea factæ. Poſtquam verò res eſt iterum menſæ Eccleſiæ incorporata, eadem ratio eſt de illa, ac de cæteris nunquam infeudatis, vel alienatis, ex Zabarella in cap. 2. quæſt. 3. extra de feudis. Panorm. in cap. vt ſuper. num. 10. de rebus Eccl. non alien. Bartolo in l. ſi vacantia. n. 9. Cod. de bonis vacant. lib. 10. Anchar. conſil. 156. Barbat. loco cit. Menoch. conſil. 79. n. 10. & de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 87.

Quæren

Quærenti autem quid ſit rem aliquam Principis, aut Prælati bonis incorporari: Dico eſſe rem inter bona prædictorum deſcribi, aut illi ſigna eorum apponi, quare res à fiſco etiam confiſcata, non dicitur adhuc bonis Principis incorporata, niſi, poſtquam adita poſſeſſione, refertur inter res Principis, vt docent Couarr. l. 2. var. cap. 17. num. 4. Farinac. in fraggmentis crim. litt. B. num. 116. & Gabriel Quemada in qq. hæretical. n. 16. & conſtat ex Valentin. Valent. & Gratiani. l. ſi quando aut. Cod. de bonis vacantibus. lib. 10. quæ ſic habet. *Si quando aut alicuius publicatione, aut ratione iuris, aliquid rei noſtræ addendum eſt, ritè, atque ſolemniter per comitem rerum priuatarum, deinde per rationales in ſingulis quibuſq; Prouincijs commorantes incorporatio impleatur, & diligēs ſtylus ſingillatim omnia adſcribat. Tituli verò, quorum adiectione prædia noſtris ſunt conſecranda ſubſtantijs non niſi publica teſtificatione proponuntur.* ita lex. Tunc igitur bona incorporata dicuntur, quando data ſunt Principis procuratori, vt ea in numero rerum Principis ponat. Videatur Bartolus in l. 1. §. eligitur. ff. de vent. in poſſ. mitt. & in dicta. l. ſi quando. & ibidem Gloſſa, & Baldus, Iaſon in l. nec damnoſa. Cod. de precib. Imp. off. Lucas de Penna in Rubr. de bonis vacant. num. 2. Martinus Lauden. tr. de Fiſco. quæſt. 142. 247. Ruin. conſil. 25. num. 4. lib. 4. Soc. iun. conſil. 126. num. 5. lib. 2. Porrò id fieri poſſe expreſsè, & tacitè explicat Menoch. l. 2. de arb. caſu 433. & Clarus loco cit. dixi hac etiam de re Theor. 116.

Vult igitur Pius V. hoc loco huiuſmodi bona deuoluta, & deuoluenda ad S. R. E. cenſenda ex tunc rebus Eccleſiæ incorporata. quare in apprehendenda actuali poſſeſſione eorum retrotrahetur ſententia ad dictam deuolutionis diem; quod ſanè intereſt plurimum, vt in ſimili diximus Theor. 18. dum ageremus de pænis hæret. iuxta cap. cum ſecundum leges. de hæret. l. 6.

THEOREMA 240.

Rebellionis delictum, quod eſt læſæ Maieſtatis crimen, grauiſſimum ſanè, & horrendum; ex Barbatia conſil. 70. num. 18. lib. 4. Canrado Rubr. de læſa Maieſt. n. 1. Deciano tr. de crim. lib. 7. cap. 37. in eo diuerſum eſt à crimine duellionis, quod hoc à non ſubdito committatur, illud verò ſolum à ſubdito, vt ex Bartolo docet Farinac. t. 4. quæſt. 113. num. 154. 155. Sunt autem duo capita criminis læſæ Maieſt. ex eodem Farinac. quæſt. 112. num. 9. Afflicto tit. quæ ſint regalia. in Verb. & bona committentium. num. 53. & cæteris. Caſus primi capitis enumerantur à Follero in pract. crim. in verb. *Item quod commiſit crimen læſæ Maieſtatis.* à num. 50. ad 63. & Monteleone in pract. 4. p. à num. 322. ad 346. & videntur illi, qui referuntur. l. 1. & 2. ff. ad l. Iul. Maieſt. nam in l. 2. dicitur, & hoc in primo capite, vt notauit etiam Sforza Oddo, conſ. 27. num. 20. Caſus verò ſecundi capitis numerantur ab eodem Follero num. 90. & Monteleone num. 346. & deinceps.

In primo igitur capite continentur omnes caſus, in quibus conſpiratur vel contra perſonam ipſam

ipſam Principis, eiúſque Collateralium, & Conſiliariorum, quippe qui ex lege quiſquis. Cod. ad leg. Iul. Maieſt. habeantur pars corporis Principis, vel contra ſtatum, & regnum, teſtando illud, aut eius partem in alium Principem transferre. Cæteri verò caſus læſæ Maieſtatis, vt ſi lædatur ſtatua Principis, aut fama, & nomen eiuſdem, pertinet ad ſecundum caput. Ita Afflictus loco cit. Monteleo vbi ſup. Sforza Oddo. num. 17. Farinacius ibid. quæſt. 112. & 116. n. 3. Peregrinus. lib. 4. de iure Fiſci tit. 5. num. 19.

Inter hos grauius eſt primum caput, vnde non tantum infligitur pæna mortis, ſed etiam publicantur bona l. quiſquis. Cod. ad leg. Iul. Maieſt. quod non euenit in delictis ſecundi capitis, cum bona ad hæredes deueniant, licet reus morte puniatur, ex Afflicto num. 53. & 99. Baiardo ad Clarum. § læſæ Maieſtatis. num. 2. Carrerio in pract. tr. de Appellat. §. vndecimus caſus. Deciano. tr. crim. lib. 7. cap. 40. licet etiam in his ſecundis caſibus poſſit Princeps non recognoſcens ſuperiorem imponere etiam bonorum confiſcationem, ex Farinac. loco cit.

Quibus ſanè optimè congruunt, quæ à Pio V. hic §. 3. decernuntur contra tentantes huiuſmodi bonorum Rom. Eccleſiæ alienationes, quod Reip. & ſtatui ſummi Pontif. graue præiudicium inferant, & Eccleſiæ Maieſtatē lædant.

THEOREMA 241.

QVod cauetur §. 4. difficultatem mouet. an iure communi finita inueſtitura per decurſum temporis, aut generationem finitam, & abſque culpa Vaſſalli, melioramenta rei feudalis ad Dominum directum pertineant, vel ad Vaſſallum, ita vt ea auferre, & ſibi retinere poſſit.

Qua in re videtur dicendum Primò, melioramenta facta induſtria Vaſalli, v.g. exædificatam domum, aut propria pecunia auctam, ſpectare ad Vaſſallum, ſed Domino liberum eſſe pati tolli, & auferri huiuſmodi melioramenta, aut ſoluere vaſſallo æſtimationem melioramentorum, ex lib. 2. de feud. tit. 28. §. Si Vaſſallus. Claro. l. 4. quæſt. 88. Azor t. 3. l. 10. cap. 16.

Quærenti verò an hæc ſint æſtimanda iuxta valorem ædificij conſiſtentis, an potius iuxta rudera, & & materiam? Reſpondet Baldus in dicta l. ſi Vaſſallus. num. 4. & in Auth. Excipitur. Cod. de bonis, quæ liberis, &c. Clarus num. 2. Azor loco cit. quæſt. 3. iuxta valorem ædificij; vnde ad hoc incommodum ſoluendorum melioramentorum vitandum, vetat Pontifex fieri in huiuſmodi bonis melioramenta, quæ neceſſaria non ſint; quod ſi ſecus fiat, cedant ſolo.

Dicendum ſecundò. Seruitutes, quas acquiſiuit Vaſſallus in re feudali, aliquando pertinent ad Vaſſallum, non ad Dominum, vt ſi Caſtrum aliquod antea non habebat Iuriſdictionem, & Vaſſallus ſua pecunia emit, Vaſſalli ſunt, ex citatis Claro, & Azore vbi ſupra, Baldo cap. 1. de inueſtit. de re alien. fact. & Ruino conſil. 14. lib. 1. cum enim iuriſdictio ſit aliquid ſeparatum à Caſtro, & Caſtrum poſſit ſine illis conſiſtere, non accreſcet feudo; ideo Dominus ſoluet tan-

tumdem Vaſſallo, quantum in ſeruitute emenda expendit. l. ſi Vaſſallus. l. 2. de feud. tit. 28. aliquando verò, cum ſcilicet non poſſunt ſeruitutes à feudo ſeparari, domino cedent, ex DD. citatis & l. 2. de feud. tit. 8. §. è contrario.

Dicendum tertiò. Incrementum, ſi quod accidit feudo, vna cum feudo ad dominum pertinebit lib. 1. tit. 4. §. 6. & lib. 2. tit. 8. §. è contrario, vt ſi continens, vel etiam inſula, ex Claro num. 3. addatur, licet Ruinus, & alij ſentiant oppoſitum, quia cum proprietas ſit domini directi, quicquid feudo accidit, domino accreſcere debet; Secus verò ſi vaſſallus fundum aliquem emiſſet, & adiecisset feudo; indueret enim rationem melioramentorum, & ad vaſſallum, heredéſque illius pertineret, & non ad dominum directum feudi, cum ad illum reuertetur feudum.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 42 olim 44. edita anno 1567. quæ incipit.
Romani Pontificis prouidentia.

EPITOME 98.

Ornamenta, & paramẽta, libri, & res ſacræ Capellæ Prælatorum, etiã priuatæ, ſpectant ad Eccleſias, & monaſte- ria, quibus præfuerunt, non ad ſpolia Cameræ Apoſt. vt nec ſupellectilia, tabulæ, ſcamna, neque relicta à nõ excedente 30. ducatos Camerales ex redditibus Eccleſiaſticis, ſi abſtinuit ab illicita negotiatione.

STATVIT §. 1. vt de cætero omnia, & ſingula ornamenta, paramenta, vaſa, miſſalia, gradualia, cantus firmi, ac muſicæ, aliíque quomodolibet nuncupati libri, ac aliæ res ſacræ, etiam auri, & argenti, ac quæcumque alia bona, per quoſcumque Patriarchas, Archiepiſcopos; Epiſcopos; Abbates, Commendatarios, & alios quoſcumque, quæcumque & qualiacumque beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura, ſæcularia, & regularia in titulum, vel commendam, aut quomodolibet obtinentes, ad vſum, & cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ædibus, & capellis, vel Oratoriis deſtinata, tempore eorum obitus ex teſtamento, vel ab inteſtato relicta, ſub quibuſcumque facultatibus teſtandi, & aliàs diſponendi de bonis per eos ex altari, aut aliàs quomodolibet acquiſitis à Rom. Pontifice conceſſis, & concedendis, minimè comprehendantur, nec etiam veniant nomine ſpoliorum, quæ Cameræ Apoſt. Collectores poſſunt exigere: ſed ad ſingulas Eccleſias, monaſteria etiam carentia conuentu, & beneficia huiuſmodi, in quibus reſederint, aut quibus præfuerint, ſeu quæ aliàs obtinuerint, ſpectent.

§. 2. Illaque poſt obitum eorum iiſdem Eccleſiis, & beneficiis, etiam ſi in Rom. Curia, & procul ab illis deceſſerint, vel ad illa nunquam acceſſerint, & quamuis etiam antea Eccleſiarum regimini ceſſerint, vel beneficia renunciauerint, cenſeantur applicata,

plicata, liceátque ſucceſſoribus in Eccleſiis, & beneficiis illa propria auctoritate apprehendere, & incorporare.

§. 3. Ac quæcumque donationes, relicta, & legata, aliæque vltimæ voluntates, ſeu ſpolia deſuper quomodolibet, pro tempore facta, quo ad præmiſſa ſint nulla, & irrita, miniméque ſuffragentur perſonis, etiam Eccleſiaſticis, ſeu locis, etiam piis, in quorum fauorẽ facta fuerint.

§. 4. Quinimo cogendos detentores huiuſmodi bonorum, etiam ſub cenſuris, & pænis furti, & ſacrilegij, ad reſtitutionem.

§. 5. Inſuper ne contingat inſolentia Collectorum ſpoliorum perſonam, aut Eccleſiam aliquam damno affici, declarat ſupellectilia presbyterorum, vel clericorum ex humanis decedentium, vt ſcamna, cathedras, arcas ligneas, vel lapideas, menſas, tabulas, dolia, vacua, & ſimilia in Eccleſiis, vel domibus eorumdem, aut alibi relicta, etiam ſi ex fructibus, & prouentibus beneficiorũ acquiſita fuerint, non venire ſub nomine ſpoliorum.

§.6. Poſt obitum etiam obtinentis beneficium vel penſiones non excedentes ducatos de auro de Camera 30. ſecundum communem æſtimationem, dummodo ab illicita negotiatione abſtinuerit, non poſſe à Collectoribus prætendi ſpolia ſub pæna reſtitutionis omnium bonorum perceptorum.

§. 11. Si quis ex prædictis beneficiatis pluribus Eccleſiis ſimul, vel ſucceſſiuè præfuerit, ſeu plura beneficia obtinuerit, ornamenta, paramenta, ac res, & bona prædicta, ad illã omnia, habita ratione fructuum, & temporis, quo illa beneficia poſſedit, omnino pertineãt, & proportionaliter inter ea diuidantur.

THEOREMA 242.

PRælati in obitu, ſui honoris, & ſalutis immemores, ſub prætextu etiam facultatis teſtandi, ornamenta, paramenta, vaſa, libros cantus, miſſalia, & ſimilia diuino cultui dedicata diſponebant in alios vſus, quàm Eccleſiarum, quibus præfuerant, & ex quarum fructibus, & ſtipendiis ſæpè acquiſiuerant, contra quàm eſſet conſentaneum; & ex altera etiam parte ſæpè Collectores ſpoliorum Cameræ Apoſtolicæ in Eccleſiarum, & Monaſteriorum detrimentum eadẽ vti ſpolia ad Cameram, & fiſcum Eccleſiaſticum ſpectantia exigere contendebant. Conſulens igitur Pius V. indemnitati Eccleſiarum, hic §. 1. 2. 3 4. decernit, & declarat de cætero omnia, & ſingula ornamenta, paramenta, vaſa, libros,

bros, réſque ſacras, etiam argenteas, & aureas per quoſcumque Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Commendatarios, & alios quoſcumque beneficiarios quomodolibet acquiſita, deputata ad vſum, & cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ædibus, & Oratoriis tempore eorum obitus relicta ex teſtamento, vel ab inteſtato cenſeri eo ipſo applicata, & incorporata eiſdem Eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis, in quibus reſederunt, & quibus præfuerunt, illiſque defunctis poſſe ſucceſſores in eiſdem Eccleſiis, monaſteriis, & beneficiis, aut capitula, vel conuentus propria auctoritate ea apprehendere, & Eccleſiis, ſeu ſacrificiis incorporare. Vltimaſque voluntates, & ſpolia contra præſentis Conſtitutionis decretum eſſe irritas, & nullas, cenſuriſque & pœnis furti, & ſacrilegij detentores cogendos eſſe ad reſtitutionem, quæ ſanè clauſula, vt notat Nauarr. com. de ſpoliis. §. 8. num. 5. indicat hæc ipſo iure ad Eccleſiam pertinere, arg. l. 1. de furt. cap. quiſquis. §. ſacrilegium. & can. ſacrilegium. 17. quæſt. 4.

Sed dubitari poteſt cum eodem Nauarr. ibid. num. 2. & 3. & Azor t. 2. l. 8. cap. 3. quæſt. 7. an ſi huiuſmodi bona ſint à beneficiario acquiſita, non ex fructibus beneficij, ſed ex patrimonio, vel quaſi patrimonio, v. g. arte, doctrina, &c. debeantur etiam Eccleſiæ, & monaſteriis, & non hæredi beneficiarij? Et quidem Nauarr. dicit, etſi iure antiquo ad hæredem beneficiarij olim pertinerent, nouo tamen iure huius Conſtitutionis etiam hęc ad Eccleſiā pertinere, eo quod Pontifex generaliter dicat, omnia, & ſingula ornamenta, paramenta, vaſa, &c. minime ſpoliorum nomine venire, nec ad hæredes beneficiariorum teſtamento, vel ab inteſtato tranſmitti.

Alij verò teſte Azore loco cit. putant ea pertinere ad hæredes, & Pontificem id ſtatuere de præſumptis acquiſitis ex beneficiis Eccleſiaſticis, non de aliis. ídque probari poteſt, tum quia initio Pontifex hæc ab aliis diſcernit, dum ait: Aliáque diuino cultui dedicata quandoque ex fructibus Eccleſiaſticis per eos acquiſita, non Eccleſiis, & monaſteriis, ac beneficiis, quibus præfuerunt, ſeu à quibus prouentus Eccleſiaſticos, & ſtipendia acceperunt, prout rationi, & honeſtati conſentaneum foret, &c. & §. 11. Ornamenta, & paramenta, & cætera huiuſmodi, ſi beneficiarij pluribus Eccleſiis præfuerint, vult inter omnes illos habita ratione fructuum, & temporis, quo eas poſſederint, proportionaliter eſſe diuidenda. qua in re videri poteſt Panor. & Gloſſa in cap. relatum 2. de teſtam. v. congruum. Tum quia non apparet, quo iure Pontifex debeat huiuſmodi bona acquiſita à beneficiario ex ſuo patrimonio, vel quaſi patrimonio, & in eius bonis cōnumerata, Eccleſiis, vel monaſteriis concedere: viderentur enim beneficiariorum hæredes ea de re poſſe iure cōqueri, præſertim cum plura non ſint ſacra, & ſacra etiam haberi ſoleant à laicis in ædibus propriis, vt cum in priuatis oratoriis voluerint rem audire, habeant ſacrum inſtrumentum. Tum quia id docet vſus optimus interpres legum. Tum quia §. nullius. & §.

ſacræ.

ſacræ Inſtit. de rerum diuis. à Nauarr. pro ſe allegata, dum res ſacras in nullius priuati hominis dominio eſſe docet, non videtur ei fauere; ſolum enim ſignificat non eſſe in profanos vſus cuiuſquam conuertenda, quæ iam ſunt Deo dicata. Licet priuati, ſi quæ acquiſiuerunt, iure poſſideant, eáque poſſint vendere, ſi libet, vt in ſacris miniſteriis alibi deſeruiant. vel certè ibi ſolum agitur de iis, quæ Eccleſiæ poſſident in communi, & quæ nullius in particulari ſunt.

Porrò hac conſtitutione comprehenduntur bona præfata, etſi aliqua nulla ſint conſecratione, vel benedictione inſignita; nam v.g. Miſſalia, libri cantus, thuribulum, vrceoli, & alia conſecrari, aut benedici non ſolent, idque etiam ſi huiuſmodi res habeantur in priuatis Oratoriis, & Capellis, & non tantum in Eccleſiis. Quare nomen rei ſacræ in præſenti Conſtitutione nō ſumitur preſsè, quomodo res ſacra dicitur ea, quę conſecrata eſt, ab eo, qui habet poteſtatem conſecrandi ſeruata ſolemnitate Iuris Canonici, ex Alberico in l. Diui Verus. num. 1. ff. ad leg. Iul. pecul. Gloſſa in l. ſacrilegi. in verb. compilauerunt. ff. eodem, ſed latius, ita vt ſatis ſit rem eſſe diuino cultui, ac vſui dedicatam, vt accepit Nau. loco cit. n. 4. & Azor cit. quæſt. 7. iuxta loquendi modum Iuriſperitorum, Per. Greg. Syntag. l. 33. c. 14. rubr. de ſacrileg. Iodochi in pract. crim. c. 111. rubr. de ſacrileg. num. 4. Ludouici Peguera deciſ. crim. 24. n. 3. 12. 13. Farinac. de furtis, q. 172. & aliorum. Ideo paramenta, & veſtes, in quibus diuina officia celebrantur, res ſacræ nuncupantur ab Alberico, in diction. verb. ſacrilegium Antonio Gomez de delict. cap. 5. rubr. de furt. num. 11. Bonifacio de Vitallin. in rubr. de pœnis committ. ſacrileg. Deciano tr. crim. l. 6. c. 14. rubr. de ſacrileg. num. 6. & c. 30. num. 19.

Similiter inter res ſacras numerantur Miſſalia, & ſimilia, à Foller. in pract. crim. verb. capiat informationem. num. 11. Bonifacio Vitallin. loco cit. num 1. Iodocho vbi ſupra, & Peguera num. 15. quod ſi Decianus. l. 6. c. 30. n. 19. negat, intelligi debet, non recenſeri inter res propriiſſimè ſacras iuxta priorem acceptionem. Non comprehenduntur tamen præſenti bulla, quæ emit beneficiarius ad donandum aliis Eccleſiis, vel ad permutandum cum aliis bonis, aut etiam vendendis, vel dum viueret iam commutatis, aut donatis, cum non ſit à Iure antiquo recedendum, niſi leges nouæ id abrogent. l. præcipimus. Cod. de Appellat. Sicut neque aulæa, tapetes, vaſa aurea, vel argentea, quæ habet beneficiarius ad ſuarum ædium ornatum, & ſplendorem, etiam ſi conſueuerit Eccleſiæ ad celebritatem aliquam peragendam commodare, vt aduertit etiam Nauarrus & Azor. Conſtitutio tamen quoad hanc partem ſe etiam extendit ad eos, qui in Rom. Curia, vel non procul moriuntur, licet habeant teſtandi licentiam, vt conſtat ex §. 2. vnde limitatur per hanc extrauagans Iulij Tertij edita anno 1549. 6. Id. Martij, vt notauit etiam. Nau. num. 5.

THEOREMA 243.

Similiter §. 5. excludit à nomine ſpoliorum ſcamna, cathedras, arcas, dolia vacua, tabulas ligneas, & lapideas, &c. etſi quæſita fuerint ex redditibus Eccleſiaſticis, cum tamen Iure antiquo inter ſpolia connumerarentur; vnde quo ad hæc, ius nouum inducitur Nauarro teſte num. 6. & Azore. q. 7. licet quo ad ea, quæ ex patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus fuiſſent empta, idem haberet ius antiquum; ideo tranſmitterentur ad hæredes. Deinde §. 6. ab eiſdem ſpoliis excludit derelicta in morte à beneficiario, vel penſionario, qui dum viueret, non excedebat in annuis redditibus, vel penſionibus Eccleſiaſticis ducatos 30. de Camera ſecundum cõmunem æſtimationem & meritò; cenſuit enim Pontifex, vt notauit etiam Azor dicta q. 7. & Nau. num. 7. totum huiuſmodi beneficium vel penſionem eſſe neceſſariam ad vitæ beneficiarij ſuſtentationem: & ob id, ſi quid reſiduum ſit, eſſe quæſitum vel ex patrimonio, vel parcè viuendo, & ſe mortificando ſubtractum ex victu quotidiano, & conſequenter quaſi patrimoniale illius eſſe, ex Nau. loco cit. & tr. de reddit. Eccl. quæſt. 1. monit. 44. S. Thom. 2. 2. quæſt. 85. art. 7. Soto l. 10. de Iuſt. quæſt. 4. art. 3. Couarru. cap. cum in officiis. de teſtam. Maiore 4. d. 24. quæſt. 17. Adrian. 4. quæſt. 12. & quæſt. 6. art. 12. Azor t. 2. l. 8. c. 3. quæſt. 2. & ob id non eſſe obnoxium ſpoliis, quicquid antea ſenſerit Redoanus de ſpol. Eccl. q. 3. §. Quid dicendum. num. 1. & 2. dummodo tamen is ab omni illicita negotiatione abſtinuerit, iuxta Conſtitutionem etiam Pij IV. quæ incipit. *Decens.* de qua diximus Theor. 193. 194. 195. cætera verò patent.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 48. olim. 47. editæ anno 1567. quæ incipit.

De ſalute gregis.

EPITOME 99.

PROHIBET §. 2. omnibus, & ſingulis Principibus Chriſtianis quacunque tam Eccleſiaſtica, quàm mũdana, etiam Imperiali, Regia, vel quacunque alia dignitate fulgentibus, vel quibuſuis Communitatibus, & Rebuſpub. ſub excommunicationis & anathematis pœnis ipſo facto incurrendis, ne in ſuis ditionibus fieri permittant ſpectacula publica, aut priuata, vbi taurorum, aliarúmque ferarum agitationes exercentur. Agitationes taurorũ & ferarum prohibẽtur. excommunicatio, priuatio Eccleſiaſticæ ſepulturę, feudorum amiſſio.

§. 3. Militibus verò, cæteriſque perſonis, ne equeſtres, aut pedeſtres audeant cum illis congredi, congredientes verò ſi fuerint occiſi, careant Eccleſiaſtica ſepultura.

§. 4. Ne Eccleſiaſtici regulares, aut ſæculares in ſacris conſtituti, vel obtinentes beneficia ibi interſint ſub pœna

excommunicationis (ſcilicet ferendæ.)

§.5. Caſſat omnes contractus, vota, & iuramenta facta de huiuſmodi agitationibus.

§.6. Quas ſi Eccleſiæ feudatarij permittant, amittunt quæ habent, feuda.

§.7. Denique præcipit vniuerſis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & cæteris Ordinariis in virtute S. Obedientiæ, & ſub interminatione æternæ maledictionis, vt has litteras faciant ſufficienter publicari, & ſub pœnis, & cenſuris faciant obſeruari.

THEOREMA 244.

FVit Pio V. in hac Conſtitutione eadem mens, quæ fuit Alexandro III. in Lateranenſi Concilio.c.20. Innoc. & Eugenio, vt refertur tit.de Torneamentis.cap.1. Ferias illas, vulgò Torneamenta, tamquam deteſtabiles prohibentibus, in quibus milites conueniunt ad oſtentationem audaciæ, & virium ſuarum, ex quibus ſæpe animarum pericula, & hominũ mortes proueniunt; ſub pœna, ſi quis ibi moriatur, priuationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ; & D. Auguſtino, qui in Pſal. 102. & refertur. d.86. c.8.9.10. huiuſmodi ferarum venationẽ in arenaria nequiſſimam artem appellat, deque eam ſpectantibus dicit: *Vident homines venatorem, & delectantur; ve miſeris, ſi non ſe correxerint; qui enim vident venatorem, & delectantur, videbunt Saluatorem, & contriſtabuntur.* Deque huiuſmodi ludis fuit ſententia Pauli Iuriſconſulti in l. nam luſus. ff. ad legem Aquil. *Nam luſus quoque noxius in culpa eſt.* Laudaueruntque l. vnica Cod. de expenſis Ludorum, Diocletianus, & Maximianus Prouinciæ Præſidem, qui, quod inſumendum fuerat in certaminis ſolemne ſpectaculum, in murorum ciuitatis inſtauratione conſumpſerat.

Reprobat autem huiuſmodi ferarum agitationes Gloſſa in c. qui venatoribus.d.86. Turrecrem.ibid. Gregorius Lopez in l.57.tit.5.p.1. Azeuedo lib. 4. tit. 10. lib. 1. rec. Alcocer. tr. de Ludo. c.53. Speculum conſcientiæ lib.1.c.74. Syl. v. Torneamenta. & v. Ludus. §. 8. Bern. Diaz in pract.crim.quæſt.66. Rodericus to.3.quæſt.68. Nauarr. c. 15. num. 18. Horum tamen aliqui putant id eſſe peccatum mortale, vt Gloſſa, & Turrecr. dicta d. 86. c.8. n. 7. Speculum conſcientiæ, Diaz, & alij ob mortis periculum, cui ſe exponunt certantes. Et certè in vno certamine ſcribit Nauarr. vidiſſe ſe, dum adhuc eſſet adoleſcens, tres viros à Tauro diſcerptos. Alij volunt eſſe veniale, ſed certè neque eſſet veniale cenſendum, ſi adhiberentur cautelæ, & refugia opportunè iuxta Conſtitutiones Gregorij XIII. & Clementis VIII. ita vt crederetur probabiliter non ſecuturam mortem, aut periculum, neque enim prædicti Pontifices concederent, ſi cum his conditionibus peccatũ vllum videretur. Leges etiam ciuiles eos notant infamia, qui ſuas operas locarent, vt depugnarent cum beſtiis, ſed non ſi oſtentandarum virium gratia facerent, vt conſtat ex

l. 1. §. 5. ff. de poſtulando. vt etiam cruenta gladiatorum ſpectacula penitus ſuſtulit Conſtantinus. l. vnica. Cod. de Gladiatoribus, quæ magnam ſane affinitatem habent cum his, de quibus agimus, ferarum agitationibus.

Quin etiam hiſtrionum, cæteroſque ſimilium virorum ludos improbat D. Auguſt. loco cit. Ariſt. l. 7. polit. c. 5. Lactantius l. 6. c. 20. Rhodiginus. l. 8. c. 7. Alexander, ab Alexandro. l. 6. c 6. Itaque Pius V. §. 2. &c. Principibus interdicit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ (non tamen reſeruatæ) ne huiuſmodi beſtiarum agitationes permittant. Beſtias autem accipere debemus ex feritate magis, quàm ex animalis genere, vt docet. l. 1. §. 5. ff. de poſtulando, quippe cum multæ beſtiæ non ſint feroces. Sed Gregorius XIII. bulla edita anno 1575. die 25. Auguſti quoad ſæculares, & milites quarumcunque militiarum, huiuſmodi excommuuicationem abſtulit, duabus adiectis conditionibus, quas etiam repetit Clemens VIII. in propria Conſtitutione edita hac etiam de re anno 1596 die 13. Ianuarij, de qua paulò poſt, nempe, ne dictæ agitationes ferarum fierent die feſto, cum nec aliæ magis licitæ venationes tunc fieri debeant. d. 86. c. 13. & de Conſec. d. 3. c. 2. & vt ad quos ſpectat, prouideant, ne, quoad fieri poteſt, inde alicuius mors ſequatur, adhibitis ſcilicet refugiis, & aliis cautelis, in reliquis non mutauit dictam Pij V. Conſtitutionem.

THEOREMA 245.

De congredientibus verò §. 3. dictus Pius V. ſtatuit iuxta c. 1. de Torneamentis, vt ſi obeant in certamine, careant Eccleſiaſtica ſepultura, qui huiuſmodi ineũt certamina. Et ſanè caſus de Torneamentis cap. 1. vt non communicemus mortuo cui communicari potuit viuo, admodum rarus eſt, vt ibidem notauit Gloſſa. Sed dubium eſt, an cum Clemens VIII. in cit. conſtitutione, non tantum pro Hiſpaniæ partibus ſuſtulerit excommunicationis cenſuram, ſed etiam pœnas, & rem ad diſpoſitionem Iuris communis reduxerit, careant ſepultura Eccleſiaſtica qui in his ſpectaculis moriuntur? difficultas ex eo oritur, an diſpoſitio cap. 1. de Torneamentis. ſe extendat ad Taurorum agitationem, cum inde etiam ſequi ſoleát mortes plurimorum; & ideo vbi eſt eadem ratio, eadem eſſe debeat Iuris diſpoſitio. l. illud. ff. ad leg. Aquil. ſi enim ſe extendit, conſequenter etiam morientes in his beſtiarum certaminibus & ipſi carebunt Eccleſiaſtica ſepultura, reductis per Clementem rebus ad diſpoſitionem Iuris communis; ſi verò non ſe extendit, ſed ſit ſolum pœna impoſita à Pio V. cum hæc tollatur à Clemente VIII. hæc quoque pœna morientium in his ſpectaculis erit in partibus Hiſpaniæ ſublata. Qua in re Rodericus tom. 3. quæſt. 68 art. 2. Alcocer. tr. de Ludo. cap. 53. & alij negant comprehendi caſum in cap. 1. de Torneam. quod non debeat lex pœnalis extendi extra caſum; ideóque in Hiſpaniæ partibus, etiam pœnam hanc eſſe ſublatam, licet alibi perſeueret.

THEO

THEOREMA 246.

CONtinetur §.4. pœna excommunicationis ferendæ in Eccleſiaſticos ſiue ſæculares in ſacris, vel obtinentes beneficia, ſiue regulares ſpectantes huiuſmodi agitationes, quippe qui debeant ratione ſtatus ſublimioris exemplum modeſtiæ præbere toti populo. qua etiam de cauſa eiſdem prohibetur venatio clamoroſa 34. c.1. ne cler. vel monachi. & Clementina de ſtatu monach. cap. 1. §. porrò. Eamdemque pœnam confirmauit Sixtus V. in Breui ſuo ad Illuſtr. Hieronymum Manriquez Epiſcopũ Cordubenſem, dato 24. Apr. 1586. relato à Roderico loco cit. Scripſitque Cardinalis in Clementina *in agro. §.* porrò de ſtatu Monach. clericos, & monachos non debere intereſſe ludis, oſtentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, matrimoniis, aliiſque voluptuoſis, & inhumanis laicorum actibus. Sed idem Clemens VIII. in prædicta ſua Conſtitutione ſuſtulit quoad Eccleſiaſticos ſæculares in regnis Hiſpaniæ etiam huiuſmodi excómunicationis comminationem, retenta tamen quoad regulares. Sic enim ait. *Animaduertentes commemoratas cenſuras, & pœnas parũ in dictis Hiſpaniarum regnis hactenus profeciſſe, atque hoc tempore non ſolum animabus non mederi, ſed plurimum obeſſe, quinimmo materiam ſcandali pleriſque afferre. His ſanè malis, atque periculis pro debito paſtoralis officij, quantum cum Domino poſſumus occurrere cupientes, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, excommunicationis atque anathematis, ceteráſque pœnas in dictis litteris* (Pij V.) *contentas, quo ad omnes in illis expreſſos in regnis Hiſpaniarum dumtaxat* (*Monachis, & fratribus Mendicantibus, ceteriſque cuiuſcunque Ordinis, & Inſtitutis regularibus exceptis*) *tollimus, remouemus, & amouemus. Eaſdem Pij prædeceſſoris litteras ad terminos Iuris communis, cui per præſentes non intendimus derogare, perpetuo reducimus, & reſtituimus.* Quos deinde monet, ne hac paterna Sedis Apoſtolicæ benignitate abutantur, ſed memores ſuæ vocationis caueant, ne quid à ſua dignitate, & ceterorum ſalute alienum vllo vnquam tempore admiſiſſe coarguantur.

Ex quibus ſanè conſtat Pij V. Conſtitutionem quoad Regulares in ſua vi permanere, ideóque regulares in prædictis agitationibus ferarum, & Taurorum, etiam ſine ſcandalo aſſiſtentes peccare mortaliter, ex ſententia Bernardi Diaz cit. c. 66. pract. crim. Roderici d. q. 68. art. 2. & Gutierez lib. 1. qq. can. quæſt. 9. num. 20. cum id prohibeatur ſub pœna excommunicationis, quæ non infligitur niſi ob peccatum mortale, ex S. Thom. 4. d. 18. quæſt. 2. art. 3. & Couar. c. alma mater p. 1. §. 9. num. 1. idemque colligere licet intuenti Concilium Laodicenſe c. 54. & c. non oportet. & 2. de Conſec. d. 2. & c. his igitur. d. 23. & c. presbyter. d. 34. Hinc patet iam non eſſe locum pœnis à Pio V. latis in Feudatarios. §. 6.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 55. olim 161. editæ anno 1568. quæ incipit.
Sanctiſſimus.

EPITOME 100.

Reſeruātur diſpoſitioni Papæ beneficia vacātia, Epiſcopali Sede vacante.

RESERVAT diſpoſitioni Papæ omnia, & ſingula beneficia, cum cura, vel ſine cura, ſæcularia, & quorumuis Ordinum regularia, qualitercunque qualificata, & vbilibet exiſtentia, ſede Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, & Primitiali quarumcunque Eccleſiarum Cathedralium, etiam Metropolitanarum, Patriarchalium, & Primitialium pro tempore Paſtoribus deſtitutarum vacante, quomodolibet vacantia, & vacatura tam in prædictis, quàm aliis Eccleſiis ad prædictorum diſpoſitionem quomodolibet pertinentia.

THEOREMA 247.

RESERUANTUR Romano Pōtifici beneficia aliqua, quòd in ipſius menſibus vacarent, vt diximus Theor. 164. alia quòd peculiaribus Conſtitutionibus Pontificū, regulîſque Cancellariæ à Mandoſio, aliîſque explicatis, ſint eidem reſeruatæ, vnde Clemens III. in c. licet de præbend. l. 6. Dignitates, perſonatus, & beneficia, quæ apud Sedem Apoſtol. deinceps vacarent, Pontifici reſeruauit. Quod temperauit Gregorius X. c. ſtatutum. de præbend. eod. lib. 6. vt niſi Papa intra menſem à die vacationis (non à die cognitæ vacationis) contuliſſet, conferendi poteſtas deuolueretur ad inferiores Ordinarios, quibus de iure communi conueniebat, qui per ſe ipſos, id eſt vicarios, procuratoreſque ſuos in Curia Rom. vbi beneficia vacarent, conferre poſſunt, vel per Vicarios Generales, ſi ipſi procul abeſſent. Bonifacius deinde XIII. eod. tit. c. præſenti, declarauit, quæ beneficia iuxta decretum Clementis intelligantur vacare in Rom. Curia, nempe quæ per obitum vacauerint in locis duabus dietis legalibus (continet dieta 20. milliaria. l. vicena milliaria. ff. ſi quis caution.) vicinus Curiæ Rom. vel apud ipſam Sedem Romanam, ibidem cauſam, domicilium, vel originem habentium, ſeu Curialium, ac ſequentium de loco ad locum Curiam. Et c. ſi Apoſtolicæ. ibidem ſtatuit, vt ſi apud Sedem Apoſtol. paſtore deſtitutam vacauerint Parochiales Eccleſiæ, ne earum diutina vacatio illis noceat, ij, ad quos de Iure communi electio ſpectat, conferre poſſint, non obſtante Clemētis decreto. Idemque fiat de illis Parochialibus, quæ vacauerunt in Rom. Curia viuente Pontifice, ſi intra menſem de illis non diſpoſuit. Clementis tamen decreto, teſte Azore t. 2. l. 6. c. 34. quæſt. 7. cum Cardinali Felino, Conar. non comprehenduntur beneficia, quæ ſunt Iuriſpatronatus laicorum, ſi in Rom. Curia vacarint, licet quæ ſunt Iuriſpatronatus Eccleſiaſticorum comprehendantur. Poſtea Ioan. XXII. in extrauag. *Ex debito.* de elect. prædictas

ctas duas Conſtitutiones non tantum approbauit, ſed etiam extendit ad tranſmiſſos à Rom. Curia Legatos, & Nuncios. & Benedictus XII. in extrauag. *ad regimen.* de præbend. dilatauit etiam ad beneficia eorum, qui peregrinationis, infirmitatis, recreationis, vel alia de cauſa accedunt ad Rom. Curiam, vel ſecedunt ab illa, ad quænis loca non remotiora duabus dietis à Curia, ſi ibi deceſſerint, antequam ad Curiam redierint, dummodo ibi non exiſtat domicilium eorum. Paulus quoque II. in Conſtitutione *Ad Romanum*, quæcunque reſeruata beneficia quocunque modo vacarent, remanere voluit affecta, ita vt ſolus Pontifex conferre ea poſſit.

Pius IV. deinde in bulla. *Cupientes.* iuſſit ad Cameram Apoſtolicam pertinere fructus omnium monaſteriorum Conſiſtorialium (ſunt monaſteria Cóſiſtorialia virorum, quæ, cum excedant valorem 200. florenorum auri, communi æſtimatione, dantur à Papa in Conſiſtorio coram Cardinalibus, ex Pariſio. l. 2. de reſignat. quæſt. 2. num. 5. & 6. Lapo allegat. 84. Mendoſio de ann. quæſt. 16. Petr. Greg. Syntag. l. 15. c. 4. n. 15.) & beneficiorum quorumcumque regularium Sedi Apoſtolicæ reſeruatorum, vel affectorum à die vacationis vſque ad diem prouiſionis faciendæ ab Apoſtol. Sede, ſub plumbo; vt diximus Epit. 78. & Theor. 198. Qui etiam in Conſtitutione, cuius eſt initium. *Rom. Pontificem.* reſeruat beneficia omnia in Confidentia accepta, cum ſtatim deuoluta intelligantur ad Sedem Apoſtol.

Quod etiam fecit Pius V. bulla num. 85. *Intolerabilis.* Hic idem Pontifex bulla. *Cum ex Apoſtolatus.* reſeruauit beneficia omnia vacantia propter hæreſim, voluitque in impetrationibus illorum fieri expreſſam mentionem de vacatione propter hæreſim, eique ſimilis extat alia Gregorij XIII. num. 66. olim 68. de qua infra. Vt etiam idem Pius V. num. 33. quæ incipit. *In conferendis.* reſeruatas collationes beneficiorum Parochialium non collatas iuxta formam Concilij Tridentini ſeſſ. 24. cap. 18. de quibus Epit. 95. & Theoremate 237. Tandem in præſenti conſtitutione. 55. olim. 161. reſeruat diſpoſitioni Pontificis beneficia, quæ vacarint Epiſcopali, vel Superiori Sede vacante.

Potuerunt autem Pontifices tribus de cauſis moueri ad faciendas huiuſmodi beneficiorum reſeruationés, nempe, tum vt viri magis idonei aſſumerentur ad Eccleſiaſtica beneficia, vt colligitur ex cit. extrauag. *Ad regimen.* de præb. & dignit. quippe cum in particularibus diœceſibus exiguus ſit Idoneorum numerus, & qui ſæpè ſunt iam prouiſi. Tú vt Romano Pontifici hac via ſuppeteret facultas gratificádi Clericis egentibus, & ſæpe de Eccleſia benemeritis, quique non facilè ab Ordinariis beneficia poſſent impetrare, vt colligitur ex hac eadem, & citatis Pontificiis Conſtitutionibus, & colligitur ex c. ſi pro clericis pauperibus. de præb. l. 6. Tum vt Viduis, Orphanis, Peregrinis, cæteriſque pauperibus quarta pars bonorum Eccleſiſticorum antiquo iure eſſet diſtribuenda, ex Clemente. l. 2. Conſtit. c. 29. & 12. quæſt. 2. c. mos. c. conceſſo.

& c. quatuor. & ſæpiſſimè omittitur, poſſet de eleemoſynis prouideri. Et ſanè ſcio Gregorium XIII. in hoc pietatis officio omnino ingentem Theſaurum expendiſſe, maximè in ſubleuandis nobilibus ciuibus, qui præ ingenuitate, & pudore mendicare non poterant, nec filias in matrimonio collocare, & velut alterum D. Nicolaum ſæpe quingentis, & amplius aureis nummis ſecretò tranſmiſſis, illud vnum percunctatum ab eo, qui ciuium, ac cæterorum neceſſitates referebat, *Noſti rem ita eſſe?* aliis verò menſtruis ſtipendiis eorum ſtatui congruentibus conſtitutis.

Quærenti verò an regulæ Cancellariæ, & Apoſtolicæ Conſtitutiones de huiuſmodi beneficiorum reſeruationibus comprehendant etiam ea beneficia, quæ ſunt poſt eas inſtituta? Reſpondendum eſt cum Mandoſio in tertia regula Cancellariæ. q. 7. num. 21. Lapo, Geminiano, Ænea de falconibus ibidem, & Azor t. 2. l. 6. in fine, affirmatiuè, quod iura, & leges (cuiuſmodi ſunt hæ de reſeruationibus) quando generaliter feruntur, comprehendāt etiam futura, quòd lex ſemper loquatur. l. Ariani. Cod. de hæreticis.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 58. editæ Anno 1568. quæ incipit.

Quanta.

EPITOME 101.

Reſignationes beneficiorum quæ admittēdæ ſint, reſignata beneficia non conferenda conſanguineis Epiſcoporū. & Collatorum, aut reſignātium. excommunicatio & ſuſpenſio.

DECLARAT §. 3. quænam reſignationes beneficiorum poſſint ab Epiſcopis, & collatoribus admitti, nempe eorum, qui ſunt ſenio confecti, valetudinarij, corpore impediti, vel vitiati, criminibus obnoxij, cenſuris irretiti, nequeuntes realiter inſeruire Eccleſiæ, obtinentes aliud beneficium, intraturi religionem, contracturi matrimonium, ſi ſtatim id exequantur, non audentes ob inimicitias reſidere, ſi quæ intercedat cauſa ex his, quæ habentur in Conſtitutione Innoc. III. c. niſi cum pridem. de renunciat. Sed nullus horum niſi religionem ingreſſus, valeat, ſi fuerit in ſacris, vllo modo beneficium reſignare, niſi aliūde habeat, quo poſſit vitam ſuſtentare. Itemque liceat admittere beneficiorum, & officiorum permutationes, quæ concedantur à ſacris canonibus.

§. 4. Caueant autem Epiſcopi, Electores, Præſentatores, & Patroni, ne verbo, nutu, ſigno futuri in huiuſmodi beneficiis, & officiis ſucceſſores ab ipſis reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione, vel hortatu deſignētur, aut de iis aſſumēdis promiſſio inter eos, vel etiam intentio qualiſcunque intercedat.

§. 5. Interdicit etiam, ne

bene

beneficia reſignanda poſſint conferri conſanguineis Epiſcoporum, collatorum, vel reſignantium.

§. 6. Contrafacientes ſuſpenduntur à collatione beneficiorum, electione, præſentatione, confirmatione, inſtitutione, prout cuique competierit. & collatio nulla eſt. Eiſdémque pœnis ſubiaceat, qui talia receperit beneficia, & officia. & qui ita ſuſpenſus præſumpſerit conferre, eligere, præſentare, &c. particulares perſonę ipſo facto excommunicantur: conuentus, & Capitula ſuſpenduntur à diuinis; ſolúſque Papa, abſoluit, & diſpenſat.

THEOREMA 248.

RESignationis nomen per ſe æquiuocum, vt tradit Mandoſius tr. de ſignat. gratiæ. v. *reſignationes*. & Flaminius Pariſius l. 1. de reſignat. quæſt. 1. num. 68. quippe cum apud bonos auctores aliquando ſignificet aperire, aliàs perfectè ſignare, ſæpè claudere, nonnunquam abrogare, & ſimilia: In præſenti materia, & conſtitutione idem valet, ac beneficij ius à ſe penitus abdicare, renunciare, cedere, ac dimittere, teſte Innoc. Hoſtienſi, Abbate in cap. quod in dubiis. tit. de renunciat. Mandoſio in regula de infirmis 13. num. 10. Caſſadoro deciſ. 2. num. 3. de renunciatione. Pariſio loco cit. n. 71. Rebuffo ſuper concord. Rubr. ad prælat. nomin. facien. §. monaſteriis. verſ. ceſſionem. Bonifacio de Vitallin. in Clem 1. de renunciat. num. 6. Azor t. 2. l. 17. cap. 18. cæteriſque iuris Canonici Interpretibus. Vnde cap. 1. de renunciat. l 6. reſignatio dicitur renunciatio, & cap. niſi. tit. de renunciat. & c. ſuſceptum. tit. de reſcript. l. 6. dicitur ceſſio. ideo ſupradicta quatuor nomina inter ſe confundi ſolent, & pro eodem accipi, etſi Alfonſus ſolus ſuper regul. Cancell. 43. ſentiat, in rigore inter ea differentiam aliquam intereſſe.

Reſignatio igitur, ſeu *renunciatio* ex mente Cardinalis in Rubr. de renunciatione. l. 6. Rebuffi in praxi benef. p. 3. tit. de reſignat. Hoſtienſ. in ſum. tit. de renunciat. num. 1. Pet. Greg. Syntag. l. 17. cap. 17. num. 3. Pariſij l. 1. quæſt. 1. num. 33. & ſeqq. Azoris t. 2. l. 17. cap. 18. quæſt. 1. Leſſij l. 2. cap. 34. dub. 35. num. 289. & ſeq. definiri poteſt: *Voluntaria beneficij dimiſſio, ſeu ceſſio, coram ſuperiore legitimè facta.* Ex quo fit, vt cum quis beneficium reſignat, & dimittit, id eo ipſo vacet, & impetrari, ac conferri alteri queat. Sicut enim qui priuilegio, liti, actioni, ſeu iuri ſuo cedit, eo amplius vti non poteſt, ita cum quis ſe beneficio abdicat, beneficium eius eſſe deſinit, & poteſt alteri conferri.

Hinc etiam colligis cum reſignans debeat dimittere beneficium coram ſuperiore, hoc eſt eius auctoritate, non poſſe beneficiarium propria auctoritate dimittere beneficium, ex cap. admonet, & cap. vltimo de renunciatione ne Eccleſia debito ſibi miniſtro deſtituatur. ideo qui ſine ſuperioris auctoritate dimittit beneficium, reuocari poteſt, ac niſi admonitus

 redierit,

redierit, poteſt excommunicari. c. ſi quis verò 7. q. 1. & Gloſſa in c. admonet de renunciat.

Porrò non omnis ſuperior, qui habet auctoritatem conferendi beneficium habet etiam ius approbandi reſignationem, ſed is ſolum ex Gloſſa & Panor. cap. admonet citato, qui non ſolum beneficia conferre poteſt, ſed etiam adimere. Tales ſunt Rom. Pontifex, legatus à latere. cap. ſi Abbatem. §. vltimo. de elect. l. 6. Epiſcopus item. cap. cum ex iniuncto. §. vltimo. de hæret. cap. nullus 17. q. 7. vnde fit, vt cum quis beneficio cedit, cuius conferendi ius ad aliquem Epiſcopo inferiorem ſpectat, renunciatio fieri debeat coram Epiſcopo, & dimiſſum beneficium is conferet, ad quem ius conferendi pertinet, ex Azor loco cit. quæſt. 7.

Quærenti etiam, an quis poſſit beneficium ſuum reſignare per Procuratorem? Reſpondendum eſt poſſe, ex Rebuffo 3. p. de procuratoribus ad reſignand. benef. conſtitutis num. 1. & ſeq. Azor t. 2. l. 7. cap. 19. quæſt. 1. & patet ex Clem. 1. de renunciat. Vacabit autem tunc beneficium vbi illud procurator dimittit, non vbi commoratur, qui conſtituit Procuratorem, ex Rebuffo 3. p. de procurat. ad reſignand. conſtitut. n. 1. & ſeq. & num. 28. Gloſſ. Clem. 1. de lite pend. verb. collato. Archidiac. cap. 2. de præben. l. 6. Azor t. 2. l. 7. cap. 19. quæſt. 1. cum Procurator in reſignatione non nudum miniſterium præſtet, cum non dicat *renunciat. N.* ſed *ego procuratorio nomine renuncio.*

THEOREMA 249.

IAm verò huiuſmodi reſignatio duplex eſt, tacita, & expreſſa, ex Rebuff. p. 3. tit. de reſignat. Pariſio. l. 1. de reſig. quæſt. 1. num. 2. Hoſtienſi. cap. veniens. num. 1. de renunciat. Butrio. cap. ex tranſmiſſa num. 1. & 10. & cap. quod in dubiis num. 1. eod. tit. Panor. cap. ex ore ſedentis. num. 10. de his, quæ fiunt à maior. par. cap. Pet. Greg. l. 17. cap. 17. num. 21. Syntag. Azor t. 2. cap. 18. quæſt. 2. Leſſio loco cit. & vtraque inducit priuationem beneficij ex Pariſio ibidem num. 9. Mandoſio in add. ad Lapum alleg. 16. litt. A, & communi ſententia.

Tacita fit ex iuris diſpoſitione abſque verborum expreſſione, vt ſi Clericus matrimonium contrahat. cap. 1. & 2. de cler. coniug. & ibid. Gloſſ. Hoſtienſ. Imol. Claro §. fin. quæſt. 73. num. 5. ſi fiat miles, ex Gloſſa, & Imola cap. vltimo de cler. non reſid. Claro l. 5. §. fin. quæſt. 73. nu. 6. Gigas de penſion. quæſt. 55. num. 2. ſi conſequatur aliud beneficium incompatibile cum primo. cap. de multa. c. quia in tantum. cap. ad hæc. cap. præterea. de præbend. & Conc. Trid. ſeſſ. 27. cap. 4. & ſeſſ. 24. cap. 17. de refor. ſi quis religionem ingrediatur, & aliis modis, de quibus Rebuffus, Pariſius, & alij.

Expreſſa, cum quis ſponte expreſſis verbis coram ſuperiore legitime ſuum beneficium dimittit. de qua cap. 1. de renunciat. l. 6. & Clem. 1. de renunciat. Pariſius loco cit. num. 29. Pet. Greg. num. 23. vbi ſup. Leſſius, Azor, & communis ſententia. Et hæc duplex eſt ex Rebuffo in praxi benef. tit. de reſigna

ſignatione expreſſa, num.2. Pariſio l.1. quæſt.2. de reſig. Couarr. in qq. prag cap.36. num.9. Pet. Greg. l.17. cap.17. Azor. & Leſſio. Vna *pura*, ſeu *ſimplex*, quæ fit abſque vlla appoſita conditione, & pacto, ita vt ſuperior poſſit liberè beneficium cuilibet conferre; alia *conditionalis*, ſeu in fauorem, qualis in vſu non erat tempore Alexand. III. Inn. III. Bonif. VIII. Clem. V. ex Put. deciſ.426. l.1. & Pariſio q.2. num.3. Sed hodie dummodo Papa ſciat, & permittat, ex ſtylo Curiæ toleratur, ex Pariſio num.8. & 9. Nauarr. cap.23. num. 107. ad 10. Caſſadoro deciſ.2. num. 3. de Simonia. Felin. cap. ad audientiam. de reſcript.

Et quidem *ſimplex reſignatio* fieri poteſt in beneficiis, quæ illi ſubſunt coram Ordinario, & coram etiam ſummo Pontifice. At verò *conditionalis* ſolum fieri valet coram Pontifice, ex Pariſio l. 1. q.3. num. 2. Mandoſio in regulam de infir. reſig. quæſt.16. num.11. Item illa ſiue fuerit facta coram Ordinario, ſiue coram Papa, ſtatim ius abdicat, vnde reſignans manet ſine beneficio vt conſtát ex Clemen. de renunciat. & beneficium alteri conferri poteſt, eò quod iam vacet: Hæc verò non abdicat ius, niſi adimpletis conditionibus, ex deciſ. Rotæ coram D. Seraphino die 4. Nouemb. anno 1579. & Pariſio. l.1. q.3. n.8.

Sed hæc etiam reſignatio *Conditionalis in fauorem*, duplex eſt, ſcilicet *ſimplex in fauorem*, quoties quis reſignat beneficium in fauorem. N. abſque vlla reſeruatione; & *qualificata*, cum videlicet reſeruatur aliquid reſignanti, v. g. regreſſus, vel ingreſſus, penſio, fructus omnes, aut eorum pars, &c. ex Leſſio, loco cit. Pariſio quæſt.2. num.31. & ſeqq. Cardinali Paleotto. deciſ.33. Pet. Greg. l. 17. Syntag. cap.17. num.30. & Put. deciſ. 247. lib.2.

THEOREMA 250.

PORrò Pius V. hoc loco §.3. explicat cauſas, ob quas extra Curſam Romaná coram Ordinariis, & Collectoribus ſint admittendæ huiuſmodi beneficiorum reſignationes, & ſunt hæ.13. quarum aliquæ habentur etiam in c. niſi cum pridem. de renunciatione, & explicantur ibidem à Io. And. & ab Hoſtienſ. tit. de renunciatione & aliis. Prima, cum quis ſenio confectus eſt, quod relinquitur iudicis arbitrio. Secunda, cum quis incommoda vtitur valetudine, quod pariter arbitrio ſuperioris iudicandum eſt, cum non ob quamlibet infirmam valetudinem ſit beneficium renunciádum, ſed ſolum cum quis redditur impotens ad exercendum officium paſtorale ex citato c. niſi. Tertia, cum quis corpore impeditus eſt, vt ſi lepra, paralyſi, comitiali morbo, vel alio contagioſo, & periculoſo morbo laborat. Quarta, ſi beneficiatus ſit corpore vitiatus, v.g. factus cæcus, ſurdus, mutus, aut alio corporis membro abſciſſo, aut contracto. Quinta, ſi ſit obnoxius criminibus, quæ ſcilicet etiam poſt peractam pænitentiam ordinis executionem impediunt, vt homicidij, Simoniæ, Sodomiæ, ex d. cap. Niſi. de renunciatione. Sexta, ſi ligatus ſit cenſuris Eccleſiaſticis, quibus non facile poſſit liberari, vt ſi fuit viduæ maritus,

tus, bigamus, &c. Septima, ſi non poſſit, vel deceat inſeruire beneficiô, vt ſi relegatus ſit, arreptitius, turpiter, & cum ſcandalo viuat. Octaua, ſi duo obtineat beneficia, quorum alterum ipſo iure, aut iudicis arbitrio debeat admittere, vel ad Epiſcopatum promotus. Nona, ſi religionem intret. Decima, ſi ſit illico matrimonium contracturus, cum nondum ſit in ſacris. Vndecima, ſi ob inimicitias, aut plebis malitiam non audeat reſidere. Duodecima, ſi adſit aliqua alia cauſa ex recenſitis ab Inn. III. in dicto c. Niſi cum pridem. vt defectus ſcientiæ, aëris intemperies, ſcandalum immineat. Decimatertia, cum permutationes beneficiorum, & officiorum fiunt iuxta canonum, & iuris communis permiſſiones.

Adiicit tamen Pontifex. Primò, vt abdicans ſe beneficio, ſi ſit in ſacris, habeat aliunde, quo viuat, alias non admittatur ab Ordinario reſignatio, excepto religionis ingreſſu. Secundò, ne Ordinarius vllo modo ſignificet, cui conferendum ſit beneficium quod reſignatur. Tertiò, ne ab Ordinariis conferantur reſignata beneficia ſuis, aut dimittentium conſanguineis, affinibus, & familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum.

THEOREMA 251.

ORdinarij verò huiuſmodi coram ipſis dimiſſa beneficia conferentes prædictis conſanguineis, affinibus & familiaribus ſuis, vel dimittentium. § 6. ſuſpenduntur à collatione, electione, inſtitutione, præſentatione, & confirmatione, donec à Romano Pontifice remiſſionem obtinuerint. Quam etiam ſuſpenſionis pænam contrahant, qui beneficia ſic dimiſſa recipiunt. & ſi conferre, eligere, &c. Ordinarij ſic ſuſpenſi tentauerint, incidunt ipſo facto in excommunicationem, & ſi fuerint Collegia, & conuentus in ſuſpenſionem à diuinis incidunt, à qua excommunicatione, & ſuſpenſione abſolui nequeunt extra mortis articulum, niſi à Romano Pontifice.

Quærenti verò an prædicta pæna ſuſpenſionis conferatur ſolum in Ordinarios conferētes reſignata beneficia ſuis, vel dimittentium conſanguineis vel affinibus, & familiaribus, an etiam in eos, qui admittunt reſignationes beneficiorum ſine cauſis in præſenti conſtitutione contentis? Reſpondet Azor loco cit. quæſt. 5. conſtitui ſolum in eos, qui conferunt prædicta beneficia dimiſſa conſanguineis, &c. Quod Pontifex poſtquam cauſas expreſſit, ex quibus poſſunt coram Ordinariis admitti beneficiorum reſignationes, ſtatim præcipit, ne dimiſſa beneficia conferant conſanguineis, vel familiaribus, & ſubdit: *Qui verò contrafecerint, à beneficiorum collatione ſuſpenſi maneant*, &c. Ex quibus patet prædictam ſuſpenſionis pænam referri ad proximè dicta, non ad remotè.

Quid ſi reſignationes beneficiorum approbentur ab Ordinariis abſque vlla ex prædictis cauſis? Dicendum eſt, dictas reſignationes irritas, & inanes eſſe, cum dicat Pontifex citato § 6. *Quidquid præter, vel contra formam fuerit à quoquam temerè attentatum, effectum*

decernimus non habere. Quod etiam valet ſi per ignorantiam fuerint reſignationes admiſſæ, cum hæc non ſit pœna, ſed decretum, quo lex irritum reddit aliter factum.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 65. *aliàs* 64. *edita anno* 1568. *quæ incipit.*

Cupientes pro noſtri.

EPITOME 102.

Parochialiũ Rectores reſidere compelluntur ab Ordinariis ſub pœnis priuationis beneficiorum & aliis.

PRÆCIPIT §. 1. omnes & ſingulos rectores Eccleſiarum Parochialium cuiuſcumque fuerint præeminentiæ, in quibuſcumque Regnis & Prouinciis Eccleſiarum parochialem, ac canonicatum, aut dignitatem, etiam poſt Pontificalem maiorem, in quibuſuis Patriarchalibus aut Metropolitanis, vel Cathedralibus, aut Collegiatis Eccleſiis, ſeu aliud quodcumque beneficium Eccleſiaſticum (non obſtantibus quibuſcumque diſpenſationibus hactenus impetratis, quę præſenti conſtitutione reuocantur) obtinentes, cum cura animarum, teneri ad reſidendum & deſeruiendum ibidem in diuinis, debitóque officio fungendum, cum animarũ cura ſit pręcipua. Atque ad id per locorum Ordinarios tanquam delegatos Sedis Apoſtolicæ ſub ſententiis & cenſuris Eccleſiaſticis, & pecuniariis eorũ arbitrio declarandis, nec non priuationis dictarum Parochialiũ ac cæterorum beneficiorum, appellatione remota, cogi poſſe & debere. Econtra verò ſic reſidentes, omnes & ſingulos fructus & prouentus etiam Canonicatus ſui, vel dignitatis ſeu alterius cuiuſcumque beneficij exceptis dumtaxat quotidianis diſtributionis, & aliis, quæ ex iuſta cauſa abſentes percipere non ſolent, lucrari poſſunt.

THEOREMA 252.

DE Prælatorum & Beneficiariorum aſſidua præſentia & reſidentia in Eccleſiis ſuis, agunt etiam Pius IV. bulla 10. quæ incipit. *De ſalute,* de qua Epitome 73. & bulla 91. In ſuprema. Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 1. ſeſſ. 23. c. 1. ſeſſ. 24. cap. 12. Extrauag. de Præbendis. inter communes. lib. 6. tit. de elect. & tit. de cler. non reſid. Itemque extra. tit. etiam de cler. non reſid. & ibidem iuris canonici interpretes. cap. ex geſtis. cap. quia non nulli. cap. relatum. cap. conquerente. & cap. vltimo, Innoc. Hoſtienſis, Io. And. Panorm. & alij. Itemque Io. Silua de beneficiis. 4. p. q. 1. 2. 3. Rebuff. in praxi benef. p. 2 tit. de diſpenſat. ad non reſid. Nauarr. cap. 25. num. 121. Farinacius in fragmentis crimin. lit. C. num. 101. & ſeqq. Turrianus. tr. de reſidentia, Azor t. 2. l. 7. c. 3. 4 5. 6. Valentia 2. 2. d. 16. quæſt. 3.

p.5. Leſſius l.2. cap.34. dub.29. S. Tho. 2.2. quæſt.185. art.5. Caiet. ibid. Sotus l.10. de iuſt. quæſt. 3. Couarr. l.3. Variar. reſol. cap.13. Tabien. ver. benef 3. Sylu. & Armil. v. reſid. Angel. cler.7. Roſel. cler.4. deque ea egimus Theoremate 187.188.189.

Hoc igitur loco ſtatuit Pius V. Rectores Parochialium beneficiorum, & animarum curam habentium, teneri ad reſidendum. Quod etiam communi iure canonico cautum eſt, cap. extirpandæ. §. qui verò parochialia extra. de præben. cap. quia nonnulli. tit. de cler. non reſid. cap. licet. de electione. l. 6. Conc. Trid. ſeſſ.6. cap.1. vbi idem dicitur de Patriarchis Epiſcopis, &c. iuxta. cap. peruenit. cap. ſuggeſtum. cap. ſcilicitatis.7. quæſt.1. & ſeſſ.23. cap.1.

Idémque valet in habentibus dignitatem, adminiſtrationem, &c. vt Præpoſitis, Decanis, Archidiaconis & ſimilibus. cap. ad hæc. de præbend. & cap. ex parte veſtra. c. inter quatuor. c. ex parte tua. de cler. non reſid. Nec non de habentibus in Eccleſiis cathedralibus & & collegiatis canonicatum. cap. cũ ad hoc. de cætero. c. tua. c. cum dilectus. de clerico non reſidente, & Concil. Trid. ſeſſ.24. c.12. Atque etiam de Aſſiſiis, quaſi aſſiduis dictis, ſeu Menſionariis præbẽdas & portiones habentibus ex d. c. cum ad hoc. & Conc. Trid. qua etiam de re Azor. t.2. l.7. cap.3. quæſt.1. & cap.4. quæſt.2. & cap. 6. quæſt. 3. quem ſequitur Reginaldus. l.30. num.49. & ſeqq. Atque huiuſmodi obligatio non tantum oritur ex iure canonico, verum etiam naturali & diuino, vt docuimus Theoremate 187. cum quiſque teneatur rectè fungi officio ſuſcepto, & accipiant Parochi, & animarum curam habentes, propter à hoc populo ſtipẽdia. Neque ſufficit, vt id præſtent per Vicarios, ſed debent per ſe ipſos debito officio fungi, & in diuinis deſeruire: vt patet tum ex hac eadem Conſtitutione Pij V. tum ex Concil. Lateran. ſub Alexand. III. vt refertur, cap. quia. de Cleric. non reſid. vbi dicitur, *Cum igitur Eccleſia vel Eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc quæratur perſona, quæ reſidere in loco, & curam eius per ſe ipſum valeat exercere, quod ſi aliter actum fuerit, & qui receperit, quod contra ſacros canones accepit, amittat, & qui dedit, largiendi poteſtate priuetur.* Gloſſ. ibid. & tit. de præb. & dig. cap. extirpandæ. §. qui verò. *Qui verò Parochialem habet Eccleſiam non per Vicarium ſed per ſeipſum, illi deſeruiat in ordine, quem ipſius Eccleſia cura requirit.* & ibid. cap. ad hæc. vetatur Clerico in diuerſis Eccleſiis plures conferri dignitates, quòd ſingula officia in Eccleſiis aſſiduitatem exigant perſonarum, idque etiam conſtat ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap.1.

THEOREMA 253.

Reſidere verò nolentes præcipit cogendos Eccleſiaſticis cenſuris, etiam priuationis beneficiorum omnium ne dum mulcta pecuniaria ab Ordinariis tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis. ad quod etiam facit cap non oportet. cap. peruenit. cap. ſi quis. 17. q.1. & c. ex geſtis. cap. ex parte. c. relatum. cap. inter. cap. ex tuæ. cap. clericos. extra. de cler. non reſid. qua etiam

etiam de re Innoc. Io. And. Hoſtien. Imola, Calderin. & cæteri Canoniſtæ, ibidem relati à Capr. concl. 91. num. 4. Concilium quoque Trident. ſeſſ. 23. cap. 1. eadem de re ſic definiuit. *Eodem omnino* (dixerat autẽ Patriarchas, Metropolitas, Cardinales & ſimiles teneri perſonaliter in ſuis Eccleſiis reſidere, aliàs præter peccatum mortale teneri pro rata temporis in conſcientia reſtituere fructus erogandos per ſuperiorem Eccleſiaſticum Eccleſiis vel pauperibus) *etiam quoad culpam, amiſſionem fructuum, & pœnas de curatis inferioribus, & alijs quibuſcumque, qui beneficium aliquod Eccleſiaſticum curam habens animarum obtinent, ſacroſancta Synodus declarat & definit.* (ita tamen) *vt quandocũque eos cauſa prius per Epiſcopum cognita & probata abeſſe contigerit, Vicarium idoneum ab ipſo Ordinario approbandum, cum debita mercedis aſſignatione relinquant, diſcedendi autem licentiam in ſcriptis gratiſq; concedendam vltra bimeſtre tempus, niſi ex graui cauſa non obtineat. Quod ſi per edictum citati, etiam non perſonaliter, contumaces fuerint, liberum eſſe vult Ordinarijs, per cenſuras Eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem, ac ſubtractionem fructuum, aliaq; iuris remedia etiam vſque ad priuationem compellere, ſine appellatione*, &c. Idem ſeſſ. 24. cap. 12. de canonicis, & habentibus dignitates, & portiones, non reſidentibus (exceptis tribus in anno menſibus) vult primo anno priuari dimidia parte fructuum. Secundo anno ſi idem faciat, omnibus fructibus. Tertio anno, vt contra illas iuxta ſacros canones procedatur.

Hinc fit, vt Parochi ſi vltra duos menſes abſque dicta licentia non reſident, fructus pro rata amittant, & mortaliter peccant. Idem de habentibus perpetuas Coadiutorias intelligendum eſt, vt explicauiſſe dicitur Congregatio Illuſt. teſte Leſſio l. 2. c. 34. dub. 29. num. 160. quippe cum talis Coadiutoria ſit etiam beneficium habens animarum curam. Qui autem reſederint Parochi integros beneficiorum fructus percipiant, ex præſenſenti Conſtitutione. Excipe tamen quotidianas diſtributiones, ſeu victualia, vel manualia, quæ ex Couar. l. 3. var. reſol. c. 13. & aliis, neque in regulis Cancellariæ, neque alibi veniunt beneficiorum fructuum nomine, quæ dantur ſolum iis, qui diurnis, nocturniſque horis canentes, interſunt. qua de re Concil. Trid. cit. cap. 12. ſeſſ. 24. extra. cap. de cætero. de cler. non reſid. cap. licet. de præbend. cap. 1. tit. de cler. non reſid. lib. 6. & extrauag. cum nonnullæ. 1. de præb. & dig. Gloſſa. cap. cum de diuerſis. de priuileg. lib. 6. verb. integrè. & d. cap. licet. verb. diſtributiones. Calderin. conſil. 221. Felinus. in cap. Iacobus. de Simonia. Farinacius loco vt num. 107. Azor t. 2. l. 7. c. 7. Couarr. vbi ſupra. Leſſius. l. 2. cap. 34. dub. 33. Sotus l. 10. de Iuſt. quæſt. 5. art. 4. cum hæ non ſint inſtitutæ pro aliis quàm pro canentibus officium ad eorum diligentiam excitandam.

***

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 72. olim 70. edita anno 1568. quæ incipit.
Horrendum.

EPITOME 103.

Eccleſiaſtici nefandum crimen exercentes quomodo puniantur.

ECCLESIASTICOS cuiuſcumque dignitatis, & gradus dirum Sodomiæ nefas exercentes, priuat §. 3. omni priuilegio clericali, officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico, ita vt per iudicem Eccleſiaſticum degradati tradantur ſtatim poteſtati ſæculari, vt de eis etiã capiat ſupplicium, in laicos ſimiliter peccantes conſtitutum.

THEOREMA 264.

IMmanitatem huius criminis attigimus etiam Epit. 90. & Theoremate 223. deque ea legi poſſunt 32. quæſt. 7. c. vſus. cap. flagitia. c. adulterij. & de pœnit. d. 1. cap. Sollicitatores. & de exceſſibus Prælat. cap. Clerici. Leonis X. conſtit. 11. *Supernè*. Bernard. Diaz. in ſua praxi. cap. 86. Ignatius Lopez ibid. litt. A. verb. deteſtandæ, Couarr. in Clem. Si furioſus p. 1. §. 1. Boſſius. tr. cauſ. crim. tit. de ſtupro deteſt. in maſcul. Nauarr. cap. 27. num. 249. 250. Alph. Viuald. in candel. p. 3. tr. de depoſit. & degrad. n. 22. Maiolus. l. 5. de irreg. cap. 43. Thomas Zerula in praxi Epiſc. p. 2. verb. Sodomia. Graff. l. 2. c. 90. Rodericus in ſum. c. 209. & t. 1. qq. reg. quæſt. 30. art. 19. Clarus. 5. §. Sodomia. Menoch. l. 2. de arbit. cap. 286. Myſinger. §. item lex Iulia, num. 11. inſtit. de publ. Iud. Aretinus ibidem; Farinacius, tr. de delictis carnis. quæſt. 148. Pet. Greg. Syntag. l. 36. cap. 10. Rubr. de præpoſt. libid. Maſcard. de probat. l. 3. concl. 1313. Grilland. de pœn. omnifar. coit. q. 8. num. 4. Monteleon. in pract. p. 4. 5. Tho. 2. 2. quæſt. 154. art. 11. Caiet. ibid. Syl. v. luxuria. Azor t. 3. c. 18. 19. Suarez t. 5. d. 31. ſect. 4. nu. 20. 21. Sanchez. l. 7. de matr. d. 46. n. 18. & 20. Leſſius l. 4. cap. 3. dub. 13. Stephanus Quaranta v. Sodomia. Quorum plerique præſentis Conſtitutionis Pij V. meminerunt, & expenderunt verba. Et quidem hæc conſtitutio non comprehendit laicos, vt facit prior eiuſdem Pij V. conſtitutio nempe 5. quæ incipit. *Cum primum*, ſed ſolum Eccleſiaſticos, eorumque pœnas aggrauat, quippe cum puritate & ſanctitate, cæteris debeant præfulgere: & eſt quoad eos conſtitutio & lex vniuerſaliſſima, cum dicat. *Omnes & quoſcumque Presbyteros, & alios Clericos ſæculares, & regulares, cuiuſcumque gradus, & dignitatis*: ideoque comprehendat etiam Epiſcopos, & ſuperiores, qui in ſuſpenſionibus & interdictis, alioquin comprehendi non ſolent. quamquam pœna hæc non ſit ſuſpenſionis vel interdicti, ſed peior, nempe verbalis depoſitio, vt notat Nauarr. cap. 28. num. 250. & Suarez d. 31. ſect. 4. num. 20. vt conſtat ex verbis illis conſtitutionis, præſentis canonis auctoritate priuamus omni priuilegio clericali, &c. Si tamen Clericus huiuſmodi vitium exerceat, ad quod requiritur frequentia, quæ non reputatur, ſi quis id ſemel aut bis feciſſet, ſed adeſſe

debet

debet huius criminis conſuetudo, adeo vt arbitrio prudentis poſſit in hoc delinquens dici exercitor, ex Nau. cap.27. num.249. Roderico in ſum. cap.209. & in qq. regul. quæſt.30. a.19. Azor t.3. l.3. cap.19. quæſt. 2. Suarez t.5. d.31. ſect.4. num. 21. Reginaldo l. 22. num. 50. Quaranta v. Sodomia. limit. 4. licet oppoſitum ſenſerit Ignatius Lopez in addit. ad Diaz cap.86. & Farinacius. tr. de delictis carnis.quæſt.148.num.3.Conſulto enim Pius V. cum in priori Conſtitutione dixiſſet. *Si quis perpetrauerit,* (nempe tale facinus) in præſenti conſtitutione quaſi declarans prædictam alteram, ait. (*tam dirum nefas exercentes*) vt indicarit, requiri frequentiam, deque eius mente teſtes ſunt S. D.N. Gregorij XIII. Illuſtr. Matthæus Cantarellus datarius eiuſdē Pij V. Nauarr. d. num.149. 250. & non debeat extenſio fieri in pœnalibus. & quamuis res dubia eſſet, mitior pars foret eligenda.

THEOREMA 255.

PEccatum autem in hac Conſtitutione comprehenſum, non eſt peccatum omne contra naturam, vt notauit Rodericus in ſum. cit. cap.209. concl.2. Azor t.3. l.3. cap.19. quæſt.3. Reginaldus.l.22. num.49. 50. ſed ſolum peccatum Sodomiæ,quod eſt quando in concubitu non eſt diuerſitas ſexus, quam ad multiplicationem prolis natura conſtituit in eadem ſpecie vt ſi maſculus cum maſculo, & fæmina cum fæmina rem habent, ex S.Thoma 2.2.quæſt.154.art.11. Caiet. ibid.Syl.v.luxuria q.1.Azor loco vt cap.18.q.1.& c.19.q.3.

Hinc fit, vt ſi Clericus ſe cum alio maſculo impudicè polluat, ſed non intra anum maſculi, committat quidem peccatum contra naturam, ſed non Sodomiam, & conſequenter non comprehendatur hac bulla ex Nauar. loco cit. Azor cap.19. quæſt. 4. Suarez t.5. d.31. ſect.4.num.21. Roderico t.5. quæſt. 30. art. 19. & in ſum. c.209. num.2. Afflict. ſuper 3.p. Conſtit. Regni Rubric.42. num.15. Claro. §. Sodomia.nu.8. Reginaldo.n.49. & conſtat ex citato. quæſt.154.art. 11. D.Thom. Caiet. & communi ſententia, cum illud non ſit vitium Sodomiticum,licet ſit contra naturam.

Quid ſi etiam membrum in vaſe vetito imponat, ſed ſemen non effundat? ſunt vtrinque opiniones.Partem affirmatiuam tenet Iulius Clarus. num.8. Afflict. cit. rubrica 42. n.15. Roderic. d.q.30. art.19. Petr. Caballin. reſol. crim. caſu 16. num. 11. Lud. Peguera. deciſ.72. Farinacius de delict. carnis.quæſt.148.num.64.65. & certè in foro crim. pro completo facinore haberetur, vt in regnis Hiſpaniæ fieri teſtatur Antonius Gomez. leg.80. num.34. Roderic. d. cap.209. ſum. num.2. & Quaranta loco cit. idque ex doctrna Felini cap.2. de præſumpt. Menochij de arbit. lib.2. caſu 360. & aliorum. Negatiuam verò tuentur in foro conſcientiæ, Nauarr. cap.27. num.250. verſu 5. Reginald.n.49. Rodericus in ſum. cap. 209. nu.2. Quaranta loco cit. limitatione 2. vbi etiam citat Vgolinum tr.de irreg. cap.43. §.3. eadémque videtur ſententia Suarez citata.d.31.ſect.4. num.21. not. 1. vbi dicit. Vt incurratur pœna cōſtitutionis huius

neceſſarium eſſe, vt peccatum huiuſmodi ſit in ſua ſpecie conſummatum, & non ſufficere quamlibet pollutionem, vel immunditiam cum alio, niſi intercedat copula intra vas illius delicti, quia in eo tale delictũ conſummatur, quippe cum lex puniens delictum aliquod præſertim per cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas, ipſo facto impoſitas, requirat delictum in ea ſpecie conſummatum: tale autem poteſt non videri caſus propoſitus, maximè ſi pœnitentia ductus conſummare potuit à nullo impeditus, & noluit, cum Sodomitica copula ſit, quando actus conſummatur intra vas. argumento cap. final. de ſponſal. quo dicitur, non conſummari copulam niſi intra vas naturale effundatur ſemen.

Sed vtrum crimen Clerici habentis rem præpoſtera venere cum fœmina, cum ſeminis emiſſione, comprehendatur præſenti conſtitutione, ſitque peccatum Sodomiticum? Reſpondeo rem etiam inter Iuriſperitos, & Theologos cõtrouerti. Affirmant enim Couar. in epit. p. 2. c. 7. §. 5. num. 7. Salicetus, & Cynus in l. fœdiſſimam. Cod. de Adulteriis. Boerius deciſ. 316. Decianus in l. ſi qua mulier. Cod. de ſecundis nupt. Iulius Clarus. §. Sodomia. num. 2. Antonius Gomez in Tauri. l. 80. num. 33. Farinacius cit. quæſt 148. num. 36. qui alios citat. & Quaranta, v. Sodomia, & ex Theologis Reginaldus, loco cit. quippe cum eadem prorſus videatur ratio, ac ſi actus haberetur cum mare. Negant autem Azor. t. 3. l. 3. c. 17. not. 1. & q. & c. 18. not. 1. & quæſt. 1. & c. 19. q. 3. & c. 20. q. 1. & 2. Syl. v. luxuria. q. 1. Caiet. & S. Thom. 2. 2. q. 154. art. 11. quibus accedunt ex Iuriſperitis Socinus apud Decianum loco cit. & Alciatus, volentes eſſe quidem peccatum cõtra naturam, ſed non Sodomiam, nec adeo graue, ſpecieque diſtinctum; quod in hoc, licet non ſaluetur pars debita naturaliter, ſicut nec in Sodomia, ſaluetur tamen requiſita ſexus diuerſitas, quæ in illa non ſaluatur, cum ſit peccatum contra ſexum, & ideo ſit minor in hoc deformitas, quàm in Sodomia, ob id non comprehendi hac Pij V. extrauagante.

THEOREMA 256.

De pœnis verò in hac extrauag. ſtatutis difficultas eſt, an tale crimen exercentes omni priuilegio Clericali, & omni officio, beneficio, & dignitate Eccleſiaſtica, ſint eo ipſo priuati, an tantum priuandi iuxta c. Clerici. extra de exceſſ. prælat. vbi dicitur, vt deiiciantur à Clero, & in Monaſteriũ detrudantur ad agendam pœnitentiam. Sed reſpondemus hoc loco Pij V. mentem omnino fuiſſe, vt ipſo facto cenſerentur priuati in vtroque foro, vt reſpondit ipſemet à Nauarro conſultus, ex eodem. c. 27. num. 250. & colligitur ex verbis conſtitutionis (*præſentis Canonis, auctoritate priuamus*) qui loquendi modus in præſenti, obligat, & ligat ipſo facto ex cõmuni ſententia, Nauar. comm. de datis, & promiſſis. not. 31. num. 12. Molinæ de Iuſt. d. 96. Simancæ. tit. 9. num. 209. Gutieris. l. 1. qq. canonic. Suarez d. 31. ſect. 4. num 21. Et teſtatur etiam Ignatius Lopez. in addit. ad Diaz. c. 86. littera C. verbo. Curiæ tradatur. & apud Farinacium de delict. carnis. q. 148. num.

num. 28. ſtatim poſt publicationem Conſtitutionis huius, his pœnis punitum fuiſſe quemdam Clericum Taraconéſem. Dubium tamen remanet, an reus occultus teneatur in conſcientia ſubire has pœnas antequam per Iudicem declaretur tale commiſiſſe crimen? qua in re Rodericus in ſumm. cap. 209. not. 4. Vega. tom. 2. ſumm. c. 102. Suarez d. diſp. 31. ſect. 4. n. 22. Azor. tom. 2. l. 7. c. 17. fine. & to. 3. l. 3. c. 19. q. 5. Graff. l. 2. deciſ. aur. c. 90. Henriquez. l. 14. c. 5. Sanchez. l. 7. de matr. d. 46. num. 18. 20. Step. Quáranta. v. Sodomia. limit. 5. negant, tum quia hæc extrauag. non videatur in foro interiori cum tanto rigore cōmuni vſu recepta, ſed bene in exteriori. tum quia ex communi doctrina Soti, l. 1. c. de Iuſtit. q. 6. art. 6. & aliorum, vt aliàs dictum eſt, lex pœnalis, qualis eſt hæc, non obligat delinquentem ad ſubeundam pœnam, niſi poſt declaratoriam Iudicis ſententiam. nimis enim durum eſſet, vt ipſe ſibi pœnam infligeret, ſeu exequeretur ſe ipſo, ſed ſatis videatur ſi illatam ab alio, ſuſtineat. Non tenebitur igitur talis Clericus in foro conſcientiæ ſe ipſo cedere officio, beneficio, dignitati, ſed expectare poterit, vt pœna executioni à Iudice mandetur. Itaque pœna quod ſit ipſo facto priuatus, intelligenda eſt, vt per declaratoriam Iudicis ſententiam retrotrahatur pœna ad diem commiſſi criminis, & poſſit beneficij impetratio obtineri ab alio, ac ſi iam vacaret beneficium ex Mandoſio in addit. ad Lap. allegat. 16. & Doctoribus in c. cum ſecundū leges, de hæret. l. 6. Henriquez. l. 13. c. 56. Itemque ex Suarez cit. num. 22. vt Iudices teneantur iuxta præſentis legis præſcriptum, reos huius criminis punire.

Sciſcitanti etiam an reus huius criminis maximè occultus ſit eo ipſo ſuſpenſus ab ordinum executione, & ſi celebrat antequam abſoluatur à ſuſpenſione, fiat irregularis? Reſpódeo id affirmaſſe plures Canoniſtas, vt Couar. in Clementina, ſi furioſus. p. 1. §. 1. n. 6. Bertachinum in tr. de Iurepatr. p 1. lib. 2. q. 9. art. 18. Farinacium de delictis carnis. quæſt. 148. num. 27. vbi plures citat. Menoch. de arbitr. l. 2. c. 286. Rebuffum & alios, ſed oppoſitum docere Suarez. t. 5. d. 31. ſect. 4. num. 17. 18. 19. 20. vbi neque etiam de publico id concedit; Azor, tom. 3. l. 3. c. 19. quæſt. 7. Roderic. in ſumm. c. 209. concluſ. 1. Nauarr. c. 27 num. 248. probant, quia talis, nec ſit ſuſpenſus ab homine, nec à iure, etiam ſi peccatum fuerit publicum, cum ſuſpenſio non incurratur ipſo facto, niſi in caſibus à iure expreſſis, nullus enim teſtis adducitur, qui hoc ſufficienter probet: nam c. vltimum de temp. ordin. ad ſummum probat, ſuſpenſionem ferendam, non autem iure latam. & c. vt Clericorum, intelligitur etiam ſi fuerit à Iudice ſuſpenſus; prius enim dicitur, vt ſic peccantes puniantur, poſtea verò ſubditur, ſi quis autem ſuſpenſus, &c. vtique ſi per Iudicem, ſit punitus; ob id non ſufficienter colligitur ſuſpenſio ipſo iure lata. Reus tamē notorius huius criminis, cenſendus eſt irregularis, quia cum crimen hoc ſit depoſitione dignum, ipſe etiam erit infamis, & cònſequenter irregularis, vt docent Nau. dicto n. 248. Azor vbi ſupra. q. 6. Suarèz cit.

num.

numero 18. & diſputatione 48. ſectione 2.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 79. olim 80. edita anno 1568. quæ incipit. Cum onus. *& eiuſdem declarationis.* Et ſi *edita 1570.*

EPITOME 104. 105.

Forma celebrãdi cõtractum annui cenſus.

STATVIT hoc loco §. 1. cenſum debere fieri ſuper re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, frugifera, & certis terminis deſignata.

§. 2. Soluendúmque pretium iuſtum, & integrum in numerata pecunia, in ipſomet celebrationis inſtrumẽto, non autem priùs.

§. 3. Prohibet ſolutiones, quas vulgò vocant anticipatas, fieri, aut deduci in pactũ.

§. 4. Conuentiones directè, aut indirectè obligantes ad caſus fortuitos eum, qui aliàs ex natura contractus non tenetur, nullæ ſunto.

§. 5. Illicita ſint etiam pacta, que impediunt, aut reſtringunt facultatem alienandi rem cenſui ſuppoſitam.

§. 6. in ea tamen vendenda præferatur dominus cenſus, eique conditiones venditionis denuncientur, & expectetur per menſem.

§. 7. Irrita ſint pacta teneri moroſum cenſus debitorem ad intereſſe lucri ceſſantis, cambij, ſeu certas expenſas, & ſalaria; aut rem cenſui ſubiectam, aut eius partem perdere, vel ius aliud amittere, aut cadere in aliam pœnam.

§ 8. Augeri non poſſit cenſus, aut creari nouus ſuper eadem vel alia re in fauorem eiuſdem, aut perſonæ, per eum ſuppoſitæ pro præteritis vel futuris fructibus ſenſus.

§. 9. Pactiones continentes ſolutiones onerum ad eum ſpectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non ſpectant, nullæ ſunt.

§. 10. Cenſus pereat pro rata rei peremptæ, aut infructuoſæ effectæ.

§. 11. Poſſit quandocunque pro eodem pretio cenſus extingui facta intimatione per duos ante menſes, non poſſit tamen repeti ab inuito, niſi intra annum, quãdo debitor cenſus fecerit denunciationẽ de redemptione; & ſi pretiũ intra bimeſtre non ſoluat volens, vel intra annum non exigatur ab inuito, poterit, præuia tamen ſemper denunciatione ante bimeſtre, adhuc cenſus quandocunque extingui, etiam ſi pluries denunciatum fuiſſet, nec ſecutus vnquã fuiſſet effectus.

§. 12.

§. 12. Extra prædictum caſum non liceat repeti pretium ab inuito, ob pœnam, vel aliã cauſam, aut pactum.

§. 13. Contractus poſt hac aliter factus iudicatur fœneraticius.

§. 15. Pretium cenſus ſemel conſtitutum ob temporum vel contrahentium qualitatem, aut aliud accidens, minui aut augeri non poteſt.

Conſtitutionem prædictã declarauit idem Pontifex anno 1570. alia bulla, quæ incipit. *Et ſi.* in qua, §. 6. declarat per rem infructuoſam, §. 10. intelligi, quæ tota vel ex parte inſtructuoſa perpetuò redditur, non autem quæ vno, duobus, pluribusve annis, ſiue tempeſtate, ſiue alio caſu fructus non producit. §. 7. Non prohiberi, §. 7. quin repeti poſſint expenſæ ex diſpoſitione iuris, vel mandato Iudicis adiudicatæ, quas fieri oporteret litigando contra moroſum debitorem cenſus, vt tranſmittendo executores, &c. §. 8. neque in prædicta Conſtitutione prohiberi dari fideiuſſores, aliave bona hypothecari pro euictione rei grauatæ cenſu, aut pro ſolutione cenſus. §. 9. In caſu aſſignandarum dotium cenſum poſſe creari non habita ad manum, nec numerata coram Notario pecunia. §. 10. Sufficere pro pecunia numerata coram Notario apocam, ſeu idoneam ſchedulam bancariam.

THEOREMA 257.

CОnſtitutio hæc à pluribus illuſtrata eſt, Thoma Boninſegnio. tr. de Cenſibus, Io. Baptiſta Lupo, comm. de vſuris, Virginio Boccacio tr. de Cenſibus. Io. Baptiſtæ Leone de Cenſibus. Nau. com. de vſuris. num. 69. 84. & ſeqq. & in ſumm. c. 17. num. 235. Molina tom. 2. de contr. diſp. 389 & ſeqq. Valentia. 2. 2. d. 5. quæſt. 22. Emanuale Roderico. tr. hac de re. Toleto. l. 5. cap. 44. & ſeqq. Lopez. l. 1. c. 56. & ſeqq. Garzia. tr. de contr. c. 28. Soto. l. 6. de Iuſt. quæſt. 5. Graſſio. p. 1. l. 2. c. 118. Azor. 3. p. l. 10. tr. de cenſibus Leſſio. l. 2. c. 22. Rebell. p. 2. l. 10. tr. de Cenſibus. Farinacio. tom. 5. quæſt. 154. & tom. 1. deciſ. 286. 294. 328. 342. & tom. 2. deciſ. 124 126. Banne 2. 2. Sigiſmundo Scaccia. §. 1. quæſt. 1. num. 175. & ſeqq. Surdo l. 2. conſil. 162. Fœliciano de ſolis l. 1. c. 9. & ſeq. de cenſibus. Sarmento in lib. ſelect. interpr. Tuſco. tom. 1. v. Cenſus, & Cenſitor. Sala. tr. de Cenſibus, Emanuel Sà, v. Cenſus. Salone. 2. 2. quæſt. 78. art. 3. Reginaldo. l. 25. tr. de Cenſibus, & aliis, vt in ſequentibus conſtabit.

Eſt autem nomen *Cenſus* deductum à cenſendo, quod eſt æſtimare, ex Soto. l. 6. quæſt. 5. art. 1. Lopez. l. 1. c. 53. Franc. Sarmento. l. 1. c. 15. Couar. l. 3. Var. reſol. c. 7. num. 1. Molina, Rebellio locis cit. Aluaro Valaſco de Iure emphyt.

quæſt. 32. Petro Follero in pra-
gmatic. Regis Alphonſi de cenſi-
bus.v. Cenſus huiuſmodi. num.1.
1 & aliis.ſoletque accipi & pro ipſis
fortunis, iuxta illud Ouidij in fa-
ſtis. *Dat Cenſus honores, Cenſus ami-*
2 *citias.* Et pro ipſarum æſtimatione,
deſcriptionéque patrimonij, vt
ſciatur quid quiſque tributi nomi-
ne ſoluere debet. Vt accipitur
ab Vlpiano in l. vitia.2.& in l.for-
ma.4. ff.de cenſibus, & l. 2. & 3.
3 Cod. de cenſibus. & pro tributo
ipſo,quod alicui in recognitionem
ſubiectionis annuatim ſoluitur.
Matth.c.22.l.2. Cod.ſine cenſu vel
reliq. Couar. Soto. Valaſco, locis
cit. Sarmento.l.7.c.1.Garzia.c.26.
Scaccia.§.1. quæſt.1. num. 195. &
4 pro quodam genere contractus,
quo res alicui conceditur pleno
iure, ita vt in accipientem abeat
& directum, & vtile dominium,
reſeruata veteri domino aliqua
penſione annuatim perſoluenda
in recognitionem priſtini domi-
nij. de quo Gloſſ. in c.conſtitutus
de relig domib. Anchar. Panorm.
Card. ibidem. Iaſon l. 1. num. 48.
Cod. de Iure emphyt. Clarus. §.
Emphyt.q.1.Nicolaus ab Euarſar-
do in loco,ab Emphyteuſi ad cen-
ſum. Et differt in multis ab Em-
phyteuſi, præſertim in eo,quòd in
emphyteuſi non transfertur dire-
ctum dominium, ſed ſolum vtile,
in emphyteutam, in cenſu autem
directũ & vtile dominium, tranſit
in cenſuarium, nihilque apud an-
tiquum dominum remanet, exce-
pto iure percipiendi annuam pen-
ſionem ex Soto.l.6. quæſt. 5. art. 1.
Panorm. c. conſtitutus. de relig.
domib.Menoch. conſil.291.l.3. &
cõmuni ſententia, & dicitur cen-
5 ſus reſeruatiuus; denique pro
contractu quodam, quo quis ſu-
per re propria aut perſona acce-
pto pretio cõſtituit alteri annuam
penſionem, & appellari ſolet cen-
ſus conſignatiuus, manente domi-
nio directo & vtili in ipſomet
vendente cenſum in perſona aut
re propria; Et hic cenſus ratione
materiæ diuidi poteſt in realẽ,per-
ſonalem & mixtũ.Sed in hac con-
ſtitutione agitur tantum de reali,
qui ſuper re aliqua puta domo vel
prædio fundatur, ita vt ex ea
debeatur emptori penſio, & in
iure vocari etiam ſolet redditus
annuus; qui deinde in plures ſpe-
cies ſubdiuidi poteſt;& ſic definiri
ſolet ex Azore de cenſ. c. 2. Mo-
lina diſp. 383. Nauarr. Comm. de
vſuris num.69. Valentia.2.2. diſp.
5. q. 22. puncto 1. & Rota Rom.
deciſ. 159. num. 6. & reliquis. Ius
percipiendi annuam penſionem ex
immobili deſignataque re fructi-
ferà alterius; neque enim cenſus
eſt aut res ſubiecta cenſui, aut ipſa
annua penſio, quæ ſoluitur, ſed
ius exigendi ipſum annuum reddi-
tum, debetque res cenſui ſubiecta
eſſe vtilis ſeu fructifera, cum ſo-
lum in illa atque ex illa debeatur
penſio, cum emptor cenſus quaſi
emat in re illa partem iuris ad fru-
ctus ex maiori iure, quod in re illa
dominus habet, vt aduertit etiam
Molina. diſp. 383. num 6. ſi enim
eſſet res ſterilis, & fructus non
poſſet ferre, iam inhabilis eſſet,
vt ex ea perciperetur penſio, & ob
id cenſus realis tranſiret in perſo-
nalem. Debet tamen eſſe certa &
deſignata, vt certa penſio ex ea
percipi poſſit, & ſi res pereat aut
reddatur ſterilis, penſio etiam
proportionaliter pereat.

Porrò, qui penſionem cenſus
perſoluit

perſoluit, cenſuarius dicitur: Is verò cui ſoluitur, dicitur cenſuiſta, ſeu cenſitor ex Gomez. in l. 68. Tauri, Molina d. 383. num. 12. Aragone. 2. 2. quæſt. 78. art. 4. Rebell. l. 10. quæſt. 1. num. 2. Valentia. 2. 2. d. 5. quæſt. 22. puncto 1. Salon. 2. 2. quæſt. 78. art. 1. Tuſco, tom. 1. v. cenſitor. concluſ. 184. vt autem huiuſmodi contractus cenſus iuſtè & ſine ſuſpicione vſuræ fiat, Pius V. ſequentes conditiones perſcripſit pro ſolemni iuris formula.

THEOREMA 258.

PRima igitur conditio ponitur §. 1. Vt non niſi ſuper re immobili conſtituatur, aut certè, quæ pro immobili habeatur. quæ conditio habetur etiā in bulla Martini V. & Calixti III. vt aduertit etiā Nauarr. comm. de vſuris num. 86. Azor. c. 5. Rebellius. q. 6. Leſſius dub. 12. num. 77. Molina d. 389. Virginius Boccacius. p. 3. num. 18. Scaccia. §. 1. quæſt. 1. num. 202. *Res immobiles* ſunt domus, prædia, montes, ſiluæ, portus, flumina & huiuſmodi, ex quibus emolumentum percipi poteſt. Pro re immobili habetur alius cenſus perpetuus, irredimibilis tamen, ne eo perempto, pereat cenſus ſuper eo conſtitutus, ex Leſſio. num. 77. Molina d. 389. Azor. c. 7. quæſt. 1. Emanuele Sà. v. cenſus. num. 11. Tuſco v. cenſus. concluſ. 194. Salas. dub. 7. & 44. virgin. p. 1. n. 49. Roderico de cenſibus condit. 1. num. 2. nam in extrauagante *exiui.* §. Cumque annui redditus. de verborum ſignificatione pro immobili habetur. Item iura vectigalia & gabellarum. ex Nau. num. 112. & Azor. c. 7. Talis autem non cenſetur actio & ius ad exigenda à debitoribus debita, cum huiuſmodi ius, ſeu actio ad pecuniam, aut aliam rem mobilem exigendam, non numeretur inter bona immobilia vel quaſi immobilia, ex Syl. v. alienatio. num. 8. Rebellio loco cit. num. 4. Roderico. tr. de cenſibus, conditione 1. dub. 1. Sicut neque bibliotheca, vel pharmacopolium, aut res quæ vſu conſumuntur, v. g. panis aut vinum, cum earum vſus nó diſtinguatur à dominio, ipſoque vſu ſtatim conſumantur: Idemque de aliis rebus mobilibus; cum enim non ſint perpetuæ, non poteſt ſuper eis fundari cenſus perpetuus, de quo hic eſt ſermo, & ſi aliquæ, vt gemmæ, ſint longiſſimæ durationis, non tamen fructiferæ, quod tamen exigit natura huius contractus, alioquin iam eſſet cenſus perſonalis, & non realis. Cum autem dicitur ſuper re immobili in ſingulari, non excludit Pius V. quin ſuper pluribus prædiis aut domibus cenſus fundari poſſit, vt aduertit Azor. cap. 5. quæſt. 6. Rebell. loco cit. num. 1. & 2. Nauarr. num. 113. Salas de cenſibus. dub. 7. Molina d. 389. n. 5. intendit enim res mobiles excludere non plures immobiles, cum eadem ſit ratio de pluribus, ac de vna, idque concedatur in conſtitutione Martini V. & Caliſti III. & bulla Gregor. XIII. quæ incipit. *Ad perpetuam rei memoriam. Quæ à Romanis.* Vt ſi annuus cenſus 30. aureorum fundatur ſuper tribus prædiis, cum vnum non ſufficiat ad totam penſionem ſoluendam, ſecus ſi vnum ſufficiat, idque fiat, vt vno pereunte, aut duobus, totus cenſus adhuc integer in tertio perſeue

ſeueret. id enim vt notat Azor, quæſt.6.eſſet contra naturam contractus conſtitutionis Pij V. Quin etiam aduertit Rebell. cit.num. 1. & 2. etiam cum iuſtè & legitimè fit, minus tutum eſſe cenſum conſtituere ſuper pluribus rebus,quam ſuper vna, quod inde plures oriantur lites & difficultates inter Doctores, cum res ad plures tranſeũt, num quilibet teneatur in ſolidum ad totam penſionem ſoluendam, an ſolum per partes,& proportionaliter,& difficultas, & labor in exigendo ſit multo maior.

THEOREMA 259.

DEbet item ex eodem §.1. res, quæ cenſui ſubiicitur, eſſe fructifera, vt ſtatuitur quoque à Martino V. & Calixto III. qualis eſt domus, ager, &c. quæ ſunt apta eſſe frugifera. Frugis verò nomine intelligitur,non ſolùm quod in fundo naſcitur,v.g. frumentum & legumina, ſed generaliter, quilibet redditus, vel vtilitas, vt domus, cum locari poſſit, & inhabitari, ſiluæ, & propter fructus, & propter amœnitates, ex l.competit. ff. quod vi aut clam. & ſi item ſi fundi. ff. de vſu fructu.& quemad. & l.frugem. ff. de verb. ſignif. vbi etiam lapicidinæ, cretifodinæ, & loca vnde arena, & ſimilia eruuntur, frugifera dicuntur, vt etiam vidit Azor c.6. & Virginius de cenſibus p. 1. num. 3. Atque etiam adeo debet eſſe frugifera, vt ſufficiens ſit ad penſiones in poſterum ſoluendas,ex Nau.num.79. & 85. Rebell. quæſt. 6. num. 5. & 6. Molina d. 385. n. 13. & d. 389. §. Quatenus verò. Azor. c. 6. q.1. Tolet.l. 5.c.45. Valentia t.1. d. 5. quæſt.22. puncto 2. Roder.condit. 2.Medin.Cod.de cenſibus.c.de Iuſtitia cenſus. Laurentius de Rodulphis. de vſur.quæſt.12. Virgin. de cenſ.p.3. num. 29. Syl. vſura. 2. quæſt. 12. Scoccia. §. 1. quæſt. 1. num. 177. 242. Rota Rom. deciſ. 227. (quicquid in contrarium ſenſerit Sotus l.6. quæſt.5. Couar.l.3. Var. reſol. c.7. num.6. Conradus, quæſt. 88. concl. 12. 13. 14.) Tum quia in cenſu emitur ius percipiẽdi annuam penſionem ex fructibus rei ſubiectæ cenſui, ideo ſi quotannis res pauciores fructus reddit,quàm ſit penſio,ex ea parte, cenſus impoſitus erit in re infructifera. Tum quia iam cenſus non eſſet realis, ſed mixtus ex reali & perſonali; ſi quidem quoad reſiduum ſolutionis non in re, ſed in obligatione perſonæ fundabitur. Tum quia nemo emeret cenſum realem in re, quæ culta non tantum redderet, quanta eſt penſio; etenim illius rei ceſſione cenſuarius ſolutus eſſet à ſolutione cenſus.

Quin etiam deducendæ ſunt expenſæ omnes faciendæ in re ſubiecta cenſui, colendaq; vt rectè docet Nau. Azor, Molina, Rebellius locis cit. cum ex l.1. Cod. de fructuum, & litium expenſis, Clementina ſtatutum. de elect. Bartolo, in l.fructus. ff. ſoluto matr. Gloſſ. in l.per diuerſas. Cod. de mandato.§. quam aliis cauſis. expenſæ non ſint in fructibus computandæ, ſed deducendæ; ſeu quod in idem redit, ſit ex Bartolo in l. fundi. ff. de vſufructu leg. deducenda pars coloni. ideo adeo ferax res eſſe debet, vt omnibus deductis ſufficiat ad penſiones impoſitas ſoluẽdas. Non eſt tamen opus,

opus,vt de facto ſingulis annis res ſufficientes fructus ad penſionem ſoluendam producat, ex Rebell. quæſt.6.num.6.Molin.d.385.num. 13. Azore,c.6.quæſt.5.& 6.Cõrad. quæſt. 83. Nauarr. num. 117. Valentia. p. 2.verſ. ſed neque. Leſſio dub.12. num.90. Salas.dub. 11. & 41. Eman. Sà, v. cenſus. num. 6.8. Reginaldo l. 25. num.411. 419. & declaratione Pij V. de qua Epit. 105. §.6. dummodo ex fructibus aliorum annorũ compenſari poſſit penſio ſoluenda in annis, quibus fructus non fert, ita vt collectio plurium annorum non excedat collectionem omnium fructuum, quibus omnibus illis annis percipiuntur vt experientia patet in venditione annui cenſus, ex agro ſolùm alternis annis ferente fructus; quæ ſecundum omnes eſt licita.

Roganti verò,an poſſit imponi annua penſio rei cuius ferax non eſt res cenſui ſubiecta. v.g. vini in oliueto? Reſpondeo poſſe, vt poteſt penſio ſolui in pecunia, cuius tamen domus, v. g. aut prædium ferax non eſt, ex Molina d. 385. num.12. 389. num 4. Conrad. de contr.quæſt.75.79. Medin.de vſur. quæſt. 1. & 2. de cenſ. Couar. c.7. num. 2. Soto. l. 6. quæſt. 5. art. 1. concluſ. 3. Maiore 4. d. 15. q. 42. Gabr.ibidem quæſt.12. Panor. c.in ciuitate. de vſuris. Syl. vſura 2. quæſt.12. Rebel.l.10. quæſt.6.n.6. & quæſt. vltima n. 11. quia æqualis eſt valor cenſus pecuniarij, & cenſus fructuarij cuiuſcunque ſpeciei, quando penſiones æquales ſunt in valore, poſita æqualitate periculi, cæteriſque paribus.

THEOREMA 260.

OPus præterea eſt ex d.§.1. vt res immobilis, quæ cenſui ſubijcitur (nam in re quæ habetur pro immobili, id locum non habet) ſit certis terminis, ſeu confinibus, & limitibus, deſignata, iis enim domus,agri,& ſimilia diſtingui ſolent. idemque præſcribitur in extrauag. *Regimini.* Martini V. & Calixti III. tit de empt. & venditione c. 1. & 2. qua de re Nau. num.86.129.130.Azor.c.7. Tolet. l.5.c.45.46. Molina.d.389.num.5. Rebell. quæſt.6. n.6. Leſſius n.78. Scaccia §.1.q.nu.177. Rota Rom. deciſ.227. ad excludendum cẽſum, qui generaliter fieret ſuper omnibus bonis, etiam aliquo immobili expreſſo, & finibus deſignato: & vt perdita, aut infructuoſa perpetuò effecta, ſubiecta re in totum aut partem: penſio quoque in ea conſtituta proportionaliter in totum aut partem pereat,ſicut etiam fit in amiſſione vſusfructus l.quod tamen ff. quibus modis amittatur vſusfr. aliàs non emptionem, ſed vſuram ſaperet; cum in mutuo ſors pereat mutuatario,in emptione autem ſi res pereat, emptori pereat, vt notat etiam Tolet. l. 5. cap. 45. quia etiam idem annuus cenſus venditus à diuite habente plura prædia, pluris valeret, quàm venditus à paupere habente pauciora, vt notat Scaccia. num. 205. ſiquidem cenſus conſiſtens in pluribus bonis ſecurior cenſeretur.

Quamuis ſecluſis Pontificiis conſtitutionibus, naturali iure cenſum creari poſſe ſuper omnibus rebus alicuius, nullam certam determinando, doceat Nau.n.130.

Valentia loco cit. p. 2. Maior, Medina, Sotus, eo quod quiſque habeat ius percipiendi vtilitatem ex omnibus bonis ſuis indeterminate; ergo etiam poſſit eius partem vendere. qua etiam de re dictum eſt Theoremate 104. Poſſunt tamen cætera bona hypothecari, ſicut & dari fideiuſſores pro euictione rei grauatæ cenſus, aut pro penſionis ſolutionē, vt declarauit idem Pius in citata Conſtitutione. Etſi §. 8. vt patet ex epitome 105. id enim non eſt cenſui ſubiicere omnia bona expreſſo vel non expreſſo aliquo immobili, ſed cenſum in re aliqua immobili fructifera conſtitutum, vallare in caſu euictionis, aut non ſolutionis. Accidere enim poteſt, vt res quæ ſupponitur cenſui, alterius ſit, & non vendentis cenſum, & domino inſcio obligetur cenſui, & ob id ſit reſtituẽdum pretium acceptum, vt docet Nauarr. num. 119. 131. Virgin. p. 2. num. 44. Azor cap. 7. quæſt. 7. Molina d. 394. Leſſius dub. 12. num. 79. Tolet. l. 5. cap. 45. Scaccia num. 179. & 182. Aut fundus ſit iam oneratus alio priore cenſu, inſcio cenſitore poſteriore, qui poteſtatem habet reſcindendi contractũ, ex Toleto. loco citato, & Azor quæſt. 2. Aut fundus cenſui obſtrictus, ſit feudalis, & non potuerit, ſine conſenſu domini directi ſubiici oneri, ex Virgin. p. 2. num. 74. Azor quæſt. 3. & alienans quouis modo cadit in commiſſum. c. imperialem. lib. 2. de feud. tit. de prohibita feudi alienatione. & ob id emptor cẽſus poſſit pretium repetere. Idémque dicendum, ſi cenſus conſtitutus fuiſſet in re emphyteotica, ex Virginio & Azore. quæſt. 4. Scaccia n. 184. Aut obligata vinculo maioratus inſcio emptore, ex Nauarr. num. 118. Mol. d. 394. num. 4. Leſſio dub. 12. num. 79. Scaccia loco cit. Soto l. 6. q. 5. art. 1. Rota Rom. deciſ. 150. Vnde neceſſe eſt, vt res, quæ cenſui obligatur, ſit propria & libera, quod hoc loco Pius V. ſupponit.

THEOREMA 261.

QVarta conditio ponitur. §. 2. vt pretium cenſus ſit iuſtum. & habetur quoque in extrauag. Martini V. & Calixti III. ídque dictat ius naturale in hoc & cæteris contractibus iuſtitiæ commutatiuæ, in quibus debet pretium commenſurari rei emptæ vel commutatæ. Eſt tamen conditio hæc magis attendenda reſpectu vendentis cenſum, quàm ementis, vt aduertit Rebell. quæſt. 5. nu. 6. Michael Salon. 2. 2. quæſt. 78. art. 3. controuerſia 11. Scaccia §. 1. q. 1. n. 241. & q. 7. p. 2. ampliatione 10. n. 70. quanto enim maiori pretio cenſus emitur, tanto minus eſt vſuræ periculum, & ſemper in fauorem eorum, qui neceſſitate premuntur vendendi, vel emendi, taxa conſtituatur, ne lædatur neceſſitate preſſus. Explicant pluribus conditionem hanc Nauar. d. com. de vſuris num 85. 104. 112. Lopez. de contr. l. 1. cap. 58. Tiraquell. l. 2. de retractu §. 1. Gloſſ. 6. num. 15. 16. &c. Azor. cap. 8. Leſſius. l. 2. c. 22. dub. 14. 15. Scaccia quæſt. 1. n. 240. 244. & quæſt. 7. part. 2. ampliat. 10. num. 80. 81. Rodericus condit. 3. dub. 1. Rebell. q. 5. & quæſt. 6. num. 7. Valent. loco cit. p. 5. Tolet. l. 5. cap. 47. Lupus. com. de vſur. §. 2. num. 72. Molina d. 385.

Porrò, Pius V. hoc loco nihil in particu-

particulari ſtatuit de pretij quantitate, quippe cum cenſuum pretia, pro locorum, temporum, negotiorum varietate, emptorum, venditorum, pecuniæque copia vel inopia varientur; immo etiam ex modo vendendi, cum vltroneæ merces decreſcant. Quare vbi pecuniæ laboratur inopia, viget negotiatio, emptoréſve pauci ſunt, vileſcunt cenſus, & è contra, vt notauit Nauarr. num. 104. Leſſius num. 102. Rebell. quæſt. 5. num. 4. 5. Valent. p. 5. & Molina vniuerſaliter. d. 348. Itaque in caſu noſtro illud cenſendum erit iuſtum pretium, quod vel lege Principis, ſeu Reip. qui iuſtum pretium cuiuſcumque rei taxare poſſunt: l. 1. Cod. de epiſc. audien. & cap. 1. de empt. & vend. & Couarr. lib. 3. var. reſol. cap. 9. num. 6. fecitque Philippus II. Hiſp. rex anno 1563. Madriti, taxendo ad rationé vnius pro quatuordecim. vel communi iudicio prudentum, ſeu conſuetudine locorum conſtitutum fuerit. Ideo illud erit iuſtum pretium cenſus, quod tanti æſtimabitur attentis omnibus circunſtantiis, quanti ius ipſum percipiendi annuam penſionem, quæ ſoluenda eſt, iuxta principia Ariſtotelis l. 5. & 6. cap. 7. & l. pretia rerum. ff. ad leg. Aquil. & communi ſententia Nau. num. 104. Valentiæ loco cit. concl. 2. Rebell. num. 1. 4. 5. Tolet. l. 5. cap. 47. num. 3. Lupi. §. 2. num. 72. Salonis art. 3. controuerſ. 9. & art. 4. controuerſ. 3. Tuſchi. §. cenſus. num. 193. Emanuelis Sà num. 5. Salas dub. 22. Bannes 2. 2. q. 78.

Percunctanti autem an in emptione cenſus ratio ſit habenda valoris rei cenſitæ, an tantum redituum? Reſp. Nauarr. conſil. 18. de empt. & vend. impreſſ. Pariſienſis, & Lupus. com. 1. §. 5. n. 116. redituum, eo quod ematur ius percipiendi ex fructibus penſionem annuam, & poſſit res ſubiecta eſſe multi pretij, ſed redditus exigui. v. g. Caſtellum, quod magis ſit ad ſplendorem, quam ad vtilitatem & prouentus; ideóque debeat penſio imponenda habere proportionem cum redditibus & prouentibus ipſis, quos apta eſt res ferre. Quod ſi in pretio iniuſtitia cómittatur, oritur reſtitutionis obligatio, vt docet Rebel. q. 5. n. 8. Leſſius dub. 15. num. 107. Io. Medina q. 15. dub. 4. §. ſed pone. Reſtituetur autem ſupplendo pretium, & intereſſe, ſi quod ex carentia iuſti pretij obuenit venditori.

THEOREMA 262.

SEquitur quinta conditio in eodem §. 2. vt prædictum iuſtum pretium totum ſimul & integrè venditori ſoluatur, quod etiam à Martino V. & Calixto III. præceptum eſt. Idque merito, tum ex Nauarr. num. 78. & Molina d. 390. num. 1. ne cogerentur miſeri venditores cenſum vendere partim præſenti pecunia, partim credita in poſterum decurſu temporis per partes ſoluenda, dilatione vi extorta; cum non debeat cenſitor credere cenſuarium ſponte dare dilationem ſolutionis. cum neceſſitate coactus cenſum vendat ob indigentiam pecuniæ, qua in præſenti eget ad diſſoluenda debita, nuptis filiabus dotem conſtituendam, negotia exercenda, & ſimilia. Tum quia qui non ſtatim ſoluit, minus iuſto pretio dare videtur vendenti cenſum, ideo emptor

tenetur

tenetur id penſionis reſtituere, quod accipit pro parte pecuniæ nondum traditæ. Cum æquitas velit, vt nulla accipiatur penſio niſi à tempore, quo pretium fuerit pro illa parte cenſus ſolutum.

Quare non ſufficit, ſi cenſuarius fateatur ſe antea partem pretij accepiſſe, & tunc recipiat reliquum, ſed neceſſe eſt, vt totum pretium integrum ſimul in celebratione cenſus recipiat. Cui conditioni dupliciter fraus fieri ſolet, ex Nau. num. 88. Rebell. quæſt. vlt. & aliis. Primò, oſtendendo quantitatem pecuniæ, quam emptor non numeratam, in contractu tradit venditori, qui in ſe integrum pretium recipere confitetur. quod ſanè neque in ipſo foro exteriori tutum eſt, cum conſtitutio hæc requirat omnino pretij numerationem. idque rectè, cum l. 1. & vlt. Cod. de dote cau. non num. conſtet, maius eſſe probare ſolutionem factam numerando pecuniã realiter, quam partem confeſſam eſſe ſe illam recepiſſe. Secundò, numerando totum pretium, vt Notarius & teſtes teſtimonium poſſint dicere de numeratione & traditione totius pretij venditori, ſed paulo poſt per conuentionem inter ſe iam antea initam, vendens in abſentia eorundem reſtituit partem pretij, quam debebat emptori. Quod ſi huiuſmodi conuentio probari poteſt, neque etiam valebit in externo foro. l. qui ſic ſoluit. ff. de ſolution. Vbi Vlpianus ait. qui ſic ſoluit, vt reciperet, non liberatur: quemadmodum non alienantur nummi, qui ſic dantur, vt recipiantur. quod etiam docet Azor cap. 8. q. 2. verſ. ſed quid. Scaccia n. 211.

Num verò id liceat in foro interno, dubitari poteſt. Et quidem Nauar. n. 88. quem ſequitur Petrus Salaſar condit. 4. dub. 1. Emanuel Sà v. cenſus. num. 3. Boninſegnius cap. 5. num. 5. Leſſius dub. 12. n. 80. Surdus lib. 2. conſil. 162. num. 38. & ſeqq. Scaccia num. 213. 214. 221. 231. affirmant, tum quod hæc conditio poſita ſit ad vitandas fraudes vſurarum. Cum igitur ceſſat periculum fraudis, eò quod venditor vere antea, aut mutuo, aut alio modo pecuniam receperit, ceſſabit etiam ratio legis in foro conſcientiæ. Tum quod clauſula ſit adiecta in fauorem venditoris, ei autem ſit vtilius ſuper re ſua pecunia antea recepta, creare cenſum, quàm pro debito quod exigitur, bona vendere, & forte minoris, quam valeant.

Oppoſitum (re integra, aliàs cum res ſit dubia, diſſimulari poterit) docet Rebell. quæſt. 6. condit. 2. num. 9. & quæſt. vltima num. 1. Molina. d. 390. num. 1. & ibidem, Laſarte. de decim. vend. c. 10. n. 49. Virgin. de cenſ. p. 1. num. 52. & 44. & p. 3. num. 25. & 57. & tr. de ſociet. num. 64. Nauar. conſil. 1. de empt. & vend. num. 8. Felicianus ſolis. l. 1. de cenſ. cap. 8. num. 13. Michaël de Palatio. l. 4. praxis Theol. cap. 6. Azor 3. p. l. 10. cap. 8. quæſt. 1. Rota Rom. deciſ. 286. n. 1. & 2. die 10. Febr. anni 1597. & deciſ. 328. num. 1. die 29. Maij anni 1600. in impreſſis Lugduni anno 1612. in operibus Farinacij, quia clauſula hæc appoſita ſit à Pontifice, tanquam ſolemnitas requiſita & formula iuris, ita vt ſi non ſeruetur, contractus ſit ipſo iure nullus, non obſtante, quod alioquin iuſtè ex natura fiat. ideoque vbi vſu recepta eſt bulla Pij, præſcripta

ſolem

ſolemnitate omiſſa, cõtractus tam in foro interno, quàm externo, erit nullus. Nec ceſſat omnino ratio legis, vt notat Rebellius, forte enim Pontifex obuiare voluit auaritiæ creditorum cogentium pro antiquis debitis, miſeros debitores magno damno immobilia bona onerare cenſibus, ad quod tamen non compellerentur in foro externo, quamdiu ſufficerent mobilia: Itemque ex altera parte, ne tam facile immobilium poſſeſſores debita contraherent, quibus poſtea cogerentur, in illis creare cenſus.

Quid ſi cenſuarius per fraudem ad contractum cenſus irritandum efficiat, ne ſibi à cenſitore pecunia integra, ſed pars ſoluatur creditori ſuo, adhuc Notario abſenti, emptore, qui iam totam pecuniam detulerat fraudis inſcio? Reſp. Rebellius. quæſt. vltima num. 1. in vtroque foro, ſi id ſufficienter probetur, per epicheiam, valere; & olim ita iudicatum, quod eo caſu non ſit cenſenda mens Pontificis velle inualidare contractum, cum nemini propria fraus debeat patrocinari, ex regula iuris. l. 6.

THEOREMA 263.

HViuſmodi verò pretium ſoluendum eſt in pecunia numerata, ex præſenti. §. 2. Nam bulla Martini V. & Calixti III. etſi approbarit cenſus in pecunia numerata, non damnauit tamen expreſſè contractus aliter factos. Et recte conditio hæc ſexta appoſita eſt à Pio V. ne cenſuarij neceſſitate preſſi cogerentur ſumere partem pretij, vel etiam totum in mercibus, quibus non egent, & quas deinde multo minori pretio diſtrahant, neceſſe eſt, vt cenſet Molina. d. 390. num. 1. Rebell. q. 6. n. 9. Emanuel Rodericus condit. 4. dub. 1. Virgin. p. 2. num. 5. Salas dub. 8. Azor cap. 8. q. 2.

Quid ſi merces dentur iuſto, & non immoderato pretio, loco pecuniæ, erit ne contractus in foro conſcientiæ validus? Nauar. n. 88. Couar. l. 3. var. reſ. cap. 11. num. 1. & 5. Scaccia §. 1. quæſt. 1. num. 213. 221. Graff. p. 1. l. 2. cap. 18. num. 21. & alij affirmant, eo quod in huiuſmodi contractu, nulla fraus interueniat, & perinde ſit, ac ſi pacta pecunia ſolueretur, cum merces reuera tantidem valeant. Negant Virginius. p. 2. de cenſib num. 50. Azor cap. 8. quæſt. 2. Rebell. q. 6. condit. 2. num. 9. Molina d. 390. num. 2. Emanuel Rodericus condit. 4. dubio 1. Sotus l. 6. quæſt. 5. quod lex requirat pecuniam ſolutam & numeratam, non autem rem pro pecunia. cum iuxta l. non dubium. Cod. de leg. fiat fraus in legem, cum ſimulate ſit vnus contractus pro alio, & ſolemnis formula contractus conſiſtat in indiuiſibili. & extat de hac re Rotæ Rom. deciſio 254. anni 1608. in impreſſis Lugduni ab Horatio Cardono anno 1616. quæ declarat huiuſmodi contractum ſimulatum eſſe & fœneratitium, attenta Pij V. conſtitutione, licet ante illam, ſpectato ſolo iure naturali reprehendi non potuerit, ex Molina d. 390. num. 2. & aliis.

THEOREMA 264.

PRædicta pecunia numeranda, & tradenda eſt cenſuario, coram Notario, & teſtibus in ipſa ce-

lebratione contractus, quam ſeptimam conditionem Pius V. hoc §.2. adiicit formulæ contractus, non admittens alios modos ſolutionis pretij pro cenſu, quam dictam realem & actualem numerationem in ipſo actu confectionis inſtrumenti coram notario & teſtibus, vt notauit Rota 15. Febr. 1599. deciſ. 132. Rebell. q. 6. num. 7. & 8. Rodericus condit. 4. Medina in inſtitut. l. 1. §. 26. ad euitandas fraudes & ſimulationes: Præſumitur autem cenſus celebratus cum reali numeratione pecuniæ, vbi notarius in inſtrumento fidem facit de numeratione; & qui contrarium aſſerit, debet id apertiſſimè probare, vt conſtat ex Rotæ deciſ. 128. num. 5. 150. num. 3. 282. num. 2. 333. n. 6. ſed valebit ne in foro conſcientiæ contractus, in quo reuera pretium ſolutum eſt, quamuis non coram Notario & teſtibus: Affirmat Nau. num. 88. Salazar. tr. de vſu & conſuet. cap. 6. num. 45. Roder. condit. 4. dub. 1. Azor c. 8. quæſt. 6. Leſſius num. 80. eo quod lex conſtituta ſit ad euitandas fraudes, & quoad hoc conſtitutionem Pij non fuiſſe vſu receptam. Negat Medina d. lib. 1. §. 26. Molin. d. 390. num. 2. Laſarte de decim. vend. cap. 10. num. 49. vbi conſtitutio recepta eſt, eo quod Pius contractum aliter factum, illicitum, fæneratitium, & nullum eſſe ſtatuat, ob defectum formulæ ſolemnis iuris ſcripti, ſeruandæ etiam ſecundum conſcientiam. initio enim ait. *Statuimus cenſum ſeu annuum redditum creari, conſtituive nullo modo poſſe, niſi,* &c.

Hanc tamen conditionem idem Pius moderatur in conſtitutione. *Etſi*; quæ eſt huius declaratoria, volens. §. 9. in caſu aſſignandarum dotium poſſe creari cenſum non habita ad manum, nec numerata pecunia coram Notario & teſtibus. Itemque §. 10. vt ſufficiat pro pecunia numerata coram prędictis apoca, ſeu idonea bancharia ſchedula. & meritò. Cum cedula bancharia data ab emente cenſum, & acceptata à cenſuario vendente, vim habeat ſolutionis, & numerationis pecuniæ, vt docet Bartolus in l. ſolutus. 3. de ſolut. Puteus deciſ. 156. lib. 1. dec. in l. ſi verè, num. 40. Cod. de inſtit. & ſubſtit. Sigiſmund. Scaccia §. 1. quæſt. 1. num. 233. & §. 2. gloſ. 5. num. 63. 64. Angel. in l. vſum fructum. nu. 2. ff. de verb. oblig. Rota Genuenſis deciſ. 4. num. 9. & Rota Rom. deciſ. 124. num. 2. & deciſ. 128. num. 7.

THEOREMA 265.

VEtat etiam §. 3. ne ſolutiones penſionum anticipatè fiant, aut deducantur in pactum: quod etiam pro regno Franciæ anno 1521. decreuerat Senatus Pariſienſis die 27. Iunij, vt ſcribit Imbertus Rupellanus lib. 1. forens. Inſtit. cap. 34. & Felicianus de ſolis l. 1. de cenſibus. cap. 9. num. 11. hoc eſt, ne poſt celebrationem contractus penſiones exigantur, aut deducantur in pactum, antequam pro ratione temporis decurſi debeantur, ex Molina. d. 390. clauſula 3. Rebellio clauſula 2. Leſſio num. 81. Azor cap. 9. Couar. c. 1 §. num. 10. 11. Salas de cenſibus. dub. 9. Rota Rom. deciſ. 159. & 333. idque rectè, nam ſi cenſuatius deberet penſionem anticipatè reddere, redderet antequam res ſuppoſita cenſui

cenſui fructus vllos faceret, annuus autem redditus debetur ex fructibus rei; itemque cenſitor eo anno non ſubiaceret periculo rei ſubiectæ. v.g. domus, quæ corruere aut incendio conflagrare poteſt.

Præterea pretium non erit iuſtum; nam ſi v.g. annuus redditus ſcutorum 21. ematur pretio 300. aureorum, ſi anticipatè ſoluatur penſio, ſtatim reddentur 21. Sunt igitur tantum reliqui 279. licet annuatim penſio ſoluatur, ac ſi cenſuarius accepiſſet 300. ob id iniqua eſſet hæc anticipata ſolutio, vt notat Azor loco cit. quæſt. 3. & reſtitutioni obnoxia. Rota tamẽ Romana, anno 1600. die 26. Iunij deciſ. 159. & deciſ. 315. cenſuit huiuſmodi pactum, licet non valeat, non vitiare tamen totum contractum cenſus, (quidquid ſenſerit Felicianus de ſolis. loco cit.) eo quod ſolutiones anticipatæ vel poſtulatæ non ſint de forma ſubſtantiali emptionis & venditionis cenſus, ſed ſolum quid accidentale, cum non remoueat conſenſum contrahentium à contractu cenſus, nec faciat contractum illum in aliam ſpeciem tranſire, vt ſcripſit etiam Surdus conſil. 243. n. 26. & Sigiſmund. Scaccia. §. 1. q. 7. parte 2. ampliat. 20. num. 9. & ſeqq. Ob id vitiatur quidem per bullam Pij V. anticipata ſolutio penſionis, ſed non vitiat contractum totum, qui ſolum vitiatur, vitiata forma ſubſtantiali. & de ea ſolum intelligunt clauſulam illam §. 13. Contractus ſub alia forma celebratos iudicamus fœneratitios; cætera verò accidentalia reiici quidem & annullari, ſed haud vitiare totum contractum.

THEOREMA 266.

ADiicit §. 4. nonam conditionem, vt irritæ ſint conuentiones, & obligationes directè vel indirectè obligantes ad caſus fortuitos, eum, qui aliàs ex natura contractus non tenetur. Hæc conditio tamen duobus modis poteſt intelligi. Primo, vt prohibeatur ne fiat conuentio de ſoluendis ſingulis annis fructibus ſeu redditibus, etiam ſi fortuitò aliquo anno pereant, eo quod tunc non obligetur cenſuarius ſoluere, cuui non prouenerint fructus, & ob id tunc ſit fruſtra ius exigendi penſionem de fructibus, & ita explicat Molina d. 390. clauſ. 14. Leſſius nu. 81. Azor cap. 10. nec id improbabile putat Rebell. condit. 3. Secundo modo, vt prohibitio non referatur ad penſionem, ſed ad rem ſubiectam cenſui, vt ſi res caſu aut fortuitò pereat, non maneat amplius obligatio, nec vlterius ſoluatur penſio. Nec tamen idem repeti, §. 10. ſed ſolum ibi declarari, re tota perempta, totam obligationem etiam perire: ſi verò pars tantum pereat, proportionaliter ſolum perire penſionem. ita explicat Rebellius. num. 10. 11. 12. Lopez. cap. 60. Salas. dub. 10. Nauarr. in com. de vſur. num. 117. Sotus l. 6. quæſt. 5. art. 1. Et placet. Tum quia ita ſeruatur in praxi. Tum quia penſio tam pro fertilibus quàm ſterilibus annis eſt iuſto pretio & præmeditatè empta. Tum quia non emuntur fructus, nec ſuper fructibus ius imponitur, aliàs cenſuarius, non poſſet inuito cenſitore, pro arbitratu diſponere de fructibus. ſed ſuper re ipſa, vnde idem ius perſeuerat quandiu inextincta,

& ſua natura fertilis perſeuerat. Tum denique quĩa id expreſsè declarauit Pius V. conſtitutione. *Etſi*. §.6. de qua epitome 105. vult enim deberi penſionem etiam ſi tempeſtate aut caſu aliquo vno, duobus aut pluribus annis fructus non prouenerint.

THEOREMA 267.

REctè poſtea § 5. decimam ponit conditionem, vt irritum ſit pactum omne reſtringens aut auferens libertatem cenſuarij alienandi (inuito cenſitore) rem cenſui ſubiectam, aut imponens cenſuario obligationem, vt ſi rem vendat, ſoluat cenſitori, pro facultate alienandi ab eo obtenta, ex Molina. d. 390. clauſ. 5. num. 8. Salas dub. 29. Leſſio dub. 11. num. 72. laudemium, ſeu quinquageſimam, aut aliam partem aliquotam pretij rei alienatæ, vti fieri ſolet in venditione rei emphyteoticæ, in recognitionem directi dominij. quia cum cenſitor non habeat dominium directum, nec vtile, rei ſubiectæ cenſui, ſed ſolum ius percipiendi ex ea annuam penſionem, non poſtulat huius contractus natura, vt non poſſit cenſuarius, qui rei dominium habet, ſuam rem liberè vendere. Id enim non præiudicat cenſitori, cum ſemper obligatio ſoluendi ei cenſum, ſequatur, & comitetur rem ſuppoſitam cenſui: vt igitur cuicumque alteri licet rem ſuam (etſi ſeruitutem habeat) liberè, & quandocumqne voluerit, vendere, ita licet cenſuario, vt notauit etiam Molina. d. 390. clauſula 5. Leſſius num. 83. Rebell. quæſt. 6. nu. 13. Azor c. 11. quæſt. 8. Virgin. p. 1. de cenſ. n. 23. Rodericus. dub. 2. poſt explicationem conditionum, qui etiam citat Dec. conſil. 254 num. 15. Nauarr. num 91. 93. Scaccia §. 1. quæſt. 1, num. 236. Felicianus de ſolis. li. 1. de cenſ. cap. 9. num. 13. Pontifex tamen non tollit, ſi res aliàs; excluſo cenſuali contractu, eſſet obnoxia cum venditur, ſolutioni laudemij quin ſoluatur, cum non fuerit intentio legiſlatoris liberare à laudemio prædia, quod alia ratione, quàm cenſus in eis impoſiti, debetur. vt ex ſe patet, & notat Nauarr. n. 93. & Molina diſp. 390. clauſ. 5.

Quæreri num hæc clauſula permittat cenſuario, vt poſſit etiam priuilegiato, vt ſunt Eccleſiaſtici, aut potentiori, rem cenſui ſubiectam vendere? Reſpondendũ eſt, permittere, ex Molina loco cit. & Azore cap. 11. quæſt. 1. (quidquid, ſenſerit Rodericus dub. 4. poſt conditiones) cum ius cenſus, neque ex natura rei, neque ex iuris diſpoſitione habeat, quin res ſubiecta cenſui, poſſit vendi aut alio titulo alienari in potentiorem ſine conſenſu cenſitoris, (ſicut in emphyteuſi) & ob id tale pactum appoſitum reſtringeret facultatem cenſuarij rem alienandi, contra præſentem Pij V. conſtitutionem.

THEOREMA 268.

TVm §.6. iniungitur venditori cenſus, vt ſi rem vendere voluerit, id denunciet cenſitori, vt ſi libuerit, tantidem, & iiſdem conditionibus, ipſe rem illam emere poſſit, & per menſem expectetur (niſi huic fauori ipſe renuntians ante id tempus concedat facultatem, vt alteri vendat) & ſi velit

ipſe

ipſe emere cæteris omnibus præferatur (iis ſcilicet, qui non habent ius prælationis, non verò habentibus, ex Nauarr. num 127. Leſſio dub.12. num. 84. Scaccia §. 1.quæſt. 1. n. 245. Molina. d.394. & cenſendum non ſit, Pium V. voluiſſe præiudicare cognatis, Vicinis, ſociis venditoris, qui ſtatuto aut alio iure ſunt præferendi, cum Princeps concedendo vni gratiam, non videatur velle alteri præiudicare. l.2.§. ſi quis à Principe. ff. nec quid in loco pub. & c. ſuper eo.de officio delegati.) Meritò autem hanc 11. conditionem apposuit Pontifex, ne emptor cenſus poſſet iure conqueri, ſi forte res ad potentem, aut priuilegiatum transiret, quo facilè penſionē difficiliùs poſſet exigere ab ſecundo poſſeſſore, à quo eſt deinceps ſoluenda & exigenda penſio. Debebit enim cenſitor ſibi ipſi imputare, quem emere noluerit, ſed permiſerit, vt alteri res venderetur, vt docet Azor. c. 11. quæſt. 1. Molina clauſ.5. num.7. 8. Nauarr. num.92. Rodericus. dub. 6. Sotus l.6. quæſt.5.art.2. Virgin.p.1.num. 8. & alij. Quod ſi eo inſcio res fuerit vendita, poterit cenſitor conuenire in iudicium, tam ſecundum poſſeſſorem, ex Couar. l. 3. Var.reſol.c.7. num.22.& Molin.d. 372.num.6.verſ.quàndo.tum quia contractus fuit inualidus, vt pote celebratus abſque ſolemnitate, à Pio V. requiſita. tum quia cenſuarius non potuit cenſitori præiudicare abſque eius conſenſu cum habuerit ius prælationis.tum quia res cum ſuo onere tranſit. quàm etiam ex Virginio.p.1. num 23. & Azor loco cit. venditorem ipſum aut hęredes,& exigere penſionem; cum fuerit contractus inualidus, ex conſtitutione Pij V. cenſitore irrequiſito.

Quærenti an ſi res cenſui ſubiecta diuidatur in plures hæredes, vel per partes pluribus vendatur, poſſit cenſitor à ſingulis exigere in ſolidum totam penſionem? Reſpondeo rem agitari inter Doctores, negat Couar. l. 3. Var. reſol.c.7.num.8. Gloſſa in l.Moſchis. ff.de iure fiſci, Virginius p.2.num. 33. Azor.c.11.quæſt.3. Salas dub.) & 11. Rebell. q. 6. num. 2. 3. tum quia ita ſeruatur in Luſitania, tum quia res tranſeat cū ſuo onere, ergo vt tota cum toto, ita pars cum parte oneris tantū, & non in ſolidum cum toto. Eadem enim debet eſſe proportio in hoc caſu, quæ eſt cēſus fundi ad partes. Vt igitur pereunte parte fundi, pars tantum cenſus perit, ita re in partes diuiſa, ſingulæ partes, proportionaliter partem tantum cenſus ſoluere debebunt. Affirmat autem Molina.d.383. num.9.& d. 391.num.3. Nau. comm.cit. num.114. Leſſius dub.12.num.89. Aluarus Valaſcus. de iure emphyt.quæſt.32. num.13. Laſſarte de decim.vend.c.10.num. 14. tum quia ita in Hiſpania vſu receptum ſit, iiſdem & Couar. teſtibus. Tum quia nemo vellet emere cenſum cum eo periculo, vt ſi res ſubiecta diuidatur, cogatur à pluribus, & magno labore exigere partes penſionum, eáſque proportionaliter pro ratione fundi, quæ res magnas lites ac difficultates faciliſſime pareret. Tum quia non debet conditio cenſitoris ex hæredum aut ementium multiplicatione fieri deterior, iuxta l.2. ff. de verb.oblig.& l.planè. ff. famil. herc. Tum quia per diuiſionem

fundi vectigalis, non diuiditur vectigal, in eius, cui debetur, præiudicium. poteſt enim à quolibet poſſeſſore cuiuſuis partis, petere & exigere. l. communi diuidundo. ff. commun. diuid. & Gloſſa ibid. ſed cum res pendeat ex praxi fori iudicialis, quæ pro locorum diuerſitate, diuerſa eſſe poteſt, erit res definienda pro varietate Prouinciarum.

THEOREMA 269.

STatuit §. 7. conditionem. 12. ne ſcilicet, fiat pactum, quo venditor cenſus ob moroſam ſolutionem penſionis in pœnam aliquam, vt puta commiſſi ſeu amiſſionis rei cenſitæ, vel eius partis, aut iuris alicuius (eſſet enim pœna inæqualis culpæ ex Rebell. q. 7. num. 1. Molin. d. 390. n. 11. Tolet. l. 5. c. 48. Azor. c. 13. q. 6.) aut intereſſe lucri ceſſantis, vel cambij, expenſarum, ſalariorum, & ſimilium, ſiue certorum, ſiue liquidandorum creditoris iuramento, pro recuperanda penſione. hæc enim ad euitandas fraudes, & præcidendam occaſionem vſuris, meritò Pontifex prohibet, nolens lucrum, intereſſe, & ſimilia, deduci in pactum, ne cogeretur cenſuarius tantum ſoluere, quantum cenſitoris arbitrio taxaretur, relinquens id definiendum Iudicis arbitrio. Poteſt enim creditor in iudicium conuenire debitorem ſuum, & ex iuris diſpoſitione petere expenſas, quas fieri oportet litigando, contra moroſum debitorem, vel tranſmittendo executores, & omne illud quod eius intererit, & Iudicis mandato habere. vt declarat idem Pius V. §. 7. declaratoriæ. *Et ſi.* antea citatæ Epit. 105. (quæ paucis videtur cognita) & docet Nauarr. num. 93. Tolet. l. 5. c. 48. Molin. d. 390. clauſ. 6. num. 10. Scaccia §. 1. quæſt. 1. num. 182. 246. & quæſt. 7. p. 2. num. 57. 58. Medina de rebus per vſur. acquiſitis. q. 15. Rota Rom. deciſ. 153. 331. 372. num. 8. Lupus in L. curabit. §. 6. num. 26. Cod. de act. empt. inter tractatus diuerſos, to. 7. fol. 121. Virginius Boccacius. p. 1. num. 9. Azor c. 13. quæſt. 1. & 2. Salas dub 11. Emanuel Sà. v. cenſus num. 3. Michaël Salon loco cit. controuerſia. 16. Felicianus de Solis. l. 1. c. 9. num. 14. & ſeqq. Leſſius dub. 11. num. 86. ſi enim ex dilatione ſolutionis, damnum euenerit emptori cenſus, expenſas fecerit, vel ſi ex mora lucrum ceſſet, non ſolum intrinſecum, vt concedit Molina, ſed etiam extrinſecum (quale eſt quod per induſtriam negociationis cenſitoris perciperetur) vt colligitur l. ſi ſterilis. §. per venditorem. ff. de act. empt. debitoris culpa euenerit, naturali iure, reſarciendum eſt, quippe cum, qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videatur. c. fin. de iniuriis, & l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil.

Quid verò ſit lucrum ceſſans, quid damnum emergens, explicat Nauarr. comm. de vſuris. num. 40. 41. Porrò, aliud eſſe, accipere intereſſe lucri ceſſantis, & aliud vſuram, docet Nauarr. ibidem n. 44. 45. ex Scæuola in l. 3. §. fin. ff. de eo quod certo loco, &c.

THEOREMA 270.

VEtat etiam 13. §. 8. ne ex penſionibus in præteritum debitis, aut debendis in futuro, conſtitutus cenſus augeatur, (ſecus ex

Nauarr.

Nauarr. num. 94.& Leſſio n.87. ſi ab emptore noua pecunia, vti antea factum eſt ſoluatur) in eiuſdem perſonæ vel alterius ab eo ſuppoſitæ fauorem, ad fraudes euitandas, ne videlicet per cenſuum incrementa ex cenſualibus penſionibus debitis, debitor graui oppreſſus onere cenſus, ad paupertatem redigatur. ex Molina clauſ. 6. num. 10. Azor. c. 14. Salas dub. 11. Salon. contr. 24. Feliciano. l. 1. c. 9. num. 16. & poſſit non difficile creditor cenſus in iudicio cogere venditorem ad ſolutionem penſionis, vel vt ipſe rei obligatæ cenſui apprehendat poſſeſſionem, & tandiu Iudicis arbitrio retineat, quamdiu ex eius fructibus ſit illi factum ſatis, ex Azor. c. 14.

Percunctanti verò quandonam ſit ſoluenda penſio? Reſpondet Salas dub. 42. & Salon art. 3. controuerſ. 12. ſecluſo pacto in fine anni, cum enim in cenſu ematur ius penſionis annuæ, finis anni eſt expectandus. Quid ſi ante finem anni redimatur cenſus? ſoluatur penſio ad ratam temporis, ex Nauarr. num. 126. & Rebell. q. 6. num. 23. & conſtat id ex domorum penſionibus, quæ ſoluuntur pro rata temporis.

THEOREMA 271.

ANnullat §. 9. pacta continentia onerum ſolutiones ad venditorem ſpectare, quæ ex natura huius contractus non pertinent ad illam; ideo ex hac 14. conditione nullum erit pactum, vt cenſuarius teneatur hoſpitio recipere v. g. familiares cenſitoris, ex Nauarr. num. 94. vel teneatur ſuis expenſis mittere penſionem domum illius, ex Rebell. q. vltima num. 1. & 2. Salas dub. 30. Bartolo. l. ita in illa. ff. de conſtit. pecun. Paulo à Caſtro ibidem (quicquid ſentiat Rodericus dub. 7.) vel, vt venditor ſuis expenſis authenticum inſtrumentum venditionis cenſus, det emptori, ex Rebell. loco cit. vel, vt ea tributa, quæ imponentur pro ratione bonorum cuiuſque, aut pro quantitate redditaum, & partim ad venditorem ſpectant, partim ad emptorem pro quantitate iuris cuiuſque, ad ſolum venditorem ſpectent, ex Molina diſp. 391. n. 1. nimium enim cenſuarius grauaretur. Secus verò quando cenſus cõſtituitur in prædio, ex quo Principi, aut fiſco debetur tributum, quia enim dominium prædij ſuppoſiti cenſui, eſt penes cenſuarium, & non penes cenſitorem, ideo ſolus dominus prædij iure compellitur tributum ſoluere, quod eſt prædio impoſitum, cum huiuſmodi contractus cenſus non poſſit fiſco aut alteri tertio præiudicare. ex Azor. c. 15. Nauarr. num. 132. Leſſio. num. 87. Rebell. loco cit. num. 1. Salas dub. 11. & 37. Boninſegnio num. 12. Molina d. 391. num. 1.

Quærenti an licitum ſit pactum de dandis fideiuſſoribus, tam de ſoluendis ſtatuto tempore penſionibus, quam de contractus ſecuritate, ſeu rei in qua cenſus collocatur euictione? Reſpondeo licitum ex Rebell. q. 7. num. 2. Tolet. l. 5. cap. 46. Molina. d. 391. num. 1. Salas dub. 11. & 37. Emanuel Sà. v. cenſus num. 3. Michaël Salon loco cit. controuerſ. 14. num. 7. Azor. c. 10. quæſt. 1. (quicquid ſenſerit Garzias. c. 38.) cum id non ſit contra naturam contractus, & cenſitor

tor habeat ius conſulendi per huiuſmodi media licita ſuæ indemnitati. idémque declarauit Pius V. in Conſtitutione. *Etſi.* epit. 105. §. 8. Itémque licitum hypothecari alia bona pro euictione, tam rei cenſitæ, quam ſolutionis penſionum, ex declaratione eiuſdem Pij V. loco cit. & ex Bulla 4. Nicolai V. & Conſtitutione Gregorij XIII. de quibus dixi Theorem. 104. 105. & Rota Rom. deciſ. 154. Nauarr. comm. de vſur. num. 77. Feliciano de ſolis l. 1. c. 8. num. 10. Azor. c. 10. quæſt. 1. Innoc. Panorm. & aliis in cap. in ciuitate. de vſuris. Ioan. Gutierez. l. 2. qq. pract. q. 177. n. 8. & l. 1. ff. de euictionibus, quæ habet, ſiue tota res euincatur ſiue pars, habet regreſſum emptor in venditorem. quare etiam deduci poterit hypothecatio in pactum licite.

THEOREMA 272.

IAm verò. §. 10. Pius V. ſtatuit 15. vt re in totum aut partem perempta aut infructuoſa reddita, pro rata pereat cenſus, quam etiam conditionem poſuerunt Martinus V. & Calixtus III. in ſuis extrauag. *inter communes.* tit. de empt. & vend. vt notauit etiam Nauarr. num. 72. 74. Molina d. 389. num. 1. & 2. Leſſius num. 35. & æquiſſima eſt conditio, ſi res pereat abſque culpa cenſuarij, tum quia cenſus iſte realis eſt, & non perſonalis, tum quia deficiente fundamento neceſſe eſt corruant cætera ædificata in eo; quare etiam perempta re cenſita pro toto aut parte, peribit etiam ius in toto, aut parte cenſitoris in ea fundatum. minus enim rectè ſenſit Couar. l. 3. Var. reſol. c. 7. num. 5. & 6. Sotus l. 6. quæſt. 5. art. 1. Felicianus de ſolis. l. 2. c. 8. num. 19. 20. & Mich. Salon. loco cit. art. 3. contr. 18. huiuſmodi ius cenſus, non fundari in re cenſita, ſed in cenſuario, & rem cenſitam habere ſolum rationem hypothecæ, contra cōmunem Doctorū ſententiam, imo & dictorum ſummorum Pontificum decreta, cum cenſus ſit realis, non perſonalis, & pereat re in totū aut partem, perempta, vt ex praxi patet. totum quidem, vt ſi prædium a mari abſque remedij ſpe, vel à flumine ſit occupatum, molendinum penitus euerſum, domus combuſta, idque etiam ſi ex eadem materia res denuo ædificetur, cum enim ſit iam aliud ædificium; non eſt amplius ſuppoſitum cenſui. ex Molina d. 394. num. 3. Azor. c. 16. Nauarr. num. 118. Leſſio num. 91. Salas dub. 11. 16. partem verò, vt ſi flumen tertiam aut quartam partem fundi abſtulerit, ſimiliter pro tertia aut quarta parte perit cenſus. quod Molina. d. 391. clauſula. 8. Garzias. c. 28. num. 9. & alij intelligunt etiam ſi quod remanet ſufficiat ad integram penſionem ſoluendam, cum ad deſitionem partis ſubiecti, debeat & pars accidentis, iuris ſcilicet, in re cenſita fundati, perire, vt Pius hic decernit. licet id durius aliquibus videatur in dicto caſu, quia, quo ſuper maiori prædio cenſus 100. aureorum eſſet conſtitutus, eo deterioris eſſet conditionis, cum tamen melioris eſſe debere vulgò iudicetur; facilius enim deperit pars maiori prædio, quam minori. id tamen cedit in cenſuarij commodum, alias cenſitores plus iuſtæ quantitatis prædia cenſu onerare voluiſſent,

voluiſſent, pro non magnâ annua penſione. Omitto quod ſcribit Salon loco cit. art. 3. controuerſ. 18. num. 3. §. ſecundò quando. etiam re in totum aut partem perempta, excluſa conſtitutione Pij V. iuſtè exigi totam penſionem. ſuppoſito enim falſo fundamento; nempe rem ſubiectam cenſui, habere tantùm rationem hypothecæ, & cenſum fundari in perſona, vt paulo ante retuli, non mirum ſi inde malam inferat concluſionem. Eadem, quæ de pereunte rediximus, habebunt etiam locum, ſi res tota, aut eius pars, efficiatur infructifera. Non dicitur tamen res effecta infructuoſa, ſi ſolum minus reddat quàm antea, aut ſi duobus, tribus aut pluribus annis fructus non ferat, ſed tunc ſolum, quando res effecta eſt impotens ad fructus in futurum reddendos ex Molina. d. 383 num. 6. 7. & d. 391. Nauarr. num. 95. Scaccia. §. 1. quæſt. 1. num. 176. Azor. cap. 5. quæſt. 5. & c. 16. Leſſio. num. 35. & 88. Valentia 2. 2. d. 5. quæſt. 22. puncto 2. verſ. 6. Garzia. c. 28. Virgin. p. 3. num. 71. Reginaldo. l. 25 num. 411. 429. Salas dub. 10 Rota Rom. deciſ. 227. & Surdo conſil. 168. num. 17. lib. 2. Dixi ſi res cenſita abſque culpa cenſuarij pereat, vel fiat infructuoſa; quia ſi id accidat eius culpa, aut non peribit cenſus ex Scaccia num. 176. 178. Bartolomæo Medina & aliis, cum æquum non ſit, vt cenſitor patiatur damnum ob cenſuarij malitiam, vel ſi peribit, habebit cenſitor ius agendi contra cenſuarium, & quoad pretium, & quoad intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis, ex Nauarr. num. 118. Rebell. num. 18. Salas dub. 11. n. 39. Leſſio n. 91. cum hic caſus non comprehendatur in bulla Pij V.

THEOREMA 273.

SEquenti §. 11. ponitur 16. conditio, qua vult Pontifex, vt eodem pretio quo cenſus emptus eſt, poſſit ſemper redimi, non obſtantibus quibuſcumque pactis, aut præſcriptione temporis, de qua Azor. c. 17. Nauarr. num. 98. Virgin. p 2. num. 37. 55. 153. Leſſius num. 92. Molina. d. 391. clauſ. 9. Salas dub. 45. num. 4. Reginaldus num. 434. Quare irritum eſt pactum, vt cenſus redimatur aut maiori pretio, quàm fuerit emptus, vt etiam ſtatuit Carolus V. Bruxellis anno 1528. die 21. Febr. vt notauit etiam Leſſius dub. 7. num. 48. aut vt redimatur intra certum tempus, aliàs irredimibilis fiat.

Num verò hac etiam clauſula damnentur in poſterum in Chriſtiana republica cenſus perpetui, & irredimibiles iuſto pretio, quod ſolet eſſe maius, diſſenſio eſt inter doctos. Affirmat Rebellius. q. 7. in fine. Virgin. loco cit. Azor. c. 17. num. 1. & alij apud Salas dub. 32. cum Pius dicat. *Poſtremo cenſus omnes in poſterum creandos*, &c. Negat Nauarr. num, 98 Molina, d. 391. num. 9. Salon. art. 4 controu. 1. Valentia. d. 5. quæſt. 22. puncto 5. Leſſius num. 92. Salas dub. 40. & alij. cum & paſſim in vſu eſſent, & non repugnet emi & vendi cenſum in perpetuum, ſicut in perpetuum emuntur & venduntur res aliæ.

Rogabis, an cenſitore inuito cenſus redimi poſſit per partes? Reſpondeo id quidē à Martino V. &

& Calixto III. conceſſum fuiſſe, ſed nihil à Pio V. in hac conſtitutione eſſe ſancitum. Ob id docti inter ſe diſcrepant, affirmat Nau. comm. de vſuris num. 78. 95. 101. 102. Virgin. p. 1. num. 15. & p. 2. num. 8. Azor. c. 17. quæſt. 3. Michael Palatins 4. praxis Theol. c. 6. Felicianus. l. 1. c. 8. num. 16. & alij apud Salonem art. 3. controu. 24. & Salas dub. 56. eo quòd à Pio V. concedatur facultas cenſuario redimendi quando velit. Quare ſi totum, ergo etiam partem. Negat Leſſius. num. 93. Bonnicgn. c. 14. num. 11. Rebell. q. vltima num. 3. Roderi. dub. 4. Molin. d. 393 num. 5. Franc. Sarmenta. l. 7. ſelect. interp. c. 1. num. 27. Toler. l. 5. c. 45. Reginaldus l. 25. num. 415. 424. Sà. n. 2. Salas dub. 31. & 56. Garzias. c. 28. n. 16. Lupus comm. 2. de vſur. §. 2. num. 71. Lopez l. 1. c. 59. Graff. l. 2. c. 118. Scaccia §. 1. q. 1. n 239. verſ. *Secundus caſus.* Angleſ. l. 4. q. de cenſibus. condit. 7. Rota Romana deciſ. 139. num. 3. vbi de iure communi parte inuita negat cenſum per partes extingui poſſe. quod id vergat in graue præiudicium cenſitoris. Cum iuxta l. planè. ff. familiæ hereiſc. ſolutio per partes non minima habeat incommoda. & l. Tutor. §. Lucius. ff. de vſur. decernat in ſimili caſu, non poſſe cogi creditorem ad recipiendam partem debiti, etiam diuiſibilis, propter damnum, quod ei poteſt accidere. Nam ſi emptor cenſus integram ſummam perciperet, poſſet prædium aut rem aliam fructiferam comparare aut negotiari, quod cum ſola parte facere non poteſt. Et quidem Martinus V. & Calixtus approbarunt cenſum in quo venditor poterat per partes redimere, non tamen damnarunt cenſus, in quibus non poteſt cenſuarius redimere, niſi toto ſoluto pretio; ex Rebell. quæſt. vltima num. 3.

Num autem pactum, vt cum cenſuarius redimere voluerit, eadem redimat moneta, licitum ſit vel illicitum; tractat Leſſius dub. 8. num. 49. 50. & Salas dub. 56. num. 11. ſicut monetæ mutatione ſecuta in materia, formâue, aut valore extrinſeco, ſit in redemptione cenſus habenda ratio valoris monetæ temporis, quo fundatus fuit cenſus, an temporis quo redimitur, pluribus diſputat Felicianus de ſolis. tom. 2. de cenſibus. l. 4. c. 1. à num. 28. vſque ad finem, multis adductis vtrinque iuris peritis, quem conſulere potes. Idem tamen Pius V. vetat poſſe venditorem cenſus cogi ad redimendum; Et merito, quippe cũ id repugnet rationi emptionis, qualis eſt contractus cenſus, & ſpeciem referat vſuræ, ex Nauarr. num. 97. Soto l. 6. quæſt. 5. art. 5. Virg. p. 1. n. 84. p. 2. num. 3. p. 3. num. 27. Io. And. & Panorm. c. illo vos. de pignor. Azor. c. 17. quæſt. 4. Rebell. quæſt. vltima num. 3. volens autem cenſuarius cenſum redimere, ſi cenſitor pretium recuſet accipere, tunc cenſuarius publicè & coram teſtibus pecuniam deponat, & de depoſitione moneat cenſitorem, & liberabitur ab obligatione penſionis, iuxta l. acceptam. Cod. de vſuris, & Menochio. l. 2. de arb. caſu 232. Decernit tamen viciſſim Pontifex, eſſe à cenſuario intimandam redemptionem cenſitori ante duos menſes, vt tempeſtiuè de ſua pecunia diſponere poſſit, & poſt denunciam, infra annum tamen, cenſito

cenſitorem poſſe etiam ab inuito cenſuario pretium repetere.

THEOREMA 274.

PRædicto tempore elapſo vult 17. Pontifex, ne cenſuarius pœna aut pacto aliquo poſſit amplius cogi ad redimendum cenſum, niſi denuo præmiſſa cenſuarij denunciatione ante bimeſtre, & ita deinceps, toties quoties, effectu non ſequuto, vt etiam ſtatuerant Martinus V. & Calixtus III. ob id licet ex parte cenſuarij cenſus ſit redimibilis, ex parte tamen cenſitoris extra ſupradictum caſum irredimibilis eſt. qua de re Molina d. 391. num. 12. Rebell. quæſt. 8. n. 4. & ſeqq. Salas dub. 12. num. 6. & dub. 25. Azor. c. 18. Leſſius n. 93. 94. Lupus comm. 2. de vſur. §. 2. num. 69. Sotus. l. 6. quæſt. 5. art 3. Scaccia §. 1. quæſt. 1. num. 236. & ſeqq. Virgin. p. 2. num. 37. Rota Rom decil. 139. & 206. Quare tenetur cenſuarius per duos menſes poſt denunciationem perſeuerare in cenſu, ſi ita cenſitor velit, ex Salas dub. 12. num. 5. alias enim denunciatio ante bimeſtre fruſtra eſſet, licet Molina d. 391. clauſ. 10. num. 12. viſus ſit aliter ſentire.

Notat autem Azor. c. 12 tempus numerandum eſſe à die quo cenſitor certior factus eſt de futura redemptione, quamuis computandus non ſit primus dies, cum is non computetur in termino, ex l. 1. ff. *ſi quis cautionem.* Bartolo ibidem. & Molina loco cit. num. 11. Non eſt autem in redemptione neceſſarium, vt pretium ſit in numerata pecunia, poteſt enim, ſi cenſitor ſit contentus, in quocumque redimi, ex Nauarr. n. 123. 124. Rebell. quæſt. 6. num. 22. Molina d. 394. Salas dub. 15. cum bulla Pij V. requirat numeratam pecuniam in conſtitutione cenſus, non in exſtinctione, & ad hoc facit l. ſatisfact. ff. de ſolut.

THEOREMA 275.

CEnſuum autem contractus poſthac aliter factos Pontifex §. 13. irritos & fæneratitios iudicandos decernit, ſaltem præſumptione iuris in foro externo, ex Nauarr. num. 98. 106. Rebell. quæſt. 6. num. 21. Leſſio. num. 97. Boninſeg. c. 7. Molina. d. 392. Azor. c. 18. 19. Valentia d. puncto 2. Emanuele Sà v. cenſus. n. 3. quod Pontifex addidit, vt præſcriberet ſolemnem iuris formam contractus cenſualis. forma enim dat eſſe rei, vnde ea mutata, perit etiam rei ſubſtantia & eſſentia. l. Iulianus. ff. ad exhibendum. & ideo ſubiicit etiam quicquid expreſſe vel tacitè contra huiuſmodi conditiones, dari, remitti, aut dimitti contigerit, poſſe a fiſco vindicari quamuis fieri poſſit à parte rei, vt fæneratitij non ſint, vt ſi deſit ſolum quid accidentale, ex Salone art. 3. contr. 24. Salas. dub. 51. Reginald. l. 25. num. 415.

THEOREMA 276.

TAndem, §. 15. prohibet ſemel conſtitutum pretium cenſus, augeri aut minui ob ſuperuenientem aliquam circumſtantiã, etiam quoad vltimos cõtrahentes. Quibus verbis Nauar. num. 112. Rodericus, Lopez & alij putant prohibere variari pretium cenſus per alias, & alias faciendas ſucceſſu

temporis; venditiones. Vnde laborant deinde in aſſignanda cauſa, cur variatis temporibus, circumſtantiis, venditoribus, emptoribus, non poſſit etiam augeri & minui pretium cenſus, vti licet in cæteris mercibus. Rebellius verò quæſt. 5. num. 7. & quæſt. 6. num. 23. & Leſſius dub. 12. num. 95. rectius ſentiunt, verba intelligenda eſſe de pretio redemptionis faciendæ per quoslibet futuros ſucceſſores. Ideo Pius non prohibet, ne cenſum quem ab vno pluris emiſti, poſſes alteri minori pretio vendere, vt vice verſa propter variationem valoris factam ſucceſſu temporis, & alias circumſtantias augentes vel minuentes pretium: ſed decernit ſolum pretium cenſui ab initio ſemel conſtitutum, non poſſe propter aliquam temporis vel circumſtantiarum variationem, inter ipſos primos contrahentes, heredeſue eorum, quandô vltimo ineunt contractum redemptionis minui vel augeri. quippe cum ſit cenſus redimibilis conditio, vt in redemptione ſoluatur idem pretium, quod ab initio in conſtitutione cenſus ſolutum fuit, quantacumque contigerit decurſu temporis, variatio valoris. Nulla enim hic interuenire poteſt iniuſtitia, cum vterque contrahentium æqualiter ſe exponat lucro & periculo. ſi enim fuerit auctum pretium cenſus, cedet in cenſuarij lucrum, quod non redimat maiori pretio, quàm acceperat in eo conſtituendo; ſi imminutum, in cenſitoris lucrum computabitur, quod minoris non redimatur cenſus, quàm dederat.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 82. olim 83. editæ anno 1569. quæ incipit.

Si de protegendis.

EPITOME 106.

PONTIFEX §. 2. 3. 4. Quoſcumque & cuiuſcumque ſint ſæcularis dignitatis & gradus, qui aliquem ex Inquiſitoribus, aduocatis, procuratoribus, notariis, teſtibus, accuſatoribus, denunciatoribus, aliiſue miniſtris S. Inquiſitionis officij, vel Epiſcopi in ſua diœceſi id munus obeuntis, offenderint, vel offendere tentarint, tenuerint, deiecerint, perterrefecerint, eorúmque fautores & cõplices; aut Eccleſias; ædes, carceres aliáſque res ſiue publicas ſiue priuatas S. Officij, aut miniſtrorum inuaſerint, incenderint, expilauerint, libros, litteras, exempla, ſcripturas, aliaque inſtrumenta diripuerint, aut alio quocumque modo exportauerint, ſuppreſſerint, vel etiam inermes fuerint cauſa, vt hæc fierent, vel res aut perſonas ſeruari, defendiue prohibuerint, vinctum extraxerint, emiſerint, capi vetuerint, fugiendi facultatem dederint, receptauerint, occultauerint, aut eadem cauſa cætum concurſumve

Offendẽtes & offendere tentãtes Inquiſitores eorumque miniſtros, carceres, bona, & illorũ fautores & cõplices excõmunicantur reſeruata abſolutione Papæ. ſunt rei læſæ maieſtatis, priuati feudis, dominio, dignitate, beneficiis, &c. eorũ filij infames, incapaces hæreditatum & dignitatum & pro eis intercedentes incurrũt pœnas fautorũ hæreticorum.

ſúmve fecerint, etiamſi effectus ſecutus non ſit, excommunicat ipſo facto, reſeruata Papæ abſolutione, declarat reos læſæ Maieſtatis, priuatos perpetuò dominiis, feudis, honore, dignitate, tradendos ſæculari iudicio puniendos, bonis rebúſque omnibus fiſci iuribus applicatis, vt de reis læſæ Maieſtatis, & hæreticis conſtitutum eſt. Filiíque eorum perpetuò ſunt infames, & dignitatum ac hereditatum incapaces.

§. 5. Illud idem de omnibus Eccleſiaſticis decernit exequendum, ita vt beneficiis, & officiis omnibus Eccleſiaſticis, præſentis conſtitutionis auctoritate priuati, & per iudicem Eccleſiaſticum degradati, tradantur Curiæ ſæculari prædictis laicorum pænis plectendi.

§. 6. Epiſcoporum tamen cauſæ ſummo Pontifici reſeruantur.

§. 7. Qui pro prædictis intercesſerint, incidunt ipſo facto in pœnas fautorum hæreticorum.

THEOREMA 277.

CVm fautores ac defenſores hæreticorum puniantur excommunicatione, infamia, honorum & officiorum priuatione aliíſque pænis, vt aliàs vidimus, iuxta cap. excommunicamus. extra de hæret. cap. quicumque de hæret. l. 6. Innoc. IV. bulla. *Ad extirpanda*. Hoſtienſem. d. cap. excommunicamus, vbi 12. pœnas colligit. & ibid. Io. And. num. 14. Butrium. n. 1. Marian. Socin. num. 33. Catrenum. tr. de hæret. num. 175. Decian. l. 5. cap. 51. crimin. Pennam. p. 2. com. 76. Simancam. tit. 15. Zanchi. tr. de hæret. cap. 3. Farin. de hæreſi. quæſt. 182. & alios. Itémque non fauentes officio S. Inquiſitionis ex Innoc. IV. bulla 16. quæ incipit. *Quia*. & alia eiuſdem, quæ incipit. *Malitia*. & cap. vt inquiſitionis. de hæret. l. 6. & tandem quouis modo directè vel indirectè impedientes vel retardantes eorumdem Inquiſitorum officium. cap. accuſatus. §. ſacerdotes. cap. vt inquiſitionis. de hæret. l. 6. de concil. Narbonenſi. cap. 14. 15. 16. bulla Alex. IV. quæ incipit. *Quod ſuper*. Vmbert. Locat. in iudiciali inquiſit. v. impedientes. Repertorio inquiſ. v. impediẽs. Zanchino. tr. de hæret. c. 31. Emerico. 2. p. Direct. Inq. quæſt. 54. ibid. Penna com. 79. Turrecrem. in ſum. de Eccleſia. l. 4. part. 2. cap. 21. Bernard. in lucerna Inquiſ. v. impedientes, multo magis ac grauius plectendi ſunt, qui quaſi multa febre frænetici inſiliunt in ſpirituales medicos. nempe & ipſos inquiſitores, & officiales, & adiutores quibus hæreſis virus curandum in prouinciis demandatum eſt à ſummo Pontifice, & in ſancti Tribunalis bona immobilia, Eccleſias, ædes, carceres, & mobilia, libros, protocolla, exempla, cæteráſque ſcripturas publicas, & priuatas, eas diſcerpendo, rapiendo, transferendo, occultando, comburendo, aliíſque modis violando, & defendi & ſaluari prohibendo. &

denique ipſos reos, & S. Inquiſitioni obnoxios dimittendo, liberando, receptando, occultando, iuuando ne capiantur, quod Pius V. præſenti conſtitutione in eoſdem ſtatutis pœnis, quæ in hæreticos ipſos, eorúmque fautores, defenſores receptatoréſque decretæ ſunt, in ſacris canonibus, grauiter iuſtiſſiméque prohibet. Niſi enim Inquiſitorum Tribunal ſacroſanctum ab omnibus habeatur, haud poſſent Inquiſitores ſuum munus exercere, & hæreſis incendium diu latéque vagatum, ſua cura & vigilantia extinguere, & pacem Reipub. Chriſtianæ conſeruare. quod etiam Iſocrates inter Græcos celebris Orator in Inſtitutione Principis, eum monet ſedulò, ne maiorum religionem aut ſacra mutet, eo quod humanarum rerum inuerſiones ſoleant cum religionis mutatione eſſe coniunctæ.

THEOREMA 278.

Lex igitur hæc Pij V. vniuerſalis eſt, cum & ſæculares. §. 2. 3. 4. & Eccleſiaſticos, ex §. 5. complectatur, vt etiam fit in bulla Alex. IV. quæ incipit. *Quod ſuper.* ſolæ enim excipiuntur § 6. Epiſcoporum cauſæ ac ſuperiorum, & in c. Inquiſitores. de hær. l. 6. Emerico 3. p. quæſt. 27. Simanca; tit. 25. num. 7. 8. & ſeqq. Repertorio Inquiſ. v. Epiſcopus §. ad 2. Carrerio tr. de hæret. num. 74. Penna cap. 76. & tam offendentes, quàm fautores, & complices, nec non offendere tentantes etiam non ſecuto effectu. cum in maleficiis ſpectetur voluntas, non exitus. l. 1. ff. Ad leg. Corneſ. de Siccariis. licet enim conatus committere aliquod delictum, pro quo pœna aut cenſura impoſita eſt, in eam non incidat, ſi delictum non perfecit, ex Cardinali, in cap. præterea requiſiſti. de appellat. Gloſſa in cap. cùm in àudientia. & cap. ſi verò. 2. de ſent. excom. & cæteris, vnde tentans occidere aut percutere clericum, ſi nullus ſit ſecutus effectus, non incidat in canon. *Si quis ſuadente.* 17. q. 4. Incidit tamen, cum etiam in ipſum conatum pœna aut cenſura ſancita eſt, vt notat Gloſſa in cap. ſi quis cum militibus. 6. q. 1. Baldus in l. ſi quis non dicam rapere. num. 5. Cod. de Epiſc. & cler. Felinus tr. quando conatus puniatur. Nauarr. com. de datis & promiſ. nu. 15. Vgolin. tab. 1. c. 9. §. 13. num. 4. pag. 99. iuxta leg. quiſquis. Cod ad leg. Iul. Maieſt. & c. quiſquis. 6. quæſt. 1. & de pœnit. d. 3. quæſt. 3. vt in caſu huius bullæ.

Actiones etiam pro quibus lex fertur, latiſſimè patent, nempe lædere aut præterrefacere perſonas S. Officij, etiã ſi ſint denunciantes & teſtes. videri poteſt de Miniſtris Inquiſit. Simancas. t. 41. vim inferre, Carceribus & cæteris ædificiis, libris & ſcripturis publicis & priuatis, officij, aut miniſtrorum quocumque modo fiat, aut prohibere ſaluari. concurſum facere etiam ſine armis, nam etiam ſolis clamoribus & populi concurſu reis addi animus poteſt, & viam fugiendi demonſtrare, vt notauit etiam Penna comm. 77. impedire quoque ne rei capiantur, aut illos eximere è manibus S. Officij, receptare, occultare, &c.

Pœnæ prædictorum ſunt excommunicatio reſeruata Papæ, crimen læſæ Maieſtatis, priuatio perpetua dominij, dignitatis, honoris

noris, feudi, ac cuiuſcumque alterius beneficij temporalis, vltimum ſupplicium, confiſcatio bonorum, infamia filiorum, & incapacitas ad ſucceſſiones, hæreditates, donationes, & legata propinquorum & extraneorum; & inhabilitas ad dignitates. Eadem habeant etiam locum in Eccleſiaſticis, ità vt auctoritate præſentium priuati omnibus beneficiis Eccleſiaſticis degradatique tradantur puniendi brachio ſæculari. quæ ſolent etiam eſſe pœnæ hæreticorum, vt vidimus Theorem. 27. 33. 37. 40. 52.

Putat autem Farinacius de hæret. quæſt. 182. num. 80. hæc ſolum valere in eo, qui hæc in contemptum, & odium S. Officij admittit, ſecus ſi ex alia cauſa, ex qua per claras probationes ſe feciſſe doceret. quod conatur elicere ex verſiculo. *Nemo autem expurgationem habere*, &c. ſed pace tanti viri, ex textu illo non videtur id poſſe colligi. Textus enim ita habet. *Nemo autem expurgationem habere, aut cauſam vllam proponere, vel prætendere poſſit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admiſerit, niſi contrarium per claras probationes docuerit ſe feciſſe.* non enim vult Pontifex eximere ab his pœnis, eum, qui tantum facinus, ſua natura in maximum contemptum Inquiſitionis vergens, docuerit, ſe id alia de cauſa, quàm contemptus & odij prædicti tribunalis, feciſſe, ſed ſolum ſi doceret ſe contrarium præſtitiſſe. Quare probata quidem actio contraria violationi Inquiſitionis, eximit à pœnis, ſed non diuerſitas intentionis, vt puta ſi aliquis hæc commiſiſſet rogatus precibus conſanguinei non formaliter in contemptum officij Inquiſitionis.

Quærenti verò quis ſit iudex in his iniuriis Inquiſitoribus, & cæteris officialibus factis? Reſpondeo ipſoſmet Inquiſitores, cum cæteris ſanctius & venerabilius ſit eorum officium, ita Simancas in inſtit. tit. 34. n 28. & tit. 41. n. 41. Zanchinus de hæret. c. 32. num. 1. & ſeqq. Vbi etiam ſoluit argumenta contraria, Repertorium Inquiſit. v. Inquiſitio, & v. Iniuria. Farinacius, de Hæreſi q. 182. num. 79. 80. Et faciunt ad hoc, quæ ſcribit Clarus. l. 5. §. fin. q. 35. num. 20. & Carrer. conſil. 232. & conſtat ex cap. 1. de pœnis. l. 6. & ibid. Gloſſa & præſenti conſtitutione reſeruante tantum cauſas Epiſcoporum Romano Pontifici, & ſi crimen erit dignum morte, tradetur Curiæ ſæculari delinquens, vltimo ſupplicio plectendus. Nemo autem poteſt intercedere pro huiuſmodi reis, aliàs incidit in pœnas fautorum hæreticorum ex §. 7. Conſtitutionis præſentis.

EIVSDEM PII V.

Breue datum ad Bononienſes anno 1569. die 25. Nouemb. quod incipit. Ex debito.

loco

EPITOMES 107.

CONFIRMAT Pius hoc loco capitula cambiorum realium à Bononienſibus propoſita. Et quia à collectoribus in nouo & veteri Bullario fuit omiſſum, operæ pretium exiſtimo, vt ad verbum refera Approbantur Cambia realia, etiam cũ recurſa.

refera

referatur, ne excidat. Ita autem ſe habet.

§. 1. *Ex paſtoralis officij nobis, licet immeritis, diuina diſpoſitione commiſſi erga Chriſti fidelium vniuerſorum ſtatum proſperè, feliciterq́; dirigendum, omnem mentis noſtræ aciem aſſiduè intendentes, illos præcipua cura, ſtudioq́; maiori proſequimur, quos tanquam peculiares, etiam temporali noſtro, & S. Rom. Eccleſiæ regimini commiſit Altiſſimus, & ea, quæ pro publica, priuataq́; illorum vtilitate, & commoditate, prouida conſideratione ordinata eſſe reperimus, quo firmiore gradu nitantur, approbationis noſtræ beneficio libenter ſtabilimus. Nuper ſiquidem (ſicut accepimus) dilecti filij mercatores Ciuitatis Bononienſis publico & priuato bono ac commodo, ipſiuſq́; ciuitatis decori conſulere volentes, nonnulla capitula emporij ſeu cambij realis in dicta Ciuitate, vti Romæ & in pluribus alijs præcipuis, tam Italiæ, quàm extra Italiam, fieri ſolet, introductionem, & ipſorum mercatorum, aliarumq́; perſonarum ſecuritatem concernentia, ſub noſtro, & Sedis Apoſtolicæ beneplacito condiderunt, quorum tenor ſequitur, & eſt talis.*

§. 2 Volendoſi dar principio al fare in queſta Magnifica Città di Bologna publica piazza de cambi reali per diuerſi luoghi, come ſi coſtuma nelle principali Città d'Italia, & ſpecialmente in Roma, non ſolo per commodo & vtile de particulari, ma ancora per honore d'eſſa Città, come ſi preſuppone debba eſſere, & intrēdēdoſi far ciò con buona gratia, & ſadisfactione de ſuperiori, & non altrimente: ſi dice & domandaſi per parte de Mercadanti, chè per conſequir queſta coſa, ſia lor conceſſo da ſuperiori, & confirmato da N. S. quanto qui nell'infraſcritti capitoli ſi contiene.

§. 3. La prima che la piazza ſia libera per ogni ſorte di Perſone, coſi terriere, come foraſtiere, è tanto non mercadanti, quanto mercadanti: di modo che ad ogni ſorte di perſone di qualſiuoglia grado, o conditione ſia lecito il dare, & il pigliare denari à Cambio, purche il Cambio ſia reale. Intendendo eſſer Cambio reale quando con effetto ſi da il denaro in vn luogo, acciò ſia pagato in vn altro, ſecundo che cantano le lettere di Cambio, & coſi le lettere vadino con effetto al luogo, & alla perſona à che ſono indrizzate, e che iui ſiano o pagate, o recuſate.

§. 4. Appreſſo che ſia in poteſta di chaſcuna Perſona ,,

etian

„ etiandio che non ſia Mercadante, il dar ſuoi denari in mano de Mercadanti, accio che li diano à Cambio reale con farſi ſtar del credere, come s'vſa nelle altre piazze d'Italia e fuor d'Italia, & poſſa ogni perſona ancora dar denari à Cambio, e far che ſiano recapitate le lettere ſopra deſſi datori, e coſi tenerli ſopra li Cambij, ſinche ſaranno rimborſati da chi hauerà preſo il denaro.

§. 5. terzo che ſe da foraſtieri ſaranno mandati denari contanti in queſta cittade per che ſi diano à Cambio in detta piazza cotali denari s'intendano eſſere & ſiano liberi e frãchi á fauor del foraſtiero, ochi gl'haurá mandati, etiamdio ch'egli per qualſiuoglia cauſa fuſſe, bandito, ô condannato dallo ſtato di sãcta Chieſa, eccetto per cauſa d'hereſie, o læſæ Maieſtatis, ouero per qualſiuoglia caggione fuſſe debitore alla Camera o fiſco, e non ſi poſſa, ne ſi debba far alcuna repreſaglia di tali denari: má come e detto ſiano ſempre liberi, & franchi alla volonta di detto foraſtiero, è queſto medeſimo ſia detto, e s'intenda parimente delle rimeſſe de denari che per lettere di Cambio di fuori fuſſero da tali perſone rimeſſi in quæſta Cittade.

§. 6. quarto che di tutte le queſtioni, e liti ch'occorrerãno per cauſa di detti Cambij in queſta Cittade trá qualſiuoglia ſorte e gradi di perſone ſolamente il giudice è conſoli, o ſoprá conſoli del foro de Mercadanti ſiano, & s'intendano eſſere giudici competenti, & che niuno altro giudice, o tribunale, ne qualſiuoglia altro ſuperiore ſe ne debba o poſſa intromettere, ne per conoſcere, ò giudicare, ne per ſoſpẽdere, ó impedire, ó inhibere al detto foro, ó in qualſiuoglia altro modo impacciarſene, ma che ſemplicemente, e ſenza oſtacolo alcuno la cognitione, e deciſione & eſſecutione di dette liti e queſtioni, ó cauſe ſpetti, & appartenga ſolamente al detto foro nõ ſolo nella primo iſtãza, má ancora nell' appellationi ſino all' vltimo fine della cauſa, ſecundo la diſpoſitione & forma delli ſtatuti di detto foro.

§. 7. Et s'alcuno s'appellaſſe, à N. S. cotal appellatione s'intenda deuoluere, & ſia deuoluta ipſo iure al giudice delle appellationi, & alli ſopra Conſoli come ſpecialmente delegati da. S.S. in cotal caſo, & dinãzi a loro l'Ap-

Scottia. Dd pellan

pellante debba proſequire la cauſa dell' appellatione, nel debito tempo dato dallo ſtaſtatuto in detto foro: altrimente l'appellatione ſia nulla & di niun valore; & la ſentenza data ſi debba eſſequire per il giudice & conſoli, come ſe non fuſſe appellato.

§.8. Il luogo di detta piazza, oue ſi habbino a radunare, i Mercadanti ſia la loggia del foro ſopra detto, ouero altro luogo, che fuſſe giudicato migliore.

§.9. Et in tal luogo ſi debbano ridur i Mercadanti d'un hora innanzi diſnare e coſi d'un hora innanzi la ſera per tre giorni la ſettimana, cióe il' lune, il mercore, & il venere, ſe ſaranno giorni di lauoro, altrimente ſi faccia piazza il giorno auanti ſe non ſarà di feſta, & non mai il di di feſta per negotiare.

§.10. Li Cambij ſi debbano far à ſcudi d'oro in oro dizecca per tutte le piazze, & i conti e ſcritture s'abbino a tenere à ſcudi d'oro in oro dizecca, coſi con li terrieri come con li foraſtieri.

§.11 L'vſo del tempo a pagare le lettere de Cambio che ſaranno drizzate a Bologna, & diranno ad vſo, ſia & s'intenda eſſere come qui appreſſo da Roma e Genoua diece giorni viſta. d'Ancona la Marca, la Romagna, & altre terre di Lōbardia otto giorni viſta. da Napoli giorni quindeci viſta. da Lione, Bezanſone & Spagna ſecondo le fiere d'Anuerſa, Pariggi, è tutta la terra della Fiandra, & della Francia due meſi fatta, di Londra, e di leuante tre meſi fatta.

§.12. Il pagamento de Senzali che ſaranno mezani a ditti Cambij reali habbia da eſſere vn ſaldo d'oro per ogni cento ſcudi da ciaſcuna delle parti, & che detti ſenſali debbano eſſer approuati & licentiati nel foro de mercadanti, & oſſeruare e fare tutte quelle coſe che da loro ſi ricercano ſecondo la diſpoſitione de ſtatuti di detto foro. & in ſpecie debbano tener conto in vn libro regolato a guiſa di giornale, ſcriuendo di ſua mano di giorno in giorno tutti li Cambij, de quali ſaranno ſtati mezani nominando in ciaſcuna partita chiaramente il datore e Prenditore, la quantita, & a che pretio & il luogo per il quale ſi ſara Cambiato, e mancando eſſi da far queſto in tuto o parte debbano eſſer caſſi e priuati dell' officio, e li ſia leuato ogni prouiſione che per cio haueſſero.

§.13.

§. 13. Quanto alle liti e queſtioni che per conto di detti Cambij poteſſero accadere, s'alcuna lettera di Cambio fatta in Bologna ritornaſſe da qualſiuoglia luogo ricuſata o non pagata, con il proteſto, il creditore in mano del quale ritornera detta lettera debba preſentar ſi in anzi al giudice & conſoli del foro della mercantia, s'all hora vi ſi ritroueranno, altrimenti dinanzi ad vno de notari di detto foro, & dimandare l'eſſequtione di tale lettera contra quelli che l'aueranno fatta, i quali giudici, o conſoli ouero il detto Notaro ſenza altro intimatione o citatione in continente debbano dar li, la detta eſſecutione: & poſſa il creditore con vno de meſſi della Corte andar di ſubito alla caſa del debitore, e far l'eſſecutione ne ſuoi beni, per l'aſſicuratione d'eſſo creditore per quella ſumma che cantera, la lettera di Cambio, & per leſpeſe, damni, & intereſſi, ad arbitrio del giudice e Cōſoli, & caſo che alla detta eſſecutione oſtaſſe qualch' impedimento o diffeſa, debba il meſſo ſubito farne la relatione al Notaro, il quale ſia tenuto dare in continente il precepto perſonale al detto Creditore contro il debitore, & fatta tal' eſſecutione nelli beni, poſſa poi il debitore cōparir dinanzi alli, detti giudici, o cōſoli, e domandar raggione ſe ſi ſentira grauato, o ſe vorra allegare alcuna delle, eccettioni che ſi poſſono opporre alle lettere di Cambio, come di ſotto ſi dirà, mà non ſia vdito in modo alcuno, ſe prima nō haura aſſicurato il creditore, ancor che non fuſſe il tempo del pagamento delle lettere di Cambio.

§. 14, Ma in caſſo che ritornaſſe alcuna lettera di Cambio con proteſto, e, che ſi ritrouaſſe eſſer morto colui che fece detta littera, ſi poſſa e debba procedere per l'eſſecutione, ne beni dell'heredita del morto, nō altrimente che s'egli fuſſe viuo, nō oſtāre che ſi diceſſe detta heredita eſſer giacente & pendere il tempo dato dalla legge, ad adire o repudiare l'heredita, ò à far l'Inuentario, o eſſerui pupilli, a quali non fuſſe ſtato prouiſto di tutore, & non oſtante qualonque altra coſa o raggione che s'allegaſſe in contrario.

§. 15. Et in euento che gli heredi del morto haueſſero tolta l'heredita col beneficio di legge, & inuentario, e fatto l'inuentario legitimamente

innanzi ch' il creditore ſia comparſo a dimãdar la detta eſſecutione & voleſſero detti heredi ſeruirſi di tal beneficio per impedir l'eſſecutione di detta lettera, poſſa il creditore, e gli ſia lecito pigliar la ſomma de denari di quella lettera a Cambio, e recambio a tutte ſpeſe, & danni della detta heredita, ſino à tanto ch'egli non ſia ſodisfatto intieramente.

§. 16. Dichiarandoſi ch'ogni ſorte di perſone di qualſiuoglia grado, ancor che fuſſero di Magiſtrato contro de quali ritornaſſe lettera di Cambio non accettata, o non pagata col proteſto, poſſano e debbamo ad'Inſtanza del creditore eſſer eſſatti nelli ſuoi beni per il pagamento, o per l'aſſicuratione del pagamento di tal lettera incontinenti che ne ſara fatta l'inſtanza per il creditor dinanzi al giudice, o conſoli, o al notaro, come di ſopra e detto non oſtante, ſtatuti, leggi, conſuetudini, o priuileggij in contrario.

§. 17. Et per che occorre alle volte ch'alcuno che da denari a Cambio, lò fa con hauer ſicurtà, la quale ſotto ſcriua la ſecunda o la terza di Cambio come ſi coſtuma in tutte le piazze; peroſi dichiara che quando la prima lettera ritornaſſe ricuſata, o non pagata col proteſto, Il creditor poſſa coſi agere contra colui ch'hauera ſottoſcritto la ſecũda o terza di Cambio, come contra il principale che l'hauera fatta, come à lui piacera, e ſenza ſuo pregiudicio contra l'altra parte. Et tutto quello che s'e detto del far l'eſſecutione contra il principale, s'intenda parimẽte detto del ſettoſcribente, non oſtante coſa alcuna in contrario.

§. 18. Alle dette lettere di Cambio reale, non corra mai preſcrittione di tempo, & a quelle che ritornaſſero in dietro ricuſate col proteſto, non ſe le poſſa oporre eccettione alcuna, ſaluo ò che la lettera no ſia ſcritta, o ſottoſcritta di mano di chi v'è nominato per ſcribente, ò ſottoſcribente, o di ſuo inſtitore, ò ch'ella ſia ſtata pagata, & ſopra di queſte due eccettioni ſi proceda conoſca e determini ſommariamente di piano, e ſenza ſtrepito, o figura di giudicio a modo di buono mercadante, & reietta ogni cauillatione, & ſolamente conſiderata la verita pura d'el fatto. Et ſi dechiara che in tutti i luoghi di queſti Capitoli doue ſi nomina colui ch' habbi fatto la lettera di cambio

bio s'intẽda per fattor, ò ſcribẽte della lettera colui, o coloro che ſono nominati nella ſottoſcrittione in nome de quali e fatta la lettera ſe bene non fuſſe ſtata ó ſottoſcritte di lor mano, pur che ſia ſottoſcritta di mano di perſona ch' habbi il compimento della raggione ancorch' egli non fuſſe compagno, ó altrimente intereſſato in detta raggione.

§. 19. Quanto poi alle lettre di cambio fatte in qualſiuoglia luoco per Bologna, s'alcuna lettera non ſarà accettata, ſecondo il tenor ſuo potrá il preſentante proteſtar d'ogni ſpeſa, danno, & intereſſe, contra chi hauerà fatta la lettera, & contra ciaſcuno che vi fuſſe obligato, & caſo che fuſſe aſſenta da Bologna colui à chi ſarà diretta la lettera, ne ci fuſſe chi per lui haueſſe facoltà, ó compimento d'accettarla, poſſa il preſentante andar alla caſa del detto aſſente inſieme con vno de notari del foro de Mercadanti, & quiui far il ſuo proteſto ſopra l'accettatione ſe per all' hora non ſarà il tempo del pagamento e venuto il tempo del pagamento nõ eſſendo pagata potra rifar il ſuo proteſto ſopra del pagamẽto.

§. 20. L'accettatione delle lettere di cambio che ſaranno drizzate a pagarſi a Bologna, ſi debba far ſolamente per mano di chi haura il compimento della raggione alla quale ſaranno ſtati tratti i denari, o ſia patrone, ó inſtitore ch' habbi tal compimento: altrimente, cotal accettatione ſia di neſſun valore, ſe ben fuſſe fatta per mano d'alcun compagno agente ó garzone della raggione. Et ciaſcune mercadante ſia tenuto dar noticia al conſeruatore di detto foro, della perſona, ó perſone ch' hanno, ó che pro tempore, hauranno il compimento della ſua raggione. Il quale conſeruatore ne debba far rogito nel libro a ció deputato, e parimente ſi faccia rogito quando ſi reuocaſſe tal compimento.

§. 21. Et quando le dette lettere ſaranno ſtate accettate da chi deue e può accettarle come s'e detto, ſia obligata la raggione farne pagamento al ſuo debito tempo, ne per tal' accettatione s'intenda eſſer pregiudicato al preſentante che non poſſa agere contra qualonque perſona al cambio di quella lettera in qualonque modo fuſſe obligata, con tutta che d'vna parte fuſſe ſeguito il pagamento, ma reſti ſempre ſalda la ſua raggione contra

ciaſcuno intereſſato in detta lettera ſino all' intiera ſodisfattione di quella, tanto della vera ſorte, quanto delle ſpeſe, danni, & intereſſi.

§. 22. Et s'aueniſſe doppo l'accettatione della lettera di cambio, ſeguitaſſe rottura, ó fallimēto della raggione che la douea pagare & coſi eſſa lettera non haueſſi il ſuo debito compimento in tempo, in tal caſo & il preſentante potrá far il ſuo proteſto, e chi haura fatta la lettera, ſará tenuto al creditore d'eſſa ſodisfare alla vera ſorte, e ad' ogni ſpeſa, danni, & intereſſi.

§. 23. Et in ciaſcun caſo di lite, ó queſtioni, o controuerſia che ſia per occorrere per conto di dette lettere di cambio, non poſſano mai comparire, ne ſi debbano ammettere in alcun modo procuratori, eccetto che neſſi caſi ne i quali è permeſſo per li detti ſtatuti del foro de Mercadanti nel trattato delle lettere di cambio & con quelli modi, & con quelle conditioni, ch' in detto trattato ſi contengono quanto ad eſſi procuratori, & non altrimente, ne in altri caſi.

§. 24. E ſe per conto di detti cambij reali occorreſſe liti, o queſtioni in alcun caſo del quale non ſi ſia prouiſto per li preſenti capitoli, in tal caſo ſi ſtia all' arbitrio del Giudice, de conſoli del detto foro, ó della maggior parte di loro: mà in tutti, i ſupra detti caſi ſi debba procedere, far oſſeruare, giudicare, & eſſequire ſecondo la diſpoſitione de preſenti capitoli, è non ſecundo li ſtatuti del detto foro della mercantia, doue ſi tratta delle lettere di cambio, in quanto che ſiano diuerſi ó contrarij ad eſſi capitoli. Mà nel reſto rimanghino detti ſtatuti nel ſuo priſtino vigore, & oſſeruanza, coſi circa le dette lettere di cambio, & circa li ſcritti priuati, comé ancora in tutte l'altre ſue parti, & maſſimamente in tutti i luoghi oue ſi parla della giuriſdittione è poteſtà, o del Giudice, o delli Conſoli, o delli ſopra Cōſoli, ò de ſtatutieri in qualonque modo, ò cauſa non oſtante qualſiuoglia coſa in cōtrario.

§. 25. *Quæ quidem ſtatuta dilecti filij Ioan. Baptiſta Doria Cameræ Apoſt. Præſidens clericus, & modernus ipſius ciuitatis Gubernator, & quadraginta Reformatores ſtatus libertatis dictæ ciuitatis rata & grata habuerunt. Cum autem iidem mercatores cupiant præmiſſa ſtatuta pro illorum ſubſiſtentia firmiori, Apoſtolicæ confirmationis munimine*

mine roborari. Nos igitur, qui quantumlibet ciuitatum præſertim nobis, & Apoſtolicæ ſedi temporali dominio immediatè ſubiectarum ornamentum, & decus, ac vtilitatem, quantum cum Deo poſſumus, libenter procuramus, præfatos Mercatores, eorumque ſingulos à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, pœnis à iure vel ab homine, quauis occaſione vel cauſa latis; ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes; & abſolutos fore cenſentes: Motu proprio non ad ipſorum Mercatorum vel cuiuſlibet ipſorum nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de mera deliberatione, & ex certa ſcientia noſtris, prainſerta capitula, ac prout illam concernunt, omnia & ſingula in inſtrumento, ſeu inſtrumentis aut documentis, ſeu ſcripturis publicis, aut priuatis deſuper confectis contenta, & inde ſequuta quæcunque licita tamen, & honeſta, Apoſtolica auctoritate; tenore præſentium perpetuò approbamus, & confirmamus, ac illis perpetuæ ac inuiolabilis firmitatis robur adiicimus: Omneſque & ſingulos iuris & facti, ac ſolemnitatum defectus; ſi qui forſan interuenerint, in eiſdem ſupplemus. Nec non illa omnia & ſingula capitula, ac in eis contenta, & confirmationem, approbationem, adiectionem, ſupple- tionem huiuſmodi præſenteſque litteras nullo vnquam tempore quouis quæſito colore vel ingenio, de ſubreptionis, vel obreptionis aut nullitatis, aliòve vitio, ſeu intentionis noſtræ, & quopiam alio defectu notari, aut impugnari poſſe. Neque ſub quibuſuis alterationibus, limitationibus, reuocationibus, derogationibus, vel ſuſpenſionibus etiam à nobis, & ſede præfata, nunc & pro tempore emanatis comprehendi, ſed ſemper ab illis excepta, & quoties illæ emanabunt toties in priſtinum ſtatum, & de nouo etiam ſub poſteriore data per Mercatores præfatos, eligenda conceſſa, & firma perpetuò, ac valida, & efficacia eſſe, ac cenſeri; & fore, ſuoſque plenarios & integros effectus ſortiri, & ab omnibus & ſingulis quos præmiſſa quomodolibet concernunt, & pro tempore concernent, inuiolabiliter, & ad vnguem perpetuo obſeruari debere. Nec non præfatos Mercatores, & eorum ſingulos cuiuſuis ſtatus, gradus, conditionis, & præeminentiæ exiſtentes, ad omnimodam illorum capitulorum obſeruationem teneri, & efficaciter obligatos eſſe: ac ad id ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, ac aliis quibuſuis opportunis

tunis

tunis iuris & facti remediis, campelli : & ſi per quoſcunque Iudices etiam ipſius ciuitatis Gubernatores pro tempore exiſtentes, ac etiam cauſarum Palatij Apoſt. Auditores, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, nec non dictæ ſedis, etiam de latere legatos, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari vel definiri debere, ac ſi ſuper his à quoquã quauis auctoritate, ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus.

§. 26. Quocirca dilectis filiis cauſarũ Curiæ Cameræ Apoſtolicæ generali auditori, & dilectæ ciuitatis Bononienſis Gubernatori, ac venerab. fratris Epiſcopi Bononienſis vicario in ſpiritualibus generali, motu ſimili mandamus, quatenus ipſi vel duo, aut vnus eorum per ſe vel alium, aut alios præſentes litteras, & in eis contenta quæcunque vbi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum Mercatorum vel alicuius eorum, fuerint requiſiti ſolemniter publicantes, illiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant auctoritate noſtra, Mercatores, illorúmque ſingulos confirmatione, approbatione, adiectione, ſuppletione, & decreto, aliiſque præmiſſis iuxta præſentium continentiam & tenorem pacificè frui & gaudere. Non permittentes illos deſuper per quoſcunque quomodolibet indebitè moleſtari, perturbari, & inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmiſſis non parentes cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, aliaque opportuna iuris remedia, appellatione poſtpoſita compeſcendo: nec non legitimis ſuper his habendi ſeruatis proceſſibus, illos cenſuras & pœnas ipſas incurriſſe declarando, eaſque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis auxilio. Non obſtantibus præmiſſis ac felicis recordationis Bonifacij octaui prædeceſſoris noſtri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore præſentium vltra tres dietas ad iudicium non trahatur, ac aliis fori Mercatorum dictæ ciuitatis iuramentis confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtol. ipſi foro & illius, ac quibuſuis aliis perſonis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis etiam derogatoriarũ derogatoriis aliis efficacioribus & inſolitis clauſulis, irritãtibuſque, & aliis decretis in genere, vel in ſpecie, ac alias quomodolibet etiã pluries conceſſis, innouatis, & cõfirmatis. Quibus omnibus etiamſi

pro

pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica expreſſa & indiuidua, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quauis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita ad hoc ſeruanda foret. Illorum tenores, formas, & datas ac ſi de verbo ad verbum inſererentur præſentibus pro expreſſis & inſertis habentes, illis aliàs in ſuis priſtino robore, & efficacia, non tantum circa cambij litteras, verùm etiam circa ſcripta priuata, & denique circa iuriſdictionem, & poteſtatem Iudicis & conſulum, ac reliquas alias omnes, & ſingulas ſtatuti & priuilegiorum & indultorum prædictorum ipſius fori tangentes partes, permanſuris & valituris, illa ſcopus eſt, rurſus & de nouo harum ſerie etiam perpetuo, approbantes, confirmantes, & concedentes, ac etiam ab omnibus & quibuſcumque etiam quauis dignitate, iuriſdictione & auctoritate fulgentibus & fungentibus, etiamſi ſint Legati, Vicelegati, aut Gubernatores, ſublata etiam illis & eorum cuilibet quauis aliter faciendi, iudicandi, definiendi, decernendi, reſcribendi, & ſtatuẽdi facultate, poteſtate, & auctoritate inuiolabiliter obſeruari mãdantes, ac ex nũc, prout ex tunc, & è contra quicquid ſecus vel in contrariũ per eos, aut quemcũque, vel quoſcunque alios quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter quomodocumque, & qualitercũque fieri aut attentari contigerit, irritum & inane decernentes, hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſè motu & ſcientia paribus derogamus contrariis quibuſcumque, aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionẽ. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die 25. Nouembris 1569. Pontificatus noſtri anno 4.

Cæſar Glorierius.

THEOREMA 279.

Prudenter ante inſtitutã cambiorũ negotiationẽ ciues Bononienſes ſumm. Pontificem ſtatuerunt ſibi conſulendum, ne poſtea de eorum iuſtitia contingeret dubitare. Ad Rom. enim Pontificem pertinet declarare an contractus ſit licitus vel illicitus, vt tradit Speculator in tit. de legato. §. nunc oſtendendum num. 23. S. Antoninus 3.p.tit. 22.c.5. verſ.13. & Decianus in tract.crim. lib. 6. tit. 31. num. 30. & alij cum fidelium conſcientiis, quorum eſt Paſtor conſulere debeat. Cambiorum enim materia perdifficilis eſt, & ſi plures docti viri in ea ex-

plicanda deſudarint, vt Gabriel.4. d.15. Maior ibid. S. Anton. 2. p.t. 1.c.7.§.47.& ſeq. Caiet.to.2. opus de Camb. Conrad. q. 98. de contr. Medina de rebus per vſur. acq. q.5.ad 10. Bart.Medina in inſtruc. l.1.c.14.§.24. Bannes 22.quæſt.78. Salon ibid. Valentia 2.2. d.5.q.23. Sotus l. 6. quæſt. 8. ad 14. Molina tom. 2. d. 396. ad 410. Mercatus de contr.tr. de cambio.Azor.tom. 3.l. 10. tr. de camb. Rebell. l.11. Leſſius.l.2.c.23. Tolet. l.5.c.50.& ſeqq. Emanuel Sà,v.cambium.Reginaldus l.25. c.33. Garzias.tr. de contr. à c.30. ad.37. Lopez. l. 2. de contr. a c.1. ad 14. Graff. l.2. c. 110. Angles.l.4.flor.Philiarcus l.5. de off. ſacerd. c.22. & ſeq. Paulus Comitolus l.3. quæſt. 15.16. Hieron. de Luca tract. de camb. vol. 11. tract. iuris. Ioan. Capiſtranus tr. de vſura 2.p. num. 146. & ſeqq. tom.7. tractat. Iuris. Tho. Bonnſegn. tr.de cãb. Fabianus Clauarus tr. de camb. Nauarr. c. 17. n. 284. & ſeq. & conſ.31. de vſur.& conſ. 8.de empt. & vendit. Sylu. Tabiena,Angel. Roſella.v. vſur. Armill. v. Campſor, & ex Canoniſtis Hoſtienſis, & alij c.fin. de vſur. præſertim. Ioan. Bapt. Lup. in idem cap. com.3.§.2. Tuſcul. tom. 1.v. Cambium. Anton. Gabriel. vol.2. conſ. 158. Salycetus in auth. ad hæc.q.11. c.de vſur. Scaccia fuſiſſimè in opere de commerciis & cambiis, alij defendentes, alij impugnantes. Ea autem in præſenti conſtitutione de cambiis explicabimus, quæ pro intelligentia illius neceſſaria videbũtur, dimiſſis iis quæ exponenda erunt in explicatione alterius conſtitutionis. num.118. eiuſdem Pij.

Meminerunt autem conſtitutionis huius à collectoribus omiſſæ, Nauarr. conſ.31. de vſur. Emanuel Sà, ver. cambium. num. 8. Paulus Comitolus. l. 3. quæſt.15. num. 10. Sigiſmond. Scacc. §. 6. Gloſ.p.num.43. Porrò cambij nomen non reperitur apud antiquos auctores Latinos, vt notat etiam Couar.l.de vet.num. coll.c.7. n.4. Ioan. Baptiſta Lupus. c. nauiganti de vſur. §. 2. num. 5. & Michael Salon 2.2.q.78. diſp.de camb. q.1. art. 1. Et primi ex Cuiacio in lib. de feud. qui illud vſurparint, videntur Gerardus Niger & Obertus de Orto, qui, vt notauit Otto Frigingenſis. l. 2. de reb. geſtis Federici ſecundi circa annum 1160. Federici iuſſu conſules fuerunt Mediolani, auctores librorum de feudis.l.1.tit.4.§.cum autem,& tit. 22. §. ſi quis. notauit tamen Tiraquellus de retract. §. 30. num. 1. Charſium veterem Grammaticum apud Priſcianum (vixit hic ex Volaterrano lib. 18. circa annum 527.) lib. 10. c. vltimo vſurpaſſe verbum cambio, campſi, pro permuto, vnde forte cambij nomen deductum eſt, pro permutatione. ex quo etiam factum eſt, vt qui pecuniam in alterius vſum dat, aut paratam habet, dicatur campſor, alio modo collybiſta à collybo mercede illa, quæ datur pro permutatione ex Budeo. l. vlt. ff.de pignor. actione. Trapeſita, ex Alciato. l. 1. parerg. c. 45. 46. & Lupo num.49. 50. Argentarius ex citatis, & Sigonio. l. 2. de antiq. Iur. ciu.Rom. c. 11. & Nummularius; qui verò in vſum ſuum pecuniam recipit, dicitur campſuarius ex communi ſententia Rebell. quæſt.1. num.9. Conrad.quæſt 99. Scaccia §.1. quæſt.3. Couar.cap.7. num.

num.4. Boninſegn. Lupi. loco cit.

Permutationis autem nomine in genere intelligitur omnis commutatio, in qua vna res datur pro alia, ſiue ſit res naturalis, ſiue artificialis, ſiue etiam pecunia ex Conrado. quæſt. 98. Garzia c. 30. Caiet. tr. de camb. c.4. Hieronym. de Luca. tr. de camb. num. 12. Azor. c.12. Leſſio dub.1. Rebell. quæſt. 1. num.2. Nauar. cap. 17. num. 289. Soto l.6. Tolet. l.5. Eius autem ſic in genere acceptæ tres ſunt veluti ſpecies ex Ariſtotel. l.1. pol. c.6.7. quem ſequuntur Theologi. Prima ex l.1. ff. de contrah. empt. & vend. §.2. eſt commutatio vnius rei cum alia, vt vini cum frumento, ſcamno, & quæ nomen permutationis vulgo *Baratto* adhuc retinet, eiuſque vſus eſt antiquiſſimus, quippe quæ ſit introducta, cum primum, quæ iure naturæ erãt communia, facta ſunt iure gentium propria. vnde teſte Ariſtot. eſt veluti naturalis, cum humanæ neceſſitati, & naturæ ſubueniat, cum nemo ex ſe habeat omnia neceſſaria, ſed egeat aliquibus. Altera permutatio eſt pecuniæ cum cæteris rebus, & appellatur *emptio* & *venditio* poſt prima illa ſæcula progreſſu temporis orta. ita enim Paulus l. 1. ff. de contrah. empt. & vend. ſcripſit. *Origo emendi, vendendique à permutatione cœpit. olim enim non ita erat nummus, neque aliud merx, aliud pretium vocabatur. ſed vnuſquiſque ſecundum neceſſitatem temporum ac rerum, vtilibus inutilia permutabat. quando plerumque euenit, vt quod alteri ſupereſt, alteri deſit. Sed quia neque ſemper, neque facile occurrebat, vt cum tu haberes, quod ego deſiderarem, inuicem haberem, quod tu accipere velles, electa materia eſt, cuius publica, ac perpetua æſtimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis ſubueniret, eaque materia forma publica percuſſa vſum dominiumque non tam ex ſubſtantia præbet, quam ex quantitate, nec vtraque merx vtrumque, ſed alterum pretium vocatur.* Hæc Paulus. Non diſſimilia habet Ariſtot. loco cit. & l. 5. Eth. ad Nicom. c.5.

Accedit fuiſſe & laborioſiſſimum, & cum ſummis periculis, & expenſis, res ipſas in longiſſimas deferre regiones pro aliis rebus neceſſariis habendis, præſertim in magna quantitate, valdeque incertum an exteri populi egerent noſtris rebus. Ideo ex Plin. l. 18. c. 3. & aliis, rectè mortales communi conſenſu excogitarunt futurum omnibus vtile, ſi ſtatueretur aliquid mole quidem & pondere exiguum, ſed æſtimatione magnum, quod facilè in quamcunque regionem trãſlatum commode poſſet cum alia qualibet re commutari in quauis quantitate. Et initio quidem fuit rude aurum, argentum, æs, habita ratione ſolius ponderis & menſuræ in rebus permutandis, ſed ex Leonardo de portis, l. de ſextertio apud Petrum Gregorium Syntag. l.36. cap. 2. num. 3. cum experimento conſtitiſſet huiuſmodi commenſurationem incommodam, & incertam, ſemperque præ manibus habendam ſtateram, paſſimque lapidem ad probandã metalli bonitatẽ, vt adhuc fit apud Chinenſes, ſtatuerunt mortales prædictam materiam publica aliqua forma, & charactere certæ bonitatis, & quantitatis nota ſignare, vt cõſtaret omnibus quanti valeret, & huiuſmodi ſignatum metallũ appellatum eſt, moneta, Græcè *νόμ-*

ςμα, à *νόμῳ* id eſt *Lege*, ex Ariſtotel. l. 5. eth. c. 5. eo quod à lege non à natura ſit inuentum. Eiuſque inuentionem Macrob. l. 1. Sat. cap. 7. & Tertul. in Apol. c. 19. tribuunt Saturno; qui à Iano didicerit. Herodotus verò tribuit Lydis ſub fine ſecundæ Monarchiæ Perſarum; apud Romanos autem ouium & boum ſignatam effigie à Seruio Tullo, & ob id ab inſculpto pecore pecuniam dictam, ſcribit Plin. l. 18. c. 3. & l. 33. c. 3. & Petrus Gregorius l. 36. c. 2. Syntag. Tertia denique permutatio eſt pecuniæ cum alia pecunia ſpecie aut loco diſtincta, & appellatur cambium, vt ex hac eadem conſtitutione patet.

THEOREMA 280.

DEfinitur igitur cambium *permutatio pecuniæ cum pecunia*, ita Nauarr. c. 17. num. 286. Azor. c. 1. quæſt. 2. cap. 6. quæſt. 2. Laurent. de Rodulph. in c. conſuluit. de vſur. quæſt. 32. num. 14. Lopez. c. 5. Garſias. c. 32. Medin. de rebus per vſur. acq. quæſt. 5. Tolet. l. 5. c. 5. Salon. de Camb. quæſt. 1. art. 1. Sotus. l. 6. quæſt. 8. art. 2. Leſſius dub. 1. Rebell. quæſt. 1. num. 3. & alij. vnde permutatio eſt loco generis, & accipitur amplè prout ſub ſe comprehendit tres prædictas ſpecies: reliqua ſunt loco differentiæ, qua diſtinguitur cambium à cæteris ſpeciebus permutationis, non phyſicè, ſed moraliter & politicè, vt notauit Sotus, cum in moralibus minima circũſtantia ſæpe ſufficiat ad moraliter variandam ſpeciem actus, vt, v.g. eiuſdem rei oblatio facta clam, eſt furtum, facta vi, rapina. Alij tamen putant eſſe venditionem & emptionem vnius pecuniæ cum altera, vt Ioan. de Anania c. nauiganti de vſur. num. 46. Boninſegnius. c. 6. Fabian. cap. 7. num. 6. 2. Caiet. c. 6. & 7. Bannes 2. 2. tr. de camb. dub. 3. Petrus Ledeſma in ſumm. tr. 8. concluſ. 2. Scaccia. §. 1. quæſt. 4. num. 35. & 37. & inclinát Syl. vſura 4. quæſt. 7. dicto 1. Nau. num. 291. dum volunt ex parte campſoris cambium eſſe emptionem, ex parte campſuarij eſſe venditionem, ideoque pecuniam eius, qui dat cambio, eſſe pretium, pecuniam v. g. conſignandam Placentiæ eſſe rem emptam, ac venditam, ſeu mercem. Quibus fauet modus loquendi campſorum, vt notat Leſſius dub. 1. num. 4. & Scaccia §. 1. quæſt. 4. num. 21. nam eorum litterarũ formula hæc eſt. v.g. *Cum in proximis nundinis Sanctorum, virtute harum litterarum primarum de cambio ſolues Titio ſcuta* 10000. *marcarum pro eorundem pretio ſeu valore hic Genuæ ab eodem recepto. & adſcribe computo meo:* vbicunque enim fit mentio pretij niſi euidenter aliud repugnet, iudicatur contractus emptionis & venditionis. Sed vt notat ibid. Nau. num. 294. & Leſſius parum refert, ſit ne permutatio an emptio & venditio, modo ſeruetur æqualitas inter datum & acceptum. Vnde auctores promiſcuè his vocibus, vtuntur vt Bal. conſ. 348. num. 6. l. 1. Ioan. Capiſtranus. tr. de vſur. p. 2. num. 146. Leſſius dub. 1. num. 4. Azor. c. 9. quæſt. 1. §. ad argumenta.

Quod autem dicit Iuriſconſultus. l. 1. ff. de cõtrah. empt. & vend. & Ariſtotel. l. 1. pol. c. 6. & 7. aliud eſſe mercem, & aliud pretium, & mercem

mercem pretio emi; rectè dicit conſiderata pecunia, vt eſt menſura actiua, regula; & pretium in commutationibus cæterarum rerum l.42.ff. de fideiuſſ. non autem, vt etiam ipſa ſubire poteſt rationem mercis, & menſuræ paſſiuæ, ſeu menſuratæ. Vtramque enim rationem pecunia habere poteſt: ex S.Thom.l.2.de regim. Princip. c.14. Caiet.c.4 §.7.Soto lib.6.q.9. Syl.vſura 4. quæſt. 2. & 8. Couar. c.7.num.3. Petrus Ledes. p.2. tr.8. concluſ.2. Nauarr. num.291. Rebell.quæſt.8.Leſſ.num.37.38.Garzias. c.54. Lopez. l.2. c.2. Molina d.406. num.3. Azor. c.1. quæſt. 2. c.3.§.tota c.4.quæſt 9. Scaccia §.1. quæſt.4. num.37. quæſt.6. num.9. quæſt.7. num.61. Bonſinſegn. c.5. Salon.quæſt.1.art. 2. & alij. idque docet, tũ ratio, quia pecuniæ æſtimatio creſcit & decreſcit etiam inuariato pretio & valore legali Principis etiam in eodem, ne dum in alio loco, vt cæterarum rerum venalium, ex Nau.c. 17.num.294. Azor.c.1.q.2.c.3. q.2. Rebell. q.2. num. 1. & ſeqq. Leſſio num. 35. Reginal. l.25.num.440.449.Scaccia §.1.quæſt.7. num.48. 49.& ſupra quæſt. 4. num.15. & ſeqq. Fabian.c.5. num.60. maximè ob copiam vel inopiam pecuniæ præſentis; quo enim alicubi apud mercatores ſeu campſores eſt maior copia pecuniæ, eò ipſo eſt minoris æſtimationis ad res venales, vel etiam pecunias abſentes comparandas, & quo minor copia pecuniæ, eo ipſo eſt maioris æſtimationis, & valoris, & reſpectu mercium, cum plus mercium comparari eadem pecunia poſſit; cum pecunia quæ datur, pluris æſtimetur, & reſpectu pecuniarum abſentium, itemque ob maiorem vel minorem numerum petentium ad cambiũ. Sicut enim multitudo emptorum facit, vt mercium pretia creſcant, & paucitas eorumdem vt decreſcant pretia, ſic in caſu noſtro. Denique ex multitudine vel paucitate dantium ad cambium, pecuniæ valor variatur, vt euenire ſolet in alijs mercibus; at quod in valore creſcit & decreſcit, rationem mercis induit, & emi & vendi poteſt. Tum experientia, vt notat etiam Io. Capiſtranus citat. num.146. quotidie enim ituri de vno dominio emunt licitè aureas & argenteas pecunias, vt pluris expendant, aut minus perdant. vt ſi quis iturus Romam Genuæ Iulios Romanos emat, aut ſi vſus monetæ alicuius ſit alicubi proſcriptus, & velit quis aliò deferre, ideo pecunia non ſolum rationem menſurantis, ſed etiam menſurati poteſt habere. Quare etiam abſentes pecuniæ ſe habere poſſunt inſtar mercis, reſpectu præſentium, & hæ vt pretium illarum, vt ex Syl. & Nauarr. dictum eſt, & repetit Caiet. cap.7. & Leſſius num. 38. admonentes pecunias non habere pretium legitimum, niſi reſpectu monetarum, vt ſunt menſura actiua, & præſentes in loco, eò quod Princeps ſua lege & populus communi conſuetudine non intendat imponere pretium niſi vt ſunt præſentes in loco, non autem vt ſunt diſtantes, & habent rationem mercis. hac enim ratione id relinquitur imponendum iudicio mercatorum conſideratis circumſtantiis vt in imponendo computo; ro ſingulis foris à conſule Genuenſi, & habentibus ius ſuffragij; tam creditoribus, quàm debitoribus,

 ſeu

ſeu dantibus, & recipientibus ad Cambia, ad plura medietate ſuffragia in foro Placentino fieri magna conſideratione ſolet, ex l. 8. & ſeqq. de cambiis, & ſi quis proponeret pretium nimis exorbitans, mulctandus eſſet, ex l. 32. à conſule & cōſiliariis. ideo à peritis huius negotiationis nec tantum dantibus, (ne excæcet lucri cupiditas) ſed etiam accipientibus bona fide, & omnibus conſideratis pretium ſtatuitur, vt ſolet accidere in aliis mercibus. videatur etiam Theorema 288.

THEOREMA 281.

CAmbiendi neceſſitatem induxit diuerſitas numiſmatū, vt colligitur ex Ariſt. l. 1. pol. cap. 6. S. Tho. ibid. lect. 7. Caiet. de camb. cap. 5. Io. Capiſtrano de vſura p. 2. num. 146. Mich. Salone. quæſt. 1. de Camb. art. 1. Scaccia §. 1. q. 6. num. 7. Io. Baptiſta Lupo c. nauiganti de vſur. num. 12. Io. Medina de rebus per vſur. acq. quæſt. 7. Cum enim creuiſſet vſus & abundantia pecuniarium diuerſarum non ſolùm materia, ſed etiam pondere differentium, & aliquæ eſſent vilioris materiæ, vt quæ dicuntur quattrini, aliæ pretioſioris, vt aureæ, & argenteæ, aliæ grauioris ponderis, (etſi eiuſdem materiæ) aliæ leuioris: nonnullæ vno charactere ſignatæ, aliæ diuerſo, eo quòd D. Thoma teſte l. 2. de regim. Princip. cap. 13. quilibet Princeps putaret pertinere ad bonam gubernationem, vt in ditione ſua moneta expẽderetur proprio ſigno & charactere ſignata; forte factum eſt, vt in diuerſis regionibus exercentes negotia, inuenerint diuerſarum qualitatum monetas, quarum aliquas alibi expendere non poterant, aut non niſi cum damno, quippe cum numiſmata ſæpe minus valeant in vno, quam in alio loco. Quare ad euitandum damnum coacti ſunt vnam pecuniam cum alia cambire, idémque aliquando factum eſt commoditatis gratia ad neceſſarias videlicet quotidianas res pro victu coëmendas, maiores enim ac pretioſiores monetæ cum minoribus & vilioribus, vt aureus nummus cum ſolidis, mutantur, ad panẽ & olera emenda, vel faciendas in mendicos eleemoſyna, ex quo manuale cambium traxit originem

THEOREMA 282.

IAm verò cum realis tranſlatio pecuniarum ad diuerſas regiones obnoxia eſſet vecturæ, diſpendiis, laboribus maximis, latronum, naufragiorum, ac diuerſorum caſuum periculis, & dubium an propriæ regionis monetæ futuræ eſſent aptæ in loco, in quo merces erant emendæ, cæperunt Mercatores prudenti conſilio exercere cambia de loco ad locum, ſeu per litteras, quibus ſolis pecuniæ eo deferrentur, vbi erant expendendæ, præſertim cum ex aliquibus regnis pecuniæ efferri, & in alia certæ inferri non poſſent, & ideo ſolum virtualiter cambio litterarum, eas vendi, aut commutari liceret.

Factum eſt autem huiuſmodi cambium per litteras tribus modis (omitto cambium ſiccum, quod eſt parum mutuum) vt docet Garzias cap. 52. Lopez cap. 3. Leſſius dub. 1. Azor c. 3. Aliquando enim

merca

mercatores aliquò profecturi, dabant alteri inſtitori, ſeu campſori pecunias ſuas, vt litteris ab eo acceptis ad reſpondentes ſuos eo ad coemendas merces appellentes, reciperent ab illis idoneo monetæ genere, ſuarum pecuniarum valorem, auctuario aliquo iuſto perſoluto; aut è contra, iam ſuis mercibus diuenditis, receptóque pretio, volentes pecuniarum tranſlationis vitare incommoda, & pericula, & poſt reditum in Patriam regionis ſuæ habere monetas, ibidem inſtitori, vel campſori ſoluta ſumma litterarum vigore ab illius reſpondéte valorem recuperarent.

Poſtea verò inſtitutum eſt, vt vt quis egens præſenti pecunia loco & tempore, fortè quod eius reditus non eſſent maturi, vel pecunias aut merces alibi haberet, conueniret alium mercatorem, aut campſorem, & accepta ab eo pecunia, ei ſoluta aliqua mercede litteras daret ad exactorem ſuorum redditũum vel ſuarum mercium venditorem, & iuberet perſoluere ei, quem campſor nominaſſet, conuentam pecuniam. Qui modus differt à ſuperiori, quod ibi campſor prior acciperet, & deinde alibi ſolueret, hic verò prior ſoluit, vt alibi poſtea recipiat.

Tertiò demum inuentum eſt cambium nundinarum, ſeu feriarum, ad ſimilitudinem earum nundinarum, in quibus conueniebant mercatores cum ſuis mercibus, cæptæque ſunt certis anni temporibus, & locis pro ſolis campſoribus, & pecuniarum cambiis celebrari, vt (quod non vbique nec ſemper poterant) quancumque pecuniarum ſummam facile à pluribus pro ſuis negotiis inuenirent ad cambium. Auctáque eſt neceſſitas eius ob bella exorta inter Carolum Quintum, & Germanos, & inter eundem Carolum, & Reges Galliæ, vt ſuppeteret ratio, & modus ſoluendorum ſtipendiorum exercitibus, ob quæ ingentes pecuniarum ſummæ ad certa loca, & ſtatis temporibus fuerunt per cambij litteras (quæ vna ſupererat via) in nundinis à campſoribus, ſeu mercatoribus tranſmittẽdæ. Quare ſicut vtiliter inſtitutæ ſunt certis in locis & tẽporibus aliarũ rerum neceſſariarũ nundinæ; ita omnino expediens fuit publicæ vtilitati, conſtitui pecuniarum ſeu cambiorum emporia, in quibus nummi, non ſecus ac aliæ merces, pro cuiuſque indigentiis poſſent comparari; rationéſque accepti & dati redderentur, & fierent, ſolutiones debitorum, vel ſi expediret, recambia. Id enim haud commodè fieri potuit, niſi in nundinis Campſores enim qui olim erant in aliquibus Ciuitatibus tantæ negotiorum moli ſatisfacere non poterant; nec facile extabant mercatores, qui inuicem cambirent, & ſi quando extitiſſent; facile vnus ignoraſſet cambiendi neceſſitatem, quam haberet alius, & ſi ſciuiſſet, occaſio ſæpe fuiſſet inæqualis, vnde ſicut ob inæqualitatem rerum permutandarum; eo quod non ſemper nec facilè accideret vt haberes, quod & quantum ego deſiderabam, vel haberem ego quod & quantum ipſe exoptabas, introducta eſt moneta. l. 1. ff. de contrah. empt. & vend. ita ob eandem inæqualitatem vtiliter inſtitutæ ſunt cambiorum ſeu pecuniarum nundinæ. Et ideo meritò dictum eſt à Pio V. Conſtitut.

118.

118. neceſſitatem & publicam vtilitatem legitimum cambiorum vſum induxiſſe.

Ex his colligere potes legitimos generales cambiendi modos per litteras, de cambio enim manuali actum eſt Theoremate ſuperiori de quorum ſingulis aliquid in particulari dicetur: Aduertendum autem eſt, vt huiuſmodi cambiendi ſpecies debito modo fiant. quod dixerim, quia negotiatores frequenter addunt, & variant plures circunſtantias, cum magno animarum ſuarum periculo & incredibili Theologorum perplexitate: & iam audio fieri cambia cum ſtoccho vt vocant, vt v.g. cum Titio indigenti pecuniam ad cambiũ, Seius ſe offert ei 10000. ſcutorum daturum pro Neapoli (quo loco Seius probabiliſſimè multum lucrabitur, ob penuriam pecuniarum, ſed velle viciſſim, vt ſibi à Titio dentur 5000. pro Genua, vbi ob abundantiam pecuniarum pro cambio probabiliſſime parum ſoluet; vnde fit, vt Titius non tantum pro 5000. reliquis, auctuarium Neapolitanum ſoluat, ſed etiam magna ex parte pro aliis 5000. quæ dat cambio Seio, pro Genua. quare videtur ei vendere propriam neceſſitatem, vt in non diſſimili caſu dixit Caiet. c. 6. idem damnat Mercatus cap. 7. Garzias. cap. 35. Lopez cap. 10. quod contractus ſit coactus non voluntarius.

THEOREMA 283.

VLteriùs magna eſt differentia inter cambium, & mutuum, (quidquid ſenſerit Hoſtienſis, ſum. de vſur. §. in aliis, Io. de Lignano. in cap. fin. de vſur. & S. Anton. 3. p. t. 8. cap. 3.) vt aduertit S. Tho. opuſc. 73. cap. 13. Caiet. tr. de camb. cap. 2. 3. 6. 7. Conrad. q. 8. concl. 1. & q. 99. q. 2. Michaël Salon de camb. quæſt. 1. art. 1. & 2. Tolet. l. 5. cap. 55. Valentia 2. 2. d. 5. q. 23. p. 1. Leſſius dub. 1. num. 2. Rebell. l. 11. quæſt. 1. de camb. n. 4. Medin. quæſt. 5. de reb. per vſur. acq. Boninſegnius. de camb. cap. 6. Fabianus. tr. de camb. p. 2. cap. 5. num. 55. 56. Garzia. cap. 3. Lopez. cap. 1. Graffius num. 1. Nauar. in cap. nauiganti. de vſur. num. 9. & 21. Azor cap. 5. quæſt. 1. & cap. 6. quæſt. 1. & cap. 8. quæſt. 1. Scaccia. §. 1. quæſt. 4. num. 5. & quæſt. 7. p. 1. num. 41. & Bal. in l. 2. num. 2. Cod. de vſur. rei iud. Tum quia in cambio ſua natura res quãtum fieri poteſt, debẽt eſſe diuerſæ, vt ex prima Inſtitutione patet, in mutuo verò quantum fieri poteſt, debent eſſe eædem. ita S. Tho. cum citatis, nec non Tiraquellus. l. 1. de retractu §. 30. Salaſ. tr. de camb. dub. 1. Molina d. 299. Tum quia in cambio per ſe & intrinſece non intercedit tempus, vt conſtat ex cambio manuali, & in cambio per litteras reperitur ſolum tempus per accidens, nempe vt mittantur litteræ, parentur pecuniæ, & ſoluantur, & aliis huiuſmodi de cauſis, ſi enim fieri poſſet, vt pecunia quam dedi Genuæ, reciperem Lugduni, eodemmet die, non deſineret eſſe verum cambium. ideo hac eadem Conſtitutione §. 11. ſtatuitur, vt litteræ cambiorum Genua & Roma tranſmiſſæ intra decem dies ſoluantur Bononiæ: Mediolano, Venetiis, Florentia, Piſis, intra dies octo; Panormo, Meſſana, Bario, intra menſem litteris viſis; [illegible] Lugduno,

Lugduno, Biſuntio, Hiſpania iuxta nundinas; Pariſiis & Belgio à datis litteris intra duos menſes, Londino verò tres, vt etiam ex oriente. Si enim longius prorogaretur ſolutionis tempus; id omnino videretur fieri in fraudem vſurarum. videbitur enim campſor lucrum capere ratione temporis, quod eſt vſurarium, & non ratione diſtantiæ localis. vnde præcipit Pius V. bulla 118. ne præfigantur lõgiores termini ſolutioni faciendæ, quam locorum diſtantiæ requirat. Videri poteſt hac de re Nauarr. l. 5. conſil. conſ. 15. de vſuris prioris editionis. Ang. v. vſura num. 54. Tab. num. 3. Roſell. n. 6. Syl. quæſt 13. Garzia cap. 36. Leſſius dub. 6. num. 54. At verò in mutuo dilatio & temporis interuallum requiritur per ſe, cum ideo detur mutuo, vt mutuatarius non eodem tempore reddat, ſed vti poſſit pro ſuis indigentiis pecunia mutuata. ita Sotus, Boninſegnius, Salon, Medina, Azor cap. 5. q. 1. cap. 9. quæſt. 1. Nauarr. c. 17. n. 289. Scaccia quæſt. 4. num. 6 & 13. Tum quia in mutuo ex natura rei non reperitur diſtantia loci, immo eſſet vſura obligare mutuatarium, vt alibi reſtituat mutuum.

In cambio verò per litteras, de quo videri poſſit difficultas, reperitur, cum in vno loco detur pecunia, vt habeatur in alio. Tum quia in mutuo principalis ſors haud minui debet, in cambio autem poteſt licite euenire, vt campſor in ſorte detrimentum patiatur, vt notant Caiet. cap 7. num. 8. Boninſegnius cap. 7. Scaccia §. 1. q. 7. p. 1. num 75. & §. 9. nu. 39. Rota Rom. deciſ. 315. quæ incipit. *Diu fuit*. Vt ſi ſuperuenerit magna pecuniarum copia, vt accidere etiam ſolet in cæteris mercibus, id tamen non frequenter accidit. Tum quia in mutuo per ſe & primariò non conceditur, niſi vſus rei mutuatæ, quia tamen res aliqua vſu conſumitur, inde fit, vt per accidens & conſequenter in huiuſmodi concedatur etiam dominium. At verò in cambio per ſe & primariò transfertur dominium cambitæ pecuniæ.

THEOREMA 284.

VT non licet campſoribus ratione longioris temporis, & diſtantiæ à nundinis accipere ex cambio maius lucrum, ſeu vilius emere à campſuario ſcutũ de Marcha, vt Genuæ mos eſt, ſeu Florenum Germanicum, vt fit in Germania & Flandria, ſiue more Bononienſi ex hac cõſtitutione. §. 10. *Scuto d'oro in oro di Zecca*, in principio nundinarum, quando Marcharum ſolutio expectanda eſt tribus menſibus, quàm inſtantibus ſequentibus nundinis, in quibus ſunt recepturi; quod alij dicunt, non licere magis lucrari ob longius tempus cauſaliter, id eſt quando tempus maius, eſt quaſi cauſa effectiua moralis lucri maioris, exigeretur enim aliquid ratione temporis, quod eſt vſurarium, cum tempus omnino in cambio debeat ſe habere per accidens, ne ſit tacitum mutuum, vt docet Leſſius dub. 6. num. 54. Boninſeg. cap. 2. Toletus lib. 5. cap. 53. Azor cap. 9. quæſt. 4. Salon. quæſt. 4. art. 2. Lopez cap. 13. Vega caſu 29. Soto. l. 6. quæſt. 12. art. 5. Garzia cap. 36. n. 5. Scaccia. §. 1. quæſt. 7. p. 1. num. 76. & p. 3. lim. 1. Caiet. cap. 6. 7. Salas dub. 18. num. 1. Rebell. quæſt. 8.

num. 14. Fabianus p. 1. cap. 7. Nau. in man. cap. 17. num. 210. 296. 297. Molina d. 404. Ita licet ex Valentia 2. 2. d. 5. quæſt. 22. p. 4. condit. 2. Medin. q. 8. de aeq. per vſuram Reginal. l. 25. nu. 454. Tolet. c. 53. Ledeſma p. 2. tr. 8. quæſt. 20. Angles art. 5. dub. 4. Rebell. quæſt. 8. num. 12. Leſſio num. 56. Molina d. 404. num. 5. & d. 406. & alijs citatis, id facere ob alios iuſtos titulos. vt ſi tunc ſint plures petentes & accipientes ad cambium, quod, vt plurimum, accidit, eò quod tunc liceat diutius pecuniam præſentem negotiari, & conſequenter ſit maior æſtimatio pecuniæ, quàm inſtantibus ferijs, quando pauci petunt, plura accidant pericula in lóngiori tempore, quàm breuiori, expenſæ maiores fiant in maiori diſtantia temporis, omittantur plures occaſiones lucrandi, pecunia non adeo abundet multis petentibus, vt etiam contingit in mercium nundinis, in quibus initio nundinarum ſolent pretia eſſe altiora, ementibus multis, & minora in fine, deficientibus, qui requirant. Etſi etiam in mercium, & cambiorum nundinis aliquando contingat in fine ob ingruentem aliquam neceſſitatem mercium, aut pecuniarum ad bella & alias cauſas, vt earum æſtimatio & pretia creſcant, & plus valeant quàm initio, quod aperte oſtẽdit lucrum non ſumi propter tempus, ſicut etiam idem oſtendit varietas pretij, quæ diuerſa eſt, licet tempus nundinarum ſit ſemper æquale. Quare vt arbores in tempore creſcunt, & ſi non propter tempus, ſed propter alimentum, quod in tempore ſugunt, ita in cambio, ſi tempus ſe habeat ſolum concomitanter, non autem cauſaliter, licebit plus lucri capere, cum nundinæ tribus v. g. menſibus diſtant, quam cum duobus aut vno tantum, ſi adſit titulus iuſtus maioris æſtimationis pecuniæ, minoris abundantiæ, plurimum campſuariorum, & ſimilium, ſicut enim ex his iuſtè variantur mercium pretia, ita iuſtè variari poſſunt pretia cambiorum, cum pecunia tunc ſubeat rationem mercis. ex Couar. c. 7. vet. coll. numis. num. 3. & 4. & aliis, vt ſuperius dixi.

THEOREMA 285.

PEtunt verò Bononienſes. §. 3. declarari à ſummo Pontifice (quod fit. §. 25.) licere inter mercatores, & non mercatores cambia realia, contrà quàm ſenſerit Hieronymus de Luca. tr. de Camb. num. 30. 36. etenim iure naturæ omnes cambia realia exercere poſſunt, vt rectè docet Couarr. de vet. num. col. 7. num. 4. Sotus l. 6. de Iuſt. quæſt. 9. art. 1. Nauar. cap. 17. num. 288. Ang. vſur. 1. n. 52. Roſel. vſur. 6. nu. 6. Molina d. 399. Reginal. l. 25. num. 440. 451. Valentia 2. 2. d. 5. quæſt 23. p. 4. Boninſegn. tr. de camb. q. 5. Tolet. l. 5. cap. 54. Scaccia §. 1. quæſt. 7. p. 2. ampliat. 11. num. 1. & 10. quod enim ſecundum iuſtitiam commutatiuam eſt iuſtum, naturæ iure licitè à quouis exerceri poteſt; niſi aliud lex diſponat, vt accidit in Caſtella, & Luſitania teſte Rebello. quæſt. 4. de camb. num. 5. & quæſt. 12. num. 2. vbi ſolis mercatoribus proprio nomine cambientibus regni legibus id conceditur & iure etiam Eccl. vt prohibentur cap. 1. ne Cler. vel Monach. &

de

de vita & hon. cler. cap. vltimo. Clerici negotiari, conſequenter etiam ſaltem per ſe ipſos, & immediate cambia exercere prohibentur, ex Fabiano num.45. Scaccia loco citato n.6.

Sed num idem valeat etiam in cambio manuali, maior eſt difficultas, percipi enim poſſe lucrum à priuato non habente à Repub. officium cambiendi. negat Caiet. cap.1.§.6. Armilla, v.campſor n.4. Gabr.4. d.15. quæſt.11. art.3. dub. 12. Salon. de camb. quæſt.3.art.1. num. 11. Arbonotus & alij, eò quod priuati non ſuſtineant onera, quæ ſuſtinent campſores deputati, vt ſunt expenſæ tabernæ, labores conquirendi varia genera pecuniarum,&c. Oppoſitum affirmat Tolet.l.5. cap.51. Mercatus. tr. de camb. cap.2. Rebell q.4. & 5. Ang. loco citato. Conrad.q.99. concl.2. Maior.4. d.15. quæſt.47. Lupus com 7 de camb. §. 1. n.52. idemque videtur tenere ipſe Caiet. in ſum. v.cambium. in fine, cum abſolute dicat cambium licere etiam priuatis. nec eſt ratio, cur priuatus magis quam publicus campſor id gratis facere teneatur, cum idem obſequium præſtet campſuario, quod campſor publicus. Quæ ſane ratio, non tantum probat licere priuato lucrari aliquid ex cambio manuali ſeu minuto, verum etiam in cambio locali, ſeu per litteras, vt aduertit etiam Reginaldus l.25.num. 451. Sunt alij, qui media via incedentes etiam priuatis in manuali cambio concedant lucrum, ſed moderatius, quam publicis campſoribus, quod prædictis expenſis, & incommodis non ſubiaceant, vt Nauar.c.17. num.288. Sylu. loco citato. §. 5. Molina d.399.405. Azor cap.4. q.6. & cap.6. quæſt.5. Sotus q.9. art.1. Leſſius nu.9. Reginal.n.445.

Si priuatis interdictum ſit, vt in Caſtella, & Luſitania, exercere huiuſmodi cambium, peccabit ne qui aliter fecerit? Azor cap.4. q.7. ſentit peccare, & quidem mortaliter, eò quod iuſtam & Reipub. vtilem legem tranſgrediatur. At molina loco citato & Rebell. quæſt.4. num.6. æquius tenent peccare ſolum venialiter, niſi grauiſſima pœna eſſet impoſita tranſgreſſori.

Sed numquid cogetur tranſgreſſor perceptum lucrum reſtituere? Affirmat idem Azor. Io.Bap. Lupus, & Sot. loco citato concl.5. negat probabilius. Leſſius nu.17. Rebell. q.4. num. 6. Emanuel Sa, v.cambium. Salas tr.de camb.dub. 3. Molina loco citato. Reginal. num. 445. Salon. quæſt. 4. art.3. contr.1. Garzias cap.31. Tum quia prohibitio Principis, vt ſupponimus, non irritat contractum, nec inhabilem priuatum reddit ad acquirendum percepti lucri dominium. Tum quia per hoc nihil damni ſit illatum, aut reipub. aut campſuario, cum non plus ſit ab eo acceptum, quam in tali permutatione ſit campſorum, & prudentium iudicio accipiendum; & ob id nulla inſurgat reſtitutionis obligatio.

Iam verò quia cambium eſſe nõ poteſt, niſi ſit, qui det pecuniam, & qui recipiat. vnus enim vendit abſentem pecuniam, & alter eam præſenti pretio emit alibi recipiendam; ob id hoc eodem §.1. petitur declarari, licitum eſſe non tantum cambio accipere, verum etiam dare, ſi cambium ſit reale, & non fictum, ſeu ſiccum, quod

 iuſti

iuſtitiæ ſucco careat, iuſtóque titulo accipiendi lucrum, ex Rebell. quæſt. 5. num. 1. & 2. Azor cap. 2. Leſſio dub. 2. num. 5. 6. Soto q. 8. art. 2. Lupo num 53. Garzia c. 37. Reginal. num. 439. Scaccia §. 9. num 12. vnde quia ſola dilatione ſoluendæ pecuniæ & mutui, ſub prætextu cambij lucrum recipitur, aut ſperatur, merito damnatum eſt à Pio V. Conſtitutione 118. verbis illis. *Primò igitur damnamus ea omnia cambia, quæ ſicca nominantur, & ita confinguntur, vt contrahentes ad certas nundinas, ſeu ad alia loca, cambia celebrare ſimulent*; ad quæ loca ij, qui pecunias recipiunt, litteras quidem ſuas cambij tradunt, ſed non mittuntur, vel ita mittuntur, vt tranſacto tempore, vnde proceſſerant, inanes referantur; aut etiam nullis huiuſmodi litteris traditis, pecunia ibi denique cum intereſſe repoſcitur, vbi contractus fuerat celebratus, nam inter dantes & recipientes vſque à principio ita conuenerat, vel certè talis intentio erat, nec quiſquam eſt, qui in nundinis, aut locis prædictis huiuſmodi litteris receptis ſolutionem faciat.

Bononienſes igitur petitionem ſuam de cambio reali intelligendam proteſtantur, ita vt cum effectu pecunia detur in vno loco, vt ſoluatur alibi. iuxta cambij litteras, ſeu cedulas, & eo realiter mittantur ad correſpondentem ſiue mandatarium cui diriguntur, à quo ſpatio 24. horarum ex cambiorum l. 1. & 5. acceptentur, & ſuo tempore ſoluãtur, aut certè prædicto 24. horarum tempore recuſentur. Quo caſu, qui litteras præſentauit, publicè in actis Cancellarij proteſtari ſolet contra eum, qui litteras dedit, eas à mandatario non fuiſſe acceptatas. Ille enim exinde tenebitur ad omnia damna, & expenſas, quas creditor ſubierit, ob non factam à mandatario ſolutionem illius cedulæ ex deciſione 6. Rotæ Genuenſ. n. 6. & §. 13. & 19. Cõſtitutionis huius. quare creditor ſummam pecuniarũ cedulæ prædictæ ad cambium, accipere poteſt, ad rationem tamen computi ſeu pretij ſtatuti in nundinis pro illa ciuitate, pro qua ad cambium accipit, vt præſcribitur l. 15. cambiorum; totum enim damnum ab auctore litterarum, quæ acceptatæ non ſunt, ſed proteſtatæ, reſarciendum erit. Videri poteſt de litteris non acceptatis, ac proteſtatis, Sigiſm. Scaccia. §. 2. Gloſſa 4. nu. 17. & Gloſſa 5. n. 316. & ſeqq. & §. 7. Gloſſa 2. num. 3. & 4. Ex his colligis, hic, vt in ſeqq. §§. eſſe ſermonem de cambiis per litteras, de quarum iuſtitia maior eſſe poſſet dubitatio, de qua pauca dicenda.

THEOREMA 286.

CAmbium reale per litteras, quo campſor prior accipit pecuniam, vt alibi cum moderato lucro, habita ratione diſtantiæ locorum, expenſarum, laborum, periculorum, eam campſuario ſoluat, non eſſe illicitum tenent communiter doctores, Gabriel 4. d. 15. quæſt. 11. art. 3. dub. 12. Conrad. quæſt. 99. Medina quæſt. 9. de vſura Caiet. tr. de camb. cap. 6. Sotus lib. 6. quæſt. 10. art. 1. Nauarr. c. 17. num. 289. Molina d. 403. 410. Tolet. cap. 54. Leſſius loco citato dub. 3. Rebell. quæſt. 6. num. 2. & ſeqq.

ſeqq. Azor. l. 10. tr. de camb. c. 5. q. 1. Reginal. l. 25. n. 452. Lupus tr. de vſur. comm. 3. §. 2. num. 58. 59. Syl. vſur. 4. quæſt. 8. Angel. vſur. 1. num. 53. & alij. Tum quia in illius gratiam hinc pecuniam transfert in locum, vbi illam campſuarius habere cupit. v. g. Romam. quod opus factum in alterius gratiam, eſt pretio æſtimabile, vt conſtat ex mercede (maiore tamen) quæ nautis. v. g. & agaſonibus transferentibus daretur, quare & campſor lucrum aliquod percipere iuſtè poteſt, nihil enim refert, quod virtualiter tantùm, & non re ipſa transferat, ſatis enim eſt, ſi id præſtet ſua induſtria, & correſpondentibus, quod æquiualeat reali tranſlationi, & ſollicitudine ac laboribus transferendi campſuarium liberet, vt notat Nauarr. c. 17 num. 295. Reginal. num. 453. Sigilm. Scaccia §. 1. quæſt. 1. num. 425. & ſeq. & quæſt. 7. p. 1. num 40. & par. 2. ampl. 10. num. 107. & par. 3. ampliat. 11. num. 9. 10. Leſſius, Rebell. Azor. Sotus, & citati. Tum quia campſor in ſe ſuſcipit periculum tranſportandi pecuniam, & aſſecurat campſuarium à pecuniæ periculis; ideoque ſi pereat, campſori, non campſuario perit, qui etiam titulus eſt ſuo præmio digniſſimus, vt etiam in aliis aſſecurationibus, vt docet Leſſius. num. 25. Lopez de camb. c. 4. & alij citati, eo ſcilicet, quòd lege, aut communi æſtimatione taxatū fuerit conſideratis circumſtantiis, v. g. æſtimatione pecuniæ, cum exempli gratia in Europa 700. aurei pluris æſtimentur, quàm 1000. in Prouincia Peruana; locorum diſtantia maiore, aut minore, ſi enim Genua ſit tranſportanda Antuerpiam, aut Londinum, pretium maius eſſe oportebit, quam ſi tantum Mediolanum, periculis maris, bellorum, latronum, &c. quæ ſubeunda ſunt campſori, & reliquis, ex Medina quæſt. 8. de acq. per vſur. Scaccia §. 1. quæſt. 1. num. 427. & reliquis præcitatis. Tum quia hic nulla poteſt fingi ratio mutui, cum campſor prius pecuniam accipiat, quàm ſoluat.

Dices: Pecunia præſens pluris æſtimatur quàm abſens, ergo potius campſor ſoluere aliquid deberet campſuario quàm contra. Reſpondeo negãdo cum Leſſio n. 24. conſequentiã. Quod enim pluris valeat præſens, id eſt, ratione commoditatis, quam vtenti affert, quã non tenetur campſor æſtimare, cum non cupiat alterius opera pecuniam abſentem, facere præſentem, ſed alter illius operam flagitat, vt ſe onere illo transferendi aliò pecuniam, & periculis liberet. Adde abſentiam pecuniæ non eſſe conſiderandam reſpectu loci, vbi eam habet, qui accipit ad cãbium, ſed ex loco, vbi illam vult habere; ideo quam dat campſori abſentem habet, quam ab illo accipit alibi, vbi indiget, præſentem.

Quæres ſi cambium ſit vtrique contrahentium commodiſſimum, poterit ne illorum alter lucrum ab altero accipere, vt ſi tu Genuæ pecuniam habeas & Romæ indigeas, ego verò Romæ habeam, ſed egeam Genuæ, poterit ne quis noſtrum pro cambio ab altero lucrum accipere? Reſpondeo ſi neutri ſe in petitione præueniant, & paria ſint onera, & pericula, nullus lucrabitur, cum ſit æqua vtriuſque conditio: ſin verò tu. v. g. à me tamquam à campſore petas, & ego

viciſſim non petam à te tuam operam, cum tui gratia ſubeam onus pretio æſtimabile poſſum licitè lucrifacere pretium tranſlationis, & cambij cum irrequiſitus à me, & tuæ ſoli vtilitati ſeruiens mecum cambium celebraueris, meũ enim commodum mihi ipſi vendere nõ potes, aut ad illud proſequendum tuam operam mihi locare, niſi conduxerim.

Dices cum Garzia. c.39. diff.2. Mercato. de camb. c.2. ad fin. Lopez l. 2. de contr. c. 3. ex natura cõtractus apud omnes gentes exigi ad omnem permutationẽ æqualitatem: cum igitur in propoſito caſu non minus præſtet vnus virtualem tranſportationem, quàm alter, nec minus ſit id vni quàm alteri vtile, cernaturque vtrinque æqualitas, non poterit abſque inæqualitate iuſtitiæ accipi merces ab altera parte. Reſpondetur id valere ſolum, cum vnum alterum non præuenit, vt dictum eſt; at verò cum vnus alterum rogat, partem ſuam viliorem reddit, ſicut & cæteræ res, quæ venduntur, & locantur ex modo vendendi, & locandi, rogando & quærendo emptorem, aut conductorem vilioris pretij redduntur, vt quotidie patet in ſubhaſtatione, & mercibus vltroneis; quare etiam in cambio, qui rogatur, & præuenitur, poteſt mercedem recipere, ex Soto, Medina, & aliis mox citandis; non ſecus, ac ſi eſſem conductũ equum meis expenſis, niſi mihi aliter conſulerem, Mediolanum tranſmiſſurus, & poſſem alicui locare, qui ad Dominum deduceret, id agens nullam committo iniuſtitiam, ſi adſit æqualitas inter pretium locationis, & vſum equi; nec vllam facio conductori iniuriam mihi conſulens.

Sed poſſum ne tantumdem lucrum, ac mercedem capere, quantum acciperem, ſi & mihi cambium commodum non eſſet? Negat Rebellus quæſt. 7. num. 2. exiſtimans in parte mercedis computandum eius commodum: probabilius verò affirmant Sotus q. 10. art. 1. Medina quæſt. 9. de cambiis. §. ſecus forte. Molina. d. 405. num. 2. Salas de camb. num. 20. Salon de camb. quæſt. 4. art. 2. contr. 2. Tolet. l. 5. c. 53. num. 6. Emanuel Sà. v. cambium. nũm. 4. Reginald. l. 25. num. 455. 458. 460. cum non teneatur requiſitus ſuum commodum in vtilitatem alterius computare imminuendo pretium oneris, quod ſubit ab altero rogatus.

THEOREMA 287.

NEque pariter cenſetur illicitum cambium reale, quo campſor (etiam inuariato pretio legali monetæ) prior ſoluit, aut dat pecuniam, vt cum moderato lucro alibi eam recipiat, iuxta doctrinam Angeli. v. vſura. 1. num. 54. Syl. vſuræ. 4. quæſt. 9. Roſel. vſura 6. num. 7. Fabiani de camb. p. 2. c. 5. 6. Scacciæ §. 1. quæſt. 1. num. 425. Caiet. de camb. c. 6. Soti l. 6. quæſt. 10. art. 1. Conradi. quæſt. 99. Bannes. 2. 2. quæſt. 78. art. 4. de camb. dub. 5. Garziæ de contr. c. 73. num. 7. Salonis quæſt. 4. art. 2. controu. 7. Valentiæ d. 5. quæſt. 23. puncto 4. Molinæ d. 404. Tolet. c. 54. & Emanuelis Sà locis cit. Leſſij dub. 4. num. 27. & ſeqq. Reginaldi. l. 25. n. 456. & ſeqq. Azor c. 6. quæſt. 1. (etſi Hoſtienſis, & alij in c. in ciuitate. & c. vltimo de vſur.

puta

putauerint mutuum eſſe, & damnandum.) Tum quia cum campſor hic Genuæ, vbi eges, dat tibi pecunias, vt abs te Romæ, vbi habes, eas recipiat, tibi officium præſtat virtualis tranſportationis Roma Genuam pecuniarũ tuarum, quod pretio dignum eſt, cum te onere leuet; quare pro huiuſmodi officio non pro mutuo, aut expectata ſolutione, iuſtam mercedem capiet. Non refert autem, quod campſor non transferat huc tuam pecuniam, ſed det ſuam; ſatis enim eſt, ſi faciat, quod prudentum æſtimatione æquiualet, ac ſi transferret acceptam. Neque quod plerũque id præſtet ſine periculis, vel expenſis; id enim non euenit per ſe, & ex rei ipſius natura, cum ſine periculis, laboribus, & ſumptibus id communiter non fiat, ſed eſt eius induſtriæ, & fælicitati aſſignandum, poſſe ſine ſumptibus, & laboribus abſentem pecuniam facere præſentem; idcoque non perdit ius exigendi, & recipiendi mercedem. Confirmat Rebellus. quæſt. 6. num. 6. quia non maioribus expenſis, & induſtria opus habet campſor, qui Genuæ tuas pecunias recipit, vt tibi litterarũ ſuarum virtute Romæ tradat, quam alius campſor Romæ, ſi tibi ibidem eaſdem daret, à te Genuæ poſtea recepturus; quantum igitur primus ille cãpſor pro cambio illo cæteris paribus, ita tantumdem ſecundus, qui dando prius, & gratis expectando ſolutionem, maiorem tibi præſtat gratiam, poterit pro hoc altero cambio moderatum auctuarium recipere; quale ſcilicet eſt, quod lege, aut communi conſuetudine ſtatutum eſt, ex Toleto l. 50.c.51. Tum quia pecunia loco abſens hominum æſtimatione minus valet, quam præſens, vt docet Laurent. de Rodulph. in c. conſuluit de vſur. p. 2. quæſt. 26. num.8. Ioan. Baptiſt. Lupus. c. nauiganti. de vſur. §. 2. num. 54. Ioan. Capiſtranus tr. de vſur. p. 2. num. 147. Nau. c. 17. num. 294. Valent. loco cit. puncto 4. Leſſius num. 30. Salon vbi ſupra, controu. 1. Garziaz c. 34. Emanuel Sà, v. cambium. num. 3. Azor c.3. quæſt.2. & c.6. quæſt.3. Caiet. c. 7. Syl. quæſt. 4. 8. 11. Fabian. c.4. & 7. Bonnieg. c.6. Lopez c.8. Philiarch. c.23. Tolet. l.5. c.54. Rebell. quæſt. 8. num. 13. Scaccia §.1. quæſt. 1. num 424. & quæſt. 1. part. 7. num. 50. quia cæteris paribus res, quæ magis eſt vtilis, plus valet, quam quæ minus vtilis eſt, cum id etiam ſit pretio æſtimabile; pecunia autem præſens magis vtilis eſt, abſens verò minus; etenim Dominus præſenti liberè vti poteſt in rebus omnibus ſibi commodis, & ſine nouis laboribus, & expenſis; abſenti vero in campſuarij gratiam, non item; nouique labores, & expenſæ ex natura rei ſubeundi ſunt pro illa domum reducenda, & eſt omnino per accidens, ſi induſtria campſoris contingat aliter fieri. Compenſanda igitur eſt huiuſmodi inæqualitas cæteris paribus campſori, qui præſentem dat pro abſenti, conſueto auctuario perſoluto.

Confirmatur exẽplo: ſi librum loco diſtantem, v. g. Neapoli hic emeres, vbi eo, niſi cum expenſis, & laboribus ſua natura inde reducto, vti non poſſes, licitè minoris emeres rogatus à Domino, quam ſi hic vbi ſine labore, & expenſis nouis pro libito vti poſſes, emeres;

hic

hic enim tanti emendus eſſet, quanti præcisè valet, & non minoris; pari igitur modo in caſu noſtro, licebit campſori emptam, ſeu cambitam abſentem pecuniam campſuarij, minori præſenti ſua pecunia emere, ſeu cambire, quam faceret, ſi non abeſſet, nec eſſet aliunde domum reducenda.

THEOREMA 288.

Licet pariter cambium ad nundinas. Solent enim, vt dictum eſt, campſores cambire, non ſolum pro varijs locis nulla habita ratione temporis, quo facienda eſt ſolutio, vt cum dicitur tantum, vt viſis, ſeu præſentatis litteris ſtatim, vel poſt octo, ſeu 10. dies, vel ſimile breue tempus, cum parum pro nihilo reputetur, ex Azor. c. 5. quæſt. 4. Scaccia §. 2. Gloſſ. 5. num. 5. & alijs, præſcripta pecuniæ ſumma ſoluatur; verum etiam ſtatis, & determinatis temporibus, quibus celebrantur nundinæ in varijs ciuitatibus, vt in Italia Placentiæ, in Gallia Lugduni, in Germania Francofurti, in Hiſpania Metinæ, &c. Hæque in Italia celebrantur quater in anno, quolibet videlicet trimeſtri initio Februarij, & dicuntur Apparitionis propter præcedens feſtũ Epiphaniæ; Maij, & dicũtur Paſchatis; ineunte Augusto, & in principio Nouẽbris, quæ dicuntur Sanctorum, vt præſcribitur in ll. cambiorum, & teſtatur Fabianus. tr. de camb. p. 2. c. 2. Azor. c. 8. Scaccia §. 2. Gloſſ. 4. num 3. nec prorogari, aut variari poſſunt tempora, niſi auctoritate Sereniſſimi Senatus Genuenſis, ex l. 28. accedente conſenſu ſaltem trium partium ex quatuor, habentium ius ſuffragij in conuentu campſorum, ex legibus. & ſingulæ, ex lege 13. durant octo dies. Francofurti fiunt ſolùm bis in anno, in Paſchate, & Septembri, ex Leſſio dub. 6. num. 53. In Hiſpania, & Gallia ſolent celebrari ſingulo quadrimeſtri, ex Nau. c. 17. n. 196. id verò tempus conceditur potiſſimùm, vt litteræ cambij commodè mitti, & ſolutio pecuniarum parari poſſit, vt ſentit Sotus q. 12. art. 2. Reginald. l. 25. num. 465. & Scaccia loco cit. num. 3.

Itaque, vt dicere cæpimus, cambium ad nundinas ſimplex, de quo nunc agimus (acturi poſtea de cambio ad nundinas cum recambio, nec non etiam recurſa) ſi abſque fraudibus, ſyncerè, debitoque modo fiat, iuxta præſcriptas regulas Pij V. Conſtitutione 118. eſt licitum, non vſurarium, quicquid aliàs ſenſerint Doctores aliqui, de quibus Boninſeg. c. 6. Azor. c. 6. q. 1. Scaccia §. 1. quæſt. 1. puncto 7. num. 22. & ſeqq. fortè, quòd tunc campſores cambij nomine multas vſuras tegerent; probatur tum ex communi ſententia Doctorum Caiet. c. 7. Syl. vſura 4. quæſt. 11. Soti quæſt. 12. art. 2. Boninſeg. c. 6. Fabiani. c. 7. Azoris. c. 8. §. dicendum. Mich. Salon. de camb. quæſt. 1. art. 2. Leſſij num. 55. & ſeqq. Reginald. num. 465. & ſeqq. Scacciæ p. 1. quæſt. 7. puncto 1. num. 50. 53. & ſeqq. Lopez, Garziæ, Mercati, Molinæ, Philiarchi, Albornotij, Ioſephi Angles, & aliorum. Quin etiam idem ſentit Baldus in l. inſtitoria. in fine Cod. de exercit. & inſtit. act. Salycetus Auth. ad hæc. num. 10. quæſt. 11. Cod. de vſur. Iaſon in l. 1. in 1. lect. num. 64. q. 6. & in 2. lect. num. 39. Cod. de ſum. Trin.

Trin. & fid. Cath. Laurentius de Rodulphis in c. conſuluit. p. 2. q. 26. num. 8. & p. 3. num. 1. & ſeq. de vſur. Ioan. de Anan. in c. nauiganti. num. 46. de vſur. Calder. conſil. 11. Imola conſ. 61. Ioan. Capiſtranus tr. de vſur. in 2. p. num. 146. etſi enim hi loquantur de cambio extra nundinas, rationes tamen illorum, vt obſeruat Boninſeg. nempe quod pecunia abſens minus valeat, quàm præſens, & in emptione & venditione varientur iuſtè pretia pro copia, & inopia mercium, & emptorum, & venditorum; locum etiam habent in cambio nundinario. Tum ratione, quippe cum hoc ſit cambiū reale non ſiccum, aut mutuum. In eo enim pecunia præſens cambitur cum abſente, eiuſque valor taxatur à publico magiſtratu conſtante ex dantibus, & accipientibus ad cambium, qui, cum ſint inuicem contrarij, concordant in medio conſiderata abundantia, & inopia, pecuniarum in ſingulis ciuitatibus, & dantium, ac petentium ad cambium, aliiſque circumſtantiis, litteræ quoque mittuntur, & ſortiuntur ſuum effectum. Tum quia approbatæ ſunt hæ cambiorum nundinæ à Pio V. hoc loco, & Cõſtitutione 118. & à Gregorio XIII. die 27. Aprilis 1574. Conſulenti enim Epiſcopo Panormitano inſtantibus mercatoribus regni Siciliæ, an Pij V. Conſtitutione tolleretur facultas inſtituendi loca noua, vel tempora nundinarum, ſiue terminorum, in quibus cambiorum ſolutiones fiant, conſultatione diligenter examinata, & re collata cum Gregorio XIII. ita de eiuſdem ſententia Cardinalium Congregatio reſpondit, præfatas Pij V. litteras non prohibere feriarum creationem, iis tamen ſeruatis, quæ alias ad earum iuſtitiam neceſſaria ſunt, minuſque ea cambia vulgo ad vſum nuncupata, vbi ſunt feriæ, vt denuò introducantur, centeri ſublata. Harum litterarum etiam mentionem fecerunt Azor. c. 9. quæſt. 1. & 2. Michael Salon d. 9. quæſt. 4. art. 2. contr. 12. num. 6. & 7. Scaccia §. 6. Gloſſ. 1. num. 43. immo etiam ibidem approbatur huiuſmodi cambia nundinarum cum recurſa, vt infra, patebit.

Quærenti verò, cur fiat huiuſmodi valoris, ſeu pretij ſcutorum, & cambiorum taxatio: Reſpondeo id fuiſſe neceſſarium; tum quia multum Reipubl. intereſt, vt pretia iuſta ſint. Tum quia vti pro abundantia mercium, v.g. olei, & vini, & emptorum copia, variari debent pretia, ita eiſdem de cauſis in hoc genere mercis. Tum quia facile debitores cambiorum grauius damnum, quàm par ſit incurrerent campſorum auiditate, & præſertim in cambio cum recurſa campſoribus ibi ipſis ſoluentibus, tum ne miniſtri campſorum argui poſſint de negligẽtia in recambio, vt quotidie fieret, ſi vnus remitteret pro minori pretio, & alius pro maiori ad eandem ciuitatem, quod taxatis pretiis accidere non poteſt. Porrò modus, quo ponitur cambiorum pretium Genuæ pro futuris primis nundinis Placentinis, talis eſt. Deputat Sereniſſimus Senatus ſex ciues, quorum tres habeant debita multa cambiorum, & tres è contra multa credita, qui vocatis ad ſe omnibus cambiorum proxeneris, accepto ab eis iuramento de veritate dicenda, quæ-

runt quo pretio in immediatis diebus ſolutionum cambiorum præteritarum nundinarum fiant cambia pro ſequentibus nundinis Placentiæ celebrandis, & auditis pretiis eligunt ad plura medietate ſuffragia, pretium, quod æſtimata copia, & inopia tunc exiſtente pecuniarum, videtur rationabilius. Videri poſſunt de taxatione pretij cambiorum Valentia d. 25. quæſt. 23. puncto 5. Leſſius n. 57. Rebell. quæſt. 8. num. 12. Molina d. 406. 407. 410. Salon q. 4. art. 2. Caiet. c. 7. Medina de acq. per vſur. quæſt 8. §. præcedente, Scaccia § 2. Gloſſ. 4. num. 13. 14. Romoald. Coli Lucenſis tr. de cambiis c. 16. poteſt tamen hac in re contingere fraus, & iniuſtitia, ſi nimirum aliqui ad augendum, vel minuendum, futurum pretium cambiorum intra illos paucos dies ad cambium dent aut accipiant ſummas aliquas pecuniarum pretio ſibi commodo, nempe magno, ſi volunt dare, vel paruo, ſi volunt accipere ad cambium, eo fine, vt proxenetis referentibus deputatis pretia, ſtatuatur computum iuxta eorum voluntatem, qua de re Sotus l. 6. quæſt. 12. art. 3. Tranſacto verò toto ſolutionum tempore, ſi fiant noua cambia pro futuris nundinis, non neceſſariò fiunt ſtatuto pretio, ſed communiter minori, tum quia non ſit vetitum, ne accipiatur minus pretium, ſed ne accipiatur maius. tum quia iam pauci ſunt, qui indigeant, & exigant ad cambium, vt etiam accidit in nundinis mercium. etſi etiam aliquando accidat, tunc fieri maiori pretio, quàm initio, ob varias circunſtantias, quæ aliquando eueniunt, vt ſi repentè exoriatur bellum, pro quo quærantur magnæ ſummæ pecuniarum; ſi accidat naufragium claſſium deferentium ex nouo orbe aurum, aut argentum, &c. aliæ ſimiles.

Quomodo verò poſtea imponatur pretium cambiorum in nundinis Placentinis pro ſingulis foris, id eſt, quo pretio in præſentibus nundinis debeant campſores dare ad cambia pro qualibet ciuitate iuxta modum computationis monetarum in ſingulis ciuitatibus vſitatum, quod dicitur, *del ruorno di fera*, dixi ſummatim Theorem. 280. & fuſiùs explicat Boniſſeg. tr. de camb. cap. 7. & Sigiſmundus Scaccia §. 2. Gloſſ. 2. num. 13. 14. & præſcribitur in ll. cambiorum, præſertim 18. & ſeqq. habeturque pariter ratio copiæ, & inopiæ, pecuniarum, & aliarum circunſtantiarum accidentium in ſingulis ciuitatibus; pro quibus ponuntur pretia. ſi enim ponitur pretium pro vna ciuitate, in qua probabiliter ſit pecuniarum copia, quia ibi pecunia eſt vilis, pretium erit altius, & maius in dantium commodum, contra verò ſi adſit penuria pecuniarum, pretium erit vilius ob maiorem æſtimationem pecuniæ exiſtentem in dicto loco, quod dantium lucrum minuet, conducet verò accipientibus ad cambium. De genere verò monetæ, in quo pretia taxantur, dicetur inferius.

THEOREMA 289.

Recambium quoque ſeu iteratum cambium procedens ab antecedenti, cum eodem debitore aucta ſorte ex lucro præcedentis (niſi vitietur aliunde) eſt

pari

pariter licitum (quidquid in contrarium ſenſerit Salon loco cit. 94. art. 2. controu. 14.) ex Azor. c. 11. q. 8. Scaccia §. 1. q. 4. n. 38. & 47. num. 99. 100. & ibidem part. 2. ampliat. 18. & §. 7. Gloſſ. 2. n. 33. 49. 50. ita vt etiam ex prioris cambij lucro poſſit lucrum in recambio, tam prima quàm aliis vicibus iuſte, & legitime capi. quia ſemper eſt emptio, & venditio ſcutorum de marca tamquam mercis, dicique non debet ex Menoch. l. 2. de arb. caſ. 119. num. 19. qui alios citat. intereſſe alterius intereſſe, ſed lucrum capitalis, ſeu ſortis, conuerſo iam priori lucro ſuperioris cambij in partem ſortis non ſecus ac reliqua ſors lucrifacta ex cambiis realibus factis cum aliis campſuariis.

Cum igitur recambium nihil aliud ſit, quàm nouum reale cambium alterius ſummę pecuniarum, alterius loci, diuerſi temporis virtute nouarum litterarum pretio legitimè impoſito, & debitis circumſtantiis, vti licitum fuit primum eiſdem circumſtantiis factum, ita licitum erit hoc ſecundum, quod recambium appellamus, ſiue fiat cum recurſa, quam etiam approbat hic Pius V. & Gregor. XIII. etſi magis dubia videatur, de qua poſtea, ſiue abſque ea, v. g. medio proprio procuratore.

Certum eſt autem ſemper in recambio extingui realiter per acceptationem litterarum, cambium præcedens, ſiue fiat cum noua perſona, vt puta ſi creditor alias cambij litteras acceptet à debitore ſui debitoris, ſiue cum eodem priore debitore, vnde etiam poſteriores nouæ litteræ cambij priores extinguunt, vt aduertit etiam Nauarr. t. 2. conſ. 1. tit. de vſur. num. 7. Salon loco cit. controu. 12. num. 2. Boninſeg. c. 4. Leſſius n. 71. Tuſcus v. cambium, qui etiam citat Alexandr. Sigiſmundus Scaccia §. 1. quæſt. 5. num. 93. & §. 2. Gloſſ. 5. num. 245. & §. 6. Gloſſ. 1. num. 60. & dicetur etiam Theor. 291. quare etiam Pius V. vt dictum eſt Theor. 264. declarat banchariam ſchedulam datam ab emente cenſum & acceptatam à cenſuario vendente, vim habere ſolutionis & numerationis pecuniæ, vt docuit Bartol. in l. ſoluturus. ff. de ſolut. Puteus lib. 1. deciſ. 156. Dec. in l. ſi verò. num. 40. Cod. de Inſtit. & ſubſtitution. Rota Rom. deciſ. 124 num. 2. & 128. n. 7.

THEOREMA 290.

Rogant deinde. §. 4. etiam declarari licere quibuſuis perſonis tradere campſori ſuas pecunias, qui tamquam procurator, ſeu negotiorum geſtorum cambiis realibus eas negocietur; immò & ſortem principalem (quod difficilius videbatur) aſſecuret; recepta videlicet pro vtroque officio, iuſta mercede, cætero lucro, quod pecuniæ in cambiis pepererint, earum Domino perſoluto. Quem contractum approbat etiam Azor. 3. p. l. 10. tr. de cambio c. 11. q. 1. Boninſeg. tr. de camb. c. 4. & 7. Rota Rom. deciſ. 168. apud Farinac. tom. 2. Sigiſmundus Scaccia §. 1. quæſt. 5. num. 15. & quæſt. 7. part. 2. ampliat. num. 1. 3. 5. 6. 7. & §. 3. Gloſſ. 3. num. 36. 40. 41. vt etiam in aliis negotiationibus defendit Leſſius l. 2. c. 25. tr. de contr. ſociet. dub. 3. num. 23. & ſeqq. cum Angelo v. ſocietas. 1. §. 7. Gabr. 4. d. 15.

q. 11. dub. 10. Maior 4. d. 15. quæſt. 21. 49. Syl. Societas 1. quæſt. 2. Armill. num. 6. Nauarr. c. 17. n. 255. Couar. l. 3. var. reſ. c. 2. num. 3. Tolet. l. 5. c. 41. & aliis.

Probatur igitur, tum quia nullum hic intercedit mutuum, aut iniuſtitia, cum vtrinque ſeruetur æqualitas; ſi enim conferenti pecunias campſor locat cambiendo ſuam operam, & ſimul ſortem aſſecurat, recipit viciſſim, vt ſupponimus, pro vtroque officio mercedem, peritorum iudicio æqualem. Tum quia vt hæc iuſtè fieri poſſunt cum diuerſis, ita poſſunt cum eodem, cum non ſit vlla ratio diuerſitatis. Tum quia & in Italia, & extra, vt hic idem §. 8. habet, contractus huiuſmodi eſt frequentiſſimus [illegible] admittitur tamquam iuſtus à Confeſſariis, ſiue fiat vnico contractu, ſiue pluribus, tam in cambiis quam in aliis negotiationibus, Genuæ autem ſub hac, vel ſimili formula celebratur. conceſſa pro vtroque officio parte lucri, quod communiter. 8. quæſt. 10. pro centum percipi ſolet, loco mercēdis. *Io Titio in virtu di queſta dico hauer riceuuto in cartulario (v. g.) d' argēto da voi Sempronio ſcudi* 10000. *quali prometto, & mi obligo negotiar ſopra cambij reali delle fiere di Piacenza, o di quei luoghi, doue per la natione noſtra ſi faranno dette fiere, per Milano (v. g.) ad vtile voſtro, ſotto mio nome, riſigo, pericolo, & ſpeſe, per vn' anno cominciato in pagamenti d' Agoſto di queſt' anno, & da finire in pagamenti d' Agoſto del ſequente 1621. Al qual tempo prometto, & mi obligo reſtituire detti ſcudi 10000. con tutti li guadagni, è beneficij, che ſopra eſſi ſaranno ſtati. Il qual pagamento pero ſi ſara in quella qualità di moneta d'argento, ò d'oro, che all' hora ſi pagheranno li cambij di dette fiere, obligando perciò mia perſona, & beni ſotto hipoteca. Dichiarando che per il ſudetto tempo, & quello di piu che reſtaſſero detti denari appreſſo di me, habbi da pagar' a voi Sempronio per conto di detti guadagni, & vtili à raggione ſolamente di 6 per cento (v. g.) l'anno eſſendoſi coſi conuenuti, & che tutto quello, che poteſſe eſſer di più delli 6. per cento netti d'ogni ſpeſa, ſpetti à me per la ſudetta promeſſa, che faccio di negotiarli, o farli negotiar ſopra cambij à detto mio riſchio, pericolo, & ſpeſe. Et quando rendeſſero meno delli detti 6 per cento l'anno ſenza contarli ſpeſa alcuna, raggionando li cambij, come ſaranno li conti, ciò è à Milano per fiera, & in fiera per Milano, s'intenda non hauer' io da pagar, ſe non quel tanto haueſſero riſpoſo, o riſpondeſſero che coſi habbiamo accordato. Et per fede ho firmato di mia mano, &c.*

THEOREMA 291.

Similiter §. 4. orans à ſummo Pontifice approbari, licere quibuſuis dare ſuas pecunias ad cambium, dirigendo litteras cambij ad eumdem campſorem, qui dedit, & ſubinde continuare quouſque campſuarius debitum perſoluat. hic enim ſolus caſus recurſæ exprimitur, in quo maius periculum videbatur, cum vſura ſe teneat ex parte dantis ad cambium, non ex parte recipientis. Quo caſu campſuarius liberè rogat (non enim ad hoc cogendus eſt, niſi aliunde fieret compenſatio inter contrahentes, v. g. remitteretur de pretio prouiſionum, vt audio fieri conſueuiſſe, & contractus debeat eſſe voluntarius) campſorem, vt in nundinis ipſe, aut procurator

ipſius, ſit etiam geſtor negotiorum ſuorum, & faciat quæcumque ipſemet, aut procurator proprius, ſi adeſſet, efficeret: de altera enim recurſa, quæ fit ad campſuarium, aut procuratorem eius, à campſore non habente in nundinis geſtorem negotiorum, quæ inter mercatores eſt frequentiſſima, & propriiſſimè recurſa dicitur à mercatoribus, ex conſil. 3. Nauarr. mox citando, nullo hoc loco fit mentio.

Porrò non eſſe abſurdum, vt vnus, & idem ſecundum diuerſas rationes legitimè ſuſtinere poſſit diuerſorum perſonas (quidquid Sotus l. 6. quæſt. 10. art. 1. & q. 13. art. 1. & Mercatus. cap. 7. ſenſerit) docet Nauar. conſil. 1. de vſur. l. 5. num. 8 9. & conſil. 31. eodem tit. Impreſſ. Rom. vbi inſerit etiam diſcurſum eruditi, & docti viri Soc. Ieſu approbantis, tanquam licitum huiuſmodi cambium. Albornotius. l. 3. de contr. tr. 4. Boninſegnius cap. 6. & 7. Fabianus. cap. 7. Garzias cap. 37. Lopez c. 12. Leſſius loco cit. num. 63. Rota Genuenſis deciſ. 1. num. 27. & deciſ. 2. n. 35. 36. Scaccia. §. 6. Gloſſ. 1. num. 35. & ſeqq. ex l. in tribus. ff. de iudic. & cap. ex litteris. de probationibus, & Gloſſis in vtrumque textum multa alia iura allegantibus, Decio in d. cap. ex litteris. Panorm. & aliis ſtatuentibus vnum, & eundem multiplici officio fungi poſſe ſibi ipſis non repugnantibus, vti non repugnat eundem, v. g. Curtium tanquam procuratorē Sempronij debitoris ſoluere ſibi, vti geſtori negotiorum Titij creditoris, v. g. aureos mille, & nouo cambio debitum tráſmittere Genuam v. g. ſoluendum, vt notat etiam Baldus conſ. 190. vol. 2. & citati; & ſi opus eſſet, etiam aſſecurare; ſed futurum tantum abſurdum, ſi reſpectu ſui ipſius, & eiuſdem, idem debitor, & creditor eſſet. quod in caſu noſtro nullo modo accidit, cum ſit ſolum reſpectu diuerſorum. ob id ſi quæ iura videntur dicere nullum poſſe ſuſtinere diuerſas perſonas, intelligi debent reſpectu ſui ipſius, vel reſpectu eiuſdem. Nemo enim poteſt eſſe ſibi ſuo nomine, vel nomine vnius tantum, debitor, & creditor, ſed bene poteſt ratione diuerſorum.

Fit autem huiuſmodi cambiendi modus tum primæ tum ſecundæ recurſæ libenter à mercatoribus, tum ob maiorem ſecuritatem, quippe cum negotiatio cum pluribus multo periculoſior ſit, quàm cum vno tantum, vt obſeruat etiam Io. Bapt. Lupus in cap. nauiganti de vſur. §. 2. num. 20. Boninſegnius. cap. 7. & alij. ideo & dans & recipiens ad cambium ſibi magis mutuo fidunt, quam ſi per alios non ita ſibi notos negotia tranſigerent. tum ne pluribus pateant rationes negotiorum ſuorum, tum quia recipiens ſecurior redditur in nundinis remanſurum ſibi creditum illius ſummæ per nouum cambium dictum, *Il retorno*, quo ſanè credito facilius ſatiſfaciet cæteris debitis, quod non contingeret, ſi in eiſdem nundinis ſummæ prioris cambij eſſet alicui tertio perſoluenda. tum ob lucrum prouiſionum, quas capiunt vel ipſi principales, vel negotiorum ſuorum geſtores, qui aut cōſanguinei, aut participantes in negotiis eſſe ſolent, aut certè famuli, quibus à principalibus ordinarium ſtipen-

dium pro laboribus omnibus penditur. vnde dictæ prouiſiones id eſt, mercedes datæ pro procuratione ab altera parte geſtori negotiorum, cedunt in totum, aut partem in lucrum principalium, ſiue campſorum, ſiue campſuariorum. Quod ſanè prouiſionum lucrum magnum eſſe ſolet, quippe cum principales ſiue dando, ſiue recipiendo cum recurſa per ſuos reſpondentes, & miniſtros, quos in nundinis habent, ſæpe exigant, vel ſoluant ſummas ingentes pecuniarum, & aliquando millionum. Quare ſi ſumma ſit vnius millionis, vt belli tempore ſæpè accidit, & prouiſionis taxa ſit, vt in ſingulis nundinis detur vna tertia pars ſcuti de marca pro ſingulis centenis ſcutis, vt conſtat ex vſu communi, & deciſ. 30. Rotæ Genuenſis; prouiſionum lucrum erit ſcut. 3333. ⅓. Videndus de his prouiſionibus Leſſius dub. 8. Garzias num. 37. Lopez cap. 12. Lupus cap. nauiganti. de vſur. §. 20. 21. Sigiſm. Scaccia. §. 3. Gloſſ. 3. Nauar. conſil. 31. cit. Boninſeg. c. 7. Romoaldus Coli tr. de camb. c. 19. 21. Salon loco cit. quæſt. 4. art. 2. controu. 12.

Et licet Sotus quæſt. 10. art. 1. Philiarchus. cap. 24. dub. 3. Mercatus. cap. 7. & aliqui alij damnauerint recurſam. tum quod idem ſuſtineat perſonam dantis, & accipientis. tum quod campſuarius iniuſtè vendiderit marcarum ſcuta, quæ nullibi habebat actu, ſed tantum credito, & maximè ſi credito accipiat ab ipſomet campſore, cui vendidit. tum quod hic non videantur eſſe niſi eædem pecuniæ, puta Titij primo dantis Sempronio, ideoque non ſit emptio, & venditio diuerſarum pecuniarum, vt exigit ratio cambij. tum quod ſolutio fiat in eodem loco, quo datæ ſunt pecuniæ, v. g. Genuæ, ideo litterarum miſſio Placentiam ſit inanis, contra bullam ꝟ 8. eiuſdem Pij V. Non video tamen, quare nos abſque nota hanc mercatorum conſuetudinem, & contractandi modum, tanquam corruptelam damnare poſſimus, vt aduertit auctor innominatus apud Nauarr. conſil. 31. citato, ceſſante omni dolo, & fraude. tum quia quoad hanc primã recurſam eſt hic à Pio V. definitum approbante capitulum hoc. & poſſe (licitè ſcilicet) *ogni perſona ancora dar denari à Cambio, & far che ſiano recapitate le lettere ſopra di eſſi datori* (videlicet campſores) *e coſi tenerli ſu li cambij, ſino che ſaranno rimborſati da chi hauerà preſo il danero.* Vbi non diſtinguit num ſuis, an verò alienis pecuniis campſor, vel geſtor negotiorum eius, ſoluerit primum cambium, & ideo neque nos debemus diſtinguere. Gloſſ. l. de pretio, per illum textum, & alios multos ff. de pub. in rem act. magiſque congruat negotij huius naturæ, vt potius ſuis, quàm alienis ſoluat pro debitore, & ita eſt vſus, vt notat Nauar. loco cit. Michael Salon. 2. 2. poſt q. 78. in diſp. de cambio quæſt. 4. art. 2. contr. 12. Boninſeg. cap. 4. Scaccia §. 1. q. 5. num. 83. & §. 9. diſcurſu 2. num. 43. Azor 3. p. l. 10. cap. 8. & q. de camb. vt etiam cum litteræ diriguntur campſori ipſi, dicitur *pagarete a voi ſteſſo*, vt patet ex formula apud Scacciam loco cit. num. 88. de proprijs videlicet pecunijs. tum quia, cum in Sicilia dubitaretur, an huiuſmodi cambium recurſæ ad geſtorem

ſtorem negotiorum campſoris improbaretur in litteris Pij V. Archiepiſcopus Panormitanus Mercatorum nomine rem ad Apoſtolicam Sedem retulit anno 1574. miſſis hiſce litteris Congregationi Cardinalium deputatorum. *Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Signori. Il Regno di Sicilia dopo la publicatione della bolla di Pio V. S. Memoria, fatta ſopra li cambij gli hà fatto dubio, che ſia compreſo il modo, che hoggi ſi fà per tutto della mercantia del cambio nel ſequente modo. Sempronio ha biſogno per coſe ſue priuate di 1000. ſcut. d'oro; & perche penſa che li ſia minor intereſſe prendelli à cambio, che trouarli in altro modo, li prende à cambio per la fiera di Lione; o Beſanſone ſecondo che mercantilmente corre la moneta per la piazza, & ſi ſuol cambiare. Il detto Sempronio non ha in Lione denari ſuoi effectiui, per pagar detto cambio, ma pago in queſto modo, che il proprio mercante, quale li dà à cambio li 1000. ſcut. li fa corteſia, che Pietro ſuo amico, e riſpondente in fiera accetti il cambio, e lo paga, & poi con le ſue prouiſioni, ſecondo vſano i mercanti, torna à mandar per cambio à pagar' al mercante dattore, o ad altri, come, li accommoda li 1000. ſcut. per conto di Sempronio, il quale li paga il detto cambio ſecondo che viene dalla fiera. Et il dubio è ſtato ſe queſto cambio ſia compreſo in eſſa bolla, poiche il datore ne da li denari ſuoi per biſogno principale, che habbi di cambiar li in Lione, ma lo fà per guadagnare, & troua queſta via di mercantia chiamato cambio; ne meno Sempronio prenditore hà denari in fiera per pagar' il cambio ſaluo nel ſudetto modo, che il datore li accommoda il ſue corriſpondente, & amico, ilquale accetta la lettera di cambio, & compiſce, & al ritorno di fiera vien la tratta di cambio, & Sempronio paga quel, che deue. E perciò ſi ſupplica S. S. che ſi degni dichiarare, ſe detta bolla di Pio V. comprende detta ſorte di Cambio.*

His vero litteris actoritate Gregorij XIII. Pontificis Maximi Cardinales deputati reſponderunt 27. Aprilis 1574. non prohiberi hiſce verbis. Congregatio auctoritate S. D. N. cenſuit huiuſmodi cambium litteris Pij V. fælicis recordationis minimè comprehẽdi. Videri poteſt hæc eadem reſponſio ad conſultationem apud Michaëlem Salonem d. 94. art. 2. contr. 12. num. 6. & 7. Azorem cap. 9. q. 2. & Sigiſm. Scacciam. §. 6. Gloſſ. 1. num. 43. & licet Azor d. cap. 9. q. 2. & aliqui alij apud Scacciam §. 6. Gloſſ. 1. num. 58. reſponſionem velint intelligi de actuali ſolum ſolutione ex proprijs pecuniis reſpondentis, vel alienis, ſed non eiuſdem campſoris, cum dicatur (*Il quale accetta la lettera di cambio, e compiſce, e paga*) tamen cum acceptatio litterarum, & liberatio paſſiua prioris obligationis Sempronij reali ſolutioni æquiualeat. l. liberationis 47. ff. de verb. ſig. & l. ſolutionis. ff. de ſolut. & liber. & campſor habeat pro accepta pecuniam Lugduni, quæ Genuam v.g. deinde eſt per ſecundum cambium remittenda, non eſt reſponſio illis terminis coarctanda; hic enim eſt modus vbique cambiendi, de quo initio litterarum Archiepiſcopi Panormitani fit mentio. Ideo cum extinguatur Lugduni prius debitum, vt etiam dictum eſt Theor. 289. litteræ non redeunt inanes, ſed effectum ſuum conſequuntur. Non igitur illicitum eſt

cambium

cambium cum huiuſmodi recurſa, ſi remota fraude ſecundum ſuam naturam ſpectetur. Tum quia licet vnicuique in conſiliis capiendis rerum agibilium ſequi opinionem doctoris grauis ratione aliqua fultam, ex S. Tho. q. 3. art. 13. Palud. 4. d. 17. Antonino 1. p. t. 3. cap. 10. §. 10 Nauarr. de pœnit. d. 7. cap. ſi quis autem. At opinio, quæ affirmat hoc cambium recurſe eſſe licitum, fulcitur auctoritate Doctorum, vt Albornotij l. 3. tr. 4. Boninſeg. cap. 4. 6. & 7. Nauarr. conſ. 1. de vſur. & conſ. 31. Impr. Rom. Syl vſura 4. quæſt 9. dicto 6. Leſſij l. 2. cap. 23. dub. 7. vbi ait id eſſe concluſum a ſex viris doctiſſimis in Luſitania, & ſpeculatiuè eſſe ſententiam veteriem, Auctoris innominati Societ. Ieſu apud Nauarr. d. conſil. 31. Michaëlis Salonis d. controu. 12. Scacciæ §. 6. Gloſſa 1. tota maxime n. 21. 62. 63. & plurium. & fauent rationes, quippe cum & adſint tres radices iuſtitiæ cambij, de quibus Auctor innominatus in citato conſil. 31. Nauarr. nempe vera emptio campſoris, & venditio campſuarij; licet enim pecunia nondum ſit actu, eſt tamen potentia, cum alio cambio, aut alia via haberi Lugduni poſſit, ſicut vẽdi poteſt fætura gregis, iactus retis, captura auium, & cæt. ex l. nec emptio. ff. de contrah. empt. recteque fiat ſtipulatio eorum, quæ potentia habere poſſumus l. interdum. ff. de verb. obl. ſit vera ſeruitus campſoris, ſit incertitudo lucri (ſolet enim cambium aliquando eſſe cum iactura campſoris) & auctuarium lucri non dependeat ab arbitrio campſoris, vt aliqui putant, ſed ex communi mercatorum, & deputatorum conuentione, & voce; ideo nulla videtur iniuſtitia. Deinde quia ibi per acceptationẽ litterarum fit vera ſolutio prioris debiti, non ſecus ac ſi tu, vel alius quis mihi donaret 100. ſcut. quibus in meum dominium receptis, ſoluerem debitum antea contractum, vt poſſem etiam eis vti in emptione mercium, extinctione cambij cum tertio, & aliis negotiis; & obligatio poſterior ſit diuerſa à priori, vnde aliquando accidit, vt vnum cambium habeat hypothecam in bonis campſuarij, & non alterum.

Denique Romani Pontifices, & Eccleſiarum Prælati, cum huius cõſuetudinis notitiam habuerint, ſi illicitum exiſtimaſſent, ſuis conſtitutionibus reprobaſſent, vt argumẽtatur Salon loco citat. quod tamen nunquam fecerunt. ex quibus etiam conſtat quid reſpondendum ſit contrariis argumentis. negandum eſt enim eundem non poſſe ſecundum diuerſas rationes, & reſpectu diuerſorum ſuſtinere perſonam dantis, & accipientis, cum etiam in ſacrificio ſacerdos poſſit ſuſtinere perſonam Chriſti, Eccleſiæ, & perſonæ indigentis. Itémque non poſſe vendi, quæ ſunt in potentia, & nondum actu; & per accidẽs eſt quod pecunia non ſoluatur realiter in primis nundinis, cum ex acceptatione litterarum, quæ ſolutioni æquiualet, habeatur pro facta, & accepta ſolutione reali, vndecumque legitimo, & reali contractu credito accepto, fiat liberatio obligationis; ſicut nec refert, quod equũ emam pecunia mea per te, vel accipiam illam ad cambium, vel mutuum; campſor enim facit ex ſua pecunia,

nia, vel credito nouo contractu, vt campſuarius poſſit in nundinis contractum debitum vere ſoluere, ob id huiuſmodi in nundinis ſolutio, non eſt ficta, ſed virtualis, cum vera, & realiter fiat prioris liberationis obligatio, & ideo æquiualet reali ſolutioni, vt paulò ante ex l. liberationis. ff. de verb. ſig. & l. ſolutionis. ff. de ſolut. & liber. dicebamus. Itemque negandum eſſe vnicam tantum pecuniam; eſt enim pecunia præſens, quam campſor ſoluit campſuario, & eſt abſens, quam campſuarius nouo cambio, vt prius extinguat, accipit à campſore aut negotiorum eius geſtore, vt poſſet accipere à Martino, & eius dominus factus, iam de ſuis, non de Campſoris pecuniis, ſatisfacit priori debito, vnde etiam in foro exteriori ſemper cenſebitur facta vera ſolutio, non ſecus ac ſi ſolutio facta fuiſſet de pecunia ad cambium accepta à Martino, aut ſicut de ea pecunia ſic ab ipſo eodem campſore ad cambiū accepta, cui adhuc deberet primum cambium, poſſet, ſi eam ſummam deberet idem debitor perſoluere cuidam tertio, quid prohibet, vt de ea iam ſua facta poſſit ſoluere, & extinguere primum debitum campſoris? vnde etiam ſequitur, vt ſolutio prioris cambij, non fiat Genuæ, vbi accepta eſt pecunia, ſed in ipſis, v.g. nundinis Lugdunenſibus, aut Placentinis, fiat Genuæ ſolius ſecundi cambij ſolutio, cum ex Lugduno, aut Placentia ſecundæ litteræ tranſmittentur.

Scotia.

THEOREMA 292.

DEcernitur §. 10. vt Bononiæ regulentur cambia ſub nomine ſcutorum auri in auro. Iuxta enim diuerſitatem locorum contrahi ſolent cambia diuerſo nummorum genere. Etſi enim realiter dentur ad cambium monetæ currentes, præſertim nummi aurei quinque impreſſionum, Hiſpaniæ, Genuæ, Venetiarum, Florentiæ, & Neapolis, ex l. 19. de cambiis, in cedulis tamen, & cambiis mercatores Romæ reducunt ſummas ad ducatos veteres de Camera, qui nō ſunt amplius, Neapoli ad ducatos de carlinis, in Germania ad Florenos, in Belgio ad groſſos, Bononiæ ad huiuſmodi ſcuta de auro in auro, in Hiſpania ad marauedinos, Placentiæ ad ſcuta de marcha, alibi ad aliud genus monetæ, vt colligitur ex Hieronymo de Luca, tr. de camb. Molina d. 400. 410. Sarnenſi ad regul. Cancel. de valore expr. q. 9. Leſſio dub. 5 & 6. Io. Bap. Lupo. cap. nauiganti. §. 2. de vſur. Scaccia §. 1. Gloſſa 3.

Porrò ſcutum de marcha, quo vt plurimum regulantur cambia, originem traxit, teſte Hieronymo de Luca ex Germanis, qui ad nundinas deferre ſolebant aureas maſſulas ſignatas vnciarum octo, valentes ſcuta quinque impreſſionum 65. quarum ſingulas campſores dantes ad cambium emebant præſenti pecunia, in nundinis illas recepturi, v.g. aureis ſolum 63. ſucceſſu temporis exoleta marcha, animaduertentes campſores pretia legalia pecuniarum in dies variari, iudicarunt ſtatuendum aliquod genus monetæ, ſiue verum, ſiue fictum inuariabile, ad quod

 reda

reducerentur nummi aurei, & aliæ monetæ currentes. idque prudenter, tum vt locum fraudibus, & litibus, quæ quotidie ex varietate pretij monetarum oriebantur, intercluderent, tum, vt qui ex diuerſis Regnis, & Prouinciis ad cambiorum nundinas cõflu bant, in quibus ſunt in vſu variæ monetæ, poſſent certò conficere calculos, & ſupputationes ſuas, habito reſpectu ad huiuſmodi marcharum ſcuta, quæ ſecundum ſe valent ſingula ſolidos 67. d. 4. monetæ aureæ (tales enim cenſentur prædicti ſolidi, & denarij), non quod ſint ex auro, ſed vt contradiſtinguantur à ſolidis, & denariis currentibus.) Eadémque cauſa valorem currentium aureorum nummorum mercatores in cambiis ſemper ſupputant 68. ſolidorum aureorum, ſiue valor legalis currentis aurei nummi creſcat, ſiue decreſcat. Ex quibus fit, vt v.g. 100. ſcuta 68 ſolidorum aureorũ, æquiualent ſcutis 101. de marcha in nundinis. Quia tamen, vt ſuperius dictum eſt, abſens pecunia minus æſtimatur, quam præſens, qui pro futuris nundinis emet ſcuta de marcha, volet ſolum emere præſenti pecunia pretio currente in foro, iuxta abundantiam pecuniarum, emptorum, & cæt. vt dictum eſt aliàs, v. g. ſolidis 66. pro quolibet ſcuto de marcha reddendo in nundinis ſolid. 67. & d. 4. quod non facit peculiarẽ difficultatem cambij diuerſam ab ea, an liceat in cambio aliquid lucrari.

Ad huiuſmodi igitur ſcuta de marcha, de quibus etiam dixi Theor. 61. Siculus reducet ſuas oncias, & grana, Neapolitanus carlinos, Venetus marchatos, Bononienſis ſcuta de auro, Hiſpanus marauedinos, Romanus ducatos de Camera, Germanus florenos, Flander groſſos, quæ cæteri non intelligunt. Neque eſt in hoc iniuſtitia vlla, cum non varietur per hoc valor monetæ currentis, quæ in reali ſolutione ad cambium datur, aut recipitur, & vtrique contrahentium tantundem valeat. Id enim fit tãtum commoditatis gratia, ne ſit in dies variè ſupputandum, iuxta incrementum, aut decrementum valoris monetæ, non ſecus ac fit à Iuriſperitis in ſupputanda hæreditate per vncias, & libram, & in ſupputatione 24. caractorum nautum.

THEOREMA 293.

Tandem prædicta capitula, & alia clariora, & quæ explicatione noſtra non egent, approbat Pius V. §. 25. grauiſſimis illis verbis. *Motu proprio non ad ipſorum Mercatorum, vel cuiuſlibet ipſorum nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & ex certa ſcientia noſtris, prainſerta capitula, ac prout illa concernunt omnia, & ſingula in inſtrumento ſeu inſtrumentis, aut documentis, ſeu ſcripturis publicis, aut priuatis deſuper confectis contenta, & inde ſecuta quæcumque, licita tamen, & honeſta Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò approbamus, & confirmamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus.* &c.

Quo loco non poſſum non mirari Philiarchum, qui cap. 24. dub. 3. cenſet Pontificem non approbare ſimpliciter præinſerta capitulã, ſed ſolum ſi ſunt, aut quatenus ſunt, honeſta, & licita. dolet enim

enim à Pontifice hic cambiorum recurſum approbari; ſed eius pace res aliter ſe habet. Etenim particula, *Ac*, copulatiua eſt. l. 4. ff. de cuſtod. reo. & l. nullus, in fine. Cod. de ſum. Trin. & fid. Cath. Copulatiuæ autem natura eſt diuerſa copulare, ex Acurſio in rub. ff. de iuris, & facti ignor. & Bartolo ibidem, & Alberic. in dictionario in dictione, *&c*.

Oſtendit igitur Pontificem duo diuerſa confirmare. Primum, capitula inſerta in breui tanquam licita, & honeſta ſimpliciter & abſolute. Tum quia ſi nó confirmat capitula, niſi ſint honeſta, non ſatisfacit petitioni ſupplicantium, qui petunt confirmationem capitulorum, adhuc enim relinquuntur ſuſpenſi, & confirmatio nihil operatur contra l. quando. ff. de legatis primo. Tum quia non ſatisfeciſſet ſuo muneri. eius enim eſt declarare, an contractus ſint liciti, ex Anton. 2. p. tit. 22. cap. 1. verſ. 13. & Deciano in tr. crim. l. 6. tit. 11. num. 30. ideo de hoc conſultus, cum viderit, ac conſiderare potuerit diligenter capitula, & petitionem, rem debuit ex cathedra tanquam ſum. Pontifex, & Eccleſiæ Paſtor definire ipſe, & non relinquere inferioribus iudicibus, rem diiudicandam, nulla adiecta qualitate, aut conditione.

Alterum, inſtrumenta, & reliquos actus, quos confici contigerit in ipſorum capitulorum executione, & obſeruatione inter contrahentes; quod ſolum reſpiciunt verba illa (*licita tamen, & honeſta*) non enim potuit Pontifex aliquid ſtatuere de his, quæ facienda erant in futuro, cum quæ, & qualia futura forent, cognoſcere non poſſet, ſed relinquere oportuit futuræ declarationi. Et poteſt confirmari ex Bartolo in l. cum propter. ff. de legat. præſtand. qui in ſimili caſu dixit, ſi iudex in alienatione bonorum minoris interponat decretum: ſi & quatenus alienatio de iure proceſſit, illam clauſulam referendam eſſe, non ad decretum, ſed ad non expreſſa, quorum cognitionem iudex non habuit. Qua auctoritate adductus Hieronymus Gabriel conſil. 183. num. 20. lib. 2. dicit clauſulam hanc in breui Apoſtolico. *Confirmamus ſtatuta, & ordinationes prædictas, & omnia, & ſingula in illis reſpectiuè contenta, & inde ſecuta, quæcumque licita tamen, & honeſta.* prædicta verba (*licita tamen, & honeſta*) referri ad ea, quæ in Apoſtolico Breui expreſſa non fuerant, de quibus Papa non cognouit. quod etiam ſcripſit Oldradus conſil. 33. in fine, Alexand. conſil. 193. l. 2. Gomez in reg. Cancell. de iure quæſito non toll. q. 1. num. 47. & Pariſius conſil. 70. n. 12. l. 1. Denique quia quando clauſula, quæ per ſe ſtare non poteſt, poſita eſt in fine, refertur ad actum, & diſpoſitionem immediate præcedentem. ex Bartolo. l. vltima. ff. de rebus dubiis. Socino ibid. Alex. conſ. 158. num. 7. lib. 6. At hæc verba, licita tamen, & honeſta, per ſe ſtare non poſſunt, ſolum igitur ad immediata, nempe, Ac prout illa, & cæt. & non ad præinſerta Capitula ſunt referenda. quibus etiam fundamentis idem cenſuit Illuſt. D. Iacobus Menochius, in ſpecie de hoc caſu conſultus.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 83. olim 85. editæ anno 1569. quæ incipit.

In omnibus rebus.

EPITOME 128.

Pœnitẽtiariæ Apoſtolicæ Officiales aliquid etiã ſpõte oblatum accipiẽtes, &c. excommunicãtur, priuãtur officio, fiunt inhabiles, & infames, & a ſolo Papa abſoluendi.

OFFICIALIBVS Pœnitentiariæ Apoſtolicæ præcipit. §. 12. vt officia ſua per ſe ipſos diligenter, & fideliter exerceãt, ſolique præſentes, & actu exercentes, niſi legitimè impediti, fructus, & emolumenta percipiant. quorum ſingulis, ſtatutum aliunde ſtipendium, cuique conueniens, aſſignandum eſt, quo ſolo contenti eſſe debebunt; ita vt nihil aliud, etiam ſponte oblatum à partibus, aut aliàs ſiue pro expeditionis celeritate, ſiue pro alio extraordinario labore, tam procurando, quàm ſcribendo, aut recognoſcendo, & examinando, capere poſſint Quicumque ſecus fecerint, huiuſmodi officio priuati, excõmunicationis quoque ſententia innodati eo ipſo cenſeantur. cuius abſolutionis beneficium, ab alio, Romano Pontifice, excepto mortis articulo, nequeant obtinere.

§. 20. Inſuper monet omnes prædictos, vt diligenter caueãt, ne in officiorum ſuorum exercitio quouis pacto, fraus, aut dolus admittatur, vel captio inducatur, néue ipſi partibus quidquam doloſe, aut fraudulenter ſuggerãt, quo facilius poſſint optata impetrare, ſed ſolùm petitiones iuſtas, rationabiles, & honeſtas recipiant, & proponant. Quod ſi dolum, aut fraudem feciſſe, aut quicquam vel minimum pro labore, aut aliàs quoquo modo feciſſe conuicti fuerint, præter cenſuras, & pœnas, quæ contra talia admittentes quomodocũque propoſitæ ſunt, in pœnam priuationis officiorum ſuorum incurrant, & ad futura inhabiles, infaméque reputentur, prout illos priuatos, inhabiles, & infames ipſo facto declarat.

THEOREMA 294.

EXemplo Pij IV. qui conſtitutione 53. aliàs 69. quæ incipit. *Sublime.* reformarat Pœnitentiariam, Pius V. incumbens in eiuſdem curam, in præſenti Motu proprio pluribus ſancitis legibus, magnopere diligentiam, fidelitatem, & integritatem exigentibus in Officialibus, præcipit. §. 12. vt officia ſua diligenter per ſe ipſos, & fideliter, ne videlicet per famulos negligentiæ, aut fraudibus detur locus, contenti aſſignatis aliunde ſtipendiis, exerceant. Quare ſub excõmunicatione Papæ reſeruata,

&

& aliis pœnis vetat munera, etiam oblata, recipere. Quod ſanè nouum non eſt, cum etiam huiuſmodi receptionem munerum prohibuerit Iudicibus, & Officialibus Modeſtinus in l. plebiſcito. ff. de offic. Præſid. & Innoc. III. c. cum ab omni. extra. de vit. & honeſt. cler. & Bonifacius VIII. c. ſtatutum. §. inſuper. de reſcript. l. 6. qua de re Gloſſa in d. c. cum ab omni. Hoſtienſ. ibid. num. 11. Turrecrem. c. vendentes. num. 3. 1. quæſt. 3. Ancharan. conſil. 271. tit. de crim. Alexand. conſil. 206. num. 9. lib. 2. Menoch. de arb. l. 2. caſu 517. Decian. l. 8. cap. 35. num. 14. crim.

Ne quis autem poſſet allegare ſalarij defectum, quo caſu aliquid accipi poſſe, ſine iniuſtitia voluit Ang. in l. 1. in fin. Cod. ad legem Iul. repetund. Salycetus in l. iubemus, num. 3. Cod. eodem. Pariſ. de puteo. de ſyndic. in Verbo corruptio. c. 3. Decian. l. 8. c. 40. num. 7. de crim. Menoch. l. 2. de arb. cap. 517. n. 21. qui alios citat, & Maſcard. de probat. l. 1. concl. 164. & auth. *vt Iudices ſine quoquo ſuff. fiant*. §. penult. quæ ait: *Accipient autem nihil ab vllo, ſi aliquis ex Fiſco ſolemnis eis quæſtus erit, aut ſi nihil ex fiſco percipiunt, nihil vltra, quàm ſacra ſtatutum eſt conſtitutione, percipiant*. Pontifex ſingulis commodum ſalarium ſtatuit, vt habeant abſque muneribus, vnde viuant; vt etiam Innoc. III. loco cit. prohibens Eccleſiaſticos quidquam à partibus in iudicando accipere, rationem prohibitionis reddens, ait, iam eis eſſe Eccleſiaſticos redditus aſſignatos, vt ex ipſis honeſtè viuant, & non ex iudiciis. & Iuſtinianus in §. oportet. in auth. de mandat. Princip. ita Triboniano dedit in mandatis. *Oportet igitur te purè ſumentem adminiſtrationem, & ſine omni ſuffragio præ omnibus aliis mundum ſeruare, mundas Deo, nobiſque, & legi manus, & nullum contingere lucrum, neque maius, neque minus, neque captioſum quiddam cōtra ſubiectos facere negotiationes, ſed contentum eſſe ſolis à Fiſco tibi miniſtratis.*

Ideo nec pro expeditionis celeritate (quod tamen alias ſi fiat ſine alicuius præiudicio, non improbatur, ex Paride de puteo in pract. Syndic. loco citato, num. 5. Nauarr. comm. de datis, & prom. not. 9. num. 16. Menoch. l. 2. de arb. caſu. 343. in addit. per eum nuper editis. num. 2.) nec pro extraordinario labore, quo aucto augeri ſolet ſalarium, ex Felin. in c. cum olim. num. 1. de re indic. niſi ſcilicet, in conſtituendo ſtipendio habita ſit etiam ratio huius circumſtantiæ, vt habita eſt hoc loco à Pontifice, aut alia cauſa, quid accipere licet, quod præceptum eſt, tum quòd munera excæcant prudentes, & ſubuertunt verba ſapientum, & mutant verba iuſtorum, vt habetur Exod. 23. tum ne grauarentur, aut exhaurirentur, qui pro ſuarum animarum remediis ad Pœnitentiariam Apoſtolicam recurrunt. tum vt euitetur omnis nundinationis vmbra in hoc negotio; quod enim gratis acceptum eſt, gratis eſt concedendum.

THEOREMA 295.

MOnet deinde. §. 20 caueant iidem Officiales, ne hac in re fraus, aut dolus admittatur. Quæ duo etſi in iure ſæpè a Doctoribus pro eadem re accipiantur, ex Bartolo in l quod Nerua.

num. 1. ff. depoſit. Felin. in c. ſi autem. num. 1. de reſcript. Tiraquel. de retract. lignag. §. 26. Gloſſ. 1. num. 33. vbi dicit id communiter teneri in l. iuris gentium. §. *ſed & ſi fraudandi*, ff. de pact. & Decian. p. 1. l. 1. c. 5. n. 12. propriè tamen dolus eſt veluti genus, latiuſque patet, quàm fraus, quæ ſe habet vt ſpecies. ob id omnis fraus eſt dolus, & non è cõtra, ex eodẽ Decian. n. 10. Tiraquell. & Bartolo vbi ſupra, & Menochio de præſump. lib. 1. præſump. 3. n. 3. Definitur verò *Dolus* ab Vlpian. l. 1. §. 1. ff. de dolo malo, ex Seruij, ſeu C. Aquilij ſententia. *machinatio ad decipiendum, fallendumque alterum adhibita, cum aliud agitur, & aliud ſimulatur.* Quos ſequuntur Menoch. in 5. remed. recuper. poſſeſſ. num. 73. & Decian. lib. 1. p. 1. c. 4. num. 1. *Fraus* autem ex eodem Deciano ibid. c. 5. rubr. de fraude. num. 1. *eſt actus malitioſus tendens de permiſſo ad prohibitum.* Neque enim fraus fit de permiſſo ad permiſſum, neque de prohibito ad prohibitum, ſed ſolum de permiſſo ad prohibitum, cum ſcilicet permiſſum agi ſimulatur, & tamen verè agitur prohibitum.

In quibus verò fraus, & dolus differant, perſequitur Baldus in l. quæ fortuitis. num. 5. Cod. de pignorat. act. Felinus in c. ſi autem. de reſcript. Alciatus in l. aliud eſt fraus. ff. de verb. ſignif. Menochius de præſump. l. 5. præſumpt. 3. n. 4. Decian. p. 1. lib. 1. c. 5. num. 10. & ſeqq. & Virginius Boccac. in Conſtitut. Picen. Gloſſ. 9. num. 9. committentes autem dolum, aut fraudem, vel accipientes etiam munus aliquod, licet minimum (nec mirum, cum in Iudicibus ſenſerit Alexander conſil. 206. num. 9. & 11. lib. 2. etiam in valore vnius denarij munera vetari) priuat officiis, & reddit inhabiles, & infames ipſo facto.

Similia omnino his habentur in eiuſdem Conſtitutione n. 84. olim 86. quæ incipit. *In earum.* edita eodem anno 1569. contra Officiales Cancellariæ Apoſtolicæ, aliquid etiam minimum, & ſponte oblatum recipientes. ita enim ſe habet. §. 7. *ne vel quid minimum etiam ſponte oblatum accipiant, ſiue pro expeditionis maturatione, ſiue alio extraordinario labore, aut à famulis, aliiſque perſonis capere permittant, ſed ſuis quiſque taxis, & ſtipendiis, vti conſtituta ſunt, contenti eſſe debeant. Quicunque ſecus fecerint, præter illas cenſuras, & pœnas, quæ in talia perpetrantes impoſita ſunt, ſuorum officiorum priuationem incurrant, & ad futura inhabiles, & infames cenſeantur, vti priuati, inhabiles, & infames eo ipſo declarantur.* Non eſt tamen hic adiecta excommunicatio, eáque Papæ reſeruata, vt in præcedenti, etſi vtrobique confirmet, ſi quæ in tales impoſitæ ſint, cenſuras. Videatur etiã Theorema 111. & ſeqq. vbi ſimilem conſtitutionem. Pauli II. contra rectores ſtatus Eccleſiaſtici accipientes munera, explicauimus.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 93. editæ anno 1569. quæ incipit. Infelicis ſæculi.

EPITOME 109.

BONIFACII VIII. Conſtitutionem, qua aliquem — Offendẽtes & hoſtilites

inſequẽtes Cardinales cum ſociis, cõplicibus, receptãtibus, nõ reuelantibus, excõmunicãtur, ſũt rei læſæ Maieſtatis, diffidati, inteſtabiles, priuati officiis, beneficiis, &c.

quem ex Cardinalib. violenter iniectis manibus violantes, hoſtiliterque inſectantes, vel id fieri mandantes, ſocij, ratum habentes; dantes conſilium, fauorem, & poſtea receptantes, aut ſcienter defendentes excommunicantur reſeruata abſolutione Papæ, denunciandi publicè feſtis diebus, donec manſerint in contumacia, pulſatis campanis in omnibus Eccleſiis loci, & vicinarum ciuitatum, declarantur rei læſæ maieſtatis, infames, diffidati, banniti, inteſtabiles, priuati feudis, officiis, beneficiis, eorumque bona fiſco applicantur, ædes ſubuertuntur, eiſque nullus tenetur reddere debita, aut reſpondere in Iudicio, & de quibus, habita notitia, temporales Domini tenentur ſub excõmunicationis latæ ſententiæ pœna, intra menſem obſeruari facere dictam extrauagantem, Pius V. in hoc Motu proprio §. 3. confirmat, & extendit ad qualitercunque ſcientes, & non reuelantes quemcumque prædictorum.

THEOREMA 296.

GEnus hoc ſacrilegij in hoc Motu proprio à Pio V. deploratũ occaſione violentiæ paſſæ ab Illuſtriſſimo ac Sanctiſſimo Cardinali Carolo Borromeo, iam inter Diuos, cum Chriſto in cœlo regnantes, adſcripto, ab impiiſſimo ſicario, non ſolum damnatum fuit à Bonifacio VIII. in c. felicis. de pœnis lib. 6. verùm etiam a Leone X. bulla 16. quæ incipit. *Temerariorum*. & iam caſus violantium Cardinales, Epiſcopos, iuxta Clementinam. *ſi quis ſuadente*. de pœnis. Sediſve Apoſtolicæ Legatos, & Nuncios, factus eſt vndecimus Bullæ cœnæ. idque meritò, cum Cardinalium auctoritas, & dignitas in Eccleſia, ſit Epiſcopali maior (licet poteſtas ordinis Epiſcoporũ antecellat, cum multa circa Sacramenta poſſit Epiſcopus, quæ non poteſt ſimplex Cardinalis) & tranſcendat Patriarcharum, & Primatum Iura, vt Petrus Damiani, & Eugenius IV. in epiſt. ad Cantuarienſem Epiſcopũ apud Iacobatium. l. 1. de Concil. n 252. & Petr. Gregor. Syntag. l. 15. c. 4. teſtantur; quòd Rom. Pontificem eligant Cardinales. c. licet. de elect. c. vbi periculum, de elect. in 6. & cap. in nomine. d. 23. cùmque ſuo conſilio, opera, & ſtudio in totius Eccleſiæ gubernatione iuuent, Prælati verò cæteri ſolùm certis Eccleſiis præſint. Quare etiam ab eodem Cardinales fratres appellantur. c. per venerabilem. qui filij ſint legit. & in extrauag. de elect. cap. 4. & ſui corporis partes. in c. felicis. de pœnis. l. 6. Iulio Claro. §. læſa maieſtatis. num. 4. Ideoque rectè Cardinales dicuntur, hoc eſt principales, ac primarij miniſtri, & Senatores Eccleſiæ. Cardo enim præter polos, & vertices, circa quos cœlum rotatur, vel ferrum, circa quod vertuntur fores, ſignificat id quod in negotio, vel cauſa

præ

præcipuum eſt, ob id quatuor præcipuè virtutes à D. Ambroſio in Lucam Cardinales virtutes dicuntur, & à D. Auguſtino l. 1. de bapt. c. 6. Donatiſtæ præcipui, Cardinales Donatiſtæ, vt etiam Cardinalis Epiſcopus, Cardinalis presbyter, Cardinalis Diaconus. c. in nomine Domini. d. 23. c. miniſterium. de officio Archipresbyteri. c. præſul. 2. quæſt. 5. & c. à ſubdiacono. d. 93. qui in eo ordine præcipui ſunt, & cæteris præeminent. Multa de Cardinalibus, quæ ad rem noſtram non pertinent, videri poſſunt apud Cardinalem Albanum in l. de Cardinalibus, Martinum Laudenſem. tr. de Cardinalibus, Barbatiam. tr. de Cardinaliũ præſtantia, Turrecrematam in ſumma de Eccleſia. Auguſtin. Triumphum. tr. de poteſtate Eccleſiæ S. Anton. 3 p. tit. 21. Azorem. p. 2. l. 4. c. 12. Onuphrium Panuinum, & alios.

THEOREMA 297.

QVo ad perſonas igitur, conſtitutio Cardinales omnes protegit, ſiue capellam habeant, ſiue non; dummodo iam ſint declarati Cardinales, & aſſenſerint, quippe cum iam ſint Cardinales, ex Palud. 4. d. 18. quæſt. 2. art. 2. caſu 16. & Sayro. l. 3. c. 15. protegit, inquam, formaliter ab actione iniurioſa, ſecus, ſi actio fieret in propriam defenſionem, vt notat etiam Suarez. d. 21. ſect. 2. n. 69. Sayrus loco cit. num. 5. Anton. 3. p. t. 25. c. 2. & 3. Syl. excommunicat. 11. num. 1. Nauarr. c. 27. n. 67. Gloſſ. c. Fœlicis. de pœnis. l. 6. cum vim vi repellere liceat. c. ſignificaſti. 2. §. ſi verò. de homic. & l. vt vim. ff. de Iuſt. & iure. & l. 1. Cod. vnde vi.

De diripientibus verò eorum Palatia, & bona, nulla hic fit mentio, ſed habetur de his particularis conſtitutio. 16. Leonis X. vbi etiã cum complicibus excommunicantur, & ſubiiciuntur cæteris pœnis, dicti. c. Fœlicis, vt dictũ eſt Theor. 156. 157.

Quoad perſonas autem oſtendẽtes, eſt pariter vniuerſalis, cum non tantum comprehendat principales, ſed etiam minùs principales, & poſtea receptantes, & ſcienter defendentes, immo ex hoc Motu proprio Pij V. qualitercunque ſcientes, & non reuelantes opportunè Papæ, vel Ordinario, ante, vel poſt commiſſum crimen, vt notat etiam Nauarr. c. 27. num. 150. §. 65. quemcunque prædictorum.

Quantum ad actiones prohibitæ ſunt, Primò, iniectio manuum violenta in Cardinales occidendo, vulnerando, percutiendo, capiendo, incarcerando, detinendo. Secũdò, hoſtilis inſecutio, phyſica ſcilicet, vel motu corporali, licet ad violentã manuum iniectionem non deueniatur. non verò ſi inſecutio moraliter ſolum fieret, v. g. per verba iniurioſa, detractionem, & ſimilia, vt conſtat ex proprietate verbi, & aduertit etiam Suarez. d. 23. ſect. 3. num. 12. cum aliis. Tertiò, iuſſio vt hæc fiant, ſecuto tum effectu actionis mandatæ, ex Gloſſa in Clement. *Si quis ſuadente*, de pœnis. Verb. mandauerit. Ioan. Andr. ibidem. Syl. excommunicato 7. num. 44. Anton. 3. p. tit. 25 c. 3. ſi enim actio, quæ mandatur ſecuta ſit, v. g. inſecutio, licèt ad captionem, percuſſionémve non

non ſit deuentum, ſufficit ad cenſuras incurrendas. Quod ſi mandatum fuiſſet ſufficienter reuocatum,& reuocatio ad mandatarium perueniſſet, & adhuc ille exequeretur,non præſumeretur id factum vi mandati, ſed nequitia mandatarij, & ob id mandans non incurreret cenſuras. Quartò, ſocium eſſe facientium, cum & hic in ſacrilegium influat, vnde ſimiles exprimuntur etiam in cit. bulla 16. Leonis X. Quintò, Ratihabitio, dummodo tamen id ſit ſuo nomine factum, ex Ioan. And. & Gloſſ. in c. Fœlicis. de pœnis. l. 6. & in Clementina ſi quis ſuadente. de pœnis. & ex regula iuris in 6. Ratum quis. Suarez d. 21. n.71. Syl. excommunicat. 7. n.33. & aliis,vt dictum eſt Theor. 157. alias non contrahitur cenſura, cum non habeatur pro influxu talis ſimplex ratihabitio, vt dicetur Theorem. 420. Sextò, conſilium, & fauor,& poſtea receptatio, & ſcienter defenſio,& non reuelatio horum nequam, & facinoroſorum. Similem clauſulam habes in ſcientes,& nõ reuelantes vſurpatores bonorum, & Scripturarum Apoſtolicarum in Conſtitutione 4. quæ incipit. *Paſtoralis*. Pij IV.

Pœnæ denique præter infligendas à ſæculari poteſtate in hos facinoroſos ſunt. Primò, excommunicatio Papæ extra mortis articulum reſeruata in cit. c. Fœlicis de pœnis. l. 6. Clement. *Si quis ſuadente*. de pœnis bulla. 16. *Temerariorum*. Leonis X. Pij V. hoc Motu proprio, & Bulla cænæ. Secus ſi Cardinalis noctu, vel alieno habitu incedens, non agnoſceretur, vt etiam de cæteris Clericis dicendũ eſt, ob ignorantiam perſonæ, quæ offendentem excuſat à contumacia. habetque hæc excommunicatio illud præ cæteris peculiare, quòd iubet Pontifex excommunicatos, donec in contumacia manſerint, feſtis diebus, pulſatis campanis in loco delicti, & vicinarum ciuitatum denunciari. Qua in re dubium eſt, quænam dicantur ciuitates vicinæ. Et quidem Io.And. & Ioan. Monachus in dictam Bonifacij conſtitutionem Fœlicis. dicunt intelligi ciuitates, quæ ſunt intra duas dietas, iuxta c. præſenti.§.loca.de præbend.l.6. Continet autem vna dieta 20. milliaria, ex l.1.ff.ſi quis cautio. Sed communis opinio docet id Iudicis arbitrio definiendum. ita Gloſſa in d c.Fœlicis.§.præſenti. Ancharan.num.3. Geminian. num. 2. ibid.Socin. ſenior in c. perpendimus. num. 248. de ſent. excomm. Alexand. conſil. 57. num. 6. lib. 3. Gloſſ. in c.cum nullus. de temp.ordin.l 6. Gloſſ.in Clement. *Cauſam*. de elect.& ibid. Çardin.& Imola, Archidiac. in c. quicunque 16. quæſt.3. Bartholus in l.4 §.ſi tam vicinum. ff. de dam. infect.Felinus in c.quoſdam.n.1.& 3.de præſump. & Petr.Gregor. l.4. Syntag.c.24.num.4.

Secunda pœna eſt criminis læſæ Maieſt.ex cit.c.Fœlicis. Qua etiam de re Gigas tr.de crim.læſæ Maieſt. quæſt. 5. Clarus. §. læſa Maieſtas num.4. Cardinalis Albanus. q. 42. Iacobatius. l.1. de Concilio. Azor tom.2.l.4.c.1. quæſt.9. & communis ſententia, quippe cum hoc crimen incurrat non tantum machinans in Principis mortem,ſed etiã machinans in mortem illi aſſiſtentium conſiliariorum. l. quiſquis. Cod.ad. l. Iuliam Maieſt. hæc autem non accidit in violandis infe-

rioribus Prælatis. Eſt autem pœna committentium crimen læſæ Maieſtatis, mors ipſa, & ex conſuetudine ſolent hi viui in fruſta diſcindi, & appendi in eminentibus ciuitatum locis, ex Claro ibid.n.8.

Tertia, infamia ipſo iure, qua tamen afficiuntur ſolum poſt declaratoriam ſententiam Iudicis. l. l. ff. de his, qui notantur infamia.

Quarta, diffidatio, & bannus, ideoque cæteri Chriſti fideles cōtra huiuſmodi delinquentes iuſtè bellum mouere, & occidere poſſunt. Videndus Geminianus in c. 1. de homicid. l. 6. §. ſacri. num. 11. Diaz in pract. crim. c 96. Graff. p. 2. l. 2. c. 21. num. 5. 6. Syl. verb. aſſaſſini. §. 3.

Quinta, inhabilitas ad teſtandū, & conſequenter etiam ad hereditates, vt dictum eſt Theor. 12. n. 5. & 6. & Gloſſa in c. Fælicis. de pœnis. l. 6. & Gloſſ. in l. is cui. ff. qui teſtam. Molin. d. 154. Syl. verb. hæreditas 3. quæſt. 2. Azor. p. 1. l. 5. q. 8. quæſt. 1. Vaſquez. 1. 2. d. 169. cap. 3, num. 32. Menochio conſil. 185. Claro. quæſt. 34. de teſtam. num. 2. Leſſio l. 2. c. 19. num. 53. quod non item diſponitur in Clem. 1. de pœnis. de Epiſcoporum percuſſoribus, ſed ſolum de violatoribus Cardinalium. c. Fælicis. præcitato, ob dignitatis prærogatiuam.

Sexta, beneficiorum, officiorū, feudorum priuatio.

Septima, confiſcatio bonorum.

Octaua, ædium demolitio nullo vnquam tempore reædificandarum.

Nona, actionis in iudicio denegatio, quæ eſſe ſolet pœna hæreticorum, ex l. 7. Patauina Feder. II. & l. credentes. Cod. de hæret. Gregorio IX. bulla 3. & Innoc. III. c. 13. de hæret. §. credentes.

Decima denique, clauduntur portæ eorum filijs, & nepotibus deſcendentibus per rectam lineam maſculinam, ad officia, & beneficia, & dignitates Eccleſiſticas, & ſæculares, & priuantur obtentis, vt ex d. c. Fælicis. conſtat. Et niſi temporales Domini, ſeu Rectores intra menſem habita delinquentium cognitione fecerint prædicta obſeruari, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrunt, etſi hæc cenſura non reſeruetur.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 104. aliàs 106. editæ anno 1570. quæ incipit.

Durum.

EPITOME 110.

CVM Trident. Concilium ſeſſ. 24. c. 14. mandaſſet Epiſcopis, vt prauam tollerent conſuetudinē accipiendi ex fructibus primi, aut alterius anni, aliquid in electione, præsētatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, collatione, aut alia prouiſione, ſeu admiſſione ad poſſeſſionem beneficiorū, canonicatuū, præbendarū, prouentuum, ſeu diſtributionum, Pius V. in præſenti Motu proprio. §. 2. eumdem abuſum, quocunque ſit iuramēto, aut præſidio vallatum, abolet, & §. 3. contrafacientes Eccleſiarum Antiſtites, ſuſpendit ab

Recipiēs aliquid in beneficij prouiſione aut admiſſione in poſſeſſionem excōmunicatur, à Papa abſoluēdus, ſuſpenditur, interdicitur.

ab exercitio officij: Capitula, & Collegia ſupponit interdicto: ſingulares verò perſonas excommunicat, & reſeruat abſolutionem Papæ.

THEOREMA 298.

MEritò hæc Conſtitutio, cuius etiam meminit Nauarr. c.27.num.150.verſ.64. Saytus. l.3. c.31. num.14. Philiarchus. l. 3. de officio Sacerd. c. 30. caſu 25. & Gloſſ. Marginalis, extrauag. vnic. *ne Sede vacante*, ſicut & decretum Concilij Tridentini citatum, ſunt edita ad omnem ſimoniæ labem in beneficiis conſequendis auertendam. & eſt aliud ſimile decretum in Concil. Lateranenſi.c.cum in Eccleſiæ corpore, extra. de Simonia, in quo dicitur nimis horribile eſſe pro Epiſcopis, vel Abbatibus, ſeu quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in Sedem, vel introducendis Presbyteris in beneficium benedictionibus, aut Sacramentis aliquid accipere, etiam ſub prætextu conſuetudinis. vt etiam ibidem.c. veniens. prohibetur, ne quid exigatur, etiam ſub eodem conſuetudinis prætextu, à petente admitti in religionem.& c.in tantum. vetatur tamquam Simonia, quid recipi pro Eccleſiarum inueſtitura. ſcilicet ex Panor. ibidem, non tantùm pro inueſtitura iuris, ſed etiam facti. id eſt pro inductione in corporalē poſſeſſionem, etiam ſi ibi talis vigeat conſuetudo. Denique in c. Iacobus. Gregorius IX. mandat Canonicis, vt recepto Iacobo in Canonicum, ei ſuos aſſignent reditus. quod facere renuēbant, niſi prius iuxta conſuetudinem ab eo reciperent prandium. Videri poteſt ad hoc idem propoſitum. 1. quæſt. 3. c. ſi quis præbendas. S.Thom. 2.2. quæſt. 100. art.3. Syl. Simonia. q. 13. Azor.3.p.l.12.c.7.& c.11.q.6.

Nec tantum ſimplicem conſuetudinem Pius V. hîc §. 2. verum etiam quocunque iuramento, & præſidio vallatam abolet, cum iuramentum vim nullam habeat cōtra bonos mores, ex Regula iuris. l.6. quæ habet.non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum iuramentum.& l.vnius §. pacta.ff.de pactis. in qua dicitur. *pacta, quæ turpem cauſam continent, non ſunt obſeruanda.* idem colligitur ex c.quemadmodum. de iureiurando. & ibidem Gloſſa. Per hanc tamen conſtitutionem, vt apparet ex eadem in fine. & notat etiam Nau. Philiarchus, & Saytus locis cit. non præiudicatur fabricæ, ſacriſtiæ, capitulis, menſis, perſonis,& piis locis, quibus fructus beneficiorum vacantium ante collationem, vel poſſeſſionis apprehenſionem, ex ſtatuto, conſuetudine vel priuilegio ſunt applicati; eadémque mens fuit Concilij Tridentini ſeſſ.24.c.14. cum dicit *ſolutiones, permiſſiones, compenſationeſque illicitas.* & paulò poſt. *vt quæcunque huiuſmodi in vſus pios non conuertuntur, atque ingreſſus eos, qui Simoniacæ labis, aut ſordidæ auaritiæ ſuſpicionem habent, fieri* (Epiſcopi) *non permittant.*

Tranſgreſſorum pœnas Concilium eaſdem eſſe voluit, quæ in ſacris Canonibus, vt 1. quæſt.1. per totam.& extra.tit.de Simonia. & ſummorum Pontificum conſtitutionibus, quas omnes innouat, contra ſimoniacos ſunt cōſtitutæ.

Pius verò V. hoc loco §. 3. Antiſtites ab exercitio officij ſuſpendit, Vniuerſitates ſupponit interdicto, priuatos autem gladio ferit excómunicationis, reſeruatis cenſurarum abſolutionibus Romano Pontifici. Porrò de ſingulis legitimis modis conferendi beneficia, videlicet, electione, præſentatione, nominatione, &c. inter cæteros fuſe diſputat Petr. Greg. toto l. 17. Syntag. quem conſule.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 114. olim 119 edita anno 1570. quæ incipit.

Super ſpecula.

EPITOME III.

Non diſputandũ in popularibus cócionibus aut vernaculis libris de cóceptione B. Virginis. *Suſpenſio priuatio, inhabilitatio, excõmunicatio reſeruata Papæ.*

PRÆCIPIT Pontifex, §. 2. vt nemo cuiuſcunque Ordinis, gradus, conditionis, & dignitatis ſit, in popularibus concionibus, vel vbicunque promiſcuè virorum, & mulierum multitudo conuenire ſolet, de controuerſæ immaculatæ Virginis conceptionis parte alterutra diſputare, ſententiam propriam aſſerendo, & confutando contrariam: vel de hac ipſa quæſtione cuiuſuis neceſſitatis, vel pietatis prætextu ſermone vulgari ſcribere, aut dictare præſumat. & inobedientes incurrunt ipſo facto abſque alia declaratione, ſuſpenſionem à diuinis, ſi ſint in ſacris, priuationem cuiuſcunque gradus, dignitatis, & adminiſtrationis, inhabilitatemque ad eadem, & ſimilia in futuro, ſuper quibus diſpenſari, aut abſolui non poſſint, niſi à Romano Pontifice.

§. 3. Cæterum quandiu per Apoſtolicam Sedem altera pars definita non fuerit, liceat viris doctis in publicis diſputationibus, vbi interſunt, qui rem capere poſſunt, & abeſt occaſio ſcandali, de huiuſmodi quæſtione diſſerere, & contra vtramque partem argumentis diſputare, & impugnare, dum tamen neutra velut erronea aſſeratur, & ſeruentur, quæ à Sixto IV. ſunt conſtituta, quæ ſingula etiam quantum ad aliàs pœnas (excommunicationem videlicet Papæ reſeruatam) hoc Motu proprio innouantur.

THEOREMA 299.

EAdem mens Pio V. fuit in hoc Motu proprio, quæ etiam Sixto IV. in extrauag. *Graue.* edita anno 1483. tit. de reliqu. & ven. Sanct. & Patribus Concilij Tridentini ſeſſ. 5. in fine decreti de peccato originali, nempe præcidere occaſiones ſcandali, & offenſionum, quæ in populo Chriſtiano quotidie oriebantur, ex concionibus, & diſputationibus quæſtionis multis ſæculis à Patribus, & Theologis ſcholaſticis agitatæ, aliis affirmantibus Beatiſſimam Virginem ſine originali peccato conce

conceptam, aliis autem negantibus, quod neutrum adhuc ſit ab Eccleſia definitum. Etenim decretum illud Concilij Baſilienſis ſeſſ.34. *Nos diligenter inſpectis auctoritatibus, & rationibus in hac ſancta Synodo doctrinam illam aſſerentem Glorioſam Dei Genitricem Mariam praueniente, & operante diuini numinis gratia ſingulari, numquam actualiter iacuiſſe ſub originali peccato, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni culpa originali, vel actuali; ſanctamq́, & immaculatam, tanquã piam, & conſonam cultui Eccleſiaſtico, fidei Catholicæ, rectæ rationi, & ſacræ ſcripturæ, ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam, & amplectendam definimus, & declaramus, nulliq́ de cætero licitum eſſe in contrarium prædicare, & docere.* viribus caret. cum illud Concilium propter ſchiſma ſub obedientia Papæ non proceſſerit, & ideo legitimum non fuerit.

Hæc itaque Conſtitutio Pij V. quoad perſonas vniuerſalis eſt, licet occaſionem præbuerint concionatores non adeo in hoc articulo pertractando, moderati; ideo nemo cuiuſcunque ſit gradus, & dignitatis excipitur.

Quoad actiones verò duo prohibet. Primum, in cœtibus, in quibus promiſcua virorum, & mulierum multitudo intereſſe ſolet alteram cõtradictionis partem aſſerere, cum alterius confutatione. neque enim improbatur à Pontifice ſimplex propriæ ſententiæ affirmatio, & probatio, ſed improbatur alterius refutatio, ex Caiet. V. excom. cap. 78. Nauarr. cap. 27. n. 107. §. 24. Suarez t. 1. q. 27. diſp. 3. ſect. 6. dicto 5. Sayro l. 3. cap. 30. num. 11. eſt enim huiuſmodi aſſertio præſumptuoſa, cum nondum quiquam ſit ab Apoſtolica Sede definitum, vt conſtat ex textu conſtitutionis. §. 2. & 3. vt etiam Sixtus IV. non damnauit aſſertionem alterutrius partis contradictionis, ſed affirmationem, fore hæreſis labe pollutos, aut mortaliter peccaturos quicumque ſentirent contrarium.

Secundum, quouis prætextu etiam pietatis, & neceſſitatis vulgari ſermone ſcribere, ſeu dictare de præſenti controuerſia. Quo loco *ſcribere* formaliter ſumendum eſt pro componere, ſiue per ſe auctor characteres exaret, ſiue per alium, & nõ materialiter, ne etiam comprehendantur amanuenſes, vt etiam notauit Suarez t. 5. d. 22. ſect. 5. num. 33. vbi Sixti IV. extrauag. prædictam explicat, & pœnæ non ſint extendendæ. idque meritò ſancitum eſt; facilè enim imperitum vulgus ex huiuſmodi lectione vernacula in varios laberetur errores. Quæ fuit etiam ratio, ne hac de re ageretur in promiſcuis virorum, & mulierum concionibus.

Quoad pœnas inobedientium præter excommunicationem reſeruatam, poſitam in extrauag. Sixti IV. quam confirmat Pius §. 3. Tres peculiares pœnas §. 2. ſtatuit in tranſgreſſores ipſo facto abſque alia declaratione incurrẽdas, nempe ſuſpenſionem à diuinis, cum ſunt in ſacris; deinde priuationem cuiuſcumque gradus, dignitatis, & adminiſtrationis, ſi qua funguntur: denique inhabilitationem ad eadem, & ſimilia munera obtinenda, vel obeunda, in perpetuo, ſuper quibus non niſi à Rom. Pontifice poſſint abſolui, aut diſpenſari.

cambium cum huiuſmodi recurſa, ſi remota fraude ſecundum ſuam naturam ſpectetur. Tum quia licet vnicuique in conſiliis capiendis rerum agibilium ſequi opinionem doctoris grauis ratione aliqua fultam, ex S. Tho. q.3. art.13. Palud.4. d.17. Antonino 1. p. t.3. cap.10.§.10. Nauarr.de pœnit.d.7. cap. ſi quis autem. At opinio, quæ affirmat hoc cambium recurſę eſſe licitum, falcitur auctoritate Doctorum, vt Albornotij l. 3. tr.4. Boninſeg. cap. 4. 6. & 7. Nauarr. conſ.1. de vſur. & conſ. 31. Impu. Rom. Syl. vſura 4.quæſt.9.dicto 6. Leſſij l.2. cap.23. dub. 7. vbi ait id eſſe concluſum à ſex viris doctiſſimis in Luſitania, & ſpeculatiuè eſſe ſententiam veriorem, Auctoris innominati Societ. Ieſu apud Nauarr.d.conſil.31. Michaëlis Salonis d. controu.12. Scacciæ §. 6. Gloſſa 1. tota maxime n.21. 62.63. & plurium. & fauent rationes, quippe cum & adſint tres radices iuſtitiæ cambij, de quibus Auctor innominatus in citato conſil. 31. Nauarr. nempe vera emptio campſoris, & venditio campſuarij; licet enim pecunia nondum ſit actu, eſt tamen potentia, cum alio cambio, aut alia via haberi Lugduni poſſit, ſicut vẽdi poteſt fætura gregis, iactus retis, captura auium, & cæt. ex l. nec emptio. ff. de contrah. empt. recteque fiat ſtipulatio eorum, quæ potentia habere poſſumus l. interdum. ff. de verb. oblig. ſit vera ſeruitus campſoris, ſit incertitudo lucri (ſolet enim cambium aliquando eſſe cum iactura campſoris) & auctuarium lucri non dependeat ab arbitrio campſoris, vt aliqui putant, ſed ex communi mercatorum, & deputatorum conuentione, & voce; ideo nulla videtur iniuſtitia. Deinde quia ibi per acceptationẽ litterarum fit vera ſolutio prioris debiti, non ſecus ac ſi tu, vel alius quis mihi donaret 100. ſcut. quibus in meum dominium receptis, ſoluerem debitum antea contractum, vt poſſem etiam eis vti in emptione mercium, extinctione cambij cum tertio, & aliis negotiis; & obligatio poſterior ſit diuerſa à priori, vnde aliquando accidit, vt vnum cambium habeat hypothecam in bonis campſuarij, & non alterum.

Denique Romani Pontifices, & Eccleſiarum Prælati, cum huius cõſuetudinis notitiam habuerint, ſi illicitum exiſtimaſſent, ſuis conſtitutionibus reprobaſſent, vt argumẽtatur Salon loco citat. quod tamen nunquam fecerunt. ex quibus etiam conſtat quid reſpondendum ſit contrariis argumentis. negandum eſt enim eundem non poſſe ſecundum diuerſas rationes, & reſpectu diuerſorum ſuſtinere perſonam dantis, & accipientis, cum etiam in ſacrificio ſacerdos poſſit ſuſtinere perſonam Chriſti, Eccleſiæ, & perſonæ indigentis. Itémque non poſſe vendi, quæ ſunt in potentia, & nondum actu; & per accidẽs eſt quod pecunia non ſoluatur realiter in primis nundinis, cum ex acceptatione litterarum, quæ ſolutioni æquiualet, habeatur pro facta, & accepta ſolutione reali, vndecumque legitimo, & reali contractu credito accepto, fiat liberatio obligationis; ſicut nec refert, quod equũ emam pecunia mea per ſe, vel accipiam illam ad cambium, vel mutuum; campſor enim facit ex ſua pecunia,

nia, vel credito nouo contractu, vt campſuarius poſſit in nundinis contractum debitum vere ſoluere, ob id huiuſmodi in nundinis ſolutio, non eſt ficta, ſed virtualis, cum vera, & realiter fiat prioris liberationis obligatio, & ideo æquiualet reali ſolutioni, vt paulò ante ex l. liberationis. ff. de verb. ſig. & l. ſolutionis. ff. de ſolut. & liber. dicebamus. Itemque negandum eſſe vnicam tantum pecuniam; eſt enim pecunia præſens, quam campſor ſoluit campſuario, & eſt abſens, quam campſuarius nouo cambio, vt prius extinguat, accipit à campſore aut negotiorum eius geſtore, vt poſſet accipere à Martino, & eius dominus factus, iam de ſuis, non de Campſoris pecuniis, ſatisfacit priori debito, vnde etiam in foro exteriori ſemper cenſebitur facta vera ſolutio, non ſecus ac ſi ſolutio facta fuiſſet de pecunia ad cambium acceptâ à Martino, aut ſicut de ea pecunia ſic ab ipſo eodem campſore ad cambiū accepta, cui adhuc deberet primum cambium, poſſet, ſi eam ſummam deberet, idem debitor perſoluere cuidam tertio, quid prohibet, vt de ea iam ſua facta poſſit ſoluere, & extinguere primum debitum campſoris? vnde etiam ſequitur, vt ſolutio prioris cambij, non fiat Genuæ, vbi accepta eſt pecunia, ſed in ipſis, v.g. nundinis Lugdunenſibus, aut Placentinis, fiat Genuæ ſolius ſecundi cambij ſolutio, cum ex Lugduno, aut Placentia ſecundæ litteræ tranſmittentur.

Scotia.

THEOREMA 292.

DEcernitur §.10. vt Bononiæ regulentur cambia ſub nomine ſcutorum auri in auro. Iuxta enim diuerſitatem locorum contrahi ſolent cambia diuerſo nummorum genere. Etſi enim realiter dentur ad cambium monetæ currentes, præſertim nummi aurei quinque impreſſionum, Hiſpaniæ, Genuæ, Venetiarum, Florentiæ, & Neapolis, ex l. 10. de cambiis, in cedulis tamen, & cambiis mercatores Romæ reducunt ſummas ad ducatos veteres de Camera, qui nō ſunt amplius, Neapoli ad ducatos de carlinis, in Germania ad Florenos, in Belgio ad groſſos, Bononiæ ad huiuſmodi ſcuta de auro in auro, in Hiſpania ad marauedinos, Placentiæ ad ſcuta de marcha, alibi ad aliud genus monetæ, vt colligitur ex Hieronymo de Luca, tr. de camb. Molina d. 400. 410. Sarnenſi ad regul. Cancel. de valore expr. q. 9. Leſſio dub. 5. & 6. Io. Bap. Lupo. cap. nauiganti. §. 2. de vſur. Scaccia §. 1. Gloſſa 5.

Porrò ſcutum de marcha, quo vt plurimum regulantur cambia, originem traxit, teſte Hieronymo de Luca ex Germanis, qui ad nundinas deferre ſolebant aureas maſſulas ſignatas vnciarum octo, valentes ſcuta quinque impreſſionum 65. quarum ſingulas campſores dantes ad cambium emebant præſenti pecunia, in nundinis illis recepturi, v.g. aureis ſolum 63. ſucceſſu temporis exoleta marcha, animaduertentes campſores pretia legalia pecuniarum in dies variari, iudicarunt ſtatuendum aliquod genus monetæ, ſiue verum, ſiue fictum inuariabile, ad quod

reducerentur nummi aurei, & aliæ monetæ currentes. idque prudenter, tum vt locum fraudibus, & litibus, quæ quotidie ex varietate pretij monetarum oriebantur, intercluderent. tum, vt qui ex diuerſis Regnis, & Prouinciis ad cambiorum nundinas cōfluebant, in quibus ſunt in vſu variæ monetæ, poſſent certò conficere calculos, & ſupputationes ſuas, habito reſpectu ad huiuſmodi marcharum ſcuta, quæ ſecundum ſe valent ſingula ſolidos 67. d. 4. monetæ aureæ (tales enim cenſentur prædicti ſolidi, & denarij, non quod ſint ex auro, ſed vt contradiſtinguantur à ſolidis, & denariis currentibus.) Eadémque cauſa valorem currentium aureorum nummorum mercatores in cambiis ſemper ſupputant 68. ſolidorum aureorum, ſiue valor legalis currentis aurei nummi creſcat, ſiue decreſcat. Ex quibus fit, vt v. g. 100. ſcuta 68 ſolidorum aureorū, æquiualent ſcutis 101. de marcha in nundinis. Quia tamen, vt ſuperius dictum eſt, abſens pecunia minus æſtimatur, quàm præſens, qui pro futuris nundinis emet ſcuta de marcha, volet ſolum emere præſenti pecunia pretio currente in foro, iuxta abundantiam pecuniarum, emptorum, & cæt. vt dictum eſt aliàs, v. g. ſolidis 66. pro quolibet ſcuto de marcha reddendo in nundinis ſolid. 67. & d. 4. quod non facit peculiarē difficultatem cambij diuerſam ab ea, an liceat in cambio aliquid lucrari.

Ad huiuſmodi igitur ſcuta de marcha, de quibus etiam dixi Theor. 61. Siculus reducet ſuas oncias, & grana, Neapolitanus carlinos, Venetus marchatos, Bononienſis ſcuta de auro, Hiſpanus marauedinos, Romanus ducatos de Camera, Germanus florenos, Flander groſſos, quæ cæteri non intelligunt. Neque eſt in hoc iniuſtitia vlla, cum non varietur per hoc valor monetæ currentis, quæ in reali ſolutione ad cambium datur, aut recipitur, & vtrique contrahentium tantundem valeat. Id enim fit tātum commoditatis gratia, ne ſit in dies varie ſupputandum, iuxta incrementum, aut decrementum valoris monetæ, non ſecus ac fit à Iuriſperitis in ſupputanda hæreditate per vncias, & libram, & in ſupputatione 24. caractorum nautium.

THEOREMA 293.

TAndem prædicta capitula, & alia clariora, & quæ explicatione noſtra non egent, approbat Pius V. §. 25. grauiſſimis illis verbis. *Motu proprio non ad ipſorum Mercatorum, vel cuiuſlibet ipſorum nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex mera declaratione, & ex certa ſcientia noſtris, præinſerta capitula, ac prout illa concernunt omnia, & ſingula in inſtrumento ſeu inſtrumentis, aut documentis, ſeu ſcripturis publicis, aut priuatis deſuper confectis contenta, & inde ſecuta quæcumque, licita tamen, & honeſta Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò approbamus, & confirmamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus.* &c.

Quo loco non poſſum non mirari Philiarchum, qui cap. 24. dub. 3. cenſet Pontificem non approbare ſimpliciter præinſerta capitula, ſed ſolum ſi ſunt, aut quatenus ſunt, honeſta, & licita. dolet enim

enim à Pontifice hic cambiorum recurſum approbari; ſed eius pace res aliter ſe habet. Etenim particula, *Ac*, copulatiua eſt. l. 4. ff. de cuſtod. reo. & l. nullus, in fine. Cod. de ſum. Trin. & fid. Cath. Copulatiuæ autem natura eſt diuerſa copulare, ex Acurſio in rub. ff. de iuris, & facti ignor. & Bartolo ibidem, & Alberic. in dictionario in dictione, *&c*.

Oſtendit igitur Pontificem duo diuerſa confirmare. Primum, capitula inſerta in breui tanquam licita, & honeſta ſimpliciter & abſolute. Tum quia ſi nō confirmat capitula, niſi ſint honeſta, non ſatisfacit petitioni ſupplicantium, qui petunt confirmationem capitulorum, adhuc enim relinquuntur ſuſpenſi, & confirmatio nihil operatur contra l. quando. ff. de legatis primo. Tum quia non ſatisfeciſſet ſuo muneri. eius enim eſt declarare, an contractus ſint liciti, ex Anton. 2. p. tit. 22. cap. 1. verſ. 13. & Deciano in tr. crim. l. 6. tit. 11. num. 30. ideo de hoc conſultus, cum viderit, ac conſiderare potuerit diligenter capitula, & petitionem, rem debuit ex cathedra tanquam ſum. Pontifex, & Eccleſiæ Paſtor definire ipſe, & non relinquere inferioribus iudicibus, rem diiudicandam, nulla adiecta qualitate, aut conditione.

Alterum, inſtrumenta, & reliquos actus, quos confici contigerit in ipſorum capitulorum executione, & obſeruatione inter contrahentes; quod ſolum reſpiciunt verba illa (*licita tamen, & honeſta*) non enim potuit Pontifex aliquid ſtatuere de his, quæ facienda erant in futuro, cum quæ, & qualia futura forent, cognoſcere non poſſet, ſed relinquere oportuit futuræ declarationi. Et poteſt confirmari ex Bartolo in l. cum propter. ff. de legat. præſtand. qui in ſimili caſu dixit, ſi iudex in alienatione bonorum minoris interponat decretum: ſi & quatenus alienatio de iure proceſſit, illam clauſulam referendam eſſe, non ad decretum, ſed ad non expreſſa, quorum cognitionem iudex non habuit. Qua auctoritate adductus Hieronymus Gabriel conſil. 183. num. 10. lib. 2. dicit clauſulam hanc in breui Apoſtolico. *Confirmamus ſtatuta, & ordinationes prædictas, & omnia, & ſingula in illis reſpectiuè contenta, & inde ſecuta, quæcumque licita tamen, & honeſta.* prædicta verba (*licita tamen, & honeſta*) referri ad ea, quæ in Apoſtolico Breui expreſſa non fuerant, de quibus Papa non cognouit. quod etiam ſcripſit Oldradus conſil. 33. in fine, Alexand. conſil. 195. l. 2. Gomez in reg. Cancell. de iure quæſito non toll. q. 1. num. 47. & Pariſius conſil. 70. n. 12. l. 1. Denique quia quando clauſula, quæ per ſe ſtare non poteſt, poſita eſt in fine, refertur ad actum, & diſpoſitionem immediatè præcedentem, ex Bartolo. l. vltima. ff. de rebus dubiis. Socino ibid. Alex. conſ. 158. num. 7. lib. 6. At hæc verba, licita tamen, & honeſta, per ſe ſtare non poſſunt, ſolum igitur ad immediata, nempe, Ac prout illa, & cæt. & non ad præinſerta Capitula ſunt referenda. quibus etiam fundamentis idem cenſuit Illuſt. D. Iacobus Menochius, in ſpecie de hoc caſu conſultus.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 83. olim 85. editæ anno 1569. quæ incipit.

In omnibus rebus.

EPITOME 108.

Pœnitẽtiariæ Apoſtolicæ Officiales aliquid etiã ſpõte oblatum accipiẽtes, &c. excommunicãtur, priuãtur officio, fiunt inhabiles, & infames, & à ſolo Papa abſoluendi.

OFFICIALIBVS Pœnitentiariæ Apoſtolicæ præcipit. §. 12. vt officia ſua per ſe ipſos diligenter, & fideliter exerceãt, ſolíque præſentes, & actu exercentes, niſi legitimè impediti, fructus, & emolumenta percipiant. quorum ſingulis, ſtatutum aliunde ſtipendium, cuique conueniens, aſſignandum eſt, quo ſolo contenti eſſe debebunt; ita vt nihil aliud, etiam ſponte oblatum à partibus, aut aliàs ſiue pro expeditionis celeritate, ſiue pro alio extraordinario labore, tam procurando, quàm ſcribendo, aut recognoſcendo, & examinando, capere poſſint. Quicumque ſecus fecerint, huiuſmodi officio priuati, excõmunicationis quoque ſententia innodati eo ipſo cenſeantur. cuius abſolutionis beneficium, ab alio, Romano Pontifice, excepto mortis articulo, nequeant obtinere.

§. 20. Inſuper monet omnes prædictos, vt diligenter caueãt, ne in officiorum ſuorum exercitio quouis pacto, fraus, aut dolus admittatur, vel captio inducatur, néue ipſi partibus quidquam doloſè, aut fraudulenter ſuggerãt, quo facilius poſſint optata impetrare, ſed ſolum petitiones iuſtas, rationabiles, & honeſtas recipiant, & proponant. Quod ſi dolum, aut fraudem feciſſe, aut quicquam vel minimum pro labore, aut aliàs quoquo modo feciſſe conuicti fuerint, præter cenſuras, & pœnas, quæ contra talia admittentes quomodocũque propoſitæ ſunt, in pœnam priuationis officiorum ſuorum incurrant, & ad futura inhabiles, infaméſque reputentur, prout illos priuatos, inhabiles, & infames ipſo facto declarat.

THEOREMA 294.

EXemplo Pij IV. qui conſtitutione 53. aliàs 69. quæ incipit, *Sublime*, reformarat Pœnitentiariam, Pius V. incumbens in eiuſdem curam, in præſenti Motu proprio pluribus ſancitis legibus, magnopere diligentiam, fidelitatem, & integritatem exigentibus in Officialibus, præcipit. §. 12. vt officia ſua diligenter per ſe ipſos, & fideliter, ne videlicet per famulos negligentiæ, aut fraudibus detur locus, contenti aſſignatis aliunde ſtipendiis, exerceãt. Quare ſub excõmunicatione Papæ reſeruata,

& aliis pœnis vetat munera,etiam oblata,recipere.Quod ſanè nouum non eſt, cum etiam huiuſmodi receptionem munerum prohibuerit Iudicibus, & Officialibus Modeſtinus in l. plebiſcito. ff. de offic. Præſid.& Innoc.III. c.cum ab omni. extra. de vit. & honeſt. cler. & Bonifacius VIII. c.ſtatutum. §. inſuper. de reſcript. l. 6. quà de re Gloſſa in d. c. cum ab omni. Hoſtienſ.ibid. num. 11. Turrecrem.c. vendentes. num.3.1. quæſt.3. Ancharan. conſil. 271. tit. de crim. Alexand. conſil.206. num.9. lib.2. Menoch. de arb. l.2. caſu 517. Decian.l.8.cap.35.num.14.crim.

Ne quis autem poſſet allegare ſalarij defectum, quo caſu aliquid accipi poſſe, ſine iniuſtitia voluit Ang. in l. 1. in fin. Cod. ad legem Iul repetund. Salycetus in l. iubemus. num.3. Cod.eodem. Pariſ.de puteo. de ſyndic. in Verbo corruptio.c.5 Decian.l.8.c 40.num.7.de crim.Menoch. l.2.de arb. cap.517. n. 21.qui alios citat, & Maſcard. de probat. l.1.concl. 164.& auth. *vt Iudices ſine quoque ſuff. fiant*. §.penult. quæ ait: *Accipient autem nihil ab vllo, ſi aliquis ex Fiſco ſolemnis eis quæſtus erit, aut ſi nihil ex fiſco percipiunt, nihil vltra, quàm ſacra ſtatutum eſt conſtitutione, percipiant.* Pontifex ſingulis commodum ſalarium ſtatuit, vt habeant abſque muneribus, vnde viuant; vt etiam Innoc. III. loco cit. prohibens Eccleſiaſticos quidquam à partibus in iudicando accipere, rationem prohibitionis reddens,ait,iam eis eſſe Eccleſiaſticos redditus aſſignatos, vt ex ipſis honeſtè viuant, & non ex iudiciis. & Iuſtinianus in §. oportet. in auth. de mandat. Princip. ita Triboniano dedit in mandatis. *Oportet igitur te purè ſumentem adminiſtrationem, & ſine omni ſuffragio præ omnibus aliis mundum ſeruare, mundas Deo, nobiſque, & legi manus, & nullum contingere lucrum, neque maius, neque minus, neque captioſum quiddam cõtra ſubiectos facere negotiationes, ſed contentum eſſe ſolis à Fiſco tibi miniſtratis.*

Ideo nec pro expeditionis celeritate (quod tamen alias ſi fiat ſine alicuius præiudicio, non improbatur, ex Paride de puteo in pract. Syndic. loco citato, num. 5. Nauarr. comm. de datis, & prom. not.9.num.16. Menoch.l.2.de arb. caſu. 343. in addit.per eum nuper editis.num. 2.) nec pro extraordinario labore, quo aucto augeri ſolet ſalarium, ex Felin.in c. cum olim. num.1.de re iudic. niſi ſcilicet, in conſtituendo ſtipendio habita ſit etiam ratio huius circunſtantiæ, vt habita eſt hoc loco à Pontifice, aut alia cauſa, quid accipere licet, quod præceptum eſt, tum quòd munera excæcant prudentes, & ſubuertunt verba ſapientum, & mutant verba iuſtorum, vt habetur Exod.23. tum ne grauarentur, aut exhaurirentur, qui pro ſuarum animarum remediis ad Pœnitentiariam Apoſtolicam recurrunt. tum vt euitetur omnis nundinationis vmbra in hoc negotio;quod enim gratis acceptum eſt, gratis eſt concedendum.

THEOREMA 295.

MOnet deinde. §. 20 caueant iidem Officiales, ne hac in re fraus, aut dolus admittatur. Quæ duo etſi in iure ſæpe a Doctoribus pro eadem re accipiantur, ex Bartolo in l. quod Nerua.

num. 1. ff. depoſit. Felin. in c. ſi autem. num. 1. de reſcript. Tiraquel. de retract. lignag. §. 26. Gloſſ. 1. num. 33. vbi dicit id communiter teneri in l. iuris gentium. §. *ſed & ſi fraudandi*, ff. de pact. & Decian. p. 1. l. 1. c. 5. n. 12. propriè tamen dolus eſt veluti genus, latiuſque patet, quàm fraus, quæ ſe habet vt ſpecies. ob id omnis fraus eſt dolus, & non è cõtra, ex eodẽ Decian. n. 10. Tiraquell. & Bartolo vbi ſupra, & Menochio de præſump. lib. 1. præſump. 3. n. 3. Definitur verò *Dolus* ab Vlpian. l. 1. §. 1. ff. de dolo malo, ex Seruij, ſeu C. Aquilij ſententia. ***machinatio ad decipiendum, fallendumque alterum adhibita, cum aliud agitur, & aliud ſimulatur.*** Quos ſequuntur Menoch. in 5. remed. recuper. poſſeſſ. num. 73. & Decian. lib. 1. p. 1. c. 4. num. 1. *Fraus* autem ex eodem Deciano ibid. c. 5. rubr. de fraude. num. 1. *eſt actus malitioſus tendens de permiſſo ad prohibitum.* Neque enim fraus fit de permiſſo ad permiſſum, neque de prohibito ad prohibitum, ſed ſolum de permiſſo ad prohibitum, cum ſcilicet permiſſum agi ſimulatur, & tamen verè agitur prohibitum.

In quibus verò fraus, & dolus differant, perſequitur Baldus in l. quæ fortuitis. num. 5. Cod. de pignorat. act. Felinus in c. ſi autem. de reſcript. Alciatus in l. aliud eſt fraus. ff. de verb. ſignif. Menochius de præſump. l. 5. præſumpt. 3. n. 4. Decian. p. 1. lib. 1. c. 5. num. 10. & ſeqq. & Virginius Boccac. in Conſtitut. Picen. Gloſſ. 9. num. 9. committentes autem dolum, aut fraudem, vel accipientes etiam munus aliquod, licet minimum (nec mirum, cum in Iudicibus ſenſerit Alexander conſil. 206. num. 9. & 11. lib. 2. etiam in valore vnius denarij munera vetari) priuat officiis, & reddit inhabiles, & infames ipſo facto.

Similia omnino his habentur in eiuſdem Conſtitutione n. 84. olim 86. quæ incipit *In earum.* edita eodem anno 1569. contra Officiales Cancellariæ Apoſtolicæ, aliquid etiam minimum, & ſponte oblatum recipientes. ita enim ſe habet. §. 7. *ne vel quid minimum etiam ſponte oblatum accipiant, ſiue pro expeditionis maturatione, ſiue alio extraordinario labore, aut à famulis, aliiſque perſonis capere permittant, ſed ſuis quiſque taxis, & ſtipendiis, vti conſtituta ſunt, contenti eſſe debeant. Quicunque ſecus fecerint, præter illas cenſuras, & pœnas, quæ in talia perpetrantes impoſitæ ſunt, ſuorum officiorum priuationem incurrant, & ad futura inhabiles, & infames cenſeantur, vti priuati, inhabiles, & infames eo ipſo declarantur.* Non eſt tamen hic adiecta excommunicatio, eáque Papæ reſeruata, vt in præcedenti, etſi vtrobique confirmet, ſi quæ in tales impoſitæ ſint, cenſuras. Videatur etiã Theorema 111. & ſeqq. vbi ſimilem conſtitutionem. Pauli II. contra rectores ſtatus Eccleſiaſtici accipientes munera, explicauimus.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 93. editæ anno 1569. quæ incipit. Infelicis ſæculi.

EPITOME 109.

BONIFACII VIII. Conſtitutionem, qua aliquem Offendẽtes & hoſtiliter

inſequẽtes Cardinales cum ſocijs, cõplicibus, receptãtibus, nõ reuelantibus, excõmunicãtur, ſũt rei læſæ Maieſtatis, diffidati, inteſtabiles, priuati officiis, beneficiis, &c.

quem ex Cardinalib. violenter iniectis manibus violantes, hoſtiliterque inſectantes, vel id fieri mandantes, ſocij, ratum habentes; dantes conſilium, fauorem, & poſtea receptantes, aut ſcienter defendentes excommunicantur reſeruata abſolutione Papæ, denunciandi publicè feſtis diebus, donec manſerint in contumacia, pulſatis campanis in omnibus Eccleſiis loci, & vicinarum ciuitatum, declarantur rei læſæ maieſtatis, infames, diffidati, banniti, inteſtabiles, priuati feudis, officiis, beneficiis, eorumque bona fiſco applicantur, ædes ſubuertuntur, eiſque nullus tenetur reddere debita, aut reſpondere in Iudicio, & de quibus, habita notitia, temporales Domini tenentur ſub excõmunicationis latæ ſententiæ pœna, intra menſem obſeruari facere dictam extrauagantem, Pius V. in hoc Motu proprio §. 3. confirmat, & extendit ad qualitercunque ſcientes, & non reuelantes quemcunque prædictorum.

THEOREMA 296.

GEnus hoc ſacrilegij in hoc Motu proprio à Pio V. deploratũ occaſione violẽtiæ paſſæ ab Illuſtriſſimo ac Sanctiſſimo Cardinali Carolo Borromeo, iam inter Diuos, cum Chriſto in cælo regnantes, adſcripto, ab impiſſimo ſicario, non ſolum damnatum fuit à Bonifacio VIII. in c. fœlicis. de pœnis lib. 6. verùm etiam à Leone X. bulla 16. quæ incipit. *Temerariorum.* & iam caſus violantium Cardinales, Epiſcopos, iuxta Clementinam. *ſi quis ſuadente.* de pœnis. Sediſve Apoſtolicæ Legatos, & Nuncios, factus eſt vndecimus Bullæ cœnæ. idque meritò, cum Cardinalium auctoritas, & dignitas in Eccleſia, ſit Epiſcopali maior (licet poteſtas ordinis Epiſcoporũ antecellat, cum multa circa Sacramenta poſſit Epiſcopus, quæ non poteſt ſimplex Cardinalis) & tranſcendat Patriarcharum, & Primatum Iura, vt Petrus Damiani, & Eugenius IV. in epiſt. ad Cantuarienſem Epiſcopũ apud Iacobatium. l. 1. de Concil. n. 252. & Petr. Gregor. Syntag. l. 15. c. 4. teſtantur; quòd Rom. Pontificem eligunt Cardinales. c. licet. de elect. c. vbi periculum, de elect. in 6. & cap. in nomine. d. 23. cúmque ſuo conſilio, opera, & ſtudio in totius Eccleſiæ gubernatione iuuent; Prælati verò cæteri ſolùm certis Eccleſiis præſint. Quare etiam ab eodem Cardinales fratres appellantur. c. per venerabilem. qui filij ſint legit. & in extrauag. de elect. cap. 4. & ſui corporis partes. in c. fœlicis. de pœnis. l. 6. Iulio Claro. §. læſa maieſtas. num. 4. Ideoque rectè Cardinales dicuntur, hoc eſt principales, ac primarij miniſtri, & Senatores Eccleſiæ. Cardo enim præter polos, & vertices, circa quos cælum rotatur, vel ferrum, circa quod vertuntur fores, ſignificat id quod in negotio, vel cauſa

præ

præcipuum eſt. ob id quatuor præcipuè virtutes à D. Ambroſio in Lucam Cardinales virtutes dicuntur, & à D. Auguſtino l. 1. de bapt. c. 6. Donatiſtæ præcipui, Cardinales Donatiſtæ, vt etiam Cardinalis Epiſcopus, Cardinalis presbyter, Cardinalis Diaconus. c. in nomine Domini. d. 23. c. miniſterium. de officio Archipresbyteri. c. præſul. 2. quæſt. 5. & c. à ſubdiacono. d. 93. qui in eo ordine præcipui ſunt, & cæteris præeminent. Multa de Cardinalibus, quæ ad rem noſtram non pertinent, videri poſſunt apud Cardinalem Albanum in l. de Cardinalibus, Martinum Laudenſem. tr. de Cardinalibus, Barbatiam. tr. de Cardinaliũ præſtantia, Turrecrematam in ſumma de Eccleſia. Auguſtin. Triumphum. tr. de poteſtate Eccleſiæ S. Anton. 3. p. tit. 21. Azorem. p. 2. l. 4. c. 12. Onuphrium Panuinum, & alios.

THEOREMA 297.

QVo ad perſonas igitur, conſtitutio Cardinales omnes protegit; ſiue capellam habeant, ſiue non; dummodo iam ſint declarati Cardinales, & aſſenſerint, quippe cum iam ſint Cardinales, ex Palud. 4. d. 18. quæſt. 2. art. 2. caſu 16. & Sayro. l. 3. c. 15. protegit, inquam, formaliter ab actione iniurioſa, ſecus, ſi actio fieret in propriam defenſionem, vt notat etiam Suarez. d. 21. ſect. 2. n. 69. Sayrus loco cit. num. 5. Anton. 3. p. t. 25. c. 2. & 3. Syl. excommunicat. 11. num. 1. Nauarr. c. 27. n. 67. Gloſſ. c. Fælicis. de pœnis. l. 6. cum vim vi repellere liceat. o. ſignificaſti. 2. §. ſi verò. de homic. & l. vt vim. ff. de Iuſt. & iure. & l. 1. Cod. vnde vi.

De diripientibus verò eorum Palatia, & bona, nulla hic fit mentio, ſed habetur de his particularis conſtitutio. 16. Leonis X. vbi etiã cum complicibus excommunicantur, & ſubiiciuntur cæteris pœnis, dicti. c. Fælicis, vt dictũ eſt Theor. 156. 157.

Quoad perſonas autem oſtendentes, eſt pariter vniuerſalis, cum non tantum comprehendat principales, ſed etiam minùs principales, & poſtea receptantes, & ſcienter defendentes, immo ex hoc Motu proprio Pij V. qualitercunque ſcientes, & non reuelantes opportunè Papæ, vel Ordinario, ante, vel poſt commiſſum crimen, vt notat etiam Nauarr. c. 27. num. 150. §. 63. quemcunque prædictorum.

Quantum ad actiones prohibitæ ſunt, Primò, iniectio manuum violenta in Cardinales occidendo, vulnerando, percutiendo, capiendo, incarcerando, detinendo. Secũdò, hoſtilis inſecutio, phyſica ſcilicet; vel motu corporali, licet ad violentã manuum iniectionem non deueniatur. non verò ſi inſecutio moraliter ſolum fieret, v. g. per verba iniurioſa, detractionem, & ſimilia, vt conſtat ex proprietate verbi, & aduertit etiam Suarez. d. 23. ſect. 3. num. 12. cum aliis. Tertiò, iuſſio vt hæc fiant, ſecuto tum effectu actionis mandatæ, ex Gloſſa in Clement. *Si quis ſuadente*, de pœnis. Verb. mandauerit. Ioan. Andr. ibidem. Syl. excommunicato 7. num. 44. Anton. 3. p. tit. 25. c. 3. ſi enim actio, quæ mandatur ſecuta ſit, v. g. inſecutio, licèt ad captionem, percuſſionémve

non

non ſit deuentum, ſufficit ad cenſuras incurrendas. Quod ſi mandatum fuiſſet ſufficienter reuocatum,& reuocatio ad mandatarium perueniſſet, & adhuc ille exequeretur,non præſumeretur id factum vi mandati, ſed nequitia mandatarij, & ob id mandans non incurreret cenſuras. Quartò, ſocium eſſe facientium, cum & hic in ſacrilegium influat, vnde ſimiles exprimuntur etiam in cit. bulla 16. Leonis X. Quintò, Ratihabitio, dummodo tamen id ſit ſuo nomine factum, ex Ioan. And. & Gloſſ. in c. Fælicis. de pœnis. l. 6. & in Clementina ſi quis ſuadente. de pœnis. & ex regula iuris in 6. Ratum quis. Suarez d. 21. n. 71. Syl. excommunicat. 7. n. 33. & aliis, vt dictum eſt Theor. 157. alias non contrahitur cenſura, cum non habeatur pro influxu talis ſimplex ratihabitio, vt dicetur Theorem. 420 Sextò, conſilium, & fauor,& poſtea receptatio, & ſcienter defenſio,& non reuelatio horum nequam, & facinoroſorum. Similem clauſulam habes in ſcientes,& nō reuelantes vſurpatores bonorum, & Scripturarum Apoſtolicarum in Conſtitutione 4. quæ incipit. *Paſtoralis*. Pij V.

Pœnæ denique præter infligendas a ſæculari poteſtate in hos facinoroſos ſunt. Primò, excommunicatio Papæ extra mortis articulum reſeruata in cit. c. Fælicis de pœnis. l. 6. Clement. *Si quis ſuadente*. de pœnis bulla. 16. *Temerariorum*. Leonis X. Pij V. hoc Motu proprio, & Bulla cænæ. Secus ſi Cardinalis noctu, vel alieno habitu incedens, non agnoſceretur, vt etiam de cæteris Clericis dicendū eſt, ob ignorantiam perſonæ, quæ offendentem excuſat à contumacia. habetque hæc excommunicatio illud præ cæteris peculiare, quòd iubet Pontifex excommunicatos, donec in contumacia manſerint, feſtis diebus, pulſatis campanis in loco delicti, & vicinarum ciuitatum denunciari. Qua in re dubium eſt, quænam dicantur ciuitates vicinæ. Et quidem Io. And. & Ioan. Monachus in dictam Bonifacij conſtitutionem Fælicis. dicunt intelligi ciuitates, quæ ſunt intra duas dietas, iuxta c. præſenti. §. loca. de præbend. l. 6. Continet autem vna dieta 20. milliaria, ex l. 1. ff. ſi quis cautio. Sed communis opinio docet id Iudicis arbitrio definiendum. ita Gloſſa in d. c. Fælicis. §. præſenti. Ancharan. num. 3. Geminian. num. 2. ibid. Socin. ſenior in c. perpendimus. num. 248. de ſent. excom. Alexand. conſil. 57. num. 6. lib. 3. Gloſſ. in c. cum nullus. de temp. ordin. l. 6. Gloſſ. in Clement. *Cauſam*. de elect. & ibid. Çardin. & Imola, Archidiac. in c. quicunque 16. quæſt. 3. Bartholus in l. 4 §. ſi tam vicinum. ff. de dam. infect. Felinus in c. quoldam n. 1. & 3. de præſump. & Petr. Gregor. l. 4. Syntag. c. 24. num. 4.

Secunda pœna eſt criminis læſæ Maieſt. ex cit. c. Fælicis. Qua etiam de re Gigas tr. de crim. læſæ Maieſt. quæſt. 5. Clarus. §. læſa Maieſtas num. 4. Cardinalis Albanus. q. 42. Iacobatius. l. 1. de Concilio. Azor tom. 2. l. 4. c. 1. quæſt. 9. & communis ſententia, quippe cum hoc crimen incurrat non tantum machinans in Principis mortem, ſed etiā machinans in mortem illi aſſiſtentium conſiliariorum. l. quiſquis. Cod. ad. l. Iuliam Maieſt. hæc autem non accidit in violandis inferiori

rioribus Prælatis. Eſt autem pœna committentium crimen læſæ Maieſtatis, mors ipſa, & ex conſuetudine ſolent hi viui in fruſta diſcindi, & appendi in eminentibus ciuitatum locis, ex Claro ibid. n. 8.

Tertia, infamia ipſo iure, qua tamen afficiuntur ſolum poſt declaratoriam ſententiam Iudicis. l. l. ff. de his, qui notantur infamia.

Quarta, diffidatio, & bannus, ideoque cæteri Chriſti fideles cōtra huiuſmodi delinquentes iuſtè bellum mouere, & occidere poſſunt. Videndus Geminianus in c. 1. de homicid. l. 6. §. ſacri. num. 11. Diaz in pract. crim. c. 96. Graff. p. 2. l. 2. c. 21. num. 5. 6. Syl. verb. aſſaſſini. §. 3.

Quinta, inhabilitas ad teſtandū, & conſequenter etiam ad hereditates, vt dictum eſt Theor. 12. n. 5. & 6. & Gloſſa in c. Fælicis. de pœnis. l. 6. & Gloſſ. in l. is cui. ff. qui teſtam. Molin. d. 154. Syl. verb. hæreditas 3. quæſt. 2. Azor. p. 1. l. 5. q. 8. quæſt. 1. Vaſquez. 1. 2. d. 169. cap. 3, num. 32. Menochio conſil. 185. Claro. quæſt. 34. de teſtam. num. 2. Leſſio l. 2. c. 19. num. 53. quod non item diſponitur in Clem. 1. de pœnis. de Epiſcoporum percuſſoribus, ſed ſolum de violatoribus Cardinalium. c. Fælicis. præcitato, ob dignitatis prærogatiuam.

Sexta, beneficiorum, officiorū, feudorum priuatio.

Septima, confiſcatio bonorum.

Octaua, ædium demolitio nullo vnquam tempore reædificandarum.

Nona, actionis in iudicio denegatio, quæ eſſe ſolet pœna hæreticorum, ex l. 7. Patauina Feder. II. & l. credentes. Cod. de hæret. Gregorio IX. bulla 3. & Innoc. III. c. 13. de hæret. §. credentes.

Decima denique, clauduntur portæ eorum filijs, & nepotibus deſcendentibus per rectam lineam maſculinam, ad officia, & beneficia, & dignitates Eccleſiſticas, & ſæculares, & priuantur obtentis, vt ex d. c. Fælicis. conſtat. Et niſi temporales Domini, ſeu Rectores intra menſem habita delinquentium cognitione fecerint prædicta obſeruari, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrunt, etſi hæc cenſura non reſeruetur.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 104. aliàs 106. editæ anno 1570. quæ incipit.

Durum.

EPITOME 110.

CVM Trident. Concilium ſeſſ. 24. c. 14. mandaſſet Epiſcopis, vt prauam tollerent conſuetudinē accipiendi ex fructibus primi, aut alterius anni, aliquid in electione, præſētatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, çollatione, aut alia prouiſione, ſeu admiſſione ad poſſeſſionem beneficiorū, canonicatuū, præbendarū, prouentuum, ſeu diſtributionum, Pius V. in præſenti Motu proprio. §. 2. eumdem abuſum, quocumque ſit iuramēto, aut præſidio vallatum, abolet, & §. 3. contrafacientes Eccleſiarum Antiſtites, ſuſpendit ab

Recipiēs aliquid in beneficij prouiſione aut admiſſione in poſſeſſionem excōmunicatur, à Papa abſoluēdus, ſuſpenditur, interdicitur.

ab exercitio officij: Capitula, & Collegia ſupponit interdicto: ſingulares verò perſonas excommunicat, & reſeruat abſolutionem Papæ.

THEOREMA 298.

MEritò hæc Conſtitutio, cuius etiam meminit Nauarr. c.27.num.150.verſ.64. Sayrus. l.3. c.31.num.14. Philiarchus. l. 3. de officio Sacerd. c. 30. caſu 25. & Gloſſ. Marginalis, extrauag. vnic. *ne Sede vacante*, ſicut & decretum Concilij Tridentini citatum, ſunt edita ad omnem ſimoniæ labem in beneficiis conſequendis auertendam. & eſt aliud ſimile decretum in Concil. Lateranenſi.c cum in Eccleſiæ corpore, extra. de Simonia, in quo dicitur nimis horribile eſſe pro Epiſcopis, vel Abbatibu-, ſeu quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis ponendis in Sedem, vel introducendis Presbyteris in beneficium benedictionibus, aut Sacramentis aliquid accipere, etiam ſub prætextu conſuetudinis. vt etiam ibidem.c. veniens. prohibetur, ne quid exigatur, etiam ſub eodem conſuetudinis prætextu, à petente admitti in religionem.& c.in tantum. vetatur tamquam Simonia, quid recipi pro Eccleſiarum inueſtitura. ſcilicet ex Panor. ibidem, non tantùm pro inueſtitura iuris, ſed etiam facti. id eſt pro inductione in corporalē poſſeſſionem, etiam ſi ibi talis vigeat conſuetudo. Denique in c. Iacobus. Gregorius IX. mandat Canonicis, vt recepto Iacobo in Canonicum, ei ſuos aſſignent reditus. quod facere renuēbant, niſi prius iuxta conſuetudinem ab eo reciperent prandium. Videri poteſt ad hoc idem propoſitum. 1. quæſt. 3. c. ſi quis præbendas. S.Thom. 2.2. quæſt. 100. art.3. Syl. Simonia. q. 13. Azor.3.p.l.12.c.7.& c.11.q.6.

Nec tantum ſimplicem conſuetudinem Pius V. hîc §. 2. verum etiam quocunque iuramento, & præſidio vallatam abolet, cum iuramentum vim nullam habeat cōtra bonos mores, ex Regula iuris. l.6. quæ habet.non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum iuramentum.& l.vnius §. pacta.ff.de pactis. in qua dicitur. *pacta, quæ turpem cauſam continent, non ſunt obſeruanda.* idem colligitur ex c.quemadmodum. de iureiurando. & ibidem Gloſſa. Per hanc tamen conſtitutionem, vt apparet ex eadem in fine. & notat etiam Nau. Philiarchus, & Sayrus locis cit. non præiudicatur fabricæ, ſacriſtiæ, capitulis, menſis, perſonis,& piis locis, quibus fructus beneficiorum vacantium ante collationem, vel poſſeſſionis apprehenſionem, ex ſtatuto, conſuetudine vel priuilegio ſunt applicati; eadémque mens fuit Concilij Tridentini ſeſſ.24.c.14. cum dicit *ſolutiones, permiſſiones, compenſationeſque illicitas.* & paulò poſt. *vt quæcunque huiuſmodi in vſus pios non conuertuntur, atque ingreſſus eos, qui Simoniacæ labis, aut ſordidæ auaritiæ ſuſpicionem habent. fieri* (Epiſcopi) *non permittant.*

Transgreſſorum pœnas Concilium eaſdem eſſe voluit, quæ in ſacris Canonibus, vt 1. quæſt.1. per totam.& extra.tit.de Simonia. & ſummorum Pontificum conſtitutionibus, quas omnes innouat, contra ſimoniacos ſunt cōſtitutæ.

Pius verò V. hoc loco §. 3. Antiſtites ab exercitio officij ſuſpendit, Vniuerſitates ſupponit interdicto, priuatos autem gladio ferit excómunicationis, reſeruatis cenſurarum abſolutionibus Romano Pontifici. Porrò de ſingulis legitimis modis conferendi beneficia, videlicet, electione, præſentatione, nominatione, &c. inter cæteros fusè diſputat Petr. Greg. toto l. 17. Syntag. quem conſule.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 114. olim 119. edita anno 1570. quæ incipit. Super ſpecula.

EPITOME 111.

Non diſputandũ in popularibus cócionibus aut vernaculis libris de côceptione B. Virginis. *Suſpenſio priuatio, inhabilitatio, excõmunicatio reſeruata Papa.*

PRÆCIPIT Pontifex, §. 2. vt nemo cuiuſcunque Ordinis, gradus, conditionis, & dignitatis ſit, in popularibus concionibus, vel vbicunque promiſcuè virorum, & mulierum multitudo conuenire ſolet, de controuerſæ immaculatæ Virginis conceptionis parte alterutra diſputare, ſententiam propriam aſſerendo, & confutando contrariam: vel de hac ipſa quæſtione cuiuſuis neceſſitatis, vel pietatis prætextu ſermone vulgari ſcribere, aut dictare præſumat. & inobedientes incurrunt ipſo facto abſque alia declaratione, ſuſpenſionem à diuinis, ſi ſint in ſacris, priuationem cuiuſcunque gradus, dignitatis, & adminiſtrationis, inhabilitatemque ad eadem, & ſimilia in futuro, ſuper quibus diſpenſari, aut abſolui non poſſint, niſi à Romano Pontifice.

§. 3. Cæterum quandiu per Apoſtolicam Sedem altera pars definita non fuerit, liceat viris doctis in publicis diſputationibus, vbi interſunt, qui rem capere poſſunt, & abeſt occaſio ſcandali, de huiuſmodi quæſtione diſſerere, & contra vtramque partem argumentis diſputare, & impugnare, dum tamen neutra velut erronea aſſeratur, & ſeruentur, quæ à Sixto IV. ſunt conſtituta, quæ ſingula etiam quantum ad aliàs pœnas (excommunicationem videlicet Papæ reſeruatam) hoc Motu proprio innouantur.

THEOREMA 299.

EAdem mens Pio V. fuit in hoc Motu proprio, quæ etiam Sixto IV. in extrauag. *Graue.* edita anno 1483. tit. de reliqu. & ven. Sanct. & Patribus Concilij Tridentini ſeſſ. 5. in fine decreti de peccato originali, nempe præcidere occaſiones ſcandali, & offenſionum, quæ in populo Chriſtiano quotidie oriebantur, ex côncionibus, & diſputationibus quæſtionis multis ſæculis à Patribus, & Theologis ſcholaſticis agitatæ, aliis affirmantibus Beatiſſimam Virginem ſine originali peccato conce

conceptam, aliis autem negantibus, quod neutrum adhuc ſit ab Eccleſia definitum. Etenim decretum illud Concilij Baſilienſis ſeſſ. 34. *Nos diligenter inſpectis auctoritatibus, & rationibus in hac ſancta Synodo doctrinam illam aſſerentem Glorioſam Dei Genitricem Mariam præueniente, & operante diuini numinis gratia ſingulari, numquam actualiter iacuiſſe ſub originali peccato, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni culpa originali, vel actuali; ſanctamq́, & immaculatam, tanquã piam, & conſonam cultui Eccleſiaſtico, fidei Catholicæ, certæ rationi, & ſacræ ſcripturæ, ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam, & amplectendam definimus, & declaramus, nulliq́, de cætero licitum eſſe in contrarium prædicare, & docere.* viribus caret. cum illud Concilium propter ſchiſma ſub obedientia Papæ non proceſſerit, & ideo legitimum non fuerit.

Hæc itaque Conſtitutio Pij V. quoad perſonas vniuerſalis eſt, licet occaſionem præbuerint concionatores non adeo in hoc articulo pertractando, moderati; ideo nemo cuiuſcunque ſit gradus, & dignitatis excipitur.

Quoad actiones verò duo prohibet. Primum, in cætibus, in quibus promiſcua virorum, & mulierum multitudo intereſſe ſolet alteram cõtradictionis partem aſſerere, cum alterius confutatione. neque enim improbatur à Pontifice ſimplex propriæ ſententiæ affirmatio, & probatio, ſed improbatur alterius refutatio, ex Caiet. V. excom. cap. 78. Nauarr. cap. 27. n. 107. §. 24. Suarez t. 2. q. 27. diſp. 3. ſect. 6. dicto §. Sayro l. 3. cap. 30. num. 11. eſt enim huiuſmodi aſſertio præſumptuoſa, cum nondum quiquam ſit ab Apoſtolica Sede definitum, vt conſtat ex textu conſtitutionis. §. 2. & 3. vt etiam Sixtus IV. non damnauit aſſertionem alterutrius partis contradictionis; ſed affirmationem, fore hæreſis labe pollutos, aut mortaliter peccaturos quicumque ſentirent contrarium.

Secundum, quouis prætextu etiam pietatis, & neceſſitatis vulgari ſermone ſcribere, ſeu dictare de præſenti controuerſia. Quo loco *ſcribere* formaliter ſumendum eſt pro componere, ſiue per ſe auctor characteres exaret, ſiue per alium, & nõ materialiter, ne etiam comprehendantur amanuenſes, vt etiam notauit Suarez t. 5. d. 22. ſect. 5. num. 33. vbi Sixti IV. extrauag. prædictam explicat, & pœnæ non ſint extendendæ. idque meritò ſancitum eſt; facilè enim imperitum vulgus ex huiuſmodi lectione vernacula in varios laberetur errores. Quæ fuit etiam ratio, ne hac de re ageretur in promiſcuis virorum, & mulierum concionibus.

Quoad pœnas inobedientium præter excommunicationem reſeruatam, poſitam in extrauag. Sixti IV. quam confirmat Pius §. 3. Tres peculiares pœnas §. 2. ſtatuit in tranſgreſſores ipſo facto abſque alia declaratione incurrẽdas, nempe ſuſpenſionem à diuinis, cum ſunt in ſacris; deinde priuationem cuiuſcumque gradus, dignitatis, & adminiſtrationis, ſi qua funguntur: denique inhabilitationem ad eadem, & ſimilia munera obtinenda, vel obeunda, in perpetuo, ſuper quibus non niſi à Rom. Pontifice poſſint abſolui, aut diſpenſari.

Quibus Sixti, & Pij V. cenſuris, & pœnis confirmatis ſum. Pontifex Paulus V. in bulla edita die 9. Iulij 1616. quæ incipit. *Regis pacifici.* adiecit priuationẽ facultatis concionandi publicè, legendi, ſeu docendi, & interpretandi, vocis actiuæ, & paſſiuæ in quibuſcumque electionibus abſque alia declaratione, & ad illa inhabilitatem perpetuam, in quibus à ſolo Papa abſolui, & diſpenſari poſſint, & aliàs arbitrarias pœnas; conceſſa Ordinariis, & hæreticæ prauitatis inquiſitoribus auctoritate procedendi contra tranſgreſſores, & in eos ſeuerè animaduertendi.

THEOREMA 300.

Est verò licitum ex §. 3. de præſenti quæſtione vtrã velis partem tenere donec per Apoſtolicam ſedem altera pars definiatur. Quare haud rectè exiſtimauit Almainus de poteſtat. Eccl. cap. 16. iam de fide eſſe B. Virginem fuiſſe conceptam ſine originali peccato; vt etiam Clicthoueus ſuper Damaſcenum. l. 3. cap. 2. affirmans contrariam ſententiam eſſe contra Eccleſiæ definitionem, & impiam. Nec non Titelman. Io. 2. qui ſenſit, non poſſe ſine impietate eam pertinaciter defendi. Falſum etenim eſt, impium, vel temerarium eſſe defendere B. Virginem in peccato originali conceptam eſſe. vt conſtat, tum ex Sixto IV. in extrauag. *Graue.* de reliq. & ven. ſanct. vbi aſſertionem eius, qui alterutram harum opinionum cenſeat eſſe hæreticam, vel continere peccatum mortale, pronunciat falſam, erroneam, & à veritate prorſus alienam; editóſque deſuper libros id continentes, quos ad hoc, auctoritate Apoſt. reprobat, & damnat, impoſita excommunicationis reſeruatæ pœna aſſertori, poſt habitam de his notitiam, ipſo facto incurrenda, à qua nequeat ab alio, quàm à Rom. Pontifice (extra mortis articulum) abſolutionis beneficium obtinere. Quod hoc etiam loco confirmat Pius V. §. 3. inquiens, *dum tamen neutra* (ſententia) *velut erronea aſſeratur, eaq́; ſeruentur, quæ à Sixto IV. ſunt conſtituta, quæ ſingula, etiam quantum ad alias pœnas, innouamus.* & Conc. Tridentinum ſeſſ. 5. in fine decreti de peccato originali. *Declarat ſancta Synodus, non eſſe ſuæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem; ſed obſeruandas eſſe Conſtitutiones fælicis recordationis Sixti IV. ſub pœnis in eius Conſtitutionibus contentis, quas innouat.* Denique Paulus V. in decreto edito die 31. Auguſti anno 1617. quod incipit. *Sanctiſſimus.* ob ſcandala, quæ oriebantur ex occaſione affirmationis, B. Virg. fuiſſe conceptam cum peccato originali, præcipit omnibus, & ſingulis, vt in poſterum, donec articulus huiuſmodi à Sede Apoſt. fuerit definitus, vel aliter fuerit ordinatum, non audeant in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuſcumque actibus publicis aſſerere B. V. Mariam fuiſſe conceptam cum peccato originali, & contrafacientes incurrunt ipſo facto cenſuras, & pœnas ſtatutas in conſtitutionibus Sixti IV. & Pij V. & ſua. per huiuſmodi tamen prouiſionem non intendit S.S. reprobare alteram opinionem, nec

ei

ei afferre vllum præiudicium, relinquens illam in ſtatu, & terminis, in quibus reperitur in præſenti, præterquam quoad ſupra diſpoſita. Vlterius ſub iiſdem cenſuris, & pœnis mandat, aſſerentes non fuiſſe conceptam cum peccato originali, ne impugnent in prædictis publicis actibus opinionem contrariam, nec de ea aliquo modo agant. Inſuper voluit, & expreſſe mandauit, vt extra hos caſus expreſſos publicorum actuum, in reliquis omnibus ſupradictæ conſtitutiones firmæ, & illæſæ remaneant, & obſeruentur exactè, perinde ac ſi præſens decretum non emanaſſet, decernens, vt tam Epiſcopi, & Ordinarij locorum, quàm inquiſitores hæreticæ prauitatis contra tranſgreſſores procedant. & ſeuerè animaduertant. Tum quia illa ſententia nondum eſt ab Eccleſia damnata, nec decretum Concilij Baſilienſis vim habet, cum non ſteterit ſub obedientia Papæ, & ideò non habuerit infallibilitatem. Quare qui alterutram iſtarum opinionum damnat, vt erroneam in fide, Eccleſiæ inobediens eſt, & temerarius; cum nihil adhuc fuerit ab Eccleſia definitum: quinimo Alph. de Caſtro l. 1. de iuſt. hæt. pun. cap. 8. eum hæreticum eſſe dicit, quod tamen non probat Suarez t. 2. quæſt. 27. d. 3. ſect. 6. dicto vltimo.

Sed tandem die 2. Iunij anni 1622. S.D.N. Greg. XV. in decreto, quod incipit. *Sanctiſſimus*. dictam prohibitionem aſſertionis affirmatiuæ, nempe B. V. Mariam fuiſſe conceptam in peccato originali, in actibus publicis Pauli V. extendit etiam ad priuata colloquia, & ſcripta. vnde mandat, & præcipit. Primò, donec articulus huiuſmodi à Sede Apoſtolica definitus fuerit, vel aliter ordinatum, ne quis etiam in ſermonibus, & ſcriptis priuatis audeat aſſerere, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta in peccato originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, ſeu tractare ſine ſpeciali indulto. etſi per hoc non intendat ſua Sanctitas reprobare hanc opinionem; nec ei vllum inferre præiudicium, eamque in cæteris relinquens in ſtatu, & terminis, in quibus reperitur, expreſſeque mandans in reliquis omnibus non contrariis his decretis ſeruari exactè Conſtitutiones Sixti IV. Alexandri VI. Pij V. & decretum Pauli V.

Secundò, mandat omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, tā ſæcularibus, quàm cuiuſuis ordinis regularibus, vt in feſto Conceptionis eiuſdem B. Virginis in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, & diuino officio publicè, & priuatim celebrandis non alio, quàm Conceptionis nomine vtantur.

Tertiò, ſubiicit contrafacientes cenſuris, & pœnis contentis in prædictis conſtitutionibus, & decreto prædeceſſorum ipſo facto incurrendis. non obſtantibus in hac parte ſupraſcriptis conſtitutionibus, & præfato decreto Pauli V. conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, nec non omnibus, & ſingulis, quæ Prædeceſſores voluerunt non obſtare, ac aliis quibuſcumque in contrarium facientibus.

Quartò, pro executione præſentis decreti ſtatuit contra tranſgreſſores; etiam regulares cuiuſcumque inſtituti, & quomodolibet

bet exemptos, & alias Eccleſiaſticas, & ſæculares perſonas cuiuſcumque ſint conditionis, & dignitatis, vt tam Epiſcopi, & Prælati ſuperiores, aliíque Ordinarij locorum, quam hæreticæ prauitatis inquiſitores procedant, & ſeuerè in eos animaduertant; tribuens prædictis liberam facultatem, & auctoritatẽ procedendi, & puniendi prædictos tranſgreſſores.

Ex quibus refellas impudens mendacium Ioannis Pomerani Sectarij, qui cap. 1. & 44. Ieremiæ affirmare non erubuit, Catholicos habere pro fidei articulo B. Virginem abſque peccato eſſe conceptam. & temeritatem Bartholomæi Spinæ in tr. hac de re, & apud Catherinum in opuſc. de immaculata Conceptione Virginis, & Valentiam t.4. diſp.2. quæſt.1.p.2. aſſerentis repugnare fidei Catholicæ opinionem eam, quæ aſſerit B. Virginem fuiſſe conceptam abſque peccato originali; cum ſummi Pontifices, & Concilium Tridentinum ſenſerint neutram continere errorem in fide, & vtramque abſque peccato poſſe teneri, quandiu altera pars non definitur ab Apoſtolica Sede. Poſſumus ex dictis colligere etiam contra Caiet. in opuſc. de hac re. cap. 5. & Canum l.4. de locis. & l. 7. cap.3. & l. 1. ac. 11. Eccleſiam poſſe, cum libuerit controuerſiá hanc de Conceptione Dei Genitricis definire, vt rectè docet Suarez loco cit. t.2. quæſt.27. diſp.3. ſect.6. dicto primo, cum Abulenſi paradoxo 1. cap.21. & Exod.34. quæſt.8. cum id ſupponat Sixtus IV. in d. extrauag. *Graue*. dum ait. *cum nõdum ſit à Rom. Eccleſia, & Apoſt. Sede deciſum.* & Pius V. hic §.3. *quandiu per Apoſt. Sedẽ altera pars definita non fuerit:* & Paulus V. ac Greg. XV. *vt in poſterum donec articulus huiuſmodi à Sede Apoſt. fuerit definitus, vel fuerit aliter ordinatum, non audeant,* &c.

THEOREMA 301.

IAm verò ex his duabus ſententiis illa probabilior, & magis pia videtur, quæ B. V. abſque originali peccato conceptam fuiſſe ſentit (etſi oppoſitum tenuerit Magiſter 3. ſent. d.3. & ibid. Alb. Bonau. Richar. Palud. D. Tho. Alenſ. etſi deinde mutauerit opinionem, Capr. Dur. Ariminin. 2. d.30. quæſt.2. Anton. p.1. tit.8. c.2. Caiet. opuſc. de concep. & 3. p. q.27. art.2. & ibid. Barth. Medina, Ferrar. l.4. contra gent. cap.50. Turrecrem. opuſc. de eadem, & aliqui alij.)

Probatur primò, quia iam ferè eſt totius Eccleſiæ ſenſus, quippe cum non ſanctificationis, ſed Conceptionis feſtum diem celebret, vt conſtat, tum ex Summi Eccleſiæ vniuerſæ Paſtoris Sixti IV. in extrauag. edita anno 1476. quæ incipit. *Cum praexcelſa.* tit. de reliq. & ven. Sanct. in qua huiuſmodi celebritatem agentibus, & diuinis officiis aſſiſtentibus eaſdem conceſſit indulgentias, quas conſequuntur fideles, qui interſunt officiis ſolemnitatis corporis Chriſti. Tum ex ſenſu Epiſcoporum, & Patrum Concilij Baſilienſis. ſeſſ. 36. diſertè affirmantium, antiquam eſſe Eccleſiæ conſuetudinem celebrandi in honorem Virginis immaculatæ conceptionis feſtum; & meritò, cum iam in Gallia cœperit celebrari 1171. quod tamen S. Bernardus epiſt. 174. fieri voluiſſet,

voluiſſet, conſulto priùs Rom. Pontifice, cuius iudicio ſe ſtare dicit, & adhuc in Anglia vno ſæculo prius, nempe circa annum 1070. ex occaſione reuelationis factæ Abbati Elpino, & miraculo confirmatæ. Cui feſtiuitati deinde multum auctoritatis addidit S. Anſelmus, qui etiam in epiſtola ad Epiſcopos Angliæ ſcripſit, non eſſe verum amatorem Beatiſſimæ Virginis, qui eius Conceptionem non celebrat. In Eccleſia quoque Græca cœpta eſt agi hæc ſolemnitas diu ante, nam extat ſermo Leonis Imp. qui obiit anno 911. de B.V. Conceptione, quæ ex Græcorum Kalend. die 9. Decembris agebatur, & non octauo, vt apud Latinos, Videatur Galatinus. l.7. c.4. Azor. p.2. l.1. cap.21. Suarez p. 2. q.27. art.2. diſp.3. ſect.5. & habetur inter dies feſtos in conſtitutione de feriis Emanuelis Imp. anni 1166. apud Theodorum Balſamonem in
3 Nomocanone Photij tit. 7. Tum quod in honorem immaculatæ Cóceptionis inſtituta religio fuerit, & approbata à Summis Pontificibus, Iulio II. Leone X. Alexandro VI. in cuius regula. cap.3. habetur. *Virginis animam in primo Conceptionis inſtanti fuiſſe ſanctam.* Videantur priuilegia Mendicantium. v. *Communicatio*. §. 18. & v.
4 *Conceptio*. §. 10. 12. 13. Tum quia maxima Eccleſiaſticorum Doctorum pars, qui in Eccleſia Dei ſunt membra præcipua, hanc de immaculata conceptione Virginis ſententiam propugnát, adeo vt Caiet. in opuſc. de Conceptione. cap.5. ſcripſerit, eorum numerum eſſe infinitum, inter quos excelluerunt his poſtremis quingentis annis, Ricardus de S. Victore in illud Cant.4. *Tota pulchra es amica mea.* Alenſis, qui teſte Ioanne de Bacone, & Franciſco Marone in fine vitæ ſententiam mutauit, Io. Scotus 3. ſent. d.3. quæſt.1. & d.18. q. vnica. §. *hoc viſo*, Gabriel. Argentina, Maironus, Baconus, Carthuſianus. 3. d.3. Marſilius. 2. quæſt.20. & in 3. quæſt.4. Abulenſis paradoxo.1. cap.20. & in prologo Bibliæ. cap.6. Io. Gerſon alphabeto 17. ſuper Magnificat. & opuſc. de Conceptione. Nicolaus de Cuſa Cardinalis. l. 5. exercit. dum explicat. *Cœlum, & terra tranſibunt.* & l.8. in illud. *ſicut lilium inter ſpinas.* Roffenſis. l.2. contra Lutherum, Clicthoueus opuſc. de purit. Virg. c.5. Driedo. l.3. de dogm. tr.2. cap.4. Lippomanus in Gen. cap. 15. Galatinus. l.7. de arcanis. cap. 5. Iacobus de Valentia in Pſalm. 13. Viguerius. cap. 18. §. 5. Alphonſus de Caſtro v. Peccatum. hæreſi 9. Vega l.2. in Trident. cap.6. Catharinus tribus libris de hac re, Corduba. l.1. quæſt. 44. Couarr. cap. Alma mater. p.2. §. 5. num. 2. Nauarr. in ſum. prælud. 8. num.9. & è Societate noſtra Caniſius. l.1. de B. Virgine. cap.5. Fr. Turrianus in epiſt. ad Iacobum Amiotum Epiſcopum Antiſiodoren. Theodorus Peiletanus in diſp. de peccato originali. Valentia t. 4. d. 2. quæſt.1. p.2. Fr. Suarez. t.2. in 3. p. S. Thomæ. quæſt.27. art.2. d.3. ſect.5. Bellarminus. l.4. de ſtatu peccati. Ferdinandus Salazarus in opere de Conceptione B. Virginis, & alij vſque ad 60. ex Pineda, in Eccleſiaſten. cap.7. 29. num.8. quod ſanè optimè congruit cum reuelatione à Beatiſſima Virgine Dei genitrice facta viro ſanctiſſimo, & ab ea ſummè dilecto Alphonſo

Roderico Soc. noſtrę, nempe vnam ex præcipuis cauſis, ob quas Deus Societatem fundari voluerit, fuiſſe, vt immaculatam conceptionem ſuam totis viribus tueretur. Quam reuelationem refert etiam P. Bourghesius noſter in libello qui inſcribitur: *Societas Ieſu Virgini ſa-*
5 *cra.* Tum ex conſenſu omnium ferè Religionum, quæ ſtrenuè hanc eandem B. V. puriſſimam Conceptionem prædicant, & docent
6 etiam Academiæ pœne vniuerſæ, adeo vt in pluribus. v. g. Pariſienſi, Valentina, & aliis nulli pateat ad Doctoratum in Theologia aditus, niſi antea præſtito iuramento de huiuſmodi ſententia non impugnanda, vt etiam in Neapolitana factum eſt ante triennium
7 Prorege Duce de Oſunna. Tũ denique, quia fideles populi, quod ex aduerſo obiicitur, vix ſuſtinere valent, communitérque à multis annis cum ſpirituali gaudio, & pietatis ſenſu, huic ſententiæ adhærent, quam etiam tanquam piam, & accommodam populorum deuotioni confitentur ex aduerſariis Canus. l. 7. de locis. cap. 1. & Bartholomæus Medina in 3. p. S. Thomæ. quæſt. 27. art. 2. concl 4.

Secundò, quia idem docuerunt plures ex ſanctis Patribus, quorum clariora teſtimonia, hæc videntur. S. Andræas Apoſtolus, vt refert Abdias. l. 4. dixit. *Sicut primus Adam formatus fuit ex terra, antequam eſſet maledicta, ita ſecundus Adam formatus eſt ex terra Virginea nunquam maledicta.* S. Iacobus in Liturgia eam vocat *Sanctiſſimam, immaculatam, glorioſiſſimam, & omnibus modis irreprehenſam, Angelis puriorem, & honorabiliorem, quàm Cherubim.* Ad veritatem autem harum locutionum non tantum requiritur poſitiua perfectio gratiæ, ſed etiam carentiæ culpæ, vt in Angelis. S. Cypr. l. de Cardinal. Chriſti operibus. cap. de natiuitate Chriſti, agens de Virgine Beata. *Non ſuſtinebat iuſtitia, vt illud vas electionis communibus laceraretur iniurijs; quoniam plurimum à cæteris differens, natura communicabat, non culpa.* S. Auguſt. l. de natura, & gratia. cap. 36. *Excepta Virgine Matre, de qua, cum de peccatis agimus, nullam prorſus habere volo quæſtionem; inde enim ſcimus, quod plus gratiæ ei collatum eſt ad vincendum omni ex parte peccatum, quia eum concipere meruit, & parere, quem ſcimus nullum habuiſſe peccatum.* Et ſanè non tantum loquitur de peccato actuali, ſed etiam originali cum aduerſus Pelagianos concludat, neminem eſſe ſine peccato, etiam infantes, & dicat omni ex parte viciſſe peccatum: ergo, non ſolum actuale, ſed etiam originale. S. Ambr. ſerm. 22. in pſalm. 118. in illud: Erraui ſicut ouis. *Quare*, ait, *ſuſcipe me non ex Sara, ſed ex Maria, vt incorrupta ſit Virgo, ſed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati.* Hierony. in Pſalm. 77. explicans illud. *Deducit eos in nube diei*, ait. *Pulchrè dixit diei, nubes enim illa* (B. Virgo Maria) *nunquam fuit in tenebris, ſemper in luce.* Athanaſius in ſerm. de ſanctiſſima Deipara. *Dicimus eam igitur, atque iterum, & ſemper, & vndequaque beatiſſimam.* Theodoretus. l. 3. in Can. *Inter tot animas hominum, quæ ſaluantur, vt electa columba, eſt vna illa ſola, quæ Christum genuit, Virgo, mater, puella Maria, quæ puritate profectò Cherubim, & Seraphim antecellit.* ibidémque eam *immaculatiſſimã* appellat.

at ſi

at ſi vnquam maculata fuiſſet, nec immaculatiſſima, nec Cherubim, & Seraphim purior eſſet. S. Hildelphonſus in lib. contra eos, qui diſputant de perpetua virginitate S. Mariæ, edito in lucem à Ferardentio. *Hunc autem* (inquit) *quia ex auctoritate totius Eccleſia veneratur, conſtat eam ab omni originali peccato immunem fuiſſe.* Damaſcenus orat. 1. de natiuitate B. Virginis. *Natura* (ait) *gratia cedit, ac tremula ſtat, progredi non ſuſtinens. quoniam itaque futurum erat, vt Dei Genitrix, ac Virgo ex Anna oriretur: natura gratia fœtum anteuertere minimè auſa eſt.* Idiota, qui vixit circa annum 850. rem ex profeſſo tractat, & definit Deiparam abſque peccato originali fuiſſe conceptam. in l. contempl. de B.V. vnde cap. 2. ait. *Tota pulchra es, Virgo glorioſiſſima, non in parte, ſed in toto, & macula peccati ſiue mortalis, ſiue venialis, ſiue originalis, non eſt in te.* Et iterum. cap 6. reperit ab originali peccato fuiſſe præſeruatam. Petrus Damiani in ſermone de Aſſumptione eiuſdem Virginis. *Caro Virginis ex Adam aſſumpta, maculas Adæ non admiſit.* Rupertus Abb. l. 6. in Cant. ſcribit. *Virginem beatiſſimam, & lucidiſſimam eſſe, & gratia diuina plenam.* & addit. *libera es ab omni iugo peccati.* Fulbertus Carnutenſis, *ſiue* (inquit) *Maria electa, quæ immaculata ſemper extitiſti ab exordio tuæ creationis, quia paritura eras Auctorem totius ſanctitatis.* S. Bruno fundator Carthuſianorum anno 1086. *Hæc* (inquit) *eſt incorrupta terra illa, cui benedixit Dominus, ab omni propterea contagione peccati libera, per quam vitæ viam agnouimus, quam, quia digna fuit, Dominus de cælo in terram aſpexit.* S. Anſelmus electus Archiepiſcopus anno 1093. 2. ad cor. cap. 1. *Omnes itaque mortui ſunt in peccatis, nemine prorſus excepto, dempta Matre Dei, ſiue originalibus, ſiue etiam voluntate additis, vel ignorando, vel ſciendo nec faciendo quod iuſtum eſt.* Denique B. Laurentius Iuſtinianus ſer. de Annunciatione. *Ab ipſa ſui Conceptione in benedictionibus eſt præuenta dulcedinis, atque aliena à damnationis chirographo.* Quare vides per 1500. & amplius annos, Patres ſenſiſſe ſanctiſſimam Virginem ſine peccato originali fuiſſe cóceptam.

Tertiò fauent etiam ſacræ Scripturæ, etſi non conuincant, vt Gen. cap. 3. *Quia feciſti hoc, inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius, ipſa conteret caput tuum*; at ſi B. Virgo contraxit peccatum originale, ipſa non contriuiſſet ſerpentis caput; ſed ab ipſo icta fuiſſet in capite, & eiuſdem effecta prçda. Cant. 4 *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* Quæ ſtare non poſſunt, ſi admittimus fuiſſe aliquando originali peccato, quod eſt mortale, glorioſam Virginem maculatam, & ibidem dicitur *hortus concluſus, & fons ſignatus*; ſed quomodo *concluſus hortus*, ſi hunc ſerpentis virus aduſſit? quomodo *fons ſignatus*, ſi de illo antiquus Draco potauit? Quomodo etiam verum erit illud Cant. 6. *Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata*, ſi ſtatim in conceptione obtenebrata eſt originali peccato? Quomodo *porta clauſa*, Ezechielis cap. 4. ſi eam ingreſſus eſt, & inhabitauit Malignus?

Quartò confirmant rationes.

 Tum

1 Tum quia Dei Genitrix caruit actuali peccato veniali;ergo etiam originali. Antecedens conſtat ex Conc. Tridentino ſeſſ.6. cap.23. Aug. l. de natura, & gratia. c.36. Anſelmo.l. de Conceptu Virginali.c.18.ſcribente. *Decuit vt B. Virgo ea puritate niteret, quæ ſub Deo maior nequit intelligi.* & S.Tho.3.p. quæſt.27. art.4. vbi quatuor rationes ad id probandum, adducit. Conſequentia probatur, quia originale peccatum eſt mortale, & ſeparat animam à Deo, veniale autem minimè; decuit igitur dilectam Dei Genitricem, & ſponſam multò magis præſeruari ab originali, quàm veniali, cum ignominia parentum redundet in filios, ex Prouerb. cap. 6. & Gregorio Nazianzeno in carmine ad Nicobulum.

Gloria namque patri natorum fama, decuſque:
Vt rurſus natis eſt gloria, fama parentum.
Gratia communis, labes communis vtriſque.

Et ſit regula D. Auguſtini l. 5. contra Iulianum. *Quicumque fuerunt ſub peccato originali, fuiſſe etiam ſub veniali.* Quod ſi hoc locum non habuit in Dei Genitrice; ergo nec illud.

2 Tum quia non fuit conueniens, vt quæ fuit Mater vitæ ſpiritualis omnium, fuerit aliquando ſpiritualiter mortua, & quæ nobis attulit benedictionis fructum, fuerit aliquando maledicta per originale peccatum, quod eſt mortale.

3 Tum quia fuit conuenientiſſimum vt Mater eſſet Filio, quoad fieri potuit, in puritate ſimilis, id eſt per priuilegium ſpeciale immunis eſſet à peccato, ſicut ille alio multo excellentiori modo ab eo fuit alienus, ſcilicet ex ratione ipſa conceptionis ſuæ, cum ſine copula, ex Spiritu ſancto conceptus fuerit.

4 Tum quia boni filij eſt parentes honorare, & ab eis, ſi poſſit propulſare miſerias, antequam hæ illos contingant, præſertim ſi id abſque ſuo incommodo facere poſſit, illíque vitio vertitur, ſi id negligat; At Dei Filius potuit peccati originalis miſeriam à matre propulſare, antequam illam attingeret, abſque vllo incommodo ſuo: id igitur tanquam optimus Filius facere debuit.

5 Tum quia potuit Deus hoc priuilegium conferre matri;ergo contulit. conſequentia ſumpta eſt ex D. Auguſtino in ſermone de Aſſumptione, qui eodem planè modo argumentatur, nempe, Deus potuit excipere Virginem ab illa generali ſententia, *puluis es, & in puluerem reuerteris.* ergo excepit, cum id fuerit conueniens illius benignitati. & contra negantes hũc argumentandi modum, adiecit. *Si confitentur id Chriſtum potuiſſe, proferant rationem, quare non fuerit decens, id etiam voluiſſe.* Antecedens probatur, quia nulla eſt implicantia, quin Deus potuerit ex priuilegio corpulentæ ſubſtantiæ Virginis infundere animam rationalem ornatam diuina gratia, quæ ſecum non compatitur eſſentiam peccati originalis, licet compatiatur effectus, vt mortem, & corporis pœnalitates, cum gratia mentem ſubiiciat Deo; & ab illo auerſionem tollat, & priuationem originalis iuſtitiæ, quatenus per eam mens Deo ſubiecta erat, in quibus eſſentialiter conſiſtit originale peccatum, ex Azore t.1.l.4. cap.26. Valentia, & aliis nobilibus Theologis.

6 gis. Tum denique quia non eſt veriſimile Dei Filium ſibi elegiſſe Sponſam, & matrem vitiatam, & captiuam, cum non dicam Reges, aut Imperatorem huius mundi, ſed ne quidem nobilis id faceret.

Quintò plures, ad hoc idem probandum afferri poſſunt reuelationes, de quibus. S. Anſelmus in Epiſtola ad Coanglicanos Epiſcopos, Henricus. quæſt. 15. quæſt. 13. Bonauent. 3. d. 3. Marſil. ibidem, Dionyſius Carthuſianus concione 1. & 2. de Conceptione. Petrus de Natalibus. l. 1. Catalogi Sanctorum. c. 41. S. Brigitta. l. 1. c. 9. l. 6. c. 49. Azor. tom. 2. l. 1. c. 21. & Antonius Daurouultius Soc. Ieſu in lib. Catechiſmi. c. 4. tit. 1. num. 9. & 10. & innuit S. Bernardus ep. 175.

Porrò pro ſoluendis iis, quæ ab aduerſariis poſſunt obiici. Sciendum eſt primò ex Suarez ſect. 2. 4. 5. aliud eſſe dicere. B. Virginem ſpiritualiter mortuam eſſe in Adamo, aliud ſpiritualiter mortuam in ſe, ſeu abſolutè, quaſi ipſa aliquando caruerit vita ſpirituali, aut in ſe mortem ſpiritualem, ſeu peccatum originale contraxerit. Locutiones enim ſacræ Scripturæ, vt ad Rom. 3. & 5. quibus dicitur, *omnes in Adam peccaſſe, & ideo indiguiſſe redemptione*. 1. ad Cor. c. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur*. 2. ad Cor. 15. *Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*. & aliæ ſimiles; nec non & Patrum, vt Leonis ſermone. 1. de Chriſti natiuitate; *Sicut nullum à reatu immunem reperit*, &c. Cyrilli l. 16. in Leuit. *Solus Ieſus eſt, qui numquam inuenitur extra ſancta, ſolus qui peccatum non fecit*. Auguſtini l. 1. de peccat. mer. c. 29. *Quis innocens? omnes ex illa traduce veniunt, de qua Dauid, In iniquitatibus cõceptus ſum. ſolus ille agnus, qui non ſic venit*. & c. 24. agens de Chriſto. *non ſumpſit carnẽ peccati, licet de materna carne peccati*. & Pſal. 34. in illud. *Ego autem cum mihi moleſti eſſent*. cum ait. *Mariã ex Adam conceptam fuiſſe mortuam propter peccatum*, & aliæ multæ, ſunt omnino cum illo addito (*in Adam*) concedenda: ſolum enim ſignificant eſſe mortuam, aut peccaſſe in alio, & ſecundum quid, alioquin enim nõ poſſet B. Virgo per mortem Chriſti, dici redempta. Si enim non peccauit in Adam, non eguit redemptione, quare non fuit, vt Chriſtus pro ea redimenda, moreretur. nam ex D. Auguſtino epiſt. 157. nullus redimitur, niſi is, qui ſub peccato ſeruit. & ob id ad veram redemptionem neceſſe eſt, vel eſſe in peccato, vel ſaltem ita eſſe ſubditum neceſſitati contrahendi illud, vt ſine ſingulari gratia Redemptoris vitari non poſſit. Quare nec Chriſtus dici poſſet vniuerſalis Redemptor omnium, aut Mediator Dei, & hominum, cum tamen aliquem excipere ſit contra fidem, ex D. Auguſtino l. 1. de peccat. mer. c. 27. 28. & deroget dignitati Chriſti, & ipſi B. Virgini contradicat, quæ canit Lucæ cap. 1. Deum eſſe ſalutare ſuum. & denique Sereniſſima Virgo non contraxiſſet ipſam corporis mortem, & alias pœnalitates, quas contraxit, non includentes tamen indecentiam, de quibus Damaſcenus in duabus orationibus de eiuſdem Aſſumptione, ſi in Adam non peccaſſet, cum mors Adæ peccatum vt cauſam, & originem conſequatur. dicitur enim ad Rom. 5. per peccatum mortem in omnes ho-

mines introiiſſe; ex quo Sancti colligunt neminem pati mortem, niſi vel ratione peccati, quod ad ipſum pertineat, vel vt pro aliorum peccatis ſatisfaciat, quod Chriſti proprium fuit. & ob id dixit Auguſtinus c. 4. contra duas epiſt. Pelagianorum pati mortem ſine meritis mortis ab vno ſolo Mediatore Catholica fides nouit. Habuit igitur B. Virgo meritum mortis ſaltem in Adamo, cum huiuſmodi meritum ſit annexum humanæ carni propagatæ via ordinaria ex Adamo, tamquam ex infecta radice, cõtra quam factum ſit in Chriſto concepto è Spiritu ſancto. In ſe autem ſimpliciter, & abſolutè negandum eſt Virginem ſpiritualiter aliquando fuiſſe mortuam, cum abſolutè nunquam caruerit ſpirituali vita, aut fuerit in peccato. efficacius ſiquidem fuit Chriſti meritum, & gratia ad præſeruandam Matrem, quàm fuerit infecta radix ad influendum originale peccatum. Etenim quamuis Deus contulerit Adæ iuſtitiam originalem ea lege, & pacto, vt ſi mandatum transgrederetur, totam etiam poſteritatem priuaret; nihilominus tamen potuit Deus poſt præuiſum Adæ peccatum, velle ne peccatum re ipſa transfunderetur in Mariam, & illud impedire per gratiam ei infuſam in primo animationis inſtanti; cum hæc voluntas non repugnet priori legi, quippe quæ non includat abſolutam, & definitam Dei voluntatem, vt peccante Adamo omnes eius filij conciperentur ſine gratia; ſed ſolùm, vt amitterent ius ad illam. Quo Deus non ſe priuauit iure, & libertate miſerendi cui voluiſſet; ſicut idem voluit, vt naſcerentur ſine gratia, & tamẽ non priuauit ſe libertate, vt faceret naſci aliquos in gratia, vt conſtat de Ioanne Baptiſta, & aliis ſanctificatis in vtero matris. Potuit itaque B. Virgo ſemper in Dei mente eſſe ad perpetuam ſanctitatem præordinata, quamuis permiſſa ſit in Adamo vitiata radice iuſtitiam amittere, quo ſanè ſenſu intelliguntur citata teſtimonia, & non ſimpliciter, & abſolutè. Quare re ipſa, & in ſe potuit numquam carere gratia, & iuſtitia, licet amiſiſſet in alio. quod non derogat perfectæ puritati, & ſanctitati eius.

Sciendum ſecundò, ex eo quod ponatur Virgo abſque peccato originali, non rectè inferri Chriſtum non fuiſſe illius redemptorem, & liberatorem; ſed rectius inferendum oppoſitum, nempe fuiſſe perfectiſſimo modo liberatorem, & redemptorem eius. Cum enim deberet Dei genitrix, vti cæteri, via ordinaria ex Adamo propagata ruere in originale peccatum, & dæmonis captiua, & ſerua fieri, per Chriſti merita præſeruata eſt; & ideo excellentiùs redempta, quàm fuiſſet futura poſt contractum peccatum originale: ni enim ſingulari Redẽptoris gratia fuiſſet præuenta, ex vi conceptionis ſuæ, ex vitiata radice conſecutus fuiſſet influxus originalis culpæ, quem impediuit Deus peculiari Virginis prærogatiua, ab eo multò excellentiùs redempta.

Sciendum tertiò. In ordine ad peccatum originale maxima fuit differentia inter Chriſtum, & Beatam Virginem, quòd Chriſtus eo caruit ipſo ſuo iure ex modo conceptionis ex Spiritu ſancto, & non per rationem ſeminalem, vt rectè

rectè ponderat D. Auguſtinus epiſtol. 57. ad Dardanum; Virgo autem ſolo priuilegio Chriſti; vnde optimè ſaluari poteſt illud Eccleſ. c. 7. *Vnum de mille vnum reperi,* &c. & illud Euſebij Emiſſeni ſer. 2. de Nat. Chriſti. ab originali nexu non fuiſſe immunem, niſi ipſum Dei Filiū per ſe. Quod veriſſimum eſt, cum ſolus Chriſtus per ſe, & vi ſua fuerit immunis, B. Virgo verò ſolum ex priuilegio Filij preſeruata. Quo etiā ſenſu accipiendum eſt, quod dicitur à Cyrillo l. 16. in Leuit. & Amb. l. 2. in Lucam, ſolum Dominum Ieſum ex natis de fœmina fuiſſe ſanctum; vel ſolum qui peccatum non fecit. intelligitur enim per ſe, & ratione ſuæ conceptionis ad eum modum, quo ſcriptura dicit de Deo. *nemo bonus, niſi ſolus Dominus*, ſcilicet à ſe, & de ſe. Vnde non excluditur aliorū accidentalis participatio, & cōmunicatio per gratiam, & ideo neque hic neganda eſt immaculata Virginis conceptio ex gratia, & priuilegio Dei. Et eodem modo, cum dicit S. Auguſtinus carnem Virginis fuiſſe carnem peccati, non intelligit illam carnem fuiſſe aliquando peccato ſubditam, aut informatam anima carente gratia, ſed ex debito peccati, cui de ſe erat obnoxia, niſi per Chriſti gratiam fuiſſet præſeruata, fuiſſe paſſibilem, & mortalem; Chriſti verò carnem ſolum fuiſſe in ſimilitudinem carnis peccati, quia has pœnalitates non contraxit ex peccato, ſed illas aſſumpſit, vt nos à peccato liberaret.

Sciendum denique quartò, ex eo, quod B. Virgo fuerit, & dicatur ſanctificata, non ſequi eam aliquando fuiſſe ſub peccato, quia ſanctificationi accidit, vt expellat peccatum, quando ſcilicet illud inuenit. Inſtanti B. Virgo non fuit ſanctificata ante animationé, cum nondum eſſet perſona Virginis; ergo poſt animationem; & ita in aliquo inſtanti inuenta eſt non ſanctificata, & conſequenter ſub peccato originali. Reſpondet Gabriel 2. d. 30. quæſt. 1. art. 2. concluſ. 1. Azor p. 1. l. 4. c. vltimo, Suarez, & alij in eodem primo inſtanti, quo Virginis anima creata eſt, & corpori infuſa, in eodem ſimul fuiſſe ſanctificatam, etſi prius natura ſit aliquem, hominem eſſe, quàm eſſe peccatoré, vel ſanctum, cum eſſe naturale tam ad gratiam, quàm ad culpam, ſe habeat per modum ſubiecti reſpectu accidentis: ſed hæc prioritas naturæ non facit ad propoſitum, non impedit enim, quin eodem momento, quo infuſa eſt anima, infuſa ſit in gratia, iuſtitia, & ſanctitate, eam Deo præſeruante ab originali culpa.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 117. edita anno 1564. qua incipit. Quæ ordini. *& 120.* Ad Romanum.

EPITOME 112. 113.

REVOCAT, & abolet Pontifex omnia quæcunque & à quibuſcunque conceſſa priuilegia, diſpenſationes, & indulta faciendi teſtamenta, donationes, ſiue inter viuos, ſiue cauſa mortis, legata; & quaſcunque alias diſpo

Prohibitio diſponendi, & teſtādi de bonis Eccl. patrimonialibus, & proprio labore partis, in fauorem illegitimorum.

diſpoſitiones, de dominiis, terris, caſtris, domibus, & quibuſcunque aliis bonis immobilibus, mobilibus, & ſe mouētibus, etiā patrimonialibus (ex bulla 120. aliàs 152. *Ad Romanū*) nec non pecuniis, iuribus, actionibus ex beneficiis, fructibus, penſionibus, & aliis rebus Eccleſiaſticis quibuſcunque confectis, acquiſitis, & quomodolibet prouënientibus: nec non de peculio, & aliis, etiam ſola induſtria, labore, muneribus, & alio quocunque modo partis, cuiuſcunque quātitatis, qualitatis, ſpeciei, naturæ, & valoris ſint, in quoſcunque illegitimos, ſiue ſuos, ſiue extraneos, etiam legitimatos; eoſdemque in toto, vel in parte heredes inſtituendi, & ſubſtituendi, ſeu quòd ipſi ab inteſtato ſuccedant, cæteraſque huiuſmodi facultates, & capacitates ſuccedendi in bonis, & rebus feudalibus, & emphyteoticis, ab Eccleſiis, monaſteriis, & locis piis profectis. vt etiam abrogat quaſcunque facultates concedendi ſimilia Legatis, Nunciis, Capitulis, &c. ita vt priuilegiorum, diſpenſationum, facultatum, habilitationum, capacitatum, indultorum, & aliorū ſupradictorum ſic reuocatorum, aut etiam litterarum legitimationis prætextu, nullus omnino de huiuſmodi bonis, rebus, pecuniis, iuribus, iuriſdictionibus, & actionibus in commodum, & fauorem illegitimorū vtriuſque ſexus, ſiue eorum filiorum, ſiue conſanguineorum, affiniúmve, ſiue extraneorum etiam in ſtatu ſæculari procuratorum, ac legitimati quacunque auctoritate donatorum, & ad huiuſmodi res, & bona, eiuſque ſucceſſionem teſtato, vel inteſtato idoneorum, & capaciū effectorum, ſiue teſtamento, ſiue donatione, ſiue legato, ſiue eleemoſyna, ſiue alio quocunque titulo, & pio opere (exceptis in communi, ac omni fraude, conuentione, ſeu compoſitione ceſſante hoſpitalibus expoſitorū, & orphanorum) diſponere; nec illegitimi ipſi eis ab inteſtato, ſiue protinus, ſiue per interpoſitas perſonas, ac quomodocunque ſuccedere, aut illa ad eos vllo tempore peruenire poſſint. Quod ſi prædictorum quiſquam fuerit violator, teſtamentum, legatum, & diſpoſitio non teneat, nec etiam quoad alios capaces, & res cæteras; ſicque diſponens priuilegio, diſpenſatione, facultate, & indulto prædicto, eiuſque vſu, & commodo, etiam

etiam in cæteris omnibus, ſit ipſo iure priuatus. Bona verò, res, & iura feudalia, vel emphyteotica (aliis legitimis non exiſtentibus) eo ipſo deuoluta, ac iuri, & proprietati ſuarum Eccleſiarum, & locorum reſtituta, cum reliquis eorum bonis conſolida eſſe declarat.

THEOREMA 302.

FInis huius Conſtitutionis, vt ex eius initio patet, & aduertit Nauarr. Comm. de Clericorum ſpoliis. §. vltimo num. 3. fuit, tollere ſcandala, quæ oriebantur ex bonorum immobilium Eccleſiarum, & redditunm, ac peculiorum Clericorum, quæ debentur pauperibus, & piis locis, ac operibus, tranſmiſſionem ad fornicarios Eccleſiaſticorum filios, & nepotes, quorum cauſa Eccleſiarum ſubſtantias periclitari dicit. c. de Syracuſana. d. 28.

Prohibet itaque Pius V. hac conſtitutione. Primò, ne poſſit laicus ex feudo, emphyteuſi, aut penſione Eccleſiaſtica, ſi quam habet in teſtamento, aut extra, erogare aliquid in illegitimos vtriuſque ſexus proprios, vel extraneos, ſiue in eorum coniuges, ſiue parentes, ſiue filios, aſcendentes, & deſcendentes, ſeu alios cognatos, etiam paupertatis, & dotis intuitu, ſiue viuis, ſiue mortuis ipſis illegitimis, nec eos ex toto, aut ex parte heredes inſtituere, aut ſubſtituere, ita vt accipiant ab alio ex patris inſtitutione, ſeu ordinatione. qua de re Leſſius. l. 2. c. 19. num. 59. 76. & ſeqq. & Couar. de Teſtament. c. 16. & Gomez tom. 1. c. 3. & ſeqq. valeat, aut ipſi ab inteſtato in prædictis ſuccedere, ne peculium Chriſti ad ſpurios, & illegitimos tranſeat. ita Azor p. 2. l. 7. c. 10. quæſt. 11. Deciſio Rotæ Romanæ 484. p. 1. in nouis 505. etſi Nauarr. Comm. de ſpoliis §. 19. num. 4. intelligat de omnibus bonis. Virtute, inquam, priuilegiorum, & indultorum, quæ conueniunt alicui iure aliquo ſpeciali (de his enim tantùm Pontifex loqui videtur, ex Nau. num. 9. Azor, & deciſ. Rotæ.) non autem de facultatibus teſtandi, quæ conueniunt iure communi, videlicet cauſa dotis, vel alimentorũ, quando tales filij ſunt ita pauperes, vt nihil habeant aliunde, ex quo viuant, etiam ſi ſint ſpurij, ex c. cum haberet. tit. de eo, qui duxit in matr. quod correxit ius ciuile, id ſpuriis denegans. Authent. licet. Cod. de natur. lib. in fine. & Nouell. 74. c. 6. Claro de Teſtam. q. 31. & Couar. de matr. p. 2. c. 8. §. 5. n. 5. ſi enim aliunde habeant, vnde commodè ſuſtententur, cum tunc facultas non poſſit conuenire, niſi iure ſpeciali, quod iure communi, tunc pater nõ tenecatur eum alere. l ſi quis à liberis. §. ſi filius. & §. ſolent ff. de lib. agnoſc. nihil ei erogari poterit, alimentorum aut dotis cauſa, quæ loco alimentorum ſuccedit, ex Bartol. l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de legat. 3. Ex quo infert Antonius Gabriel lib. 6. comm. tit. de alimentis. Hieronymus Gabriel. conſil. 25. Baldus conſil. 457. num. 1. ad finem. Boërius deciſ. 127. Molina de primogen. l. 2. c. 15. num. 50. Barboſa 4. p. l. 1. ff. ſolut. matr. n. 69. & Rebell.

p.2. l.5. quæſt. 17. ſect. 1. num.3. non debere dotem regulariter excedere quantitatem alimentorum.

THEOREMA 303.

SEcundo loco Pontifex prohibet, ne Clericus ex bonis Eccleſiæ, aut ex ſuo patrimonio, vel quibuſuis aliis bonis ſua induſtria partis, aut aliunde, quàm ab Eccleſia acquiſitis (quod in laico nõ prohibebatur) etiam dotis, & alimentorum cauſa in teſtamento, aut extra, filiis ſpuriis, & illegitimis, eorúmve cognatis erogare, ne huiuſmodi bona cum aliorum offenſione ad hos indignos deueniant. quod abſolutè dictum cum videatur valdè graue, Nauarr. cit. num.9. 10.11. Azor p.2. l.7. c. 10. quæſt. 21. & DD. de Rota deciſ. 505. intelligunt, id non licere aliquo priuilegio ſpeciali. vnde ſi cui ſit conceſſum priuilegium. v. g. vt talibus illegitimis etiam habentibus aliunde, vnde viuant, poſſit dotem vel alimenta præbere ex bonis Eccleſiaſticis, vel aliis, vel eos heredes ex toto, aut parte inſtituere, vel ſubſtituere, vel vt ipſi ab inteſtato ſuccedant, præſenti conſtitutione abrogatur. non autem ſi aliquid iure communi ſit illi conceſſum; & ideo etiam poſt editam conſtitutionem, licere Clericis iure dotis, & alimentorum relinquere filiis ſpuriis, non ſolum ex bonis patrimonialibus, & profanis, ſed etiam ex fructibus beneficiorum non habentibus vnde aliunde viuant, quia id iure communi conceditur. c. cum haberet. de eo, qui duxit in matrim. & ſermo eſt de ſpuriis, eamque ſententiam ex dicto cap. tradit etiam Innoc. Panor. & Gloſſa. & non derogetur iuri communi, niſi expreſſis verbis. Quæ interpretatio mitior eſt, & æqua. Tum quia Pontifex ſemper videtur agere de priuilegiis: quod autem iuri communi conceditur, non eſt, priuilegium, aut licentia, aut indultum. Tum quia naturalis iuris ſit, vt filiis quibuſlibet debeantur à parentibus alimenta, ſi aliunde non habeant, vnde viuant. & ideo etiam Clericus ſuos filios, etiam ſpurios, tenetur alere, & filias, ſi velint nubere, dotare; vt etiam tenet Couar. de matr. p.2. c.8. §.6. num.7. & 8. Pontan. tr. de aliment. c. 1. num.11.12. Anton. Gomez in l.9. Tauri num.37. Specul. qui filij ſint legitimi. §.1. verſu. *Sed pone quidam.* num. 12. Bartolus in l. ſi quis à liberis. §. parens. ff. de lib. agnoſc. Cardinalis Palæotus tr. de nothis, & ſpuriis. c.44. Syl. v. Clericus. 4. quæſt. 14. Curtius de Iurepatron. v. honorificum. num. 12. Rebell. p. 2. de oblig. Iuſt. l.5. quæſt. 8. ſect. 1. num.3. vbi alios plures citat. Leſſius. l.2. c.19. num.67. & ſeqq.

Porrò alimentorum nomine intelliguntur, quæ pro conditione perſonæ ſunt neceſſaria, vt victus, veſtitus, habitatio, medicinæ, &c. l. legatis. ff. de alimentis, & cib. legat. eaque omnia, quibus tuendi, & curandi corporis noſtri gratia vtimur. l. verbo victus. ff. de ſignif. verb. & res, quæ ad diſciplinas, & honeſtas artes addiſcendas pertinent. l. qui filium. ff. vbi pupill. educ. debeant, & generatim omnia liberorum onera, vt filij vxorem, & filios, ſi habent, & familiam, pater ſuſtentare iure cogitur, Bartolus. l. ſi quis. §. non tantum. ff. de liber. agnoſc. & Gloſſa in

ſa in c.admonere.33.quæſt.11.quæ ſunt præſtanda ſpectata conditione parentis, & prolis, prout prudens arbitrabitur, vt colligitur ex dicto cap. cum haberet. & ſcribit Menoch. l. 2. de arbit. caſu 169. Quorũ loco in filia ſuccedit dos, vt diximus, & docet Nau.num.12. Couar.num.15.& Anton. Gabriel l. 6. commun. tit. de alim. debebit tamen in huiuſmodi alimentorum, & dotis menſura definienda diſcrimen conſtitui inter ſpurios, inter naturales, & inter illegitimo: ex ſententia Baldi conſil.267. num.6.lib.1.& Rebellij ſect.2.n.5. & 6.loco cit.

THEOREMA 304.

TAndem in abolendis facultatibus conceſſis ad diſponendum de rebus Eccleſiaſticis, aut ſæcularibus in illegitimos, & ſucceſſionis incapaces filios, & extraneos, ac parentes, & cognatos eorum, Pius V. facit pares Vniuerſitates, & collegia, & pia loca, exceptis hoſpitalibus expoſitorum, & orphanorum,& hoc in communi tantum,& omni fraude, & conuentione ceſſante, & perſonas ſingulares, vt Nauarrus etiam num.4.& 6.notauit. Etſi enim huiuſmodi Vniuerſitates non ſint filiorum capaces, nec per hoc detur eis occaſio Veneris, vt accidit in perſonis ſingularibus, eas tamen comprehendit, vt tollat occaſionem à ſingularibus perſonis Eccleſiaſticis, vtendi iiſdem Venereis, quæ poterant tacitè conuenire cum prædictis Collegiis,vt bona, quæ ipſis darent, vel relinquerent, darentur filiis illegitimis,retenta ſibi eorum parte aliqua, vt inſinuatur; dum in excipiendis hoſpitalibus orphanorum, & expoſitorum, limitat, vt ſolum procedat, cum dantur eis in communi, & nulli eorum in particulari, omni fraude, & conuentione ceſſante. Vt etiam ad obuiandum fraudibus, quibus Clerici inter ſe conuenire poterant, vt alter alterius filios illegitimos, vel eorum cognatos, heredes, vel legatarios, aut donatarios inſtitueret, vetuit diſpoſitionem in filios illegitimos extraneos,nec non parentes,filios, aut cognatos eorum.

THEOREMA 305.

QVoad pœnas verò, qui habent huiuſmodi facultates, quæ ſolum reuocantur quatenus tangunt illegitimos, ſi illis fuerint vſi quoad illegitimos, reuocantur etiam quoad cætera in eis contenta. Vt etiam omnia, quæ earum virtute facta fuerint. Bona quoque res, & iura feudalia, & emphyteotica, de quibus fuerit diſpoſitum virtute prædictarum facultatum Apoſtolicarum in filios illegitimos proprios, vel extraneos, aut cognatos eorum, cadant in commiſſum. Ideo ſi alij legitimè vocati, non extent, eo ipſo deuoluuntur iuri, ac proprietati ſuarum Eccleſiarum, earúmque cæteris bonis incorporantur, vt notat etiam Nauarr. loco cit. num.7.& 8. Irritumque erit, & inane quicquid ſcienter,aut ignoranter fuerit attentatum.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 118. aliàs 148. edita anno 1571. quæ incipit. In eam.

EPITOME 114.

Dámnãtur cambia ſicca, & pecuniatum monopolia.

DAMNAT Pontifex. §. 2. Cambia ſicca, nempe quando contrahentes ſimulant celebrare Cambia ad certas nundinas, & loca, & ad ea dantur quidem, ſed non mittuntur litteræ, vel ſi mittuntur, tranſacto tẽpore referũtur inanes, vel etiam nullis traditis litteris repoſcitur pecunia cum intereſſe eo in loco, in quo contractus fuerat celebratus, quippe cum talis eſſet intentio contrahentiũ. Vetat pariter tamquam vſurarium, ne in Cambiis realibus Campſores conſtitutum ſolutionis terminum ex tacita, vel expreſſa conuentione, lucro recepto, aut promiſſo differant. & ſtatuit, ne quis audeat ſiue à principio, ſiue poſtea, cenſum, & determinatum intereſſe, etiam in caſu non ſolutionis paciſci. Neque realia Cambia aliter, quàm pro primis nundinis, vbi illæ celebrantur, vbi verò non celebrantur, pro primis terminis iuxta receptũ locorum vſum exercere, abuſu illo penitus reiecto cambia pro ſecundis, ac deinceps nundinis; ſeu terminis exercendi. Curandum etiam eſt, vt in terminis habeatur ratio longinquitatis, & viciniatis locorum, in quibus ſolutio deſtinatur, & quò ſunt mittendæ litteræ, quæ effectum ſuum conſequantur, & non ſint inanes.

§. 3. Contra facientes incurrunt pœnas vſurariis inflictas. Eos quoque, qui congeſtam vndique pecuniam, ita ad ſe redigunt, vt quaſi monopolium pecuniæ faciant, iiſdem vult teneri pœnis, quæ contra exercentes monopolia ſunt à iure conſtitutæ.

THEOREMA 306.

CVm in Breui ad Bononienſes, vt vidimus, Pius V. approbarit cambia realia debito modo facta, hic de conditionibus tum realium, tum ſiccorum diſſerit, vt cognitis, quæ cambia vitiant, quæque ad eorum iuſtitiam exiguntur, iniuſtitia, & vſuræ vitẽtur. Explicant autem hanc Conſtitutionem Nau. in Manuali c. 17. n. 201. & ſeq. Azor. 3. p. l. 10. tr. de cambiis. c. 8. & 10. Leſſius. l. 2. c. 23. Rebell. p. 2. l. 11. q. 13. Tolet. l. 5. c. 53. Molina. d. 403. & ſeq. Scaccia §. 1. q. 7. p. 3. Ioan. Baptiſt. Lupus in c. nauiganti & alij. Illud verò in hac conſtitutione ſancienda ſpectauit Pius V. vt ipſemet teſtatur. §. 1. ne legitimus cambiorum vſus, quem neceſſitas, & vtilitas publica induxit, vſuraria cupidi

cupiditate deprauaretur; cambiis quippe ſublatis, magna ex parte tollerentur negotiationes, ex Nau. conſil. 31. & Azore. cap. 31. q. 1. ſumptus multiplicarentur ob neceſſariam pecuniarũ realem tranſportationẽ, monetarúmque idonearum conquiſitionem; noua inſurgerent naufragij, & latrocinij pericula; difficilior eſſet euectio, & inuectio pecuniæ in loca, quibus illa egemus; incommodiores redderentur peregrinationes in alienas prouincias, deeſſent ſæpè exercitibus ſtipendia, aliaque ſimilia ſequerentur incommoda in reipub. damnum, quæ videri poſſunt apud Caldermum conſil. 11. de vſuris. Nauarr. in Man. cap. 17. n. 389. in cap. nauiganti. de vſuris nu. 19. & l. 4. tit. de vſuris conſil. 31. Impr. Rom. Sigiſm. Scaccian. §. 1. q. 6. num. 7. 8. & §. 2. Gloſſ. 4. num. 6. Caiet. tr. de camb. cap. 5. Salonem ad S. Tho. 2. 2. quæſt. 78. in diſp. de camb. quæſt. 4. art. 2. Io. Bapt. Lupum. cap. nauiganti. de vſur. §. 2. num. 10. 12. Couar. tr. de vet. coll. num. cap. 7. Azor. cap. 3. & 8. Conrad. de Contract. quæſt. 99. Boninſeg. de camb. cap. 2. Molin. loco citato. de quibus etiam Theor. 281. & ſeq. diximus.

THEOREMA 307.

DAmnat igitur §. 2. Pontifex primò cambia ſicca, vt illicita, ſiue dentur, ſed non mittantur litteræ, quarum virtute in locis ſtatutis ſoluantur cambia, ſiue mittantur ipſæ litteræ, ſed pro forma, vnde caſſo effectu, & manes redeant, ſiue etiam nullæ tradantur litteræ, ſed tranſacto tempore, quaſi celebrata fuerint vera cãbia. ibidem capitale cum vſuris repoſcitur, iuxta contrahentium conuentionem tacitam, vel expreſſam, non ſecus ac ſi fiat etiam in depoſito, & ſimilibus contractibus, in quibus traduntur pecuniæ, vt ibidem ſuo tempore cum vſuris reſtituantur. Id enim cambium fictitium eſt, & vſurarium, vt docet Boninſeg. de camb. cap. 7. num. 2. & ſeq. Burſatus conſil. 399. n. 27. 29. lib. 4. Rota Rom. deciſ. 173. in Impr. Romæ. num. 5. Hieronym. Gabriel conſil. 258. num. 1. lib. 2. Fabianus. tr. de camb. initio n. 12. Verè enim eſt mutuum, & non cambium, vt patet, quia litteris præcipitur alicui, vt fiat ſolutio in alio loco, quàm vbi campſor dat campſuario pecuniã ad cambium, ergo ſi litteræ non mittuntur, aut ſolum mittuntur pro forma, euidens eſt eos intendere reſtitutionẽ pecuniarum faciendam cum lucro in eodem loco, vbi datæ ſunt, & conſequenter eſſe mutuum ex Caiet. cap. 1. num. 4. Soto q. 13. n. 1. concl. 3. Syl. v. vſura q. 9. 6. dicto 6. Angel. vſura 1. num. 54. Roſel. vſura 6. num. 13. Tabien. vſura 15. n. 4. Armil. campſor. num. 8. Azor c. 8. condit. 2. Salas de camb. dub. 14. & Molina diſp. 404. vnde naſcitur reſtitutionis obligatio. Notat tamen Nauar cap. 17. num. 289. & in cap. nauiganti. de vſur. num. 21. & ſeqq. & Scaccia §. 1. q. 5. nu. 10. litteras mitti in defectum perſonæ, nuncij, aut procuratoris, quæ plus poteſt, quàm litteræ; ideo ſi mitteretur ad hoc procurator, nihil referret, ſi non mittuntur litteræ; cum hæ illius vicem ſuppleant; quod enim fiat per vnum, vel aliud, non pertinet ad iuſtitiam cambij, ſiue id ſit nundinale, ſiue

non, ſcriptura enim non eſt de eſſentia contractus cambij in foro conſcientiæ, ſed ſolum requiritur ad probationem, & celerem executionem contractus in foro externo. Ipſa autem cambij ſcriptura aliquando fit per inſtrumentum publicum, quo debitor promittit conuentum pretium cambij tali loco, & tempore ſoluere alicui certæ perſonæ à creditore in inſtrumento deſignatæ, & ſolutionis factæ authenticum teſtimonium tranſmittere, cuius exemplum habes apud eundem Scacciam; ſed frequentius fit per priuatas litteras cambij à recipiente pecunias ſcriptas, vel ſubſcriptas creditori traditas, quorum virtute in conuento loco fiat ſuo tempore ſolutio contracti debiti, de quibus eſt hoc loco ſermo. Videndus Azor cap. 5. quæſt. 4. Caiet. cap. 6. 7. 8. Sotus l. 6. de iuſt. q. 10. art. 1. & quæſt. 11. art. 1. & q. 12. art. 1. & 2. Nauarr. cap. 17. n. 289. 290. Lupus tr. de vſur. com. 3. §. 2. num. 58. 59.

THEOREMA 308.

DEclarat ſecundò, illicitum eſſe cambium, cuius lucrum augetur propter auctam dilationem ad ſoluendum, vt ſi Titius det ad cambium Sempronio 1000. pro primis nundinis Placentinis ad rationem ſolidorum 65. pro quolibet ſcuto de marcha, deinde ei proroget ſolutionis tempus vſque ad ſequentes nundinas cum pacto, vt cambium intelligatur ad rationem ſolidorum 64. vnde fiat, vt ratione ſolius temporis lucretur vnum ſolidum pro quolibet ſcuto; id enim habet manifeſtam rationem mutui, & vſuræ, vt colligitur ex cap. conſuluit. tit. de vſuris. Hieronymo de Luca tr. de camb. num. 45. 46. Soto q. 10. art. 2. & quæſt. 12. art. 5. Fabiano de camb. n. 15. Azor cap. 8. condit. 3. Nauar. cap. nauiganti. num. 25. & in man. cap. 17. num. 301. Hier. Gabriele conſil. 158. num. 3. lib. 2. Scaccia §. 1. quæſt. 7. p. 3. limit. 1. num. 4. Leſſio num. 88. 89. Salonio q. 4. de camb. art. 2. controu. 18. cum ſit vſura recipere maius lucrum habita ratione longioris temporis præciſe. Si enim campſor ex maiori ſolutionis diſtantia patiatur lucrum ceſſans, aut damnum emergens, licebit ei non ratione cambij, ſed ratione intereſſe, quod debetur pro quouis credito, ſi verè, & iudicialiter probetur, poſt moram, quod ſua intereſt, exigere in iudicio ex Azor loco cit. condit. 4. vt etiam dixit in cenſu. c. 13. q. 1. & Leſſio loco cit. & cap. 20. dub. 10. de mutuo. Scaccia num. 5. ibidem, & p. 2. ampliat. 8. num. 57. 58. Baldus. l. rogaſti 11. §. ſi tibi. ff. ſi certum pet. Io. de Anan. cap. fin, num. 62. de vſur. Decio conſil. 111. num. 14. & 119. n. 10. 11. Cagnolo in l. 1. num. 51. Cod. de ſent. quæ pro eo. Deciſione Rotæ Gen. num. 91. & Rotæ Rom. 67. & 193. Lupo in l. curabit. §. 6. n. 26. Cod. de act. emp. Alex. conſil. 27. num. 45. Surdo conſil. 327. nu. 54. 55. Molina d. 404. num. 5. Valent. t. 3. d. 5. quæſt. 3. p. 4. Garzia de contract. cap. 36.

THEOREMA 309.

AD tollendas quoque peccandi occaſiones, & fœneratorum fraudes, præcipit tertiò, ne quis

quis audeat ſiue à principio, ſiue aliàs, certum, & determinatum intereſſe, etiam in caſu non ſolutionis paciſci. timet enim legiſlator ne exactam excedat ſummam lucri ceſſantis, aut damni emergentis verè paſſi. cum ex iure naturali obligatio ad maiorem ſummam non poſſit contrahi, quam ſit damnum datum, ex Iaſone in l. rogaſti. 11. §. tibi. ff. ſi certum pet. Leſſio. num. 82. Rebell. l. 11. quæſt. 13. Non prohibet tamen ne fiat pactum de lucro taxãdo per iudicem, aut arbitrio viri prudentis, ſed ſolum ne is, qui ad cambium dat, taxet in cauſa propria, ex Azor cap. 11. quæſt. 2. ad 3. & quæſt. 4. Leſſio nu. 89. Scaccia §. 1. quæſt. 7. p. 2. ampl. 8. num. 296. & limit. 12. vt etiam accidit in cenſu ex Nau. cap. ſi fœneraueris. num. 93. verſ. tertium. Tum quia fieri poſſet, vt ex mea mora nullum damnum paſſus eſſes, ex Nauarr. cap. 17. num. 192. Tum quia ipſi cambientes taxare non poſſint lucrum, aut intereſſe cambij futuri, cum ſit incertum, & modò cambium vno pretio fiat, modò alio. Tum quia aperiretur via vſuræ, & fraudibus. Quod ſi lucrum eſſet à partibus probabiliter, & abſque fraudibus taxatum, teneretur nè in foro interiori, vbi ceſſat fraudis ſuſpicio, facta taxatio? Affirmat Nau. c. 17. num. 301. verſ. 4. Garzias cap. 35. num. 8. Leſſius. num. 90. Reginal. l. 25. num. 467. Salon de camb. q. 4. art. 2. contron. 14. & art. 3. controu. 13. num. 2. Salas dub. 26. n 2. & 4. Scaccia §. 1. quæſt. 7. p. 2. ampl. 8. num. 61. quia nulla in re facta eſſet inæqualitas. & conſequenter poſſet lucrum retineri. In foro tamen externo habebitur pro non facta, vnde non obſeruabitur pactum vt conuentum, ſed ſolum vt debitum in ea quantitate; quæ probata fuerit ſua intereſſe, ex Baldo in l. 11. rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi certum pet. Io. Anan. cap. fin. de vſur. Caueta conſil. 189. num. 8. Leſſio loco cit. Rebell. quæſt. 13. num. 5. Deciſ. Rotæ Rom. 173. & 172. Imp. Rom. & ſanè cum mens Pontificis abſolutè videatur id vetare, vt illicitũ cauendum eſt, vt recte monet Leſſius, & Rebell qui vltimus dubitat eſſe mortale. Non eſt tamen contra hanc conditionem, ſi campſor paciſcatur cum campſuario, vt ſi cambiorum lucrum iuxta pretium nundinarum excedat. v. g. duo pro centenario, duo tantum exigat, ſi verò minus, minus ſoluatur: ratio eſt, quia non ſit pactum de lucro certo, cum poſſit eſſe maius, & minus, ſed ne excedat duo pro centenario.

THEOREMA 310.

ADiicit præterea, ne cambia realia aliter fiant, quàm ad primas nundinas; ſeu terminos, ſi nundinæ ibi non agantur. Intellige cum Nauar. cap. 17. num. 301. verſ. nota 5. & conſil. 3. 1. de vſur. & opuſc. de Camb. num. 76. Molina d. 404. Leſſio. num. 91. Tolet. l. 5. cap. 53. & 55. Reginal. n. 467. Salone contr. 18. & 20. Salas dub. 26. Azor cap. 9. quæſt. 4. niſi cum eodem lucro, quo fieret ad primas nundinas (neque enim Pontifex prohibet, ne detur maior dilatio debitori, ſine vllo campſoris lucro. argumento quod ob gratiam. de reg. iur. lib. 6.) & fundatur hæc conditio in iure naturæ. vnde etiam ante bullã eam poſuit Sotus q. 12. art. 5.

art. 5. Caiet. cap. 7. Sylu. vſura 4. quæſt. 11. quia lucrum ex cambio licitum eſt ob diſtantiam locorum, non temporis, vt Nauarr. cap. 17. num. 290. & cæteri omnes notant & ideo vſura eſſet, ſi ratione longioris temporis intercedentis inter nundinas intercalares, vt vocat Rebell. Scaccia, & alij, & non intercapedinis locorum perciperetur lucrum. Nomine autem primarum nundinarum intelliguntur ex Nauarr. Molina locis cit. Scaccia §. 1. quæſt. 7. cap. 3. limit. 14. num. 4. nundinæ illæ, ad quas poſt factum cambium perueniri primùm poteſt, & ſolui cambium. nam. v. g. inſtante tempore nundinarum Apparitionis poſſet quis dare ad cambium pro immediatè illas ſubſequentibus, ſeu intercalatis nundinis Paſchalibus non percepto maiori lucro quàm ſi daret, iiſdem Apparitionis nundinis finitis abſque vllius vſuræ ſuſpicione; ſecus ſi maiori lucro fieret, ex Fabiano de camb. cap. 15. Boninſeg. cap. 7. Azor cap. 10. verſ. 7. Romoaldo Coli. de camb. cap. 26. Scaccia loco citato.

THEOREMA 311.

IN conſtituẽdis ſolutionum terminis præcipit Pontifex eſſe habendam rationem diſtãtiæ, & propinquitatis locorum, ad quæ mittuntur litteræ, & facienda eſt earum virtute ſolutio, ne dicantur inanes, & abſque effectu redire. Si enim longiores præfigerentur termini, videretur lucrum capi ratione temporis, & non diſtantiæ locorum, vnde aperiretur via fænori, vt etiam notat Azor cap. 9. quæſt. 3. Leſſius num. 92. & Scaccia §. 5. Gloſſ. 1. Quare merito S. Anton. 2. p. tit. cap. 7. Roſel. vſura 6. Tab. vſura 15. Angel. vſura 1. num. 54. Sylu. vſura 4. quæſt. 13. damnant vt vſurarium, qui dat Romæ 100. vt intra octo menſes recipiat Pariſiis 108. eo quod non ſint in eo cambio tot menſes neceſſarij, & ideo incrementum illud ſumatur ratione temporis. Et quidem etiam in praxi ſeruatur, vt minus lucrum percipiatur (ſeruata paritate aliarum circunſtãtiarum) ex ciuitate proxima loco nundinarum, putà Genua, Mediolano, Bononia; quàm ex remotiori, Neapoli, Meſſana, Panormo; vt etiam minus lucrum percipitur Genua ad Placentinas, quàm ad Lugdunenſes, & Metinenſes nundinas. ex vicinitate enim locorum minuuntur cauſæ lucri cambiorum, & ex eorundem diſtantia augẽtur. vnde ob exiguam diſtantiam occaſionem ſumpſit Sotus l. 6. quæſt. 10. art. 1. & quæſt. 13. art. 1. & Lupus n. 70. negandi intra idem regnum licere cambium cum lucro; ſed rectius ſolum moderatius lucrum deberi docuit. Medina quæſt. 8. Nauarr. cap. 17. num. 290. Garzias cap. 36. Lopez cap. 11. Mercatus cap. 6. & 8. Molina d. 405. Boninſeg. cap. 7. cum ex vicinitate locorum non tollantur omnino cauſæ lucri. Sed iam communi conſenſu Mercatorum ſunt aſſignati termini faciendis ſolutionibus cambij in regreſſu è nundinis habita ratione diſtantiæ locorum, & commoditatis parandæ pecuniæ in feriarum, ſeu nundinarum capitulis Genuenſibus. Neque enim de ipſis nundinarum terminis agitur, vt notat Leſſius nu. 92. & Scaccia §. 5. Gloſſ. 1. num. 1. qui triplo, & ſæpe

ſextu

ſextuplo ſunt longiores, quàm poſtulet intercapedo locorum, quia in nundinis alia tempora non conſtituuntur, quàm nundinarum, ſed vel de litteris cambij in redditu nundinarum, quibus certus dies apponitur faciendæ ſolutionis, vt Genuæ v. g. poſt 20. dies à die impoſitionis pretij factæ Placentiæ, Florentiæ verò 25. &c. vel, quod probabilius videtur, ſermo eſt de terminis extra nundinas, ex auctoribus citatis ſolutionis faciendæ ex vna ciuitate in alia, vt v. g. in cambiis factis Mediolani pro Genua dantur dies octo à præſentatis litteris; pro Roma, & Florentia dies 10. ab iiſdem litteris præſentatis; pro Venetiis dies 20. à ſcriptis litteris; pro Antuerpia dies 60. à litteris ſcriptis. & ob id ſolet in litteris apponi (niſi aliud conuentum fuerit) clauſula, *pagarete ad vſo.* quod idem eſt ac ſolues tempore communi vſu recepto. Quod ſi aliquando vrgeat neceſſitas, ob quam ita inter partes ſit conuentū, vt ſtatim ſoluatur cambium, apponitur, *pagarete à lettera viſta*, ſeu viſis litteris. quamuis & tunc dari ſoleat aliquantula dilatio. qua de re Scaccia §. 2. Gloſſa 5.

THEOREMA 312.

IAm §. 3. ſtatuit Pontifex, vt qui contra hanc Conſtitutionē commiſerint, incurrant pœnas à ſacris Canonibus inflictas vſurariis. vt primò ſint ipſo iure infames. cap. infames 3. quæſt. 7. §. porrò. & l. improbum. Cod. ex quib. cau. infam. irreg. Secundò, ne eis Sacramenta miniſtrari poſſint, antequam vſuras in quantum poſſunt, reſtituant, aut præſtent idoneam cautionem de reſtituendo. c. quamquam de vſur. l. 6. nolentibus id facere nemo poteſt eſſe teſtis in teſtamento, nemo illorum confeſſiones audire, teſtamenta ſunt irrita, & carent Eccleſiaſtica ſepultura. Debent tamen eſſe manifeſti, & notorij, quales ſunt, qui in conſpectu populi exercent vſuras. Qua de re Nauarr. cap. 17. num. 280. Clarus §. vſura. num. 13. 14. Menoch. l. 2. de arb. cap. 285. Rebell. in fine l. 8. Quæ verò dicatur idonea cautio, explicatur ab eodem Nauarr. ibid. num. 279. Tertiò ex c. 1. de vſur. l. 6. vt à nulla perſona Eccleſiaſtica, ſiue Collegio, Vniuerſitatéque, aut alia particulari, vſurarij externi admittantur aut patiantur admitti in locis ad exercendas vſuras, eóſque Clerici intra tres menſes expellant, aliàs Patriarchæ, & Epiſcopi ipſo facto ſuſpenduntur. Si verò ſit Collegium, aut Vniuerſitas, ipſo facto incurrunt interdictum. Quod ſi per menſem indurato animo ſuſtinuerint, ex eo tempore ipſorum terræ ſupponuntur etiam interdicto quouſque prædictos vſurarios expellant. Laici autem per Ordinarios compeſcantur cenſuris Eccleſiaſticis, non obſtante quouis priuilegio. Qua de re Azor t. 3. l. 5. cap. 18. Leſſius l. 2. cap. 20. dub. 20. Couarr. l. 3. var. reſol. cap. 3. Sylu. vſura. 9. quæſt. 4. Clarus §. vſura. Menoch. l. 2. de arb. cap 398. Molina de contr. d. 344.

THEOREMA 313.

TAndem Pontifex vetat fieri pecuniarū Monopolia, quod etiam ante bullam damnauit Sotus

quæſt. 12. art. 3. cum ſcilicet vnus, vel pauci Mercatores omnem pecuniam, aut certe magnam partem hinc inde corradunt, & congregant penes ſe, vnde magna ſequitur pecuniarum penuria. & ob id, qui pecunias collegerunt ſuo arbitratu ponunt pretia exigentibus ad cambium. Factum eſt autem Monopolij nomen ex l. vnica. Cod. de Monop. Gloſſa ibidem. Salone 2.2. poſt quæſt. 78. tit. de Monop. Iodoco in pract. crim. cap. 132 à græca voce, *monos*, quæ vnum ſignificat, & polium, quod eſt venditio: vnde monopolium denotat ſingularem venditionem, ſeu negotiationē, & damnatur in qualibet negotione. l. 1. Cod. cit. tanquam contra iuſtitiam, & commune Reipublicæ bonum, eo quod merces cariores fiant, & nemo debeat locupletari cum iactura alterius. de reg. iuris. l. 6. num. 48. Videndus Tolet. l 8. cap. 53. Gabr. 4. d. 15. quæſt. 10. art. 3. Medin. de reſtit. quæſt. 36. Azor 3. p. l. 8. cap. 28. tr. de vendit. & l. 10. cap. 13. q. 14. Petr. Greg. l. 26. Syntag. cap. 30. Menoch. l. 2. de arb. cap. 569. Reginal. lib. 25. num. 327. & ſeq. & n. 454. Buninſeg. de camb. c. 7. Fabianus de camb. n. 20. 21. Leſſ. lib. 2. c. 2. n. 144. Molina d. 345. Graff p. 1. l. 2. cap. 114. Sylu. v. emptio q. 13. & v. negotium q. 2. Roſel. emptio. num. 23. 24. Sotus l 6. quæſt. 1. Nau. cap 23. num. 91. 92. & opuſc. de camb. num. 59. Scaccia §. 1. q. 7. p. 3. limit. 10. Aragona 2. 2. q. 27. art. 4. Porro l. 1. Cod. citato auctores Monopoliorum bonis omnibus ſpoliantur, & mulctantur perpetua exilij pœna. Quibus verò modis ſoleant monopolia in genere fieri, explicat Iodoc. loco citato, & Menoch. vbi ſupra, ſed an ſemper inſurgat reſtitutionis obligatio, conſulendi ſunt Theologi locis citatis.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 133. aliàs 135 edita anno 1571. quæ incipit. Romani Pontificis.

EPITOME 115

STATVIT legiſlator, quicquid aliàs Conſtitutione 41. *Etſi mendicantes.* conſtituiſſet, vt Regulares cuiuſcumque ordinis confeſſiones ſæcularium audire non poſſint, niſi fuerint ab Ordinariis approbati: Ita tamen, vt qui ſemel ab Epiſcopo in ciuitate, & diœceſi præuio examine approbati ſunt, non iterum ab eodem examinentur; ab Epiſcopo tamen ſucceſſore pro maiore ſuæ conſcientiæ quiete de nouo examinari poſſunt. Regulares non approbati ab Ordinariis non audiant ſæcularū Confeſſiones.

THEOREMA 314.

MAteria huius Conſtitutionis habetur etiam in Greg. XIII. bulla *In tanta* & in Concilio Trident. ſeſſ. 23. cap. 15. & tangitur etiam 16. quæſt. 1. cap. peruenit. & §. ecce. & §. hoc idem. deque ea diſſerit Hoſtienſis extra de officio Archidiac. cap. 3. §. Confeſſiones. Archidiac. cap. perlectis. d. 25. n. 17. Dubitatur autem an approbatus in vno Epiſcopatu ad Confeſſiones audien

audiendas, poſſit etiam ſęcularium
etiam ſacerdotũ confeſſiones exci-
pere in cæteris diœceſibus abſque
noua illarũ Ordinariorũ examina-
tione Qua in re affirmatiuam ſen-
tentiam ſecutus eſt Henriquez l.3.
cap.6. num.7 & l.7.cap.12.num.4.
qui pro ſe alios citat. Ægidius Co-
nich. t.2. d. 8. de miniſtro pœnit.
dub.7. num. 52. dummodo Con-
feſſor ſit approbatus abſque limi-
tatione facultatis, nec Ordinarij
locorum prohibuerint in particu-
lari, Confeſſarios alibi approbatos
audire confeſſiones in ſuis diœce-
ſibus & Corduba in ſum. quæſt. 10.
dub 2. quia in Concilio Tridenti-
no, & bulla Pij V. ſolum dicatur,
ne poſſint audire, niſi fuerint ap-
probati ab Ordinario, non autem
ſpecificatur, vt à ſingulis, in quo-
rum diœceſibus audire debent, Or-
dinarijs ſint approbandi. Sed op-
poſitam ſententiam multò proba-
biliorem cenſeſit Archidiaconus.
in d. cap. perlectis d.25. qui etiam
citat Raymundum, Hoſtienſis lo-
co citato. Rodericus t.1. quæſt. 59.
qq. canon. & regul. Suarez t. 4.
disp.28. ſect 7. num.5. Reginal.l.1.
num. 186. 188. 201. Vazquez de
pœnit. q.93. art 3. dub.4. num. 4.
Quaranta v. Confeſſor. Beia 4. p.
caſu 20 Zerula in praxi de Sacram.
1 Pænit. cap. 16. quæſt. 8 Tum ex lo-
co Concil. Tridentini, quod ex
communi ſententia intelligendum
eſt, vt ab Ordinario loci illius,
vbi vult audire confeſſiones, ſit
approbatus, vnde Illuſtriſſimorum
Congregatio apud Quarantam &
Roderic. locis cit. reſpondit Io.
Riberæ Archiepiſcopo Valentino
eam conſulenti, approbatum ab
alio, quàm à Valentino Epiſcopo
in diœceſi Valentina non cenſeri
approbatum. interpretatio enim
Concilij facienda eſt, quantum
fieri poteſt conformis iuri com-
muni. in quo teſte Archidiac. loco
citato ita deciſum eſt, & fauet. cap.
peruenit. 16. q.1. & ibid. §. ecce.
& §. hoc idem. Tum ex commu- 2
ni praxi. Tum quia conuenit, vt 3
Epiſcopus diœceſis cuiuſque co-
gnitionem habeat ſuorum coope-
ratorum, cum ei præcipua incum-
bat cura ſuarum ouium. cap. vt
animarum periculo. de conſtit. l.6.
Tum quia ſicut mortuo Epiſcopo, 4
ſucceſſor poteſt iterum exami-
nare à prædeceſſore approbatos
Confeſſarios, ex hac eadem extra-
uag. Pij V. pro quiete ſuæ con-
ſcientiæ, ita poteſt examinari ab
Epiſcopo alterius diœceſis, in qua
ſacerdos auditurus eſt ſæcularium
confeſſiones, qui in alia fuit ap-
probatus, vt ſciat Epiſcopus cui
ſuas oues curandas committat,
cum par ſit vtriuſque ratio. Tum 5
quia cum huiuſmodi facultas ſit
Ordinarijs præiudicialis, ſtrictè eſt
interpretanda, iuxta ea, quæ de
iure notantur. cap. olim. de verb.
ſig. Tum quia idem colligitur ex 6
Eugenio IV. qui conceſſit Mendi-
cantibus, vt ſi ſemel habita licen-
tia ab Epiſcopo audiendi confeſ-
ſiones ſubditorum, caſu aliquo
aliò transferantur, & denuo re-
deant, vnde diſceſſerant, non eſſe
neceſſe, vt ſe iterum eidem Epiſco-
po præſentent, & denuo obtineant
licentiam; innuens manifeſtè, ſe-
cus dicendum, ſi confeſſiones ve-
lit audire in diœceſi, in qua non-
dũ fuit approbatus, vt notat etiam
Rodericus. Tum quia Gregorius 7
XIII. ſpeciale priuilegiũ conceſſit
Patribus Societatis Ieſu, vt dum
tranſeunt per alienas diœceſes, ſi

ſemel fuerint approbati, poſſint confeſſiones fidelium excipere in locis ſcilicet, vbi Ordinarij non reſident, ſecus vbi reſident, niſi eorum licentia deſuper prius obtenta; quod ſanè aperte oſtendit eos præciſo tali priuilegio non potuiſſe audire fidelium confeſſiones in noua, ſeu aliena diœceſi, in qua nondum ab Ordinario approbati eſſent. Quod autem ait Nau. cap.27. num.264. 265. mendicantibus ſatis eſſe, ſi licentiam ab Epiſcopis petierint, quamuis ipſi non concedant, meritò improbatur à Suarez t.4. d.28. ſect.5. n.6. & 11. neceſſe eſt enim, vt non tantum ſit petita, ſed etiam obtenta: ex præſenti Conſtitutione Pij V. & quia Concilium decernit, nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam ſacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium obtineat, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem obtineat. non obſtantibus, &c. quæ etiam Gregorius XIII. in bulla. *In tanta.* reduxit ad formam Concilij.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 135 olim 138. editæ anno 1571. quæ incipit.

Ex proximo.

EPITOMES 116.

Eccleſiaſtici non recitantes Officium non faciunt fructus ſuos.

CVM Lateranenſe Concilium ſub Leone X. ſeſſ. 9. cap. 9. ſtatuiſſet, vt qui beneficium habent, ſi poſt ſex menſes, quam illud obtinuerint, diuinum officium legitimo ceſſãte impedimento non dixerint, beneficij fructus prò rata non faciant ſuos, ſed in beneficiorum fabrica, vel pauperibus erogare teneantur; Pius V. in §.1. huius extrauagantis ratam declarat, nempe, vt qui omnes horas omiſerint, omnes fructus beneficij pro illo tempore amittant; qui matutinum, dimidiam partem; qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam; qui earum ſingulas, ſextam partem fructuum illius temporis; &, vt Canonicus in choro præſens, ſed non cantans, fructus, & diſtributiones amittat; quas, ſi cantaſſet, lucrifeciſſet: quamuis prædictis ſex menſibus non recitans, non cogatur fructus reſtituere, etſi grauiter peccet. Habentes quoque penſiones, fructus, & res Eccleſiaſticas, vt Clericos, obligari ad Officium paruum B. V. Mariæ, eodémque modo obnoxios eſſe amiſſioni penſionum.

THEOREMA 315.

CErtum eſt morem recitandi certis temporibus diei, ac noctis Pſalmos, & hymnos in Dei honorem eſſe antiquiſſimum in Eccleſia, nempe vſque ab Apoſtolorum tempore, etſi proceſſu temporis aliqua ſint addita, & magis ordine

ordinata, vt patet ex 1. Cor. 14. *orabo ſpiritu*, &c. Clement. l. 8. conſtit. c. 34. Tertull. in Apol. c. 2. vt etiam ibidem annot. 520. notauit Pamelius. Cypriano, in expoſitione orationis Dominicæ circa finé. Athanas. l. de Virgin. ſeu exercit. Baſil. in reg. fuſ. diſp. interrog. 37. & ſerm. 1. de ſtatu Monach. vbi omnium horarum meminit. Hieronym. epiſt. 22. & 28. Ad Euſtoch. epiſt. 7. ad Lætam epiſt. 8. ad Demetriadem. Chryſoſt. hom. 59. ad pop. Amb. qui hymnos pro ſingulis horis compoſuit. Caſſiodor. l. 6. c. 29. vbi refert Iulianum id æmulatum tranſtuliſſe etiam ad Paganos. Beda. in c. 18. Lucæ. quod & Synagogæ tempore obſeruauit Dauid Pſal. 118. media nocte, &c. & Eſdras. l. 2. c. 9. quare malè ſenſit Sigebertus id à Damaſo inſtitutum, in Chron. anni 382. Id autem eſſe iuris diuini putauit Abbas. c. 1. de celeb. Miſſ. Cardin. in Clem. eodem tit. Turrecrem. c. presbyter d. 91. ſed Canonici tantum iuris eſſe docent Syl. v. hora. quæſt. 9. n. 8. Toletus l. 2. c. 10. & ſeq. Azor. p. 1. l. 10. c. 1. quæſt. 7. Suarez tom. 2. de religion. l. 4. de horis canon. Nau. de horis. Ledeſma. 2. 4. q. 16. art. 4. & cæteri communiter, ideo enim dicuntur horæ Canonicæ, quia præceptæ ſunt à Canonibus. d. 91. & 92. & c. dolentes. de Miſſ. celeb. & Clement. 1. eodem tit. Leone X. in Concil. Lateran. ſeſſ. 9. c. 9. non enim, vt aliquid dicatur eſſe iuris diuini, ſufficit ſi in ſcriptura habeatur, idque etiam Dauid, & Eſdram feciſſe, aliter idem tenerentur facere omnes Chriſtiani Reges.

THEOREMA 316.

AD huiuſmodi autem horarum Canonicarum recitationem quotidianam ceſſante legitimo impedimento, tenentur primò, qui ſacris Ordinibus ſunt initiati, ſiue ſint Sacerdotes, ex communi iuris Canonici interpretibus, Nauarr. de oratione. c. 7. & in Man. c. 25. n. 97. Syl. v. horæ. Azor. t. 1. l. 10. c. 3. 5. & ſeq. Leſſ. l. 2. c. 37. dub. 9. S. Thom. quodlib. 6. art. 8. Et conſtat ex. c. presbyter. d. 91. & de celeb. Miſſæ c. 1. quamuis de initiatis ratione ſui patrimonij contrarium plures ſenſerint, teſte Gloſſa. c. vltimo. d. 92. ſiue Diaconi, & Subdiaconi, ex generali totius Eccleſiæ conſuetudine, etſi de hoc non extet expreſſus Canon, ex Nauarr. de oratione. c. 7. num. 2. Azor. t. 1. l. 10. c. 5. quæſt. 1. Leſſio loco cit. Suarez t. 2. de releg. l. 4. de horis, ſi non habeant beneficium, de quibus eſt ſermo. c. ſi quis presbyter d. 92. licet aliqui adducant c. dolentes. de Miſſ. celeb. quod tamen non exprimit, quinam intelligantur per presbyteros, & minores Clericos, quibus horarum recitatio præcipitur in virtute S. Obedientiæ, ad quam recitationem prædicti, & cæteri tenentur, etiam ſi fuerint degradati, ex Couar. l. 3. var. reſol. c. 13. num. 8.

Secundò, beneficiarij. c. vltimo. d. 92. & c. quod à te, & c. diuerſis fallaciis. de cler. coniug. vbi Pontifex præcipit eos ſpoliari beneficiis, quòd ob coniugium non poſſint diuinis officiis vacare. & c. quia per ambitioſam. de reſcript. l. 6. vbi dicitur, beneficium Eccleſiaſticum dari propter officium.

Concil. Later. ſub Leone X ſeſſ. 9. c. 9. & Pio V. hoc loco. Quibus locis non recitantes dicuntur grauiter peccare, & priuantur fructibus. Incipit autem onus recitandi Officium in non beneficiatis a die, quo ſuſcipiunt Subdiaconatum; ſatis tamen eſt, ſi eo die recitent horas Canonicas ab illa hora Canonica, quæ reſpondet tempori, in quo collatus eſt Subdiaconatus. v.g. Sexta, vel Nona, ex Azor. t. 1. l. 10. c. 13. quæſt. 17. In beneficiatis autem ſecundum Nauar. c. 7. de orat. num. 29. ab eo tempore, quo per collationem, vel per inſtitutionem, aut confirmationem incipiant habere ius in re, & incipit beneficium eſſe illorum, cum ex eo tempore illis debeantur fructus, etſi nondum poſſeſſionem acceperint. Secundum Pariſium verò l. 1. de relig. quæſt. 9. num. 15. ſolum poſt adeptam poſſeſſionem, tum quod tamquam ſententia verior id ſeruetur in Rom. Curia. Tum quia ſæpe ante initam poſſeſſionem ius ſit incertũ, & poſſit multis modis impediri, qui vult poſſeſſionẽ adire, quã etiã opinionem probabilem cenſet Leſſ. l. 2. c. 34. n. 167. & Azor. t. 1. l. 10. c. 4. q. 7.

Tertiò, Religioſi profeſſi, & ad chorum deputati, licet ad nullum ordinem ſacrum ſint adhuc promoti, ex Innocen. Hoſtienſi. Io. And. Abbate in c. 1. de celeb. Miſſæ Nauarr. c. 7. de orat. n. 45. Anton. 3. p tit. 13. c. 4. §. 1. Tolet. l. 2. c. 12. & aliis, idque ex communi conſuetudine. etſi Caiet. v. horæ. Ang. eodem num. 10. & Armil. num. 4. dubitent, an obliget ſub mortali. Cõmunis tamen opinio Palud. 4. d. 15. q. 5. Ant. 3. p. tit. 14. c. 4. §. 1. Nau. de horis. c. 7. Henric. de Gandauo quodlib. 29. quæſt. 3. Turrecrem. d. 91. §. 1. Tolet. & aliorum, tenet obligare ſub mortali, dummodo ſit iam conſuetudo introducta, ex Valentia 2. 2. d. 6. quæſt. 2. de orat. puncto 1. idemque de Sanctimonialibus profeſſis applicatis Choro, ex Anton. loco cit. Turrecrem. c. 1. d. 91. q. 15. Nauarr. de orat. c. 7. num. 21. in Manuali c. 25. num. 97. Notat autem Sotus quæſt. 4. art. 3. & Azor t. 1. l. 10. c. 6. quæſt. 7. poſſe Prælatum Regularem eum, qui erat deputatus Choro, facere conuerſum, & è contra, conuerſum deputare Choro, ideo ille in conuerſum redactus, ſi non ſit in ſacris, non tenebitur amplius ex officio Choro, vel Officio. & è contra tenebitur, qui fuerat conuerſus. Quærenti verò an Epiſcopus, vel ſuperior Religionis poſſit commutare Officij diuini penſum inferioris potentis recitare, in aliud? Dicendum eſt non poſſe, ex Turrecrem. d. 91. c. Eleuterius. §. ad 5. Archidiac. ibidem. n. 1. Nauarr. de horis. c. 12. num. 24. 25. Humberto in c. 1. reg. S. Aug. cum ſit præceptum ſuperioris maioris. Neque prædicti liberantur ab hac officij obligatione ratione alicuius excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, irregularitatis, aut etiã degradationis realis, vt ex Couar. dixi, & docent Archidiac. c. preſbyterum. d. 28 Cardin. ibidem. Syl. v. hora. quæſt. 3. Nau. de orat. c. 7. num. 16. 17. Azor. p. 1. l. 10. c. 5. q. 6. Leſſius l. 2 c. 37 num. 45. tum quod huiuſmodi cenſuræ non tollant ordinem, beneficium, profeſſionem, quibus hoc onus annexum eſt. Tum quod æquum non ſit, vt quis ex delicto commodum inferat, & ſoluatur vinculo præceden-

tis

tis obligationis, præſertim cum recitatio officij non repugnet illi pœnæ. Idem iuris de Monacho fugitiuo, aut eiecto e monaſterio, etiam ſi aliunde viuat, quam e bonis monaſterij, ex Nau. loco cit. n.19. 20. Azor c.6. q.5. & 6. quidquid de eiecto ſenſerit Sotus l.10. quæſt.5.art.3.eo quòd qui per ſententiam expellitur, non ſit amplius Choro addictus; nam adhuc eſt religionis profeſſus,& ad Clericorum munia addictus, nec ab officio abſolutus, etſi ipſius culpa ſit extra monaſterium; vnde non debet ex delicto reportare commodum, nec conſequi libertatem.c.1. de poſtul. prælat. & l.itaque fullo. ff. de furtis. Denique idem dicit de damnatis per ſententiā Iudicis ad Triremes, aut captiuis à Turcis. Azor loco cit.c.5. q.6. Leſſius tamen dicto num. 45. putat viſum eſſe in contrarium, tum quod cederet in Eccleſiaſtici ſtatus dedecus, ſi in illa hominum colluuione damnati ob ſcelera ſua, oſtenderent ex recitatione Officij,ſuum ſtatum. quæ ſententia mitior quidem eſt, ſed tutior eſt prior, niſi excuſentur aliunde.

Quartò, Nouitij autem, cum non ſint adhuc verè religioſi, etſi gaudeant priuilegio Canonis. c. religioſus. de ſententia excomm. l.6. non tenentur ad officium ex Nauarr. num. 23. Leſſio num. 49. Azor.c.6.quæſt.3. quicquid ſenſerit Palud. 4. d. 15. quæſt.5. Angel. Anconitanus,teſte Syl.v.hora q.2. dicto. 7. Vt neque Conuerſi, licet ſint religioſi, cum non profiteantur ad munia. Clericorū videlicet Chori, vt argumentatur Caietanus.v.horarum. Azor.loco cit.q.4. & Leſſius, & deſtinati tantum ſint ad exercitia corporalia, multique ſint valde rudes. vnde eis ſufficit, ſi orationes alias à regula, aut ſuperiore præceptas recitent. Senſitanti an ad id teneantur ſub mortali,vel veniali, difficultas eſt. Sub mortali teneri voluit Archidiaconus, Ancharanus,Tabiena,v hora. § 8. Graff.p.1.l.2.c.50. §.7. ſub veniali verò Azor c.6 quæſt.4 & Syl. v. hora. §. 3. vbi notat eos eſſe in ſtatu periculoſo, ſi notabiliter ſint negligentes in exercitiis corporalibus, quod ad hæc in ordine recipiantur, & alantur ex eleemoſynis, vt inſeruiant deſeruientibus populo in exercitiis ſpiritualibus, ſecundum S.Thom. opuſc. contra impugnantes religionem. Nau. de horis.c.7. num.33.& c.21.num.20. dicit teneri ſub mortali,aut veniali, aut temporali iuxta præceptum regulæ, non autem quòd præceptum Eccleſiæ de penſo horarum ſe extendat ad eos, vt etiam ſentit Sotus loco cit. art.3. & Armill. v. hora. num.4. Quæ etiam dicenda ſunt de Monialium Nouitiis, & Conuerſis, cum non ſint deputatæ choro; vt etiam de religioſis militaribus,qui profitentur ad bellū, ob eamdē rationem, ex Nau. loco cit.n.23.& in Manuali. c.25. n.97. Azor.c.6.q.4. Leſſio num.49. ſatis enim illis eſt quotidie ea recitare, quæ regula illorum præſcribit.

Quintò, tenentur etiam ad officium Moniales profeſſæ Choro deputatæ, ex communi ſententia. Tolet l.2.c.12.Azor c,6.quæſt.1.& 3.Soti l.10. quæſt.4.art.3. Nauarr. de horis. c.7. num.21.& in Man.c. 25. num. 96. Turrecrem. d.91. ad 10.Graff. p.1.l.2. c.50. num 6. nec Prioriſſa,aut Abbatiſſa poteſt cum monacha diſpenſare ne dicat officium

cium ex eodem Nauar. c. 11. de horis. num. 24. 25. Archidiacono, & Turrecrem. d. 91. c. Eleuterius. vt de Abbate, & Epiſcopo diximus. n. 3. reſpectu inferiorum.

Sextò, Clerici denique ad minores ordinati, ſi non habent beneficiũ, non tenentur ad officium, ex Soto l. 10. quæſt. 5. art. 3. Azor. c. 5. quæſt. 2. Leſſio num. 46. Armill. v. horæ. num. 6. Ledeſma 2. 4. q. 16. art. 4. dub. 6. Medin. Cod. de orat. quæſt. 7. Nau. c. 7. de orat. num. 12. & c. 31. num. 8. cum id nullibi ſit cautum, quicquid in contrarium ſenſerit Gloſſa. c. fin. d. 92. Panorm. & Ioan. And. c. presbyter. de celeb. Miſſ.

THEOREMA 317.

OBligatio verò huiuſmodi eſt ſub mortali, ita vt quicunque ex dictis obligatis ceſſante legitimo impedimento quotidie ſingulas horas non recitauerit, mortaliter peccet, ex Nau. in Manuali c. 25. num. 97. & de orat. c. 7. num. 5. Azor p. 1. l. 10. c. 7. Leſſio. l. 2. c. 37. num. 52. Henric. de Gandauo quæſt. 29. quæſt. 34. Turrecrem. c. 1. d. 91. art. 5. Palud. 4. d. 15. q. 5. Syl. v. hora. quæſt. 12. Tolet. l. 2. c. 12. 13. & reliquis (exceptis Angelo v. hora. §. 10. & Richar. quem ille citat. dicentibus non eſſe mortale, niſi omittatur ex conſuetudine, aut contemptu. Quod etiam de Monialibus ſentit Aragona. q. 83. art. 11. apud Leſſium num. 49. ſi bis, aut ter priuatim omittant officium; eò quod huiuſmodi obligatio ſit eis orta ex regulari ſtatuto, quod non ſolet obligare ad mortale) vt colligitur, tum ex. c. dolentes. de celeb. Miſſæ. Tum quia quælibet hora ſit materia grauis, & ſufficiens, vt ſub mortali præcipiatur, & Pius V. hoc loco ait, eos, qui ſex primis menſibus non dicunt, grauiter quidem peccare, etſi non obliget eos reſtituere.

Idem dicendum de ſcienter omittente partem notabilem vnius horæ. v. g. primæ, aut tertiæ, ex Nau. in Man. c. 25. num. 98. & de oratione c. 7. num. 6. 9. & c. 10. n. 11. 43. 44. 48. Azor. c. 7. quæſt. 3. Leſſio num. 52. An autem ſit cenſenda pars notabilis ab initio vſque ad finem primi Pſalmi, ſunt vtrinque opiniones. Affirmat Nau. de orat. c. 10. num. 44. & Azor loco cit. Negat Leſſius vbi ſupra cum Ang. v. hora. num. 8. & Palud. 4. d. 15. q. 5. ſi tamen recites cum ſocio alternatim, non cenſetur omiſſum, quod per ipſum profertur, aut legitur, ex Nauarr. de orat. c. 10. num. 16. Henrico de Gandauo q. 29. q. 50. S. Anton. 2. p. t. 9. c. 12. §. 3. Palud. 4. d. 15. quæſt. 2. Maior. 4. d. 12. q. 6. Syl. v. hora. quæſt. 7. Azore, c. p. 1. l. 10. cap. 7. quæſt. 5. Leſſio, loco cit. quia id, quod communione ſocij audis, ſit tuum, & ſit conſuetudo Eccleſiæ, vt alternatim recitetur, vt conſtat ex Baſilio. ep. 63. Aug. l. 9. confeſſ. c. 6. 7. Iſidor. l. 1. de Eccl. off. c. 7. Rabano l. 2. Inſtit. cler. c. 50. incæpta à S. Ignatio in Eccleſia Antiochena, ex Socrate. l. 6. c. 8. Caſſiodor. l. 10. Tripar. c. 9. Niceph. l. 13. c. 8. Amalario l. 4. c. 7. idemque poſſe fieri in recitatione coronæ, &c. dicit Azor c. 7. quæſt. 10. Palud. Nau. de horis. c. 10.

Sed vtrum omiſſio omnium horarum vnius diei vnicum ſit peccatum tantũ, an ſeptem? Nau. de hor. c. 7. num. 6. Archidiac. & Turre

Turrecrem.c.Eleuterius d.91. Syl. v. hora. quæſt. 12. d. 6. Azor loco cit. quæſt.4. Suarez t.2.de relig.l.4. de horis.c.24.num.2.& c.25.n.17. & ſeq. qui dicit eſſe communem, vnicum eſſe volunt, quia ſeptem horæ canonicæ ſint vnum diuinum officium, & vnica oratio. Et ideo eius omiſſio vnicum peccatum omiſſionis, quod tunc completur, quando non ſupereſt amplius tempus dicendi. Etſi internus actus voluntatis ſæpius repetitus de omittendo, poſſit eſſe multiplex actus commiſſionis.

Tabiena verò v.hora. n.18.Leſſius n.53. Sanchez l.1. in Decal. c. 19.S.Anton.3.p.t.13.c.4.§.5.& alij volunt eſſe ſeptem peccata diſtincta, tum quia obligatio ſub mortali ſit de ſingulis,& ſingulæ horæ ſunt diſtinctæ orationes, diſtinctiſque temporibus dicendæ, ideóque ſingularum omiſſiones ſingula peccata diſtincta. Tum quia ſingularū recitatio ſit impletio præcepti ſaltem virtute diſtincti; & præceptum de dicendis horis implicite contineat ſeptem præcepta, eo quod ſint ſeptem opera diſtincta, vnde poſſum implere præceptum de prima & non de 3. vel 6. præcepta verò de diuerſis operibus præceptis multiplicentur, ideo ſingulorum omiſſio videtur peccatum diſtinctum. Tum quia licet vna ſit volitio, qua quis omittere vult omnes, virtute tamen ſeptuplex eſt; cum per eam ſint volitæ ſeptem omiſſiones diſtinctæ, quæ ſunt diſtincta peccata externa, ſicut ſi quis initio Quadrageſimæ ſtatuat totum ieiunium omittere, tot peccata committit, quot dies non ieiunabit. & ideo in confeſſione explicandum erit, quot horas omiſerit recitare, ſicut & quot dies ieiunij.

THEOREMA 318.

PRædicti ad officium obligati accedente legitimo impedimento excuſantur ab obligatione recitandi horas, ex Concil.Later. ſum Leone X. Pio V. hoc loco. Innoc. c. 1. de celeb. Miſſæ. Hoſtienſi ibidem. Nau. de horis.c.11. num. 1. & ſeqq. & in Man. c. 25. num. 100. Azor. c.13. Leſſio lib.2. c.37. num. 54. Syl. hora. quæſt.9. Valent. 2.2. d. 6. quæſt. 2. de orat. puncto 10. Tolet. l. 2. c. 14. Philiarch. l.1.c.5. Graff. p.1. l. 2. c.54. S.Thom. Opuſc. 65. de horis can. Panorm.& Ioan. An.d.c.1. de Miſſ. celeb. vt. v. g. accedente graui infirmitate, ob quam recitatio nocitura eſſet infirmo, vt eſt illa, quæ impedit etiam tractare alia negotia, toto illo tempore, non autem infirmitas leuis, aut febricula, excitatis, notabilis dolor capitis, vel oculorum, ſi cui ex recitatione officij graue immineat periculum ab hæreticis, &c. ſi neceſſaria concio eſſet habenda, ex inſperato, aut ſedandus tumultus, vel vitandum ſcandalum, & nequiret fieri conuenienter cum officij recitatione ex Nau. c. 25. num. 101 Henrico de Gandauo quæſt.15.q.2. Maiore 4.d.12.quæſt.6.Syl.hora quæſt.vlt. Azor, Leſſio, ſi deſit breuiarium. argumento. l. Impoſſibilium ff. de reg.iur.& c.nemo.eod.tit.l.6. Nau. Valentia, Toleto, Azore.

Qui verò totum officium recitare non poteſt, valet tamen recitare maiorem partem, ad eam tenetur; ſin verò ſecus, ad nihil tenetur, ex Sanchez. l.1.Decal.c.19.

Nauar. de orat. c.11. num.15.16. Azor.c.13.quæſt.4.Leſſio loco cit. quippe cum non omnis lex, qua iubemur quidpiam efficere, afferat obligationem faciendi particulam, ſi non poſſimus totum. non enim qui die feſto rem diuinã audire non poteſt, tenetur quamlibet eius particulã audire, cum id non intendat Legiſlator. & regulariter maior pars id ſe trahat minorem. l.quod maior pars. ff. ad Municip. Etſi in debitis pecuniariis, & aliquibus aliis, qui totum non poteſt, partem facere teneatur.

THEOREMA 319.

SAltem Canonico iure nouo (veteri enim diſſenſio erat inter Calderinum c.1.de celeb. Miſſ. Ancharan. conſil. 218. Gemin. c. vltimo de reſcript. Couar. l.3. var. reſol.c.13. & Sotum.l.10 quæſt.5. art.6. affirmantes, eo quòd datum ex cauſa, ea non ſecuta, iure repetatur, & inter Innoc. Hoſtienſem, Ioan.Andr.& Abbatem. c.1.de celeb.Miſſ. Syluv. v.Clericus.4.q.23. Tabien.v. beneficium 3. quæſt.11. Nau.de orat.c.7. num.31. Leſſium l.2.c.34. num.178.& ſeq. Azorem p.1.l.10.c.14. quæſt.1. & alios negantes, quod id veteri iure nullibi præciperetur) beneficiarius culpabiliter omittens diuini officij recitationem, non facit fructus ſuos, ſed pro rata omiſſionis tenetur eos in beneficiorum fabricam, vel pauperes erogare, ſi id contingat poſt ſex menſes ab obtento beneficio; ita enim ſanxit ſeſſ. 9.§. ſtatuimus. Concil.Later. vltimum ſub Iulio II. cœptum, & ſub Leone X. finitum. ſtatuimus quoque & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura, vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, (legitimo impedimento ceſſante) beneficiorum ſuorum fructus non faciat ſuos, pro rata omiſſionis recitationis officij, & temporis, ſed eos tamquam male perceptos in fabricas beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas erogare teneatur.

Quod ſane ſtatutum obligat in conſcientia, vt docet Nauarr. de orat.c.7. num. 33. & in Man.c.25. num.122. Couar. l.3. var. reſol. c. 13. num.10. Cordub. in ſum.caſuum. quæſt.35. Azor.p.1.l.10. & 14.q.2. & ſeq. Leſſ. l.2. c.34. num. 175. & ſeq quidquid in contrarium ſenſerit Sotus l.10. quæſt.5. art.6. ratus non fuiſſe vſu receptum. Cui ex parte danda eſt venia, cum ante hanc Pij V. Conſtitutionem ſcripſerit. Nec decretum eſt librariorum vitio corruptum, vt idem opinatur, exiſtimans legendum *per ſex menſes*, & non poſt ſex menſes: ita vt ea fuerit Concilij mens, vt qui per ſex menſes, id eſt, quicunque ſex menſium tempore, non dixerit officium, ſolum debeat fructus reſtituere pro rata; elapſis verò ſex menſibus, ſi poſt admonitionem, tempore quindecim dierum, bis non dixerit, priuetur beneficio. Alioquin, ait, ſi legamus, *poſt ſex menſes*, ab obtento beneficio, videbitur, & nimia indulgẽtia Concilij, vt per illos ſex menſes primos beneficiarius non cogatur reſtituere; & verba Concilij non cohærere cum aliis ſequentibus (ſi verò vltra dictum tempus in ſimili negligentia cõtumaciter permanſerit, legitima admonitione præcedente, beneficio ipſo priuetur

tur

tur cum propter officium beneficium detur) nam, ait, verba illa, *in ſimili negligentia*, apertè ſignificant negligentiam priorem fuiſſe ſex menſium.

Sed reiicienda eſt ſententia. Soti, cum omnes Codices Concilij legant. *poſt ſex menſes.* & habeatur in hac Conſtitutione Pij V. Nec ſit adeo magna Synodi indulgentia, ſi concedat impunitatem quoad reſtitutionem tantum, non quoad culpam mortalem, cum graue peccatum contrahatur in non recitando, ipſis prioribus ſex menſibus; expreſſe enim ait hic Pius V. *graue peccatum intelligat ſe commiſiſſe*. Et ſequentia verba rectè cum præcedentibus cohærent, vt ſenſus ſit. Beneficiarius intra ſex menſes omittens diuinum officiū, non cogatur fructus reſtituere. At poſt ſex menſes cogatur ad reſtitutionem pro rata: & ſi poſt ſex menſes, prius monitus, contomaciter in ſimili negligentia perſiſtet, ita vt quindecim diebus bis non peroret, beneficio ſpoliari queat.

THEOREMA 320.

NOn eſt autem reſtitutio neceſſariò facienda fabricæ Eccleſiæ, aut pauperibus illius loci, vbi beneficium ſitum eſt, cum etiā alibi id fieri poſſit, ex Nauarr. c.7. de orat. num.43. & in Manuali. c. 25. num. 122, Azor. c.14. quæſt. 10. Leſſ. l.2. c.34. num. 177. eo quòd Concilium, & Pius V, in genere loquantur. Vnde ſi ipſe beneficiarius eſſet pauper, confeſſarius eidem tamquam vni ex pauperibus concedere poſſet huiuſmodi fructus, ex citatis. Si tamen reſtituenda ſint, lucrifacta per diſtributiones quotidianas, non poſſunt Eccleſiæ, aut pauperibus dari. quæ enim amittunt in Choro non recitantes, accreſcunt cæteris in Choro recitantibus. c. 1. de cler. non reſid. l.6. & Concil. Trident. ſeſſ.24. c.12. de reform.

Fieri verò debet hæc reſtitutio, ex hac Pij V. extrauag. pro rata omiſſionis officij, & temporis, cum beneficiarij fructus non faciant ſuos. ob id qui per diem totum omiſit officium, tenetur reſtituere omnes fructus illius diei, etiam beneficiorum reliquorum, ſi plura poſſideat. Qui matutinum tantum, dimidiam partem: qui reliquas omnes horas; alteram dimidiam: qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum omnium illi diei reſpondentum.

Sed numquid poſſit beneficiarius prætermittens officium retinere tuta conſcientia eam partem fructuum, quam meretur eius labor impenſus in audiendis confeſſionibus, miſſa dicendā, & cæteris huiuſmodi Eccleſiaſticis functionibus obeundis, an potius teneatur integros reſtituere: Nō deſunt, qui exiſtiment partem ſibi retinere poſſe, vt Sotus. Ang. Syl. Bartol. Medina, Lopez, Penna, & alij apud Henriquez c. 15. de excomm. qui dicit in Hiſpania cum hac limitatione prædictam Conſtitutionem receptam, vt Epiſcopus, & Parochus quintam tantùm partem reſtituant, reliquas quatuor ratione onerū, & tituli retineant. Canonicus reſtituat quartam partem, alij beneficiarij tertiam. Leſſius quoque nonnihil concedit beneficiariis habentibus alia onera dicto n. 177. vt operæ

ſtipendium debitum. Azor verò. c. 14. quæſt. 5. dicit nihil tuta conſcientia retinere poſſe, ſtante nunc Canonico iure Concil. Later. quod generatim præcipit fructus beneficiorum ſuorum tanquam malè perceptos reſtituendos; & ideo cum ius non diſtinguat, nec nos diſtinguere debere. & Pius V. expreſſe hoc loco ſtatuit, vt quicumque habet beneficium cum cura, vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio, officium non recitauerit, pro rata omiſſi officij omnes fructus, qui illis diebus reſpondent, ſi diuiderentur, ſuorum beneficiorum amittat. Quæ ſanè ſententia videtur mens Concilij Lateranenſis, & Pij V. etſi prior ſit mitior.

THEOREMA 321.

Decernit item Legiſlator, vt Canonicus quoque, qui adeſt in Choro, ſed cum cæteris non recitat officium, fructus, & diſtributiones amittat, quas lucrifeciſſet, ſi cantaſſet cum aliis. Et meritò, cum diſtributiones non ſint inſtitutæ ob ſolum præſentiam, ſed vt in Choro officium cantent, vt recte dixit Concilium Baſilienſe ſeſſ. 21. §. 3. & docet Sotus l. 10. q. 5. art. 4. Nau. de orat. c. 10. n. 47. & c. 12. num. 42. & Miſcell. 79. Caiet. t. 1. opus. tractatu vltimo reſp. 8. Azor. c. 11. quæſt. 5. tum quia in c. ſi quis presbyter. d. 91. habetur: Statuitur, vt quilibet clericus Eccleſię deputatus, qui ad quotidianum pſallendi officium matutinis, & veſpertinis horis non conuenerit, deponatur à Clero. Tum ex Concil. Aquiſgranenſi ſub Ludouico Pio Imper. coacto. c. 131. Tum ex Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 12. quod decernit, vt omnes Canonici, non obſtantibus quibuſcumque ſtatutis, & conſuetudinibus, per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire & exequi officia, & Epiſcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti aſſiſtere, & inſeruire, atque in Choro ad pſallendum inſtituto hymnis, & canticis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuotèque laudare.

Itemque declarat legiſlator præſtimonia, & præſtimoniales penſiones, & qualiacunque alia beneficia, etiam nullum habentia ſeruitium, obtinentes, cum præfatis pariter contineri, ita vt, ſi non recitent officium, obligentur ad reſtitutionem fructuum pro rata omiſſionis, nam & hæc inter Eccleſiaſtica beneficia numerantur. in c. quoniam. de præb. l. 6. & ab Hoſtienſ. Ioan. Andr. Ant. de Butr. & Ancharan. c. poſtulaſti. de reſcript. Abb. conſil. 47 p. 2. Oldrad. conſil. 81. Decio in c. ad aures de reſcript. Menochio de arbit. caſu 207. num. 59. Soto l. 10. quæſt. 3. art. 3. concluſ. 2. quidquid ſenſerit Medin. tr. de orat. & Gigas. de penſion. quæſt. 28. num. 5.

Sunt autem Præſtimonia quidam annui prouentus inſtituti, ad ſuſtentandos Canonicos, qui tenues habebát redditus, clericos, & iuuenes, qui dabant operam litteris, vel pro fide, & religione Catholica decertabant. de quibus ſi non dantur ad Titulum, ſed tantum ad certum tempus in vitæ ſubſidium, nulla eſt difficultas, cum aliquando dentur etiam in ſtipendium operis profani diſciplinarum magiſtris, & aliis. Sed difficultas eſt ſolum ex Azor. to. 1. l. 10.

L.10. cap.3. & t.2. l.3. cap. 7. quando dantur in titulum, & vacant ſolum per mortem poſſidentis; hæc enim eſſe beneficia Eccleſiaſtica ſimplicia colligitur ex d. cap. quoniam. quamuis habentes illa ſint immunes, & liberi ab obligatione reſidendi per ſe, vel alios. vnde ſolum ab Epiſcopo, & aliis Eccleſiarum Prælatis conferri poſſunt, idque abſque vllo pacto, alias eſſet Simonia. Quare meritò Pius V. in præſenti extrauagante habentes ea, obligat ad recitationem officij. Videatur Nauar. cap.21. de oratione num.9.

Denique in fine eandem reſtitutionem fructuum, aliarúmque rerum; quæ percipiuntur à penſionario, vt clerico prædicto modo, nempe pro rata, fieri iubet iure nouo, ſi quotidie officium paruum B. V. Mariæ non perſoluerit penſionarius, videlicet omnes, ſi omnes illo die omiſit horas; medietatem, vel ſextam partem, ſi dimidium omiſit, vel vnam ex horis. de qua re Nauar. cap.25. n.108. Azor t.1. L.10. cap. 14. quæſt. 12. Leſſius l.2. cap.34. num.208. & dictum eſt. *Vt Clerico*. quia aliquando datur penſio laico propter aliquod miniſterium temporale præſtitum, aut præſtandum, vt Cantoribus, Aduocato, Procuratori, Oeconomo, Medico, Campanario. de quibus hoc loco nihil ſtatuitur. Videndus Azor t.2. l.8. cap.5. q.1. & 5. Nauarr. t.1. conſil.52. num.6. tit. de præbend.

THEOREMA 322.

QVoad modum verò recitandi officium, nihil hoc loco ſtatuit legiſlator, ſupponit enim ſeruandum. cap.1. de celeb. Miſſ. vbi dicitur, vt ſtudiosè (quod ex Gloſſa ad externam pronunciationem pertinet) & deuotè (quod interiorem affectum, & attentionem denotat) recitetur. Porrò ea debet eſſe pronunciatio recitantis officium, ſi priuatim recitet, vt verè verba pronunciet, non vt mente tantum oret, aut murmuret in gutture, ſed voce oret, ex S. Tho. 4. d.15. quæſt.4. art.4. 2.2. quæſt.83. art.12. Caiet. ibidem. Ledeſma 2. 4. quæſt.16. art.4. Medina. Cod. de orat. quæſt.7. Azor l.10. cap.11. q.4. Nauarr. de orat. cap.20. num. 14. Et omnino reiicienda eſt opinio. Io. de Cruce. l.2. de ſtatu Relig. cap. 8. dub. 2. exiſtimantis Leonem X. viuæ vocis oraculo conceſſiſſe minoribus, vt mentaliter recitare poſſent officium, & quæ præcipiuntur in Miſſa dici ſecretò. is enim conceſſit tantum, teſte Roderico, vt ſubmiſsè dicerent, aliàs conſecratio fieri poſſet mentaliter, quod falſiſſimum eſt. Non eſt tamen præceptum; vt dicatur alta voce, quicquid Medina loco citato ſenſerit; ideo requiritur ſolùm, vt vox ſit articulata, & audibilis moraliter; vt cum recitans, ſe ipſum poteſt intelligere, ex citatis, & Graff. l.2. cap.52. Tolet. l.2. c.13. vnde multi pij, & docti in præſentia amicorum, & dominorum ex ciuilitate, & vrbanitate ſæpè ſubmiſsè recitant, ne eos impediant. Si verò cum alio recitet, neceſſe eſt ita proferat, vt a ſocio audiri queat, ſiue priuatim recitet, ſiue publice, ex Caiet. in ſum. v. hora. §. quoad 5. & tr.31. reſp.8. Nauar. de orat. cap.22. Miſcell.79. & cap.10. n.47. & cap.11. num.42. & Azor l. 10. cap.11. quæſt. 5. 6. 7. 8. quia cum

totum officium per ſe, vel alternatim cum aliis, tenetur dicere, ſi illius pars nõ eſt audibilis ab aliis, ſuam partem dicit vt ſingularem, non vt communem. ob id non dicet totum officium nec per ſe, nec communicando cum aliis.

Qui etiam horarias preces recitat mente vltro diſtracta, mortaliter peccat ſecundum probabiliorem opinionem Caiet. 2. 2. q. 83. art. 13. Maioris 4. d. 12. quæſt. 7. Nauarr. de orat. cap. 13. num. 19. Soti l. 10. quæſt. 5. ar. 5. concl. 7. Ledeſmæ. 2. 4. quæſt. 19. art. 6. dub. 3. Tab. v. hora. quæſt. 20. Gabr. in Can. leg. 62. S. Tho. 4. d. 15. q. 4. art. 2. Azor. p. 1. l. 10. cap. 12. q. 6. Leſſij l. 2. cap. 37. n. 64.

Sed dubium eſt an diſtractè vltro recitans teneatur ad fructuum reſtitutionem, cum ex vna parte videatur Eccleſiæ præcepto ſatisfacere, cum dicat officium, licet mortaliter peccet, ſicut qui debitum perſoluit, & reſtituit alienum ex odio, maleuolentia, &c. & ex altera non videatur ſatisfacere, cum Eccleſia non ſolum præcipiat, vt recitet; ſed etiam præſcribat modum, vt attente recitet. Ideo Doctores in contrarias iuerunt ſententias. Et quidem Medina de orat. quæſt. 16. Cordub. l. 4. q. 13. ad finem. Tolet. l. 2. cap. 12. & alij ſentiunt ita diſtractè ſponte, & ſcienter recitantem facere fructus ſuos, nec teneri reſtituere, quia reſtitutio fructuum ſit pœna conſtituta in non recitantes. Sicut qui in Paſchate communicat indignè, ſatisfacit præcepto Eccleſiaſtico. Sotus verò l. 10. quæſt. 5. art. 6. concl. 4. & 6. Nauar. de orat. c. 20. num. 32. Azor. p. 1. l. 10. cap. 12. quæſt. 6. & cap. 14. quæſt. 8. Leſſius num. 67. & alij, exiſtimant huiuſmodi non ſatisfeciſſe Eccleſiæ præcepto, & non facere fructus ſuos, ac ſi non recitaſſet; cum. cap. dolentes de celeb. miſſ. præcipiat, vt recitetur attentè. quam etiam opinionem ſecuti ſumus. l. 2. de Miſſæ ſacrif. cap. 20. nu. 12. poteſt enim Eccleſia præcipere actus internos, ſi non ſolitarios, ſaltem quatenus ſunt neceſſarij ad externos debito modo præſtandos, vt ſcilicet ſint actus virtutum, & idonei ad finem ſupernaturalem conſequendum.

Quærenti an qui debebat recitare officium de ſancto, & per errorem, aut incogitantiam recitauit de feria, aut contra, ſuo muneri, & Eccleſiæ præcepto ſatisfecerit? Satisfeciſſe reſpondet Sylu. V. hora. quæſt. 12. d. 1. Azor c. 10. quæſt. 2. Leſſius num. 77. Caiet. hora. cap. 2. immo etiam ſi deditæ opera mutaſſet, non peccaſſe niſi venialiter, nec referre etiam ſi beneficiarius, vel religioſus ſit (licet Angelus hunc excipiat) quia id, quod Eccleſia primariò præcipit, eſt, vt quotidie recitentur ſeptem horæ canonicæ: quod autem de hoc, vel illo ſancto, aut feria dicatur (iuxta tamen præſcriptum breuiarij Pij V.) ad modum, & ſecundariam circunſtantiam officij pertinet, quo non violatur legis, ſeu præcepti ſubſtantia. Idem docet Nauarr. de orat. cap. 19. n. 217. §. 4. & 5. ſi talis mutatio ſit rara. Valent. 2. 2. d. 6. q. 2. p. 10. Maior 4. d. 12. q. 6. Zabarell. Armil. etsi eſſe peccatum mortale ſenſerit Philiarh. l. 1. cap. 6. & Tolet. l. 2. c. 13. laudabile tamen erit, vt qui errauit, ſuppleat, hymnum, antiphonam, vel lectionem, quæ pertinebant

bant

bant ad proprium illius diei officium. ex Leſſio.

Roganti quoque, an qui horas præpoſterò ordine recitauit v. g. ſextam, nonam, veſperas, ante primam, aut tertiam, peccarit mortaliter, vel teneatur repetere? Reſpondet Sylu. v. hora. quæſt. 9. d. 4. Palud. ibid. Tolet. l. 2. c. 13. Leſſius cap. 37. num. 80. Azor loco citato quæſt. 1. negatiuè, eo quod ordo horarum extra chorum non ſit ſub præcepto, niſi ſecundariò, & tanquam circunſtantia minoris momenti. Ideo ſi inuitatus à viro graui, aut ſuperueniens choro volenti recitare veſperas, licet nondum ſextam, & nonam dixeris, erit iuſta cauſa mutandi ordinem etiam abſque veniali; ſi nulla ſubſit cauſa, erit ſolum veniale, ex Anton. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Angel. hora §. 18. Nauar. de orat. cap. 21. num. 30. & in Man. cap. 25. nu. 90. Soto d. 9. quæſt. 5. art. 4. Innoc. c. dolentes. de celeb. miſſ. Valentia loco cit. Suarez t. 5. d. 82. ſect. 1. Ledeſ. 2. 4. quæſt. 16. art. 4. dub. 7. Graff. l. 2. c. 52.

In tempore verò officij publici dicendi, ſeruanda erit recepta conſuetudo, ex Clem. 1. de celeb. miſſ. Syl. v. hora. quæſt. 9. dicto 6. & communi ſententia, vt dicantur horæ ſingulæ conſueto tempore. Sin dicantur hora valde indebita, cenſet maximè in prælato eſſe mortale Syl. Angel. Nauar. Sotus, Suarez, niſi intercedat publica cauſa. Sed eſſe ſolum veniale dicit Caiet. & Valentia, quod tempus non videatur pertinere ad ſubſtantialia materiæ percepta.

In dicendo autem priuatè laudabile eſt etiá ſingulas recitare conſueta hora, ex Inno. Hoſtienſi, Io. And. Panorm. in cap. 1. de celeb. miſſ. & Petro Damiani ep. 11. ad Deſiderium, de miraculis ſui temporis. Quam hæc ſit, docet Nau. cap. 3. de horis, num. 38. & ſeq. ſed non conſiſtit in indiuiduo. Dicere autem eas priuatim hora indebita (dummodo dicatur totum ante mediam noctem illius diei) non eſt peccatum mortale, ſed tantum veniale, ex Ant. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Syl. hora. quæſt. 9. Ang. num. 22. Caiet. v. hora. §. quoad 4. Nauar. cap. 25. num. 97. & de horis. cap. 3. num. 49. 58. Valent. 2. 2. d. 2. quæſt. 2. p. 10. Suarez t. 3. d. 82. ſect. 1. Tolet. l. 1. cap. 13. etiam ſi ſine cauſa id fiat (licet eſſe mortale dixerit Hambertus in reg. S. Benedicti ex Syl. hora. q. 9.) ſiue initio, ſiue in medio, ſiue in fine eiuſdem diei dicantur, cum ſatisfiat ſubſtantiæ præcepti, ex Leſſio num. 78. Azor loco cit. quæſt. 3. & 8. Cum verò timetur impedimentum, ſatius eſt anticipare, quàm poſtponere, cum illud diligentiæ ſit, hoc negligentiæ ſignum. Idemque conſulitur cap. presbyter. d. 91. Eſt tamen conſuetudo, vt ſaltem, priuatim matutinum, & laudes poſſint recitari præcedenti ſero, ex S. Tho. quæſt. 5. art. 28. Caiet. v. hora. Syl. ibidem. d. 5. Leſſio n. 79. Azor. cap. 9. quæſt 5. & 7. Ant. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Pedraza l. 1. c. 5. & cæteris, quod feſtus dies incipiat in veſperis diei præcedentis. cap. 2. de feriis.

De hora eſt res admodum incerta. Suarez vult recitandum ſaltem hora 4. poſt meridiem more Hiſpanico, vt ſcribit t. 2. de relig. l. 4. de horis can. cap. 27. num. 13. 14. ſiue hyeme, ſiue æſtate. Azor verò iuxta horologium Italicum ſentit

ſentit æſtate poſſe inchoari hora 21. dicta, & hyeme hora 22. ſimiliter pulſatæ, vnde inter eos erit differentia vnius horæ. eſt tamen vtraque ſententia probabilis. Poſſe verò ſeparari laudes à matutino docet Nauar. de horis. cap. 3. n. 28. Henriquez l. 9. cap. 24. Io. Steph. Duranthus. l. 3. de ritibus Eccleſiæ. cap. 5. etſi Azor l. 10. cap. 8. q. 4. id minus probet, niſi adſit honeſta aliqua cauſa. Num verò non perſoluto adhuc Matutino, & Laudũ officio, poſſit ſacerdos Miſſam celebrare? explicauimus l. 2. de ſacrificio Miſſæ c. 6. n. 4.

Supereſt difficultas de interruptione officij. qua in re dicendum eſt primò ſi interruptio fiat ex iuſta cauſa, nõn eſſe peccatum, vt ſi oporteat reſpondere amico, aut famulo, prouidere alicui negotio vrgenti, excipere hoſpitem, confeſſionem audire, opus aliquod facere ex charitate. in his enim nõ eſt neceſſe repetere à capite horam, ex Nau. de oratione. c. 16. num 66. 67. Azor cap. 8. q. 3. 5. 9. Leſſio cap. 37. num. 57. 58. Medina de orat. quæſt. 17. art. 3. ad finem. Graff. l. 2. nũ. 52. Suarez t. 2. de relig. l. 4. de horis cap. 24. num. 10. & ſeq.

Secundò, ſi abſque iuſta cauſa id fiat, eſſe peccatum, cap. dolentes. de celeb. & cap. nihil contra 7. quæſt. 1. & dictat ratio naturalis, cum non debeat alloquens Principem inurbanè, & ruſticè abſque cauſa ſermonem abrumpere, & intermiſcere impertinentia, ideo cum contineat irreuerentiam, peccatum erit ex Azor loco cit. q. 1. Leſſio n. 57. Nauar. n. 64. 65.

Sed quid ſi interruptio ſit ad vnam v. g. aut duas horas, oporte-bit ne officium repetere? Affirmat Nauar. de orat. cap. 16. num. 75. Medina de orat. quæſt. 16. artic. 3. Azor cap. 8. quæſt. 5. in fine, eò quod interruptum ad longũ tempus videatur finiri, & non continuari, vnde non ſatisfieret debito recitandi officium. Sed oppoſitum docet Caiet. v. Quando horæ. §. quoad 4. Leſſius numer. 57. vbi etiam pro hac ſententia citat Peltanum. l. 3. de bonis operibus. c. 4. concl. 4. & Lelium Zeccum in ſum. cap. 83. de officio diuino n. 10. & Aragonam, quia, non eſt de ſubſtantia præcepti continuatio; vnde vt non repugnat ex pluribus partibus orationis, declarationis, diſputationis, confeſſionis habitis diuerſis temporibus, vnam integram orationem, declamationem, diſputationem, confeſſionem inſtitui, ita nec repugnat per huiuſmodi diuiſionem officium diuinum ſuam retinere vnitatem. verùm prior ſententia tutior eſt & conſulenda.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 136. editæ anno 1571. quæ incipit. Expoſcit.

EPITOME 117.

Ordinarij tanquã delegati Sedis Apoſt. viſitent Eccleſias Hieroſoly. militum, quibus animarum

LEGISLATOR ſtatuit §. 3. præſentis Conſtitutionis omnes, & ſingulos locorum Epiſcopos, & alios Superiores tanquam Apoſt. Sedis Legatos omnes, & quaſcumque parochiales Eccleſias, cæteraq; Eccleſiaſtica beneficia ſuarum

marum incumbit cura in his, quæ ſpectant ad curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum.

ſuarum ciuitatum, & diœceſum, quibus imminet animarum cura ad Religionem militum Hieroſolymitanorum eiuſque milites capellanos, miniſtros, rectores quomodolibet pertinentia, etiam quod in eis Epiſcopalem, & temporalem iuriſdictionem Religio, & milites prædicti haberent, eorúmque Eccleſias, rectores, vicarios, & miniſtros quoſcumque (in his tamen dumtaxat, quæ animarum curam, illiúſque exercitium, & Sacramentorum adminiſtrationem reſpiciunt) viſitare, omnéſque actus concernentes viſitationem exercere, poſſe, & debere. & rectores, cæteróſque miniſtros curam animarum exercentes minus idoneos repertos, ſi ſint ad nutum amouibiles, ſtatim amouere; ſi titulares, ſtatim ſuſpendere, ac ſuperiores eorum monere, vt intra breuem aliquem terminum ſubrogẽt alios idoneos, prius tamen per ipſos Epiſcopos & alios ſuperiores examinatos, & approbatos, vt ſupra in coadiutores, ſeu vicarios, iuxta decretum Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 6. Interim ipſi Epiſcopi, & ſuperiores pro neceſſitate curæ animarum prouideãt arbitrio ſuo. Quod ſi ſuperiores dictorum rectorum, & miniſtrorum intra præfixum tempus non deputauerint, ipſi Epiſcopi, & alij ſuperiores idoneos repertos præuio examine iuxta formam Concilij Tridentini in locum amotorum ſubrogent. Titularibus verò ſuſpenſis coadiutores deputent iuxta dictum Concil. Trid ſeſſ 21. cap. 6. qui in dictis parochialibus inſeruiant, & ſi ſubrogati, aut deputati fuiſſent ab ipſa religione, & militibus. §. 4. Facient autem Epiſcopi, & alij ſuperiores gratis, & tanquã delegati Sedis Apoſt. prædictam viſitationem.

THEOREMA 323.

INter ordines inſtitutos ad militandum pro fidei, & religionis Catholicæ defenſione inſtar Machabæorum, S. Io. Hieroſolymitani ſemper milites effloruerũt, qui ita ſunt nuncupati, quod olim recuperata à Gothifredo Bughlone, cæteriſque Chriſtianis Principibus Hieroſolyma, ibi primum cœperint habitare obtenta à Gelaſio II. anno 1120. & Honorio II. anno 1124. Ordinis confirmatione, vt inter innumeros refert etiam Azor t. 1. l. 13. cap. 5. quæſt 3. Mox tenuerunt Rhodum inſulam vſque ad annum 1525. quo poſt tres obſidionis menſes ingenti claſſe à Turcis ſuperati, inſulæ amiſerunt imperium; vnde & factum eſt, vt Rhodienſes Equites dicti ſint. Vnde expulſi, ab Imp. Carulo V. donati Melita inſula

inter Siciliam, & Africam, ab ea Melitenſium Equitum nuncupationem obtinuerunt, & inſulam bello à Solimano Turcarum Tyranno ingenti claſſe petitam anno no 1565. incredibili virtute defenderunt. In eo verò Ordine ſicut & in aliis militaribus, non tantum recipiuntur milites, qui contra fidei inimicos armis decertent, vt ex hac Conſtitutione conſtat, ſed etiam Clerici, qui in ipſorum ſacris ædibus officia diuina cantent; ſacra faciant, Confeſſiones audiant, Euchariſtiam impertiant, reliquaque ſacramenta miniſtrent iis, quorum eis demandata eſt cura; & tam milites, quam Clerici tria paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perpetuæ vota nuncupant, quod in aliis ſecus accidit, vt notat Sotus l. 7. de Iuſt. quæſt. 5. art. 3. Couar. in 4. lib. decret. de matr. p. 2. cap. 3. §. 1. Sarmentus de reddit. Eccl. p. 4. cap. 1. Hæc igitur Conſtitutio de Eccleſiis parochialibus, aliíſque habentibus animarum curam per Militum Capellanos, miniſtros, rectoréſque adminiſtratis agit, ne quis prætextu priuilegiorum dictæ religionis, in iis, quæ animarum curam, illiúſque exercitium, & adminiſtrationem Sacramentorum pertinet, à viſitatione immunes eſſe prætenderent.

THEOREMA 324.

POntifex igitur. §. 5. ſtatuit, vt ſicut Epiſcopi, & Antiſtites iis ſuperiores ſibi ſubiectas Eccleſias viſitant, iuxta cap. diſcernimus, quod ſingulis annis præcipit diœceſim ab Epiſcopo viſitari. & cap. Epiſcopum. 10. quæſt. 1. & Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 4. de reform. quod ita ſtatuit: Capitula Cathedralium, & aliarum maiorum Eccleſiarum, illarúmque perſonæ nullis exemptionibus, conſuetudinibus, licentiis, iuramentis concordiis, quæ ſuos tantum obligent auctores non etiam ſucceſſores, tueri ſe poſſint, quo minus à ſuis Epiſcopis, & aliis maioribus Prælatis per ſe ipſos, vel illis, quibus ſibi videbitur adiunctis iuxta Canonicas ſanctiones, toties, quoties opus fuerit, viſitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apoſtolica poſſint, & valeant. Et ſeſſ. 24. cap. 3. de reform. Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Epiſcopi propriam diœceſim per ſe ipſos, aut ſi legitimè impediti fuerint, per ſuum Generalem Vicarium, aut Viſitatorem, ſi quotannis totam propter eius latitudinem viſitare non poterunt, ſaltem maiorem eius partem, ita tamen, vt tota biennio per ſe, vel Viſitatores ſuos compellatur viſitare, non prætermittant: Ita iidem tanquam Apoſt. Sedis Legati omnes, & quaſcumque parochiales Eccleſias, cæteráque Eccleſiaſtica beneficia ſuarum diœceſum, quibus imminet animarum cura, quomodolibet pertinentia, & Hieroſolymitanos milites, capellanos, miniſtros, rectoréſque eorum viſitent in iis, quæ ad animarum curam, eiúſque exercitium, & Sacramentorum adminiſtrationem ſpectant. Idémque præcepit. ſeſſ. 7. cap. 7. de refor. verbis illis. *Locorum Ordinarij Eccleſias quaſcumque quomodolibet exēptas auctoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis iuris remedijs prouidere, vt quæ reparatione indigent,*

reparen

reparentur, & cura animarum, ſi qua illis immineat, aliiſq́; debitis obſequiis minimè defraudentur, appellationibus, priuilegiis, conſuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præſcriptis, iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus excluſis. & ſimilia habentur ſeſſ. 21. cap. 8. & ſeſſ. 24. cap. 9. de reform.

Additúmque eſt, *tanquam Sedis Apoſt. delegati*, quia prædicti Equites immediatè ſubiiciuntur Apoſtolicæ Sedi, vt ceteri Religioſi, & non Ordinariis, quare hi nullam iuriſdictionem per ſe in illos habent, & ideo nec poſſunt viſitare, cum vnum alterum ſupponat, vt colligitur cap. 1. §. hanc de cenſibus. l. 6. & extra. cap. cum venerabiles. eod. tit. Calderino conſil. 10. de cenſibus. Oldrado. conſil. 240. Abbate. cum Apoſtolus. de cenſibus. Sylu. viſitatio. quæſt. 1. Baldo conſil. 158. lib. 3. Craueta conſ. 138. num. 13. Solum igitur id facere valent, vti delegati Sedis Apoſtolicæ.

Viſitationis autem forma colligitur ex cap. placuit. 10. quæſt. 1. & cap. Romana de cenſib. l. 6. Finis verò præſcribitur à Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. nempe iſtarum omnium viſitationum præcipuam, eſſe ſanam, orthodoxámque doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum exhortationibus, & adminiſtrationibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere. Hic tamen Pius V. reſtringit viſitationem militum Eccleſiarum ad animarum curam, illiúſque exercitium. v.g. vt cuſtodiantur dies feſti, audiatur ſtatutis diebus res diuina, doceantur quæ ad fidem pertinent, ſeruentur ieiunia, ne permittantur adulteri, ſortilegi, blaſphemi, fæneratores, concubinarij. Et ad Sacramentorum adminiſtrationem. an pro Eccleſiæ, & Parochianorum facultatibus ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum mundè, & honorificè aſſeruetur, adminiſtretur in Eccleſia, deferatur ad ægrotos, quomodo templum niteat, altaria ſint inſtrumenta decenti ſupellectili, religioſè aſſeruetur fons baptiſmalis, oleum ſanctum, adminiſtretur iuxta præſcriptum Eccleſiæ ritum Sacramentum Pœnitentiæ, non contrahantur in gradibus prohibitis matrimonia, & ſic de aliis; & ſic quæ correctione digna in his, vel Eccleſiæ miniſtris inuenerint, corrigant, & delinquentes pœnis coërceant. c. 1. de cenſib. l. 6. §. ſanè. & Concil. Trident. ſeſſ. 7. cap. 8 de refor. iis præſertim, quæ in præſenti Conſtitutione deſumpta ex Concil. Trident. ſeſſ. 21. cap. 6 & 8. de refor. habentur, de amouendis, ſubſtituédiſque miniſtris præuio examine, iuxta eiuſdem Conc. formam. ſeſſ. 7. cap. 13. de refor. & ſeſſ. 24. cap. 18. de refor. Vana enim eſſet viſitatio, niſi delicta corrigi poſſent, ex Sylu. v. viſitatio. quæſt. 6 d. 4.

Denique §. 4. decernit Pius prædictam viſitationem ab huiuſmodi delegatis gratis faciendam, ne videantur ſua potius, quàm Ieſu Chriſti quærere. etſi iure communi viſitatori debeantur expenſæ, ſeu procurationes. cap. 1. & vltimo de cenſibus. l. 7. Gloſſa, & Doctores ibid. de quibus procurationibus plura diſſerit Azor p. 2. l. 5. c. 42. & p. 3. l. 13. cap. 30.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 140. olim 145 editæ anno 1571. quæ incipit. Etſi. *& 150. quæ incipit.* Cum nuper. *editæ anno 1572.*

EPITOME 118. 119.

Dignitates, & Officia habentia adminiſtrationē iuriſdictionis ambientes, & poſſidētes pretio, vel promiſſione, incurrunt cum cōplicibus pœnas confiſcationis bonorū, degradationis, amiſſionis Doctoratus, & quorumcunque officiorum ſæcularium, & Eccleſiaſticorū, & vltimi ſupplicij.

PRÆCIPIT Legiſlator §. 3. & 4. nemini in ſtatu Eccleſiaſtico licere mediante pecunia, aut alia re, vel promiſſione illarum, Dignitates, & Officia habentia adminiſtrationē iuriſdictionis, procurare, aſſequi, vel obtinere per ſe, vel per interpoſitas perſonas, & contrafacientes eo ipſo incurrunt irremiſſibiliter pœnam confiſcationis omnium bonorum, degradationis, & amiſſionis priuilegij Doctoratus, & quorumcūque officiorum tam ſæcularium, quàm Eccleſiaſticorum, & vltimi ſupplicij, & quandocumque pro huiuſmodi officiis habentibus iuriſdictionis adminiſtrationem conſtiterit fuiſſe alicui Curiali, vel familiari aut alteri perſonæ, quid datum, aut promiſſum, per interpoſitam perſonam, ipſo iure præſumendum id de conſenſu, aut mandato obtinentis huiuſmodi dignitates factum fuiſſe, ideo ſubiacere pœnis prædictis nulla admiſſa excuſatione ignorantiæ.

Et in eiuſdem extenſione, quæ in bullario veteri eſt 150. & incipit. *Cum nuper.* §. 1. extendit, vt liget etiam pretium, & promiſſionem, recipientes, ac etiam mediatores, innouátque iuris ciuilis, & Canonum pœnas.

THEOREMA 325.

EXtrauagantis huius materia tractatur etiam l. vnica. §. quod ſi. ff. ad leg. Iul. de ambitu. Authent. vt Iud. ſine quoquo ſuff. & Auth. de mand. princip. & Nouella. Conſtit. 8. tit. 2. & 3. & c. 1. & 2. ne prælat. vices ſuas. S. Tho. opuſc. 21. ad miſſam Barbantiæ, Panor. cap. 1. & 2. ne prælati vices ſuas. Caiet. v. officiorum venalitas. Soto l. 3. quæſt. 5. art. 4. Syl. v. dominium. quæſt. 4. Nauar. c. 25. nu 7. Azor. p. 2. l 11. cap. 7. Leſſio l. 2. cap. 32. num. 28. Claro §. Simonia num. 4. Tuſcho v. Simonia. conſil. 251. Rebell. l. 9. quæſt. 18. lect. 2. Molina d. 340 Bonacina de Contr. d. 3. q. 2. p. 2. num. 10. & aliis. qui vno ore huiuſmodi officiorum iuriſdictionem habentium venalitatem, tanquam rerumpub. peſtem, & perniciem auerſantur. Vnde Concil. Turonenſe. cap. 2. *ne prælati vices ſuas.* dicit non eſſe dubium huiuſmodi venalitatem in iudiciorum ſubuerſionem redundare. & Iuſtinianus citata Auth. vt iud. ſine quoquo ſuff. eidem acceptam refert impunitam oppreſſionem ſubditorū, nullo præſumente cum fiducia officialem redarguere, quod ille repente ſe

emiſſe

emiſſe cingula (ideſt dignitates) reſpondeat, vnde per fas, & nefas, expilat quæcunque quæ merito ab eodem Iuſtiniano furta dicuntur. publicas, & manifeſtas populorum ſeditiones, officialium auaritiam maiorū omnium matrem, accuſantium. Fugas habitatorum. c. prouincus. non habentium ob huiuſmodi extorſiones modum ſoluendi Principi conſueta tributa. Commerciorum confuſiones, reorum impunitatem, illis vendentibus magiſtratibus delicta, condemnationem innoxiorum, vt noxiis præſtent, furta, latrocinia, inuaſiones, vulnera, homicidia, adulteria, raptus virginum, legum, & Iudicum contemptum, dum hæc, & alia ſine periculo cōmittuntur, quod habeantur ob impuras officialium manus, venalia. ideo quiſque videns omnia auro vendentē, & præſumens quia quicquid egerit illicitum, hoc pecunias dando redimet, nihil adeo eſt graue, aut atrox facinus, quod non ſibi impune futurum putet; quare adminiſtrationū emptio vna omnino eſt malorum omnium occaſio, & rerumpubl. peſtis. Itaque in officiis tēporalibus, vt notat Clarus loco cit. cum Anan. c. 1. num. 4. de ſimonia, admittitur quidem oblatio, quę fit palam Principi, per eum, qui cupit prodeſſe, ſed non præeſſe, cum ibi ceſſet crimen ambitus. ſed non, quæ fit alteri occultè, & clam. quo caſu non modo dantes, aut offerentes aliquid pro officiis, ſed etiam ea petentes puniuntur pœna infamiæ, & centum aureorum, ex l. vnica. ff. ad. l. Iul. de amb. addidit Iuſtinianus in Auth. vt Iud ſine quoquo ſuff. §. vltimo. pœnam reſtitutionis in quadruplum, indignationis Imperatoris, periculi amiſſionis cinguli, & ſuppliciorum, quæ congruent delictis eorum. & extendit hæc etiam ad obedientes in his huiuſmodi officialibus. Quæ innouantur hic etiam bulla 150. à Pio V. extenſis etiam pœnis ad mediatores, & pretium, aut promiſſionē accipientes, addita præſumptione, vt ſi quid datum, aut promiſſum fuerit per interpoſitam perſonam, familiari, curiali, aut alteri cenſeatur id factum ab eo, qui obtinuit adminiſtrationem. Quare ad huiuſmodi incommoda præcauenda præceptū eſt in auth. vt Iud ſine quoquo ſuff. §. vltimo & Authent. de Mandat. princip. & Conſtitutione Nouell. 8. tit. 2. & 3. vt Officiales in principio officij iurent, ſe occaſione ſuffragij, aut patrocinij nihil dediſſe, aut promiſiſſe, nec daturos, aut promiſſuros. qua de re Clarus, & Tuſcus locis citatis.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 149. aliàs 56. editæ anno 1571. quæ incipit.

Licet omnibus.

EPITOME 120.

PIvs V. §. præſentis Conſtitutionis in fauorem Chriſtianorum habitantium in Turcarum Dominio, & Terris ita legem ſanciuit. *Decernimus, & mandamus, vt nullus* (fidelis) *Chriſtianos capiat, aut præter eorum voluntatem, etiam data mercede, remigare*

Chriſtiani ſubditi Dominio Turcarū non ſunt captiuādi, nec cogendi remigare, aut ſe pretio redime-

re, ſed cũ bonis, vxoribus, liberis relaxãdi. excomm.

gare cogat, imponat eis taleam, bona eorum diripiat, quinimmo fraternè, & amicabiliter, vt Chriſtianam pietatem decet, tractet, & liberè cum ſuis coniugibus, filiis, & bonis, abire permittat. Singulos verò, qui contrauenire præſumpſerint, declaramus ipſo facto in pœnam excommunicationis latæ ſententiæ incidiſſe, à qua non poſſint, præterquam in mortis articulo, abſolui, niſi à nobis, & ſucceſſoribus noſtris.

THEOREMA 325.

CVm Selimus Turcarum Tyrannus Chriſtianorum prouincias longè, latéque depopulatus eſſet, & multas ſuo ſubieciſſet imperio, ratus Pius V. communem hoſtem communibus Chriſtianorum Principum armis oppugnandum, ſumma ope perfecit, vt iniretur belli ſocietas inter ſummum Pontificem, Hiſpaniarum Regem Philippum II. & Rempubl. Venetam, quorum coniunctis armis anno 1571. die D. Iuſtinæ ſacro, Io. Auſtriaci Caroli V. filij ductu, nauali prælio, propitio Numine, & fœliciſſimo euentu contra Turcas pugnatum eſt, ad Naupactum Corinthiaci ſinus oppidum, captæque triremes ducentæ, cæſa ad 30. Turcarum millia, ſex millia capta, & quindecim millia captiuorum Chriſtianorum ſeruitio exempta.

Veritus igitur, ne occaſione belli, Chriſtiani degentes in terris Turcarum male à Chriſtianis eas hoſtiliter inuadentibus, haberentur, illorum incolumitati conſulens Pius, præſentem extrauag. promulgauit, qua vetat Primò, à Chriſtianis captiuari, ſunt enim fratres, & non inimici noſtri, & ideo non addenda afflictio afflictis; nec eſt eadem ratio de his, & de filiis infantibus Turcarum, qui in bello capiuntur & iure gentium ſerui fiunt, in pœnam delictorum parentum licite, cum ſint quid patris, & ideo ſæpe ob eiuſdem delictum, perpetua etiam puniri poſſint infamia.

Secundò, contra, aut præter, eorum voluntatem cogi ad remigandum in triremibus Chriſtianorum, etiam ſoluta mercede; quia non liberè cedunt iuri ſuo; & ideo non tollitur iniuſtitia. Non enim minus libera debet eſſe iuris ceſſio, quàm ipſa donatio, vt tollat iniuriam. & locum habeat regula iuris 27. l. 6. Scienti, & conſentienti non fit iniuria.

Tertiò, imponi eis taleas. neque enim in his locum habere iuſtè poteſt mos inter Chriſtianos receptus, vt Chriſtiani in bello capti ſerui quidem non fiant, ſeruari tamen poſſint captiui, vt pretio redimantur, vt docet Bartolus communiter receptus, l. hoſtis. ff. de captiu. Syl. v. Bellum. 1. §. 1. Cum enim hi nobiſcum bellum non gerant, ſed agros, aut negotiationes, arteſve exerceant, non ſunt taleis, aut pretio cogendi ad ſe redimendum.

Quartò, bona illorum diripi, cum enim hoſtes non ſint, non ſunt eorum bona, vt hoſtium, diripienda, aut in prædam militibus concedenda, vti ductores bellorum ad excitandos milites, & puniendas ſubactas ciuitates, ſolent

aliquan

aliquando concedere. In eo verò differt rapina à furto. l. quo naufragium. in fin. ff. de incen. ruin. nauf. quod includat violentiam, quæ fit Domino ſcienti, furtum verò ignorante, quare cæteris paribus rapina grauius eſt peccatum, ex S.Thom.2.2. quæſt.66. art.9. & Caiet. ibid. Quintò, vult liberos cum ſuis coniugibus, natis, & bonis dimitti, & amicabiliter tractari. alias enim crimen plagatus, ſeu plagium eſſet, retinendo vel ad vendendum, vel ad habendos in mancipia, liberos homines. de quo Plato l. 7. de leg. & in Sophiſta, Alciatus 1. Pararg. c. 27. Bald. in l. alienum in fin. Cod. de furt. & cæteri. tit. de plagiat. Leſſius.l.2.c.12.num.5.

Tranſgreſſores verò plectit pœna excommunicationis Papæ reſeruatæ, extra mortis articulum; & meritò, quippe cum res ſit grauiſſima, non ſecus ac piraticus diſcurſus maritimus. & in iure ciuili, cum antea pœna huius criminis eſſet pecuniaria, ex l. fin. ff. ad l. Fabian. de plagiar. poſtea capitalis eſſe cæpit, & plerumque exiliũ, vel damnatio in metallum, ex cit. l. fin. ff. d. l. Fab. de plag. & l. fin. Cod. eodem tit. & c. 1. extra. de furtis, quæ pœna rapientis liberum hominem etiam conformis eſt Deuter.24. verſ.7. Exod. c. 21. Videndus etiam Iulius Clarus. §. finali. quæſt. 68. num. 32. Anan. in c.1.de furtis. num. 4. Pet. Gregorius, Syntag. l.36. c.31.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 147. olim 155 editæ anno 1572. quæ incipit. Romani.

EPITOME 121.

RENOVAT in præſenti Conſtitutione Pontifex in ſtatu Eccleſiæ pœnas impoſitas à legibus ciuilibus contra componentes, & retinentes libellos famoſos, & à Canone. Qui in alterius. 5. quæſt. 1. vbi ſtatuitur, vt tales flagellentur, & excommunicentur, & extendit ad componentes, ſcribentes, dictantes, exemplantes, retinentes, transmittentes litteras nuncupatas, *d'Auiſi*, continentes alicuius famæ læſionem, vel reuelationem ſucceſſuum futurorum, & eorum, quæ pro regimine vniuerſalis Eccleſiæ ſtatus ſecretò tractantur, ſub pœna etiam confiſcationis bonorum, & capitis, niſi antequam vim earum manifeſtarint, corruperint.

Libelli famoſi, & litteræ *d'Auiſi* cõtinentes alicuius famæ læſionẽ, vel reuelationem ſecretorum cõcernentium regimen vniuerſalis Eccleſiæ, prohibẽtur. *Cõfiſcatio bonorũ, & vltimum ſupplicium.*

THEOREMA 326.

Libellus famoſus, de quo hoc loco eſt ſermo, dicitur ſcriptura in publicam contumeliam alicuius edita, vt conſtat ex.l. vnica. Cod. de famoſ. lib. Azore ibidem, & aliis Iuriſconſultis in l.lex Cornelia.ff.de iniuriis.§.fin. & inter detractiones peſſima eſt, quæ per

per huiuſmodi libellos fit, tum quia ad plures permanat, tum quia vix aboleri poteſt, cum auctor nequeat deprehendi, ideoque & qui fecit, & qui ſparſit, & qui inuentum euulgauit, & non laceraurt, morte puniuntur, ex dicta. l. vnica. Cod. de lib. fam. & l. lex Cornelia cit. Angel. ibidem. Tuſcho. tom. 5. pract. concluſ. iuris. concl 321. Plaza. l. 1. delict. c. 3. Syl. v. libell. num. 5. Molina diſp. 39. & extenditur etiam ad picturas turpes, quæ ad valuas, parieteſque alicuius, ad eius dedecus, delineantur, vt notauit Iulius Clarus §. fin. q. 68. Molin. tr. 4. diſp. 35. Graff. l. 1. de caſibus reſeruatis. c. 19. num. 21. Zechius caſu 17. de caſibus reſeruat. Bertaza conſil. ſuo crim. 237. num. 3. Idem valet in componentibus cantilenas contra Magiſtratus, & illorum honorem, ex Angel. qui monet talia facientes, vt caueant, in l. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniuriis, etiamſi cantilenæ non ſint ſcriptæ, & ſint ſine nomine auctoris, ſi id aliũde ſciatur, ex eodẽ Angelo, loco cit. Sed Menoch. l. 2. de arb. c. 263. num. 42. vult puniri pœna arbitraria. nec ſane immeritò, qui nõ compoſuit, ſed repertum non deleuit, & publicauit famoſum libellum, capite plecti debet, ex d. l. vnic. Cod. de fam. lib. tum quia hic præſumitur compoſuiſſe, ex Doctorum ſententia in c. qui in alterius. 5. quæſt. 1. Syl. loco cit. verſ. *Aduertendum eſt tertiò.* Menochij. l. 2. de arb. caſu 263. num. 38. tum quia ſine iſtius opera fruſtra libellus compoſitus fuiſſet, & ideo iſte ad effectum deduxit delictum, & ob id puniendus eſt. vt etiam pari pœna punitur ſcribens, dictans, vel fieri mandans, ex eodem Ang. in cit. l. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniuriis. & efficiuntur etiam inteſtabiles. l. ob carmen. ff. de teſtibus. Menochio num. 34. & Graff. p. 2. l. 2. c. 17. num. 26. Mol. d. 137. Leſſ. l. 2. c. 19.

Quoad pœnas autem Canonicas. c. qui in alterius. 5. q. 1. videndus Geminian. Archidiac. Turrecremata. ibidem. Syl. loco cit. n. 5. Plaza l. 1. epit. delict. c. 3. Menoch. loco cit. Eaſdem pœnas capitis, confiſcationis bonorum, &c. idem Pius extendit ad componentes, ſcribentes, dictantes, exemplantes, retinentes, tranſmittentes commentarios dictos *litteras a' Auiſi*, ſi contineant læſionem famæ alicuius, vel reuelationem eorum, quæ pro regimine vniuerſalis Eccleſiæ ſtatus ſecretò tractantur, ſi non corruperint, antequam illorum vim manifeſtauerint.

Edidit eadem de re conſtitutionem aliam num. 4. olim 7. quæ incipit. *Ea eſt.* Gregorius XIII. anno 1572. continentem infamiæ notam, & damnationem ad Triremes. *Prohibemus* (inquit §. 2.) *ne quis in poſterum tales Commentarios conficere, néue ab aliis confectos recipere, deſcribere, ſpargere, aut ad alios mittere audeat. Qui horum quid fecerit, ipſo facto perpetua infamiæ nota affectus ſine vlla ſpe veniæ ad Triremes, aut perpetuò, aut ad tempus pro admiſſi qualitate damnetur. Qui vero huiuſmodi ſcriptorum quidquam vndecunque, aut à quocunque receperit, id quamprimum vrbis noſtræ Gubernatori ſignificare, & omnia ei conſignare debeat. Quod ſi non fecerit, ipſum pœnis prædictis ſubiacere decernimus. Antiquis iuribus contra ſcribentes, aut mittentes libellos famoſos editis nihilominus in ſuo robore duraturis.*

GRE

GREGORII XIII.

Conſtitutionis editæ anno 1572. quæ incipit. Omni certè.

EPITOME 122.

Agni Dei cerei non ſunt miniandi, nec venales habendi. excomm.

PROHIBET legiſlator quemquam depingere, vel minio inficere, auróve, vel colore notare, Agnos Dei è cera à Papa benedictos, aut etiam facere miniari, vel depingi, ſeu etiam illos venales proponere, vel tenere ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, & aliis pœnis arbitrariis, ſed eos albos, & mundos decenter ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & cuſtodiri iubet.

THEOREMA 328.

1 VEtus eſt mos Eccleſiæ Catholicæ, vt Romani Pontifices anno. 1. & 7. ſui Pontificatus, hos cereos & candidos ſacratos agnos, purum illum mundum, & innocentem Agnum, qui pretioſo ſuo ſanguine nos redemit, repræſentantes, ſolemnibus cæremoniis, & precum ritu, ac benedictione ſanctificent, pluráque ſancte à Deo precentur iis, qui pio, & religioſo animo eos ſecum habuerint, & detulerint.
2 Quare cum Carolus Magnus à Leone III. coronatus fuiſſet Imperator, ab eodem tanquam præclaro munere vno ex huiuſmodi cereis agnis donatus eſt, quem ille cum inſigni pietate vti magnum theſaurũ accepit, vti ex Regiſtro Summorum Pontificum conſtat. Imperator quoque Conſtantinopolitanus cũ aliquot ab Vrbano V. qui in Pontificatu ab anno 1363. ad 1370. vixit, ſibi miſſos audiuiſſet, ſolemni inſtituta cum clero & populo ſupplicatione obuiauit, & triumphali more in vrbem inuexit ex eodem Regiſtro. quin etiam Abiſſinorum Imperator ante biennium vna ex his ſacris ceris donatus ſumma reuerentia, multiſque oſculis tanquam tutiſſimum in bellis clypeum collo ſuſpenſam ferendam, recepit, vt in annuis litteris Æthiopicæ miſſionis ſcripſit anno 1620. Michaël de pace Societatis IESV. Experientiaque didicimus eos præclaram vim habere contra fulmina, grandines, incendia, ventorum, ac imbrium tempeſtates, præſtigiáque, & incantationes ſagarum, & dæmonum, vt teſtatur Durandus l. 6. diuin. off. c. 79. & Concil. Mediol. ſub D. Carolo Borromeo celebrato. 3 Extat etiam apud Greg. Turonenſem de miraculis. S. Martini. c. 2. teſtimonium S. Paulini, referentis l. 6. inuidia tentatoris factũ, vt immiſſum incendium voraci flamma domum combureret; ſed ceræ particulam allatam à templo D. Martini iniectam in ignem, illum, ſua natura alere ſolitam, eius violentiam oppreſſiſſe. Haud igitur mirum, ſi ex his ceris, quæ ex cereo acceptæ Paſchali, aliiſque puris admixtis, & ſacro oleo delibutæ, ac à Chriſti Vicario benedictione ſanctificatæ, ſignatæq; imagine Agni Dei, ex quo nomen ſortitæ ſunt, ſimilia quotidie edantur miracula, quorum nonnulla refert Antonius Dauroultius in Catechiſmo.

chiſmo.cap.3.tit.73. Soc. IESV, ex annuis litteris ſocietatis eiuſdem.

Videntur autem præcipuè hæ ſacræ ceræ inſtitutæ, vt notauit Baronius ad annu Chriſti 68. c.60. vt ſuſpenſæ collo recenter baptizatorum, dæmonum illuſiones, & faſcinationes maleficarum auerterent, vel diſſoluerent, multò fœlicius, quàm Gentilibus eueniret, qui infantibus ſuis ad eaſdē faſcinationes auertendas ſuperſtitioſas bullas, ex Varrone lib. 6. de ling. lat. appendebant. Huius rei exempla plura referuntur à Patre Martino Delrio tom.1. diſq. Mag. l. 2. c.12.& tom.3.l.6.cap.2.ſect.3. q.3. & Antonio Daurouultio loc. cit. Porrò munus ſignandi, & renouandi fractos huiuſmodi cereos Agnos Dei Sum. Pontifex Paulus V. in Conſtitutione 27. aliàs 43. cōceſſit in Vrbe Reuerendis Patribus ordinis Ciſtercienſis ſanctæ Mariæ Iulienſis.

THEOREMA 329.

HAbendos verò decēter & religioſe huiuſmodi Agnos, & ad eos duntaxat vſus, ad quos ſacris Eccleſiæ precibus conſecrantur, & ratio ipſa, & duorum Imperatorum, de quibus ſupra diximus exempla docent. Ideo Concilium Mediolanenſe præcipit, vt non ſolùm cum geſtantur è collo ſuſpenſi in theca aurea, argentea, chriſtallina, aliáve nobili materia incluſi ſint, (nullo autem modo in annulo, quòd tunc parum religioſè geſtari videantur) caueantque habentes, ne quid impurum, aut turpe tangant, aut faciant à re ſacra alienum, ſed etiam cum domi iuxta piam fidelium conſuetudinem aſſeruantur, decenti loculo includantur, ne tactu violari poſſint; quippe cum nec laicis, nec clericis in minoribus ordinibus eos contrectare liceat, ſicut nec ſacra vaſa, calices, patenæ, ex cap. in ſancta de conſec. d.1. & cap. ad ſacras d.23. aut ſacratus altaris lapis, ſed tantum clericis in ſacris conſtitutis, eò quod ſacro oleo, & chriſmate conficiantur. Quamuis ſi abſit contemptus, & honorificè, ac reuerenter à non ſacratis hominibus tangantur, veniale ſolum videatur Azorri.p.1.l.9.cap.9. q.3. quinimmo Sanchez l.2.decal.c.41. num. 27. nullam culpam eſſe ſentit, quod vſus obtinuerit, vt poſſint tangi.

THEOREMA 330.

POrrò huius Cōſtitutionis cenſura tria hominū genera comprehendit. Primò, inficientes auro, colore, aliáve re ſimili has ſacras cereas imagines, cum ex candore debeant puritatem Agni cœleſtis, & tollentis peccata mundi Io.c.1. Apoc.c.5.6.7. D.Petr. ep.1. c.1. Iſaiæ c.53. demonſtrare. Poſtquam tamen contracta eſt excommunicatio ab inficientibus, Sanchez loco cit. num. 28. ſentit non eſſe vetitum eas ſic pictas retinere, cum non debeant deſtrui, & in motu proprio infinitiuum (*tenere*) coniungatur cum dictione (*venales.*) Secundò, facientes idem fieri, ne in crimine participantes à criminis pœna ſint immunes, & liberi. Tertiò, eaſdem venales tenentes, vel proponentes, ad vitandam ſcilicet ſpeciem omnem Simoniæ, ex Azor.p.1.l.9.cap.9. q.4. Verùm Thomas Sanchez n. 29. id intelligit

git tantùm de venalitate Simoniaca, vt ſi pluris vendantur ratione benedictionis, quàm materia ipſa, & impenſæ factæ valeāt, hoc enim apertè illicitum, & Simoniacum eſt, non item illud; cum etiam calix conſecratus tanti vendi poſſit, quanti materia, & artificium valet, nihilo penitus pro conſecratione recepto. excommunicatio tamen hæc non reſeruatur.

Eiuſdem
GREGORII XIII.

Conſtitutionis 11. in bull. vet. editæ ann. 1572. incipientis. Illius, *& 12. incipientis.* Sanctiſſimus, *editæ anno 1576.*

EPITOME 123.124.

Conceduntur Indulgētiæ docētibus, & diſcentibus doctrinam Christianam.

GREGORIVS in priori bulla Indulgentias extendit ad cētum dies docentibus, & addiſcentibus Chriſtianam doctrinā ſingulis vicibus, cum Pius V. bulla, *Ex debito.* n. 156. ſolùm 40. conceſſiſſet. In poſteriori verò cōcedit omnibus quando ingrediūtur Chriſtianæ doctrinæ confraternitates, & confitentur, & communicant, decem annos, & totidem quadragenas Indulgētiarū, idémque bis in anno, ſi fuerint cōfeſſi, & communicauerint. Nec non dictis confratribus vtriuſque ſexus deſcriptis, & deſcribendis quotieſcunque in tam ſancto exercitio ſe occupauerint, annos 100. Itémque dies 100. cum ſe congregant ad tractandum de rebus ad promouendam huiuſmodi puerorum inſtitutionem. Itémque ſemel in anno eiſdem confeſſis, & communicatis iuxta ſuperiorum ſuorum determinationem, & in articulo mortis contritis, & pœnitentibus largitur plenariam indulgentiam.

THEOREMA 331.

MVnus tradendi pueris, & rudibus doctrinam Chriſtianam ſummi momenti eſſe in Eccleſia Dei; ſummóſque viros ad hoc fuiſſe delectos, vt etiam Philoſophis de fide interrogantibus ſatisfacere, & errores illorum confutare poſſent, clarius pomeridiana luce conſtat. & meritò, tum quòd ipſius Chriſti omnium Magiſtri Matth. 17. & 23. Lucæ 9. & Apoſtolorū à Domino electorum ad totum orbem veritatis ſplendore illuminandum, Matt. 10. munus fuerit. tum quod in hoc vertatur hominis æterna ſalus: tenentur enim fideles quoad credibilia, explicitè, & non ſolum implicitè multa ſcire, vt contra Innoc. c. firmiter de ſum. Trinit. & fid. Cath. Ioan. Andr. ibid. n. 26. Abb num. 6. & Hoſtienſ. n. 11. docent Eymericus p. 2. Direct. Inquiſ. q. 10. hæreſi 8. Valentia 2. 2. q. 11. art. 2. p. 4. Bannes 2. 2. q. 11. art. 2. vt v. g. contenta in articulis fidei, ex Auguſt. l. de fid. & ſymb. c. 1. Cyrill. catech. 5. D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 5. Valentia,

& Banne locis cit. Alb. Bon. Dur. 3. ſent. d. 25. Io. Azor. t. 1. lib. 8. c. 6. 7. Caſtro. lib. 1. de iuſt. hæret. punit. c. 9. Gabr. 3. d. 25. quæſt. vnica art. 2. & cæteris Theologis, licet inter eos ſit deinde aliqua diuerſitas, vt videre licet apud Sanchez l. 2. decal. cap. 3. & quoad agibilia etiam multa, v. g. præcepta, ſacramentáque, vt ex præſcripto Chriſtianæ legis viuentes, vitam conſequantur æternam; ideo neceſſe eſt, vt hæc, & ſimilia doceantur, cū ignorantes, hæc præſtare nequeant; idque cum primum rationis vſum aſſequuntur, cum iam actum fidei explicitè elicere, rectéque viuere debeant, vt rectè docent Sanchez loco cit. n. 12. cum Bonau. 3. d. 25. art. 1. q. 5. Ang. v. fides n. 7. Nau. c. 11. n. 22. Azor. loco cit. c. 7. q. 2. Philiar. t. 1. p. 2. l. 3. c. 9. de off. ſacerd. Vaſquez 1. 2. q. 26. art. 2. & ignari teneantur ſub mortali (cum res ſit grauiſſima, & neceſſaria ad ſalutem) curare vt addiſcant, & ſciant ſaltem quoad ſubſtantiam, etſi neſciant iiſdem verbis referre, ex Valentia, Banne, Pet. Ledeſma, Sanchez n. 16. Syl. Ang. v. ſcientia, & aliis citatis. Cúmque id ſit Paſtorum munus, Parochi ignaros docere tenentur, & ad id cogi cenſuris ab Epiſcopis poſſunt, vt aliquando contigiſſe docet Emanuel Roder. to. 1. ſum. in 2. edit. c. 88. n. 3. & Sanchez n. 15.

THEOREMA 332.

CVm igitur tantum negotium vrgeretur remiſſiùs, inuigilantes ſummi Pontifices cæperunt varia mali remedia excogitare, ideo Leo X. bulla 7. olim 11. quæ incipit *ſuperna.* §. 32. iuſſit ſcholarum magiſtros, præcipuè diebus feſtis, ſuis diſcipulis catechiſmum tradere: Pius V. bulla 137. olim 156. vt Ordinarij locorum inſtituerent confraternitates doctrinæ Chriſtianæ, & tam docentibus, quam diſcentibus vtriuſque ſexus conceſſit, vt quoties ad doctrinam conueniunt, ſi pœniterent, & confiterentur, aut haberent propoſitum confitendi ſuo tempore, lucrarentur 40. dierum indulgētias. De quadragenæ autem nomine videndus Rodericus t. 2. q. 86. art. 3. Paludan. 4. d. 20. q. 4. art. 2. Suarez t. 4. d. 50. ſect. 5. n. 11. & ſeqq. & ſupra Theor. 48. demum nūc in præſenti Conſtitutione Gregor. XIII. eas liberaliter adauget, vt res ſerius, & diligentius vrgentur. Cui ſanè pio operi, & inſtituto, plurimum vbique attulit adiumēti noſtra hæc minima Societas I E S V vſque ab initio, ex S. P. Ignatij inſtitutione, qui & ſuo exemplo in hoc cæteris præluxit, & voluit Profeſſis ſocietatis noſtræ peculiariter munus hoc tradendæ Chriſtianæ doctrinæ pueris, & rudibus commendatum eſſe, & locorum ſuperiores, cum primum aliis ſociis præficiuntur per dies 40. eam publicè profiteri, quæ ſatis patent ex conſtitutionibus ſocietatis, & bullis Pauli III. Iulij III. Gregorij XIII. & aliorum Pontificum in eiuſdē confirmationibus. Vix enim explicari poteſt quantum ſit iuxta Ariſtotelis l. 2. Ethic. & Virgilij l. 2. Georg. ſenſum, qui ei penè totum tribuunt, à teneris aſſueſcere, vt etiam ex Lycurgi canibus altero coquinæ, altero venationibus ab initio aſſuetis, colligit Plutarchus in eiuſdem vita; quippe cum, vt ſcribit Horatius,

Quo

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem
Teſta diu.

Et Seneca Trag.6.

Dediſcit animus ſerò, quæ didicit diu.

Cuius cauſam docuit Plato, dum lib.4.de virtute.& l.26.de pulchro, ait. *Quia in pueris ingenia ſunt mobilia, & ad percipiendum facilia, ita celeriter capiunt, vt non tunc diſcere illa videantur, ſed reminiſci, atque recognoſcere.* Et Quintilianus l.1. cap.12. *Dociliora ſunt ingenia, priuſquam obduruerint.* Et Vegetius l.1.c.4. *Non tantum celeriùs, ſed & perfectiùs imbibuntur, quæ diſcuntur à pueris.* Et denique Pius V. in motu proprio. *Ex debito paſtoralis officij.* n. 156. agens de vtilitate inſtitutionis puerorum in doctrina Chriſtiana, teſtatur ſe aduertiſſe infantes, & pueros bonis moribus, & exercitiis educatos, quaſi ſemper vitam pudicám, honeſtam, & exemplarem, ac aliquando ſanctam egiſſe; è conuerſo autem, qui in curia, & ignauia, non ſic educati ſunt, perſæpe ad exitium, & duci, & quod peius eſt, alios plures ſecum ducere, qui ſi diligenter educati, & in doctrina Chriſtiana inſtructi fuiſſent, à vitiis, & multis aliis erroribus abſtinniſſent. Quod etiam in D. Petro Martyre perſpicuè eluxit, qui cum à teneris in ſcholis Apoſtolorum ſymbolum didiciſſet, nullis nimis, blanditiis nullis, euinci potuit, quin etiam ſanguine ſemel agnitam veritatem, & fidem, confirmaret.

Eiuſdem

GREGORII XIII.

Conſtitutionis 24. editæ anno 1574. quæ incipit. Ab ipſo.

EPITOME 125.

CVM Bonifacius VIII. excõmunicationis ſententiam tuliſſet in dantes aliquid, vel recipientes, ſiue promittentes etiã ſub verbis generalibus, & non planè expreſſis, & promiſſionem recipientes etiam rei paruæ, pro obtinenda iuſtitia, aut gratia, ſiue pro ſe, ſiue pro alio, à ſede Apoſtolica. Vel qui ſciret aliquem eſſe in tali culpa, & intra triduum non notificaret, à qua excommunicatione nemo poſſet abſoluere abſque ſpeciali mandato Papæ, aut mortis articulo, & tũc ſi tantum pauperibus daret, quantum recepiſſet, aut dediſſet. Et expeditiones ipſas ſic obtentas declaraſſet nullas, adeo vt, qui ſcienter litteris illis vteretur, in eandem cenſuram incideret: Gregorius XIII. eaſdem ſordes abhorrens præſenti extrauag. §.2. Conſtitutionẽ prædictam cõfirmat, & extendit ad prædictorum conſiliarios, fautores, & auxiliatores. & §.3 priuat ipſo iure omnes prædi-

Promittẽtes vel dantes, & rem, aut promiſſionẽ acceptãtes, pro obtinẽda iuſtitia, aut gratia apud Sedẽ Apoſtol. ſcienteſque, & nõ reuelantes, necnon fautores, cõſultores, &c. excommunicãtur, reſeruata abſolutione Papæ, priuãtur omnibus officiis, & benef. ſunt infames, & inhabiles, & expeditiones ſunt nullæ.

ctos quocunque beneficio, & officio Eccleſiaſtico, & ſæculari, reddit infames, & inhabiles ad illa, & alia beneficia, & officia. & §.4 concedit impunitatem ſocios, complices, & fautores, manifeſtantibus.

THEOREMA 333.

BOnifacij VIII. prædictam conſtitutionem editã, anno 1295. ſupra Epitome 18. retulimus, & explicuimus Theoremate 56. 57. Quoad præſentem verò Gregor. XIII. cupiens ſum. Pontifex Curiam purgare à ſordibus (*ſunt ſordes* ex. l. ſi filius. ff. de iudiciis, cap. 1. de re iudicata. l. 6. Baldo in d. l. ſi filius, Deciano in tr. crim. l. 8. c. 33. Alberico in dictionario, Virginio Boccacio tr. de pact. p. 3. n. 80. Nau. com. de dat. & promiſſ. not. 3. *præmia, ſeu corruptiones pecuniariæ*, quæ etiam iure diuino damnatæ ſunt. Deut. 16. *Iudices, & magiſtratus conſtitues*, &c. Iſaiæ cap. 1. *Principes tui infideles*, &c. Iob c. 15. *Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter munera accipiunt*. Eccl. 20. *Xenia, & dona excæcant*. Iſaiæ 5. *Væ qui iuſtificatis impium*, &c. l. 1. Rég. c. 8. *Et non ambulauerunt*, &c.) renouat in præſenti extrauag. §. 2. & confirmat cum omnibus pœnis, & cenſuris, prędictam Bonifacij, eo quod huiuſmodi quæſtus cupiditas, & nundinatio iuſtitiæ, & gratiæ apud ſedem Apoſt. & peſſimæ ſint, & Curiæ exiſtimationem grauiſſimè offendant. Qua in re imitatus eſt Gregorium II. qui eadem de cauſa in bulla, quæ incipit. *ſolicitè*. promittentes, aut dantes aliquid nunciãtibus promiſſionem beneficiorum, excommunicauit reſeruata abſolutione Papæ. Ideo iam ceſſat difficultas, an dicta Conſtitutio Bonifacij obliget, nec ne, quod auctore Calderino, & Ioan. de Lignauo, Palud. 4. d. 18. q. 3. Angel. excomm. 5. caſu 25. Sylu. excomm. 7. caſu 46. Caiet. excomm. poſt caſum 80. diceretur reuocata à Clemente V. vt notat etiam Nauarr. in Man. c. 27. n. 206. in fine, & com. de dat. & promiſſ. vbi eam diligenter explicat. n. 1. & 38. qui etiam multa ad eandem pertinentia tractat. to. 2. conſil. 8. 46. 47. 48. 50 52. tit. de ſent. excomm. ſicut etiam Azor. t. 2. l. 7. c. 16. q. 1. & to. 3. l. 12. cap. 23. initio, Sanchez l. 2. decal. c. 20. n. 19. Suarez t. 5. d. 22. ſect. 5. n. 36. Sayrus l. 3. c. 30. n. 12. Farinacius to. 1. p 3. pag. 564. 568. n. 338.

Ligat igitur hæc Conſtitutio Gregor. XIII. audentes qualecunque facinorum dictæ extrauag. Bonifacij. Audere autem non includit quomodocunque faciẽtes, ſed tantum temerarie, & præſumptuoſè, iuxta Nauarr. in d. com. n. 38. & Cardinalem in Clem. 1. q. 38. de priuileg. Ideo ad incurrendas has pœnas ſufficit ſola pactio, promiſſio, & acceptatio promiſſionis, etiam ſi non ſequatur effectus ſeu implementum, aut datio, & acceptio rei, nec obtenta ſit iuſtitia, aut gratia, (ſub quibus includitur etiã ſi datio, aut promiſſio fiat pro iniuſta ſententia, aut gratia, vel pro auferenda iuſtitia, ex Nauarr. in d. com. n. 19. & 26. quicquid Io. Monachus in d. extrauag. com. c. 1. de ſent. excom. in verb. ſub generalibus, ſenſerit. Immo ſi pactio fiat dandi aliquid, vt iudex faciat aliquid arbitrarium, ad quod iuſtitia eum non obligat, vt dare, vel non dare

dare maiorem dilationem, differre, vel anticipare ſententiam definitiuam, deferre, vel non deferre appellationi, quæ ſunt arbitraria, vt docet Nauarr. n. 17. vult enim Pontifex ne venales ſint huiuſmodi expeditiones.) Vnde ſatis eſt ad incurrendas has pœnas, ſi aliquid horum fiat. ex Nauarr. ibid. n. 13. 15.& Azor.p.3.l.12.c.23. q.5. cum pœna ſit impoſita etiam conanti, & attentanti. quod non eſt nouum, vt patet ex cap.magna. cap.ſi quis non dicam rapere. c.quiſquis cum §. ſi quis cum telo. de pœnit. d.1.Non ſufficit tamen ſola intentio promittendi, aut paciſcendi non facta expreſsè, aut tacitè promiſſione,& pactione,ex Nau.n.23. Num verò hæ pœnæ locum habeant in promiſſione gratitudinis iure naturali debitæ, verbis, vel ſcriptis generalibus eodem modo, quo ineſt, expreſſa, ſine vllo augmento, quo obligatio antidoralis tranſeat in ciuilem, eſt difficultas; & quidem Nauar.n.21. negat,quia expreſſione eius, quod ex ſe licitum eſt, non fiat illicitum; quare cum liceat beneficiato gratum eſſe benefacienti, expreſſio huius non erit illicita. Oppoſitum docet Io. Monachus ibidem, & Azor loco citato q. 1. quia leges prohibeant has promiſſiones, quia ſolent animum eorum, quibus fiunt, allicere, & iudicium peruertere; aliúdque ſit gratum animum habere erga benefactores, qui in nos beneficium contulerunt, aliud verò ante beneficium in nos collatum, promittere nos futuros gratos in eos à quibus conſequemur beneficium, vnde non prohibetur gratitudo, ſed promiſſio ante beneficium impetratum.

Quid ſi religioſus, vel pauper ſuas ad Deum, & ſanctos promittat pro iis, quos rogant, ſuper huiuſmodi iuſtitiis, & gratiis? Non incurret pœnas ſtatutas, vt notat etiam Nauarr. n. 23. eò quòd res tam paruæ, & ſpirituales non ſoleant mouere notabiliter recipientem ad faciendum aliter, quàm ius exigat.

Roganti quoque an liceat aliquid dare, vel recipere pro iuſtitia, vel gratia iam facta; nulla tamen præcedente promiſſione,pactione, acceptatione? Reſpondet Nauarr. n.31. Io.Monachus loco cit.Azor. 3.p.l.12.c.23. q.4. licere, tum quia hæ pœnæ imponuntur danti,& accipienti, vel promittenti ad obtinendam iuſtitiam,vel gratiam,non danti, vel accipienti poſt eam obtentam, ideo lex pœnalis diſponens de illo, non eſt ad hunc extendenda.cap.pœnæ.de pœnit.d.1. tum quia in hoc non militat eadem ratio, nam dare, promittere, accipere ante tendunt ad corrumpendum Iudicem, vel authorem gratiæ,dare autem poſtea non tendit ad illud, ſed potius ad oſtendendam animi gratitudinem, & beneuolentiam.

THEOREMA 334.

Extendit deinde Gregorius ad dantes,auxilium,conſilium, & fauorem, facientibus prædicta, ab eodem Bonifacio ſtatutas pœnas, nempe excommunicationem ipſo facto incurrendam,nullitatem obtentorum, & pauperibus reſtitutionem acceptorum contra hanc conſtitutionem, antequam abſoluantur, quæ locum habent etiam in foro interiori, ex Nauarr. n.43.

quibus

quibus addit alias quatuor, nempe
1 priuationem ipſo iure ab officio, & beneficio Eccleſiaſtico,& ſæculari, perpetuo, vel temporali, quæ tamen non contrahitur niſi poſt ſententiam iudicis,ex Nauar.n.44.
2 & Azor loco cit.q.8. Infamiæ perpetuæ incurſioné, ſi videlicet conuictus, vel confeſſus fuerit in iudicio,vel notorium fuerit per facti
3 euidentiam ex DD.citatis. Inhabilitatem ad prædicta, & alia beneficia, & officia obtinenda, quæ incurritur etiam ante ſententiam iudicis,quia eſt inhabilitas ad acquirendum beneficium, & officium, ex Azor.quæſt.8.non de dimittendo habito, & ſi contrarium teneat Nauarr. eod.num.44. eò quod nimis durum videatur, vt quis tam magnam pœnam contra ſe exequatur.
4 Denique pœnas alias pro rei qualitate extra ordinem arbitrio Iudicis, etſi non teneatur quis eas ſubire, antequam imponantur.

Quod autem dictum eſt, *ut quis admittatur ad abſolutionis gratiam, niſi prius eroget in pauperes quantum dedit vel recepit*, intelligitur niſi impotentia tunc reſtituendi excuſet à tali reſtitutione. tunc enim ſufficiet, ſi detur poſſibilis cautio de reſtituendo, vt docet Nauarr. hoc loco n.:8.& in ſum.c.17. num.56. Sanchez l.2.decal.cap.20.num.19. Molina to.1.de Iuſt.d.92. verſ.pœnæ. Sota in explicatione motus proprij Clementis VIII. de munerum largitione num.96. Henriquez l. 13. de excomm. cap. 28. num.1. Manuel. tom.1. ſum. in 2. edit. cap.87. num.8. quicquid alij ſenſerint.

Porrò conſtitutio ſolùm agit de iis, quæ contingunt apud Sedem Apoſtol. quo nomine Nauarr. d. comm. num. 29. intelligit Romanum Pontificem, prout habet iuriſdictionem ſpiritualem, ad excludendas actiones factas apud eũ vt Regem temporalem. Vnde ſecundum eum hæc conſtitutio non comprehenderet eos,qui impetrãt gratiam, vel iuſtitiam à Gubernatore vrbis, Burgi, Iudicibus Capitolij, eorum delegatis, & ſimilibus miniſtris, ſed comprehenderet ſolùm, qui impetrant v. g. à ſumm. Pœnitentiario, Camerario, Vicario vrbis,Cubiculariis,Secretariis, & ſimilibus. At Ioan.Azor. loco cit. quæſt. 7. rectiùs exponit Rom. Pontificem, quatenus ſpiritualem, vel temporalem iuriſdictionem habet, ideo hanc prohibitionem comprehendere quoſcunque miniſtros, etiam habentes in Rom. Curia iuriſdictioné temporalem, quod Pontificis ſit mens, & intentio non tantum à Rom. Curia Simoniá repellere,ſed etiam ambitionem, & auaritiam. Non cóprehenduntur tamen Rom. Pontificis miniſtri, qui temporalem, vel ſpiritualem iuriſdictionem habent extra Curiam Rom. quales ſunt Legati, Nuntij, Commiſſarij, Collectores, teſte Nauarr. & Azor locis citatis, eo quod facta apud eos non cenſeantur facta in Rom. Curia ex Clem. 1. de ſequeſt. poſſ. in verbo. *dumtaxat*. & c.2. de præbendis, & dignitat. lib.6.

Eiuſdem

Eiuſdem
GREGORII XIII.

Cōſtitutionis 28. editæ ann.1575. incipientis. Vbi gratiæ, & *Conſtit.75.edit.ann.1581. incip.* Dubiis.

EPITOME 126.127.

Fœminæ prohibetur Monialiū, & virorum ingredi monaſteria, & viri fœminarū, exceptis Prælatis in caſibus neceſſitatis. excommunicatio reſeruata, priuatio, inhabilitatio, ſuſpenſio & interdictum.

REVOCAT Gregorius §.1.priuilegia omnia ab Apoſt. Sede conceſſa quibuſcunque fœminis ingrediendi monaſteria tā mulierum, quā virorum, aut conceſſa viris ingrediendi loca monialium, eiſque omnibus inhibet, ne ipſorū prætextu quouis modo dicta loca ingredi audeāt, idque §. 2. ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, extra mortis articulum, Papæ reſeruatæ. §3. eandémq; pœnā imponit Abbatiſſis, Abbatibus, Cōuentibus, & aliis Superioribus, & perſonis vtriuſque ſexus quocunque nomine vocentur, monaſteriorum, necnon dignitatum, beneficiorum, & officiorum priuationem, atque inhabilitatem ad illa, & alia, ſi in ſua loca quamquam prætextu prædictarum facultatū faciant, aut permittant ingredi. Quin etiā ſub eiſdem pœnis ipſo facto incurrendis, interdicit §. 4. omnibus quibuſcunque Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & regularibus quorumcunque ordinum, etiam mendicantium, ne prætextu licentiarum obtentarum ab Epiſcopis, & ſuperioribus, quibus in caſibus neceſſitatis eas licet, ex Concil. Trident. ſeſſ 25 c. 5. concedere, vt medicis, fabris, &c. Monialium loca ingrediantur, extra dictos caſus neceſſitatis. Quas ſimiliter pœnas incurrant Moniales ipſæ, ſi eos admittant extra prædictos caſus.

In illius autem declaratione, quæ incipit. *Dubiis.* edita anno 1581. prohibet ſimiliter. §.1. Prælatos quoſcunque ſæculares, & regulares, quibus ex officio tributa eſt facultas ingrediendi Monialium monaſteria, ne dicta licentia vtantur vllo modo, niſi in caſibus neceſſariis, & tunc à paucis, eiſque ſenioribus, & religioſis perſonis comitati. Secus autem facientes §. 2. ſi ſunt in Pontificali dignitate, prima vice interdicuntur Eccleſiæ ingreſſu. Secunda à Pontificali munere, & à diuinis ſuſpenduntur. Deinceps verò abſque alia declaratione ipſo facto excommunicantur. At ſi fuerint Regulares, excommunicātur, & priuantur officio, & miniſterio.

THEOREMA 335.

REuocatis quibuſcunque antea cóceſſis facultatibus vetuerat Pius V. bulla 20. ſub excommunicationis reſeruatæ pœna, deinceps fœminas earundem prætextu ingredi virorum monaſteria, vt explicuimus Theoremate 234. 235. Gregorius verò XIII. in præſenti conſtitutione 28. prohibitionem, & pœnas extendit, ideoque ſublatis etiam quibuſuis priuilegiis conceſſis, vetat eorundem prætextu quaſcunque fœminas ingredi monaſteria, locave regularium, tam virorum, quàm Sanctimonialium, nec non & viros intrare ſepta, ſeu clauſuram Monialium. Quod etiam iure antiquo prohibitum fuerat. c. periculoſo. de ſtatu regul. l. 6. nec non in Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 5. quin etiam frequẽtem ad Moniales acceſſum interdixerat Conc. Lateranenſe in c. monaſteria. de vita, & honeſt. cler. clericis quidem inobedientibus ſub pœna priuationis officiorum, laicis verò excommunicationis, eò quod etiam ſola collocutio frequens cum Monialibus, ſine rationabili cauſa, pariat ſuſpicionem. Monaſteriorum autem nomine, vt rectè notauit etiam Emanuel Rodericus. p. 1. quæſt. 46. art. 1. non veniunt hoc loco Eccleſia, crates, parlatorium, ſed tantùm domus, officinæ, clauſtra ſeu interiora habitacula, in quibus tamquam in clauſura Moniales, & Regulares degunt. Sic exponunt Innoc. IV. Nicol. III. & Gregor. IX. explicantes regulam Minorum vetantem dictum ingreſſum; ſicut neque per Monaſteria intelliguntur, quæ ſunt in fieri, & fabricantur, licet ibi frater aliquis habitet pro fabricæ ſeruitio, ex reſp. Card. Alexandrini apud Sorbum. Verbo. *Ingredi monaſteria*, neque etiam grangiæ, & hoſpitia, quæ ruri regulares habent, ex Graff. in add. fol. 88. & Hyeron-Ilamas in Append. §. 12.

Dubitant autem Doctores num huiuſmodi prohibitio, & cenſuræ à Pio V. & Gregor. XIII. hoc loco impoſitæ, locum etiam habeant, ſi huiuſmodi ingreſſus fiat abſque prætextu dictorum priuilegiorum, ſeu facultatum? Qua de re diximus Theor. 235. cum Nauarr. comm. 4. de regul. num. 62. & in man. c. 27. num. 150. Azor. t. 1. l. 13. c. 8. quæſt. 10. Ioan. de Cruce l. 1. c. 5. dub. 1. concluſ. 2. & aliis (quicquid Sayrus, & alij nobiles Theologi ſenſerint.) Niſi enim viuæ vocis oraculis Pij V. & Gregor. XIII. de hac difficultate conſultorum, affirmauimus; Idemque cenſuit Congregatio Illuſtriſſ. ſuper Concilio Trident. ſeſſ. 25. c. 5. & probat ſtylus Curiæ, & Pœnitentiariæ Romanæ; ac demum colligitur ex bulla. 52. quæ incipit. *Facultatum.* S. D. N. Pauli V. in qua cum §. 1. declaraſſet licentias conceſſas mulieribus ingrediendi pluribus vicibus Monialium monaſteria, intelligendas reſpectu vniuerſorum, & non monaſteriorum ſingulorum: ita vt cui. v. g. conceditur, vt bis in anno ingredi ea poſſit, liceat tantum bis vniuerſa, non autem eorum ſingula, aut aliqua intrare. § 2. inobedientes plectit ipſo facto pœnis, & cenſuris inflictis à Concil Tridentino, & Conſtitutionibus Apoſtolicis cõtra ingredientes ſepta Monialium abſque licentia.

Non igitur ad huiuſmodi cenſuras, & pœnas incurrendas, neceſſarium eſt, vt ingreſſus fiat ſub tali prætextu licentiatu, ſed ſolum vt ſit abſque licentia. Et in bulla 74. §.2. & 3. reuocat licentias omnes, hactenus cóceſſas mulieribus ingrediendi monaſteria Monialium; & excommunicat pariter ipſo facto poſthac ingredientes, & Abbatiſſas, & Prioriſſas eas admittentes priuat abſque alia declaratione officiis, & inhabilitat in futuro; ſufficit igitur ſimplex ingreſſus abſque licentia ad pœnas incurrendas abſque tali prætextu. Accedit, quia iam fruſtra eſſe viderentur huiuſmodi Conſtitutiones, cum vix ſuperſit amplius, qui talem prætextum priuilegiorum habuerit, aut poſſit adhuc habere.

THEOREMA 336.

DVbium eſt, an pœnæ ſtaturæ §.3. imponantur non tantum Abbatiſſis, Abbatibus, & aliis, quocumque appellentur nomine Superioribus, an etiam ſingulis Monialibus, & regularibus priuatim admittentibus in monaſteriũ vetitas perſonas? Et quidem Rodericus p.1.q.41. art.3. & Ioan. de Cruce l. 1. c. 5. dub. 2. concluſ. 1. exiſtimant de ſingularibus perſonis priuatis, nullam hoc loco haberi mentionem; etſi enim dicat textus (*& perſonis*) ex addito tamen (*quocumque nomine vocentur*) colligi Pontificem non loqui de perſonis priuatis, ſed tantum de Prælatis in monaſteriis tam virorum, quàm mulierum, diuerſam habentibus appellationem; ideo ſolum ad ſuperiores monaſteriorum vtriuſque ſexus dirigi pœnas, excommunicationẽ videlicet, priuationem dignitatum, officiorum, & inhabilitatem, ſi dictas perſonas vetitas permittant ingredi in monaſteria, & non ad priuatas perſonas, Suarez verò t.5.d.22.ſect.6. num.14. & Azor t.1. lib.13. cap.8. quæſt. 3. ſentiunt non tantum ſuperioribus vtriuſque ſexus admittentibus perſonas vetitas, ſed etiã aliis particularibus in hoc peccantibus, imponi, quia dicitur in Conſtitutione *Abbatiſſis, Abbatibus, Conuentibus, & alijs ſuperioribus, & perſonis vtriuſque ſexus, quocumque nomine vocentur, monaſteriorum.* vnde particula (*&*) diuerſa coniungere videtur, præſertim cum nomen (*ſuperioribus*) anteponatur perſonis, & non poſtponatur; iuxta enim priorem opinionem dicendum fuerat, *Abbatiſſis, Abbatibus, Conuentibus, & alijs perſonis vtriuſq; ſexus quocumque nomine vocentur ſuperioribus monaſteriorum.* quare in re grauiſſima ſecunda ſententia amplectenda eſt, vt pote tutior.

Quo etiam loco quis dubitabit, cum in textu ſolum habeatur: *ſi in ſua loca quemquam prætextu*, &c. non autem *ſi in ſua loca quemquam, aut quamcumque prætextu*, &c. an etiam admittentes fœminas, pœnis plectantur, & non tantum viros. Et augetur ratio dubitandi, quia in pœnalibus maſculinum non ſolet fœmininum includere, ex Ant. Gabrile in comm. opin tit. de verb. ſignif. Sed omnino ſentiendum eſt cum Roderico p. 1. quæſt.47. art. 3. includi etiam admittentes fœminas. licet in textu non addatur etiam (quamcumque) cum maſculinum etiam Fœmininum ſæpè includat, vt docet Tiraquellus de

retract. conſang. §. 1. Gloſſ. 9. n. 221. Decius vol. 3. conſil. 416. & Menoch. de adipiſcen. poſſ. remed. 4. num. 61. 72. & conſtat, ex l. 1. vbi Barthol. ff. de verborum ſignif. l. ſi quis maior. Cod. de tranſact. Gloſſ. fin. in l. ſi quis in tantam. Cod. vnde vi. & ex præcitata bulla 74. D.N. Pauli V. §. 2. & 3. vbi Abbatiſſæ, & Prioriſſæ fœminas recipientes intra ſepta monaſterij incurrunt cenſuras.

Habet & illud difficultatem, an Moniales introducentes pueros, aut puellas lactentes, trimulas, vel quadrimulas, contrahant cenſuras harum conſtitutionum, idemque de introducentibus puellas in virorum monaſteria. Rodericus p. 1. quæſt. 46. art. 1. Io. de Cruce. l. 1. c. 5. dub. 2. concl. 3. & Nau. comm. 4. de regul. num. 59. negant, cum nondum diſcretione polleant, nec apti ſint ad peccandum. Sed oppoſitum tenet noſter Paulus Comitolus lib. 6. reſp. mor. quæſt. 19. num. 6. & quæſt. 22. etſi enim pueri ipſi, & puellæ prædictæ nondum peccare poſſint, peccare tamen poſſunt introducentes viri, & moniales agentes contra ſumm. Pontificis præceptum, & contra c. periculoſo. de ſtatu regul. l. 6. verſ. nulli, &c. & Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 5. per illa verba. *cuiuſcunque ætatis, & ſexus.* & ſanè id docet etiam ratio ipſa, tum quia occaſione illius ætatulæ, vtriuſque ſexus reliogioſi multis obſcænitatibus, & impudicitiis peccare poſſent, & impuniùs, quàm cum aliis grandioribus, cum nondum ætas illa vim repellere ſciat, aut valeat; tum quia aliàs incertum remanebit, quo præcisè tempore lex incipiat obligare; ſi enim concedis introductione infantis trimuli, aut quadrimi moniales non peccare, ita alius aſſeret neque intromiſſione pueri. 10. aut 11. annorum incurri peccatum, & cenſuras. Tum quia ſi huiuſmodi quadrimus intromiſſus ibidem perſeueret vſque ad 10. aut 12. annum v. g. ſi ſupponimus introducentes moniales initio non peccaſſe, neque contraxiſſe cenſuras, neque ſequentibus annis contrahant, cum eum ibi eſſe, aut retineri non ſit ingredi, nec intromittere. Tum denique quia de hac difficultate conſultus Illuſtriſſim. Cardinal. ſanctæ Seuerinæ ſumm. Pœnitentiarius, & Inquiſitor à Reuerendiſſimo Epiſcopo Peruſino Napolione Comitolo, reſpondit, recipientes, ſeu intromittentes cenſuras incurrere. quod etiam reſpondiſſe Clementem VIII. ex citato loco Pauli Comitoli conſtat.

THEOREMA 337.

SVb iiſdem pœnis ipſo facto contrahendis, imperat idem Gregorius. §. 2. quibuſcunque Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumcunque Ordinum etiam Mendicantium regularibus ne licentiarum prætextu obtentarum ab Epiſcopis, & ſuperioribus, quibus à Trident. Concilio tribuitur poteſtas concedendi eas in neceſſitatibus, loca monialium pro libito ingrediantur, ſed tantum in prædictis neceſſitatibus, néve ipſæ moniales ſub iiſdem pœnis eos aliter admittere præſumant. Quare etſi Prælati nec debeant, nec poſſint facultatem concedere, niſi in caſibus neceſſariis iuxta dictam Tridentini Concilij diſpoſitionem, ſeſſ. 25.

ſeſſ.25.c.5. ſi forte tamen malè, & abſque tali neceſſitate concedant, Gregorius ſpecialiter præſenti §. 4. prohibet talis facultatis vſum, eamque tacitè declarat irritam, & nullius momenti. Cum autem ex iuſta cauſa conceſſa eſt, ea ceſſante prædictus Pontifex eiuſdē vſum vetat, & ſaltem pro eo tempore declarat inſufficientem, vnde locus erit impoſitis pœnis, & cenſuris, tam reſpectu ingredientium, quam monialium admittentium, vt rectè monuit Suarez tom. 5. d. 22. lect.6.n.14.

Rogabis an liceat Epiſcopo cōcedere licentiam ingrediendi monialium clauſuram matri, aut ſorori, vt viſitet filiam, vel ſororem emiſſuram profeſſionem, aut morti proximam; & negatiuè reſpondendum eſt, ex reſponſo Illuſtriſſ. Cardinalium apud Rodericum dicta quæſt.46. art.11. & Io. de Cruce l.1.c.5.§. Secundò nota. & Graff. in addit. pag. 88. licentiam tamen dare libet, niſi id repugnet monaſterij legibus, aut monialium voluntati, vt recipiatur puella inſtitutionis gratia, quamuis Religionis habitum nolit ſuſcipere, dummodo non retineatur vltra 25. annum, vel mulier apud virum ſuſpecta de adulterio, vt ſibi paratam declinet perniciem, conceſſa, ex Concil. Trident. loco cit. licentia in ſcriptis, vt cenſuit teſte Azor. tr.1. l.13.c.8. quæſt.4. Illuſtriſſim. Congregatio, & conſtat ex praxi Curiæ, vt refert etiam ex Farinacio, Ioan. à Cruce l. 1. c. 5. dub.2. in fine.

THEOREMA 338.

EPiſcopi tandem, & alij ſuperiores regulares, habentes ius concedendi aliis facultatem ingrediendi ad Moniales, & ipſi ingredi poſſunt, cum huiuſmodi, ingreſſus illis conueniat ratione ſui muneris, & officij. Gregorius tamen XIII. in cōſtitutione. *Dubiis*, vt notauit etiam Nauarr. citato comm. 4. de regular. num. 62. & Azor.t.1.l.13.c.8.quæſt.9. declaratur, eos tali facultate vti non poſſe, niſi iuſtis, & neceſſariis ex cauſis; & à paucis, iiſque ſenioribus, & religioſis viris comitatos, ſub pœnis, & cenſuris ſtatutis ibidem, ipſo facto incurrendis. Quo ad pœnas verò regularium Graff. in add. pag. 88. intelligit pro tertia vice tantùm, quod nullo modo contulerim, cum id Pontifex non expreſſerit.

THEOREMA 339.

CIrca colloquia denique cum Monialibus in Auditorio aduertendum eſt, præter ea, quæ ſancita habentur in c. definimus. 18. quæſt. 2. & in Concilio Cabilonenſi. 2. ſub Carolo Magno. can. 55.56.& 61. in pluribus Epiſcopatibus vetari huiuſmodi colloquia abſque licentia, etiam ſub cenſuris, & reſeruatione caſus. Quin etiam mādato Sixti V. anno 1590. nonis Maij Congregatio Illuſtriſſ. ſuper regulares, ſtatuit, ne vlli religioſo (exceptis Superiore, cui monaſterij cura incumbit, viſitatoribus, nec non Confeſſario ordinario, & extraordinario ad tempus deputato) liceat abſque expreſſa licentia eiuſdem ſacræ Congregationis, accedere ad monaſteria Monialium ſui, aut alterius ordinis, ad colloquendum, ſiue tractandū cum eis. Quod ſi quando

do mandato ſui Superioris ad prædicandum, ſiue celebrandum in Eccleſiis, vel oratoriis exterioribus mittentur, prohibentur alloqui Moniales, aut alias perſonas intra clauſtrum degentes. Confeſſariis quoque interdicitur, ne in ædibus monaſterij, aut monaſterio coniunctis pernoctent, aut alios pernoctare faciant, néve extra tempora generalium Confeſſionum (quibus tantum ſoli confeſſario refectionem diurnam accipere permittitur, tunc videlicet, cum ſua habitatio, aut virorum domus nimium diſtant, niſi tamen eo caſu ſpecialiter contrarium conſtitutum ſit) vllo modo comedãt; & hæc omnia, & ſingula ſub pœna priuationis officiorum, & vocis actiuæ, & paſſiuæ ipſo facto incurrenda.

Eiuſdem

GREGORII XIII.

Conſtitutionis 43. editæ anno 1577. quæ incipit. Officij noſtri.

EPITOME 128.

Bona regularũ extra clauſtra degentiũ, niſi habeant priuilegium teſtãdi ſufficiens, ſpectant tanquam ſpolia ad Camerã Apoſtolicam.

CVM Paulus IV. bulla incipiente. *Poſtquam.* ſtatuiſſet, vt bona Regularium Apoſtatarũ, male tranſlatorum, & degentium extra clauſtra ſuorum regularium, tempore, quo extra huiuſmodi clauſtra fuiſſent acquiſita ab ipſis profeſſis, ex redditibus beneficiorum Eccleſiaſticorum, aut ex propria induſtria, artificio, mercatura, vel ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, quorumuis conſanguineorum, affinium, amicorum, aut quorũcumque aliorum, deberentur monaſteriis, in quibus primò profeſſi fuiſſent, idque non ſeruaretur, Gregorius XIII. definit §. 3. vt res, & bona quæcumque per dictos regulares extra clauſtra Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum regularium degentes, quocunque iure, & actione, ſiue ex cauſa teſtati, ſiue inteſtati acquiſita, & in poſterum acquirenda, vel ad eos delata in quibuſcumque regnis, & locis conſiſtant, niſi iidem, ad quos illa ſpectauerint, ſufficienti fuerint teſtandi, aut de illis diſponendi facultate ſuffulti, eáque legitimè vſi fuerint, ad Cameram Apoſtolicam pleno iure pertinuiſſe, & ſpectare; & bona quæcumque eorundẽ ſub ſpoliorum nomine comprehenſa, per ipſam Cameram, quæ cæteris ſucceſſoribus ampliore munita eſt priuilegio, eiuſque nomine, à quibuſcumque illa detinentibus potuiſſe, & poſſe recuperari iuxta Pauli tertij, & aliorum prædeceſſorum litteras.

THEO

THEOREMA 340.

REgularis iure teſtari non poteſt, nec validam facere vltimam voluntatem, vt rectè docet Nauar. com.2. de regul. num.43. & tract. de redd. Eccl. q.3. monit. 11. Leſſius l.2.cap.19.dub.4.n.40. & cap.41. dub. 8. num.71. Mol. d.139. Couarr. cap.2. de teſtam. Tuſcus. t.8. concl.104. Clarus l.3. §. teſtamentum. quæſt.28. num.7. Tum ex Authent. Ingreſſi. Cod. de ſacroſanctis Eccl. quæ allegatur etiam à D.Gregorio l.7.indict. 2. epiſt. 7. & habetur cap. quia ingredientibus.19.quæſt. vltima,ſtatuente ingreſſis monaſterium vltra non relinqui facultatem teſtandi. *Quia* (inquit) *ingredientibus monaſterium, conuertendi gratia nulla ſit teſtandi licentia; ſed res eorum eiuſdem monaſterij fiant, aperta legis definitione decretum eſt.* & cap. ſi qua mulier. quod etiam ex Authent. de ſacroſanct. Eccl.collat.9. §. ſi qua mulier. ſumptum eſt. vbi dicitur. *ſi qua mulier, aut vir monaſticam elegerit vitam, & intrauerit monaſteriũ liberis non extantibus, monaſterio, quod ingreditur, res eius competere iubemus.* idemque habetur Auth. de monachis. §. illud. Et extra.de teſtam. cap.2. ſcribit Gregorius IX. Abbatiſſam quandam, licet nunquam induerit monachalem habitum,non potuiſſe condito teſtamento irrogare præiudicium monaſterio, ſed ipſius res eodem loco, ex quo illic ingreſſa, & Abbatiſſa conſtituta eſt, de iure competere.

Congruúmque eſt rationi, vt qui ſe diuino mancipat obſequio, etiam res ſuas Deo, & non mundo, faciat deſeruire. Accedit,quia cum debeat alimenta à monaſterio accipere, par eſt,vt eius res monaſterio potius, quàm alijs, quibus nihil debet, cedant. præſertim cum etiam à Chriſto Domino dictum ſit, *Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere me.* Tum quia per votum paupertatis incapax eſt dominij cuiuſuis rei pecuniæ æſtimabilis (etſi poſſit habere adminiſtrationem) nihilque habet, aut habere valet. atque ſi de facto abſque ſuperioris conceſſione teneat, quod ante mortem non renunciauerit, ſepeliri nõ debet in loco ſacro. cap. monachi. de ſtatu monach. & de facto ibi ſepultus, ſi abſque magno ſcandalo poteſt, inde proiiciendus eſt. cap. ſuper quodam. & cap. cum ad monaſterium. eodem tit. & cum re propria, in ſignum perditionis, extra monaſterium in ſterquilinio ſubterrandus. Itaque cum non ſit rerum dominus, teſtari non poteſt. Tum quia regularis per votum obedientiæ alterius eſt poteſtatis, nec habet velle, aut nolle. cap. non dicatis 12. quæſt. 1. Iure igitur teſtari non poteſt, ſicut nec filiusfamilias, aut ſeruus, & cæteri ſub alterius poteſtate exiſtentes. Inſtit. quibus permiſſum non eſt fac. teſtam.

THEOREMA 341.

CVm igitur ex dictis ius non habeat regularis, vt in ſuum commodum acquirat ſibi aliquid, quicquid aquirit, iure communi monaſterio acquirit. ex ll. cit. & cap. Abbates.18.quæſt. 2. vbi dicitur, *omnia, quæ acquiſierit monachus auferenda ab eo, & profutura monaſterio.* Nauar. com.4.de regul. n.68.

num.68. Leſſio l.2.cap.41.dub.11. (qui excipit ſucceſſione ab inteſtato domos, & collegia Societatis Ieſu, Minorum de obſeruantia, & Capucinorum) hæc intellige, ſi beneficium non habeat; ſi enim extra ſuum monaſterium habeat beneficium, beneficio, & non monaſterio acquiret.cap.ſtatutum.18. quæſt.1. quod habet, religioſum ad Epiſcopatum prouectum, non acquirere monaſterio, ſed Epiſcopatui: & idē, ſi habeat Parochiam, Abbatiam, & cæt. ex Nau. com.2. de regul. num.6 & Leſſio loco cit. Quod ius commune ſeruari etiam voluit Paulus IV. in conſtitutione. *Poſtquam*, ita vt bona religioſorum, qui egrediuntur, vel eiiciuntur, vel ad alium ordinem tranſeunt, vel etiam ſuorum Superiorum conſenſu extra clauſtra monaſterij commorantur, vndecumque, vel quomodocumque fuiſſent acquiſita, ſiue ex teſtamento, ſiue ex beneficiis, ſiue induſtria, arte, mercatura, negotiatione, ſiue donatione aliorum eſſent monaſterij, in quibus illi primò profeſſionem emiſiſſent, vt ſcilicet hi præter iura, & canones egreſſi, eiecti, & tranſlati ad alium Ordinem faciliùs reciperentur in ſua monaſteria. Sed quia huiuſmodi conſtitutio Pauli IV. vſu non fuiſſet recepta, Gregorius XIII. hoc loco conſtituit, vt ſeruaretur id, quod ſeruari cæptum erat ante Paulum IV. nempe, vt huiuſmodi bona religioſorum ſpectarent tanquam ſpolia ad fiſcum, & Cameram Apoſt. niſi prædicti, ad quos ſpectabant, fuiſſent ſuffulti ſufficienti Papæ auctoritate, & ea vſi legitimè diſponendi, & teſtandi de illis; ſolo enim Papæ priuilegio id religioſo concedi poteſt, licet illum non ſoluat à paupertatis voto, quippe cum id non ſit facere religioſum dominum rei alicuius, vt malè aliqui putarunt, ſed ſolum etiam in vltima voluntate illum efficere talium bonorum adminiſtratorem, & diſpenſatorem, qualis religioſus iure communi eſſe poteſt. cap.2. de teſtam. l.8. (niſi fuerit Ordinis Minorum ex Clementina. *Exiui.* §. proinde, & §. verum. de verb. ſignif.) qua de re videndus Nauarr. com. 2. de regul. num.57.58.& tr.de redd. Eccl. quæſt.3. monit.11. n.2.3.

Sed cum ex eodem quadruplices ſint religioſi, quidam, qui in conuentibus perfectæ communitatis reſident, nullamque rem ſeparatam habent; alij, qui beneficia habent; nonnulli, qui nullum quidem habent beneficium, ſed non in perfecta communitate viuunt, vnde aliqua ad victum neceſſaria ex ſuperiorum licentia habent à monaſterio, vt tantum panis, vini, &c.& ſi quid ſupereſt, ſuis neceſſitatibus reſeruant; ſi verò deſit quid, debent aliunde quærere, alij tandē cum ſufficiēti licentia extra monaſteria degunt, & bonis ſua induſtria, laboribus, eleémoſynisue quæſitis viuunt, nihil à monaſterio capiunt, nihil ei tribuunt; ſummus Pontifex teſtandi priuilegium non ſolet dare primis, cum non deceat, vt quis in morte diſponat de bonis, quorum in vita nec proprietatem, neque adminiſtrationem habuit. Secundis vero quotidie ſolet concedere cum monaſterio, aut beneficio nullum inferatur damnum, cum ea, quæ donare poſſent in vita, haud donent, vt poſſint in morte relinquere, iuxta priuilegium,

gium, quod habent teſtandi. Vnde ſi decedant inteſtati, id cedit in monaſterij, vel beneficij, quæ ſuccedunt, vtilitatem. & ſæpè quoque parciùs viuunt, quam facerent, ſi nequirent teſtamento relinquere. Tertius quoque Pontifex ſolet concedere facultatem teſtandi, eo quod hoc non ſit facere religioſos proprietarios, ſed eis etiã in morte prorogare bonorum adminiſtrationem, quam in vita ex tacita, vel expreſſa ſuperiorum licentia obtinebant. Sic etiã quartis eadem, & maiori ratione, qua tertiis, quia licet bona, quæ vtrique habent, quoad proprietatem, & poſſeſſionem ſint monaſterij, cap.2. de teſtam. & Authent. *ingreſſi.* Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. ea tamen, quæ tertij habent, è bonis eiuſdem monaſterij, viuendo parciùs, quæ ſierunt; quarti ex aliis bonis.

Vult igitur Gregorius, vt bona religioſorum degentiũ extra clauſtra, tanquam ſpolia pertineant quæcumque ad Cameram Apoſtolicam, niſi fuerint ſuffulti poſſeſſores ſufficienti authoritate teſtandi, eáque legitime fuerint vſi; cum poſſit quis habere priuilegium teſtandi, ſed morte præuentus, vel alia cauſa eo non vti, vel certè non legitimè vti, vt ſi teſtator crimen aliquod committat, cui iure annexa ſit pœna, vt ipſo facto ſit inteſtabilis. l. is cui, & l. cum lege. Qui teſtam. vt eſt crimen hæreſis. l. fin. Cod. de hæret. & inſecutionis Cardinalium. cap. fœlicis. de pœn. l. 6. Aut ſi is, qui inſtituitur hæres, non poſſit inſtitui, vt ſi eſſet hæreticus, aut Apoſtata. l. fin. Cod. de hæret. & l. hi qui ſanctam. Cod. de Apoſt. illorũmque receptatores, defenſores, & cæt. cap. excommunicamus 1. §. credentes. de hæret. & alij. Aut ſi ipſum teſtamentum ſit minus legitimum.

Eiuſdem

GREGORII XIII.

Conſtitutionis 50. olim 53. editæ anno 1577. quæ incipit.

Volentes.

EPITOME 129.

PRÆCIPIT, ne quouis prætextu directè, vel indirectè quis frumenta, blada, legumina cuiuſuis generis, aut animalia, extra ſtatum Eccleſiaſticum educere, ſeu tranſportare præſumat, ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ, amiſſionis rei tranſportatæ, & ſcutorum quinque pro qualibet frumenti, & leguminum ſalma, & ſcutorum duorum pro quouis animantis capite.

Non extrahenda frumenta, legumina, animalia, & cæt. extra ſtatũ Eccleſiaſticũ. ex com. &c.

THEOREMA 342.

RES eſt, tanquam omnino iuſta, communi vſu recepta, vt non liceat è ciuitatibus, vel prouinciis quædam exportari, tam ad hoſtes, quàm ad exteros amicos. Et quidem ad hoſtes, vel Barbaros deferre non licet commeatum, arma, tela, equos, naues l. cuiuſque. ff. ad leg. Iul. Maieſt. & l. 2. Cod. quæ non deb. export. nec etiam aurum, aut pecuniam, etiam pro mancipiis, & quibuſuis ſpeciebus,

ex Gratiani, Valētin. & Theodoſij. l. 2. Cod. de commerc. & mercat. & ſuppliciis ſubiiciuntur contrafaciētes. Sicut neque oleum, vinum, liquamina, ne guſtus quidem cauſa, ex Valentis, & Gratiani l. 1. Cod. quæ res exportari non debeant. ne ſcilicet hoſtes, aut Barbari allecti noſtrarum rerum dulcedine, arma in nos moueant, ſicut obſeruarunt Alciatus, Ripa, & Menochius. l. 2. de arbitrariis. caſu. 585. vt teſte Liuio l. 5. Galli contra Italos fecerūt, allecti vino, quo ipſi carebant. Immo etiam mercium delationem ad Perſas extra deſignatas Vrbes, & nundinarum tempora vetuerūt Honorius, & Theodoſius l. 4. Cod. de commerciis, & mercat. ſub pœna amiſſionis pretij rei venditæ, & mercium emptarum, nec non & exilij perpetui.

Quoad amicos autem extraneos ea licitè ad illos exportare è ciuitate, aut prouincia prohibentur quibus ipſi indigemus, cum id fiat, non vt eos lædamus, ſed vt Patriæ vbertatem conſeruemus, ne fortè pauperes, & inopes fame laborent, niſi edicto prohibeantur extrahi è Prouincia, annona, & cætera cibaria, vt docet Ripa tr. de peſte. tit. de remediis ad conſeruandam vbertatem n. 42. Ludouicus Mexias tr. de taxa panis, concl. 1. num. 56. & Menochius loco cit. num. 10. Quare rectè Gregorius ſecutus exemplum Prędeceſſorum, vt Pij V. num. 108. & Pij IV. n. 99. qui pariter vetuerant è ſtatu Eccleſiaſtico, eiuſque terris mediatè, vel immediatè ſubiectis extrahi frumenta, blada, legumina, animalia, carnes, oua, & quodcumque genus graſciæ, vt vocant, præſenti conſtitutione 50. eandem vbertatem conſeruandam curauit, educentibus impoſitis excommunicationis, amiſſionis rerum eductarum, & ſcutorum quinque pro frumenti, & leguminum ſalma, & duorum pro quolibet animali, pœnis. Cui anno 1578. aliam adiecit, quæ incipit. *Inter.* prohibens etiam §. 1. ne quis Baro ſine licentia Papæ ſubſcripta, faceret extrahi ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, rebellionis, læſæ maieſtatis, amiſſionis feudorum, & priuilegiorum ſuſpenſionis. & §. 2. ne impedirent ſubditos, vaſſallos, & alios quoſcumque hæc Romam deferre, qui eſt caſus 8. bullæ cænæ. vt dicetur Theoremate. 417. & §. 3. ne emerent tritici, hordei, & leguminum, omniſque generis frumentorum, & frugum, aliam quantitatem, quàm pro vſu anni vnius ſuæ familiæ, ſub iiſdem pœnis ipſo facto incurrendis. quod etiam cauetur l. lege Iulia. ff. ad legem Iuliam. de Annona. ne ſcilicet cibaria cariora fiant, & creſcat annonæ penuria. qua etiam de cauſa legibus prohiberi ſolet; ne quis res ad victum neceſſarias emat, vti eas iterum vendant. eſt enim ſpecies Monopolij ex Iodoco in pract. crimin. c. 132. num. 9. & Menoch. l. 2. de arbitr. cap. 569. quo Reſpub. graui damno afficeretur.

Idem ſtudium fuit Clementis Octaui bulla 49. qui ſublata pœna excōmunicationis, cæteras pœnas extendit etiam ad eos, qui vendunt extrahentibus; & addidit priuatis perſonis transgredientibus condemnationem per decemnium ad Triremes prima vice, altera verò pœnam mortis, & confiſcationem bonorum

bonorum ipſo facto, abſque alia declaratione.

Tandem Paulus V. ſum. Pontifex conſtitutione 12. alias 10. incipiente *Inter.* prædictas conſtitutiones Prædeceſſorum renouat in ſingulis partibus. §.6. etiam quoad excommunicationem, & alias Eccleſiaſticas cenſuras, in quantum attinet ad extractionem frumentorum, bladorum, leguminum, & olei tantum. Quoad cęteras autem pœnas contentas in eiſdem, non ſolum quantum attinet ad præmiſſorum extractionem, ſed etiam ad aliarum rerum ad annonam, & graſciam pertinentium, auctoritate Apoſtolica approbat, & confirmat. Et §.7. reuocat omnia, & ſingula priuilegia, licentias, & facultates, frumenta, blada, legumina, animalia, oleum, & alia id genus annonam, & graſciam concernentia, extrahi e ſtatu Eccleſiaſtico, quibuſuis communitatibus, vniuerſitatibus, & perſonis cuiuſcumque dignitatis, præterquam dumtaxat ex cauſa vere onerosa, videlicet congruæ ſolutionis, & exburſationis pecuniarum, aut ratione appaltuum, & locationum, introituum, iuriumque, & bonorum Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ.

THEOREMA 343.

IAm verò ſimilia ſtatuta prohibentia exportari victualia, non comprehendunt fœnum, auenam, & ſimilia ad victum equorum, ex Ripa loco cit. num. 58. cum ex ſermonis proprietate, appellatione victus, veniant ſolum, quæ ſunt ad vſum hominis. l. verbo victus. ff. de verb. ſignif. vbi copioſe Rebuffus, & Menochius. l.4. de præſumpt. præſumpt. 157. n. 15. Cum verò prohibetur exportari frumentum, ſub frumento non continetur etiam hordeum, ex eodem Ripa num. 57. ex l. modicos. Cod. de ſuſcept. præpoſ. & arc. lib. 10. vbi Iacobus Rebuffus, & Petrus Rebuffus in l. frugem. verſ. *ſecundò non procedit.* Sicut neque ſub frumento comprehenduntur legumina. l. frugem. §. frumentum. Cod. de verb. ſignif. & l. mala. ff. de alim. & cib. leg. Ripa loco cit. num. 53. Menoch. lib. 2. de arb. caſu 585. num. 12. Si verò prohibeatur extrahi triticum, continentur etiam legumina, & melica. Gloſſa in l. Triticum. de verborum obligat. Ripa num. 55. Menochius loco citato num. 13. Itémque ſi prohibeatur exportatio bladi, cenſetur etiam prohibitum exportari legumina, ex Ripa ibid. num. 56. Vt etiam ſi vetetur exportatio frumenti, intelligitur quoque vetita extractio farinæ, ex Ripa d. tr. de peſte. tit. de remed. ad conſeruandam vbertatem. num. 41. verſ. *quæro igitur* 1. Menoch. loco cit. n. 11. Alberic. in tract. ſtatutorum p. 2. quæſt. 105. Guido Papę quæſt 373. Boerius quæſt. 177. & copioſius Ludouicus Mexias tr. de taxa panis. concl. 4. n. 2. & ſeqq.

Sed num ſi prohibitum ſit exportari vinum, idem intelligatur vetitum de vuis? Affirmat l. quod non ratione. ff. de leg. & Ripa loco cit. num. 60. qui etiam num. 61. vult ſub vino comprehendi quoque aquaticium, ſeu, vt alij vocant poſcam, ſi plus habeat vini, quàm aquæ, non comprehendi tamen acetum, ceruiſiam, &c. ex eod. n. 62. 63. ob l. ſi quis vnum ff de vin. trit. ole. leg. Gloſſa, & Bartolo ibidem.

Sed incidetne in pœnas legis, ſi quis guſtus gratia metretam, aut phialam vini exportet ? Affirmat Bald. in l. 1. Cod. *quæ res exportari non debeant.* & Boërius. q. 77. qui idem tribuit Ioan. de Anania, & Andrææ Barbatiæ. Oppoſitum tenet Ripa num. 64. Salicetus in L. 1. Cod. *quæ res exportari non debeant.* Bertachinus tr. de Gabellis p. 8. principali. particula 2. quæſt. 27. Iaſon in l. 2. num. 26. ff de Iuriſdict. omn. Iud. Felinus in c. ita quorumdam nu. 2. de Iudæis. Alciatus. l. 4. diſpunct. iuris. cap. 11. Ludouicus Mexias concl. 1. num. 29. Menoch. de arbitr. cap. 585. num. 17. ob paruitatem materiæ.

THEOREMA 344.

POenæ autem ſtatutæ contra inobedientes, ſeu extrahere præſumentes, qui Italicè dicuntur Sfroſatori, teſte Menochio, loco cit. hæ recenſentur. Primò, apud Græcos pœna corporalis, vt fuſtigationis, præſertim caritatis tempore, ex Petr. Greg. l. 36. Syntag. cap. 30. num. 5. & 7. ad quam facile reſpexit lex. 2. Cod. de commerciis, & mercat. in qua dicitur, contrafacientes ſuppliciis ſubiiciendos.

Secundò, rerum euectarũ amiſſio, vt in hac Gregorij XIII. conſtitutione, quod etiam ſtatuerant Honorius, & Theodoſius in l. 4. de commerciis, contra ementes, & vendentes extra ciuitates deputatos, & extra nundinas, Perſis merces.

Tertiò, pœna pecuniaria arbitrio Principis, quæ hic ſtatuitur aureorum quinque pro ſingulis ſalmis frumenti, &c. & duorum pro quolibet animali, quæ confirmatur etiam à ſum. Pont. Paulo V. in citata conſtitutione 12. §. 6.

Quartò, banni, ſeu exilij etiam perpetui pœna, vt in citata l. 4. Cod. de Commerciis.

Quintò, damnatio ad Triremes; vt in citata bulla 49. Clementis Octaui, confirmata pariter à Paulo V. vbi ſupra.

Sextò, vltimum ſupplicium, vt ſtatuit Clemens in citata Conſtitutione 49. in ſecundo delinquentes, & ſæpè faciunt Principes ſæculares, vt conſtat ex Menochio dicto caſu 586. etſi rarò id executioni mandetur.

Septimò, addidit contra Barones facientes extrahi, pœnam rebellionis, læſæ maieſtatis, amiſſionis feudorum, & ſuſpenſionis priuilegiorum, idem Gregorius præcitata bulla. *Inter.* ita vt complectatur etiam eos, qui maiorem quantitatem tritici, hordei leguminúmve comparant, quàm pro vſu vnius anni ſuæ familiæ, ad quod facit verſ. 26. prouerb. c. 11. *qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis, benedictio autem ſuper caput vendentium.*

Octauò denique, excommunicatio latæ ſententiæ contra extrahentes, & ex Conſtitutione. *Inter.* contra facientes extrahere ſupradicta, quam tamen Paulus V. reſtrinxit ſolum ad frumentorum, bladorum, leguminum, & olei extractores, licet cæteras pœnas ſtatutas in prædictis Conſtitutionibus confirmet, & approbet, ſublatis quibuſcumque priuilegiis, exceptis cauſis onerоſis appaltuum, & ſimilium.

Eiuſdem

Eiuſdem
GREGORII XIII.
Conſtitutionis 66. aliàs 68. editæ anno 1580. incipientis.
In Eccleſiis.

EPITOME 130.

Collationes beneficiorum factæ perſonis prohibitis ob hęreſim, Apoſtaſiam, &c. nullæ ſunt.

ANNVLLAT Pontifex, §. 1. Collationes beneficiorum, quæ fiunt perſonis prohibitis propter genus, vel hęreſim, & à fide Apoſtaſiam, ſiue proprio, ſiue ſtirpis, ſiue cognatorum vitio contaminatis; & declarat beneficia illa vacare à die diſpoſitionis, & à Romano Pontifice de nouo conferenda. §. 2. & nemo ignorantiam prætexens, excuſari valeat, cum huiuſmodi prohibitiones ſint manifeſtæ, & notæ, & quiſque ante petitionem, & acceptationem beneficiorum ſe probare debeat, num ſit illorum capax.

THEOREMA 345.

CVm ex prima regula iuris. l. 6. Eccleſiaſticū beneficium (latiſſime accipitur hoc nomen, ex Gloſſa, & Azore p. 2. l. 6. cap. 2.) licitè obtineri non poſſit ſine Canonica Inſtitutione; Canonica autem inſtitutio (quæ ex Gloſſa ibid. eſt obtinere Canonicum ius in beneficio) eſſe nequeat, cum ſacri Canones in beneficiis promotos repellunt, eo quod inſtitutio (quæ etiam hoc loco latè ſumitur, ex Leſſio l. 2. cap. 34. num. 14. vt comprehendit etiam collationem, & confirmationem, non preiſè, quo modo ex Panor. in cap. auctoritate de inſtit. & Azore p. 2. l. 6. c. 22. ſolum comprehendit conceſſionem Eccleſiaſticam, ſeu beneficij legitima auctoritate Epiſcopi, vel alterius Ordinarij, non cuiuis clerico ſimpliciter factam, ſed ei, qui eſt à Patrono nominatus, & oblatus) tunc aduerſetur iuris Canonici diſpoſitioni, meritò Gregorius XIII. imitatus Paulum Quartum ſtatuit beneficiorum collationes factas perſonis, per ſacros Canones, Summorúmque Pontificum Conſtitutiones prohibitis ob genus, hæreſim, Apoſtaſiam à fide, ſiue proprio, ſiue ſtirpis, ſiue cognatorum vitio, contaminatis nullius eſſe momenti, cum factæ non fuerint inſtitutione Canonica, ideoque ad nouam Rom. Pontificis diſpoſitionem pertinere. Oportet enim meminiſſe dictum fuiſſe ſuperiùs Theoremate 33. 37. 52. §. 17. & alibi, ex cap. 2. de hæreticis. lib. 6. §. hæretici. & c. cómiſſi. § vlt. ibidem, & Innoc. IV. bulla 1. §. 9. & bulla 9. §. 30. & bulla 18. aliiſque iuribus, non ſolum hæreticos, & à fide Apoſtatas, irregulares eſſe, ſi hæreſis ſit externa, quamuis occulta, vt conſtat ex Antonino 3. p. tit. 28. cap. 6. initio, Sylu. irregularitas, quæſt. 28. Armilla eodem num. 85. Nauar. cap. 27. num. 205. Ledeſma 2. 4. quæſt. 26. art. 2. Tolet. l. 1. cap. 8. num. 1. Valentia t. 4. d. 7. quæſt. 19. p. 3. Penna in direct. Inq. p. 3. quæſt. 136. cap. 175. & q. 113. cap. 162. in fine Sanchez l. 2. decal. cap. 26. num. 2. Suarez t. 5. d. 43. ſect. 1. & colligitur ex cap. Salu-

berrimum. 1. quæſt. 7. & c. conuenientibus. ibidem. & ex c. nos conſuetudinem. d. 12. Verum etiam hæreticorum, fautoreſque in ſuo errore morientium filios, & deſcendentes eſſe inhabiles, & irregulares ad beneficia Eccleſiaſtica, publica officia (quo nomine veniunt etiam Ordines, ex Sanchez l. 2. decal. c. 28. num. 7. Nau. c. 27. num. 205. Leſſio l. 2. c. 34. num. 121. Ledeſma loco cit.) atque dignitates, per lineam quidem paternam vſque ad ſecundam generationem, videlicet filios, & nepotes; per maternam verò ſolùm vſque ad primam, id eſt filios tantùm, vt limitatum eſt. c. ſtatutum 2. de hæret. l. 6. & explicant Molina tom. 3. de Iuſt. p. 1. d. 158. num. 19. Suarez t. 5. d. 43. ſect. 3. num. 1. Azor. to. 1. l. 8. c. 13. quæſt. 8. Leſſius l. 2. c. 34. num. 121. Sanchez l. 2. c. 28. num. 7. & alij plures.

Prædictis igitur addidit Paulus IV. & Gregor. XIII. hoc loco deſcendentes ex Iudæis, & Mauris vſque ad quartam generationem, fortè, vt ait Nau. l. 1. tit. de Iudæis. conſil. 1. quod rari illorum vſque ad quartã generationem in Chriſtiana fide firmi reperiantur. etſi teſte Roderico in qq. regul. q. 14. art. 1. in fine, & Sanchez l. 2. c. 28. num. 3. fuerit hæc extrauagans à Sixto V. reſtricta vſque ad ſecundam generationem paternam, & primam maternam iuxta reſtrictionem. c. ſtatutum. 2. de hæret. l. 6.

Decernit igitur hoc loco Gregorius beneficia collata clericis prohibitis propter generis originem; aut hæreſim, vel Apoſtaſiam à fide nulliter eſſe collata, & ſpectare ad nouam Pontificis prouiſionem. & conſtitutionis huius meminerunt etiam Nauarr. l. 5. tit. de Iudæis conſil. 1. Sanchez l. 2. decal. c. 27. 28. Azor. t. 2. l. 6. c. 34. quæſt. 12. in fine. Rodericus in qq regul. q. 14. art. 1. Auila de cenſuris. p. 7. d 4. dub. 3. Notauit tamen Mandoſius in praxi ſignaturæ gratiæ in verbo. *diſpenſatio cum Neophytis.* ſignaturam cum Neophytis, & Marranis diſpenſare ſolere ad omnes ordines, & beneficia, quando ipſi ſemper vixerunt Catholici, licet parentes eorum fuerint combuſti. arg. c. eam te. de reſcript.

Eiuſdem
GREGORII XIII.

Conſtitutionis 68. aliàs 71. editæ anno 1581. quæ incipit.
Aliàs.

EPITOME 151.

CONFIRMAT Conſtitutionem tertiam Pauli IV. & Pij V. numero etiam 3. prohibens §. 3. ne medici Iudæi, vel infideles curent Chriſtianos ægrotantes. & §. 4. mandat ſub indignationis pœna, vt Ordinarij, ac Parochi, vbi ſunt Iudæi, & Infideles ſingulis annis initio Quadrageſimæ; publicent hanc extrauagantem. & §. 5. ſtatuit, vt Chriſtiani, qui ab his curantur, careant ſacramentis, & Eccleſiaſtica ſepultura; atque Ordinarij contra

Chriſtiani infirmi non curandi à medicis Iudæis, vel infidelibus. *priuatio Sacram. & ſepult. Eccleſiaſtica.*

vtroſ

vtroſque delinquentes procedant,& illos puniant.

THEOREMA 346.

IAm bis de Iudæis diſſerui, nempe Theor.41.& 54. Quæ autem hoc loco à Gregorio prohibentur, vetita quoque ſunt à ſexta Synodo. c.11.in c.nullus.28. quæſt.1.in quo ita ſtatuitur. *Nullus eorum, qui in ſacro ſunt Ordine conſtituti, aut laicus azyma Iudæorum manducet, aut cum eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus ſuis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, aut cum eis in balneo ſe lauet. Si verò quiſquam hæc fecerit, ſi clericus eſt, deponatur; ſi laicus, excommunicetur.*

Id autem ſtatutum prudenter eſt, tum ob periculum ſubuerſionis, quod fidelibus ſolet imminere ex conuerſatione, & familiaritate cum Iudæis.c.ad hæc.de Iudæis. eadémque eſt ratio cum Saracenis, ex c.Iudæis 2.de Iudæis,& Gloſſa ibid. verbo *Iudæi*, & notat Sanchez l.2. decal. c.31. n.5. vnde fit, vt qui ita ſunt in fide firmi, & docti, vt ex dicta communicatione ſperari poſſit infidelium conuerſio, non prohibeantur, quia cum ceſſat periculum, ceſſat quoque prohibitio, ex S.Thoma 2. 2. quæſt. 10. art. 9. & Sanchez loco cit. num. 1. & 2. tum vt tempore adeo periculoſo inducatur à fideli medico ad confitenda tempeſtiuè ſua peccata idoneo Confeſſori, ne fortè inconfeſſus, etſi Catholicus, obeat, iuxta Conſtitutionem Pij V. de qua diximus Epitome 88.

Obligat autem huiuſmodi prohibitio ſub mortali, niſi quis aliũde, v. g. neceſſitate excuſetur, ex Ang.v. *Iudæus*. num.1.fine.Syl.eodem quæſt.1. d. 1. Armilla num.5. Tabiena q.1. num.2. Azor. t.1.l.8. c.22. quæſt.2. Sanchez loco citato num. 3. & patet, tum ex graui pœna impoſita tranſgreſſoribus. d. c. nullus. 18. quæſt. 1. tum ex additis à Gregorio hic.§.5. & dixi, v.g.neceſſitate, quia prohibitio accerſendi medicos Iudæos, & infideles ad medendum Chriſtianorum morbis, intelligitur extra caſum neceſſitatis; ſi enim nullus alius eſſet medicus, vel Iudæus eſſet notabiliter doctior pro eo morbo curando, poſſet aduocari, ex Roſella v. *Iudæus* 1.num.1.Ang. num.8.Armill. num.9. Syl. eodem quæſt.1. dicto.4. Tabiena q.5. n.6. & v. *Medicus*. quæſt. 16. num. 17. Sanchez num.8. qui idem iudicat, ſi morbi grauitas multis egeret medicis, nec eſſet copia fidelium, quia etiam tunc fideles non ſufficerent pro illo morbo. & ideo Clemens VIII. Conſtitut. 42. *Cum ſicut*. epit. 161. vetans Italis extra Italiam in locis hæreticorum degentibus accerſere medicos hæreticos, excipit. §. 2. caſum neceſſitatis, & vbi non ſuppetit copia idonei medici Catholici.

In præcitato verò c. nullus. 28. quæſt.1. inter dicitur etiam medicinas à Iudæis exhibitas, accipere. Vnde multi dubitant an poſſit Chriſtianus emere medicinas à Iudęo. Qua in re Gloſſa in d.c.nullus. Angel.v. *Iudæus*.num.7. Armill. num.9. Tabiena quæſt. 5. num. 6. negant ſi præparatæ ſint, niſi deficiente Chriſtiano, qui bene præparet, ſecus ſi ematur tantum materia, à Chriſtiano poſtea præparanda. Azor verò tom.1.l.8. c.22. quæſt.5. ſentit non prohiberi emptionem medicinæ etiam præparatæ,

ratæ, ſed tantum acceptionem illius à Iudæo vltrò oblatæ, vel datæ, vt vitetur familiaritas, & conſuetudo Iudæorum cum Chriſtianis. Denique Sanchez l. 2. decal. c. 31. num. 9. ſcribit legitimum ſenſum illius cap nullus. eſſe, vt interdicatur Chriſtiano à Iudæo miniſtratam medicinam accipere, quia hoc ſit Iudæum curare, & mederi Chriſtiano ægrotanti, quæ familiaritas inter medicantem, & ęgrotum ibi prohibetur, non autem, quæ eſt inter vendentem, & ementem, vel donantem & recipientem, aliâs non eſſet maior ratio, cur prohibeatur fidelis acceptare medicinam donatam, quàm v. g. vitulum. quod etiam docuit Archidiac. eod. c. nullus. num. 2. Bellamera num. 1. Turrecrem. num. 4. & 5. Syl. v. *Iudæus.* q. 1. dicto 4. quare cum vetetur in eo capite, ne Iudæus ipſe ægroto fideli medicinam exhibeat, vel miniſtret, quod hoc ſit etiam mederi infirmo; non mirum ſi Gregorius XIII. hoc loco prohibens, ne fidelis curetur à Iudæo, ſeu infideli, nihil in ſpecie de ſuſceptione medicinæ præſcripſerit, quippe quæ includatur in curatione. Mandat autem §. 4. & 5. ſub indignationis ſuæ pœna (de qua re alias diximus) à Prçlatis ſingulis annis publicari hanc extrauagantem, & inobedientes Chriſtianos priuari ſacramentis, & Eccleſiaſtica ſepultura, de qua etiam pœna videri poteſt Theorema 52. num. 14. & tam hos, quàm Iudæos debitis pœnis coërceri.

Eiuſdem
GREGORII XIII.

Conſtitutionis 70. olim 73. editæ anno 1581. quæ incipit.
Antiqua.

EPITOME 132.

IVBET hoc loco. §. 2. Gregorius, vt Iudæi, & infideles negantes, quæ habent communia circa fidem cum Chriſtianis vt Deũ vnũ, & æternum, omnipotentem, creatorem omnium, eſſe, aut id alicui etiam priuatim inſinuantes, vel §. 3. dæmones inuocantes, conſulentes, eis immolãtes, vel thus, & fumigationes offerentes, aut §. 4. verbo, facto, exemplo, alióve modo nefaria huiuſmodi docentes Chriſtianos, vel ad ea perducere tẽtantes. §. 5. Chriſtum purum hominem, aut peccatorem, Deive matrem non virginem; ſimileſque blaſphemias hæreticales proferentes. §. 6. auxilio, conſilio, opere, fauore, Chriſtianum â fide ad impias ſectas, ſuperſtitiones, aut hæreſim ſollicitantes, §. 7. aliquem à fidei, vel baptiſmi, poſt eius declaratam, nutu, verbo, facto, aut alio quocunque modo voluntatem retrahentes, dehortantes, impedientes quouis modo

Iudæorũ errores circa veterem legem, & blaſphemiæ circa nouã, dæmonũ inuocationes, aliáque flagitia eorũ, ſeuere per ſacros Inquiſitores punienda.

modo. §.8. hæreticos, Apoſtatáſve ſciẽter receptãtes, alentes, commeatu iuuantes, aſſociantes, deducentes, vel deducendos, & aſſociandos curantes, defendentes, & quomodolibet auxilium, conſilium, fauorem deferentes, vel facientes, ne ab eis perpetrata inueſtigari queant. §.9. prohibitos libros, deferentes, retinentes, aut diuulgantes, vel ad eam rem operã ſuam conferentes. vt dictum eſt Theor. 41. §. 10. deriſioni habentes Chriſtianos, ſacram Hoſtiam, Crucem, Chriſtum Dominũ, conſpuentéſve, vel facientes quid ſimile, ouem, agnum, aut aliud quid Cruci affigentes, aut appendentes. §. 11. Chriſtianas nutrices tenẽtes, vel cogentes quãdo communicant vno, aut pluribus diebus effundere lac in cloacas, aut latrinas. §. 12. acriter per ſacros Inquiſitores flagellis, remigiis etiã perpetuis, publicatione bonorũ, exilio, & aliis ſimilibus, puniantur, in omnibus Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, Dominiis, & locis vniuerſi Orbis Chriſtiani.

THEOREMA 347.

ET ſi Iudæi, & infideles in ſpiritualibus non ſubiiciantur Eccleſiæ, & ob id nequeant ſpirituali pœna excommunicationis puniri. c. multi. 2. q. 1. poſſunt tamen plecti ſtatutis à iure pœnis, ſi quæ committant crimina, vt ſi in Deum, vel Chriſtianã religionem blaſphemi ſint, aut in Principem, & Rempub. quibus ſubſtant, aut alios priuatos homines peccent, vt conſtat ex l. 1. Cod. ne Chriſtianum mancip. l. hac valitura. l. Iudæis. Cod. de Iudæis. & cap. poſtulaſti. extra. de Iudæis. Gloſſa ibid. c. Iudæis. Eymerico in decret. inq. p. 2. q. 46. Repert. inquiſ. v. Iudæus. §. an, & ex qua cauſa. Zanchino tr. de hæret. cap. 36. Azor t. 1. l. 8. c. 22. q. 11. 12. Oldrado conſil. 36. & communi ſententia, vt etiam tactum eſt Theorem. 41. 42. 54.

Rectè igitur Gregorius XIII. præſenti Cõſtitut. cõfirmata etiam à Clem. VIII. bulla 20. quæ incipit. *Cum Hebræorum*. decernit, vt per Eccleſiaſticos iudices, & inquiſitores puniantur, ſi in his decem, aut eorum aliquo criminibus deliquerint. Primò, ſi negent eis cum Chriſtianis cõmunia circa fidem, licet oppoſitum tenuerit Simancas tit. 25. n. 11. ex parte tamen venia dignus eſt, cum ſcripſerit ante hãc Conſtitutionem Gregorij; quare etſi iure communi Epiſcopi, & inquiſitores id antea non poſſent, iam Pontificiis Conſtitutionibus punire illos debent. Sic enim hoc loco ait Gregor. *Statuimus inquiſitores hæreticæ prauitatis liberè poſſe procedere in omnibus cauſis, & caſibus, qui ſequuntur* (quorum primus eſt ſupradictus.) Idem faciendũ multò ante hanc Gregorij Conſtitutionem, ſcripſerat Oldradus cõſil. 36.

Secundò, ſi dæmones inuocauerint, cõſuluerint, eiſve ſacrificia, thus, fumigationes, & ſimilia impietatis obſequia detulerint, cum id Deut. 18. Leuit. 19. 20. Exod. 22.

Num. 25. vetitum ſit ſub pœna mortis, nedum legibus ciuilibus. l. cuicunque. l. multi. l. nullus. Cod. de maleficiis, vt diximus Theor. 65. 66.

Tertiò, ſi Chriſtianos hæc docuerint, vel ad ea quouis modo perpetranda inducere tentauerint; id enim eſt verbo, exemplo, vel facto inficere, & peruertere Chriſtianos, apud quos commorantur. Habet ſi quidem Chriſtiana reſpublica ius tuendi ſe, fidem, ſuóſque, ne ab his perditis corrumpantur, vel deprauétur, & ideo poteſt procedere contra perturbatores, vt conſtat ex Nauarr. to. 2. conſil. 7. de hæretic. & ex dictis Theorem. 75. vnde ob ſolum periculum, quod Neophytis imminet ex illorum malo conſortio. c. ſæpe. 28. q. 1. hos caſtigari iubet, & illos publicis cædibus deputari, ſi conuerſentur ſimul.

Quartò, ſi in Chriſtum Dominum, & B. Virginem blaſphemias hæreticales proferant. cap. in nonnullis. extra. de Iudæis, & ex Sylu. v. *Iudæus*. n. 10. & Hoſtienſi, apud eundem, ſecundum leges eſſent plectendi capite. fortè alludunt ad Authent. 77. *vt non luxurientur*. Ob quas etiam blaſphemias in Chriſtum, & religionem Chriſtianam,
2 Gregorius IX. anno 1230. & Innoc. IV. anno 1244. iuſſerút Thalmudicos comburi libros, & Iulius III. anno 1554. illos retinentes in ſynagogis, & domibus priuatis, mulctari iuſſit bonorum publicatione, & contumaces etiam vltimo ſupplicio, vt dixi Theorem. 41.

Quintò, ſi eorum conſilio, fauore, opera, auxilio Chriſtianus à ſuſcepta fide ad hæreſim, Iudaïſmum, impiáſque ſectas, & ſuperſtitiones tranſierit. quibus ſimilia ſtatuit Gregorius X. & Clemens IV. vterque in bulla, quæ incipit. *Turbato corde*, vt aduertit etiam Gloſſa in cap. contra Chriſtianos de hæret. l. 6. in vtraque enim ſic habetur. *Iudæos autem, qui Christianos vtriuſque ſexus ad eorum ritum execrabilem hactenus induxerunt, aut inuenerintis* (inquiſitores compellantur) *de cætero inducentes, pœna debita puniatis*. & eſt etiam caſus dicti cap. contra Chriſtianos, qui cum eſſent infantes, vel pueri baptizati fuerunt, & poſtea redierunt ad infidelitatem parentum, ſed etiam contra fautores & receptatores eorũ. Idem docet Nau. to. 2. conſil. 7. de hæret. Oldradus dicto conſil. 36. & alij, vt eſt videre Theoremate 54.

Sextò, ſi auertant à fide, vel inſtructione eius, aut baptiſmo volentem venire ad Chriſtianam veritatem, vt contra Elymám fecit Paulus Act. 13. cum iniuſtè impediant Euangelij propagationem commiſſam Eccleſiæ Marc. vlt. & Matth. 28. vt cum D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. & aliis dictũ eſt Theoremate 75. & omnibus magiſtratibus conceſſum ſit, ſecundum ius ſuæ poteſtatis ſuam iuriſdictionem pœnali iudicio defendere ex Vlpiani ſententia.

Septimò meritò pariter puniuntur, ſi hæreticos, & Apoſtatas receptant, occultant, defendunt, & iuuant contra Reipub. Chriſtianæ leges, aut Inquiſitorum impediunt officium ex iacto fundamento, eo quod iudex in aliqua cauſa poſſit procedere cõtra impedientem eius iuriſdictionem, & proceſſum in dicta cauſa. c. 1. 5. 7. 21. de offic. delegati. & l. 2. ff. de iuriſdict. omn. iud. & ideo etiam Eccleſia habens iuriſdi

iuriſdictionem ad defendẽdam fidem, poterit etiam procedere contra turbantes illam. Quod etiam pluribus oſtendit Franc. Burſatus conſil. 90.

Itemque octauò, puniendi ſi toties proſcriptos à Sum. Pontificibus Rom. ex Theoremate 41. citato, ob ſimiles blaſphemias contra Deum, & Chriſtianam religionem Thalmudicos libros tenuerint, quocunque detulerint, diuulgauerint, impoſita etiam contumacibus pœna confiſcationis bonorum, & vltimi ſupplicij; immo ex bulla 20. Clementis VIII. pœnis ſtatutis contra fautores Apoſtatarum à fide, & hæreticorũ præcipitur, ne quis Chriſtianus audeat opem, conſilium, auxilium, fauorem præſtare Hebræis pro iis libris habendis, ſcribendis, afferendis, aut pro eorundem legendorum licentia impetranda. & Gregorius XIII. extendit hoc loco ad eoſdem Hebræos pœnas, ſi hæreticorum tenuerint libros, cuſtodierint, diuulgauerint, detulerint in quæcunque loca, aut ad eam rem operam ſuam accommodauerint. Cum autem ipſi non ſubiaceant pœnis ſpiritualibus, quales ſunt cenſuræ Eccleſiaſticæ, niſi aliarum pœnarum metu deterrerentur, facili negotio poſſent damnatis hæreticorum libris Chriſtianam peſſundare rempublicam.

Nonò, ſi ludibrio Chriſtum Dominum, & res noſtræ religionis habeãt. Qui caſus ex parte etiã habetur in c. nonnullus, extra. de Iudæis, & Saracen. vbi Innocentius III. cum Concil. Lateranenſi præcipit per magiſtratus locorũ condigna animaduerſione compeſci, ne in triduo Paſſionis in contumeliam Chriſti ornatius in publicum procedant, illudántve Chriſtianis exhibentibus lamentationis ſigna in memoriam Paſſionis Domini; vnde fiat, vt pro gratia, quam Chriſtianis deberent reddere, quod eos receperint, contumeliam reddant, & illis eam rependant retributionem, quam mus in pera, ſerpens in gremio, & ignis in ſinu, ſuis exhibere hoſpitibus conſueuerunt, vt idem Innocentius ſcribit. Videri poſſunt de Iudæorum in Chriſtianos odio, & flagitiis D. Clemens l. 2. Conſtit. Apoſt. cap. 64. & Nicephor. l. 4. cap 6. l. 14. cap. 16.

Decimus caſus, quo Iudæi, & infideles in quibuſvis Chriſtiani orbis partibus per ſacros Inquiſitores puniri debent, eſt, ſi nutrices Chriſtianas filiorum ſuorum cauſa, teneant, vel tenentes, ſi in communionis die, vel ſequentibus diebus cogant eas lac effundere in latrinas. quæ etiam damnata ſunt ab Innoc. III. in cap. *& ſi Iudæos.* extra. de Iudæis, & Alexandro 3. c. Iudæi. & cap. ad hæc. ibidem. & Innoc IV. bulla 2. vt vidimus Epit. 11. Putabant enim ſtolidi Euchariſtiam cibum eſſe corporis, & in ſumentis ſubſtantiã conuerti, contra quam dicitur. c. tribus de conſec. d. 2. quippe cum ſit animæ cibus. vnde dictum eſt ad Auguſtinum. *Non ego mutabor in te, ſed tu mutaberis in me.* An autem in communi matres filios ſuos nutricibus aliis alendos, & lactandos tradere conueniat, copiosè explicant Macrobius l. 5. Saturn. cap. 11. Plutarchus in opuſc. de liberis educ. Gellius lib. 12. noct. Att. c. 1. & Tiraquellus de nobilit. c. 20. n. 76.

Eiuſdem GREGORII XIII.

Conſtitutionis 74. editæ anno 1582. quæ incipit. Inter.

EPITOME 133.

Aboletur Calendariũ vetus, & approbatur nouum, & corrigitur Martyrologium. & ſinė licẽtia Papæ non imprimantur, proponãtur, recipiantur. *excommunicatio,* &c.

APPROBAT noui Calendarij reſtitutionem, & correctionem Martyrologij, & vtrumque diuulgari iubet. Ac §. 13. ſic ſtatuit. *Vt verò vtrumque vbique terrarum incorruptum à mendis, & erroribus ſeruetur, omnibus in noſtro, & ſanctæ Rom. Eccleſiæ dominio mediatè, vel immediatè ſubiecto, cõmorantibus impreſſoribus, ſub amiſſionis librorum, ac centum ducatorum auri Cameræ Apoſt. ipſo facto applicandorum, alijs verò in quacunque orbis parte conſiſtentibus ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne ſine noſtra licẽtia, Calendarium, aut Martyrologium ſimul, vel ſeparatum imprimere, vel proponere, aut recipere vllo modo audeant, vel præſumant, prohibemus.* & §. 14. Vetus Calendariũ omnino abolet, & Eccleſiarũ Præſidibus præcipit, vt nouo tantũ vtantur, (ad quod etiam accommodata eſt ratio Martyrologij) tam ipſi, quàm cæteri omnes Presbyteri, & clerici ſæculares, & regulares vtriuſque ſexus, nec non Milites, & omnes Chriſti fideles.

THEOREMA 348.

ÆQuinoctia paulatim ſingulis annis verſus menſis principium anticipare ſolent ſuas ſedes, adeo, vt ſingulis ferè 134. annis vno die integro præcurrant. & in annis 402. tribus circiter diebus, vt rectè docet noſter Chriſtophorus Clauius vir de Mathematicis diſciplinis apprimè meritus. l. 1. Apol. noui Kal. Rom. c. 3. & cum eo Io. Azor tom. 2. l. 1. c. 5. Quare cum tempore primi Concilij Nicæni circa annum 324 Patres vernum æquinoctium, vnde pendet ratio celebrandi Paſcha, ex Anatolio Laodiceæ vrbis Syriæ Epiſcopo, qui vixit circa annum 282. apud Euſebium l. 7. hiſt. cap. 26. Ambr. epiſt. 83. Auguſt. epiſt. 119. c. 8. Beda l. de ratione temporis c. 28. Caſſiodoro. l. 9. tripart. c. 37. Niceph. l. 12. c. 35. Clem. l. 5. conſtit. c. 18 c. noſſe. cap. celebritatem. de conſecr. d. 3. die 21. Martij habuerint, per correctionem Iulij Cæſaris factã ante Chriſtum natum annis 45. cum intercalati ſunt dies 67. ex Appiano l. 2. belli ciuilis in anno vrbis 708. ex Macrob. l. 1. ſat. c. 14. Plin. l. 18. cap. 15. Dionyſ. l. 43. Plut. in Cæſare. Onufr. & Genebrard. in chron. & deinde poſt annos 30. Octauiani, qui ex malè intellecta intercalatione Iulij Cæſaris ſuſtulit natum errorem ex Lucido. l. 7. de emendat. temporum, Macrobio, Onufrio, Genebrardo, & aliis noſtris temporibus ante correctionem anni fuit die 11. Martij.

Itaque prudenter Gregor. XIII. Sum. Pontifex præſenti Conſtitutione vernum æquinoctium reuocauit ad tempora Concilij Nicæni, nempe ad diem 21. Martij, demptis à menſe

à menſe Octobri (quippe qui pauciores dies Sanctorum celebritatibus dicatos habeat, quàm cæteri) anni 1582. diebus decem; ita vt poſt quartum diem Octobris anni illius, qui D. Franciſco ſacer eſt, loco diei quinti, immediatè numeratus ſit quintusdecimus dies, decem interiectis eo anno prorſus omiſſis. Hæc enim anni corrigendi ratio inter cæteras, quæ à Mathematicis afferebantur, facilior, & expeditior viſa eſt, & ſummo Pontifici probata. Et ne iterum æquinoctium prædictam diem 21. Martij deſerat, verſúſque menſis principium, vt antea progrediatur in poſterum, ex eodem Clauio. l. 1. c. 5. decretum eſt, vt ſeruata conſueta ratione intercalandi quarto quoque anno diem vnum, in poſterum non ſinguli quique centeſimi anni biſſextiles ſint (licet ſecundum conſuetam rationem annorum biſſextilium eſſe deberent) ſed primi tres centeſimi poſt annum 1600. fiant communes, dierum ſcilicet ſolum 365. nempe annus 1700. 1800. 1900. quartus autem ſubſequens, nempe 2000. biſſextilis ſit, id eſt, dierum 366. Item tres cẽteſimi proximi 2100. 2200. 2300. eodem modo cómunes ſint, quartus verò cẽteſimus proximus, nempe 2400. ſit biſſextilis, atque ita deinceps eodem ſemper ſeruato ordine.

Quærenti cur non certo menſis die celebret Eccleſia Paſcha, vt facit diem Natiuitatis. Reſpondeo, tum quia ex S. Petri inſtitutione teſte Beda in retract. in Act. Apoſt. c. 20. & l. 5. hiſt. Angl. c. 22. & fatetur ingenuè Proterius Epiſcopus Alexandrinus ſcribens ad Leonem Rom. Pontificem, cuius epiſtolæ fragmẽtum recitat idem Beda l. de ratione temp. cap. 47. Paſcha celebrandum eſt die Dominico poſt Lunam 14. primi menſis, & non ſimpliciter Luna 14. quæcunque ſit Hebdomadæ dies, vt faciunt Iudæi; illorum enim Paſcha celebrabatur in memoriam liberationis ex Ægypto, & ſimul erat typus futuræ mortis Chriſti Saluatoris noſtri Agni immaculati; noſtrum autem celebratur in memoriã Reſurrectionis eiuſdem factæ poſtea die Dominico, ex Ambr. cit. epiſt. 83. Beda l. de ratione temp. c. 57. & Euſebio l. 5. cap. 23. Quin immo ſi aliquando in ipſam Dominicam diem Luna 14. incidat, qua Iudæi Phaſe celebrant, Paſcha noſtrum differendum eſt in ſequẽtem diem Dominicũ, ex S. Ambr. loco cit. eò quod Dominus reſurrexerit poſt comeſtum Agnũ Paſchalem à Iudæis proximo die Dominico, & ideo non potuit aſſignari certus, & fixus dies. tum ex D. Auguſtino epiſt. 119. c. 1. & 2. & à cap. 9. vſque ad 17. vt oſtendatur debere nos cum Chriſto initio anni depoſita veteri conuerſatione, reſurgere in nouitate vitæ, in verno enim æquinoctio vetera tranſeunt, & annus, cæteráque omnia renouantur.

THEOREMA 349.

ITaque abolito vetere Kalendario præcipit §. 13. & 14. Eccleſiarum Præſidibus vt tã ipſi, quàm cæteri Presbyteri, & Clerici ſæculares, & regulares vtriuſque ſexus, necnon ſacri milites, & omnes Chriſti fideles vtantur tantum nouo, ad quod etiã accommodata eſt ratio Martyrologij, quod in choro ad primam quotidie recitatur.

Atque vt vbique terrarum incorruptum vtrumque ſeruetur, vetat §. 13. abſque licentia Papæ Kalendarium, aut Martyrologium ſeparatim, vel cõiunctim imprimi ſub pœna impreſſoribus in ſtatu mediate, vel immediate Eccleſiæ Romanæ ſubiecto amiſſionis librorum, & ducatorum auri centum. alibi verò ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne pariter imprimantur, proponantur, recipiantur, vnde extenditur excommunicatio ad impreſſores, ſuperiores, & cæteros proponentes aliis recipiendos, & denique ipſos recipientes, abſque licentia Papæ impreſſos. Debet enim in toto Chriſtiano orbe eſſe eadem omnino ratio, & idem ritus celebrãdi Paſcha, ac cæteras feſtorum dierum celebritates, quod non admittit Kalendarij, & Martyrologij variationem. Ob id Victor Papa, & Martyr in cap. celebritatem. de conſec. d. 3. cum dixiſſet celebritatem ſancti Paſchæ die Dominico agendam, mandaſſe prædeceſſores, & ſe quoque eodem celebrandum ſolemniter, ſtatuère, ſubdit, *quia non decet vt membra à capite diſcrepent, aut aliter gerant.*

Eiuſdem

GREGORII XIII.

Conſtitutionis 80. olim 84. editæ anno 1583. quæ incipit.

Expoſcit.

EPITOME 134.

In Italia Abbatiſſæ ad triennium tantum eliguntur, quo finito, triennio etiã vacent.

EDICIT § 2. vt in vniuerſa Italia, & præſertim in vtraque Sicilia, Abbatiſſæ, & aliæ Præfectæ Monialium eligãtur tantũ ad triennium; quo finito ſaltem per aliud triennium vacent, omnique prorſus auctoritate careant, ac monaſterij regimine, & adminiſtratione. & §. 4. ſi quid autem ſecus factum fuerit, ſit prorſus irritum, & nullum.

THEOREMA 350.

SApienter Gregorius XIII. præſcribit Præfecturis Monialium tempus, tum vt Chriſti Domini, qui factus eſt obediens vſque ad mortem, & non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, humilitatem imitentur; tum ne ambitione, & frequentia regendi, curæque continuationem per quandam machinationem munus renouando, fiat aliquibus infinita prædicta gubernatio. §. fin. de defenſor. ciuit. in Auth. collat. 3. tit. 3. & Gordianus Imp. l. 2. de muneribus, & honoribus non continuandis, voluit ab honoribus ad honores eoſdem dari quinquẽnium vacationis, triennij verò ad alios cod. lib. 10. tit. 40. tum vt certæ de reddenda poſt triennium ſuæ adminiſtrationis, ac villicationis ratione, diligentius monaſterij bona curent, cæteràque munia ſui regiminis diligentius exequantur. tum vt cæteræ religioſæ ſubditæ alicuius forte Præfectæ mores aſperos, vel duriuſculum imperium, certæ de fine adminiſtrationis, leuius ferant. Conditiones autem monialium eligendarum in Abbatiſſas, ſeu Præfectas tradit Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 7. ita definiens. *Abbatiſſa, & Prioriſſa. & quocunque*

quocunque alio nomine Præfecta, vel Præpoſita eligatur non minor annis 40. & quæ 8 annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit. quod ſi his qualitatibus non reperiatur, in eodem monaſterio, ex alio eiuſdem ordinis eligi poſſit. ſi hoc etiam incommodum ſuperiori, qui electioni præeſt, videatur, ex his, quæ in eodem monaſterio annum 30. exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem rectè vixerint, Epiſcopo, vel alio Superiore conſentiente vna eligatur. Duobus verò monaſterijs nulla præficiatur. Quod etiam Concilium eadem ſeſſ. 25. c. 6. circa rationem ferendorum ſuffragiorum in his electionibus diſtinctè præcipit. Vt in electione ſuperiorum quorumcunque Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatiſſarum, atque aliarum Præfectarum ſuffragia debeât fieri ſecreta, ita vt ſingulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec voces, aut ſuffragia abſentium per alios ſubſtitutos ſuppleantur. quod ſi electio fiat alio modo, irrita ſit. & qui alio modo ſe eligi permiſerit, ad omnia officia in religione obtinenda exiſtat inhabilis. In Abbatiſſarum quoque electione poteſt Epiſcopus vnà cum ſuo Vicario, vel Secretario, vel alio, quem ipſe ad id ſibi aſciuerit ſuffragia, ſiue vota cuiuſque monialis ore tenus expreſſa audire, cum id cenſuerit Congregatio Cardinalium.

Eiuſdem

GREGORII XIII.

Conſtitutionis 85. olim 87. editæ anno 1584. quæ incipit.

Humano.

EPITOME 135.

FORMAM præſcribit publicandi reſignationes beneficiorum, & iurium ceſſiones. ſcilicet. §. 1. vt omnes reſignationes, & iurium ceſſiones publicari debeât intra ſex menſes, ſi beneficium ſit citra montes; ſi verò vltra montes, intra nouem.

Beneficiorũ reſignationes, & ceſſiones iurium quomodo ſint publicãdæ, & omiſſa forma, gratia eſt nulla.

§. 2. vt ipſa publicatio fiat in Cathedrali, & in beneficij Eccleſia, aut Eccleſiis, ſi in pluribus illud ſit, dũ frequens populus conuenit ad Miſſarum ſolemnia; litteræ Apoſtolicæ, vel tranſumptum authenticum palam omnibus exhibeatur, claráque, & intelligibili voce reſignatio, ſeu ceſſio huiuſmodi, ac beneficij qualitas, & innouatio, nomináque, & cognomina reſignãtis, ſeu cedentis, ac illius, in cuius fauorem facta eſt gratia, pronuntientur; ita vt hæc omnia poſſint ad notitiã omnium ibi exiſtentium veriſimiliter peruenire, ſcriptóque de his omnibus exemplo collato valuis dictarum Eccleſiarum relinquatur affixum. Si autem

autem Eccleſia ſit ruralis, vel careat populo, fiat in parrochiali, intra cuius limites conſiſtit beneficium, & in Eccleſia Cathedrali: quod ſi ad illas, vel vtramuis non ſit ſecurus aditus ob peſtē, &c. in alia Cathedrali, vel parrochiali viciniori periculorum immuni peragatur publicatio.

§. 3. apprehenſio verò poſſeſſionis beneficij fiat intra dictum tempus vigore litterarum Apoſtolicarū deſuper confectarum, vel ſi ob litem, vel aliud legitimum impedimentum nequiuerit, ſaltem litteras Apoſtolicas cum earū publicatione, ſi tunc facta erit iudici, vel executori earum, vel aliis, ad quos pertinet per ſe, vel procuratorem ſuum legitimum intra idem tempus præſentare, & apud illum, vel illos pro illarum litterarum executione inſtare, & poſſeſſionem huiuſmodi inſtanter petere teneatur.

§. 5. hac forma omiſſa gratia redditur nulla, cum omnibus inde ſecutis; nec ſuffragetur iis, quibus cōceſſa fuerat. Sed ipſi tales inhabiles, & incapaces ſint ad huiuſmodi beneficia ſic reſignata, & ceſſa quandocunque obtinenda, ipſaque iura à prima ſtatim reſignatione vacare, & vacaſſe cēſeantur, & ad Sedis Apoſtolicæ diſpoſitionē ſpectare.

§. 7. Additur modus reſignationis, quæ fit in manibus Ordinariorū, vel legatorum etiam cauſa permutationis, vt vniuerſum negotium expediatur intra menſem, & fiat prouiſio, & ipſe prouiſus intra tres menſes à die factæ prouiſionis illam publicet, & poſſeſſionem capiat modo prædicto, aliàs prouiſio ſit nulla, & beneficium intelligatur vacare.

§. 8. Ordinarij, & alij prædicti, qui hæc vti eis præſcribuntur, non perfecerint, eo caſu poteſtate diſponendi de ipſis beneficiis ſint ea vice priuati, & diſpoſitio ſit ad Sedem Apoſtolicam deuoluta.

§. 9. non obſtantibus Pij V. & Prædeceſſorum Conſtitutionibus de publicandis huiuſmodi reſignationibus.

THEOREMA 351.

IAm plura de beneficiorum reſignationibus ſunt à nobis diſputata Theor. 248. & ſeqq. cum Flam. Pariſio in lib. de reſignat. Mandoſio in regul. Cancellariæ, Rebuffo in praxi benef. tit. de reſignat. Azor p. 2. l. 7. cap. 24. & aliis: Adiiciemus nunc quæ ſpecialiter ad præſentem Conſtitutionem pertinere videntur. Iuſſerunt igitur Rom. Pontifices beneficiorum reſignationes publicè denūciari, ſeu promulgari. Tum ne ſi fierent occultè, plures fictè, & ſimulatè fierent,

rent, & reſignantes ſe denuo in dimiſſa beneficia inferrent, eorúmque fructus perciperent. Tum vt ſciat populus quibus Paſtoribus debeat parere, quibus decimas perſoluere, & à quibus petere ſacramenta. Tum ne fraudentur Ordinarij locorũ iure ſuo, & deludantur in Collationibus beneficiorũ.

Intelligitur autem hæc extrauagans vniuerſim de omnibus beneficiis, tum quia Gregorius ait: *de quibuſcunque Eccleſijs, monaſterijs, prioratibus tam virorum, quàm mulierum, dignitatibus, officijs, & beneficiis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumuis Ordinum etiam militantium, regularibus, etiam electiuis, & manualibus & etiam de Iure Patronatus.* Tum ex regulis Cancellariæ.

Difficultas eſſe poteſt de reſignationibus beneficiorum conſiſtorialium, quæ ſcilicet conferuntur in conſiſtorio, qua de re Sarnenſis in regul. Cancell. de publ. reſig quæſt. 5. Rebuffus in praxi regul. de public. gloſſ. 1. Pariſius l. 11. quæſt 3. de reſignat. n. 25. & ſeqq. teſtantur ex praxi in conſiſtorialibus maioribus, Epiſcopatibus videlicet, & Archiepiſcopatibus, qui in conſiſtorio conferuntur, non requiri huiuſmodi promulgationẽ; in conſiſtorialibus verò minoribus, vt ſunt Abbatiæ, & Prioratus, ſi extra conſiſtorium conferuntur, requiri, cum dicat hoc loco Gregorius XIII. & de quibus in conſiſtorio noſtro diſponi conſueuit, ſeu debet, quæ poſthac quacunque ex cauſa fient, & per nos, & per dictos ſucceſſores, extra dictum tamen cõſiſtorium admittentur. Sin verò eadem beneficia conferantur in conſiſtorio, promulgatione non indigent.

Sed huiuſmodi beneficiorum reſignationes vbinam, & quomodo ſunt faciendæ? Reſpond. antea id fuiſſe dubium, ſed iam ex §. 2. Conſtitutionis huius id patêre. quare non ſufficiet fieri alio modo promulgationem, quæ promulgationi huic præſcriptæ æquiualeat, cum præcisè dicatur §. 5. Cæterum modus, & forma hic tradita ſemper, & vbique obſeruari debet, nec alia, vel æquipollens vllo modo admitti.

Quærenti etiam intra quantum temporis hæ beneficiorũ reſignationes ſint publicandæ? Reſpond. haberi in hac eadem bulla, quidquid antea per prædeceſſores conſtitutum eſſet. Cõcedit enim Gregorius §. 1. reſignantibus beneficia in Curia Romana, ſi beneficia citra montes exiſtant, ſex menſes, ſi vltra menſes nouem. Et fiet intra idem tempus apprehenſio poſſeſſionis vigore litterarum Apoſtolicarum ex §. 3.

Dubitanti, aſſignati menſes ad publice reſignandum beneficium in Curia, à quo die computandi ſint, num à die ſupplicationis datæ, & ſignatæ, an à tempore dati conſenſus expreſſi? Reſpondet Pariſius l. 11. quæſt. 2. num. 12. ex bulla Pij V. incipiente. *Sanctiſſimus.* à die ſupplicationis datæ, & non à die præſtiti conſenſus. quod etiam habet Pius V. & Gregorius XIII. Quod tantum habere locum in reſignationibus, in quibus præſtatur conſenſus, dum viuit reſignans, non etiam in iis, in quibus poſt obitum reſignantis datur conſenſus, ait Pariſius ibid. n. 17.

Quid ſi plures reperiantur datæ ſupplicationes, vt ſi prima fuit recognita, & in meliorem formam

mutata? Sunt menſes numerandi à die primæ datæ ſupplicationis, vt declarat hic Gregorius, cum ait. *& ſi poſtea conceſſio gratiæ*, &c. Reſignantibus verò extra Curiam coram locorum Ordinariis præcipit §. 7. vt Ordinarij reſignationes admittant, aut reiiciant, & beneficia reſignata conferant intra menſem, & reſignatarius intra tres menſes reſignationem promulget, & poſſeſſionem capiat, qui menſes computantur non à die reſignationis admiſſæ, ſed à die, quo eſt beneficium collatum. cum poſſit v.g. viginti dies ante admitti reſignatio, quàm beneficium reſignatum conferatur. aliâs prouiſio ſit nulla, & beneficium intelligatur vacare. & eo etiam caſu diſpoſitio pro ea vice ſit ad Sedem Apoſtolicam deuoluta, & non amplius ſpectet ad Ordinarium, qui non perfecerit hæc, vt præſcribuntur.

Quod decretum comprehendit non tantùm Epiſcopos, & alios inferiores Ordinarios, quorum eſt beneficia conferre, ſed etiam Archiepiſcopos, Patriarchas, Legatos de latere, Delegatos, & Cardinales, qui nõ ſolum cum iure ordinario reſignationes beneficiorum admittunt, ſed etiam cum ratione indultorum, & facultatum à Sede Apoſtolica conceſſarum. Quare niſi præſcripta forma reſignationis ſeruetur, gratia nulla redditur, cum omnibus inde ſecutis. & ij, quibus conceſſa fuerat, fiunt inhabiles, & incapaces ad beneficia ſic ceſſa quandocunque obtinenda. ideoque apprehenſa poſſeſſio, & continuata ad annum, aut triennium iuxta regulam Cancellariæ, nihil in hac parte reſignatario prodeſt. ob id ipſo iure de eis diſponet Papa.

Eiuſdem GREGORII XIII.

Conſtitutionis 92. olim 106. editæ anno 1584. quæ incipit.
Sancta Mater.

EPITOME 136.

PATRIARCHIS, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Eccleſiarum Prælatis præcipit §. 1. vt in ſuis ciuitatibus, & locis, in quibus competens aliquis numerus Iudæorum, qui Synagogam conſtituat, commorantur; curent Sabbato, vel alio cuiuſcunque hebdomadæ die in loco, vbi ſacra fieri non ſolẽt, haberi à Theologo ad eos ſermonem, aſſignata illi congrua mercede ex ipſorũ Hæbræorum collatione, in quo illis exponantur Scripturæ veteris teſtamenti iuxta SS. Patrum interpretationes, ac diſſeratur de veritate Chriſtianæ fidei, de certo Aduentu, & Incarnatione Filij Dei, &c.

Iudæi ſtatis diebus interſint Euangelicæ concioni, & eos ab hoc auertẽtes, etiam indirectè, Chriſtiani excõmunicãtur.

§. 2. Ad quem ſinguli vtriuſque ſexus Iudæi maiores annis 12. conueniant, adeo vt ſaltem tertia eorum pars, nec vnquam minor, ſemper adſit, aliâs prohibeantur commercio

mercio fidelium, & puniantur pœnis arbitrariis.

§. 3. Si quis autem Chriſtianus eos ab hoc auerterit, etiam indirectè, & impediuerit, excommunicationis ſententia ſit eo ipſo ligatus, & aliis pœnis plectatur.

THEOREMA 352.

ETſi Iudæi compelli non poſſint, vt Chriſtianam fidem recipiant, tum ex c. Iudæis. c. qui ſincera. d. 45. & c. ſicut. cit. de Iudæis. tum ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 10. art. 8. Rich. 4. d. 6. art. 3. quæſt. 3. Palud. 4. d. 4. q. 4. art. 3. Dur. 4. d. 4. quæſt. 6. Alenſ. p. 4. quæſt. 8. m. 7. art. 2. §. 1, Bonau. 4. d. 4. art. 2. quæſt. 1. Anton. p. 2. c. 2. tit. 12. §. 1. Soto. 4. d. 5. quæſt. 1. art. 10. Caiet. 2. 2. quæſt. 10. art. 8. Abulenſ. 1. regul. c. 8. quæſt. 182. Syl. v. *Baptiſmus*. 4. q. 6. Valentia 2. 2. d. 1. quæſt. 10. p. 6. Azor. p. 1. l. 8. c. 24. Tum quia credere eſt actus voluntarius, quare non admittit vim, & coactionem, poſſunt tamen à Chriſtianis Principibus, quibus ſubditi ſunt, cogi ad audiendum Euangelium, ſeu prædicationem eius, licet oppoſitum ſenſerit Sotus loco cit. concl. 2. & 3. & alij aliqui nobiles Theologi. Tum quia ſententiam hanc, vt veriorem, defendunt Bannes 2. 2. quæſt. 10. art. 10. dub. 3. Azor. p. 1. l. 8. c. 24. q. 3. & plures alij. Tum quia non idem Iuris eſt de audiendo, ac de credendo, cum audientes adhuc liberi maneant ad credendum. Tum quia cum dixerit Chriſtus: *Ite. prædicate Euangelium*. conſequenter obligauit Infideles ad audiendum, aliàs data poteſtas eſſet fruſtra. Tum vt hac ratione, ſi qui conuerti cupiant, non poſſint à ſuis impediri, & mendaciis à fide auocari, vnde non illis aufertur libertas, ſed confertur, adeo vt ſit eis liberum, vtram velint religionem amplecti, iam de Chriſtiana veritate, & Iudaica falſitate commoniti. Tum ex præſenti Cõſtitutione Gregorij XIII. Nicolai III. num. 1. quæ incipit. *Vineam Soreth*. & Pauli III. num. 26. quæ incipit. *Cupientes*, qui iuſſerunt ſacris huiuſmodi diſputationibus vtriuſque ſexus Iudæos maiores 12. annis, cum iam de ſua ſalute, & veritate fidei deliberare valent, intereſſe, & audire veritatem de præterito aduẽtu Meſſię, Incarnatione Filij Dei, & Chriſtiana religione, ita vt ſaltem tertia pars illorũ adſit, niſi fidelium cõmercio priuari, aliiſque pœnis puniri velint. aliàs certè fœminarum, & adoleſcentium eorum eſſet pœnè ſalus deſperata, & ob confictas à Rabinis de Chriſtianorum rebus infinitas fabulas, & virorum, ac patrum reuerentiali timore præpeditorũ, niſi hæc vna daretur commoditas audiendi ſincerè veritatem fidei. *Cum fides ſit ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti*. Illos autem Chriſtiani ab huiuſmodi auditione etiam indirectè auertentes, & impedientes, ipſo facto excommunicationem incurrunt aliis pœnis arbitrariis puniendi. & merito, cum id ſit eos priuare optimo ſalutis illorũ medio, & imitentur Elymam magum conantem Act. 13. à fide Proconſulẽ auertere, cæcitate à D. Paulo percuſſum. Quod etiam Iudæis ipſis facere vetuit idem Gregorius Conſtit. 70. vt vidimus Epit. 132. Salarium

autem Theologi iubet ſolui ex eorundem contributionibus, quippe cum huiuſmodi labor eorum ſalutis cauſa ſuſcipiatur, & dignus ſit operarius mercede ſua. Matth. 10. & ex toto Tit. de præbendis.

Eiuſdem

GREGORII XIII.

Conſtitutionis 93. olim 103. editæ anno 1584. quæ incipit.
Inter Apoſtolicas.

EPITOME 137.

Iurantes, & iurare facientes damnoſa, illicita, contra libertatẽ Eccleſiæ, & Conc. Trident. excõmunicãtur, ſuſpenduntur, interdicuntur, & inhabilitantur, & priuãtur vſu gratiæ, & ſolus Papa abſoluit, & relaxat.

INNOVAT §. 2. Conſtitutionem Nicolai III. contra iurantes, vel iurare facientes, Prælatos, Canonicos, Officiales ciuitatum, &c. ante, vel poſt receptionem ad officia, illicita, impoſſibilia, damnoſa, Eccleſiæque libertati, & decretis Concilij Tridentini aduerſantia, & ea iuramenta nulla ſunt.

Et §. 3. exigentes huiuſmodi iuramenta, ſi ſunt in Pontificali dignitate, ſuſpenduntur à diuinis; ſi Capitula, & Conuentus, eorum Eccleſiæ, & loca omnia interdicuntur, & perſonæ ſingulares excommunicantur & inhabilitantur eo ipſo ad obtenta, & obtinenda, & abſolutio, ac relaxatio Papæ reſeruatur.

§. 4. Qui verò ſcienter hæc iuramenta fecerint, eo ipſo priuati ſunt vſu, ac commodo rei, & gratiæ, cuius cauſa iurarunt, alij verò ignorantes non tenentur ad obſeruationem præſtiti iuramenti, irritumque eſt quicquid contigerit attentari in contrarium, non obſtantibus, &c.

THEOREMA 353.

OLim in aliquibus Eccleſiis, & locis fuit abuſus, & corruptela, ne Prælati, vel Canonici in iis admitterentur, nec ciuitatum, locorúmque Rectores, & Officiales ad officia reciperentur, niſi ante vel poſt receptionem iurarent, ſe dictarum Eccleſiarum, & locorum ſtatuta, & conſuetudines, ſcriptas, & non ſcriptas, & clauſas ſeruaturos; in quibus interdum reperiebantur aliqua illicita, impoſſibilia, & contraria libertati Eccleſiaſticæ, & Conſilij Tridentini decretis. Quare ne ſub generalitate huiuſmodi iuramenti præberetur iurantibus occaſio peccandi, cum iuramentum non fuerit inſtitutum, vt eſſet iniquitatis vinculum. 22. quæſt. 4. c. inter cætera. & c. quanto. extra. de Iureiur. & c. non eſt obligatorium. & c. in malis. de regul. Iuris. l. 6. & l. ſi quis Inquilinos. ff. de leg. 1. Gregorius XIII. hoc loco. §. 2. & Nicolaus III. de Iureiurando. c. 1. l. 6. declarant talia iuramenta quatenus mala contra libertatem Eccleſiæ, & Concilij decreta ſunt, non ligare iurantes, & eſſe nulla.

Quod etiam ex Theologis docent. S. Thom. 2. 2. quæſt. 89. art. 7. ad 2. Sotus lib. 8. de Iuſt. quæſt. 1. art. 7. ad 2. Aragona 2. 2. quæſt. 89. art. 7.

art.7. Valentia 2. 2. d. 6. quæſt.7. p 4. Gutieres de Iuram.2.p.cap.72. Azor. p.1.l.11.cap.5.quæſt.1. Suarez. t. 2. de releg. tr. de iuram. l.2. cap.17. Sanchez l. 3. decal. cap.9. num.11. & ſeq. Rebell.p.2.l.1.q.9. Leſſius l. 2. cap.42. num. 20. Sayrus in claui regia l 5.cap.7.Couar. de pactis 1. p.§.6.num.6.& 7. Nau. cap.12. num.16. 17. & ideo Concilium Lateranenſe ſub Alexan. 3. vt habetur extra. *de his, quæ fiunt à mai. par. cap.* dixit, non iuramenta, ſed periuria potius dicenda eſſe, quæ contra vtilitatem Eccleſiæ, & SS. Patrum veniunt inſtituta. vt etiam dicitur in cap.ad noſtrum.3. & cap.ſicut noſtis.extra. de iureiurando. Rectéque conſulit Hoſtienſis, vt iurans ſic dicat, *Iuro ſeruare ſtatuta, & conſuetudines iuſtas, poſſibiles, & honeſtas, quæ de facto, & de iure ſeruari poterunt.* iuxta regulam iuris l. 6. nemo poteſt ad impoſſibile obligari.

Poſito tamen, iuramentum fieri in genere, fiat interpretatio iuramenti ſolum quoad licita, honeſta, & poſſibilia. ex dictis Gregorij XIII. & Nicolai III. conſtitutionibus, Gloſſa in cap. 1. *de his, quæ fiunt à mai. par. cap.* & Gloſſa dicti cap.1. de iureiur. l. 6. quæ affert ad hoc idem confirmandum. l. qui cum tutoribus.§.vltimo.ff.de tranſact. l. ſi Procurator. §.penultimo. ff. de condit. indeb. & l. conditiones, cum l. ſeq. ff. de cond. iuſtit. Nullas quoque & irritas huiuſmodi conſuetudines, & ſtatuta, ac ordinationes contra libertatem Eccleſiaſticam, & ex Capitularibus delendas, decreuit Imp. Federicus II. in 2. lege Patauina approbata ab Honorio III. cap. nouerit, de ſententia excommunicationis, vt vidimus Theor. 15.

THEOREMA 354.

QVoad pœnas verò tranſgreſſorum tam exigentium tale iuramentum, quàm præſtantium, ſtatuit Gregorius §.3. vt ſi exigentes ſint in Pontificia dignitate, ſint à diuinis ſuſpenſi; ſi priuatæ perſonæ, ſint excommunicatæ, & inhabiles ad obtenta, & obtinenda; ſi vniuerſitates, conuentus, ciuitates, loca, ſint Eccleſiæ omnes eorum interdictæ, reſeruatis abſolutione & relaxatione ſuſpenſionis, & interdicti, Papæ.

Præſtantes verò tale iuramentum, ſi ſcienter præſtiterint, præter graue peccatum, quod contrahunt, vt in communi docent Sotus 3. d.39. quæſt.vn. art.3. l.8. de Iuſt. q.2. art.3. concl.3. Caiet. 2.2. q.98. art.2.& in ſum. v.periurium. cap.2. Couar. de pact. p.1.§.6.n.6. Val. 2.2.d.6. q.7. p.3. Sanchez l.3. cap.4. num.26. Suarez t.2. de rel. l.3.cap.19. Leſſius l.2.cap.42.n.18. Tum quia cum ſic iurantes teneantur efficere contrarium, perinde eſt, ac ſi falſum iurarent; tum quia magnam Deo irrogant iniuriam afferendo Deum in teſtem faciendi, quod eius legi contrarium eſt. præter, inquam, peccatum, quod committunt, vt puniantur in quo delinquunt, priuantur §.4. ipſo facto vſu, ac commodo rei, & gratiæ, ob quam iurarunt; ſi ignoranter, non tenentur ſeruare iurata. cap. quanto. extra de iureiur. & cap.1. l.6. eodem tit. cum non ſint ſeruanda, quæ vergunt in præiudicium animæ, & diſpendium æternæ ſalutis. cap.2. de pactis lib.6. & cap. ſi verò.extra de iureiur. cum nemo poſſit obli-

gari ad peccatum, quippe cum id implicet contradictionem. & declaratur irritum quicquid fuerit in contrarium attentatum.

SIXTI V.

Conſtitutionis 6. editæ anno 1585. quæ incipit. Hoc noſtri.

EPITOME 138.

Fauentes bannitis, & facinoroſis hominibus, ſunt rei læſæ Maieſtatis, rebelles, priuati omnibus feudis, officiis, honoribus, iuribus, &c.

INNOVAT §. 1 omnes, & ſingulas Conſtitutiones Prędeceſſorum, cum omnibus, & ſingulis in eis contentis, quæ his non aduerſantur, excepta excommunicationis ſententia per eaſdem Conſtitutiones promulgata contra tranſgreſſores, quam ne animarum perniciem potius, quàm ſalutẽ afferat, tollendam ducit.

§. 2. Mandat Baronibus ſub pœna 5000. aureorum, Communitatibus 2000. & Vniuerſitatibus 1000. ipſo facto incurrenda, pręter alia in prędictorum Conſtitutionibus contenta, vt teneant exquiſitiſſima diligentia territoria libera à Bannitis, & ſimilibus facinoroſis hominibus, etiam nondum condemnatis, quos S. R. E. rebelles, & publicos hoſtes declarat.

§. 3. Qui ſi ad dicta loca declinauerint, ſtudeant illos capere, captóſque tradant Pontificiis officialibus. nequeuntes autem capere ad Campanæ pulſum concitato populo ac Communitatibus, & Dominis circũuicinis perſequantur, & profligent.

§. 4 Nullæque cauilloſæ excuſationes in poſterum prædictis Communitatibus, & populis ſuffragentur.

§. 5. Particulares verò perſonæ armatæ accurrant contra bannitos ſub pœna 500. ducatorum aliíſque corporalibus, etiam vltimi ſupplicij, conatúmque omnem adhibeant in perſequendis, capiendis, profligandis hiſce nefariis.

§. 6. Sub iiſdem pœnis tam in vrbe, quàm extra nemo ſe opponat iuſtitiæ miniſtris, & executoribus, ſed omnes eis egentibus in præmiſſis auxilio, opem ferant.

§. 7. Si huiuſmodi perduelliones furtum, latrocinium, damna commiſerint in ciuitatibus, terris, oppidis, dominiis, locis, territoriis, & impunè euaſerint; Barones, Cõmunitates, loca, in quibus perpetrata fuerint, teneantur parti læſæ, & hæredibus reſarcire damna, & tantundem etiam ſoluere Cameræ.

§. 8. Duces, Principes, Marchiones, Officiales, & alij cuiuſcumque dignitatis etiam

Eccleſia

Eccleſiaſticæ, & gradus, ſexus, & ætatis maiores annis 15. S. R. Eccl. mediatè, vel immediatè in temporalibus ſubiecti, dominia, iuriſdictiones, & loca, etiam extra ſtatum prædictum obtinentes, qui prædictos perduelliones, & nefarios homines in ſuis terris, dominiis, domibus, tam in ipſo ſtatu, quàm extra conſiſtẽtibus, receptauerint, vel fouerint, vel id fieri permiſerint, vel impedierint, ne caperentur, vel liberauerint captos, carceres fregerint, inuaſerint, aut violentè tentauerint, vel ad hoc arma, aut homines miniſtrauerint, vel auxilium, conſilium, fauorem, publicè, vel occultè, per ſe, vel alios præſtiterint, vel præſtare permiſerint, iuſtitiæ miniſtros perterrefecerint, violauerint, impediuerint, vel conclamauerint ad arma, alióſue concitauerint, aut facientibus fauerint, vel alicuius Magnatis nomen auxilij cauſa aduerſus iuſtitiæ miniſtros inuocauerint, ſeu Franchiſias appellarint (contra quos etiam innouat conſtitutionem 12. Gregorij XIII. quæ incipit. *Et ipſa ratio*.) læſæ Maieſtatis reatum, & S. R. Eccl. rebellionis incurrant, omnibúſque priuilegiis, gratiis, libertatibus, indultis, exemptionibus, immunitatibus realibus, & perſonalibus, Ducatibus, Marchionatibus, Comitatibus, Ciuitatibus, caſtris, dignitatibus, etiam Eccleſiaſticis honoribus, iuribus, officiis, penſionibus, beneficiis, fructibus Eccleſiaſticis, reliquíſque immobilibus, mobilibus, & ſe mouentibus bonis, iuribus, & actionibus eo ipſo priuantur. Ipſique & filij eorũ ad illa, & alia in poſterum obtinenda, & ad quoſcũque actus legitimos exercendos, redduntur inhabiles, & indigni, perpetuique exilij à toto ſtatu Eccleſiaſtico vna cum familiis pœna damnantur; arces, domus, ędificia, ſolo æquentur, & Cameræ Apoſtolicæ bona incorporentur. Nec vllius vnquam dignitatis Eccleſiaſticæ, vel mundanæ, eis portæ patere poſſint. Eorum ſubditi liberantur à fidelitatis iuramento, & feuda, ac ſtatus, tanquam finita linea, & deuoluta ad Cameram confiſcantur: fideicommiſſa, ſubſtitutiones, & aliæ diſpoſitiones ſub quacumque verborum forma, ad hoc, vt durante vita delinquentis, fructus bonorum in vſum dictæ Cameræ deueniant, tolluntur, & abrogantur.

§. 9. Eaſdem pœnas incurrant Communitates, & Vniuerſita

uerſitates, ſi eoſdem facinoroſos receptauerint, tolerauerint, cibis, cõmeatu, auxilio, conſilio, vel quomodolibet iuuerint.

§. 10. & 11. Particularibus perſonis, qui prædictos nefarios non poſſunt capere, præcipit, vt eos illico propalent, & Officiales, ac populos conuocent, & vicinos, vt non poſſint euadere. Nec non & ſcientibus, aliquem in his culpabilem, vt intra tres dies reuelent, ſub pœna arbitraria iudici etiam vſque ad mortem incluſiuè.

§. 13. Reuocat omnia priuilegia de recipiendis, & non conſignandis talibus facinoroſis.

§. 14. Neque receptores, & fautores excuſentur prætextu agnationis, aut conſanguinitatis ab huiuſmodi pœnis incurrendis.

THEOREMA 355.

SIxtus V. in præſenti conſtitutione §. 1. innouat pœnas latas (excepta excommunicatione) in Prædeceſſorum conſtitutionibus contra bannitos, eorúmque complices fautores, & receptatores in terris mediatè, vel immediatè ſubiectis iuriſdictioni temporali Romanæ Eccleſiæ, cuiuſmodi eſt Pij II. num. 8. quæ incipit. *Ad retinendas*, vbi prohibentur, etiam habita pace, ab Officialibus ſtatus Eccleſiaſtici habere remiſſionem, vel ſaluum conductum, etiam per diem vnum, vel noctem, iubentúrque abeſſe à loco delicti per 50. milliaria; & ſi quando fuerint remiſſionem conſecuti, non poſſe tamen obtinere in locis, in quibus fuerant banniti officia, vel dignitates, ſed ſemper futuros infames, & ſuſpenſos, inhabiles ad teſtimonium ferendum, ad exercendum officium tabellionatus, iudicis, caeteróſque actus legitimos, inualidáque futura quæcumque fuerint in contrarium attentata, & tam ipſi, quam eligentes incurrunt mulctam 500. ducatorum. Itemque Pauli II. num. 4. quæ incipit. *Viros*. Innoc. VIII. num. 14. cuius initium eſt. *Licet*. Iulij II. num. 6. *Cum homines*. Leonis X. num. 36. *Omnes*, Clementis VII. num. 10. *In ſancta*, Iulij III. num. 17. *Cum ciuitates*. Pauli IV. num. 27. *In eminenti*. Pij V. num. 10. *ex ſuperna*. Gregorij XIII. num. 65. *Tanta*. & aliæ. Videatur Sayrus, l. 3. cap. 31. num. 16. 17.

THEOREMA 356.

DEinde §. 2. & 7. præcipit Barones, Ciuitates, & Vniuerſitates quàm diligentiſſimè cuſtodire territoria ab his facinoroſis, & perditis hominibus, ſiue iam condemnati ſint, ſiue nondum, ſub præſcripta pecuniaria pœna, & aliis (excepta excommunicatione) in prædeceſſorum conſtitutionibus decretis, & ſatisfactione damnorum, ſi quæ ab his perditis in territorio data fuerint, & pari mulcta pecuniaria applicanda Cameræ, ex §. 7. ſi prædicti banniti impunè euaſerint, de qua re Farin. t. 1. prax. crimin. quæſt. 24. n. 198.

ob præſumptam conniuentiam, & fauorem. Ideo in multis Italiæ locis, eorum ſtatutis conſtitutum eſt, vt datum damnum in ciuitate, caſtro, loco, villa reſarciatur ab incolis, quod ab iis datum præſumatur. ex Bartolo in l. dominus horreorum. ff. locati. in l. ſi ita. §. vltimo. ff. de fundo inſtructo inſtrum. leg. & l. 2. ff. de vi publ. Tiraquell. tr. de pœnis legum. & c. cauſa. 23. num. 11. Socin. ſen. conſil. 54. n. 12. lib. 3. Calcaneo. conſil. 39. & 63. Grammet. in conſil. 22. Cepolla conſil. 18. num. 23. Pariſio conſil. 158. num. 7. lib. 4. Quod etiam habetur apud Ariſtotelem lib. admirabilium. cap. 79. his verbis: *Ex Italia viam eſſe ad vſque Celtas, Gallos, & Celtiberos Heracleam vocatam, in qua Græci, & indigenæ tranſeuntes ab incolis obſeruantur, ne quid forte mali accidat: Nam & ij pœnas pendunt, damnumq; lege ſarciunt, in quorum finibus datum fuerit.*

Declarat verò ibidem Pontifex, hos facinoroſos, vulgò Foruſciti, rebelles, & publicos hoſtes S. R. E. Rebellis autem opponitur fideli, cum fidem datam ei, cui ſubditus eſt, non ſeruet, vt docet Bartolus in Conſtitutione Henrici VII. qui ſint rebelles. & Gigas lib. 1. de crim. læſæ maieſt. q. 25. & antiquitus Perduelles, ſeu Perduelliones dicebantur, quod parati ſint ad pugnam, & duellum contra Principem ſuum, & in eum arripiant arma, ex Giga loco cit. q. 27. Quare etiam efficiuntur hoſtes publici S. R. E. qui ſcilicet ei, aut quibus ipſa bellum decernit, ex l. 118. ff. de verb. ſig. & l. 24. ff. de captiu. ideo impune offendi poſſunt. ſtatutũ enim permittens quemquam impunè offendi, cenſetur ei bellum indicere, eúmque eſſe rebellem, & hoſtem, ex Bartolo in cit. Conſtitutione. Qui ſint rebelles. in verbo. *rebellando.* num. 22. Menochio l. 5. de præſumpt. præſump. 45. num. 8. Baldo in l. 1. num. 21. Cod. de hæred. inſtit. Ancharano & Imola in c. 2. de teſtam. Tuſco v. banniti concl. 19.

Quia verò hoſtis patriæ gaudere non debet priuilegiis, & beneficiis patriæ. l. amiſſione. §. qui deficiunt. ff. de capit. diminut. cum non ſit præſumendum patriam velle in hoſtem, & rebellem ſibi odioſum conferre beneficium. l. Lucius. §. Lucius Titius de leg. 2. cenſetur etiam talis bannitus hoſtis declaratus, priuatus commodis, & beneficiis ciuitatis, à qua bannitus eſt; vnde non poterit teſtari, alióſque actus legitimos exercere, ſecundum ſtatuta ciuitatis, à qua bannitus eſt. ex Menoch. loco cit. num. 3. 4. & ſeqq. Claro. § teſtamentum. quæſt. 19. Bartolo. in l. eius qui. §. 1. ff. de teſtam.

THEOREMA 357.

STatuuntur § 5. 6. 8. & ſeq. pœnæ in receptatores, conſulentes, fauentes, auxiliantes bannitis per ſe, vel per alios, publicè, vel occultè, & fieri permittentes, vel non impedientes, quas extendit etiam ad reſiſtentes miniſtris iuſtitiæ, vel eos perterrefacientes, de quibus Menoch. l. 2. de arb. c. 583. & Farinacius t. 2. prax. crim. q. 32. vel eorum è manibus aliquem extrahentes, aut facientes aufugere; quod etiam facere monachos vetuit Arcadius, & Honorius in l. additos de Epiſ. aud. Videndus Rodex. t. 2. quæſt. 33. art. 3. aut violantes

lantes carceres, aut conclamantes ad arma, aut appellantes Franchiſias, &c. cuiuſcumque ſint dignitatis, etiam Eccleſiaſticæ, & gradus, ſexus, ætatis, maiores annis 14. mediatè, vel immediatè ſubiectos temporali iuriſdictioni S.R.E. tam in ipſo ſtatu, quam extra, obtinentes dominia, loca, & iuriſdictiones.

Porrò in additionibus ad deciſionem. 61. Romanæ Rotæ, littera E. declaratum eſt, per mediatè ſubiectos non intelligi eos, in quos ſunt maiora feuda alienata, vt Ducatus Vrbini, Parmæ & Placentiæ, Neapolis, & Siciliæ regna. Et §. vltimo negat admittendam excuſationem, etiam prætextu affinitatis, vel conſanguinitatis receptatoribus, aut fautoribus horum perduellium. receptio enim eorum, inter quos nulla eſt affinitas vel vel conſanguinitas, iam ante hanc bullam, indicium, & præſumptio erat recipientem ſcienter delinquentem, delictum fieri mandaſſe, vel certè eius fuiſſe conſcium. vt docet Menochius lib. 1. de præſumpt. quæſt. 89. num. 108. cum Gandino tr. de Maleficiis, in Rubr. de indiciis dubit. ad torturam. Bonifacio de Vitalinis in tract. maleficiorum. in Rub. de indiciis n. 25. Paride Puteo. tr. de Syndicatu. in verb. Tortura. 3. Angelo Aretino tr. de maleficiis in verb. fama publica. & Iacobo Nouell in pract. Crim. tr. ad defenſam. num. 94. Denique hoc etiam loco moneo, iuſſu Clementis Octaui anno 1601. promulgatum fuiſſe edictum Congregationis ſuper Regulares, de non retinendis in locis Eccleſiaſticis, in Italia tamen, Bannitis, & decoctoribus; idque regularibus quidem, ſub pœna priuationis officiorum, cæteris verò Eccleſiaſticis ſub pœna ſuſpenſionis. Similium litterarum ſcriptarum à Card. de Flor. ad Neap. Nuncium nomine Clem. VIII. meminit Farin. de Imm. Eccl. cap. 3. num. 57. & 64. & Mar. Italia l. 1. de Imm. Eccl. c. 5. & referuntur cum aliis ad Bononienſes ab eodem Farinacio, loco cit. num. 348. 349.

EIVSDEM SIXTI V.

Conſtitutionis 15. olim 17. editæ anno 1585. quæ incipit. Romanus Pontifex.

EPITOME, 139.

DECERNIT §. 3. vt omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi & Epiſcopi, etiam ſi Cardinales ſint; antequam conſecrentur, vel ſi ſint conſecrati, antequam pallium accipiant, aut ſi ad aliam Eccleſiam transferantur, antequam ſe immiſceant regimini illius, ſi ſint in Curia Romana, in manibus Cardinalis Diaconi, ordine prioris; ſi abſentes, in manibus Antiſtitis, delegati à Sede Apoſtolica ad impendendum munus prædictum, aut ad tradendum pallium, iurent iuxta formam Cancellariæ Apoſtolicæ perſonaliter ſtatutis temporibus, ſe viſitaturos limina Apoſtolorum, & reddituros rationem de toto paſtorali

Viſitāda à Prælatis certis temporibus Apoſtolorū limina.

Suſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ, adminiſtratione que ſpirituali, & tēporali, & perceptione fructuū.

ſtorali corum officio, déque rebus omnibus ad ſtatum Eccleſiarum, quibus præſunt, ad Cleri, & populi diſciplinam, & animarum, quæ illorum fidei ſunt creditæ, ſalutem pertinentibus: Ac Apoſtolica mandata humiliter execepturos, & quàm diligentiſſimè executuros.

§. 4. Vel ſi legitimo impedimento detenti fuerint, ſe id facturos per nũcium ad id habentem ſpeciale mandatum, de gremio Capituli, aut alium in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutum; aut ſi talem non habeant, per Diœceſanum ſacerdotem, & ſi careant clero omnino per alium aliquem presbyterum ſæcularem, aut regularem ſpectatæ probitatis, & religionis, de prædictis omnibus planè inſtructum. déque huiuſmodi impedimento debeant docere per legitimas probationes ad dictũ primum Diaconum per ſuprà dictum nuncium, tranſmittendas.

§. 5. Et tunc poſſent Principes temporales per Epiſcopum, aut nuncium ſua negotia cum Sede Apoſtolica tractare.

§ 6. Porrò qui ſunt in Italia, aut eius inſulis, veluti Siculi, Sardi, Corſi, & alij adiacentium prouinciarum Italiæ, ac etiam Dalmatiæ, & Græcorum è regione Italiæ, & Siciliæ, tertiò quoque anno; Germani verò, Galli, Hiſpani, Belgæ, Boemi, Vngari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, & cæteri omnes, qui in Europa ſunt citra mare Germanicum, & Balticum, ac omnium inſularũ maris mediterranei, quarto anno. Et qui intra Europæ fines ſunt, his prouinciis remotiores, ac etiam Africani littoris noſtri aduerſi, ac inſularum Oceani Septentrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africæ citra continentẽ noui Orbis, quinto anno. Aſiani verò, & cæteri omnes, decimo anno. & nouus Prælatus annos numerare debet ab vltima viſitatione ſui Prædeceſſoris.

§. 7. & 8. Inobedientes autem ipſo facto ſuſpendit ab ingreſſu Eccleſiæ, adminiſtratione ſpirituali, & temporali, perceptionéque fructuum, quos interim Capitulum ſine mora exigat, & expendat in fabricam, vel ornamenta Eccleſiæ, prout exiget maior neceſſitas. & tandiu ſint ſuſpenſi, donec à Sede Apoſtolica obtineant relaxationem.

THEOREMA 358.

ANtiquiſſimus mos eſt inuiſendi religionis gratia ex to-

to Chriſtiano orbe limina SS. Petri, & Pauli. Quare etiam perſecutionis tempore ſub Claudio iuniore ex Perſide Romam ad ea viſitanda venerunt Marius, Martha, Audifex; ſub Numeriano ex Africa Maurus, & alij, vt ex Martyrologio Romano, illorum actis, Surio, Baronio, & aliis conſtat. & multo magis Eccleſiæ pace reddita, adeo vt non tantum Prælati, & Eccleſiaſticæ perſonæ, & fideles priuati, ſed etiam Imperatores, & Reges ipſi ad veneranda Apoſtolorum Petri, & Pauli ſepulchra humiliter accederẽt. vt teſtis eſt D. Auguſtinus ſerm. 28. de ſanctis, vbi inquit, *Nunc ad memoriam Piſcatoris flectunt genua Imperatores; ibi radiant gemmæ diadematis, vbi fulgent beneficia Piſcatoris.* & epiſt. 42. *Videtis & imperij nobiliſſimi eminentiſſimum culmen, & ſepulchrum Piſcatoris Petri ſubmiſſo diademate ſupplicare.* & D. Chryſoſtomus in 2. ad Cor. hom. 26. *Seruorum Chriſti ſplendida ſunt ſepulchra, quæ vrbem maximè Regiam occuparunt, & dies perſpicui ſunt: diem feſtum terrarum orbi facientes, non ædificiorum amplitudine, & ſplendore* (hac enim parte excellunt) *ſed quod amplius eſt conuenientium ſtudio. Nam & ipſe ille purpura indutus peregrè proficiſcitur ſepulchra illa complexurus, & faſtu depoſito contingit ſanctos, rogans, vt ſibi apud Deum patrocinentur: & tabernaculorum opificem, & piſcatorem patronos etiam mortuos deprecatur, diadema geſtans.* & in homilia. quod Chriſtus ſit Deus. *Relictis omnibus ad ſepulchra Piſcatoris, & Pellionis currunt & Reges, & Præſides, & milites. & Conſtantinopoli Reges noſtri magnam gratiam putant, ſi non prope Apoſtolos, ſed ſi vel extra eorum veſtibula, corpora ſua ſepeliantur, fiantq́; Piſcatorum oſtiarij Reges.* Ibidem plurima ſolita patrari miracula ſignificat Hermetis nutrix in actis S. Alexandri Papæ apud Surium die 3. Maij, cum ait. *Tu ſi ad limina Petri duxiſſes eum, & Chriſto credidiſſes, hodie filium tuum haberes incolumem.* Videatur etiam S. Paulinus Nolanus epiſt. 13. & 16. de huiuſmodi conſuetudine, & infra Theorem. 419.

THEOREMA 359.

Eccleſiæ igitur paſtores Apoſtolicæ ordinationi ſubiectos, adſtrictos fuiſſe viſitare certis temporibus eadem ſacroſancta limina, etiam ante Anacletum, perſpicuum eſt, ex cap. iuxta. d. 93. quod ita habet. *Iuxta ſanctorum Patrum, & Canonum inſtituta, omnes Epiſcopi, qui huius Apoſtolicæ ſedis ordinationi ſubiacent, qui propinqui ſunt, annuè, circa Idus Maij Sanctorum Principum Apoſtolorum Petri, & Pauli liminibus præſententur, omni occaſione ſepoſita: qui verò de longinquo iuxta chirographum ſuum impleant. qui autem huius Conſtitutionis contemptor extiterit, præterquam ſi ægritudine detentus fuerit, ſciat ſe Canonicis ſubiacere ſententijs.* In forma quoque iuramenti, quod Epiſcopi, à Papa promoti ei præſtabant, præſcripta à S. Gregorio extra. de iureiur. cap. Ego. §. 7. ita ſcriptum eſt. *Apoſtolorum limina ſingulis annis, aut per me, aut per certum nuncium viſitabo, niſi eorum* (ſucceſſoribus Petri) *abſoluar licentia. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta Euangelia.*

Quare etiã videmus anno 723. Gregorium II. certiorem factum de progreſſibus Euangelicæ prædicatio

dicationis S. Bonifacij, illum Romam vocaſſe ad Apoſtolorum limina. & ab eo poſt confeſſionem rectæ fidei præſtitum Iuramentum, ab omnibus ordinatis Epiſcopis præſtari conſuetum, de obedientia Romanis Pontificibus exhibenda, & omni ſacræ fidei traditione exactè obſeruanda. Et Gregorius VII. anno 1081. reprehendit Archiepiſcopum Rothomagenſem, quod diſtuliſſet inuiſere ſacra limina Apoſtolorum, *cum tamen* (vt ait) *ab ipſius mundi finibus etiam gentes nouiter ad fidem conuerſæ, tam mulieres, quàm viri, ſtuderent annuè ad ea venire.* Eadémque de cauſa eodem anno corripuit Laufrancum Archiepiſcopum Cantuariæ, quod etſi inuitatus diſtuliſſet Romam ad eadem Apoſtolorum limina accedere: cum multi longè remoti licet inualidi, & infirmi, & à lectulis vix valentes ſurgere, ad eadem limina vehiculis properarent. Quare decreuit, vt ſi intra quatuor mẽſes Romam non accederet, ſuſpenſus eſſet ab officio Epiſcopali. Videatur etiam c.4. extra. de electione, & Concilium Romanum Generale in cauſa Henrici Imperatoris celebratum à Paſchali anno 1102.

Sixtus igitur V. in præſenti Conſtitutione rectè ſtatuit Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, & Epiſcopos ſtatutis temporibus teneri ex Iuramento iuxta formam Cancellariæ initio ſuarum aſſumptionũ præſtito accedere ad Apoſtolorum limina, & reddere ſucceſſoribus D. Petri rationem ſuæ adminiſtrationis, & ſuarum Eccleſiarum ſtatus, nec non recipere à Sancta Sede cęterarum omniũ matre, ac magiſtra, mandata, vt exigit obedientiæ ratio, quæ à cæteris illi debetur, eáque quam diligentiſſimè executioni mandare, iuxta c. ſic omnes. cum tribus ſeqq. diſt. 19. vt hoc modo inter caput, & membra reliqua legitima, & debita ſubordinatio, & fides Catholica in toto Eccleſiæ corpore ſeruetur incorrupta. rectè ſi quidem ſcriptum eſt ab Irenæo l.3.c.3. *ad hanc Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt vbique fideles: in qua ſemper ab iis, qui ſunt vndique, conſeruata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Et ab Anacleto epiſt.3.c.3. & habetur. c. ſacroſancta d. 22. *Hæc verò Apoſtolica Sedes cardo, & caput* (vt prætactum eſt) *omnium Eccleſiarum à Domino, & non ab alio eſt conſtituta; & ſicut cardine oſtium regitur, ſic huius Sanctæ Sedis auctoritate omnes Eccleſiæ Domino diſponente reguntur.* Id verò per ſe ipſos ceſſante legitimo impedimento facere tenentur, quod ſi non poſſunt, facient, ex §. 4. per idoneum nunciũ, vt præcipitur etiam de Iureiurando. c. Ego. & c. iuxtà. iuncta Gloſſa d. 93. Et quidem, quicquid antea ſeruaretur, cum nõ ſemper ſeruatum ſit idem temporis interſtitium, Itali, & proximè Siculi, Sardæ, Corſi, Dalmatæ, Græci è regione Italiæ ex §.6. tertio quoque anno inuiſent. facile enim, nec longum, nec periculoſum iter conficere poſſunt, quanquam Siculis D. Gregorius indulſerit, vt non tertio quolibet anno, vt antea conſueuerant, ſed ſolum quinto, inuiſerent: Germani, Vngari, Galli, Hiſpani, Angli, Scoti, Hiberni, quarto: Qui remotiores Europæ partes habitant, littus Mediterraneum Africanum, Inſu-

las Oceani Septentrionalis vltra mare Germanicum,& Balticum,& Occidentales citra continentem noui Orbis, quinto: Aſiam,& cæteri remotiores, decimo. Ita tamen vt anni ab vltima viſitatione prædeceſſoris computentur à nouo Præſato innumero. aliàs enim nimis diuturnum interſtitium ob præcedentem mortem, aut alium caſum intercedere poſſet, inter vnam, & alteram viſitationem, quod perquam damnoſum eſſet Eccleſiis. Et niſi id faciant, incidunt in ſtatutas §.7. & 8. cenſuras, & pœnas. vt ſint reliquis documento, & magnitudine pœnæ perterreantur cæteri, iuxta ſenſum Platonis in Gorgia, Cæſaris lib. 6. de bello Gallico, Senecæ lib. 1. de ira, & Gellij l. 6. c. 14. Vt etiam Gregorius VII. Lanfrancum Archiepiſcopum Cantuarienſem ab Epiſcopali officio ſuſpendit, ni intra quatuor menſes veniret, vt diximus.

EIVSDEM SIXTI V.

Conſtitutionis 17. olim 21. editæ anno 1585. quæ incipit.

Cœli, & terræ.

EPITOME 140.

Aſtrologi iudiciarij ſubiiciũtur punitioni Inquiſitorum, & ſcripta huiuſmodi prohibẽtur ſub cenſura Indicis.

ORDINARIOS, & Inquiſitores iubet §. 3. procedere, & canonicis, atque aliis arbitrariis pœnis punire Aſtrologos, Mathematicos, atque alios quoſcunque Aſtrologiam iudiciariam (præterquam circa agriculturam, nauigationem, & medicinam) exercentes, & facientes iudicia, & natiuitates, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, caſibus fortuitis, & actionibus ex humana voluntate pendentibus affirmant aliquid euenturum, etiam ſi proteſtentur ſe id non certò affirmare. Similiter eos, qui huiuſmodi diuinandi artes docent, aut diſcunt, eoſque, qui illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, præmiſſaque ſcelera faciunt (nempe Hydromantiæ, Pyromantiæ, Negromantiæ) ad inueniendos Theſauros, & facinora perpetranda, vel adhibitis circulis, diabolicis characteribus, candelis, &c. vel in eis ſe quomodolibet intromittunt.

§. 4. Prohibet quoque omnes, & ſingulos libros, & tractatus huiuſmodi Iudiciariæ Aſtrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, artis Magicæ, vel in quibus ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, execrabiles incantationes, & ſuperſtitiones cõtinentur, ſub pœnis, & cenſuris Indicis, legi, aut quomolibet retineri, ſed vult eos Ordinariis, aut Inquiſitoribus conſignari, non obſtantibus, &c.

THEO

THEOREMA 360.

DAmnat hoc loco Sixtus Ge-
nethliacos, eorúmque do-
ctrinam, de futuris euentibus, &
fortuitis caſibus prædictiones, vt-
pote vanas, & falſas, improbo-
rúmque hominum ad conſulen-
tium euacuanda marſupia, ex Cle-
mente Alexandrino l. 10. in Iulia-
num, & Phauorino apud Gellium
l. 14. c. 1. aſtutia, & fraudibus dæ-
monum introductas, vt miſeros
homines auertant à ſalutis via, &
laqueo damnationis inuoluant.
2 Neque id nouum eſt. Etenim &
diuino iure peſtis hæc damnata
eſt, Iſaiæ. c. 47. *Stent, & ſaluent te
augures cœli, qui contemplantur ſydera,
& ſupputant menſes, & ex eis annun-
ciant ventura tibi*, &c. Ieremiæ c. 10.
*iuxta vias gentium nolite diſcedere, &
à ſignis cœli nolite timere, quæ timent
gentes, quia leges populorum vana ſunt.*
Et Ætorum 19. libri, qui ad curio-
ſitatem geniturarum, teſte D. Aug.
in Pſal. 61. Chryſ. Beda, OEcu-
menio ibidem, pertinebant, com-
2 buſti ſunt. Et iure Canonico, 26.
quæſt. 2. c. illud. c. illos planetarios.
c. ſed & illud. & quæſt. 3. c. igitur.
quæſt. 5. c. ſi quis Epiſcopus. c. Au-
guriis. & de ſortilegiis. c. 1. vbi di-
citur. *Nec diuinationes aliquas in ali-
quibus rebus quis obſeruare præſumat,
qui autem contra fecerit*, 40. *dies pœ-
niteat*. & c. 2. presbyter, quia per in-
ſpectionem aſtrolabij, furtum in-
quiſierat, per annum ſuſpenſus eſt
à diuinis. Concil. Tolet. 1. c. vltim.
*Si quis Aſtrologiæ, vel matheſi creden-
dum eſſe duxerit, Anathema ſit*. Con-
cil. Bracarenſi. 1. c. 9 *Si quis animas,
& corpora humana fatali ſigno credit
adſtringi, ſicut Pagani, & Priſcillia-
niſtæ dixerunt, anathema ſit. Si quis
12. ſigna, quæ Mathematici obſeruare
ſolent per ſingula animæ, vel corporis
membra eſſe diſpoſita, credit, anathema
ſit*. In Indice librorum prohibito-
rum Concil. Tridentini regula 9.
Concilio Mediolanenſi ſub D. Ca-
rolo. p. 1. Alexandro IV. bulla 12.
§. 4. Innoc. VIII. bulla 1. Leone X.
bulla 7. §. 41. Adriano VI. bulla 2.
Et à Patribus communi conſenſu, 3
Tertuliano. l. 2. de Idololatria, Ta-
ciano in oratione contra gentes,
Euſebio. l. 14. c. 4. de præpar. &
apud eundem. l. 6. cap. 9 Origene,
Epiphanio, qui lib. de ponderibus
ait Aquilam Ponticum eruditione
interpretandi diuinam ſcripturam
celebrem ab Eccleſia eiectu, quod
geniturarum interpretationibus,
& natiuitatum horoſcopis vaca-
ret, Lactantio lib. 2. diuin. Inſtit.
c. 17. Cyrillo Alexandrino. l. 10. in
Iulian. Hieronymo l. 2. in Iere-
miam. c. 10. Ambr. l. 4. in Hexam. c.
4. Aug. l. 2. de Geneſi ad litt. c. 17. l.
4. confeſſ. c. 3. l. 7. c. 6. l. 2. de doctr.
Chriſt. c. 19. 20. 21. l. 5. de ciuit. c. 5.
& ſeq. l. 83. qq. q. 45. & in Pſal. 61.
Chry. hom. 2. ad c. 2. D. Matt. Greg.
hom. 2. in c. 5. D Matt. Et Theo- 4
logis ſcholaſticis. S. Thom. 1. p. q.
115. 1. 2. quæſt. 9. art. 5. 2. 2. quæſt.
95. l. 3. contra gent. c. 92. l. 3. de ani-
ma. tex. 150. & opuſc. 26. de Iudi-
ciis aſtrorum, Scoto. 2. ſent. d. 19.
quæſt. 3. Bonau. 2. d. 14. art. 4. quæſt.
3. Richar. ibidem art. 3. quæſt. 5.
Michael Medin. l. 2. de recta in
Deum fide. Suarez l. 2. de ſuperſtit.
c. 11. & diſput. metaphy. 35. quæſt.
4. Molina 1. p. quæſt. 57. art. 3. Azor
tr. 1. l. 9. c. 13. & ſeq. Tolet. l. 4. c. 14.
15. 16. Pereria, de Magia toto l. 3.
præſertim c. 2. Salas 1. 2. quæſt. 9.
art. 5. Valentia. 2. 2. d. 6. quæſt. 12.
puncto 3. Fonſeca l. 6. Metaphy. c.
2. quæſt.

2. quæſt. 1. Vaſquez. d. 207. Martino del Rio l. 1. c. 3. quæſt. 1. l. 4. c. 3. quæſt. 1. Sanchez l. 2. in decal. c. 38. 40. & ſeq. Leſſio l. 2. c. 43. dub. 6. Alexand. de Angelis totis quinque libris in Aſtrologos, & aliis pluri-
5. bus. Et ll. citatis l. artem. Cod. de Malef. & Math. vbi dicitur. *ars autem Mathematica damnabilis eſt, & interdicta omnino.* l. Nemo. ibid. *ſileat* (ait) *omnino perpetuo diuinandi curioſitas, etenim ſupplicio capitis ferietur gladio vltore proſtratus, quicunque iuſſis noſtris obſequium denegarit.* Et in Cod. Theodoſiano ſub tit. de ſacrif. Pagan. ita ſtatuitur. *Ne quis mortalium ita faciendi ſacrificium ſumat audaciam, vt inſpectione iecoris, extorumque præſagio, vanæ ſpem promiſſionis accipiat: vel, quod eſt deterius, futura ſub execrabili conſultatione cognoſcat: acerbior enim cruciatus imminebit ei, qui contra vetitum præſentium, vel futurarum rerum explorare tentauerit veritatem.* & Auguſti tempore, vt docet Dio. Caſſius. l. 49. Aſtrologi, & Præſtigiatores vrbe expulſi ſunt. annoque 12. Claudij Imp. factum eſt ſenatuſconſultum de eiſdem Mathematicis tota Italia pellendis, vt ſæpe alias contigit. *Humana enim curioſitas*, vt ait Tacitus. l. 12. *agebat, vt quos Imperatorum ſæpius exagitabant edicta, iidem reuocarentur in*
6. *vrbem.* His decretis, & legibus ſubſcripſerũt vtriuſque Iuris prudentiſſimi. vt Abbas, Ancharanus, Io. And. extra c. 1. & 2. de ſortileg. Turrecremata in c. illos planetarios. 26. q. 2. Baldus, Salycetus, & alij in l. citata, Artem. & l. Nemo. Paulus Grilland. tr. de ſortileg. q. 11. Proſper Farinacius to. 1. prax. crim. quæſt. 20. num. 108. & ſeqq. Nau. in relect. cap. Nouit. de Iudiciis. num. 16. vbi eos, vt peſtilentes homines fugandos ſcribit. Et 7.
ex Philoſophis Socrates apud Euſebium. l. 14. c. 4. Marcus Tullius l. 2. de diuinat. Panetius ibidem. Bardeſanes Syrus apud Euſebium l. 6. c. 8. Phauorinus apud Gellium. l. 14. c. 1. Marſil. Ficinus in Plotinum, Petr. Crinit. l. 8. c. 9. de honeſt. diſcip. Picus Mirandulanus libris 12. in Aſtrologos. & alij innumeri. Et damnat ipſa ratio. 8.
Tum quia inutilis eſt diuinatio 1.
hæc, vt argumentatur apud Gellium Phauorinus. *Aut enim aduerſa ventura docent diuinatores aut proſpera; ſi proſpera, & fallunt, miſer fies fruſtra ſperando; ſi aduerſa, & mentiuntur, miſer fies fruſtra timendo: ſi vera reſpondent, quæ non ſunt proſpera, iam inde ex animo miſer fies, antequam è fato fias; ſi felicia promittunt ea, quæ ventura ſunt, tunc planè duo erunt incommoda, nam te expectatio ſpei ſuſpenſum fatigabit, & futurum gaudij fructum tam tibi ſpes deflorauerit.* Quod etiam argumentum fuſè perſequitur Cicero lib. 2. de diuinat. Adde ex eorundem Aſtrologorum doctrina, non poſſe huiuſmodi futurorum præſcitiones mutari, quis igitur huius diſciplinæ fructus? meritò itaque Euſebius. l. 4. c. 2. Baſilius hom. 4. in Hexam. S. Ambr. l. 4. in Hexam. c. 4. M. Tullius loco citato clamant, inutilem
eſſe hanc artem. Tum ex Iulio Pau- 2.
lo. l. 5. recept. ſent. tit. de vaticinatoribus, quia eſt ſeditioſa. cum ad alicuius rei ſpem facile perturbentur popularium animi; vnde qui de ſalute Principis, vel de ſumma reipublicæ mathematicos conſulit, cum eo, qui reſponderit, capite puniri iubet. Quod etiam ſentit Tacitus, qui lib. 12. & 17. ſcribit, hoc

hoc genus hominum eſſe Principibus inuiſum, & infidum, ſperantibus verò fallax. Et ideo huiuſmodi Aſtrologorum præſagia ſunt infenſa Principibus. Quod ipſe etiam Iulius Firmicus l.4.mathem. c.33.vidit, dum cauet, ne de ſtatu reipublicæ, vel de vita Romani Principis aliquid interroganti reſpondeas: non enim oportet, vel licet, vt de ſtatu reipubl. aliquid nefaria curioſitate dicamus. Sed & ſceleratus, atque omni animaduerſione dignus eſt, ſi quis interrogatus dixerit de Imperatore.

3 Tum quia impia, cum inducat fatum, & de medio tollat liberum hominis arbitrium, virtutes & vitia, pœnas, & præmia actionum, ſi id, quod ſumus, à natura, & aſtrorum qualitatibus ſumus. Quo poſito, rectè illud infert. D. Ambr. l.4.in Hexam.c.4. Nemo ergo debet vitam ſuam, ſtatum, moreſque mutare. Neque eniti, quò melior fiat. eáque in perſuaſione neque probum potes laudare, neque condemnare improbum, cum neceſſitati natiuitatis ſuæ reſpondere videatur. Et quomodo Dominus aut bonis præmia propoſuit, aut improbis pœnas, ſi facit neceſſitas, & conuerſationem ſtellarum curſus informat? & quid eſt aliud, quàm hominem ex homine exuere, ſi nihil moribus, nihil inſtitutioni, nihil ſtudiis derelinquunt? Ob id neceſſariò dicendum eſt aut illa cæleſtia non ſignificare humanas actiones, contra quam contendant aſtrologi, aut actiones humanas neceſſariò euenire, quod eſt impium.

4 Tum quia ridiculum eſt adeo multa ſtellis, earúmque coniunctionibus adſcribere. v.g. quis, quando, quo loco, quibus parentibus naſceretur, quibus nuptiis, filiis, honoribus, amicis, ſociis, diuitiis, ſeruis potiretur, quod genus vitæ eligat, quam diſciplinam vel artem ſequatur, quæ ſit aditurus pericula, quæ ſcelera patraturus, quas inimicitias initurus, quo obiturus genere mortis, & ſexcenta huiuſmodi. adeo ne tam multæ in conſtellatione vniuſcuiuſque habentur?

5 Sed & quomodo in cognitionem huiuſmodi regularum, ex quibus tam multa intelliguntur ſecundum Aſtrologos, ventum eſt? cum humanum ingenium eas ex ſe aſſequi non poſſit, cum præter motum, & lumen nihil aliud nouerimus in ſtellis? Deus ne reuelauit? at Deus hæc reprehendit, & damnat, vt dictum eſt. An experientia magiſtra id cognitum? at id impoſſibile, cum idem aſpectus ſyderum non recurrat ob motum octauæ, & nonæ ſphæræ, & effectus potuerit euenire aliis de cauſis, quàm natiuitatis conſtellatione. Vnde Marſilius Ficinus in com. ad lib. Plotini, vtrum ſtellæ aliquid agant, quæritur inter ſapientes, ait. *Sed omnium, quæ nobis accidunt, fiúntve à nobis, manifeſtas, ſufficienteſq; cauſas apud nos reperimus, in propria generis noſtri natura, in conſuetudine, affectu conſilio, actione, occaſione, concurſuq; circunſtantium cauſarum, neque vnquam ſine his cauſis à cœlo fit aliquid, vt nihil opus ſit hominem in cœlo cauſas perſcrutari, quæ ſæpè in terra patent.*

Non igitur mirum ſi tam ſæpè Aſtrologi falluntur, vt oſtendunt infiniti caſus, qui contra Aſtrologorum prædictiones eueniunt. v.g. teſte Cicerone l.2.de diuinit. cum promiſiſſent Aſtrologi Pompeio, Craſſo, Cæſari lætiſſima omnia, &

non niſi ſenes domi, cum gloria morituros, eorum quiſque infæliciter, & immaturè periit. Adde ſi tam multa falſa prædicuntur ab Aſtrologis circa res merè naturales, ventos, nubes, pluuias, ſerenitates, ardorem, frigus, niues, ſterilitatem, vbertatem, quas produnt per Ephemerides, quã multa eueniunt contra prædictiones in iis, quæ pendent à libera hominis voluntate? certè Phauorinus loco citato vix milleſimam partem eorum, quæ dicuntur, accidere ſentit. Denique ſi ipſi Aſtrologi, quæ ſibi imminent, non norunt, cum plures ex iis ob ſuas prædictiões è medio à Principibus ſublati ſint, vt refert Alexander de Angelis l. 5. cap. 10. Ammianus Marcell. l. 29. Sozom. l. 6. c. 35. Quomodo ſcient, quæ ſint aliis euentura? Solius igitur dæmonis denunciatione curioſos homines decipere ſatagentis, prædictæ regulæ conſcriptæ ſunt. vt ſentit D. Aug. l. 2. de doct. Chriſt. c. 14. & l. 5. de ciuit. c. 1. & 17.

THEOREMA 361.

ITaque §. 3. quicquid in contrarium iure communi. cap. accuſatus. §. licet. de hæret. lib. 6. ſtatutum eſſet, Sixtus V. mandat per inquiſitores inquiri. Primò, contra Mathematicos vanitatem iudiciariam exercentes, facientéſque iudicia, & natiuitates, quibus de futuris contingentibus, ſucceſſibus, caſibus, & actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid euenturum affirmatur. Excipit enim prædicentes, & facientes iudicia de agricultura, vt fecit Virg. in Georg. & Aratus in Phænomenis, deſcribentes indicia ventorum, imbrium, ſerenitatum. De re nautica; acceſſu enim, receſſúque Solis, & Lunæ, fiunt variæ temporum viciſſitudines, de quibus Ariſtoteles l. 2. meteor. cap. 2. Et de re medica. vnde Hippocrates in l. de aëre, aquis, & locis, vult medicò maximè obſeruãda æquinoctia, & ſolſtitia, quod tunc maximè aër immutetur, & corpora alterentur. & ideo dies aliqui ad ſumendas medicinas iudicentur inutiles, alij è contra vtiles. Huiuſmodi namque Aſtrologia eſt naturalis, ſolúmque coniectat ea, quæ naturaliter in hoc mũdo contingunt, pluuias, nubes, ventos, frigora, calores, ſerenitates, tempeſtates, & ſimilia, quæ permittitur iure canonico, & ciuili. & ad hoc etiam facit, quod habetur Gen. c. 1. facta eſſe aſtra in ſigna (ſerenitatis ſcilicet, & tempeſtatis) & anni tempora (veris, æſtatis, autumni, & hyemis, ex Gloſſa, Baſilio, & Auguſtino) & Chriſtus ipſe inde ſumpſit ſimilitudinem, *rutilat cœlum*. &c.

Quæ autem damnatur Aſtrologia, eſt iudiciaria, & diuinatoria de rebus fortuitis, & à libera hominum voluntate pendẽtibus, ex vanis ſyderum, & ſimilium obſeruationibus. Cui congruit quod ſcribit Arianus l. 8. de rebus geſtis Alexandri, Gymnoſophiſtas apud Indos eſſe diuinandi peritos, nec alteri permitti diuinationem: illos autem ea tantum prædicere, quæ, vel ad anni tempora pertinent, vel ſi qua publica calamitas immineat incolis. Si quis autem eorum ter in diuinando errauerit, perpetui ſilentij pœna mulctari.

Addit Pontifex nec tales excuſari, licet proteſtentur ſe id non affirmare certò, id enim videntur facere ad dedecus artis, & fraudes tegen

tegendas, ſtatutáſque pœnas vitandas. vt notauit etiam Leſſius l. 2. cap. 43. n. 41. 42. Valentia 2. 2. d. 6. q. 12. p. 3. Martinus Delrio l. 4. c. 2. q. 3. Sanchez l. 2. c. 38. n. 34. Salas 1. 2. q. 9. art. 5. tr. 5. diſput. 2. ſect. 3. n. 36. præterquam quod hic etiam modus prænunciandi futura, eſt etiam reipub. valdè periculoſus, & expoſitus multis ſuperſtitionibus, & præſumitur ex occulta ſocietate cum dæmone pendere, cum ex aſtris nihil tale colligi poſſit; ac propterea cum D. Auguſt. dicit hoc loco Sixtus, hæc temerè affirmantes, credentes, attendentes, interrogantes Chriſtianam fidem, & baptiſmum eſſe præuaricatos.

Secundò, contra eos, qui ſimiles dānatas artes, & vanitates docent, & addiſcūt, cæteróſque cōmittentes prædicta deteſtanda ſcelera, & delicta, vel quouis modo ſe in eis immiſcentes, cuiuſcunque ſint dignitatis, gradus, ſexus, conditionis. Vt etiam ne ars Magica doceretur, aut addiſceretur ſanciuit Valentinianus Imp. l. culpa. Cod. de Maleficiis. idem conſtat ex c. aliquanti. 26. quæſt. 5.

THEOREMA 362.

SImiliter. §. 4. prohibet tertio loco omnia ſcripta Aſtrologiæ Iudiciariæ, & Geomantiæ, quæ diuinat aliquid incognitū ex terreſtri corpore ex Iſidoro. l. 8. ethym. cap. 9. Hydromantiæ, quæ idem ex aqua obſeruat; Aëromantiæ, quæ ex mutationibus aëris; Pyromantiæ, quæ in igne; Chiromantiæ, quæ in lineis manus; Necromantiæ, quæ in mortuorum cadaueribus, aut vmbris; Magiæ, quæ ex dæmonis miniſterio futura, & occulta perſcrutatur; ita vt Inquiſitores, & Ordinarij poſſint hoc tempore, procedere contra facientes, legentes, retinentes, nō conſignantes huiuſmodi ſcripta Inquiſitoribus, & dignis pœnis punire, iuxta regulam 9. Indicis de libris prohibitis, editi iuſſu Concil Trident. quod etiam poſtea confirmauit Clemens VIII. in obſeruatione eiuſdem regulæ 9. & ſanè etiam iure antiquo, & Eccleſiæ vſu ſemper huiuſmodi ſcripta comburi conſueuerunt, vt conſtat exemplo D. Pauli Act. 19. vbi cōputatis pretiis traditi ſunt huius generis libri flammis aureorum 50. millium. Vt etiam D. Cyprianus magicos libros palam combuſſit, vt ſcribit D. Gregorius Nazianzen. orat. 19. Iulius etiam Paulus l. 5. recept. ſententiarum tit. 23. ad l. Corneliam de ſicar. & venef. cenſuit nemini licere apud ſe habere libros artis magicæ, & penes quoſcunque fuiſſent reperti; demptis bonis, combuſtiſque publicè libris, deportandos in inſulam, humiliores verò plectendos capite. & Vlpianus l. 4. §. tantundem. ff. famil. erciſcundæ. improbatos lectionis libros, magicos ſcilicet, & ſimiles, igni protinus tradendos voluit. vt etiam factum anno 370. à Valente docet Ammianus Marcell. l. 29. & Baronius. Necnon ſæpe datum eſſe negotium Romanis magiſtratibus, vt hoſce perditos libros diligenter inquirerent, & habentes punirent, ſcribit Liuius l. 29. Videri etiam poſſunt, quæ diximus ad 13. conſtitutionem Io. 22. Theorem. 65. & ſeqq.

EIVSDEM SIXTI V.

Conſtitutionis 33. editæ anno 1586. quæ incipit. Cameræ noſtræ.

EPITOME 141.

Confirmantur cenſuræ latæ cōtra non ſoluētes annatas, quindennia, & alia iura Cameræ Apoſtolicæ.

APprobat & confirmat §. 1. bullas prædeceſſorum cum omnibus cenſuris, & pœnis in eis contentis, circa ſolutionem annatarum communium, quindenniorum, & aliorum iurium, ratione prouiſionum, & vnionum perpetuarum quorumcunque beneficiorum factarum, & faciendarum per Sedem Apoſtolicam.

§. 2. Eáſque etiam extendit ad vniones per ipſos Ordinarios factas, & faciendas, declarans vniones, annexiones, incorporationes, applicationes, & ſubmiſſiones de quibuſcunque beneficiis Eccleſiaſticis, tam ſæcularibus, quã regularibus, etiam ſi fuerint monialium, & hoſpitalia, quæ tamen tempore ipſarũ vnionum, cura, conuentu, & hoſpitalitate caruerint, & quorum ſingulorum, vel ſi plura beneficia vnicis litteris comprehenſa ſint, quorum quodlibet annuum valorem ducatorum 24. de Camera ſecundum communem exiſtimationem, non excedat, dummodo tamen omnium ſimul illum tranſcendat, cuicunque Eccleſiæ, monaſterio, collegio, domui, ſocietati, congregationi, ordini, militiæ, hoſpitali, ſeminario, aut alij pio loco, tam per quoſcunque Romanos Pontifices Prædeceſſores, ſe ipſum, Sedis Apoſtolicæ Legatos, Nũcios, & alios ſubdelegatos, quàm per Ordinariũ, in quacunque mundi parte factæ, & faciendæ, etiam ſi manualia, & de iure patronatus laicorum, etiam Imperatoris, Regum, Ducum illa beneficia fuerint, ſub dictorum prædeceſſorum cõſtitutionibus includãtur, & comprehenſæ intelligantur. Ideóque huiuſmodi beneficia actu poſſidentes teneri ad ſolutiones quindenniorum eidem Cameræ ratione dictarum vnionum, & applicationum ſingulis quindecim annis, à die, quo illæ ſuum effectum ſortitæ fuerint, iuxta tenorem litterarum editarum prædeceſſorum. Et irritat §. 3. quicquid in contrarium fuerit attentatum.

THEOREMA 363.

IAm ſupra de pœnis, & cenſuris latis contra non ſoluentes annatas communes, quæ ex fructibus colligendis primo anno ab eo, qui beneficium obtinuit, ſoluuntur pro cõmunibus ſeruitiis Apoſtolicæ

ſtolicæ Cameræ Bonifacij I X. vel Io. X X I I. inſtitutione, & Quindennia, actum eſt Theoremate 121. & ſequentibus; necnon 137. & 175. dictúmque non ſoluentes excommunicari, & priuari beneficiis, ex Conſtitutione Pauli I I. num. 8. decet. Innoc. V I I I. n. 3. Apoſtolicæ. Iulij I I. n. 3. ex debito. & n. 4. Romani. Iulij III. n. 20. Cupientes. & n. 45. cum ſicut. Pauli I V. n. 11. incumbentia. n. 14. cum aliàs. n. 41. cum decens. num. 43. Apoſtolicæ. Pij V. n. 38. Apoſtolicæ. quas hac præſenti 33. bulla Sixtus V. approbat, & confirmat. Sed cum antea ſolum ex iis beneficiis Apoſtolica auctoritate alicui collegio, vel cõmunitati coniunctis, ſoluerentur quindennia, Sixtus hoc loco ſtatuit, vt ſoluerentur etiam ex quibuſlibet aliis Eccleſiaſticis beneficiis, tam ſæcularibus, quàm regularibus dimiſſis, & communitati, ſeu vniuerſitati vnitis, & vniendis, non ſolum à Sede Apoſtolica, ſed etiam auctoritate Legatorum, vel Nuntiorum Apoſtolicorum, necnon etiam Ordinariorum cuiuſlibet loci, ſi excedant ſummam 24. ducatorum de Camera, ſiue beneficium vnicũ ſit, ſiue plura vnis litteris comprehenſa, irritás quicquid ſecus fuerit attentatum.

Porrò ſcripſit Sigonius l. 1. de regno Italiæ, & Io. Azor p. 2. l. 11. c. 9. q. 2. Longinum à Græco Imp. in Italiam miſſum ad eam regendam, ſedem Rauennæ, non Romæ, collocaſſe, quod inde facilior eſſet in Græciam tranſitus, ſéque appellaſſe Italiæ Exarchum, inſtar eius, qui toti Africæ, Imperatori ſubiectæ, præerat, qui Africæ Exarchus dicebatur: & ſublatis Conſularibus Correctoribus, & Præſidibus, ciuitatibus præfeciſſe Duces, qui per iudices ius populis redderent; quem Romam cum circumiectis locis adminiſtrandam, miſit, Ducem Romanum vocaſſe, eamque Italiæ partem Ducatũ Romanum, indéque factum eſt ex eo tempore, vt etiam monetæ genus quoddam ibi cuſum, Romanus Ducatus dici, cæptum ſit. Is autem valere ſolet 10. Iulios; ſi tamen exprimatur, vt ducatus ſit aureus, valet 12. Iulios; ſi denique additur, vt ducatus ſit aureus de Camera, computatur 13. ob maius pondus, & bonitatẽ eius. plura videri poſſunt apud Sarnenſem in regulam Cancellariæ. de valore exprimendo q. 9.

EIVSDEM SIXTI V.

Conſtitutionis 45. olim 46. editæ anno 1586. quæ incipit.

Deteſtabilis.

EPITOME 142.

DAMNAT §. 2. contractus ſocietatis, per quos cauetur perſonis tradentibus pecunias, animalia, aut alias quaſlibet res, nomine ſocietatis, vt ſors ipſa, ſeu capitale ſaluum, & integrum ſemper reſtituatur à ſocio recipiente, etiam ſi caſu fortuito pereat; ſiue etiam, vt de certa lucri quantitate, aut ſumma in ſingulos annos, ſeu menſes, durante ſocietate reſpondeatur, non ſubductis rationibus accepti, & expenſi. Damnãtur ſocietates ſaluo Capitali, & certo lucro, vt vſurariæ.

§. 2. Ideóque præcipit, vt ſine fraude, & palliatione ſo-

cietates æquis pactis, & conditionibus fiant: ita vt non ad certam ſummam à periculo, & damno immunē lucri nomine perſoluendam, neque ad Capitale, ſi caſu fortuito pereat, reſtituendum ſocius teneatur. Si verò ſocietate finita Capitale extet, ei, qui illud in ſocietatem cōtulit, reſtituatur, niſi ſocio recipienti fuerit communicatum, aut aliter inter contrahentes legitimè conuentum fuerit, & damna, atque expēſas conferant in cōmuni, ſicut fructus.

§. 3. Ex contractibus verò aliter factis in poſterum, nullum ius cuiquam competat, aut oriatur obligatio ciuilis, aut naturalis, neque quoad ſortē, ſeu capitale caſu amiſſum integrum recuperādum, neque quoad certas ſummas in ſingulos annos, aut menſes lucri ſocialis promiſſi.

§. 4. Si qui autem in poſterum ſub prætextu ſimilium contractuum ad exactionem dicti Capitalis in toto vel parte amiſſi, aut certæ annuæ, vel menſtruæ quantitatis procedent, puniantur pœnis latis contra manifeſtè vſurarios, non obſtantibus, &c.

THEOREMA 364.

DEclarat Sixtus §. 1. & 2. in contractibus ſocietatum iniquum eſſe pactum, vt ſors, ſeu capitale, ſiue ſint pecuniæ, ſiue animalia, aut res aliæ, integra ſemper ſit, & ſalua à recipiente ſocio reſtituatur, etiā ſi caſu fortuito pereat. Et meritò; periculum enim ſortis in ſocietatem collatæ non ſpectat ad ſocium, cui datur, ſed tantum ad ſocium, à quo datur, vt docet S Thom. 2.2.q.78. art.2. ad 5. Syl. ſocietas 1. q.1.& 2. Angel. eodem. Rich.4.d.15. Azor 3. p. l.9. c.2. de ſociet. Leſſius l.2. c.25.n.17. Rebell. l.15. q.2. Gabr. 4. d.15. q.11. Armill. ſocietas. Couarr. l.3. var. reſol.c.2. Valentia 2.2.d.5.q.24. Sotus l.6.q.6.art.2. Caiet.to.1.opuſc. vlt. Abulenſis quæſt.226. in Matt. Lopez l.1.c.64. Scaccia. §.3 Gloſſ. 3.num.33.& ſeqq. Tolet. l.5. c.41. Nauarr.c.17.n.251.& ſeqq. Bartolus, & Baldus in l.1.Cod.pro ſocio, Gloſſa in c.plerique. 14. q.3. quicquid in contrarium ſenſerit Conradus quæſt.93. corol.3. & Maior. 4.d.15. q.47. §. ex dictis, cum perditur capitale, antequā alius operam ponat. Ratio eſt manifeſta, quia dominium pecuniæ, ſeu ſortis collatæ in ſocietatem, non ſpectat ad recipientem, ſed remanet ſolius conferentis. l. ſi tibi arcæ meæ. ff. de præſcr. verb. quamuis durante ſocietate vſus ſit etiam communis cum ſocio recipiente.& ob id conferens pecuniam, ſocietate durante, non poteſt eam ad ſuos vſus extrahere.

Cum igitur dominium ſit conferentis ſolius, ſi fortuitò in totum, aut in partem pereat, ſiue initio, ſiue in medio, ſiue in fine negotiationis pereat, ipſi conferenti, cuius eſt, & non ſocio perit. Quod etiam conſtat ex l. cum duobus. §. damna. ff. pro ſocio, quæ negat ſocium

cium teneri ex damno, quod caſu fortuito contigit (eſt autem caſus fortuitus inopinatæ rei euentus, qui præuideri nõ poteſt etiam per diligentiſſimum, vt quæ eueniunt propter inopinatum bellum, terræmotum, grandinem, fulmina) ſecus autem ſi ſocij dolo, lata, & leui culpa pereat, inſtituta de ſocio. §. ſocius ſocio. & l. cum duobus.§.venit.& l.ſocius ſocio.ff.pro ſocio. In contractu enim qui in gratiam, & bonum vtriuſque ſocij fit, qualis eſt hic, damnum, quod ex dolo ſiue aperto, ſiue præſumpto lata culpa, cum omittitur diligentia, quam paſſim homines eiuſdem cõditionis ſolent adhibere. l.latæ. ff.de verb.ſign. vt ſi quid cõmodatum relinquas foris ante oſtium; & leui culpa, cum videlicet ea diligentia omittitur, quam ſolent diligẽtiores illius profeſſionis adhibere, de quibus videndi Nauarr. cap.17.n.177. & ſeq. S.Thom.1.p. q.48.art.5. & 6. 1.2.q.21. art.2. & 2.2.q.118.art.8. Azor 3.p. l.9. c.2. de ſociet.q.2.Leſſius l.2.c.7.dub.6. Bartolus in l.quod Nerua.ff.de depoſit. Panorm.in c.1. de commod. & cap.fin. de depoſit. Syl. v.culpa, initio, prouenit, ſoluendum eſt. l. contractus. ff. de regulis iuris. & l. ſi vt certò. §. nunc videndum. ff. commodati. Nauarr.c.17.n.178.& ſeqq. Leſſio l.2.cap.7.dub.8. n.42. Azore loco cit. non tamen ex cit. l.contractus. quod euenit ex culpa leuiſſima, quæ tunc talis in iure reputatur. l. ſi putator. ff. ad leg. Aquil. cum ſocius tantam adhibet diligentiam in rem communem, quantã ſolet ponere in rebus propriis, vt ſi quis librum commodatum relinquat in cubiculo claue clauſo, non tamen manu tentauit, an poſſet abſque ea cubiculũ aperiri. Itaque cum periculum pecuniæ datæ in ſocietatem, ſpectet ad eum, qui eam confert, fit, vt ſi is velit, ſuum capitale, & ſortem ſemper eſſe ſaluam, & extra periculum, debeat ipſe de ſuo ſoluere pretium aſſecurationis illius, vt rectè docet Scaccia §. 3. Gloſſ. 3. n.34. & Leſſius c.25. dub. 2. cum cæteris.

THEOREMA 365.

INiquum pariter eſſe docet iiſdem. §.§.1. & 2. vt inter ſocios conueniatur, non ſubductis rationibus accepti, & expenſi, de certa lucri quãtitate à periculo, & damno immuni in ſingulos annos, vel menſes durante ſocietate à ſocio illi, qui pecuniam contulit, perſoluenda. Sæpe enim poteſt euenire, vt vel nihil lucri, vel non tantum fiat, vt æqua ſit portio illa ſtatuta, & extra aleam, vnde res vſuram ſapit. Lucri namque diuiſio debet fieri iuxta proportionem oneris, quod quiſque in ſocietate ſuſtinet æquis pactis, & conditionibus arbitrio prudenti conuentis inter contrahentes, collatiſque in communi damnis, expenſis, & fructibus. l.cum duobus.§.damna. & l.ſi non fuerint. ff. pro ſocio. Si quid tamen damni eueniat culpa ſocij, illud non debet eſſe commune cæteris, vt notat Leſſius dub 4. n.37. v.g. ſi res furto ſublatæ ſint ex defectu debitæ cuſtodiæ, ex dicta l. cum duobus. quippe cum teneatur ſocius ad eam diligentiã, quam adhiberet in rebus propriis. l. ſocius. ff. pro ſocio. ſeu quam alij communiter adhibent.

Pertinet etiam ad expẽſas communes

munes, ſi quid ſocius impendit ad conſeruationem mercium, ne perirent, vel deteriores fierent, non eſt enim æquum, vt vnus ex ſociis ſit particeps lucri, & non cogatur etiam ad expenſas, & damna, vt hoc loco. §. docet Sixtus V. & Suidus conſil. 150. n. 39. lib. 1.

Porrò conferens in ſocietatem pecuniam, non debet de ea in ſcriptura ſimulare mutuum, quia ex hoc ponit in magno periculo ſocium, quia poteſt voluntate mutata ipſe, aut eius hæredes repetere pecuniam, quamuis periiſſet; quin etiam ipſemet ſubit magnum periculum ſuæ famæ. quare ſi vult participare lucrum, debet reſcindere ſcripturam, & aliam de ſocietate inire, vt monet Nauar. c. 17. n. 259. & Scaccia §. 3. Gloſſ. 3. n. 34.

THEOREMA 366.

FVit olim difficultas inter Doctores, cuiuſnam eſſet futura ſors principalis ſocietate finita, totáne eius, qui initio contulit, an potius eſſet diuidenda inter eum, & ſocium? Etenim partem pertinere ad alterum ſocium ſenſit Gloſſa in l. 1. Cod. pro ſocio. Conradus de contract. q. 93. corol. 2. Couarr. l. 3. var. reſol. c. 2. n. 2. & ibidem Socin. conſil. 265. lib. 2. tum quia aliquando opera ſocij tanti æſtimatur, quanti pecuniæ ſors ab altero collatæ, vnde idem eſt, ac ſi tantundem pecuniæ & ipſe contuliſſet, & cōflaretur vna ſors ex pecunia collata, & pretio operarum alterius. quare ſicut, qui cōtulit pecuniam, participat ex æquo collatam operam ſocij, ita hic debet ex æquo participare ſortē illius. Idem proportionaliter dicetur, ſi opera collata æquiualeat tantum tertiæ parti v.g. aut quartæ ſortis. tum quod alias ſemper futura ſit deterior conditio ponentis operam, quàm ponentis ſortem. Si enim nullum ſit lucrum, hic operam perdet, & alter ſortem recipiet ſaluam; ſi exiſtat lucrum, illud erit vtique commune, & ad eum, qui ſortem poſuit, ſors tota redibit, alterius verò opera amittetur. Oppoſitum tamen ſentit Baldus in l. 1. Cod. quo ſocio. num. 1. Cynus ibidem. S. Tho. 2. 2. q. 78. art. 2. ad 5. Caiet. ibidem. & in ſum. v. matrimonialis ſocietas. Angel. v. ſocietas. n. 20. Tabien. vſura 3. n. 4. Nauarr. c. 17. n. 252. & 253. S. Bernardinus 2. p. ſerm. 36. art. 2. c. 3.

Sixtus igitur hoc loco. §. 2. ſtatuit, niſi aliud inter partes conuentum ſit iuſtè (qua de re Nauarr. Baldus, Angel. locis citatis, Azor 3. p. l. 9. c. 3. q. 2. Leſſius dub. 2. n. 9. 19.) communi iure ſortem principalem, quæ remanet ſocietate finita, ad eum ſolum pertinere, qui illam in ſocietatem contulit, ita vt inter ſocios fiat tantum communicatio lucri, quod ſupereſt, ſorte, quæ remanet redeunte ad Dominum. Et meritò, ſi enim ſors quoad dominium eſſet communicanda cum ſocio, non poſſet, qui eam ponit, lucrum percipere ex ſua tota pecunia, ſiquidem pars tantum ei vtilis, & fructuoſa eſt futura: itemque nec periculum totum deberet eſſe ſolius conferentis, ſi ſors, quæ ſupererit, non debet ad eum ſolum redire, ex Nauarr. loco cit. n. 253. & Scaccia §. 3. Gloſſ. 3. n. 35. & onera eſſent inæqualia; nam ſocius, qui recipit ſortem, ſemper eſſet ſecurus de parte ſortis remanentis, vltra ſperatum lucrum, & periculum

periculum ſubiret ſolum de maiori, vel minori lucro; qui verò pecuniam contuliſſet, eſſet ſolicitus, & de nullo lucro, & de ipſo capitali toto periclitante, durante ſocietate, & eo etiam ſaluo, certus eſſet de damno dimidiæ eius partis cum ſocio diuidendæ in fine ſocietatis.

Nec verum eſt ex opera ſuſcipientis Titij, & capitali conferentis Caij effici vnam communem ſortem. Caius enim communicat cum Titio vſumfructum, commodum, & lucrum pecuniæ, non pecuniæ dominium. dicitur enim in lege. ſi tibi arcæ. ff. de præſc. verbis, quia nemo ſocietatem contrahendo, rei ſuæ Dominus eſſe deſinit. Ideo Titius, ſi res non bene cedat, amittet operam ſuam, hoc eſt tantum, quantum potuiſſet ſua opera lucrifacere, & Caius tantum perdidit, quantum potuiſſet ex ſua pecunia lucrari; ideo, ſi ſupereſt, ſolum habebit capitale, vnde æqua eſt in caſu noſtro vtriuſquè conditio; cum vterque ſolo ſperato lucro priuetur.

De ſocietate autem animalium in particulari, quæ hic etiam tangitur, videri poſſunt S. Antoninus 2. p. t. 1. c. 7. num. 39. & ſeqq. Conrad. quæſt. 88. ad 91. S Bernardinus 2. p. ſerm. 40. art. 2. & 2. Syl. ſocietas. 2. cota. Aſtenſis p. 1. l. 3. tit. 12. Azor 3. p. l. 9. c. 7. qui hac de re copioſè diſſerunt, cum non faciant ad rem noſtram.

THEOREMA 367.

SEd & illud dubium eſt, an liceat contractui ſocietatis annecti alter aſſecurationis capitalis, immo & alius tertius ad tollendas ſuſpiciones, & moleſtias rationum aſſecurationis, ſeu venditionis lucri ex ea ſocietate ſperati, idque cum ſocio conferente operam, cum quo cōferens pecuniam, init ſocietatem, iuſto tamen pretio arbitrio pruden[illegible] pro vtraque aſſecuratione perſolū[illegible]o, aut altero tantum, ex lucro remiſſo. Et quidem Sotus. l. 6. quæſt. 6. art. 2. negat, ſiue fiant contractus ſimul, ſiue ſucceſſiuè, eò quod, qui ita pecuniam ſuam tradit, vt periculum eius transferat in accipientem, cenſeatur etiam in eum transferre illius dominium. is enim eſt Dominus rei, cui res perit, ideo cenſetur eam mutuo dare, & non in ſocietatem. vnde non poteſt ex tali mutuo palliato percipere lucrum.

Eadem fuit ſententia Caiet. to. 1. opuſc. reſponſ. 12. ſi huiuſmodi contractus ſimul fiant. Azoris 3. p. l. 9. c. 3. quæſt. 6. & c. 4. quæſt. 5. qui dicit eſſe etiam ſancti Bernardini p. 2. ſerm. 39. art. 1. c. 1. D. Antonini p. 2. t. 7. c. 7. §. 32. Conradi quæſt. 47. Acutij in l. ſi non fuerint. ff. pro ſocio. Ancharani, & Calderini in c. vltimum de vſuris, & aliorum, & vt tutiorem eſſe amplectendam. quod etiam ſcribit Rebell. l. 15. quæſt. 4. n. 1. quam etiam Abulenſi tribuit quæſt. 226. ad finem in c. 25 Matt. Ratio eſt, quia ex huiuſmodi pacto, pecunia in ſocietatem data videatur mutui palliati vim, vſuræque ſpeciem, & imaginem habere. non autem ſocietatis, cuius formalis ratio eſt, vt ſit pactio tam ad damnū, quàm ad lucrum ſeruata proportione diuidendum. Secundò, quia in præſenti Conſtitutione Sixti, id videatur expreſſe damnari, cum prohi

prohibeat ne ſocietas contrahatur adiecto pacto, vt ſors in quolibet caſu fortuito ſalua ſit, aut reſpondeatur in ſingulos menſes, vel annos de lucro certo, vel incerto.

Sententia tamen cõtraria communior eſt, & probabilior, eamque tenet Nauarr. c.17. num. 254. & ſeqq. & comm. de vſuris n. 32. & ſeq. & de Conſtit. conſil. 1. q. 34. & conſil. 8. num. 4. & conſil. 15. & 16. de vſur. Maior. 4. d. 15. quæſt. 49. vbi ait eam fuiſſe à Io. Echio Bononiæ publicè defenſam. Angelus v. *Societas*. 1. §. 7. quem ſequitur ad verbum Gabriel. 4. d. 15. quæſt. 11. dub. 10. Syl. *Societas*. 1. quæſt. 2. cum ait. *Fallit autem quod dictum eſt, ſi capitale ſit ſaluum, non ex contractu ſocietatis, ſed aſſecurationis, &c.* Armilla *ſocietas*. num. 6. Couar. l. 3. var. reſol. c. 2. n. 3. Garzias de contrac. p. 2. c. 17. Lopez de contr. l. 1. c. 65. Bartholomæus Medina in inſtruct. §. 27. Angles in Flor. l. 4. q. de ſociet. Toletus. l. 5. c. 41. Molina d. 417. Valentia 2. 2. d. 5. quæſt. 24. puncto 2. vbi etiam ait Romæ ſe præſente ſententiam diligenter excuſſam, pluribus, iiſque doctiſſimis Theologis probatã. Leſſius, l. 2. c. 25. d. 3. qui ſingulorum auctorum verba refert, & tradit ſententiam hanc per Italiam, Hiſpaniam, Galliam, Germaniam abſque vlla dubitatione à celeberrimis Theologiæ profeſſoribus tradi. Scaccia de commerciis. § 3. Gloſſ. 3. n. 36. & ſeqq. Hoſtienſis in ſumm. tit. de vſur. §. in aliis autem. verſ. *Porrò fieri poteſt.* Panor. & Io. Andr. in c. per veſtras de donat. inter virum, & vxor. Io. Bapt. Lupus in c. nauiganti. §. 1. num. 12. Reginald. l. 25. num. 391. 4. ſeqq. Salon. de ſociet. art. 3. & ſi contractus fiant ſucceſſiuè, tenet etiam Caiet. loco cit. Mantica. de tacit. & ambig. conuent. t. 1. l. 6. tit. 6. num. 12. & Rota deciſ. 130. num. 5. alias timent, ne aſſecurationis contractus ſit coactus, & non voluntarius.

Probatur hæc ſecunda ſententia. Primò, quia id colligi videtur ex iure, tum canonico. c. per veſtros. de donat. inter virũ, & vxor. vbi Pontifex iubet, vt marito vergente ad inopiam, vxoris dos deponatur apud aliquem mercatorem, vt ex parte lucri honeſti onera matrimonij ſuſtentent, ſalua ſorte. quæ duo fieri non poſſunt ſine ſocietate, aſſecuratione capitalis, & lucri incerti pro certo redemptione. Tum ciuili. l. ſi non fuerint. & l. Mutius. ff. pro ſocio, & Inſtit. de ſocietate. §. de illa, vbi dicitur ita ſocietatem coiri poſſe, vt lucrum commune ſit, & nullam partem damni alter ſentiat. quod non videtur poſſe fieri, niſi medio contractu aſſecurationis. quod ſi velit intelligere ratione eius ſocij, qui operas ponit, ita vt ſemper mercedem aliquam conſequatur & nullum damnum, contractus erit locationis operarum, & non verus contractus ſocietatis.

Secundò, quia in aliis contractibus, vt commodato, locato, depoſito, licet pars periculi rei traditæ ſua natura pertineat ad Dominum rei, fas tamen eſt ſub iuſta mercede paciſci, vt totum periculum ad recipientem pertineat, ergo ſimiliter in ſocietate, licet ſua natura periculum ſortis ad conferentem ſpectet, poterit totum ab altero ſocio ſuſcipi, ſi ei aliunde debita pro eo onere, fiat compenſatio. id enim non erit contra naturam ſocietatis, ſed præter, cum

id

id fiat altero iuſto contractu.

Tertiò, quia id licet ſecundum communem ſententiam, cum diuerſis, ergo etiam cum eodem ſocio. iuſtitia enim conſiſtit in æqualitate rei ad rem, non in habitudine ad perſonam.

Quartò, ſi in hoc contractu eſt illa iniquitas, hæc prouenit vel ex eo, quod non ſeruetur æqualitas inter obligationem, & compenſationem: at ſupponimus eam faciẽdam peritorum arbitrio; vel quod conferens operam obligetur ad aliquid contra naturam contractus ſocietatis; at huiuſmodi obligatio non eſt contra ſocietatis naturam, cum illa ex ſe immobilis permaneat, ſed ſolum præter, nempe ex vi noui contractus liberè initi, vti fieret cum tertio. Quare vti factus cum tertio nullam contineret iniuſtitiam, cum noua obligatio nouo iuſto pretio compẽſetur, ita neque ſi fiat cum ſocio, non vi eiuſdem ſocietatis, ſed alio contractu, & data noua compenſatione æquali grauamini aſſecurationis ſortis, & ſi velis, alio redemptionis incerti lucri maioris, pro certo, & determinato pretio minori, vt fieret cum alio, ſicut vendi poteſt iactus retis, cum in eo vterque contrahentium ſe exponat periculo, & dubiæ fortunæ. quod etiam ex aduerſariis approbat Rebell. initio quæſt. 4. dubius ſolum de duobus primis: Vel denique ex eo quod ratione præſtandæ aſſecurationis fiat palliatum, & implicitum mutuum, ex quo non licet accipere lucrum, vt dicebat Sotus. at falſum eſt ratione aſſecurationis per nouum cõtractum, iuſtóque pretio ſoluto, fieri mutuum, tranſlato pecuniæ dominio à conferente in recipientem. vt enim inito contractu ſecuritatis cum tertio non amittitur pecuniæ dominium, ita neque inito cum ſocio. & ideo is nequit eam ſuo arbitratu in alios vſus impendere, quàm in ſocietate conuenta cum Domino ſortis, contra quam fiat, cum transfertur dominium; & ſi ſocius decoquat, qui eam depoſuit, poteſt, ſi inueniat, vt rem ſuam extrahere, & ſurreptam actione in rem, ſibi eam vendicare.

Ad primum autem argumentũ aduerſariorum reſpondeo, nullam hic eſſe ſpeciem vſuræ. Etſi enim de ratione contractus ſocietatis ſit, vt ſicut ſocius particeps eſt lucri, ita etiam ſit damni, l. 1. & 2. ff. & Cod. pro ſocio, hic tamen præter purum contractum ſocietatis, de quo leges loquuntur, eſt contractus aſſecurationis ſpontè initus, quo immunitas ſortis, & lucri certi, iuſto pretio compenſatur. Atque vt palam ſit iuſtus, fiet, vt præſcribit Nauarr. conſil. 16. de vſuris. Comm. de vſuris num. 32. & c. 17. n. 254. 255. primum contractus ſocietatis ſimpliciter ad damnum, & lucrum hoc, aut illo modo iuſtè diuidendum; eo perfecto fiet in alia carta, vel eadem, ſed alio capitulo contractus alius ſeparatus, quo accipiens pecuniam aſſecuret conferenti capitale pro pretio expreſſo, & iuſto, ſicut faceret tertius: quo etiam abſoluto fiet in alia, vel eadem carta aliud capitulum, in quo dicatur tantum lucrum veriſimiliter iuſtè dari poſſe conferenti pecuniam in tali ditione, mercatura, & tempore, & quod accipiens pecuniam, ad vitandas moleſtias computationum, aſſecurat tantam partem lucri ve-

riſimilis, pro remiſſione iuſta, reliquæ partis lucri ſibi remittendi. Quamuis ex eodem Nauarr. Maiore locis citatis, & Leſſio n.31. non ſit omnino neceſſarium id fieri per tres formales, & expreſſos contractus, ſed fieri queat per tres æquiualentes tacitos; vt ſi quis diceret. confero tibi mille in ſocietatẽ mercaturæ, vt ſalua ſorte quotannis ſoluas v. g. ſex pro centenario, eo modo quo Doctores docent id licitè fieri poſſe.

Ad ſecundum. Hac conſtitutione non improbantur hi tres contractus, cum & ſint ipſi iuri naturali conformes; ſi enim à ſocio onus ſuſcipitur, ei etiam ſoluitur præmium; & comprobentur à tot Doctoribus, ſed tantum, cum ex vi contractus ſocietatis ſolius, nullo ſoluto pretio, ſors ſalua redditur, & certum lucrum ſpondetur. hæc enim pugnant cum natura ſocietatis. Quare idem Sixtus V. hac de re à Patribus Societatis Ieſu conſultus, teſte Azor. c.3.q.7. viuæ vocis oraculo reſpondit ſe non damnaſſe ſocietates talibus pactis contractas, quas claſſici authores comprobarunt, ſed eas tantummodo, quas illi communiter damnarunt. Videatur etiam Scaccia §. 5. Gloſſ. 3. n.37.38.39.

THEOREMA 368.

Denique §.3.& 4. irritat aliter factos contractus ſocietatis, & de cætero ſecus contrahentes, iubet puniri pœnis latis à ſacris Canonibus, & Conciliis Generalibus contra manifeſtos vſurarios, de quibus diximus Theoremate 312. de his enim intelliguntur pœnæ infamiæ, priuationis confeſſionis, donec ſatisfecerint; vel præſtiterint cautionem idoneam, Euchariſtiæ, & aliorum ſacramentorum, facultatis teſtandi, ſepulturæ Eccleſiaſticæ, refutationis eorum oblationum, &c. de quibus c. quamquam vſurarij. tit. de vſuris lib.6. & extra eodem tit. c. 3. latæ contra vſurarios; & non de occultis; ex Angelo, Syl. Tabiena, v. vſurã. Nauarr. c. 17. num. 279. 280. Couar. l.3. var. reſol. c.3. Molina d.344.

Manifeſtus autem vſurarius is dicitur, qui euidentia facti, vel iure manifeſtè talis eſt, ex Gloſſa. c. manifeſta. 2. quæſt. 1. Nauarr. loco cit. Azor 3. p. l. 5. cap. 18. quæſt. 1. Leſſio l. 2. c. 20 dub. 22. Rebell. l. 8. in fine. Facti quidem euidentia, qui ita palam dat ad vſuram, vt nulla tergiuerſatione probabiliter cælari poſſit, & ſufficit ſi vnum actum vſurarium publicè exerceat, ex Panorm. c. ad noſtram. de empt. & vend. Nau. num. 280. cit. Azore 3. p. l. 5. c. 18. quæſt. 1. Iure verò, qui in iudicio legitimè de hoc crimine conuictus eſt, vel confeſſus, aut condemnatus. Non ſufficit autem confeſſio extra iudicium coram Parocho, & teſtibus, quia confeſſio extraiudicialis non inducit notorium iuris; ex Molina diſp. 333. Syl. vſura. 9. quæſt. 3. Angel. vſura 2. num. 19. Panorm. in c. quia in omnibus. de vſura, & Azore, loco citato.

EIVS

EIVSDEM SIXTI V.

Breuis editi anno 1587. die 27. quod incipit. Cum frequenter.

EPITOME 143.

Vtroque teſte carentes non poſſunt cõtrahere matrimonia.

PRÆSCRIBIT Epiſcopo Nouarienſi, Nuncio Apoſtolico in Hiſpania, vt matrimonia contracta à ſpadonibus vtroque teſte carentibus, licet poſſint coire, declarat eſſe nulla. *Committimus* (inquit) *fraternitati tuæ, & mandamus, vt coniugia per dictos, & alios quoſcumque Eunuchos, & ſpadones vtroque teſte carentes cum quibuſlibet mulieribus defectum prædictum ſiue ignorantibus, ſiue etiam ſcientibus, contrahi prohibeas, eoſq́ue ad matrimonia quomodocũque contrahenda, inhabiles auctoritate noſtra declares: & tam locorum Ordinarijs, ne huiuſmodi coniunctiones de cætero fieri quoquo modo permittant, interdicas; quàm eos etiam, qui ſic de facto contraxerint, ſeparari cures, & matrimonia ipſa ſic de facto contracta, nulla, irrita, & inualida eſſe decernas. Eos etiam, qui ſic de facto contraxerunt, ſi appareat illos, non vt caſtè ſimul viuant, contraxiſſe, ſed actibus carnalibus, & libidinoſis operam dare, ſimúlue eodem in lecto cum prædictis mulieribus dormire conuincantur, omnino ſimiliter ſeparari cures.* Et ita vult per quoſcumque iudices iudicari, irritúmque quicquid in contrarium attentetur.

THEOREMA 369.

DEfinit difficultatem diu inter Theologos, & Iuriſperitos diſputatam, num Eunuchi vtroque teſte carentes ſint idonei ad matrimonium contrahẽdum. Qua in re tres fuerunt modi dicendi. Primus Gloſſæ cap. hi, qui matrimonium 32. quæſt. 7. & cap. nuptiarum bonum. verb. in quibuſdam. 27. quæſt. 1. Ancharani in fine c. 2. de frig. & malef. Alciati in l. Spádonum. 128. num. 3. ff. de verb. ſignif. & l. ſi is qui. num. 54. ff. de vſucap. Bartholomæi Socini. l. 1. num. 26. & 28. ff. ſolut. matr. Cæpolæ in l. Pomponius. §. Spadonem. num. 1. ff. de ædilit. edict. Angel. v. matrimonium. 3. impedimento. 16. num. 11. Tabienæ eodem. 12. quæſt. 6. num. 7. Armill. matrimon. num. 51. Medina l. 5. de ſacrorum hominum cont. cap. 24. & aliorum docentium Eunuchos, qui virgam erigere, & coire poſſunt, etſi non poſſint ſemen emittere, idoneos eſſe ad contrahendum matrimonium, quod poſſint ſuæ, & mulieris concupiſcentiæ ſatisfacere, vnde ſi non primarius, qui eſt prolis generatio, ſaltem ſecundarius finis matrimonij obtinebitur, vt etiam euenit in ſenibus, qui non poſſunt amplius generare.

Secundus modus eſt Alexandri de Neuo. conſil. 9. num. 4. Palud. 4. d. 34. quæſt. 1. art. 1. concl. 2. nu. 8.

S. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 12. §. 2. Syl. v. matrem. 8. quæſt. 16. dicto 7. Veræ crucis. p. 1. ſpeculi. art. 38. concl. 6. Turrecrem. 33. quæſt. 1. in ſum. art. 2. num. 11. Barthol. Ledeſmæ de matr. dub. 48. concl. 3. Angles in flor. p. 1. vbi de matrim. quæſt. 8. art. 1. dub. 1. diff. 1. corol. vltimo. Lopez 2. p. inſtr. vbi de matrim. cap. 52. Barboſæ l. 1. p. 1. num. 92. 93. 94. ff. ſolut. matr. Eunuchos illos validè poſſe contrahere, qui valent aliquale ſemen in vas fœminæ emittere, quamuis inefficax ad generationem, vt euenit in ſterilium copula.

Tertius modus fuit S. Thom. 4. d. 34. in fine, in expoſit. litteræ, Alberti ibidem art. 4. Almaini. q. vnica, Soti q. vnica. art. 1. qui ait oppoſitas opiniones eſſe intolerabiles. Victoriæ in ſumma. vbi de matr. num. 283. Ledeſmæ 2. 4. q. 60. art. 1. Petri Ledeſmæ de matr. q 58. art. 1. dub. 3. Toleti l. 7. cap. 12. Valentiæ 4. p. d. 10. quæſt. 5. p. 3. Manuelis t. 1. ſum. 2. edit. cap. 235. Vegæ 2. t. ſum. cap. 34. caſu 113. Roſcl. impedim. 15. num. 16. Henriquez l. 12. cap. 8. Gutierrez in qq. can. in 2. edit. l. 1. cap. 16. retractans quam aliàs tenuerat opinionem. Azor p. 1. l. 2. cap. 9. verſus finem. Sanchez l. 7. de matr. diſp. 92. num. 17. Martini Bonacini q. 3. de Matrim. p. 13. num. 13. Rebell. l. 3. quæſt. 16. num. 17. & ex Iuriſperitis Hoſtienſis de frig. & malef. §. quæ impotentia. num. 7. Io. And. eod. tit. cap. 2. Anton. ibidem n. 6. Abbatis num. 5. Alex. de Neuo ibidem. num. 5. Archidiach. cap. hi qui num. 2. 32. quæſt. 7. Bartho. Socin. in l. ſed eſt quæſitum. num. 2. limit. 2. ff. de liber. & poſthum. & aliorum; quorum ſanè plerique ante Motum proprium Sixti V. ſcripſerunt, & ideo fuit Theologorum, & Iuriſperitorum veterum communis ſententia, dicentium Eunuchos vtroque teſte carentes eſſe, fuiſſéque ſemper incapaces matrimonij, & proinde ſi illud ineant, eſſe irritum. vt hoc loco declarat Sixtus. Vnde quæ ante erat ſolum communior opinio, iam eſt indubitata veritas. ad matrimonij enim veritatem requiritur potentia emittendi verum ſemen in vas fœmineum, vt poſſit fieri vna caro, at Eunuchorum, emiſſa aquea materia, non eſt verum ſemen, vt docet Ariſtoteles probl. ſect. 11. prob. 16. & ex Galeni ſententia Antonius Muſa in Aphoriſmos Hippocratis, & Galeni. lib. 6. aphor. 28. & Nicolaus Florentinus de membris naturalibus ſerm. 6. tr. 1. c. 3. ad finem. cum exectis teſtibus, ſpiritus illuc tranſmiſſi euaneſcant, & non contineantur ad verum ſemen efficiendum.

Ad argumenta autem reſpondemus, Eunuchos non ſatisfacere fœminæ per veram copulam ſua natura ad generationem aptam, cum abſque ſeminatione non poſſint coniuges fieri vna caro. Gen. cap. 2. ſenes autem ſemen verum habent, & emittunt, licet ſit minus fœcundum per accidens: quare cum liberorum procreandorum deſiderio coniungantur, etſi in euentu eos ſpes fallat, diſſimilis eſt ratio à coniunctione Eunuchorum ſcientium ſe ſteriles, atque ad gignendum inutiles conuenire, & quaſi naturæ inſidiari, vt Leonis Imper. verbis vtar, in mox citanda conſtitutione, ſed per copulam aptam generationi, ſeu naturæ lege conceſſam, & non illi contra-

riam,

riam, qualis eſt Eunuchorum Eccleſiaſt. 20. vt reſpondet Leo Imperator in conſtitutione 98. vbi vehementer inuehitur in huiuſmodi conficta matrimonia. Rebel. & Sanchez locis citatis. Cum autem. l. ſi ſerua. ff. de iure dotium dicitur à ſpadone poſſe contrahi matrimonium, intelligitur ex Vlpiano l. Pomponius de ædilit. edicto, is qui vno tantùm teſte caret.

THEOREMA 370.

PRædicta autem Sixti deciſio de Eunuchis vtroque teſte carentibus declaratur hoc eodem loco intelligi, cum quibuſcumque fœminis, etiam ſi conſciæ defectus illorum, velint cedere iuri ſuo. Id enim peculiarem habebat difficultatem, cum enim impedimentum ignorat mulier, nullum redditur matrimonium, cum poſſit mulier allegare velle ſe eſſe matrem, & ideo velle integrum virum. ex Abbate. cap. 2. de frig. & malef. num. 5. Alex. de Neuo ibidem. num. 5. Roſel. v. Impedim. 16. num. 16. Angel. matrin. 5. imped. 16. Syl. matrim. 8. quæſt. 16. dicto 2. Henriquez l. 11. cap. 10. §. 7. S. Thom. in add. quæſt. 52. cum autem fuit conſcia impedimenti, & tamen contraxit, videtur ſuo iuri ceſſiſſe, & non poſſe allegare amplius ſe velle fieri matrem, ſicut quæ ſciens duxit ſeruum, non poteſt conqueri, quod habeat ſemimaritum propter ius, & onus, quod ille primùm debet hero. Quare plures ante Sixtum ſenſerunt huiuſmodi matrimonium cum Eunucho, quando mulier impedimentum ſciuit, tenere, validúmque eſſe, vt Antonius Cucus l. 5. Inſtitutionum Maiorum. tit. 12. num. 256. Mich. Medina l. 5. de ſacrorum hominum continẽtia c. 74. & 77. & alij.

Cæterum his non obſtantibus definit Sixtus, ſiue ſciatur, ſiue ignoretur huiuſmodi defectus, & perpetua impotentia, matrimonium eſſe irritum. Quod etiam ante Sixtum docuerunt Scotus 4. d. 34. quæſt. vn. ad 2. Abulenſis l. 3. reg. cap. 2. quæſt. 26. Baſſolis 4. d. 34. quæſt. vnica. art. 1. Sotus q. vnica art. 2. in ſolutione ad 3. Palatius ibidem diſp. 1. concl. 2. Ledeſma 2. 4. quæſt. 60. art. 1. Inn. c. conſultationi. de frig. & malef. & ibid. Hoſtienſis. Abb. Anton. & alij. & Felin. cap. lator. 2. 2. de ſent. & re iudic. Ratio eſt, quia ea coniunctio repugnat mutuæ corporum traditioni ad vſum coniugalem, in quo conſiſtit eſſentia matrimonij, cum enim vſus ſit impoſſibilis, nulla dari poteſt obligatio ad illum; At vbi eſſentia contractus reperiri nequit, contrahentes iuri ſuo cedentes, non poſſunt efficere, vt is contractus valeat. Accedit, quia nemo poteſt obligari ad impoſſibile etiam altero admittente obligationem.

Faciunt pro hac Sixti definitione, quæ etiam habentur de frigid. & malef. cap. conſultationi. & cap. laudabilem: quæque ſubtiliter diſputantur à Leone Imp. in citata conſtitutione 98. vbi conuenientes in huiuſmodi peregrinam, & naturæ repugnantem commixtionem, puniendos docet; mulierem quidem, quod coniugalis conſuetudinis cupida, cum potuerit ſe iungere fæcundo, infæcundum, & ſterilem prætulerit; Eunuchum verò, quod impedierit fœminæ

cum

cum altero perfecto viro fæcunditatem, & fructum; & ideo, vt reprimendus, & puniendus eſt, qui fundum vaſtat, & incultum reddit, ex quo alius aliquis colligeret fructus; ita reprimendus eſt, & puniendus contrahens Eunuchus. quare ſic ſtatuit Leo. *Propterea ſancimus, vt ſi quis Eunuchorum ad matrimonium procedere comperiatur, & ipſe ſtupri pœnæ obnoxius ſit, & qui ſacerdos iſtiuſmodi coniunctiones, profanato ſacrificio, perficere auſus fuerit, ſacerdotali dignitate denudetur.*

EIVSDEM SIXTI V.

Conſtitutionis 71. olim 73. editæ anno 1587 quæ incipit. Cum de omnibus *& Declarat.* Ad Romanum.

EPITOME 144.& 445.

In religione qui, & quomodo recipiendi ſunt. excommunicatio, priuatio, inhabilitatio. De que admittendis ad hoſpitiũ religioſis *priuatio vocis, officiorum, & honorum, & inhabilitatio.*

STATVIT §.2. Illegitimos ex inceſtu, vel ſacrilegio (quorum ſcilicet parentes conſanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens caſtitatem Deo vouit) etiam legitimatos in religionem cuiuſcunque ordinis, non poſſe recipi, niſi pro conuerſis, ea conditione, vt ad religioſorum habitum profeſſionem ordinis, & Eccleſiaſtica officia aditus ſit eis ſemper præcluſus. Et ſi recipiantur, receptio, & profeſſio eſt nulla, ſtatimque eiici debent; & qui receperunt, ſunt excommunicati, & abſolutio reſeruatur Papæ.

§. 3. Alios autem non ex inceſtu præfato, nec ſacrilegio, ſed quouis alio modo, toro minùs legitimo natos, ſpurios, vel naturales, etiam legitimatos in religionem recipi poſſe, ſeruata huius conſtitutionis forma, ſic tamen accepti inhabiles ſint, niſi auctoritate Apoſtolica ſuper hoc fuerit cum eis diſpenſatum, ad gradus, honores, & dignitates ſui ordinis, ſi quis aliàs, quàm dictum eſt, recipiatur, profeſſio ſit nulla, & priuatus habitu eiiciatur à religione, & qui receperunt, ſint modo dicto excommunicati.

§. 4. Porrò viri & iuuenes maiores 16. annis non poſſunt in religione recipi, niſi prius inquiratur, & fide digna relatione compertum ſit de eorum parentibus, patria, vita ante acta, & moribus, ita vt conſtet eos non eſſe reos, vel ſuſpectos homicidij, furti, latrocinij, & ſimilium, vel grauiorum, propter quæ ſint damnati, vel damnari formident, neque ære alieno grauatos ſupra vires ſuarum facultatum, neque obnoxios reddendis rationibus, quorum indubitata fides facienda eſt in Capitulo Generali, [illegible] vel

vel Prouinciali, deinde approbati conſenſu Generali, vel Prouinciali, & Definitorum admittendi ſunt ad habitum regularem. Criminoſi autem, vel ſuſpecti, aut ære alieno, reddendiſque rationibus obligati declarantur perpetuò inhabiles ad religionem.

§. 5. Et ſi contra hanc formam ſuſcipiantur, receptio habitus, & profeſſio nulla eſt. Et ſæculares iudices ciuiliter, & criminaliter poſſunt contra eos procedere, ac ſi eſſent Laici. Ideo etiam cuiuſque religioſi vltra 16. annum ſuſcepti, nomen, & cognomen, quibus vtebatur in ſæculo, & patria, in actis Capituli notentur.

§. 6. Quicumque autem religioſi, & eorum ſuperiores, qui aliquas perſonas, vt dictum eſt, inhabiles poſt huius conſtitutionis publicationem receperint, voce actiua, & paſſiua, necnon officiis, gradibus, honoribus & dignitatibus perpetuò priuantur, & ad illa, & alia ſunt inhabiles in futuro.

§. 7. Et quia aliquando ſicarij religioſis veſtibus induti, per fraudem religioſos decipiunt, vt hoſpitio ab eis recipiantur, interdicit, ne quis religioſus ex vna prouincia ad aliam ſui ordinis transeundo, etiam in itinere, intra aliquod monaſterium, aut locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hoſpes poſſit recipi, vel diuertere, ad modicum etiam tempus, niſi à ſuperiore loci, vbi reſidet, expreſſam licentiam diſcedēdi in ſcriptis obtentam exhibeat, vel niſi ita cognitus ſit iis, ad quos diuertit, vt de eius perſona nullus ſit ſuſpicionis locus. Et Ordinarij ſi ignotos, vel ſine dictis litteris deprehenderint, detineant in carcere, donec verificetur non eſſe criminoſos. Recipientes verò alterius Prouinciæ regulares ignotos ſine prædictis litteris, etiam prætextu pietatis, & hoſpitalitatis, incurrunt priuationem vocis actiuæ, & paſſiuę officiorum, honorum, & dignitatum obtentarum, & inhabilitationem in futuro,

In declaratione verò eiuſdem, cuius initium eſt. *Ad Romanum ſpectat.* §. 3. Declarat primò, illegitimè natos ex iis parentibus, inter quos tempore, quo ipſi ſunt geniti, matrimonium ritè conſiſtere poterat, ſecuto poſtea matrimonio legitimos effectos, ſub dicta conſtitutione non comprehendi, ſed æquo iure cum illis, qui ex legitimo matri-

monio ſunt nati, habendos eſſe.

§. 4. Declarat ſecundò, illegitimè natos ex ſoluto, & ſoluta, qui ante prædictam conſtitutionem, quauis auctoritate fuerant legitimati, aut ad dignitates habilitati, illíſque ſunt perfuncti, poſthac gradus, & dignitates obtinere non poſſe; & legitimationes, & diſpenſationes quaſcumque illis non ſuffragari, niſi ſpecialiter, & nominatim cum eorum ſingulis fuerit ſuper natalium defectu ad honores, gradus, & dignitates obtinendas ante, vel poſt ingreſſum religionis per Rom. Pontificem diſpenſatum.

§. 5. Declarat tertiò, quoad non diſpenſatos tempore editæ conſtitutionis, qui honores, & dignitates habebant ad vitam, eo ipſo ab illis amotos, & abſolutos fuiſſe; habentes verò ad tempus, permittit retinere vſque ad finẽ ſui temporis, & non vlterius; nec poſtea aliàs inferiores poſſe conſequi, ſine noua Papæ indulgentia.

§. 6. Declarat quartò, appellatione dignitatum, honorum, & graduum, à quibus illegitimi excluduntur, intelligi Præpoſitatum, Abbatiatum, Prioratum, Guardianatum, Cuſtodiatum, Prouincialatum, Generalatum, & his ſimilia, cum honore, & ſuperioritate coniuncta. Ab officiis autem oneris veluti lectoris, Confeſſarij, ſtudiorum, & Theologiæ Magiſtri, Regentis, Prædicatoris, & huiuſmodi, immo etiam à voce actiua, à ſacris ordinibus ſuſcipiẽdis, ipſorúmque miniſterio ipſos illegitimos (dummodo ex ſacrilegio, vel inceſtu geniti non ſint) minimè arceri, aut prohiberi.

§. 7. Declarat quintò, vt religioſi, qui non habent annua Capitula, vel degunt in partibus hæreticorum, & infidelium, conſtituant duo, aut tria vel plura monaſteria, ſi commodè fieri poſſit, quorum ſuperiores conueniant ſingulis annis, & decernant de Nouitiis; ſicut habetur in Conſtitutione.

§. 8. Si paucitas, vel longinquitas monaſteriorũ hoc non patiatur, Capitulum Generale, vel Prouinciale, eligat tres Patres antiquiores vnius monaſterij, qui hoc faciant.

§. 9. Regulares qui non ſunt redacti in congregationem, vel quorum monaſteria non ſunt ſub vlla Prouincia, faciant tria Capitula conuentualia celebrata tribus diſtinctis vicibus, cum interuallo

uallo ſaltem 10. dierum. Et ſi in his tribus vicibus Nouitij fuerint approbati, habeant auctoritatem attributam Capitulis Prouincialibus.

§. 10. 11. In Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus, &c. pro receptione Nouitiorum ſatis eſt, ſi numerus vocalium ſit iure, vel per ſtatuta ordinis, legitimus, licet aliqui abſint, vel diſcrepent à conſenſu definitorum.

§. 12. Declarat ſextò, in Conuerſis emittentibus profeſſionem ſatis eſſe, ſi fiat inquiſitio quoad mores, & ſtatum perſonarum.

§. 13. Declarat ſeptimò, profeſſiones tacitas irritas, & nullas eſſe.

§. 14. Declarat octauò, ſi quis tacitè antea profeſſus, iam expreſsè velit profiteri, vel ſi quis Apoſtata velit ad ſuam religionem redire, non eſſe neceſſariam præſcriptam inquiſitionem; & formam; ſed ſufficere inquiſitionem de moribus, ſtatu & qualitate perſonæ; vel ſi oriatur difficultas, de validitate ipſius tacitæ profeſſionis.

§. 15. Declarat nonò, in recipiendis iis, qui remotiſſimi ſunt à ſua patria, vel ſi illa detineatur ab Hæreticis, vel infidelibus, non eſſe hæc neceſſaria; ſed ſi facta aliqua diligentia, nihil appareat, quod impediat, eſſe habiles reputandos.

§. 16. Declarat decimò, ſi quis profeſſus poſt promotionem ad dignitatem, & gradus, conſtiterit defectum natalium, aut criminum pati notam, quæ prius ignorabantur; procedatur ſecundum præſentem conſtitutionem.

§. 17. Declarat vndecimò, quod dictum eſt in præſenti Conſtitutione, §. 5. iudices ſæculares poſſe ciuiliter, & criminaliter procedere contra criminoſos, quorum profeſſio declaretur irrita, intelligi cum actis publicis conſtiterit ipſam Curiam ſæcularem ante ſuſceptionem habitus, aduerſus eos de ipſo crimine accuſationem ſuſcepiſſe, vel inſtituiſſe inquiſitionem.

§. 18. Declarat duodecimò, ſancita in præcedenti conſtitutione circa religioſos viros, non extendi ad moniales.

§. 19. Declarat decimotertiò, dum §. 7. interdicit, vt nullus regularis ad hoſpitium recipiatur in monaſterio, vel domo alterius prouinciæ etiã ad modicum tempus, niſi oſtendat, litteras patentes ſuperioris ſui, vel niſi ita cognitus ſit, vt non dubitetur de illo, alioquin recipientes in-

currãt pœnas priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, & officiorum, & inhabilitatis perpetuæ, intelligi non ſolum in religioſis itinerãtibus de vna in aliam prouinciam, ſed in iis quoque, qui proficiſcuntur de vno in aliud eiuſdem Prouinciæ monaſterium, & tam ſui, quàm alterius ordinis.

§. 20. Declarat decimóquartò, ſi tranſeuntes ſine litteris dixerint id factum, quod ad Sedem Apoſtolicam confugiant ob grauamina illata à ſuperiore, à quo non potuerint litteras obtinere, neque etiã tunc eſſe recipiendos, niſi teſtimonio fide digno aliquorum conſtet de petita licentia, & per ſuperiores denegata.

§. 21. Declarat decimoquintò in Romana quoque vrbe religioſos aduenas de grauaminibus ſibi illatis conquerentes ſine huiuſmodi litteris nullibi eſſe recipiendos, niſi priùs ad Congregationem ſuper regulares, vel ad Protectores remittantur, qui ſtatuent quid agendum.

THEOREMA 371.

Sicut *filij legitimi* dicuntur illi, qui ex legitimo matrimonio nati ſunt (omitto hic filios adoptiuos, cum non faciant ad rem noſtram) ita *illegitimi* illi appellantur, qui extra legitimum matrimonium ſunt procreati. Hi autem in quatuor diuiduntur ſpecies ex Gloſſ. in cap. niſi cum pridem. §. perſonæ in verb. Manzeres. extra de renunciatione. Panor. ibid. Hoſtienſ. in ſum. tit. de filiis presbyt. Couar. p. 2. de ſponſal. cap. 8. §. 4. Petr. Greg. Syntag. l. 10. cap. 3. Henriquez l. 1. de matrim. cap. 20. Azor p. 2. l. 2. cap. 6. & 8. & l. 6. c. 3. quæſt. 18.

Primò *naturales* dicuntur, & ſunt, qui nati ſunt ex parentibus, inter quos tempore conceptionis, vel natiuitatis nullum erat impedimentum dirimens. Quamuis enim iure Cæſareo l. penult. & finali. ff. de concub. iuncta l. ſi quis officium. ff. de ritu nupt. & Gloſſ. in cap. venerabilem. tit. qui filij ſint legit. is ſolum diceretur naturalis, qui natus erat ex viro ſoluto, & vnica concubina domi retenta loco vxoris: iure tamen Canonico omnes illi vocantũr naturales, qui ex ſolutis ſunt geniti: quod etiam iure ciuili poſtea receptum eſt, vt docet Panor. cit. c. per venerabilem. qui filij ſint legit. eo quod ei potius ſit fauendum, qui abſque cõcubinatu natus eſt, quam qui ex concubina domi retenta, cum hoc ſit peius. & dicuntur naturales, quòd eos ſola natura, vt in cæteris animantibus genuerit, & non honeſtas coniugij. ex Iſid. l. 2. etym. cap. 5. 1

Alteri dicuntur *Nothi*, nati ſcilicet ex viro coniugato, & fæmina ſoluta. Inter hos verò, & naturales illud intereſt, quod naturales poſſunt ſuccedere, ſi alij filij legitimi non extent, nec coniux legitima ab inteſtato in bonis patris in duabus vnciis, id eſt ſexta parte hæreditatis. Cod. de natur. lib. Authent. licet pater. & in bonis 2

bonis maternis, ſuccedit cum legitimis filiis, Cod.de Senat. conſult. Orfician. l. ſi qua. §. vltim. Nothi verò minimè. Qua de re Couar.loco cit.Cardinalis Palæotus.l.de nothis, & ſpuriis.c.38.39. Petr. Gregor. Syntag. p.2. l.10.c.3. Surdus.l.de natural.& ſucc.eorum p.3.& Azor tom.2.l.2.c.7.

3 Tertij vocantur *ſpurij*,quaſi ſine certo patre,eò quod patrem oſtendere vel non poſſint propter incertitudinem, vel certè non poſſint ſine infamia. Inſtit. de nupt. §. ſi aduerſus. talis eſt, qui natus eſt ex parentibus, inter quos tempore,quo conceptus,aut natus eſt, erat impedimentum dirimens,vnde talis concubitus dicitur nefarius, eò quod humana lege damnatus,& punitus ſit.Inſtit.de publ. iudic. §. item lex Iulia. vt adulterium, inceſtus, ſtuprum, ſacrilegium. Quare qui ex huiuſmodi complexu damnato prodierint, ſpurij dicuntur. nec quicquam à Patre præter alimenta, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue ex contractu inter viuos poſſunt capere. Authent.licet.Cod. de naturalibus liberis in fine. & Nouella. 74.c.6.Couar.p.2.de matr. c.8.§.5. Clar.quæſt.31. de teſtam. quia per leges factus eſt incapax.ideo,ſi accipiat,tenetur in conſcientia reſtituere legitimis hæredibus. Vltimi

4 dicuntur *manzeres*. Deut.23.Zach. c.3.& 6.vt in Iure canonico. c.niſi cum pridem.de renunciatione. in iure enim ciuili non habentur, & ſunt ex Gloſſ.in cit. cap. niſi cum pridem. qui ex viro ſoluto, & meretrice, vel alia quacunque fæmina fornicaria ſoluta habente venalem ſuam pudicitiam, naſcuntur.

Statuerat igitur Sixtus Conſtitutionis huius §.2.& 3.Illegitimos ex inceſtu, & ſacrilegio, etiam legitimatos, non poſſe admitti ad habitum, profeſſionem, ordines Eccleſiaſticos, & officia, ſed tantùm pro conuerſis ob perſonarum indecentiam, ſeu irregularitatem, iuxta Deuteron. 23. *non ingredietur manzer*, hoc eſt de ſcorto natus (idemque de aliis illegitimis ex Caiet. ibid. Maiolo. l.1.de irreg.c. 4. Panorm. c. niſi cum pridem. §. perſonæ.de renunciatione.& c.per venerabilem in fine. qui filij ſint legitimi)*in Eccleſiam Domini*(vt ſcilicet Eccleſiaſticis officiis fungatur) *vſque ad decimam generationem*. (id eſt in perpetuum.) Cæteros autem illegitimos poſſe quidem in religionem recipi ſeruata Conſtitutionis forma: ſed, etiam ſi ſint legitimati, eſſe inhabiles (niſi cum eis à Papa diſpenſetur) ad gradus, honores,& dignitates ſui Ordinis. Et aliter admiſſi debebant ſtatim eiici, profeſſio nulla erat, & admittentes erant excommunicati, & à Papa abſoluendi. Sed Gregorius XIV. hæc reuocauit ad terminos iuris communis, & priuilegiorum cóceſſorum religionibus, vt dicam.

Porrò ex his. §§. 1. & 2. apertè colligis religioſorum habitum ex Gloſſa.27. quæſt.1.c.1. Archidiac. & Ioan.And. in c.conſtitutionem. de regul. l.6 eſſe triplicem, nimirum habitum probationis, proprium videlicet Nouitiorum,ex c. tranſmiſſa. de renunciatione, & c. ſtatuimus. de regular. licet antea toto probationis tempore vulgarem, ſeu priſtinam veſtem non deponerent.c.legem.d.53. c. multos. d.54.17. quæſt.2.c.3. & c.ſuper eo.

de regul. Et ideo debet eſſe in aliquo Nouitiorum habitus diſtinctus ab habitu cæterorum, ex Gregorio IX. c. *ſtatuimus* de regul. Panorm. c. ex parte. de regul. & Gloſſa in Clem. *Eos.* de regul. Habitum Conuerſorum, qui ad ſeruilia miniſteria ſunt deputati. Et habitum Profeſſorum, qui ſolis Profeſſis ſolet concedi. de quo cit. c. legem. d. 53. & 17. quæſt. 2. c. 3. & c. *ſtatuimus*. de regul.

THEOREMA 372.

PRæcipitur etiam meritò §. 4. non eſſe in religione ſuſcipiendos criminoſos, ſuſpectoſve homicidij, furti, latrocinij, & ſimilium, aut maiorum, vt eſſet hæreſis, vel læſæ maieſtatis; neque obæratos (licet olim fuerit de hac re controuerſia, vt patet ex S. Thom. 2. 2. quæſt. vltim. art. 6. Syl. relig. 2. quæſt. 4. Medina. Cod. de reſtitutione quæſt. 3. cauſa 8. Aſtenſi. l. 6. t. 19. quæſt. 6. Azore p. 1. l. 12. c. 1. quæſt. 5. Claui Regia. l. 10. tr. 5. c. 7. Rebell. l. 2. quæſt. 17. num. 27. Leſſio. l. 2. c. 16. dub. 8.) rectè tamen notat Sanchez. l. 4. decal. cap. 19. num. 24. Roder. 3. tom. qq. regul. q. 10. art. 9. Sorbus in annot. ad compriuil. v. Nouiciatus, Bonac. de reſtit. d. 1. q. vlt. puncto 2. §. 1. prop. 3. id non intelligi, quando debita non ſunt magni momenti, quia dicitur bis in præſenti Conſtitutione (*ingenti ære alieno.*) qui etiam num. 21. ſcribit, fore etiam nunc profeſſionem validam grauati magno ære alieno, & obnoxij reddendis rationibus, ob motum proprium Clementis VIII. anni 1602. (etſi recipientes incurrerent pœnas ob vetitam receptionem,) neque obligatos reddendis rationibus, vt neque tales ordinari poſſunt, extra. de oblig. ad ratio. & ex c. legem. d. 53. & ex l. officia. Cod. de epiſc. & cler. & Nauarr. Comm. 1. de regul. n. 8.

Petentes autem admitti annis ſexdecim maiores negat recipi prius, quàm habita ſit, fide digna, relatio de eorum parentibus; patria, & vita anteacta, & moribus; ita vt conſtet nullum eſſe impedimentum. Sicut & veteri inſtituto. 17. quæſt. 2. c. 3. incogniti ante conceſſionem habitus, triennio probabantur, vt etiam de militaribus viris volentibus religionem ingredi, habetur. c. legem. d. 53. non eſſe temerè ſuſcipiendos niſi prius fuerit eorum vita ſubtiliter inquiſita, & per triennium probata. videndum eſt c. multos. d. 54. Aliàs enim facile plura acciderent incommoda; vt ſi admitterentur Epiſcopi, Parochi, & alij Eccleſiæ, vel coniugibus obſtricti, Virginum defloratores ſub promiſſione matrimonij, ſerui abſque conſenſu dominorum. c. ſi quis incognitus. 17. quæſt. 2. filij, quorum parentes premuntur egeſtate, & ſimiles. de quibus Rodericus. 3. p. quæſt. 10. & in ſumm. v. Nouitios c. 3. Leſſius l. 2. c. 41. dub. 3. Azor p. 1. l. 12. c. 1. quæſt. 5. 8. 9. & Io. Valerius, verb. Regularis. differẽtia 1.

Porrò malè exiſtimauit Sorbus in comp. priuil. mend. verbo. Nouitius. not. 4. in hoc §. 4. vetari recipi quemquã in religione, minorem ſexdecim annis. Pontifex enim ſolum ſtatuit, maiorem ſexdecim annis non eſſe admittendum, niſi præuia informatione, vt rectè etiam notauit Sanchez l. 4. in decal. c. 18. in fine.

THEO

THEOREMA 373.

Similiter in §. 5. & 6. decreuit, vt ſi qui contra formam huius Conſtitutionis reciperentur, habitus ſuſceptio, & profeſſio nulla eſſet, & eiicerentur exuti habitu è religione. & niſi id fieret, liceret quibuſcunque Iudicibus & Curiis etiam ſæcularibus, ad quos ius procedendi contra eos ſpectat, vt prius, iuris & facti remediis opportunis ex officio ciuiliter, & criminaliter procedere. & ob id vult in actis capituli annotari recepti nomen, & cognomen, quibus in ſæculo vtebatur, & patria. Qui verò eos contra hanc conſtitutionem ſuſceperint, actiua, & paſſiua voce, officiis, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuſcunque obtentis eo ipſo in perpetuum priuantur, & ad ea, & alia quæcunque obtinenda inhabilitantur.

Verum quod attinet ad nullitatem ſuſceptionis habitus, & profeſſionis admiſſorum contra præſcriptam formam, reuocatum eſt à Clemente VIII. Conſtitutione.83. quæ incipit, *In ſuprema* §. 2. quòd eo prætextu multi religioſi fraudulenter peterent, vt propria profeſſio declararetur nulla. reliquit tamen §.4. pœnas cõtra admittentes ad habitum, & profeſſionem contra prædictam formam Conſtitutionis Sixti, inflictas §.6.

THEOREMA 374.

QVæ habentur §.7. de non recipiendis etiam ad tempus medicum ad religioſorum hoſpitium ignotis non exhibentibus patentes litteras ſuorum Superiorum, congruunt & cum antiqua Eccleſiæ conſuetudine, quæ habetur, d 71. & 72. & apud Tertull. l. de præſcript. c. 20. Lucianum ad Chronum, & alibi, & cum extrauagante Bonifacij Octaui. *Inuncta.* de elect. vbi dicitur. *Similiter Clerici ad alienam diœceſim, ſine ſuorum Ordinariorum litteris venientes, nec in ſuis recipiantur ordinibus, nec ad ſuperiores aſcendant. Clerici quoque & Monachi, qui de ſuis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiſcuntur, niſi muniti veniant ſuorum Prælatorum litteris, non ſunt Clerici, nec Monachi reputandi. Si quis autem aliter venientes recipiat, incurrit priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ, honorum, & dignitatum obtentarum, & inhabilitatem in futuro.* qua etiam de re dicitur in ſequenti declaratione, §. 19. *Deprehenſi autem prædicti ignoti itinerantes ſine his patentibus, detrudantur in carcerem ab Ordinariis, donec conſtet, non eſſe criminoſos.*

Statuerat etiam Conſil. Trident. ſeſſ.25.c.4. vt repertus ſine mandato prædicto in ſcriptis, à locorum Ordinariis, puniretur tanquam deſertor ſui inſtituti. Quæres, quid ſi ſupradictæ litteræ in itinere ſint amiſſæ? Satis erit, ſi ſecum peregrinantes fide digni teſtentur de amiſſione, vel alterius viri grauis ſcriptum teſtimonium aliunde adferant, ex Roder. t. 1. quæſt. 122. art. 1. argumento. c. *Tuæ paternitatis.* de clerico peregrinante. & Gloſſa ibidem. verb. per litteras, ſiue per teſtes. & Syl. v. Peregrin. num. 4. & facit pro hac ſententia declaratoria eiuſdem Sixti. §. 19.

THEOREMA 375.

VErùm cum in prædicta Conſtitutione plura habeantur dubia,

dubia, coactus eſt idem Sixtus ea declarare, in Conſtitutione hac de re edita, quæ incipit. *Ad Romanum.* Declarat igitur primò §. 3. ſub prædicta Conſtitutione non eſſe comprehenſos illos illegitimos, qui nati ex parentibus, inter quos tempore, quo geniti ſunt, poterat conſiſtere matrimonium, & ſecuto matrimonio ſunt effecti legitimi. Et meritò, cum legitimis natalibus, per ſubſequens matrimonium communi iure, reſtituantur. c. conqueſtus, & c. tanta. qui filij ſint legitimi. Authent. quibus modis natur. eff. legit. collat. 6. & Inſtit. de Nupt. §. vltimo adeo vt ad Ordines, & beneficia promoueri poſſint, immo & ad dignitates. Gloſſ. ab omnibus recepta in cit. c. tanta. etiam maiores. v. g. Epiſcopatum, ex Hoſtienſi, Abbate, Butrio in c. ad extirpendas. de filiis presbyt. Syl. verb. illegitimis. quæſt. 1. vnde rectè Sixtus vult æquo iure cum illis haberi, qui ex legitimo matrimonio ſunt nati.

Declarat ſecundò, §. 4. ſecus eſſe de natis ex ſoluto, & ſoluta ante prædictam Conſtitutionem, quauis auctoritate legitimatis etiam perfunctis gradibus, & dignitatibus; vnde præcipit eos ſpoliari, & non ſuffragari legitimationes, & diſpéſationes, niſi ſpecialiter cum eorum ſingulis ſuper natalium defectu, ad honores, gradus, dignitates obtinendas à Papa diſpenſatum fuiſſe conſtiterit.

Declarat tertiò, §. 5. Qui ſine tali diſpenſatione tempore editæ prioris Conſtitutionis officia, & dignitates ad vitam habebant, eo ipſo eſſe ab illis amotos, obtinentes verò ſolum ad tempus, ea poſſe retinere, dummodo non longius protrahatur tempus ordinarium; non poſſe tamen poſtea alias, etiam minores, conſequi, abſque noua Pontificis indulgentia.

Declarat quartò, §. 6. Honorum, graduum, dignitatum appellatione intelligi ſuperiorum officia, non autem onerum munia, lectoris, Confeſſarij, prædicatoris, &c. vocem actiuam, receptionem, & executionem Ordinum, dummodo geniti non ſint ex inceſtu, vel ſacrilegio. Sed Gregorius XIV. Conſtitutione 5. quæ incipit. Circumſpecta reduxit huiuſmodi diſpenſationes, & legitimationes, in defectu Natalium, de quibus agitur in his duabus Sixti extrauagantibus, ad terminos iuris, & priuilegiorum, & Apoſtolicorum indultorum, cuiuis Ordini, religioni, monaſterio, eorúmue ſuperioribus conceſſorum, quæ tempore harum Sixti extrauagantium erant vſu recepta, vt valeant, ſicut antea; ita tamen, vt quandocunque de illegitimis ad habitum, & profeſſionem quorumcunque Ordinum recipiendis, agetur, ij, ad quos recipiendi ius ſpectat, eorum vitam, & mores diligenter inquirant, & ſic demum recipiant, vt bonam indolem præſeferant, & eis tot merita ſuffragentur, vt natalium ſuppleant defectum, eorumque receptio religioni profutura videatur, & ij, ad quos pertinet ius recipiendi, deliberatione matura ita iudicauerint.

Declarat quintò, ſextò, ſeptimò, octauò, nonò, in ſequentibus vſque ad §. 17. quid ſit agendum, cum ex defectu Capituli præſcripta forma, & diligentia informationis ſeruari non poteſt, &c. in quibus omnia videntur manifeſta.

Decla

Declarat vndecimò. §.17. quod dictum erat §. 5. in priori Conſtitutione, poſſe iudices ſæculares ciuiliter, & criminaliter procedere contra criminoſos, quorum profeſſio declaretur nulla, intelligi ſolum cum actis publicis conſtiterit ipſam Curiam ſæcularem ante habitus ſuſceptionem, de ipſo crimine aduerſus eos accuſationem ſuſcepiſſe, vel inſtituiſſe inquiſitionem. Sed per reuocationem Gregorij XIV. ceſſat nunc difficultas. Videri poteſt Gutierez l. 1. qq. pract. q. 5. & Roder. tom. 2. quæſt. 2. art. 3.

Declarat duodecimò. §. 18. ſancita in his Conſtitutionibus, circa viros religioſos, non eſſe extendenda ad moniales. ideo mulier v. g. ære alieno grauata, poteſt religionem ingredi. Quærenti autem an prædicta extendantur ad recipiendos in ordines militares, reſpondet Azor tom. 1. l. 12. c. 3. q. 8. non extendi, eò quod prædicti in odioſis, & pœnalibus non veniant nomine ordinum religioſorũ. Sed ſolum in his, quæ ſunt fauoris, & priuilegij, ex Abbate in Rubrica de regular. Syl. v. Eccleſia. 1. num. 6. & v. Religio. 1. quæſt. 1. verſu. *Tertium Hoſpitalarij*, Angelo. v. Religio. 4. vnde Gregor. XIII. cum prohibuiſſet religioſos ſpectare taurorum agitationes, id conceſſit religioſis militaribus. vt etiam eoſdem excepit Clemens VIII. in bulla de largitione munerum.

Declarat decimotertiò. §. 19. & ſeq. prohibitionem factam §. 7. de non recipiendis ad hoſpitiũ, etiam ad modicum tempus regularibus ignotis, ſine patentibus litteris intelligi ſiue ex eadem Prouincia veniant, ſiue ex diuerſa, & tam proprij, quàm alieni Ordinis, ſub pœnis ibidem ſtatutis; aliàs multæ fraudes fieri cómodè poſſent. Non diſſimili ratione fouebantur apud antiquos Gentiles mutuæ hoſpitalitates; teſſeris enim loco litterarum pro ſymbolis vtebantur, iuxta illud Plauti in Penulo.

——Srua eſt. teſſeram
Conferre ſi vis hoſpitalem, eccam attuli:
Agedum oſtende: eſt par probè. nam, &c.

Statuerat etiam Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. c. 4. ne prædictis regularibus liceret à ſuis Conuentibus recedere, etiam prætextu accedendi ad ſuperiores ſuos, niſi ab eiſdem miſſi, & vocati fuiſſent, idque in ſcriptis conſtaret. Vetátque tandem Sixtus admittendas excuſationes, non potuiſſe prædictas patentes obtinere, quòd pro grauaminibus illatis, confugiant ad Sedem Apoſtolicam, niſi aliquorum teſtimonio fide digno conſtet de petita, & non obtenta licentia. & Romæ tales nullibi admittendos, niſi prius ſe præſentauerint Congregationi ſuper regularibus, vel Protectori.

EIVSDEM SIXTI V.

Conſtitutionis 87. editæ anno 1588. quæ incipit. Effrænatam.

EPITOME 146.

DECERNIT §. 1. eos, qui per ſe, vel interpoſitas perſonas aborſum fœtus animati, vel inanimati procurauerint, percuſſionibus, vene- Aborsũ procurãtes, & ſocij ſunt excómunicati, priuati officiis, benef. & irregulares, à ſolo Papa ſoluendi.

Scortia. Aaaa

venenis, medicamentis, oneribus, aliíſve modis aborſu ſecuto; & prægnantes mulieres, quæ præmiſſa ſcienter fecerint, teneri pœnis omnibus iure diuino, canonico, & ciuili ſtatutis contra veros homicidas.

Similiter §. 2. 3. 4. eoſdem incurrere irregularitatẽ, vnde nec promoueri poſſunt, nec, ſi iam promoti ſunt, miniſtrare, ſed eo ipſo omni priuilegio clericali, officio, & beneficio Eccleſiaſtico eſſe priuatos, quæ ſic vacatura reſeruentur diſpoſitioni Papæ, atque inhabiles in futuro, etiam ſi delictum fuerit occultum. Et qui foro Eccleſiaſtico ſunt ſubiecti, degradati tradantur foro ſæculari capitali pœna puniendi.

§. 5. Similibus pœnis vult teneri eos, qui ſterilitatis potiones ac venena propinauerint mulieribus, aut quo minus fœtus concipiant, impedimentum præſtiterint, conſuluerint, ac auxiliati fuerint; necnon & mulieres, quæ ea ſcienter ſumpſerint.

§. 6. detúrque in hoc crimine puniendo inter iudices præuentio contra quoſcunque, & teſtes iure inhabiles, ſuo arbitratu recipiant, & pœnis afficiant reos.

§. 7. & 8. Inſuper prædictos omnes, qui, vel quæ, vel vti principales, vel vt ſocij, conſciíve ad tale facinus, opem, cõſilium, fauorem, potionem, aut medicamẽta ſcienter dederint, aut etiam ſcribendo litteras, vel appochas, vel aliàs verbis, aut ſignis iuuerint, aut conſuluerint, ipſo facto excommunicationem incurrãt, à qua nequeant abſolui (niſi in mortis articulo) nec etiam in Iubilæis, aut vigore Conc. Trident. niſi à Rom. Pontifice, & ſimiliter ab irregularitate, hac de cauſa contracta, ab eo tantum vrgẽtiſſimis de cauſis diſpenſari poſſit. Non obſtantibus, &c.

THEOREMA 376.

HOmicidij voluntarij pœnas Canonicas, & Ciuiles extendit Sixtus §. 1. ad procurantes quocunque modo per ſe vel alios abortum fœtus, ſiue animati, ſiue inanimati anima rationali, effectu ſecuto. Eſt autem *Aborſus* eiectio fœtus immaturi; ob id enim dicitur aborſus, quia fœtus tempeſtiuè ortus non eſt. Fœtus autem, qui intempeſtiuè eiicitur, alius iam animatus eſt, alius nondum. Si iam ſit animatus, qui illi dat cauſam, committit homicidium; ſi nondum ſit animatus, licet nõ ſit homicidium, quia exanimari non poteſt, quod nunquam habuit animam, vt rectè docet D. Auguſt. in lib. qq. Exodi q. 80. graue tamen peccatum eſt, cum impediatur hominis futuri vita. déque eo plura diſputant Tertull.

tull.in Apol.c.9. M.Tullius in oratione pro Cluentio. D.Auguſt.loco cit. & ſerm. 244. de temp. & l.1.de nupt.& concup.c.15. Et habetur c.aliquando.32. q.2. S.Tho. 4.d.31. in expl. litteræ. Turrecr. c. his qui abortum.32. q.2. Caiet. v. abortus. Petr.Greg.l.36.c.15.n.17. & ſeqq. Sylu homicid.1.n.3. Azor 3.p.l.2. c.4. Couarr.in Clem.ſi furioſus.p.2.§.1.& 3.Rebell.l.3.q.19. Leſſius l.2.c.9.dub.10.Petr.Nauar. l.2.de reſt.cap.3.n.140. Sayrus l.7. clau.c.12. & de conf.l.7.c.1. Paul. Comitol. l.4. q.13. Aragon. 2. 2. quæſt.64.art.7. Zabarella, & Io.de Anan.in c.ſicut de homicidio. Anton.Gomez.t.3.var.reſol. cap.3. de homicid. Plaza l.1.epit.delict.c.26. & innumeri alij.

Sed haud exigua lis eſt inter Doctores de tempore quo fætus animatur anima rationali. & quidem Gloſſa in c.12.Leuit. Couarr. loco cit. §.3. Rebell. loco cit.n.16. Nauarr.c.15.num.14. Emanuel Sà. v.homicidium. Gambarupta.§.qui abortum procurauerint. Zechius de caſibus reſer.c.9. Ariſtot. l.7.de animal c.3. Plinius l.7.c.6. volunt communiter mares animari die 40. à conceptu, fœminas verò 80. & aliquando 90 quæ diſcrepantia inter mares, & fœminas Leſſio loco citato,& aliis nimia videtur. Hippocrates l. de nat. fætus, maſculi formationi tribuit dies 30. fœminæ 42. ad ſummum, & probat ex purgatione, quæ poſt maſculi partum durat dies 30. poſt partum fœminæ, vt diutiſſimè diebus 42. quem ſequutus videtur D.Auguſt. in l.83.qq. q.56. vbi ſine diſcrimine maris, vel fœminæ ait, humani corporis fabricam die 45. formatam eſſe. Quin etiam Albertus Magnus l.9.de anim.tr.2.c.5. vult aliquando maſculum animari die 25. alij alias ſequuti ſunt hac de re ſententias, vt conſtat ex Plutarcho l. 5. de placitis Philoſoph. cap.21. ſæpè enim complexio, & conſtitutio parentũ variare poteſt tempus animationis fætus. Debile enim ſemen longius protrahet animationem, quod remiſſius ad membrorum formationem concurrat, è contra validius contrahet tempus formationis; & conſequenter animationis; ante formationem enim fætus non animatur, ex doctrina D.Hieronymi. c.ſicut. d.32. q.2. & S.Auguſtini in qq. veteris, & noui teſtam. cap. 23. cum iam formato corpore Adam animam acceperit. & Exod. c.21. ſecundum 70. dicatur. *Si quis percuſſerit mulierem in vtero habentem, & abortiuerit, ſi fætus erat formatus det animam pro anima, ſi nondum erat formatus, mulctetur pecunia.* Idémque habetur. 32. q.2. c. Moyſes, inſinuans ſcriptura fætum non habere animam rationalem, antequam ſit formatus. In tanta autem opinionũ varietate de formatione fætus, videtur ſequenda prior, cum magis faueat pœnitenti.

Porò huiuſmodi ſcelus committentes puniuntur tum Iure Canonico, tum Ciuili. nam Concil. Ilerdenſe can.2.ſic ſtatuit. *His, qui abortiuum faciunt, vel natos ſuos extinguunt, poſt ſeptem annorum curricula communio tribuatur.* Synodus 6. Generalis can.9. *Quæ pharmaca abortum facientia procurant, vel, quæ venena ſuſcipiunt pertinentia partus pœna occiſoris accenſentur.* & Stephanus Papa, D.Humberto Epiſcopo Moguntino: c.conſuluiſti.2.q.5. *Si ille, qui conceptum in vtero per abortum*

deleuerit, homicida eſt, quanto magis, qui vnius ſaltem diei puerulum peremit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit? & cap. ſi aliquis de homic. volunt. *Qui homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, vt non poſſit generare, aut concipere, vel naſci ſoboles, vt homicida teneatur.* Sed non re ipſa, & opere commiſſum; ideo ſi fœtus nondum erat animatus, antea nulla contrahebatur irregularitas. c. ſicut ex litterarum. de homicid. Gloſſa ibidem. & cap. ſi aliquis. eodem tit. cum hæc non contrahatur, niſi homo iam actu animatus interficiatur.

Ciuiles autem leges decernunt in eoſdem capitis ſupplicium, ſi fætus fuerit animatus; vt etiam fit Exod. c. 21. dicitur enim in l. necare. ff. de lib. agnoſc. *Necare videtur non tantum is, qui partum præfocat, ſed etiam is, qui abijcit.* & l. ſi mulierem. ff. ad leg. Aquil. de ſicariis. *Si mulierem viſceribus ſuis vim intuliſſe, quo partum ſuum abigeret, conſtiterit, eam in exilium Præſes prouinciæ exigat.* Idémque habetur l. Diuus. ff. de extraord. crim. & l. Cicero. ff. de pœnis, & conſtat ex oratione pro Cluentio. *Marcus Tullius cum eſſet in Aſia, Mileſiam mulierem capite damnauit, eo quod accepta à ſecundis hæredibus pecunia, ſibipſi medicamentis partum abegiſſet.* Si verò fœtus nondum animatus erat, is, cuius opera eiicitur, ſi ſit honeſtæ conditionis amiſſa bonorum parte, in inſulam relegatur, ſi humilioris & inferioris ſit conditionis, in metallum damnatur. l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis. In dubio autem tenendum fuiſſe animatum ſentiunt Ioan. And. c. ſicut. 2. de homicid. Abb. ibidem. Card. Anchar. Ananias n. 7. Soc. Senior. c. ad audientiam. q. 36. num. 217. de homic. Gomez. loco cit. Menoch. l. 2. de arb. caſu 357. Sanchez l. 1. c. 10. num. 43.

Sixtus igitur V. §. 1. vult non tantùm abortum fætus animati, verùm etiam inanimati, vt verum homicidium eſſe puniendum. & §. 2. & 3. etiam per abortum fætus inanimati contrahi irregularitatem, non obſtante antiquo iure. c. ſicut ex litterarum de homic. ita vt nec delinquens poſſit ordinari, nec ordines exercere, nec gaudere priuilegio clericali, beneficio, & officio Eccleſiaſtico, quibus eo ipſo priuatur, & inhabilitatur in futuro, etiam ſi delictum non ſit probatum, ſed penitus occultum: vt de veris homicidis ſtatuit Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. Illorumque beneficiorum diſpoſitionem reſeruat Papæ. & Eccleſiaſticos in hoc delinquẽtes degradatos capitali pœna puniendos, mandat tradi foro ſæculari.

THEOREMA 377.

PRædictis pœnis eos quoque teneri voluit. §. 5. qui ſterilitatis pocula mulieribus propinant, aut aliud præſtant impedimentum, quo minus fætum concipiant, conſilium, & auxilium dederint, & mulieres, quæ ſcienter illa ſumpſerint. Qua pœna haud comprehenderetur, qui alicui viro ſterilitatis poculũ præberet, quicquid ſit opinatus Petrus Gregorius 3. p. ſyntag. l. 36. cap. 15. n. 20. cum §. 1. & 5. expreſsè dicatur, *prægnantes mulieres.* Et venena propinauerit mulieribus, quò minus concipiant, & pœnæ non ſint extendendæ extra caſum. Damnatur tamen hic etiam

caſus

caſus in cap. ſi aliquis. extra de homic. vol. vbi ex Concilio VVormatienſi dicitur teneri, vt homicidam, qui homini, & mulieri aliquid fece..t, vel dederit ad potandum, vt non poſſit generare, aut concipere, aut naſci ſoboles.

Sed nunquid comprehendantur his pœnis viri, aut mulieres, in copula retrahentes ſe ab emiſſione, & receptione ſeminis in vaſe debito, vitandæ generationis cauſa? Affirmat idem, qui ſupra Petrus Gregorius loco cit. quòd impedimentum præſtent, quominus fætus concipiantur. Oppoſitum docet Sayrus in theſauro. l. 3. cap. 35. num. 27. Bonacina de contr. d. 2. quæſt. vlt. ſect. 1. p. 7. num. 6. quod mens Pontificis ſit agere de abortu fætus, ſiue animati, ſiue inanimati; vbi autem ſeminis receptio non eſt, non ſit fætus, & conſequenter, nec abortus. Adde, ſi id admittatur, neceſſarium eſſe idem in multis aliis admitti, vt quiſque per ſe videre poteſt; & denique non ſint extendendæ pœnæ. Tandem §. 7. & 8. Sixtus fert excommunicationem Papæ reſeruatam etiam in Iubilæis (excepto mortis articulo) in prædictos delinquentes tam principales, quàm ſocios, conſcios, auxiliantes, ſcribentes appochas, & aliis modis ſe in his immiſcentes. Sed conſtitutionem hanc Sixti moderatus eſt Gregorius XIV. bulla 8. quæ incipit. *Sedes Apoſtolica*, vt infra dicetur in ea explicanda.

EIVSDEM SIXTI V.

Cōſtitutionis 91. editæ anno 1588. quæ incipit. Sanctum & ſalutare.

EPITOME 147.

DECERNIT §. 2. vt Prælati, qui ſæcularem, aut regularē ex aliquo vitio, crimine, aut defectu inhabilem, vel irregularem exiſtentem, vel extra tempora ſtatuta, vel abſque veris dimiſſoriis ſui Ordinarij, aut per ſaltum, & furtiuè, aut quoad ſæculares ſine titulo ſufficientis beneficij, vel patrimonij, aut ante legitimam ætatem ſtatutam à Concil. Trid. primæ tonſuræ, aut cuique Ordini præſcriptam, aut non ſeruatis temporum interſtitiis, ſine rationabili cauſa, clericali charactere inſigniuerint, aut ad Ordines minores, vel ſacros malè promouerint, ſiue id ſcienter, ſiue ignoranter fecerint; niſi debita diligentia adhibita iuſtus error, & probabilis facti ignorantia eos excuſet, ſint eo ipſo ſuſpenſi à collatione primæ tonſuræ, & Ordinū, & executione omnium munerum Pontificalium, & interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ; & ſi ſpreta ſuſpenſione, & interdicto in præmiſſis ſe temerè ingerant, etiam à regimine,

Malè, & ſimoniacè promouentium, & promotorū pœnæ, ſuſpēſio, interdictum, &c.

mine, & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, ſeu monaſterij, & à perceptione fructuum menſæ eiuſdem, & quorumcunque beneficiorum obtētorum ſuſpenſionem incurrant, cuius ſuſpenſionis, & interdicti relaxatio à ſolo Papa poſſit obtineri.

§. 3. Clericos autem ipſos malè promotos, ab executione, miniſterio, & exercitio Ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad ſuperiores perpetuò ſuſpēſos declarat. quod ſi miniſtrare præſumpſerint, efficiuntur irregulares, & omnibus beneficiis, officiis, & dignitatibus Eccleſiaſticis, ac etiam ſi ipſi clerici fuerint regulares, actiua, & paſſiua voce ipſo facto priuati ſunt, & inhabiles ad ſimilia, & diſſimilia in futuro. quorum diſpoſitio Papæ reſeruatur.

§. 4. Quin etiam tam abſoluendi, quàm diſpenſandi facultatem in caſibus ſuperiùs expreſſis, tam ſcilicet, quoad Antiſtites promouētes, quàm quoad Clericos promotos, etiam in foro conſcientiæ reſeruat Papæ, non obſtantibus priuilegiis etiā maris magni, & Concil. Trid. præter quam in mortis articulo.

§. 5. Et qui abſolutionem, & diſpenſationem petet, teneatur petere in vtroque foro ab ipſomet Pontifice Rom. non autem à Pœnitentiaria, aliàs abſolutio, & diſpenſatio ſit nulla.

§. 6. Cæterum ſi quis Antiſtes, aut Abbas ſeruatis quidem cunctis præmiſſis, & cæteris omnibus, quæ in ipſius tonſuræ & Ordinum collatione ſunt obſeruanda, perſonas habiles, ſed tamē recepta pecunia pretio, vel præmio, ſimoniacè in futuro inſigniuerit præter reliquas cenſuras, & pœnas contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos à ſacris Canonibus, & Conſtitutionibus inflictas, etiā omnia, & ſingula ſupradicta in ſic promouentibus, & promotis locum habeant.

§. 7. Ita vt in nullis conceſſionibus, quibus abſolui poteſt à caſibus Bullæ cœnæ, aut Iubilæis hic caſus comprehendatur, ſed ſemper ſit exceptus. non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, &c.

THEOREMA 378.

Conſtitutio hæc duas habet præcipuas partes, alterā quidem vſque ad §. 6. de malè promouentibus, & promotis, ſed abſque ſimonia. §. enim 2. cōtinētur pœnæ malè promouētium. §. 3. malè promotorum. §. 4. & 5. explicatur modus, quo vtrique extra mortis articulum debent abſolutionem, ac diſpenſa-

diſpenſationem petere. Alteram verò nempe.§.6.& 7. de ſimoniacè promouentibus, & promotis. Et primam quidem partem in additis de nouo à Sixto temperauit Clemens VIII. Conſtit.40. reducendo ad terminos iuris communis, Concil.Trident.& Conſtitutionis Pij II. incipientis. *Cum ex ſacrorum.* de qua Epitomè 39. poſteriorem verò idem ipſe Clemens confirmauit. Itaque ſecundus §. conſtitutionis huius Sixti V. contra malè ordinantes totus reuocatur in Clementis Conſtitutione 40. quæ incipit. *Romanum Pontificem.* Vnde fit, vt Epiſcopus ordinans inhabilem ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, vt puta deſcendentem ab hæreticis, Iudæis, Maranis, contra iura, vt Concil.Trid. ſeſſ.23.c.7. & cap.quando.d.24. & Gregor.XIII. bulla 66. vel alienum clericum abſque dimiſſoriis proprij, remaneat ſolum iure veteri.cap.eos,qui clericos. de temp. ordin. lib. 6. & Concil.Trid.ſeſſ.23. c.8. ſuſpenſus per annum à collatione ordinum, ſcilicet maiorum, & minorum; ex Gloſſa ibidem; mitigat enim pœnam ſtatutam. 9. q.2. cap.nullum, ſuſpenſionis à celebranda Miſſa, contra eundem. Quod ſi ſolum contulit primam tonſuram, remanet duntaxat ſuſpenſus per annum à collatione clericalis tonſuræ. c. vlt.de temp.ord.l.6. ſunt tamẽ aliqui caſus, in quibus Epiſcopus licitè poteſt non ſubditum ordinare abſque dimiſſoriis, de quibus Suarez tom.5.d.31.ſect.1.n.15.& ſeqq. *Si quem verò proprium ordinauit ordine ſacro, ſine titulo ſufficientis beneficij, aut patrimonij, tenetur ſolum cum ſuis ſumptibus alere, donec ei de ſufficienti beneficio prouiderit.* c.Epiſcopus.cap. cum ſecundum. tit.de præbend. & c.ſi Epiſcopus.eodem tit.lib.6.

THEOREMA 379.

QVoad malè promotos, de quibus §.3.reuocantur etiam ab eodem Clem. VIII. omnia ad terminos iuris communis,& Concil.Trid. ac Pij II. Conſtitutionis prædictæ. in quibus primò ſolum ordinati ad ordines ſacros ab alieno Epiſcopo abſque veris dimiſſoriis, ſuſpenduntur ad arbitrium proprij Epiſcopi. d.71. c.1. iuncto cap.Salonitanæ. d.63. Conc.Trid. ſeſſ.23. c.8. Maiolo l.4. de irregul. c.5. Henriquez l.13.c.38.§.1. Suarez d.31.ſect.1.n.36.37. vbi etiam plura de ementitis dimiſſoriis diſputat, ſi tamen Vltramontanus abſque proprij Epiſcopi dimiſſoriis,vel licentia Papæ ordinatur ab Italo Epiſcopo etiam minoribus, incurrit etiam ſuſpenſionem abſque ſpe diſpenſationis,eodem iure antiquo. c.1. de temp. ordin. lib 6. Anton.3.p.tit.28.de ſuſpenſ.cap.4. Henriquez vbi ſupra,Suarez d.31. ſect.1.n.19. & miniſtrans ante obtentam licentiam fit irregularis,ex Concil.Trid.loco citato.

Secundò,ſuſpenduntur etiam ab execut. Ordinum, qui ante legitimã ætatem(de qua Conc.Trid.ſeſſ. 23.c.12.de reform.) ordine aliquo ſacro ordinantur,ex citata Conſtitutione Pij II.& ſi miniſtrent,fiunt irregulares, cum quibus ſolus Papa diſpenſat, niſi delictum ſit occultum, eo enim caſu etiam Epiſcopus diſpenſare poteſt, ex Conc. Trid.ſeſſ.24.cap.6.

Tertiò,ſuſpenduntur quoque ab executione, qui extra tempora à iure conſtituta ſacrum aliquem ordinem

dinem ſuſcipiunt. c.ſanè. & c.cum quidam.de temp.ord. & cum relaxatio ante reſeruaretur Papæ, Gregorius IX. c.conſultationi.ibidem conceſſit Epiſcopis. Gloſſa ibid. verb.poteris. S.Anton.loco citato. Maiol. l.3.de irreg. c.24. n.9. quare ſi ante relaxationem Papæ, aut Epiſcopi, in eis miniſtrent, fiunt irregulares, vt dixi Theor.108.

Quartò.Si quis eodem die duos ſacros Ordines recipiat, ſuſpenſus eſt ab executione poſterioris.c.litteras,de temp.ord. Nauarr.cap.25. n.71. Maiolo l.4.de irregul.c.11.

Quintò. Itémque ſi duos ſacros duobus continuis, & immediatis diebus, eſt ſuſpenſus à poſteriori, d.c.litteras. & cap.dilectus.

Sextò.Necnon ſuſpẽſus ab exercitio Subdiaconatus, qui eodem die recipit minores cum Subdiaconatu.c.2.de eo,qui furtiuè ordines ſuſcep. Alberico V.ordo 2.Nauarr.c.25.n.71.verſ.8.Sylu.irregul. q.3. Sayro l.4.c.14.n.25.

Septimò ſuſpenditur, qui furtiuè id eſt Epiſcopo non approbante, vel abſque examine initiatur, ex capite 1.de eo qui furtiuè.Henriquez l.14. cap. 6. n.5. Sayro l.7. c.10. n.37. Vgolino c.39. necnon, qui per ſaltum ordinatus eſt, id eſt promotus ad ordinem ſuperiorem, nõ recepto prius inferiori, ſuſpenſus eſt vt colligitur, ex capite ſollicitudo. d.52. & cap.vnico.de clerico per ſaltum promot. Concilio Trident.ſeſſ.23. c.14. de reformat. Soto 4.d.25.q.1.art.3.Hoſtienſi in ſumma tit. de clerico per ſaltum promot.§.1. Nauarro cap.25.n.71. & cap.27.n.242. Sayro lib.4. c.14. n.26. Valentia.tom.4. diſp.3.q.19. p.3. Auila part.7. diſput.9. ſect.1. dub. 4. Vgolino cap.39. Furnario l.de ordinibus cap. 8. n.7. Suarez diſp.31.ſect.1.n.44.& ſeq. vbi rem ex profeſſo diſputat,quicquid ſenſerit Archidiaconus & Turrecremata in d. cap.ſollicitudo, & Bernardus Diaz in pract.Canonica;eſt autem ſuſpenſus ex probabiliori ſententia ſolùm ab illo ordine,quẽ per ſaltum accepit,ita vt in eo miniſtrare non poſſit,quod etiam impedit aſcendere ſine diſpenſatione ad ordines ſuperiores, quam iure dare poteſt Epiſcopus, non autem ſuſpenſus ab executione ordinum priorum ritè ſuſceptorum, ex Suarez n.48.& Sayro loco citato,cum ordinatis per ſaltum, ſi non miniſtrarint in ordine malè ſuſcepto, neque in prętermiſſo,vt notat Suarez num.51.Epiſcopus ex legitima cauſa diſpenſare poteſt;dummodo omiſſum ordinem recipiant antequam vtantur diſpenſatione exercitij ordinis malè ſuſcepti, ex Cõcilio Tridentino loco citato, cum illa diſpoſitio ordinis omiſſi prærequiratur ad conuenientem vſum ordinis malè ſuſcepti. Si verò ante diſpenſationem miniſtrent in ordine malè ſuſcepto,diſpẽſatio pertinet ad Papam ex Concilio Tridentino loco citato. Maiolo l.4.de irregularitate cap. 12. Henriquez lib.13.cap.35.§ 4. Nauarro,Sayro, & aliis.

Octauò ſuſpenditur ex probabiliori ſententia (quicquid voluerit Henriquez cap.37. Coninchus n. 38. & alij apud Furnarium c.8.) qui ficto, & ementito ſufficientis beneficij vel patrimonij titulo ordinatur, c. per tuas nobis literas 3. de ſimonia. c.nemini, & cap. ſanctorum d. 70. quæ non ſunt reuocata, quoad perſonas ſic recipientes ordines per Innocentium III.

cap.

cap. cum ſecundum apoſtolum de præbendis, vt notat Nauarrus conſ. 45. de temporibus ordinandorum, Suarez diſput. 31. ſect. 1. num. 35. Furnarius cap. 8. num. 9. Comitolus. lib. 6. quæſt. 38. Bonacina de ſacramentis. d. 8. q. 1. p. 5. num. 24. quia in eo caſu Epiſcopus non poteſt rationabiliter obligari ad ſic ordinatum alendum. imò videntur renouata in Concilio Tridentino ſect. 21. cap. 2. vbi dicitur. *antiquorum canonum pœnas ſuper his innouando.* & in bulla Pij Quinti, quæ incipit. *Romanus Pontifex.* edita anno 1568. vbi ſupponens Clericos ſæculares ſic ordinatos eſſe ſuſpenſos, eandem pœnam extendit ad religioſos ante profeſſionem ſacris initiatos. Non eſt autem beneficij, & patrimonij quantitas taxata, ſed taxanda arbitrio ordinarij, ob diuerſitatem locorum, quia quæ ſufficit in vno loco, non eſt ſatis in alio, vt ex congregatione Illuſtriſſimorũ notat Furnarius loco citato. Porrò vetat Concilium Tridentinum dicta ſeſſ. 21. cap. 2. abſque Epiſcopi licentia renunciari beneficium ad cuius titulum quis ordinatus fuit, niſi aliunde habeat, quo viuat; & renuntiatio eſt irrita, vt etiam notat Suarez, Auila, Bonacina, locis citatis. ſicut etiam in renuntiatione patrimonij, ad cuius titulum quis promotus eſt, decernitur ibidem ex citatis. Num verò Clericus promotus, validè illud vendere poſſit, diſputat Petrus Gregorius Syntag. lib. 24. cap. 9. Nauarrus cap. 22. num. 18. Redoanus de rebus Eccleſiaſticis non alienandis. quæſt. 51, cap. 13. Vazquez de reditibus. cap. 2. §. 2. num. 47. Syluester verbo Clericus 4. q. 13.

In reliquis igitur pœnis à Sixto V. additis §. 3. Conſtitutio vim amplius non habet. vt quod ſuſpenſio intelligatur nõ tantum de malè ordinatis ad ordines maiores, ſed etiam minores, vt careant omni ſpe, & facultate aſcendendi ad ſuperiores; vt ſint irregulares à ſolo Papa diſpenſandi, ſi in eis miniſtrare præſumpſerint, ſint omnibus beneficiis, officiis, dignitatibus Eccleſiaſticis eo ipſo priuati, quorum diſpoſitio ſit reſeruata Papæ: ſint inhabiles in futuro ad ſimilia, & diſſimilia; & ſi ſint regulares, ſint actiua, & paſſiua voce priuati. Sicut neque amplius ligat in pœnis latis §. 4. & 5. circa modum abſolutionis, etiam in foro conſcientiæ, & diſpenſationis malè promouentium, & promotorum ob eãdem Clementis VIII. moderationem. Quid autem dicatur per ſimilitudinem mare magnum in materia priuilegiorum, explicat Roder. t. 1. qq. regul. q. 7. art. 4.

THEOREMA 380.

QVoad alteram partem de Simoniacè, pretio ſcilicet vel præmio, ordinantibus, & ordinatis, licet cætera requiſita ſeruata ſint, quæ §. 6. & 7. continentur: Sixtus veteres cenſuras, & pœnas in eoſdem latas à ſacris Canonibus, vt extrauag. 2. de Simonia. & Conſtitutionibus Apoſtolicis, de quibus Theor. 85. & explicatas à Sayro l. 7. cap. 12. n. 17. 18. 19. Nau. cap. 27. num. 106. & ſeqq. & c. 23. num. 111. Couarr. regula, peccatum p. 2. §. 8. num. 7. confirmat, & addit, quæ in §§. prædictis ſunt

deſcriptæ contra malè, etſi non Simoniacè promotores, & promotos, ita vt hic caſus nunquam intelligatur comprehēſus in iubileis, aut conceſſionibus, quibus abſolui poteſt à caſibus bullæ cænæ, ſed ſemper excipiatur, non obſtantibus, &c. quam ſanè partem idem Clem. VIII. loco cit. confirmat.

Quare ſi Abbas, aut Antiſtes Tonſuram, aut Ordines conferat recepta pecunia, pretio, aut præmio, à collatione Tonſuræ, & Ordinum quoruncumque, & ab executione munerum Pontificalium, eo ipſo ſuſpenſus, & ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus eſt; & ſi iis ſpretis, temere ſe ingerat in præmiſſis, à regimine, & adminiſtratione Eccleſiæ ſuæ, vel monaſterij, & perceptione fructuum menſæ, & beneficiorum omnium obtentorum ſuſpenſus eſt, & à ſolo Papa diſpenſationem ſuſpenſionis, interdicti, & pœnarum poteſt obtinere.

Sic etiam Simoniacè ſcienter ordinatus, ab executione ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe aſcendendi ad alios ſuperiores, eſt perpetuò ſuſpenſus; &, ſi in eis etiam minoribus miniſtrauerit, fit irregularis, & à præfatis cenſuris, & irregularitate, etiamſi crimen occultum ſit, à ſolo Papa poteſt diſpenſari, & quibuſcumque beneficiis, officiis, dignitatibus Eccleſiaſticis, quin etiam voce actiua, & paſſiua, ſi regularis ſit, priuatus eſt, & inhabilis in futuro ad ſimilia, & diſſimilia. & vacantium beneficiorum diſpoſitio reſeruatur Papæ.

Rectè verò adnotauit Sayrus, l.4. cap.17. quod etiam ad prædictos §§. ſpectat, cum Clementis VIII. Conſtitutio moderetur ſolum in futuro Conſtitutionem Sixti, & pœnas, ac cenſuras antea incurſas, non tollat, ſi quis ante Conſtitutionem Clementis in eas incidiſſet, teneri abſolutionem, & diſpenſationem à Summo Pontifice petere, & obtinere.

EIVSDEM SIXTI V.

Cōſtitutionis 92. editæ anno 1589. quæ incipit. Cum ſacroſanctam. *& eiuſdem declaratoriæ quæ incipit.* Paſtoralis.

EPITOME 148.149.

STATVIT §.2. vt omnes Clerici, etiam in minoribus conſtituti, & inſigniti prima Tonſura, ſi beneficium Eccleſiaſticū quodcumque habeant, vel ius ad illud, vel in illo, vel penſiones ſuper quibuſuis fructibus, redditibus, aut prouentibus Eccleſiaſticis, etiam ex diſtributionibus quotidianis reſeruatas, ſiue ſint coniugati, ſi gaudere volunt foro Eccleſiaſtico, deferant Tonſuram, & habitum, ideſt veſtem talarem. *Tonſura, & habitus ferēdus ab Eccleſiaſticis. Officiorum, & benef. priuatio exceptis familiaribus Papæ, &c.*

§.3. Aliàs ſine vlla monitione, citatione, aut decreto Iudicis, priuantur omnibus dignitatibus, adminiſtrationibus, beneficiis, officiis, canonicatibus, præbendis, præſtimoniis,

moniis, penſionibus, fructibus, ac prædiis, quæ reſeruat diſpoſitioni Papæ.

§.5. Hac tamen Conſtitutione non ligantur milites, qui viuunt in aliqua regula approbata canonicè, nec alij Officiales Curiæ Romanæ, qui non vt Clerici, ſed vt milites habent beneficia ſuæ regulæ propria, vel Eccleſiaſticas penſiones, ſeu fructus ſibi reſeruatos in beneficiis, ſiue Clericali charactere inſigniti ſint, ſiue non, deferentes habitum militarem iuxta vſum ſuæ regulæ, licet non clericalem.

In declaratoria verò præcedentis, quæ incipit. *Paſtoralis.* §.2. declarat Clericos penſionarios, quorũ penſiones, fructus, aut bona Eccleſiaſtica nõ excedunt valorem 60. ducatorũ auri de Camera ſingulis annis, & § 3. familiaréſque Papæ in inferioribus miniſtris, vt Parafrænarios, Credẽtiarios, diſpenſatores, & alios ſimiles actu in his miniſteriis ſeruientes, quíque in futuro inſeruient; nec nõ intimos familiares actu in Palatio ſeruientes, continuos commenſales præſentes, & futuros, quamcumque habeant penſionẽ, fructus, & bona Eccleſiaſtica, non obligari ad ferendũ habitũ, & Tonſuram.

§.6. Cæteros autem Clericos prædictum clericalem habitum, & Tonſuram: & milites, tam militiarum canonicè inſtitutarum, quàm Rom. Curiæ officiales, qui iuxta prædictam Conſtitutionem in militari habitu ſuæ militiæ proprio, tenentur incedere, teneri ſub prædictis pœnis ad ferendum: ſed non niſi poſtquam fructus, & penſiones, vel prædia cum effectu exigere, aut percipere cæperint, vel per eos ſteterit, quò minus exigant, & percipiant.

THEOREMA 381.

HVius Conſtitutionis materia habetur etiam ex d.23. c. *prohibete.* ex epiſtola Anacleti Papę. cap. Clerici. ex Conc. Agathenſi. cap.20. cap. ſi quis ex clericis, ex Conc. Romano ſub Gregorio II. cap. non liceat cuilibet miniſteria, ex Concilio Martini Papæ. cap.41. vbi dicitur non oportere clericos comam nutrire, & miniſtrare, ſed attonſo capite, patentibus auribus, & ſecundum Aaron talarem veſtem induere, vt ſint in habitu ornato. Itemque in Concilio Lateranenſi ſub Innoc. II. cap. 4. & habetur 21. q.4. cap. præcipuus. & extra. de vit. & honeſt. cleric. cap. clerici officia. de cler. coniug. cap. Ioannes. & lib. 6. eodem titulo c. vnico. Clem. 2. tit. de vit. & honeſt. cler. Conc. Trid. ſeſſ.23. c.6. quare mos hic in Dei Eccleſia eſt antiquiſſimus, & ab ipſiſmet Apoſtolis introductus, vt colligitur ex

Actis Apoſt. cap. 21. Dionyſio, de Eccl. hierar. p. 2. cap. 3. Petro Greg. l. 16. Syntag. cap. 1. num. 12. & ſeq. & aliis, vt docuimus. l. 2. de Miſſæ ſacrificio cap. 8. num. 1. & 3.

Iubet igitur Sixtus §. 2. quibuſcumque clericis, etiam in minoribus conſtitutis, ſi habeant beneficium Eccleſiaſticum, vel etiam ſolum ius ad illud, vel penſiones ſuper quibuſuis fructibus, redditibus, prouentibus Eccleſiaſticis, bona, &c. etiam ſi coniugati ſint, ſi Eccleſiaſtico foro volunt gaudere, de quibus c. Ioãnes de cler. coniug. & cap. Clericus de vit. & honeſt. cler. cap. quiſquis. d. 84. cap. altercationis de bigam. l. 6. Clem. 1. de vit. & honeſt. cler. & 12. q. 1. c. quia. & Clarus §. fin. quæſt. 36. vt deferant tonſuram clericalem, & habitum talarem proprium Clericorum, etſi in cæteris non facile ſit, ex Claro, loco citato, num. 119. definire, quis ſit habitus clericalis.

Porrò tonſura clericalis, vt notat Gloſſa in Clem. 2. de vit. & honeſt. cler. in iure variè ſolet nominari. nam aliquando ſimpliciter dicitur tonſura. vt cap. ex parte. de cler. coniug. & Clem. 2. de vit. & honeſt. cler. & c. quando d. 69. & 21. quæſt. 4. & c. 5. aliàs tonſura clericalis in Clem. cit. & cap. Io. de cler. coniug. Nonnunquam corona 12. quæſt. 1. cap. duo. aliquando raſio, ſeu raſura d. cap. duo, etſi propriè corona ſit circulus capillorum, qualẽ modo geſtant ſolùm monachi, diuinis officiis mancipati, ſupra, & infra capillis omnibus detonſis. cap. prohibere. vbi dicitur, *Clerici iuxta Apoſtolum coronam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant.* quod olim fiebat à clericis omnibus. Ideo Concilium Tolet. 4. cap. 40. reprehendit eos, qui ſolum in ſuperiori parte capitis radebant modicam capillorum partem, quam clericam dicimus. Raſura propriè ſignificat ſuperiorẽ partem, quam non ferunt Conuerſi, cum non ſint ordinati. Tonſura è contra abſciſſionem inferioris partis crinium vſque ad aures. cap. non liceat 2. d. 23. quam etiam ferunt Conuerſi. Quæ omnia tria præcipua ſacros homines docent, nempe orationi, & diuinis officiis vacandum, quaſi inter eos, & Deum 1
ablato velamine per abſciſſionem ſuperiorem, cum ſummitas capitis mentis eleuationem deſignet. cap. vnico, de ſacra vnct. verſu. in vertice, temporalium deponendam 2
ſollicitudinem, ex Petro Greg. loco cit. num. 28. per inferiorem capillorum abraſionem ſignificatam, quæ etiam conuerſis conuenit; & 3
ſimul expectandum in futura vita regnum Chriſti, cuius inſigne eſt corona, vt docet D. Hieronymus. cap. duo ſunt genera 12. quæſt. 1. Auguſtinus ſerm. 21. ad fratres in eremo, & lib. de contemptu ſæculi. & Iſid. l. 2. off. cap. 4.

Veſtes autem quoad longitudinem debent eſſe talares, vt in præſenti Conſtitutione dicitur. & d. 23. cap. penult. & Clementina 2. de vit. & honeſt. cler. Quo ad formam autem, & colorem, modeſtæ, & quæ clericum deceant. d. 41. §. 1. & cap. parſimoniam. & 21. q. 4. cap. 1. 2. 3. & 5. & Clem. 2. de vit. & honeſt. cler. & Cõnc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 6. vbi etiam dicitur, vt tranſgreſſores poſt correctionem Epiſcopi, per ſuſpenſionem ab ordinibus, officio, beneficio, & fructibus,

ctibus,redditibus,prouentibus coërceri poſſint,iuxta citatam Clem. 2.de vit. & honeſt. cler. & ſi ſemel correcti denuo deliquerint,priuari beneficiis,& officiis, vt etiam præcepit Innoc.II. in Concil. Lateranenſi. c.4.vt habetur. 21. quæſt. 4. c.vltimo.

Notat tamen Nauar. c.27.num. 157. & Suarez d.31. ſect.3. num.1. & Cardinalis in cit. Clem.2. ſi ſemel, atque iterum aliqua occaſione extraordinaria, quis non ſeruet dictam Clementinam, non incurreret ſuſpenſionem ibi latam à beneficio per ſex menſes, vel per annum, ſi curam habeat animarum, vel perſonatum, aut dignitatem,vel ſi fuerit quidem in ſacris, ſed non beneficiatus, inhabilitatem ad obtinendum beneficium per idem ſex menſium tempus; ſicut neque etiam poſt præſentem Conſtitutionem Clericus deponens veſtes, vt ſecurus tranſeat. v.g. per hæreticorum terras, incidit in cenſuras, cum ex Sanchez l.2.c.4.num.11.Caiet.2. 2.quæſt.3. art.3. dub.1.in fine, Aragona ibid. dub.1. Philiarcho de officio Sacerdotali tom.1.p.2.l.3.c.9. præceptũ de veſtibus iis deferendis, vt pote humanum, non obliget cum vitæ periculo; & in caſu adſit rationabilis cauſa non ſeruandi, vt patet ex praxi.

Quoad materiam præclariores, fulgidæ, pompoſæque veſtes clericorũ & religioſorum eſſe non debent, cum clericus profeſſionem ſuam habitu, & inceſſu probare debeat, non veſtibus, & calceamentis quærere decorem. 41. initio.c.vltimo,& omnis iactantia, & corporalis ornatura aliena ſit ab ordine ſacrato. 21. quæſt. 4.cap.1. *habitus* enim *mentis*,inquit S.Ambr. l.1.off.c.18. *in corporis ſtatu cernitur. hinc homo cordis noſtri abſconditus,aut lenior, aut iactantior, aut turbidior, aut contra grauior, & conſtantior, & purior, & maturior æſtimatur. Itaque vox quædam eſt animi corporis motus.* & ibidem. *Eſt etiam greſſus probabilis, in quo ſit ſpecies auctoritatis, grauitatiſque pondus, tranquillitatis veſtigium; ita tamen ſi ſtudium deſit, atque affectatio. Sed motus ſit purus, & ſimplex (nihil enim fucatum placet) motum natura informet, ſi quid ſanè vitij eſt, induſtria emendet, vt ars deſit, non deſit correctio.* Quæ congruũt cum traditis à Concilio Baſilienſi. ſeſſ.22.§.2.& Concil.Mediolanenſi 1. p. 2. & ei quod in communi dixit Seneca ep. 5. *Non ſplendeat toga, nec ſordeſcat quidem.*

THEOREMA 382.

Tranſgreſſores verò §. 3. abſque vlla monitione, citatione, Iudicíſve decreto, priuat omnibus dignitatibus, adminiſtrationibus,officiis, canonicatibus, præbendis,præſtimoniis, penſionibus, fructibus, & prædiis, quæ etiam reſeruat diſpoſitioni Papæ. Quid autem ſingulorum nomine veniat in Iure, aliàs Theorem. 321. docuimus. Videatur Ioan.Selua tr.de benef.p.1.quæſt.2. & ſeqq. Rebuff. in praxi beneficiorum. c. quotuplex ſit beneficiũ. Flaminius Pariſius de reſig. benef. Gigas de penſionibus, Azor. tom. 2. l.3.c.1. vſque ad 28.& l.8.c.5.& alij. Quare Sixtus hoc loco non infligit nouam cenſuram, ſed ſolum priuationem beneficiorum,penſionum, fructuum abſque alia declaratione, clericis quibuſcunque etiam in

prima Tonſura, quãuis ſint exempti, gaudentibus beneficiis, & penſionibus excedentibus 60. ducatos auri de Camera, ex declaratoria. *Paſtoralis.* §. 2. poſtquam fructus cæperint exigere, vel ſteterit per eos, ne exigerent, & declaratoria §. 6. niſi tonſuram, & habitum deferant; vt etiam fieri voluit Innoc. II. in c. vlt. 21. quæſt. 4. Clem. 2. de vit. & honeſt. cler. & Concil. Tridentinum ſeſſ. 14. c. 6. & extendit §. 5. & in declaratoria, ad milites quarumuis militiarum ſub regula approbata, de quibus Azor tom. 1. l. 13. c. 3. 4. 5. 6. & alios Officiales Rom. Curiæ. habentes etiam beneficia, penſiones, & bona, non deferentes habitum ſuæ militiæ. Quo circa non comprehenduntur Clerici in minoribus, non habentes beneficia, aut penſiones, ſicut neque ex declaratoria. §. 3. familiares Papæ in inferioribus miniſteriis, & alij continui commenſales actu ſeruientes in Palatio, licet penſiones, fructus, & bona Eccleſiaſtica teneant.

Vbi etiam recurrit dubium, cuius meminimus Theoremate 8. 128. 177. 194. 203. 207. 256. An adhuc deſideretur in conſcientia declaratoria Iudicis ſententia, antequam obligatus ſit tranſgreſſor ſubire pœnam, quam ipſo iure, & ipſo facto incurrit, cum Doctores diuiſi ſint. Negat Abbas. c. dilecti. num. 12. de arbit. & c. 1. num. 11. de Conſtitut. Alexander de Neuo ibidem num. 52. Ludouic. Gomez c. 1. num. 9. de reſcript. lib. 6. Mar. Soc. Senior. c. Iudæi. 2. num. 14. de Iudæis. Caſtro l. 2. de leg. pœnali. c. 10. 11. & l. 2. de Iuſt. hær. pun. c. 5. 6. 7. Tiraquell. l. ſi vnquam. verb. reuertatur. num. 268. Cod. de reuocand. donat. Tum quia id videantur ſonare illæ clauſulæ, *ipſo iure, ipſo facto priuamus*, vel *ipſo iure vacare cenſeantur.* & tamquam vacantia liberè conferri queant. quæ alioquin carerent effectu. Tum quia vt beneficiarius vxorem ducens, vel effectus miles, aut religionem profeſſus. aut ſi intra annum adeptus parochialem non promouetur ad ſacerdotium, tenetur dimittere beneficium, ita in caſu noſtro. Affirmat Decius. c. 1. in prima lectura, in noua editione. num. 73. de Conſtitut. Alexander. l. ſi quis maior. num. 13. Cod. de Tranſact. vbi ait omnia iura mundi clamare adhuc requiri declaratoriam Iudicis ſententiam. Adrianus quæſt. 6. Caiet. 2. 2. q. 62. art. 3. Victoria relect. de Indis priori. n. 14. Simancas tit. 9. num. 161. vſque ad 252. Penna in direct. 3. p. c. 158. Couar. l. 4. decret. p. 2. c. 6. §. 8. num. 10. Sotus l. 1. quæſt. 6. art. 6. Nauarr. c. 23. num. 66. Roderic. in ſumm. c. 209. Vega tom. 2. ſum. c. 102. Sanchez. l. 7. de matr. d. 46. num. 18. & ſeqq. & l. 2. decal. c. 22. à num. 6. ad 21. Henriquez l. 13. c. 56. num. 3. Valentia. 1. 2. de 7. quæſt. 5. puncto 6. & 22. d. 1. quæſt. 12. puncto 2. final. Leſſius l. 2. c. 29. dub. 8. num. 63. & ſeqq. & c. 35. dub. 26. Emanuel-Sà. v. fiſcus Vaſquez. 1. 2. quæſt. 96. art. 5. diſput. 170. c. 3. Molina tom. 1. diſput. 65. & alij. Tum quod lex debeat eſſe accommodata humanæ fragilitati, videatur autem nimis durum, vt quis in ſe ipſum exequatur pœnam grauiſſimam, qualis eſt hæc, ſed ſatis videri, ſi patiatur illatam. Tum quia leges huiuſmodi vtentium moribus non ſunt receptæ, niſi antea præcedat declaratoria Iudicis ſententia.

tentia. Quare licèt prior ſententia videatur magis conformis verbis legis, poſterior tamen magis conformis eſt conſuetudini,& mitior, & ideo ſequenda, niſi manifeſtioribus verbis aliud explicetur,quàm *ipſo iure*, *ipſo facto*, cum alios effectus hæ clauſulæ poſſint habere, nempe vt cum de crimine conſtiterit,retrò trahatur pœna ad diem commiſſi criminis; & ſit diuerſa ratio de beneficiato ducente vxorem, militante, &c. cum illæ non ſint leges pœnales, vt hæc, ſed conſtitutiones decernentes qualitates beneficiatorum.

Quid ſi addatur, vt hoc loco, vt nulla declaratione Iudicis ſit opus? Dico adhuc rem eſſe controuerſam. ſtatim enim abſque alia declaratoria ſentententia obligari ad dimittendum ea docet Syl. v. aſſaſſinus. num.5. Tabiena, & Armilla ibidem. Azor t.1.l.5.c.7.q.6. & tom.2.l.7.c.16. quæſt.3. Sorbus in comp.priuil.mendic. v. verè. & v. ingreſſus monaſt. monial. n.10. quia cum iam excludatur declaratio criminis, erit locus pœnæ ante quamcunque aliam ſentẽtiam:ſed adhuc exigi ſententiam declaratoriam Iudicis, tenet Couar. loco cit. num.8.10.13. Sotus l.1.quæſt. 6. art. 6. Nicolaus Milis v. intruſus. Quaranta v. Sodomia.limit.5. Henriquez.l.13.c.56. Sanchez.l.2. decal.c.22. num.20. Ludouic. Lopez.p.1. inſtruct. c.296. Graff. p.1. l.2. c.11. num. 4. Manuel. tom. 1. ſum.in 2. edit. c.195. num. 3. Suarez.d.31. ſect.4. num.22. Leſſius l. 2. c.29. dub. 8. num. 63. Simancas. tit. 9. n.227. Io.Valerus. v. Pœna. diff.20. Vaſquez 1.2.quæſt.96. art. 5. diſp.170. c.4. num.24. Volentes verba illa, *abſque alia declaratione*, intelligi de ſola pœnæ declaratione, & ideo adhuc requiri ſententiam declaratoriam criminis. quæ expoſitio,etſi ſecundum verba duriuſcula videatur, vt etiam fatetur Leſſius loco cit.eam tamen vſus, & conſuetudo confirmat, ex eodem, & Nauarr.c.23.num.66. cum in hoc tantum ſenſu hæ leges receptæ ſint. quare cum res in iure ſit dubia, facienda eſt interpretatio in mitiorem partem, cum non ſint pœnæ ampliandæ, ſed reſtringendæ, nec ſit credendum voluiſſe ſumm. Pontificem, vt quis ex ſe tantam pœnam ſubeat, quod nimis videatur rigidum, vt docet Simancas,& Nau.locis citatis.

GREGORII XIV.

Conſtitutionis 3. editæ anno 1591. quæ incipit. Circunſpecta.

EPITOME 150.

MODERATVR Pontifex duas Sixti V. Conſtitutiones, nempe 71. & eius declaratoriam contra illegitimos regulares; ideo §. 2. concedit, vt illegitimi poſſint admitti ad habitum & profeſſionem, iuxta terminos iuris, & priuilegiorum conceſſorum religionibus ſingulis, quæ reſtituit in priſtinum ſtatum,& validitatem,in quibus erant ante ipſas Sixti V. conſtitutiones. §. 3. facta tamen diligenti indagatione de vita,

Moderatio circa illegitimos, nouitioſque admittẽdos ad religionem.

vita, & moribus. Non poſſunt tamen filij illegitimi admitti in religione, in qua pater profeſſus fuit, ipſo adhuc viuẽte, ſiue ante, ſiue poſt natiuitatẽ filij profeſſus fuerit. §. 4. ſimiliter pro bono religionis, ſi ſuffragentur merita, concedit, vt poſſint illegitimi à Generalibus, vel Prouincialibus promoueri ad dignitates, & honores iuxta religionis priuilegia vſu recepta, quæ ſicut antedictas Cõſtitutiones validas decernit. §. 5. in locis verò Religioſorum, vbi conſtituitur perpetua quædam filiatio, & ob id receptio Nouitiorum in vnoquoque monaſterio ad ſuperiorem Prælatum, & Capitulum eiuſdem monaſterij tantum pertinet, quæ etiam monaſteria vt plurimum inter ſe longè diſtant, & rarò conueniunt, ad Generale, Prouinciale, aut intermedium Capitulum, ſtatuit vt Superiores cuiuſlibet monaſterij, de conſenſu ſui Capituli præhabita informatione ſimul cum iis, qui iuxta religionis conſtitutiones debent Nouitios examinare, illos recipiant, dum tamen antequam eos admittant ad profeſſionem, plenaria, & eo modo, quo in dictis Conſtitutionibus Sixti V. habetur, fiat inquiſitio, quæ poſtea ab examinatoribus diligenter examinetur, & approbetur. & demum referantur omnia in dicto Capitulo coram Superiore. Prædictique Superiores cum Capitulo, vel vbi non ſolent fieri Capitula cum tribus, vel quatuor deputatis in Generali Congregatione per vota ſecreta, ſeruatis regulis religionis, & ſupradictis omnibus, habeant auctoritatem recipiendi Nouitios, quam prædictæ conſtitutiones tribuunt Capitulis Prouincialibus. §. 6. & ſit inualidum quicquid ſecus fiat.

THEOREMA 385.

POntifex §. 2. 3. 4. reducit dictas Sixti V. Conſtitutiones ad terminos Iuris communis, & priuilegiorũ conceſſorum cuique Ordini, ſeu loco, vſuque receptorum tempore dictarum Conſtitutionũ Sixti V. ita vt etiam illegitimi idonei ab examinatoribus, iuxta cuiuſcunqũe ordinis morem, habita diligenti informatione de illorum vita, & moribus, reperti, poſſint à Capitulo, ſeu deputatis per vota ſecreta, ſeruatis regulis religionis, & inquiſitione præſcripta à Sixto, recipi in religione (excepta ea, in qua pater, ſi adhuc ſit ſuperſtes, ſiue ante, ſiue poſt natiuitatem filij, profeſſus fuit) & ſi ſuffragentur merita pro bono religionis ad eiuſdem dignitates, & honores, iuxta Ordinis priuilegia, valeant promoueri. Et §. 5.

præ

præſcribit modum ſeruandum in admittendis reſpectu monaſteriorum, quæ ob diſtantiam raro conueniunt ad Capitulum, ita vt ſit inualidum ex §.6.ſi quid ſecus fiat. Idem tamen Pontifex diſpenſauit bulla 15.circa admiſſionem Nouitiorum in Societate Ieſu, & bulla 77.cum Clericis S.Pauli decollati, vt vtraque religio in iis admittendis proprium ſeruaret modum.

Porrò admittendus debet pubertatis annos exceſſiſſe, vt experiri poſſit onera inſtituti, & abſoluto nouitiatu profiteri,ob id cum iure communi in maſculis ætas, qua ad profeſſionem admittebantur, antea eſſet poſt 14. annum exactum, & in fœminis poſt 12. completum. c. ſi in qualibet. & c. puella.20. q.2. & c.ad noſtram. c. virum. c.poſtulaſti. c. ſignificatum extra. de regul. quibus in mendicantibus addebatur integer probationis annus, vnde ante decimumquintum annum completum inualida erat maſculi profeſſio. c. 1.& c.non ſolum. & c conſtitutionem, de regul. lib. 6. Concil. Tridentinum ſeſſ.25. c. 15. ita ſtatuit. *In quacunque religione tam virorum, quàm mulierum profeſſio non fiat ante 16. annum completum; nec minore tempore, quàm per annum poſt ſumptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur. Profeſſio autem facta antea ſit nulla, nullamq; inducat obligationem ad alicuius regulæ,vel religionis, vel Ordinis obſeruantiam, aut ad alios quoſcunque effectus.*

Quare ſi annus probationis abſoluatur ante completum annum 16. erit profeſſio differenda, donec prædictus annus compleatur, ne ſit profeſſio nulla. Qua de re Nauar. de regular.conſil.34.n.1.

Debet autem dictus probationis annus eſſe continuus, ex Syl. v. religio 5.quæſt.4.Nauarr.de regul. conſil.34.num.1.36.num.1. & 37. num.1. Azor tom.1. l.12. c.2. q.8. Leſſio l.2. cap.41. num.59.Petr.de Anchar.Philip.Franco, Abbate in c.ad Apoſtolica.de regul.quicquid ſenſerit Gloſſa in c. eum qui. de reg.iur. lib.6. Tum quia iura, quæ certum tempus poſtulant, intelliguntur de tempore continuo, & non interrupto, ex Bartolo in l.interdum. §. quoties. ff.de publican. Tum vt receptus integrè dura & aſpera religionis experiatur; eſt autem difficilius continuatè,quàm interpolatè onera probationis per annum perferre. Et ſimul neceſſe eſt, vt habitum religionis ſub Abbatis imperio deferat, cum in eo ferendo plurimum ſit laboris, difficultatis, & auſteritatis, ex Syl.religio.5. quæſt.5.Azor q.9.

Incipit verò annus Tyrocinij à ſuſceptione habitus. c.ad noſtram. c.ſignificatū.de regul.& annus debet eſſe integer, vt ſi hora 20. Kal. Martij,habitū ſumpſiſti,non potes hora 9. Kal. Martij anni ſequentis profiteri, ſed eſt expectanda 20. & idem ſeruandū in 16.annis natiuitatis,ita vt ſint cōpleti,de momento ad momentū,vt conſtat ex l.3.§. minorem.ff.de minoribus, vbi dicitur, *Minorem adhuc die vltimo anni 25. dici, donec hora natiuitatis recurrat.*Gloſſ.ibidem.§.momentum. Leſſio l.2. c.41. num. 59. Sanchez l.4. decal. c.35. n. 34 Sfortia Oddo tr.de reſtit. in integ. p. 1. quæſt. 2. art.9.num.54. vbi plures citat,redditque rationem, quia agatur de fauore minorum, & ſimul publico, & ob id ſi non conſtaret de hora, expectandus eſſet exitus to-

tius diei, & ſi neque conſtaret de die, ſed de ſolo menſe, oportet expectare finem menſis: ſi verò ætas annorum, aut tyrocinij compleatur anno biſſextili, ſexto Kalend. Martij, nempe die 24. Februarij, non ſufficit prior 24. ſed addendus eſt alter, tunc enim bis 24. numeratur, quia vtraque dies cenſetur vna, cum dies ſecunda ſit complementum quadriennij præcedentis, cu ſenę horæ ſingulis annis defuerunt. vt rectè notauit idem Oddo, Sanchez, Leſſius locis cit. Molina d. 573. Azor. Rubr. de reſtit. in integ. num. 2. & habetur cit. §. minorem. ff. de minoribus. Si quis autem ante expletum probationis annum admitteret aliquẽ in mendicantium ordinibus, eſſet ſuſpenſus ab officio admittendi, excommunicandus. c. non ſolum. de regular. lib. 6.

Eiuſdem GREGORII XIV.

Conſtitutionis 4. editæ ann. 1591. quæ incipit. Cogit nos.

EPITOME 151.

Damnãtur ſponſiones ſuper Papæ vita, morte, & futura electione; necnon Cardinaliũ promotione. *Excõmunicatio reſeruata, priuatio, inhabilitatio, & reſtitutio.*

DAMNAT §. 1. ſponſiones & promiſſiones ſuper vita, morte, & futura electione ſummi Pontificis, & promotionibus Cardinalium in quibuſuis Chriſtiani orbis partibus, vbilibet gentium, ipſoſque contractus etiam iuramẽto firmatos reſcindit, & annullat, ita vt nõ ſolum non detur actio in foro externo, ſed neque in foro conſcientię poſſit ius vllum competere.

§. 2. Quin etiam ſtatuit ex prædictis damnatis ſponſionibus, nullum talium pecuniarum dominium, etiam ſi ſolutæ, aut datæ, ſeu remiſſæ, & condonatæ hac de cauſa fuerint, acquiri: Sed quicquid datum acceptum, ſiue tantùm promiſſum, vel condonatum fuerit, eo ipſo piis locis ipſius ciuitatis, aut loci, vbi ſponſiones initæ, vel vbi primùm detectæ fuerint, acquiſitum cenſeri: & ipſos contrahentes ad reſtitutionem, ſeu elargitionem dictis piis locis teneri in vtroque foro; & in foro exteriori ad id per Epiſcopum debere cõpelli, & cuilibet perſonæ actionem nomine eorundem piorum locorum pro ipſis pecuniis conſequendis competere; ita tamen, vt ſi plura loca pia ibi fuerint, inter ipſa is præferatur, & integrè lucretur pecunias, qui prior agere cæperit.

§. 3. Nec poſſe tranſigere, aut concordare cum delinquentibus, & ſi fiat tranſactio nulla eſt, & reliqua ſumma non exacta deuoluatur ad alia loca pia.

§. 4 Eccleſiaſticæ verò perſonæ contrafacientes, etiam ſi

ſi ſint Cardinales præter ſupradictas pœnas, eo ipſo in vtroque foro priuantur omnibus beneficiis obtentis, & inhabilitantur ad futura. Cõceditque Ordinariis, vt de beneficiis illis tanquam vacantibus poſſint diſponere, etiam ſi alioquin ad diſpoſitionem Sedis Apoſtolicę pertinerent.

§. 5. Vlteriùs in omnes contrafacientes, etiam ſi Regali, & Imperiali dignitate fungantur, ac etiam in eos, qui id in terris, & dominiis ſibi ſubiectis fieri tacitè, vel expreſsè permiſerint eorumque Conſiliarios, Magiſtratus, Poteſtates, Gubernatores, aut locũ tenentes, eorúmque ſingulos, qui pariter conſenſum, auxilium, conſilium, vel fauorem in præmiſſis præſtiterint, ac proxenetas, vel mediatores fert excommunicationis ſententiam, cuius abſolutionem reſeruat Papæ. & quoad eos, qui pecunias, vel aliud quidpiam perceperint, ab ea abſolui nequeant, niſi præuia reſtitutione integra cuiuſcunque rei perceptæ.

THEOREMA 384.

SPonſio idem eſt, ac depoſitio, vulgo, *ſcommeſſe*, ex Paride de Puteo tr. de ludo. Azor t. 3. l. 11. c. 19. 20. Scaccia §. 1. quæſt. 1. num. 88. & ſeqq. & num. 124. Soto l. 4. de Iuſt. quæſt. 5. art. 2. Molina t. 2. de contract. d. 508. & ſeqq. Caccialup. tr. de ludo. Stracch. tr. de ſponſionibus, Couar. in reg. peccatum. p. 2. §. 4. & colligitur ex illo Virgilij in Bucol.

Depono: tu dic mecum quo pignore certes.

Meritóque dicitur depoſitio, quòd pecunia, aut aliud æſtimabile pecunia deponatur apud tertiũ danda vincenti, de qua, l. ſi rem. §. ſi quis ſponſionis. ff. de præſcript. eademque dicitur ſponſio, eò quod alter alteri ſpondeat, ſi res aliter euenerit, quàm ipſe affirmat, ſe aliquid colludenti ſoluturum. Agunt hac de re, præter Doctores citatos, Clarus v. ludus. Menoch. l. 2. de arbit. caſu 399. Gabriel. 4. d. 15. quæſt. 13. art. 3. Leſſius. l. 2. c. 26. Nauarr. c. 20. num. 18. Alcozer tr. de ludo cap. 46. 47. Garzias tr. de contr. p. 2. c. 13. Syl. v. negotium. q. 4. fin. Michael Salon. 2. 2. quæſt. 5. de dominio. art. 6. Conrad. de contr. quæſt. 71. Medina de reb. reſtit. quæſt. 22. Lopez de contr. p. 2. c. 31. & ſeqq. Sayrus in Claui Regia. l. 11. c. 12. Rebell. l. 12. Valent. t. 3. d. 5. quæſt. 6. puncto 5. Reginald. l. 10. num. 385. Roderic. p. 1. c. 189. Bannès 1. 2. quæſt. 32. art. 7. & alij. Iuréque naturæ ſponſionis contractus non eſt illicitus, ſi adſint debitæ conditiones. Nauar. loco cit. num. 18. Azor c. 19. dub. 1. Leſſius num. 3. Strach. tr. de ſponſionibus p. 3. n. 1. & ſeqq. Boninſegn. tr. de ludo. c. 15. Scaccia num 89. 90. 94. Decius conſil. 115. Santerna. tr. de aſſecuratione. p. 2. num. 1. & ſeqq. Sotus, Alcozer, Garzias, Salon, Molina, Clarus, Medin. Couar. locis cit. quicquid in con-

trarium ſenſerit Archidiac. Sylu. Conrad. locis cit. & hæſitet etiam Paulus de Caſtro in l. 107. à Titio. num. 3. ff. de verb. oblig. Tum quia nulli legi iuſtitiæ ſit contrarius, ſed potius conformis. l. cum ad præſens. ff de reb. cred. l. à Titio. ff. de verb. oblig. Tum quia, vt in libertate cuiuſque eſt, ſi liberam habeat rei diſpoſitionem, licitè rem ſuam alteri donare abſolutè, ita etiam transferre in alterum ſub aliqua conditione, ſiue ea à fortuna, ſiue ab induſtria dependeat. Tum quia habetur exemplum in ſcriptura de Samſone. l. Iudicum. c. 14. *proponam vobis problema*, &c.

Iure tamen poſitiuo nonnullæ ſponſiones iuſtis de cauſis prohibentur. Sic Genuæ lib. 4. ſtatút. c. 17. prohibentur abſque Senatus licentia ſponſiones ſuper vita, & morte Principum. Itémque ſuper futuris Senatoribus; & adacti ſunt nobiles minoris Concilij binis annis iurare, ſe in poſterum non ſponſuros, quod inde multa poſſunt damna, & inconuenientia euenire. qua etiam de cauſa Paulus de Caſtro loco cit. noluit conſulere; an valeret ſponſio intra tantum temporis Principem moriturum aut ſtatum perditurum. datur enim ex vna parte occaſio vni ex ſpondentibus optandi mortem illi, ſuper cuius vita depoſitũ eſt, & ſceleſti poſſunt arripere occaſionem machinandi aliquid contra Magnatum, & priuatorum vitam, vel ſi agatur de dignitatibus, iniquis largitionibus, & officiis cooperari ad illas iniuſtè aſſequendas; & ex altera Principis, vel perſonæ priuatæ animus moueri poteſt ad magnam indignationem cõtra ſpondentem, à quo triſtis eius euentus optatus videtur, illique rerum, & vitæ periculum creare; vt teſtes ſunt Mathematici hac de cauſa à Principibus ſublati.

Quare huiuſmodi ſponſiones vetitæ ſunt, & à Pio IV. bulla 82. quæ incipit. *In eligendis Eccleſiarum Prælatis*, & à Gregorio XIV. in præſenti Conſtitutione. §. 1. In eo autem prædictæ duæ conſtitutiones differunt, quòd Pij IV. vetet ſponſiones ſuper electione Rom. Pontificis, & non etiam Cardinalium, & ſolum in vrbe, cum dicat. *Contrafacientes temporali pœna arbitrio Gubernatoris, & futuri Pontificis, puniendos*, nulla contra ſponſores lata cenſura; quamuis & ipſe irritet & annullet in vtroque foro huiuſmodi ſponſiones. At in hac Gregorij IV. damnantur ſponſiones ſuper vita, morte, & futura ſummi Põtificis electione, & præterea ſuper electionibus Cardinalium, & in quibuſuis Chriſtiani orbis terris, & locis vbilibet gentium, & non ſolum reſcindit, & annullat contractum in foro externo, & interno, & ſi quid ſolutum fuerit, dominium non acquiri, nec poſſe remitti, aut condonari; ſed quicquid promiſſum, datumve fuerit, acquiri piis locis illius ciuitatis, in qua id detectum fuerit, & in vtroque foro illis reſtituendum, ipſáque pia loca non poſſe cum delinquentibus concordare, aliàs nulla eſt tranſactio, & ſumma non exacta, deuoluitur ad alia pia loca, vt conſtat ex §. 2. & 3. vnde tale lucrum retineri non poteſt, ex doctrina Scacciæ loco cit num. 120 etſi ex num. 124. non videatur habuiſſe cognitionem, niſi bullæ Pij IV. Sicut nec Azor loco cit. cap. 20. & nullam huius

Gre

Gregorij XIV. Item imponatur Eccleſiaſticis §.4. priuatio ipſo facto in vtroque foro, omnium beneficiorum obtentorum, & inhabilitatio ad futura. Nec non §.5. excommunicatio reſeruata Papæ in quoſcumque etiam Regali, & Imperiali dignitate fulgẽtes, contrafacientes, & eos, qui in ſuis terris id fieri tacitè, vel expreſsè permiſerint, eorúmque Conſiliarios, Magiſtratus, &c. qui conſenſum, auxilium, conſilium, fauorem præſtiterint, Proxenetas, Mediatores, & qui aliquid ex hoc perceperint, abſolui nequeunt, niſi integra reſtitutione facta. Vnde ſi ſecus fiat, irrita erit abſolutio, cum nolit Pontifex licentiam concedere., niſi poſita tali conditione, iuxta doctrinam Caiet. in ſum. v. Abſolutio, & Suarez d. 7. ſect. 5. num. 44.

Eiuſdem

GREGORII XIV.

Conſtitutionis 7. editæ anno 1591. quæ incipit. Cum aliàs.

EPITOME 152.

Non extrahendi à locis ſacris eò confugientes laici, niſi in caſibus, & modo hic expreſſis, ſub Cenſuris violantium Eccleſiaſticam libertatem.

MODERATVR facultates datas à Pio V. & Sixto V. extrahendi confugientes ad Eccleſiam in certis caſibus non præmiſſis in iure, hoc modo. §. 3. vt laicis ad Eccleſias, ſacráque loca, & religioſa confugientibus, ſi fuerint publici latrones, viarúmque graſſatores, qui obſident itinera frequentata, & ſtratas publicas, & ex inſidiis aggrediuntur viatores; aut depopulatores agrorum, vel qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, vel cęmeteriis committere non verentur; aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint, aut Aſſaſſini, vel hæreſis, aut læſæ Maieſtatis ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccleſiaſtica non ſuffragetur: ſed ſuperiores loci illius à ſæculari Curia requiſiti, eos curent curiæ ſæcularis miniſtris, abſque irregularitatis, aut alterius cenſuræ nota conſignari.

§.4. Non tamen ſæcularis Curia, quaſi in hoc auctoritatem habeat, illos extrahat ſed cum expreſſa licentia Epiſcopi, vel eius Officialis, & cum interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ habentis ab eo auctoritatem, ad quos ſolos pertinet facultas dandi prædictam licentiam, & non ad alios inferiores Epiſcopis, quamuis aliàs ſint Ordinarij, aut nullius Diœceſis, aut Conſeruatores à Sede Rom. ſpecialiter, vel generaliter deputati. Occurrente autem caſu in loco exempto, aut nullius diœceſis, hæc cognitio deuoluatur ad Epiſcopum viciniorem, & non ad alios;

niſi Epiſcopi, & dictæ perſonæ Eccleſiaſticæ, ad quas ſpectat, requiſitæ, renuerint interuenire, & aſſiſtere capturæ. Quo caſu memores reuerentiæ Eccleſiæ, prędictos delinquentes, & in delictis ſuperiùs expreſſis culpabiles, minori, quo fieri poterit ſcandalo, & tumultu extrahere curent.

§. 5. Indéque extracti reponantur in carcere Curiæ Eccleſiaſticæ, data ſi opus fuerit, per Curiam ſæcularem opportuna cuſtodia. Nec poſſint tradi Curiæ ſæculari, donec Epiſcopus, vel eius deputatus cognoſcat, an reus commiſerit illa crimina. & tunc de Epiſcopi mandato conſignetur Curiæ ſæculari.

§. 6. Cognitio tamen de crimine hæreſis tota ſpectat ad forum Eccleſiaſticum.

§. 7. Prohibet item ne contra perſonas Eccleſiaſticas, aut cuiuſuis Ordinis, vel Militiæ quoquo modo vigore priuilegiorum (quæ reducit ad terminos iuris) ſæculares ſe intromittant, illóſve ab Eccleſiis, monaſteriis, domibus, locíſque ſacris, & religioſis, etiam in caſibus expreſſis in hac Conſtitutione, extrahere, & capere, vel cognoſcere de criminibus pertinentibus ad forum Eccleſiaſticum, aliàs quàm de iure, & per priuilegia iiſdem Ordinibus, aut Militiis conceſſa permittitur, quomodolibet præſumant.

§. 8. & 9. Si quis contra conſtitutionem hanc pręſumpſerit attentare, eo ipſo pœnas, & cenſuras incurrat, quæ contra Eccleſiaſticæ libertatis violatores promulgatæ ſunt, & ſit irritum quicquid fuerit attentatum. Non obſtantibus, &c.

THEOREMA 385.

DE immunitate confugientium ad Eccleſiam, de qua agitur 17. quæſt. 4. cap. ſicut. cap. miror. cap. reum. cap. frater. cap. metuentes. cap. definiuit. cap. id conſtituimus. & extra. tit. de immunit. Eccleſiæ. cap. inter alia, & cap. immunitate & in hac Gregorij XIV. conſtitutione, necnon in l. 1. cap. de his, qui confugiunt ad Eccleſiam. diſputatum à nobis eſt, l. 2. de miſſæ ſacrificio. cap. 13. n. 14. & ſupra hoc eodem opere. Theor. 58. occaſione Bullæ 1. Ioannis XXII. Reuocat igitur §. 3. Gregor. XIV. facultates datas à Pio Quinto & Sixto Quinto, & cæteris, Curiæ ſæculari extrahendi laicos confugientes ad Eccleſiam, & loca religioſa, cuiuſmodi ſunt etiam Eccleſia interdicta, & polluta, ex Hoſtienſi, & Abbate; cap. Eccleſiæ. de immunit. Eccleſiæ. Tuſco. t. 3. concl. 9. num. 9. Suarez t. p. de relig. lib. 3. cap. 9. Azor t. 2. l. 9. cap. 8. cum inter effectus violationis, & interdicti, non ſit, vt pro eo tempore

pore priuetur immunitate. Item Eccleſia deſtructa, niſi id factum ſit authoritate Epiſcopi, vel non ſit ſpes reædificationis, cum nó deſinat eſſe locus ſacer, ex Tuſco num. 10. Farin. de carcere, & carceratis. quæſt. 28. num. 70. Deciano in tract. crim. lib. 6. cap. 24. Ambroſino. de immunit. cap. 10. Cæmeterium ſacrum. 17. quæſt. 4. cap. quiſquis, ex cap. Eccleſiæ. de immunit. Suarez num. 8. Tuſco loco citato concl. 10. num. 5. Palatium Epiſcopi, cap. id conſtituimus. 17. q. 4. Suarez num. 9. Tuſco concl. 9. num. 11. & concl. 10. num. 7. & 8. & Azor. Hoſpitale authoritate Epiſcopi fundatum. cap. ad hoc. de religioſis domibus. Tuſco concl. 10. num. 2. Panormit. de cap. penult. de immunit. Eccleſiæ. Suarez num. 3. & nono. Porticus Eccleſiæ adhærens. Panormit. in cap. Eccleſiæ num. 10. & probat ex capite. ſi quis contumax. 17. quæſt. 4. Azor ibidem. quæſt. 7. Tota Eccleſiæ fabrica, parietes, valuæ, ſerra, tectum, campanile, ſacriſtia Eccleſiæ coniuncta. vt colligitur ex leg. quæ religioſis. ff. de rei vendicatione. & cap. ſi quis in atrio, & cap. id conſtituimus. 17. quæſt. 4. Et olim cum nondum eſſent tot Eccleſiæ, Eccleſiarum minorum confinia erant triginta paſſus, maioris quadraginta, ex Suarez cap. 9. Couarruuia. lib. 2. variarum. c. 20. vnde factum videtur, vt domus parrochorum, & canonicorum exiſtentes propè Eccleſias in prædictis confiniis, gaudeant etiam immunitate, ex Deciano. c. 25. n. 16. & Ambroſino. cap. 10. num. 8. Vt etiam Oratoria Epiſcopi authoritate fundata, ſecus de Oratoriis priuatis, cum poſſint in profanos vſus conuerti, etiamſi in eis celebretur, ex Pannormit. cap. vltimo de cenſibus. Iulio Claro lib. 5. q. 30. num. 7. Suarez cap. 9. n. 10. Non violatur autem Eccleſiæ immunitas ſi comprehenſus deducatur ad carceres per Cæmeterium, aut Eccleſiam, & inde recuſet exire, ſi extrahatur per vim, cum liber eò non confugerit, ex Farinac. loco citato num. 69. Deciano n. 30. Couarruuia num. 13. Graffio part. 1. l. 2. cap. 48. & aliis, contra Clarum.

Itaque Gregorius XIV. hoc loco ſtatuit, vt deinceps valeant ſolùm in his caſibus. Primò, ſi confugientes fuerint latrones publici, & graſſatores viarum publicarum, qui ex inſidiis viatores aggrediuntur, iuxta decretum Nicolai Papæ 17. quæſt. 4. cap. ſicut antiquitus. & Innocentij Tertij. cap. inter alia. extra. de immunit. Eccleſię. Dicuntur autem latrones publici, qui palam, & publicè prædantur, vel vias publicas obſident, vel tenent Caſtra, vt deprædentur tranſeuntes, ex gloſ. citato cap. inter alia. Panormit. ibidem, Sylueſtro. verbo. latro. Azor t. 2. lib. 9. cap. 9. q. 9. Farin. t. 2. quæſt. 28. n. 5. Deciano. lib. 6. cap. 28. tract. criminalis. Alexandro Ambroſino. de immunit. cap. 2. qui etiam ſentiunt, in eo tantùm diſtingui graſſatores à publicis latronibus, quòd hi vias extra vrbes obſident, illi in vrbibus. leg. capitalium. §. graſſatores. ff. de pœnis.

Secúdò, ſi fuerint depopulatores agrorum, qui ſcilicet ſegetes, & fructus ſurripiunt, & vineas deuaſtant, ex l. 1. C. quando licet ſine iuriſdictione ius ſibi dicere, quod etiam conceditur d. cap. inter

ter alia. de immunit. Eccleſiarũm. contra quos etiam Leo decimus bulla 10. n. 2. renouauit quaſcumque conſtitutiones, & pœnas antea latas. & l. 2. ff. arbor. furt. cæſaru. ſancitur pœna mortis, quamuis ſæpe ſola pœna triremium, vel fuſtigationis puniantur, parte ſatisfacta, ex Claro l. 5. §. fin. q. 68. Gregor. tamen in hac Conſtitutione ſine reſtrictione dicit depopulatores, omittens nocturnos, contra quam fiat in citato capite. inter alia. Sed cur hæc duo hominum genera iudicantur magis indigni, qui defendantur ab Eccleſia quàm alij malefactores? quia teſte gloſſa cap. vltimo de immunit. Eccleſiarum pluribus machinantur exitia. cap. eſt iniuſta. 23. q. 4.

Tertiò, ſi in Eccleſiis, & Cæmeteriis homicidia, & mutilationes, committere non ſint veriti, qui caſus reſeruatur etiam in capite immunitatem, extra. de immunitate Eccleſiarum. cum quiſque in eo puniri debeat, in quo peccauit, & conſequenter hi, cum violarint Eccleſiam, habentur indigni eius defenſione. c. ad Epiſcopos 17. q. 7. & licet dictum caput, immunitatem, loquatur ſolùm de occidente, & mutilante, Panormit. tamen ibidem; Clarus §. fin. quæſt. 30. num. 13. Couarruuias. l. 2. variarum cap. 20. num. 15. Angelus de Caſtro inter conſilia Pauli patris, conſ. 458. l. 2. Petrus Greg. lib. 33. c. 22. num. 6. dicunt habere etiam locum in aliis grauibus delictis, propter identitatem rationis, ſed iam priuario immunitatis non eſt trahenda niſi ad caſus in hac Gregorij XIV. bulla expreſſos, ex Farinacio in deciſionibus conſ. 76. nu. 7. & 9. Quid ſi quis delinquat in vna Eccleſia & ad aliam confugiat? Non defenditur (quicquid dicatur apud Syluestrum. verbo: Immunitas §. 3.) ex Couarruuia, Deciano & Farinacio locis citatis, Claro. nu. 14. Remigiogogni, fallentia. 11. num. 2. Tholoſana dec. 422. & communi ſententia, cum Eccleſia ſit vna per totum orbem diffuſa. Quid item ſi quis educat ex Eccleſia aliquem, & eductum poſtea vulneret, vel occidat? habetur pro percuſſore, & homicida in Eccleſia, ex Azor loco citato. quæſt. 14. quia delictum cæptum eſt in Eccleſiâ. Idem ſi exiſtens extra Eccleſiam ſagitta occidat eum, qui eſt in Eccleſia ex Couarruuia, Deciano, Farinacio, Ambroſino. Quare rectè ſcripſit Philo Iudæus. l. de ſpec. leg. *Homicidæ cenſendi ſunt, non ſolùm, qui interimunt; ſed etiam, qui nihil non conantur clamq;, palamq;, vt interficiant, etiamſi non perpetrarint facinus: quod ſi præ metu, vel audacia vitijs contrarijs in templum irrumpere tentarint, impunitatis inueniendæ gratia, prohibendi ſunt; ſin autem iam ſubrepſerunt, dedendi ſunt ad ſupplicium, cum hoc præconio:* Hominibus nefariis in Phano ius Aſili non deberi. *Nam quiſquis malum dat incurabile, inimicus eſt domino. homicida autem lædit immedicabiliter, quia occiſus non poteſt in integrum reſtitui, pollutos verò inelubilis ſcelere abolendo, nulla mora temporis dignabimur aditu ſacrarum ædium, quos nec priuata quidem domus honeſti viri, & ſanctitate amantis admitteret, &c.*

Quartò ſi proditoriè proximum ſuum occiderint, quo etiam nomine venit qui veneno aliquem occidit, ex Carrerio in pract. Crimin. ex Sylueſtro verb. proditio. Et ſunt illi ex Claro num. 9. & 11. Couar

Couarruuia num.7. Antonio Gomez de delictis cap.10.Plaza lib.1. delictorum cap.21.Remigiogogni de immunit. fallentia. 13. qui dolosè & quaſi amicitiam ſimulantes, ex Farinacio conſ. 76. num.7. & Ambroſino cap. 6. ex inſidiis aliquem incautum interficiũt. Qui caſus nouo iure huius conſtitutionis Gregorij XIV. excipitur, cum veteri iure canonico d. cap. inter alia, & cap. immunitatem. ſolum exciperentur prædicta tria malefactorum genera; merito tamen eum excipit Greg.XIV. cum cap.1. de homicidio. habeatur. *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum per inſidias, ab altari meo euelles eum, vt moriatur.* Quos etiam proditores excepit, Gundemirus Gothorum Rex, qui Hiſpaniæ Eccleſiis immunitates conceſſit; ſicut etiam latrones & hæreticos, vt in eius vita ſcribit Petrus Medina, & Simanc.tit.46.n.65.

Quintò, ſi fuerint aſſaſſini, quo nomine aliàs ſignificantur quidam infideles Syriæ, qui præſcripto ſui Principis Arſacidis conſueuerant homines occidere, ex Volaterrano lib.11.hiſtoriæ. Paulo Æmilio lib. 5.de rebus Francorum cap.7. Couarruuia num.9.& 10.Petro Greg. lib.36.c.15.n.16. Menoch. lib.2.de arbitrariis cap.360.n.41.Polydoro Virginio lib.16.hiſtor. Anglorum. Carrerio in pract.crimin.verb. homicidium. Syluestro verb.aſſaſſini. Nauarro cap.27. num.136. Suarez diſt.24. ſect. 4. n.46. Azor tom.3. lib.2.cap.17. vt accipitur, cap.1. de homicidio. lib. 6. & ideo ibi non fertur excommunicatio in mandatarium, cum eſſent infideles, ſed ſolùm in mandãtes, qui erãt Chriſtiani,& ideo capaces illius pœnæ; ſed in hac conſtitut. hoc nomine intelliguntur quicunque pecunia accepta, aut promiſſo pretio, onus interficiendi aliquem ſumunt; tum quia huiuſmodi ſcelesti in Italia aſſaſſini vocãtur, ex Syluestro, verb. aſſaſſini. n.2. Claro §.aſſaſſini. n.1. Boſſio tit. de mandato ad homicidium.n.16. Ambroſino cap.7.n.3. Maſcard. de probationibus tom.1. concl.138. Burſato lib.1. conſ.20. Plaza lib.1.delictorum c.19. Sayro lib.3.cap.34. num.21. Nauarro, & Azor locis citatis; tum quia priores aſſaſſini eſſe deſierunt, vnde hæc exceptio eſſet fruſtra, tum quia huiuſmodi ſceleſti aſſaſſinij pœna puniuntur, nempe mortis, & ad patibulum trahuntur alligati ad caudam equi, ex Plaza cap.19. n.5. & ex Carrerio ad terrorem aliorum in fruſta ſcinduntur, ob criminis atrocitatem. Ob id non defenduntur confugientes ad Eccleſiam. & notat Ambroſinus cap. 7. n. 5. eſſe etiam reos aſſaſſinij, qui tradita pecunia, aut promiſſa mandant aliquem per aſſaſſinos interfici, & ideo neque hi defenduntur, ex hac bulla.

Sextò, ſi fuerint hæretici, quos etiam excepit Ioannes XXII. vt vidimus Epit.19. & Theorem. 58. & meritò, cum delinquant contra Eccleſiam, ſintque rei atrociſſimi criminis læſæ Maieſtatis diuinæ. Videndus Simanc. tit. 46. n.65. & Couarruuias lib.2. variarum. cap. vlt. Suarez tom.1.de relig. tract.2. cap.10. Dec.lib.5.c.42. lib.6. c.28. Farinac. de carceribus, & carceratis. quæſt.28.

Septimò, ſi fuerint rei læſæ Maieſtatis in perſonã tamẽ Principis, non autem in officialem, aut alias ſimiles; & ideo hoc crimen ſit atro-

ciſſimum,& ex conſuetudine, viui in fruſta ſcindantur, & appendantur in eminentioribus locis,& puniatur etiam affectus, bona eorum acquirantur fiſco,déque huiuſmodi crimine etiam poſt mortem cognoſci poſſit,& rei memoria damnari. l.quiſquis. C.ad l.Iuliam maieſtatis. Claro §. læſæ Maieſtatis. Boſſio tit. de crimine læſæ Maieſtatis. Giga eod. tit.& ideo Pontifex meritò tales excludit à defenſ. Eccl. de iure enim, neque pro crimine læſæ Maieſtatis reus capi poteſt in Eccleſ. vt notat Boſſius tit. de captura.num.32.requirit autem hoc læſæ Maieſtatis crimen,vt reus ſit ſubditus Principi, non extraneus, ex Claro. §. læſæ Maieſtatis. num.6. & aliis apud Ambroſinum cap.9.

Vult igitur Gregor. XIV. prædictos omnes malefactores tradi poſſe abſque nota irregularitatis, aut alterius cenſuræ ab Eccleſiaſticis Curiæ ſæculari, ſi fuerint requiſiti. In cæteris auté ſeruari vult immunitatem Eccleſiaſticam non obſtantibus Pij V. & Sixti V. & quorumcunque aliorum prędeceſſorum literis, priuilegiis, indultis, facultatibus quibuſcunquè perſonis etiam imperiali regiáque authoritate fulgentibus, conceſſis. Porrò immunitatis effectus ſunt, Primò,vt ad Eccleſiam confugiens non poſſit à iudice ſæculari abſtrahi. cap.inter alia. de immunit. Eccleſiarum,& cap.de his,qui ad Eccleſiam confugiunt, & aliis locis initio huius Theorematis citatis. Secundò, vt non apponatur impedimentum, quominus ad eum deferantur alimenta, veſtes, & alia neceſſaria. l.præſenti.C.de his qui ad Eccleſiam confugiunt, Couarruuia l. 2. variarum c.20. num.16. Suarez lib.3.de relig.cap.13. Farinac. loco citato n.9. Claro n.21. Panormit.cap.inter alia.de immunit. aliàs cogeretur reus ſeipſum ſæculari poteſtati tradere, & mori. Tertiò, ne ibidem exiſtenti vllum nocumentum inferatur, nec ſpolietur bonis iuſte poſſeſſis. cap.definiuit.17.q.4.Couarruuia,Suarez, & alij. Quartò, nequeat dum eſt in loco immuni ad pœnam corporalem, aut mortem damnari. c.inter alia.de immunit.& cap.id conſtituimus.17.q.4. Quintò, ſi fuerit extractus, reſtituendus eſt in loco ſacro. cap.ſicut antiquitus.17. q.4. & cap.miror. Sextò, omnes actus à iudice laico contra delinquentem vi extractum ſunt nulli, ex conſtitut.Gregorij XIV. cum ait. *Necnon irritum decernimus, & inane,* &c.vnde iudex non poteſt eum iuridicè interrogare, torquere, &c. quia nullam habet in reum eo modo captum,iuriſdictionem,& conſequenter tenebitur ad reſtitutionem damnorum omnium,quę paſſus fuerit extractus, cum ex peccato contra ius alterius conſurgat obligatio reſtituendi, ex Valentia tom.3.diſt.6.quæſt.15. p.2. Suarez d.cap.13. Ambroſino cap.15.n.7.

THEOREMA 386.

QVoad modum tamen tradendi,præſcribit §.4.& 5. ne ipſa Curia ſæcularis ſibi arroget authoritatem extrahendi eos, ſed ſolum cum expreſſa licentia Epiſcopi,vel eius Officialis,ſeu Vicarij, non alterius inferioris, etiamſi fuerit ordinarius, necnon interuentu perſonæ Eccleſiaſticæ habentis ab eo authoritatem,niſi requiſiti noluerint

rint interuenire capturæ; quam Epiſcopi licentiam, etſi minime neceſſariam ante Gregorij XIV. conſtitutionem, cenſuerit Couarruuias lib. 2. variarum, c. 20. n. 18. Guido Papa deciſ. 121. Boër. deciſ. 109. Clarus §. fin. q. 30. n. 19. ne Eccleſiaſtici facerent interim delinquentes aufugere; eam tamen neceſſariam docuerat Salycetus in l. ſi quis ei. num. 6. C. de adulter. Extractos verò mandat reponi in carceribus Curiæ Eccleſiaſticæ, adhibitis à ſæculari ſi placet cuſtodibus, donec cóſtiterit Curiæ Eccleſiaſticæ eos talia deliquiſſe. Quod etiam ante vſu, & conſuetudine fuiſſe ſeruatum teſtatur Guido Papa loco citato, & Remigius Gogni de immunitate; Epiſcopus autem vel eius Vicarius, cui ante traditionem rei, conſtare debet, an ille obiecta crimina commiſerit, non tenetur ſtare proceſſui facto à laico. Ex Farinacio in deciſ. crimin. conſ. 76. Claro §. fin. q. 30. verſu. *Vltimò quæro*, Ambroſino c. 11. n. 3. quia cum datur facultas alicui cognoſcendi in aliqua cauſa, cenſeatur etiam data recipiendi circa illam probationes.

THEOREMA 387.

QVod dicitur etiã §. 6. cognitionem hæreſis ad forũ tantùm Eccleſiaſticum ſpectare, nullúmque ius in eo habere ſæculares iudices, habetur etiam conſtitutum ab Innoc. IV. bulla 1. & cap. accuſatus. §. vlt. c. ſtatutum. 1. c. vt officium §. vlt. c. vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. & Conſtitut. 11. Iulij III. Et meritò, cum ex diuinis litteris, ſacriſque Canonibus crimen ſit diiudicandum, ideóque à ſolis iudicibus Eccleſiaſticis cognoſcendum, ex Simanca tit. 36. n. 1. Claro §. hæreſis. n. 4. & §. fin. q. 96. Alciato cap. 1. de off. ord. n. 13. Azor t. 1. l. 8. c. 18. q. 6. & t. 2. l. 3. c. 43. quæſt. 2. vt diximus Theoremate 34. & 171. etſi debeat iudex laicus ſuſpectos de hæreſi retinere, vt eos deinde tradat iudici Eccleſiaſtico, vt præcipit Innoc. IV. bull. 1. §. 4. Et in §. 7. idem Gregorius XIV. prohibet, ne contra perſonas Eccleſiaſticas quouis priuilegiorum vigore, quæ ad terminos iuris communis reducit, ſæcularis præſumat ſe intromittere iuxta cap. cum non ab homine. de iudic. c. ſi diligenti. c. nullus iudicum de foro comp. 11. q. 1. c. nemo. c. clericum. c. nullus. 17. q. 4. cap. ſi quis ſuadente. Quod vetuit etiam Federicus II. Imp. in l. 3. Patauina. Valentin. Theodoſ. & Arcad. in Cod. Theod. tit. de Epiſc. aud. c. vlt. Carolus IV. Vrbanus VI. bulla 3. Bonifac. IX. bulla 4. Martinus V. bulla 10. vt Theor. 17. 76. 78. 83. dictum eſt. & iam eſt caſus 15. bullæ cœnæ.

Denique venientes contra hanc Conſtitutionem, ex § 6. incurrunt pœnas violantium Eccleſiaſticam immunitatem, vt excommunicationem cap. nouerit. de ſentent. excomm. & bulla cœnæ. Infamiam ex ll. Caroli IV. de quibus Epit 29. Inhabilitatem ad conſilia publica, priuationémque honorũ. ibidem. Crimen læſæ Maieſtatis, & vltimum ſupplicium. l. 1. & 2. Cod. de confug. ad Eccl. de quibus Theor. 77. 78. & eſt irritum quicquid fuerit attentatum. Hæc eadem Conſtitutio confirmata eſt in decreto edito de mandato Clementis VIII. à Congreg. Card. ſuper negotiis

Epiſcoporum, & Regularium anno 1602. die 26. Nouembris. Explicant autem hanc bullam Gregor. XIV. Farinac. de imm. eccl. & Mar. Italia. lib. de immun. fuſiſſime.

Canonum, & Concilij Trid. tam quoad præterita, quàm quoad futura. §.4. Cætera verò omnia, quæ in bulla Sixti continentur vult in ſuo robore manere.

Eiuſdem
GREGORII XIV.

Conſtitutionis 8. editæ anno 1591. quæ incipit. Sedes Apoſtolica.

EPITOME 153.

Moderatio Conſtitutionis Sixti V. de procurãtibus abortum.

EDIDIT Conſtitutionẽ præſentem Pontifex ad moderandam bullam 87. Sixti V. contra procurantes abortum. Vnde §.2. ſtatuit, ſi fætus animatus fuerit, tam ad eos, qui hactenus deliquerũt, quàm qui in futuro delinquent, expreſſos à Sixto V. §.1. 5. 7. vt à peccato, & excommunicatione poſſit quilibet Presbyter tam ſæcularis, quàm regularis, ad confeſſiones audiendas, & ad hos caſus ſpecialiter per Ordinariũ loci deputatus, in foro tamen conſcientiæ abſoluere; ſi verò fætus animatus nõ fuerit, pœnas abortum procurantium, & exhibentium mulieribus, & ſuſcipientium venena ſterilitatis aut quocunque modo dantium auxilium, & conſilium, reducit §.3. ad terminos iuris cõmunis, ſacrorum

THEOREMA 388.

REducit Gregor. XIV. in hoc Motu proprio pœnas decretàs à Sixto V. contra procurantes abortum fætus inanimati, & quomodolibet ſe in eo crimine immiſcentes, tã quo ad præterita, quàm quo ad futura, ad terminos iuris communis, ſacrorum Canonum, & Concilij Tridentini, perinde ac ſi ea conſtitutio in hac parte nunquã emanaſſet. Quoad pœnas verò procurãtium fætus animati abortum, & homicidium concedit, vt quilibet preſbyter ad Chriſti fidelium confeſſiones excipiendas, & ſpecialiter ab Ordinario loci ad hos caſus, deputatus, plenam habeat poteſtatem abſoluẽdi in conſcientiæ foro à peccato, & excommunicatione quaſcunque perſonas, quæ in prædictam conſtitutionem Sixti V. iam deliquerunt, vel delinquent in poſterum. Quare manet quidem quoad caſus abortus fætus animati, & irregularitas, cum incurratur iure communi. c. ſicut ex litterarum. extra tit. de homicidio. & excommunicatio, ſed hæc non reſeruatur amplius Papæ. In reliquis vult etiam Gregorius conſtitutionem Sixti manere in ſuo robore, ideo qui foro Eccleſiaſtico ſunt ſubiecti, ſi in caſum incidant abortus animati fætus, poterunt degradati tradi foro ſæculari capitali ſententia puniendi,

cum in hoc Gregorius non derogет §.4. Sixti V. vt notauit etiam Sayrus l.3.c.35.n.28.theſauri.

Quid ſi quis præbeat cauſam abortui, & dubium ſit an fætus fuerit iam animatus,& conſequenter dubium an re ipſa ſit homicida, ideóque cenſendus irregularis? Reſpondeo cum dubium ſit facti, & non iuris, eſſe ex communi ſententia cenſendum irregularem, vt tradunt Io.Andr. c.ſicut.2.n.3. de homicid. & ibidem Abbas num.7. Ananias n.7. Cardin. & Ancharanus, Socin. ſenior. cap.ad audientiam. quæſt.36. num.117. eod. tit. Syl.abortus.in fin. Nauarr.cap.27. num.223. Philiarch. de off.ſacerd. l.4. cap.11.not.1. Manuel tom.1. ſum.2. edit.cap.175.num.4. Tolet. l.1.cap.57. Valent.tom.4.d.7.q.19. p.2. Sà v.irregularitas num.4. Rebell. l.1. quæſt.2. ſect.2. Salas 1.2. q.21. tr.8. d.1. ſect.10. Maſcardus de prob. t.1. concl.419. n.9. Sanchez l.1.decal.c.10.n.43. 45. Vazquez 1.2.q.19. art.6. d.66. c.1.n.5. Suarez d.40. ſect.6. num.6. & 10. Sayrus in Claui reg.l.1.c.13.n.24. & probatur ex cap. ſignificaſti, & c.ad audientiam.2.tit.de homicid. Quod intellige quantum ad Ordinum ſuſceptionem, & adminiſtrationem, quam intrinſecè includit irregularitas. Secus verò quoad alias pœnas, quæ à iudice ſolent imponi pro contracta irregularitate, vt beneficiorum priuationem, & ſimiles, cum pœna ſtatuta delicto certo, non ſit imponenda delicto dubio, ſed extraordinaria pro qualitate dubij.

CLEMENTIS VIII.

Cõſtitutionis 6. editæ anno 1592. incipientis. Quæ ad.

EPITOME 154.

REDVCIT Clemens §.1. omnes cenſus venditos à Communitatibus ſtatus Eccleſiaſtici, ſeu etiam ſingularibus perſonis, intuitu tamen illarũ, & cum promiſſione indemnitatis ab eiſdem, ad ſeptem ſcuta in ſingulos annos pro cẽtenario, non vt fiebat antea ad 8.9.aut 10. Moderatio cenſuũ cõmunitatum ſtatus Eccleſiaſtici ad 7. pro centenario.

THEOREMA 389.

HÆc Clementis lex eſt tantum lata in immediatum, mediatúmque fauorem Communitatum ſtatus Eccleſiaſtici, non autem particularium eiuſdem ſtatus, & multò minus aliarum prouinciarum, aut incolarum; potuítque ſupremus Princeps attenta impotentia ſubditorum, huiuſmodi pretia moderari. Cum igitur pro diuerſitate Ciuitatum, & Prouinciarum cenſuum redditus ſint varij, quod accidit ex Nauarr. com. de vſur.n.104.Molina d.348. Valent. 2.2.d.5.q.22. p.5. Leſſio l.2. c.21. n.102. Rebell.de cenſibus q.5.n.4. & 5. & aliis, ex copia, vel inopia pecuniarum, emptorum, vendentiúmque cenſus, negotiationum magnitudine, certitudine, varietate, & ſimilium, vt ſolet etiam accidere in aliis mercibus pro regionum, cauſarum, & circunſtantiarum diuerſitate; vnde in Sicilia ex

bulla Nicolai V. & Gregorij XIII. Germania, & Polonia, ex Martino V. & Calixto III. conſtitut. & in Gallia teſte Nauar. loco cit. n. 104. 140. emuntur redditus cenſuum ad rationem 10. pro centenario ob paucitatem pecuniarum; in Aragonia ad rationem 5. pro centum; in Nauarra, & communiter Genuæ 6. Madriti ex lege Philippi II. anni 1563. & communiter Romæ 7. alibi verò 8. & 9. ex citata bulla Nicolai V. in ſingulos annos, vt dictum eſt Theor. 103. 104. Clemens VIII. in præſenti Motu proprio cenſuit taxandos cenſus Ciuitatum ſtatus Eccleſiaſtici, inter ſummum, & infimum ad ratam 7. pro quolibet centenario, & non maioris pretij; eo quod intolerabili ære alieno grauatæ Ciuitates, & Communitates, nequirent ex propriis redditibus cenſuum emptoribus alioquin ſatisfacere.

Eiuſdem

CLEMENTIS VIII.

Conſtitutionis 11. editæ anno 1592. incipientis. Illius vices.

EPITOME 155.

Prohibẽtur duella, prouocationes, manifeſta, chartulę, & cæt. excõmunicatio reſeruata, interdictum, amiſſio feudi, beneficij, officij, inhabilitas, &c.

CVM Pius IV. anno 1560. Conſtit. 21. aliàs 25. incipiente. *Ex.* innouaſſet pœnas à Prædeceſſoribus latas contra duella, & de nouo alias addidiſſet, quibus non tantùm certantes ipſos, ſed eos etiam, qui in ſuis terris, & locis ſingularia certamina cõcederent, necnon facientes diffidationes, ac ad id inuitantes, prouocantes, dantes auxilium, cõſilium, fauorem, adſtantes, intereſſentes, chartas ſubſcribentes, affigentes, publicantes, vel ſe in eis intromittentes, ipſo facto excommunicaſſet (Imperatore, & Regibus exceptis) & ſi Eccleſiaſtici eſſent, inſuper priuauit omnibus dignitatibus, beneficiis, officiis, & inhabilitauit in poſterũ ad illa, & alia obtinenda, reſeruata abſolutione, & relaxatione Papæ.

§. 2. Poſtea verò Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. cap. 19. excommunicaſſet Principes omnes, & Dominos, Reges, & Imperatores, qui in ſuis terris locum concederent ad duellum inter Chriſtianos, & priuaſſet iuriſdictione loci, apud quem duellum permiſiſſent, qui ſi eſſet feudalis, vel ab Eccleſia ſtatim directis dominis acquireretur. Pugnantes verò ipſos, & Patrinos eorum ſubieciſſet excommunicationi, proſcriptioni bonorum omnium, infamiæ perpetuæ, homicidarum pœnis à Canonibus ſtatutis, & obeuntes in ipſo conflictu priuaſſet Eccleſiaſtica ſepultura: & prætereà eos, qui in duelli cauſa dediſſent conſilium de iure, vel de facto, vel alia quacunque ratione ad id aliquem ſuaſiſſent,

ſent,necnon ſpectatores ipſos declaraſſet excommunicatos.

§.3. Dictáſque pœnas Gregorius XIII. Conſtitut. 78. olim 82. incipiente. *Ad tollendum*, extēderit ad omnes, qui ſiue publicè, ſiue priuatim ex condicto, ſtatuto tempore, & loco committerent monomachiam, etiam minimè vocatis Patrinis, aut ſociis, vel nulla habita ſecuritate loci, nullíſque præcedentibus litteris prouocatoriis. Itémq; ad Dominos locorum, niſi prohiberent huiuſmodi certamina quantum poſſent. & ad cæteros prædictos criminis ſocios mandantes, inſtigantes, ſubminiſtrantes equos, arma, pecuniam, commeatum, conſilia, auxilia, fauorem, & alia ſubſidia, & ex compoſito ſpectatores, etiam ſi ob aliquod impedimentum pugiles non commiſiſſent pugnam, ſi ad deſtinatum locū acceſſerant, & per ipſos non ſtetit, quò minus illi pugnarent.

§.4. Sed cum malo adhibita remedia non valerent, tandem Clemens VIII. hoc motu proprio prædictas omnes conſtitutiones, ac Conc. Trident. decretum, cum omnibus, & ſingulis in eo contentis cenſuris, pœnis, & extenſionibus approbat, confirmat, & innouat.

§. 5. Inſuper declarat eaſdem conſtitutiones, & decretum, locum habere vbique gentium, & inter quaſcunque perſonas etiā armatas, & militantes in caſtris, etſi inter hæreticos, & infideles ſint. Idémque iuris cenſendum, ſi in publico, & forſan iuſto bello indicto vnus miles contra alium militantem in aduerſariorum exercitu, caſtris, vel præſidiis, priuatas ſimultates, atq; inimicitias publicæ cauſæ immiſcendo, etiā permiſſu Ducū ad ſingulare certamen deſcendat, aut prouocet. Iiſdem pœnis, decreto, & conſtitutionibus teneri eos, inter quos ſunt initæ pactiones de dirimendo certamine, cum primum alter fuerit vulneratus, aut certus vtrique ictuum numerus illatus fuerit: vel ſi conuenerint, vt bini, terni, vel plures hinc inde pugnent. Itémque Dominos, Præſides, Magiſtratus, militum Duces in caſtris, vel extra in alieno, vel hoſtili ſolo, vel cum militibus contrarij exercitus in quocunque caſu per præſentem, & alias conſtitutiones prohibito, permittentes, vel inquantum poſſunt non prohibentes, aut poſt admiſſum crimen concedentes impunitatem.

§. 6. Pari ratione circa ſcri-

pta,

pta, & manifeſta, vulgo fides appellata, & ſi ſint abſque expreſſa prouocatione ad certamen, & ſolum quaſi quædam præparatoria ad chartulas ſeu libellos prouocatorios, & ad duellum, illorúmque veluti radices, & ſemina præbentes ſimultatis occaſionem, & laceſſendi aliquem ad pugnam, peccantes, dum ſcilicet in illis per modum epiſtolæ, libelli, aut publicæ atteſtationis, & intimationis, ſiue per authētica documenta, ſiue per vnius, pluriúmque chyrographū, ſubſcriptiones, vel relationes, ſub proprij, vel alieni honoris prætextu, & famæ, rei alicuius geſtæ, aut verborū ſeries, & ordo, ex ſimili abuſu narratur, vel aliquid adeo firmiter aſſeritur, vel negatur, vt is, qui contradixerit, ſiue nominatim, ſiue in genere arguatur mēdacij, vel dicatur mentiri, aut petitur vt declaretur qua mēte, quóue ſenſu quidpiam, quod ſpectet ad ſuperiùs expreſſa, geſtum ſit, aut dictum. Vel denique quis ſe offert contra certam, vel incertam perſonam armis probare, & verificare etiā inito certamine aliquid ita eſſe, vel nō eſſe. Necnon etiam quaſcunque ſine ſcripto factas talium rerum quoquo modo prædicta concernentium, & ob huiuſmodi cauſas in publicis, vel priuatis locis, vbi multitudo hominum ſolet conuenire, denunciationes, narrationes, teſtificationes. Statuens eos omnes, & ſingulos, qui ſuo, vel alieno nomine ad effectum prædictum hęc, vel his ſimilia, multóque magis ad certandum prouocatoria ſcripta, libellos, epiſtolas, earúmve exempla dictauerint, compoſuerint, ſcripſerint, miſerint, detulerint, diuulgauerint, affixerint, exemplauerint, typis impreſſerint, ſubſcripſerint, intimauerint, vel denunciauerint, ſiue atteſtati fuerint. Quíve aliis ad ſingulare certamen publicè, vel occultè ineundum, vel ad prouocādum aliquem ad pugnam, ſiue ad huius generis ſcripta, quæ manifeſta, & chartulæ prouocatoriæ appellantur, ſcribenda, dictanda, mittenda, deferenda, diuulganda, auxilium, conſilium, operam, vel fauorem præſtiterint, ſiue id ſuaſerint, aut mandauerint; quíve in præmiſſis, vel eorum aliquo ſe quomodolibet immiſcuerint, etiam ſi neque pugna aliqua, nec certamen, aut effectus, nec acceſſus, aut actus ad pugnam proximus, neque expreſſa, & aperta prouocatio ſubſecuta fuerit, neque ſcri-

ptiones

ptiones prædictæ, ſeu manifeſta in publicum prodierint, aut cuiquam intimatæ extiterint; ſi per eos non ſteterit, quo minus fieret publicatio, aut denunciatio, cenſuris nihilominus,& pœnis omnibus in præſenti, & aliis prædictis Conſtitutionibus, & decreto contentis, ſubiacere, quibuſuis excellant Eccleſiaſticis,& mundanis dignitatibus.

§. 7. Itaque Clemens fert ipſo facto excommunicationem reſeruatam in quoſcunque ex compoſito publicè,vel priuatim, palam, vel occultè in quibuſvis locis, ac formis, & caſibus in hac,& aliis dictis conſtitutionibus, & decreto comprehenſis, committentes duellum,id ſuadentes,prouocantes,opem, auxilium, conſilium, & fauorem præſtantes, accommodantes equos, & arma, præbentes commeatum,comitantes,vel circa litteras, ſcripta, nūcios quomodolibet peccantes; ſocios delicti, de induſtria ſpectantes, Patrinos, fautores, defenſores; quorum ſi qui in conflictu obeant, Eccleſiaſtica ſepultura priuantur. Ciuitates verò,Oppida,Caſtra,ſeu Vniuerſitates, quorum Domini, vel Magiſtratus ſcienter, tacitè,vel expreſsè, ibi hæc fieri permiſerint, vel tolerauerint, Eccleſiaſtico interdicto ſupponuntur; cuius relaxatio, & abſolutio ab excommunicatione in caſibus ſupradictis Papæ reſeruantur, non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, & indultis.

THEOREMA 390.

DEteſtabilis, & omnino barbarus eſt Duelli, & ſingularis certaminis abuſus, quo ſub honoris ſpecie infiniti propemodum à Dæmone decepti in æternæ damnationis pœnas ſunt prolapſi. vnde meritò eum deplorant hoc loco Clemens VIII. Gregorius XIII.bulla 78.Conciliúmque Tridentinum ſeſſ.25. cap. 19. De eo autem agunt D.Thom. 2.2. q.95. art.8. Caietanus ibidem,& in ſum. v. Duellum, vt etiam Sylu.Armill. Tab. & cæteri ſummiſtæ, Sotus. l.5. de Iuſt. quæſt. 1. art. 8. & in epiſt. ad Rom. cap. 12. in illud. *Non vos defendentes.* S. Antonin.3. p. t.4. cap.4. §. vlt. Maior.4. d.15. quæſt.23.Bannes 2.2.quæſt.4.art.1. & 9. art.7. dub.3. Nauarr. cap.11, num.39. & cap. 15. num. 9. Pet. Nauar. l.2. de reſtit. cap.3. n.286. Aragona 2.2.quæſt.64.art.3.contr. 3. Valentia t.3. d.1. quæſt.17. p.1. Tolet.l.5. cap.6. num.17. Henriquez l.13.39 §.3. Suarez t.5. d.23. ſect. vlt. Delrius l.4. diſq.mag.c.4. quæſt.4. Sanchez. l.2. decal. c.39. Leſſius l.2. cap.9. dub. 8. num.49. & ſeq. Azor. 3. p. l.2. cap.5. & 6. Comitolus l.6.quæſt.13.14.15.16. 17.18. Molina de iuſt. tr. 3. d.17. Reginald. l.21. cap.7. Salon. 2.2. quæſt.64. art.3. contr.3. Henricus de Gandauo. q.5. q. 32. Abulenſis

l. 1. reg. cap. 17. quæſt. vltima. Nicolaus de lyra ibidem in illud. *Audita ſunt autem verba.* Peregrinus tr. de duello, & alij plures.

Dicitur autem duellum, quaſi duorum bellum, græcè Monomachia. cap. Monomachiam. 2. q. 5. & cap. 1. & 2. de purg. vulg. nempe vnius cum altero pugna, quamuis aliquando etiam plures dimicent, vt duo, tréſue, aut quatuor contra totidem alios, ex præſenti Conſtitutione Clem. §. 5. Non quodlibet tamen certamen armorum inter duos, vel pares numero appellatur propriè duellum, ſed ſolum quando ex condicto, id eſt ex pacto inuicem inito, ſtatuto loco, & tempore partes congrediuntur. condicunt enim duo, aut plures interſe, cum inuicem aliquid denunciant, & promittunt, ex Feſto, vt notarunt etiam Sanchez num. 28. Comitolus quæſt. 13. num. 5. Azor, Syl. Armill. Tab. Quare conflictus, qui ex ſubito iræ feruore, vel repentina altercatione committuntur, duella non ſunt, ex Sanchez num. 10. & 28. Peregrino. de duello. quæſt. 2. ad finem, Salone loco cit. Proſpero Farinacio vol. 1. conſil. 9. in fine. ſed rixæ, altercationes, defenſiones, & aggreſſiones.

Fit autem huiuſmodi duellum ex condicto aliquando ad eruendam alicuius rei obſcuræ veritatem, ſeu inducendam purgationem, ita vt, qui ſic aliquid probaturus, purgaturúſue ſuſcipit, ſi victor euaſerit, credatur Dei iudicio probaſſe, & innocentiam demonſtraſſe ſuam; ſin autem ſuccubuerit, putatur in probatione defeciſſe, & de obiecto crimine à Deo conuictus, & hoc certaminis genus propriiſſimè vocatur duellum, ex Sanchez num. 1. Caiet. 2. 2. q. 45. art. 8. Sylu. v. duellum, Delrio loco cit. & peculiariter damnatur. cit. c. Monomachiam, & cap. 1. & 2. de purg. vulg. quòd id ſit Deum tentare. Aliàs ad ſumendam vindictam, vt cum iniuria laceſſitus, ſeu odij, & inimicitiæ gratia, aut ad oſtentandas vires, vel aucupandam famam, & laudem, non ad eruendam veritatem aliquam obſcuram, ex condicto cum aliquo pugnat. Et non tantum prius, ſed hoc etiam poſterius grauiſſimum ſcelus, & homicidium eſſe conſtat ex bulla Pij IV. Gregorij XIII. & Clementis VIII. §. 5. Et quidem ſæpè ineuntur publicè & cum ſolemnitatibus, Patrinis, ſociis, impunitate loci, &c. de quibus Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 19. aliquando verò priuatè, & abſque ſolemnitatibus ex præſenti cóſtitutione §. 5. & 7. & in vtrouis modo certantes, latæ ſunt Cenſuræ, & pœnæ ex Theorem. 392.

THEOREMA 391.

ITaque abſolutè, & regulariter loquendo, duellum ex ſe eſt illicitum (etſi non ita malum, vt in vno, aut altero caſu non poſſit iuſtis de cauſis tolerari, vt videre eſt apud Caiet. d. q. 95. art. 8. Valent. vbi ſupra, Sanchez num. 2. & 16. Sà v. duellum. num. 1. Minchacam in controu. Illuſt. l. 1. cap. 48. n. 19. Reginald. l. 21. cap. 7. num. 74. Sayrum in Clau. reg. l. 7. cap. 13. n. 12. Toletum l. 5. cap. 6. Nauar. cap. 11. num. 39. & cap. 15. num. 9.) poſt Gentilium Gladiatorum ſpectacula, renouatum à feris, & omnino barbaris Longobardis, vt teſtatur Ioan. de Lignano. tr. de duello.

Porrò

Porrò ex ſe illicitum eſſe, &
1 graue peccatum, patet; tum quia in eo, qui iure non poteſt, alteri mortem intentat, & homicidium committit, peccatum contra ius
2 diuinum, & naturale. Tum quia diuino, & naturali iuri repugnat, vt quis priuata auctoritate ſe vindicet, cum in propria cauſa nemo, ſit bonus iudex, aliàs feroces animi nimis graues pœnas pro delictis minimis exigerent ab iis, à quibus ſe læſos arbitrantur. quare Plutarcho teſte lib. de cohibenda ira, Tyrrheni peccantes ſeruos ad tibiam cædebant, vt harmonia iram mitigaret, ne fortè terminos
3 excederent. Tum quia iure Cæſareo, l. vnica. Cod. de Gladiatoribus, Conſtantinus Imp. ſcripſit. Cruenta ſpectacula in ocio ciuili, & domeſtica quiete, non placent; quapropter omnino Gladiatores
4 eſſe prohibemus. Tum quia ſacris Canonibus, Pontificum ſanctionibus, & Concil. Tridentini decretis damnantur. cap. Monomachiam 2. quæſt. 5. c. cura. de purg. vulg. cap. Henricus de cler. in duello pug. Bulla Iulij II. quæ incipit. *Regis pacifici*. Leonis X. *Quam Deo*. Clementis VII. *Conſueuit Romanus*. Pij IV. *Ea*. Gregorij XIII. *Ad tollendum*. Clementis VIII. *Illius vices*, & Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 19.
5 Tum quia huiuſmodi probatio eſt contra rectam rationem, & medium prorſus ineptum ad prætenſam concluſionem inferendam, & colligendam veritatem. certatur enim de eo, quod proprium eſt hominis, vt veritate, honore, virtute, per corporis vires, quæ ſunt Leonum, Taurorum, & beſtiarum ferocium propriæ, & poſſunt in oppreſſionem veritatis, & confirmationem mendacij conuerti, ſiquidem euenire poteſt, vt is ſuccumbat in duello, qui iuſtam cauſam fouet. iuxta cap. ſignificantibus tit. de purg. vulg. in his enim miracula exigere, eſt Deũ tentare, vt ſit etiam per aquæ calidæ, vel ferri candentis examen. cap. conſuluiſti. 2. quæſt. 5. S. Thom. 2. 2. quæſt. 95. art. 8. & aliis. Tum quia 6
aduerſatur morali inſtitutioni Philoſophorum, qui remittendam iniuriam ſenſerunt, non referendam vindictam, quod illud mitis ſit animi, hoc ferini. Turpe eſſe iniuriam referre, non autem pati, & ſimilia; vt videre eſt apud Stobæum ſerm. 17. Ideóque Plato in Critone, & lib. 1. de repub. non inferendam, dixit, alteri iniuriam, neque ſi eam paſſus fueris, vlciſcendum, vt vulgus putat. & Maximus Tyrius ſerm. 42. *Si iniuriam inferens deliquit, nihilo minus priore peccat, qui rependit; ſicut qui beneficium refert, non eſt deterior eo, qui prior contulit.* Et iterum. Referens iniuriam, contumeliam iniurij hominis in ſe transfert, ſicut qui fuliginoſum complexus eſt, ab eo mundus abire non poteſt. & Plutarch. lib. de cohib. ira. optabat, vt ſicut animalia firmiſſimæ ſanitatis vorant etiam lapides, & ſerpentes, & concoquunt, ita ſapientes non ſolum ex amicitiis, ſed etiam ex iniuriis, & inimicitiis vtilitatem caperent, eas ſcilicet condonando, ac tolerando. Nec alia fuit Ariſtotelis ſententia, cum lib. 1. Rhetor. cap. 12. videtur docere, ſumendam de iniuria vindictam; intelligit enim id à Magiſtratu faciendum, vt cæteri timeant inferre iniuriam, & non à priuato iniuriam paſſo, cum non ſit bonus iudex.

Obiicies; licuit Dauid ex condicto contra Goliam pugnare, & licet etiam inuaſo militi, aut nobili non fugere, ſi fuga ſit ei futura ignominoſa, ſed vim vi repellere, & ſi aliter fieri non poteſt, etiã cum alterius morte. ergo etiam licere prouocato, ne vilis habeatur, & inhonoratus, acceptare duellum. Reſpondeo negãdo conſequentiam cum Caiet. 2. 2. q. 95. art. 8. & in ſum. v. duellum. Armilla eod. nu. 1. Soto l. 5. quæſt. 1. art. 8. Banne 2. 2. quæſt. 40. art. 1. & quæſt. 64. art. 7. Abulenſi l. 1. reg. cap. 17. Nauar. cap. 11. num. 39. Azor t. 3. l. 2. cap. 5. quæſt. 6. Valentia 2. 2. d. 3. quæſt. 17. p. 1. Sanchez l. 2. decal. cap. 39. num. 9. Roderic. p. 1. cap. 157. Sayr. in claui regia l. 7. cap. 13. Tum quia pluris faciendum eſt ſapiẽtum iudicium, qui honori, & prudentiæ tribuunt, ſi ſeruandæ legis diuinæ cauſa oblatum reſpuatur duellum, quàm inſipientis vulgi dedecori attribuentis, imprudens opinio. Tum quia prouocatus, etiam apud vulgus bene conſulet ſuo honori, ex Caiet. Sanchez, Banne, Valentia, & aliis, ſi reſpondeat, *paratus ſum ad me defendendum, quandocumque me inuaſeris, nolo tamen ex condicto duellum acceptare, quod diuinæ legi repugnet.* Hæc enim reſponſio ſe eſſe paratum ad defenſionem culpa caret, cum vim vi repellere liceat, & tamen hominis pietatem, & ſtrenuitatem declarat. Tum quia ſi ob defenſionem honoris licet acceptare duellum, poſſet eadem de cauſa licere indicere, quod omnes negant, & patet allatis argumentis.

Ad primum argumentum, Dauid ex Gloſſa inſtinctu Spiritus ſancti pugnauerit. & ideo dixit. *Ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum.* vel illa pugna fuit pars iuſti belli, non duellum. de quo infra. Ad alterum, eſt valde diſſimile, illa enim fuga tam apud ſapientes, quàm apud plebem, eſt nobili militi ignominioſa, nec aliter poteſt ignominiam vitare; vnde ſe tueri poteſt, ſi quis ei velit inferre vim, & iniuriam; licitè autem aliter, ad duellum prouocatus ex condicto poteſt ſuum honorem conſeruare, vt diximus.

THEOREMA 192.

Lex autem hæc Clementis in tres præcipuas partes diuiditur, quarum prima cõtinetur 4. §§. prioribus. ſecunda §. 5. & 6. tertia §. 7. In priori igitur parte innouãtur, & confirmãtur primò Conſtitutio. 19. edita anno 1509. Iulij II. prohibentis in terris ſubiectis mediatè, vel immediatè Rom. E. iuriſdictioni, duellum, ita vt pugiles quidem tranſgreſſores, ſint eo ipſo excommunicati. & ſi non reſeruetur abſolutio, poſſint vbique capi, & iuxta iuris diſpoſitionem de homicidio, vel vulnere puniri, & ſi moriantur in ipſo certamine, careant Eccleſiaſtica ſepultura. Temporales verò Domini, Ciuitatéſque, & Vniuerſitates concedentes locum ad pugnam, ſimilem incurrant excommunicationẽm, & interdictum, & mulctam 4. millium aureorum, & vltra primam tranſgreſſionis vicem, ſint feudis, quæ obtinent ab Eccleſia, priuati.

Secundò Conſtitutio 31. edita anno 1519. Leonis X. ſtatuentis præter prædictas pœnas Iulij II. pugnantes incurrere pœnam damnatæ

natæ memoriæ perpetuò, bonorum proſcriptionem ipſo facto Apoſtolico fiſco applicatorum; Temporales verò Dominos locorum mediatè, vel immediatè Rom. E. ſubiectorum, concedentes locum ad pugnam, excommunicationem (non reſeruatam) & cadere abſque alia declaratione ab omni iure, quod in locis obtinent: Spectatores autem excommunicationem, & mulctam pecuniariā. Non egrediuntur tamen dictæ Conſtitutiones Pontificum dictum ſtatum Eccleſiaſticum.

Tertiò, ſimiliter Conſtitutio 21. edita anno 1560. Pij IV. quæ ſeuerior eſt præcedentibus, confirmatis illarum pœnis, nouas adiungit. extendit enim excommunicationem ad omnes ſe in his immiſcentes (exceptis tantum Imperatoribus, & Regibus) vbicunque exiſtant; quamuis ſubiectos mediatè, vel immediatè Iuriſdictioni Eccleſiæ in ciuilibus, velit etiam teneri pœnis perpetuæ infamiæ, & criminis læſæ Maieſtatis, ſi in hoc delinquant, & reſeruat abſolutionem Papæ. & contra tranſgreſſores Eccleſiaſticos, addit præterea priuationem omnium beneficiorum Eccleſiarum, monaſteriorum, & dignitatum, & inhabilitationem in poſterum ad ſimilia.

Quartò, decretum Concilij Tridentini indicti, & confirmati anno 1564. ab eodem Pio IV. quo in toto Chriſtiano orbe vetantur duella; ferturque excommunicatio latæ ſententiæ ad quinque hominum genera ad ea ſuis actionibus concurrentiū. Primò, in Temporales Dominos; etiam Imperatores, & Reges, concedentes Chriſtianis decertantibus locū pugnæ, & ſatis eſt, ſi alter tantum Chriſtianus ſit, ex Sanchez l.2. c.39. & colligitur ex hac conſtitutione §. 5. ſecus ſi ambo eſſent infideles, ex eodem, Delrio. num.26. & Comitolo quæſt. 13. num. 4. quod ſi locus, apud quem pugnatur, fuerit ab Eccleſia conceſſus, ei ſtatim acquiritur, ſi autem feudalis, Domino. Secundò, in cōmittentes ipſam pugnam, qui præter excommunicationem ſubduntur etiam proſcriptioni omnium bonorum, perpetuæ infamiæ, & pœnis homicidarum, & decedentes in conflictu, priuantur Eccleſiaſtica ſepultura. Tertiò, in Patrinos, qui non ſolum puniuntur pœna excommunicationis. Sed etiam proſcriptionis bonorum, & infamiæ perpetuæ. Quartò, in eos, qui in cauſa duelli conſilium dederint tam de iure, quàm de facto, aut certamen ſuaſerint. Quintò, in ſpectatores pugnæ. Sed verum Cōcilij excommunicatio ſit latæ ſentētiæ quoad prædictas perſonas omnes, aut ſolum latæ ſentētiæ quoad Dominos locū duello concedentes, ferendæ autem quoad reliquas, vt putauit Pet. Nau.l.2. cap.3. in 2.p. dub.13. nouæ edit. n.293. & Manuel to.1. ſum. edit. 2. c.73. n.3. Reſpondeo quoad omnes; ex Suarez t.5. d.23. ſect.vlt.num.11. Sanchez num.26. Tolet.l.5.c.6.num.32. Delrio l.4.c. 4.quæſt.4.ſect.2. Nauar.c.27. num. 150. Tum quia initio additur particula, eo ipſo, quæ referenda eſt ad omnes caſus, & perſonas, non ad ſolos Dominos. Tum quia licet verba, incurrant, & teneantur, ſecundum aliquos ſint futuri temporis, non diriguntur tamen ad Iudicem, nec eius actionem exigunt, ſed ad ipſum reum, qui per

efficax imperium ligatur, & verbum *incurrant*, ſecundum ſententiam communiorem, eſt latæ ſententiæ, ex Tiraquello l. ſi vnquam. v. reuertatur. num. 145. & ſeqq. Cod. de reuoc. donat. & ita intellexit Gregorius XIII. in ſuo Motu proprio de quo mox. Porrò ex dictis conſtat Concil. Tridentinum locutum tantum eſſe de duello ſolemni, quod initur auctoritate publica, & Patrinis, vt idem Gregorius XIII. ſentit, cum ait: *Facinoroſi nõ deſunt, qui quod publicè prohibitum eſt, &c.* & docet Nau. conſil. 2. de purg. vulg. Delrius loco cit. Suarez d. 23. ſect. vlt. num. 11. Sanchez num. 22. etſi aliter ſenſerit Farinacius lib. 1. conſil. 9. n. 34. & Quaranta. v. duellum. Sed an virtute Concilij abſolutio ab excommunicatione ſit reſeruata, necne, nõ omnino conſtat. Affirmat Nau. & Manuel locis cit. & Salycetus in additionibus ad Diaz. cap. 100. Negant Delrius ſupra cit. Graff. p. 1. l. 4. c. 15. num. vltimo. Tolet. l. 5. c. 6. num. 32. Sà. v. excõmunicatio. agens de excommunicationibus nulli reſeruatis. num. 14. Erat tamen reſeruata virtute bullæ Pij IV.

Quintò, ſanctio 78. olim 82. edita anno 1582. *Adtollendum*. Gregorij XIII. extendentis pœnas Concilij Tridentini, non tantum ad publicum, & ſolemne duellum, ſed etiam ad occultum, & priuatum condictum ſtatuto loco, & tempore, ſine Patrinis, ſociis, nullis miſſis prouocatoriis litteris, nullis vſitatis cæremoniis, ita vt eadem excommunicatione, & pœnis Concil. Trident. ligentur committentes duellum, Domini temporales illud permittentes, aut pro poſſe non impedientes, mandantes, inſtigantes, auxilium, conſiliumve dantes, equum, arma, pecuniam, comitatum, & alia ſubſidia ſcienter ſubminiſtrantes, ex propoſito ſpectatores, aut ſocios quouis modo ſe præbentes, etiam ſi illi, qui ad locum deſignatum pugnaturi acceſſerint, impediti pugnam non commiſerint, ſi per illos non ſtetit, quo minus pugnarent. Nemini tamen abſolutionem reſeruauit excõmunicationis ex Sanchez n. 27. Comitolo quæſt. 13. num 5. Delrio ſect. 2. Sà loco cit. & Graffio. licet oppoſitum tenuerit Nau. conſil. 2. de purg. vulg. & Manuel tom. 2. ſumm. 2. edit. c. 73. num. 3. Quam tamen reſeruauit poſtea Clemens VIII.

Cæterum cum duellum ex condicto tempore, & loco, ſiue ſolemne, de quo locutum eſt Concilium Tridentinũ, ſiue etiam priuatum, ad quod Gregor. XIII. extendit pœnas, vſurpari poſſit ex dictis & ad eruendam veritatem rei obſcuræ, & ad capellendam vindictam, Motus proprius Gregorij, vt etiam Concilij decretum, non ſolum debet intelligi, quando duellum aſſumitur ad veritatis probationem, quicquid ſenſerint aliqui viri graues apud Sanchez num. 23. ſed etiam quando ſumitur ad vindictam: tum quia abſolutè loquitur; tum quia duella ad probationem veritatis abierunt in diſſuetudinẽ, relictis, quæ ſunt ad vindictam, quibus Pontifices, & Concilium voluerunt adhibere remedia. Tum ex Clement. VIII. hoc loco §. 5. quia etiam ex inimicitia certantes complexus eſt, tum ex communi ſententia, de qua Sanchez n. 24.

Ex dictis deducitur (niſi excuſentur

ſentur ignorantia) hanc excommunicationem incurrere, cum pugnandi gratia vnus alteri dicit. *Veni ad talem locum, te ibi expecto*; cum tempus præſens, & locus deſignetur; & ideo ſi accedentes pugnent, duellum ſit ex condicto, ex Sanchez num. 28. Reginaldo l. 21. c. 7. num. 73. & Delrio. & excommunicati. Dixi, *ſi pugnent*, cum dicatur (*Monomachiam commiſerint*) vt prædicti notant, & Clemens VIII. in decreto reſeruationis caſuum anni 1602. die 29. Nouembris, copulatiuè dicat, *prouocantium, & pugnantium in duello*. Solos enim ſocios, & ſpectatores Gregor. XIII. excommunicat, licet non ſit ſequutum duellum; ſi per hos non ſtetit, quo minus pugiles pugnarint.

Idem dicitur de iniuria affecto à non habente gladium, ſi ei dicat, *vade quæſitum gladium, hic te expecto*; ſi pugnent, eſt ex condicto; ſic ſi exiſtens in naui alteri dicat, *egrediamur in terram*, vel *te expecto in tali loco*, vel *quiſque noſtrum abeat quæſitum enſem, in tali loco mox pugnaturi*, ſi ſequatur effectus, ex Molina tom. 4. de Iuſt. d. 17. num. 4. Reginaldo, Sanchez. ſecus ſi quis offenſus dicat offendenti, *diſtringe enſem, tecum enim pugnare volo*, cum ſit rixa, & abſque præmeditato pugnetur.

Quæres an ſi in caſu extraordinario Princeps ad maiora vitanda mala duellum permitteret, incurreret pœnas? Affirmat Salon. 2. 2. quæſt. 64. art. 3. contr. 5. concl. vltima. Negant Caiet. 2. 2. quæſt. 95. art. 8. & in ſumm. v. Duellum. Armilla ibidem, Sà n. 1. Valent. 2. 2. d. 17. 3. q puncto 1. Nauar. c. 11. num. 39. Sanchez num. 39. quod extenſio Gregorij (illud permittentes, vel non impedientes) intelligatur, quando illicite permittunt. nam permiſſio licita, ac iuri naturali, regulisque prudentiæ conſona ad proſpiciendum bono communi, non interdicitur, dignaque eſt præmio, non pœna. vnde ob ſimilem cauſam licet permittere lupanaria. Similiter vt ſpectatores in cenſuras incidant, neceſſe eſt, vt ex propoſito ſpectent. Quare ſi quis fortè illac tranſiens obiter aſpiceret duellum, non caderet in cenſuras latas contra ſpectantes ex propoſito, ex Sanchez, Delrio, Reginaldo, cum is non debeat dici ſpectator ex propoſito, ſeu ex induſtria. Quin etiam ſentit Leſſius. l. 4. c. 4. dub. 11. num. 83. ſi quis ex occulto duellum ſpectet, non peccare mortaliter, nec incidere in prædictas pœnas, quia talis non cenſetur inter ſpectatores; eo quod non ſoleant vocari ſpectatores, niſi qui publicè ſe exhibent, & honeſtant ſua præſentia duellum, & pœnæ quantum poſſunt, ſint reſtringendæ.

Dubitabis, an ſi quis præmiſſa prouocatione ad duellum, ſeſe contulit præfixo tempore ad deſtinatum locum, ibique fruſtra expectato inimico diſceſſit, incideritne cum iis, qui ſpectaturi aderant, in hanc Gregorij XIII. conſtitutionem? Affirmat Peregrinus. de duello. quæſt. 41. & alij apud Comitolum. l. 6. quæſt. 18. argumento l. is qui. Cod. ad leg. Cor. de ſicariis, vbi is, qui cum telo ambulauit hominis necandi cauſa, non ſecus coërceretur, ac ſi hominem occiderit. Oppoſitum ſentit Couar. 2. p. relect. de homicid, num. 6. & ſeqq. Sanchez num. 28. Delrius n. 26. Comitol. quæſt. 13. num. 5.

num. 5. & quæſt 18. num 7. 8. Graſſius l. 1. de caſibus reſeruatis. c. 7. num. 10. & 26. Tum quia leges aduertentes in conatum, vt in factum, nimis atroces ſunt, & abrogatæ. Tum ex Panorm. c. cum in cunctis. § clerici. de elect. & Bartolo in l. 1. ff. de ſicariis, ſtatutum puniens delictum certa pœna, non habet locum in eo, qui inchoauit, ſed delictum non perfecit, quia ſtatutum, & maxime pœnale eſt ſtrictiſſime interpretandum. regula. *Odia*. lib. 6. & de excommunicatione in particulari aſſeruit Caſtro l. 2. de pœt. leg. pœn. c. 6. Ideo nunquam aliquis incidet in excommunicationem à iure latam, quãuis conetur facere id propter quod eſt impoſita excommunicatio, niſi vere perfecerit illud. Tum quia licet conatus eſſet pari pœna puniendus, atque commiſſum delictum, is tamen deberet erumpere ad eum actum, qui eſſet finitimus ſceleri, & nullus propinquior, ex Couar. num. 9. atqui actus duello proximus non eſt acceſſus vnius pugilis, ſed amborum. Tum quia, vt dictum eſt, ad incurrendam excommunicationem Gregorij, requiritur effectus pugnæ, & non ſolùm prouocatio, & acceſſio, vt conſtat ex illa particula, *monomachiam commiſerint*, vt notauit rectè Sanchez num. 28. Comitol. q. 18. num. 7. & 8. vnde nec pugil ille excommunicatus eſt, nec qui aderant ſpectaturi, cum requiratur acceſſus vtriuſque, & per ſpectatores non ſteterit, quin pugiles digladiarentur. Quare non erit caſus reſeruatus iis, qui excepta cauſa duelli iuxta decretum Concilij Tridentini, & Conſtitutionem Gregorij XIII. poſſunt abſoluere. Secus verò reſpectu ſociorum, & ſpectatorum, ſi ambo pugiles ad præfixum locum pugnaturi acceſſerunt, licet impediti, non ſint digladiati. Socij enim auxilium, conſilium, fauorem præſtantes, ſpectatoreſque ex propoſito incidunt in excommunicationem, ſi per ipſoſmet non ſtetit, quin certaturi pugnarent, & non impediuiſſent, ſi impedire potuiſſent, certamen.

Dices, ergo actio acceſſoria magis punitur, quàm principalis? Reſpondet Comitolus cenſeri etiam principalem, dum, aut cum certantium conflictu, aut cum eorum acceſſu ad pugnæ locum, copulantur. cum ob huiuſmodi populorum concurſus, pugiles ob popularem irriſionem non omnino liberè poſſint ſe retrahere à certandi propoſito. Adde actionem pugilum, ſi non pugnarunt, non fuiſſe completam, ideo excuſari à cenſura; ſpectatorum verò fuiſſe in ſuo genere completam, quare contraxiſſe excommunicationem. Si qui verò comitarentur pugiles, vel ſubſiſterent, vt certamen impedirent, vel dirimerent, immunes haberentur à dictis cenſuris. Quare, vt rectè notauit Delrius num. 5. verba illa (*ſi per ipſos non ſtetit*) referuntur non ad pugiles, vt ſit ſenſus, pugiles incidere in excommunicationem, ſi ad locum acceſſerunt pugnaturi, & non per eos, ſed ſolùm per alios ſtetit, ne pugnarent; ſed ad ſocios, ſpectatores, &c. cum non impedierint, cum poſſent, ſed ſpectarunt, vel ſpectaturi aderant. ſi enim ſermo eſſet de pugilibus, id fuerat dicendum, cum de eis ageretur, non dum agitur de ſociis, & ſpectatoribus, pluribus clauſulis inter

ter vtroſque interpoſitis; & fuiſſet vterque caſus ſic exprimendus: *Auctoritate Apoſtolica ſtatuimus, illos, qui ex condicto ſtatuto tempore, & loco conuento monomachiam commiſerint, aut certè non ſteterit per ipſos,* (ſed alios tantum) *ne pugnarent, etiam ſi nulli Patrini &c.* cum tamen vnus tantum caſus exprimatur, ſi monomachiam commiſerint. Et prætereа prudenter Gregorius videtur noluiſſe occaſionem præbere adſtantibus; vt curarent impedire certamen pugilum, cum dictam excõmunicationis pœnam in eos ſtatuit, qui adſtant, & aſpiciunt alio fine, quàm duellum impediendi. Conſulentium etiam nomine, de quibus meminit idem Gregorius, illi ſolum in pœnas incidunt, qui ſuadent affirmatiuam partem, & ad hoc dant, aut ſcribunt conſilium, non autem qui diſſuadent, vt aduertit Delrius, cum hi non peccent.

In altera Conſtitutionis parte in particulari explicantur perſonarum genera, quibus certis actionibus peccantibus in cauſa duelli, vbique gentium, pœnæ à Clemente irrogantur. nempe §. 5. primò ipſi milites, qui vel in ipſo alioquin bello publico, & iuſto, & Ducis quoque permiſſu ob priuatas ſimultates, alium cõtrarij exercitus, vel caſtrorum, prouocant, aut ex condicto certant, ſiue ſinguli, ſiue bini, terniue, aut alio numero hinc inde pugnent. etiam ſi pactiones ineant, vt ſolum certus vtrinque ictuum numerus inferatur, vel ceſſetur, cum quis primùm vulneratus fuerit. Non veniunt tamen hoc nomine conflictus illi, qui fiunt in bello, cum Dux aliquos in arenam mittit contra totidem hoſtes ad explorandum hoſtium vires, cum ſit pars iuſti belli, & non illicitum duellum, ex Valentia 2.2.d.3. quæſt. 17. puncto 1. Azor.t.3.l.2.c.5. quæſt. 4. Sayro in Claui reg.l.7. c.13. num.16. Reginaldo l.21. c.7. num.78. 80. Peregrino de duello. quæſt.2. cum differant, tum ex parte principij, fiunt enim publica, & legitima auctoritate, contra quam fit duellũ. Tum ex parte effectus, cum fiant ad hoſtium reipub. animos perfringendos, vireſque eorum debilitandas, ſecus ac accidat in duello. Tum ex parte finis, illorum enim finis eſt iuſta reipubl. defenſio, & illorum, qui iuſtè poſſunt occidi, interitus, quod non euenit in duello, cum finis ſit propriũ commodum, aut gloria vana, & interitus eius, qui iuſtè occidi nequit. Non debent tamen etiam ſimiles conflictus in bello fieri ob inanem gloriam, ſeu abſque iuſta cauſa. Secundò, locorum Domini, Magiſtratus, Duceſque militum, qui quocunque caſu prohibito, per hanc & prædictas Conſtitutiones, & decretum Concilij monomachiam permittunt, vel non prohibent, in quantum poſſunt, vel poſt commiſſum crimen concedunt impunitatem. Tertiò, in §. 6. immiſcentes ſe in manifeſtis, ſeu chartulis aliquo ex his 13. modis. qui ſuo, vel alieno nomine dictant, componunt, ſcribunt, mittunt, deferunt, diuulgant, affigunt, exemplant, typis imprimunt, ſubſcribunt, intimant, verbo denunciant, atteſtantur prædicta verita ſcripta, fides, vulgo manifeſta, libellos, epiſtolas, chartas, vel expreſse prouocantes ad certamen, vel ſaltem veluti præparationes,

ſeu præambula quædam viam ſternunt ad chartulas, ſeu libellos ad duellum prouocatorios, quod ſint veluti ſemina, & radices ſuſcitandarum ſimultatum, vt cum rei geſtæ ſeries, & ordo ex ſimili abuſu adeo firmiter aſſeritur, vt quicunque contradixerit, mentiri dicatur, vel offert quis contra certam, vel incertam perſonam probare armis aliquid ita fuiſſe, vel non fuiſſe. Nec ſolum prohibentur ad effectum de quo prædictũ eſt, huiuſmodi ſcripta, ſed pariter quæcũque denunciationes, narrationes, declarationes, & teſtificationes huiuſcemodi rerum prædicta quoquomodo concernentiũ, & ob huiuſmodi cauſas etiã factæ ſine ſcripto in locis publicis, vel priuatis, vbi multitudo hominũ conuenire ſolet. Dubitabis an in prædictas cenſuras, & pœnas cadat, qui litteras, ſcriptáue prouocantia ad duellum legit? Reſpondet Comitolus l. 6. q. 14. num. 8 quantum perſpici poteſt ex Pij IV. & Clementis VIII. bullis, non, cum prohibeantur ad effectum ſolum, de quo prædictum eſt, nempe quatenus ordinantur ad prouocationem, & duellum. Rogabis etiam an quicunque alterum mentiri dixerit, incidat in hanc Clementis conſtitutionem? Reſpondeo cum eodem num. 7. minimè, vt ſi Pater id filio, à quo timetur, dicat, herus ſeruo, patritius ruſtico, religioſus ſuo comiti, à quibus perſonarum generibus, non eſt probabile excitanda ſeminia duellorum, ſed ſolum tunc, cum ex more militari, & equeſtri (ea enim vis eſt in illis verbis, *vel ex ſimili abuſu*) ad honorem ſuum tuendum, vel alterius violandum, ſeu ad iniuriam propulſandam, aut inferendam, affertur materia; & cauſa ad prouocationem, pugnam, & duellum. Quartò, ibidem, ijs, qui aliis ad ſingulare certamen publicè, vel occultè ineundum, vel ad prouocandum alium, vel ad huiuſmodi ſcripta, id eſt manifeſta, & prouocatorias chartulas, ſcribenda, dictanda, mittenda, deferenda, diuulganda, auxilium, conſilium, operam, fauorem præſtiterint, ſiue id ſuaſerint, vel mandauerint. Quíve quomodolibet ſe in prædictis immiſcuerint, etiam ſi neque pugna, aut effectus; neque acceſſus, aut actus ad pugnam proximus; neque expreſſa, aut aperta prouocatio fuerit ſubſecuta; neque ſcriptiones prædictæ prodierint in publicum, aut cuiquam extiterint intimatæ, ſi per eos non ſtetit, quo minus fieret publicatio, aut denunciatio. Hæc enim omnia genera perſonarum, & ob prædictas actiones Clemens declarat ſuæ mentis eſſe, vt prædictis cenſuris, & pœnis inuoluerentur.

Tertia igitur parte Conſtitutionis comprehenſa. §. 7. multò plures, quàm fieret in Conſtitutione Pij IV. Gregorij XIII. & Concilio Tridentino plectuntur cenſuris, & pœnis Papæ reſeruatis occaſione duelli, & ſcriptorum, iuxta relata in Epit. §. 7. Anno tamen 1602. die 26. Nouembris in decreto, quod incipit. *edictum fuit.* & habetur in bullario. tom. 3. pag. 135. Idem Clemens permiſit iis, qui ante reuocationem priuilegiorum anni 1601. die 9. Ianuarij poterant abſoluere à reſeruatis Sedi Apoſtolicæ præterquàm in caſibus bullæ cœnæ, vt quoties nõ eſt peccatum iñ decretum Concilij Tridentini, nec in Conſtitutionem

nem Gregor. XIII. de qua ante, poſſint abſoluere pœnitentes, licet in ipſius Clementis Conſtitutionem peccauerint, & ea de cauſa inciderint in excõmunicationem.

Quærenti an huiuſmodi pœnæ indictæ à Concilio Tridentino, & prædictis conſtitutionibus contra duellum committentes; permittentes, concedentes locum, ſocios, & patrinos, vt incurrantur, requirant Iudicis ſententiam? In hac re certum eſt, quoad excommunicationem, & pariter quoad interdictum, cui ſupponitur locus, in quo ex dominorum licentia exercetur duellum, per Clementis VIII. Motum hunc proprium incurri abſque alia ſententia, quia cum ſint latæ ſententiæ, ex ſe nullo alio egent.

Certum item è cõtra infamiam, proſcriptionem bonorum, amiſſionem loci, in quo certatum eſt, clarè requirere ſententiam Iudicis, cum ſint pœnæ proprio iure acquiſito priuantes aliquem, nec ſolitæ incurri ante Iudicis declarationem. Idemque de beneficiorum priuatione, de qua in Conſtitutione citata Pij IV. requirit enim Iudicis ſententiam ob rationem dictam.

Sed non ita certum de inhabilitate in poſterum; ex vna enim parte non videtur aliud requiri, vt tenet Sotus l. 1. de Iuſt. q. 6. art. 6. poſt 4. concluſ. Corduba l. 1. q. 36. Salon 2. 2. quæſt. 63. art. 4. Aragona 2. 2. quæſt. 11. art. 3. & alij plures, tum quòd ſit pœna nullo iure acquiſito priuans, ſed tantùm impediens ius acquirendi, ac proinde nullam executionem Iudicis deſiderans, inſtar excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti; tum quod Motus proprius dicat, *eo ipſo incurrat inhabilitatis pœnã.* Ex alia verò parte id aliis nimis graue videatur; & ideo adhuc exigi Iudicis operam, vt docent Nauar. comm. de datis, & promiſſis num. 44. Molina tom. 1. de Iuſt. d. 96. & alij, vt diximus in explicatione bullæ 92. Sixti V. Theorem. 382.

Eiuſdem

CLEMENTIS VIII.

Conſtitutionis 13. editæ anno 1592. quæ incipit. Inter cætera.

EPITOME 156.

DECERNIT præcedentiam inter Regulares. & §. 2. ſtatuit, vt tam in priuatis actibus, quàm publicis proceſſionibus, poſt Canonicos, ac Clericos ſeculares, nec nõ antiquiores Ordines Monaſticos, ſi qui inceſſerint, honorabiliorem locum inter alios Mendicantes, & cæteros religioſos, obtineant Patres S. Dominici. & inhibet §. 3. ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis religioſus in hoc eos audeat moleſtare. Præcedẽtia inter Regulares. *Excõmunicatio.*

THEOREMA 393.

PRudenter ſummmi Pontifices ordinem ſeruari voluerunt in præcedentia Clericorum, & Regularium in proceſſionibus, cæteriſque

riſque publicis & priuatis actibus; tum exemplo Regiæ Salomonis, in qua adeo erant omnia ordinata, vt in ſtuporem egerint Reginam Sabam l.3.reg.c.10. Tum imitatione cæleſtis Hieruſalem, in qua multæ ſunt Hierarchiæ, Ordines, manſioneſque in gradibus, & dignitate inæquales; tum ne quid in religionibus, quæ Ordines nuncupantur, reperiatur inordinatũ; tum vt firmius conſeruetur inter Eccleſiæ membra pax, & concordia, dum vnicuique debitus honor, & dignitas in ordine procedendi, locis, ſedibus, iuxta ſingulorum merita aſſignatur. Videndus hac de re Baldus l.decernimus. 2. not. Cod. de ſacroſanctis Eccleſ. Tiraquell.de primog.in præf.num. 13. Boërius tr.de Ordine graduum. p.2.num. 34. Caſſaneus in Cathalogo gloriæ mundi. Nau. conſ.1. de Maior & Obed. Roder. t.3. qq. reg. q.78. art.1. Graffis in addit.ad 1.p.pag.83. Doctores in c. Epiſcopos.d.17.& in c.nimis.2. de exceſſib.prælat. Locus autem dignior in proceſſionibus, & cóceſſibus cenſetur ille ex Graff.loco cit. n.2. & c.perlectis. d. 25. qui propinquior eſt Epiſcopo, Principi, &c. minus autem dignus, qui longius abeſt.

Tanguntur autem in hac conſtitutione tria hominum genera, in quibus præcedentia ſeruanda eſt, nempe Clericorum ſæculariũ, Monachorum, & Mendicantium. Et quidem Clerici ſæculares digniorem locum obtinere debent, ex Ioan.Montano tr.de auct. mag. Concilij num.84. Roder.3.p. q.37. art.1. Graffis in add.ad l.3.1. partis cap. 5. num. 138. num.3. pag. 83. Geminiano, Cardinali, & aliis, quia antiquior eſt eorum inſtitutio. Et ideo in iure tit. de cler. & Monachis, prius nominantur; vnde ſequitur eſſe digniores, magis dilectos à nominante, & præferendos per textum in l quoties. ff. de v ſu.fr. Gloſſam d.96.c.bene quidem in verbo.Med olanenſis. Baldum in l.1. Cod. de edict. D. Adr. toll. facit etiam ad hoc c. legi 16. quæſt.1.

Inter ipſos autem Clericos ſæculares, qui habent dignitatem in nobiliori loco, licet ſint eiuſdem nominis præferuntur, vt Canonici Eccleſiarum Cathedralium, Canonicis aliarum Eccleſiarum, ex Innoc.c.3.de ſepult. Nauar.conſil. 1.tit.de Maior.& Obed.Roder.to. 3.quæſt.37. ar.1: vnde illi dicuntur Clerici primi gradus, iſti verò ſecundi gradus, ex eodem Innoc. c. ſedes.de reſcript. Et Canonici Eccleſiarum collegiatarum Rectoribus ſimplicium Eccleſiarum. c. licet.iuncto.c.ſtatutum.de elect. l.6. & ita de aliis.

Inter eos verò, qui ſunt æqualis dignitatis, & gradus, præferendus eſt, qui priùs promotus eſt. 17.c. Epiſcopos.& d.74.c. Epiſcoporum, & c. 1. de Maior. & Obed. Ille enim gradu cæteros debet antecedere, quem labor prolixior, & ſtipendia longiora fecerunt anteire, vt Codic. de off. ma. off. l.nemo.niſi poſterior recepiſſet dignitatem à Principe, tunc enim præcederet.vt de Maior.& Obed.c.per tuas. & l.2.ff. de albo ſcrib.

Poſt Clericos ſæculares dignior locus debetur Clericis regularibus S. Auguſtini, incedentibus tamen ſine cappa in linea veſte, & Clericali habitu, vt ex Cardinalium definitione, & bulla Pij IV. incipiente. *Sedis Apoſtolicæ*, docet Nauarr. comm.

comm. 4. de regul. nu. 4. & 5. & Roderic. loco cit. quicquid in contrarium ſentiat Graffis loco cit. num. 6. Deinde Monachis S. Benedicti, vtpote antiquiſſimis, & deinceps aliis iuxta inſtitutionis antiquitatem, ex Gloſſ. in cap. quorundam de elect. l. 6.

Tandem Monachos ſequentur ordine dignitatis Mendicantes religioſi, ex Doctoribus præcipuè Præpoſito in cit. cap. Epiſcopos. d. 17. & loci prærogatiuam inter eos habent Patres S. Dominici, prout hoc loco declarat Clemens VIII. & ante eum Pius V. in bulla 26. alias 68. quæ incipit. *Diuina diſponente clemẽtia.* tum Fratres Minores, poſtea Eremitę S. Auguſtini, demum Carmelitæ, Si quæ autem controuerſiæ oriantur in præcedentia in ſupplicationibus, & proceſſionibus, per Epiſcopum componendæ ſunt amota omni appellatione, & non obſtantibus quibuſcumque ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. de ref. cap. 13. & Roderico 3. p. q. 36. art. 1.

Si autem regulares non vocentur ad proceſſiones, non tenentur comparere; nec poſſunt vocari ad proceſſiones, niſi magna ex cauſa, Abbas in cap. nimis 2. de exceſſ. præl. Gambarus l. 8. de auct. leg. à latere. §. de poteſt. leg. in regulares. Nec poſſunt ad hoc ſub cenſuris adſtringi ab Epiſcopis, ſed aliis pœnis, cum in hoc non ſint delegati Sedis Apoſtolicæ & regulares ſint immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiecti. Videndus Quaranta v. præcedentia in fine, & Henriquez l. 7. cap. 24. 25. num. 7. At ſi regulares diſtent vltra dimidium milliare à ciuitate, compellendi ab Epiſcopis non ſunt accedere ad proceſſiones, vt cenſuit ſacra Congregatio ſuper Concilio, vt notauit etiam Quaranta v. præcedentia.

Exemptionem autem à proceſſionibus dedit Gregorius XIII. Societati Ieſu, inhibuitque Ordinariis quacumque dignitate fulgentibus, ne ſuper præmiſſis religioſos prædictos inquietare audeant, aut inquietari permittant. Si quis verò exemptus ſponte proceſſionibus interſit, non renunciat tacitè huic priuilegio, quia huiuſmodi priuilegia dantur fauore totius religionis, vt docet Rodericus 3. p. quæſt. 36. art. 3. & conſtat ex compendio priuil. Societatis. tit. priuilegia. §. 2. Menochio conſil. 75. num. 70. & 74. lib. 10.

Eiuſdem CLEMENTIS VIII.

Cõſtitutionis 20. editæ anno 1593. incipientis. Cum Hebræorum.

EPITOME 157.

APPROBAT §. 1. Conſtitutiones Gregorij IX. num. 2. Innocentij IV. num. 2. Clementis IV. Honorij IV. Io. XXII. Iulij III. nu. 24. Pauli IV. Gregorij XIII num. 70. prohibentium Thalmudi libros. Vetátque §. 2. Vanos, Cabalyſticos, & alios nefarios auctores prohibitos, & quæcũque opera, & ſcripta tã lingua Hebræa, quàm alia quacũque tacitè, vel expreſsè hæro

Prohibẽtur libri Thalmudi, & Cabalyſtici, cæteráque huiuſmodi ſcripta ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ, confiſcationis bonorũ, &c. & extenduntur in Complices.

hæreſes, vel errores contra ſacras ſcripturas legis veteris, necnon contumelias, impietates in Deum, ſanctiſſimam Trinitatem, Chriſtum, B. Virginem, Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos, & alios ſanctos, Sacraméta, Crucem, Imagines, Eccleſiam, Sedem Apoſtolicam, Chriſti fideles, præſertim Epiſcopos, Sacerdotes, & alios Eccleſiaſticos, atque Neophytos nuper ad fidem conuerſos; vel in quibus ſunt obſcænæ narrationes.

§. 3. Et reuocat licentias omnes conceſſas legendi, tenendi, & deferendi huiuſmodi libros.

§. 4. Diſtrictéque inhibet ne denuo concedantur licentiæ retinendi, legendi, emendi, vendendi, aut edendi de nouo libros prædictos.

§. 5. Præcipítque eos intra dies 10. Romæ, extra verò 60. conſignari inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum ad comburendum ſub pœna publicationis bonorum, & aliis tam Iudæis, quàm Bibliopolis, Typographis, & aliis contrafaciẽtibus, & quo ad Chriſtianos tranſgreſſores excommunicationis latæ ſententiæ, ſi legant, teneant, habeant, edant, deſcribant, aduehant, emant, vendãt, donent, commutent, aut alio modo diſtrahant.

§ 7. Immo ſub prædictis, & aliis pœnis ſtatutis cõtra fautores Apoſtatarum à fide, & & Hæreticorum, præcipit, ne quis audeat opem, auxilium, conſilium, fauorem, præſtare Hebręis pro habendis, ſcribendis, afferendis, aut pro eorundem legendorum impetranda licentia.

THEOREMA 394.

ITerum pullulantes Iudæorum impietates toties à ſummis Pontificibus excitas, vt diximus in 2. bulla Innoc. IV. & 70. Gregorij XIII. iterum fuerunt à Clemente VIII. 20. hac Conſtitutione nouo conatu euellendæ, & denuo exturpandæ, ne deinceps cuiuſquam opere, & auxilio ſerpere poſſent. Prædeceſſorum igitur veſtigiis inſiſtens Pontifex primò proſcribit toto orbe Chriſtiano Thalmudi, id eſt Doctrinales Hebræorum libros, eo quod innumeras blaſphemias, & impietates in Chriſtum Dominum, eiuſdémque ſanctiſſimam Religionem cõtinerent. Recenſentur autem duplices Thalmudi libri à Gerebrardo in chronico anno mundi 3690. Sixto Senenſi l. 2. biblioth. & aliis, nempe Babylonici, quorum tres fuerunt collationes. Prima facta poſt vltimum excidium Hieroſolymitanum anno 150. à Iuda Simonis filio; altera à R. Ioannã anno 300. ab eadem clade; tertia à R. Aſſe, & R. Hammai circa annum Chriſti 40. ex Gerebrardo loco citato

& Baronio in annum Chriſti 476. & Hieroſolymitani, Babylonicis multo contractiores, quos omnes indiſtinctè Pontifex damnat; in Chriſtianæ enim Religionis odiũ concinnati ſunt, quicquid exiſtimauerit Petrus Galatinus l.1.c.7.

Secundò etiam damnat vanos cabalyſticos libros. eſt autem *Cabala* diſciplinæ ſecretò, & quaſi per manus receptio, vt ex Pico Mirandulano in Apologia, Cælio Rodigino l.10.c.1. Thoma Garzonio in foro vniuerſali, diſcurſu 29. & Paulo Riccio conſtat. Damnat autem Clemens vanos cabalyſticos & alios nefarios libros, & non abſolutè quoſcumque cabalyſticos libros; quod duplex cenſeatur Cabala, vna antiquiſſima à Deo Moyſi in mõte Syna inſinuata; cum ei non tantum litteralem legem toti populo communicandam dederit; ſed etiam alteram ſpiritualem, & veluti explicationem litteralis ſolum ſeptuaginta à ſe dilectis ſapientibus tradendam; quam ipſi quoque ſucceſſoribus per manus ore tenus communicarent. Ita enim ſcribitur *Locutus Deus*. l.4. Eſdræ cap. 14. *Reuelans reuelatus ſum Moyſi ſuper rubum, quando populus meus ſeruiebat in Ægypto, & adduxi eum ſuper montem Synai, & detinebam eum apud me multis diebus, & enarraui ei mirabilia multa; & oſtendi ei temporum ſecreta, & ſinem, & præcepi ei dicens. Hæc in palam facias verba, & hæc abſcondas.* & D. Hilarius in 2. Pſal. eadem illis verbis teſtatur. Erat autem jam à Moyſe ante inſtitutum in omni Synagoga ſeptuaginta eſſe Doctores. nam idem Moyſes, quamuis teſtamenti verba in litteris condidiſſet, tamen ſeparatim quædam ex occultis legis ſecretiora myſteria ſenioribus, qui deinceps Doctores manerent; intimauerat, cuius & doctrinæ etiam Dominus in Euangelio meminit, dicens: *Super Cathedram Moyſi, &c.* Huius rei ſpecimen videri poteſt apud D. Hieronymum l.3. regum in illud Dauid, *Habes quoque apud te Semei filium Gera*. & in præf. com. in Threnos Hieremiæ, & D. Aug. in tr. 17. in Io. in illud, *triginta octo annos habens in infirmitate*. Sed cum ob varias captiuitates vereretur Eſdras, ne diſperſis Doctoribus interiret etiam huiuſmodi doctrina, petiit à Domino eodem l. 4. cap. 14. vt liceret mandare litteris, ſicut cætera, quod & factum eſt. vnde Dominus ei præcipit. *Priora, quæ ſcripſiſti, in palam pones, vt legant digni, & indigni: nouiſſimos autem ſeptuaginta conſeruabis, vt tradas eos ſapientibus de populo tuo: in his enim eſt vena intellectus, & ſapientiæ fons, & ſcientiæ flumen. & feci ſic.*

Altera poſt Chriſtum natum ab Hæbræis conficta, falſa, ſuperſtitioſa, & impia, ad euocandos dæmones, præſtigia exercenda, & ſimilia patranda, cuius beneficio impiè dicunt Ioſue ſolem ſtare feciſſe, Heliam ignem de cœlo deduxiſſe, Chriſtum miracula operatum eſſe. Huius veluti quatuor ſpecies recenſet P. Martinus del Rio. l.1. mag. diſq. cap.4. quæſt 3. Quare rectè hæc Cabala, vtpote vana, erronea, ſuperſtitioſa, blaſphema, & magica à ſumnis Pontificibus, & Eccleſia proſcripta eſt. licentia illam tenendi, legendi, deferendi omnibus ſublata, inhibitúmque, ne denuo concedatur facultas legendi, retinendi, emendi, vendendi, aut de nouo edendi

prædi

prædictos libros, ſed tradendos inquiſitoribus comburendos, ſub pœnis. §. 5. & 7. ſtatutis. ob id conſtitutio hæc multo ſeuerior eſt cæteris eadem de re latis, vt inſpicienti patet, & multo plures comprehendit.

Eiuſdem

CLEMENTIS VIII.

Conſtitutionis 28. editæ anno 1594. incipientis, Religioſæ.

EPITOME 158.

Religioſis munera interdicũtur. *reſtitutio, priuatio officiorũ, vocis actiua, & paſſiua, inhabilitas, & infamia.*

PROHIBET §. 1. & 2. omnibus Religioſis (exceptis militiæ) vtriuſque ſexus omnem largitionem, & miſſionem munerum, directè, vel indirectè, palam, vel occultè, communi, vel proprio nomine, non obſtante quouis ſtatuto, aut conſuetudine, niſi in Generali Capitulo re maturè diſcuſſa, vnanimi conſenſu, ſuperiorúmque permiſſu cauſa approbata fuerit.

§ 3. Etiam ſi res à ſuperioribus alicui conceſſæ ſint, vt de eis diſponat ad libitum, vel ab amicis, & conſanguineis datę fuerint, pręterquam leuiora eſculenta, & poculenta, vel ad deuotionem pertinentia munuſcula, communi tantùm nomine, cum ſuperiori de conſenſu conuentus, videbitur, danda, adeo vt huiuſmodi largitiones Religioſis ſint interdictæ, non ſolùm per ſe, & directè, ſed etiam per alios, & indirectè.

Siue hæ §. 4. fiant laicis quacumque dignitate, etiam Regia, & Imperiali, ſiue Eccleſiaſticis, etiam Pontificali necnon Cardinalatus dignitate fulgentibus, aut proprio loci ordinario, etiam ex cauſa, & occaſione benedictionis, vel ſuſceptionis habitus, tonſuræ, profeſſionis, vel Congregationis Protectori, Generali, Prouinciali, aut etiam inter ipſos quoque religioſos, niſi rerum minimarum de licentia expreſſa ſuperiorum, & in ſcriptis.

§. 5. Item ne poſſint erogare pecunias vllas in cuiuſuis benefactoris, aut Procuratoris, vel Ordinarij honorem, etiam occaſione tranſitus, & primi ingreſſus, aut memoriam acceptorum beneficiorum, ſeu pro prædictis honorificè lautéque excipiẽdis, vel pro comeſſationibus, compotationibúſque quibuſuis perſonis, etiam eiuſdem Ordinis, & domus largiendis, aut exhibendis ſpectaculis, etiam piis, aut in quibuſuis rebus ſuperuacaneis ad pompam, oſtentationem, oblectationem, aut priuata commo

commoda pertinentibus, niſi re ipſa pro diuino cultu, & veris pauperum indigentiis, ſeruato in hoc charitatis ordine, & habita ratione neceſſitatis, de conſilio, & conſenſu Superiorum, aut in aliis rebus licitis per Capitulum Prouinciale, vel Generale non prohibitis, & per ea præfixam forſan taxam non excedentibus.

§.6. Non tamen hac Conſtitutione derogatur hoſpitalitati, præſertim pauperum, & peregrinorum. Si qui verò ditiores illac tranſeant, debent eſſe contenti communi menſa; & religioſi ſint in hoc frugales.

§.7. Si quis contra prædicta à religioſis & Capitulo, & Ordine quid acceperit, id ſuum non faciat, & teneatur abſque alia declaratione in vtroque foro reſtituere, non ei, qui dedit, ſed communi maſſæ, adeo vt neque in foro conſcientiæ abſolui poſſit, non facta realiter reſtitutione nulláque ratione poſſit religio remittere, vel exemptum facere à reſtitutione, aut concedere, vt datum erogetur in pauperes.

§.8 Tranſgreſſores eo ipſo ſunt priuati dignitate, gradu, muneribus, & officiis, inhabiles ad illa, & alia, perpetuò infames, priuati voce actiua, & paſſiua abſque alia declaratione, & poteſt contra eos procedi, & inquiri tanquam reos furti, & ſimoniæ, præter alias iuris communis pœnas.

§. 9. Etiam ſuperiores faciant, vt hæc à ſubditis ſeruentur, & conſtitutio hæc ponatur in libris ſtatutorũ monaſterij, & ſaltem quotannis legatur in Cõgregatione, aut Capitulo.

THEOREMA 395.

QVæ interdicũtur in hoc motu proprio Clementis, ſunt etiam vetita iure communi. c. nulli liceat, & cap. ſi quis. tit. de rebus Eccl. non alien. c. cum ad monaſterium. cap. Monachi. 2. de ſtatu Monach. & 12. q. 1. cap. non dicatis. & Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 2. & merito. Tum quia per votum paupertatis, & incapacitatem dominij, regulares ſubditi largitiones munerum facere non poſſunt etiam ad pias cauſas, niſi ex conſenſu tacito, vel expreſſo Prælati, vnde etiam quicquid acquirunt, monaſterio acquirunt. Superiores quoque non ſint domini bonorum monaſterij, ſed ſolum adminiſtratores ſubordinati, vnde non poſſunt ea conferre, quibus voluerint, ſed tenentur in eis adminiſtrandis ſeruare leges boni adminiſtratoris, & œconomi. Tum quia conuentus, qui eſt dominus talium bonorum, non conſentit in tales donationes, immo nec per Canones, & Conſtitutiones Eccleſiæ illis cõſentire poteſt, niſi ad cauſas pias moderatè, iuxta Pontificis, qui eſt ſupremus admi-

niſtrator, præſcriptum, cum ea debeant etiam inſeruire ad victum, veſtitúmque futurorũ regularium.

Itaque §. 1. & 2. vetat Pontifex omnibus Religioſis (exceptis militaribus) profeſſis ſcilicet, cum Nouitij non veniant hoc nomine. cap. religioſo. de ſent. excommunicationis l. 6. §. quamuis. vtriuſque ſexus, non ſolum particularibus, ſed etiam ſuperioribus, & conuentibus, ne directè, vel indirectè palam, vel occultè, communi, vel proprio nomine, extra Ordinem aliquid liberaliter donent, niſi re maturè diſcuſſa in Generali Capitulo vnanimi conſenſu, & superiorum permiſſu fuerit probata cauſa.

Per donationem autem, & largitionem munerum; ex Magiſtro ſent. & S. Thom. 2. d. 18. q. 2. art. 2. intelligitur datio liberalis, ſiue irredimibilis, & nõ intendens compenſationem, ſeu, vt tradunt Azor tom. 3. l. 11. tr. de donat. c. 1. & Iuriſperiti. l. donari. ff. de donat. rei licitæ nullo iure cogente, mera liberalitate facta collatio. Ideo cum ſuperiorum licentia poſſunt Religioſi pauperibus facere eleemoſynas, remunerare obſequia, & accepta beneficia dummodo munera non excedant merita (ſi enim excedant, reducentur ad donationem propriè dictam) ex Azor 3. p. l. 10. cap. 3. q. 3. cum hæ ſint ſatisfactiones, & eleemoſynæ, non donationes. neque enim probabile eſt, vt notat etiam Roder. tom. 2. q. 48. art. 3. voluiſſe ſumm. Pontificem tollere remunerationem, cum ſit de iure naturali, vt benefacientibus benefaciamus. l. ſi non forte. ff. de condit. indeb. & l. ſi non ſit. ff. de pet. hered. facta enim largitio ex talibus cauſis, non eſt duntaxat ex liberalitate, vt rectè docent S. Thom. 2. 2. q. 106. art. 5. Nauarr. in Apol. de reddit. Eccl. q. 1. monit. 82. Io. Valerus Carthuſianus in differentiis vtriuſque fori. v. munera. diff. 1. n. 72. & 97. Io. à Cruce l. 1. de ſtatu relig. c. 3. not. 1. Bonacina de donatione p. 1. vbi etiam citat Quarantam. v. munerum largitio. & P. Ant. Marcheſium noſtrum à ſe conſultum: vnde communi vſu Medicis, Aduocatis, Capellanis, vectoribus, & famulis pro bono famulatu, & diligentia in ſuis officiis, vltra conſuetam mercedem, ſtatis temporibus aliquid donari, vel tradi ſolet. Qua de re Roder. p. 1. qq. reg. q. 27. art. 6. & Io. à Cruce not. 1.

Non poſſunt tamen religioſi ex Roder. loco cit. tom. 2. q. 48. art. 3. facere huiuſmodi remunerationes illis, à quibus ad prælaturas, aut officia vel promoti ſunt, vel promouendi, cum id præ ſe ferat ſpeciem ſimoniæ; ſi quod tamen admodum leue munuſculum ſubditus promotus daret Prælato, in foro exteriori, non eſſet cenſenda ſimonia, ſed grati animi ſignificatio, cum leuitas munuſculi ſuſpicionem euacuet ſimoniæ, vt colligitur ex c. etſi. de ſimonia, & Nauarr. tr. de dat. & promiſſ.

Beneficiatus autem regularis, vel qui ex conceſſione Papæ habet penſionem, non comprehenditur hac bulla, cum poſſit diſponere de fructibus ſui beneficij, vel penſionis, ſicut clerici ſæculares de ſuis, ex Card. Clementina. 1. §. ſed, & tales. tit. de vit. & honeſt. cler. Nauarr. de reddit. Eccl. q. 3. monit. 25. & com. 2. de regul. n. 10. & Petr. Nauarr. l. 3. de reſtit. c. 1. n. 175.

THEO

THEOREMA 396.

ID autem intelligitur ex §.3. tam de rebus conceſſis à ſuperioribus, vt de ipſis pro libito diſponat, quàm de habitis ab amicis; & cæteris quouis titulo; cum quicquid acquirit Monachus, acquirat monaſterio, non ſibi; ob id cum nullius rei dominium habeat, non poteſt illud per munerum largitionem in alium transferre. Excipiuntur tamen leuiora eſculenta, & poculenta, & munuſcula pertinentia ad deuotionem, dáda communi tantum nomine, cum ſuperiori, de conſenſu conuentus, videbitur.

Porrò res leues ſunt in duplici differentia, vt notat Io. à Cruce, not.3. aliæ enim ſunt ita paruæ, vt nullam mereantur compenſationem vt v. g. calculus benedictus, modicus panis, aureum pomum, & ſimiles, & harum donationes non videntur hac conſtitutione comprehenſæ, cum finis conſtitutionis ſit, ne donationibus, & muneribus diſſipetur patrimonium Chriſti, quod his reculis donatis non euenit. Aliæ ſunt æſtimabiles, ſiue ſint eſculenta, & poculenta, de quibus c. ſtatutum. §. inſuper de reſcript. l.6. & Gloſſ. ibid. v.g. vitulus, & quę biduo aut triduo conſumuntur ſiue res ad deuotionem pertinentes, vt tabula depicta, affabre factus æneus, aut eburneus Crucifixus. & hæc ſunt, quæ præcipit, vt ſolum communi nomine, & de conſenſu conuentus, cum videbitur ſuperiori, donentur. iuxta c. tua nuper. de his, quæ fiunt à Prælatis ſine cóſenſu Capituli. Quod etiam ſentit dicendum de leuibus diuerſi generis, eo quod quando in aliqua regula excipiútur aliqui caſus, maneant etiam excepti alij ſimiles, ex Bartolo. c.2. de coniugio leproſorum. Cum enim lex non poſſit excipere omnes caſus exceptione dignos, ponit aliquos loco exempli. Secus in diſſimilibus, de quibus ſolum intelligitur regula iuris. caſus exceptus firmat regulam in non exceptis. Extendit autem Clemens VIII. exceptionem hanc reſpectu Societatis IESV, vt poſſint etiam donari aliqua, quæ pro medicinis ex India afferuntur, vt v. g. lapis Belloares, balſamum, &c.

Quærenti verò quænam cenſenda ſit valoris quantitas, quam Pontifex dari permittat tanquam minimam: dico aliquos exiſtimare eſſe valorem duorum aureorum, & faſer. l. plebis ſcito. ff. de officio Præſidis. l. ſi oleum. & l. id eſt. ff. de dolo malo. & Gloſſ. in cap. de appellationibus. tit. de appellat. c. ſtatutum. de reſcriptis. l.6. Gloſſ. ibid. Alij, vt Io. Valerus loco cit. n. 65. multò magis extendunt. Sed res videtur relinquenda arbitrio prudentis, attenta qualitate dantis, & accipientis, quantitate muneris, & durationis tempus, vt reſpondit Pontifex Archiepiſcopo Strigoniẽſi in c. & ſi quæſtiones. de ſimonia. Quod enim reſpectu vnius perſonæ, & in vno loco, & tempore eſt paruum, reſpectu alterius perſonæ, loci, & temporis cenſeri poterit magnum, ex Nauarr. c. non dicatis. num. 25.

Sed nunquid licitè poterit donari artificium ſuperpellicei, aut tabulæ? Sunt qui negent, quod res huiuſmodi pretio æſtimentur, & omnia ſint acquiſita monaſterio. cap. cum olim. de priuilegiis. Sunt pariter, qui affirment, vt Io. Vale-

rus Carthuſianus. v. munera. diff. 1. n. 66. 67. quod tunc religioſus non agat de alienanda, ſeu donanda re, quæ ſit monaſterij, ſed tantum agat de non acquirenda; quo caſu Prælatus, qui licentiam concedit, poteſt præiudicare monaſterio. Gloſſa in c. fin. 16. q. 6. & in c. placuit. 2. 16 q. 3. & cap. 2. verbo. Non debet. tit. de donat. Tabiena. v. alienatio. q. 10. & alij, vt diximus Theoremate 2. Videri poteſt Sanchez l. 6. de matrim. d. 4. n. 12.

Poteſt quoque dubitari nũ conſenſus conuentus ſit neceſſarius ad ſingulas licentias concedendas à ſuperiore pro re aliqua donanda? Reſpondet idem, qui ſupra Io. Valerus ibidem. num. 79. ſe hac de re ſæpius cóſultum ſentiſſe ſatis eſſe, vt conuentus ſemel tribuat facultaté Prælato concedendi licentias huiuſmodi inferioribus, & vt ipſe quoque poſſit munuſcula dare.

Iam verò ad vitandas fraudes circa huiuſmodi largitiones munerum declarat Pontifex eodem §. 3. eas prohiberi Religioſis, ſiue per eos fiant, ſiue per alios, & tam directè, quàm indirectè. Quo loco dubitatur an incidat in hanc Clementis Cõſtitutionem religioſus, ſi abſque ſui ſuperioris licentia volentem ſibi aliquid donare roget, ne ſibi donet, ſed donet conſanguineo, quibus precibus ille ductus, largitur cóſanguineo? Sunt qui aſſirment; tum quia Motus proprius Clementis habet: *Prohibemus religioſis miſſiones munerum non ſolum per ſe, verum etiam per alios, tam directè, quàm indirectè*; hic autem videtur per alium, & indirectè donare, cum perinde ſit, ac ſi religioſus acceptaret, & mitteret conſanguineo, cum eius contemplatione res conſanguineo detur. Vnde id videtur & Clementis Conſtitutioni, & voto paupertatis aduerſari. Tum quia. l. 2. ff. de calumniat. dicitur. *Nec refert an ipſe pecuniam acceperit, an alij iuſſerit dari.* Oppoſitum tamen docet Soſa in huius bullæ explicatione. num. 73. Tho. Sanchez l. 6. de matrim. d. 4. num. 7. Bonacina de donat. n. 6. quando religioſus profitetur nolle ſe acceptare, vt ſi dicat. *Ea re non indigeo, ſi tibi placuerit, gratum mihi erit, ſi dederis meo conſanguineo.* Secus eſſet, quando religioſus expreſsè, vel tacitè acceptaret, & peteret dari conſanguineo, vt ſi offerenti donum, gratias agat, petatque ab eo, vt tradat cõſanguineo, eo quod in priori caſu nulla ſit ibi acceptio religioſi, vnde nihil ipſe donat, ſed ſolum intercedit, vt alius donet. in poſteriori autem religioſus acceptat, & mittit per manum donantis cóſanguineo. Deinde quia motus proprius Clementis, & votum paupertatis, obligat religioſum ſolum ne acquiſita alienet, abſque debita licentia, non autem, vt acquirat; in caſu autem noſtro nihil acquiſitum alienat, cum abſque acceptatione non poſſit acquirere, & tantum abeſt, vt acceptet, vt potius teſtetur contrarium, cum vero animo non acquirendi. Poterit tamen peccare contra charitatem, ſi abſque iuſta cauſa omittat acquirere monaſterio, vt detur alteri.

Vnde ad primum argumentum dicendum eſt, id non eſſe donare, cum religioſus verè nihil acquirat, & conſequenter nec alienet. Ad ſecundum id habet locũ quando eſt tacita acceptatio, & acceptans iubet dantem alteri tradere. Indirectè autem donare cenſebitur

tur conuentus. v. g. ſi abſque iuſta cauſa repudiet legitimam Monachi poſt tacitam, vel expreſſam acceptationem factam à monaſterio (antequam enim acceptetur nondum eſt in bonis monaſterij. l. pretia rerum. ff. ad legem Falcid. & ſolum deſinet acquirere) in fauorem alicuius, aut quando eſt tacita donatio ſub nomine, & ſpecie mutui, vt ſi religioſus nummos alicui mutuet animo non recuperandi, ex Soſa loco cit. Sanchez dicto n. 7. Io. à Cruce l. 1. de ſtatu relig. c. 3. not. 3. & aliis ſimilibus caſibus.

THEOREMA 397.

QVoad perſonas autem, quibus largitiones fieri poſſint à religioſis, nullæ ſunt, cum ex §. 4. caueatur ne fiant laicis cuiuſvis dignitatis, etiam Regiæ, & Imperatoriæ, nec Eccleſiaſticis, comprehenſis etiam Cardinalibus, locorum Ordinariis, aliiſque Prælatis, & quauis occaſione, vt benedictionis, ſuſceptionis habitus, tonſuræ, profeſſionis, & ſimiliũ. Protectori Cõgregationis, Generali, Prouinciali, aut ſibi inuicem particularibus religioſis, niſi rerum minimarum, de expreſſa licentia, & in ſcriptis ſuperiorum, ne ſcilicet his largitionibus patere poſſit via ad ambiendas dignitates, & officia religionis, vt videmus etiam vetitum à Pio V. reſpectu Fratrum S. Franciſci bulla 61. quæ incipit. *ad extirpãdas.* edita anno 1568. Et quod dictum eſt de munerum largitionibus, extendit etiam Clemens. §. 1. ad erogationes pecuniarum in comeſſationes & compotationes benefactorum, Protectorum, Ordinariorũ, & aliorum, etiam eiuſdem Ordinis occaſione primi ingreſſus, tranſitus, beneficiorum receptorum, & gratitudinis, exhibendorúmque ſpectaculorũ, etiam piorum, aliarúmve rerum pertinentium ad pompam, oſtentationem, oblectationem.

Non vetatur tamen religioſis, ne occaſione v. g. feſti alicuius poſſint inuitare ad prandium, &c. ſolum enim vetantur ſumptus exceſſiui, cum dicatur oppiparè, honorificè, lautè, vt notat etiam Io. à Cruce loco cit. & etiam colligitur ex §. 6. vbi dicit non intendere derogare hoſpitalitati pauperum, peregrinorum, quin & ditiorum, etſi optet, vt contenti ſint menſa commũni, & religioſi ſint frugales. Sicut neque derogat eleemoſynis etiam maioribus, in mendicantes, & eos, qui non habent ad decentiam ſui ſtatus, ſi monaſterio ſuppetant ſuperflua, vt colligitur ex §. 5. & Ioanne Valero loco cit. n. 91. vſque ad 98.

THEOREMA 398.

DEinde §. 7. inhabilitantur recipientes aliquid à religioſis particularibus, Capitulo, aut Ordine contra huiuſmodi decretum, ad illud retinendum, & faciendum ſuum, ſed obligantur abſque alia declaratione in vtroque foro reſtituere acceptum, non largitori, ſed maſſæ communi; & religio aut conuentus non poteſt reſtitutionem remittere, aut condonare, vt erogetur datum in pauperes, adeo, vt non poſſint, qui receperunt, etiã in foro conſcientiæ abſolui, niſi poſt factam realem reſtitutionem. Quid ſi paupertas ſit adeo grauis, vt modo non poſſit, qui accepit,

reſtituere? data poſſibili cautione de ſatisfaciendo, cum primum potuerit, licebit abſolui, ex Sanchez l.2. decal. c.20. n.19. Sola in explicatione præſentis Conſtitutionis n.96. Io. à Cruce loco cit. not. 4. iuxta communem doctrinam Anton.3.p.t.24.c.8. Syl.v.excomm.9. caſu 42. n.8. Tab. excom.5.caſu 4. q.17. Nauarr.c.17.n.59. & com.de dat.& promiſ. num.38. Molin. t.3. d.756. Roder. in ſum. edit 2. t.1. c 87.n.8. Henriquez l.13.c.28.n.1. litt. R. cum nemo teneatur ad impoſſibile, & ex altera parte non ſit procraſtinanda conuerſio, etſi aliqui oppoſitum tenuerint.

THEOREMA 399.

TAndem §.8. decernuntur pœnæ in tranſgreſſores huius legis, ſeu largientes munera, non autem in recipientes, ſcilicet primò priuatio ipſo facto dignitatũ, munerum, officiorum, videlicet habentium honorem cum ſuperioritate, non autem prædicationis, lectionis, &c. ex bulla Sixti V. quæ incipit. *Ad Romanum* §.6. vociſque actiuæ, & paſſiuæ. Secundò, inhabilitas ad eadem, & alia in poſterum obtinẽda. Tertiò, infamia perpetua. Quartò, furti, & ſimoniæ pœna, abſque alia declaratione, ſcilicet pœnæ, non tamen abſque declaratione culpæ, ſeu criminis, cui illa pœna eſt impoſita, iuxta opinionem S.Thom.& Thomiſtarum 1.2. q.96. art.4. & 2.2. q.62. art.3. Bannis ibidem dub.2. Soti l.1.q.6. art.6. Valentiæ 1.2.d.7. q.5. p.6.& 2.2.d.1.q.12.p.2. Io.à Cruce l.1.de ſtatu relig. c.3. not.3. Sanchez l.7. de matrim.d.46.n.18. & l.2. decal. à n.6. ad 21. Sylu.v.pœna.num.28. & aliorum, vt diximus Theor.382. eo quod ſit nimis durum, vt quis contra ſe exequatur pœnam, vt priuationem ſuorum bonorum, & ſimiles, ſed videatur ſufficere, ſi patiatur illatam. licet alij oppoſitum ſenſerint. & in fine Pontifex præcipit Ordinariis locorum, & ſuperioribus regularibus, vt curent in monaſterij libris deſcribi, & ſaltem ſemel in anno in Congregatione legi, & à ſubiectis obſeruari. Sed valde dolendum eſt, decretum optatum effectum minus eſſe conſecutum, adeo vt apud multos vix extet eius memoria.

. Eiuſdem

CLEMENTIS VIII.

Cõſtitutionis 37. editæ anno 1595. incipientis. Æqua.

EPITOME 159.

SVb pœna excommunicationis latæ ſententiæ prohibet §.4. ſæculares iudices ferre in Hieroſolymitanos equites, donatos, religioſos, ſeruitores, Presbyteros, ſæculares illis actu inſeruientes, ſententiam aliquam declaratoriã, fuiſſe per eos commiſſum crimen aſſaſſinij, aut deuenire ad executionẽ pœnarum, niſi prius ab eorũ Superioribus adiuncto ſibi Epiſcopo loci, declaratum fuerit, tale crimen ab eis commiſſum. Cuius abſolutio reſeruatur Papæ, & irritatur quicquid

Sæculares non ferant aſſaſſinij ſententiam, nec exequantur in Equites Melitenſes, & eis inſeruiẽtes, niſi prius cõſtet per ſententiã illorum Superiorũ id eos commiſiſſe. *excommu-* [illegible] *reſeruata.*

quid ſecus, etiam ignoranter, fuerit attentatum. Non obſtantibus, &c.

THEOREMA 400.

IAm à Gelaſio II. anno 1120. Honorio II. anno 1124. Innocentio II. Celeſtino, Lucio, Eugenio II. Anaſtaſio IV. & aliis Romanis Pontificibus Hieroſolymitanorum militum religio approbata fuit, vt dictum eſt Theor. 323. vt armis Chriſtianos peregrinos à Mahometanis tutos redderent, & per omnem terram ſanctam circunducerent, & in ea tria eſſentialia religionis vota nuncupantur, vt conſtat ex Nauarr. de redd. Eccl. q. 3. num. 55. Roder. t. 2. qq. reg. q. 2. art. 7. Deciſ. Pedemont. 27. num. 81. Per. Greg. ſyntag. l. 15. c. 34. Roder. tom. 1. l. 13. c. 5. q. 3. multiſque priuilegis aucta à Io. XXII. bulla 5. Pio IV. n 9. & 29. Pio V. bulla 77. Gregor. XIII. bulla 67. & aliis. conſequenter gaudere debet tum fori, tum canonis priuilegio. Auth. apud quos oporteat monach. cauſ. dicere. & Auth. Cod. eodem de Epiſc. & cler. & cap. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. & cap. non dubium. de ſent. excomm. & cap. 2. de foro comp. Nauarr. com. 2. de reg. num. 63. Iudices tamen ſæculares ſub prætextu aſſaſſinij criminis ſanè grauiſſimi, de quo etiam clericus imputatus per ſæculares iudices puniri poteſt, ex Claro l. 5. §. aſſaſſiniũ n. 3. & q. 36. num. 25. quippe cum aſſaſſini ſint diffidati, & ideo præcedente declaratione impunè à quocunque poſſunt occidi, c. 1. de homicid. lib. 6. cúmque in criminalibus regulariter ad condemnandum aliquem, requirantur probationes meridiana luce clariores, in hoc delicto propter atrocitatem ſufficiunt arguméta probabilia, ex eodem Claro, Carrerio in pract. crimin. §. homicidium. Boſſio tit. de conuictis. n. 55. Plaza l. 1. delictorum cap. 19. n. 16. Burſato conſil. 192. immeritóque ſæpiſſimè negotium dictis militibus faceſſerent, præſenti motu proprio Clemens VIII. vetuit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ reſeruatæ Papæ, iudices ſæculares ferre declaratoriam ſententiam commiſſi aſſaſſinij, eámue executioni mandare, contra prædictos milites, eorúmque donatos, religioſos, familiares, presbyteros ſæculares actu inſeruientes, de quibus videre eſt in bulla 2. Anaſtaſij Papæ anno 1154. §. 9. & 10. & Pio IV. quæ incipit. *Circumſpecta*, niſi prius per ſententiam ab eorum ſuperioribus adiuncto ſibi Epiſcopo loci, fuerit declaratũ tale per eos fuiſſe commiſſum crimen. Et decernit irritum quicquid ſecus, etiam ignoranter, fuerit attentatum, & meritò, ex defectu ſcilicet iuriſdictionis, vnde quicquid ab eis geſtum erit, erit perinde, ac ſi geſtum fuiſſet à perſona priuata, cum ſententia à non iudice ſit nulla. l. priuatorum. Cod. de iuriſdict. omn. iud. & cap. etſi clerici. de iudic. non videntur tamen debere dictis priuilegiis gaudere actualiter inſeruientes, in fraudem legis aſſumpti, iuxta Gloſſam in cap. licet. de priuileg. verbo. domeſtici. Alia ſpectantia ad trahentes ad forum ſæculare Eccleſiaſticos Theoremate 82. explicuimus.

Eiuſdem

Eiuſdem
CLEMENTIS VIII.

Cōſtitutionis 39. editæ anno 1596. incipientis. Suſcepti muneris.

EPITOME 160.

Regulares degentes in clauſtro, & extra eũ ſcandalo delinquentes, quomodo inſtante Epiſcopo puniẽdi. *priuatio vocu, & officiorũ, & inhabilitas.*

PRÆCIPIT §.3. in virtute S. Obedientiæ, & ſub pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuę, dignitatum, & officiorum, atque inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum, eo ipſo incurrenda, vt religioſorum ſuperiores ſeruent decretum Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 14. in puniendis ſubditis degentibus in clauſtro, & notoriè extra clauſtrum cum populi ſcandalo delinquentibus. ita vt Epiſcopo inſtante intra tempus ab eo præfigendum, ſeuerè puniant tales delinquentes, & Epiſcopum de punitione certiorem faciant; aliàs ipſe ſuperior negligẽs priuetur à ſuo ſuperiore, officio, & qui cum ſcandalo prædicto modo deliquit, ab Epiſcopo ipſo puniri valeat. Quod ſi ſuperior impunitum ſubditum ex induſtria extra Epiſcopi diœceſim, ad alia ordinis loca tranſmiſerit, ita vt ab Epiſcopo puniri non poſſit, ſtatuit, vt inſtante Epiſcopo intra ab eodẽ præfixum terminum, teneatur ſuperior ſub dictis pœnis priuationis dignitatis, & officij, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum, vocíſque actiuæ, & paſſiuæ, ad quas à nemine, præterquam à Rom. Pontifice reſtitui poſſit, ipſo facto pœnis incurrendis, reuocare regularem prædictum à loco, ad quem tranſmiſſus fuit, & reſtituere, vbi deliquit. & ſi hoc etiam omittat facere, Ordinarius loci, vbi eſt delinquens, informatus de delicto, vel requiſitus ab Epiſcopo loci delicti, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, poſſit exequi prædictum Concilij decretum, & in delinquentem regularem ſeuerè animaduertere.

THEOREMA 401.

OLim Epiſcopus in cuius diœceſi ſitum erat regularium monaſterium, iudex erat regularium, vt conſtat ex cap. ſi verò. 16. q. 1. Concil. Tolet. 4. c. 50. Tolet. 7. c. 5. Toletano 10. cap. 3. Chalcedonenſi cap 4. & 8. Aurelian. 1. c. 10. Panorm. in c. porrectum. de regul. Syl. v. religio. 3. §. 4. Nauarr. com. 2. de regul. n 63. & coment. 3. num. 4. Henriq. l. 7. cap. 24. 25. & aliis: ſed à tempore Gregorij I. ſuſcepti ſunt regulares ſub immediata tutela Sedis Apoſtolicæ, & exempti ab Ordinariis locorum. Quare ſi delinquunt, à propriis iudicibus religioſorum, & monaſteriorum ſuperioribus ſunt iudicandi, & non ab Epiſcopis locorum, niſi quandoque

doque id munus eis demandetur à ſummo Pontifice, tanquam Sedis Apoſtolicæ legatis, ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. cap. 7. & Regularium priuilegiis, adeo vt iam teſte Nauarr. com. 2. de regul. num. 63. vix locum habeat in religioſis conſtitutio Innoc. IV. cap. Volentes. de priuileg. l. 6. qua cauebatur, vt Ordinarius poſſet cognoſcere contra exemptos ratione delicti, vel contractus extra loca exempta factorum, vel rei ſitæ extra illa. multis enim conceſſum eſt directè, & aliis per communicationem, vt non poſſint conueniri etiam de factis, & ſitis extra loca exempta, cum derogatione prædicti cap. volentes.

Porrò notandum eſt, vt diximus Theor. 149. ad Epitomen 54. magnam eſſe differentiam intra Regulares exemptos degentes extra monaſteria, & degentes intra. hi enim conueniri non poſſunt coram Ordinariis ſupra vllis cauſis, illi verò poſſunt, in caſu cap. Volentes. & in cauſis ciuilibus mercedum, & miſerabilium perſonarum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. c. 7. deinde ex præſenti Conſtitutione, & Conc. Trid. ſeſſ. 25. cap. 14. degentes intra non poſſunt propter delicta puniri ab Ordinario; niſi quando extra monaſterium cum populi ſcandalo delinquũt, & non puniuntur à ſuis Prælatis monitis ab Ordinario, vt id faciant, degentes verò extra puniri poſſunt, vt à contrario ſenſu etiam inde deducitur, vt notat etiam Nauarr. d. num. 63.

Habet autem locum hæc conſtitutio, quando ſuperior delinquentis ipſum in alium locum tranſmittit, vt maneat impunitus, cum eius littera dicat, *ex induſtria impunitum tranſmittet*. non autem quando prælatus regularis emittit extra domum, in qua deliquit, aliò, non vt delinquens, euadat impunitus, ſed quia id bono regimini conueniat, v. g. quod in loco puniri non poſſit.

Non dicitur autem Epiſcopus inſtare Prælato Regulari, vt ad punitionem procedat, ſi ſemel tantum id petat, inſtare enim eſt ſæpius id exigere, vt ſic poſſit conſtare de negligentia ſuperioris nolentis punire delictum, vt notat Rodericus p. 2. qq. reg. quæſt. 2. art. 6. Quod autem de tranſmiſſione delinquentis ad locum delicti dicitur, communi iuri congruit, vt conſtat ex Claro. §. fin. q. 38. n. 18.

Eiuſdem

CLEMENTIS VIII.

Conſtitutionis 42. editæ anno 1596. incipientis. Cum ſicut.

EPITOME 161.

DECERNIT §. 1. vt nullus Italus, cuiuſuis conditionis ſit, audeat quouis quæſito colore habitare extra Italiam in loco, vbi non ſit aliqua Eccleſia cum ſacerdote Catholico, in qua liberè, & ſine omni periculo, palam, & publicè celebrari, & audiri poſſint Miſſæ & alia diuina officia, & conciones, ac Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrari, mortuorum corpora ſepeliri

Itali non habitent extra Italiam, vbi non ſit liber cultus religionis, & obſeruét præſcripta al ás contra eos tanquam de hæreſi ſuſpectos, ſi ſit procedi.

Scortia. Hhhh

ſepeliri, cæteráque fieri iuxta ritum S.R.Eccleſiæ.

§.2. Iidémque Itali abſtineant à matrimoniis cum hæreticis mulieribus, & ab hæreticorum ſepulturis; non permittant filios ſuos à ſacro fonte leuari ab hæreticis: nec ipſi viciſſim hæreticorum filios, niſi per Catholicum ſacerdotem Catholico more baptizentur, leuare præſumant. Medicorum quoque hæreticorum opera, neceſſitate ceſſante, & vbi adſit copia Catholici Medici idonei, non vtantur.

§.3. Et diſcedentes ex Italia ad habitandum in prædictis partibus, id ſignificent Ordinariis, vel Inquiſitoribus, à quibus ſerio admoneantur, vt fidem Catholicam firmiter teneant, & profiteantur; & ſingulis annis ad Sacramenta acceſſiſſe Ordinariis, vel Inquiſitoribus in Italiam tráſmittere iubentur.

§.4. Alioquin poſſit contra eos tanquam ſuſpectos de hæreſi procedi.

THEOREMA 402.

IMitatur Clemens optimorum parentum prudentiam, qui, vt docet Xenophon lib. de dictis, & factis Socratis, etſi liberos ſuos caſtos, & ſobrios eſſe ſciant, eis tamen prauorum prohibent colloquia, bonorum præcipiunt: quòd bonorum conuerſatio ſit virtutis exercitium, malorum verò interitus, & deſtrúctio. vnde & Theognis cecinit.

Bona quidem diſces à bonis, quod ſi te miſceas
Prauis, amittes etiam inſitam mentem.

Idemque facto Epidaurij oſtenderunt, qui cum ſcirent Illirios eſſe multorum ſcelerum labe infectos, mercatoribus ſuis ne deprauarentur, commeandi ad eos facultatem interdixerunt, & ciuem tantùm vnum, cuius omnibus perſpecta, probataque eſſet virtus, ad Illirios penetrare ſinebant, qui negotia perageret omnium, vt refert Fulgoſus lib.2. Itaque in præſenti motu proprio §. 1. veritus, ne Itali Catholicæ fidei propugnatores, exterarum gentium à fide auerſarum commerciis, & conſuetudine corrumperentur, ſtatuit, ne cuiuſuis conditionis Italus vllus, quouis quæſito colore, audeat habitare extra Italiam in loco, vbi non ſit Eccleſia aliqua cum ſacerdote Catholico, in qua liberè, & palam exerceantur ritus Eccleſiæ Catholicæ, ne paulatim errores, & hæreſes pullulent, rerum diuinarum inſcitia, & Sacramentorum omiſſione.

Iubet igitur, vt primò caueant à matrimoniis cum fœminis hæreticis, quod etiam habetur cap. caue. & cap. non oportet 28. q.1. quod ſumptum eſt ex Conc. Agathenſi. cap.67. & in Concil. Chalcedonenſi. cap.13. Elibertino. c.16. Laodiceno. cap.10. & 31. Charthag.3. cap. 12. & apud Tertullianum, qui l. 2. ad vxorem. *quis dubitet*, ait, *obliterari quotidie fidem commercio infideli? bonos corrumpunt mo-*

res

rus confabulationes praua, quanto magis conuictus, & indiuiduus vſus? quomodo poteſt mulier duobus dominis ſeruire Deo, & marito Gentili? (idem dicit de hæretico.) *Sed viderit qualiter viro officia pendat, domino certè non poteſt pro diſciplina ſatisfacere, habens in latere diaboli ſeruum, procuratorem domini ſui ad impediendum fidelium ſtudia, & officia*, &c. eſſéque peccatum mortale huiuſmodi matrimonia inire, quia contraueniatur iuſtiſſimo Eccleſiæ præcepto interdicentis ea matrimonia, propter periculum fidèi imminens coniugi Catholico, ac proli, docet Sotus 4. d.39. quæſt.1. art. 2. Pet. Ledeſma de matrim. quæſt.59.a.1. Emanuel Sà v. matrimonium. vbi de impedim. dirimentibus. num.8. Sanchez l.7. de matr. d.72.num.4. Henriquez l. 12. cap. 13. num.4. Valentia t.4. d. 10. quæſt. 5. p. 3. Rebell.l.3. & alij plures; ex Sanchez tamen excipi debent loca, in quibus hæretici non denunciati, nec publici percuſſores clericorum cum Catholicis viunt permixti, vt in Germania ex conſuetudine recepta, & tolerata. dummodo perſona Catholica liberè permittatur ſine periculo fieri permanere. Sed illud etiam inter Catholicos in dubium venit, an huiuſmodi matrimonium perſonæ fidelis cum hæretica ſit irritum, & nullum. Sunt qui irritum eſſe ſentiant, vt Simancas in inſtit. t. 40. num.46. Roias ſingul.148. num. 1. Hoſtienſ. c.2. num.1. de coniug. ſeru. & ibi Ancharan. num. 1. & Carrerius de hæret. num.157. inter tract. t.11. p.2. quia in Synodo 6. generali can. 72. dicitur non licere Orthodoxum cum hæretica coniungi, nec Orthodoxam cum hæretico, ſed & ſi quid huiuſmodi factum apparuerit, irritas nuptias exiſtimari, & nefarium coniugiũ diſſolui. Communis tamen opinio docet tale matrimonium, etſi ſit illicitum, vt dictum eſt, eſſe tamen validum. Tum quia cap. decreuit. de hæret. l.6. ſupponitur valere, dum decernit vxores, quæ ſcienter hæreticis nupſerunt, priuandas dote in pœnam delicti, non iubentur tamen ſeparari. Tum quia in teſtibus citatis, vbi hoc matrimonium vetatur, nullibi tamen dicitur eſſe irritum. nec vſus Eccleſiæ obtinuit vt ſit irritum, ſicut obtinuit vt non valeat matrimonium fidelis baptizati cum non-baptizato. Tum quia cum matrimonium ſit Sacramentum, quo ad Sacramenti neceſſitatem ſolum petit paritatem baptiſmi ſuſcepti in contrahentibus; quamuis in fidei profeſſione diſparitas ſit. huiúſque ſententiæ ſunt pœnè omnes Theologi celebriores. S.Thom.4.d.39.quæſt.1. art.1. ad 2. Albert. ead. d. art.3. Bonau. art.1.quæſt.1. Dur.q.1. ad 2. Rich. art.1. quæſt. 1. Palud. quæſt. vn. art.1. Supplem. Gabriel q.vn.art.3. Argent. quæſt. 1. art.1. Caiet. v. matrim. cap.1. impedim.6. Dom. Sotus in 4. d.39.quæſt.vnica.art.2. Bellarm.l.1. de matrimonio. c.23. Henriquez l.12. cap.13.num.4. vbi plures citat. Ant. 3. p. t.1. cap.6. not.2. Petr. Sotus lect. 9. de matrim. Tolet. l.7. cap.7. Valent.t.4. d.10. quæſt.5. p.3. Azor l.8. c.11. quæſt.5. Sanchez l. 7. de matrim. d.72. vbi pluſquam 80. tam Theologos, quàm Iuriſperitos pro hac ſententia citat.

Ad argumentum reſpondetur, Canones illos in Trullo non eſſe editos à Concilio, ſed poſt illud

diſſolutum à quibuſdam Epiſcopis Romanoſque Pontifices illos non approbaſſe, ſed apertè improbaſſe. qua de re legenda, quæ iuſſu Gregorij XIII. addita ſunt ad caput. Habeo librum. d. 16. quæque afferuntur à Bellarmino l. 1. de conſiliis. cap. 7. & l. 2. de Pontifice. cap. 18. & Franciſco Turriano lib. de canonibus ſextæ Synodi. & Cano. l. 5. de locis Theolog. cap. vlt. ad 6.

Secundò, vt abſtineant ab hæreticorum ſepulturis, cum ſit regula, *ne in morte communicet Catholicus cum eo, cum quo non communicat in vita*. 11. quæſt. 3. cap. quicumque & 24. q. 2. cap. 1. & extra de ſepulturis. cap. ex parte & cap. ſacris. qua de re egimus Theor. 30. & 52. num. 14. & videndus Simancas tit. 18.

Tertiò, ne permittant ſuos filios è ſacro fonte leuari ab hæreticis; nec ipſi eorum leuent, niſi à ſacerdote Catholico & more Catholico baptizentur. Patrini autem nominantur communiter. cap. in Catechiſmo. de conſec. d. 4. Gloſſ. ibid. Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 2. de matrimonio. à Magiſtro 4. d. 6. S Thom. 4. p. quæſt. 67. art. 1. & aliis Theologis, qui à Dionyſio de Eccleſ. hier. cap. vltimo. ſuſceptores vocantur, & ſponſores à Tertulliano. l. de baptiſmo. cap. 18. & quamuis ſimpliciter poſſit quis baptizari abſque patrino. Sot. 3. d. 4. quæſt. 1. extra tamen caſum neceſſitatis, cum patrino debet fieri ex S. Thom. Suarez quæſt. 67. & aliis, eo quod paruuli & de nouo venientes ad fidem egeant inſtructore, à quo promoueantur in rebus ſpiritualibus, vt docet D. Auguſtinus in ſerm. 215. qui eſt ſecundus Dom. 10. poſt Trin. quare hi ex implicito quodam pacto ratione ſuſcepti muneris, & Eccleſiæ præcepto tenentur tempore neceſſitatis illos in ſalutari doctrina Chriſti inſtituere. Sic enim habet Canon. *Vos.* de conſec. d. 4. ſumptus ex ſer. Paſchali S. Auguſtini, qui incipit. *Hodiernus. Vos ante omnia tam mulieres, quàm viros, qui filios in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, vt vos cognoſcatis fideiuſſores apud Deum extitiſſe pro illis, quos viſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere. ideoq; eos ſemper admonete, vt caſtitatem cuſtodiant, iuſtitiam diligant, charitatem teneant*, Et poſt. *Ante omnia Symbolum, & orationem dominicam & vos ipſi tenete, & illos, quos ſuſcepiſtis de ſacro fonte, oſtendite.* Rectè igitur à Clemente hoc loco prohibentur Catholici parentes filiis baptizandis eligere ſuſceptores viros hæreticos, quia non bene inſtituent; aut illorum ipſi filios ſuſcipere, niſi more Catholico, cum pro ſuſceptis promittant de fide. cap. paruuli. c. nihil. cap. pro paruulis. de conſec. d. 4. Aug. ep. 23. & Concil. Pariſ. 1. lib 1. cap. 54. de numero autem ſuſceptorum, videndum Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 2. de matrim. & Sanchez l. 7. de matr d. 57. & Suarez dicta quæſt. 67. 3. partis. art. 7. & 8.

Quartò, ne infirmi medicorum hæreticorum opera, ſi adſint Catholici, vtantur. vti etiam de Iudæis, & Infidelibus ſtatuit Gregor. XIII. Conſtitutione 68. imitatus Paulum IV. & Pium V. vt dictũ eſt Theoremate 346. ad vitandam hæreticorum, etiã nõ nominatim excommunicatorum, cõſuetudinem, & ſubuerſionis periculum. Quintò vult, vt ante diſceſſum ex Italia id ſignificent Inquiſitoribus, vel Ordinariis,

dinariis, & dum abſunt, ſingulis annis doceant eoſdem de ſeruato à ſe præcepto Can. *omnis vtriuſque ſexus.* tit. de pœnit. & remiſſ. authentico teſtimonio, ſub pœna vt haberi poſſint pro ſuſpectis de hæreſi, ſi id omittant.

Eiuſdem

CLEMENTIS VIII.

Conſtitutionis 81. editæ anno 1601. incipientis. Etſi aliàs.

EPITOME 162.

Nõ preſbyteri celebrãtes, vel ſacramẽtum Pœnitentiæ adminiſtrantes, tradendi ab Inquiſitoribus Curiæ ſæculari degradati debitis pœnis plectẽdi.

PONTIFEX perpenſa §. 1. & 2. temeritate eorum, qui ad Ordinem preſbyteratus non promoti, Miſſarum celebrationem vſurpare, & Sacramentum Pœnitentiæ miniſtrare præſumũt; non veriti Pauli IV. Gregorij XIII. n. 21. & Sixti V. Conſtitutionum comminationes, & pœnas; & criminis atrocitate permotus includentis & externam Idololatriam, propriam, & populorum, & ſummum confitentium periculũ, & ſcandalum: Statuit §. 3. vt reperti grauiſſima hæc ſcelera committentes, à Iudicibus, ſcilicet Inquiſitionis, & locorum Ordinariis, tanquam Eccleſiæ miſericordia indigni, à foro Eccleſiaſtico abiiciantur, & ab ordinibus Eccleſiaſticis, ſi quos habuerint, rite degradati, ſtatim Curiæ ſæculari tradantur, pœnis debitis plectendi. Non obſtantibus, &c.

THEOREMA 403.

ANtea diu fuerat inter Doctores dubitatum, an grauiſſimum hoc ſcelus cognoſcendum, & puniendum eſſet à ſacris Inquiſitoribus, necne, vt teſtis eſt ipſe Gregorius XIII. in Conſtitutione 21. edita anno 1574. quæ incipit. *Officij noſtri partes*; & qua etiam pœna. Vt enim diximus l. 2. de Miſſæ ſacrificio c. 5. num. 10. Bernardus Diaz in pract. crim. cap. 12. & Salycetus qui additionibus eundem adauxit ibidem, tale facinus arbitraria pœna vindicandum opinati ſunt; Abbas autem, cap. 1. de cler. non ord. miniſt. pœna falſi, eo quod eadem pœna puniatur, qui ſe fingit Sacerdotem, ex Baldo in l. qui ſub prætextu. Cod. de ſacroſ. Eccleſ. & Boërio deciſ. 71. num. 9. & alij alia. Ideo Paulus IV & Gregorius XIII. & Sixtus V. declararunt, iudicium hoc, & punitionem propriè eſſe Iudicum Inquiſitionis, ſed cum prætextu ignorationis decretum; ac pœnarum inflictarum huiuſmodi perditi ſe obnoxios eſſe non putarent; Denuo hoc loco Clemens, vt conſcientiæ quieti Iudicum, ſcilicet Inquiſitionis, conſuleret, & certam pœnam huic ſceleri perſcriberet, ſtatuit huiuſmodi tranſgreſſores à Iudicibus Inquiſitionis iudicandos, & degradatos, ſi quem Ordinem habeant, tanquam Eccleſiæ miſericordia indignos, tradi Bra-

chio ſæculari digno ſupplicio puniendos, ſicut de hæreticis fieri ſolet. vt enim notauit Gregorius XIII. loco cit. quamuis tales Chriſtianam veritatem, nempe ſolos Sacerdotes poſſe celebrare, & à peccatis abſoluere verbo non impugnent, facto tamen impugnant, oſtendentes miniſtros horum Sacramentorum, non eſſe ſolos Sacerdotes, vt definiuit Concil. Flor. in litteris vnionis, Tridentinum ſeſſ. 14. c. 6. & can. 9. & 10. Concil. Conſtantienſe ſeſſ. 8. & 15. & Cabilonenſe. 2. cap. 33. & docet inter cæteros Suarez tom. 4. d. 24. ſect. 1. Non item laicos, vt impie ſenſit Vuiclefus, ex Vualdenſi tom. 2. c. 135. & 145. & ex Concil. Conſtantienſi, à quo damnatus eſt locis citatis, & poſt eum Martinus Lutherus apud Roffenſem art. 13. damnatus hac etiam de cauſa à Leone X. in bulla damnationis articulorum eius, ob id non tantum iſti, ſed etiam illi merito ſunt pœnis condignis, ſeu vltimo ſupplicio, ſubiiciendi.

Quærenti an Clericus vel laicus qui ſe fingit Sacerdotem, & fictè hæc Sacramenta miniſtrat, fiat necne irregularis? Reſpondeo cum Syl. v. irregularitas. quæſt. 12. Nau. cap. 27. num. 242. Soto. d. 18. quæſt. 4. art. 1. Palud. ibid. Calder. cap. 2. de cler. excomm. miniſt. Suarez. t. 4. d. 32. ſect. 7. num. 4. fieri. ex cap. 1. de cler. non ord. min. & c. 1. de cler. excomm. miniſt. quicquid ſenſerit Vict. in ſum. num. 143. Ledeſma. 2. 4. q. 7. art. 5.

Eiuſdem
CLEMENTIS VIII.

Conſtitutionis 87. editæ anno 1602. incipientis. Sanctiſſimus.

EPITOME 163.

PROHIBVIT §. 1. & ad minus tanquã falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnauit propoſitionem illam, Licere per litteras, ſeu internunciũ Confeſſario abſenti peccata Sacramẽtaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere. Præcepitque §. 2. ne deinceps talis propoſitio publicis, priuatiſve lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur; nec vmquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur. Quod ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea, etiam diſputatiuè tractauerit (niſi forſan impugnando) vel ad praxim directè, vel indirectè deduxerit, præter excommunicationẽ latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, à qua non poſſit (præterquam in mortis articulo) ab alio quacumque dignitate, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, niſi à pro tempo

Nõ licet per litteras, vel internũcium ſacramẽtaliter cõfiteri, & abſolui. *Excõmunicatio reſeruata.*

tempore exiſtẽte Rom. Pontifice, abſolui, ſubiaceat etiam pœnis aliis pro arbitrio infligendis.

THEOREMA 404.

CVm olim fuerint Doctores aliqui, vt Antonin.3. p. t.14. cap.19.§.6.& t.17.cap.12. & c.21. §.3.Palud.4.d.17.quæſt.2. art.1. & d.3. quæſt.2. Adrianus tr. de Confeſſione quæſt.1. verſu. ſed oritur. Petr.Soto lect.11.de ſecreto Confeſſ.Medina de confeſſ.Syl.v.Confeſſio.1.§.16.Confeſſ.3. §.1. Confeſſor.4. §.6. Nauarr.in Man. c.21. num.36.cap.26.num.14.& alij,qui minus rectè putarunt, Confeſſiones factas per litteras, vel nuncium Confeſſario abſenti, & abſolutiones eodem modo ab abſenti Confeſſario per litteras, ſeu internuncium obtentas, eſſe licitas, & validas; eſſetque periculum ne hic error paulatim ſerperet, quod minorem erubeſcentiam pareret, quàm ſi per ſe ipſum pœnitens Sacerdoti ſua crimina confiteretur, vt conſtat ex D. Auguſtino.l. de vera,& falſa pœnit. cap.10. iuſtiſſimè Clemens VIII. prædictam opinionem vti falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnat, impoſita pœna excommunicationis ſibi reſeruatæ, illam docentibus, defendentibus,imprimentibus,vel in praxim deducentibus. Quam etiam nobiliſſimi Theologi confutarunt.S.Thom.in add. quæſt.9. art. 3. Victoria de ſacram. q. 171. 173. Sotus 4. d.18. quæſt. 2. art.6. Canus relect.de pœnit.p.5.Scotus 4.d.17. quæſt.1. Ledeſma 2.4. q.8. art.3.Angelus v.Confeſſio.1 n.32. Caietanus v.Confeſſio.condit. 11. Valentia t.4.d.7. quæſt.11. puncto 1. Suarez d.19.ſect.3.num.7. Emanuel Sà v.Abſolutio. num.10.& v. Confeſſio.n.14.Toletus l.3. cap.6. Vaſquez de pœnit.quæſt.91. art.3. dub.2.Henriquez l.5.cap.2.num.7. litt. T. Azor l. 2. cap. 12. Sanchez l.2.d.11. num. 32. Comitolus l. 5. quæſt.16. Coninchus d.4. dub.10. num.69. Reginaldus l.6.num.5. & alij plures. Tum quòd in C. quem 1
pœnitet de pœnit. d.1. ſumpto ex D. Auguſtino l.de vera, & falſa pœnit.cap.10.dicatur. *Præcipit enim Dominus mundandis, vt oſtenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præſentia confitenda peccata, non per nuncium, non per ſcriptum manifeſtanda. dixit enim*(ora manifeſtate)*&* (omnes) *non vnus pro omnibus, non alium ſtatuatis nuncium qui pro vobis offerat munus*, &c. Tum quod abſolutio- 2
nis forma. *Ego te abſoluo à peccatis tuis*. ſupponat abſoluendum eſſe præſentem. Quod etiam ſignificat Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 2. cum dicit, Chriſtum velle eos, qui poſt baptiſmum peccauerunt, ſiſti ante hoc tribunal,vt per Sacerdotis ſententiam poſſint liberari. Siſti autem ante tribunal eſt actu ſe præſentem conſtituere tribunali, vt patet ex toto tit.ff.ſi quis cautionibus in iudicio ſiſtendi cauſa factis. Tum quod poſt lit- 3
teras, aut nuncium tranſmiſſum, pœnitens potuerit mutaſſe propoſitum, potuerit nouum peccatum non explicatum commiſiſſe, potuerit iam deceſſiſſe,vnde non niſi temerariè tranſmitteretur illi à Confeſſario abſenti abſolutio.Sed iam à Clemente veritas hîc definita eſt.

PAVLI

PAVLI V.

Conſtitutionis 9. editæ ann. 1605. incipientis. Sanctiſſimus.

EPITOME 164.

Numerus religioſorum in ſingulis locis cõſtituendus. Priuatio officiorum, vocis actiuæ, & paſſiuæ, inhabilitatio, &c.

PRÆCIPIT, §. 2. Superioribus religioſorum, monaſteriorum, aliorúmque locorum intra fines Italiæ, & inſularum adiacentium, vt ſinguli, ad quos pertinet monaſteriorum regimen, quocunque nuncupentur nomine, adhibitis duobus, aut tribus ſociis ex peritioribus, præfigant numerum religioſorum, qui in ea domo ali, & veſtiri poſſunt iuxta morem inſtituti, ſiue ex reditibus, ſiue eleemoſynis, & obuentionibus vniuerſis, habita collatione decem annorum inter ſe, detractis oneribus, reparationibus, præſtationibus, &c. eumque in Capitulo recognoſci, & approbari curēt.

Et §. 3. Vt intra vnius anni ſpatium, à die dati præſentis decreti computandum in authentica forma, mittant ad Cōgregationem reformationis Apoſtolicæ, numerumque ſingulorum locorum nō augeant, & tam Generalis, quàm Prouincialis, & locales ſuperiores omnes teneantur præfinitū numerū ſeruare.

§. 4. Inobedientes autem eo ipſo priuantur omnibus officiis, quæ tunc temporis obtinebunt, voce actiua, & paſſiua, & inhabilitantur ad propriæ religionis officia, & gradus; & ſubiacent grauioribus arbitrio Romani Pontificis pœnis infligendis.

THEOREMA 405.

CONſtitutio hæc maioris eſt momenti, quàm primo aſpectu videatur. Hinc enim magna ex parte pendet ſanctimonialium clauſura, & religioſorum omnium conſeruatio, vt notauit Pius V. in bulla. *Circa paſtoralis.* & Nauarr. comm. 4. de regular. num. 44. & 57. quod cum religioſis non ſuppetunt ad victum, & veſtitum neceſſaria, cogantur haud iuſtis mediis, contra religionis inſtituta, hinc inde ſibi prouidere. Quare hoc idem multo ante ſtatuerat Concilium Arelatenſe, vt habetur. cap. 1. de Inſtitutionibus, illis verbis. *Non amplius ſuſcipiantur in monaſterio monachorum, aut Clericorum, ſeu etiam puellarum, quam quot ſe regere de bonis Eccleſiæ abſque penuria poſſint.* Idemque confirmat Clemens III. ibidem. c. auctoritate. & Gregorius VII. de vita, & honeſt. cler. c. 9. ſcribens. *ſtatuimus, vt facultatibus Eccleſiarum veſtrarum, prouentibus, & expenſis diligenter inſpectis, certum in eis valeatis ponere numerum clericorum, & ſtatuere, vt bona eorum veniant in commune.* Habetur idem præceptum à Bonifacio VIII. in c. periculoſo. §. ſanè, de regul. ſtat. l. 6. & innouatum à Concilio Tridenti

dentino ſeſſ. 25. cap. 3. à Pio V. loco cit. Gregorio XIII. in extrauag. *Deo ſacris*, & Clemente VIII. tum in decreto anni 1600. die vltimi Octobris, impoſita Superiori vltra numerum recipienti, priuationem officiorum, & vocis actiuæ, & paſſiuæ. Tum in decreto anni 1602. die 19. Maij. Quare etiam rectè Paulus V. vult, computatis decem continuis annis, eorumque prouentibus, & eleemoſynis, certum definiri numerum in quolibet monaſterio, qui commodè poſſit ſuſtentari, detractis tamen oneribus, & expenſis aliiſque ſimilibus, vt etiam præſcribitur de vita, & honeſt. cler. c. 9. & Clement. ſtatutum. de electione, cum expenſæ nó ſint computandæ in fructibus. l. 1. Cod. de fruct. & lit. expenſ. Bartolo in l. fructus ff. ſolut. matr. Gloſſa in l. diuerſas. Cod. de mandato. §. quam aliis cauſis. Gloſſ. in de vit. & honeſt. cler. cap. 9. & communi ſententia Theologorum. & aggrauat. §. 4. pœnas ſtatutas à Clemēte VIII. inhabilitate ad officia, & gradus, & aliis arbitrariis.

EIVSDEM PAVLI V.

Conſtitutionis 56. editæ anno 1609. incipientis. Accepimus.

EPITOME 165.

Regulares ad Indos miſſi rectà proficiſcantur. Excommunicatio.

IVBET §. 1. vt Regulares, ad Indos miſſi ad propagandam fidem rectà ſe tranſferant ad ea loca, & Prouincias, ad quas à ſuis superioribus mittuntur: nec quouis prætextu abſque ſuperiorum licentia (ceſſante tamen legitimo impedimento) in itinere morentur, nec ad alia loca eis non deſtinata declinent, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ.

THEOREMA 406.

IMitatur Pontifex ſedulum patrem familias in agricultura, cum enim à Chriſto Domino vniuerſam Eccleſiam colendam acceperit, induſtrios operarios, ſubinde opportunis temporibus in vltimas etiam Orientis, & Occidentis partes Euangelij lumen inferendum, & Chriſti fidem propagandam, deſtinat, iuxta prophetiam Iſaiæ. c. 42. & 66. *Mittam ex eis qui ſaluati fuerint ad genteſ in mare, in Africam, & Lydiam tenentes ſagittam; in Italiam, & Græciam ad Inſulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus.* Veritus tamen ne ſuſcepta ſollicitudo operariorum euagatione, aut longiore mora, vel etiam forte inter ſe diſſenſione, res ad nihilum redigatur, tria in hac Conſtitutione præcipit.

Primò, vt religioſi à ſuis Superioribus miſſi (ex ſe enim eò ſe transferre nequeunt, tum ob votum obedientiæ, tum ex cap. 1. 2. & 3. de cler. peregrin. & d. 98. c. 1. & 2. & bulla. 3. Ioan. XXII. de qua Epit. 22.) ad Indos (Orientales, & Occidentales intelligo, cum hæc appellatio vtroſque hoc tempore

Scortia. Iiii com

comprehendat, vt conſtat ex Victoria in relect. de Indis, & aliis, & ſit vtrorumque eadem ratio) eò ſe recta conferant. ne ſcilicet extra ſua monaſteria, & loca ocioſè, curioſè, periculoſéque vagentur. Qua in re omnino ſingulare ſpecimen religioſis omnibus ad hoc Apoſtolicum munus deſtinatis reliquit Sanctus Franciſcus Xauerius Indorum Apoſtolus, qui longiſſima peregrinatione Roma miſſus ad Orientales Indos, numquam amplius rediturus, dum regnum Nauarræ, vbi natus, & educatus fuerat, pertranſiret, eſſentque adhuc ſuperſtites mater, aliique cõſanguinei, & affines, ne paululum quidem à recto itinere voluit diuertere ad eos viſendos, & ſalutandos, ſociis omnibus tantam eius animi celſitatem admirantibus, vt Ioan. Lucena l. 1. cap. 8. illius vitæ, & alij nobiles ſcriptores memoriæ prodiderunt.

Secundò, ne moras nectant (ceſſante legitimo impedimento) aut in itinere ſubſiſtant. Sed ſollicite ambulantibus in tenebris, & vmbra mortis quãtocius veritatis lumen oſtendant, cum omnium diuinorum diuiniſſimum, ſit cooperari Deo in ſalutem animarum, vt docet Dionyſ. de Eccleſ. Hierar. c. 3. & Ioan. Chryſ. homil. 3. & 40. ſuper. Gen. & hom. 3. in 1. ad Cor. quare vnuſquiſque ad hoc munus vocatus ſibi dictum putare debet à ſponſo cæleſti. *Surge, propera amica mea. columba mea, formoſa mea, & veni.* ad animarum, ſcilicet lucra. *neſcit* enim *tarda molimina Spiritus ſancti gratia.* Qua etiam in re inſignis eluxit eiuſdem Xauerij diligentia, qui de peregrinatione admonitus vnicum ſibi diem ſumpſit ad detritas reſarciendas veſtes, ſummique Pontificis Pauli III. in tam arduo negotio benedictionem expoſcendam. Quam etiam ſollicitudinem in tota vita ſeruauit, vt docent eius frequentiſſimi excurſus ex Goa, & Cocino ad regnum Harſingæ, auream Cherſoneſum, Sinas, Iaponios, inſulas Molucas & Mauricas, & inde varij recurſus, quibus eius vita plena eſt, eo ſanè incolarum fructu, vt ad duodecies centena millia ad Chriſtianam fidem adduxerit, atque 20. & amplius, mortuos ad vitam reuocarit, vt ex proceſſu canonizationis eius conſtat.

Tertiò, ne aliò diuertant, quàm ad eis deſtinata loca, tum vt vitetur ſociorum offenſa, ac querelæ, ſi poſteriores introire, & irrumpere in labores, & meſſes priorũ operariorum vellent. Qua etiã de cauſa diſtincti ſunt antiquitus Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Parochiæ, & cæteræ Eccleſiæ, vt Prælati ſuis finibus contenti, abſque aliorum offenſione curent, quæ Dei ſunt. cap. 3. 6. 7. 8. & ſeq. 9. q. 2. tum vt facilius in omnem terram exaudiatur ſonus Euangelij. Ad quem finem ipſimet Apoſtoli inter ſe orbis Prouincias diuiſerũt. Tranſgreſſoribus autem Pontifex excommunicationis pœnam ipſo facto infligit, eò quòd res eſſet grauis, & facilè poſſet in Oriente, & Occidente, cum fidelium, & infidelium ſcandalo, magnas tragædias excitare; nulli tamen reſeruatur abſolutio ob ſummam Prouinciarum, & regnorum intercapedinem à Sede Apoſtolica.

EIVS

EIVSDEM PAVLI V.

Conſtitutionis 63. editæ anno 1610. in die Cœnæ Domini, & incipit.

Paſtoralis.

EPITOME 166. & vltima.

Proceſſus bullæ Cœnæ. *Excommunicatio reſeruata Papæ.*

AD fidei integritatem, publicámque pacem, & iuſtitiam conſeruandam, ſolemnem morem Maiorum ſtatuit Pontifex præſenti Cõſtitutione proceſſum litterarum bullæ Cœnæ promulgare. Quare §. 1. excommunicat quoſcunque hæreticos, eorumque credentes, receptatores, fautores, & generaliter omnes illorum defenſores: libroſque eorumdum continentes hæreſim, vel de religione tractantes, ſcienter ſine auctoritate Papæ legentes, retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet ex quauis cauſa, & colore defendentes: Nec non ſchiſmaticos, qui pertinaciter recedũt ab obedientia Papæ.

§. 2. Item appellantes à Papa ad futurum Concilium, & eorum fautores; Communitates verò, & Vniuerſitates in hoc peccantes interdicit.

§. 3. Piratas mare Eccleſiæ diſcurrentes, præcipuè à mõte Argentario vſque ad Tarracinam, & omnes eorum fautores, receptatores, & defenſores.

§. 4. Naufragorum fidelium cuiuſcunque generis bona, in cuiuſuis maris regionibus, & littoribus iactata, aut in ipſis nauibus inuenta ſurripientes, non obſtantibus priuilegiis, aut conſuetudine.

§. 5. Omnes, qui in ſuis terris noua pedagia, aut gabellas, præterquam in caſibus ſibi à iure conceſſis, ſeu ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licèntia permiſſis, imponunt, vel augent; ſeu prohibita imponi, & augeri, exigunt.

§. 6. Falſarios litterarum Apoſtolicarum etiam in forma Breuis, ac ſupplicationum gratiam, vel iuſtitiam concernentium per Rom. Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarios, ſeu gerentes vices eorum, aut de mandato eiuſdem Pontificis ſignatarum. Necnon falsò fabricantes litteras Apoſtolicas etiam in forma Breuis: & etiam falsò ſignantes ſupplicationes huiuſmodi, ſub nomine Romani Pontificis, ſeu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum.

§. 7. Omnes, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, vel hæreticos per Sedis Apoſtolicæ ſententias expreſsè, vel no-

minatim declaratos, deferunt, aut tranſmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtamnum, chalibem, cæteraque metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, lignamina, canapem, funes, ac ipſam materiam quamcumque eorumdem, & alia vſui bellico idonea; & illos, qui per ſe, vel alios de rebus concernentibus Chriſtianæ reipublicæ ſtatum, in damnum Chriſtianorum iiſdem nunciant; illiſque ad id quomodolibet præſtantes auxilium, conſilium, & fauorem.

§. 8. Omnes impedientes, ſeu inuadentes eos, qui victualia, & alia neceſſaria Romam conuehunt, vel per ſe, vel alios hæc patrantes, defendunt.

§. 9. Interficientes, mutilantes, ſpoliantes, capientes, detinentes, per ſe, vel per alios, eos, qui veniunt ad Sedem Apoſtolicam, vel ab ea redeunt; vel commorantes in Curia, ſine Iuriſdictione, illam ſibi temerè vendicantes, vexant.

§. 10. Nec non interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, rapientes, & deprædantes Romipetas deuotionis cauſa, & ibi commorantes, vel inde recedentes, & dantes in his auxilium, conſilium, & fauorem.

§. 11. Interficientes, mutilantes, vulnerãtes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hoſtiliter inſequentes. S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Sediſque Apoſtolicæ Legatos, Nũcios; aut eos à ſuis diœceſibus, territoriis, terris, ſeu dominiis eiicientes, eáque mandantes, rata habentes, & auxilium, conſilium, & fauorem præſtantes.

§. 12. Occidentes, ſeu quomodolibet percutientes, ſpoliantes bonis, per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè, recurrentes pro ſuis negotiis ad Rom. Curiam, vel in illa proſequentes ea, aut procurantes; negotiorúmque geſtores, aduocatos, procuratores, & agentes, ſeu etiam Auditores, & Iudices ſuper ipſis negotiis deputatos, lædentes, & dantes ad id auxilium, conſilium, & fauorem.

§. 13. Appellantes à grauamine, vel futura executione litterarũ Apoſtolicarum gratiam, vel iuſtitiam concernentium, citationum, inhibitionum, ſequeſtrorum, monitoriorum, proceſſuum executorialium, & aliorum decretorum emanatorum à Sede, & delegatis Apoſt. ad Curiam ſæcularem, & laicam

poteſta

poteſtatem; quiue retineri ea faciunt, aut impediunt, vel prohibent, ſine ſuo beneplacito mandari executioni;non ſinunt Tabelliones ſuper huiuſmodi litterarum executione inſtrumenta, vel acta conficere, nec confecta tradere, ac partes, ſeu earum agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, & ſubexecutores litterarum, & monitoriorum prædictorum capiunt, percutiunt,vulnerant, carcerant, detinent, ex locis eiiciunt, bonis ſpoliant,perterrefaciunt,& comminantur per ſe, vel alios,publicè vel occultè, aut quibuſuis perſonis in genere, vel in ſpecie, nec pro quibuſuis negotiis eorum proſequendis, ſeu gratiis, & litteris impetrandis ad Rom. Curiam accedant, vel habeant recurſum, ſeu gratias ipſas, & litteras à ſede impetrent, aut vtantur impetratis, directè, vel indirectè prohibere, ſeu mandare, vel eas apud ſe, aut notarios vel alias quomodolibet retinere præſumunt.

§. 14. Omnes & ſingulos qui per ſe, vel alios auctoritate propria,aut de facto quaruncumque exemptionum prætextu beneficiales, & decimarum, ac alias cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus annexas, ab Auditoribus, & Commiſſariis Apoſt. aliiſque iudicibus Eccleſiaſticis auocant, illarúmue curſum, & audientiam, ac perſonas, capitula, conuentus, collegia, volentes ipſas cauſas proſequi, impdiunt ac ſe tanquam iudices in earum cognitione interponunt. Et qui partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, compellunt ad reuocandum, & reuocari faciendum,citationes, inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas; & ad faciendum,vel conſentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à cenſuris, & pœnis in eis contentis, abſolui, vel executionem prædictarum litterarum, & decretorum quomodolibet impediunt, vel ſuum ad id fauorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant, etiam prohibendæ violentiæ, & aliarum prætenſionum prætextu, ſeu donec, vt dicunt, ad Rom. Pontificem informandũ,ſupplicauerint, niſi ſupplicationes huiuſmodi coram Sede Apoſt. legitimè proſequantur; etiam ſi talia committentes ſint præſidentes Cancellariorum, Parlamẽtorum, &c. Principum, Regum, Imperatorum, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi, &c.

§. 15. Iudices ſæculares, qui Eccleſiaſticas perſonas, Capitula, Conuentus, &c. præter iuris Canonici diſpoſitionem trahunt, vel trahi faciunt ad ſua tribunalia, vel id procurant directè, vel indirectè, quouis quæſito colore. Et qui ſtatuta, ordinationes, & decreta in genere, vel in ſpecie, etiam conſuetudinis, & priuilegij prætextu fecerint, vel factis vſi fuerint, quibus Eccleſiaſtica libertas tollitur, minuitur, reſtringitur, læditur, deprimitur; vel etiam indirectè, & tacitè iuribus Sedis Apoſt. & aliarum Eccleſiarum præiudicatur.

§. 16. Item omnes, qui Archiepiſcopos, & cæteros ſuperiores, & inferiores Prælatos, & alios quoſcumque iudices Eccleſiaſticos Ordinarios quomodolibet, hac de cauſa directè, vel indirectè carcerando, vel moleſtando eorum agentes, procuratores, familiares, cõſanguineos, affines, & alios impediunt, quo minus ſua Eccleſiaſtica iuriſdictione cõtra quoſcumque vtantur, iuxta Canones, ſacras Conſtitutiones, & decreta Conciliorum generalium, præſertim Tridentini: Ac etiam eos, qui poſt ipſorum Ordinariorum, vel ab eis delegatorum quorũcumque ſententia, & decreta, aut aliàs fori Eccleſiaſtici iudicium eludentes, recurrunt ad Cancellarias, aut Curias ſæculares, & ab illis procurant prohibitiones, & decreta pœnalia Ordinariis, aut delegatis prædictis decerni, & exequi contra illos. Eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur, ſeu dant in eis auxilium, conſilium, patrocinium, & fauorem.

§. 17. Vſurpantes iuriſdictiones, fructus, & prouentus ad Sedem Apoſt. & quaſcumque Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes; vel quauis ex cauſa ſine Pontificis Romani, vel aliorum ad id facultatem habentium expreſſa licentia ſequeſtrant.

§. 18. Imponentes decimas, & alia onera Eccleſiaſticis perſonis, Eccleſiis, monaſteriis, aut eorum fructibus, & prouentibus abſque expreſſa licentia Rom. Pontificis, & diuerſis, & exquiſitis modis exigunt, aut ſic impoſita recipiunt, etiam à ſponte dantibus. Et eos, qui per ſe, vel alios, directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium;

xilium; conſilium, vel fauorem præſtare non verentur, etiam ſi regali, aut imperiali dignitate præfulgeant, & innouantur decreta cum pœnis, & cenſuris in eis contentis per ſacros canones, Concilium Lateranenſe, & alia generalia promulgata.

§. 19. Quoſcumque Magiſtratus, Iudices, Notarios, ſcribas, executores, ſubexecutores, quomodolibet ſe interponentes in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſententiando, exequendo ſine expreſſa, & ſpecifica licentia Sedis Apoſt. Eóſque, qui huiuſmodi licentiam extendunt ad perſonas, & caſus non expreſſos, vel alias perperam ea abutuntur.

§. 20. Omnes illos, qui per ſe, vel alios, directè, vel indirectè, & quouis titulo inuadere, deſtruere, occupare, & detinere præſumpſerint, in totum, vel in partem Regna, Prouincias, Ciuitates, terras, loca, vel iura pertinentia ad Rom. Eccleſiam, illíque mediatè, vel immediatè ſubiecta; nec non ſupremam iuriſdictionem in illis eidem Rom. Eccleſiæ competentem de facto vſurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præſumunt. Necnon adhærentes, fauentes & defendentes eorum, ſeu illis auxilium, conſilium, & fauorem quomodolibet præſtantes.

§. 21. Ligant autem hi proceſſus, quouſque noui publicentur.

§. 22. Solus Rom. Pontifex poteſt abſoluere à ſententiis, & cenſuris huius bullæ, extra mortis articulum, quo etiam caſu nullus abſolui ab alio inferiore poteſt, niſi præſtita prius cautione de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo.

§. 23. Ideo cæteri abſoluere præſumentes, excommunicantur, grauiúſque puniendi arbitrio Summi Pontificis temporaliter, & ſpiritualiter.

§. 24. Declarat, & proteſtatur Sum. Pōtifex quancūque abſolutionem Sedis Apoſtolicæ eos non comprehendere, qui prius non deſtiterint à præmiſſis delictis, idque cum propoſito non committendi de cætero ſimilia. Et qui ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam fecerint, niſi prius illa publicè reuocauerint, deleuerint ex libris, in quibus notata fuerint, déque reuocatione huiuſmodi certiorem fecerint Roman. Pontificem. Quin etiam Romani Pontificis patientiam, & tolerātiam,

Sedis

Sedis Apoſtolicæ iuribus acquiſitis, aut acquirendis per huiuſmodi abſolutiones, ac quoſuis actus contrarios tacitos, vel expreſſos, nunquam poſſe, aut debere præiudicari.

§. 25. 26. Derogat quibuſcunque priuilegiis, & indultis cuicunque conceſſis, quauis Eccleſiaſtica aut mundana dignitate, etiam Regali, & Imperiali præfulgeat, & conſuetudinibus, ac præſcriptionibus, quantumuis longiſſimis cum derogatoriarum derogatoriis, ac ſi omnia ad verbum hic habeantur expreſſa.

§. 27. & 28. Præcipit Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum Ordinariis, & Prælatis vbilibet conſtitutis, vt per ſe vel alios publicent ſaltem ſemel in anno, & apud ſe habeant has litteras, ſicut etiam vt quicumque confeſſiones audiunt, earundem litterarum tranſumptum penes ſe teneant, diligenter legant, & percipere ſtudeant.

THEOREMA 407.

VEtus omnino eſt inſtitutum Summorum Pontificum eodē Paulo V. teſte, vt quotānis feria quinta maioris hebdomadis cōtra hæreticos, eorúmque credentes, & complices, Apoſtatas à fide, & ſimiles alios perditos, proceſſus, & litteras cœnæ Domini, continentes eorumdem excommunicationem Papæ reſeruatam, publicent. Et extant, Toleto teſte l. 1. cap. 18. adhuc in Vaticana Bibliotheca proceſſus huiuſmodi Gregorij XI. qui vixit anno Domini 1370. licet non fuerit primus, cum antea bullæ cœnæ meminerit Clemens V. qui vixit anno 1305. Clementina 1. de iudiciis, & ante eum annis 60. Hoſtienſis, qui vixit anno 1254. lib. 5. ſum. tit. de crimine falſi. §. qualiter committatur. verſu. Porrò. Quare allucinati ſunt Sotus 4. d. 22. quæſt. 2. art. 3. & Penna p. 2. direct. Inq. ſchol. 18. qui authorem fecerunt Martinum V. anno 1420. licet Martinus illam auxerit, aliáque illi adiecerit Paulus II. Sixtus IV. Leo X. & alij ſubſequentes. Initio enim contra quinque tantum perſonarum genera ferebatur, nempe hæreticos, & complices, deferentes vetita ad Saracenos, piratas, imponentes, & exigentes noua pedagia, & falſantes litteras Apoſtolicas, ex Gloſſa Clem. 1. de iudiciis, & Panorm. cap. excommunicationi. de raptionibus, & Tolet. loco cit. vt etiam minus rectè Sayrus l. 3. c. 1. num. 1. & Duardus in bullam cœnæ, adnumerant Toletum, l. 1. cap. 18. cum aliis ſentientibus, incepiſſe bullam tempore Martini V. cum Toletus expreſsè oppoſitum doceat? hæc enim ſunt eius verba. num. 3. Secundò annotandum eſt proceſſus hos antiquos eſſe, & Romanos Pontifices à multis annis ſolitos fuiſſe eos publicare: nam in Vaticana Bibliotheca reperiuntur proceſſus Gregorij Vndecimi, qui vixit anno Domini

1370.

1370. nec creditur primus, qui hos publicauit. Videndum eſt Theorema 25.

THEOREMA 408.

INſcribitur autẽ conſtitutio hæc. *Littera proceſſus lecta in die cœnæ Domini.* Vt conſtat ex inſcriptione, & ex §. 21. eò quòd huiuſmodi litteræ emanent à ſummo Pontifice tanquam generales quidam proceſſus, & cenſurarum ſententiæ in genere latæ in delinquentes aduerſus eas, & non parentes Pontificis mandatis in dictis litteris expreſſis. cum appellatione *proceſſus* veniat etiam ſententia, ex doctrina Io. Andreæ in cap. vt ſuper. tit. de appellat. & Abbatis in cap. cum I. & A. de re iudicat. In hoc igitur proceſſu fertur ſentẽtia contra eas perſonas, quæ crimina hic expreſſa commiſerint, quæ futura ſunt, & non præterita, vnde non requiritur particularis citatio partis, vt fit in proceſſibus particularibus contra aliquem pro delictis præteritis, ſed ſatis eſt ipſa edicti generalis publicatio de mandato Pontificis.

Et quidem olim hi proceſſus generales ſolebant publicari ter in anno, nempe Feria 5. Hebdomadis ſanctæ, in Aſcenſione, & in dedicatione Baſilicæ SS. Petri, & Pauli, vt apparet ex vetuſto cæremoniali in bibliotheca Vaticana ex Tolet. l. 1. c. 18. & ſcribit Gloſſa Clem. 1. de iudiciis. verbo. ſolemnes, Hoſtienſis, & Panorm. c. excommunicationi de raptor. incend. & viol. Eccl. & Io. And. in c. quod olim. de Iudæis. & in c. vt officium. de hæret. l. 6. Poſtea tamen fieri cæpit ſolum ſemel in anno in die cœnæ Domini. ex Cardinali, & Anan. in d. cap. quod olim. ob id in proceſſu Martini V. nominatur proceſſus annualis, quia annuatim fit in curia in die cœnæ Domini. Vnde conſtitutio ex die, quo publicatur, dici ſolet bulla cœnæ Domini.

Eſt autem bulla in præſenti genus Pontificiæ ſcripturæ, diſtinctum à Breuibus, cui appenſum eſt plumbeum ſigillum ad robur, & auctoritatem illi adiiciendam. cap. liceat. de crim. falſi. Vtitur autem Pontifex plumbeo ſigillo, non aureo, vel argenteo, ex Gloſſa in Clem. vnica. de iureiurando, & Graffio. p. 1. l. 4. c. 18. n. 3. ne ob excellentiam, & valorem metalli detur occaſio ſubtrahendi à litteris ſigillum, ſeu bullam. Porrò hi proceſſus tres in partes diuiduntur, nempe in proœmium, canones 20. & octo clauſulas à canone 21. ad finem bullæ, quæ pertinent ad maiorem obſeruantiam, & auctoritatem proceſſus.

THEOREMA 409.

DVbium verò eſſe poteſt an ſententiæ, & cenſuræ in his proceſſibus contentæ ſint dicendæ à iure, vel ab homine. Sententiæ illæ dicuntur à iure, quæ in ſtatuto aliquo Eccleſiaſtico continentur; ab homine verò, quæ ab homine, ſeu iudice Eccleſiaſtico fulminantur: vnde illæ manent, etiam mortuo conditore, nec ceſſant, niſi vel contraria conſuetudine legitimè præſcripta, vel per expreſſam reuocationem legiſlatoris, aut alterius ſupremi Principis habentis reuocãdi poteſtatem, hæ verò cum ſuo auctorẽ pereunt. Sunt, qui eas à iure eſſe arbitrentur, vt Sylu. ex-

comm.7.n.76. Suarez d.21.ſect.3. n.6. Hugolinus Tab.1.c.9 §.4.n.4. Viualdus in candelabro in expl. bullæ cœnæ. n. 129. cum hi proceſſus ex §. 2. iam perpetuitatem habeant (quod ſtatuti, ſeu legis eſt proprium c.fin.de off.deleg. Gloſſa ibidem. v. ſtatuta, & ibidem Panorm.) quouſque à Romano Pontifice alij fiant. Ab homine eſſe putat Sotus 4.d.22. q.2. art.3. Tolet. l.1. c.18. Rebuffus in explic.bullæ cœnæ. initio. v. *ad futuram rei memoriam.* non ad perpetuam. Tum quia initio per annum durabant ad ſummum. Tum quia bulla ſequens annullat præcedentem, & ſi qui caſus prioris omittantur in poſteriori, licet non reuocentur, non amplius obligant: non igitur vim habent iuris, quod ſemel conditum obligare non ceſſat, Clem. dudum.de ſepult.niſi vel alio iure, vel contraria conſuetudine reuocetur. Tum quia dicũtur proceſſus, at ſententiæ in proceſſu fulminatæ non ſunt iuris, ſed hominis. c.Romana. §.caueant. & Gloſſa.v.futuris.de ſentent.excomm. l.6. Sed vt rectè monet idem Suarez d. 21. ſect.1. n. 2. & Marius Alterius l.5. d.1.cap.1. iam parum refert eam à iure, vel ab homine vocare, cum aliquid vtriuſque contineat, antea enim ſolum erat ab homine, quod ſingulis annis de nouo promulgaretur, & præcedens deſinebat obligare; ſed Pius V. addidit aliquid iuris, ex eo quod illam durare voluit, ex §.21. poſt mortem Pontificis vſque ad nouos proceſſus, etſi non in perpetuum, vt abſolutè ſolent durare ſententiæ iuris propriè, vt aduertit etiam Saytus l.3. c.1.n.17.& ſeq.

Porrò propter multiplicationẽ bullarum contra idem crimen, non multiplicantur cenſuræ, cum adueniente poſteriore ceſſent priores, aliàs quot eſſent iura. v.g. excommunicantia hæreticos. v.g. tot illi excommunicationes incurrerent, quod eſt præter communem ſenſum, vt docet Nauar.c.27.n.74. & cap. ita quorundam. de Iudæis. not.11. Gloſſ. vlt. & Suarez d. 21. ſect.1.n.3. Delinquens verò contra plura capita bullæ, totidem incurrit excõmunicationes, quia actiones inter ſe diſtinguuntur & vnaquæque ſub excommunicatione vetatur.

THEOREMA 410.

ITaque §. 1. fertur excommunicatio latæ ſententiæ, & Papæ reſeruata, in Hæreticos cuiuſcunque ſectæ, & complices eorum, legentes, tenentes, imprimentes, defendentes libros hæreticorum, vel de religione tractantes, ſcienter abſque legitima licẽtia, & in ſchiſmaticos, ſeu recedentes ab obedientia ſummi Pontificis. vnde hac prima excommunicatione comprehenduntur decem genera perſonarum.

Primò hæretici (dummodo ex S.Thom.1.2.q.91.art.4. Alenſ. 2.p. q.182.m.2. Anton.3.p. t.25. cap.4. Palud.4.d 13.q.3. Tolet.l.1.cap.19. Suarez d.21. ſect.2.n.2. Sayro l.3. c.4 num.20. & ſeq. hæreſis non ſit purè mentalis) quod etiam ſit. 24. q.1. c.Achatius. c.nouerit. de ſent. excom. & cap.ſicut.c.ad abſoluendum. c.excommunicamus.1.tit.de hæret. & cap.quicunque.de hæret. l.6. vt dixi Theorem. 25. licet ante bullam cœnæ non eſſet Sedi Apoſtolicæ reſeruata, ex Nauarr. c.27. n.55.

n.55. Soto 4. d.22. q.2. art.3. Sylu. excomm.7.n.7. Eſt autem *hæreſis*, vt dictum eſt Theorem.8. error intellectus in homine baptizato cum voluntaria pertinacia contra aliquam Catholicæ fidei veritatem. Ideo qui ſolum verbo, vel facto exteriori timore, aut alia paſſione vſus eſt abſque errore in intellectu, non eſt hæreticus, nec in foro interiori hanc excommunicationem incurrit, etiamſi exterius reputabitur hæreticus, & excommunicatus, quia in foro exteriori conſtare non poteſt de mente interiori, niſi per ſigna externa, ex Anton. 3.p.t.12.c.5. Tab.v.hæreticus. n.2. Sylu.hæreſis 1.n.9. Tolet.l.1.c.19. n.4. Suarez loco cit.num.3. Sufficit verò ad conſtituendum aliquem hæreticum, ſi ſit deliberatè in fide dubius.cap.1. extra. de hæret. quæ autem de hæreſi dicta ſunt, dicuntur etiam de Apoſtaſia à fide. Cum Apoſtatæ à fide tranſeuntes.v.g. ad ſectam Mahometis, re vera ſint hæretici, ex S.Thom. 2.2.q.12. art.1. Syl.v.Apoſtaſia.n.2. Suarez num.3. totam fidem abnegantes, ſi non ſolum externo ſigno, ſed etiam corde fiant infideles. Qui enim ſolum exterius fidem negant, non ſunt Apoſtatæ à fide, licet peccent contra profeſſionem fidei, & ideo in foro interiori non incidunt in excommunicationem, vt cum Suarez n.3. Sayro l.3.c.4. n.25. & aliis diximus Theorem.8.

Secundò excommunicantur eorundem hæreticorum credentes, vt etiam fit in cap. excommunicamus.1.§.Credentes & cap.excommunicamus.2. §.ſi quis autem. extra de hæret.& in bulla 3.Gregorij IX. & bulla Innoc. IV. n.18. Sunt autem *Credentes*, qui explicitè, & expreſsè errorem non habent in intellectu (alias ſub hæreticis comprehenderentur) ſed implicitè, vt ſi quis diceret velle mori in ſecta Lutheri, vel Caluini, ex Archidiac. cap. quicunque de hæret. l. 6. Palud 4.d.13.q.3. Syl.hæreſis 1.n.10. Tolet.l.1.c.19.num.5. Sanchez l.2. decal.c.10.n.2. Suarez d.21.ſect.2. n.6. Ant.3.p.t.25.cap.4.§.fin. Sayro l.3. c.5. num.1. Caſtro l.1. de iuſt. hær.pun.c.17. iuxta dicta Theoremate 27.& 51.

Excommunicantur tertiò hæreticorum receptatores, vt etiam c. ſicut ait. & cap. excommunicamus.1.extra de hæret.& c.nouerit. de ſent. excomm. & c. quicunque de hæret.l.6. Gregor. IX. bulla 3. Innoc.IV. bulla 18. Et licet ſecundum Grammaticos, receptator, ſit nomẽ frequentatiuum, ſecundum tamen iuriſperitos, Ancharan.cap. quicunque.de hæret. l. 6. Gloſſam extra de hæret. c.13. verb.receptatores. Archidiac.d.cap.quicunque. Anton.3.p.t.25.cap.4.§.fin. Emericum q.51. Pennam comm.76. Sanchez l.2.decal.c.10. Tolet.l.1.c.19. num. 6. cenſentur etiam *receptatores*, qui hæreticos, vt tales, in domo, vel terris ſuis ſemel ſcientes receperint, eos v.g. occultando, ne in manus iudicum veniant. Vt colligi poteſt ex l.1. ff. de receptat. & l.congruit.ff. de off.Præſid. & l.fin. Cod. de his, qui latrones occult. Ideo ſi alio motiuo, ſeu reſpectu, quam cauſa hæreſis reciperẽt eos, vt ſi reciperent, ne occidantur à latrone, vel mortis metu coacti, non amore hæreſis, non erit locus excommunicationi, ex Caiet. v.excomm.c.10. Suarez n.8. Tolet.n.6. Sayro l.3.c.5.n.3. Conrado Bruno l.1. de hæret. c. 4. Simanca tit.15.

num.14. Farinac. de hæret. q.182. Sanchez loco cit. Nauarr. cap.27. num.55. Azor p.1.l.8.cap.15.q.2. & 3. Duardo l.2. can.1. q.26. n.3. quæ copioſius ſumus proſequuti Theor.27.num.3. Illud nunc addimus, ad incurrendam hanc excommunicationem latam contra receptantes hæreticos, non eſſe neceſſe, vt hæretici ſint notorij, vel denunciati, vt putauit Hugolinus hoc loco v.receptatores.§.2. quòd ſolum teneamur vitare denunciatos excommunicatos, ſed ſatis eſſe ſi receptatores ſciant, illos hæreticos eſſe, & in fauorem hæreſis eos recipiant. Quia hic canon nō prohibet receptationem hæretici tanquam participationē cum excommunicato, ſed tantum ea ratione, qua hæreticus eſt, vt notauit Suarez d.21.ſect.2.n.9.& Sanchez l.2. decal.c.10. num.6. ideo non refert ſiue nominatim ſint denunciati & excommunicati, ſiue non, ad hoc, vt receptans excommunicationem incurrat.

Excommunicantur etiam quartò, eorundem hæreticorum vt tales ſunt, Fautores, vt fit etiam in Conſtitut.3. Gregorij IX. §. 2. & Conſtitut.18. Innoc. IV. §. 13. & c.ſicut. & cap. excommunicamus. 2. de hæret. Sunt autem Fautores ex Archidiac. cit. cap. quicunque. Palud.4.d.13.q.3. Tab. excomm.5. num.9. Simanca tit.15. Menochio l. 2. de arbit. c.548. Graff. p.1. l.4. cap.18.n.20. qui fauore, gratia, pecunia, aut alio modo eos ſubleuant. quorum alij auctoritate publica funguntur, alij nulla: illi incurrere poſſunt crimen fautoriæ, tum omiſſione, vt ſi Gubernator vrbis ab Epiſcopo, vel Inquiſitoribus requiſitus omittat hæreticos capere, vel punire. cap. negligere. 2. q.7. c.qui poteſt 23.q.3. Sic Aduocati, & Actuarij omittentes contra eoſdem procedere. vel ſi teſtes legitimè interrogati taceant, diſſimulent, negent veritatem. Tum commiſſione, vt ſi eos excuſet, ſubminiſtret fugiendi modum, dimittat è carcere, inſtruat ad ſe falsò defendendos. Iſti verò, ſeu perſonæ priuatæ non committunt generaliter fautoriam, niſi commiſſione, ſiue id verbo faciant, vt qui hæreticos docet modum, & viam fugiendi è carcere, vel manibus miniſtri, vel negandi veritatem, qui eos vt viros iuſtos commendant, & dicunt iniuſtè damnari ab fidei Inquiſitoribus, pro eis intercedunt, ne capiantur, aut puniantur. ſiue ſignis, & nutibus, vt ſi capite abnuant, cum aliquid negandum eſt, &c. ſiue facto, vt ſi claues ad euadendum è carcere, vel arma miniſtrent, cuſtodem inebrient, ne fugientes ſentiat, alimoniam, pecuniam, equos præbeant, de quibus Farinac. de hæret. q.182. Zanchinus tr. de hæret. c.5. Penna comm.78. p.2. Eoſdémque ſcienter aſſociantes, viſitantes, corrumpentes proceſſus cōtra eos factos, & ſimilia, de quibus Turrecrem. l.4. de Eccl. p.2. c.21. & Conc. Narbonenſe cap.14.15.16. Dixi, *generaliter*, quia ſi adſtringerentur iure conuentionis v. g. quia datur eis ſtipendium ad inquirendos, & denunciandos hæreticos, & omitterent, dicerentur fautores omiſſione. Sic ſi iuramento, aut alio titulo tenerentur indicare, & cælarent, ex Alterio. l.5. d.2. c.5. Graff. n.24.25. ſemper tamen fauor debet eſſe in ordine ad hæreſim, ex S. Anton. tr. de excomm. c.4. Sayro l.3. c.5. n.7.

Suarez

Suarez d.21.ſect.2.n.9.Tolet.c.19. n.6. Caiet.de excomm.c.1.Alterio vbi ſuprà; vt enim excommunicatio huius canonis primò & directè fertur in hæreticos in odium, & pœnam hæreſis, ita quoque extendenda eſt ad prænominatos eorum Credentes, Fautores, &c. ſub eadem ratione hæreſis,& non alia. vt rectè argumentatur idem Suarez n.8. Sanchez num.4. Toletus, & Caietanus.

Simili excommunicatione feriuntur quintò hæreticorum defenſores. Sunt autem tales propriè teſte Archidiac. cap.quicunque.de hæret. l.6. Palud.4.d.13.q.3. art.1. Nauarr.c.27.n.75. Card. in Clem. de pœnis. Calderino tr. de hæret. c.4. Simanca tit.15. n.8. 9. Caſtro l.1.de iuſt.hær. pun. c.17. Zanchino de hæret. c. 4. Penna comm.2. p.77. Sanchez l.2.decal.c.10.n.18. Sylu.v.hæreſis.1.n.10. Vgolin.hoc loco, qui quacunque ratione curant,ne hæretici denuncientur,accuſentur,capiãtur, iudicentur, puniantur, vel vt de manibus miniſtrorum iuſtitiæ fugiant, aut tutò viuant,qui ſcientes hæreticos eſſe, pro eis aduocant,patrocinantur,& generaliter, quouis modo defendunt.Si quis tamen hæreticum defenderet ab iniuria,& violentia ei, etiam vt hæretico, à priuata perſona exhibita,non incideret in excommunicationem, quia non pertinet ad priuatam perſonam punire hæreticum; ſecus ſi illum defenderet à perſona publica, ex Angelo.v.hæreſis.n.13. Syl. hæreſis.1. §.30.Sanchez n.19.Tolet.num.19. Sayro l.1.cap.5.n.10. Azor p.1.l.8. cap.5.q.6. Alterio l.5.d.2.c.5. verſ. *Nota 3*. Habentur aliæ pœnæ in eoſdem ſtatutæ in bulla 3. Gregorij IX. & bulla 1.& 18. Innoc. IV. & l. Manichæos. Cod. de hæret. Quæres an idem ſit fautor, & defenſor hæreticorum? Dico eodem modo hæc ſe habere, ſicut genus, & ſpeciem; qui enim defendit,fauet, non tamen fautor omnis defendit. cum fautores hæreticorum dicantur non ſolum, qui hæreticis opem ferunt,ne ob crimen hæreſis oppugnentur,aut oppreſſos defendunt, ſed etiam qui animum dant hæreticis, ex Vgolino hoc loco, dum agit de fautoribus num.1. & Sanchez loco cit. n.18.

Sequitur altera huius canonis pars, in qua agitur de libris prohibitis.Ideóque ſexto loco excommunicantur ſcienter (neque enim afficiuntur pœna ignorantes l. generali.Cod.de Tabul.l.10 & l.Barbatius. ff. de off. Præt. cum tunc abſit contumacia) hæreticorum libros hæreſim continentes, aut de religione tractantes, legentes ſine auctoritate Sedis Apoſt. quorum etiam lectio prohibita eſt.cap.fraternitatis.de hæret. c.nullus.3.q.4. in extrauag. Io.XXII.quæ incipit. *Vir probus*. bulla Leonis X. 35. & 37. Iulij III. bulla 7. quæ incipit. *Cum meditatio*. qui etiam addidit bullæ cœnæ,vt dixi Theorem.168. 169. & in l. 3. Cod. de ſum Tr. & fid. Cathol. quæ in Latinis deeſt, ſed habetur apud Nicephorũ l.14. c.36. vbi Imperator ait. Quicunque autem libros, quos diximus, habent (nempe hæreticorum) aut legunt, vltimo ſupplicio afficiantur. Itaque ad hanc cenſuram incurrendam, quatuor requiruntur. Primò, vt ſcienter legantur libri. Secundò,vt ſint ab hæreticis compoſiti. Tertiò,vt contineant hæreſim, vel ſaltem de religione tra-

 ctent.

ctent. Quartò, legantur abſque licentia Sedis Apoſt. ſi quid horum deſit, legens non incidet in hanc excommunicationem licet poſſit incidere in excommunicationem indicis librorum prohibitorum, & edicti inquiſitorum. Hinc collige legentes libros Catholicorum, in quibus referuntur hæreticorum errores non incidere in hanc cenſuram, cum non ſint libri ab hæreticis compoſiti ex Nauarr. cap. 27. num. 56. & Simanca tit. 15. num. 11. Neque legentes libros Catholicorum, qui habuerunt aliquem errorem, non putantes eſſe contra fidem, aliàs parati ad nutum Eccleſiæ reſipiſcere, quia cum non fuerint pertinaces, non fuerunt hæretici. ideo non eſt locus canoni. poterit tamen habere locum excommunicatio indicis librorum, regula fin. & extrauag. Io. XXII. de qua Penna p. 2. cap. 78. vbi ſub pœna excommunicationis prohibentur legi, aut teneri ſcripta cuiuſcunque auctoris ob hæreſim, vel ſuſpicionem falſi dogmatis prohibita, quæ non reſeruatur. Videndus Azor p. 1. l. 8. cap. 16. quæſt. 5. Neque pariter in hunc canonem incidunt, qui hæreticorum libros legunt non continentes hæreſim, nec de religione tractantes, ſed v. g. de Grammaticæ aut Rhetoricæ præceptis. Sufficit autem vt vnus tantum error in toto libro contineatur, ex Suarez num. 10. Alterio loco cit. libri verò de religione tractantes ex Sanchez l. 2. cap. 10. Farinacio. de hæret. q. 180. Azor, & Suarez locis cit. dicuntur illi, qui continent fidei Chriſtianæ, vel diuinæ ſcripturæ, ſeu partis alicuius eiuſdem, vel Theologiæ ſcholaſticæ aut eius partis explicationem. quare excluduntur hiſtorici, philoſophici, & ſimiles, dummodo in illis nulla includatur hæreſis. Non eſt autem neceſſe ad hanc excommunicationem incurrendam, vt legens proferat verbis, ſed ſufficit, ſi oculis libros percurrat abſque prolatione verborum, ex Sanchez num. 41. Graff. p. 1. l. 4. cap. 17. num. 45. Vgolino. Eandem incurret hæreticus proprium librum hæreſim continentem legens, ex Sanchez numero 37. & Vgolino. Legentes hæreticorum ſcholia ad libros Catholicorum continentia hæreſim, non incidunt in hunc canonem ex Nauarr. & Sanchez numero 25. cum liber non hæretici commentantis, ſed auctoris Catholici dicatur. Et tamen legi non poſſunt abſque ſuperioris licentia, ex vltima regula indicis librorum prohibitorum. quod Suarez num. 11. non admittit, niſi hæreticorum adnotationes ſint breues, ſecus autem, ſi eſſent copioſi commentarij, adeo vt potius cenſeretur liber ex eis, quàm ex textu conſtare. nam eo caſu cenſetur incidere in hunc canonem. Quid ſi quis legat epiſtolam, vel concionem hæretici hæreſim continentem? Vgolinus v. *ac eorundem libros.* dicit incidere in hunc canonem, quod eadem ſit ratio epiſtolæ, ſeu concionis, ac libri, nempe timor lapſus. Sanchez numero 29. negat, quod epiſtola, & concio non veniat nomine libri, & ſequenda ſit in pœnis benignior interpretatio. Incidétne in eundem canonem, qui ex hæreticorum libro hæreſim continente minimum quid legeret? eſt communis ſententia Sanchez numero 31. Azor p. 1.

l. 8.

l.8.cap.16.quæſt.3. Sayri l.3.cap.5. numero 12. Graff. l.4. cap.18. numero 45. Alterij cap. 6, Viualdi hoc loco. Duardi l. 2. quæſt. 46. & aliorum, vt in cæteris rebus dari poteſt tam parua quantitas, vt ſit inſufficiens ad conſtituendum peccatum mortale, vel excommunicationem, quæ illud ſupponit, ita hoc loco poſſe contingere, vt quis tam parum legat, vt non incidat in canonem. Determinatè verò conſtituere, quænam ſit talis minima quantitas, prudentis arbitrio eſt definiendum, cum aliqui ad duas, vel quatuor, aut decem lineas limitent, vt Sayrus, alij etiam ad vnam pagellam etiam ex maioribus, vt Manuel in addit. ad bullam Cruciatæ. §. 6. numero 68. Viuald. in candel. in penultima editione p. 2. in prima excommunicatione bullæ cœnæ numero 11. Emanuel Sà, verbo, excommunicatio, in bulla cœnæ numero 2. Sanchez l. 2. cap. 10. numero 31. Qua in re ego Confeſſarios moneo cautum eſſe in decreto facto de mandato Clementis VIII. à Congregatione Illuſtriſſimorum Cardinalium in negotiis Epiſcoporum, & Regularium die 9. Ianuarij anni 1601. ne in Italia, extra vrbem, poſſit quis abſoluere ab vllo ex caſibus bullæ cœnæ claris, vel dubiis. vnde in propoſito noſtro adeo parua debebit eſſe materia, vt omnem dubitationem excludat, ad hoc vt Confeſſarius poſſit abſoluere eum, qui legerit. Quæres an in hanc excommunicationem incidat audiens legi prædictos hæreticorum libros? Azor l.8.cap.16. quæſt. 4. Graff. l. 4. cap. 18. numero 45. Sayrus l.3.cap.5.num.14. Alterius cap.6.dub.2. diſtinguunt, aut audiens eſt in cauſa attendendo, auctorizando, rogando, præcipiendo, conſulendo, & cæt. vt legantur, & tunc etiam audiens cadit in hanc excommunicationem, quia moraliter legat per alios, nempe ope, & miniſterio eius, qui phyſicè legit, cum qui per alium facit, per ſe facere videatur. l.1. §. deiecisse. ff. de vi, & vi arm. & quia participat cum excommunicato in crimine criminoſo prohibitæ lectionis, aut non eſt in cauſa, & eo caſu non incidit, cum neque phyſicè, neque moraliter concurrat ad eam lectionem, & canon ſolum legentes perſtringat. At verò Sanchez l. 2. cap. 10. numero 48. Duardus l. 2. quæſt. 48. numero 5. & Vgolinus hoc loco docent, audientes, ſiue fuerint in cauſa, vt tales libri legerentur, ſiue non, haud incurrere excommunicationem (niſi quando audiendo legentem hæreticis faueretur in ordine ad hæreſim, iam enim eſſent hæreticorum fautores) cum canon excommunicet legentes, & non audientes legere. in pœnis enim verba ſunt ſtrictè interpretanda. cap. odia. de regul. iuris. l. 6. ideo formaliter, & phyſicè non per ſe facit, qui per alium facit, ſed ſolum interpretatiuè. Quare cum aliud ſit mandare, aliud facere, & canon de legentibus loquatur, non debent extendi ad mandantes, ſed ſolum ad formaliter legentes tales libros; vt autem participantes excommunicationem incurrant excommunicati, debet is eſſe nominatim

minatim excommunicatus, & denunciatus, quod non accidit in propoſito caſu, ex Sanchez n. 50. Nauarr. c.27. num.112. Henriquez l.13.c.9. num.1. & 2. Suarez d.17. ſect.2.n.5.

Septimò comprehenduntur etiã eoſdem libros retinentes ſcienter, & abſque licentia, vt etiam ſit in Indice librorum prohibitorum, regula 10. & in Concil. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ.10. nec excuſantur, ſi habeant apud alium, cùm dominium apud ſe retineant; vt neque ſi mutuo tantum habeant, cum etiam tunc habere dicantur. l. officium in fin. ff. de rei vend. Neque etiam ſi integrum librum non habeant, ex Sanchez n. 54. ſed partem tantum, vt lanij, & aromatarij, qui retinere ſolent, vt carnes, aut aromata obuoluant, ex Vgolino §.1. & Duardo q.51. n.17. ſiue liber excuſſus ſit typis, ſiue manu ſcriptus, ex Sanchez n. 28. & ſiue tenens eum librum intelligat, ſiue non, ex Sanchez n.51. dummodo ſciat eſſe hæreticum, déque religione tractare. Excuſaretur tamen à peccato, & excommunicatione qui ad breuiſſimum tempus teneret, donec conſignare poſſet Inquiſitoribus, ex Sanchez num.35. Suarez n.10. Sayro l.3. cap.5. n.16. Alterio c.7. Duardo l.2. q.2. n.31. & 32. cum non ſit dicendus retinere contra Eccleſiæ prohibitionem, qui præſtolatur opportunum tradendi tempus. Porrò eſſe Inquiſitoribus conſignandos conſtat ex Iulij III. bulla 7. de qua Epit. 63. & Theorem.169. Azor l.8. cap.16. q.11. Sanchez n. 56. dummodo ex citatis id poſſit facere ſine graui ſuo detrimento. Corrumpens autem propria auctoritate, malè quidem faceret, non incurreret tamen excommunicationem ex citatis, & ex Duardo l.2. quæſt.51. num. 34. & Proſpero Farinacio de hæret. q.180. num.4.

Itémque octauò prædictos libros imprimentes ſcienter, contra quos etiam eſt lata excommunicatio in Concil. Lateranenſ. ſub Leone X. ſeſſ. 10. & Concilio Trident. ſeſſ. 4. in decreto de editione, & vſu ſacrorum librorum. Qua etiam de re egimus Theorem. 168. 169. & 200. tales autem cenſentur, ex Sayro num.17. Sanchez num. 57. Alterio. cap. 8. quicumque proximè ad eorum impreſſionem cooperantur Correctores impreſſionis, Magiſtri componentes typos, inficientes attramento, madefacientes chartas, prementes torcularia, &c. quod hi omnes per ſuas actiones immediatè concurrant ad librorum impreſſionem, quibus hæreſis diſſeminatur. Secus de vendentibus impreſſoribus æneas litteras, ſeu characteres, chartam, attramentum, cum non concurrant proximè ad impreſſionem. Adinuenta eſt autem ars imprimendi anno Domini 1465. ex Volaterrano l.33. & Menochio l.2. de arbit. cap.549. Idem cenſendum eſt de ſcribentibus eoſdem, ex Menochio ibidem. Penna 2. p. direct. p.16. & conſtat ex Honorio 3. cap. nouerit. de ſent. excom.

Nonò prædictorum librorum defenſores, vt qui bonos eſſe contendunt, vel occultant, ne comburantur, ne tradantur Inquiſitoribus, &c. hi enim omnes hoc canone excommunicantur, vt docet Sanchez l.2. cap.10. num.58. Tolet. loco cit. num.26. Sayrus n.18.

Vgolinus nu.2. Duardus l.2.q.55. Alterius cap.8. ſiue occultè, ſiue publicè, & quocumque colore id faciant.

Quod ſpectat ad tertiam partem huius canonis continentur demq; ſchiſmatici, & pertinaciter ſe ſubtrahentes ab obedientia Rom. Pontificis, Eccleſiæque vnitate. Sunt autem Schiſmatici à ſchiſmate dicti, quod ſciſſuram, & diuiſionem ſignificat. 24. quæſt.1. cap. ſchiſma. & definitur à S. Thom.2. 2. quæſt.39. art.1. diſiunctio, qua quis ſe ab vnitate Eccleſiæ ſeparat, vt eſt quoddam corpus myſticum ex vniuerſis fidelibus & Romano Pontifice tanquam capite conſtás. Ideo duplex eſt modus ſchiſmatis, vnus cum quis ſe ſeparat à capite Eccleſiæ,& cæteris membris;alius, quo vel à ſolo capite, vel à ſolis membris,ex S.Thom.Caiet.& Valentia ibidem, & Sanchez l.2.c.36. num.2. vt ſi ſuas actiones ſpirituales credere, ſperare, orare, Sacramentáque recipere velit, non vt Eccleſiæ Catholicæ pars, ſed tanquam ſi ipſe eſſet totum aliquod ſeorſim. Exigitur verò, vt huiuſmodi ſeiunctio, & rebellio ſit contra Papam formaliter tanquam ſummum Pontificem, ſeu Eccleſiæ caput. Cum enim poſſit quis tripliciter nolle exequi præceptum Papæ; Primò, ex parte rei præceptæ, volens nihilominus illi tanquam ſummo Eccleſiæ capiti ſubiici; ſecundò, ex parte perſonæ percipientis, quod eam ſibi infeſtam reputet; Tertiò ex parte ipſius officij Papæ, renuens ſubeſſe Pontifici vt Pontificio officio fungitur, & eſt caput Eccleſiæ;voluntas non ſubiiciendi ſe Pontifici duobus primis modis non conſtituit ſchiſma, ſed ſolum tertio modo vt docet Azor l.8. cap.20. quæſt.4. Farinac. de hæret. q.184. num.39. Sanchez loco citato vbi plures refert, Alterius loc. cit. c.9. Caiet. v. ſchiſmā. aliud eſt enim recedere ab obedientia Rom.Pontificis, & aliud tranſgredi præcepta illius, etiam ex contemptu, cum hoc fieri poſſit ab eo,qui ſimul cognoſcat Pontificem vt ſuperiorem. Non eſt tamen neceſſe ad ſchiſma, vt directa intentione velit quis ſubtrahere ſe ab obedientia Pontificis, ſed ſatis eſt ſi indirecta, ſicut non ſolum verus eſt homicida, qui directa intentione vult occidere, ſed etiam, qui indirecta, non vitando ea, ex quibus ſcit ſequi occiſionem, vt aduertit Sanchez num.5. Caiet. 2. 2. q.39. art.1. Bannes ibidem dub.1. ad tertium. Valentia d. 3. quæſt.15. p.2. Vgolinus hoc loco, Alterius cap.9. Duardus l.2. q.56. n.7. Suarez t.5. d 21. ſect.2. num.13. qui cum Sanchez num.12. addit, hinc colligi Catholicos,qui ſub hæretico Principe viuunt, vt in Anglia, eíque vt ſupremo capiti Eccleſiæ exterius obediunt, incidere in hanc cenſuram, etſi hæreticorum cenſuram non contrahant,cum non habeant errorem in fide. Cenſura autem lata contra ſchiſmaticos non extenditur ad eorum fautores, & defenſores, ſecus ac fiat de fautoribus, & defenſoribus hæreticorum, cum hac de re nihil habeatur in præſenti Canone, vt etiam notat Suarez num.14. Sanchez num.16. Alterius, & alij. Dixi, *in præſenti Canone*, quia ſunt excommunicati in bulla 19. Pauli IV. de qua actum eſt ſuperius Theor.184.& ſeq. Videatur Proſper. Farinacius. de hæ-

rer. quæſt. 184. num. 17. 18. 19. & Duardus l.2.q.56.n.18.

THEOREMA 411.

MAteria verò §.2. eſt eadem ac bullæ 5. Pij II. incipientis. *execrabilis*, & bullæ 22. Iulij II. cuius initium. *ſuſcepti.* de quibus egimus Theor. 106. 107. nempe ſacrilegium contra Sedis Apoſtol. Primatum, quo quis à mandatis, & ordinationibus Papæ ſupremi Iudicis, & Capitis Eccleſiæ appellat, & prouocat ad futurum Generale Concilium, cum inſigni Apoſtolicæ Sedis iniuria, quaſi Generale Concilium ſit ſupra Papam, cum appellatio fiat ad maiorem iudicem, ex Gloſſ. cap. non putamus. v. officiali. de conſuetud. l.6. contra quam ſit definitum. cap. nemo. cap. aliorum. cap. facta. cap. ipſi ſunt. cap. cuncta. 9. quæſt. 3. cap. liceat. cap. ſignificaſti. de elect. conſentientibus Hoſtienſi, Io. And. & aliis interpretibus iuris Canonici, ibidem, ac Theologis. Turrecrem. l.3. ſum. de Eccl. cap. 47. 48. 49. Caiet. v. excomm. cap. 25. Ledeſma 2. 4. quæſt. 26. art. 2. Sylu. excom. 7. Iacobatio de conſilio l.10. art. 1. Azor t.2. l.5. cap.13. quæſt.3. Anton. 3. p. t.22. cap. 10. & p. 2. tit. 3. cap. 11. Pellagio de planctu Eccl. l. 1. art. 6. Alb. Pighio l.6. de hier. Eccl. Ferrar. l. 4. contra gentes cap. 66. Turriano tribus lib. de hac eadē re. Bellarm. l.2. de Concil. c.13. Sandero l.7. de viſib. Monar. Campegio tr. de poteſt. Papæ. cum Generale Concilium ſine Papa poſſit errare, vt contigit in Concilio Ariminenſi.

Facta eſt autem talis prouocatio caſus bullæ cænæ à Pio V. vt notat Tolet. §.9. vnde Nauar. cap. 27. num. 58. rectè ait eſſe nunc primùm inſertum bullæ cænæ. Itaque principalis actio, quæ hic prohibetur (etenim in bulla 22. Iulij II. numerantur 7. appellare, decernere, conſulere, deliberare, approbare dicta aliorum, conſilium dare, vocem dare, vt ad futurum Concilium appellare liceat; vt notat etiam Caiet. v. excom. cap. 25.) eſt appellatio à Papa ad Generale futurum Conciliū, ſiue mandatum Papæ fuerit iuſtum, ſiue iniuſtum, vt notat Suarez d.21. ſect. 2. n.15. cum canon loquatur abſolutè. Et meritò. Tum quia aliter redderetur inutilis ſub iniuſtitiæ prætextu canon; tum quòd prima Sedes non debeat à quoquam iudicari. actiones autem minus principales, ſeu acceſſoriæ duæ ſunt, auxilium, vel fauorem præſtare appellationi. (addit etiam Pius II. conſulere, & in hoc ſe Tabellionem, teſtémue gerere, & præſentiam ſuam exhibere.) Debet tamen ad cenſuram hanc incurrendam fauor, & auxilium appellationem antecedere, & non ſubſequi, ex Suarez num.16. aliàs reuera non eſſet datus fauor, & auxilium ad appellādum à mandatis Pontificis, ſed ſolū ad actiones poſtea ſubſequutas, quæ ſunt longè diuerſæ. Quin etiam quando talis fauor præcedit appellationē, non ſtatim incurritur hæc cenſura, donec appellatio rē ipſa ſubſequuta ſit, iuxta generalem doctrinam Caiet. v. excom. initio, Suarez num.16. Nauar. cap.27. nu.58. & Vgolini hoc loco, & colligitur ex canonis verbis illis, *quorum auxilio. vel fauore appellatum fuerit.*

Quoad perſonas delinquentes, comprehenduntur fideles omnes

in

in hoc peccantes cuiuſcunque ſint gradus, & conditionis: Et quidem perſonæ ſingulares excommunicantur, Vniuerſitates verò, vt Senatus, Collegia, Capitula, Ciuitates interdicuntur. cum Vniuerſitates non poſſint excommunicari. c. Romana. de ſent. excom. l. 6. §. in Vniuerſitatem. fieri enim poteſt, vt non omnes de Vniuerſitate culpabiles ſint. (Additur in citatis bullis Pij II. & Iulij II. *vt taliter delinquentes incidant quoque in ſuſpicionem hæreſis.*) Non contrahet tamen Vniuerſitas hanc cenſuram, niſi à maiori parte illius fuerit appellatum; neque enim rectè tunc id factum dicitur ab Vniuerſitate, ex Vgolino, & Duardo hoc loco, ſed à ſingularibus perſonis, quæ ſolæ in excommunicationem, appellando, incident. Abſolutio autem, & relaxatio non ſolum in bulla cænæ, ſed etiam in prædictis bullis Pij II. & Iulij II. reſeruatur Papæ cum aliis pœnis, vt diximus Theor. 105. 106.

THEOREMA 412.

TErtij Canonis materia, nempe deprædatio maritima, reperitur etiam damnata c. excommunicationi. de raptor. ſed excommunicatio erat ferenda, vt notat etiam Sylu. excom. 7. num. 56. & Toleto l. 1. cap. 20. num. 6. & fuit etiam caſus bullę cænæ Clementis V. ex Gloſſa Clem. 1. verbo generales. de iudiciis, licet tunc non extenderetur ad fautores, receptatores, & defenſores, vt factum eſt à Iulio II. & ſequentibus Pontificibus. Principales perſonæ, hoc Canone comprehẽſæ, ſunt Piratæ, ita nuncupati à primo maritimo latrone ex Rebuffo, & Graffio in explicatione bullæ, ſeu maris Curſarij vulgo dicti, aut maritimi latrones, quòd mare diſcurrant intentione prædandi nullo indicto bello, aliàs enim non Piratæ, ſed hoſtes dicerentur. l. hoſtes. ff. de captiu. & l. hoſtes. ff. de verb. ſignif. Acceſſoriæ verò receptatores, fautores, & defenſores. Actio principalis prohibita, eſt diſcurſus maritimus per mare Eccleſię, ſeu Pontificij iuris, quale eſt ex can. 4. Adriaticum, & Tirrhenum, præcipuè à monte Argentario vſque ad Terracinam, quòd id cedat in maiorem iniuriam Sedis Apoſt. ibidem conſiſtentis. Ideo excommunicatio hæc minus patet, quàm tempore Gregorij XIII. cum ille ita ſtatuiſſet. *excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Curſarios, & latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui mare noſtrum à monte Argẽtario vſque ad Terracinam diſcurrere, & nauigantes in illo deprædari, mutilare, interficere, ac rebus, & bonis ſuis ſpoliare præſumpſerunt hactenus, & præſumunt.* Iam ad pauciores reſtricta eſt, nempe ſolùm ad diſcurrentes mare Eccleſiæ, præcipuè à monte Argentario vſque ad Terracinam, nõ autem aliena ſiue Chriſtianorum ſiue Barbarorum maria. & ſimus in pœnalibus, in quibus ſtricta facienda eſt interpretatio, etſi nobiles Theologi ad quoſcunque Piratas maritimos adhuc extendi velint variantes interpunctionem litteræ. In eo tamen cenſura hæc nunc eſt magis extenſa, quàm in bulla Greg. XIII. quod olim ad eam incurrendam præter diſcurſum per mare Pontificium exigeretur deprædatio, aut mutilatio, vel occiſio, ſeu rerum,

atque bonorum ſpoliatio, nunc verò ſufficit ipſe diſcurſus cum intentione prædandi, licet nulla ſequatur prædatio, mutilatio, &c. ex Suarez num. 19. Graff. num. 67. Duardo quæſt. 4. Toleto cap. 30. num. 5. Alterio d. 4. cap. 2. Vgolino & aliis, cum ſola actio diſcurrendi ad latrocinandum, cæteris omiſſis exprimatur. Et meritò, cum etiam ſolus diſcurſus cum animo deprædandi multum noceat. ſtatim enim ac rumor emanat, mare aliquod infeſtari à Piratis, mercatores, & cæteri nauigaturi retrahunt ſe à nauigatione, ideo ſolus diſcurſus cum animo prædandi excommunicatione puniri poteſt. quicquid ſenſerit Sayrus num. 5. ex quo infertur, cum præceptis Eccleſiæ non ſubdantur, qui baptizati non ſunt, cenſuram hanc ſolum latam eſſe in Piratas Chriſtianos exercentes piraticam in fideles, non in infideles. ex Toler. num. 5. Suarez num. 21. Duardo hic q. 5. Sayro l. 3. cap. 7. num. 9. Alterio hic cap. 3. Tum quia cap. excõmunicationi. de Raptor. dicitur: Qui Romanos, & alios Chriſtianos capere, & rebus ſuis ſpoliare præſumunt. Tum quia vt infideles Piratæ non feriuntur ab Eccleſia, ſi Chriſtianos ſpolient, gladio ſpirituali, ita exigere videtur æquitas, vt nec Chriſtiani Piratæ cenſura feriantur, ſi infideles tantum deprædentur. Tum quod ferè ſemper id fiat titulo iuſti belli, & defenſionis, & ad hoſtium vires minuendas, non ad furtum, & iniuſtitiam committendam, cum illi quacunque poſſunt via, res Chriſtianorum occupare ſtudeant.

Illud hic quæres, an Chriſtiani licitè poſſint in terris Turcarum Græcos, & alios Chriſtianos ibi degentes captiuare, vt in Triremibus Chriſtianis remigent, maximè ſoluta mercede, aut illis filios, bonáue eripere, cum Turcico imperio ſubſint. Reſpondeo, minimè, tum quod non ſit addenda afflictio afflictis, ideo nec libertate, nec filijs, nec bonis priuandi. Tum quod id vetitum ſit à Pio V. in Conſtitutione 56. quæ incipit *licet omnibus*. in bullario veteri, vt aduertit etiam Sayrus l. 3. c. 31. num. 18. idque ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ Papæ reſeruatæ in eos qui Chriſtianos habitantes in terris occupatis à Turcis, capiunt, aut præter eorum voluntatem, etiam data mercede, remigare cogunt, taleam imponunt, aut eorum bona diripiunt, aut eos liberè cum liberis ſuis, coniugibus, & bonis abire non permittunt. Nec à tali excommunicatione niſi à Rom. Pontifice, præterquam in mortis articulo, abſolui poſſunt. Sed verum ſi quis alia intentione nauigans, quàm deprædandi Chriſtianos, & oblata interim occaſione ſpoliet nauigantes Chriſtianos, cenſeatur incidiſſe in præſentis Canonis excommunicationem? Angelus, excommunicatio 5. caſu 18. Caiet. eodem cap. 18. Alterius hoc cap. 1. affirmant, & in idem valdè propendet Suarez. d. 21. ſect. 2. num. 24. 25. Tum quia in malis vnus actus ſufficit ad incurrendam cenſuram latam, & denominationem, vnde quis abſolutè dicetur homicida, fur, latro, licet id ſemel tantum commiſerit. Quare etiam vnicus actus maritimi latrocinij ſufficiet ad denominandum aliquem maritimum latronem,

nem, ſeu Curſarium, & ad contrahendam excómunicationem. Tum quia non ſine cauſa in hac clauſula adduntur omnes illæ voces, Piratas, Curſarios, latrunculos maritimos, qua ſaltem poſtrema appellatione cóprehenduntur, qui ſaltem aliquando, etiá incidenter deprædantur. Tum quia videtur abſurdú dicere non incidere in excómunicationem deprædantem, eo quod principalius intenderet exercere mercaturam, cum parum referat, qua intentione quis committat delictum, ſi actum conſummatum committit. Sicut qui furatur ad mæchandum, principalius quidem mæchus eſt, quàm fur; ſed non propterea furti crimen euadit, nec eſſet à Cenſura immunis, ſi fures excómunicarentur. Negat autem Syl. excommunicatio 7. n. 56. Tabiena excommunicatio 5. caſu n. 5. Nauarr. c. 27. num. 56. qui dicit eſſe omnium ſententiam. Rebuffus hoc loco. Tolet. l. 1. cap. 20. n. 3. Duardus l. 2. can. 3. quæſt. 2. concl. 3. & quæſt. 14. num. 5. Sayrus l. 3. c. 7. num. 6. Graff. num. 65. eo quod ad hoc vt quis ſit, & denominetur Pirata, requiratur, vt principali intentione diſcurrat ad prædandum: quæ ratio etſi non omnino ſatiſfaciat Suario, quod in fuerit probandum, & non ponendum tanquam certum, nihilominus, quia ſumus in materia pœnali, & communior ſententia legem hanc reſtrinxit ſolum ad eos, qui quaſi ex officio exercerent maritimum latrocinium, non videtur ei eſſe ab illa recedendum.

Actiones verò minus principales ſunt huiuſmodi Piratis, vt tales ſunt, non autem v. g. titulo cognationis, ex Vgolino hoc loco, Suarez num. 12. Alterio cap. 4. in fine, & Duardo quæſt. 14. num. 19. opem ferre, fauere, recipere, & defendere eos, ſiue per ſe, ſiue per alios, necnon verbis, & factis; verbis quidem, vt ſi eis ſignificet quis, vbi aquari poſſint, quando ſint aliqui nauigaturi, vt eos deprædentur, ex Rebuffo, & Vgolino. Factis verò, vt ſi quis eis commeatum præſtet, arma, naues, canapem, quibus egent ad piraticam, domum, in qua ſe occultent, vel prædam deponant, defendunt, ne capiantur, aut puniantur à Iudice, etiam ſi piratæ pœnas ſceleri debitas non effugerent. cum enim ſit completa actio fauendi, recipiendi, defendendi, eis fauentes, & auxiliantes, iam excommunicatione obligati erunt.

Quæres an hac eadem clauſula comprehendantur dantes conſilium, cum poſt Gregorium XIII. non amplius exprimantur? Negat Suarez num. 22. & Alterius. cap. 4. Affirmat Nauarr. cap. 27. num. 59. Tolet. l. 1. cap. 20. num. 7. quod tacitè comprehendantur ſub auxiliantibus, & fauentibus, exercentes piraticam tantum in Pontificiis fluminibus non ligantur hac excommunicatione, ex Nau. ibid. Ang. v. pirata. Tolet. loco cit. Graff. num. 66. Alter. cap. 3. dub. 2. Duardo hic quæſt. 10. & 14. num. 15. quod hic nihil de his ſit ſtatutum.

THEOREMA 413.

AGitur quarto Canone de raptu bonorú naufragantium, vetito etiam ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ſed non reſeruatæ Sedi Apoſt. à Greg. VII. teſte Baronio anno 1078. Honorio II. anno 1130. Honorio III.

anno 1220. Alexand. III. in Concil. Lateranenſi. c. 24 & c. excommunicationi. de Raptor. Iulio II. bulla 20. quæ incipit. *Romanus.* Paulo III. bulla 42. quæ incipit. *Accepimus.* & tandem reſeruata eſt abſolutio Papæ à Pio V. & ſequentibus ſumm. Pontificibus. Cuiuſmodi etiam raptum damnarunt Impp. l. 1. 4. 5. ff. de ruin. incend. nauf. & l. in eum. & l. nauigia. Cod. de furt. & l. 1. Cod. de naufr. & Federicus 2. in l. 8. Patauina. eaque de re egimus ſupra Theorem. 6. 7. 21. 167. 226. Meritò igitur, cum naufragantes ſint perſonæ miſerabiles, ſummi Pontifices lata excommunicatione eorum protectionem ſuſceperunt. vt notauit etiam Abbas. c. excommunicationi. de raptu.

Itaque materia præſentis Canonis eſt rapina bonorum Chriſtianorum naufragantium, & vt notat Nauarr. c. 27. num. 60. hic canon minus patet, quàm tempore Gregorij XIII. quandoquidem non ſolum accipientes, ſeu rapientes bona in mari, littore, naui, tunc excommunicati erant, ſed etiam qui à raptoribus accepiſſent, nunc autem ſolum excommunicationem incurrunt rapientes. In eo quoque differt à citato c. excommunicationi. de raptor. quòd ibi excommunicatio reſeruata non eſſet, vt eſt in præſenti canone bullæ cœnę; & quòd rapientes talia bona non ſtatim excómunicarentur, ſed requireretur etiam mora reſtituẽdi, contra quam fiat hoc canone.

Actio igitur prohibita, eſt rapina bonorum Chriſtianorum naufragantium. cum rapinam audis, intellige iniuſtam, & damnatam acceptionem, ideo ſi quis acciperet non animo ſibi retinendi, ſed reſeruandi eam ſuo Domino, nullam excommunicationem incurreret, ex Tolet. l. 1. cap. 21. Nauarr. cap. 27. num. 117. Alterio hic c. 2. cum actio illa approbetur. l. falſus creditor. §. ſi factum. verſ. enimvero. ff. de furt. Neque ſi quis ſibi acciperet, quæ habentur pro derelictis, ex cit. l. falſus. Abbate c. cum dilecti. num. 11. Felino num. 16. de accuſat. Farinac. de furtis. q. 168. num. 86. Duardo hic q. 15. Graff. Viuald. Syl. Alterius. Molina d. 55. Azor. 3. p. l. 1. cap. 13. cum enim Dominus rem pro derelicta habet, abdicat à ſe dominium eius; ideo cum res non ſit amplius propria, efficitur communis, & iure gentium fit primi occupantis. Inſtit. de rerum diuiſ. §. fin. ob id, cum abſit culpa, non erit amplius locus excommunicationi. Ad cognoſcẽdum autem an res habeatur pro derelicta, ſolent dari duæ regulæ. Prima, ſi id conſtet ex voluntate Domini. Qua de re Bartolus in l. qui alleuiandæ. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & l. interdum. ff. de acq. poſſeſſ. Federicus de ſenis. conſil. 17. Sylu. v. inuentum. §. 3. Secunda, ex Gloſſa in cit. l. falſus. §. fin. ff. de furt. verbo. plerumque. cum conſtet Dominum neque per ſe, neque per alium poſſe amplius rem illam recuperare, ſed ſtatim illam perituram fuiſſe, vt ſaccarũ, ſal, oleum, niſi iſte ſuo labore, & periculo ſaluaſſet; cum velle non debeat Dominus, vt res potius pereat, quàm alteri cedat; id enim peccatum eſſet, & intereſt reipublicæ ne quis re ſua malè vtatur, vt in §. ſed & maior. Inſtit. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris. ſecus ſi res non erant ſtatim perituræ, ſed bene

muni

munitæ, vt poſſent incolumes ad littus peruenire, Farinacius. de furtis.quæſt.168. num.81. ex cit.l. falſus. verſ. ſi verò non hoc animo.Syl.naufragium. quæſt.2. Sayrus. l. 3. c.8. num.9. Duardus hic. quæſt.14.15.

Non contrahetur autem excommunicatio huius canonis, niſi bona iniuſtè occupata ſint naufragorum fideliū. ſi enim eſſent Infidelium,non incurreretur.Quo nomine non tantum Iudæi,Turcæ, & Apoſtatæ veniunt,ſed etiā hæretici. ideo, qui naufragū iſtorum aliquid ſurriperet, non incideret in canonem, ex Alterio. c. 2. dub. 7. Duardo. quæſt.3. & 23.Sayro l. 3. cap.8.num.7.Viualdo hic num.29. 30. Secus ſi naufragata nauis eſſet quidem infidelium, ſed fidelium onuſta mercibus, ſi quidem ſurripiens ex ea merces, incurret excommunicationem: ſi verò rapiat ligna nauigij,anchoras, funes, nequaquam. Et vice verſa dicendum eſt, ſi nauis ſit fidelium, & merces infidelium, ſurripientes enim infidelium merces non erunt excommunicati, erunt verò ſi ligna, funes, anchoras, vela.

Nomine autem nauis quodcunque nauigium intelligitur, ſiue ſit propriè nauis, ſiue ſcapha, ſiue triremis, & huiuſmodi, quod naufragium ſit paſſum quouis modo, ſiue ipſa bona rapiantur in nauigiis ipſis, ſiue in mari (ſecus in fluminibus, ex Alterio c.2. dub. 5. & textu bullæ) ex nauigiis naufragatis eiecta, ſiue in littore cuiuſcunque maris inuenta, cuiuſuis generis bona ſint, ex hoc canone,& l. ſi quis ex naufragio. ff. de incend. ruin. naufr.

Pœna hoc canone impoſita huic rapinæ eſt excommunicatio Papæ reſeruata, & complectitur quoſcunque delinquentes, dummodo Chriſtiani ſint, cum infideles Eccleſiæ legibus non ſubſint. Et acceptæ rei valor tantus ſit, vt conſtituat peccatum mortale, quod ſemper excommunicatio ſupponit c.nullus.11. quæſt. 3. Quin etiam Stephanus Quaranta tit. de bonis naufrag. & Duardus hic quæſt.11. num.5. exigunt, vt dictus valor ſit ſaltem duorum aureorū, eo quòd Concil. Tridentinum ſeſſ. 25. c.3. de reform.ſtatuerit,vt non feratur excommunicatio ſi res ſublata ſit vulgaris. De pœnis verò ſtatutis iure ciuili rapientibus res ex naufragio, plura diſputat Petr. Gregorius. l.37. Syntag. cap.3.& Menoch.l.2.de arbit.c.297. & Farinacius. de furtis. q.168.n.71.& ſeqq.

Priuilegia autem, & conſuetudines, etiam longiſſimi temporis, & immemorabilis temporis poſſeſſio, vel alius prætextus contra hanc excommunicationem nihil iuuant, cum ſint abuſus contra rectam rationem, & morum corruptela ex l.8. Federici II. Imp.Patauina, bulla Honorij III. quæ incipit. *Has leges*,& Pauli III. bulla 42. quare etiamſi tali conſuetudini non eſſet à Pontifice hic derogatum, raptores nihilominus tenerentur res ablatas reſtituere, cum non poſſit conſuetudo facere, vt furtum, cuiuſmodi eſt hæc rapina, ex l.Pedius.ff.de incend.ruin.nauf. & Authentica nauigia.Cod.de fur. ſit licitum.

THEOREMA 414.

SVbiiciuntur anathemati hoc quinto canone, quicunque in ſuis

ſuis terris noua pedagia, ſeu gabellas, præterquam in caſibus à iure, ſeu ex ſpeciali licentia Papæ permiſſis, imponunt, vel augent, ſeu prohibita imponi, vel augeri, exigunt. cuius etiam meminit Gloſſa Clement. l. de iudiciis. verb. generales, nec mirum, cum haberetur etiam in bulla Martini V. ex Caiet. v. excommunicatio c. 71. Antonino 3. p. t. 25. c. 72. tractatúrque eadem materia, tum in c. innouamus. tit. de cenſibus. & c. ſuper. tit. de verb. ſig. & c. ſi quis Romipetas. 24. quæſt. 3. Tum ff. de publ. & vect. l. vectigalia. & l. 1. 2. 3. 4. Cod. de vectig. non inſtit. & Cod. de vectigal. & commiſſis. l. vniuerſi.

Eſt autem excommunicatio generalis comprehendens laicos, & clericos, viros, & mulieres, vt conſtat ex dictione. *Omnes, qui in ſuis terris.* ex quo etiam patet impoſitionem tributi reſpicere territorium ſubiectum imponenti, cum talis impoſitio ſit effectus ſupremæ iuriſdictionis. l. 3. Cod. noua vectigal. l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & l. bene à Zenone. Cod. de quadriennali. præſcrip. & c. innouamus. de cenſibus, de qua re Boſſius. tit. qui poſſunt imponere vectig. Card. Tuſcus. v. vectigalia. concluſ. 32. 33. Farinac. de furtis. quæſt. 173. num. 66. & ſeqq. Alterius diſp. 6. c. 2. Sayrus. l. 3. c. 9. Suarez num. 39. Et ob id Principes non ſupremi imponentes noua tributa in ſuis terris, ſeu dominiis, aut aliqua eorum parte, v. g. in ponte, vel via, incidunt in hunc canonem. Quod prudenter ſtatuit Pontifex, ne ſubditi à dominis nimis grauarentur.

Dicuntur autem noua pedagia, & Gabellæ, quæ ſunt impoſita tempore, de cuius initio extat memoria. ex Toleto loco cit. & Sayro num. 12. ſunt Pedagia exactiones pro tranſitu, vel ratione perſonarum, quaſi pedum ſolutio, vel ratione rerum, quæ portantur, & vehuntur, vnde & veſtigal factum eſt, qua de re Gloſſa. c. ſuper quibuſdam. de verb. ſig. Caiet. v. excommunicatio. c. 39. Gabella verò latius patet, & hoc loco additum eſt à Pio V. vt comprehenderetur quæcunque exactio, ſiue pro inuectione, & euectione mercium, ſiue pro rerum emptione, & venditione, ſiue pro tranſitu, ſiue pro ducatu, ſeu guidagio, ſiue alia de cauſa, ex Tolet. l. 1. c. 21. Alterio d. 6. cap. 1.

Actiones prohibitæ tres ſunt, imponere noua tributa, augere vetera, & exigere, præterquam in caſibus ſibi à iure, aut Sedis Apoſt. licentia, conceſſis. Et quidem ante Sixtum V. hæc canonis particula ita ſe habebat. *Qui in terris ſuis noua Pedagia, ſeu gabellas ad id poteſtatem non habentes imponunt, vel augent,* &c. vnde excommunicabantur ſolum, qui erant efficiens cauſa iniuſta nouorum pedagiorum, ſcilicet ſi carerent poteſtate ea imponendi, Sixtus V. mutando verba extendit ad quoſcunque, qui in iniuſtis tributis peccarent, ſiue ratione cauſæ efficientis, vt ſi carerent auctoritate ea imponendi, vel augendi, vt ſunt Marchiones, Comites, Barones recognoſcentes ſuperiorem, ex Proſp. Farinac. de furt. quæſt. 73. num. 66. & ſeqq. ſiue ratione cauſæ materialis, vt ſi imponantur ſuper rebus non permiſſis, vnde comprehenduntur etiam ſummi Principes habentes auctoritatem imponendi huiuſmodi

modi gabellas, ſi excedant debitum vſum ſuæ auctoritatis, ex Suarez num. 57. Graff. num. 80. Duardo quæſt. 6. quicquid ante Sixtum ſenſiſſet Nauarr. c. 27. num. 61. & ſanè merito, cum iam rari ſint, qui ex defectu poteſtatis in imponendis gabellis peccent, cum ſubditi ad Principes ſuperiores facilem habeant recurſum, à quibus coërceri poſſint immediati. Principes verò non recognoſcentes ſuperiorem poſſint facilius abuti auctoritate in oneribus imponendis, ideo Sixtus V. vt conſuleret indemnitati ſubditorũ, vtrorumque Principum, Canonis verba immutauit, quem cæteri Pontifices ſunt imitati. Principes autem non recognoſcentes in temporalibus ſuperiorem præter Papam, & Concilium generale, ſunt Imperatores, Reges. c. ſuper quibuſdam. de verb. ſignif. plures Ciuitates, & Reſpublicæ vt Veneta, Genuenſis, Lucenſis, & aliæ plures in Germania, quod habeant merum, & mixtum imperium, ex Roland. conſ. 93. Farinac. de furtis. quæſt. 173. num. 71. & ſeq. Tuſcho. v. vectigalia. concl. 33. num. 8. Tolet. l. 1. c. 21. num. 5. & quod tota ſupremorum Principum poteſtas illis tradita ſit à republica. quare multo magis poterit reſpublica ſuperiorem non recognoſcens ad ſui conſeruationem talia onera, & tributa imponere.

Auctoritate verò in his imponendis abutetur, qui vel ratione cauſæ formalis peccabit, vt ſi æqualitatem non ſeruat, v. g. ſi magis pauperes, quàm diuites grauet, cum æquitas potius contrarium exigat; vel ſi grauet eos, quos non poteſt, v. g. Clericos, & Monachos, qui ſunt exempti; vel exigant, abſque legitimo fine, vt ſi non imponantur ob publicum bonum, v. g. ad diſſoluendum æs alienum; ex Felino. c. cum dilecta. num. 20. de reſcript. ad reficiendos pontes, ad aſſecuranda itinera, &c. ex Toleto l. 5. c. 72. 73. 74. Bartolo l. 1. Cod. de vectig.

Quare etiam qui non recognoſcunt ſuperiorem temporalem, nõ poſſunt gabellas nouas imponere, aut veteres augere, & exigere, niſi in caſibus iure, aut Pontificis licentia permiſſis, aliàs in præſentem canonem incidũt. habet enim Pãpa in ordine ad ſpirituale bonum, indirectè etiam poteſtatem in aliorum Principum regna, vt docent Theologi. vnde videmus Gregorium II. prohibuiſſe, ne Itali ſoluerent tributa Leoni Iconomacho à ſe excommunicato, quem etiam Imperij parte mulctauit, vt ex eius vita conſtat; & Zacharias rogatus à Principibus Francorum, Childericum depoſuit. Videatur interim Suarez. d. 21. ſect. 2. num. 38. Sicut & alios eximere licitè poteſt à Tributis Principi debitis, ſi ad ſpirituale bonum id decens, & valdè vtile ei videatur, vt dixi Theor. 77. num. 6.

Veniunt autem nomine exigentium, Domini ipſi, qui imponunt, aut augent, & hæredes eorum, necnon conductores, ſeu publicani, & officiales, ſeu eorum miniſtri ſtatuto loco exigentes, ſeu recipientes, ex Nauarr. c. 27. num. 61. Tol. l. 1. c. 21. num. 7. Suarez n. 43. Sayro l. 3. c. 9. num. 8. 9. Alterio c. 4. verſ. ad hoc. Sæpe tamen huiuſmodi miniſtri ratione probabilis ignorantiæ à peccato, & excommunicatione excuſari poterunt, ex

Suarez num.43. Alterio cit. cap.4. in fine. Duardo can.5.q.11.

Pœnæ iure ciuili impoſitæ iis, qui tributa huiuſmodi ſine auctoritate imponunt, conſtant. l.1. ff. ad leg.Iul.de ambitu. & l.fin. ff. ad leg. Iul. de vi public. nempe pecuniaria mulcta librarum 50. auri, perpetuum exilium, & infamia, & aliæ arbitrio Iudicis. Videndus Ferret. tr. de gabellis. num. 84. & Iodoch.in pract.c.qq.

THEOREMA 415.

SExtus Canon punit ſacrilegium eorum, qui falſant litte- Apoſtol. ſiue ſint bullæ, quæ amplo ſtylo ſcribi ſolent, & ſignati plumbeo ſigillo, ſiue Breuia, quæ ſimpliciori dicendi genere exarantur, & rubea cera Piſcatoris annulo ſignantur, ex Rebuffo.p.2. Breuium Apoſt.ac ſupplicationes gratiam, vel iuſtitiam concernentes, per ſumm. Pontificem, vel Vicecancellarium, ſeu gerentes eorum vices, aut mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatas; necnon fabricantium falsò Apoſt. litteras, etiam in forma Breuis, & etiam falsò ſignantes huiuſmodi ſupplicationes ſub nomine Rom.Pontificis, Vicecancellarij, aut prædictorum vices gerentium. Et antiqua eſt hæc cenſura, cum fuerit etiam ante Clementem V. ex Gloſſa Clement. I. de Iudiciis, & habeatur etiam lata ab Innoc. III. c.Ad falſariorum. de crimine falſi. licet & latius pateret, & non eſſet reſeruata.

Fert igitur Pontifex excommunicationem reſeruatam contra falſarios litterarum Apoſtolicarum abſque exceptione; ideo eſt generalis, cum dicat. *Omnes.* Num autem aliquando venialis eſſe poſſit mutatio, ex leuitate materiæ, ita vt non incurratur excommunicatio? Sunt opiniones. Negat Hoſtienſ. l. 5. tit. de crimine falſi. §. porrò.num.3. Caiet. excommunicatio c. 27. in fine. Rebuffus loco cit. Alterius hic. cap.2. Panor.c.ex litteris. num.3. de fid. inſtrum. eo quod olim in priuilegiis conceſſis ſummo Pœnitentiario eſſet, vt poſſet abſoluere ab excommunicatione incurſa propter mutationem litteræ, vel puncti in litteris Apoſtolicis, non mutato ſenſu. Affirmat Nauarr.c.17.num.169. & cap.27. num. 62. Suarez num.46. Tolet.l.1.cap.22.num.6.Angel.excõmunicatio 5.caſu.5. Viual.num. 54. Sayrus l. 3. cap. 10. num. 11. Anton.3.p.t.24. cap.16. Richar.4. d.18.art.12.quęſt.4.Graff.num.92. Vgolinus, ſi raſura, aut mutatione litteræ, vel puncti, non mutetur ſenſus Pontificis. Tum quia.c. ex conſcientia. de crim.falſi. habetur per raſuram bullæ in loco non ſuſpecto, bullam falſam non cenſeri. Non cenſetur igitur falſarius, qui litteram radit non mutato ſenſu. Tum quia olim quando prædicta facultas data eſt Pœnitentiario ex Hoſtienſi, in litteris bullæ cœnæ addebatur, *mutantes punctum, vel litteram in litteris Apoſt. &c.* Etiam illa clauſula ſublata eſt, ſimul cum facultate illa Pœnitentiarij.

Actiones autem prohibitæ duæ ſunt. Prima, falſare litteras Apoſt. id autem eſt, veras litteras Apoſt. ab earum ſyncera veritate mutare. Quare non comprehenduntur iubentes falſificari, ex Vgolino, & Graffio, quicquid ſenſerit Viualdus, nec his falſificationibus fauorem

rem præſtantes, cum hi non exprimantur. etſi vtrique incidant in c. ad falſariorum. de crim. falſi, ſicut vtentes falſis litteris, qui ſi laici ſunt, ibidem excommunicantur, ſi clerici, priuantur officiis, & beneficiis. Nec pariter hunc canonem incurrunt falſantes litteras Nuncij Apoſtolici, Datarij, Vicecancellarij, cum hæ non ſint litteræ Papæ, ex Toleto l. 1. c. 22. Graff. num. 96. Palud. l. 3. d. 18. q. 3. art. 2. Nauarr. c. 21. num. 6. Alterio hic, verſ. Hinc. Immò nec falſantes litteras Papæ, quæ iam euanuerunt, ſi remanent inutiles, vt prius. Secus ſi illa falſitate redderentur vtiles. ex Syl. excommunicatio 7. §. 4. num. 10. Vgolin. hoc loco, Rich. 4. d. 18. art. 12. quæſt. 4. Nau. c. 17. num. 169. Anton. 3. p. t. 24. cap. 16. Felin. c. ex parte. §. ſtylus. n. 20. de reſcript. Neque ſi dictas litteras quis falſet, antequam ſint ſigillatæ, & penitus abſolutæ, cum nondum verè dici poſſint litteræ Apoſtolicæ, Alterius. c. 4. dub. 6. Vgolinus, Duardus hic. quæſt. 6. num. 2. & conſtat ex illis verbis canonis. *Aut de mandato eiuſdem Rom. Pontificis ſignatarum.* Neque impetrans litteras ſubreptitias, tacendo veritatem, vel ſuggerendo Papæ falſum, comprehenditur hoc canone, ex Rich. Syl. Nau. locis cit. Caiet. excõmunicatio. c. 26. Tolet. l. 1. c. 22. Alterio. c. 4. dub. 4. Suarez. num. 50. Graff. num. 88. cum non ſint mutatæ, ſed iaceant, vt datæ ſunt ex Curia. Nec denique hoc canone comprehenditur qui litteris Apoſt. per alium falſatis, vel falsò ſignatis vtitur, quod aliud ſit falſare litteras, aliud vti falſatis, & hic ſit ſolum ſermo de falſantibus, & fabricantibus litteras falſas. Vtentes verò falſis ſi ſint laici excommunicantur. c. cit. Ad falſariorum. de crim. falſi. ſi Clerici, priuantur officiis, & beneficiis, vt dictum eſt, & ſentit Syl. Caiet. c. 26. Nauar. c. 27. num. 62. Alterius. c. 4. dub. 5. Suarez. num. 48.

Secunda actio prohibita, eſt fabricatio falſarum litterarum Apoſtolicarum ſiue litteræ & ſigillum ſint adulterinæ, ſiue ſigillum ſit quidem verum, ſed aliunde extractum, & falſis litteris appenſum. de quibus c. licet. de crim. falſi. ſiue non extractum aliunde, ſed ſignatio ſit illegitimè facta, vt cum falsò ſignantur ſupplicationes Apoſtolicæ ſub nomine Rom. Pontificis, ſeu Vicecancellarij, aut gerentium eorum vices, ſed non de licentia, ſeu mandato prædictorum, ex cit. c. licet. §. illos quoque. & Vgolino.

THEOREMA 416.

HVius ſeptimi Canonis materia eſt eadem ac Conſtitutionis Nicolai V. quam expoſuimus Theorem. 102. nempe ſacrilegium quorumcunque infidelibus Chriſtiani nominis hoſtibus, aut hæreticis expreſsè, vel nominatim à Sede Apoſtolica declaratis impugnantibus Catholicos, ſubminiſtrantium arma, equos, lignamina, & reliqua ad belli vſum neceſſaria. Eiſdemque per ſe, vel alios nunciantium, quæ concernunt reipubl. Chriſtianæ ſtatum, & quæ apud Chriſtianos fiunt, in eorum damnum. Illiſque tertiò auxilium, conſilium, & fauorem ad id quomodolibet præſtantium. non obſtantibus priuilegiis quibuſcunque. eaque etiam de re agi-

tur. c. ita quorumdam. de Iudæis. & ibidem c. ſignificauit. c. quod olim. c. ad liberandum. extrauag. Ioan. XXII. *copioſius*, & extrauag. *multa mentis*. in extrauag.communibus. tit. de Iudæis. Quare hæc excommunicatio antiqua eſt, eiuſque meminit Gloſſa Clement.I.de Iudiciis.& vindicatur etiam ſcelus hoc legibus ciuilibus, vt notaui Theor. 102. Videnduſque Nauar. tom.4.c.ita quorundam.de Iudæis. Not.1.num.8.

Porrò cum Saraceni nomen aliquando ſit gentis à Saraca Arabiæ vrbe, aliquando ſectæ ex Theor. 73. hoc loco ſignificat omnes, qui impiæ, & nefariæ ſectæ Mahometis inhærent, ſiue Turcæ ſint, ſiue Perſæ, ſiue Tartari, ſeu Africani, & Mauri, in Chriſtianæ religionis odium tamquam eius hoſtes, actu vel habitu Chriſtianos impugnantes, vt etiam capi ſolet in toto iure canonico, vt aduertit etiam Azor. t. 1. l.8. c. 23. quare Pontifex hoc canone 7.per Turcas,& Saracenos intelligit omnes gentes, quæ Mahometis impietatem ſectantur.

Quæres an eadem deferentes ad Ethnicos, ſeu Paganos comprehendantur hoc canone. Reſpond.licet non contineantur nomine Saracenorum, ſi tamen actu, vel habitu bellum cum Chriſtianis gerunt, eis vetita deferentes eſſe pariter excommunicatos cum Canon dicat. & alios Chriſtiani nominis hoſtes, & inimicos, vel hæreticos, &c. quo circa hæc etiã deferentes Iudæis eadem de cauſa, excommunicationem incurrunt. Nau. c. ita quorundam. de Iudæis not.4. num.17. ſin verò ſint Chriſtianorum amici, vt ſunt in India Orientali plures, tranſmittentes, vel deferentes talia, non incurrunt. ex Azor loco cit. quæſt. 4. Alterio hoc loco.c.2.

Sed quid, ſi deferantur quidem arma ad Saracenos, ſed illos, qui Chriſtianos iuuant contra alios Saracenos, aut Paganos bellum gerentes? Reſpond. Azor quæſt.8. Alterius c. 2. quæſt.4. Nauarr. vbi ſupra Not.4. num.15. non eſſe locum excõmunicationi. licet enim ſint Saraceni, Chriſtiani tamen opem, & auxilium ferunt contra Chriſtianorum inimicos; idcirco ſi poteſt Chriſtianus, Turcas, & Saracenos in ſuum auxilium vocare, ex Caiet. 2. 2. quæſt. 40. art.1. Valentia d.3. quæſt. 16. puncto 2. verſ.4.Molina d. 112. Duardo. l.2. can.1. quæſt.36. num. 18. & patet ex Ioſaphat. l.4. Reg. cap.3. etiam prius conſulto Domino,& Machabæis.l.1.c.8.inito fœdere cum Romanis.liberum quoque eidem erit, eis arma,& equos miniſtrare, quibus adiuuetur.

Donantes vel vendentes, ſeu deferentes prædicta Saracenis degentibus in terris Chriſtianorum non comprehenduntur hoc canone, quando illis impugnare non valent Chriſtianos,& Catholicos. ſecus ſi probabile ſit data occaſione illis vſuros contra Catholicos vel tranſmiſſuros extra Imperium Principum fidelium ad Saracenos hoſtes Chriſtianorum, vt facilè contingere poteſt in Vngaria, & aliis Prouinciis vicinis.cum enim tunc non ceſſet ratio legis, nec lex ipſa ceſſabit, ex Azor. q.7. Vgolin. num. 8. Sayro c. 11. n.26. Nauar. c. ita quorumdam. not. 4. num.14.& not.10. num. 41. de Iudæis. Alterio hic c.2. q.3. Duardo quæſt.7.& 18.

Tranſ

Tranſmittentes autem eadem Chriſtianis in Saracenorum terras, vt ea occulta teneant in perniciem Saracenorum, non incurrunt excommunicationem, cum non tradant Saracenis, ſed Chriſtianis in illorum perniciem; vt ſi Chriſtianus Princeps fidelibus in Epirum arma tranſmitteret, ex Azor quæſt. 6. Alterio hic. cap. 3. Secus ſi tranſmitterētur Chriſtianis venditurus Saracenis, Azor q. 5. Vgolin. num. 6. Alterius cap. 3. Nauar. d. not. 4. num. 2. Duardus q. 6. cum verè mediatè ſint delata hoſtibus, & Saraceni illa ad libitum habere poſſint ad Chriſtianos impugnandos.

Vendentes arma infidelibus in terris Chriſtianorum, non comprehenduntur hoc canone, ex Tolet. l. 1. cap. 23. num. 3. Caiet. excom. cap. 20. Nauarr. not. 10. n. 41. Sayro num. 26. cum in pœnalibus verbâ ſint propriè interpretanda, & vendere hæc in terris Chriſtianorum non ſit deferre, vel tranſmittere infidelibus, licet oppoſitum ſentiat Alterius. c. 3. quæſt. 4. & Duardus. quæſt. 18. ſi vendens credat, aut credere debeat ea tranſmittenda ad terras infidelium.

Nautæ quoque deferentes à Chriſtianis Prouinciis Saracenos cum ſuis armis ad illorum terras, non ſunt excommunicati ex Sylu. excom. 7. num. 64. verſ. nec tertiò. Angel. excom. 5. caſu 21. Nauarr. not. 8. num. 28. 29. cum non dicantur deferre arma, ſed homines.

Equorum verò nomine tam mares, quam fœminæ intelligūtur. l. 1. ff. de verb. ſig. & Rebuffo hoc loco, ſiue apti ſint ad præliandum, ſiue ad Sarcinas deferendas, currus trahendos; vel etiam pulli, cum ſuo tempore contra Chriſtianos inſeruire poſſint; ſiue claudi, debiles, morboſi, cum ſit verbum generale, & tales equi curari poſſint. nec refert an Chriſtiani tales morboſos emerint ab ipſis hoſtibus, & curauerint; fortes enim effecti licitè non poſſunt eiſdem iterum donari, & vendi, ſicut nec cæteri. Nauarr. cap. 27. num. 63. verſu 3. Sayrus cap. 11. num. 27. Azor. p. 1. l. 8. cap. 23. q. 9. Vgolin. hic. Alterius cap. 7. Duardus q. 19. Graff. num. 101.

Dubitari poteſt de Mulis, Camelis, Aſinis, cum non ſint equi. Sentiunt tamen hæc ſubminiſtrantes hoſtibus comprehendi hoc canone Suarez d. 21. num. 52. Graff. num. 101. Sayrus cap. 11. num. 27. Alterius. cap. 7. Duardus. quæſt. 19. quod etiam concedit Nauarr. cap. Ita quorundam. cap. 5. num. 27. ſi adſit mala intentio, vt cōtra Chriſtianos deſeruiant, quæ exceptio cæteris non placet, cum ex Sylu. excom. 7. in his prohibitis attendi debeat res delata, & non intentio. Simpliciter itaque in Canonem incidunt ob illam clauſulam (*aliaq́ huiuſmodi, quibus Chriſtianos*, &c.) cum hæc animalia plurimum in bello iuuent. ob quam etiam clauſulam docet Vgolinus hic, & Suarez num. 53. prohiberi etiam delationem habenarum, ſellarum, cingulorum, ſolearum, quibus equorum vngulæ muniuntur, curruum, & ſimilium. & meritò, cum acceſſorium ſequatur naturam principalis. cap. acceſſorium. de reg. iur. l. 6.

Per arma ex Rebuffo hoc loco. Suarez num. 53. Tolet. cap. 23. n. 5. Syl. excom. 7. num. 59. Tabien. excom. 6. num. 1. Sayro cap. 11. n. 28.

Nauarr. not.5. n.13. Graff. n.102. Azor.p.1.l.8. cap.23. quæſt.10. intelligere debemus, tum offenſiua, haſtas, gladios, ſcloperos, bombardas, balyſtas; tela, globos, ollas igneas, & ſimilia, non autem gladios ad panem ſcindendum, acus, nouacula, falces, ſcalpella, cum hæc non ſint inſtrumenta bellica, niſi in tanta quantitate deferrentur, vt eſſe poſſent materia inſtrumentorum militarium, ex Panorm. in c. Clerici.1.de vit. & honeſt. cler. Nauar. not.5.n.12. & 25. tum defenſiua, loricas, galeas, ſcuta. l.armorum. ff. de verb. ſig. & l.3. §. armis. ff. de vi, & vi arm.

Ferri quoque appellatione intelligitur non tantum factum, & formatum iam ſub quacumque forma, ſed & infectum, dum eſt rudis, & impolita maſſa, iuxta. l. Nemp. Cod. quæ res exportari non debeant. Quid de ipſa vena ferri? Nauarr. cit. cap. ita quorundam. de Iudæis. Not.6.num.9.& in Manuali cap. 27. num. 63. Duardus q.21. num.4. Alterius cap.6.dub.2. Graff. num. 103. negant compreprehendi ſub ferro infecto. Oppoſitum ſentit Sylu. excom. 7. nu.59. Suarez num. 55. Vgolinus hic. v. ferrum. num. 4. Sayrus num. 25. Azor cit. cap.23. q.11. tum quòd vena ferri ſit formaliter ferrum, etſi cum terra permixtum, cum liquefactione ſolum congregentur omogenea, & ſegregentur heterogenea. Tum quia inutilis redderetur hæc prohibitio delationis ferri, ſi liceret deferri venam ferri; ea enim habita, facilè & ferrum, & Chalybem, & arma contra Chriſtianos infideles conficerent. Sed res minoris eſt momenti. nam licet vena ferri formaliter non eſſet ferrum, eam tamen deferentes ad Saracenos excommunicati eſſent ob ſequentem clauſulam, ac ipſam materiam eorundem quancumque & alia vſui bellico idonea.

Prohibetur etiam delatio fili ferri, eiuſdemque tranſmiſſio. quod dicitur additum à Paulo III. & non habetur in bulla Clementis VII. vſus eius in bello eſſe poteſt in bellicis inſtrumentis firmandis, & reſarciendis, in conficiendis catenulis, quæ ex ſclopis, & bombardis emiſſæ ſolent exercitibus magnam perniciem importare. Sic etiam ſtamni, cum ex eo fieri poſſint ſcloporum globuli, vt fiunt ex plumbo, quod ſtamnum nigrum dicitur; & cum ære mixtum fiat cuprum, materia bombardarum, aliiſque vſibus queat inſeruire. Sic etiam delatio chalybis, qui potiſſimum adhibetur in armis fabricandis, eſtque genus ferri purioris noua liquatione. Et cæterorum metallorum, de quibus Iſidorus. l. 16. cap. 16. etym. Luc. de Penna in Rubr. Cod. de metall. l.11. Plinius.l.34. Rodulphus Agricola. de foſſilibus.

Dubitabis, an ſi quis ad Saracenos, &c. deferat ferream ſartaginem, vel ollam ex ære, ferro, cupro, incidat in hunc Canonem? Exiſtimo non incidere ex leuitate materiæ; ſecus ſi in ea quantitate deferret, vt probabiliter credere teneretur futurum, vt iis infideles vterentur ad bellica inſtrumenta facienda aduerſus Chriſtianos, vt de gladiolis, & ſimilibus dictum eſt. de qua re Abbas in cap. clerici. de vit. & honeſt. cler. Sayrus. l.3. cap.11. num.22. Alterius d.8. l.5. cap.7.

Sed vtrum argentum, & aurum conflatum in pecuniam hoc loco veniant etiam nomine metallorum, quæ hic prohibentur ad hoſtes nominis Chriſtiani deferri? dubitandi ratio eſt, quia communi vſu loquendi pecunia non venit metalli nomine. l. cum aurum. l. Quintus Mutius 2. §. 1. ff. de aur. & arg. leg. Reſpondet Suarez. n. 54. aurum, & argentum poſſe habere & rationem materiæ armorum, vt ſi fierent ex eis loricæ, vt olim factæ ſunt, ex Machabæorum hiſtoria, quo caſu metalli nomine comprehenderentur, vt etiam materiæ armorum; & rationem formalem pecuniæ, quæ eſt generale inſtrumentum ad cõtractus omnes contrahendos. eóque caſu ad prædictos hoſtes tranſmittens pecunias incurreret excommunicationem latã verbis illis generalibus, *aliaq́ huiuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant*; cum pecuniæ ſint nerui belli. & illis. *ad id auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtant.* Excipitur tamen debitor, ſi pecuniam reddat v. g. vel ſi Saracenorum imperio ſubditus, aut hæreticorum, debito tempore tributum ſoluat, ex Vgolino n. 5. & Duardo quæſt. 22. num. 8. aut ſi Chriſtianus Princeps non valens viribus hoſtium reſiſtere, bellum pecunia à Turcis redimat.

Quæres quænam intelligantur per inſtrumenta bellica? Non intelliguntur bombardæ, & ſimilia, cum comprehendantur armorum nomine; ſed tubæ, fiſtulæ, cornua, timpana, quibus excitantur ad pugnam milites, ex Nauarr. c. 27. num. 63. §. ſexta. Sayro cap. 11. num. 30. corui, id eſt manus ferreæ ad retinendas naues, ne poſſint effugere, ſcalæ ad muros, & naues conſcendendas, currus, &c. ex Alterio cap. 7. Vgolino hic. v. bellica inſtrumenta. Duardo q. 24.

Appellatione verò lignaminum intellige non ſolum, quæ inſeruire poſſunt ad triremes, & naues fabricandas, quorum eſt mentio, cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. de Iudæis. extrauag. copioſus. Io. 22. & extrauag. multa. inter communes de Iudæis; ſed etiam ea, quibus ædificari poſſunt inſtrumenta bellica, offenſiua, & defenſiua, & rotæ ad vehenda tormenta bellica, currus, ſcalæ, &c. cum dicatur, lignamina (indefinitè) quibus Turcæ Chriſtianos impugnant, & non fiat reſtrictio ad lignamina apta nauibus, & triremibus fabricandis, ideo hæc etiã deferentes erunt excommunicati ex Vgolino, Alterio, Duardo q. 25. Tolet. cap. 23. num. 6. Azor c. 23. cit. quæſt. 12. Secus ſi ſolum deferant ad panem coquendum, & ſimilia miniſteria domeſtica, ex Syl. excom. 7. num. 56. Tolet. loco cit. Tabiena excom. 6. num. 3. Angel. excom. 5. §. 1. Nauarr. cap. 27. num. 63. verſu. ſexta. Etſi etiam in eis deferendis poſſit quis aliquando in eandem excommunicationem incidere, vt ſi deferat tempore belli, ad comburenda Chriſtianorum caſtra, & vrbes; ad erigendum contra eoſdem Turcarum aggeres & vallum, ex citatis auctoribus.

Dubium eſt de ipſiſmet nauibus, & triremibus, num ſub lignaminum nomine contineantur. Negat Caiet. excom. cap. 20. & Duardus quæſt. 26. quod appellatione lignaminum non veniant confecta, & conſtructa ex eis. licet eas defe

deferentes incidant in excommunicationem ob actionem illius clauſulæ. *& alia huiuſmodi, quibus Christianos impugnent.* Affirmant autem Nauar. cap. ita quorundam. de Iudæis not. 7. num. 14. & 20. Sayrus c. 11. num. 31. Toler. Vgolin. Alterius, quia, qui defert triremes, lignamina triremium defert, & non qualiacumque, ſed iam in triremes compacta, & commodiora ad bellum, cumque Pontifex vetet ſub excommunicatione materiam rei artificialis, ne res ipſa haberi poſſit, à fortiori vetat rem ipſam iam factam, iuxta axioma illud Ariſt. 1. poſt. cap. 2. *propter quod vnumquodq; tale, & illud magis.* In ſpecie autem naues, triremes, & machinas infidelibus vendi vetuit Innoc. III. c. ad liberandam, de Iudæis. vt & docentibus Barbaros eas conſtruere, Honorius, & Theodoſius. l. is qui. Cod. de pœnis. capitale ſupplicium conſtituerunt.

Prohibita eſt etiam à Paulo III. delatio cannabis, qui velorum materia eſſe ſolet, & funium, & ſcalarum nauigiorum, nec non funium ipſorum deportatio ex qualibet materia, puta lino, ſtuppa, lana, herba, immo materiæ eorumdem, qui vſui eſſe poſſunt in bello, ex Nauar. cap. 27. num. 63. Azor loco cit. Sayro num. 32. Vgolino, Alterio hic cap. 7. & reliquorum huiuſmodi, & ſulphuris, nitri, & ſimilium, quibus Turcæ impugnant Chriſtianos.

Secundo loco ex inſtituto Greg. XIII. vetat hoc eodem §. 7. per ſe, vel alios Catholicæ religionis hoſtes certiores reddere de rebus concernentibus ſtatum Chriſtianæ religionis in eiuſdem perniciem. & ad incurrendam hanc excommunicationem duo requiruntur. Primò, vt hoſtes prædictos certiores reddant de concernentibus Ciuitatis, Prouinciæ, Regni, ſeu Reipub. Chriſtianæ ſtatu, ex Vgolino hic, Duardo q. 30. Graff. num. 105. Sayro cap. 11. num. 35. Alterio. cap. 9. Secus ſi certiores fiant de mercatura, & ſimilibus non pertinentibus ad ſtatum religionis. Secundò, vt quod nunciatur, cedat in damnum Chriſtianorum, vt ſi Chriſtiani exercitus molientis inuadere Turcas, aut hæreticos, nutu, ſigno, verbo, litteris, nunciis, quis eos moneat. quod etiam crimen leges ciuiles capitali pœna puniunt. l. omne delictum. §. exploratores. ff. de re militari. aut doceat caſtrum aliquod Chriſtianorum malè cuſtodiri, non eſſe munitum, tali tempore, aut via poſſe occupari. mittentes tamen litteras, vel nuncios, ſicut nec actu ferentes excommunicationem incurrunt, niſi litteræ, aut ſecreta deuenerint ad hoſtes; ideo ſi litteræ in via amiſſæ fuerint, vel nuncij capti, antequam ad hoſtes peruenerint, nondum in excommunicatione ſunt, etſi iam peccauerint, vt docet Vgolinus, & ideo abſolui poterunt, quod nondum ſecreta hoſtibus ſint patefacta. Secus verò, ſi prædicta ſecreta fuerint infidelibus reuelata, licet nihil damni Chriſtianis actu ſequatur quippe cum illico ex reuelatione, nulla alia expectata conditione, incurratur excommunicatio, ſi res reuelata ſolet hoſtes mouere ad Chriſtianos impugnandos.

Quid ſi quæ reuelantur, iam nota erant hoſtibus? Reſpond. Alterius meo iudicio optimè. cap. 9. & Vgolinus (quidquid ſenſerit Duardus

Duardus quæſt.33.) etiam eo caſu reuelantem, excommunicationem contrahere, licet hæc denunciatio per accidens, actu nihil obfuérit. Inſpicienda eſt enim actio principalis, quæ prohibetur, nempe denunciare infidelibus res ſpectantes ad ſtatum reip. Chriſtianæ, quæ in eiuſdem perniciem ſolent vergere, quod ſanè fit etiam in propoſito caſu. fuit enim per accidens, vt ea iam eſſent hoſtibus manifeſta. aliàs etiam arma, & equos deferentes ad eoſdem (ſi actu iis fideles non impugnantur) excommunicationem non contraherent, cum pariter addatur. *quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant.*

Quæres an ſi Chriſtiani ab hoſtibus in quæſtione torti, vt reuelent res pertinentes ad ſtatum Chriſtianæ religionis, ſi propalent, incidant ne in hanc excommunicationē? Affirmat Vgolinus, & Alterius. cap.9. quæſt.2. quia reuelando prædicta bullam violent, & iure naturali ſit potius priuato moriendum, quàm Chriſtianæ reipublicæ præiudicandum, cum commune bonum ſit anteponendum priuato. Negat Duardus q.32. quòd, qui vi tormentorum coacti huiuſmodi ſecreta nociua manifeſtant, ſecūndum rigorem ſermonis non dicantur facere hoſtes certiores, quod hoc Canone prohibetur, vt eſt, cum quis nuncio. v.g. aut litteris alteri aliquid nunciat, ſed potius ſit hoſtes tormentorum vi ſecreta ab eis extorquere. l. edictum ff. de quæſt. vnde eſto prædicti mortaliter peccent contra ius naturale, quo tenemur propter Deum, & religionem mortem ipſam, ſi neceſſe ſit, contemnere, non video tamen adhuc cur ſit neceſſe ad hos etiam miſeros extendere excommunicationem cum ex proprietate verborum non conſtet includi, & in pœnalibus ſtricta facienda ſit interpretatio.

Tertiò denique ad eos Pontifex extēdit excommunicationem, qui iiſdem (hoſtibus ſcilicet, & non Chriſtianis, reuelantibus, ex Suarez nu.57. Duardo quæſt 34. num. vlt. Alterio cap. 10. & Vgolino) auxilium, conſilium, vel fauorem ad id (nempe damnum, & perniciem Catholicæ religionis) quomodolibet præſtant. ſiue directè, vt ſubminiſtrando infidelibus milites, magiſtros nauium, & armorum, &c. ſiue indirectè, vt ſi Princeps, è ſuis portubus extrahi deferenda ad Saracenos cōtra Chriſtianos patiatur, vel ſinat hoſtes per ſuas terras in Chriſtianorū perniciem tranſire, cum eos prohibere poſſit, vel eos defendat, cōmeatum præſtet, præberíue conſentiat, vel ratum habeat. ex Vgolino. Quare ex citatis horum verborum ſenſus eſt, excommunicari, etiam tertio loco omnes, qui quomodolibet dant auxilium, conſilium, & fauorem Saracenis, & hæreticis in Catholicorum damnum. non autem ille, in excōmunicationem incidere omnes illos, qui auxilium dant, conſilium, & fauorem Chriſtianis, vt aperiant ſecreta Catholicæ reip. infidelibus. ex hoc ſequitur excommunicationem ex cauſa reuelationis comprehēdere ſolum ipſos reuelantes, non autem dantes ad id auxilium, conſilium, & fauorem. Et ſanè prior ſenſus magis religioni fauet, & conformior eſt iuri communi, dum agit de conſulentibus, auxiliantibus, fauentibúſque prædictis hæreticis, & infide

infidelibus contra Catholicos. vt cap. quod olim. cap. ad liberandam. de Iudæis. & Io. XXII. extrauag. *Copioſus*, & extrauag. *Multa*. de Iudæis in communibus.

Sed eſt hoc loco grauis difficultas, an Chriſtiani à Turcis capti, & remigio addicti, ſi verberum, cruciatuum, & mortis timore iuſſi remigent contra Chriſtianos, vel in bello hoſtes iuuent ad munienda caſtra, ædificanda propugnacula, vallum, pontes aduerſus Chriſtianos peccent mortaliter, & incurrant cenſuram hanc latam contra auxiliantes hoſtes Chriſtianorum? Qua in re dicendum primò, quoad peccatum mortale ſententiam eſſe Nauar. cap. 27. n. 63. & cap. Ita quorundam. de Iudæis. not. 11. num. 9. 11. 14. 18. & Conſil. 31. de ſent. excommunicationis. Toleti. l. 1. cap. 24. Pedrazæ præcepto. 7. nu. 29. Suarez de 21. ſect. 2. num. 60. & ſeq. Graff. p. 1. l. 4. c. 18. num. 69. Vgolini hoc loco §. 7. Sayri l. 3. cap. 7. num. 8. Comitoli t. 1. l. 5. quæſt. 8. Salas de legg. d. 11. ſect. 1. num. 5. eos peccare mortaliter, quòd cooperentur ad mortale peccatum hoſtium, contra Chriſtianos, ſicut, qui daret auxilium volenti aliquem occidere, quod neque etiam mortis metu licet: Oppoſitū probabilius videri Molinæ d. 115. Cordubæ in ſum. q. 173. P. Nauar. l. 3. de reſtit. cap. 4. n. 62. Azorio t. 1. l. 2. cap. 17. quæſt. 6. & l. 8. cap. 23. quæſt. 17. & t. 3. l. 2. c. 3. Emanueli Sà. v. peccatum. num. 9. Alterio d. 8. l. 1. cap. 10. Duardo can. 5. quæſt. 13. Sanchez l. 1. de matrim. d. 31. Lopez p. 1. cap. 60. Leſſio l. 2. cap. 9. dub. 18. num. 122. & cap. 13. dub. 3. nū. 30. Vazquez. de reſtit. cap. 9. §. 1. Bonac. de reſtit. d. 1. quæſt. 2. p. 10. prop. 1. n. 4. Tum quia non peccant neque contra iuſtitiam, cum remigatio non ſit actio ſua natura Chriſtianis pernicioſa, ſed indifferens, ſicut aurigatio, cum nihil ſit aliud, quàm delatio nauis, & triremis per mare, qua Turcæ bene, & malè vti poſſunt. quod autem in Chriſtianorum damnum cedat, eſt ex malitia Turcarum. ideo captiui ſuppliciis remigare coacti, cum id non ſpontè faciant, non cenſentur cooperari in Chriſtianorum damnum, ſicut nec qui timore mortis reddit enſem depoſitum furioſo cenſetur cooperari ad necē, quam furioſus vult inferre inimico. & auriga, qui dominam vehit ad locum adulterij, non cenſetur ei cooperari, eodem Nauarr. teſte, qui etiam excuſat ſeruam, quæ iubente domina; eius amaſio oſtium aperit, & lectum ſternit dormituro cum domina, & c. de pœnit. & remiſſ. conſil. 6. & in Man. cap. 17. num. 95. eò quod non omnis iuuans eum, qui peccat, dicatur peccantem iuuare, adeo vt etiam ipſe peccet, etſi in eo iuuet, ſine quo ille non peccaret, ſicut v. g. non meretricaretur meretrix, niſi comederet, biberet, veſtes haberet, domum habitaret, & tamen non ob id peccat, qui ei vendit panem, vinum, veſtes, & locat domum. & l. 4. reg. cap. 4. non peccabat Nahaman, dum Principi ſuo idola colenti inſeruiens, & illius imbecillitatem ſuſtentans, vnà cum eo ſe inclinabat. quare idem dicendum de remigibus, & ferentibus ſcalas, ſarcinas, pontes, &c. Secus de iis, qui ænea tormenta in Chriſtianos dirigunt, & explodunt, & pugnant, quia directè inferunt

runt damnum: Neque peccant contra charitatem, cũ nemo obligetur ex charitate exponere ſuam vitam mortis periculo, vt ſeruet vitam, & bona proximi præſertim cum probabiliſſimum ſit, id fruſtra futurum. licet enim vnus, aut pauci ceſſarent, cæteris tamẽ remigantibus, æquè Chriſtianis damnum eueniret. Si quis tamen putaret ſuo exemplo, & cohortatione poſſe obtinere, vt ceſſarent omnes, & conſequenter impedituros graue damnum Chriſtianæ claſſis, Ciuitatis, regni, is tunc ex Charitate teneretur, etiam cum mortis periculo ceſſare, ex Molina, Azorio, Leſſio, cum bonum publicum præualeat priuato, ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 25. art. 4. Secus ſi damnum non ſit futurum magnum. Tum quia praxis ſacerdotum, qui in Africa, & alibi curam Chriſtianorum gerunt; id confirmat, cum eorum excipiant confeſſiones, & ad Euchariſtiam accedentes recipiant, quamuis non proponant abſtinere à remigando. Non imminente autem periculo mortis, aut notabilis detrimenti, tenentur remiges iſta vitare, quia illa verè cedunt in Chriſtianorum damnum (etſi alterius malitia) cum vnuſquiſque ſi commodè poſſit, teneatur impedire damna, quæ iniuſtè proximis inferuntur, nedum non cooperari, etiam per accidens, ad illa, ex Molina, Azor, & aliis. Ad argumentum autem prioris ſententiæ, reſpondetur remigationem eſſe actionem non per ſe, & intrinſecè malam, ſed indifferentem. vnde non comprehenditur ſub illa regula, *non ſunt facienda mala, vt eueniant bona.* ob id non dicuntur Chriſtiani remiges cooperari iniuſtæ actioni Turcarum bellantium contra fideles, aut eis opitulari, ſed potius dici debent ſuum exequi munus indifferens, licet ab hoſtibus ordinetur ad malum finem, intentioni remigum omninò repugnãtem. ita Molina, Azor, Pet. Nau. Alterius, & alij.

Dicendum ſecundò quoad excommunicationem, multo minus remiges prędictos incidere in hanc excommunicationem, cum non incurratur excommunicatio abſque peccato mortali, quod etiam ſentiunt multi ex iis, qui ſenſerant eos peccare mortaliter iuxta priorem opinionem, vt Nauarr. c. 27. num. 63. & cap. ita quorundam not. 11. num. 18. de iudæis, Toletus, Paulus Comitolus, Graff can. 3. num. 69. Sayrus cap. 7. num. 8. Pedraza præcepto 7. num. 29. licet eorum aliqui velint prędictos non effugere excommunicationem. c. ita quorundam. citati, quæ non reſeruatur. quamuis Suarez ſentiat eſſe eandem rationem vtriuſque. Illorum fundamentum eſt, quia non ſit credendum Eccleſiam piam matrem velle, in tali mortis periculo excommunicare remigantes, cum humana præcepta non ſoleant tam arctè obligare.

Tandem reuocantur omnia priuilegia, quibuſuis Principibus, Dominis, perſonis priuatis, & Rebuſpub. conceſſa ab Apoſtolica Sede, quorum aliqua refert D. Antoninus. 3. p. cap. 10. Tab. excom. 6. n. 5. Sylu. excom. 7. num. 58. Toletus l. 1. cap. 23. num. 10. Sayrus. l. 3. cap. 11. num. 36. Negat autem Toletus ibidem hoc §. derogari priuilegiis aliquibus conceſſis à Sede Apoſt. exercendi cum infidelibus (exceptis armis, ferro, &c.) com-

mercia vetita alioquin iure communi. cit. cap. ita quorundam. & cap. quod olim. & cap. ſignificamus. de Iudæis. & extrauagant. *multa mentis*. eodem tit.cum de deferentibus merces, & ſimilia,nulla fiat hoc loco mentio; ſed ſolum tollantur priuilegia, ſi quæ conceſſa ſint, deferendi arma, & alia prohibita; ad bellum idonea. Videndus Nauar.cap.ita quorundam. de Iudæis not.1. num.13. Alterius cap.11. d.8. l.5. Syl. loco citato.

THEOREMA 417.

EXcommunicantur §. 8. impedientes, cuiuſcumque ſint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & ſtatus, tam Eccleſiaſtici, quàm ſæculares, deferri victualia, & alia neceſſaria ad Rom. Curiam, & cenſura hæc reperitur etiam lata in bulla cœnæ Martini V. apud S. Antonin. 3. p. t.24. cap.72. quare excommunicatio eſt vniuerſalis, cum Chriſtianos omnes contrafacientes comprehendat.

Actiones principales prohibitæ ſunt hæ.Prima,impedire.v.g.blanditiis, precibus, fallaciis, mendaciis, machinatione, ad Rom. Curiam deferentes victualia, & alia neceſſaria, equos, mulos, hordeum, fænum, ligna, veſtes, calciamenta, medicinas, iuxta. l. v. victus. & l. cætera. ff. de verb. ſig. & ſimilia, vt ſi quis mentiendo itinera non eſſe tuta à latronibus, reuocet aliquem ab his deferendis. Secundò, inuadere deferentes. eſt autem inuadere, cum quis vi, & impetu aliquẽ aggreditur, vt eum cogat ab huiuſmodi delatione deſiſtere. Per Curiam autem Rom. non intelligitur Roma, vel Romanus populus, ſed locus, vbi ſic Sedes Apoſt. ſiue Roma ſit, ſiue locus alius, & vt Curia dicta eſt à cura, ita à Curia dicti ſunt Curiales; & ſunt ij, qui ibidem Papæ negotia curant, & tractant, ex Caiet. Toleto, Alterio l. 5. d.9. cap. 1. & hæ duæ actiones ſunt contra perſonas ipſas adducentes, ſequentes ſunt contra res ipſas, adducendas videlicet. Tertiò, prohibere ne prædicta ad curiam adducantur, vt ſi quis præcipiat, ne ſimilia deferantur. Quartò, reipſa impedire prædictarum rerum adductionem, vel ſaltem. Quintò, perturbare,confundere,ac difficultates excitare, ne quæ parabatur delatio, effectum conſequatur. ob id hac excommunicatione & perſonis adducentibus, & rebus afferendis prouidetur, vt notât Caiet. v. excommunicatio.cap.19.Sayrus l.3. cap.12. num. 2. Alterius l. 5. d.9. initio, & cap.3. Sed in impedimentis exhibitis adducentibus, incurretur prędicta cenſura,quamuis adducentes non deſtiterint à neceſſariarũ rerum adductione ad Curiam;In exhibitis autem rerum ipſarum delationi, non eſt locus excommunicationi, & cenſuræ, niſi ſecuto effectu impedimenti, ita vt victualia, & alia neceſſaria, reipſa ad Curiam adducta non fuerint; quod v.g. prohibitum fuerit extrahi è ſuis terris, commodari iumenta ad ea deferenda,non conceſſus tranſitus, &c. Acceſſoria autem actio vnica eſt, defendere, vel protegere per ſe, vel per alios, illos, qui hæc committunt.

Illud tamen notandum primò eſt,in hac excommunicatione non comprehendi mandantes, ſed facientes, cum hi diuerſi ſint, ideo excom

excommunicans facientes non includit mandantes, ex Nauar. c.27. num.51. Caiet. v. excommunicatio in principio. Deinde nec ligari, qui ſolum per accidens impediunt adduci neceſſaria ad Curiam Romanam, v. g. ſi Prorex Neapolitanus, vt verè conſulat ſuæ ciuitati, prohibeat extractionem victualium, ex mox citandis. Sic neque ſi peſtis tempore prohibeat, ne quis reuerſurus, Romam eat, ex Caiet. excommunicatio. c. 19. Nauarr. c.27. num.64. Graff. num.110. vel ſi paterfamilias vetet filium Romam deferre frumenta, ob periculum latronum, vel meretricum, ex eodem Graffio, & ita in cæteris, quádo inuadens, vel impediens vtitur iure ſuo, & impedimentum eſt iuſtum, & legitimum, cum in hoc canone prohibeatur ſolum iniuſta inuaſio, & impedimentum. Videndus Baldus. l. 1. Cod. de his, quæ pœn. nom. Gloſſa. c. 1. v. inferatis. de ſtatu monach. Sayrus. l. 3. c. 12. num.4. Alterius l. 5. d. 9. c. 4. Suarez num. 63. 64.

Extat hac etiam de re. §. 2. in bulla Gregorij XIII. quæ incipit. *Inter.* in quo decreuit pœnam excommunicationis reſeruatæ, rebellionis, læſæ maieſtatis, amiſſionis feudorum, & ſuſpenſionis priuilegiorum, contra Barones, & alios, qui per ſe, vel alios directè, vel indirectè prohibent, aut perturbant, quo minus frumenta, aut fruges à quibuſuis perſonis Romã deferantur, vt dixi Theor. 341.

THEOREMA 418.

NOnus Canon, qui habebatur etiam in bulla Martini V. ex S. Anton. loco cit. & Syl. excommunicatio 7. n. 68. cótinet excommunicationem contra quoſcunque, qui ſua, aut aliorum opera interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent accedétes ad Apoſtol. Sedem, & recedentes ab ea: nec non omnes illos, qui nulla iuriſdictione ordinaria, aut delegata, à Papa, vel inferioribus Iudicibus ſuffulti, illam ſibi temere vendicantes ſimilia exercere audent contra eos, qui in prædicta curia morantur.

Vbi notandum eſt Primò, conſultò dictum eſſe. *ad Sedem Apoſt. accedentes, ſeu venientes*, non autem Romam, quod multi Romam ire poſſint, qui formaliter ad Sedem Apoſtolicam non eunt, ſed ad ſua particularia, & ſæcularia negotia peragenda. Et è contra aliquos ire ad Sedem Apoſtol. & non ire Romam, ſi cótingeret ſummum Pontificem, & eius Curiam Romæ non degere, vt notat Suarez num. 65. Tolet. libro 1. cap. 25. num. 2. Alterius c. 2. dub. 4. Nauarr. cap. 27. num. 65. Sayrus l. 3. cap. 13. num. 3. Voluit enim Pontifex prouidere ſecuritati eorum, qui coguntur pro ſuis negotiis formaliter cum Apoſtol. Sede, & Curia agere, ne veriti veniendo, vel recedendo aduerſariorum, & perditorum inſidias, ab itinere retrahantur. Ideo materia huius cenſuræ intelligi debet de euntibus formaliter ad Sedem Apoſtol. id eſt ad negotia, cauſas, & res pertinentes ad illam, pertractandas, vel quomodolibet gratia illius.

Notandum ſecundò, merito dictum eſſe *accedentes, & recedentes*, tum quia priuilegium datum ad eundum cenſetur etiam datum ad recedendum, Gloſſa. c. quia diuerſita

ſitatem. §. tempus etiam de cóceſſ. præb. & c. fin. de treuga, & pace. & l. miles, & l. qui mittuntur. ff. ex quibus cau. ma. Tum quia aliter non eſſet ſatis prouiſum accedentibus ad Sedem Apoſtol. ſi expeditis negotiis redeuntes offendi poſſent, cum iuxta Abbatem. in c. Ego N. de Iureiur. num. 5. non ſecurè veniat, qui tutò redire non poteſt. id tamen voluit Pontifex exprimere, vt tolleret omnem difficultatem. Incipit verò priuilegium, cum quis domo egreditur, & itineri ſe exponit intentione accedendi ad Rom. Curiam. c. conquerente. de Cler. peregr. ſtatim enim vocatur veniens ad Apoſtol. Curiam, & ideo ex tunc eſt ſub Apoſtolica protectione ſecurus. & è contra quis dicitur ab Apoſtol. Sede recedens ſtatim ac egreditur è loco, vbi dicta Sedes Apoſtol. moratur, & in quacumque itineris parte, quouſque completo itinere fuerit in patriam reuerſus. vnde ſi quis interim illum prædictis iniuriis afficiat, ſtatim contrahit huius canonis excommunicationem. Dubitabis an ſub hac particula venientium ad Sedem Apoſtol. & recedentium veniant etiam infideles, Iudæi, & hæretici. & ſimiliter etiam ſerui, & famuli, qui venientes in itinere comitantur? Et dicendum eſt prioribus quoque canonem fauere; tum quia ſimpliciter dicitur à Papa. *Venientes, & recedentes.* nec addit. *Chriſtianos*, aut *Catholicos.* ideo cum lex non diſtinguat, nec nos debemus diſtinguere. Tum quia pia mater Eccleſia benignè, & humaniter recipit, etiam infideles, & hæreticos ad ſe venientes. Quo ad famulos autem & ſeruos ſi principales ſine illis non poſſunt commodè venire ad Sedem Apoſt. ſerui etiam, & famuli ſecuritate gaudent, & qui eos lædit, incidit in excommunicationem vt conſtat ex c. licet. de priuileg. l. Gloſſa. ibidem. Felino. c. 2. de treuga, & pace. n. 1. aliàs priuilegium conceſſum Domino, remaneret inutile. Secus de iis, quorũ opera venientes non indigent, quamuis ſint comites itineris. vnde ſi quis talem offenderet, non incideret in excommunicationem.

Notandũ tertiò. Actiones principales prohibitæ ſunt, per ſe, vel alios interficere, mutilare, ſpoliare, capere, detinere venientes, & recedentes à Sede Apoſtol. aut eorum famulos. vnaquæque enim iſtarum actio ſiue fiat ab ipſo principali, ſiue opera alterius, eſt cauſa ſufficiens ad incurrendam excommunicationem (niſi ignoretur iter eſſe ratione Sedis Apoſtol. ex Couar. c. alma mater. p. 1. §. 10. num. 15. & Alterio c. 4.) quod clauſula initio diſpoſitionis poſita, referatur ad omnia ſequentia. c. ſecundò requiris. de Appell. & Dec. ibidem. & ſolum locum habet hæc excommunicatio in eo, qui has actiones prohibitas faceret, & qui eas mandaret, ſequuto effectu, non autem in conſulente, fauente, aut auxilium præſtante, contra quam antea eſſet in Greg. XIII. bulla, de qua re Alterius. l. 5. d. 10. c. 3. Quæres an ſi quis tales vulneraret cum magna ſanguinis effuſione, ſed ſine mutilatione, aut morte cenſendus eſſet excommunicatus. Reſpond. non. ſolet enim exprimere Pontifex percuſſionem, & vulnerationem, quando vult illos includere, vt conſtat ex §. 10. & 11. quod hoc loco non facit, etſi olim fieret.

Idem

Idem de eo, qui membrum debilitauit, ſed non mutilauit, ex Alterio.c.4. cum in pœnis ſit facienda mitior interpretatio.

Notandum quartò, ſequentibus verbis. *Nec non illos omnes,* &c. contineri alteram partem huius canonis. 9. qua cenſura extenditur ad eos, qui iniuſtas prædictas actiones exercerent in commorantes in Curia, non quidem ſimpliciter, ſed ea conditione, ſi id faciant prætextu Iuriſdictionis, quam nullam habent. Quare, qui res alicuius in Curia commorantis furatur, vel qui orta rixa talem interficit, non incurrit hanc excōmunicationem, quia id non facit auctoritatiuè, & tanquam exercens Iuriſdictionem, ſed vt perſona priuata.

Porrò in hac etiam parte non tantum comprehenduntur mandatarij, ſed etiam mandantes, vt notat Suarez. num.66. & Alterius. c. 5. duob. vltimo. ita vt ſit etiam ſubintelligenda clauſula initio poſita, nempe. *ſua, vel aliorum opera*, cum ſit vnus, & idem canon, & proprius modus exercendi illas actiones auctoritatiuè, & tamquam Iuriſdictionem habentis, proprium ſit, mandare potius, quàm per ſe ipſum exequi. etſi etiam executor incidat, quia exequitur iuſſa mandantis (niſi probabilis ignorantia illum excuſet) vt vnum ac idem ſit delictum mandantis, & mandatarij, qui opus exequitur.

THEOREMA 419.

VT liberum vnicuique ſit deuotionis, & peregrinationis gratia, limina Apoſtolorum SS. Petri, & Pauli more veterum, vt dictum eſt Theor. 358. 359. vt fecit Origenes anno 200. ex Euſebio. l. 6. hiſt. c. 11. Marius, Martha, Audifax, & Abachum anno 304. ex Vincentio in ſpeculo hiſt. l. 12. & Ant. 1. p. hiſt. t. 8. c. 9. Nicetus anno 391. ex D. Paulino epiſt. 10. Idem S. Paulinus anno 398. ex eiuſdem epiſtola ad Allethium. S. Seruatius anno 451. ex Gregorio Turonenſi. S. Amandus, & Humbertus anno 456. ex Surio die 7. Septembr. Oduardus Rex Angliæ anno 619. ex Paulo Diacono. S. Vnambertus anno 924. ex Surio die 5. Febr. in vita Bertulphi. c. 3. & 10. S. Brigita anno 1350. ab ipſomet Chriſto inuitata, ex Surio die 25. Iulij. & alij innumeri. quo in genere illud ſingulare, quod ex S. Ant. 3. p. ſcribit Horatius Turſellinus noſter l. 9. ann. 1300. occaſione Iubilæi à Bonifacio VIII. promulgati, eo anno non fuiſſe diem ferè, quin Roma exceperit hoſpitio 200. peregrinorum millia. Pontifex igitur hoc §. 10. fert excommunicationem in omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, & deprædantes Romipetas, ſeu peregrinantes ad vrbem deuotionis cauſa. in ea morantes, & ab ipſa recedentes; & dantes in his auxilium, conſilium, & fauorem. & olim contra offendentes eoſdem Romipetas lata etiam fuerat excommunicatio à Calixto III. in c. ſi quis Romipetas, & à Nicolao Papa. c. illi. 24. quæſt. 3. & Alexand. 3. c. innouamus. de treuga, & pace, licet abſolutio non reſeruaretur Papæ, & ſolum comprehenderet excommunicatio capiētes, & ſpoliantes peregrinos. & priuilegium extenderetur etiam ad viſitantes Oratoria aliorum ſanctorum. hic autem ad ſolos Romipetas extenditur

ditur priuilegium. excommunicatio verò fertur ob plures actiones, & abſolutio Papæ reſeruatur. Itaque Canonis huius priuilegium non tuetur quoſcunque accedentes ex quacumque cauſa Romam, ſed tantum peregrinationis, ſeu deuotionis gratia eò accedentes.

Notat autem Caiet. excommunicatio c. 13. Suarez num. 67. Sayrus l. 3. c. 14. num. 6. nomen Romipetæ latius patere, quàm peregrini, quia comprehendat etiam ciuem Romanum alibi habitantem, ſi deuotionis gratia ad vrbem accedat. At peregrini dicuntur, qui extra patriam ſunt, extranei, aduenæ, & forenſes. Si quis aliqua ex prædictis ſex actionibus principalibus offendat commorantem deuotionis gratia Romæ, incidetne in excommunicationem? Non, teſte Caiet. & Alterio. c. 5. quia non ſit peregrino, ſed incolæ, cum iam domicilium Romæ elegerit. Quid ſi quis verberibus excipiat aliquẽ peregrinum euntem Romam, ſed abſque vulneribus, cenſebitur ne incidiſſe in hunc canonem? Nequaquam, quod hæc actio in præſenti §. non exprimatur.

Tandem aduertendum eſt hic fieri excommunicationis extenſionem omiſſam in præcedenti canone, ad tres actiones acceſſorias, dantes ſcilicet in his auxiliũ, conſilium, & fauorem. Eam tamen non incurret quis, niſi actu præceſſerit aliqua ex principalibus. v. g. mutilatio, deprædatio, quia Pontifex prohibet auxilium, conſilium, & fauorẽ in ordine ad actiones principales, vt indicat illa dictio *in his*. Quare non incurretur excommunicatio, niſi aliqua prædictarum præcedat. Si quis tamen Peregrinus, aut Romipeta, aut Romæ, aut extra delinquat, poterit tam à Iudice, quàm ab aliis ſine excommunicatione percuti, & puniri, quia tunc non punitur vt peregrinus, ſed vt malefactor, ex Sayro loco cit. & Viualdo. n. 82.

THEOREMA 420.

VNdecimus Canon, qui non eſt admodum antiquus, cum de eo non meminerit S. Antonin. nec alius ante Caiet. vnde videtur cæpiſſe ſub Leone X. excommunicat quoſcunque offendentes aliquem ex his ſex Prælatorum generibus. nempe primò, Cardinalium (quorum mentio in bulla cœnæ fieri cæpit à Gregorio XIII. anno 1584 etſi antea haberetur in iure. c. fœlicis. de pœnis. l. 6. & bulla 16. Leonis X. quæ incipit. *Temerarium*. de qua epit. 57. & Conſtitutione 93. Pij V. quæ incipit. *Infelicis*. de qua egimus Theorem. 296. & ſeq. ſiue iam capellũ habeat, ſiue non, dummodo aſſenſerit, ex Palud. l. 4. d. 18. quæſt. 3. art. 2. caſu 16. Secundò, Patriarcharum, ſeu Primatum, ex Gloſſa. c. vrbe. d. 80. quod non tantum de quatuor principalibus, ſed etiam de cæteris intelligendum eſt, cum textus non diſtinguat. Tertiò, Archiepiſcoporum, de quibus. d. 99. c. 1. quibus conceditur pallium inſigne plenitudinis dignitatis Pontificiæ, quod ſint ſuper Epiſcopos. c. antiqua. de priuilegiis, & ante pallij ſuſceptionem non debent ſe Archiepiſcopos appellare. c. 3. de auctor. & vſu pall. & quidem ſi ante conſecratus non fuit, quod accidit, cum ante non erat Epiſcopus, ante conſecrationem, & receptionem pallij, non

non gaudet priuilegio bullæ, cum nondum Archiepiſcopus vocari poſſit. cap.3. de auct. & vſu pall. ſi conſecratus fuerat, gaudet priuilegio ante receptionem pallij, cum Epiſcopus conſecratus gaudeat eodem. Alterius.c.5.dub.4. Quartò, Epiſcoporum, vt etiam Clem. 1. de pœnis.ſi quis ſuadente, & in bulla intelliguntur illi, qui conſecrati ſunt, & non tantum electi. etſi enim nondum conſecrati in poſſeſſione Epiſcopatus eſſe poſſint, adhuc tamen Epiſcopi non ſunt. Gloſſa Clement. 2. dignum verb. Pontificum. de celeb. Miſſæ Archidiac. c. illud.d.23. Domin.c. fin.de ſent.& re iudic. l. 6. Felin.c. cum te.de reſcript. Nauarr.cap.27. num. 67. Caiet. excommunicatio c.12. verſu. aduerte. Ant.3. p.t.24. c.3. Sylu.excommunicatio 7.n.44. Abbas c.cum te.de reſcript.num.2. Bartolus in l.ſi nondum.n. 2.Cod. de furtis. Suarez hic n. 69. Tolet. l.1.c.25. num.6. & l.5.c.8. num.4. quia per conſecrationem perficitur, & conſummatur Epiſcopalis, dignitas. c.fin.de tranſl.Epiſc.& c. via. de iis, quæ fiunt à Prælatis. Quare nondum conſecrati non gaudent priuilegio huius vndecimi canonis (quicquid ſentiat Graff. hoc loco num.116.ſed tantum priuilegio.c.ſi quis.ſuadente. 17.q.4. & Clement. de pœnis. c.1.ratione Clericatus. Secus verò dicendum eſt de Epiſcopo conſecrato, qui renunciauit Epiſcopatui, ſed non Ordini, ex Gloſſa in Clem.de pœnis.c. 1. verb. quem Pontificum. Sayro l.3. c.15. num.4. Alterio hic cap.3. duab.3. & colligitur ex c. 1. de ord.ab Epiſcopo,qui ren. Epiſc. Quintò,& ſextò,Sediſque Apoſtolicæ Legatorum, & Nunciorum, quos impedire præſumentes excommunicantur ipſo facto. in extrauag. *ſuper gentes*. in communibus.tit. de conſuetudin. & loca, ac regna, contumacia durante, ſunt interdicto ſuppoſita. Habent autem huius Canonis priuilegium ſtatim ab egreſſu vrbis, quouſque ad eamdem redierint, vbicunque moram contraxerint, cum priuilegium eundi ad aliquem locum, vt dictum eſt, intelligatur etiam conceſſum ad redeundum. Ideo ab eodem inſtanti egreſſionis, honorandi ſunt nomine Legati, ſeu Nuncij, & inſignibus, de quibus Andreas Gambarus l.1.de off.legati. c.2.

Actiones verò principales, quæ excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt hæ nouem. Interfectio, mutilatio, vulneratio, percuſſio, (ſcilicet iniuſta, quia ſi quis ſe defendendo percutiat, non incidet in excommunicationem cum vim vi repellere liceat.c.ſignificaſti.2. §.ſi verò.de homic.Gloſſa.c. fælicis.de pœnis. l.6. Nauarr. c.27. num. 22. Rebuff. hic.art.8. Anton.3. p.t.24. cap.2. & 3.) etiam ſi phyſicè ſit leuiſſima, dummodo exiſtimetur ſecundum moralem opinionem grauis iniuria ratione honoris, & dignitatis.vt ſi Prælatus percutiatur chyrotheca,

Quæres, num volens offendere Petrum Epiſcopum Parmenſem, ſi offendat Ioannem Epiſcopũ Placentinum, incidat in hanc excommunicationem? Sũt vtrinque opiniones, de quibus videndus Suarez.d.22.ſect.1.num.54.Sayrus l 3. c.27.num.14.& ſeqq. Alterius l.5. d.12.c.5.dub.2. Captio, carceratio, detentio, hoſtilis inſequutio, & eiectio à terris, territoriis, diœceſibus,

ſibus,& domibus ſuis.1.eorundem Præſulum eiectorum. ex Nauarr. Graſſ. Alterio, Suarez num.70.etſi enim huiuſmodi Prælati non ſint locorum Domini,habent tamen in eis iuriſdictionem ratione muneris, & dignitatis Eccleſiaſticæ, qua in illis funguntur, quod ſufficit,vt diœceſes, & territoria ſua dicere poſſint, ex Abbate in c. pro illorum. de præbend. & Cardin. in Clement.1.num.4.de pœn.vnde ſi expellerentur ex Regis Curia, locisque alienis,non eſſet excommunicationi locus, ex Nau. num.67. verſ.5. Suarez num.70. Graff.c.18. num.115. Alterio. c.4.q.1.

Quid ſi eiiciantur à locis, in quibus nati ſunt, vel vbi habent domicilium, caſtrum hæreditarium,vel dominium? Contrahitur excommunicatio ex Suarez,& Alterio, quod etiam illæ dicantur propriæ eorum terræ. non incideret tamen qui eis comminaretur exilium, & non ſequeretur effectus, cum ad incurrendam cenſuram debeat eſſe actus conſummatus, ex citatis.

Qui verò nolunt recipere Epiſcopos, & alios Superiores in ſuis diœceſibus, vel Prouinciis, inciduntne in hunc canonē? Reſpond. Tolet.l.1.c.25. num.5. & Alterius in fine c.4.non incidere, quia bulla ſimpliciter agit de eiicientibus, minimè verò de non recipientibus,incident tamen in extrauagan. Ioan. XXII. *Super gentes.* in communibus.

Actiones acceſſoriæ ſunt mandatum, quod commiſſionem dicimus. quod ſi mandans reuocat mandatum ſuum, & reuocatio perueniat ad mandatarium; ſi hic exequatur nihilominus, quod mādatum fuerat, mandans non incurrit cenſuram, Gloſſa.c. mulieres.de ſent.excomm.& Molina.l.4. d. 52. cum iam delictum ex ſola mandatarij culpa committatur. Ratihabitio, quæ etiam eſt virtuale quoddam mandatum, & eſt explicanda iuxta regulam.9.& 10. de reg.iur. in 6.eademque habetur in Clementina. ſi quis ſuadente. de pœnis.& c.fælicis.de pœnis. l.6.& auxilij, conſilij, & fauoris præſtatio, ſiue hæc fiant ſuadendo, ſiue rogando,ſiue inſtruēdo,ſiue oſtendendo ſequuturam vtilitatem,ſiue impellendo, ex Sylu. excommunicatio 7.n.44.& ex l.1.ff.mand.

Et hæ quoque actiones acceſſoriæ meritò ſub excommunicatione vetantur, cum non tam ipſi per ſe facientes, quàm illi, quorum auctoritate faciunt, videantur facere. c. vt famæ. de ſent. excomm. Gloſſ.ibidem.verb.quorum auctoritate, Panorm. ibidem. num. 10. Intellige tamen ſecuto effectu, ex Gloſſa in Clem. ſi quis ſuadente. de pœnis.verbo.mandauerit. Ioan. And.ibid.Syl.loco cit. num.44.45. Ad iudicandum etiam num quis mandans inciderit in excommunicationem,aduertendum eſt quænam actio mandata ſit, & ſubſequuta,quæ non.ſi quis enim mandat alteri. v. g. vt hoſtiliter inſequatur Cardinalem, ſi is inſequitur, licet non ceperit, percuſſeritve, mandans in excommunicationem incidit. & eadem eſt ratio de auxiliante, conſulente,fauente. Si verò imperatur vna actio, & mandatarius aliam exequatur, vt ſi imperetur detentio, & mandatarius Cardinalem occidat, mandans in excommunicationem non incidit, cum non dederit talem commiſſionem.

ſionem. ex Alterio. c.6. ſciſcitaberis, quandonam mandans excõmmunicationẽ incurrat, num quando mandat, an quando mandatarius actionem exequitur? Communis opinio Cardinalis in Clem. 1. de pœnis. n. 8. Gloſſæ ibidem. v. mandauerit, Anton. 3.p.t.24.cap.3. Sylu. excommunicatio 7. num. 44. & excommunicatio 10. num. 5. Rebuffi in explicatione bullæ cœnæ art.8. verb. mandatores. Sayri. l.3.cap.26.num.22.23. Leſſij. l.2.c. 13.dub.3. Sanchez num.70. Molinæ t.4.d.72.num.3. Bonacinæ.d.1. quæſt.1. puncto 6.& d. 2. quæſt.4. puncto 3.propoſ.1.num.1.2.3. Alterij.l.3.d.2.c.2. dub.2.& l.5. d.12. cap.16. Nauarr.cap.27.n.51. Caiet. excommunicatio cap.47.not.3. diſtinguit. Etenim ſi legiſlator loquatur principaliter de faciente, & ſecundariò, ſeu acceſſoriè tantum de mandante, & conſulente, vt eſt in præſenti caſu, in quo primò excommunicantur interficientes, mutilantes, &c. & deinde ſecundariò ſubditur. *necnon ea mandantes*, &c. mandans, aut conſulens non incurrit excommunicationem antequam fiat opus mandatum. Ideo centies mandans percuti prædictos Præſules, non incidet, donec ſequatur percuſſio. argumento. c. mulieres. de ſent.excomm. ſi autem de omnibus, nempe tam facientibus, quàm fauentibus, mandantibus, & conſulentibus loquatur principaliter, tunc ſtatim dato mandato, aut conſilio, mandans, aut conſulens, antequam effectus ſequatur, vel nunquam ſequatur, excommunicationem incurrit. vnde, qui mandat interfici aliquem per aſſaſſinos, ſtatim excommunicatur c.1. de homic. l. 6. etiam ſi nunquam fortè ſequatur effectus, eò quod æquè principaliter excommunicetur occidens, & mandans. ſic religioſus, qui concionatur animo retrahendi auditores à ſoluendis decimis, ſtatim excõmmunicetur. Clement. *cupiens*. §.1. de pœnis, quamuis nihil perſuadeat, nec effectus ſit vnquã ſequuturus.

Rogabis: Quid ſi mandans ſecundario præmoriatur, antequam actio executioni mandetur, obſtringetur ne excommunicatione? Reſpondet Gloſſa. c. mulieres. de ſent. excomm. Felin. Hoſtienſis, Innoc. ibidem. Auila p.2.c.5. diſp. 3.dub.7. negatiuè, quia defunctus directè excommunicari non poteſt. & quia morte mandantis expirat mandatum. l. mãdatum. Cod. mandati. & l. inter cauſas. ff. mandati, ideo poterit ſepeliri in loco ſacro.

Quid ſi poſt datum mandatum, re adhuc integra, mandans vehementer doleat de peccato, ſed nequeat adeò citò reuocare mandatum, vt non ſit iam ſequutus effectus, cenſebiturne excommunicatione ligatus? Gloſſa. c. mulieres cit.& ibidem Hoſtienſis, Leſſius. l. 2.c.13.dub.2. Molina.t.4.d.52.n.3. Bonacina de cenſur. d. 2. quæſt. 4. puncto 3. Alterius.l.3.d.11. cap.2. dub.2. affirmant, quia effectus ſequitur ex vi mandati, & imputatur mandanti tanquã auctori principali, etiam ſi iam ſit in gratia. quamuis enim excommunicatio ſupponat præceſſiſſe culpã mortalem, non eſt tamen neceſſe, vt hæc committatur tunc, ſed ſufficit, eam fuiſſe antea commiſſam, & effectum fieri vi illius, tanquam eius complementum. atque tunc pœna excommunicationis operabitur,

vt defuncti cadauer humari non poſſit in loco ſacro, donec defunctus ab excommunicatione abſoluatur. Si autem humatum fuerit, debet exhumari, ex Panorm. & Felino loco cit. & non offerri ſacrificia, & orationes publicè pro defuncto, antequam abſoluatur, nec ei in purgatorio proderunt Eccleſiæ ſuffragia, niſi præmittatur abſolutio. E contra verò Gloſ. c. cum quis. de ſent. excom. l. 6. quæ alios citat. Abbas, Ioan. And. Petrus de Ancharano, d. c. mulieres, & alij apud Sylu. excommunicatio 6. n. 5. verſ. tertiò. Quorum etiam opinionem valde probabilem putat Auila. p. 2. c. 5. d. 3. dub. 7. negant, quoad Deum ligari, quia egit pœnitentiam iniqui mandati, & non contraxit nouam culpam, etſi quoad Eccleſiam, & in foro externo reputabitur ligatus.

Ad incurrendam etiam excommunicationē ob ratihabitionem prædictam, vt dixi Theorem. 157. opus eſt Primò, vt tale crimen factū ſit nomine, ſeu intuitu eius, qui debet ratum habere, aliàs eſto ratum illud habeat, excommunicationem non incurret. ex c. cum quis de ſent. excomm. l. 6. Suarez d. 22. ſect. 1. num. 55. Molina loco cit. Angles. l. 4. ſent. q. de excommunicatione. art. 5. diff. 3. Sayro l. 3. cap. 26. num. 25. Bonac. de cenſuris d. 2. quæſt. 4. puncto 3. Secundò, vt quando ſcit eſſe factum, illud habeat ratum. non enim ſufficit, ſi gaudeat id eſſe factum, & fuiſſe illatam iniuriam, niſi ratum habeat id ſuo nomine factum, nec etiam ſufficit ratihabitio interior, niſi ea prodeat in externum actum, cum nullus ſolo interno actu excommunicetur. Tertiò, vt quando id factum eſt eius nomine, ipſe ita liberum arbitrium habuerit, vt potuerit culpabiliter tunc id præcipere, ſi ab eo fuiſſet poſtulatum beneplacitum eius. ex Nauar. c. 27. num. 233. Molina. t. 4. d. 52. num. 4. & 5. Io. And.. Panorm. & aliis. Si enim tunc infans erat, furioſus, vſu rationis priuatus, &c. & crimen ſit commiſſum nomine ipſius, eſto poſtquam pollere cœpit vſu rationis, illud habeat ratum, excommunicationem tamen non incurret, quia non erat in ſtatu, in quo potuerit illud præcipere. Quartò, excommunicatio hæc non incurritur, niſi in puncto ipſius ratihabitionis & non percuſſionis, ex Molina, & Bonacina. de cenſuris. d. 2. quæſt. 4. p. 3. Videatur etiam Theorema 156. 157.

THEOREMA 421.

Hic 12. Canon latam excommunicationem cōtinet contra quoſcumque, & cuiuſcumque ſint dignitatis illicitè per ſe, vel alios offendentes, ad Summi Pontificis tribunal recurrentes ad ſua negotia, & cauſas agendas, & proſequendas, eorumue in dictis cauſis procurantes, geſtores negotiorum, aduocatos, procuratores, (ſunt hi, qui ad legitimè comparendum in iudicio conſtituuntur. l. 1. ff. de Procur. Procurantes verò quicunque ad expeditionem cauſæ, & negotiorum cooperantur) Agentes, Auditores, & Iudices, ſiue ſint ſuper his cauſis particulariter deputati, ſiue incumbant ex officio, offendētes, inquam, quemcumque ex his nouem generibus perſonarum actione aliqua, ſiue principali, quæ tres numerantur,

occiſio

occiſio, percuſſio (ſub qua etiam vulneratio includitur, quæ olim ſpecialiter exprimebatur) & bonorum ſpoliatio; ſiue acceſſoria, quæ quatuor recenſentur. Prima, committere, exequi, vel procurare per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè huiuſmodi delicta. Secunda, in his exequendis dare auxilium. Tertia, conſilium. Quarta, fauorem. ex quibus tamen non incurritur excommunicatio niſi perfecta, & conſummata ſit actio aliqua ex principalibus, cum acceſſoriæ prohibeātur in ordine ad principales, vt patet hic ex verbis illis canonis. *delicta huiuſmodi committere*, &c. Eſt autem committere idem ac præcipere, mandare, ſeu imponere, ſiue id ſe ipſo mandet, ſiue ſiue medio, & opera aliorum, vt hæc fiant, & executioni mandentur, & procurentur; idque directè, vel indirectè. diceretur autem directè quis grauare, &c. recurrentem ad curiam, qui grauaret illum, niſi huiuſmodi delicta committat, in perſonis, & rebus ſuis, aut conſanguineorum, affinium, &c. ex Gloſſa in Clem. 2. verb. quomodolibet. de ſent. excom. vel ſi illi perſuaderet, vt tranſiret per locum, in quo ſciret verſari ſicarios, qui eum occiderent, percuterent, ſpoliarent, &c. ex Bartholo in l. Centurio. num. 8. & 43. ff. de vulg. & pupil.

Rectè autem notat Suarez n. 73. Caiet. excom. cap. 15. Sayrus l. 3. cap. 16. num. 4. Rebuffus, non puniri hoc canone has actiones quacumque ratione fiant, cōtra perſonas recurrentes ad curiam, ſed ſolum cum fiunt ratione, & intuitu cauſarum, aut negotiorum prædictorum, vt expreſsè colligitur ex canone. quare non tam intenditur fauor perſonarum, quàm cauſarum; ne impediatur earum curſus; & expeditio, vt certè fieret, ſi perſonæ per quas hæ tractandæ ſunt, iniuriis eſſent obnoxiæ. Ob id ſi quis ad Curiam veniat, vt cauſam, & negotium expediat, & percutiatur, occidatur, bonis ſpolietur, non ratione cauſæ, & negotij, cuius gratia acceſſit, ſed propter antiquas inimicitias, aut propter repentinam rixam, vel ei nummi à fure ſurripiantur, non erit huic excommunicationi locus, quod non ſit damnum paſſus, eò quod habuerit recurſum ad Rom. Curiam, ſed alia de cauſa. Si quis autem recurrentem contumelioſis verbis, ſignis, ſcripto læderet, non cōtraheret excommunicationem, cum huiuſmodi iniuriæ inter vetitas actiones in canone non recenſeantur.

Quæres, an qui poteſt impedire, ne ad Curiam recurrentes, ſeu priuilegiati patiātur malū aliquod, & illud ab eis ceſſat auertere, incidat ne, offenſione ſequuta, in excommunicationem? Multis diſputat Alterius l. 5. d. 12. cap. 6. agens de ratihabitione, & d. 13. c. 2. quæſt. 3. quem conſule. Comprehenduntur hoc Canone omnes, ſine vlla exceptione, qui hæc delicta committere non verentur. quæ verba, ex ſententia Alterij, indicant ad hanc excommunicationem incurrendam requiri; vt homo ſciens, & prudens huiuſmodi ſiue principaliter, ſiue acceſſoriè prohibita committat; ideo excommunicatione non ligari, qui inconſideratè, & lapſu linguæ daret vetitum aliquod conſilium.

Sed vtrū priuilegium hoc con-

ceſſum recurrentibus ad Rom. Curiam, ſit etiam intelligendum, conceſſum ab illa recedentibus? Reſpondeo affirmatiuè ex probabiliori ſententia, Abbatis, Felin. &c. cap. fin. de treuga, & pace. aliter non videretur ſufficienter conſultum ſecuritati recurrentium ad dictam Curiam, ſi in reditu poſſent offendi. Habetur eadem Canonis huius materia etiam in c. quoniam de imm. Eccl. l.6. & extrauag. diuina. de priuilegiis, & in Concil. Conſtantienſi. ſeſſ. 15. cap. ſacroſancta generalis Synodus. & in Alexandri VI. conſtit. 11. de qua Epit. 49.

THEOREMA 422.

COincidit huius etiam 13. Canonis materia cum ea, quæ habetur in cap. quoniam. de imm. Ecc. l.6. bulla 2. Martini V. bulla 17. Innoc. VIII. bulla 30. Leonis X. bulla 39. Clementis VII. qui bullæ cænæ caſum fecit, vt dixi Theor. 163. excommunicatio ſcilicet latæ ſententiæ in quoſcumque tam Eccleſiaſticos, quam ſæculares, cuiuſcunque ſint dignitatis, offendentes auctoritatem Sedis Apoſtolicæ ob retardationem executionis litterarum Apoſtolicarum aut ſuorum proceſſuum, & aliarum prouiſionum iudicialium, à ſummo Pontifice, vel eius iudicibus emanantium.

Primò, recurrendo ſub friuolo appellationis, aut alterius tituli prætextu, ad poteſtatem, ſeu iudicium ſæculare, vt impediant executionem dictarum litterarum, etiam in forma Breuis concernentium gratiam, vt v.g. ſi Papa mandet conferri beneficium, vel iuſtitiam, vt quæ impetrantur ad lites; nec non citationum, id eſt in ius vocationis. l.1. ff. de in ius vocand. inhibitionum, vt cum iudicis mandato vetatur alicui, ne aliquid faciat: ſequeſtrorum, cum res controuerſa deponitur apud aliquem, & illius fidei committitur: Monitoriorum, ſeu litterarum monitorialium iudicis ad inſtantiam partis abſque cauſæ cognitione, cum clauſula, *vt ſi ſenſerit ſe grauatum*, &c. Proceſſuum, Scripturarum, videlicet in quibus iudicij acta continentur: Executorialium, quibus aliquid exequendum committitur alicui, vt v.g. remoto impedimẽto tradat rei poſſeſſionem parti, & aliorum decretorum à Sede Apoſtolica & eius officialibus emanãtium. vel (ſi non appellant ipſi immediatè) vtendo opera Aduocati, & Procuratoris fiſcalis Curiæ ſæcularis admitti faciunt appellationes. v.g. vt Aduocatus ipſe compareat, & curet appellationem admitti ad impediendam executionem dictarum litterarum, & prouiſionum Apoſtolicarum. eſt enim iniqua, & inanis appellatio à ſuperiori ad inferiorem. c. placuit. 2. quæſt 6.

Secundò, aut ſi nec appellant, nec procurant appellationem admitti, ſed omiſſa appellationis via, faciendo per laicam poteſtatem prædictas Apoſt. litteras, & citationes capi, & retineri. Eandémque incurrunt magiſtratus ipſi, & iudices Eccleſiaſtici, vel laici admittentes.

Tertiò, impediendo, vel prohibendo, ne dictæ litteræ ſimpliciter executioni mandentur, aut certè ne abſque eorum beneplacito, conſenſu, vel examinatione (videlicet

licet non ſine offenſione Eccleſiaſticæ libertatis id fiat. videndus Azorius t.1.l.5. cap.13. quæſt.9. & cap.14. q.4. & Bonacina de legg. d.10. quæſt.2. p.1. §.1. num.15. & ad excommunicationem incurrendam ſufficit impedimentum etiam indirectè datum, vt ſi quis prohibeat executorem, cui commiſſa eſt executio. v. g. ingredi ciuitatem, vel locum, vbi executio facienda eſt; tum quia Papa generaliter loquitur. Tum quia id habeatur in bulla 30. Leonis X. data Kal. Martij 1518. Videndus Azor t.1. l.5. cap.13. quæſt.9. Item ſi vetent, Notarios ſuper executione huiuſmodi litterarum, & proceſſuum acta conficere, vel confecta parti, cuius intereſt, tradere.

Quartò aliquo ex his 10. modis offendēdo partes, à quibus litteræ, & monitoria impetrata ſunt, aut Agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, vel ſubexecutores earum, quibus aliquid faciendum iuxta formam litterarum, citationum, & monitoriorum committitur, eos ſcilicet capiendo, percutiendo, vulnerando, carcerando, detinendo, ex ciuitatibus, locis, & regnis eiiciendo, bonis ſpoliando, perterrefaciendo, concutiendo, comminando per ſe, vel alium, palam, vel occultè.

Quintò, in genere, vel in ſpecie præſumendo prohibere, ſtatuere, mandare directè, vel indirectè, ne quis pro ſuis negotiis proſequendis, gratiis, vel litteris impetrandis recurſum habeat ad Rom. Curiam, & impetrent, vel impetratis vtantur.

Sextò, ſcienter prædictas litteras, & decreta Apoſtolica apud ſe, vel notarios, aut alios quomodolibet retinere, & non tradere partibus, ſtatuere, & mandare directè, vel indirectè præſumendo. quæ dictio in fine poſita oſtendit, in ſingulis perſonis, ſeu actionibus neceſſariò ad incurrendam excommunicationem temeritatem, ſeu præſumptionem requiri. Non refert autem, an impedimenta hæc dentur auctoritate publica, vel priuata, aut Eccleſiaſtica, vel ſæculari, ex Nauar. cap.27. num.68. verſ. quintò, Sayro l.3. cap.17. n.8. Alterio l.5. d.14. cap.1. & 3.

THEOREMA 423.

Hic canon 14. eſt admodum ſimilis præcedēti, illius enim finis fuit prouidere, vt Apoſt. litteræ abſque impedimentis, & alterius examine mandarentur executioni, in hoc autem, vt Apoſt. cauſarum, nempe beneficialium, decimarum, & aliarum ſpiritualium, vel eis annexarum, cognitio Auditoribus, & aliis Sedis Apoſtolicæ iudicibus, & officialibus ſolum reſeruetur, abſque eo, quòd alij magiſtratus poſſint ad ſe, exemptionum prætextu, illas auocare, vt rectè notat Suarez num.75. & Azor. t.1. l.5. cap.12. & Alterius initio, d.15. & non eſt admodum antiquus, cum non habeatur in bulla Martini V. & ſequentium, eſt tamen expreſſè in bulla Adriani VI. apud Caiet. excom. cap.30. & Iulij III. apud Ledeſmam 2. 4. quæſt.26. art.2. Pauli IV. apud Sotum 4. d.22. quæſt.2. art.3. & ſucceſſorum.

Hoc igitur 14. canone excommunicantur omnes, ac ſinguli, qui ſacrilegè Sedis Apoſtolicæ auctoritatem

ritatem violant, ſiue per ſe, ſiue per alios, aliqua ex his quinque ſequentibus actionibus principalibus, & tribus acceſſoriis, nempe primò contra iuris diſpoſitionem propria auctoritate, & de facto prætextu exemptionum vel litterarum, & gratiarum, quas prætendunt obtinuiſſe à Sede Apoſtolica (& multò magis ſi ſine prætextu illarum, ex Alterio. cap. 1. quamuis oppoſitū ſentiat Suarez n.75.) beneficiales, decimales, & alias ſpirituales cauſas, vt quæ pertinent ad diuinum cultum, abſolutionem à cenſuris, adminiſtrationem Sacramentorum; vel ſpiritualibus annexas, vt quæ ſunt de iure patronatus, & ſimiles (ſecus de merè temporalibus, cum non exprimantur (ab Auditoribus, & Commiſſariis, aliiſque iudicibus à Sede Apoſtolica deputatis, auocare. vnde ad hanc excommunicationem incurrendam requiritur, vt is tanquam iudex prædictas cauſas à iudicibus conſtitutis à Sede Apoſt. ad ſe auocet, vt notarunt etiam Suarez dicto num.75. & Alterius. d.14. cap.1. & conſtat ex illis verbis Cononis. ac ſe ad illarum cognitionem tanquam iudices interponunt. & licet hæc excommunicatio præcipuè ſit lata contra Principes, & Dominos temporales, qui ſe iudices conſtituunt in huiuſmodi cauſis, ex Caietano. excōmunicatio c. 26. reuera tamen afficit etiam Eccleſiaſticas perſonas, quæ ſimilia præſumunt alia auctoritate, quàm Eccleſiaſtica. Etenim ſæpè in Curiis Principum ſæcularium Eccleſiaſtici eliguntur, qui pro eis talibus officiis, & muneribus fungantur, vnde ſi ipſi etiam in his peccent auctoritate iudiciali laica, incurrent excommunicationem. Ideo cenſura vniuerſalis eſt, ex Nauarr. cap.27. num. 70. Caiet. loco cit. Suarez num.76. Alterio. cap. 1. & extremis verbis Canonis. *regali, ducali, vel alia quacunque præfulgeat dignitate, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi*, &c.

Secundò retardare earundem cauſarum curſum, & audientiam, ac perſonas, & conuentus volentes dictas cauſas proſequi, impedire, ſed tanquam iudices in illis interponere.

Tertiò, compellere partes actrices, quæ cauſas committi fecerant ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, inhibitiones, & alias litteras in dictis cauſis decretis, ſiue compulſio fiat realiter, ſiue perſonaliter, directè, vel indirectè, vt ſi res occupent, conſanguineos, & ſimiles in perſonis, & rebus grauent, ex Gloſſa Clem. 2. de ſent. excom. v. quomodolibet. ad quod etiam facit cap. ſciant. de elect. l.6. & cap. quicunque de ſent. excom. l. 6. & cap. quoniam de imm. Eccl. l.6. Videndus Azor p.1. l.5. cap.13. quæſt. 7. Alterius d.16. cap.6. dub.5. & d. 19. cap.6. q.5. & d.20. c.2.

Quartò. Itemque eaſdem partes actrices ſtatuto, decreto, præcepto, aut alio modo cogere ad faciendum, aut conſentiendum eos abſolui à cenſuris, & pœnis in litteris contentis, contra quos emanarunt; ſecus ſi partes inducantur ad præſtandum talem conſenſum allecti promiſſione, vel ſpe præmij, aut gratiæ Principis, cum ibi nulla vis, aut metus interueniat.

Quintò, impedire executionem litterarum Apoſt. ſeu executorialium.

lium proceſſuum, & decretorum quomodolibet, v. g. non permittendo eas recipi, vel publicari, aut regiſtrari, vel iuxta illarum tenorem procedi, etiam, vt addidit Iulius III. ex Ledeſma, prætextu prohibendæ violentiæ, vel aliarum prætenſionum, etiam ad tempus, donec ad informandam Sedem Apoſt. ſupplicauerint, vel fecerint ſupplicari (quod ad tollendam excuſationem addidit Pius V.) niſi legitime ſupplicationes huiuſmodi proſequantur. Quare ſi Princeps aliquis legitima cauſa fecerit ſuperſederi, donec ſupplicationes Apoſtolicæ Sedi porrectæ fuerint, & illas legitimè proſequatur, non incidet in hanc cenſuram, ſed ſolum incidet, ſi ad effectum impediendi executionem voluerit, ſe hoc colore defendere. His actionibus principalibus accedunt tres acceſſoriæ, nempe facientibus prædicta, ſuum ad id fauorem, conſilium, & aſſenſum præſtare, vt fit etiam §. 18. aliqua tamen ex actionibus principalibus ſequuta.

THEOREMA 424.

QVintus decimus Canon, cum tribus ſequentibus, eſt veluti pars 14. in his enim agitur de offenſione libertatis Eccleſiaſticæ in retardando litteras Apoſt. vel impediendo cognitionem cauſarum ſpectantium ad Eccleſiaſticos iudices, vel trahendo Eccleſiaſticos ad laicum tribunal, vel impediendo Prælatos in ſua Eccleſiaſtica iuriſdictione, vel vſurpando reditus Eccleſiæ, vel exigendo pedagia, & gabellas ab Eccleſiaſticis.

Hic igitur §. 15. duas habet partes, in quarum prima, vſque ad verſiculum. *Nec non qui ſtatuta.* fertur excommunicatio in Præſidentes, Cancellarios, & alios, quicunque fuerint, ſiue laici, ſiue Eccleſiaſtici, qui prætenſo laicali, & temporali officio, & iuriſdictione Principum ſæcularium ſpontè, vel ad aliorum inſtantiam, abutentes primò trahunt ad ſuum tribunal, vel ſecundò trahi faciunt, vel tertiò trahi procurant directè, vel indirectè (v. g. detinendo in aliqua Ciuitate, ſub aliquo velamine, vel moleſtius afficiendo conſanguineos, famulos, colonos, & ſimiles, de quibus Penna p. 2. directorij. quæſt. 54. comm. 79.) perſonas Eccleſiaſticas, & quarumcunque Eccleſiarum Conuentus, ſeu Capitula præter iuris Canonici diſpoſitionem, vt cap. ſi verò. 1. de ſent. excom. & cap. ſi iudex laicus. eod. tit. l. 6. & 11. quæſt. 1. tota. & cap. ſi diligenti. de foro comp. cap. clerici. de iudiciis, & cap. qualiter. ibidem (immo etiam iuris ciuilis, vt Authen *ſtatuimus*. Cod de Epiſc. & Cler. & l. 47. de Epiſc. & Cler. in Cod. Theodoſiano, in qua ita Theodoſius, & Valentinianus ſcripſerunt. *Priuilegia Eccleſiarum omnium, quæ ſæculo noſtro Tyrannus inuaderat, prona deuotione reuocamus, ſcilicet, vt quicquid à diuis Principibus conſtitutum, & quæ ſinguli quoque Antiſtites pro cauſis Eccleſiaſticis impetrarunt, ſub pœna ſacrilegij, iugi ſolidata æternitate ſeruentur. Clericos etiam, quos indiſcretim ad ſæculares Principes debere deduci, infauſtus Præſumptor edixerat, Epiſcopali audientiæ reſeruamus. Fas enim non eſt, vt diuini muneris Miniſtri, temporalium Poteſtatum ſubdantur arbitrio.* Quod intelligitur tam in ciuili-

bus, quàm in criminalibus, ex c. ſi diligenti. cap. clerici. & cap. qualiter citatis. & ex citata Auth. *ſtatuimus.* vbi dicitur. *Statuimus, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione, vel ciuili trahere ad iudicium ſæculare præſumat contra conſtitutiones imperiales, & canonicas ſanctiones. quod ſi actor fecerit, à ſuo iure cadat, iudicatum non teneat.* qua etiam de re dixi Theor. 15. 17. 77. 82. & 83.

Et notandum eſt primò, cum Panor. cap. ſignificantibus num. 2. de libelli oblat. etiam per ſolam citationem dici aliquem ad tribunal trahi, cum citare ſit iuriſdictionem exercere, ex eodem Panor. cap. ſuper quæſtionum. §. verum. num. 1. de off. deleg. & cap. relatum. eodem tit. num. 6. & Bartolo. l. ſi pluribus. ff. de leg. 1. Secundò, hanc excommunicationem extendi ad dantes auxilium, conſilium, & fauorem, ex Graffio. n. 127. Tertiò, excludi ab hac excommunicatione iudices ſæculares, qui in caſibus expreſſis in iure, & permiſſis trahunt Eccleſiaſticos ad ſua tribunalia, vt docent illa verba. *præter huius canonici diſpoſitionem.* Nauar. cap. 27. num. 71. Suarez n. 78. & cæteri.

Caſus autem, à iure Canonico permiſſi, ſunt. Primò, in cauſa feudali. cap. cæterum de iudiciis. cum Gloſſ. ibidem, & Guido Papa deciſ. 139. Farinac. de inquiſit. q. 8. num. 22. Surdo l. 3. conſil. 396. Menoch. de retinend. poſſeſſ. remedio 3. num. 396. Ambroſin. c. 20. Secundò, cum Clericus ab Eccleſia traditur tanquam incorrigibilis brachio ſæculari. cap. cum non ab homine. de iudiciis. & c. non licuit. d. 22. Farin. num. 71. Molina t. 4. tr. 3. d. 49. & 54. Ambroſin. c. 17. num. 7. Tertiò, in cauſa reconuentionis in cauſis ciuilibus. 3. quæſt. 8. cap. 1. Gloſſ. in cap. 2. de foro comp. Tolet. l. 1. cap. 27. Boerio deciſ. 14. Afflict. deciſ. 173. Farinac. num. 99. Surd. ibid. Graff. p. 1. l. 4. cap. 18. num. 124. Quartò, quando à Summo Pontifice caſus delegaretur laico. argumento. c. illud. 10. quæſt. 3. Abb. cap. 2. num. 12. de foro comp. Alterius. d. 16. cap. 1. caſu 3. Videndus Azor t. 1. l. 5. c. 12. Quintò, quando clericus ſecundum iura perdit priuilegium clericale. Henriquez l. 10. cap. 15. Graff. loco cit. & Sayrus l. 3. c. 19. num. 5.

Altera pars Canonis excommunicat omnes, qui quouis colore contra libertatem Eccleſiaſticam primò faciunt, ſecundò ordinant, tertiò publicant ſtatuta, & decreta in genere, vel in ſpecie, & ex quauis cauſa, & quouis quæſito colore, nec non prætextu cuiuſuis conſuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet vtuntur ordinatis, & factis, vnde prædicta libertas tollitur, ſeu in aliquo læditur, deprimitur, ſeu quouis modo reſtringitur. Seu primò, Sedis Apoſtolicæ, ac ſecundò quarumcumque Eccleſiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacite, vel expreſsè præiudicatur. Videndus Roder. t. 2. quæſt. 51. art. 3. Habetur in iure alia excommunicatio ſed non reſeruata, de qua Theor. 17. contra facientes huiuſmodi ſtatuta. cap. nouerint. & cap. grauem. de ſent. excom. de qua ibidem. Panor. & Innoc. Anton. 3. p. t. 24. cap. 17. Angel. excom. 7. caſu 12. Syl. excom. 9. n. 31. Caiet. excom. c. 31. Suarez. n. 79.

Porrò

Porrò libertas Eccleſiaſtica eſt exemptio, ſeu immunitas ab oneribus laicorum, Eccleſiæ vniuerſali, quatenus ſcilicet hæc ex Eccleſiaſticis conſtat, ex Caiet. v. immunitas in fine. Nauarr. cap. 27. num. 19. Doctoribus. cap. eos. de imm. Eccl. l. 6. Driedone. l. 2. de libert. Chriſtiana. cap. 2. Suarez d. 21. ſect. 2. num. 89. 90. & colligitur. cap. 1. de imm. Eccl. l. 6. & Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 20. & conſiſtit in tribus. Primò, in perſonis Eccleſiaſticis non trahendis ad ſæculare iudicium. l. Caſſa. Cod. de ſacroſ. Eccl. Secundò, in eorum rebus, & bonis à pedagiis, & gabellis immunibus. l. placet. Cod. eodem. Tertiò, in locorum immunitate. v.g. ne in clericorum domibus hoſpitari poſſint milites, ne eò confugientes, inde abripi queant. vnde ſequitur vt libertas Eccleſiaſtica etiã tripliciter violari poſſit. Primò, faciendo ſtatutum contra perſonas Eccleſiaſticas, v.g. ſi Princeps eos banniat, vel edicat, ne quis eis domum, vel equum locet, panem vendat, granum molat. c. eos de imm. Eccl. l. 6. Secundò, in rebus, vt ſi veret quemquam ad eorum molendinum accedere, ex cit. cap. eos. Tertiò, in locis, vt ſi ſtatuant, vt ex Eccleſia extrahantur homicidæ. 17. quæſt. 4. c. ſicut. cap. miror. cap. reum. cap. frater. c. conſtituimus. & l. 1. Cod. de iis, qui confug. ad Eccl. Quare ſtatuta, de quibus eſt hic ſermo, debent eſſe talia, vt vel primò tollant omnino libertatem Eccleſiaſticam propriam vniuerſalis Eccleſiæ; vel ſecundò, vt illam in aliquo lædant, ſeu deprimant, vel reſtringant ſaltem indirectè, & ſecundariò; vel denique tertiò, vt quoquo modo expreſsè vel tacitè iuribus Sedis Apoſt. vel aliarum Eccleſiarum aduerſentur. aliàs non incidunt in excommunicationem facientes ea, nec eorum complices.

Quid dicendum de ſtatuto laicorum, in quo decernitur, ne priuilegiis eorum potiantur, qui ſubditi non ſunt? Reſpondet Bartolus, & Felin. in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſtit. & Azor t. 1. l. 5. cap. 13. quæſt. 4. non derogare Eccleſiaſticæ libertati, & immunitati, quia aliud eſt beneficium, ſeu priuilegium non concedere, aliud derogare conceſſis. nam non concedere fit abſque alterius iniuria, adimere verò, tollerẽ, vel imminuere ex parte, non fit abſque alterius iniuria, & damno. Plures verò particulares difficultates, an aliqua ſæcularium ſtatuta Eccleſiaſticam libertatem violent, nec ne, explicant Felinus in cap. Eccleſia S. Mariæ. de conſtit. Abbas ibidem. Azor t. 1. l. 5. cap. 12. 13. 14. t. 2. l 9. c. 8. q. 10. 11. Alterius. d. 16. cap. 3. 4. 5. 6. quos conſule. dixi hac etiam de re ſupra Theor. 151. occaſione bullæ 10. Leonis X. Epit. 54.

THEOREMA 425.

HVius quoque 16. Canonis materia, eſt ſacrilegiũ commiſſum contra immunitatem, & libertatem Eccleſiaſticam impediens iniquis mediis Prælatos in vſu Eccleſiaſticæ eorum iuriſdictionis, & duas habet partes; quarum prior continet excommunicationem contra quoſcunque impedientes quomodolibet, v.g. metu graui ſui ipſius, conſanguineorum, affinium, familiarium, notariorum, teſtium, &c. Archie-

piſcopos, Epiſcopos, & ſuperiores, ac inferiores Prælatos, & omnes alios quoſcunque iudices Eccleſiaſticos Ordinarios (impedientes enim iudices Sedis Apoſt. iam excommunicati ſunt can.13.& 14.) quominus ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica in principio, in medio, & fine iudicij contra quoſcunque vtantur, iuxta canones, conſtitutiones Eccleſiaſticas, & Conciliorum generalium, præſertim Tridentini decreta (ſi ſit ſequutus effectus, & conſummatum delictum, ex Abbate. cap. cum in cunctis. §. Clerici. num.3. de electione & aliis) quod etiam nefas deteſtatur Bonifacius VIII. cap. quoniam de imm. Eccl. l. 1. non tantum in fauorem ordinariorum iudicum, vt fit hoc canone, ſed etiam delegatorum, addita pariter excommunicatione non tamen reſeruata, ſecus ac fiat hic. & Concilium. Tridentinum ſeſſ. 20. c.3. de refor. cum ait. *Nefas autem ſit ſæculari magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet.* Sed caſum bullæ cænæ Pius V. feciſſe videtur. cum Nauar. c.27. num.71. verſ.quarta. dicat recenter factum.

Comprehenduntur autem perſonæ omnes delinquentes, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæculares cuiuſcunque ſint dignitatis (cum relatiuum, *qui*, referat omnes perſonas enumeratas can. 14. cuius pars eſt hic 16. ex Nauarr. cap.27. n.70.) impedientes ne Eccleſiaſtici iudices ordinarij ſuam exerceant iuriſdictionem. Quare, qui impediret Prælatos Eccleſiaſticos, ne vterentur Eccleſiaſtica iuriſdictione delegata, hanc excommunicationem non incurreret, vt notat etiam Suarez num.91. & Alterius d.17.cap.1. cum hic ſit tantum ſermo de ordinariis iudicibus. expreſſiſſet enim ſum. Pótifex etiam iudices delegatos, ſi eos quoque comprehendere voluiſſet. voluit enim magis aggrauare impedientes in ſua iuriſdictione Prælatos iudices ordinarios, quàm eos, qui eos, qui delegatos, cum in ordinariis Eccleſiaſtica dignitas ſpecialiter reſideat. & ideo ordinariorum cauſa ſit fauorabilior, quàm delegatorum.

Quid ſi Epiſcopum quis impediat in viſitatione v. g. Eccleſiæ exemptæ tanquam Sedis Apoſt. delegatum, iuxta Concil. Trident. ſeſſ.22. cap.8. & ſeſſ.24. cap.9? Incurret hanc excommunicationem, ex Alterio; tum quia iam talis iuriſdictio eſt ordinaria, cum concedatur ratione dignitatis; & perpetuo, non ratione perſonæ, & ad tempus, iuxta Gloſſam. cap. irrefragabili. v. ſuper hoc delegatus. de off. iud. ord. Tum quia excommunicatio fertur contra impedientes vſum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ ſecundum quod canones, & ſacræ conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum generalium, maximè Tridentini ſtatuunt. nó igitur excuſantur impedientes Epiſcopos, ne vtãtur iuriſdictione à Tridentino eis conceſſa.

Sed vtrum hic canon perſtringat ſolùm, qui iuriſdictionem habentes prædictos ordinarios iudices in iuriſdictionis vſu impediunt, an etiam priuatas perſonas nullam publicam perſonam gerentes, ſi idem committant crimen? Ratio dubitandi eſt, quia canone 14. videtur ſolum agere de habentibus

tibus iuriſdictionem, ſeu perſonis publicis.& c.quoniam.de imm.l.6. vbi habetur ſimilis excommunicatio, dicitur. *Quoniam vt intelleximus quorumdam Iuſtitiariorum, Bailiuorum, Iudicumve*, &c. Sed reſpondet Alterius. d.17. cap.1. vtroſque præſtringere; tum quia Pontifex abſolute loquitur, & ſine limitatione: *nec non qui quomodolibet*, &c. Tum quia etiam in §. 14. excommunicationi ſubiiciuntur priuatæ quoque perſonæ, ob illa verba. *omnes, & ſingulos.* quibus comprehenduntur quicunque committentes vetita, & c. quoniam. licet in narratiua fiat mentio ſolum prædictarum perſonarum publicarum, in diſpoſitiua tamen, quæ maximè attendenda eſt, generaliter ſtatuitur contra omnes impedientes, ex Gemin. ibid. num. 8. Anchar.num.2.Ioan.And.&c.

Gaudent igitur priuilegio huius canonis Eccleſiaſtici ordinarij, tam ſuperiores, Cardinales, Legati, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi nondum conſecrati, ſi iam habeant, quæ ſunt iuriſdictionis, quàm inferiores, vt Generales Ordinum regularium, Prouinciales, Abbates, Cuſtodes, Priores, Rectores, ſeu alio nomine nuncupati, habentes iuriſdictionem fori contentioſi.

Altera verò pars excommunicat omnes, qui poſt Ordinariorum, vel ab eis delegatorum quorumcunque ſententias, & decreta, aut aliàs fori Eccleſiaſtici iudicium, ſeu pronunciatum eludentes ad Curias ſæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata, etiam pœnalia, v. g. ſub pœna amiſſionis bonorum, Ordinariis, aut delegatis, vt deſiſtant decerni, & contra illos exequi procurant. Necnon eos, qui hæc decernunt, & mandant exequi: Item executores ipſos, qui parent Magiſtratui decernenti: tandem eos, qui in eis dant auxilium, cōſilium, patrocinium, & fauorem, quæ ſunt actiones acceſſoriæ, ob quas excommunicatio etiam incurretur ſequuta aliqua actione principali. vt ſi quis alteri conſulat, vt recurrat ad Curiam ſæcularem contra Epiſcopum, à quo ſe grauatum putat, ſi ille recurrat, etiam ſi vlterius deinde non ſit progreſſum in cauſa. Quare hæc ſecunda pars continet ſeptem actiones, ſeu particulares modos, quibus eludentes iuriſdictionem Eccleſiaſticam ordinariorum, & eorumdem delegatorum incurrunt excommunicationem ſiue laici ſint, ſiue clerici, ſiue religioſi recurrentes ad prædictas ſæculares Curias contra ſententias, & decreta Eccleſiaſticorum Iudicum.

THEOREMA 426.

DEcimus ſeptimus Canon videtur bullæ inſertus à Iulio II. vel Leone X. cum non extet eius mentio ante Syl.excommunicatio 7.num.73. & Caiet. excommunicatio.c.27. cuius materia eſt ſacrilegium, quo ſumm. Pontifex Eccleſiæ caput, & Sedes Apoſtol. Eccleſiarum omnium magiſtra, & quæcunque Eccleſiaſticæ perſonæ offenduntur. Primò, vſurpatione iuriſdictionum (temporalium maximè. c. non minus. de imm. Eccl. Syl.excommunicatio 9.§.12. verb. primò dubitatur. Caiet. excomm. c.40. Suarez num.95. Alterio d.18. cap.1.) fructuum, redituum, & pro-

uentuum, ſeu obuentionum quarumcunque ad eos ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum (non autem alio profano titulo, ex Suarez, Sayro l.3.cap.21. num.4. Tolet. l.1.c.28. Caiet.c.27. Nauarr. c.27. num.71. verſ. ſexta) pertinentium. & ſecundò, eorumdem ſequeſtratione ſine legitima facultate, & licentia. ideo hoc quoque canone defenditur libertas, & immunitas Eccleſiaſtica, vt ſit etiam Clement. *religioſi.* de decimis. Clement. *Cupientes.* de pœnis. & cap. hoc conſultiſſimo. de rebus Eccleſ. non alienandis. l. 6. Concil. Lateranenſe ſub Alexand. III. c. 19. Bonifac. IX. conſtit. 40. de qua Epit. 29. & Theor. 77. n.4. Leonis X. bulla 10. Epit. 54. Theor. 151. & Conſtit. 11. §. 3. edita in Concil. Later. ſeſſ. 9. additis grauibus pœnis, vt excommunicationis, etiam ſi Principes fuerint; interdicti Eccleſiaſtici talium Principum terris, & dominio, eo ipſo incurrendis; priuationis priuilegiorum, feudorum, &c. & in Concil. Tridentino ſeſſ. 22. cap. 11. de reform. licet ibi non ſit excommunicatio reſeruata. Itaque violatores huius canonis, ſiue ſint laici, ſiue Eccleſiaſtici tam vſurpando, quàm ſequeſtrando prædicta iura & bona, incidunt in excommunicationem.

Quæres, an fures, vel milites, qui huiuſmodi indiſtinctè cum cæteris rapiunt, incidant in hunc canonem? Reſpond. Caietanus, Nau. locis cit. Graff. l.4. cap. 16. n. 144. Sayrus l. 3. cap. 21. num.4. Suarez num. 96. Alterius d. 18. cap. 1. non incidere. Tum quia is tantum proprie dicitur vſurpare fructus, prouentus, &c. qui velut poteſtate vſurpata & quaſi auctoritatiuè proprio iure vtens illos occupat; prædicti verò fures, & milites non quaſi auctoritatiuè, vt ſibi debita illa capiunt, ſed vt aliena dolo, & rapina occupant. Tum quia ad incurrendam hanc excommunicationem opus eſt, vt res Eccleſiæ non quouis modo vſurpentur, ſed vt prouentus Eccleſiæ; vnde qui res Eccleſiæ vt res ſimpliciter, & indiſtinctè, vt cæteras, & non vt Eccleſiæ prouentus, accipiunt, non afficiuntur excommunicatione. ſicut nec ſi quis furetur triticum ex decimis, aut primitiis collectum, non magis incurrit cēſuram, quàm ſi quodlibet aliud furaretur. Ideo excommunicatio non eſt lata contra raptores, & fures, ſed contra dominos, qui beneficiorum fructus vſurpant, ac ſi ad ſe pertinerent. ſimiliter, nec excommunicatur ex Alterio ibidem, capiens à Clerico debitore ſuo ex fructibus illius beneficij, quantum eſt ſuum creditum, quia non ſurripit tanquam res Eccleſiaſticas, ſed tamquam res ſui debitoris.

Rogabis, an vſurpantes fructus, v.g. Papatus, Epiſcopatus, quando vacat, incidantne in hanc excommunicationem? Negat Caiet. cit. cap. 27. & Tolet. l. 1. cap. 28. eò quod tunc nullæ extent Eccleſiaſticæ perſonæ, quibus ratione beneficiorū, & Eccleſiarum debeantur. Sed oppoſitum verius ſentit Nauarr. cap. 27. num. 71. Suarez d. 21. ſect. 2. num. 97. Sayrus l. 3. c. 21. num. 4. Alterius d. 18. cap. 1. Tum quia quamuis vacet Sedes, fructus tamen ad eam pertinent, vt ex hoc eodem §. conſtat. Tum quia probibitio, & cenſura non eſt præcipuè facta

facta in commodum perſonæ, ſed in defenſionem Eccleſiaſticæ immunitatis, ſiue hi prouentus nunc pertineant ad determinatam perſonam, ſiue debeant pertinere poſtea, nempe futuro ſucceſſori, cui de iure reſeruãtur; tum quia maius periculum eſt vſurpationis horum bonorũ tempore vacationis, quàm in vita beneficiarij, vnde aperiretur fraudibus, & bonorum Eccleſiaſticorum vſurpationibus, via. Tum quia aliàs conuentuum, & monaſteriorum bona communia vſurpantes nunquam incurrerent, quia illi prouentus non pertinent ad determinatam perſonam, ſed ad hanc communitatem.

Sed quid de vſurpatoris filio ſciente, & retinente prædicta à patre vſurpata? Incidet & ipſe, cum in iure pro eodem reputetur rem iniuſtè vſurpare, & rem iniuſtè retinere, vt peculiariter de Eccleſiæ rebus dicitur. c. indignè. 12. quæſt. 2. & c. ſicut. d. 47. & c. ſæpè. de reſtit. ſpol. & Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 11. de reform.

Extenditur deinde excommunicatio ad ſequeſtrantes quauis occaſione, vel cauſa, ſine Rom. Pontificis, vel eorum, ad quos de iure pertinet, expreſſa licentia, vt fit etiam in dicta Leonis X. bulla 7. olim 11. & Bonifacij IX. conſtitutione 4. vt dictum eſt Theorem. 77. Eſt autem ſequeſtrare auctoritate Iudicis hæc apud aliquẽ deponere, ne interim ad Eccleſiaſticas manus deueniant; vnde ex ſe eſt actus iuriſdictionis, & ob id prohibitus. non erit autem talis ſi fiat aut de licentia Papæ iuxta bullam cœnæ Clementis VII. aut ex bullis ſucceſſorum, de licentia habentis ad id legitimam auctoritatem, vt ordinarij, eiuſque Vicarij, aut Nuncij, vel Legati Sedis Apoſt. impetrata (nempe ante ſequeſtrationem, ex Abbate. c. licet. num. 11. de regul. licentia enim ſemper debet præcedere actum, etiam ſi licentia denegari non poſſit, vt docet Abbas. c. tua nos. num. 7. de Eccleſ. ædif.) & additur, *quauis occaſione, & cauſa*, vt omnes excludantur; vnde ſiue fructus Eccleſiaſtici ſequeſtrentur ad tollendas contentiones, inimicitias, mortes, aliaque mala, ſiue ne diſtrahantur, & diſſipentur fructus; ſiuè ne retinens eos ius acquirat in poſſeſſorio, ſiue ex alia cauſa, ſi abſque dicta licentia fiat, contrahitur excommunicatio.

Sed an etiam in canonem incidat, qui procurat, & facit, vt Iudex ſæcularis ſequeſtret Eccleſiaſticos fructus clerici ſibi debentis? Reſpond. modò non incidere, ex Nauarr. conſil. 34. de ſent. excom. Graffio l. 4. cap. 16. Alterio d. 18. c. 2. quia nunc excommunicantur ſolum, qui vſurpant, & qui ſequeſtrant. hi autem ſunt Iudices, quorum auctoritate fiunt ſequeſtra. non eſt igitur extendenda conſtitutio ab vno caſu ad diuerſum. c. pœnæ. de pœnit. d. 1. ſcilicet ad partes, quæ apud Iudices illa procurant. Excommunicatio enim lata contra facientem aliquid, non includit illud procurantes, conſentientes, conſulentes, mandantes, niſi ibidem exprimantur. Excommunicationem igitur ſolum incurret Iudex ſæcularis ſequeſtrans prædictos fructus beneficiales: dixi *modò non incidere*, ſecus enim fuiſſet tempore Clementis VII. & Pauli III. in quorum bullis addebatur. *vel per ſe, vel alium, ſeu alios, directè*

directè, vel indirectè prædicta exequi, vel procurare, aut in eiſdem conſilium, auxilium, vel fauorem præſtare non verentur.

THEOREMA 427.

SImiliter Canon 18. fertur ad eiuſdem libertatis, & immunitatis Eccleſiaſticæ defenſionem cœptam can. 14. Ideo excommunicatione huius canonis punitur ſacrilegium, quo Eccleſiaſtica libertas offenditur imponendo onera abſque Pontificis Romani licentia, tam ipſis Eccleſiaſticis perſonis, quàm bonis earum, & Eccleſiarum, quippe immunibus. quæ prohibitio continebatur etiam virtute in præcedentibus §§. excepta extenſione ad accipientes oblata à ſpontè dantibus. & quo ad perſonas, vniuerſalis eſt hæc excommunicatio, etiam Reges, & Imperatores perſtringens.

Actiones principales prohibitæ, tres ſunt. Prima, ſine expreſſa licentia Papæ imponere perſonis Eccleſiaſticis, & earum, atque Eccleſiarum bonis collectas, talleas, & ſimilia onera. Secunda, illa ab eiſdem exigere. Tertia, ſic impoſita recipere, etiam à ſponte dantibus, iuxta c. clericis. de Immun. Eccleſ. l. 6. Acceſſoriæ verò ſunt non vereri facere, exequi, vel procurare prædicta per ſe, vel alios directè, vel indirectè, & in eis dare auxilium, conſilium, fauorem. & caſus inſertus eſt bullæ tempore Iulij III. cum nondum eſſet in bulla Iulij II. & Leonis X. vt conſtat ex Caiet. excommunicatio. c. 40.

Fertur itaque hoc loco excommunicatio reſeruata Papæ contra imponentes, exigentes, recipientes abſque ſpeciali & expreſſa licentia. Rom. Pontificis, decimas, collectas, talleas, præſtantias (quæ ſolum nomen habent mutui, cum nunquam reſtituantur) & ſimilia onera realia, perſonalia, mixta; de quibus nominibus Syln. v. gabella. 1. Eccleſiaſticis perſonis, ac earum, & Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum bonis, fructibus, reditibus, ac prouentibus. Quod etiam fit abſque reſeruatione in c. non minus. de imm. Eccleſ. ſumpto ex Concil. Lateranenſi ſub Alexand. III. c. 19. contra eoſdem imponentes huiuſmodi onera Eccleſiaſticis, ſi moniti non deſiſtant, cum eorum fautoribus haud communioni reſtituendos, donec fecerint ſatisfactionem competentem. excepto caſu, ſi non ſufficientibus facultatibus laicorum, Epiſcopi auctoritate, propter vtilitatem, & neceſſitatem communem fieret impoſitio. Vnde differt ab excommunicatione bullæ cœnæ, quòd illa prærequirat admonitionem, ſufficiat ad eam vitandam licentia Epiſcopi, & non ſit reſeruata Papæ, ſecus ac fiat in bullæ cœnæ. Itemque in c. aduerſus. de imm. Eccleſ. ex Concil. Lateranẽſi ſub Innocent. III. in quo innouatur conſtitutio prædicta Alexand. III. ſublata exceptione illa, *vt Clerici ſolum ſoluere tenerentur, ſi non ſufficerent facultates laicorum.* & ob id ſtatutum, nunquam licere huiuſmodi exactiones Clericis imponere, niſi prius cõſulto Rom. Pontifice, ad quem ſpectat communibus neceſſitatibus prouidere (nimij enim erant ſæculares ſub ratione neceſſitatis publicæ in his exactionibus flagitandis) & ſimul quoque declaratum, vt ciuitatum officia

officiales, qui dicta onera impoſuiſſent, remanerent adhuc officio finito, irretiti excommunicatione cum obligatione ſatisfaciendi debito, ſimúlque eſſent excommunicati ſucceſſores in officio, niſi intra menſem ſatisfacerent ipſi non quidem de bonis ſuis, ſed de communibus, cum vt officiales ciuitatis ſatisfaciant, ex Suarez num. 101.

Habetur etiam ferè ſimilis excommunicatio Bonifacij VIII. contra exigentes huiuſmodi tributa in c. quamquam. de cenſibus. l. 6. vbi additur, vt qui eam incurrit, non abſoluatur, & Vniuerſitas non liberetur ab Eccleſiaſtico interdicto, donec integrè ſatisfecerint. Idem tulerat in c. clericis. de Imm. l. 6. excommunicationem contra imponentes, & exigentes talleas ab Eccleſiaſticis perſonis, & extenderat etiam ad accipientes à ſponte dantibus. Et ad ipſos Eccleſiaſticos ſi ſponte darent abſque ſpeciali licentia Papæ, eámque reſeruarat ſibi. & Vniuerſitates, quæ talia committerent, ſuppoſuerat interdicto. Sed Benedictus XI. in extrauag *quod olim*. de Immunit. reuocauit decretum Bonifacij quantum ad hoc, vt excommunicatio & interdictum locum non haberent in accipientibus à ſponte dantibus, neque in ipſis clericis voluntariè ſoluentibus. Tum Clemens V. Clem. quoniam. de Imm. Eccleſiæ. vtrumque decretum Bonifacij, & Benedicti reuocauit, & ſolum ſeruari voluit c. non minus. & c. aduerſus. de Imm. Eccleſ. In Concilio deinde Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 9. innouatæ ſunt omnes cenſuræ excommunicationis, interdicti, & depoſitionis latæ contra imponentes Eccleſiaſticis talia onera, & exigentes etiam à ſponte dantibus, & conſentientibus; & præter prædictas pœnas, quas voluit contrauenientes eo ipſo incurrere, addidit etiam inhabilitatem ad omnes actus legitimos, & reddidit illos inteſtabiles. Demum acceſſit bulla cœnæ, in qua innouantur à ſummo Pontifice decreta ſuper his, per ſacros canones, tam in Lateranenſi nouiſſimè ſub Leone X. celebrato, quàm in aliis Conciliis generalibus editis, nempe in c. non minus. & c. aduerſus. de Imm. Eccleſ. cum cenſuris, & pœnis in eis contentis, ſibi reſeruatis, de quibus etiam meminit Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 20. de reform.

Eaſdem immunitates Eccleſiaſticis conceſſerunt Reges, & Imperatores, vt conſtat ex Cod. de ſacroſ. Eccleſ. l. ſancimus. 2. l. placet. l. iubemus. l. priuilegia, de quibus. 16. quæſt. 1. c. generaliter. & 23. quæſt. 8. c. in qualibet. & Authen. *Item nulla poteſtas*. Cod. de Epiſc. & cler. vt præmiſimus Theorem. 16. 77. 78. 82. 83. & meritò, cum perſonæ Eccleſiaſticæ vt dixi Theorem. 78. ſacrificiis & orationibus ad Deum, cæteriſque ſuis piis operibus in regnorum vtilitatem, multò plura conferant ſæcularibus Principibus, quàm facerent collectis, & talleis. c. in qualibet. 23. quæſt. 8. Idem colligunt Patres ex verbis Domini Matt. 17. *ergo liberi ſunt filij*, ſignificantis nec ſe debuiſſe ſoluere, quippe qui eſſet ſummi Regis filius, nec Apoſtolos, quòd eſſent ſui familiares, & domeſtici; ex charitate tamen, ne exigentes ſcandalizarentur, ſoluit.

Aduertendum porrò protegi hoc loco à tributis,non ſolum bona Eccleſiarum, & beneficiorum, ſed etiam patrimonialia clericorum, aut alio modo acquiſita,cum Pontifex dicat. *Clericis, Prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum, & Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus.* Quod etiam fit in legibus Patauinis Feder. II. Imp. l.2.& in legibus Caroli IV. confirmatis à Bonifacio IX. conſtitutione 4.de qua Epit. 29. num. 6. & in c. quamquam. de cenſibus l. 6. (vbi tamen excipiuntur,ſi quæ negotiationis cauſa portarentur) Idem ibidem v. *ipſarum.* aduertit Gloſſa.& in c.fin.de vita,& honeſt. cler.in verb.ſuis facultatibus.& in c.ſimilibus.16.quæſt.1. Panorm.p. 1.conſil.3.Geminian.c.1.num.4.de Imm.Eccleſ.l.6. Bartol.in l. reſcripto.ff.de muner. & honor. & in l. placuit.Cod.de ſacroſ.Eccleſ. Hoſtienſ.ſum.de Imm.Eccleſ. §. à quibus. Sotus 4. d. 25. quæſt.2. art.2. concluſ.6. Sylu. excomm. 9. §. 13. verſ.& tertio. Tab. excommunicatio 5.caſu 18. Nauarr.cap.17.num. 202. Toler.l.1.cap.29.num.2. Leſſius l.2.cap.33.dub.3.num.19. Alterius d.19.c.1.Molina.d.670. Tuſco.v.bona.concluſ.114.Reginald. l.11.num.377. etſi graues viri ſenſerint bona patrimonialia Clericorum non eſſe exempta, vt Felinus in c.Eccleſia S.Mariæ. num.8. de conſtit.

Aduerte autem recipientes à Clericis ſponte dantibus tunc excommunicationẽ contrahere,cum non omnino libera, & abſoluta voluntate datur aliquid à Clerico, ſed tantum quando ſponte dicitur dari, quòd ſine alia ſpeciali vi, aut coactione, præter veritam clericis impoſitionẽ, & exactionem, datur, ex Suarez num. 99. Sayro c. 22. num. 10. Viualdo num. 117. Quaranta. v. vectigal. tunc enim ipſa datio, quæ ſpontanea dicitur, verè fit, & fieri præſumitur ratione oneris etiam clericis impoſiti.vndẹ ſi in impoſitione oneris exprimeretur, Clericos ad id non teneri,ſi ipſi poſtea ſoluerent, recipientes non inciderent in Canonem. ideo addidit Pontifex. *ſic impoſita etiam à ſponte dantibus recipiunt.* i. vt in impoſitione comprehendantur etiam Clerici. Et ne qua fraus in exactione pateret, adiecit. *& diuerſis etiam exquiſitis modis exigunt.* vt ſcilicet omnes modos, & titulos exigendi collectas, & talleas comprehenderet. exemplum habetur. c. clerici. de Imm. Eccleſ.l.6.illis verbis. *Sub adiutorij mutui,* ſubuentionis, ſubſidij, vel doni nomine,ſeu quouis alio titulo, modo, vel quæſito colore.

Quod ſpectat ad actiones acceſſorias excommunicantur omnes,qui per ſe,vel alios,directè,aut indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare non verentur, aut dant in his auxilium, conſilium,& fauorem. Quare in hanc excõmunicationem incidunt, & qui per ſe ipſos Clericis tributa imponũt, & qui aliorum opera,vt Princeps,qui per ſe, vel per magiſtratum imponit, per officialem exigit, &c. & ſiue ipſa onera imponantur directè Eccleſiaſticis, cum ipſimet ſoluere compelluntur, ſiue indirectè, vt ſi grauentur eorum conſanguinei, affines, coloni, &c. oneribus maioribus, ex quo indirectè ſequatur damnũ Eccleſiaſticis, ideóque

que fiat legi fraus, quæ dicitur de perſona ad perſonam. vel ſi cogantur res vendere, ſi pro eis nolunt tributa ſoluere, quæ ſoluerent laici, quæ dicitur fraus de re ad rem, de quibus, & de reliquis duobus modis fraudis, videnda Gloſſa. c. quanto. de priuileg. Azor t. 1. l. 5. cap. 13. quæſt. 7.

Itaque hæc excommunicatio ligat omnes cuiuſcunque ſint dignitatis, qui per ſe ipſos, vel per alios, directè, vel indirectè prædicta faciunt, ideſt collectas imponunt, vel exigunt, aut exequuntur, id eſt eas ex mandato Principis, Magiſtratus, Iudicis executioni mandant, vel eas procurant, id eſt, mediatores ſunt, vt imponantur, & exigantur, & dant auxilium, conſilium, & fauorem. v. g. aſſeſſores, qui conſulunt; notarij, qui edicta conſcribunt; præcones, qui publicant; publicani, qui conducunt; miniſtri, qui exigunt impoſita, cæterique Curiæ famuli denunciantes, capientes, ſequeſtrantes, auxiliantes, & fauentes.

Sed vtrum clauſulæ, *per ſe, vel alios, directè, vel indirectè, & dantes auxilium, conſilium, & fauorem*, ſint intelligendæ in ſingulis prohibitis ab initio can. 14. vſque ad finem præſentis 18. Lis eſt inter auctores. affirmat Tolet. l. 1. cap. 29. num. 4. Sylu. excommunicatio 7. num. 70. 71. 72. Tabiena excommunicatio 6. num. 12. quod ſit vnicus contextus. Negat Alterius d. 19. cap. 4. initio, quod in ſingulis caſibus expreſſerit Pontifex, quando voluit facere extenſionem. vnde in can. 14. exprimuntur qui dant auxilium, conſilium, & fauorem. ſic in 16. & 18. Illa verò clauſula, *directè, vel indirectè*, apponitur in 15. & 18. ob id non ſunt faciendæ extenſiones, niſi vbi à Papa ſunt factæ. An verò poſſeſſiones grauatæ tributis, & talleis tranſeant ad Eccleſiaſticos cum ſuo onere, necne, Theorem. 77. num. 6. dixi, & aliæ ſimiles difficultates explicantur ab Abbate. c. fin. de vit. & honeſt. cler. & c. non minus. de Imm. Eccleſ. Petro Ancharan. & Geminiano ibidem. Ioan. And. c. 1. de Imm. Eccl. l. 6. Archidiac. ibidem. Sylu. immunitas. 1. §. 19. Alterio. d. 19. c. 6. toto.

THEOREMA 428.

VTi lata eſt ſupra excommunicatio in defenſionem libertatis Eccleſiaſticæ in cauſis ciuilibus, ita in hoc §. 19. fertur ad eamdem tuendam in cauſis criminalibus, qui caſus additus eſt bullæ cœnæ à Pio V. & Gregor. XIII. cum non haberetur in bulla P. Iulij III. apud Ledeſmam, nec Pauli IV. apud Sotum, vt notat Sayrus. Hoc idem tamen, iure veteri prohibuerant Conſtantinus, Theodoſius, Heraclius, Feder. II. l. 1. Cod. tit. de Epiſc. & cler. Auth *ſtatuimus*, vbi ſic ait: *ſtatuimus, vt nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione, vel ciuili trahere ad Iudicium ſeculare præſumat contra conſtitutiones Imperiales, & canonicas ſanctiones. Quod ſi actor fecerit, à ſuo iure cadat, iudicatum non teneat, & Iudex ex tunc poteſtate iudicandi priuetur*; & Carolus IV. anno 1377. præter alias pœnas tranſgreſſores ipſo facto reddidit infames, priuatos omni honore, & à nobilium numero excluſos, vt vidimus Epit. 29. & iure canonico. 11. quæſt. 1. c. nullus Epiſcopus. c. nullus iudicum. c.

ſi diligenti. de foro compet. c. at ſi clerici. & c. qualiter. de Iudiciis. bulla 3. Vrbani V I. quæ incipit. *quia*. vt in Epitom. 28. & bulla. 4. Bonifacij I X. quæ incipit. *iuſtis*, vt Epit. 29. *Summi Pontifices.*

Actio igitur hoc loco damnata, eſt ſacrilegium commiſſum à ſæcularibus Magiſtratibus, & Iudicibus, Notariis, cæteriſque miniſtris, qui quomodolibet ſe immiſcent in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus (dicuntur *capitales cauſæ*, ex Gloſſa in l. tranſigere. Cod. de tranſact. in quibus agitur de crimine capitali, cui pœna imponitur, aut vltimi ſupplicij, aut amiſſione libertatis, vt ſi damnetur quis ad metallum, ſeu triremes, aut amiſſione ciuitatis, vt cum quis deportatur. *Criminalis* verò latius patet, cum complectatur omne iudicium de crimine contra aliquem, ex Claro in pract. crim. quæſt. 1.) Clericorum eos proceſſando (quo verbo includuntur omnia acta in iudicio in aliqua cauſa) banniendo, id eſt in exilium mittendo, & relegando ad tempus, à quo diuerſum eſt deportare, quod eſt damnare exilio perpetuo. l. relegatorum. ff. de Interd. Sylu. v. bannum. §. 4. quod eſt ſpecies quædam capitis diminutionis, vt dicitur Inſtit. de capitis dimin. §. eſt autem. capiendo, ſententias contra eos proferendo, vel exequendo, ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa licentia Papæ, cuiuſuis ſint dignitatis, & nominis, vnde complectitur Magiſtratus, Iudices, Notarios, ſcribas, qui ſcilicet tranſcribunt excepta per Notarios, executores, & cæteros, quocunque nomine vocentur, ſe in his interponentes, niſi habeant ſpecialem, ſpecificam & expreſſam licentiam Sedis Apoſtolicæ.

Quare non ſufficit primò licentia per verba generalia, vt ſi Principi ſit conceſſum, vt in ſuo dominio poſſint ſæculares iudices cognoſcere de cauſis clericorum, cum huiuſmodi licentia ſit generalis, non ſpecifica, cum non exprimat de quibus clericis, vtrum conſtitutis in ſacris, an aliis tantum; nec de quibus cauſis ſit ſermo, ciuilibus, an criminalibus, &c. num de leuibus tantum, an etiam de atrocibus criminibus.

Secundò, debet eſſe licentia expreſſa, vnde non ſatis eſſet ad vitandã excommunicationẽ ſi Princeps longo temporis ſpatio publicè vſurpaſſet iuriſdictionem animaduertendi in perſonas Eccleſiaſticas, etiam ſi probabiliter præſumeret, id ad Pontificis aures perueniſſe, & non fuiſſe reprehenſum, quaſi Pontifex tacitè approbaret. Sed eſt neceſſaria licentia expreſſa, quia ex cap. iam dudum. de præb. multa per patientiam tolerantur, quæ ſi fuiſſent ad iudicium deducta, tolerari non debuiſſent.

Tertiò debet eſſe licentia ſum. Pontificis, & non inferioris, v. g. Epiſcopi, ex hoc §. & communi ſententia Ripæ. cap. decernimus. num. 34. de iudiciis. Clari. §. fin. quæſt. 41. num. 5. & 7. Gloſſæ d. c. decernimus, & de nouo adiecit Paulus V. ad maiorem declarationem præcedentium. Quique huiuſmodi licentiam ad perſonas, & caſus non expreſſos extendunt, vel aliàs illa perperam abutuntur, vt Principes ſæculares ſcirent, ſe in excommunicationem cadere, ſi præſumerẽt Eccleſiaſticorum cauſas criminales iudicare, quamuis

ſuffulti

ſuffulti eſſent ſpeciali, & expreſſo priuilegio Sedis Apoſt. ſi quouis modo in tali cognitione, vel quoad perſonas, vel quoad caſus, vel quoad alias conditiones excederent Priuilegij fines.

Vtrum autem ſit neceſſarium, vt hæc licentia ſit quo ad perſonam, & quod delictum in indiuiduo ſpecialis, non omnino conſtat. nam Suarez num. 103. ſentit ſufficere, ſi licentia ſit ad tale delictum cognoſcendum in ſpecie, & licentia ſit generalis quoad perſonas Eccleſiaſticas, tempora, & loca, in quibus tale crimen inuentum fuerit. Alterius d. 20. cap. 1. tenet debere eſſe licentiam ſpecialem, tam quoad perſonas, quam quo ad delictum in indiuiduo. Solent tamen à Doctoribus excipi aliqui caſus, in quibus iudex ſæcularis abſque metu excommunicationis poteſt ſe immiſcere, vt ſi clericus amiſit priuilegium clericale, ex Dec. Felin. Abbate. cap. cum non ab homine. de iudic. vel ſi clericus deprehendatur in flagranti delicto, vt interim iudex iniuriam compeſcat, vt ſi clericus aſportet furtum, cum animo tamen tradendi eum ſuo iudici competenti, & alij ſimiles. de quibus Nauarr. cap. 27. num. 83. & ſeq. Graff. l.4. cap. 18. nu. 150. & ſeqq. Alterius d. 20. cap. 1. Viualdus in expl. bullæ num. 124. Panor. cap. cum non ab homine. de iudiciis. Molina t. 1. d. 31. Sotus 4. d. 25. q. 2. art. 1. Couarr. in qq. pract. c. 31. 32. 33. Vide etiam Theor. 424.

THEOREMA 429.

Vigeſimus Canon duas habet partes, vnam vſque ad. *Nec non ſupremam*; alteram vſque ad finem. & quidem Prima vetus eſt, cum habeatur in bulla Martini V. apud D. Anton. 3. p. t. 24. cap. 72. & Syl. excom. 7. num. 75. Altera cæpiſſe videtur ſub Iulio III. vt colligitur apud Ledeſmam 2. 4. q. 26. art. 2. Continet autem excommunicationem in defenſionem temporalis dominij, iurium, & ſupremę iuriſdictionis pertinentium ad Sedem Apoſt. & quoad perſonas delinquentes, eſt vniuerſalis, & ſine vlla exceptione, ſiue ſint ſæculares, ſiue Eccleſiaſtici, & cuiuſcunque gradus.

Actiones principales prohibitæ duæ ſunt. Prima per ſe, vel alios, directè, vel indirectè ſub quocunque titulo, vel colore præſumptuoſè inuadere, deſtruere, occupare, detinere in totum, vel in partem, almam vrbem, & alias ciuitates, & loca, vel in eis vſurpare iura ad Sedem Apoſt. mediatè, vel immediatè pertinentia. Secus autem, ſi loca, & iura ſolum ſpectent ad perſonas priuatas, vt priuata domus, vel ager; & dicitur *mediatè, vel immediatè ſubiecta Eccleſiæ Romanæ,* vt comprehendantur tam loca, in quibus Apoſtolica Sedes per ſuos officiales ius dicit, quæ dicuntur immediatè ſubiecta, quàm illa, quæ ſunt alicui in feudum conceſſa, & à feudatariis reguntur. Secunda, præſumere de facto vſurpare, perturbare, detinere, & variis modis vexare ſupremam iuriſdictionem Papæ, & Rom. Eccleſiæ in eiſdem locis competentem. quare hæc excommunicatio non ſolum incurritur, quoties quis præſumit Eccleſiæ Rom. loca inuadere, occupare, deſtruere, ſed etiam ſine vlla inuaſione, & oc-

cupatione, ſi quouis modo impediant, ne in illis Officiales Sedis Apoſt. iuriſdictionem exerceant. ob id prior excommunicatio perſtringit inuadentes corporaliter ipſa loca Rom. Eccleſiæ; poſterior autem de facto vſurpantes iuriſdictionem, quam in dictis locis habet Eccleſia Rom. quæ eſt res incorporea. Actiones acceſſoriæ dãnatæ, ſunt. Prima, adhærere prædicta facientibus. Secunda, illis fauere. Tertia, illos defendere auxilio, conſilio, fauore.

Supremæ autem iuriſdictionis nomine, vt etiam iurium Eccleſiæ Rom. denotantur temporales, cum ſit ſuperius ſpirituali ſufficienter prouiſum. Num autem ſi pluribus actionibus contra hunc canonem peccetur, incurrantur plures, an vnica tantum excõmunicatio? Videndus Nauar. cap. 6. num. 17. 18. Alterius l. 3. d. 10. cap. 8.

Dubitabis, an ſi vna pars ciuitatis Papæ ſubiectæ armata manu inuadat alteram partem, vel vna ciuitas aliam, non vt illam ab obedientia Papæ ſubtrahat, ſed vt ipſa alteri ibi præualeat, vt ſolet accidere in capitalibus inimicitiis, & factionibus, incurrat, qui in hoc delinquit, excommunicationem, necne. Qua in re Caiet. excommunicatio. cap. 17. Nauar. c. 27. n. 73. Suarez d. 21 ſent. 2. num. 105. Sayrus. l. 3. cap. 24. num. 5. Altèrius. d. 21. cap. 1. Affirmant, eò quod factioſi iſti, licet nolint tollere ab Eccleſiã Rom. loca, dum tamen volunt ibi præualere, & quaſi dominari, indirectè vexant, & turbant regimen ciuitatis, & ſupremam Eccleſię iuriſdictionem, præſertim cum huiuſmodi inuaſiones nunquam fiant abſque partiali ſaltem Ciuitatis deſtructione. & in eandem incurrunt banniti hoſtiliter in magno numero irruentes in loca & ciuitates Eccleſiæ, vt aduertit Sayrus, & Alterius locis citatis.

Extat hac eadem de re conſtitutio 10. Io. XXII. in qua huiuſmodi perturbatores non ſolum excommunicãtur, ſed etiam priuantur priuilegiis, iuribus, feudis, eorumque loca ſubiiciuntur interdicto. habetur etiam bulla, quæ incipit. *Etſi ſolerter.* Clementis VI. anni 1342. eadem de re, & aliæ poſteriorum Pontificum Alexandri VI. num. 1. Iulij II. num. 6. & aliorum, vt dictum eſt Theor. 61. 62. Quonam autem iure, & tempore ſummi Pontifices totius ſtatus Eccleſiaſtici ſint iuriſdictionem adepti, diligenter perſequitur Alterius. d. 21. cap. 1. & 2. Sigonius de regno Italiæ, & Illuſtr. Baronius in annalibus. Videndum etiam Theorema 60.

THEOREMA 430.

INcipit can. 21. pars tertia bullæ, in qua ponuntur clauſulæ ſpectantes ad confirmationem, & obſeruationem illius. hoc igitur §. 21. à Pio V. primò ſtatutum eſt, vt huiuſmodi proceſſus, & litteræ non expirent morte Pontificis, ſed durent, quo vſque alij fiant, aut publicentur à Pontifice pro tempore exiſtente. quo loco particula (*aut*) non habet vim diſiunctiuam, ſed copulatiuam, vt aliàs ſæpe ex Alberico in dictionario, dictione (*vel*) Felino in cap. inter cæteras. num. 10. de reſcript. Baldo in l. 2. Cod. de obſeq. patr. præſt. Archidiac. in cap. paſtoralis 7. q. 1. vnde

vndè ſenſus eſt, donec alij fiant, & publicentur. cum non ſufficiat legem ſcriptam eſſe, niſi etiam publicetur quòd promulgatione incipiat obligare ſubditos.c. ad hæc. de poſtul. prælat.

THEOREMA 431.

ALtera, quæ habebatur etiam in bulla cænæ Martini V. apud S.Anton. cap.72. & Sylu. excom.7. num.76. reſeruantur harum litterarum caſuum abſolutiones extra mortis articulum ſummo Pontifici. In tali verò articulo, in quo ex Conc. Trid. ſeſſ.14. c.7. nullus caſus reſeruatur, ad obtinendam abſolutionem ab alio, quàm à Papa, prærequiritur cautio de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo parti læſæ. Non enim Pontifex exigit, vt præcedat realis ſatisfactio, cum ea ſæpè tunc ſit impoſſibilis: ſed ſolum expreſſam cautionem poſtulat de ſatisfaciendo, licet, ſi poſſit commodè, optimum ſit id ſtatim facere. Debet tamen cautio eſſe ſufficiens arbitrio prudētis Cōfeſſarij. Communiter dicitur, debere eſſe pignoratitiam, ſi hæc non poſſit, fideiuſſoriam, quod ſi neque hæc dari poſſit, ſaltem iuratoriam, iuxta Gloſſam penult. Clem. 1. §. verum. de hæret. Cardinalem ibidem. q.4. Felin. cap. poſtoralis. §. præterea de off. ordin. Nauar. cap.27. nu.72. Suarez d.21. ſect.3. num. 1. Addit tamen Sayrus, ſi quando accidat, vt pœnitens ſit in extremis, ita vt nec iuratoriam cautionem præſtare poſſit, debere abſolui, quia talis cautio ſolum requiritur, quatenus eſt poſſibilis, & non aliter.

Cum verò dicimus ſolum ſum. Pontificem poſſe ab his cenſuris abſoluere, non excluduntur ipſius miniſtri, ſeu delegati ad hunc effectum, cum apertè conſtet ſumm. Pontificem nec debere, nec moraliter poſſe ab omnibus huiuſmodi caſibus abſoluere, immo nec ſolere id facere. Eſt tamen neceſſarium, vt delegatio fiat modo in hac Conſtitutione pręſcripto, non per indultum generale, aliàs quantum ad cenſuras bullæ cænæ non habebunt facultates, & priuilegia; cum per hanc clauſulam hi caſus particularem habeant reſeruationem, & reuocentur quæcunque priuilegia cuiuis conceſſa, & concedenda, abſoluendi ab his cenſuris per ſum. Pontificem, Sedémque Apoſtol. ac cuiuſuis Concilij decreta, niſi in eis comprehendantur caſus præſentibus litteris expreſſi.

Quare nullo modo admittenda videtur ſententia Bannes 2.2.q.11. art.4. Cordubæ l.1. quæſt.11. art.1. Viualdi in fine bullæ. Ioſephi Angles in flor. quæſt. de confeſſ. art.5. dub 6. Henriquez l.6. cap.14. n.7. exiſtimantium per hanc bullam non derogari conceſſioni factæ Epiſcopis in caſibus occultis reſeruatis Sedi Apoſt. à Conc. Trid. ſeſſ.24. cap.6. vt abſoluere poſſint ſuos ſubditos delinquentes in foro conſcientiæ, ab hæreſi quidem per ſe ipſos, in aliis autem à Vicario, eo quòd pœnitens ab Epiſcopo abſolutus non abſoluatur ex vi priuilegij ſibi conceſſi, quod hic prohibetur, ſed tantum auctoritate, qua Epiſcopus fungitur, quæ non fuerit à ſummo Pontifice coarctata. tum quia expreſsè bulla ait, abſolui non poſſe nec prætextu facultatum, & indultorum conceſſorum

ceſſorum ordinibus mendicātium militiarum, regularibus, etiam Epiſcopali, vel alia maiori prædictis. nempe vt poſſint abſoluere, & abſolui; nec laicis etiam Regali, & Imperiali excellentia fulgentibus, per Papam, & dictam Sedem Apoſtolicam, ac cuiuſcúque Concilij decreta, ſcilicet vt poſſint abſolui. quod etiam docet Nauarr. cap 27. num.260.275. Franc. Penna p.3.direct. ſchol.92. Suarez t.4. d.30. ſect.2. num.10. & t. 5. d.21. ſect.3. num. 5. Tolet. l.1. cap.30. num.2. Azor t.1. l.8. cap.10.q.10. Maiolus l.5. de irreg. cap. 46. Alterius d.22. cap. 2. licet in aliquo perplexus. Tum quia ex citatis id declararunt vivæ vocis oraculo Pius V. Gregorius XIII. & Clemens VIII. Tum quia hac de re conſulti Illuſtr. Cardinales ſuper Concil. Tridentino idem omnino reſponderunt ex Nauar. conſ.11. de Priuileg. tum denique quia ſtylus, & vſus Curiæ Romanæ ita ſemper intellexit.

THEOREMA 432.

TErtia, quæ fuit etiam bulla Martini V. apud D.Anton. & Clementis VII. continet excommunicationem eo ipſo incurrendam aliáſque ſpirituales, & temporales pœnas pro libito Pontificis infligendas in eos, qui abſque licentia, & contra tenorem bullæ cænæ, obſtrictis anathemate bullæ, beneficium abſolutionis de facto (de iure enim facultas denegatur. quare cum careant iuriſdictione, abſolutio nulla eſt.) præſumpſerint (ſcienter videlicet, dolo, ac temere ex cap. decernimus. num. 6. de iudiciis. Cardinali in Clem. 1. quæſt. 39. de priuileg. Calderino conſil. 4. de ſent. excom.) impendere, vnde ſi quis bona fide, ſine dolo, ex inaduertētia aliquem ex prædictis excommunicatis abſolueret, excommunicationē hanc non incurreret, vt etiam notat Nauar. cap.27.num.74. Caietanus excom. cap.58. & 81. Suarez d.21. ſect.3. num.7.

Sed dubium eſt an hæc excommunicatio incurſa ob datam abſolutionem prædictis, ſit reſeruata, vt præcedentes, necne, ſummo Pontifici? Felinus in cap. paſtoralis §. præterea.num.9. de off.ordin. Sylu. abſol.1. §.10. in fin. Caiet. excom. cap.77. Armil. excom.n.7. Rebuffus in bullam cænæ, art. 13. verſ. Illos autem. affirmant. Oppoſitum tenet Nauar. cap.27.n.74. verſ. ſecunda. Tolet. l. 1. cap.30. num.4. Suarez d.21. ſect.3. num.6. Sayrus l.3. cap. 25. num. 7. Alter. d.22. cap.3. dub. 2. tum quia auctor bullæ non ſibi reſeruat hanc excommunicationem, ſecus ac olim fecerat Paulus II. ex Felino, & Tolet. ideo ei, cui de iure competit, abſolutio conceditur, iuxta cap. nuper. de ſent. excom. tum quia hæc excommunicatio additur poſt factam reſeruationem in præcedenti clauſula. quare reſeruatio ſolum ſe extendit ad caſus præcedentes, non etiam ad ſubſequentes.

Nec obſtat extrauagans Sixti IV. quæ incipit. *Etſi dominici.* de pœnit. & remiſſ. cum tantum comprehenderet eos, qui abſoluebant vigore priuilegiorum, & facultatum à ſe conceſſarum, quas reuocat, & contrafacientes eo ipſo excommunicat, prohibens abſolui ab alio, quàm à Pontifice Rom. vt ſcribit

Nauarr.

Nauar. cap. 12. num. 75. Suarez d. 22. ſect. 5. num. 20. Alter. loco cit. At iam non reperiuntur huiuſmodi indulta, & licentiæ à Sixto conceſſæ, nec quiſquam illarum prætextu abſoluit. vnde non cenſetur excommunicatio hæc reſeruata, vt olim. Sicut nec qui prædictos excommunicatos abſoluunt, incurrunt cæteras pœnas, vt olim. ſiquidem ex Rebuffo in expl. bullæ cænæ Pauli III. & ex Anton. 3. p. t. 24. cap. 7. in bulla Martini V interdicebantur prædicationis, lectionis, adminiſtrationis Sacramentorum, & audiendæ confeſſionis officio, quæ pœnæ in bullis recentioribus ſunt omiſſæ, & ſola appoſita excommunicationis cenſura, vt aduertit etiam Suarez n. 7. & Sayrus cap. 15. num. 6.

THEOREMA 433.

QVarta continet conditiones requiſitas, vt abſolutio per Sedem Apoſtol. facienda poſſit ei, qui abſoluendus eſt, ſuffragari, nempe vt antea à præmiſſis delictis deſtiterit, verúmque propoſitum habeat non committendi ſimilia de cætero, quæ ſunt in quacunque excommunicationis abſolutione communia; cum æquum non ſit, vt eximatur à pœna, qui non vult deſiſtere à delicto. Deinde, vt qui fecerunt ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, de quibus can. 15. non cenſeantur abſoluti, niſi prius publicè decreta reuocauerint, de libris deleuerint, & de reuocatione certiorem fecerint Rom. Pontificem. vid. Theor. 15. Simile habetur in c. nouerint, de ſententia excomm. cum enim inciderint in cenſuram ob ſtatuta prædicta, vt abſoluantur, ea caſſare debent. ideo non eſt hoc ius nouum, ſed antiquum; ob id non dicit Pontifex, *ſtatuimus*, ſed, *declaramus*. & addit. *proteſtantes quamcunque abſolutionem ab excommunicatione.* nempe in foro interiori, vel exteriori, abſolutè, vel ſub conditione, ſimpliciter, vel ad cautelam, ſolemnem, & non ſolemnem generaliter, vel ſpecialiter datam, fortuitam nullam, niſi ſeruatis prædictis quinque conditionibus. Quin etiam proteſtatur neminem poſſe prætendere à prædictis cenſuris ſe liberare per quamcunque abſolutionem, vt puta, cum quis impetrat reſcriptum Papæ, in quo ſolet addere, *téque ab quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, & aliis Eccleſiaſticis cenſuris ad hunc effectum abſoluentes*, &c. ſeu etiam ſolemnes benedictiones, v. g. in die cœnæ (nec enim tunc datur vlla abſolutio) ſed tantum per viam abſolutionis à ſummo Pontifice cócedendæ. ideo nullos contrarios actus per Pontificem factos tacitè, vel expreſsè, nec patientiam & tolerantiam quantocunque tempore eiuſdem continuatam prædictis ſuffragari, aut Eccleſiæ Romanæ iuribus quandocunque quæſitis, vel quærendis poſſe, aut debere præiudicare. Quocirca ſi quis abſoluatur v. g. ab excommunicatione ob occupatam rem pertinentem ad Rom. Eccleſiam, non ob id cenſendum eſt iuribus Eccleſiæ Rom. præiudicatum, adeo vt non ſemper teneatur occupās reſtituere; ſicut enim ante, ita poſt abſolutioné cogi poteſt ad reſtitutionem. quare hac particula præſeruantur bona, & iura Eccleſiæ, ne ab aliis præſcribi poſſint.

THEOREMA 434.

QVinta, & ſexta clauſula reuocat Pontifex omnia priuilegia, conſuetudines, & præſcriptiones quibuſcunque perſonis conceſſas, quibus ſe tueri poſſe præſumerent contra bullam cænæ, vt ſi cui indultum fuerit, ne poſſit excommunicari per Apoſt. litteras, niſi facientes plenam, & expreſſam mentionem de huiuſmodi priuilegiis. ob id abrogantur in his clauſulis omnia priuilegia cuiuſcunque generis, & ex quacumque cauſa, & titulo, etiam inita per viam cõtractus, & remunerationis, non ex mera liberalitate, quæ difficilius ſolent abrogari, ex Baldo. l. qui ſe patris. num. 12. Cod. vnde liberi, & Iaſon. l. non amplius. §. ſi certum. num. 14. ff. de leg. 1. & quibuſcunque perſonis, & locis conceſſa. De quorum generibus priuilegiorum, videndus Abbas num. 25. & Felin. numer. 21. in cap. nouit. de iudiciis.

Secundò tolluntur omnes conſuetudines & præſcriptiones cuiuſcunque temporis contra ea, quæ in bulla cænæ continentur. licet enim auctoritas conſuetudinis immemorabilis ſit magna, reuocari tamen debet, ſi à recta ratione diſſentiat. cap. fin. de conſuetud. non eſt autem conſentaneum rationi, vt contra Eccleſiaſticam diſciplinam, & efficaciam cenſurarum ſe quis tueatur. c. cum olim de conſuetud.

Differt porrò conſuetudo à præſcriptione, quòd illa non eſt acquiſitiua alieni iuris, ſed ſolùm derogatiua iuris communis; hęc verò eſt acquiſitiua iuris alieni. Itẽ præſcriptio dicitur rerum, conſuetudo autem morum, ex Felin. in cap. auditis. n. 35. de præſcript. licet ſæpè confundantur, ex Abbate. c. quibuſdam. num. 9. de verb. ſignific.

Reuocat igitur Pótifex omnem præſcriptionem contra prædicta, cum aduerſus ſupremam Papæ poteſtatem nullus poſſit præſcribere, quia nullus fidelis in Eccleſia eſſe poſſit ſine Papa, eius capite. cap. omnibus. de cenſibus. & ibidem Abbate num. 2. Conſuetudinem, nec non ſcriptas, & non ſcriptas obſeruantias, id eſt conſuetudinum vſum, ex cap. cupientes. de elect. l. 6. ſi quæ vigent contra bullam cænæ. addiditque clauſulas grauiſſimas, & derogatorias derogatoriarum, non obſtantibus, &c. de qua Abbas in cap. ſuggeſtum num. 6. de decim. *Præſentibus pro expreſſis habentes, &c. penitus tollimus, & omnino reuocamus. cæteriſq; contrarijs quibuſcunque.* de quibus Ant. Gabriel vol. 2. l. 6. de clauſulis. concl. 5. Felin. in cap. nonnulli. de reſcript. num. 9. Rebuff. in 2. p. prax. benefic. tit. de form. nou. prouiſ.

Ex his intelligimus tolli omnia, quæ repugnare poſſent contentis in bulla cænæ, ac ſi omnia fuiſſent expreſſa. aliàs ex Ripa in cap. 1. n. 55. de reſcript. & Mendoſio ſuper reg. cancell. 11. quæſt. 9. ſequeretur, vt quoties Papa vellet derogare priuilegiis à ſe, vel prædeceſſoribus conceſſis, teneretur mentionem facere de ſingulis, quod eſt abſurdum, & contra ſtylum Curiæ Romanæ.

THEOREMA 435.

DEnique clauſula 7. & 8. quia lex vim non habet obligandi ſubditos,

ſubditos, niſi ſciatur. l. leges ſacratiſſimæ. Cod. de legibus. & cap. cognoſcentes de conſtit. Sciri verò nequeunt, niſi manifeſtentur, & promulgentur, ſeu denuncientur in publicis locis voce præconis, aut alia legitima via, mandat Pontifex hac 7. clauſula bullam cænæ locis ſolitis in Vrbe affigi, vt ſciri ab omnibus poſſit; extra verò præcipit in virtute ſanctæ obedientiæ Patriarchis, Primatibus, & cæteris locorum ordinariis, Prælatis ſcilicet, qui habent iuriſdictionem fori exterioris, & poteſtatem exercendi, ſiue ſint Epiſcopi, ſiue prælati inferiores exempti, habentes quaſi Epiſcopalem dignitatem, vbilibet conſtitutis, vt per ſe, vel alios præſentes litteras, poſtquam eas receperint, ſaltem ſemel in anno (olim enim ſingulis annis ter publicabantur, vt ex Toleto l. 1. cap. 18. & aliis, Theor. 25. & 404. diximus) ſolemniter publicent, ne quis poſſit prætendere ignorantiam, niſi videlicet excuſentur, quòd per Principes id eis permiſſum non ſit, & perturbandus ſit populus, & ſint ſcandala ſecutura.

Quare clauſula 8. præcipit, vt tam prædicti prælati, & locorum Ordinarij, quàm rectores habentes animarum curam, presbyteri ſæculares, & quorumuis ordinum regularium deputati ad audiendas confeſſiones, habeant apud ſe, legant, & percipere ſtudeāt legitimū bullæ tranſcriptum; vt officio, & muneri proprio poſſint ſatisfacere.

Hæc habuimus Deo Superiſque fauentibus, quæ de ſummorū Pontificum ſelectis Conſtitutionibus ad Dei Optimi Maximi honorem, & gloriam, ſponſæque eius Eccleſiæ Catholicæ, cui nos noſtráque omnia ſubmittimus, exaltationem, ac miniſtrorum illius vtilitatem, in Eccleſiaſticum cenſum inferremus.

LAVS DEO SEMPER.

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM.

A

ABortus fœtus procurantium, & complicum, pœnæ. Epitome 146. & Theoremate 376

Abſoluendus ab excommunicatione bullæ Cœnæ, in articulo mortis, ab alio quàm à Papa, cautionem dabit communiter, de ſtando Eccleſiæ mandatis, & quam. Theor. 431

Abſolutio à caſibus bullæ Cœnæ facienda per Papam, quas conditiones requirat, vt valeat abſoluendo. Theor. 433

Abſoluens à caſibus bullæ Cœnæ abſque Papæ licentia, quas contrahat pœnas. Theor. 432

Aduenæ, & peregrini liberè vbicumque hoſpitentur, teſtari poſſunt, hoſpites verò nihil eorum ſibi vſurpent. Epit. 7. num. 9. & Thor. 22

Agnus Dei cerei non ſunt auro, aut colore miniandi. Theorem. 328

Agricolarum indemnitates. Epit. 7. num. 10. & Theor. 23

Affinitatis, & conſanguinitatis gradus in matrimonio contrahendo, ſeruandi. Theor. 229. 230. & ſeqq.

Alienatio rerum Eccleſiaſticarum quomodo accipiatur. Theor. 1

Alienandarum earumdem cauſæ, & modus. Theor. 2. & 24

Alienantium illegitimè illas, pœnæ. Theor. 3

Earumdem alienandarum ſolemnitates. Epit. 1. & 42. & Theor. 1. 2. 3. 116. 117. 118.

An eædem ſolemnitates requirantur in non aquirendo monaſterio, vel Eccleſiæ res de nouo. Theor. 2

Alimentorum nomine quæ veniant. Theor. 303

Alumen ſtaminibus inficiendis neceſſarium, non deferendum ad Chriſtianos ab Infidelium Prouinciis. Theor. 373

Ambientium dignitates habentes adminiſtrationem Iuriſdictionis, pœnæ. Theor. 325

Anima rationalis naturæ lumine probatur immortalis. Theorem. 142

Anima rationalis à Deo ex nihilo creatur, & immediatè infunditur humano corpori. Theorem. 146

Anima rationalis non eſt eiuſdem ſpeciei cum Angelis. Theorem. 146

Anima vnica in homine non duæ, aut tres, eaque rationalis, quæ ſimul dat eſſe vegetatiuum, & ſenſitiuum. Theor. 147

Anima rationalis eſt informans, non aſſiſtens. Theorem. 143. 144

Anima rationalis pro corporum, quibus infunditur multitudine,

multiplicatur. Theorem. 144
Anima rationalis poſt Titij mortem non migrat in corpus alterius hominis, aut belluæ. Theor. 145
Anima rationalis non eſt aliquid Diuinæ ſubſtantiæ. Theorem. 146
Anima rationalis quando incipiat animare corpus. Theor. 376
Animæ iuſtorum penitus purgatæ ſtatim poſt mortem admittuntur in Cœlo ad Deum clarè videndum, iuxta menſuram meritorum non expectato vltimo die Iudicij. Et impiorum iuxta demerita pœnis torquendæ ſtatim poſt mortem in infernum damnantur. Theor. 91
Anathema quid ſit. Theor. 56
Annus 16. ætatis completus eſſe debet in religioſorum profeſſione. Theor. 383
Annatæ, quæ penſiones. Theor. 121
Annatas communes, & cæteras non ſoluentium ſtatuto tempore pœnæ. Theor. 121.122.123. 138.175.363
Annona non exportanda ex Prouinciis Eccleſiæ. Theor. 342. & ſeqq.
Apoſtolica ſedes vti accipiatur. Theor. 334
Apoſtatæ à Fide morti adiudicandi. Theor. 40
Apoſtaſia à Fide quid ſit. Theor. 8.410.
Apoſtaſia, & hæreſis in quo differant. Theor. 8. n. 5. & Theor. 40
Appellationes Hæreticorum, & complicum non admittendæ. Theor. 29. 52. num. 11
Appellatio à Papa ad futurum Cõcilium quibus pœnis plectatur. Theor. 166.411
Armis ſibi ipſis ius dicentium cenſuræ. Theor. 61.62.63
Arma, equos, &c. ad Infideles mittentes, quibus ſubiiciantur pœnis. Theor. 102.103.416
Articulus mortis qui. Theor. 76
Aſſaſſini qui dicantur. Theorem. 385
Aſtrologi Iudiciarij, eorúmque ſcripta damnantur. Epit. 22. & 140. & Theor. 65. & ſeqq. & 360. & ſeqq.
Auaritia omnis improbitatis ſedes. Theor. 139.
Auaritiæ filiæ ſeptem. ibidem.
Auocantium à Iudicibus Sedis Apoſt. ad ſæculares cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas, & impedientium earum curſum, cenſuræ. Theor. 423

B

BAnniti, & Decoctores non retinendi in Italia in locis Eccleſiaſticis ſub cenſuris. Theor. 357
Bannitis fauentes rei læſæ Maieſtatis, Eccleſiæ rebelles, priuantur feudis, &c. Epit. 138. Theor. 355. & ſeq.
Beatorum præmia, & damnatorum pœnas inæquales futuras iuxta merita, & demerita. Theor 92
Beneficiorum fructus non exacti ſucceſſori debentur. Theorem. 170
Beneficiorum ingreſſus, acceſſus, regreſſus quid ſint. Theorem. 202
Beneficij deuolutio quid. Theor. 238
Beneficij inſtitutio quid, quomodo & quãdo facienda. The. 238.
Beneficiorum reſeruationes quas, & cur

& cur Pontifices fecerint. Theor. 164.247
Beneficia reſeruata, & affecta an differant. Theor. 164.198
Beneficia reſeruata quibus conferri non poſſint. Theor. 251
Beneficiorum reſeruandorum forma. Epit. 135. Theorem. 351. & ſeqq.
Beneficij reſignatio quotuplex. Theor. 249
ad Beneficia promouendi modus. Theor. 176.177
Beneficia vacantia, Epiſcopali Sede vacante. Epit. 100. Theor. 247
Beneficiatorum legata pia, & debita, ex quibus bonis ſoluenda. Epit. 64. Theor. 170
Bibliorum verſio in linguam vernaculam improbata. Theor. 11
Blaſphemia atrox crimen, & contra quam virtutem. Theorem. 222
Blaſphemiæ pœnæ. Theor: ibid.
Blaſphemiæ hæreticales quæ. ibid.
Blaſphemiæ in Deum, & Sanctos an ſint eiuſdem ſpeciei. ibid.
Blaſphemantes denunciandi, & coërcendi. ibidem.
Bona tam Eccleſiarum, quàm perſonarum Eccleſiaſticarum, an, & quomodo immunia à collectis. &c. Theor. 16.17.77.82.83. 427
Bona Eccleſiæ rapientes, & vſurpantes cenſuris coërcentur. Theor. 72. 121. 122. 123. 131. 175.429
Bona Eccleſiæ quibus ſolemnitatibus alienanda. Epit, 1. & 42. Theor. 1.2.3.116.117.118
Bona locáque Eccleſiæ non locanda, infeudanda, alienandaue vltra triennium. Epit. 42. Theor. 115. & ſeqq.
Bona Regularium degentium extra clauſtrum quibus debeantur. Theor. 340. & ſeq.
Bona defunctorum Epiſcoporum, presbyterorum, clericorum inuadentes, cenſuris coërcentur. Theor. 5
Bullæ nomen quid ſignificet. Theor. 408
Bullis Pontificum cur appendatur plumbeum ſigillum. Theorem. 408
Bullæ Cœnæ antiquitas. Theor. 407
Bulla Cœnæ cur appelletur proceſſus. Theor. 408
Bulla Cœnæ ter in anno olim promulgari ſolita. Theor. 408
Bulla Cœnæ an ſit à iure vel ab homine. Theor. 409

C

CAbala quid ſit. Epitom. 157. Theor. 394
Cadauerum capſæ amouendæ ex Eccleſia. Theor. 219
Cambium vnde dictum. Theor. 279
Cambium quid ſit. Theor. 280
Cambij vtilitas, & neceſſitas. Theor. 279. 281. 306
Cambij modi, & veluti ſpecies. Theor. 280. 282
Cambium, & mutuum, plurimum differunt. Theor. 283
Cambium manuale. Theor. 281. 285
Cambium per litteras, eiúſque ſpecies. Theor. 282
Cambium reale per litteras, quo Campſor prius accipit pecuniam, vt alibi cum moderato lucro, habita ratione diſtantiæ locorum, expenſarum, laborum, periculorum, eam ſoluat Campſuario

pſuario licet. Theorem.286

Cambium reale, quo Campſor prior ſoluit pecuniam, vt alibi cum moderato lucro recipiat, etiam inuariato pretio monetæ, licet, quicquid aliqui ſenſerint. Theor.287

An ſi cambium ſit vtrique contrahentium commodiſſimum poſſit alter auctuarium accipere. Theor.286

Cambium reale ad nundinas licet. Theor.288

in Cambio pecunia præſens plus valet, quàm abſens. Theorem. 287.288

Cambire an omnibus liceat. Theorem.285

Cambium ſiccum quid ſit. Theor. 285.307.308

Cambia ſicca damnantur. Theor. 306.& ſeq.

Cambium cum recambio licet, & quomodo fiat. Theor.289

In recambio per acceptationem litterarum nouatum ſemper extinguitur cambium præcedens. Theor.289.291

Cambium cum recurſa licet, & quomodo fiat. Theor. 291

Licet ſuas pecunias tradere Campſori, qui eas negotietur, & aſſecuret capitale recepta pro vtroque officio iuſta mercede, cætero lucro, quod in cambio pecuniæ pepererint earum Domino perſoluto. Theor.290

Cameræ Apoſtolicæ qui, & quot officiales. Theor.140

Si quis ex his participet in contractibus Cameralibus, quas incurrat pœnas. Theor.141

Canon quid. Theor.132

Canonem ſtato tempore non ſoluentes Cameræ Apoſt. puniuntur. Theor. 131

Capellæ defuncti Cardinalis, ornamenta, Cruces, candelabra etiam debentur Cameræ Apoſt. cui etiam hæredes ſoluent ducatos 500. pro annulo. Theor. 170

Capellæ Archiepiſcoporum, Epiſcoporúmque ornaméta. Theorem.170. in fine.

Carcer perpetuus vix in vſu extra Eccleſ. Theor.35

Cardinales non perſequendi, violandi, &c. Theor. 58.155.156. 157.296.297.420. Sicut nec eorum ædes, familiares, &c. & pœnæ extenduntur etiam ad poſteros, & affines, & ad ſcientes, & non reuelantes.

Cardinales an ligentur Pontificiis Conſtitutionibus de eorum conſilio latis, ſi in odioſis non exprimantur. Theor.114

Cardinalium dignitas quanta. Theor.296

Cauſæ in prima inſtantia ab Ordinariis cognoſcendæ. Theorem. 150

Cenſuræ non multiplicantur multiplicatis bullis contra idem crimen. Theor.409

Cenſus nomen quid ſignificet. Theor.257

Cenſus forma à Pio V. edita. Epit. 104.105. Theor.257.& ſeqq. vſque ad 277

Cenſus forma in Regno Neapolitano, & Siciliæ, quæ. Theorem. 104.105. & licet.

in Chriſto ſunt duæ integræ, & perfectæ naturæ, diuina, & humana. Theorem.96

in Chriſto fuit vna tantum perſona Verbi diuini. Theor.97

in Chriſto duæ ſunt confitendæ voluntates, diuina, & humana. Theor.98

Chri

Chriſtianam doctrinam docentibus, & diſcentibus indulgentiæ conceduntur. Theor.331.332

Chriſtiani infirmi non curentur à medicis Iudæis, & infidelibus. Theor.346.402

Chriſtiani Turcarú dominio ſubiecti, non ſunt à Chriſtianis captiuandi, lædendiue in ſuis bonis, filiis, vxoribus. Theor.326

Chriſtiani remiges captiui verberum, & mortis metu remigantes in Turcarum triremibus contra Chriſtianos, num peccent mortaliter, & incidant in bullam Cœnæ. Theor.416

Clauſula, motu proprio, & ex certa ſciẽtia, quid operetur. Theorem.209

Clauſula, ſub pœna indignationis, &c. quid etiam operetur. Theorem.216

Clerici leuis, medioctis, grauis percuſſio, quæ. Epit.24. Theorem.69

Clerici, & monachi intereſſe non debent ludis, oſtentationibus, duellis, executionibus iuſtitiæ, aliiſque voluptuoſis, & inhumanis laicorum actibus. Theorem.246

Collationes Germanę contra concordata, nullæ. Theor.165.166

Colloquia cum Monialibus vetita. Theor.335.339

Commenſales Cardinalium, qui dicantur. Theor.125

Concubinarius Clericus notorius, an ſit ipſo iure ſuſpẽſus. Theorem.224

Concubinatus grauitas, & pœnæ. Theor.224

Confeſſarij monialium nec pernoctent, nec pernoctare faciant in ædibus coniunctis, nec comedant, niſi, &c. Theor.339

Confidentia in collatione, & præſentatione beneficiorum, quid ſit, quibus pœnis puniatur. The. 201.202.203. & quibus coniecturis probetur in foro externo. Theor.203

Confiteri abſenti per litteras, & nunciũ nullo modo licet. Epit. 163. Theor.404

Conſiſtorialia monaſteria, quæ. Theor.247

Conſuetudo, in quo à præſcriptione differat. Theor.433

Conuenticula occulta damnãtur. Theor.12.& 32. & ædes, in quibus fiunt diruendæ, nunquam amplius reædificandæ: repertáque ibidem bona quorum fiãt. Theor.40

Corporis motus, vox quædam eſt animi. Theor.381

Credentes hæreticorum, qui dicantur. Theor.410.num.2.

Culpa lata, leuis, leuiſſima. Theorem.364

Curiæ Romanæ nomine qui veniant. Theor 417

Curiales qui. ibidem.

D

Damna ſunt reſarcienda paſſis locorum incolis. Theorem.356

Dans, & promittens aliquid, pro obtinenda à Sede Apoſtolica gratia, vel iuſtitia, vt etiam pro eadem re acceptans rem, vel promiſſionẽ, quas incurrat cenſuras. Theor. 56.333.334. quæ etiam extenduntur ad ſcientes, & non reuelantes intra triduũ: nec non ad vtentes litteris prędictis.

Delicta publica, & priuata, quæ. Theor.39

Decimarum ſolutio, debita. Theorem. 151. num. 3.
Decima quotuplex ſit, ibidem.
Deferentes, tranſmittentes, permittentes è ſuis partibus deferri ad Iudæos, Saracenos, hæreticos declaratos, naues, equos, arma, excommunicantur, & captiuantur. Theor. 102. 103. 416
Degradatio verbalis, & actualis, quæ. Theor. 222
Dæmones euocare, conſulere, &c. quàm graue ſcelus. Theorem. 65. 66
Dæmones non poſſe ab hominibus alligari in annulis, phialis, &c. Theor. 67. déque his ſcripta tenere, legere, aut ſimilia diſcere, vel docere, decernuntur pœnæ. Epit. 23. Theor. 65. 68
Denuntiare v. verb. Reuelare.
Dies feſtus quando incipiat. Theorem. 220
Diebus feſtis, quæ prohibeantur opera. ibidem.
Dies feſti piè colendi. ibidem.
Dies Natiuitatis Domini, Circunciſionis, Epiphaniæ, Annunciationis, Purificationis B. Virgin. & Natiuitatis S. Ioannis Baptiſtæ, quibus menſium diebus celebrandi ſint. Theor. 100
Dies termini non computatur in termino. Theor. 224
Dignitatis nomen quomodo accipiatur in iure. Theor. 212
an idem ſit Dignitas, ac officium, & perſonatus. Theor. 213
Diffidati qui ſint. Epit. 7. num. 4. & Epit. 109. Theor. 297
Diſpenſatio quid ſit. Theor. 232
Dolus, & fraus in quo differant. Theor. 295
Ducatus Romanus quando ortus, & quanti valeat. Theor. 363
Duellum ex ſe probatur illicitum. Theorem. 391
Duellum non quælibet duorum pugna. Theor. 390
Duellum aliquando ad purgationem inducendam, aliquando ad vindictam. Theor. 390
Certantiū in duello pœnæ. Theorem. 392

E

Eccleſia Romana cæterarum omnium caput, & magiſtra. Theor. 93. 359
Eccleſia quam multis donata Prouinciis, & terris. Theor. 60. & 429. fine.
Eccleſiæ ciuitatis, & loca deuoluta, & deuoluēda cenſentur ipſo iure Apoſtolicæ Sedi incorporata: & tractantes de petendis à Papa nouis infeudationibus, aut mittendis pro ea re Oratoribus incidunt in læſæ Maieſtatis crimen, rebellionem, excommunicationem, &c. Epit. 97. Theorem. 239
Eccleſiæ terras & bona occupantium pœnæ. Vide v. Occupantium.
Eccleſiæ Parochiales quomodo conferendæ. Theor. 236. 237
Eccleſiæ cenſuræ reuerendæ, cum Eccleſiæ iuriſdictionis coërcitiuæ poteſtas à Chriſto pēdeat. Theor. 5
Eccleſiaſtica poteſtas præeminet imperiali. Theor. 15
Eccleſiarum redditus olim quomodo diuiderentur. Theor. 4
Eccleſiarum vaſtatio, violatio, ſpoliatio reprimitur. Theor. 151. num. 2.
Eccleſiaſtica immunitas. Epit. 7. & 29. & 31. ea tamen aliqui non gaudent. Theor. 58. 59. 385

Eccle

Eccleſiaſtici ad ſæculare forum non trahendi. Epit.7.num.3. & Epit.31. & Theor. 17.76.78.82. 83.424.428
Electio ad beneficia quid ſit, & quomodo facienda. Theor.204
Electio intra quantum temporis fieri debeat.ibid.
Electus ante confirmationem factam à ſuperiore non acquirit ius in re, vnde tunc non ſe ingerat illius Eccleſiæ adminiſtrationi. Theor.138.205
Emancipationes filiorũ factæ poſt parentũ lapſum in hæreſim,nullæ ſunt. Theor.52.num.19
Emphyteuſis quid ſit. Theorem. 132. 133
Emphyteuta cadit in commiſſum non ſoluens canonem. ibid.
Epiſcopi nomen quid ſignificet. Theor.188
Epiſcopi Regulares ad clauſtrum, ex Papæ licentia reuertentes excluduntur ab officiis Religionis. Theor.186
Eoſ verò eligentes priuantur voce actiua, & paſſiua. ibid.
Euchariſtiæ materia apta,eſt panis triticeus, ſiue fermẽtatus iuxta ritum Græcũ,ſiue azimus iuxta Latinos.Theor.89.& vinũ vitis cum tantula aqua.Epit.34. §. 14. forma. Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt enim calix ſanguinis mei. ibid.
Eunuchi carentes vtroque teſte nullum matrimonium contrahunt, etiamſi coire poſſint. Epit.143. Theor.369.370
Examini beneficiorum alium pro ſe ſubſtituentes, nec non ſe pro aliis ſupponentes: itémque qui pro ſe beneficia impetrant, vt deinde reſignent aliis cum aliquo commodo vel penſione, aut ſine,excommunicantur, abſoluendi à Papa; priuantúrque beneficiis & inhabilitantur in futuro, & imperrationes ſunt nullæ. Epit.25.& 65. Theor.70. 71.176.177
Executionem litterarum Apoſtolicarum impedientium, pœnæ. Theor.163.422
Excommunicatio prærequirit cõtumaciam. Theor.5
Excommunicationes ſententię latæ, quæ particulæ indicent, ferendæ verò,quæ. Theor.63
Exemptio quid ſit. Theor.149
Exemptorum punitio ad quem ſpectet. ibid.

F

Facinoroſi cur puniãtur. Theorem. 26
Familiares, & commenſales Cardinalium, &c. qui. Theor.125
Feudorum librorum auctores qui, & quando. Theor.132
Feudi nomen quando factum, definitio, differentia ab emphyteuſi.Theor.132
Feudatarius punitur niſi canõ ſoluat,vel obſequium Domino debitum præſtet. Theor.133
Feudalis rei finita inueſtitura abſque vaſalli culpa,melioramenta cuius ſint. Theor.141
Filij parentes imitari ſolent.Theorem.33.162
Filij illegitimi plures in ſpecie diuiſi. Theor.371
Filij hæreſim Patris detegentes cenſentur habiles ad publica officia & beneficia. Theor. 37. & 40
Filij vtrum teneantur hæreticos Patres detegere. Theor.37
Fœtus in vtero matris quãdo animetur

metur anima rationali. Theor. 376

Fœminæ virorum, monialiúmque non intrent monaſteria, nec viri fœminarum, exceptis Prælatis, &c. Epit. 95. Theor. 234. 235. 335. 336. 337. & ſeqq.

Forus quid, & quotuplex. Theor. 209

Franchiſiam appellantium pœnæ. Epit. 338. Theor. 357

Franciſci Xauerij commendatio. Theor. 406

Fraus, & dolus quomodo diſtinguantur. Theor. 295

Fructus beneficiorum affectorum vacantium in Italia ſunt Cameræ Apoſt. ordinarij verò in eis ſe non ingerant, aliàs ſunt à diuinis ſuſpenſi, interdicti ingreſſu Eccleſiæ, priuati poteſtate conferendi in propriis menſibus beneficia. Epit. 78. Theor. 198

G

Gabellas, & pedagia noua imponentes, exigentes, vel augentes vetera præterquam in caſibus à iure permiſſis, vel de Papæ licentia, excommunicantur. Theor. 414

Gratia ſubreptitia, & obreptitia, quæ. Theor. 233

Græci Italiæ ordinariis latinis ſubiiciuntur, & in quibus diſcrepent à latinis, omiſſis hęreſibus. Theor. 199

Græci ad nonaginta hæreſes olim pepererunt ad latinæ Eccleſiæ virginitatem corrumpendam. ibidem.

H

Hæreſis nomen quid ſonet. Theor. 182

Hæreſis quid ſit. Theoremate 8. 410

Hæreſis nulla, vbi non eſt error in intellectu. Theor. 8. 410

Hæreſis non eſt niſi adſit pertinacia in voluntate. ibid.

Hæreſis cognitio tota pertinet ad forum Eccleſiaſticum. Epitome 152. num. 6. Theorema 34. 171. 387

Hæreſis inter publica crimina numeratur. Theorem. 39. Ob hæreſim mentalem tamen nulla incurritur cenſura. Theor. 8. n. 5. Secus verò ſi exeat in actum externum, etiam ſi à nemine ſciatur. ibid.

Hæretici ſunt excõmunicati, cum complicibus. Epitome 4. 7. 9. 14. 18. 166. §. 1. & Theor. 25. 52. num. 410

Hęreticorum credentes qui. Theorem. 20. 27. num. 1. Theoremate 51. 410. num. 2. hæreticorúmque defenſores. Theor. 27. num. 4. 410. num. 5. illorúmque pœnæ.

Hæreticorũ receptores qui. Theorem. 27. num. 3. & Theorem. 410. num. 3. & quibus cenſuris, pœníſque puniendi, & ſufficit ſemel tãtum recepiſſe. ibid. quid ſi frater fratrem ob conſanguinitatem recipiat. Theorem. 27. num. 3

Hæreticorum fautores qui, & quibus pœnis ſint obnoxij. Theoremate 27. num. 2. Theor. 410. num. 436

Hæretici per Eccleſiam damnati ſæculari iudicio vltimo ſupplicio plectendi, abſque reuiſione proceſſus. Theor. 26. 34

Hæretici, fautores, defenſores, receptatores, publicatis bonis proſcribuntur. Epit. 12. Theorem.

rem. 18. & 43. ſed
Vtrum publicentur etiam bona futura. Theorem. 44. quid de bonis Clericorum hæreticorum. Theorem. 45. cui fiſco adiudicanda. Theorem. 46
Bona tamen condemnatorum, quæ ad hæredes extraneos non tranſeunt, nec ad fiſcum tranſire poſſunt. Theor. 43. 45
Hæreticorum, & complicum filij inhabiles ad publica officia, & beneficia. Theor. 18. 27. 33. 37. 52. num. 17
Quæ ſit differentia in illorum filiis inter paternam, & maternam lineam. Theor. 33. 52. n. 17. & Theor. 345
Hæretici, & complices damnantur infamia perpetua, & ſunt diffidati. Theor. 18. 59. Vbi 19. pœnæ illorum ſingillatim explicantur.
Hæreſi occultæ (non tamen mentali) an ſit annexa irregularitas. Theor. 52. n. 17
Hæretici an ſint infames, & bonorum dominio priuati ante iudicis ſententiam. Theor. 18. 52. num. 2
Eorum teſtimonium inualidú. Theor. 40. 52. num. 4. & Theorem. 53
Sunt incapaces teſtandi actiuè, & paſſiuè. n. 5. 6
Non reſpondetur ei ſuper vllo negotio, ipſi tamen coguntur aliis reſpondere. num. 7. ſi ſint Eccleſiaſtici omni officio, & beneficio deponuntur. n. 8
de Hæreſi ſuſpecti congrua purgatione innocentiam intra annum probent. ibid. n. 10
Hæretici, & complices non audiuntur appellantes. Theorem. 24. 52. num. 11. priuantur ſepultura Eccleſiaſtica num. 14. non habent vocem actiuam, nec paſſiuam in electionibus. Theorem. 9. & 10
Hæretici deprehenſi, ad pœnitentiam redeuntes, quouſque ſint admittendi. Theor. 50
Hęretici, & Apoſtatæ non gaudent Eccleſiæ immunitate, ſeu aſylo. Theor. 58
Hæreticum cognoſcentes tenentur denunciare. Theor. 32. 52. num. 16
Notarij, aduocati, &c. hæreticorum, & complicum patrocinium ne ſuſcipiant. Theor. 27. & 30
Honorum, & graduum nomine quid intelligatur in Pontificiis bullis. Theor. 375. num. 4. & Theor. 399
Hoſpitio non admittantur à Religioſis Religioſi ſine litteris patentibus ſuperiorum. Epitome 144. 145. Theorem. 375. dec. 15
Hoſtes publici, qui. Theorem. 356
Humanda corpora defunctorum ſed abſque ambitione. Theorem. 219.

I

IAponia vbi ſita. Theoremate 119
Ieroſolymitani milites quando, & cur inſtituti. Theoremate 323. 400
Immunitas meritò Eccleſiaſticis conceſſa. Theor. 16. 17. 77. 78. 427
Impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum, quibus puniantur pœnis. Theor. 126. 127. 128. 163. 422

Incorporari aliquid Principis bonis, quid ſignificet. Theorem. 239
Incantatores, adoratores Dæmonum, quibus damnentur pœnis. Theorem. 65. 66. 347. 360. & ſeqq.
Indignationis pœna quid importet. Theor. 216
Indulgentiæ quid ſint, quàm antiquæ, &c. Theor. 48
Infamia quotuplex ſit. Theorem. 18
in officio Inquiſitionis non ſe ingerant ſæculares, non impediant Inquiſitores; abrogentúrque quæcunque ſtatuta in contrarium, & inobedientes plectantur pœnis, imo & ipſi Inquiſitores, & Ordinarij eos ſe irrequiſitos in hoc negotio ingerere permittentes. Epit. 65. Theor. 34. 171 172. 387
violantes & violare tentantes Inquiſitores, illorum miniſtros, libros, ædes, carceres, &c. quibus ſubiaceant pœnis. Epit. 106. Theor. 277. 278
Inquiſitores, eorúmque conſultores, &c. ſunt immunes ab irregularitate quantumcunque concurrant ad hæreticorũ damnationem. Theor. 34
Inquiſitionis proceſſus abſque reuiſione à iudicibus ſecularibus exequendus. Theorem. 34. & 160
Inquiſitoribus in negotio fidei fauens indulgentias lucratur. Theor. 48
Inquiſitoribus non fauens coërcendus. Theor. 38
Interdictus ingreſſu Eccleſiæ an poſſit extra Eccleſiam audire officia, & extra officia tranſire per Eccleſiam. Theor. 198
Interdicto Eccleſiaſtico non ſupponantur pro negotio pecuniario loca. Theor. 55
Interdictum Eccleſiaſticum quæ ſecum mala ferat. ibidem.
Interdictum huiuſmodi quotuplex ſit. ibidem.
Intruſus quis dicatur, & quæ intruſionis pœnæ. Theor. 165
Inuadentes, occupantes, tenentes, perturbantes loca iuriſdictionis mediatæ, vel immediatæ, Sedis Apoſt. pœnis plectuntur cum complicibus. Theor. 429
Iocalia in iure quæ nuncupentur. Theor. 170
Iudæi Chriſtianos ne curẽt. Theor. 346. famulos, & nutrices Chriſtianas ne teneant. Theor. 41. 42. 54. 347. A ſuſcepta Chriſtiana fide recedentes, & auertentes alios, ſeuerè puniendi. Theorem. 54. Errantes circa legem veterem, vt hæretici tractandi. Theor. 347. Vt etiam eorum receptatores, & defenſores. Theor. 54. 347. In quibus criminibus puniendi ab Inquiſitoribus. Theor. 347. ſtatutis diebus tertia pars eorum interſit ſacræ lectioni. 352. Signum publicè ferant, vt poſſint dignoſci. Theor. 54. *Vide.* v. Meſſiam.
Iudici quando quis teneatur denunciare. 57
Iudex Eccleſiaſticus an poſſit punire Saracenos, &c. conantes trahere Chriſtianos ad ſuam ſectam. Theor. 75
Iudex ſæcularis non poteſt bannire, aut relegare Eccleſiaſticos, nec id mandare, gratum habere, dare conſilium, &c. Epitome 28. Theorem. 76. 78. 428
Iudices Inquiſitionis, Ordinarij, &c

& Inquiſitores, & quomodo. Theor. 34. 47
Iuramenta vim non habent contra bonos mores. Theor. 298. 354
Iurantium, & iurare facientium Prælatos illicita, & contra Eccleſiaſticam libertatem, pœnæ. Theor. 353. 354
Iuris nomen multas habet acceptiones, & quid dicatur ius in re, & ad rem. Theorema 127. 204
Iuſtitiæ, & gratiæ nomine quid veniat. Theor. 57. 333. & ſeqq.

K

KAlendarium vetus abrogatur, & approbatur nouum correſpondens martyrologio: neutrum imprimendum abſque licentia Papæ ſub cenſuris, & pœnis. Epit. 133. eiuſdem corrigendi neceſſitas, & ratio. Theor. 348. 349

L

LAicis de rebus fidei haud diſputandum. Theor. 31. & 52. num. 15
Læſæ maieſtatis capita quomodo differant. Theor. 240
Legatorum Pontificiorum tria genera. Theor. 211
Legis interpretatio, irritatio, abrogatio, derogatio, diſpenſatio quomodo differunt. Theorem. 232
Leges pro immunitate Eccleſiæ Federici II. Epit. 7. Theor. 15. & ſeqq.
Leges pro eadem Eccleſiæ immunitate Caroli IV. Epitome 29. Theor. 77. 78
an delinquens in Legem, in qua dicitur, vt nulla expectata ſententia, incurratur pœna, poſſit nihilominus in conſcientia expectare declaratoriam criminis ſententiam. Theorem. 8. 128. 177. 194. 203. 207. 256. 382. 398. 399
Libertas quibus modis amittatur. Theor. 103
Libertas Eccleſiaſtica in quo conſiſtat. Theor. 151
Libertatem Eccleſiaſticam impedientes, & violantes, quibus coërceantur pœnis. Epitome 7. num. 1. 2. 3. Theorema 15. 16. 17. 76. 77. 78. 82. 83. 151
Libelli famoſi ſub quibus pœnis vetiti. Theor. 326
Libros hæreticorum, & ſuſpectos de fide ſcienter legens, tenens, imprimens, &c. excommunicatur. Epitome 166. §. 1. ſuſpectus eſt de hæreſi, conſignare debet Inquiſitoribus, non propria auctoritate corrumpere. Theorem. 166. 169. 200. 410. num. 6. 7. quid ſi minimo tempore tenuit, vel parum legerit, vel tenuerit, apud alium. Theorem. 410. num. 7. vel audierit alium legentem. num. 6. quid de eorundem ſcriptoribus. num. 8. nec non defenſoribus. num. 9. Alios verò libros vetitos, vt obſcenos, &c. legens præter peccatum, quod committit, ſeuerè ab Ordinario puniendus eſt. Theor. 200
Limina SS. Apoſt. Petri, & Pauli ex toto Chriſtiano orbe deuotionis gratia frequentata. Theorem. 358. 359. 419. Prælati quando eadem inuiſere teneantur. Epitome 139. & Theor. 358. & ſeqq.

Litigan

Litigantes in Romana Curia, negotiorúmque eorum geſtores, &c. ne minis quidem violari debēt ſub pœnis ſtatutis. Theorem. 134.421

Litteræ dimiſſoriæ, & commendatitiæ, quæ. Theor. 110

Litteræ patentes ab itinerantibus Regularibus deferendæ. Epitome 144.145. Theor.374

Litteræ Apoſtolicæ diuerſi generis. Theor.408 415

Se in litteris Apoſtolicis aſſerens qualis non eſt, quibus puniatur pœnis. Theor.124

Litteræ beneficiorum intra annum expediendæ. Epitome 51. Theorem. 137. 138. Electionum verò ad regimen monaſteriorum, & dignitatum conuentualium litteræ, intra ſex menſes ſint expeditæ. Theoremate 204.205

Litteris beneficialibus nondum expeditis nemo ſe ingerat in Eccleſiarum adminiſtrationē; aliàs priuatur, inhabilitatur, &c. Theor.138.204.205

Litterarum prædictarū expediendarum modus. Theor.137.138. 204.205

Litteras Apoſtolicas falſantes excommunicantur. Theor.415

Loca ſacra immunia. Epitome 29. Theor. 58. 59. 77. num. 11. & Theor.78.

M.

MArchæ nomen quid ſignificet. Theor.61

Mandans, & Mandatarius. Vid. v. offendere.

Beatiſſimam Virginem Dei Genitricem Mariam abſque peccato originali fuiſſe conceptam videri probabilius. Theor.301

in Matrimonialibus diſpenſationibus petendis qui ſit exprimendus gradus. Epit.94. Theorem.22.q.232.233

Matrimonium meritò in certis gradibus vetitum. Theor.229. Quid in propoſito ſit gradus, & linea conſanguinitatis. Theorem.230. & affinitatis.231

Medicis procurandum, vt infirmi intra tres dies confiteantur, aliàs gradu, & collegio priuantur, & ſunt infames. Epit. 88. Theor. 214 215. & in eorum promotionibus exigitur iuramentum de ſeruando huiuſmodi præcepto, aliàs Vniuerſitas ipſa doctorandi priuatur priuilegio. Theor.215

Memoriam alicuius, poſt mortem damnari, cur, & quando liceat. Theor.181

Menſes in quibus beneficia vacantia reſeruantur Papæ, & ij, in quibus conceduntur conferenda ordinariis. Theor.161

Meſſiam iam veniſſe probatur contra Iudæos. Theor.54

Miſſæ quo tempore celebrandæ. Epit 89. Theor.216

in Miſſa, & diuino cultu obſeruanda, & vitanda. Epit.90. Theorem 217

Moleſtantes, violantéſque Prælatos, eorúmque res, & iura, quibus coërceantur pœnis. Theor. 45.77.151.n.45

Monarchia optimum regimen. Theor.93

Monopolium illicitum. Theorem. 313

Montes Pietatis licent. Theor. 152. 153

Monaſteria Conſiſtoralia quæ dicantur. Theor.247.351

Monaſte-

Monaſterij, & clauſuræ nomine quid veniat. Theor.335

Monialibus exactiſſime ſeruanda clauſura. Epit. 92. 93. Theor. 227. 228. exceptis caſibus, in quibus egredi liceret. Theorem.228

Ad moniales conciones habentes vel celebrantes miſſas, eas, vel alias perſonas intra clauſtra degentes ne alloquantur ſub pœnis ſtatutis. Theorem. 339. illarúmque confeſſarij, ne in ædibus coniunctis pernoctent, nec alios faciant pernoctare, nec comedant, niſi, ad ſummum mane, cum habitatio ſæcularium multum abeſt, præſertim Confeſſionum Generalium tempore.ibid.

Munera iudicibus ſtatus Eccleſiaſtici interdicuntur. Theor.112. permiſſis xeniolis.Theor.113

Munera Religioſis vetátur directè, & indirectè. Epit. 158. Theor. 395.396. & ſeqq. Tranſgreſſorum pœnæ, quæ etiam extenduntur ad erogantes in comeſſationibus, compotationibus, exhibitionibus ſpectaculorum, &c. Theor.397.398.399

Quid de quantitate modica.Theorem. 396. & conſtitutio inſeri debet in libris ſtatutorũ monaſterij, & ſingulis annis recitari.

N

NAufragantium bona rapientes, & rapi permittentes, quibus ligentur cenſuris, & pœnis. Theor.6.7.21.167.226. 413. dummodo rei quantitas ſufficiat ad mortale. Theor. citato 413. non obſtante quacunque conſuetudine, & priuilegio in contrarium.Epit.7.n.8. Theorem.21.413

Naufragis ferẽdam opem, & conſeruandis, & recuperandis rebus: non inferendum eis impedimentum,aut moleſtias.Theorem.6.7.21.167.226.413

Negotiatio plena animarum periculis. Theor. 193

Negotiatio Clericis, & monachis interdicta.Theor.193.194

Notorium, vel manifeſtum quandonam aliquid dicatur. Theorem.368

Nouitij Religionum, olim triennio ante admiſſionem ad habitum, probabantur.Theor.372

Nouitiorum admittendorum in Religionibus,forma. Epit.144. 145.150. Theor.372.373.383

Numerus Religioſorum in ſingulis monaſteriis, qui ali poſſint, præſcribendus, & nó augendus ſub pœnis, &c. Epit.164. Theorem.405

Nummus Diui Petri à vectigalibus ſolui Eccleſiæ ſolitus,à quibus Regibus primò inſtitutus, & quanti valeret. Theor.133

Nummorum,& pecuniæ adinuentio. Theor.279

Nuncij Apoſtolici procurantes Principum fauores ad obtinendas digitates, excommunicantur, priuantur, inhabilitantur, & fiunt infames.Theorem.210. 213

O

OBlationes quæ ſint,& ab aliquibus refutandæ. Theorem.30

Obreptionis, & ſubreptionis differentia. Theor.233

Oculi in ſuis, ſuorúmque rebus caligari ſolent.Theor.139

Occupantium Eccleſiæ terras, loca,bona,pœnæ. Epit.26. Theor. 72.121. & ſeqq.131.175

Officium, & dignitas num diſtinguantur. Theor.213

Officium diuinum à quibus, quo iure, qua obligatione, quando, & quomodo recitandum. Epit.116. Theor.315. vſque ad 323. & vtrum qui errauit in officio dicendo vno pro alio, vel ordine præpoſtero, vel interrupit, teneatur repetere. Theor. 322

An nõdum perſoluto matutino cum laudibus miſſa dici poſſit. ibid.

Offendentes Cardinalem, Patriarcam, Archiepiſcopum, Epiſcopum, legatum, & nuncium Papæ, quas incurrant pœnas. Theor.420

Offendere mandans Prælatũ, quandonam incurrat excommunicationem: an quando dat mandatum, an quando mandatarius exequitur quod mandatum eſt. Theor.420

mandans Prælatum Offendi. v. g. percuti, ſi poſtea reuocet mandatum, mandatarius tamen adhuc exequatur quod mandatum fuerat, incidat ne qui mandauerat in excommunicationem. Theor.420

Offendens recurrentes ad Romanam Curiam pro ſuis cauſis, & eorum procuratores, negotiorum geſtores, &c. pœnis coërcetur. Theor.421

Ordinum ſuſcipiendorum tempora legitima. Theor.110

ad Ordines malè promouentium, & promotorum, ac complicum cenſuræ. Theor. 84. 108. 109. 378. & ſeqq.

ad Ordines promouendi priùs examinandi. Theor.176

Onera, collectas, talias, Gabellas imponentes Eccleſiis, perſonis Eccleſiaſticis, & vtrorũque bonis, abſque Papæ licẽtia excommunicantur cum exigentibus, & ſic impoſita etiam à ſponte dantibus recipientibus. Theor. 427. *Vide* etiam Verb. Bona, & Eccleſiarum, & perſonarum.

P

Pagani Principes Regibus Chriſtianis non ſubditi poſſint ne iure priuari ſuis dominiis. Theor 130

Papæ nomenclatura. Theor. 179. eiuſdem eligendi forma. Theorem. 135

Papa potuit eximere à iuriſdictione Principũ Chriſtianorum, Eccleſiaſticos. Theor. 77. n. 6. & Theor.414.

Paparum ambientium, nec non tractantium Papa viuente, & inconſulto de alio eligẽdo, cenſuræ. Epit.70. Theor. 178. 179. 180. 181.

Patareni qui dicerentur. Theor.40.

Patriarchæ, & Primates, qui, eorũmque præeminentia, & ordo. Theor.94.188

Parochi, & Parochiæ nomen, & inſtitutio. Theor.236.

in Parochialibus Eccleſiis conferendis ſeruanda forma præſcripta. Theor.237.238.

Patriæ poteſtatis effectus, quos amittunt hæreticus Pater & cõplices in filiis. Theor.52.n.19

Patrini ſuſceptorum in baptiſmo curam gerant. Theor.402

Patrimonium, ad cuius titulum ordinatus eſt Clericus, renunciari, & alienari abſque Papæ licentia non debet. Theor.379 In alienãdo tamen, non neceſſariò ſeruandæ conditiones requiſitæ in alienandis rebus Eccleſiaſticis. Theor.2

Pauperes

Pauperes prohibentur ad eleemoſynam diſcurrere in têplo, concionis, & officiorum tempore. Epit.90.§.5. & Theor.218

Peccata morborum cauſæ. Theor. 214

Pecunia rationem menſuræ, & menſurati habere poteſt. Theorem.280

Pecuniæ diuerſitas cambiendi neceſſitatem induxit. Theor.281

in Pœnitentiaria nihil omnino accipi poteſt, etiam ab exhibentibus ſponte.294

Perduelles, ſeu Perduelliones, qui. Theor.356

Perſonatus an diſtinguatur ab officio, & dignitate. Theor.213

Pertinacia ad conſtituendum aliquem hæreticum neceſſaria. Theor.8

Piratæ maritimi infeſtantes Eccleſiæ mare cenſuris plectuntur. Theor.412

Pontificem Romanum eſſe Chriſti Vicarium, Eccleſiæ caput, ſucceſſorem Petri. Theor.93. Cuius auctoritate in Dei Eccleſia nulla maior. Theor. 106. 411

Porphyretici lapides, quare ſic apellati, vbi habeantur, penè inuictæ duritiei. Theor.120

Poſſeſſiones tributis grauatæ, an tranſeant ad Eccleſiaſticos cum ſuo onere. Theor.77. num.6. & Theor.427

Præceptum vt quis ante abſolutionem aliquid reſtituat intelligitur, niſi excuſet impotentia, etenim tunc ſufficiet cautio. Theor.57. & 334

Præceptum communionis Paſchalis à Palmarum die ad diem in Albis licitè impletur. Theor.301

Prælatorum, Ordinariorum ſententias, & decreta procurantes eludere, recurrentes ad ſæculares Curias, pro inhibitione, vel mandatis pœnalibus contra eos, pœnis plectuntur cum mandantibus, exequentibus, auxiliantibus, &c. Theor.425

Eoſdem ordinarios in vſu eorum iuriſdictionis Eccleſiaſticæ impedientes, cenſuras incurrunt. Theor.425

Præſtimonia quæ dicantur. Theor. 321

Presbyterorum filij, qui poſſint habere beneficia, & quæ. Theorem.161.162

non Presbyteri celebrantes, & confeſſiones audientes, vltimo ſupplicio plectendi. Epit. 162. Theor.402

Prædicatio abſque licentia, vetita. Theor.63. & 64

Priuilegia contraria concilio Tridentino, reuocantur. Epit.86. Theor.209

Priuilegium non reſidendi ratione ſtudiorum, quid iam requirat. Epit.85. Theor.208

Probationis tempus in Nouitiis debet eſſe annus integer, & continuus. Theor.383

Profeſſio fidei facienda vniuerſitatum Rectoribus, Cancellariis, Magiſtris, promouendis ad gradus, habentibus lecturas in Eccleſiis, monaſteriis, oppidis etiam Grammaticæ, &c. ſub pœnis excommunicationis, nullitatis gradus, priuationis officiorum, beneficiorum, &c. Epit. 83. Theor.206

eadem fidei Profeſſio eſt facienda intra duos menſes promotis ad beneficia habentia curam animarum, Canonicatus, dignitates in Cathedralibus. & quid de Religioſorum prælaturis? Epit. 84. Theor.207

eam omittens, an teneatur ad fructuum reſtitutionem. ibid.
An poſſit fieri per Procuratorem. Theor.207
Prouocantes,ſeu appellantes à Papa ad futurum concilium, cenſuris percelluntur. Theor.106. 107.411
Simoniacè, & malè Promouentium, & promotorum cenſuræ, & pœnæ.Epit.32.39.147.Theorem.84. & ſeqq. 108. & ſeqq. 378. & ſeqq.
Purgatorium eſſe, in quo peccatorum reliquiæ purgentur, ſi anima in Dei gratia ex hac vita non penitus elutta diſceſſerit, antequam cæleſti beatitudine fruatur, docetur.Theor.90
in Purgatorio degẽtibus viuorum ſuffragia proſunt.Theor.90.n.2
Purgatio Canonica in iure, quæ dicatur.Theor.26

Q

QVindennium quid ſit, & vnde dictum.Theor.121
nullam ſapit ſimoniã, quicquid aliqui ſenſerint. Theor.122
Quindennium de quibus beneficiis ſit ſoluendum. Theor.123
illud non ſoluentes quas cenſuras, & pœnas incurrant. ibid. & Epit.114.Theor.363

R

RAtum habere, quis dicendus. Theor.156.157.197.420
Rebellis quis dicatur.Theor.356
Rebellionis delictum grauiſſimum ſcelus. Theor.240
differt à crimine Duellionis. ib.
Regulares exempti ab ordinariis. Theor.149
Regulares ſæcularium confeſſiones non audiant,niſi fuerint ab ordinariis approbati.Theorem. 114
Regulares ſine licentia non adeant loca monialium, nec ibi comedant.Theor.339
Regulares fœminas admittentes in virorum monaſteriis,excommunicantur, priuantur officiis, inhabilitantur ad illa, & alia, à diuinis ſuſpẽduntur.Theor.235
Regulares iure teſtari non poſſunt.Theor.340.341
inter Regulares exemptos degentes extra monaſteria, & degentes intra quæ interſit differentia.Theor.149.401
Regulares qui ad Indos mittuntur, ad loca ſibi deſtinata rectà proficiſcantur. Epit.165.Theor. 406
Relapſi qui dicantur. Theor.36. 174
Relapſorum in hæreſim pœnæ. Theor.36.50
Religionum habitus triplex, Nouitiorum, Conuerſorum, Profeſſorum. Theor.372
in Religione qui ſint recipiendi, qui non. Epitom.144.145.150. Theor.372.383
quomodo Nouitij ſuſcipiendi in Religione ſint. Epit. 144. 145. 150. Theor.372.373.383.& inobedientium pœnæ.ibidem.
Religionum perfectio, in quo ſit poſita.Theor.79
Religioſi mendicantes non poſſunt abſque licentia, ad monachos,exceptis Carthuſienſibus tranſire. Theor.79.80
Religioſi mendicantes intra 140. cannas (cõtinet canna octo palmos)aliorum,non poſſunt noua ædificare monaſteria. Theor.79
Reſeruatio beneficij quid ſit. Theorem.164. licitè fit à Papa, quicquid ſomniarint aliqui, quod

quodque diſcrimen ſit inter affecta,& reſeruata beneficia.ibid.
Reſignátionis nomen æquiuocum.Theor.248
Reſignationes beneficiorum, quæ admittendæ Epiſcopis, & collatoribus.Epit.101
Reſignationis admittendæ 13. cauſæ.Theor.250
Reſignandorum beneficiorũ forma.Theor.351.& ſeqq.Epit.135
Reſignata beneficia quibus conferri non liceat.Theor.251
Reſignatio beneficiorum quotuplex.Theor. 249
Reſidere quid ſit. Theor.189
Reſidentia debita iure naturali, humano,& diuino. Theor.187. 252.253
Reſidentium Prælatorum priuilegia.Epit.72.Theor.189
legitimæ non Reſidendi cauſæ quæ.ibid.
Reſidere Parochi compelluntur. Epit.102.& Theor.252.253
conceditur vacatio ad non Reſidendum Prælatis trium menſium ſpatiũ ſingulis annis, ſiue continuum, ſiue interruptum, Parochis verò duorum. Theor. 187
non Reſidentium Prælatorum, pœnæ.Epit.73. Theor.187.188. 189
Reuelare ſecreta quando teneatur iuſſus.Theor.57.134
Reus occultus an teneatur in conſcientia ſubire impoſitas ipſo iure pænas antequam declaretur per Iudicem tale crimen commiſiſſe.Theor.256
Romipetas vexans quibus cenſuris,& pænis ligetur. Theor.419. quorum ſane numerus Iubilæi anno 1300. tantus fuit, vt vix fuerit dies toto anno, in quo ad ducenta peregrinorum millia non fuerint hoſpitio excepta. Theor.419

S

Sacramenta nouæ legis quot,& quæ, & in quibus rebus inſtituta, qua forma, quo miniſtro. Epit.34.Theor.95.& ſeqq.
Sacra loca, quos ad ſe confugientes defendant, quos verò non defendant.Epit.19.152. Theor. 58.59.385.& ſeqq.
Sacra ſcriptura vulgaribus idiomatibus haud legenda, & cur. Theor.11
Saraceni vnde dicti,eorumque lex tota carnalis, & ſpurciſſima. Theor.73.416
Schiſma, quid ſit. Theor. 182 410. num.10
Schiſmaticorum, illorúmque fautorum, ac defenſorum, pœnæ. Theor.184.185.410.n.10
Scutum de Marcha, quid ſit, & vnde ortum. Theor.292
Sedis Apoſtolicæ nomine quid ſignificetur. Theor.334
Sequeſtrare quid ſit.Theor.77.426
Simonia grauiſſimum crimen, & cur multis vetita cenſuris.Epit. 32.147. Theor. 84.85.86.87. 221.378.379.380
Simoniæ capita multa. ibidem.
Simoniacum ſcientes tenentur reuelare Romano Pontifici, alioquin abſoluendi non ſunt, & extenduntur cenſuræ etiam ad complices.ibidem.
Simoniaca Papæ electio nullam vim habet.Epit.50. Theor. 135. 136.& ſic eligentium, & complicum pœnæ.ibidem.
Simoniæ confidentialis pœnæ. Theor.203
Societas officiorum ſtatus Eccleſiaſtici, quomodo fiat. Theor. 190.191

in contractibus Societatis, quæ requirat Sixtus V. Epit. 142. Theor.364.& ſeqq.
an in Societate liceat aſſecurare capitale, vel etiam lucrum, idque cum Socio. Theor.367
Sodomia atrociſſimũ nefas. Epit. 90.§.11.& Epit.103.Theor.223. 254.255.256. ab vtroque foro vindicatur. ibidem.
Solidus aureus quid. Theor.77
Sollicitantes in confeſſione ad libidinem fœminas inquirendi, vt de hæreſi ſuſpecti. Epit. 77. Theor.196. extenditur caſus ad ſollicitantes ibidem maſculos. Theor. 197. itemque ad ſollicitantes in actu confeſſioni proximo, item in Confeſſionario, licet extra confeſſionem. nec non ad loquentes ibi, de rebus turpibus. denique extenditur ad diſſuadentes à non reuelando Inquiſitoribus prædictos ſollicitatores. Theor.197
Sollicitatio huiuſmodi, quibus modis fieri poſſit. Theor.196
Sordes quid apud iuriſperitos ſignificent. Theor.111.333
Sortilegi, malefici, à Fide Apoſtatæ ſeuerè puniendi ab Inquiſitoribus, & à ſæcularibus Iudicibus, proceſſus abſque reuiſione exequendus. Theor.65.& ſeqq. 158.& ſeqq.
Sortilegi, & malefici excommunicati ne ſint. Theor.65.& 169
Spiritus ſanctus à Patre, Filioque procedit. Theor.88.95
Spolia quæ dicantur. Theor.170
ad Spolia non pertinent ornamenta, libri liturgiæ, paramenta, res ſacræ, Capellæ Prælatorum, tabulæ, ſcamna, ſuppellectilia, &c. Epit.98. Theor. 242. 243
Acquiſita à Clericis ex propria negotiatione, vel contra ſacros canones, pertinent tamquam Spolia ad cameram Apoſtolicam. Epit.76. Theor.193.194
Sponſiones ſuper vita, morte, electione Papæ, & Cardinalium promotione, ſub cenſuris damnantur. Epit.151. Theor.384
Statutum prohibens Eccleſiæ relinquere immobilia, damnatur. Epit.6. Theor.14.77
Statuta facientes contra Eccleſiaſticam libertatem excommunicantur, iuriſdictione, & fama priuantur, &c. Epit.7.n.1. Theorem.15. 16.17.77.78. 151. 424. & extenduntur pœnæ ad complices.
Subiecti mediatè, vel immediatè Romanæ Eccleſiæ, qui cenſeantur. Theor.157
in Supplicationibus, proceſſionibus, &c. quibus Eccleſiaſticis debeatur præcedentia. Theor. 393. non ſunt autem Regulares diſtantes vltra dimidium milliare à Ciuitate compellendi huiuſmodi ſupplicationibus intereſſe. Theor.393
Suſpenſio alia vindicatiua, alia medicinalis. Theor.198

T

Talionis pœna quæ ſit. Theor. 225
Taurorum, & ferarum agitationes primùm interdictæ, deinde in aliquibus toleratæ. Epit. 99. Theor.224.245.246
à Teneris aſſueſcere multum intereſt. Theor.332
Teſtari, & diſponere non licet in fauorem illegitimorum de rebus Eccleſiaſticis, aut patrimonialibus, aut labore partis. 332
Teſtes ſingulares & conteſtes qui dicantur. Theor.197

Thal

Thalmudi libri proſcripti. Epit. 11.157.Theor.41.394
Toga non ſplendeat, ſed nec ſordeſcat quidem.Theor.381
Trahentium,vel trahi facientium, laicali, & temporali officio directè,vel indirectè Eccleſiaſticas perſonas in cauſis Ciuilibus, præter diſpoſitionem iuris canonici ad ſæculare Tribunal, pœnæ. Theor.15.17.77. 82. 83. 424.428.& extendūtur ad dantes auxiliū, fauorem, & ſufficit etiam ſola citatio.
iure tamen permittuntur in certis caſibus Eccleſiaſtici ad ſæculare forum trahi.Theor.424
Trahentium autem in cauſis criminalibus eoſdem Eccleſiaſticos ad dictum ſæculare forum, pœnæ habentur. Theor.17. 76. 77.82. 83. 428. excipiuntur autem caſus aliqui, de quibus citato Theoremate 428
Transfugarum, & relapſorum in hæreſim pœnæ.Theor.36
Tranſgreſſor legis in qua dicitur ipſo iure, aut facto incurri pœnam abſque alia declaratione, teneatur ne ſeipſo pœnam ſubire, vel poſſit expectare ſententiam declaratoriā criminis, &c. Theor.203.256.334.382.392
Triplex via procedendi in criminalibus, accuſationis, inquiſitionis, & ſimplicis denunciationis, & quæ ſit vnaquæque. Theor.225
Tyrocinij annus incipit ab habitus Religioſi ſuſceptione ſub ſuperiore,& toto anno continuè deferendus eſt.Theor.383

V

VEnditio officiorum habentium adiunctam iuriſdictionem,peſſima. Theor.325
Vexantes accedentes ad Apoſtolicam ſedem, vel ab ea recedentes, & temere Iuriſdictionem, quam nullam habent ſibi vindicantes,eaque contra commorantes in illa vtentes, cenſuris, & pœnis percelluntur. Theor. 418
Victualia extra ſtatum Eccleſiaſticum exportari, cenſuris vetitum, & variis pœnis. Theor. 342.343.344
Victualia ad Romanam Curiam deferri prohibentes, quibus liguntur cenſuris,& pœnis.Theorem.345.417
Violantium Eccleſiaſticam libertatem, pœnæ.Theor. 77.78.387
Viſitandæ ſunt ab ordinariis tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis Eccleſiæ militū Ieroſolymitanorum,in iis quæ concernunt curam animarum. Theor.324
Vniuerſitates, ſeu communitates excommunicari non poſſunt, ſed interdici.Theor.72. & 411
Vrbs, Ciuitas,Villa,Caſtrum,Oppidum. Theor.62
Vſurpantes Iuriſdictiones,fructus, redditus,& obuentiones Eccleſiarum, Monaſteriorum,beneficiorum,vti prouentus Eccleſiaſticos, vel abſque legitima facultate, eadem bona & iura ſequeſtrantes, incidunt in cenſuras,& pœnas,de quibus Theor. 77.& 426

F I N I S.

Summa Priuilegÿ à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege conceſſi.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis auctoritate ſancitum eſt, atque patentibus litteris cautum, ne quis in regno ſuo, aliíſve locis imperio ſuo ſubiectis intra proximos ſex annos, à die impreſſionis primæ inchoandos excudat, excudendum, vendendúmque quouis modo curet librum, qui inſcribitur: *Epitome ac Theoremata in ſelectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones*, Auctore R.P. IO. BAPTISTA SCORTIA è Societate IESV, præter Ludouicum Proſt hæredem Rouille Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos quibus ipſe conceſſerit. Prohibitum inſuper eadem auctoritate Regia omnibus ſuis ſubditis eundem librum extra regni ſui limites imprimendum curare, aut alibi impreſſum introducere, vel vendere. Idque omne ſub confiſcatione librorum, aliíſque pœnis originali diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Pariſiis 15. Ianuarij Anno 1625.

De mandato Regis

Signatum

DE LA REBERTIERE.

Errata ſic corrigantur vt ſequitur: numerus paginam, a. b. columnas, l. lineam columnæ deſignant.

Pag. 2. b. lin. 37. tantum donare.
7. a. l. 5. ſanguinis.
l. 14. victus.
12. a. l. 30. in intellectu.
18. a. l. 17. Eccleſiis.
l. 25. de Teſt.
23. a. l. 40. ligati.
b. exactiones & direptiones.
25. b. l. 30. iura.
29. a. l. 7. vetatur.
35. a. l. 9. Clemens V.
36. b. l. 33. Duardo.
40. b. l. 7. ponuntur.
l. 29. &.
47. a. l. 25. ſit.
l. 42. ſi ſuos.
48. b. l. 21. Euchariſtiæ.
57. a. l. 25. fiſco.
65. b. l. 3. ſumendæ ſunt. Nec.
66. b. l. 40. pœna.
69. a. l. vlt. ditandos autem.
70. a. l. 23. correptos.
71. a. l. 23. Alterius.
73. a. l. 41. euidentia.
81. b. l. 30. Clemente V.
86. b. l. 29. arce.
l. 40. non multis.
88. a. l. 28. ſtatum.
93. a. l. 2. Conſtantinus iubet.
94. a. l. 42. adſtringit.
95. b. l. 39. Indicis.
103. a. l. 4. verè.
112. b. l. 20. cauſam 12. q. 2.
115. a. l. 39. libris.
129. a. l. 11. beneficij.
132. b. l. 32. mittuntur.
l. 35. mittitur.
135. b. l. 26. baptizor.
138. a. l. 4. ipſe.
140. b. l. 2. viſionis.
l. 10. lux.
153. a. l. 37. potentia.
158. a. l. 29. caperentur.
158. b. l. 27. canapem.
159. a. l. 31. tum.
160. a. l. 14. Bullarij.
172. a. l. 36. Gomez.
173. a. l. 10. innouentur.
l. 18. receptam.
180. a. l. 3. ſoluantur.
b. l. 27. quin.
183. b. l. 9. executionem.
185. a. l. 9. collationem.
189. b. l. 35. ſocios.
192. a. l. 17. Curtio iuniore.
195. a. l. 41. Neuizan. l. 1.
197. a. l. 27. admitti.
b. l. 43. Illuſtriſſimorum.
201. a. l. 40. excommunicat.
b. l. 33. Menander.
l. 38. crebrò.
205. a. l. 28. de præpar.
b. l. 36. affici.
209. b. l. 28. nobis non eſt.
210. b. l. 13. corporis.
232. a. l. 17. non obſtantibus.
233. b. l. 25. auorum.
240. a. l. 20. fauere.
248. a. l. 13. eandem.
249. a. l. 36. abiurationem.
251. b. l. 16. non quoſcunque.
252. a. l. 16 inſcitia.
253. b. l. 15. vacantia.
262. b. l. 9. viuatur.
l. 41. quæſt. c. de.
264. a. l. 24. inciderent.
l. 32. Driedonem.
265. a. l. 37. vos.
272. a. l. 5. fictus.
279. b. l. 11. indicat.
281. a. l. 29. à die vacationis.
300. b. l. 2. Phanum.
310. b. l. 18. præſumat
317. b. l. 34. vltimi ſupplicij nempe mortis, cui quoque.
319. b. l. 5. Crinitus.
334. b. l. 8. comprehenſum.
336 b. l. vlt. epiſt. 40.
345. a. l. 6. tentando.
348. a. l. 20. Sacriſtiis.
357. b. l. 12. Sotus.
360. a. l. 7. dimittere.
361. a. l. 17 Eccleſiam.
363. a. l. 44. illos.
367. b. l. 28. textus.
370. b. l. 31. Euarhardo.
372. b. l. 6. Scaccia.
379. a. l. 25. vel poſt dilatæ.
389. b. l. 21. & Conc.
394. b. l. 15. Soldo.
395. a. l. 20. altra intimatione o citatione incontinente debbano darli la detta.
397. a. l. 6. Sottoſcritta.
402. a. l. 33. Tuſcus.
b. l. 37. Trapezita.
406. b. l. 42. purum.
411. a. l. 15. Albornotius.
419. b. l. 24. geſtor in.
420. a. l. 29. cõmuniter 8. 9. 10.
424. a. l. 12. fulcitur.
425. a. l. 6. cum verè & realiter fiat prioris obligationis liberatio.
428. a. l. 32. ab alio quàm.
432. a. l. 29. capellum.
b. l. 39. tamen.
442. b. l. 33. deduxit.
445. a. l. 11. quodlibeto 15.
462. b. l. 45. cõmodum referat.
465. b. l. 8. ſub.
472. b. l. 18. ad Duciſſam.
485. a. l. 27. incuria.
486. a. l. vlt. prouiſionem.
490. a. l. 22. Nixi.
502. a. l. 4. fautorúmque.
526. a. l. 9. præcedentium.
527. a. l. 24. Actorum.
540. b. l. 23. cælari.
541. a. l. 12. declaret.
542. a. l. 32. retractantis.
563. a. l. 28. miniſteriis.
572. b. l. 21. Gregorij XIV.
593. a. l. 12. voluiſſe.
598 b. l. 21. extirpandæ.
603. b. l. 15. Bezoares, Balſamũ.
610. b. l. 44. quis dubitet.
611. a. l. 32. fidei.
618. b. l. 8. Narſingæ.
624. b. l. 32. de raptoribus.
637. a. l. 34. id.
653. b. l. 43. recedentes.
664. a. l. 31. canonis.